Українське повсякдення ранньомодерної доби

Збірник документів

Випуск І. Волинь XVI ст.

Науково-дослідний інститут українознавства МОН України
*
Центральний державний історичний архів України, м. Київ
*
Громадська організація «Центр дослідження та відродження Волині»

Серія документальних джерел

Українське повсякдення ранньомодерної доби

Збірник документів

Випуск І. Волинь XVI ст.

Видання здійснене за фінансування громадської організації «Центр дослідження та відродження Волині»

Київ
Видавництво «Фенікс»
2014

УДК 930.25(477.82)"15"(093.2)
ББК 63.2(4Укр-4Вол)
У45

Серію засновано в 2014 році

Затверджено до друку Вченою радою
Науково-дослідного інституту
українознавства МОН України,
протокол № 1 від 25 грудня 2014 р.

Упорядники:
Безпалько В. В., Висотін М. Б., Ворончук І. О.,
Кучерук М. М., Чубик Ю. І.

Науковий редактор
Ірина Ворончук

Редакційна колегія:
Бездрабко В. В., д.і.н., проф.; Гримич М. В., д.і.н., проф.;
Кулаковський П. М., д.і.н., проф.; Однороженко О. А., д.і.н.;
Ульяновський В. І., д.і.н., проф.

У45 **Українське** повсякдення ранньомодерної доби: збірник документів. Вип. 1: Волинь XVI ст./ НДІ укр-ва МОН України, ЦДІА України, м.Київ, ГО «Центр досліджень та відродження Волині». – Київ: «Фенікс», 2014. – 776 с., іл. – (серія документальних джерел).
ISBN 978-966-136-220-7
ISBN 978-966-136-221-4 (вип. 1)

Даний документальний збірник підготовлено на підставі фронтального вивчення документального джерела масового характеру, яким є актові книги ґродських і земських судів XVI ст., що зберігаються в ЦДІАК України, м. Київ. За змістом документи збірника розкривають як матеріальний світ повсякденного людського побуту, так і найрізноманітніші аспекти соціальних практик та щоденних контактів і взаємостосунків всередині станів, а також взаємодію різних станів тогочасного українського соціуму: рядової шляхти, міщанства, селянства, духовенства та етнічних груп, що проживали на території українських земель, зокрема Волині.

Для науковців, викладачів, студентів різних галузей гуманітарного знання: істориків, джерелознавців, правознавців, філологів, культурологів, етимологів, етнологів та ін.

УДК 930.25(477.82)"15"(093.2)
ББК 63.2(4Укр-4Вол)

ISBN 978-966-136-220-7
ISBN 978-966-136-221-4 (вип. 1)

© Безпалько В. В., Висотін М. Б., Ворончук І. О.,
Кучерук М. М., Чубик Ю. І., упорядкування 2014

ЗМІСТ

До читача 4

Актові книги ґродських і земських судів як джерело до історії українського повсякдення ранньомодерної доби (І. О. Ворончук) 6

Археографічні засади видання 75

Перелік документів 80

Тексти документів 119

Науково-довідковий апарат 639

Перелік слів під титлами 641

Скорочення, вживані у текстах документів 642

Умовні скорочення 642

Предметно-тематичний словник матеріальних реалій повсякдення 643

Словник застарілих слів та юридичних термінів 653

Метрологічно-нумізматичний словник 671

Перелік релігійних свят 674

Іменний покажчик 675

Географічний покажчик 721

Список ілюстрацій 731

Summary 738

ДО ЧИТАЧА

У вітчизняній літературі неодноразово піднімалося питання щодо необхідності перегляду деяких зміфологізованих або й сфальсифікованих питань української історіографії, які не відповідають сучасному рівню наукових досліджень. Багато проблем української історії загалом не заторкалося, внаслідок чого існує чимало прогалин у знанні нашого історичного минулого, зокрема і щодо історії повсякденного життя української людності ранньої Нової доби.

Розв'язання цих проблем має відбуватися на строго документальній основі, з урахуванням новітніх методологічних засад, методичних підходів та сучасного наукового інструментарію. До певної міри незадовільний стан висвітлення деяких проблем пов'язаний з недостатністю опублікованих джерельних матеріалів, що актуалізує створення необхідної для цього широкої документальної бази даних, тим більше, що в арсеналі українських дослідників є достатня та багатоаспектна джерельна база з історії українського повсякдення XVI–XVII ст. Ідеться про величезний комплекс документації, що її містять так звані актові книги ґродських і земських судів, що функціонували в українських землях протягом XV – першої половини XIX ст. Саме з цього джерела свого часу черпали документальний матеріал співробітники Київської археографічної комісії, завдяки яким постали такі фундаментальні багатотомні видання, як «Памятники Киевской Коммиссии», «Архив Юго-Западной России» та ін. Завдяки новітнім інформаційним технологіям ці публікації наразі стали доступнішими, проте вони обіймають незначну частку того величезного документального масиву, який актові книги зберігають до сьогодні. Крім того, протягом останніх часів відбулися значні зміни у ставленні до історичного джерела, вдосконалено також едиційні принципи археографічних засад документальних публікацій XV–XVIII ст.

Виходячи з сучасних вимог конкретизації історичних досліджень, представляємо документальний збірник з історії українського повсякдення XVI ст. Цим збірником Науково-дослідний інститут українознавства МОН України започатковує реалізацію видання «Серія документальних джерел». Упорядники ставили за мету якнайповніше показати різноманітні аспекти повсякдення української людності, що фіксують буденне життя звичайних, так званих «маленьких людей», які не впливали на глобальні історичні події, проте піддавалися їх жорсткому тиску, переживаючи різні життєві колізії. Тож на сторінках збірника постає щоденне життя звичайних людей різних страт тогочасного соціуму: рядової шляхти, міщанства, селянства, духовенства, представників різних етнічних груп з їхніми шоденними турботами, складнощами людських стосунків, радощами та незгодами.

Збірник підготовлено в межах виконання науково-дослідних проектів під загальним гаслом «Українське повсякдення XVI–XVII ст.:

джерелознавчий вимір» колективом упорядників у складі Безпалька Владислава Вікторовича, Висотіна Миколи Борисовича, Ворончук Ірини Олексіївни, Кучерук Мар'яни Миколаївни та Чубик Юлії Ігорівни.

***

Укладачі збірника мають добру нагоду висловити щиру подяку всім, хто усіляко допомагав та сприяв його підготовці. Насамперед, першому заступнику Голови Державної архівної служби України Івану Миколайовичу Кісілю, директорові ЦДІАК України в м. Києві Ользі Володимирівні Музичук, заступнику директора ЦДІАК України Людмилі Ярославівні Демченко, співробітницям читального залу ЦДІАК України в м. Києві Ніні Михайлівні Джамбас і Вікторії Аркадіївні Єрмолаєвій, науковому співробітнику Інституту української археографії та джерелознавства імені М. С. Грушевського НАН України Володимиру Миколайовичу Кравченку за цінні поради, старшому науковому співробітнику Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України Олегу Анатолійовичу Однороженку і науковому співробітнику Інституту історії України НАН України Олександру Анатолійовичу Алфьорову за надану можливість скористатися графічними реконструкціями відбитків особистих печаток представників волинської шляхти, науковому співробітнику Національного університету «Острозька Академія» Миколі Миколайовичу Бендюку за люб'язно надані світлини музейних експонатів XVI ст. з розкопок міста Острога, фотохудожнику Віктору Володимировичу Чухраю за світлини Луцького замку, художнику Сергію Ігоревичу Шаменкову за зроблені на підставі документальних описів даної збірки реконструкції різних видів одягу XVI ст.

Особливу подяку висловлюємо керівнику ГО «Центр дослідження та відродження Волині» к.і.н. Володимиру Васильовичу Дзьобаку за фінансову підтримку даного видання.

АКТОВІ КНИГИ ҐРОДСЬКИХ І ЗЕМСЬКИХ СУДІВ ЯК ДЖЕРЕЛО ДО ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО ПОВСЯКДЕННЯ РАННЬОМОДЕРНОЇ ДОБИ

«On n'en saurait douter: c'est dans la seconde catégorie de témoignages, c'est dans les témoins malgré eux que la recherche historique, au cours de ses progrès, a été amenée à mettre de plus en plus sa confiance».

Bloch Marc. Apologie pour l'histoire ou métier d'historien. (1949). – P. 38.

«Безперечно, розвиток історичних досліджень призвів до того, аби дедалі більше йняти віри другій категорії свідчень – свідкам мимовільним».

У науковому дискурсі останніх чотирьох десятиліть проблеми повсякденної історії та повсякденного життя, попри різні дослідницькі підходи й стратегії, заявили про себе як такі, що мають власне методологічне, джерелознавче та історіографічне значення[1]. Історія повсякдення виокремилася у самостійну субдисципліну з так званої нової соціальної історії, започаткованої відомою французькою історичною «Школою Анналів». Однак процес становлення напряму пройшов кілька етапів, розтягнувшись майже на півстоліття. Вже в першій третині XX ст. засновники школи Марк Блок і Люсьєн Февр, а також їх послідовники звернулися у своїх дослідженнях до звичайної людини з її повсякденними турботами і проблемами[2]. Відкритий діалог і широка дискусія, в якій взяли участь такі видатні французькі дослідники, як Мішель Фуко, П'єр Бурдьє, Мішель де Серто та інші, сприяли поширенню ідей про повсякдення[3]. Нарешті становлення історії повсякдення як самостійної галузі вивчення минулого стало однією зі складових «історико-антропологічного повороту», що розпочався в гуманітарних науках наприкінці 60-х років минулого століття і відомий під назвою «оксамитової революції» в гуманітаристиці. Зміст цього повороту полягає в тому, що головним об'єктом вивчення історії стає Людина в усьому розмаїтті її життєвих проявів.

Як галузь гуманітарної науки «історія повсякдення» виникла в Німеччині. Її прихильники висунули гасло: «Від вивчення державної політики й

[1] Белова А. В. Повседневность русской провинциальной дворянки конца XVII – первой половины XIX в. (к постановке проблемы) // Социальная история: Ежегодник. 2003. Женская и гендерная история. – М., 2003. – С. 270; Повсякдення ранньомодерної України. Т. 1: Практики, казуси та девіації повсякдення. – К., 2012. – С. 9.

[2] Яковенко Н. Вступ до історії. – К., 2007. – С. 18–19.

[3] Орлов И. Б. История повседневности: смерть или новое рождение? // Преподавание истории в школе.– М., 2008. – № 3. – С. 33.

аналізу глобальних суспільних структур звернімось до «маленьких життєвих світів», тож головна увага спрямовується не на діяння світських чи духовних володарів, видатних осіб, а на звичайних людей, локальні групи та соціальні ідентичності. Таким чином, за висловом Фолкера Ульріха, відбулася зміна перспектив[1]. Наразі історію повсякдення розглядають як певний тренд в розвитку світової історичної думки, пов'язаний з кризою пояснювальних моделей «великої» політичної історії, зокрема історії еліт і структур[2]. Американський соціолог та історик Чарльз Тіллі закликав до інкорпорації повсякденного життя «у бурхливі води історичного процесу»[3]. Поступово повсякдення як окремий дослідницький напрям отримав поширення в історичних осередках багатьох країн[4].

У вітчизняній історіографії історія повсякдення доволі молодий напрямок. Зростаючий інтерес українських дослідників до повсякденної проблематики засвідчує низка нових видань та наукових конференцій і семінарів, присвячених різним аспектам теорії і практики повсякдення[5]. На академічному рівні Інститут історії НАН України долучився до вивчення повсякдення, започаткувавши серію видань під гаслом «З історії повсякденного життя в Україні», перший том якої вийшов наприкінці 2012 року[6].

З погляду історії, повсякдення — це галузь історичного знання, предметом вивчення якої є сфера людської буденності в її історико-культурних, політичних, етнічних, соціальних, конфесійних та інших контекстах. В центрі уваги історії повсякдення є «реальність, яка інтерпретується людьми і має для них суб'єктивну значимість в якості

---

[1] Ullrich V. Entdeckungsreise in den historischen Altag // Geschichte in Wissenschaft und Unterricht. 1985. — H. 6. — S. 403.

[2] Орлов И. Б. История повседневности: смерть или новое рождение? — С. 33.

[3] Tilly C. Retrieving European lives // Reliving the Past. The Worlds of social history. — Chapel Hill-L., 1985. — P. 11—52.

[4] Ястребицкая А. Л. Средневековая культура и город в новой исторической науке: Учебное пособие. — М., 1995. — С. 343—346; Репина Л. П. «Новая историческая наука» и социальная история. — М., 1998. — С. 8—72.

[5] Мовчан О. М. Повсякденне життя робітників УСРР. 1920-ті рр. — К., 2011; Нариси повсякденного життя Радянської України в добу НЕПу (1921—1928 рр.): Колективна монографія / Відп. ред. С. В. Кульчицький. У 2 ч. — Ч. 1. — К., 2010; Ч. 2. — К., 2010; Повоєнна Україна: нариси соціальної історії (друга половина 1940-х — середина 1950-х рр.): Колективна монографія / Відп. ред. В. М. Даниленко. — Кн. 2. — Ч. 3. — К., 2010. Низка статей з повсякденної проблематики опублікована на сторінках альманаху «Соціум»: Диса К. Роль родини в українських судах про чари // Соціум: Альманах соціальної історії. — К., 2005. — Вип. 5. — С. 185—195; Ворончук І. Подружні зради як наслідок практики укладання шлюбів в Україні XVI—XVII ст. (на матеріалах ранньомодерної Волині // Там само. — К., 2006. — Вип. 6. — С. 161—201; Маслійчук В. До історії родинної конфліктності. Насильство у родині на Лівобережній та Слобідській Україні у другій половині XVIII ст. // Там само. — К., 2007. — Вип. 7. — С. 243—263.

[6] Повсякдення ранньомодерної України. Т. 1: Практики, казуси та девіації повсякдення. — С. 9.

цілісного життєвого світу». Тож ідеться про комплексне дослідження реальності, яка повсякчас оточує людей різних соціальних груп, а також людської поведінки та емоційних рефлексій на різні події й стосунки[1]. Історія повсякдення, до якої ще донедавна ставилися настільки скептично, що дискутувався навіть самий термін «історичне повсякдення», й подеколи заперечувалася її доцільність, сьогодні виділилася в окрему субдисципліну зі своїм об'єктом і предметом дослідження[2].

На відміну від етнографа та історика, так би мовити, в «чистому» розумінні, історика повсякдення цікавить все: історія побуту, подієва історія (як вплив різних подій на повсякденний побут людей), історія ментальності та ментальних стереотипів певної доби, тобто історична психологія, а разом з цим й історія особистісних переживань людини тощо. Іншими словами, принциповим підходом історика повсякдення є інтегративність методів пізнання людини, що, як відзначають, найбільш притаманне медієвістам та дослідникам ранньої Нової доби[3].

Центральними питаннями повсякдення є життєві проблеми тих, хто в основному залишився безіменним в історії. Акцент звертається в бік так званої «непомітної» людини, дослідницький інтерес спрямовано на життєві долі «маленьких» людей, які не впливають на «доленосні» рішення глобальних масштабів. Навпаки, вони самі нерідко піддаються тиску з боку провладних структур, проте завдяки зверненню до проблем повсякдення дослідники почули голос «маленької» людини. Отже, історія повсякдення з самого початку стала реконструкцією «життя звичайних людей», тому «історію повсякдення» подеколи називають «історією знизу»[4]. Завдяки цьому було подолано снобізм стосовно маргінальних груп суспільства. Відбувся поворот від універсальних схем макроісторії до категорій мікроісторії – історії окремого поселення, сім'ї, родинного клану, домогосподарства, міжособистісних контактів та емоційних відносин людей. Історія повсякдення закликає до відтворення усієї різноманітності особистого досвіду і форм власної самостійної поведінки. Тому Альф

[1] Пушкарева Н. Л. Предмет и методы изучения «истории повседневности» // Этнографическое обозрение. – М., 2004. – № 5. – С. 9; Орлова Т. Актуальність проблем соціальної історії // Історичний журнал. – К., 2007. – № 2. – С. 108.

[2] Людтке А. Что такое история повседневности? Ее достижения и перспективы в Германии // Социальная история: Ежегодник. 1998/99. – М., 1999. – С. 77.

[3] Пушкарева Н. Л. Частная жизнь и повседневность: глазами историка // Демографическая модернизация, частная жизнь и идентичность в России: Тезисы докладов научной конференции (Москва, 27–28 февраля 2002 г.) / Отв. ред. А. Г. Вишневский. – М., 2002. – С. 44–46; Ястребицкая А. Л. О культур-диалогической природе историографического // Выбор метода: изучение культуры в России 1990-х годов / Ред. Г. И. Зверева. – М., 2001. – С. 44; Белова А. В. Повседневность русской провинциальной дворянки конца XVII – первой половины XIX в. (к постановке проблемы). – С. 272.

[4] Пушкарева Н. Л. «История повседневности» и «История частной жизни»: содержание и соотношение понятий // Социальная история: Ежегодник. 2004. – М., 2005. – С. 96.

Людтке зазначає, що для повсякдення як напряму найважливішим є вивчення людини у праці і поза нею, зокрема історичний опис улаштованих і знедолених, вдягнутих і нагих, ситих і голодних, незгод і співробітництва між людьми, а також їх душевних переживань, спогадів, любові й ненависті, занепокоєності й надії на майбутнє. Центральними в історії повсякдення є життєві проблеми тих, хто залишився безіменним в історії, оскільки саме на мікроісторичному рівні поєднуються суспільний і приватний інтереси. Але при цьому реконструкція не обмежується маленькими ізольованими світами, загальна перспектива розширюється шляхом звернення до широкого контексту[1]. З думкою Людтке перегукується і погляд Юргена Кокка, який завважує, що заснована лише на герменевтичному розумінні смислів реконструкція колишнього людського сприйняття і досвіду не може дати розуміння цілісної історії – історії як загального цілого[2].

Один із засновників теоретичних підвалин історії повсякдення німецький філософ Едмунд Гуссерль називав сферу людської буденності «життєвим світом», розуміючи під ним індивідуальний досвід суб'єкта[3]. Самий термін «повсякдення» ввів видатний представник третього покоління французької школи «Анналів» Фернан Бродель, який фундаментальне тритомне дослідження з економічної історії доіндустріальної Європи «Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм, XV–XVIII ст.» почав із висвітлення історії повсякдення, що знайшло відображення у назві першого тому «Структури повсякденності: можливе і неможливе». Власне розуміння повсякдення дослідник сформулював наступним чином: «Повсякденність – це дрібні факти, ледь помітні в часі й просторі; що більше ви звужуєте поле спостереження, то більше у вас шансів опинитися в оточенні матеріального життя... Коли ж ви звужуєте час спостереження до дрібних проміжків, то отримуєте чи то якусь подію, чи то якийсь факт. Подія повинна бути унікальною і єдиною: будь-який факт повторюється і, повторюючись, набуває загального характеру або ще краще стає структурою. Він поширюється на всіх рівнях суспільства, характеризує його спосіб існування й спосіб дії, нескінченно його увічнюючи»[4]. Бродель вважав, що для з'ясування матеріальних аспектів людського повсякдення потрібно: «Вивчити речі – їжу, житло, одяг, предмети розкоші, знаряддя, грошові засоби, плани сіл і міст – тобто все, що служить людині – це єдиний спосіб відчути її повсякденне існування»[5].

---

[1] Людтке А. Что такое история повседневности? Ее достижения и перспективы в Германии. – С. 77, 95–96, 100; Орлов И. Б. История повседневности: смерть или новое рождение? – С. 36.

[2] Кокка Ю. Социальная история между структурной и эмпирической историей // THESIS, 1993. – Вып. 2. – С. 180.

[3] Гуссерль Э. Кризис европейских наук и трансцендентальная феноменология: Введение в феноменологическую философию. – СПб., 2004. – С. 174.

[4] Бродель Ф. Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм, XV–XVIII ст. Т. І. Структури повсякденності: можливе і неможливе. – К., 1995. – С. 11–12.

[5] Там само. – С. 13.

Проте загальнолюдський досвід охоплює не лише матеріальні аспекти, а й соціальні: «світ повсякдення з самого початку є також і соціально-культурним світом, де я пов'язаний багаточисленними зв'язками з іншими людьми»[1]. Отже, людину оточують два рівні структур: матеріального і нематеріального життя, які охоплюють людську психологію і щоденні соціально-культурні практики. Умови повсякденного існування, той культурно-історичний контекст, на фоні якого розгортається життя людини, мають визначальний вплив на світогляд і поведінку людей, їх взаємодію, вчинки, розуміння ними цінностей і правил, форм та інститутів шлюбу, сім'ї, релігійних культів, культурної організації соціуму тощо.

Американський дослідник історії повсякдення Гарольд Гарфінкель запровадив новий термін «етнометодологія» (в англомовній літературі означає соціологію буденного життя), під яким він розумів концепцію того, як діють народи, коли живуть звичним життям[2]. Перед історією повсякдення або етнометодологією ставиться завдання вивчити звичний світ, те, як живуть люди у своєму буденному житті, базуючись на сформованих здоровим глуздом латентних знаннях[3]. Крім того, дослідження повсякденних реалій дозволяє врахувати й такий вимір життя як його «бачення зсередини»[4]. Деякі дослідники, зокрема італійські, трактують історію повсякдення як «синонім мікроісторії»[5]. Тому серед методологічних засад реконструкції повсякденного життя і звичних способів поведінки людей часто використовуються методи мікроісторичного аналізу, складовими якого є «case studies» – предметне дослідження окремих і колективних біографій (з використанням методів просопографії), історії міст, містечок і сіл тощо[6]. Отже, повсякдення – це щоденне існування людини з усім, що її оточує, – з навколишнім середовищем, побутом, культурним тлом, мовною лексикою тощо. Проте якраз ця самоочевидність повсякдення робить її особливо невловимою[7].

Щоправда, стосовно ключового концептуального поняття «повсякдення» досьогодні продовжуються дискусії, в яких простежуються два діаметрально протилежні підходи. Перший зосереджує увагу саме на повсякденній діяльності, в якій переважає елемент повторюваності.

---

[1] Шюц А. Формирование понятия и теории в общественных науках // Американская социологическая мысль. – М., 1994. – С. 492.

[2] Гарфинкель Г. Исследования по этнометодологии. – Питер, 2007.

[3] Пушкарева Н. Л. «История повседневности» и «История частной жизни»: содержание и соотношение понятий. – С. 95.

[4] Людтке А. Что такое история повседневности? Ее достижения и перспективы в Германии. – С. 78.

[5] Гинзбург К. Микроистория: две-три вещи, которые я о ней знаю // Современные методы преподавания новейшей истории. – М., 1996. – С. 214; Ворончук І., Чубик Ю. Історія повсякденності як наукова проблема // Зб. наукових праць НДІУ. – К., 2008. – Т. XVIII. – С. 415.

[6] Людтке А. Что такое история повседневности? Ее достижения и перспективы в Германии. – С. 90.

[7] Орлов И. Б. История повседневности: смерть или новое рождение? – С. 36.

Цей розроблений Петером Боршейдом підхід обстоює думку, що через «повторюваність» повсякденні роздуми й діяльність стають прагматичними, оскільки рутинні функції звільняють людину від непевності й сумнівів. Ця статична концепція в осучасненому варіанті передбачає чіткий розподіл між сферами повсякденного і неповсякденного життя.

Принципово іншу перспективу передбачає другий підхід: на противагу нединамічній концепції, тут орієнтиром слугує не статична «вічно незмінювана» структура, а навпаки – динамізм і суперечливий характер радикальних історичних змін. Прихильники цієї концепції розглядають мінливість і наступність в історії як наслідок дій конкретних груп та індивідів, отже, на перший план історичного дослідження виходить соціальна практика людей. Наголошується на дослідженні таких важливих питань, як спонукальні мотивації, що лежать в основі комплексу історичних зрушень і трансформацій, який розуміється під словом «модернізм»[1].

Розмірковуючи про набутки вітчизняної історичної науки, пригадаймо: українська історіографія підійшла до розуміння важливості дослідження проблем повсякдення ще на початку XX ст. 1902 р. видатний український історик, у подальшому один з перших українських академіків Орест Іванович Левицький писав: «Найближчим завданням історичної науки є по можливості всебічне живе і повне зображення минулого життя в його повсякденних буденних проявах»[2]. Проте за радянської доби повсякдення залишалося поза увагою істориків.

Проблеми українського повсякдення ранньомодерної доби є важливими ще й з точки зору феномену особливого кордонного чи прикордонного життя. Свого часу Ярослав Дашкевич розвинув думку Івана Лисяка Рудницького про Україну як культурну межу між Сходом і Заходом[3], оскільки через її територію проходить Великий Кордон між західною та східною цивілізаціями[4]. Проте це не був кордон у політико-адміністративному розумінні: це був, так би мовити, «живий» кордон, який перебував у постійному русі і, коливаючись залежно від політичної ситуації то в один, то в другий бік, пережив протягом п'яти з половиною століть кілька припливів та відпливів. Тож межа між українським і татарським, пізніше кримсько-татарським, етносами не була непроникаючим

[1] Людтке А. Что такое история повседневности? Ее достижения и перспективы в Германии. – С. 82–84.

[2] Левицкий О. Очерки народной жизни в Малороссии. – К., 1902. – С. 2–3.

[3] 1963 р. у доповіді на Слов'янському історичному конгресі Іван Лисяк Рудницький висунув тезу про Україну як простір між Сходом і Заходом. Пізніше ця ідея була ним покладена в основу статті «Україна між Сходом і Заходом». З концепцією степового фронтиру, щоправда, не виокремлюючи Україну зі степового простору російського Півдня, виступив 1964 р. американський історик Вільям Мак-Ніл у праці «Europe's Steppe Frontier, 1500–1800». Див.: Яковенко Н. Вступ до історії. – С. 168.

[4] Дашкевич Я. Україна на межі між Сходом і Заходом (XIV–XVIII ст.) // ЗНТШ. – Т. CCXXII. Праці історико-філософської секції. – Львів, 1991. – С. 29–30.

бар'єром. На думку Дашкевича, кілька століть близького спілкування й контактів українців і татар на суміжних територіях пограниччя не минули безслідно для культур обох народів. Підкреслюючи, наскільки тюркський Схід глибоко увійшов в духовне і побутове життя українців, Дашкевич зауважував, що багато звичаїв, які прийнято вважати українськими, зокрема звичаї не вітатися і не прощатися через поріг, підкидати на руках шановану людину тощо, українці запозичили у сусідів. Значною мірою тюркські взірці позначились на козацькій військовій організації: бунчук носили над головою паші, хана і головою гетьмана; слова отаман, осавул, табір, курінь, майдан, бахмат – це все терміни тюркського походження[1]. Козаки носили татарські кобеняки, а козацький чуб – оселедець – є мусульманською ритуальною зачіскою, яка в християнському середовищі втратила ритуальний характер. Тож, говорячи про культуру українського повсякдення ранньомодерної доби, не можна ігнорувати 1200 км Великого Кордону, який був зоною різноманітних етнічних контактів та етнокультурного обміну[2]. Отже, вкрай важливо простежити, наскільки ці, а також й інші впливи та внутрішні трансформаційні процеси знайшли відображення в документальних матеріалах.

Попри значні зрушення останнього часу щодо вивчення питань повсякдення, появу нових підходів та нових праць[3], багато проблем українського повсякдення ранньомодерної доби залишаються нез'ясованими. Чи не найскладнішими є на перший погляд прості питання: яким було щоденне життя звичайних людей 400–500 років тому, що становив собою той звичний для них простір обживання, який оточував їх у повсякденному житті з дитинства до кінця життя? У яких житлах вони мешкали, якими були тогочасні будинки за плануванням, з яких матеріалів будувалися, яким було їх меблювання? Як і в яких турботах проходив звичайний день рядової людини: шляхтича, селянина, міщанина або дитини? Що становив собою щоденний розпорядок, коли, зазвичай, прокидалися, як вдягалися щодня і як на свята, що снідали, коли і як вечеряли, з чого складався раціон щоденного харчування, як і чим відрізнявся для людей різних верств і статків? Якими були щоденні контакти і стосунки рідних та близьких, зокрема подружжя, братів і сестер, батьків і дітей та інших родичів, з ким приятелювали, про що спілкувалися? Як сприймали себе, своє оточення, свій час, минуле і майбутнє? Яким було тогочасне дитинство, як ставились до дітей, чому їх вчили та як виховували, як вдягали, в які ігри гралися діти, коли закінчувалося дитинство для шляхетських дітей та дітей простолюду?

[1] Дашкевич Я. Україна на межі між Сходом і Заходом (XIV–XVIII ст.).– С. 37–42.
[2] Там само. – С. 41–43.
[3] Яковенко Н. Паралельний світ. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI–XVII ст. – К., 2002; Її ж. Дзеркала ідентичності. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI – початку XVII ст. – К., 2012; Довга Л. Система цінностей в українській культурі XVII століття. – К.-Л., 2012; Старченко Н. Честь, кров і риторика. Конфлікт у шляхетському середовищі XVII ст. – К., 2014 та ін.

Врешті, про що мріяли тогочасні люди, до того ж не всі разом (класи і маси), а окрема людина – цілком конкретні чоловіки і жінки, чого прагнули, чого чекали від життя, на що сподівалися?

***

Щоб дати відповідь на ці та багато інших питань щодо різноманітних практик українського ранньомодерного повсякденного життя, необхідно саме з цього погляду вивчити весь комплекс джерел, які є в розпорядженні вітчизняних дослідників, оскільки однією з причин незадовільного знання власного минулого є нерозробленість джерельної бази, адже відомо, там, де мовчать джерела, історія німа[1]. Тим більше, що для вивчення проблем українського повсякдення ранньомодерної доби є достатня джерельна база. Ідеться про величезний документальний масив так званих актових книг, тобто судових справ, які відклались унаслідок діяльності судово-адміністративних установ, у першу чергу ґродських і земських судів, що функціонували в українських землях протягом 400 років (з XV до 40-х років XIX ст.). Для кращого розуміння величезного інформаційного потенціалу даного джерела зупинимось на практиці фунціонування тогочасної судової системи, визначеної Литовськими Статутами.

Статути (від латинського statuo – постановляю) Великого князівства Литовського, що ухвалювалися тричі в поновленій редакції: у 1529, 1566 та 1588 роках були унікальним кодифікаційним феноменом тогочасної Європи. У період, що передував появі Статутів, Литовсько-Руська держава не знала правових норм, які були б спільними для усіх її земель. Кожна з них керувалася у судочинстві власними звичаями та привілеями, що надавалися великим князем[2]. Проте зі зміцненням централізованої влади ця традиція себе вичерпала: і держава, і суспільство потребували уніфікованого законодавства, яке б регулювало норми юридичного побуту на території усієї держави. У привілеї великого литовського князя Олександра, наданого 1501 р. Волинській землі, зазначалось: «Поки права Статута у отчизне нашей уставим ..., тогды вси земли наши одного права держати мають и одним правом сужены будут подле Статуту»[3]. Із досвідчених фахівців-юристів великокняжої канцелярії була утворена комісія, котра декілька років працювала над розробкою проекту Статуту. Кодифікаторам вдалося поєднати в ньому юридичні принципи римського права, окремі положення «Руської Правди», норми звичаєвого руського і литовського права, а також деякі запозичення з чеських, польських та німецьких судебників. Зрештою, після багаторазового обговорення 1529 р. було затверджено Перший Литовський Статут – загальнодержавний

[1] Halphen L. Introduction a l'Histoire. – Paris, 1946. – P. 61.

[2] Лаппо И. И. Гродский суд в Великом княжестве Литовском в XVI столетии // Журнал Министерства Народного Просвещения. Новая серия. Часть XIII. – СПб., 1908, январь. – С. 51.

[3] Ясинский А. Уставные земские грамоты. – К., 1888. – С. 73.

кодекс ВКЛ, який замінив дію обласних привілеїв. Статут містив у собі як елементи державного права, так і цивільного та карного законодавства. Тут визначалися система функціонування верховної влади, організація військової служби, порядок судочинства, норми успадкування, шляхетські вольності та ін. Статут 1529 р. не був надрукований, для практичного користування його переписували від руки, тому у тих списках, що дійшли до нашого часу, трапляються різночитання: поправки, додатки тощо.

За Статутом 1529 р. судові функції здійснювалися від імені великого князя, а судові прибутки поступали на користь судді[1], який резидував у замку або ґроді (ґрод – замок) головного міста певного повіту. Звідси суд називався господарським, старостинським (старостовським) або замковим (дворним)[2]. Статут, який зобов'язував воєвод, старост і державців обрати «двух земянинов людей добрых а годных веры, и ку присязе привести», зробив спробу поліпшити судові порядки, вводячи інститут присяжних і забороняючи без них чинити суд: «Без тых панов земян присяжных, естли бы обеюх не было, тогды не мають наместникове ани маршалкове судити»[3]. На Волині у 1555 р. ними були представники відомих волинських родів – Петро Іванович Чаплич Шпановський і Василь Семашко, які брали участь у судових засіданнях замкового уряду[4]. Щоправда, якщо юрисдикції замкового суду підлягала осіла шляхта в усіх справах, то найвища тогочасна еліта, або, як її називали, «княжата» і «пани хоругвные», підлягала суду лише великого князя, що ставило її у привілейоване становище, порівняно з рядовою шляхтою. Отже, старий принцип організації судової системи не приніс бажаних результатів: Перший Статут не розв'язав дражливого вже на той час питання про вивільнення рядового боярства-шляхти з-під маґнатсько-князівського контролю, який за дошкульним визначенням тогочасних польських публіцистів окреслювався як «литовська неволя». Крім того, судові прибутки йшли на користь суддів, які, зловживаючи владою, збільшували судову плату, тож суд був доволі дорогим для шляхетського загалу, що викликало його незадоволення. Прагнучи до урівняння у правах з маґнатами, шляхта ВКЛ упродовж 1540–1550-х років наполегливо виборювала собі рівноправність у судочинстві та доступ до управління державою. Починаючи з 1544 р., на сеймах постійно піднімалося питання

[1] Статут Великого князівства Литовського 1529 року (далі – Статут 1529 р.) // Статути Великого князівства Литовського. У 3-х томах / За ред. С Ківалова, П. Музиченка, А Панькова. – Т. І. – Одеса, 2002. – С. 112.

[2] Поліщук В. В. Луцький замковий уряд в адміністративній системі Великого князівства Литовського до реформ 1564–1566 рр. // УІЖ, 2003. – № 2. – С. 3.

[3] Статут 1529 р. – Розділ VI, артикул 2. – С. 108–109.

[4] Поліщук В. Луцький замковий уряд в адміністративній системі Великого князівства Литовського до реформ 1564–1566 рр. // УІЖ, – 2005. – № 1. – С. 113; Його ж. Луцький замковий уряд у другій третині XVI ст.: соціальний портрет та правові практики // Середньовічні і ранньомодерні оборонні споруди Волині. Зб. наук. праць / Під ред. В. Собчука. – Кременець, 2006. – С. 102–103.

про необхідність судової реформи та розширення шляхетських прав.

Врешті 1564 р. така реформа була здійснена: у підсумку це призвело до розширення шляхетських прав і привілеїв, що було закріплено у законодавчому порядку новою редакцією Статуту, або так званим Другим Литовським Статутом 1566 р. Згідно з ним, за шляхтою закріплювалася спадкова власність на землю, створювалися самоврядні шляхетські округи (повіти) з виборними органами судочинства, яким віднині мусили підлягати і рядові шляхтичі, і магнати; ці ж самоврядні округи отримували право унормованого представництва своїх послів на сеймах. Після Люблінської унії 1569 р. ухвалено останню редакцію, або Третій Литовський Статут 1588 р., спрямований на охорону суверенітету ВКЛ у складі Речі Посполитої.

За ухвалою Віленського сейму 1565–1566 років уся територія ВКЛ була розділена на Жомоїтську землю та 11 воєводств (Віленське, Троцьке, Київське, Волинське, Полоцьке, Вітебське, Підляське, Берестейське, Мстиславське, Брацлавське, Менське), які поділялися на 28 повітів з чітко визначеними кордонами. Волинське воєводство, як і раніше, поділялося на три повіти: Луцький, Володимирський і Кременецький, що й до того існували як старостинські округи на чолі з наділеними великими повноваженнями великокнязівськими намісниками – старостами. У кожному повіті мали функціонувати три суди першої інстанції: ґродський, земський і підкоморський[1].

Аналіз Статутів дає можливість простежити розвиток тогочасної судової системи, оскільки саме Статути визначали склад, компетенцію, регламент, особливості, прерогативи судів та інші аспекти їх функціонування[2]. Якщо Стутут 1529 р. в розділі «О судьях» налічував 27 артикулів за Дзялинським, Замойським і Фірлеєвським списками і 37 за Слуцьким, то розділ «О судьях и о судех» Статуту 1566 р. вміщував 70, а Статуту 1588 р. – 105 артикулів[3].

За Статутом 1566 р. організаційні засади судової системи визначав IV

[1] Грушевський М. Історія України-Руси. – К., 1994. – Т. V. – С. 294, 340; Любавский М. Областное деление Литовско-Русского государства ко времени издания Первого Литовского статута: Исторические очерки. – М., 1892. – С. 209; Его же. Литовско-русский сейм: Опыт по истории учреждения в связи с внутренним строем и внешней жизнью государства. – М., 1900. Приложение 79: Списанье поветов великого князства Литовского и врядников в них. – С. 226–232; Его же. Очерк истории Литовско-Русского государства до Люблинской унии включительно. – М., 1910; Крикун М. Кордони й повітовий поділ Волинського воєводства в XVI–XVIII ст. // Географічний фактор в історичному процесі: Зб. наук. праць. – К., 1990. – С. 134–145; Його ж. Земські уряди на українських землях у XV–XVIII століттях // Записки Наукового Товариства імені Шевченка. – Т. CCXXVIII. Праці історично-філософської секції. – Львів, 1994. – С. 100.

[2] Ворончук И. (Кику И. А.). Литовские Статуты как источник изучения деятельности гродских и земских судов Правобережной Украины XVI–XVII столетий // Antrasis Lietuvos Statutas. 1566. – Vilniaus universiteto leidykla, 1993. – С. 134–141.

[3] Там же. – С. 135.

розділ «О судьях и о судех»[1]. Зокрема, у 21 артикулі йшлося «О судьи замковом», згідно з яким суд очолював староста, воєвода або державці «замковые и дворов ... поветовых», призначувані королем[2]. Але на відміну від попереднього порядку, встановленого Першим Статутом, замість присяжних разом зі старостою у розгляді судових справ мали брати участь «замковий суддя», призначуваний старостою чи воєводою, які повинні були «выбрати человека доброго шляхтича, в том же повете оселого прысяглого, который... повинен будет посполу з урядом замковым судити и справовати вси речи судовые», та писар. У розгляді справ обов'язково мав брати участь староста чи воєвода.

У другій половині XVI ст. володимирськими старостами виступали князі Василь-Костянтин Острозький (1550–1579, 1588–1603), його син Костянтин-молодший Острозький (1579–1588) та його старший син Януш Острозький (1603–1620). Кременецькими старостами були князь Миколай Андрійович Збаразький (1560–1574) та його син Януш Миколайович Збаразький (1574–1608). Луцьке староство посідали: Богуш Федорович Корецький (1559–1576), Олександр Маркович Жоравницький (1576–1581), князь Олександр Пронський (1581–1590), Олександр Богданович Семашко (1591–1597), Марк Собеський (1598–1600)[3]. Загалом уряди не були ні спадковими, ні дідичними, попри це бачимо, що протягом 70-ти років, з 1550 по 1620 рр., Володимирське староство не виходило з рук найвпливовішого на Волині князівського роду Острозьких, переходячи від батька до синів. Варто нагадати, що князь Василь-Костянтин Острозький з 1559 по 1608 рр., тобто протягом 49 років, був ще й київським воєводою, зосереджуючи, таким чином, у своїх руках величезну владу. Кременецьке староство протягом 48 років очолювали князі Збаразькі. До того ж Януш Миколайович Збаразький протягом 34 років обіймав не лише уряд кременецького старости, а ще й брацлавського воєводи. Інша картина спостерігається в Луцькому повіті. Тут протягом 41 року (1559–1600) змінилося п'ять старост, які представляли п'ятеро шляхетських родів: два князівські, один – маґнатський, ще двоє – шляхетські, один з яких – польський. Як бачимо, ґродський суд очолювала королівська адміністрація, отже, це був адміністративний суд[4]. Зазвичай, резиденцією старости був королівський замок (ґрод), який одночасно був і центром

[1] Статут Великого князівства Литовського 1566 року (далі – Статут 1566 р.) // Статути Великого князівства Литовського. У 3-х томах / За ред. С Ківалова, П. Музиченка, А Панькова. – Т. II. – Одеса, 2003. – Розділ IV. – С. 90–124.

[2] Статут 1566 р. – Розділ IV, артикул 21. – С. 101.

[3] Яковенко Н. Матеріали до персонального складу канцелярій Волині, Наддніпрянщини та Східного Поділля (Остання третина XVI – середина XVII століть) // До джерел: Зб. наук. праць на пошану Олега Купчинського з нагоди його 70-річчя. – К.; Львів, 2004. – С. 330–331, 342–343, 345–346.

[4] Статут 1566 р. – С. 101; Ворончук И. (Кику И. А.). Литовские Статуты как источник изучения деятельности гродских и земских судов Правобережной Украины XVI–XVII столетий. – С. 134–141.

повіту, де знаходився ґродський суд, що розглядав кримінальні справи даного повіту та виконував вироки інших судів[1].

Проте, оскільки староста (або воєвода) виконував ще безліч інших, належних його урядові, важливих справ, і часто був відсутнім, то для відправлення правосуддя ним призначався заступник – підстароста (підвоєвода). У ці призначення верховна влада не втручалася, староста призначав підстаростою, як правило, наближену, перевірену тривалою службою віддану людину, що зазвичай була його служебником. Тож на практиці судове засідання відбувалося під головуванням підстарости. За записами ґродських актів, у 60-х роках володимирськими підстаростами були Василь Гулевич, Михайло Павлович, Павло Григорович Оранський («Ставши ѡбличнє ... пєрєдо мною, Михаилом Павловичом, подстаростим володимєрским»[2]; «Присылал на врядъ замъку гсдрского Володимєрского до мєнє, Павла Григорєвича Ѡранъского, на тот час будучого подстаростєго володимєръского»[3]). У серпні 1567 р. у кременецькому замковому суді «[на мєстцу] старосты крємѧнєцкого» вирішував справи Денис Богушевич Несвіцький. У силу певних обставин навіть і підстароста міг доручити на короткий термін заступати себе у суді. Зокрема, протягом червня-липня 1566 р. володимирський підстароста Василь Гулевич «засадив» замість себе у замковому суді зем'янина Якима Васильовича. У січні 1567 р. цей же Яким Васильович заступав нового підстаросту Михайла Павловича. Бачимо його і в травні наступного 1568 р. на місці Михайла Павловича («Ѡповєдал мнє, Ѣкиму Василъєвичу, на тот час будучому на мєстцу пна Михаила Павловича, подстаростєг[о] володимєрског[о]») [4].

Статут 1566 р. вводив ще одну судову інституцію – земський суд, який в судовій системі займав особливий статус, оскільки був незалежним від королівської адміністрації[5]. До його складу входили суддя, підсудок і писар, які разом іменувалися «вряд земский судовый». Незалежність цього суду забезпечував перший артикул IV розділу «О выбиранью судей в повете», який надавав право шляхті обирати на повітових сеймиках з-посеред свого середовища по чотири «електа» (кандидати) на суддівство, підсудство і писарство: «зо всее шляхты того повету братьи своее на кождый вряд таковый, на судейство чотырох людей добрых, на подсудство других чотырох, на писарство третих чотырох людей добрых, цнотливых, ростропных в праве умеетных роду шляхецского, в том повете добре оселых, не иное веры толко Хрестиянское», з яких король мав обрати по одній запропонованій особі для затвердження на відповідний

[1] Крикун М. Земські уряди на українських землях у XV–XVIII століттях. – С. 80–81.
[2] Центральний державний історичний архів України в м. Києві (далі – ЦДІАК України), ф. 28, оп. 1, спр. 3, арк. 24.
[3] Там само, ф. 28, оп. 1, спр. 3, арк. 153.
[4] Там само, ф. 28, оп. 1, спр. 2, арк. 104 зв.
[5] Лаппо И. И. Земский суд в Великом княжестве Литовском в конце XVI века // Журнал Министерства Народного Просвещения. Часть CCCXI. – СПб., 1897, июнь. – С. 266.

уряд[1]. Після цього кожний із обраних мав скласти публічну присягу, текст якої було затверджено Статутом і яка вимагала від обраних судити «справедливе подле права и статуту»[2].

Статут визначав і мову судового діловодства: «писар земский маеть по Руску литерами и словы Рускими вси листы и позвы писати»[3]. Писар міг мати помічників – підписків: «писар можеть подписка, або одного, або и двох, або колко ему будеть потреба, при собе мети, а пилне сам завжды догледати, абы верне а правдиве не проволокаючи але заразом до книг записывано было». У Статуті не обумовлювалося про складання присяги підписками, але на практиці вони теж складали присягу. Зокрема, 13 березня 1582 р. возний Григорій Посник Івачковський, вніс до луцьких ґродських актів текст присяги Бартоша Мисевського, який вступив на уряд луцького ґродського підписка: «ІѦ, Бартошъ Мисєвскии, присѧгаю пну Богу всємогучому на тои збавитєлѧ Исуса Хрыста Свангєлии, ижъ урѧдъ мои, мнѣ злєцоныи, вѣрнє справоват и выконыват буду, всѣ справы судовыє и урѧдовыє до книг справєдливє, вѣрнє, водлугъ сознаньѧ сторонъ, жалобъ, возныхъ сознаньѧ вписоват, и з них выдаючи, прєз ѡшуканѧ вшєлѧкого, з наболшою пилностю, нє ѳолкгуючи приѧтєлєви а нєприѧзни нє ѡбавѧючисѧ, такъжє тєжъ крєвному и жадному свому ничого нє чинєчи, ѡдно самого Бога пєрєд ѡчима маючи, вєдлугъ права и справєдливости поступоват хочу и буду, доходы сполна ѡтдавати буду повинєнъ. Такъ ми, Пнє Божє, поможи, которыи ѡстатнєго днѧ вси таємницы судити будєшъ» (№ 143).

Проте повна відповідальність за правильність актових записів покладалася на писаря[4], у нього мала зберігатися і гербова печатка. У 10 артикулі від імені великого князя проголошувалося: «Даем под гербом того панства нашего Великого князства Литовского, погонею, печать до кождого повету, тую печать писар земский присяжный ... а не хто инший ховати маеть». Цією печаткою мали засвідчуватися лише позови («которою печатью ... позвы мають быти печатованы а выдаваны»), всі інші судові виписи, листи тощо мали запечатуватися печатками судових врядників – судді й підсудка – та підписуватися «рукою того ж писара земского»[5].

Статут вимагав, щоб земські судові врядники свої суддівські обов'язки виконували особисто, «ани через свои наместники суды и роки отправовали»[6]. За здійснення судових функцій всі земські урядники: суддя, підсудок і писар отримували винагороду [7]. Суддя, підсудок і писар обіймали уряди «до живота своего», тобто до смерті, отже встановлювалися засади пожиттєвості надання земських урядів, фактично уряд можна було

[1] Статут 1566 р. – Розділ IV, артикул 1. – С. 90.
[2] Там само. – С. 90–91.
[3] Там само. – Розділ IV, артикул 1. – С. 91.
[4] Там само. – Розділ IV, артикул 7. – С. 94.
[5] Там само. – Розділ IV, артикул 10. – С. 95–96.
[6] Там само. – Розділ IV, артикул 7. – С. 94.
[7] Там само. – Розділ IV, артикул 3. – С. 92.

втратити лише за державну зраду[1]. Привабливість посідання земських урядів полягала не лише у матеріальній винагороді, а й у можливості для неродовитої шляхти досягти суспільно-політичний капітал, що відкривало шлях до подальшого кар'єрного зростання[2].

Формуляр номінаційного привілею не був стандартним, за структурою він включав наступні елементи: 1) мотиви номінації (заслуги відповідної особи), 2) зазначення уряду, на який номінується особа, та його прерогативи, 3) звернення до земських урядників даної адміністративної території з проханням прийняти до свого кола номінанта, забезпечивши йому в місцевій земській ієрархії належне місце. Наприклад, у привілеї 1590 р. Зигмунта III Янушу Івановичу Жабокрицькому на уряд земського кременецького судді спершу ішлося про шляхетність його роду, рицарські заслуги та різнобічну діяльність самого номінанта: «ѳрожоного Ѣануша Жабокрыцкого, которыи нєѳпослєжаючи ни в човъ (!) ѳчтивых продков своих старожитного дому шлѧхєтского Жабокрыцких, почавши з молодых лєтъ своих аж до сєго часу, так в рєчах рицєрских, ѣако тєж в правныхъ и во всѣаких инъших справахъ и припадьках завжды ѳпрєимую вѣру, дѣлъностъ и нєѡмєшкалыє послуги, ѣако продкомъ ншим, такьжє намъ самим и Рєчи Посполитои завжды статєчнє и пожиточнє ѡтдавал и ѡтдаєтъ, до чого всєго и впєрєдь хотѧчи єго тым ѡхотънєишого ѳчинити, прото ѡныи ѳрѧд судєиство зємскоє крємѧнєцкоє зо всѣакою владностю, присудом и пожитки прєрєчоному Ѣанушу Жабокрыцкому дали єсмо и тымъ листом ншим даємъ»[3] (№ 226).

У разі смерті котрогось із судових урядників оголошувалися вибори нових електів на вакантний уряд. Документи засвідчують саме такий порядок. Так, після смерті земського кременецького судді Антона Єловицького на повітовому сеймику було обрано чотирьох електів на земське кременецьке суддівство: «Кгды нам прєложоного и на писмє показано ѡт пнов рад и ѳрѧдниковъ нших, ижъ часовъ нєдавно прошлых на соимику єлєкции, чєрєз вєлможного Ѣануша кнжати Ѡстрозского, воєводы волынского, зложоном, рады, дикгнитарє и рицєрство, шлѧхта, ѡбыватєлє зємли Волыньскоє повєтѳ Крємѧнєцкого, до Крємѧнца зьєхавшисѧ, порѧдкомъ своимъ водлє Статутѳ на мєстъцє зошлого Анътона Ѣаловицкого, суди зємъского крємѧнєцкого, на тоє то судєиство єлєктов чотырох с посродку сєбє братю свою, людєи цнотливых, ѳмєєтъных, в том повєтє ѡсєлыхъ, ѡбрали и имєна их до нас на писмє за пєчатью того ж пна воєводы волынского тєпєр послали, просєчи, абыхмо ѡдного, которого с тых єлєктов на прєрєчоныи ѳрѧд судєискии призволивши, дали и ѳтвєрдили».

Щоправда, для посідання судових урядів існували певні обмеження. На них не могли претендувати особи духовного стану, а також шляхта, що вже обіймала адміністративні посади у тому ж повіті. Третій Статут

[1] Там само. – Розділ IV, артикул 70. – С. 122.

[2] Крикун М. Земські уряди на українських землях у XV–XVIII століттях. – С. 73, 76.

[3] Так само. – С. 74; ЦДІАК України, ф. 22, оп. 1, спр. 8, арк. 45 зв.–46 зв.

1588 р. додав до цих обмежень нові, вилучивши з можливих претендентів судових урядників інших повітів. Більше того, було не лише заборонено обіймати посади «врядника судового земского» у двох повітах, але й у разі, якби особа, поєднуючи одночасно дві посади, не хотіла відмовитись від жодної з них, тоді «обадва тые вряды тратит»[1].

Законодавство забезпечувало недоторканість членів судового уряду. По-перше, до суду заборонялося приходити «с такими бронями, то есть с древом, з ощепом, з ручницою, з луком», при собі дозволялося мати лише корд і меч. За словесну образу судового врядника «словы дотклывыми славе и почтивости его» передбачалося покарання у вигляді шеститижневого замкового ув'язнення. У випадку поранення чи забиття судового врядника винний мав бути притягнений до королівського суду і в разі доведення його провини «горлом каран быти, а головщына близким з именья его маеть быти плачона». Щоправда, й поведінка судових врядників мала відповідати їх високому статусу, а в разі нанесення кимось із них образи у суді урядник теж мав бути караний ув'язненням, а за вчинення ґвалту, поранення чи забиття так само суворо карався «горлом»[2].

Якщо хтось із судових врядників мав у суді власну справу, він повинен був замість себе «засадити месце его человеком добрим, шляхтичом, в том же повете оселым», який, перш ніж приступити до відправлення правосуддя, мав присягнути[3]. В актах часто трапляються випадки заміщення урядів як суддів, так і підсудків.

За Другим Статутом при ґродському і земському судах вводилась посада судового виконавця – возного, який мав замінити колишніх децьких та вижів замкових судів. Обов'язки возного визначали 4, 5 і 6 артикули четвертого розділу, зокрема 4-ий артикул «О возных присезе и вряде их» зазначав: «Абы в праве земском завжды порядок и справа обычайне шла, даем моц, абы воеводове в кождом повете судовом, где книги лежать, ... возных выбирали, пострыгали, уставляли теж шляхту, людей добрых, веры годных цнотливых оселых в том же повете, так много яко бы их потреба указовала»[4]. Отже, вознівський уряд, як й інші судові посади, мала обіймати лише осіла шляхта, а юрисдикція возного поширювалась на територію повіту його осілості[5]. Статут 1588 р. встановив порядок, за якого «завжды чергою два албо три возные при суде кгродском мешкати

[1] Статут 1566 р. – Розділ IV, артикул 8. – С. 95; Статут Великого князівства Литовського 1588 року (далі – Статут 1588 р.) // Статути Великого князівства Литовського. У 3-х томах / За ред. С Ківалова, П. Музиченка, А Панькова. – Т. III, кн. 1. – Одеса, 2004. – Розділ IV, артикул 2. – С. 120; Ворончук И. (Кику И. А.). Литовские Статуты как источник изучения деятельности гродских и земских судов Правобережной Украины XVI–XVII столетий. – С. 136.

[2] Статут 1566 р. – Розділ IV, артикул 40, 41. – С. 111.

[3] Там само. – Розділ IV, артикул 7. – С. 94–95.

[4] Там само. – Розділ IV, артикул 4. – С. 93.

[5] Старченко Н. Возні на Волині в останній третині XVI – на початку XVII ст.: судові урядники чи слуги? // Соціум: Альманах соціальної історії. – Вип. 8. – К., 2008. – С. 135.

будут повинни, для вшеляких припалых потреб»[1], розширивши їх повноваження та поширюючи діяльність возних на кілька повітів.

Вступаючи на посаду, возний складав присягу: «верне и цнотливе и побожне на том вряде заховатися ... , правдиве до книг врядовых сознавати, и все иншое справовати, што належыт врядови моему». Серед його обов'язків було вручення позовів – повідомлень про виклик до суду, де він мав зазначити на них «рок, который за тыми позвы зложить, маеть на обоих позвех написати, абы и позваная и поводовая сторона року ведоми певны и пилны были»; приведення свідків до присяги; виконання цивільних вироків, зокрема введення вигравших справу у володіння маєтками; засвідчення різних правопорушень та злочинів: «гвалты, розбои, раны, головщизны оглядовати и до книг врядовых, от которого вряду будеть послан, сознавати»[2] тощо. Возний був важливою ланкою судочинства, оскільки, починаючи від провадження справи, поєднував судовий уряд і контрагентів протягом ходу судового процесу аж до здійснення судових декретів (постанови, рішення, вироку тощо)[3]. Під час виконання своїх функцій для більшої віри («для подпору вызнанья и сведецства своего») возний повинен був мати двох свідків («сторону двох шляхтичов»), щоправда, незначні справи «меншые а не крывавые» він мав право самостійно засвідчувати («сам один и без стороны шляхты огледати»)[4]. Третій Статут чітко визначав коло справ, у яких возний міг діяти самостійно, до них відносились «шкоды тым подобные, меншые, о што честью, горлом и розлитьем крви, и везеньем, и выволаньем не карають», а також справи, за які штраф не перевищував двадцять кіп грошей[5].

За Статутом 1588 р. вводилась посада возного генерала як старшого над іншими возними (104 артикул «О возном которого по латине зовуть енерал»). Його мав затверджувати король, надаючи лист на вознівство[6]. Проте для Волині це не було нововведенням, оскільки уряд возного генерала тут було запроваджено, як і повсюдно в межах Речі Посполитої, ще Варшавською конституцією 1576 р., що було викликано бажанням уніфікації судових порядків у межах цілої держави. Разом з тим принципова відмінність возних українських воєводств від коронних полягала у їх обов'язковій приналежності до шляхетського стану та осілості в одному із трьох українських воєводств – Волинському, Брацлавському чи Київському[7].

На возного покладалась велика відповідальність, оскільки за неправдиві

[1] Статут 1588 р. – Розділ IV, артикул 8. – С. 126.
[2] Статут 1566 р. – Розділ IV, артикул 4. – С. 93.
[3] Szymczakowa A. Woźni sądowi lęczyccy, sieradzcy i wieluńscy do połowy XV wieku // Acta Universitatis Lodziensis. Folia historica, 36. 1989. – S. 86.
[4] Статут 1566 р. – Розділ IV, артикул 5. – С. 93.
[5] Статут 1588 р. – Розділ IV, артикул 9. – С. 127.
[6] Там само. – Розділ IV, артикул 104. – С. 192–193.
[7] Старченко Н. Возні на Волині в останній третині XVI – на початку XVII ст.: судові урядники чи слуги?. – С. 137.

свідчення передбачалися суворі міри покарання до смертної кари включно («где бы возный што кольвек такового непристойнаго справовал, албо иж бы неправдиве сознавал, альбо врядом своим ку шкоде которое стороны фальшовал ... тогды ... только горлом маеть быти каран»)[1]. На відміну від вижівства, яке ґрунтувалося на панській службі (вижі розглядалися як слуги старости, воєводи, маршалка), а отже, не вважалося урядом[2], вознівство набуло статусу уряду, хоча й не увійшло до номенклатури земських урядів[3]. Разом з тим, попри найнижчий ступінь в ієрархії судових урядників, уряд возного мав незалежний характер. На противагу вижам, возного можна було викликати без попереднього звернення сторін до судових урядів. Але найголовнішим було визнання права возного на самостійне відправлення публічно-правових процедур, чого раніше не могли робити вижі, обов'язком яких було лише супроводжувати сторону, яка носила позови та сама вручала навпоминальні та заручні листи тощо[4]. На відміну від польської судової практики, де возні набиралися з числа слуг і клієнтів воєводи, до того ж часто з осіб нешляхетського стану[5], іноді навіть зі службових селян, соціальний статус волинських возних відрізнявся, оскільки вони обиралися виключно з представників осілої шляхти. Так, 11 вересня 1591 р. волинський воєвода князь Януш Острозький, оголошуючи про призначення на луцьке вознівство Валентія Тучаницького, зазначав, що той є осілим волинським шляхтичем: «Постановиломъ и сим листом моим ѳставлаю на врѧд возновъскии въ зємли Волынскои въ повѣтє Луцкомъ чоловѣка доброго, шлѧхътича, в зємъли Волынъскои ѡсѣлого, Валєнътого Тучаницкого. Которыи пєрєдо мъною на тот врѧдь возновъскии заразъ присєгу ѳчинилъ, и єсть пострыжонь и в рєистръ мои вписанъ. ѡ которомъ ижъ бы ваша милость вєдаючи, єго до всих справ своихъ възывали и на врѧдєхъ всюды за возного приимовати рачили» (№ 220).

Вважають, що запровадження луцького і кременецького земських судів відбулося ще влітку 1565 р., тобто за півроку до прийняття 26 січня 1566 р. Віленським сеймом Другого Статуту[6]. Попри те, що Статутом запроваджувалась виборна система земських судових урядів, їх перший склад було призначено сеймом 1565–1566 р. Зокрема, луцький земський уряд було затверджено у складі: судді Гаврила Бокія, підсудка князя Остафія Сокольського, писаря Михайла Коритенського; володимирський

[1] Статут 1566 р. – Розділ IV, артикул 5. – С. 93–94.

[2] Поліщук В. Запровадження уряду возного в Луцькому повіті у 1567 р. // Український археографічний щорічник. – Т. 10. – К.; Нью-Йорк, 2002. – Вип. 7.– С. 187.

[3] Жодне із джерел, подаючи ієрархію земських урядників, не згадує уряд возного. Див.: Крикун М. Земські уряди на українських землях у XV–XVIII століттях. – С. 69–72.

[4] Поліщук В. Запровадження уряду возного в Луцькому повіті у 1567 р. – С. 188.

[5] Urban W. Woźni sądowi województwa krakowskiego w latach 1535–1548 i ich szlacheccy pomocnicy // Czasopismo Prawno-Historyczne. – T. XXXIX, 1987, z. 1. – S. 172; Поліщук В. Запровадження уряду возного в Луцькому повіті у 1567 р. – С. 188.

[6] Поліщук В. Запровадження уряду возного в Луцькому повіті у 1567 р. – С. 192.

земський уряд – у складі: судді Богдана Костюшковича Хоболтовського, підсудка князя Михайла Курцевича і писаря Федора Солтана; кременецький земський уряд – у складі: судді Андрія Куневського, підсудка Івана Патрикія та писаря Григорія Болбаса[1].

Перших возних було обрано 1567 р. У березні – червні 1567 р. в Луцькому повіті возними виступають Богдан Княгининський, Іван Путошинський, Олехно Тихнович Путошинський, Михайло (Мишко) Якимович Смиковський, Дмитро Новоселицький. В актових книгах Володимирського повіту протягом червня – листопада 1567 р. возними фіксуються Тихно Радовицький, Тихно Андрійович Оранський, Юхно Оранський, Іван Охлоповський, Хацко Чуват Туличовський[2]. Протягом 1567–1570 рр. кременецькими возними виступають Семен Андрузький, Федір Ісернський, Степан Дедеркало, Стефан Покощовський[3].

Вочевидь, спочатку їх було недостатньо, бо коли в листопаді 1568 р. князь Дмитро Андрійович Козека звернувся до володимирського підстарости Павла Григоровича Оранського, «просєчи ѡ приданє возног[о]», той «в нєдостатку возного на тот час при врадє» змушений був надати йому «вижємъ поєзника замкового Ивашка Ѣрошєвича»[4].

Земський суд функціонував не постійно, його засідання – сесії або каденції (так звані «роки») – були визначені Статутом: «суд земский маеть быти три крот до году, то есть три роки судовые», які мали відбуватися у такі терміни: «первые от Святое Троицы Рымского свята, и на завтрей се в понеделок почнуть; другие в осень на день Светого Михаила Рымского ж свята, и также на завтрее почнуть; третие зиме по Божьем Нароженью, о Трех Кролех святе Рымском, которые на завтрее теж судитисе на завтрее зачнуть». Відстрочка судового засідання могла статися лише у надзвичайних випадках, якими вважалися великий вальний сейм, війна або пошесть («поветрие моровое»). Судова сесія тривала «две недели, если много справ», а коли справ небагато «тогды поки росправять и розсудять». Суд мав засідати «кождого дня от поранку до нешпорное годины»[5]. Прийом заяв розпочинався земським судом за три дні до початку сесії.

Ґродський суд діяв безперервно і відправляв правосуддя, «хто бы на горячом учынку ... которого ж кольвек стану был пойман, тогды тот без позву маеть быть сужон», тобто негайно, без попереднього позову. В іншому випадку звинувачуваному через возного вручався позов, за яким він мав з'явитися до суду не пізніше двох тижнів від дня його

[1] Любавский М. Литовско-русский сейм: Опыт по истории учреждения в связи с внутренним строем и внешней жизнью государства. Примечание 79. – С. 226–232.
[2] Поліщук В. Запровадження уряду возного в Луцькому повіті у 1567 р. – С. 197–198, 215.
[3] Кременецький земський суд. Описи актових книг. – Вип. І. Книги № 1–11 (1568–1598 рр.). – К., 1959. – С. 231, 237, 248.
[4] ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 3, арк. 153.
[5] Статут 1566 р. – Розділ IV, артикул 27. – С. 104.

отримання[1]. Засідання ґродського суду відбувалися під головуванням старости через кожні 6 тижнів, «а в небытности их намесники их», тобто під головуванням призначеного старостою заступника – підстарости – через кожні 2 тижні. Канцелярія ґродського суду працювала постійно протягом цілого року.

Спершу за Другим Статутом компетенцію земських і ґродських судів було розмежовано. Земський суд відав переважно цивільними справами осілої шляхти свого повіту. Крім того, канцелярія земського суду мала так зване право «вечности», тобто право санкціонувати усілякі приватні угоди, контракти та різні інші документи юридичного характеру. Це означало, що вписаний канцелярією в актові книги земського суду документ отримував юридичну силу. До компетенції ґродського суду входив розгляд кримінальних справ осілої шляхти за чотирма так званими старостинськими артикулами: «о наезд кгвалтовный на домы шляхецские, кгвалт в местех наших, о пожогу и разбои на дорогах, о кгвалтоване панен и невест, о злодейство, о фалш, о голову шляхецкую»[2]. Юрисдикції ґродського суду підлягали також неосіла шляхта та іноземці в усіх справах.

Проте в ході практичної діяльності земських і ґродських судів відбулося змішування їх судових функцій. Санкція майнових та інших приватних трансакцій і угод, що складала спершу прерогативу виключно земських судів, доволі швидко перейшла до ґродських урядів. Цьому сприяла та важлива обставина, що ґродські суди функціонували постійно, тоді як сесії земських судів відбувалися лише тричі на рік[3]. Це стосується перш за все права «вечности», яке поступово перейшло до ґродських судів.

Внаслідок діяльності ґродських і земських судів на українських землях протягом XV–XVIII ст. відклалася їх документація – так звані актові книги, офіційно введені Статутом 1529 р. при ґродських судах. Внаслідок судової реформи 1566 р. обов'язкове ведення актових книг запроваджувалося при всіх інших судах, у тому числі й земських. Головним продуктом діяльності судових канцелярій стали актові книги.

Щоправда, проблема генезису актових книг в Україні ще й досі у вітчизняній історіографії не отримала свого розв'язання. Більшість дослідників відносить початок виникнення актових книг як особливої форми діловодства до XIII–XIV ст. У слов'янських землях книги вперше з'явились у Чехії, тож О. І. Левицький припускав, що практика ведення актових книг, як і вся система актових записів, перейшла до поляків від

[1] Там само. – Розділ IV, артикул 20. – С. 100–101.

[2] Там само. – С. 100.

[3] Левицкий О. И. Об актовых книгах, относящихся к истории Юго-Западного края и Малороссии // Труды XI археологического съезда в Киеве. 1899 г. – М., 1902. – Т. 2. – С. 57; Романовський В. О. Київський архів давніх актів // Архівна справа. – Харків, 1925. – Кн. 1. – С. 89; Його ж. Нариси з архівознавства // Історія архівної справи на Україні та принципи порядкування в архівах. – Харків, 1927. – С. 37.

чехів[1]. На думку Ореста Левицького і Віктора Романовського, на території українських земель актові книги найперше з'явилися в західноукраїнських землях у другій половині XIV ст. Проте питання щодо їх самостійного виникнення ще в добу Галицько-Волинського князівства чи введення польською або угорською адміністрацією залишається відкритим. Обидва дослідники, які були добрими знавцями актової документації, висловили припущення про самостійний розвиток актової форми діловодної культури в Україні. На підтвердження своєї думки В. А. Романовський за аргумент наводив характерну особливість порядкування литовської влади в українських землях, яка визначалася формулою «Мы старины не рухаемо, а новин не вводимо»[2]. О. І. Левицький звертав увагу на існування книг в українських землях ще до Статуту 1529 р. На доказ своєї гіпотези він наводив документи актових книг, які засвідчували, що в Луцькому ґродському архіві ще в 1638 р. зберігалися давні книги місцевого суду, «почавши од року 1522 аж до року 1566», тобто ще до офіційного запровадження їх Статутом 1529 р.[3] Обидва дослідники звернули увагу також на добре розвинену форму приватноправної документації та чітке формулювання юридичних термінів, що, на їх думку, засвідчує давній звичай населення користуватися юридичними формулами та вживати певні правові взірці.

Я. Р. Дашкевич вважав, що при вивченні проблеми генезису актових книг в Україні не можна іґнорувати наявності даної форми діловодної культури в італійському (ґродські книги для записів торгівельних операцій), північно-німецькому (ґродські книги XIII ст.) та чесько-моравському (земські і ґродські книги) центрах, як можливих шляхів проникнення ділової актової документації[4].

Для з'ясування значення різних категорій актових книг як джерела історичної інформації, необхідно враховувати їх давню діловодну класифікацію. Спершу в діловодстві не існувало системи внесення актів до книг, що за великої кількості документації створювало значні складнощі. Тому вже в XVI ст. почали вести по кілька актових книг одночасно відповідно до різних категорій справ. Так виникли записові, поточні та декретові книги. У декретові книги вносились судові протоколи цивільних і кримінальних справ, які велися під час судових сесій. Записові книги мали аналогію з нотаріальними записами, до них вносились усілякі приватно-правові документи: орендні, заставні, акти купівлі/продажу нерухомості, дарчі та вінові листи, квити, шлюбні та інші угоди, різноманітні контракти, тестаменти тощо з метою надання

[1] Левицкий О. И. Об актовых книгах, относящихся к истории Юго-Западного края и Малороссии. – С. 57.

[2] Романовський В. О. Нариси з архівознавства. – С. 34.

[3] Левицкий О. И. Об актовых книгах, относящихся к истории Юго-Западного края и Малороссии. – С. 60.

[4] Дашкевич Я. Р. Адміністративні, судові й фінансові книги на Україні в XIII–XVIII ст.: Проблематика, стан та методика дослідження // Історичні джерела та їх використання. – К., 1969. – Вип. 4. – С. 136.

їм юридичної сили. Сюди ж вписувалися королівські жалувані грамоти, «привилеи», універсали, сеймові конституції, устави про податки, люстрації, інвентарі маєтків тощо, тобто документи, що відбивають соціальні стосунки, звичаєві норми та повсякденні практики тогочасної людності. До поточних книг вносились акти, які не могли бути внесені до книг перших двох категорій: усіляки скарги, «сведетельства», реляції возних, протестації та повідомлення найрізноманітнішого змісту[1].

Актове діловодство велося за подвійною системою. Спершу акти записувалися начерно до «протоколу» за скороченою схемою без вступних і заключних формул, а потім переписувались до «индукты», тобто чистовика. Тож усі акти записувалися двічі: до чернетки («протоколу») та чистовика («индукты»). Окрім цього, в канцеляріях зберігалися так звані «фасцикулы» копій, тобто в'язки оригіналів тих актів, що подавалися для внесення їх до актових книг[2].

Надаючи важливого значення актовим книгам, держава піклувалася про їх збереження. Зокрема, 11 артикул IV розділу Другого Статуту зобов'язував, «абы в кождом таковом повете, где суд земский будеть, в замку албо у дворе нашом ... выбрали, збудовали и патрыли таковое место, где бы завжды книги земские безпечне от всякое пригоды были захованы». По закінченню судової сесії «мають книги еще немней тры дни лежати для ... выписов бранья», після чого судовий уряд мав «тые книги вложыти и заховати в скриню моцную за трема замками, от которых один ключ будеть у судьи, другой у подсудка, а третий у писара, а печатьми своими запечатовати мають»[3].

Більшість визначних дослідників історії ранньомодерної України, характеризуючи актові книги XV–XVIII ст., відзначали як великий інформаційний потенціал, так і масовий характер даного документального джерела, що має особливо важливе значення для вивчення саме історії повсякдення[4]. Зокрема, аналізуючи це джерело, Орест Левицький писав, що актові книги «дають невичерпний матеріал для всебічного вивчення минулого життя»[5]. Інформаційне багатство актових книг, які містять величезне число конкретних життєвих фактів, з яких постає громадянський стан окремих людей та їх норови, відзначав Іван Лаппо[6].

---

[1] Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum t. zw. bernardyńskiego we Lwowie, 1868. – T. I. – S. VII.

[2] Ковальский Н. П. Источниковедение истории Украины XVI–XVII вв. Часть 4: Обзор основных отечественных собраний архивных источников. – Днепропетровск, 1979. – С. 32–34.

[3] Статут 1566 р. – Розділ IV, артикул 11. – С. 96; Ворончук І. (Кіку І). В скринях моцних за тремя замками // Пам'ятники України, 1983. – № 3 (57). – С. 52–54.

[4] Левицкий О. И. Об актовых книгах, относящихся к истории Юго-Западного края и Малороссии. – С. 55–82; Исаевич Я. Д. Гродские и земские акты – важнейший источник по истории аграрных отношений в Речи Посполитой в XVI–XVIII вв. // Ежегодник по аграрной истории Восточной Европы. 1961. – Рига, 1963. – С. 90–99.

[5] Левицкий О. Очерки народной жизни в Малороссии. – С. 3.

[6] Лаппо И. И. Земский суд в Великом княжесте Литовском в конце XVI века. – С. 264.

Безперечно, характер актових книг як документації шляхетського судочинства накладає певний відбиток, оскільки матеріали містять, перш за все, значний обсяг інформації про соціальні стосунки і взаємини людей пануючого стану. Але в актах виступають не лише елітарні групи соціуму – князі, маґнати, пани, а здебільшого рядова шляхта: середня і дрібна так звана загродова або шарачкова, малозаможна і взагалі незаможна.

Разом з тим, ці книги донесли до нас інформацію не лише про шляхту, а й про інші верстви тогочасного соціуму. Адже суди, маючи так зване право «вєчности», тобто право надання юридичної сили документам приватного характеру, здійснювали функції нотаріальних закладів. Більше того, до книг можна було вписати все, що будь-який пересічний шляхтич хотів зафіксувати або зберегти для пам'яті нащадків. Тому до актових книг вносились усілякі документи приватно-правного змісту для надання їм юридичної сили, зокрема: акти купівлі/продажу нерухомості, розподілу спадкового майна між нащадками по смерті прямих/бічних родичів, дарчі надання, так звані «даровизни», різноманітні угоди щодо оренди та застави маєтків, шлюбні контракти, вінові записи, тестаменти небіжчиків з розпорядженнями останньої волі щодо близьких і рідних, дружини, дітей, слуг і челяді, майна тощо, які відбивають тогочасне щоденне життя, різноманітні буденні контакти і стосунки та поширені соціальні практики.

Оскільки селянство, а також і міщанство (більшість міст мала приватний характер) входили до сфери матеріальних інтересів шляхти, виявилося, що книги – ця власне шляхетська документація – зберігає інформацію про селян і міщан, що є важливим показником інформаційного потенціалу даного джерела. Це тим більше важливо, оскільки селянство, яке не залишило власних писемних пам'яток, характеризується у науковій літературі як «мовчазна більшість». Майже аналогічна ситуація спостерігається і щодо українського міщанства, особливо Правобережної України, бо до нашого часу дійшла незначна кількість магістратських і ратушних книг ранньомодерної доби[1]. Все це збільшує цінність актового документального матеріалу для вивчення українського повсякдення нижчих верств населення, так званих «маленьких» людей. Зокрема, інформацію про селянство і міщанство надають такі документи приватно-правового характеру, як акти про розподіл нерухомості, інвентарі міст і сіл, записи про заставу, оренду, «держання», купівлю/продаж маєтків, де містяться відомості про систему селянського господарювання, повинності та матеріальний стан різних категорій і груп сільського та міського населення, на підставі яких можна детальніше з'ясувати стратифікацію тогочасного соціуму. Низка документів: повідомлення про негоду, кліматичні катаклізми, заяви про захворювання, пошесті, пожежі, спустошення поселень та загибель людей внаслідок татарських нападів,

[1] Ворончук І. Населення Волині в XVI – першій половині XVII ст.: родина, домогосподарство, демографічні чинники. – К., 2012. – С. 269–274.

численні скарги на шляхетські наїзди, жовнірське свавілля, родинні тяжби щодо маєтностей тощо свідчить про складні тогочасні умови виживання та неоднозначність людських взаємостосунків як всередині окремих сімейних груп та родових кланів, так і в ширших контактах між різними соціальними верствами та етнічними ідентичностями.

У зв'язку з недостатністю вітчизняної джерельної бази з історії повсякдення української людності попередньої доби, зокрема XIV–XV і першої половини XVI ст., значення актових документів зростає, оскільки подеколи в документах другої половини XVI ст. наводяться документи раніших часів. Так, 1586 р. Настася Єловна Малинська, дружина князя Андрія Головні Острожецького, внесла до актових книг привілей 1529 р., наданий Зиґмунтом Старим троцькому городничому князю Петру Михайловичу Острожецькому на маєтки Дерн, Одиради, Мощаницю та Уховецьк (№ 179). Під час розгляду 1597 р. у кременецькому земському суді тяжби між різними сім'ями роду Волковських – як спадкоємців спільного маєтку Вовківці – були пред'явлені документи за 1553 і 1557 роки (№ 300). Таким чином, актовий документальний матеріал містить величезний обсяг різнопланової інформації про повсякденне життя різних страт ранньомодерного соціуму. Щоправда, в роботі з актовою документацією необхідно пам'ятати: реальність може подаватися у дещо зміщених акцентах потерпілої сторони, що вимагає, по-перше, критичного підходу, а по-друге, додаткової перевірки інформації шляхом її ретельного зіставлення з даними інших актів.

З метою підготовки даної збірки укладачами було опрацьовано 160 актових книг ґродських і земських судів Волині XVI ст., які наразі зберігаються у фондах Центрального державного історичного архіву України в м. Києві, зокрема у ф. 21 (Кременецький ґродський суд)[1], ф. 22 (Кременецький земський суд), ф. 25 (Луцький ґродський суд), ф. 26 (Луцький земський суд), ф. 27 (Володимирський земський суд), ф. 28 (Володимирський ґродський суд). Виходячи зі специфіки джерела, яке містить не лише записи судової документації, а й записи приватно-правного характеру, укладачі намагалися відібрати акти, що свідчать не лише про конфліктні ситуації, цивільні чи кримінальні злочини, а перш за все документи, які розкривають найрізноманітніші сторони повсякденного життя, щоденні взаємостосунки тогочасної людності та поширені соціальні практики.

***

Отже, які проблеми вітчизняної історії ми можемо простежити, яке нове знання щодо повсякдення української людності ранньомодерної доби отримати на підставі фронтального вивчення актового документального матеріалу?

[1] За виключенням перших десяти книг кременецького ґродського суду, які через поганий стан збереженості наразі не видаються дослідникам.

Насамперед, за вміщеними у збірнику актами конкретніше простежується соціальна структура тогочасного суспільства, що дозволяє виокремити не лише основні соціальні стани, а й локальні групи всередині окремих верств, зокрема клієнтельні, родинні, професійні, етнічні ідентичності тощо. Виразніше постає станова ієрархія привілейованого шляхетського стану: від князів, панів, маґнатів до середньої, дрібної, малоземельної служилої шляхти-клієнтів. Так, у документах є матеріали щодо найбільших власників величезних земельних латифундій на Волині, представників потужних князівських родів Острозьких, Заславських, Збаразьких, Масальських, Четвертенських, Пронських. Панські роди представлені в збірці такими найвпливовішими кланами, як Семашки, Боговитини (Козерадські й Шумбарські), Гулевичі, Єловицькі, Єло (Єловичі) Малинські, Загоровські, Кєрдеї Мильські, Мишки Варковські, Чапличі Шпановські та інші, які становили незначний, але потужний на той час пансько-маґнатський прошарок. Заможна і середньозаможна «уродзона» шляхта представлена в документах збірки родами Бокіїв Печихвостських, Козинських, Хом'яків Смордовських, Хрінницьких та ін.

Найбільшу групу волинської панівної верстви становила шляхта, яка, маючи незначну земельну власність або й практично її не маючи, виконувала найрізноманітніші службові функції при заможній шляхті, бувши клієнтами, служебниками, урядниками маєтків, слугами різного ґатунку, у тому числі й особистими, заробляючи цими послугами на прожиття. Репрезентантами цієї малозаможної шляхти, так званих «панів над собою», до яких подеколи прикладається зневажливе «панки», в актових документах виступають наступні волинські роди: Андрузькі, Баковецькі, Бережецькі, Битенські, Білокриницькі, Білостоцькі, Вербські, Вересковські, Виґури, Визґерди, Войтковські, Волковські, Волчки, Вольські, Ворони Боратинські, Гнинські, Голинські, Гуляльницькі, Добринські, Дубровські, Зайці, Заболоцькі, Закревські, Залеські, Зарецькі, Зміїнські, Каревські, Клечковські, Княгининські, Корницькі, Корчиковські, Котельницькі, Крилевські, Крушинські, Кучковські, Ласки, Линевські, Липленські, Лисовські, Лишки, Луковські, Лупинські, Маковецькі, Маковські, Меречівські (Меричівські), Миляновські, Минковські, Мисевські, Мировицькі, Несвіцькі, Новоселицькі, Ощовські, Охлоповські, Плонські, Подвинські, Річицькі, Рогозинські, Рудецькі, Русальські, Свиричовські, Свищовські, Селецькі, Сенковські, Ставські, Тиминські, Трушецькі, Угриновські, Хмари, Шпаковські, Яворинські, Янковські, Ясениницькі, Ясеновські та багато інших.

Саме про малоземельну і безземельну шляхту згадується у вміщеному в збірнику поборовому універсалі короля Стефана Баторія, ухваленого 1580 р. Варшавським сеймом на потреби Ливонської війни, де при визначенні розміру побору в залежності від заможності, говориться: «Шлахтич каждыи, которыи подданых нє маєт, а своим плугом або

ратаискимъ ѡрєт» мав сплачувати по 15 грошів з волоки, а якщо мав менше волоки – по можливості (№ 121).

Універсал звертає увагу на таке явище, як значне число землевласників одного маєтку: «гдє бы их много ув одномъ сєлѣ было». Ця ситуація добре простежується на волинському документальному матеріалі, де часто кілька шляхетських родин були власниками окремих частин одного маєтку, а їхні частки були настільки дрібними, що подеколи становили п'ятнадцяту, шістнадцяту і навіть дрібніші частини села. Напр., у селі Гуляльники Луцького повіту одночасно замешкувало стільки «панків» Гуляльницьких, що їх і порахувати важко. Так само одночасно по кілька власників було в маєтках: Городище, Башківці, Бережці, Білий Сток, Лосятин, Людвищі, Яловичі, Млинівці, Забужани та багатьох інших, причому не лише представників окремих споріднених родин якогось одного розгалуженого роду, а здебільшого – кількох шляхетських родів.

Більше того, ще наприкінці XVI ст. зем'яни-шляхта: батьки з синами, рідні та стриєчні брати, дядьки з братаничами найчастіше сиділи на нерозділених між собою землях. Так, напр., було в маєтку Ясениничі Луцького повіту, де разом господарювали брати Мартин і Єрмоген Ясениницькі, які лише 1576 р. вирішили ґрунти на «ровныи дєлъ волоками подєлит и промєжку собою помєрковать и поровнѧти ... на вєчныє часы» (№ 72). До 1594 р. неподільно вели господарство брати Бережецькі в с. Бережці Кременецького повіту (№ 252).

Простежується також значна поляризація волинської пануючої верстви. Мізерність власних статків малоземельної шляхти, попри її шляхетський статус, психологі чо накладала відчуття власного неповноправного становища. Це відчувається у скарзі Гаврила Тимоховича Гуляльницького, котрий, оповідаючи про напад у жовтні 1597 р. на його маєток Михайла Гулевича (сина луцького войського Василя Гулевича) характеризує власну родину принизливими виразами як людей «нєправних», а свій дім називає «дом мои убогии». Його незахищеність заходить так далеко, що, боячись залишатися у власному домі, він з родиною мусив переховуватися у маєтку сусіда Новоселицького, оскільки Гулевич погрожував їх забити, а його землю «под сєбє подтиснути» (№ 296). Так само «ѳбогии шлѧхтичъ», як називає себе Антоній Визгерд Заболоцький, «нє могучиса сам такъ потужнымъ ѡтповѣдником», тобто не в силі протистояти тим же Гулевичам, які експлуатують незаможну шляхту, примушуючи «жати, косити, ѡрати», звертається до більш владної еліти – князів Януша Заславського, Юрія Михайловича Чорторийського та Олізара Кєрдея Мильського, які «насъ, ѳбогих людєи, боронити єсть можны» (№ 293).

Через нестатки удова покійного Костя Гуляльницького, Ганна, яка «зоставшы по мужѳ моєм Кости Гѵлѧлницком ѳбогою ѳдовою з дєтми мужа моєго нєбожчыка лєт нєдорослыми, а подъ сєс тєпєрєшнии дорогыи рокъ, нє маючы хлєба, чимъ тыє дєти мои живити», разом із

зятем Василем Лецковичем віддає 1599 р. в заставу за шість кіп грошей «половицѹ посады и половицѹ всєго ѡгорода» (№ 305).

Мізерне землеволодіння змушувало малозаможну шляхту шукати засоби виживання, серед яких чи не найвигіднішою вважалася служба на князівських, великопанських та заможних шляхетських дворах. Другим шляхом була військова служба, відкриваючи можливість зробити військову кар'єру з надією отримати маєтності як винагороду за службу. Ще одним засобом забезпечення існування для малоземельної шляхти була служба в канцеляріях судово-адміністративних установ, де саме з дрібної малоземельної шляхти формувалися численні штати канцеляристів, адвокатів та судових урядників[1].

Тож значна частина малозаможної шляхти виконувала різноманітні службові функції при князівських та панських дворах, де завдяки власним здібностям, а частіше – вірності-відданості панові можна було розраховувати на отримання від патрона земельних надань і в такий спосіб піднятися на вищий рівень матеріального забезпечення, а відтак і на вищий щабель шляхетської ієрархії, забезпечивши собі певний соціальний статус у шляхетському середовищі. Тим більше, що соціальна вертикаль тогочасного суспільства з низу до верху була поєднана службовими стосунками, будуючись за принципом служіння вищому панові. Диференційоване за матеріальним і соціальним станом ранньомодерне суспільство доволі часто функціонувало в замкнутому просторі взаємозалежностей, серед яких особливо важливими були безпосередні міжособистісні стосунки між паном і слугою.

За документами збірника добре простежуються різні рівні цієї залежності. Незаможна шляхта вже з дитинства заробляла собі на прожиток службою на дворах заможної шляхти або в шляхетських установах. Так, Григорій Котельницький, якого луцький войський Ждан Боровицький звабив обіцянками більшої платні перейти на службу до князя Костянтина Острозького, до того працював підписком у канцелярії луцького ґродського суду, отримуючи, за його словами, щорічно 500 польських золотих (№ 268). Навіть зважаючи, можливо, на деяке перебільшення зазначеної суми, можна скласти певне уявлення про доволі солідні прибутки канцелярських службовців. Разом з тим, бажання Котельницького перейти на службу до В.-К. Острозького доводить, що служба у князя була значно вигіднішою.

Декілька актів розкривають стосунки між панами і слугами-шляхтою, які Марк Блок називає одним «із найміцніших суспільних зв'язків»[2]. Зокрема, дарчий запис князя Романа Сангушка від 9 травня 1587 р. на 2 тисячі кіп грошей, досить значну як на той час суму, записану на маєтку Воєгоща у Володимирському повіті слузі Федорові Дорогостейському,

[1] Яковенко Н. Українська шляхта з кінця XIV – до середини XVII ст. Волинь і Центральна Україна. – К., 2008. – С. 258–259.

[2] Блок М. Феодальне суспільство / Пер. з фр. В. Шовкуна. – К., 2002. – С. 159.

був свого роду вдячністю за його багаторічну службу. Адже, за тодішньою традицією слуги шляхетського стану перебували на службі у панів вищого рангу: князів, великих панів та маґнатів, служачи їм вірою і правдою не лише тривалий час, а, як було прийнято, «з дѣда-прадѣда», тобто протягом багатьох поколінь[1]. Зокрема, Федір Дорогостейський спершу був учителем брацлавського воєводича Романа Санґушка, навчаючи його «словєнского ꙗзыка читати и писати», тобто руської мови, потім був його писарем і підскарбієм. Разом з тим маєток було надано на умовах ленної служби, тож Федір Дорогостейський мав поставляти з нього до князівської корогви двох озброєних вершників (№ 195).

Проте стосунки панів і слуг не завжди були надто міцними, що залежало, безперечно, від обох сторін, але більшою мірою все-таки від пана. Зокрема, складними були стосунки зі слугами у Лавріна Дривинського, який не виявляв до них поваги, не сплачуючи їм за послуги. Внаслідок, коли Григорій Баковецький вирішив покинути його, шукаючи кращої винагороди, той відмовився його відпустити. Баковецький звернувся до ґродського суду щодо сплати за працю та визволення зі служби (№ 223). Тож Дривинський змушений був пояснювати в суді власне бачення конфлікту. З'ясувалося, що Григорій Баковецький почав службу у Дривинського ще «хлопцєм», вже відтоді розпоряджаючись довіреними йому значними грошовими сумами. 1589 р. він став уже рукодайним слугою і за угодою мав служити до Різдва 1592 р. Проте, коли Дривинський зажадав від нього звітності, той не зміг ні реєстрів надати, ні чітко прозвітувати. Попри втручання луцького возного Григорія Красносельського, наданого Баковецькому луцьким старостою Олександром Семашком, та участі в конфлікті інших шляхтичів, які намагалися залагодити конфлікт, Дривинський категорично відмовився сплатити Баковецькому за службу. Більше того, вже Дривинський скаржився на колишнього слугу, оскільки той, не діставши від нього згоди і руки не отримавши, «ꙗко ѡтъ пана своєго, которомѹ рѹкодаиною службою служить, нє ѡтъставъши, ꙗко пристоитъ добромѹ цнотливомѹ шлꙗхтичѹ и слузи» поїхав геть. Ображений Дривинський заявив: «Нєхаи жє собє, гдє волꙗ єго, єдєтъ и слѹжитъ, ѡдно ж, дєи, ꙗ рѹки ємѹ тєпєр нє дам» (№ 224). Річ у тім, що договірний характер домовленостей двох, формально рівних між собою, шляхтичів — пана і слуги — скріплювався взаємним подаванням рук, що внаслідок цього і визначало статус слуги як слуги «рукодаиного». Джерела не фіксують обставин самого ритуалу[2], проте даний документ підтверджує припущення, що саме панові належала першість як у «подаванні руки» при укладанні угоди, так і у «відібранні руки» при

[1] Ворончук І. Шляхетський двір, його слуги та челядь // Соціум: Альманах соціальної історії. — К., 2004. — Вип 4. — С. 123—124.

[2] Про ритуал васальної присяги на вірність та його символізм див.: Блок М. Феодальне суспільство. — К., 2002. — С. 158—160.

1. Актова книга

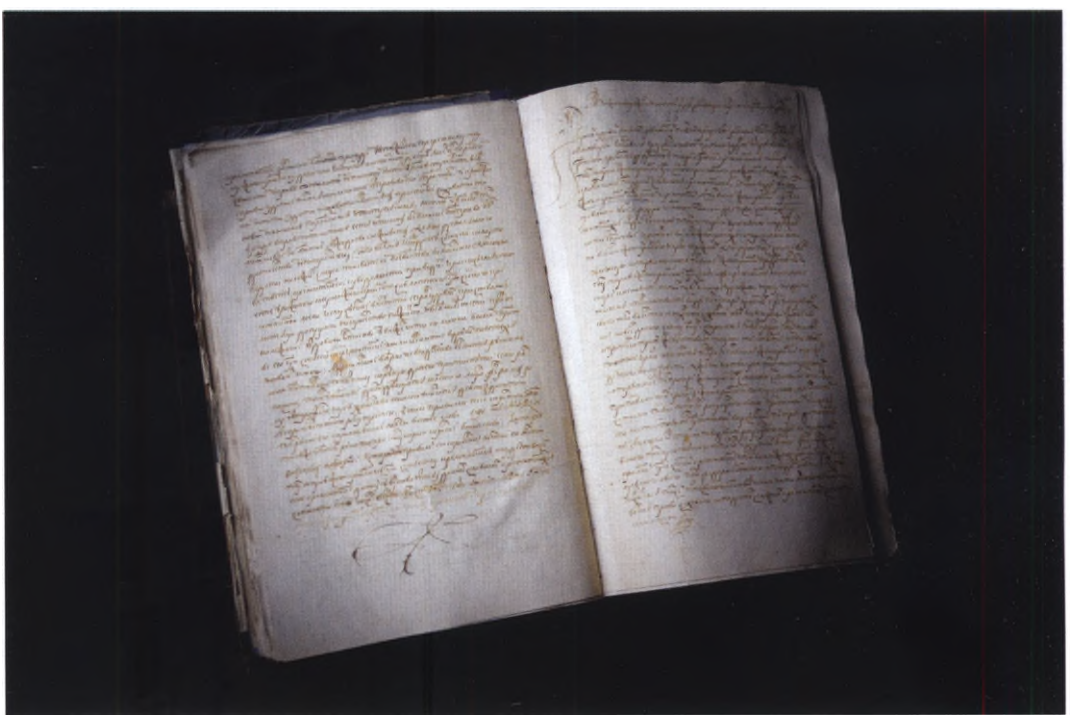

2, 3. Актові книги Волині XVI–XVII ст.

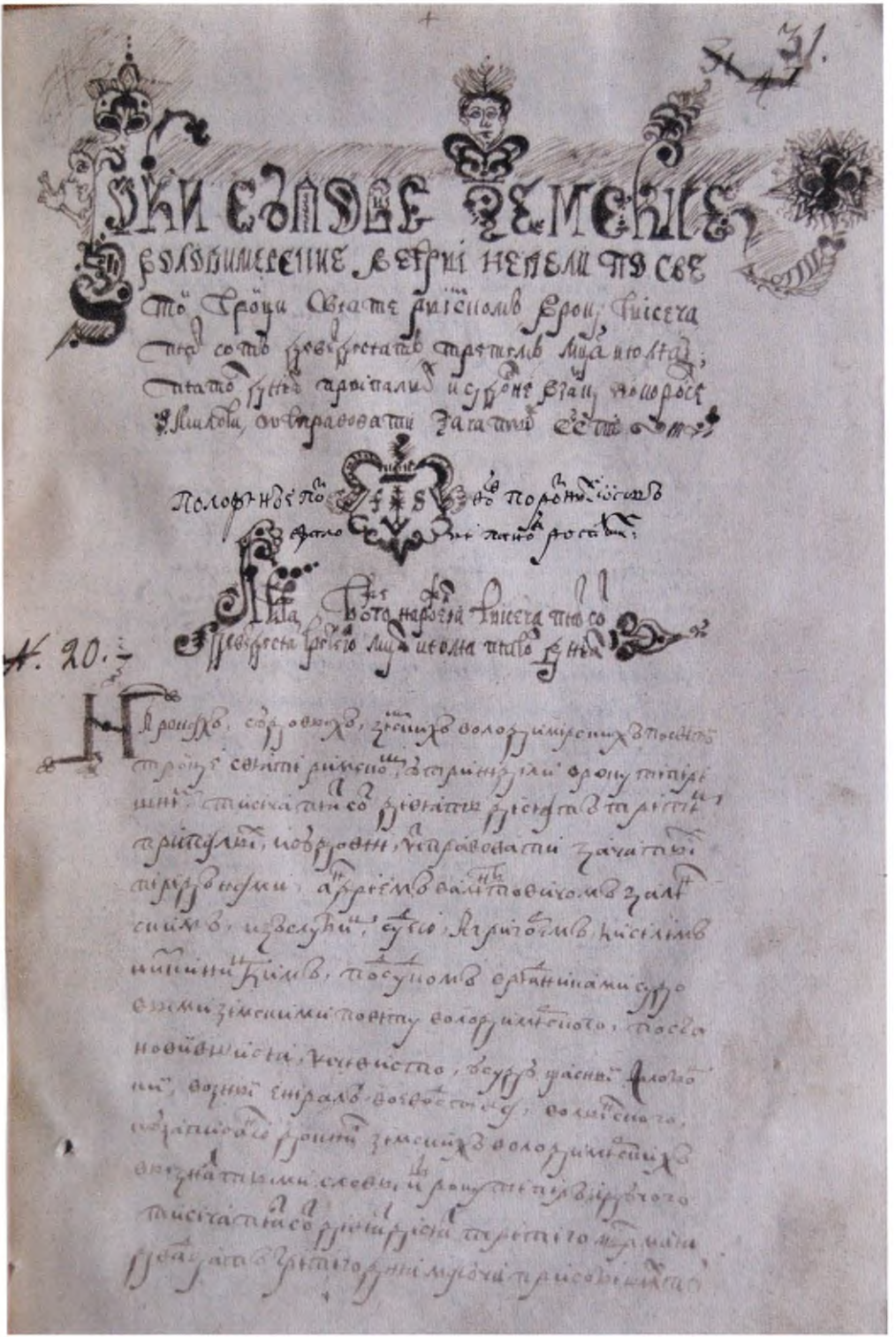

4. Аркуш актової книги Володимирського земського суду

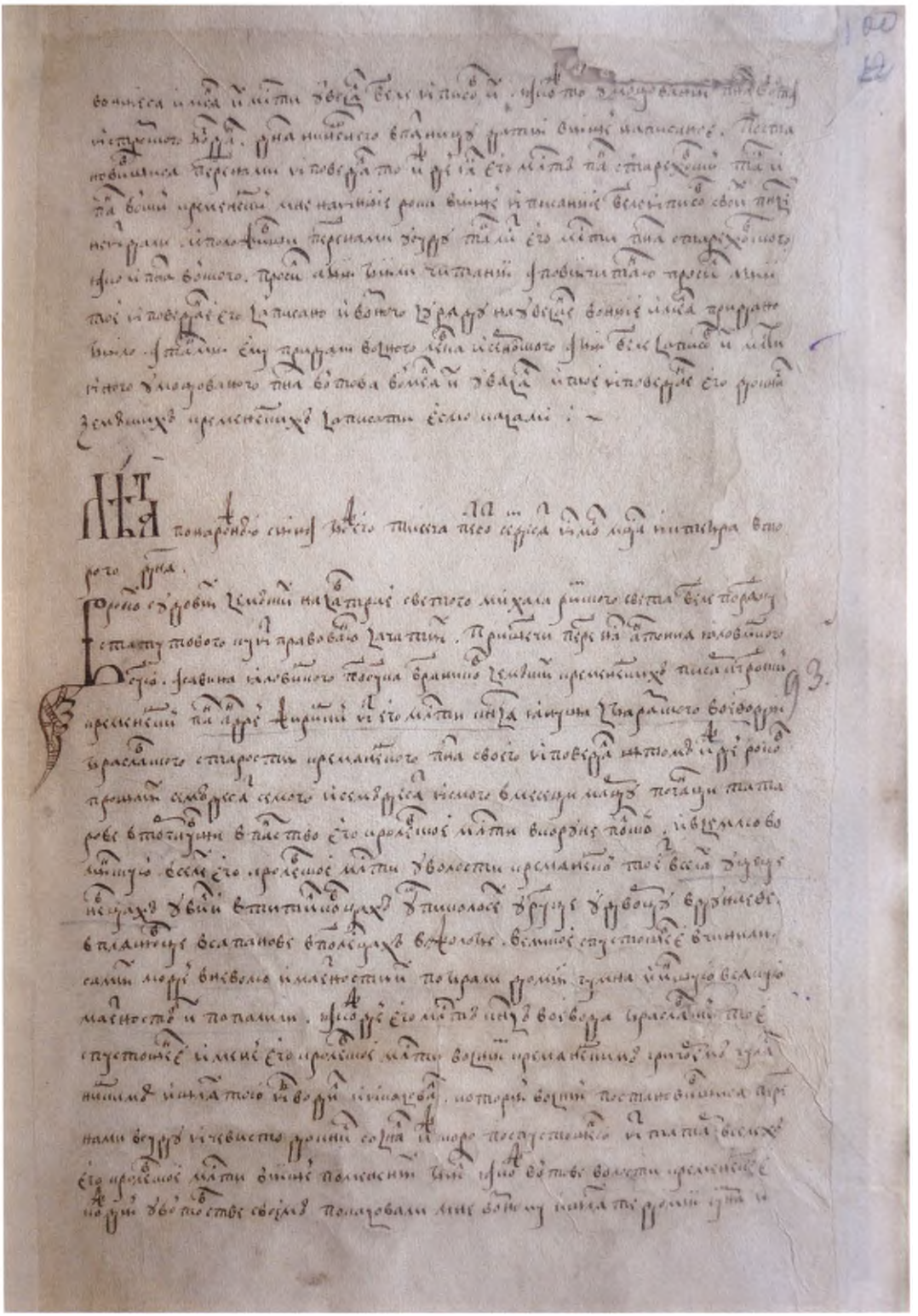

5. Аркуш актової книги Кременецького земського суду

закінченні служби[1]. У даному разі неподання паном руки означало розірвання стосунків як таких.

Винагорода за службу подеколи могла бути доволі високою, про що засвідчує скарга 1587 р. Стефана Сербина на дружину князя Богуша Корецького Мар'ю Чаплянку. За угодою вона мала сплачувати йому щороку 100 польських золотих, 12 локтів фалюндишу (високоякісного тонкого сукна), жеребця, 30 мац жита, 40 мац вівса, лисяче хутро або дати за нього 4 копи грошей. Проте навіть письмова угода не забезпечувала її обов'язкове дотримання і виконання. У даному разі з 1575 р., тобто за 12 років служби, княгиня заборгувала Сербинові півтори тисячі кіп грошей, а у відповідь за його настійливу вимогу сплатити борг наслала на його дім в м. Торговиці інших слуг, які не тільки його пограбували, а й викрали самий лист-угоду «по латини писании» (№ 189).

Аналогічно вчинив зі слугою Григорієм Коптєм відомий крутим норовом князь Андрій Курбський. Коли слуга, захворівши, не зміг супроводжувати князя у поїздці, той, розгнівавшись, не лише не сплатив йому «заслужєнє», а й наказав іншим слугам його пограбувати, побити та ще й змусив сплатити кривдникам штраф (№ 34).

За документальними матеріалами простежується також багаторівнева службова ієрархія шляхетського соціуму. Звичайно, князі й пани мали найбільшу за чисельністю дворову службу і великі почти, які складалися з клієнтів, слуг і служебників вищого, середнього і нижчого рівнів. Однак їхні слуги у свою чергу теж мали власних слуг, зрозуміло, у меншій кількості, а останні теж мали слуг і служек. Таким чином, вибудовувалася ціла ієрархічна вертикаль, забезпечуючи тісний зв'язок у розгалуженій системі взаємозалежностей, де слуга мого слуги був і моїм слугою. Проте і слуга за відданість і службу, крім сплати службових послуг, очікував від пана-патрона опіки й захисту.

Одним з важливих шляхів матеріального забезпечення для шляхти була військова служба (лицарство), оскільки за заслуги можна було розраховувати не лише на повагу сучасників, а й на матеріальні блага, зокрема винагороду у вигляді маєтностей. Документи пересвідчують, що українська, у тому числі й волинська, шляхта брала активну участь у воєнних кампаніях, про що розповідає, наприклад, дарчий лист князівни Мар'ї Андріївни Масальської чоловікові Костянтину Єло Малинському, у якому ідеться про військові заслуги її покійного батька, князя Андрія Петровича Масальського, який за власні кошти утримував цілу роту, яка брала участь у Ливонській війні (№ 65). Опосередкована інформація про це міститься також і в скарзі колишньої дружини князя княгині Ганни Богданівни Путятянки за 1576 р. (№ 62).

[1] Старченко Н. Стосунки пана і слуги «рукодайного» в контексті уявлень про вірність і зраду (Волинь та Наддніпрянщина в кінці XVI – першій половині XVII ст. // Соціум: Альманах соціальної історії. – К., 2006. – Вип. 6. – С. 96–97.

Князь А. М. Курбський, надаючи в 1583 р. слузі-клієнту маєток Двірець, відзначає воєнні заслуги Івана Люшницького, який неодноразово брав участь у відбитті татарських нападів та в Ливонській війні, зокрема в битвах під Полоцьком, Великими Луками і Псковом (№ 167). Бачимо шляхту також у складі жовнірських рот. Волинські шляхтичі Семен Мишка Холоневський і Богдан Селецький у складі роти коронного гетьмана в 1595 р. брали участь у молдавському війську, найвірогідніше, в кампанії волоського господаря Міхая Хороброго (№ 295). Проте траплялися й випадки ухиляння від військової служби. Так, восени 1567 р. Олександр Лесота, прикинувшись хворим і довгий час ховаючись, не з'явився на огляд («попис») війська. Тож, коли його нарешті знайшли, і він виявився здоровим, луцький підкоморій Олександр Семашко відібрав у нього маєток Хмілів і «ку замку тутошнєму Володимєрскомѹ привєрнулъ», оскільки Лесота, тримаючи його на ленних умовах, «воины повинноє зы имєнıа того нє служил» (№ 12).

Ще одним джерелом заробляння на прожиток для малоземельної шляхти була тогочасна служба в канцеляріях судово-адміністративних установ. Як зазначалось, суди, крім судових, виконували функції нотаріальних закладів, отже, саме сюди стікалася найрізноманітніша інформація. Тут фіксувалися численні приватні майнові угоди, надходили урядові повідомлення, як-от: універсали, сеймові конституції, привілеї та ін., давалися присяги, робилися оголошення тощо, що вимагало доволі значного числа юристів та канцеляристів. Концентрація значного числа фахівців з тогочасного права створювала навколо канцелярій своєрідний правовий простір, який своєю чергою сприяв формуванню механізмів публічної влади, перетворюючи канцелярії на своєрідні осередки публічного життя[1]. Незаможна шляхетська молодь, працюючи з юнацьких років при писарях та інших канцелярських урядниках, швидко включалася в цей правовий простір, проходячи своєрідний вишкіл з юриспруденції та опановуючи «пристойную науку для понятья стылюм канцелярии рускоє». Вважають, що з часом саме у цьому середовищі складаються «канцелярські династії», з яких поступово формується підґрунтя для світської інтеліґенції[2].

Серед писарів ґродських і земських канцелярій бачимо таких представників волинської шляхти: Василь Дешковський – луцький замковий писар, Адам Мисевський, Адам Андріясович (Мисевський ?) – володимирський замковий/ґродський, Петро Мложовський, Себастян Лапчинський, Адам Єло Букоємський – луцькі ґродські, Михайло

[1] Поліщук В. Луцький замковий уряд у другій третині XVI ст.: соціальний портрет та правові практики. – С. 103.

[2] Яковенко Н. Життєпростір versus ідентичність руського шляхтича XVII століття (на прикладі Яна/Йоакима Єрлича) // Дзеркала ідентичності. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI – початку XVII століття. – К., 2012. – С. 67; Яковенко Н. Українська шляхта з кінця XIV – до середини XVII ст. Волинь і Центральна Україна. – С. 259.

Коритенський – луцький земський, Яким Васильович Стрив'язький, Андрій Романовський, Павло Оранський, кн. Костянтин Курцевич – володимирські ґродські, Федір Солтан, Юрій Овлучимський, Адам Линевський – володимирські земські, Андрій Жирицький – кременецький ґродський[1].

Другий Статут у третьому артикулі 4 розділу «О пересудах судьи подсудку або писару» визначав наступну оплату писарської праці: «А писару земскому и кгродскому такий доход: от каждых позвов по грошу, за вписованье в книги грош, от выпису с книг грош, и оповеданья крывды писарю грош, а от судовых листов и выписов за кождый позов, кгды отсужон будеть, по два гроши; а через то яко вышей описано, бы теж наиболшей письма и працы было и реч наиважнейшая, писари не мають больше брати от листу паркгаминового, естли сторона потребуеть с привесистыми печатьми, за працу писару дванадцать грошей, а паркгамен, шнуры и воск сторона будеть повинна дати».[2] Як бачимо, лише за доволі трудомістку працю – написання листів на пергаменті – визначалася більш-менш пристойна оплата – 12 грошів. Отже, щоб заробити певну суму, треба було добре трудитися. Разом з тим, як зазначено вище, луцький ґродський підписок Григорій Котельницький щорічно заробляв по 500 золотих, тобто доволі кругленьку суму.

Численні акти містять інформацію про «умоцованих», тобто адвокатів, які, беручи участь у змагальному судовому процесі, набували добру практику[3]. У документах даної збірки умоцованими виступають Іван Хорошко, Криштоф Ґуйський, Василь Гуляльницький, Каспер Єроґовський, Мартин Кратович, Федір Калусовський, Богуш Заєць Луковський (Зденіжський), Василь Єнич Дворецький, Станіслав Яцковський, Матяш Іваницький, Якуб Клімашевський, Андрій Дахнович, Антоній Визґерд Заболоцький та ін. В умовах існування досить закритої шляхетської корпорації адвокатська практика інколи ставала трампліном і найкоротшим шляхом для реалізації людських амбіцій та збагачення, даючи можливість піднятися від статуса рядового слуги до повітової еліти[4].

З незаможної шляхти формувалася і найнижча ланка судових виконавців – возних, яких можна кваліфікувати як певну «соціопрофесійну» групу[5]. Зокрема, в актах збірника фіґурують такі волинські возні: Семен

[1] Яковенко Н. Матеріали до персонального складу канцелярій Волині, Наддніпрянщини та Східного Поділля (Остання третина XVI – середина XVII століть). – С. 321–357.

[2] Статут 1566 р. – Розділ IV, артикул 3. – С. 92.

[3] Борисенок С. Утворення професійної адвокатури в Литовсько-Руській державі // Праці комісії для виучування західно-руського та вкраїнського права. – К., 1927. – Вип. 3. – С. 144–145; Старченко Н. Умоцовані – прокуратори – приятелі. Хто вони? (становлення інституту адвокатури на Волині в кінці XVI ст.) // Соціум: Альманах соціальної історії. – К., 2002. – Вип. 1. – С. 112–113.

[4] Старченко Н. Умоцовані – прокуратори – приятелі. Хто вони? (становлення інституту адвокатури на Волині в кінці XVI ст.). – С. 129–131.

[5] Старченко Н. Возні на Волині в останній третині XVI – на початку XVII ст.: судові урядники чи слуги? – С.134.

Андрузький, Григорій Анцутич, Богуш Каспер, Фронц Бромирський, Іван Бурцевський, Ян Валевський, Григорій Вербський, Левко Гринкович Верховський, Матей Вонсовський, Михайло, Сидір, Яцко Гуляльницькі, Ісакій Долматський, Щасний Злобоцький, Михайло Жирицький, Іван Жуковецький, Марко Збранний, Федір Ісернський, Войтех Кобиленський, Станіслав Коломийський, Ярош Котельницький, Григорій Красносельський, Малхер Лукашевич, Мартин Маґнишевський, Ян Малиновський, Дем'ян Мокренський, Станіслав Невенгловський, Тихно, Юхно, Яско Оранські, Стефан Покощовський, Григорій Посник Івачковський, Тихно Радовицький, Єремій Радочинський, Остафій Ратомський, Станіслав Рошковський (Рожковський), Федір Свиридовський, Андрій Сикорський, Матис Славоґурський, Валентій Тучаницький, Андрій Хреновський, Ждан Чирський, Хацко Чуват Туличовський, Михайло Гноєнський, Войтех Яблонський та ін.

За виконання вознівського уряду Статутом було встановлено наступну таксу: «коли где на которую справу поедеть, тогды от мили по грошу ув одну сторону, а што назад поедеть, за то ничого брати не маеть; а если мили не поедеть, только на местцы позвы даст огледывати кгвалту ран або прислухиватисе чого будеть предсе ему от того грош, а от сведченья грош; а где на увязованье поедеть з тых же людей, в которые се увязывати будеть, з службы по грошу брати маеть, а с пустовшызны таковое, которую пашуть, по пол-грошу, а от пол-службы а от сумы пенезей отправуючы се от копы по два пенези брати будеть»[1]. Тож порівняно з оплатою членів судівського уряду, навіть і найменш оплачуваної писарської праці, платня возного була більше ніж скромною.

На підставі аналізу шлюбних пов'язань, номенклатури призначуваних за тестаментами опікунів дітей та маєтностей, а також свідків, що виступають у приватних документах, можна встановити не лише близькість та спорідненість певних родів, а й коло найближчих приятелів та прибічників окремих осіб і родин. Крім того, можна простежити консолідацію своєрідних професійних груп, зокрема формування корпоративного середовища судових урядовців або й ширше — канцеляристів[2].

Деякі документи висвітлюють особливості тогочасних культурних звичаїв і обрядів, зокрема практику зламання гербових печаток покійника під час поховання, аби ніхто не зміг ними скористатися. Так, 1583 р. під час погребу Григорія Єло Букоємського небіж покійного Іван Букоємський вимагає, щоб «пєчатъ гєръбы пана Григорꙗ Бꙋкоємъского ... была водлє ѡбычаю звыклого при погрєбє того тєла збит». Відбувалося це в такий спосіб: Іван Букоємський продемонстрував усім присутнім,

[1] Статут 1566 р. — Розділ IV, артикул 5. — С. 94.

[2] Старченко Н. Умоцовані — прокуратори — приятелі. Хто вони? (становлення інституту адвокатури на Волині в кінці XVI ст.). — С. 131; Вилимас Д. Элита и повседневность земских судов Упитского повета в 1566—1588 гг. (по материалам упитских земских судов) // Соціум: Альманах соціальної історії. — К., 2005. — Вип. 5. — С. 49.

що загорнута в хустку печатка з гербом покійного була запечатана цілими і неушкодженими печатками трьох присутніх: возного Станіслава Рожковського, Василя Семашка і Микити Ощовського. Після цього луцький возний Марко Збранний, узявши печатку «при шлѧхтѣ людѣи зацных, которыѣ, дѣи, тамъ на погрѣбѣ того тѣла были, слѣсару збити казал а, збивши, вкинул, дѣи, ѣсми под труну ѳ ѭму» (№ 159).

***

Низка документів збірки свідчить про значне поширення у повсякденній культурі українського суспільства раннього Нового часу такої соціальної практики як опікунство, що було пов'язано з великою тогочасною смертністю населення. Перший Литовський Статут, законодавчо затвердивши опіку в якості правової норми і обумовлюючи певний порядок її функціонування, про саму опіку говорить без жодних пояснень як про цілком зрозумілу для сучасників життєву практику. На підставі, щоправда, головним чином литовських і білоруських документальних матеріалів кінця XV – початку XVI ст. та попередніх законодавчих збірок, зокрема Руської Правди, Ян Лого-Соболевський довів, що опікунство існувало у Великому князівстві Литовському задовго до його офіційної санкції Литовським Статутом[1]. Для встановлення опіки існувало декілька причин, найголовнішими з яких були неповноліття, неповноправність людини та стареча немічність. Нагадаймо, неповнолітніми вважалися діти чоловічої статі до 18, а жіночої – до 15 років[2].

У літературі опікунство розглядалось здебільшого з погляду правових засад і норм[3]. Щодо соціальних практик в українській історіографії

[1] Logo-Sobolewski J. Prawo opiekuńcze w dawnej Litwie // Studia nad historią prawa polskiego. – T. XV, z. 2. – Lwów, 1937.

[2] Статут 1566 р.– Розділ VI, артикул 1. – С. 133.

[3] Czacki T. O litewskich i polskich prawach // Dzieła Tadeusza Czackiego zebrane i wydane przez hr. Edwarda Raczyńskiego. – T. II. – Poznań, 1844; Dąbkowski P. Prawo prywatne polskie. – T. I–II. – Lwów, 1910–1911; Dutkiewicz W. Spostrzeżenia nad historją prawodawstw słowiańskich przez Wacława Maciejowskiego. – Warszawa, 1870; Ibidem. Słowo o stosunkach majątkowych między małżonkami i o prawie zwyczajowem polskiem. – Warszawa, 1877; Hube R. Prawo polskie w 14-tym wieku. Sądy, ich praktyka i stosunki prawne społeczeństwa w Polsce ku schyłkowi 14 wieku. – Warszawa, 1886; Logo-Sobolewski J. Prawo opiekuńcze w dawnej Litwie // Studia nad historią prawa polskiego. – T. XV, z. 2. – Lwów, 1937; Іваницький-Василенко С. Закони про опіку над недолітками в джерелах Магдебурзького права Західньої Руси й Гетьманщини // Українська Академія Наук. – Київ, 1925; – № 3; Яковлів А. Впливи старочеського права на право українське литовської доби XV–XVI в. – Прага, 1929; Jaroszewich J. Obraz Litwy pod względem jej cywilizacji od czasów najdawniejszych do końca wieku XVIII. – Wilno, 1844; Maciejowski Wł.-A. Historya prawodawstw słowiańskich. – T. I–IV. – Warszawa-Lipsk, 1832–1835; Spasowicz W. O stosunkach majątkowych między małżonkami wedle dawnego prawa polskiego. Pisma. – T. IV. – Petersburg, 1892; Владимирский-Буданов М. Ф. Обзор истории русского права. – К., 1905; Левицкий О. Черты семейного быта в Юго-Западной Руси в XVI–XVII вв. // Архив Юго-Западной России, издаваемый Временною комиссиею для разбора древних актов при Киевском, Подольском и Волынском генерал-губернаторе (далі – АЮЗР). – Ч. VIII, т. III. – К., 1909.

питання опіки заторкалося в контексті становища жінок[1]. Варто також проаналізувати опікунство щодо його значення та впливу на долю опікуваних дітей. За законодавством, головною метою опіки визначалося збереження спадщини малолітніх нащадків покійних батьків: «абы по смерти родичов детем, лет недорослым, шкоды и роспрошенья маетностей их як лежачих, так и рухомых, не было; с тое причины таковые дети лет недорослые мають быти под справою и опатрностью опекунов, от родичов назначоных, або теж приданых до лет зуполных»[2]. Як бачимо, в першу чергу опікунами визнавалися призначені заповітом батьків особи, а в разі відсутності батькового тестаменту Статут 1529 р. визнавав опікуном дітей їхню матір-удову, далі – стрия (стриїв), тобто дядька (дядьків) по батьківській лінії, потім – вуя, себто дядька по матері[3]. Проте Статут 1566 р. вніс зміни, найсуттєвішим з яких було вилучення матері з числа опікунів її ж дітей. Першість в опікунстві перейшла до старшого брата, далі порядок опікунів визначався таким чином: за відсутності старшого повнолітнього брата опікуном недорослих дітей визнавався стрий, потім – інші кровні родичі, але також «по мечу», тобто по чоловічій (батьківській) лінії. Таким чином, перевага в опіці надавалася родичам по батькові. Лише в разі відсутності рідних по батьківській лінії до опікунства допускалися кровні родичі «по кудели», тобто по материнській лінії, але знову ж таки лише чоловіки, зокрема материні брати – вуї сиріт. Якщо не було й «по кудели кревних», тоді право призначати недорослим дітям опікунів визнавалося за центральним урядом, тобто господарем, або місцевим – воєводою чи земським судом[4].

Часто опікунами виступали найближчі родичі. Так, з трьох опікунів, призначених 1582 р. Борисом Охлоповським дружині і дітям, двоє – Василь і Микита Ощовські – були рідними братами його дружини (№ 155). 29 червня 1596 р. Михайло Гулевич Дрозденський призначив опікунами дружини і дітей також рідних братів: Гнівоша, Стефана, Микиту і Федора. При цьому тестатор обумовив: якщо дружина повторно не виходитиме заміж, то діти мали мешкати з матір'ю, а опікуни – лише здійснювати нагляд, а в разі потреби надавати допомогу (№ 276).

Разом з тим, попри законодавчі приписи, які позбавляли матір права опіки над малолітніми дітьми, якщо чоловік за заповітом призначав опікункою дітей дружину, яка добре без шкоди для дітей виконувала опікунські обов'язки, то вона від опіки не усувалася. Зазвичай життєва практика відрізнялася різноманітними підходами, які залежали від внутрішніх подружніх стосунків Так, 7 червня 1578 р. Іван Романович Сенюта призначив опікунами дружини Ганни Богданівни

[1] Старченко Н. Шлюбна стратегія вдів і кілька проблем навколо неї // Київська старовина. – 2001. – № 1. – С. 42–62.

[2] Статут 1566 р. – Розділ VI, артикул 1. – С. 133.

[3] Статут 1529 р. – Розділ V, артикул 6. – С. 87–88.

[4] Статут 1566 р. – Розділ VI, артикул 3. – С. 134.

Костюшковичівни Хоболтовської і народжених у шлюбі з нею дітей, сина Івана і дочки Уксимі, своїх добрих приятелів – королівського секретаря Василя Дривинського та білоцерківського старосту князя Дмитра Васильовича Курцевича. Одночасно Сенюта розпорядився, щоб дружина до повноліття дітей не лише проживала в його маєтках, а й самостійно тримала їх у своїй опіці та виховувала дітей, які мали залишатися з нею навіть при повторному заміжжі (№ 105). В той же час інший шляхтич Михайло Якович Секунський 12 липня 1588 р. призначив дружині Катерині Матисівні Трошковській та дочці Ганні опікуном Кирила Зубцовського, якому надав повне право розпоряджатися маєтками Секунь і Сушки до повноліття дочки, яка мала мешкати не з матір'ю, а в домі опікуна (№ 198).

У зв'язку з відстороненням матері від опіки виникали доволі складні життєві колізії. Так, в січні 1567 р. зем'янин Василь Болобан позивався до Олександри Михайлівни Брестської, колишньої дружини покійного братанича Івана Болобановича, щодо опіки «за правом прирожоным» над дітьми небіжчика, дочками Овдотєю і Ганною, та їхнім маєтком. Під час суду матір змушена була просити, щоб він, виявивши ласку, не забирав у неї меншу дочку Ганну, очевидно, зовсім маленьку дівчинку, дозволивши, «абы сѧ при нєи ꙗко при матцє до лєпшого смыслу и болших лєт могла сѧ доховат» (№7). Незабаром, в березні того ж 1567 року, Василь Балабан фігурує вже як небіжчик. Разом з тим, маючи власний борг, він за тестаментом заставив спадкову частину дівчаток Миколаю Дубровському, надавши тому право тримати його до їх повноліття (№ 21).

Часто вихованці, досягнувши дорослого віку, протягом багатьох років боролися за повернення батьківської чи материнської спадщини. Наприклад, в такій ситуації опинилась Федора Павлівна Яковицька, яка, «заставшисѧ послє ѿтца и матки своєє ѳ сиротстви», до самої смерті так і не змогла повернути батьківську спадщинну частину маєтку Яковичі, яку привласнив її опікун – рідний дядько Гаврило Яковицький (№ 36).

По досягненні дітьми повноліття, опікуни зобов'язані були дати їм звіт про господарювання та віддати їм усі, зібрані за час опіки, прибутки з маєтків. У разі нанесення недобросовісним опікуном збитків діти, досягши повноліття, мали право у судовому порядку вимагати від нього відшкодування, однак за умови, щоб термін позову не перевищував так званої земської давності, тобто 10 років. Проте інколи батьки надавали опікунам необмежені права. Так, 8 лютого 1599 р. Костянтин Спраський, доручаючи опіку над своїми дітьми: синами Іваном і Стефаном та дочками Катериною, Марушею і Федорою приятелю Яну Богушу Трацевському, надав йому право безконтрольного управління добрами. Ні дружина Катерина Моралевська, ні його рідні брати, ні близькі та повиноваті не мали чинити опікуну жодних перешкод в управлінні маєтком. Більше того, ніхто, навіть і діти по досягненні повноліття не мали права вимагати від нього звіту щодо управління

добрами і прибутками: «Которыи то пан Ѣан Богуш Трацєвскии при взданю ѡпєки, кгды дєти мои лєт доростутъ, сыны и дочки, тогды им самым, брати моєи рожонои и никому с повинныхъ моих, кому бы вєдлє права належало, жадноє личбы чинити з маєтности моєє и з дєржанѣ вшєлѣакихъ добръ и пожитковъ, а за дєржанѣ єго ѡпєки ѣако жона, дѣти, братѣ мои и нихто з близкихъ моих» (№ 313). Це часто призводило до зловживань опікунами наданою їм владою. Зокрема, 13 листопада 1597 р. Шимон Мединський скаржився на другу дружину небіжчика Федора Путяти Барбару Славиковську, яка по смерті чоловіка тримала в опіці його дочку Марушу, народжену у першому шлюбі Путяти з сестрою Мединського – Марухною. Прибравши до рук маєтність пасербиці, мачуха не піклувалася про неї, більше того, примушувала недоросту дівчинку виконувати принизливу для шляхетської гідності роботу, зокрема пасти свиней (№ 297).

Отже, з одного боку, завдяки опікунській практиці в разі смерті батьків діти-сироти не залишалися зовсім самотніми. З іншого – маленьких дітей могли розлучати з матерями, оскільки зазвичай вихованці переходили жити до опікунів. Не завжди опікуни сумлінно виконували обов'язки та піклувалися про вихованців, доволі часто вони, користаючись малолітством підопічних і зловживаючи владою, привласнювали їхні спадкові маєтки і збагачувались за рахунок вихованців.

У зв'язку з цим зазначимо: ми дуже мало знаємо про тогочасне дитинство, його сприйняття, виховання та навчання дітей, дитячі забавки та ігри тощо. Тож кілька віднайдених актів розкривають деякі моменти тогочасного дитинства. Зокрема, простежується рання практика соціалізації шляхетських дітей, особливо дітей незаможних родин, шляхом віддання їх ще в дитячому віці на службу до багатих і заможних шляхетських дворів. Прислужуючи багатим однолітками, вони разом з ними навчалися, засвоюючи елементарну грамоту, і одночасно проходили соціальну адаптацію та певний культурний вишкіл, здобуваючи гарні манери. Так, Єва Дембська у тестаменті від 22 лютого 1591 р. звертається до старшої заміжньої дочки Ганни та її чоловіка, зятя Андрія Душевського, призначеного нею опікуном недорослих дітей, з проханням знайти добре місце та віддати на службу, молодших – дочку Каску та сина Яска, який на той час вже служив у шляхтича Палуцького (№ 221). Так само Андрій Річицький просить свого патрона, князя Богуша Федоровича Корецького, взяти на службу своїх зовсім малих дітей: «Млстивыи кнѣажє Корєцкии, ѳнижєнє вашєє кнѣажєтъскоє млсти прошу, абыс ваша кнѣажєтскаѣ милость рачилъ взѣати Юрка, сына моєго, кгды мѳ лѣтъ сємъ вынидєть, до слѳжбъ єго млсти сына своєго пана Каролюса, которыи за ласкою вашєи кнѣажатъскоє милости жєбы сѣа ѳчил заразъ лацины. Такъжє прошу ... вашєи кнѣажатъскоє млсти до єє млсти кнєжны, моєи милостивои панєи, кгды дєвъчинъка моѣа подростєтъ, абы єє милость рачила взѣать до єє милости панны Марцибєлли» (№ 274).

Про поширеність такої практики говорить одна з незаможних волинських шляхтянок Анна Сокорівна: «Много єст, иж ѳчтивыє шлѧхтичи и шлѧхтѧнки прєз ѳбозство своє во имєнѩх шлѧхєтских пєрємєшкивают». Сама вона, залишившись удовою по смерті першого чоловіка Федора Обуховича, «ѡдну дєвочку свою ѳчтивую шлѧхтѧнку на имѧ Настасю ѳєдоровну Ѡбуховича длѧ ѳчтивого выхованѧ и цвичєнѧ єє дала была сама з рѳк своих тєпєрєшнєи пнєи Сємєновои Крѳнєвичовои Настаси Хомѧковнє» (№ 255).

У 1573 р. недорослий Васко Григорович Бережецький з метою опанування «науку писати» перебував на службі у Юхна Новоселицького, а неповнолітній Марко Вигура служив Іванові Силі. На їхньому прикладі переконуємось, що шляхетські діти змалку привчалися до різних видів посильної роботи, виконуючи різні завдання, власне ці хлопчаки випасали коней. Особистий лікар князя К. Острозького Раймундус Каркасон мав на послугах Яна Ґелтовського, який, очевидно, був його помічником в лікарській практиці або ж його особистим служкою. Тож Каркасон в тестаменті доручає зятю – доктору въ «ѳилозоѳии и въ мєдыцынє» Петру Умястовському віддати хлопця «на наѳку латинскую» (№ 181).

Шляхетських дітей чоловічої статі із заможних родин віддавали до шкіл, намагаючись дати їм щонайменше елементарну освіту – навчити читати і писати. Так, один із синів Галшки Францишківни Фалчевської Францишк, народжений у першому шлюбі з Андрієм Халецьким, «до школы в Луцъку ходилъ», проживаючи у луцького міщанина Щасного Жолудя. За проживання сина матір «ѡбєцала давати ѡному ѡд хованѧ того дитѧти на кождыи рокъ по золотых тридцатъ полскихъ, муки ржаноє пѧть мац, пшєничноє маца, крупъ грєчаных маца, гороху маца, круп ячъмѧнных полмацы, масла горщокъ, солонины полот» (№ 312). У 1589 р. недорослий син Михайла Федоровича Гулевича Воютинського Василій проживав в домі Богуша Липленського «при бакалѧру длѧ наѳки», де, очевидно, існувала невеличка домашня школа. Зі скарги Лавріна Дривинського про напад 1596 р. братів Адама і Каспора Прусиновських на село Пашову, де перебувала його сестра Овдотя «з ынъшими панєнъками, чєлєдю бєлою и з дєточками моими и прияѧтєлъскими, которыє на науцє в дому моєм єстъ», дізнаємось, що в його маєтку теж існувала домашня школа (№ 279). Таким чином, перебуваючи з недорослого віку на службі у заможних панів або на навчанні, діти рано відривалися від власної родини та батьків, змалку привчаючись до самостійності.

Зростаючи в ситуації доволі частих конфліктів, тривалих сусідських суперечок та наїздів, діти нерідко страждали, піддаючись жорстоким побоям, а подеколи навіть і гинули. Так, під час конфлікту 1573 р. між Ілляшем Цибульським і ѳвященіком церкви св. Прокопія, Федором, постраждала маленька дочка останнього, тож батько скаржився: «дєтѧтко моє, дочка имєнємъ Любка, в колибєли лєжачаѧ, з вєликого квалту и крику пєрєстрашиласѧ и розуму ѡтступила, и с того, дєи, барзо ѳора,

и нє вєм, будєт ли живо» (№ 38, 39). Про подібні ситуації розповідають також документи № 43, 200, 279, 311 та ін.

Простежуються внутрішньосімейні та міжродинні стосунки, зокрема між подружжям, батьками і дітьми, братами і сестрами та іншими близькими і далекими родичами, причому взаємини між ними не завжди були добрими. Частими були гострі суперечності, зіткнення та різні сімейні колізії, що, як правило, найчастіше виникали на майновому ґрунті. Складність і неоднозначність родинних стосунків розкривають скарги одних родичів на інших, тяжби за спадкові маєтки, рухоме майно, материзну тощо. Так, 15 липня 1566 р. Настася Львівна Єсманівна, дружина покійного князя Василя Ружинського, скаржилась на дочку Катерину, яка, вийшовши без дозволу рідних заміж, разом з чоловіком Яном Панковським захопила двір матері в маєтку Роговичі (№ 4). Про боротьбу близьких родичів за спадкове майно ідеться у тестаменті Федори Павлівни Яковицької (№ 36). Про стосунки братів і сестер – у скарзі Івана Гавриловича Яковицького (№ 84), у підбірці документів щодо взаємостосунків рідних братів – князів Матуша і Лева зі Збаража Воронецьких (№ 144–149), у майновій тяжбі між сестрами і братами Волковськими (№ 300) та ін. Зокрема, 6 квітня 1582 р. Раїна Андріївна Русинівна Берестецька позивалася до рідної сестри Настасі та її чоловіка Щасного Сокола, які після смерті батька захопили її спадкові речі (№ 150). Про сімейні стосунки свідчить заява Ганни Путятянки на зятя Костянтина Єловича Малинського (№ 62), про взаємини між батьками і дітьми – скарги Мар'ї Василівни Чаплянки на сина князя Юхима Богушовича Корецького (№ 137) та князівни Марини Андріївни Друцької Соколинської на сина князя Андрія. Зокрема, її молодший син Андрій, народжений у першому шлюбі з князем Олександром Дмитровичем Буремльським, скориставшись від'їздом матері до родичів на Білу Русь та наглою смертю старшого брата Федора, захопив материнські документи на її маєтки, коштовності та рухомість (№ 215). 1582 р. Іван Жуковецький позивався з пасербом Прокопом Холоневським, який, побивши його, вигнав з дому та відібрав скриньку з документами на маєтки та всі рухомі речі (№ 153).

У той же час документи свідчать і про родинну солідарність. Про це розповідає скарга володимирських міщан Василя і Семена Радковичів на шляхтича Богдана Пузовського, який пограбував і наніс тілесні ушкодження їхньому братові Саві (№ 19).

***

Низка документів містить інформацію щодо реального становища селянства, розкриваючи деякі аспекти повсякденного життя найбільшої тогочасної верстви української людності. Тривалий час в радянській історіографії пріоритетними визнавалися проблеми історії народних мас, і в першу чергу, селянства, оскільки до середини XX ст. селянство

становило найчисельнішу верству суспільства, тож власне історія селянства виявилася найбільш зміфологізованою, оскільки ці питання розглядались з точки зору тодішньої методологічної парадигми.

На жаль, розвиток історичного знання протягом останніх 20 років не призвів до наукового перегляду історії українського селянства загалом, у тому числі й раннього нового часу, що продемонструвала узагальнююча праця «Історія українського селянства». Аналітичний розгляд різноманітних аспектів життя селянства XVI–XVII ст. відсутній, натомість повторено усі відомі характеристики радянської історіографії щодо селянства ранньомодерної доби, зокрема такі, як обезземелення, посилення експлуатації, погіршення становища[1]. У котрий раз повторено міф про малоземелля і безземелля селянства, причому параметри площ селянських земельних наділів (дворищ, волок та їхніх частин) не розкриваються[2].

Традиційно в українській історіографії руйнування дворищної системи господарювання пов'язують із запровадженою у Великому князівстві Литовському аграрною реформою. Ключовою датою у її проведенні стало 1 квітня 1557 р., коли сейм прийняв «Уставъ о волоках» – документ, який формулював її головні засади[3]. В умовах виснажливої Ливонської війни з фіскальною метою для поповнення державної скарбниці було вирішено здійснити уніфікацію селянських повинностей шляхом приведення дворогосподарств – «дворищ» до однакових параметрів. Відтак, землі кожного дворища підлягали вимірюванню, після чого селянським господарствам мали надаватися однакові стандартні земельні ділянки – «волоки»[4]. Одночасно визначалась якість ґрунтів, відповідно до чого призначались належні з цих наділів повинності. Крім того, низка нововведень, зокрема запровадження трипільної сівозміни, удобрення ґрунтів, заведення фільварків тощо передбачала поліпшення культури землеробської праці загалом. Одним з найнегативніших заходів реформи вважається так званий помір дворищ на волоки, який значно зменшив селянське землеволодіння. Дійсно, порівняно з розмірами дворищ волока була меншою, але разом з тим також доволі значною земельною одиницею: за нашими підрахунками, на Волині вона становила близько 24 га[5].

---

[1] Історія українського селянства. Нариси в 2-х томах. – К., 2006. – Т. І. – С. 142–152; Історія української РСР. – К., 1979. – Т. І. – Книга 2.– С. 152–167.

[2] Історія української РСР. – Т. І. – Книга 2. – С. 155–156.

[3] «Уставъ о волоках, данный королем Сигизмундом-Августом» // Памятники, изданные Временною Комиссиею для разбора древних актов, высочайше учрежденною при Киевском военном, Подольском и Волынском генерал-губернаторе (далі – ПКК). – К., 1898. – 2-е издание. – Т. I-II, отд. II. – С. 509–548.

[4] Ворончук І. «Волочна поміра» 1557 року у Великому Князівстві Литовському (до питання української метрології) // Збірник наукових праць НДІУ. – К., 2007. – Т. XIV. – С. 364–365.

[5] Там само. – С. 379.

Проведення аграрної реформи передбачалось у великокнязівських маєтках, де в ході її реалізації частина дворищних земель відрізалась, а на вивільнених ділянках утворювалися підлеглі державній скарбниці сільськогосподарські господарства – фільварки. Однак вважають, що ідея підвищення прибутковості шляхом заведення фільварків привабила шляхту, яка взялась активно запроваджувати реформу у власних маєтках. Панує думка, що врешті-решт це призвело до повсюдного зруйнування дворищної системи селянського господарювання[1].

Оскільки проведення аграрної реформи передбачалося насамперед у великокнязівських маєтках, зазначимо, що на Волині так званих королівщин, порівняно з іншими регіонами ВКЛ, було небагато: лише чотири староства: Володимирське, Ковельське, Кременецьке і Луцьке, які разом охоплювали 67 сіл, а в них 2914 димів, що становило 3,67% селянських господарств[2]. Тож понад 96% селянських господарств перебувало у шляхетській приватній власності, причому більшість волинської території становили величезні маґнатські латифундії. Отже, важливо простежити, наскільки активно і в яких маєтках аграрна реформа запроваджувалася на Волині XVI ст., якими були масштаби перемірювання селянських дворищ на волоки.

Александр Яблоновський, який присвятив дослідженню Волині багато років життя, зробив дещо суперечливі висновки. Так, на підставі побору 1583 р. він зазначав, що на Волині дворища зустрічаються зрідка, а служб (тогочасний синонім поняття «дворище») взагалі немає, натомість в іншому місці своєї праці він говорить, що тут ще переважав старий звичаєвий триб господарювання – дворище[3]. Очевидно, його наступники сприйняли саме першу думку дослідника, не звернувши увагу на другий висновок.

На підставі документального матеріалу даного збірника, можна зробити висновок, що загальнопоширеною формою селянського господарювання на Волині у другій половині XVI ст. залишалося дворище. Так, 1566 р. дворищна система селянського господарювання згадується в Дорогиничах (№ 5). Інвентар с. Шпаків Луцького повіту, списаний 13 жовтня 1577 р. під час передання в опіку недорослих Івана і Яска, синів покійного Маска Шпаковського, називає селян, які господарюють на дворищах (№

[1] Владимирский-Буданов М. Ф. Формы крестьянского землевладения в литовско-русском государстве XVI в. – К., 1892. – С. 4; Леонтович Ф. И. Сословный тип территориально-административного состава Литовского государства и его причины. – СПб., 1895. – С. 15; Пичета В. И. Белоруссия и Литва XV–XVI вв. – М., 1961. – С. 22; Копысский Б. З. Крестьяне Белоруссии в конце XVI – I половине XVII в.: Автореферат дис. канд. ист. наук. – Минск, 1981; Спиридонов М. Ф. Закрепощение крестьянства Беларуси (XV–XVI вв.). – Мн., 1993. – С. 73–76.

[2] Крикун М. Г. Чисельність населення Волинського воєводства у першій половині XVII ст. // З історії стародавності і середньовіччя. Вісник Львівського університету. – Львів, 1988. – Вип. 24. – С. 73.

[3] Jabłonowski A. Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym. T. VIII: Ziemie Ruskie. Wołyń i Podole // Źródła Dziejowe. – Warszawa, 1889. – T. XIX. – S. 29, 33.

86). Так само 1577 р. на дворищах перебували і селяни с. Рудка цього ж повіту (№ 87). 1581 р. під час поховання Григорія Єло Букоємського і взяття його недорослих дітей в опіку ідеться про дворищних підданих сіл Букойма, Переморівка і Кунів (№ 159). За інвентарем, складеним 19 березня 1582 р. під час передання в опіку дітей і маєтків волинського підстолія Габріеля Прусиновського, села Конюхи, Млинів, Біле Поле, Кути, Деречин, Завидів перебувають на дворищній системі (№ 152). 1584 р. в селах Свищів і Надчиці (№ 254), а 1586 р. у селах Вязовець, Дідківці, Довгалівка, Лепесівка, Лисогірка, Паньківці, Святець, Тихомель фіксуються лише дворищні господарства (№ 236). 27 жовтня 1588 р. під час введення у володіння маєтком Лисин, проданим Станіславом Миколайовичем Палуцьким, нового власника – луцького земського підсудка Івана Михайловича Хрінницького, возний Яцко Гуляльницький склав реєстр двору і його підданих, які господарюють на дворищах. 1589 р. на дворищах бачимо селян Богурина і Куняткова (№ 201). Не згадується про волочну поміру маєтку Приведедів під час його розподілу 1590 р. поміж сестрами Софією і Федорою Михайлівнами Приведедовськими (№ 208). 1592 р. у с. Зарудде, Охримівці, Черниківці та Юшківці селяни «сидять» на дворищах (№ 235), так само, як і 1596 р. селяни Козина, Любча, Передмостя, Падалівки, Рудки, Ставків, Соловичів, Тихотина (№ 280). Не переміряне на волоки і с. Вовківці у 1597 р. (№ 300). Тож вміщені у збірнику інвентарі 39 волинських маєтків фіксують дворищні селянські господарства.

Ця інформація змушує переглянути застарілі висновки попередньої української історіографії щодо проведення волочної поміри в українських землях, зокрема на Волині, вже у XVI ст. Це підтверджує також і вміщений у збірнику універсал короля Стефана Баторія про побор 1580 р., ухвалений Варшавським сеймом під час Лівонської війни, «абы краи Рускиє и Подолскиє опатрєни мѣти могли». Королівська адміністрація добре знала про непорушність давньої системи селянського господарювання в українських землях: при визначенні грошових сум, які мали сплатити «кмети», тобто селяни, різних реґіонів з кожного «лану», «жєребьа», «волоки», щодо українських земель зазначено: «в Києвскомъ (воєводстві – І. В.) и на Волыни и индєи, гдє колвєк волок мѣроных нємашъ, ѡдно службы» (№ 121). Як зазначалося вище, терміни «служба» і «дворищє» вважаються ідентичними. Отже, ці документи пересвідчують, що панівною системою селянського господарювання в українських землях залишалося дворище.

Щоправда, наприкінці XVI ст. в кількох документах згадується і про помір окремих маєтків на волоки. Так, 18 лютого 1594 р. волочник Степан Дроневич скаржився на братів Некрашевичів Бережецьких, на прохання яких він переміряв село на волоки, але брати відмовились їх розібрати, очевидно, не змогли їх мирно розділити між собою (№ 252). Численні «сябри» – співземлевласники Гуляльницькі 1592 р. вирішили провести

помір земель «на волоки» в с. Гуляльники (№ 270). Нагадаймо, що Гуляльницькі були дуже дрібними панами, жорстка боротьба між якими в межах маєтку йшла за кожний «рез» пѡля. Тож, можна думати, що волочна поміра могла являти певний інтерес хіба що для дрібної шляхти, якій належав зовсім незначний відсоток земель. Проте, за нашими спостереженнями, і тут ідеться не про перемірювання власне селянських дворищних ґрунтів, а скоріше про помір шляхетських садиб, які в Гуляльниках прилягали настільки щільно одна до одної, що це постійно викликало між власниками села непорозуміння і суперечки щодо їх меж. Що ж до великих землевласників, перед ними стояла зовсім інша проблема – проблема заселення маєтків та забезпечення їх робочою силою.

Відносно селянського господарювання, з певністю можна стверджувати, що наприкінці XVI ст. продовжувала панувати дворищна система, за якої переважне число селян «сѣдѣли» на «дворищах» і «службах», які становили великі дворогосподарські структури. Саме по собі «дворище» було великим селянським господарством, охоплюючи чималі площі орних земель, городи, сіножаті, угіддя тощо.

За представленими у збірнику документами можна скласти уявлення щодо структури селянства, а в її межах – про ієрархію різних локальних груп, оскільки за своїм складом селянство було неоднорідним. Найбагатшу і, вочевидь, найвпливовішу групу сільського населення становили селяни, які господарювали на дворищах. Залежно від частини дворища, яку обіймали селяни-господарі, вони називалися дворищними, якщо сиділи на повних дворищах, та відповідно – півдворищними, третьдворищними, чвертьдворищними, якщо сиділи на менших частинах. У маєтках, переміряних на волоки, – волочними, півволочними, третьволочними, чвертьволочними. У великих селянських господарствах працювала також значна група сільського люду, які не мали польових наділів, а тримали лише городи так звані «огородники» («городники»), а також підсусідки і коморники, які подеколи теж мали городи або й невеликі наділи, піднаймаючи у заможних господарів житло, звідки походять їх назви: підсусідки замешкували в будинках (як сусіди), а коморники – в коморах[1]. На підставі віднайденого документального матеріалу вдалося встановити, що доволі значну за чисельністю частину дворогосподарських селянських структур становила челядь, а також наймити і наймички – молоді сільські хлопці та дівчата, які працювали в заможних селянських господарствах.

Заможну групу сільських мешканців складали мельники, корчмарі, шинкарі, а також бояри, які за виконуваними функціями поділялися на «путных» або «листовных», що доставляли пошту, і «панцирных», які відбували військову службу у князів і панів за право користування землею. Михайло Грушевський вважав, що джерелом формування

[1] Детальніше про термінологію див.: Ворончук І. Населення Волині в XVI – першій половині XVII ст.: родина, домогосподарство, демографічні чинники. – С. 254–257.

боярства було вільне селянство та давньоруське боярство: «в боярах (слугах) путних та слугах воєнних (панцирних), можна бачити ... потомків вільних селян, ба навіть (по части) здрібнілих бояр»[1]. Як окрема служебна група боярство сформувалося протягом XIV–XV ст. у добу консолідації знаті в єдиний привілейований стан, оскільки процес аристократизації інституту землеволодіння обмежив доступ до боярської групи навіть тих, хто виконував військову службу. Перший Литовський Статут 1529 р. уживає вирази «бояри-шляхта» і «бояри», які за значенням ще дорівнюють поняттю «шляхта»[2]. Проте вже в середині XVI ст. термін «боярин» практично не вживається на позначення шляхтича. До категорії законних бояр, які починають називатися «бояри-шляхта», потрапили лише ті, хто документально зміг підтвердити своє родовите походження, хто «з роду суть бояре»[3]. Частина боярства, яка в силу різних причин не змогла підтвердити своє благородне походження та спадкову причетність до бояр-шляхти, зайняла проміжне становище між зем'янами, тобто шляхтою, і селянством. Зміна смислів терміну відповідає тим реальним перемінам у становищі боярства, яке, врешті-решт, зайняло проміжну ланку між привілейованою шляхетською верствою і непривілейованим селянством. Це відбиває «Уставъ о волоках» 1557 р., де путні бояри прирівнюються вже до «людей осадних», тобто чиншевих селян[4].

Наприкінці XVI ст. серед селянства, щоправда, вкрай рідко зустрічається категорія вільних селян. Так, у документі 1590 р. про розподіл маєтку Приведедів називаються «людє волнъıє, нєѡтчизныє, похожиє». Трапляються також випадки надання волі «дѣдичным» («ѡтчизным») селянам, тобто тим, які «засєдєли волю» (№ 208). У 50-х роках XVI ст. Андрій Волковський відпустив «на волю» велику селянську родину Яцка Блажка з шістьма синами, четверо з яких були одружені, взявши з них викуп по 10 кіп грошей з окремої сім'ї (№ 300). 1595 р. Миколай Семашко вивільнив з підданства Федора Непосидящого, який ще змалку пішов від батька до міста вчитися «на науку кушнєрскую» і, ставши професійним ремісником, осів у Луцьку, там оженився і, мешкаючи протягом тривалого часу в місті, за «давностю земською» набув статус луцького

[1] Грушевський М. Історія України-Руси. – Т. V: Суспільно-політичний і церковний устрій і відносини в українсько-руських землях XIV–XVII віків. – К., 1994. – С. 144. Детальніше про процес формування структури панівної верстви див.: Любавский М. Областное деление и местное управление Литовско-русского государства ко времени издания Первого Литовского Статута. – С. 534–544; Яковенко Н. Українська шляхта з кінця XIV – до середини XVII ст. Волинь і Центральна Україна. – С. 52–62.

[2] Статут 1529 р. – Розділ I, артикул 22. – С. 59; Розділ III, артикул 7, 8, 11. – С. 79, 80 та ін.

[3] АЮЗР. – К., 1886. – Ч. VII, т. 1. – С. 625; Любавский М. Областное деление и местное управление Литовско-русского государства ко времени издания Первого Литовского Статута. – С. 544. Яковенко Н. Українська шляхта з кінця XIV – до середини XVII ст. Волинь і Центральна Україна. – С. 17–35.

[4] «Уставъ о волоках, данный королем Сигизмундом-Августом» // ПКК. – Т. I–II, отд. II. – С. 509–548.

міщанина. Дізнавшись про це, Семашко спершу вирішив повернути його як «ѡтчизного» підданого. Проте, зважаючи на прохання колишнього «ѡтчича», а швидше за все Федір Непосидящий йому «досытъ учинилъ», тобто сплатив значну викупну суму, пан, врешті-решт, дав йому волю (№ 261). Вітебський городничий Петро Тихнович Кисіль та Григорій і Єпимах Гнівошевичі Киселі визнали вільний стан ткача Іванчика, який спочатку служив їхньому батькові та їм самим як вільна людина, але, очевидно, «засєдєл волю» – прожив у їхньому маєтку більше десяти років. Киселі, визнаючи його стан як вільної людини, заявляють, що він має право мешкати де захоче і служити будь-кому (№ 26).

Потрібно зазначити, що шляхта добре розуміла значення селянського стану, оскільки земля без селян не дає прибутку, тож декілька документів розповідають про боротьбу за селянські робочі руки, що знайшло вияв у практиці так званого «викоченя» – організованому вивозу селян з усіма їхніми статками, худобою і реманентом до інших маєтків. Зокрема, про вивіз підданих з Волиці Свойчівської ідеться в оповіданні служебника Ждана Томковича, селян якого неодноразово «повыкрадовали, повыкочовали» (№ 52). На це ж 1577 р. скаржився і Павло Бранський, з маєтку якого Брани до села Твердинь були вивезені його піддані: Левко, Івашко, Федір, Стецко Бариловичі, їхня сестра Мойсеєва удова та Домаш Васкович, Федчун і Олешко з жонами, дітьми та усією маєтністю. Попри те, що Бранський віднайшов своїх селян і намагався повернути додому, їх у нього було відбито, що говорить про серйозну боротьбу між шляхтою за робочу силу (№ 80). 1594 р. брати Яроцькі скаржилися, що селянин с. Голофастовець Іван Згут за намовою своїх панів Станіслава Киринського і Барбари Ходоровської «повыикочивал» п'ятьох підданих із с. Федорковець (очевидно, Федірки)[1] Стася Шаповала, Степана Мельника, Васка, Тараса і Мартина з жонами і дітьми (№ 282).

З точки зору соціальних аспектів та повсякденних демографічних практик важливими є документи, де не лише зазначено голів селянських дворогосподарств, а дається кількісний, а подеколи навіть поіменний склад селянських родин. Так, в оповіданні кременецького возного Федора Ісернського про втечу 1571 р. підданих з маєтку Каменецьких до маєтків кременецького старости князя Миколая Андрійовича Збаразького подано перелік не лише голів домогосподарств, а склад дорослої частини селянських родин. Зокрема, в Куликові осів селянин «Дємко Андрєєвич такжє з Бродув, ѳ которого сынов чотыри, дѣвок двѣ, а сын ѡдин жонатыи, ѳ которого два сыны; ... в Новосєлкахъ з Дудина Андрєєц Камъшаныи ис шєстма сынми, то єст Андрєєц, сын єго, з жоною и з дєтми, Савка, сын єго, з жоною и з дєтми, Мартин, сын єго, з жоною и з дєтми, Макар,

[1] За реєстром волинських поселень О. Барановича села Федорковець немає, є Федірка. Див. О. Баранович. Залюднення України перед Хмельниччиною. 1. Волинське воєводство. Залюднення Волинського воєводства в першій половині XVII ст. – К., 1930. – С. 138.

сын єго, з жоною и з дѣтми, тыє каждыи зособна мѣшкают, а при томъ Камшаном Иван а Игнатко» (№ 30).

В акті про розподіл маєтків у 1584 р. між братами Остафієм і Тимофієм Свищовськими поіменно названо склад 11 родин у Свищові та 23 у Надчицях, які дісталися Тимофійові. Так, у Свищові селянин Костюк з жоною мали трьох синів і трьох дочок, Гаврило Чорнобаєвич з дружиною – трьох синів, двох дочок, а Савка Чорнобаєвич, якщо не брат, то якийсь близький родич Гаврила, мав п'ятьох синів та двох дочок. Сенюта Ярмакович мав двох дочок і трьох синів, один з яких Михно був одружений і мав вже свого сина, тож ця родина щонайменше складалася з 9 осіб, а скоріше за все була значно більшою, оскільки того часу в реєстрах зазначали дітей не менше 10–11 років. У с. Надчиці Прокіп з жоною мав дочку і чотирьох синів, двоє з яких були одруженими, і в одного було вже власних двоє синів, а у другого – одна дитина, тож родина складалася з 12 осіб. У Бартоша було двоє дочок і четверо синів, двоє з них були одруженими, але якщо у Кіндрата названо лише дружину, то у Стаса – ще й п'ятеро дітей, двоє синів і три дочки, отже родина складалася щонайменше з 15 осіб (№ 254). Цінність подібних документів важко переоцінити, оскільки, як вище зазначалося, інформації про тогочасне селянство дуже мало. Наведені документи дають можливість зробити висновки щодо величини біологічної селянської родини, її внутрішньої структури, зокрема числа поколінь з урахуванням дітності сім'ї, а також реконструювати селянські родоводи і на цій підставі обрахувати пересічний коефіцієнт окремої, причому конкретної, селянської родини. Це своєю чергою відкриває можливості щодо з'ясування демографічної поведінки тогочасної людності.

Траплялися випадки, коли багаті селяни орендували не лише окремі земельні наділи у шляхти, а навіть маєтки з селянами. Так, 1596 р. брацлавський воєвода, кременецький староста князь Януш Збаразький позивався з Яном Боговитином Шумським, який, уклавши 1593 р. угоду з князівським підданим Хилком щодо оренди маєтку Шумська за 84 копи грошей, обманув його. Взявши у Хилка завдаток у сумі 40 кіп, Боговитин вручив йому орендний документ, у якому, скориставшись неписьменністю селянина, вписав замість нього свого підданого Мартина (№ 277).

***

Матеріальний вимір шляхетського повсякденного життя оприявнюють інвентарі, подеколи доволі детальні, дворів шляхетських маєтків з описом їх внутрішнього планування, будівельних матеріалів дворових споруд, виглядом господарських і житлових приміщень, інколи навіть інтер'єрів та меблювання кімнат різного призначення, господарського начиння тощо. Вміщені у збірнику описи шляхетських дворів у селах Шпаків, Лисин, Козин, Ворончин та ін. – дають можливість побачити тогочасних людей у буденному оточенні речей і предметів матеріального життя.

Так, 20 вересня 1596 р. під час поховання княгині Маруші Друцької Любецької (зі шляхетського роду Рудецьких) волинський возний Андрій Жирицький «списалєм на рєєстръ двор Козинскии и в нємъ маєтность рухомую, такъ тєжъ сєла, до нєго налєжачиє, и вси пожитки приходячиє яко ширєи на том инвєнтару ѡнаꙗ маєтность єсть ѡписана». Опис доволі детальний і великий за обсягом: панський двір був обгороджений острогом, серед будівель називається велика столова світлиця зі скляними вікнами, в якій була полив'яна, тобто кахляна, піч, три столи, лави і стільці. До світлиці вели рублені сіни, де знаходились мурований комин, стіл і лави. Далі розташовувалася світлиця «впокоинаꙗ», тобто спальня, з боковою кімнатою, піччю, ліжком, окремою коморою та сінями, з яких був вихід до пекарні з меблями та пекарським начинням. Поруч з будинком розміщувався «холодникъ», у дворі був сад з вуликами та багато інших будівель господарського призначення (№ 280).

Від 1582 р. є опис двору в маєтку Ворончин, який князь Юрій зі Збаража Воронецький передав у власність сина Януша. Тут описується будинок «ѡ дву вєрѣхох, ... вєжка малаꙗ, ... пєрєдъ избою кганокъ», на якому стояли стіл і лави. Можливо навіть, він був двоповерховим. Кімната, яка називається «изба вєликаꙗ», дійсно відповідає цій характеристиці, оскільки в ній було шість скляних вікон; вона була добре мебльована: там стояла велика шафа, два столи з чотирма лавами, що може свідчити про великі застілля, а також і кахляна піч. Неподалік розташовувалися ще три менші житлові приміщення: в одній ізбі знаходились кахляні піч і комин, друга ізба була на два, а третя – на три вікна. В усіх домах вікна були зі скляними шибками, оправленими в олово. На подвір'ї серед господарських будівель називаються: дві пекарні, кухня, сирник, стайня, шопа, бровар, пивниця (льох для зберігання напоїв), гумно, стодола і половник (комора для зберігання полови), обора, три хліви, колешня (повітка для дров), кілька комор, студня (криниця без зрубу), лазня, дві голуб'ятні, пасіка. Великі ворота вели на город, усього при дворі було п'ять городів і три сади. Отже, як можна пересвідчитись, двір був доволі значних розмірів (№ 156).

Від 1591 р. маємо опис двору і будинку ковельського єврея-міщанина, тобто міського двору. 13 грудня того року єврей Іцко Натанович скаржився на Кирила Зубцовського, який під час його відсутності продав будинок Іцка у Ковелі, який він оцінює доволі дорого, у 160 кіп литовських грошей, детально його описуючи. Головним приміщенням дому була тесана світлиця на 4 сажні, тож досить велика, де були дві шафи, дві альмарії із замками, кафляна зелена піч, навпроти світлиці розташовувались сіни з двома коморами. Дім був побитий гонтами. У дворі розміщувались пекарня з сіньми і коморою, драницями побита, рублена дубова пивниця у землі, на ній побита драницями кліть, рублена стайня, бровар, біля якого знаходився колодязь (№ 217).

Серед найцінніших речей і предметів шляхетського побуту, які зазвичай називають самі власники, зазначаючи у різних скаргах про їх пограбування ринкову вартість пограбованого, виділяються коштовності, одяг, зброя, домашнє начиння. На документальному матеріалі простежується значна різниця у кількості, якості і вартості речей залежно від заможності власника та його приналежності до тієї чи іншої групи шляхетської верстви: князівської, великопанської, заможної чи малозаможної.

Так, за описом коштовностей княгині Ганни Путятянки 1576 р., бачимо такі дорогоцінні речі і клейноди, як сигнет, «на котором была власнаѧ пѣчат моѧ вырита», тобто перстень з її особистим гербом, золотий ланцюжок «роботы панцырѣватоє», оцінений у 236 червоних золотих, ще один ланцюжок, який важив 100 золотих «з бѣлым шмалцѣм», браслети, різні ювелірні вироби з такими дорогоцінними каміннями, як діаманти, рубини, бірюза, сапфіри, «кгамаин» (гамаин) (різновид дорогоцінного каменю), іранські та індійські перли тощо (№ 62).

Обов'язковим набором серед коштовностей заможної шляхти на цей час були срібні ложки, чарки, кубки, срібні пояси та інші вироби з дороцінного металу, одяг, розшитий «дротованим» сріблом і золотом, тобто срібними і золотими нитками, прикрашений перлами та дорогоцінним камінням. Так, Ганна Путятянка перелічує серед пограбованих у неї речей два тузини (тузин – дюжина) срібних ложок, шість срібних чарок, 12 кубків тощо. Серед коштовностей луцького земського судді Гаврила Бокія Печихвостського названо 20 срібних ложок, позолочений срібний кубок з кришкою, срібна з позолотою коновка (різновид посуду для пиття) та срібна чарка. Коштовною була також і його зброя, зокрема: шабля «по-чѣркаски», оправлена в срібло з позолотою, «ѣрчакъ», тобто сідло східного походження, також оправлене сріблом, срібний з позолою ряд та ін. (№ 82).

Доволі великий і детальний опис зброї міститься у скарзі Степана Шолухи Дорогостейського, який, вірогідно, був клієнтом князя Романа Санґушка. Під час нападу на орендовані ним маєтки у нього було пограбовано зброю і військове спорядження, зокрема: вісім панцирів, вісім зарукав'їв, прилбиці, вісім рогатин, вісім сагайдаків з ольстрами, луками і стрілами, ще два, але срібні сагайдаки, також з луками і стрілами, оправлена в срібло булатна шабля, угорська шабля у срібній оправі, оправлені сріблом два палаша, дванадцять півгаків з ольстрами, вісім коротких рушниць, ще дві «цѡдных» рушниці, четверо копій, два гусарських сідла, шість козацьких сідел, два ряди, оправлені сріблом, вісім козацьких рядів, оправлених в олово, та шість гусарських рядів (№ 249).

Одним з найважливіших елементів повсякденної загальної культури будь-якого соціуму, що одночасно засвідчував престиж і соціальний статус власника є одяг, доволі детальні переліки якого з описами його вигляду та оздоблення представлено в документах збірки. Оскільки ці описи робилися з цілком прагматичною метою – для одержання від нападників

відшкодування матеріальних збитків, то в описах зазначаються різновиди одягу, назви і ґатунок тканин, з яких вони вироблені, колір, оздоблення та його вартість. Класичним прикладом саме такого підходу є опис пограбованого одягу, представлений княгинею Ганною Путятянкою у скарзі про напад 1576 р. на її Тучинський замок зятя Костянтина Єло Малинського з братами Остафієм і Оксентієм.

Серед верхнього одягу вона називає сім шубок: дві з хутра куниці, одна з яких була покрита оксамитом, друга – фалюндишем, тобто тонким сукном високого ґатунку англійського або голландського виробництва, ще дві з хутра чорних білок, одна лисяча, одна з бобрового, ще одна з кролячого хутра та шапку з чорного оксамиту, підшиту соболями. Забрано було також кілька суконь: одну з тонкого чорного високоякісного сукна, оздоблену оксамитом, другу з тонкого лондонського сукна, також з оксамитом, сім суконь з зеленого тонкого лондонського сукна з чорним оксамитом, а також шати, тобто багате, розкішне святкове вбрання (з «ѳурстату чорного» з оксамитом) та ін. Названо багато різних дорогих імпортних тканин, зокрема, червоний і чорний оксамит, білий атлас, біле сукно, фалюндиш різних кольорів: темно-коричневий, чорний, «тѣлистий», гвоздиковий, мухояр (різновид вовняної тканини), постав, або цілий сувій (довжина якого могла коливатися від 20 до 80 ліктів, тобто від 10 до 40 метрів), блакитного лондонського сукна тощо (№ 62). Цей перелік, у якому зазначено вартість кожної окремої речі, займає кілька сторінок тексту, оприявнюючи значення кожної з них для власниці.

Під час поховання одного з тогочасних доволі поважних урядників – луцького земського судді[1] Гаврила Бокія Печихвостського – було зроблено опис його презентаційного одягу. Молодші сини Гаврила Бокія Андрій і Филип, дізнавшись про загибель батька та полонення старшого брата Федора під час битви з татарами, які у лютому 1577 р. прорвалися на Волинь, перервали навчання у Краківському університеті, повернулись додому, розшукали батькове тіло на полі битви і влаштували його поховання у родовому маєтку Милятині. Під час погребу 18 червня луцький возний Григорій Вербський склав реєстри документів про сплату низки поборів, оскільки Гаврило Бокій кілька років був ще й волинським поборцею, та описав майно покійного. Серед переданого синам батькового одягу були: оксамитова шуба, підшита соболями, шуба «китаичанаѧ, гвоздиковаѧ», очевидно, виготовлена з китайки, тобто тафти, кольору гвоздики, яка була підшита горностаями, шуба «кунѧѧ», тобто з хутра куниці, покрита сірим сукном, ще одна теж з куниці, але «голаѧ», тобто без усякого суконного покриття, ще одна шуба з

[1] Уряд земського судді займав третє місце в ієрархії земських урядів і титулів Речі Посполитої, ухваленої Варшавським сеймом 1589 р.: підкоморій, хорунжий, суддя, стольник, підчаший, ловчий, підсудок, чашник, мечник, скарбник, войський. Див.: Volumina legum. – Petersburg, 1859. – Vol. 2: ab anno 1550 ad annum 1609. – S. 287.

подільських білок, а також чорний оксамитовий жупан, «гвоздиковаа» (за кольором) камізеля, себто безрукавка, з камки – високоякісної іранської шовкової тканини з кольоровими візерунками (часто витканими золотом або сріблом), чорного кольору ярмяк, підшитий китайкою – блискучою цупкою тканиною типу тафти, ще один чорний шовковий ярмяк, сірий атласний з візерунками жупан, жупиця з сірої адамашки, темно-коричневий ярмак з високоякісного лондонського (або голландського) сукна, підшитий тафтою (№ 82).

Для порівняння наведемо опис одягу та зброї, що залишилися по смерті Сави-Гнівоша Рудецького, рід якого за майновим статусом відносять до дрібної малозаможної шляхти[1]. За реєстром його маєтності і статків, серед його особистих речей названо лише три види одягу: ярмяк макового кольору з каразієвої тканини, тобто грубого сукна, зі шовковими золотими шнурами, шовковий сірий жупан та бавовняний кафтан. З військового спорядження: срібна шабля, три сідла, одне з яких було обтягнуте червоним сап'яном, і лише одне з «рядом», тобто кінською збруєю, два інші без збруї, та панцир, заставлений за 80 грошей (№ 87).

У літературі зазначалося, що феноменом феодального європейського суспільства було сформування трьох напрямів культури: елітарної рицарсько-шляхетської, міщанської та селянської. Зокрема, Йозеф Буршта вважав, що цей процес знайшов свій вияв у формуванні й трьох відмінних типів одягу: шляхетського, міщанського і селянського, що було зовнішнім виразом і символом різних систем станових вартостей[2].

Не заперечуючи даної думки, разом з тим зауважу – не можна її абсолютизувати. Адже, жодна верства чи соціальна група не жила ізольовано, всі верстви населення знаходились у постійному контакті, взаємозв'язках та єдиному культурному просторі. Як вже зазначалось, служиле боярство протягом XVI ст. могло потрапити як до шляхетського, так і до селянського станів. Крім того, кістяк міської людності постійно рекрутувався із сільського населення. У джерелах частими є згадки про купівлю селянами одягу на міських торгах і ярмарках, тобто в тих торговельних центрах, де купували одяг міщани і шляхта. Проте тривалий час селянство розглядали крізь призму класового підходу, внаслідок якого виробився однобокий погляд на селянство як однорідну, а до того ж – незаможну злиденну верству. На думку Лукаша Голембйовського, Яніни Росен-Пшеворської, Ірени Турно та більшості українських дослідників з історії одягу, селяни не користувалися імпортними тканинами та готовим одягом професійних ремісників-майстрів. Вважається, що зазвичай вони користувалися саморобними бавовняними та вовняними тканинами, а

[1] Яковенко Н. Українська шляхта з кінця XIV – до середини XVII ст. Волинь і Центральна Україна. – С. 207.

[2] Burszta J. Chłopskie źródła kultury. – Warszawa, 1985. – S. 54.

якщо й купували, то лише тканини низької якості[1]. Повний комплект одягу українського селянина, який оцінюють у 26,5 золотих, складався з сорочки, широких зі складками сподень з грубого полотна, сукмана або сермяги, баранячого кожуха з рукавицями та чобіт[2]. У зв'язку з цим варто зробити компаративне зіставлення щодо одягу різних станів соціуму: його видів, оздоблення, тканин тощо.

Документи збірника пересвідчують: економічний стан селян був доволі високим, подеколи навіть вищим за економічний стан малоземельної та безземельної шляхти, що дозволяло їм широко користуватися не лише імпортними тканинами, а й готовими виробами професійних ремісників, до того ж не лише місцевого виробництва. Безперечно, певна частина селянського одягу вироблялася із саморобних тканин. Разом з тим селяни широко користувалися готовими виробами з таких коштовних імпортних тканин, як єдваб, адамашка, файлендиш, оксамит тощо[3]. Не випадково Я. Росен-Пшеворська зазначала, що у творах мистецтва XVI ст. при зображенні дрібнопомісної, так званої шарачкової, шляхти, міщанства та селянства диференціація в їхньому одязі практично не простежується[4]. В документах зазначаються назви різних видів одягу, тканин, оздоблення та його вартість, що дозволяє розширити його асортимент. Крім сукмана і баранячого кожуха, бачимо у селян вироби, що вважаються належними до одягу вищих верств суспільства, зокрема такі, як делія, жупан, опанча, ярмяк, кунтуш тощо.

Багато актів, зокрема скарги про шляхетські наїзди на маєтки, містять реєстри пограбувань селянського майна, у тому числі одягу, що дає можливість зіставлень і порівнянь. Наприклад, у скарзі про напад 23 липня 1575 р. слуг київського воєводи, волинського маршалка, володимирського старости князя Василя-Костянтина Острозького, берездівського війта Прокопа Мервицького і Томаса Подоського, на маєтки князів Заславських Меречівку, Корчик і Бачманівку описується пограбоване у селян майно. Так, у бачманівського отамана Трошки, крім іншого майна, було забрано: два сукмани з лондонського сукна, один зі срібними гудзиками, кролячу шубу, покриту лондонським сукном синього кольору, лондонську жупицю, італійський жупан зеленого кольору зі срібними гудзиками, два лондонські вбрання, дві чоловічі шапки, московську опанчу білого кольору, кафтан, новий баранячий кожух, чотири чоловічі тонкі сорочки, 15 кіп готових грошей, 16 голів великої рогатої худоби, 15 овець та ін. Як ішлося, це був отаман. Але ось звичайний селянин з того ж села Михно Плютич, у якого було пограбовано наступні речі: сукман з лондонського

[1] Golębiowski L. Zwyczaje i obyczaje Polaków. – Warszawa, 1830. – S. 114; Rosen-Przeworska J. Z zagadnień renesansowego ubioru ludowego // Polska Sztuka Ludowa, 1953. – № 4. – S. 261; Turno I. Ubiór narodowy w dawnej Rzeczypospolitej. – Warszawa, 1991. – S. 101; Культура і побут населення України. – К. 1991. – С. 94–96.

[2] Golębiowski L. Zwyczaje i obyczaje Polaków. – S. 115–117.

[3] Łoziński Wł. Życie polskie w dawnych wiekach. – Lwów, 1912. – S. 102.

[4] Rozen-Przeworska J. Z zagadnień renesansowego ubioru ludowego. – S. 260.

сукна, жіночу лондонську сукню з оксамитом, блакитну швебединську безрукавку, три сермяги, шість плахт, дев'ять чоловічих сорочок і десять жіночих, чотири копи грошей, 15 голів великої рогатої худоби, 15 овець, 10 кіз, сільськогосподарський реманент, у тому числі залізні плуги (№ 57). Як бачимо, пограбовані речі названих селян не лише за кількістю, а й за номенклатурою видів одягу, тканин та оздоблення набагато переважають предмети одягу, що залишилися після смерті шляхтича Сави-Гнівоша Рудецького (№ 87). На підставі цього та аналогічних описів одягу в актах, уміщених до збірки, одеським художником Сергієм Шаменковим виконано реконструкцію різних видів тогочасного одягу, у тому числі й селянського (див. ілюстрації).

***

Декілька документів збірника оповідають про складність і крихкість щоденного людського життя, яке відбувалося на тлі постійних татарських нападів, які, порушуючи нормальний плин тогочасного повсякдення, негативно впливали на економічну, соціальну, демографічну та психологічну ситуацію. Люди постійно перебували під загрозою руйнівних татарських нападів, які відбувалися не лише щорічно, а часто й по кілька разів на рік. Документально зафіксовано щонайменше по два татарські напади на українські землі в 1453, 1473, 1496, 1498, 1499, 1506, 1534, 1564, 1573, 1578, 1588 роках, не виключено, що по два рази татари нападали й у 1516 та 1524 роках. Тричі вони проривалися на Волинь у 1575 та 1577 роках, значні напади відбулися також і в 1589, 1593, 1595 рр. За реєстром татарських нападів на українські землі протягом XVI ст. на Волинь відбулося 37 нападів, або один напад припадав на кожні 2,7 роки, а якщо брати лише другу половину цього століття, то кожні 2,3 роки[1], що свідчить про інтенсивність татарських нападів, які супроводжувалися руйнуванням міст і сіл, загибеллю та поневоленням людей.

Великий татарський напад стався 1566 (1567) року, коли було спустошено 351 поселення. Якщо спиратися на дані А. Яблоновського, який за подимним тарифом 1583 р. обраховує на Волині 1595 сіл[2], то майже четверта! частина усіх волинських поселень була зруйнована

[1] Bielski M. Kronika. – Sanok, 1856. – T. I-III ; Stryjkowski M. Kronika polska, litewska, żmódska i wszystkiej Rusi. – Warszawa, 1846. – T. II; Ejusdem. O początkach, wywodach, dzielnościach, sprawach rycerskich i domowych sławnego narodu litewskiego, żemojdzkiego i ruskiego. – Warszawa, 1978; Гваньїні О. Хроніка Європейської Сарматії. – К., 2009. – Кн. II; Skarbiec diplomatów. – Wilno, 1862. – T. II; Walawender A. Kronika klęsk elementarnych w Polsce i krajach sąsiednich w latach 1450–1586. T. II. Zniszczenia wojenne i pożary (z wykresamy). – Lwów, 1935; Korzon T. Dzieje wojen i wojskowości w Polsce. – Lwów; Warszawa; Kraków, 1923. – T. I; Бевзо О. А. Львівський літопис і Острозький літописець. Джерелознавче дослідження. – Вид. 2; – К., 1971. Ворончук І. Населення Волині в XVI – першій половині XVII ст.: родина, домогосподарство, демографічні чинники. – С. 576–603.

[2] Jabłonowski A. Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym. T. VIII: Ziemie Ruskie. Wołyń i Podole // Źródła dziejowe. – S. 50.

внаслідок лише одного нападу. У ситуації постійних нападів люди часто переживали складні психологічно-емоційні стреси, повсякчас перебуваючи під загрозою смерті або полону, боячись за власне життя та безпеку рідних і близьких.

Декілька документів збірника розповідають про напад татарських загонів на Волинь протягом другої половини XVI ст. Так, про один з нападів 1573 р. інформує кременецький возний Стефан Покощовський (№ 298). Про зруйнування татарами в 1575 р. родового маєтку скаржився зем'янин Богдан Селецький: «Всє имєнє и двор зо всѣмъ на всє на корєн выпустошили и ѡгнємъ выпалили» (№ 64). 1575 р. були спустошені села Цеценівці, Вілія, Тетильківці, Шпиколоси, Сапанів, Підлісці, Жолоб Кременецького староства, де, за свідченням возного Григорія Гуляльницького, який оглядав їх після нападу, «воитовє волости Крємєнєцкоє, кождыи ѳ воитовствє своємъ показовали мнѣ возному и шлѧхтє домы, гумна и маєтности людєи волости Крємєнєцкоє, всих єго кролєвскоє млсти помєнєныє, и людєи в нєволю побраных на имѧ кождого повєдили, што єст мєновитє того ж часу на рєєстрє списано» (№ 104). 1577 року відбулося три татарські напади: у березні, серпні та листопаді. Про останній з цих нападів, коли татарський кіш було облаштовано під м. Звягель, ідеться у заяві кременецького ґродського писаря Андрія Жирицького, зробленій від імені кременецького старости, брацлавського воєводи князя Януша Збаразького, в якій розповідається про спустошення тих же маєтків Кременецького староства у 1577 і 1578 роках татарами, які «ѳ Цецєнєвцахъ, ѳ Вили, в Титилковцахъ, ѳ Шпиколосєх, ѳ Рудцє, ѳ Дворцѳ, в Дунаєвє, в Плѧшовцє, в Сапановє, в Подлєсцахъ, в Жолобє вєликоє спустошєнє вчинили, самых людєи в нєволю и маєтности их побрали, домы, гумна и иншую всѧкую маєтностъ их попалили» (№ 103). Як бачимо, протягом 1575–1578 років, тобто лише за чотири роки, три рази підряд піддавалися руйнуванню ті самі маєтки. Отже, ще не відновивши ні матеріальні, ні людські ресурси, поселення знову і знову піддавалися спустошенню. Про татарський напад в 1578 р. на Олицьку волость, зруйнування міста Хорлуп, 11 сіл та полонення їхніх жителів ідеться у заяві луцького возного Ігната Покощовського (№ 92).

Про реальні втрати людності можна зробити висновки на підставі опису спустошень, заподіяних татарами в маєтках Федори Богушівни Боговитинівни з Козерад, дружини хелмського підкоморія Михайла Дзялинського, під час великого нападу, який стався швидше за все у серпні 1577 р. Тож 5 вересня 1577 р. луцький возний Левко Гринкович Верховський у супроводі свідків, шляхтичів Войцеха Луковського і Августина Обрубського, зафіксував на реєстрі втрати, заподіяні татарами мешканцям невеликого містечка Жуків та навколишніх сіл: Новосілки, Сухівці, Новий Став і Старий Жуків (№ 85). Документ дуже важливий, оскільки в ньому домогосподарі – міщани і селяни, які постраждали

під час нападу, – названі поіменно, тож ідеться про конкретних людей. Складення возним даного реєстру підтверджує висловлену в літературі думку, що після великих татарських нападів польський уряд заявляв кримському ханові й турецькому султанові претензії щодо полонення значного числа населення. Для цього в межах цілої держави складалися поіменні списки захоплених у ясир людей, які передавалися польськими послами ханам з вимогою їхнього звільнення. Щоправда, ефективних наслідків ці звернення не мали.

Внаслідок нападу в містечку Жукові було пограбовано 40 міщан, у с. Новосілки – 14 селян, у с. Сухівцях – 19, у с. Новому Ставі – 23, у с. Старому Жукові – 9. Загалом у цих поселеннях було забрано 406 голів робочої худоби, у тому числі 240 коней і 166 волів, 787 голів продуктивної худоби: 227 корів і яловиць, 338 овець, 145 кіз, 77 свиней, тож пересічне господарство втратило щонайменше по 11 голів худоби. Як правило, продуктивну худобу татари забирали і виводили до Криму, а свиней, до яких мали відразу, найчастіше спалювали у хлівах, позбавляючи людей продуктів харчування.

Крім того, у названих поселеннях повністю було спалено 12 дворів з усіма житловими і господарськими будівлями, усім начинням і майном. Багато людей водночас залишилися зовсім без усякого майна, яке наживалося тяжкою щоденною працею протягом багатьох років або й цілого життя. Татари повністю вибрали маєтність чотирьох жуківських міщан, зокрема: у «Кругъла, тому взѧли и выпсовали домъ вшистєкъ», «Ѡлєшъкови Ковалєви ... побрано всю маєтность и домъ спалєно», так само «Ковалєви Михнови, тому ꙁвєс дом вылупълєно и начиньє єго погинуло», а в міського мельника «начинꙗ всє, што до мълына налєжит, погинуло». У селі Сухівці «Жуковои вдовє ... ꙁѧто ... ꙁсю маєтъность», в Новому Ставі «Чакаловичови ... побрано всю маєтность ѿт мала до вєлика»; селянину з Новосілок «Корєнєви, ... ꙁѧто ꙁсю маєтъность, домъ и гумно спалили».

У тому ж 1577 р. від татарського нападу постраждало і село Рудка, де було спалено житлові будівлі. Коли в листопаді відбувався розподіл маєтності покійного Сави-Гнівоша Рудецького між удовою Настасєю Гулевичівною Перекальською і братом небіжчика Федором, останній на прохання невістки дозволив їй тимчасово проживати в хаті підданого, оскільки її двір у Рудці «татарє спалили» (№ 87).

Руйнація татарами міст і сіл українських земель затримувала їх економічний розвиток, оскільки постійно необхідно було знову і знову відновлювати житло, господарські будівлі, млини, руди, кузні тощо. Найстрашнішими, звичайно, були людські втрати, які неможливо було відновити. Унаслідок зазначеного нападу лише у п'ятьох поселеннях Жуківської волості двоє людей було забито, а 27 забрано в неволю: «Гацынє тому ꙁѧто сыновъ два и самого зрубали», «Жуковои вдовє ... два сыны», «Чиранови ... ꙁѧто ѿтца и матку», Хвєдцови Голєначєви тому ꙁѧто сына из жоною».

Якщо шляхта ще якось мала можливість викупити своїх родичів, хоча це теж не завжди вдавалось, оскільки викупні суми могли бути доволі значними, то селяни практично такої можливості не мали, тим більше, що подеколи селянська родина, заскочена нападом зненацька, не встигала сховатися ні в лісних хащах, ні за стінами найближчого замку і найчастіше у повному складі опинялася в полоні, тож і викупити її було нікому. Хоча і для шляхти викуп рідних і близьких також був доволі складною справою, яка могла затягнутися на десятиліття, про що ідеться в одному з документів збірки. Так, 1573 р. під час татарського нападу до полону потрапили дружина і діти зем'янина Стефана Покощовського та повністю вся родина Нестора Веселовського: батько, матір, брати і сестри. Одна з них Ганна Веселовна, на той час заміжня за Андрієм Жмикрупою Свиневським, очевидно, потрапила до полону окремо від батьківської родини. За одним із документів можна припустити, що чоловік її загинув якраз під час цього татарського нападу. Опинившись у скрутному становищі, Покощовський і Веселовський поїхали в Краків до короля Генріха, який виділив їм кількох татарських в'язнів для обміну на полонені родини. Покощовському повезло: він визволив свою родину, але Нестору Веселовському не вдалося повернути усіх рідних, оскільки наданим йому двом татарам Дзчайці і Ганатару за відсутності господаря вдалося втікти з його двору. Тож до 1597 р., яким датується документ про ці події, він зміг викупити лише батька, про матір вже не згадується, очевидно, вона померла в неволі. Нічого не говориться і про братів, але сестри все ще продовжували перебували в Криму «ѳ вєзєню на ѡкупє», тобто протягом 24 років! вони чекали і продовжували чекати на викуп (№ 298).

З татарськими нападами пов'язані й справжні людські драми. Так сталося з молодим подружжям Іваном Романовичем Сенютою і Мар'єю Олехнівною Борзобагатянкою Красенською. 1563 р. Іван Сенюта разом з князем Дмитром Івановичем Вишневецьким Байдою взяв участь у поході на Молдову, залишивши вдома дружину з маленьким сином. Як відомо, похід закінчився поразкою: потрапивши в пастку під час однієї з битв, загін Вишневецького було розбито, а самого князя поранено і захоплено в полон[1]. Закованого в ланцюги князя було відправлено до Туреччини. Сенюту разом з князем доправлено до Константинополя, де Вишневецького було страчено, а Сенюта залишився в полоні, де пробув майже сім років, очевидно, не маючи можливості повідомити про себе рідним.

Тим часом його дружина Мар'я Олехнівна, яка, не маючи жодної звістки від чоловіка протягом трьох з половиною років, втративши надію на його повернення, вступила в другий шлюб з Олександром Лесотою

[1] Левицкий О. Черты семейного быта в Юго-Западной Руси в XVI–XVII вв. // АЮЗР. – Ч. VIII, т. III: Акты о брачном праве и семейном быте в Юго-Западной Руси в XVI–XVII вв. – К., 1909. – С. 84–85; Сергійчук В. Дмитро Вишневецький // Володарі гетьманської булави. – К., 1994. – С. 7–25.

і продовжувала мешкати з ним у маєтку першого чоловіка, записаному їй у віні. Невідомо за яких обставин, але Іванові Сенюті вдалося визволитися з неволі, й 1570 р., через півтора року після другого заміжжя Мар'ї, він повернувся на батьківщину. Дізнавшись про його повернення, Олександр Лесота покинув маєток, а Мар'я, яка народила дитину вже в другому шлюбі, залишилась там з дітьми, чекаючи на першого чоловіка. Приїхавши до маєтку, ображений на колишню дружину Іван Сенюта, «за вєликимъ а нєзноснимъ жалєм своимъ» не захотів з нею побачитися й особисто поговорити. Не вимагаючи від неї розторгнення другого шлюбу, він через сторонніх людей, возного та одного зі своїх приятелів, повідомив, що більше її «за жону мѣти» і разом «мєшкати нє хочєт», поставивши вимогу покинути маєток. Виправдовуючи себе, Мар'я Борзобагатянка намагалася пояснити, що «вѣдомости нє мѣла, абы пан Сєнюта живъ былъ». Без будь-яких претензій вона зібрала речі і, взявши малу дитину від другого шлюбу, покинула маєток (№ 25). Незабаром Іван Сенюта узяв шлюб з Ганною Костюшковичівною Хоболтовською, проте навіть перед смертю так і не пробачив першу дружину (№ 105).

***

Крім татарських нападів, сусідські непорозуміння, пов'язані з боротьбою шляхтичів за селян, межові землі, що призводило до розорення й руйнування маєтків, негативний вплив на господарське життя та соціальний мікроклімат мали жовнірські лежі, тобто розквартирування королівського війська.

Попри доволі чіткий становий поділ, ранньомодерний комунікативний простір не був абсолютно замкнутим ні між окремими верствами, ні всередині самих станів. Він поділявся на локальні ідентичності в межах самих соціальних страт, зокрема кланові, родові, вузькородинні, клієнтельні, сусідські, професійні, етнічні тощо. Доволі своєрідною серед них була субкультура та ідентичність професійних вояків, яких пов'язував небезпечний фах, вояцька ідеологія та психологія спільноти, де своїми були лише вояки, натомість цивільне населення трактувалося у категорії «чужих». У їхніх очах цивільна людина не заслуговувала на повагу, тим більше, що, ризикуючи своїм життям і здоров'ям, вони якраз і захищали це цивільне населення від ворога. Тож в очах вояків, які тільки що проливали свою кров за мирне населення, реквізиції майна у мирних обивателів своєї країни не розглядались ними як незаконні дії чи грабунок. На глибоке переконання жовнірів, вони брали те, що заслужили і що їм по праву належало як відшкодування за криваву працю[1]. Призвичаївшись до військових правил, маючи завжди шаблю при боці, жовніри, які за конституцією мали право стояти в королівщинах та приватних маєтках, часто самі розташовувались де хотіли, поводились як

[1] Яковенко Н. Паралельний світ. Дослідження з історії уявлень та ідей XVI–XVII ст. – С. 192–193, 197–202.

на ворожій території, грабували і руйнували, ґвалтували дівчат і жінок, били або й вбивали тих, хто, боронячи своє добро, чинив їм спротив.

Декілька документів збірника розкривають ці доволі складні аспекти повсякденних соціальних стосунків. Так, 24 лютого 1578 р. брацлавський воєвода князь Януш Збаразький своїм розпорядженням розташував у Володимирській, Городельській, Локачівській, Любомльській, Войславській, Криловській, Хотечівській, Торчинській волостях полк королівського ротмистра Станіслава Пенкославського, який щойно відбив татарський напад, «длꙗ ѡтживєнъꙗ конєи своих спрацованых и самых сєбє» (№ 89). Через півроку, в серпні, королівський ротмистр Мартин Казановський, виконувач на той час обов'язків старшого гетьмана, поставив на «лежи» у Володимирі, Локачі, Свинюхах і прилеглих до них селах роту Зиґмунта Рожнова (№ 100).

Про жорстоке поводження жовнірів з місцевим населенням яскраво розповідають документи, оскільки практично одразу після їхнього приїзду в актових книгах з'являються скарги на них. Вже в березні Григорій Васильович подав заяву до володимирського ґродського суду про зґвалтування дочки жовніром: «Пан з одным служєбником, поимавши дочку мою, дєвку, сам єи кгвалт панєнскии ѳчинил и зкгвалтовал водлє воли а ѳподобанѧ своєго» (№ 94). У липні служебник підляського стольника Станіслава Краєвського, тобто доволі поважного урядника, скаржиться, що жовніри Станіслав Вольський, Петро Ґрудовський, Марцин Пенкославський разом зі слугами постріляли панських лебедів (№ 97). Тоді ж у липні лише у Станіслава Краєвського було розграбовано 98 кіп вівса та 105 возів сіна (№ 98).

Якщо військові так зневажливо ставилися до представників шляхетської верстви, то ще гірше до нижчих верств населення – селянства і міщанства. Так, жовніри, «насылаючи слуг своих на ѡгороды подданых ... вшєлꙗкиє речи ѡгородныє рват», пограбували городину у кропивницьких селян, повиловлювали рибу зі ставків, розібрали житлові будівлі на дрова, використовуючи їх для обігріву. Там же у Кропивщині слуги пана Жулинського Якуб, Юрко і Залеський та слуги Войцеха Яковецького Миколай Оленський і Замойський зґвалтували трьох жінок: удову Касицю та заміжніх Савчину Марушку і Юскову Дарку. На додаток спалили два житлових будинки, а ще дві хати селяни змушені були самі розібрати, щоб вогонь не поширився на інші будівлі (№ 99).

У ніч з 18 на 19 січня 1590 р. Станіслав Держановський, жовнір з роти Яна Ренчайського, разом з іншими товаришами пограбував маєток Адама Новоселицького Шельвовець у Гуляльниках (№ 202). Наскільки значними були жовнірські реквізиції засвідчує оповідання волинського возного Єремії Радочинського, який 14 травня 1595 р. зафіксував пограбування жовнірами ротмістра Гуляльницького маєтків князівського подружжя – підляського воєводи Януша Заславського і Олександри Романівни Санґушківни. Перебувачи поблизу Голятина в

Берестечку, жовніри пограбували 60 голятинських міщан, 15 селян у селі Голятині, 21 – у Звинячій, 22 – у Новоставі, там же зґвалтували селянку – Тарасову дружину. У цих маєтках жовніри повибирали у людей продовольчі припаси, зокрема: збіжжя (пшеницю, жито, ячмінь, овес), горох, сіно, яйця, м'ясо, кури, свині, барани, хліби, гроші, масло, сири, сало, гречану крупу тощо. Наприклад, у голятинського міщанина Лавріна Пінчуковича було відібрано 20 снопів жита, півмаци вівса, шестеро курей, шість хлібів, полотняний одяг; у Івана Полещука – півмаци вівса, барана, півкопи жита, полоть м'яса, 12 хлібів, 2 гроші на пиво; у Стецька – двоє свиней, два рушника, кошулю, 30 яєць, 14 хлібів, мірку гороху, м'яса на 8 грошів; у Стецка Хоміченяти цілу тушу м'яса, четверо курей, 120 яєць; у Демида – чверть ячменю, чотири хліба, 24 яєць, півполті м'яса, троє курей, 12 сирів. У Михна з села Голятина було реквізовано півчверті гороху, півтори чверті вівса, чверть ячменю, одну вівцю, двоє курей, один сир, 20 ковбас, штуку солонини. Через місяць, 14 червня, у селі Звинячій було забрано 13 яловиць, 4 корови і коня (№ 264).

Грабежі й знущання жовнірів викликали обурення, а часом і активний спротив мирного населення. Тож, коли 1 грудня 1590 р. вояки ротмістра Адама Прусиновського, які мали «приставсто» в селі Несвіч, почали «стацыи ѳпоминати» у несвіцьких урядників, останні, «в звонъ вдаривши, на гвалт хлоповъ всє сєло збивши», вчинили такий опір, що вже жовніри «залєдво здоровъє своє ѳнєсти могли» (№ 211).

***

Низка документів збірника оприявнює повсякденний триб міського життя в його різноманітних проявах. Це, зокрема, інвентарі двох міст – Ямполя (Янушполя) 1586 р. (№ 236) та частини Збаража 1592 р. (№ 235) з описом їх замків та реєстром мешканців. Як місто Ямпіль відоме вже 1547 р., коли воно належало Беаті Костелецькій, дружині покійного князя Іллі Костянтиновича Острозького[1]. Місто фігурує у поборових реєстрах 1569 та 1570 роках[2]. У 1578 р. власником міста виступає Стефан Збаразький[3]. Обидва інвентарі починаються з опису замкових укріплень, оскільки не захищене оборонними спорудами тогочасне міське поселення не мало шансів на довге існування[4]. За описом Янушпільського замку, на 1586 р. у ньому було три башти: одна над воротями, друга – біля греблі, третя – у напрямі Тихомського лісу. Проте на цей час оборонні споруди знаходились у поганому стані, зокрема дерев'яна огорожа

[1] Archiwum książąt Lubartowiczów Sanguszków w Sławucie // Wyd. przez B. Gorczaka. – Lwów, 1890. – T. IV. – S. 545; Заяць А. Урбанізаційний процес на Волині в XVI – першій половині XVII ст. – Львів, 2003. – С. 47.

[2] Źródła dziejowe. – T. XIX. – S. 15.

[3] Заяць А. Урбанізаційний процес на Волині в XVI – першій половині XVII ст. – С. 80.

[4] Липа К. Під захистом мурів (З історії української фортифікації X–XVII ст.). – К., 2007. – С. 7.

прогнила. Важливою частиною у системі Янушпільського замку і загалом тогочасних оборонних споруд був пригородок (передгороддя), головною функцією якого було прикриття і захист замкових укріплень під час ворожих нападів. На озброєнні замку було тільки три гармати, 10 гаківниць, дві старі рушниці, два каменя пороху та трохи куль.

Центральною частиною міста був Ринок, від якого розходились вулиці: Велика, Гончарна, Чоботарська, Війтівська, дві вулиці ще не мали назв, тож зазначаються як «ѡлица к цєркви» та «ѡлица ѿт ставу з рынку». Одним з важливих компонентів просторового розвитку Ямполя було передмістя.

Говорячи про Збаразький замок, зазначимо: ідеться про Старий Збараж, згадуваний ще Володимиром Мономахом у «Поучении детям», який на сьогодні є селом Збаразького району Тернопільської області[1]. Зведений ще 1383 р. замок розташовувався на місці давньоруського укріплення і часто піддавався нападам[2]. 1474 р. під час великого татарського нападу був спалений разом з його володарем князем Василем Несвіцьким (Несвідським)[3]. Неодноразово відновлений, він черговий раз піддався значному руйнуванню татарами у серпні 1589 р.[4] Тож документ, датований 18 листопада 1592 р., описує стан і вигляд замку через три роки після спустошення, коли його ще не повністю відбудовано.

На відміну від більшості волинських оборонних споруд, які були дерев'яними, Збаразький замок був мурований, з мурованою брамою, до якої вів підйомний міст на ланцюгах. До брами прилягало щонайменше дві мурованні світлиці, біля однієї з яких знаходився залізний годинник, щоправда, без дзвона. При тій же брамі під столовою світлицею без дверей та вікон розташовувався мурований склеп на п'ять вікон із залізними ґратами. Навпроти знаходились дві спальні світлиці ще без печей та з незаскленими вікнами, і тільки одна з них — з дверима. На замковому подвір'ї стояв мурований костел, під яким знаходився склеп з мурованою пекарнею та коморою. Під мурованою вежею була скарбниця, замкнена залізним ланцюгом. До вежі прилягали дві дерев'яні світлиці,

[1] Нельговський Ю. П. Замок у Збаражі // Українське мистецтво. Республ. міжвідомчий збірник. — К., 1971. — Вип 5. — С. 199; Денисенко Я. Збаразький замок у кінці XVI ст. (за інвентарем 1592 року) // Старий Луцьк. Науково-інформаційний збірник ЛДІКЗ. — Луцьк, 2011. — Вип. VII. — С. 236— 242.

[2] Памятники градостроительства и архитектуры Украинской ССР / Гл. ред. Г. Н. Логвин. — К., 1986. — Т. 4. — С. 69.

[3] Archiwum Państwowe w Krakowie. Archiwum Sanguszków. – Sygn. 1031: Kronika Kościola Farnego Ostrogskiego. – S. 16; Korzon T. Dzieje wojen i wojskowości w Polsce. – T. I. – S. 226; Walawender A. Kronika klęsk elementarnych w Polsce i w krajach sąsiednich w latach 1450–1586. II. Zniszczenia wojenne i pożary (z wykresamy). – S. 52–53. Детальніше джерела про цей напад див.: Ворончук І. Населення Волині в XVI – першій половині XVII ст.: родина, домогосподарство, демографічні чинники. – С. 578–579.

[4] Ворончук І. Населення Волині в XVI — першій половині XVII ст.: родина, домогосподарство, демографічні чинники. — С. 596—597.

найвірогідніше недобудовані, бо стояли без дверей, печей та шибок, а під ними знаходились чотири склепи. Підходи до замку прикривав пригородок з дерев'яною кутовою вежею («вєжица у палѣх»), обмазаною глиною. На території пригородку також було кілька світлиць, пекарня, кухня та лазня.

Щодо етнічно-соціальної структури, то ґрунтовнішу характеристику можна зробити на підставі опису Янушполя, де загалом поіменно перераховано 143 міщан, які проживали в Ринку та на міських вулицях. У місті мешкали, на жаль, не названі за іменами отамани сіл Святець, Лисогірка та Паньківці. У місті було також кілька шляхетських будинків, зокрема Яцка Дедеркала (два), Білостоцького, Путяти, Бенецького та «пана Хармєнского». Серед мешканців міста налічувалося 14 євреїв, які майже всі проживали в самому центрі на Ринку. Наявність серед них рабина та згадка про «двор школныи жидовскии» свідчить про існування у місті синагоги. За національною ознакою, можна припускати, серед жителів були також вихідці з етнічно польських земель (Ян Лѣх, Сташко Мазур), литовських (Литвин) та російських (п'ятеро названо прізвиськом Москаль). За прізвищами міщан можна ідентифікувати представників щонайменше 13 ремісничих професій, зокрема: крамаря, кравця, коваля, кушніра, котляра, шабельника, двох бондарів, двох гончарів, семерих шевців, двох різників, солодовника, «балвєра» (цирульника). Один з мешканців фігурує як Войтко Скрипка (можливо, музикант-скрипаль чи майстер). Проте, на нашу думку, названо не всіх ремісників, бо назви вулиць Чоботарська і особливо Гончарна вимагають начебто значно більшої наявності ремісників кожного з цих фахів. Не бачимо також пекарів, без яких не могло обійтися жодне місто, виникає питання і щодо наявності на майже 150 міщанських садиб лише по одному крамарю, ковалю, шевцю, солодовнику тощо, тим більше, що вони зазвичай обслуговували також і потреби навколишньої сільської округи, в даному разі з восьми сіл, до міста «налєжачихъ». Місто користувалося маґдебурзьким правом, про що свідчить назва Війтівської вулиці, а про існування міської канцелярії – наявність писаря Филипа. У місті було дві церкви, одна з яких – у передмісті.

Інвентар самого міста Збаража, яке складалося з двох частин, Великої і Малої, одна з яких лежала за ставом, а друга – під горою[1], стосується лише тієї частини, яка перейшла до опікунів князівен Галшки і Катерини, дочок покійного князя Юрія Андрійовича Збаразького, якими, за судовою постановою, були призначені їхні дядьки-князі: брацлавський воєвода і кременецький староста Януш Миколайович і Петро Владиславович Збаразькі. Серед збаразьких міщан названо лише 29 осіб, які називаються

[1] Собчук В. Д. Мережа оборонних споруд південної Волині (серед. XIV – 1-а полов. XVII ст.) // Середньовічні і ранньомодерні споруди Волині. Збірник наукових праць / Під ред. В. Собчука. – Кременець, 2006. – С. 21–22.

приналежними до замку підданими, тож обслуговували замок: п'ятеро з них були боярами, один лісничий; їхніми функціями, найімовірніше, була оборона замку. Серед інших за прізвищами можна ідентифікувати одного бондаря, названо також Савку і Лучку, двох синів воротного, хоча сам воротний не називається. На замок працювали села Черниківці, Охримівці та Зарудде.

***

Опубліковані у збірнику документи надають можливість для вивчення доволі нового для вітчизняної історіографії напряму – конфліктології. В тогочасному соціумі конфліктні ситуації виникали з найрізноманітніших приводів, причому доволі часто між рідними і близькими людьми або спорідненими родами, зокрема про внутрішній конфлікт свідчить скарга княгині Ганни Путятянки на зятя Костянтина Єло Малинського (№ 62). Інколи шляхетські непорозуміння закінчувалися летальними наслідками. Так сталося 13 червня 1588 р., коли Григорій Дениско вбив Матвія Григоровича Минковського, братанича Фалелія Бережецького (№ 196). Часто в різних конфліктах бачимо войовничу гілку розгалуженого клану Гулевичів, зокрема Гулевичів Затурецьких (Смоліговських), які були активними порушникамии шляхетського спокою. В актах фіксується багато скарг на них, через що вони виступають фігурантами багатьох судових справ. Так, 1596 р. Остафій і Василій Єло Малинські позивали сина володимирського войського Василя Гулевича Затурецького, Андрія, звинувачуючи його у вбивстві родича, писаря луцького ґродського суду Адама Єло Букоємського, у якого залишилися дружина і маленька дочка (№ 266). 1599 р. Сасин Несвіцький скаржився на Дем'яна Гулевича і його сина Олександра, які вночі, вдершись у Лавровський двір, по-звірячому забили його брата Яна Несвіцького на очах вагітної дружини (№ 311). Вище вже йшлося про намагання Бенедикта, Дем'яна, Михайла Гулевичів, які придбали землі в селі Гуляльники, перетворити незаможних представників роду Гуляльницьких не лише на власних слуг, а практично на підданих, змушуючи їх працювати на полях як власних підданих селян. Не наважуючись їм протистояти, певна частина Гуляльницьких скорилася: «имъ служат, робѣт, жати, косити, ѡрати для боѣазни ходѣат». Тож Антон Визґерд Заболоцький, підданий тиску Гулевичів, які намагалися силоміць поставити і його родину собі на службу, змушуючи Антонову дружину «на пансчизнѳ ходити робити», звертається по допомогу до підляського воєводи і житомирського старости, князя Януша Заславського, князя Юрія Михайловича Чорторийського та волинського маршалка Юрія Кєрдея Мильського, тобто осіб, які реально завдяки власному авторитету і владі могли вплинути на ситуацію, просячи їх бути оборонцями його родини (№ 293).

Одночасно ці документи висвітлюють найрізноманітніші сторони повсякдення. Відтак, у скарзі Богуша Липленського ідеться про постійні

нападі на його маєток Хусів, очевидно, найближчих сусідів, шляхтянки Гелени Залеської з сином Миколаєм Крушем, які «частокроть, мало нє кождоє ночы» зі слугами нападали на його двір. Богушева родина: дружина з дітьми, сестра та челядь, постійно перебуваючи у великій напрузі, живучи «нє ꙗко в дому спокоином шлꙗхєтскомъ, алє власнє ꙗко на пограничю поганскомъ», були змушені часто втікати і переховуватись у сусідів, а інколи навіть взимку ховатися у соломі та сніжних заметах. Під час останнього такого випадку були сильно перелякані малі діти, що негативно відбивалося на їх здоров'ї: зокрема, постраждав маленький онук його дружини (очевидно, від її першого шлюбу), син Михайла Федоровича Гулевича Воютинського, Василь, «дитꙗ малоє, которого там при бакалꙗру длꙗ науки у пна Богуша мѣлъ єсми, з вєликим пєрєстрахомъ утєкаючи з дому пна Богушова в часы тєпєрєшниє зимныи в замєтꙗх снєжныхъ и в соломє ховаючиса, ꙗко дєтина нєдужии малыи з вєликого нєѡднокротного пєрєлꙗканꙗ и пєрєзꙗблєнъꙗ лєдво живо зостало» (№ 200).

За цим та іншими документами добре простежуються певні етичні поняття, дотичні до тогочасної ментальності шляхетського соціуму та ширше – історичної психології. У боротьбі за дотримання власної честі шляхта була дуже вразливою на найменші прояви неповажного до неї ставлення. Так, Антон Визґерд Заболоцький рішуче засуджує тих Гуляльницьких, «которыє волности своєє шлꙗхєцкоє постєрєгат нє хотєчи, до єго млсть пна Дємъꙗна Гулєвича, а другаꙗ половина до пна Михаила Гулєвича з службами своими удавшиса», тобто повністю підпали під їх владу та виконують їх вимоги, які принижують шляхетський статус. Тож, захищаючи власну шляхетську гідність, він навіть під загрозою власного життя заявляє: «ихъ млст пном Гулєвичомъ с того служит нє хочєм и нє єсть єсмо винни, бо волности своєє шлꙗхєцкоє постєрєгаємъ» (№293).

Про поняття шляхетської честі й гідності йдеться і в наступному документі. 2 січня 1599 р. Войтех Кендзерський забив насмерть у Луцьку Яна Ворону Боратинського. Проте, якщо шляхетські поєдинки, як засіб зведення рахунків з супротивником, навіть попри їх заборону королівським урядом, вважалися гідними шляхетської честі, то підступне вбивство вважалося негідним для шляхтича. Луцький земський возний Іван Бурцевський, оголошуючи про огляд ним у Луцькому замку тіла забитого, відзначає, що його вбивця Войтех Кедзерський, «ѳтаившисє в сѣнєх з-за двєрєи нєѡтповєдно потаємнє нєпристоинє, ꙗко сє доброму нє годило, умисльнє бєзѡброннє забил и ѡкрутьнє замордовал и из живу мєртвого учинил» (№ 309). У зв'язку з цим зазначу про існування практики шляхетських поєдинків. Зокрема, 1595 р. Федір Шимкович Шклинськиий скаржився на Яна Цимінського, який викликав його на поєдинок битися «пѣшо шаблꙗми албо на конꙗх с копиꙗми» (№ 258).

Найприкрішим для шляхтича було підваження його шляхетського статусу, сумніви щодо його приналежності до шляхти за народженням, так звана «нагана шляхетства», коли виникала потреба в захисті шляхетської

репутації. Так, кременецький староста Януш Збаразький, захопивши 1592 р. частину с. Біла Криниця, зажадав від її власниці Мар'ї Федорівни Білокриницької та її чоловіка Федора Жашковського доведення шляхетського походження. При цьому його адвокат Григорій Дедеркало, маючи, очевидно, замовлення від впливового князя, закидав Мар'ї і те, що навіть якщо вона й доведе власне шляхетство, то не може претендувати на маєтність, оскільки вийшла заміж за простого чоловіка, тож «право своє до маєтности, єсли бы такая єи належала, стратила» (№ 234).

Кілька документів свідчать про практику конкубінату в українських землях, хоча в тогочасному повсякденні це явище не лише не афішувалося, а навпаки усіляко приховувалося. Як от, 18 листопада 1592 р. відбувся судовий розгляд справи між подружжям Григорієм Сенютою Ольшаницьким і Доротою Виждчанкою з кременецьким войським Федором Сенютою Ляховецьким. 1584 р., коли Дорота після смерті першого чоловіка Григорія Волчка перебувала у вдовиному стані, він, скориставшись її відсутністю, напав на маєток Миклаші, пограбував майно та викрав і збезчестив її вихованку Марушу. На час судового розгляду пройшло майже 8 років, і весь цей час Федір Сенюта жив без шлюбу з Марушею, яка народила від нього кількох дітей (№ 233).

Про це ж ідеться ще в одній справі. 1594 р. колишня дружина покійного Федора Обуховича Анна Сокорівна позивала Григорія Колмовського, котрому сподобалася її молода дочка Настася, яка перебувала на вихованні у Настасі Хом'яківни Смордовської, дружини Семена Круневича. Перебуваючи в гостях у подружжя, Колмовський угледів дівчину, яка йому сподобалась. Оскільки в цей час її матері на Волині не було, бо, вийшовши вдруге заміж за Матвія Бердовського, вона виїхала з ним до Литви, він оголосив дівчину своєю підданою, яка, начебто вкравши його речі, збігла від нього. Обманувши луцький ґродський суд, він за судовим рішенням отримав Настасю як свою піддану і, утримуючи у своєму дворі кілька років, не одружуючись, жив з нею (№ 255, 256).

***

Декілька вміщених у збірнику документів розкривають стосунки українського населення з іншими етнічними групами. Найбільше простежуються стосунки з єврейськими громадами, оскільки в містах їх було найбільше, які найкраще зберігали свою локальну ідентичність. У цьому плані цікавим видається привілей волинським євреям на «стародавныє их волности», підтверджений Зиґмунтом II Августом 1570 р. по «привроцєню ку Коронє зємлѣ Волынскоє». Документ був внесений до ґродських книг 30 травня 1575 р. єврейською громадою, яка скаржилась на володимирських міщан, які «вєликиє тяжкости и кривды им чинят», а старости «юрисдицию собє над ними привлащают ку вєликои их и прав и волностєи их кривдє и умєншєню» (№ 54). Цим документом вони вилучалися зі старостинської юрисдикції, підтверджувалося їхнє

право на власний присуд за єврейськими правами, а також вільне право на заняття торгівлею, шинкуванням та мати солодовні, броварні на однакових правах з іншими міщанами.

З цього привілею дізнаємось про деякі єврейські традиції. Отож, у разі необхідності принесення присяги, євреї мали виконувати її в синагозі на 10 Божих заповідях, наданих Мойсеєм, та великій сумі грошей, що становила не менше 50 гривень литого срібла. Якщо такої суми не було, присяга записувалася на папері та встромлялася на спеціальній защіпці перед синагогою.

Траплялося, що євреї ворогували та з'ясовували стосунки поміж собою, як це сталося між Шмойлом Симшичем і Аврамом Шмойловичем. Аврам звернувся до Симшича з проханням допомогти у справі щодо розлучення своєї дочки з Сачком Левієвичем, але потім відмовився сплатити йому за допомогу (№ 139). Отже, в єврейському середовищі допускалося і було можливим розлучення подружньої пари. 1592 р. луцький єврей Мошко за назвіскем Гайдук скаржився, що бурмистр Зенко Никонович узяв з нього шість червоних золотих і камінь пороху, зобов'язуючись полагодити великий міст через річку Стир, який на ділянці від «брони Троєцькоє до Гноища ... вєльми лих» був, але обіцянки не виконав. Тож купці, боячись проїжджати по мосту, стали об'їжджати його, через що Мошко, не отримуючи плату за мито, втрачав значні кошти, оцінюючи шкоди на 100 золотих (№ 229). Луцький кантор Айзак Мошиєвич приймав у заставу дорогоцінні речі. Так, 31 липня 1592 р. він з луцьким возним звернувся до луцького золотаря Білицького, щоб той викупив заставлене срібло і повернув видані йому гроші. Оскільки золотар, очевидно, їх не мав, він у присутності возного намагався побити кантора (№ 228). Інколи євреї оминали заборону використовувати людей християнського віросповідання як слуг у своїх домогосподарствах. Так, 1597 р. в острозьких євреїв Яцка Давидовича було троє, а у Гершона Єфраїмовича двоє служниць християнської віри, які вже по кілька років прислужували в їхніх домах, доглядаючи дітей (№ 294).

Час від часу траплялися доволі серйозні і гучні зіткнення двох локальних ідентичностей: української та єврейської. 24 серпня 1592 р. луцькі євреї рабанського збору звернулися до луцького лентвійта Балцера Берлінського, просячи посадити до в'язниці кравця Васка Онисковича, який смертельно поранив кременецького єврея Айзака, котрий наступного дня помер. Проте лентвійт відмовив їм, взявши того Васка на поруки. Тоді вони звернулися особисто до війта Адама Боговитина, який надав їм служебника Станіслава Ґумовського, наказавши посадити Васка Онисковича до в'язниці. Проте, згуртувавшись, луцькі міщани не дозволили арештувати Васка, вигнали євреїв з його дому, поранивши при цьому ще одного єврея «школника» Шмойла, тобто рабана. Васко ж тим часом утік. Тоді єврейський кагал став вимагати, щоб війт «припоручив»

Балцера в 10 тисячах золотих (№ 230). У цьому випадку чітко виявляється локальна ідентичність луцьких євреїв як спільноти, яка рішуче стає на захист представника єврейської громади.

***

Низка документів дає можливість з'ясувати, яким було харчування різних верств українського населення ранньомодерної доби. Подеколи у скаргах про пограбування шляхетських маєтків та селянських господарств ідеться про харчові припаси та їжу. Так, 18 серпня 1570 р. під час повернення з татарського полону Івана Сенюти до маєтку Хмілів при складанні реєстру майна названо наступні продукти: горщик масла, діжка солоних огірків, коробка крохмалю, м'ясо, сало, бодня маку, бодня черешен, а також різні приправи, які використовувались в українській кухні: перець, шафран, імбир (№ 25).

Під час розграбування у січні 1577 р. брацлавським каштеляном, володимирським городничим Василем Загоровським маєтку Дубники серед інших речей володимирського війта Михайла Дубницького з двору були забрані харчові припаси, зокрема: 10 полтей свиного м'яса та шість сала, шість горщиків масла, п'ять кіп сирів, 10 кадок капусти, дві бочки червоного розсолу, 100 вінків цибулі. Крім того, з дубенського двору було виведено худобу: двоє коней, 16 волів, 20 дійних корів, вісім яловиць, п'ятеро биків, 10 озимків, 30 старих і 20 молодих овець, чотири барани, 15 великих свиней, шість кормних і 12 некормних вепрів, 10 підсвинків, 15 поросят, 40 гусей, 60 курей, 75 каплунів, 20 качок. У господарстві були значні запаси збіжжя, яке Дубницький протягом двох років не продавав, збираючи для власних потреб, зокрема: чистої пшениці 300 кіп (кожна копа становила три чвертки володимирської міри), жита 600 кіп (кожна копа становила мацу), вівса 300 кіп (копа становила по п'ять чверток), а також 100 кіп ячменю, 70 кіп гречки, скирта гороху у дев'ять сажнів, 10 кіп проса, 4 великих скирти сіна, в саду 200 щеплених дерев (№ 76).

1585 р. під час нападу Томили Ворони Боратинського на Цевівський двір своєї колишньої невістки Богдани Прокопівни Угриновської, дружини покійного сина Яна Томиловича, свекор забрав 9 відер прісного меду, три полті м'яса, сало, 40 курей, 30 каплунів, 40 гусей, 30 качок, пасіку з 50 вуликами, в гумні 50 кіп пшениці, 150 кіп жита, 100 кіп вівса та на додаток три кормних вепра, 10 великих свиней і 10 підсвинків (№ 177).

На шляхетських городах вирощувалися різноманітні городні культури. Так, 1578 р. у с. Ватин на городі вирощували: «цыбули град шєст, моркви град чотыри, пєтрушки града, чорнушки града, постырнаку град пѧт, чєбъръцу града, капусты град двадцат, ѿгурковъ плєсо, свєклы град три». Тож найбільш вживаними овочами були капуста, огірки, цибуля, пастернак, морква, буряк (№ 96).

Цікавий опис продуктів харчування, які мав у своєму господарстві попович Степан Шолуха Дорогостейський (очевидно, син Федора

Дорогостейського, слуги князя Романа Санґушка, про якого ішлося вище), міститься у його скарзі про пограбування в 1591 р. орендованих ним несухоїзьких маєтків. Серед пограбованих у нього харчових припасів названо: 30 фасок масла, 40 кіп овечих сирів, 30 простих сирів, багато в'яленої риби: лососів, осетрів, коропів, щук, лящів, угрів та іншої риби, 20 полтей солонини і 10 сала тощо. З напоїв він називає такі: 10 бочок сиченого меду, 10 бочок пива, прісний несичений мед «в розмаитом начиню», крім того солод, 4 бочки оцту, а також два фунти шафрану, 10 фунтів перцю, півкаменя кмину, півкаменя рису, півкаменя імбиру, квіти мускату та ще «иншого корєнѣ нємало» (№ 249).

Очевидно, східні прянощі були популярними серед волинського населення. Такий висновок можна зробити на підставі попередніх актів та скарги коробейника Івана Яковoвича зі Львова про його пограбування 12 лютого 1580 р. в маєтку Голоби. Розносячи «в кобєлцє рєчєи крамъныхъ», з якими він «ходил єсми тут на Волыню по сєлом тыє рѣчи продаючи», Іван Яковович серед інших товарів називає «пєрєц, шаѳран, инбєр, гвоздики» (№ 119).

***

Існує багато природних чинників, що впливають як на окрему особу, так і на суспільство в цілому, формуючи систему його уявлень, а відтак визначають загальний та індивідуальний габітус, життєві позиції, поведінкові стереотипи та діяльність людей. Тому для з'ясування та зрозуміння мотивацій певних поведінкових стереотипів, підсвідомості окремої особи та колективної свідомості будь-якого соціуму загалом необхідно брати до уваги природне оточення та умови повсякденного життя суспільства, адже відомо: між культурними особливостями та біологічними і природними домінантами певного середовища існує безпосередній зв'язок.

Розглядаючи питання життя і смерті людей ранніх історичних часів, Ф. Бродель зазначає, що в житті триває нескінченна боротьба принаймні на два фронти: проти вбогості та браку харчування — це «меркантизм» людини — та проти підступної і багатоликої недуги, що чатує на неї. І в обох цих планах людина епохи Старого порядку постійно перебуває у нестійкому становищі. «Хоч би де жила людина, до 19 ст. вона могла розраховувати лише на короткий відрізок життя, плюс декілька років додаткового для багатих»[1]. Отже, одним з негативних факторів, що порушували звичайний плин нормального людського життя у XVI—XVII ст., нерідко його перериваючи, були різноманітні хвороби та пошесті.

Як правило, повідомлення про захворювання носять виключно випадковий характер, часто вони не розкривають симптоми, ознаки, характер та перебіг захворювання, тож визначити хворобу, про яку

[1] Бродель Ф. Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм, XV—XVIII ст. Т. І. Структури повсякденності: можливе і неможливе. — С. 66.

ідеться та яка була поширена, практично неможливо. Звертаючи на це увагу, Бродель писав, що сучасний лікар навряд чи зміг би орієнтуватися серед хвороб, замаскованих тодішніми назвами. Крім того, зауважував він, ніщо не дає нам права думати, що тогочасні недуги завжди зіставні з тими, які нам відомі нині, оскільки з часом хвороби видозмінюються[1].

Часом документальні повідомлення про випадки захворювань пов'язані з певною необхідністю їхньої фіксації. Так, декілька повідомлень про захворювання різних людей маємо від 1567 року, оскільки цього року відбувався огляд шляхетського війська, а це вимагало фізичної присутності шляхтичів. Тож особи, які не могли на нього з'явитися, мали офіційно засвідчити свою хворобу. Саме так і зробив князь Януш Олександрович Порицький, який для виправдання відсутності на військовому смотрі особисто 25 червня 1567 р. прибув до володимирського ґродського уряду, «абых тую форобу свою ѡповѣдал и ѡказал». Князь скаржився на хворобу ніг: «Пан Бог ... мѣнє форобою рачил навѣдѣти, иж на обудву ногах раны значныє и пухлина. С которых, дѣи, ран бол так вєликии маю, жє часом мало о собе памѣтам». Через це пояснював Януш Олександрович «длѧ болю так вєликого на конѧ всєсти и на службу гдрскую и зємскую, на воину сам єхати нє могу». Тож уряд і возний Тихно Радовицький зафіксували на його ногах пухлини і рани від зап'ясток до колін: «на обудву ногах по голєнѧм и по плєснам раны значныє и пухлину, почавши от подошов аж до колєн» (№ 8).

6 вересня 1567 р. волинський зем'янин Дмитро Занкевич Дедеркало відправив до кременецького підстарости князя Лева Войнича Воронецького служебника Пилипа Сухинича з проханням надіслати возного «длѧ ѡглѣданѧ хоробы своєє», оскільки «на тєпєрєшную службу гсдръскую и зємъскую воєнную єхати самъ нє можѣть». Возний Мартин Маґнішевський, який за розпорядженням підстарости оглянув його, в той же день доповів урядові, що у хворого «дыхавица и кашєл нємалыи» (№ 10). «Дыхавица» відома сьогодні під назвою астма. Наступного дня, 7 вересня, до кременецького ґродського уряду з аналогічним проханням звернувся ще один представник цього ж роду – Андрій Дашкович Дедеркало, який, за свідченням того ж Маґнішевського, був хворий «на чирвоную хоробу». Очевидно, він був в тяжкому стані, оскільки возний зауважив: «с которое хоробы нє вємъ, єстли живъ будѣть» (№ 11).

Про невідому пошесть, яка 1566 р. панувала у Кременці та від якої помирали люди, Станіслав Краєвський розповідає як про «дивную справу Бозкую, котораѧ сѧ над людми дѣєт». Королівський будник Балцер Незнавський з Сокаля, перебуваючи у Кременці й «там повѣтриѧ ... захвативши», захворів разом з дружиною. Від них заразився Ярош Прушинський, очевидно, добрий їх приятель, який, приїжджаючи у справах до Сокаля, часто у них «господою ставовал». І в цей приїзд

[1] Бродель Ф. Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм, XV–XVIII ст. Т. І. Структури повсякденності: можливе і неможливе. – С. 57.

він так само до подружжя «до ѡных бєзсѧд заєхал и тамъ час нємалыи мєшкал». Повернувшись до Кременця, він відразу «в ѡкрутную нємоц впал и такжє мову замкнул». Володимирський лікар Якуб Влох, оглядаючи тіло небіжчика, встановив, що «зъ зараженїа ... таѧ смєрть єму так прудко припала». Тут бачимо, що люди вже почали розуміти необхідність обережної поведінки в разі пошестей: стриєчний брат покійного Криштоф Прушинський, приїхавши на поховання, звертається з проханням до розпорядника, аби той, не рахуючи коштів, труну з покійником «засмолити вєлєл». Але в той же час рухомі речі покійного, які могли нести інфекцію, описали, а його слуга Ян Луговський взяв їх до схования (№ 2). 24 листопада 1592 р. ідеться про морове повітря у Варшаві та поблизу неї (№ 232). Можливо в цей же час відбувалася епідемія і на Волині, бо саме 1592 р. у с. Зборишів Луцького повіту помер жебрак Тиміш Полубенко, а через деякий час і його дружина (№ 245).

Серед тогочасних хвороб була відомою, найімовірніше, хвороба Паркінсона. Лікар князя Василя-Костянтина Острозького Раймундус Каркасон під час складання тестаменту не міг сам особисто його підписати через «дрыжєнїа руки в тыи хоробє моєи» (№ 181). Можемо казати також про епілептичні захворювання. 15 грудня 1596 р. підданий селянин луцького підсудка Івана Михайловича Хрінницького із с. Хрінники Євхим Ярошевич, виправдовуючи жовнірського слугу Валка Варцабовича, який, витираючи рушницю, його поранив, заявив про своє випадкове, а «нє з умыслу» поранення. При цьому він скаржився не так на поранення, як на хворобу, яку мав з народження: «которую с прирожєнїа маю, то єст кадук» (№ 283).

Напрочуд цікавий документ трапився щодо тогочасних методів лікування. Це судова справа між володимирським лікарем Мордухаєм Влохом і Семеном Богуринським Хребтовичем. Спершу із заявою до суду звернувся лікар щодо несплати пацієнтом Семеном Хребтовичем Богуринським його лікарських послуг та витрат на лікування, і тут ми маємо грошові розцінки лікування: 20 талярів на початку і 20 по завершенні лікування (№ 15). Після цього Семен Богуринський подав на лікаря скаргу, з якої постає сутність справи. Семен Богуринський планував їхати на лікування до Львова, а напередодні поїздки приїхав до с. Бабич, де у гостях познайомився з лікарем Мордухаєм, який взявся вилікувати його, відмовивши від поїздки у Львів. Домовившись про суму оплати лікарської праці, Семен сплатив наперед 10 талярів і 2 травня 1568 р. лікування почалося.

Тут маємо найцікавішу розповідь про методи лікування. Спершу лікар давав хворому настійку (трунок), який сам лікар «сыропом звал». Це була настоянка на «зєльє, которое в огородє ростєт, чорнобыль упарєныи», підсоложений цукром, «три ѳунты» якого лікар взяв у хворого. Її потрібно було вживати по малій скляночці протягом семи днів, при цьому лікар обіцяв, що вже на третій, а найпевніше на четвертий день хворий має

почуватися значно краще. Тож два дні Семен пив це зілля, а на третій день лікар приписав йому «потитисѧ». «Напаривши тых рєчєи, ѩко любистку, качану водєного, листьѧ вєрбового и полыню, а упаривши тыє рєчи, засє тоє воды вливши в дєжку, кидал в нєє камєнє, розжигаючи у ѡгни. И казалъ ... у ваннє сєдить над тою парою длѧ потєнѧ». Так хворий сидів півтори години, і його витягли з ванної, коли він вже майже зомлів. Після цього у нього на голові повисипали якісь болячки і «вступил ми ѡкрутныи боль у голову» та очи позапухали, чого ніколи у нього не було. Після того лікар ще три дні давав пити йому зілля з напареного чорнобиля, але вже лише по півскляночки. Пройшло два тижні, а хворому не лише краще не ставало, а навпаки гірше: болячки по всьому тілу взялися коростою, і болі посилились. Тепер лікар наполягав на продовженні лікування ще на 14 днів, вимагаючи у хворого гроші наперед, але той відмовився від подальших процедур. Наданий хворому виж, оглянувши його, засвідчив: «на всєм тєлє єго ѡ колконадцать болѧчокъ вєликихъ, на головє и на ѡбудвухъ вискох по колку болѧчок, такєж и на шии, а голова всѧ и видєнє спухло и ѡчи запухли» (№ 16). Наприкінці сюжету зауважу, що Львів був відомий як значний медичний центр, до якого волиняни часто їхали «на лєкарство».

***

Повсякдення як історичний напрям охоплює найширші сфери звичного людського життя, попри це, історія повсякдення української людності різних періодів, у тому числі й раннього Нового часу, у вітчизняній науці все ще залишається на маргінесі історичних досліджень. Запропонований документальний збірник представляє повсякдення людності Волинського реґіону XVI ст., коли значна частина руських, тобто українських, земель, у тому числі й Волинь, що входили до складу ВКЛ, у 1569 р. увійшли до нового державного утворення – Речі Посполитої. Це час ранньомодерної доби, коли суспільство вже стоїть на порозі перебудови і пристосування до нових умов часу, але укорінені віками буденні звичаї, традиції і звички середньовічної доби є ще доволі міцними, виявляючи себе в різноманітних реаліях тогочасного життя.

Концепт повсякдення дозволяє під новим для української історіографії кутом зору поглянути на тогочасні процеси внутрішнього історичного життя: загальну культуру повсякдення в її найширших аспектах, зокрема: структуру господарювання, у тому числі систему і форми землеробської праці, організацію війська, характер фіскальної справи, контакти і взаємостосунки різних страт цілого соціуму, різноманітні публічно-правові процедури, символи і ритуали, пов'язані з найважливішими проявами і потребами людського життя, як-то: народження, одруження, поховання, релігійні свята, житло, одяг, харчування, тобто все, що було звичайним, що не викликало подиву тогочасних людей і сприймалося цілком буденно і звично.

За тематикою документи збірника розкривають найрізноманітніші аспекти повсякдення, як наприклад: соціальну структуру соціуму, щоденні практики та взаємостосунки і контакти, різнобічні реалії матеріального життя тощо. Під кутом зору історії повсякдення детальніше простежуються процеси і явища буденного людського життя, які раніше залишалися поза увагою дослідників. Так, уважне вивчення соціальної структури ранньомодерного соціуму дозволяє уточнити не лише складові елементи тогочасних верств, а й станову ієрархію всередині різних страт, виявляючи їх локальні ідентичності та групи. Особливо це стосується нижчих станів суспільства, які впродовж тривалого часу розглядались у вітчизняній історіографії як одноманітна безлика і мовчазна маса. За документами збірки сільське населення було далеко не однорідним, його заможні групи становили бояри (путні і панцирні), гайдуки, стрільці, отамани, мельники, корчмарі, до них, вочевидь, можна віднести і «похожих селян». За розмірами земельних наділів у структурі селянської верстви можна виділити такі категорії селян, як-от: дворищні, півдворищні, третьдворищні, чвертьдворищні, волочні, півволочні, третинники, четвертинники, підсусідки, коморники, служебні хлопці й дівки, дворова челядь (вільна і невільна), наймити, жебраки тощо. Так само українське міщанство розпадалося на патриціат (війти, лендвійти, купці, цехмістри, заможні ремісники і промисловці) та міський плебс, до якого відносились рядові міщани, домашні слуги, підсусідки, коморники, люзні люди та ін.

Як дослідницький напрям повсякдення дає можливість простежити поширені в соціумі буденні практики та взаємостосунки людей, в першу чергу родинні і міжродинні: між подружжям, батьками і дітьми, спорідненими родинами, сусідами, з'ясувати ставлення до дітей, існуючі підходи до їх виховання і навчання, проблеми опікунства та його вплив на вихованців, лікувальні практики, поховальні обряди, лицарські поєдинки, викуп полонених невільників тощо. В документах простежуються повсякденні практики та різні стратегії, спрямовані на утвердження соціального статусу в шляхетському середовищі, як-от: жорстка конкурентна боротьба за вигідні шлюбні партії, отримання пріоритетних урядів, які одночасно давали як майнове забезпечення, так і певні важелі впливу в соціумі. Крім того, документи збірки оприявнюють ієрархію служебних взаємозалежностей (панів і клієнтів, панів і слуг, панів і челяді тощо) та щоденні стосунки між різними станами: шляхтою і селянством, міщанством і шляхтою, цивільним людом і професійними вояками, українськими та єврейськими міськими громадами, євреями і слугами-християнами тощо. Завдяки фронтальному вивченню документального матеріалу вдалося встановити існування в українському суспільстві такого явища як конкубінат, тобто практику позашлюбного життя. За актовим матеріалом простежується шляхетська ментальність, особливо пов'язана з поняттями шляхетської честі та негідного вчинку, нормативної поведінки і девіацій тощо.

Можливість документального встановлення реальних щоденних взаємин між конкретними людьми ранньомодерної доби, з'ясування кола споріднених та близьких контактів, службового оточення як в середині певних верств і груп соціуму, так і між різними станами є запорукою нашого наближення до відтворення дійсних міжособистісних стосунків у тогочасному суспільстві.

В документах висвітлюються також реалії матеріального повсякдення різних соціальних станів, а саме: структура шляхетського та міщанського дворів, їхнє внутрішнє облаштування: житло, господарчі будівлі, домашнє і господарське начиння, особисті речі, коштовності, зброя, одяг, харчування, засоби пересування, кліматичні явища та різні катаклізми (татарські напади, епідемії, пожежі), якими супроводжувалося звичайне життя.

Ставлення людей до тих чи тих речей матеріального світу, щоденних подій, рідкісних явищ, людських контактів допоможе визначити конкретні, притаманні лише українцям риси характеру, особливості їх світогляду та ментальність, тобто певні ознаки психічного стану тогочасного українського люду.

Опубліковані матеріали дають можливість вивчати соціально-культурний організм ранньомодерного соціуму зсередини, очима його діючих осіб, а отже, виявити ціннісні підходи щодо їхнього розуміння повсякденної реальності. Описані у передмові кілька сюжетів далеко не вичерпують різнобічні аспекти і прояви повсякденного життя різних верств волинської людності XVI ст. Документи розкривають безліч інших речей, без яких немає повсякдення як такого. Наприклад, ми бачимо шляхтича, який на запрошення міщанина-ремісника сидить з ним у шинку; в той же час миттєву розправу іншого шляхтича з міщанином, який дозволив собі необережне висловлювання на його адресу; шляхтянку, яка захищає свого слугу; дітей, що бавляться; жебраків, що поневіряються по селах; дрібного торгівця зі Львова, що продає по селах свій крам тощо. Простежується ставлення до жінок різних груп і верств та їх доволі складне становище.

Таким чином, публікація документального матеріалу актових книг XVI–XVII ст., крім загального розширення джерельної бази з історії України, відкриває перспективи створення на новій документальній основі досліджень з нових для вітчизняної гуманітаристики галузей, зокрема етнометодології, історичної антропології, історичної демографії, генеалогії, соціальної психології, конфліктології, історичної географії та, врешті, українського повсякдення раннього нового часу.

АРХЕОГРАФІЧНІ ЗАСАДИ ВИДАННЯ

Публікація текстів документів здійснена на основі едиційних засад і принципів існуючих методичних рекомендацій, розроблених науковцями академічних закладів та архівними працівниками, щодо передачі текстів, писаних староукраїнською мовою[1]. Враховано також практику останніх публікацій аналогічних джерел пізнього середньовіччя та раннього Нового часу[2].

[1] Правила издания исторических документов. – М., 1956; Правила лингвистического издания памятников древнерусской письменности / Сост. О. А. Князевская. – М., 1961; Правила видання пам'яток української мови XIV–XVIII ст. / Упор. М. М. Пещак, В. М. Русанівський. – К., 1961; Правила издания исторических документов в СССР. – М., 1969; Методические рекомендации по изданию и описанию Литовской метрики / Сост. А. Л. Хорошкевич, С. М. Каштанов. – Вильнюс, 1985; Методичні рекомендації по передачі текстів документів XVI–XVIII ст. / Уклали У. Я. Єдлінська, В. В. Страшко. – Київ, 1990; Німчук В. В. Правила видання пам'яток, писаних староукраїнською мовою та церковнослов'янською української редакції. – Вип. І. – К., 1995 (Проект); Страшко В. Рекомендації до складання подокументних описів актових книг Правобережної України XVI–XVII століть. – К., 2002; Груша А. Метадычныя рэкамендацыі рукапісных актавых кірылічных крыніц у Беларусі (XIII–XVIII ст.ст., перыяд Вялікага княства Літоўскага). – Мінск, 2003.

[2] Українські грамоти XVI ст. (Пам'ятки української мови) / Підг. тексту, вступна стаття та коментарі В. М. Русанівського. – К., 1965; Актова книга Житомирського міського уряду кінця XVI ст. 1582–1588. (Пам'ятки української мови. Серія актових документів і грамот) / Підг. до вид. М. Бойчук. – К., 1970; Грамоти XIV ст. / Упор. та вст. ст. М. М. Пещак. – К., 1974; Ділова мова Волині і Наддніпрянщини XVII ст. (Пам'ятки української мови XVII ст. Серія актових документів і грамот) / Підг. до вид. В. В. Німчук, В. М. Русанівський, К. С. Симонова та ін. – К., 1981; Лохвицька ратушна книга другої половини XVII ст.: Збірник актових документів (Пам'ятки української мови. Серія актових документів і грамот) / Підг. до вид. О. М. Маштабей, В. Г. Самойленко, Б. А. Шарпило. – К., 1986; Торгівля на Україні. XIV – середина XVII століття. Волинь і Наддніпрянщина (Актові джерела) / Упор. В. М. Кравченко, Н. М. Яковенко. – К., 1990; Книга Київського підкоморського суду (1584–1644) (Пам'ятки української мови. Серія актових джерел) / Підг. до вид. Г. В. Боряк, Т. Ю. Гирич, Л. З. Гісцова та ін. – К., 1991; Селянський рух на Україні. 1569–1647 рр. Збірник документів і матеріалів / Упор. Г. В. Боряк, К. А. Вислобоков, Т. Ю. Гирич та ін. – К., 1993; Волинські грамоти XVI ст. (Пам'ятки української мови XVI ст. Серія актових документів і грамот) / Упор. В. Б. Задорожний, А. М. Матвієнко. – К., 1995; Актова книга Житомирського гродського уряду 1611 року (Пам'ятки української мови. Серія актових документів і грамот) / Підг. до вид. А. М. Матвієнко, В. М. Мойсеєнко. – Житомир, 2002; Руська (Волинська) метрика. Регести документів Коронної канцелярії для українських земель (Волинське, Київське, Брацлавське, Чернігівське воєводства) 1569–1673 / Упор. Г. Боряк, Г. Вайс, К. Вислобоков та ін. / Передмова Патріція-Кеннеді Грімстед. – К., 2002; Акти Житомирського гродського уряду 1590 р., 1635 р. (Пам'ятки української мови. Серія актових документів і грамот) / Підг. В. М. Мойсеєнко. – Житомир, 2004; Литовська метрика. Книга 561. Ревізії українських замків 1545 року / Підг. В. Кравченко. – К., 2005; Білоус Н. Тестаменти киян середини XVI – першої половини XVII ст. – К., 2011; Привілеї Києва кінця XV – середини XVII ст. Дослідження. Тексти / Упор. Н. Білоус. – К., 2013; Луцька замкова книга 1560–1561 рр. (Пам'ятки української мови. Серія актових документів і грамот) / Підг. до вид. А. М. Мойсеєнко, В. В. Поліщук. – К., 2013.

За своїм змістом актова документація є багатоплановим джерелом масового характеру, яке надає інформацію щодо найрізноманітніших проявів і аспектів повсякденного українського життя і культури XV–XVIII ст. Тож упорядники розглядають актові книги як тогочасну пам'ятку в найширшому значенні й розумінні – як пам'ятку тогочасної історії та культури загалом: української («руської») мови, писемності, діловодної практики, правничої системи, культури широко взятих соціальних стосунків, у тому числі української родини, тощо.

Відповідно до зазначеного підходу акти копіювались і відтворювались якомога наближено до оригіналу. Тексти передано критично-дипломатичним методом, що, з одного боку, дозволяє зберегти основні елементи тогочасної орфографії, а з іншого, – полегшити сучасному читачеві сприйняття і розуміння текстів. Графічні варіанти кириличних літер передаються за допомогою сучасного українського шрифту з додаванням відсутніх на сьогодні в українській абетці літер: є, ѡ, ѧ, ѩ, ѣ, ѳ, ѳ, ѯ, ы, ъ. Літери «ь» та «ъ» передаються відповідно до їх вживання в оригінальних текстах. Усі надрядкові літери внесено в рядок і набрано курсивом. Виносну літеру «с», позначену в скорочених словах крапкою під титлом, внесено в рядок і позначено курсивом *с*, напр. мл*с*ть, г*с*дрь. Надрядкові графічні знаки (паєрки), які позначали звуки «ї» та «й», передаються за допомогою введеної в рядок курсивної «*и*». Тверді і м'які знаки, написані над рядком разом з виносними літерами, також внесено в рядок. Варіанти лігатур на позначення буквосполучень *-ст, -го, -нт, -кг* розчленовано, вписано в рядок і набрано курсивом. Буквосполучення *го*, коли прописана лише літера «г», вводиться курсивом в рядок разом з літерою «о», яка передається курсивом в квадратних дужках [о].

Диграф «кг», що вживається для позначення приголосного «ґ», зберігається. Частка ся у постпозиції із дієсловами, дієприкметниками та дієприслівниками пишеться разом, у препозиції та з іншими частинами мови – окремо.

Діакритичні знаки, що вживалися в тогочасних текстах при літері (в наших текстах, як правило, над літерою) для позначення її вимови, не відтворюються. Відповідно до сучасної орфографії особові імена, географічні назви тощо передаються з великої літери.

Слова, написані скорочено, та слова під титлами не відновлюються у повних формах, а розкриваються в наступних рубриках: «Скорочення, вживані у текстах документів» та «Перелік слів під титлами». При цьому титла над скороченими словами в тексті опускаються.

Незрозумілі або помилкові місця оригіналу позначені знаком оклику в круглих дужках (!) і за необхідності коментуються в посторінкових примітках. Пропущені в тексті місця позначено крапками в квадратних дужках [...]. Так само позначаються слова чи частини погаслого тексту, який вже не читається. Відновлені за змістом пошкоджені частини тексту

подано у квадратних дужках. Помилки писарів та тогочасні виправлення тексту коментуються в підрядкових примітках. Подвійне написання того самого слова залишається в тексті і зазначається у примітках. Маргіналії на берегах актових книг, які не стосуються копійованих текстів, не передаються, якщо ж вони відносяться до тексту, подаються у підрядкових примітках. Наявні у текстових записах знаки-відсічки, що означали кінець рядка, не зберігаються, але кінець аркуша позначається двома похилими рисками (//), при цьому, якщо цей знак стоїть між словами, то зроблено пробіли, якщо знак розбиває одне слово, пробіли не робилися. Кустодії зберігаються.

Пунктуація оригіналу не зберігається, розділові знаки проставлені відповідно до правил сучасного правопису. Проте між однорідними членами речення, з'єднаними двома або кількома однаковими сполучниками «и» або «а» (у значенні «і»), кома не ставилася. Розділовий знак не ставився також у тих випадках, коли тлумачення тексту можна потрактувати неоднозначно.

Поділ тексту на слова здійснено за сучасними нормами. Текст розбито на абзаци, які передають структурні компоненти умовного формуляра, а всередині них також абзацами виділяються самостійні смислові блоки.

Оскільки тексти за змістом дуже різнорідні, а подеколи одночасно стосуються кількох проблем, виявилося неможливим застосувати предметно-тематичний підхід до їх розташування. У зв'язку з цим документи представлено за хронологічним принципом.

З метою кращого сприйняття читачем найрізноманітніших подій і явищ тогочасної буденності упорядники одностайно вирішили не обмежуватися цитатним підходом до відбору документів, а подати тексти повністю, оскільки з точки зору осмислення повсякдення важливо показати взаємопов'язаність учасників подій з оточуючим їх мікро- та макросередовищем.

Всі документи супроводжуються редакційними заголовками, в яких вказані дата (рік, місяць, число, місце запису), автор, адресат, зміст справи. При цьому в редакційних заголовках максимально враховано характер та самоназву документа, тому їх назви є еквівалентами різновидів самоназв документів, зокрема: квит («квит»), зізнання («сознанє»), оповідання («оповєданє»), декрет («декрет»), скарга («протестация»), позов («позов»), універсал («уневерсал») тощо. Титули, уряди, імена та прізвища осіб, які фігурують в актах, вказуються повністю. З метою передачі колориту тогочасної доби в редакційних заголовках зберігається форма написання деяких жіночих і чоловічих імен, зокрема: Матфій, Мар'я, Зофія, Миколай та ін.

Подані в актових книгах перед текстами записів дати зберігаються, але титла над ними не передаються. У випадках неповного датування (напр. «Того ж року») рік встановлено за попередніми записами. Літерне позначення дат на початку актів передається за допомогою великих літер,

значення яких розкривається поруч у квадратних дужках арабськими цифрами. Літерне позначення дат (або чисел), що міститься всередині самих текстів, розкривається в підрядкових примітках. У тих випадках, коли документи (тестаменти, інвентарі тощо) вносились до актових книг через деякий час після їх створення, спершу подається дата внесення їх до актів, після неї у квадратних дужках – дата та місце створення самого документа.

Незначні польськомовні вкраплення в текстах публікуються без модернізації правопису.

Дати церковного календаря, які зазначені назвами християнських свят, не виносяться в підрядкові коментарі. Перелік християнських свят, що зустрічаються у текстах, подаються окремо з вказівкою календарних дат.

Науково-довідковий апарат складається з іменного та географічного покажчиків, предметно-тематичного словника матеріальних реалій повсякденного життя та словника застарілих слів і юридичних термінів, метрологічно-нумізматичного словника, переліків релігійних свят та слів під титлами, скорочень, вживаних у текстах документів, та умовних скорочень.

Предметно-тематичний словник матеріальних реалій повсякденного життя в алфавітному порядку розтлумачує смислове значення понять предметів тогочасного будення, які давно вийшли з ужитку і є незрозумілими для більшості сучасників.

Найменування осіб в іменному покажчику передаються наступним чином. Чоловічі антропоніми, які фігурують в редакційних заголовках, у такому ж варіанті подаються в покажчику в називному відмінку. Інші чоловічі антропоніми подаються наближено до оригіналу із зазначенням у дужках їх варіативних форм. Напр.: Воронéцький (зі Збаража) Матуш (Матис) князь.

Прізвища, утворені від тогочасних топонімів, подаються за усталеною в сучасній історичній науці традицією, за якою вони не завжди збігаються з формами XVI–XVII ст. Напр.; Чорторийський – Чарториски*и*, Чорториского.

Чоловічі імена в демінутивній формі подаються наближено до оригіналу без їх пом'якшення, яке властиве переважно для сучасної мови (напр. Мацко, Яцко, Федко, Хведко). Форми імен, які складно передати в називному відмінку наближено до оригіналу, подаємо за джерелом з відсилкою до осучасненої форми, напр.: Дєгтѣ Мо*и*сєѣ див. Дьоготь Мойсей.

Антропоніми жіночого роду в покажчику подаємо наступним чином. Якщо в документі жінка називається і по-батькові, і по-чоловікові, спершу в покажчику подаємо цю повну форму за джерелом з відсилкою на її ідентифікацію за родовим прізвищем по-батькові, тобто за прийнятою в сучасній історичній науці практикою. Напр.

Андрєєваꙗ Масалскаꙗ кнєжна Ганна Путѧтинна див. Путятянка Ганна. Якщо жінка в документі називається за власним іменем, а далі лише по-чоловікові, напр.: Ганнє Андриєвои Мєдвєдскои, в покажчику вона подається за своїм власним ім'ям та ідентифікується як дружина чоловіка або чоловіків, напр.: Ганна, дружина Андрія Медведського; або напр.: Ѡрина Щаснаꙗ, по пєршому мужу Сєньковаꙗ, у покажчику подано як: Орина, у першому шлюбі дружина Сенка, за теперішнім — Щасного. Якщо за документом зрозуміло, що жінка називається лише за чоловіковим іменем, як напр.: Марковоє Борєиковоє, то в покажчику подаємо її за джерелом.

Імена та прізвища (прізвиська) слуг, служебників (крім осіб, які чітко ідентифікуються як шляхта), челяді подаються із зазначенням підданства, тобто по можливості зазначено пана, якому вони служили.

Селяни і міщани подаються за прізвищами (прізвиськами) та іменами, коли не виникає сумнівів щодо прізвищ (прізвиськ), напр.: Кунда Васко або Гончар Грицко. У разі, коли форма прізвища може співпадати з формою по-батькові, напр.: Лєвонъ Хилимоновичъ, то в покажчику подаємо їх за іменем. Крім того, в покажчику зазначаємо селян і міщан з прив'язкою до місця їхнього замешкування, із зазначенням поселення (села чи міста), якщо про це ідеться в документі. У разі відсутності місця проживання зазначається їх підданство, із зазначенням пана, підданими якого вони називаються. У разі відсутності зазначених даних, вони подаються лише за іменами. Аналогічно в покажчику подано представників етнічних груп: за іменами із зазначенням поселень, в яких вони замешкували.

Географічний покажчик (назви держав, країн, країв, адміністративно-територіальних одиниць, міст, передмість, сіл, річок, урочищ тощо) складено в алфавітному порядку в сучасному написанні географічних об'єктів. Подеколи старі назви географічних об'єктів подано за джерелом з відсилкою до сучасної назви.

Метрологічно-нумізматичному словнику, складеному в алфавітному порядку, передує пояснення щодо тогочасних номіналів грошового обігу.

ПЕРЕЛІК ДОКУМЕНТІВ

№ 1. 1560 р., січня 2. Луцьк. – Декрет луцького замкового суду у справі Тихна Івановича Хом'яка щодо сплати йому Гурином Жабокрицьким боргу покійного батька, Дахна Жабокрицького, в сумі 100 кіп литовських грошів, до якої, крім боргу у 83 копи, врахована також сума відшкодування понесених Хом'яком втрат, що у грошовому еквіваленті дорівнювала 10 дворищним господарствам, згідно запису Дахна Жабокрицького... *121–122*

№ 2. 1566 р., червня 16. Володимир. – Зізнання королівського дворянина Станіслава Краєвського перед володимирським замковим урядом про епідемію у Кременці, від якої «в нємоц впал» Балцер Незнавський з дружиною та помер королівський коморник Ярош Прушинський..... *122–124*

№ 3. 1566 р., липня 11. Володимир. – Скарга зем'янина Лазаря Лавріновича Іваницького до володимирського замкового уряду на Єсифа Івановича Немирича щодо порушення ним угоди про укладення шлюбу його дочки Настасі з Іваницьким..... *124–126*

№ 4. 1566 р., липня 15. Володимир. – Скарга княгині Настасі Львівни Єсманівни, дружини покійного князя Василя Ружинського, до володимирського замкового уряду на дочку Катерину, яка без дозволу рідних вийшла заміж за Яна Панковського та разом з чоловіком захопила двір матері в маєтку Роговичі..... *126–127*

№ 5. 1566 р., липня 21. Володимир. – Зізнання володимирського зем'янина Андрія Киселя перед володимирським замковим урядом про взяття ним разом з дружиною Мариною позики в сумі 46 кіп грошів у Кирика Єнковича Дривинського та його дружини Ганни під заставу підданих села Дорогиничі..... *127–128*

№ 6. 1567 р., січня 8. Володимир. – Декрет володимирського земського суду у справі священика п'ятницької церкви Малофея Івановича, який скаржився про незаконне використання його власного дворища священиком церкви св. Якима і Анни Єсифом Горайном..... *128–129*

№ 7. 1567 р., січня 9. Володимир. – Декрет володимирського земського суду у справі Василя Болобана з Олександрою Михайлівною Брестською, дружиною його братанича-небіжчика Івана Болобановича Осєкровського, щодо розподілу між ними майна..... *129–131*

№ 8. 1567 р., червня 25. Володимир. – Зізнання князя Януша Олександровича Порицького перед володимирським замковим урядом про хворобу ніг, яка завадила йому стати до військової служби, та підтвердження возним Тихном Радовицьким симптомів недуги..... *131*

№ 9. 1567 р., серпня 24. Кременець. – Скарга кременецької міщанки Зофії до кременецького ґродського уряду про зраду свого чоловіка Миколая..... *132–133*

№ 10. 1567 р., вересня 6. Кременець. – Зізнання кременецького возного Мартина Маґнишевського перед кременецьким ґродським

урядом про огляд хворого Дмитра Занкевича Дедеркала, який повідомив, що у зв'язку з хворобою не може з'явитися на військовий «попис», але замість себе відправив приятеля *133–134*

№ 11. 1567 р., вересня 7. Кременець. – Зізнання кременецького возного Мартина Маґнишевського перед кременецьким ґродським урядом про огляд хворого Андрія Дашковича Дедеркала, який повідомив що у зв'язку з хворобою не може з'явитися на військовий «попис», але замість себе відправив рідного брата Кіндрата *134*

№ 12. 1568 р., березня 4. Володимир. – Зізнання возного Юхна Оранського перед володимирським замковим урядом про відібрання та повернення до Володимирського староства володимирським підкоморієм Олександром Семашком маєтку Хмілів у Олександра Лесоти за безпідставне ухилення від військової служби *134–135*

№ 13. 1568 р., травня 6. Володимир. – Зізнання возного Хацка Чувата Туличовського перед володимирським замковим урядом про пояснення княгині Настасі Кєрдеївни Мильської, дружини князя Андрія Козеки, щодо обставин зникнення тіла Богдана, підданого брацлавського і вінницького воєводи, житомирського старости князя Романа Федоровича Санґушка *135–136*

№ 14. 1568 р., травня 8. Володимир. – Скарга королівського дворянина Павла Григоровича Оранського до володимирського замкового уряду на Григорія Семеновича Оранського, який спустив воду і рибу з його ставу до свого, погрожував розправою та безпідставно звинуватив у крадіжці з канцелярії королівських листів *136–137*

№ 15–16. Зустрічні претензії лікаря Мордухая Влоха і його пацієнта Семена Хребтовича Богуринського щодо методів лікування та оплати лікарської праці *137–140*

№ 15. 1568 р., травня 18. Володимир. – Скарга лікаря Мордухая Влоха до володимирського замкового уряду на Семена Хребтовича Богуринського про побиття, пограбування і несплату грошей за проведене лікування та зізнання вижа Юхна Шагуна про огляд завданих лікарю тілесних ушкоджень *137–138*

№ 16. 1568 р., травня 18. Володимир. – Скарга Семена Хребтовича Богуринського до володимирського замкового уряду на лікаря Мордухая Влоха, який, всупереч обіцянкам, не лише не вилікував його, а й застосованими процедурами спричинив іншу недугу, симптоми якої засвідчив виж Юхно Шагун *139–140*

№ 17. 1568 р., серпня 7. Володимир. – Розгляд володимирським замковим урядом справи князя Дмитра Андрійовича Козеки з господарським маршалком Петром Богдановичем Загоровським, піддані якого Ярош та Іван Дякони побили підданих Козеки Сенка і Супруна Романовичів, та декрет щодо неявки Загоровського до суду у зв'язку з хворобою *140–142*

№ 18. 1568 р., вересня 22. Володимир. – Зізнання возного Тихна Оранського перед володимирським замковим урядом про побиття і

поранення підданого Прокопа Волчка Жасковського із села Підгайці Лучки Шевця підданими Павла Оранського *142*

№ 19. 1568 р., жовтня 24. Володимир. – Розгляд володимирським ґродським урядом скарги володимирських міщан Василя та Семена Радковичів на Богдана Пузовського, який напав на їх брата Саву, пограбував і завдав йому тілесних ушкоджень, та декрет щодо неявки потерпілого до суду у зв'язку з поганим станом здоров'я внаслідок побиття *143–144*

№ 20. 1568 р., листопада 25. Володимир. – Зізнання вижа Івашка Ярошевича перед володимирським замковим урядом про участь у допиті Ганни, служниці Катерини Францишківни Фалчевської, дружини князя Дмитра Андрійовича Козеки, звинуваченої ним у чарівництві та спробі отруїти його дружину *144–145*

№ 21. 1569 р., жовтня 12. Володимир [1567 р., лютого 18. Осєгрів]. – Тестамент Василя Болобана Осєкровського *145–148*

№ 22. 1569 р., жовтня 13. Володимир [1569 р., жовтня 12. Володимир]. – Дарчий запис володимирського війта Михайла Васильовича Дубницького на маєтки Дубники і Ворчин дружині Томилі Данилівні Попелевичівні *148–149*

№ 23. 1570 р., січня 14. Володимир. – Декрет володимирського земського суду в справі королівського маршалка Олізара Кєрдея Мильського, який скаржився про наїзд Івана Клюського на маєток Киселин, забиття дитини селянина Супрона Листича та вивезення підданого Максима, про звільнення Клюського від відповідальності через неправні дії возного Літинського *150–151*

№ 24. 1570 р., січня 14. Володимир. – Декрет володимирського земського суду у справі Лева Ржищовського, який позивав володимирського войського Василя Гулевича, луцького ключника і городничого Олександра Жоравницького, кременецького писаря Григорія Болбаса та Якима Линевського – опікунів дочки покійного Андрія Колпитовського, щодо повернення боргу її батька *151–153*

№ 25. 1570 р., серпня 20. Володимир. – Зізнання вижа Яроша Жука перед володимирським замковим урядом про повернення Івана Сенюти з турецького полону до свого маєтку Хмілів, його розпорядження щодо колишньої дружини Мар'ї, яка за час відсутності чоловіка вийшла заміж за Олександра Лесоту, та пограбування останнім худоби і збіжжя у Хмілівському маєтку *153–155*

№ 26. 1570 р., жовтня 14. Володимир. – Визнання вітебського городничого Петра Тихновича Киселя, Григорія і Єпимаха Гнівошевичів Киселів перед володимирським земським урядом про вільний стан ткача Іванчика *155–156*

№ 27. 1570 р., листопада 27. Володимир. – Зізнання боярина Луцького замку Юрка Івановича перед володимирським замковим урядом про знищення пожежею замку луцького, брацлавського і вінницького

старости князя Богуша Федоровича Корецького у місті Межирич разом з усім майном і діловою документацією та загибель у вогні багатьох слуг князівського подружжя *156–157*

№ 28. 1570 р., грудня 6. Володимир. – Зізнання перед володимирським замковим урядом Марка Семеновича Колдичевського, служебника княгині Магдалени Деспотівни, дружини волинського воєводи князя Олександра Чорторийського, про втрату нею золотого сиґнету із застереженням не брати до уваги жодних документів з його відбитком *157–158*

№ 29. 1571 р., січня 10. Володимир. – Зізнання возного Хацка Чувата Туличовського перед володимирським замковим урядом про невдалу спробу Івана Ванковича Шелвовського повернути гроші, позичені ним у княгині Ганни Деспотівни під заставу половини села Шельвів *158–159*

№ 30. 1571 р., січня 22. Кременець. – Зізнання возного Федора Ісернського перед кременецьким земським урядом про відмову кременецького старости князя Миколая Збаразького взяти від нього реєстр селянських родин, збіглих підданих Войтеха і Яна Каменецьких, які оселилися і мешкають у маєтках Кременецького староства: Дунаєві, Підлісцях, Куликові, Новосілках і Шпиколосах *159–160*

№ 31. 1571 р., 20 лютого. Кременець. – Скарга кременецьких євреїв-орендарів Єнаса Аврамовича, Ізраіла Рубиновича та Шмола Яковоівича перед кременецьким старостою князем Миколаєм Андрійовичем Збаразьким про збитки в оренді мита і млинів, оскільки внаслідок пошесті, яка панувала в Кременці та навколишніх поселеннях, люди боялися приїжджати на торги і користуватися млинами, та визнання возного Василя Михайловича Риля про огляд могил міщан, похованих на церковних цвинтарях *160–161*

№ 32. 1571 р., березня 29. Володимир. – Зізнання возного Хацка Чувата Туличовського перед володимирським замковим урядом, що під час передання князю Дмитру Васильовичу Курцевичу заручного листа щодо погроз Василю Каплі, його сім'ї та челяді, вчинених самим Курцевичем і його підданими, князь не вийшов, а його слуга знову погрожував Каплі *161–162*

№ 33. 1571 р., квітня 18. Володимир. – Скарга кременецького зем'янина Мокея Безчасного до володимирського замкового уряду на кременецький ґродський уряд, який не прийняв його заяву на ожигівецького урядника троцького воєводи князя Стефана Збаразького – Себастіяна Кошляковського, який наїхав на село Немиринці, побив, пограбував, ув'язнив господаря та силоміць підписав його рукою невідомий документ *162–163*

№ 34. 1571 р., травня 16. Володимир. – Скарга вілкомирського зем'янина Григорія Коптя до володимирського замкового уряду на князя Андрія Михайловича Курбського, який, всупереч попередній домовленості, незадоволений його хворобою, не винагородив за службу,

наказав своїм слугам побити, пограбувати і ув'язнити його, а також примусив самого Коптя сплатити штраф нападникам *164–165*

№ 35. 1571 р., травня 28. Володимир. – Скарга Адама Моцарського, мацеєвського врядника Анни зі Стоянець, дружини сандомирського каштеляна Станіслава Мацеєвського, до володимирського замкового уряду на князя Андрія Михайловича Курбського щодо захоплення ним міста Сомін і зізнання возного Тихна Оранського про матеріальні втрати міщан та укріплення, зведені в містечку підданими Курбського *165–170*

№ 36. 1571 р., червня 15. Володимир [1571 р., березня 22. Голоби]. – Внесення Порфирієм Паньком до володимирських земських актів тестаменту покійної дружини Федори Павлівни Яковицької *170–172*

№ 37. 1573 р., лютого 3. Володимир. – Скарга Федори Лукашівни Черневської, дружини Матуша Ланевського, до володимирського ґродського уряду про її зґвалтування і пограбування під час гостин у Мануйла Болобана його шурином Павлом, купичівським поповичем Охрімом, біскупицьким боярином Баглаєм, а також Голубицьким, Красовським та іншими єпископськими слугами *173–174*

№ 38–39. Розгляд володимирським ґродським урядом конфлікту між врядником Станіслава Краєвського Ілляшем Цибульським та священиком володимирської церкви святого Прокопія отцем Федором *175–177*

№ 38. 1573 р., квітня 22. Володимир. – Скарга Мар'ї, дружини Ілляша Цибульського, до володимирського ґродського уряду на отця Федора про пограбування і завдання ним тяжких тілесних ушкоджень її чоловікові та зізнання вижа Хоми Романовича про огляд ран потерпілого *175–176*

№ 39. 1573 р., квітня 23. Володимир. – Зізнання возного Дем'яна Мокренського перед володимирським ґродським урядом про скаргу отця Федора на Ілляша Цибульського, який напав на дім священика, пограбував, завдав йому тілесних ушкоджень та налякав малолітню дочку господаря Любку, яка «з вєликого квалту и крику пєрєстрашиласѧ и розуму ѡтступила» *176–177*

№ 40–41. Зустрічні скарги до володимирського ґродського уряду отця Павла, священика онуфріївської церкви, та єврея-орендаря Якуба Щасновича щодо бійки Филипа, сина отця Павла, з Іцхаком, хлопцем єврея *178*

№ 40. 1573 р., червня 12. Володимир. Скарга отця Павла на Іцхака про побиття і пограбування ним його сина Филипа *178*

№ 41. 1573 р., червня 12. Володимир. Скарга сина Якуба Щасновича на Филипа про побиття і пограбування ним Іцхака *178*

№ 42. 1573 р., липня 6. Володимир. – Скарга Ждана Григоровича, служебника писаря володимирського земського уряду Федора Солтана, про напад братів Семена і Олехна Жишчичів на нього та на іншого панського підданого Федка Хоронка *179–180*

№ 43. 1573 р., серпня 20. Володимир. – Зізнання возного Дем'яна Мокренського перед володимирським ґродським урядом про побиття

і пограбування малолітніх шляхтичів-служек Васка Григоровича Бережецького і Марка Вигури, хлоп'ят служебників князя Юрія Андрійовича Збаразького, Юхна Новоселицького та Івана Сили, підданим княгині Зофії Заславської Янком Винником та про обіцянку княгині покарати його за вчинений напад *180–183*

№ 44–48. Розгляд володимирським ґродським урядом конфлікту між князями Радзивіллами та Богданом і Петром Костюшковичами Хоболтовськими, який виник внаслідок знищення значного врожаю гречки на полі Радзивіллів кіньми братів Костюшковичів Хоболтовських..... *183–188*

№ 44. 1573 р., жовтня 13. Володимир. Зізнання возного Дем'яна Мокренського про скаргу хвалимицького намісника князів Радзивіллів Станіслава Маковецького на Богдана і Петра Костюшковичів Хоболтовських щодо збитків, завданих ними його панам, про затримання Маковецьким коня володимирського земського судді Богдана Костюшковича Хоболтовського для компенсування втрат та відвідання Мокренським і Бартоломеєм Мисевським маєтків Костюшковичів Хоболтовських з метою залагодження конфлікту *183–185*

№ 45. 1573 р., жовтня 24. Володимир. Зізнання возного Дем'яна Мокренського про скаргу Станіслава Маковецького на Богдана Костюшковича Хоболтовського, який під час полювання відняв сокола у його служебника Бартоломея Мисевського *185–186*

№ 46. 1573 р., жовтня 24. Володимир. Зізнання возного Дем'яна Мокренського про вимогу Богдана Костюшковича Хоболтовського повернути захопленого коня та відмову Станіслава Маковецького задовольнити цю вимогу до повного відшкодування збитків, завданих Хоболтовськими князям Радзивіллам..... *186*

№ 47. 1573 р., жовтня 24. Володимир. Зізнання возного Дем'яна Мокренського про скаргу Богдана Костюшковича Хоболтовського на Мица, хвалимицького підданого князів Радзивіллів, який смертельно поранив його кобилу..... *187*

№ 48. 1573 р., жовтня 28. Володимир. Зізнання возного Дем'яна Мокренського про вимогу Богдана Костюшковича Хоболтовського притягти до відповідальності Мица, хвалимицького підданого князів Радзивіллів, винного у тяжкому пораненні його кобили, та призначення Маковецьким «року» для розгляду цієї справи *187–188*

№ 49. 1573 р., листопада 13. Володимир. – Розв'язання володимирським підстаростою Павлом Григоровичем Оранським суперечки між володимирською міщанкою Рахілкою та підданим володимирського і берестейського єпископа Феодосія Супруном Юсковичем щодо визначення розміру платні Супруну за супроводження ним єврейки в її подорожі до міста Панзер..... *188–189*

№ 50. 1574 р., лютого 10. Володимир. – Зізнання возного Хацка Чувата Туличовського перед володимирським ґродським урядом про огляд у

селі Пузів знищеного пожежею двору Войтеха Уменського, служебника холмського каштеляна Миколая Лисаковського *189–190*

№ 51. 1574 р., липня 20. Володимир. – Зізнання Якуба Щасновича, орендаря київського воєводи, маршалка Волинської землі, володимирського старости князя [Василя]-Костянтина Острозького, та вижа Прокопа перед володимирським ґродським урядом про майже повну зупинку водяного млина, спричинену посухою *191*

№ 52. 1575 р., лютого 28. Володимир. – Зізнання Валентія, служебника Ждана Томковича Коіленського, від імені свого пана перед володимирським ґродським урядом про систематичне «викочення» підданих із села Волиця Свойчівська *191–192*

№ 53. 1575 р., березня 15. Володимир. – Скарга єврея Абрама Шмойловича, підданого небіжчика Флеріяна Рудґіра, підопічного старости красноставського і шаравського Павла Уханського, до володимирського ґродського уряду про пограбування та ув'язнення у місті Володимир його самого, дружини Мар'ями та матері Сари, вчинене Мариною Василівною Янчинською, дружиною володимирського земського підсудка Гаврила Яковицького *192–193*

№ 54. 1575 р., травня 30. Володимир [1570 р., липня 7. Варшава]. – Привілей Зиґмунда II Августа на судочинство, права і вольності, надані володимирським євреям королями Речі Посполитої *193–195*

№ 55. 1575 р., липня 14. Володимир. – Зізнання князя Андрія Михайловича Курбського перед володимирським ґродським урядом про втечу його в'язня Іванка Москвитина і крадіжку ним особистих речей князя та речей його підданих *195–196*

№ 56. 1575 р., липня 14. Володимир. – Зізнання князя Андрія Михайловича Курбського перед володимирським ґродським урядом про втечу його служебника Матфія Ґиненка і крадіжку ним особистих речей князя та його дружини, княгині Мар'ї Юр'ївни Гольшанської *196*

№ 57. 1575 р., липня 27. Луцьк. – Скарга заславського намісника Василя Коптя до луцького ґродського уряду на Прокопа Мервицького, берездівського урядника, який разом із Томасом Подоським та іншими слугами київського воєводи, волинського маршалка і володимирського старости князя Василя-Костянтина Острозького пограбував селян маєтків князів Заславських Меречівки, Корчика і Бачманівки, та зізнання луцького возного Марка Збранного про огляд заподіяних шкод з поіменним переліком селян та пограбованого у них майна *196–203*

№ 58. 1576 р., лютого 17. Луцьк. – Скарга служебника київського воєводи, маршалка Волинської землі, володимирського старости князя Василя-Костянтина Костянтиновича Острозького Павла Ступницького до луцького ґродського суду на луцький магістратський суд, за наказом якого міські слуги намагалися посадити його до міської в'язниці, принижуючи його шляхетську гідність, що змусило його самостійно сісти до замкової

в'язниці, та зізнання луцького возного Григорія Вербського про з'ясування обставин ув'язнення та причини відмови у звільненні Ступницького, попри спроби представників шляхти взяти його на поруки *203–206*

№ 59. 1576 р., квітня 12. Луцьк. – Скарга Григорія Посника до луцького ґродського уряду на івачківського урядника Івана Михайловича Єло Малинського, Адама, який з іншими панськими слугами та підданими засіяв вівсом його івачківське поле, напав на двір, побив дружину, розігнав домашню челядь та пограбував майно, перелік якого подається *206–207*

№ 60. 1576 р., квітня 24. Луцьк. – Скарга королівського секретаря Василя Борзобагатого Красенського до луцького ґродського уряду на Петра Сачковича, зденіжського врядника луцького войського Івана Чаплича Шпановського, котрий на другий день по Великодню, приїхавши з братами Назаром, Іваном та іншими зденіжськими підданими до маєтку Іванчиці, побив там рожищенського міщанина Яска Мисковича, поранив ставровського урядника Яска Петровича, іванчицького урядника Андрія Миляновського, служебників Юрія і Янка та забив кілька голів робочої худоби *208–209*

№ 61. 1576 р., квітня 27. Луцьк. – Скарга волинського каштеляна Михайла Мишки Варковського до луцького ґродського уряду на служебника маршалка Волинської землі, київського воєводи, володимирського старости князя Василя-Костянтина Острозького – Одинця, який разом з острозькими татарами «выкотил» на слободу під містом Звягель підданих із села Варковичі, склад родин яких перелічено, та зізнання повітового возного Лева Верховського про огляд порожніх селянських хат *209–210*

№ 62. 1576 р., квітня 27. Луцьк. – Скарга княгині Ганни Путятянки до луцького ґродського уряду на зятя Костянтина та його братів Остафія і Оксентія Єло (Єловичів) Малинських, які, напавши на її замок у місті Тучині, побили та позабивали насмерть деяких її слуг, поґвалтували дівчат-служниць та розграбували майно, перелік якого, у тому числі реєстр військового спорядження її покійного чоловіка князя Андрія Петровича Масальського, подається *211–218*

№ 63. 1576 р., травня 28. Луцьк. – Скарга Єзофа Словинського, служебника ковельського урядника Кирила Зубцовського, до луцького ґродського уряду про несплату штрафу підданими Андрія Павловського, Яна Тупичовського і Яна Федоровича із села Волки Федорової, присудженого копним судом за те, що вони двічі не вийшли на копу для доведення невинуватості сільської громади у справі крадіжки худоби у дубенського підданого Юхна Гриневича під час татарського нападу в 1575 році *218–220*

№. 64. 1576 р., травня 30. Луцьк. – Оповідання Богдана Селецького перед луцьким ґродським урядом про втрату його батьком Іваном

Селецьким привілею на материстий маєток Жоравники під час татарського нападу 1575 року *220–221*

№ 65. 1576 р., липня 21. Луцьк [1576 р., липня 19. Луцьк]. – Дарчий лист князівни Мар'ї Андріївни Масальської чоловікові Костянтину Єло Малинському на право отримання 3000 польських золотих, заборгованих королівською скарбницею її батькові, котрий, несучи військову службу на московському кордоні, за власний кошт утримував роту в кількості ста вершників *221–222*

№ 66. 1576 р., серпня 2. Луцьк. – Скарга королівського маршалка Олізара Кєрдея Мильського до луцького ґродського уряду на володимирського войського Василя Гулевича, котрий наслав на маєток Твердині своїх підданих, які забили на смерть його служебника Петра Дуновського, пограбували і побили селян, а немовля одного з них спалили *222–224*

№ 67. 1576 р., вересня 4. Луцьк. – Скарга Бориса та Іони Охлоповських до луцького ґродського уряду на ковельського урядника князя Андрія Михайловича Курбського Кирила Зубцовського, який під час їхнього повернення з Луцького ярмарку напав на них зі слугами на поромі, поранив Іону, Бориса скинув у воду, а під час нападу у них загинуло багато куплених речей, та зізнання луцького возного Андрія Сикорського про огляд постраждалих *224–225*

№ 68. 1576 р., вересня 7. Луцьк. – Скарга Януша Угриновського до луцького ґродського уряду та повітового сеймика на Богдана Селецького і Богдана Виґуру, які під час сеймика побили і пограбували його слуг, та зізнання повітового возного Григорія Красносельського про огляд заподіяних потерпілим ран *225–226*

№ 69. 1576 р., вересня 12. Луцьк. – Скарга Івана Селецького до луцького ґродського уряду на Януша Прокоповича Угриновського, який побив і пограбував сина Богдана, відправленого в місто Луцьк для купівлі на ярмарку хутра і суконь для дочок та замовлення для них золотих перстнів у луцького золотаря *226–227*

№ 70. 1576 р., жовтня 13. Луцьк. – Скарга зем'янина Андрія Добринського до луцького ґродського уряду на Дем'яна і Федора Романовичів Гулевичів, які, приїхавши вдень до села Бочаниця, побили підданих, а вночі разом зі слугами напали на його двір, поранили служебника Остафія Богушевича та дворових слуг Лукаша і Лук'яна, а в селі побили п'ятьох селян: Сенця, Микитку, Кузмина, Івана Бокотка, Гаврила – та пограбували їхнє майно, реєстр якого подається *227–229*

№ 71. 1576 р., жовтня 17. Луцьк. – Зізнання луцького возного Григорія Вербського про огляд разом зі свідками Яном Мошенським та Якубом Ощепальським діброви Турійського лісу, де за показаннями Войтеха Ґрибовського (Крибовського), свинюського урядника Гнівоша-Балтазара Олексовського, син Василя Ощовського Олехно з

терешківськими підданими побив свинюських селян, відібравши у них одяг та інші речі *230–231*

№ 72. 1576 р., жовтня 20. Луцьк. – Скарга зем'янина Мартина Ясениницького перед луцьким справцею Ярофієм Гостським про нез'явлення його брата Єрмогена у визначений ними час для поміри на волоки ґрунтів спільного маєтку Ясениничі *231–232*

№ 73. 1577 р., січня 16. Володимир. – Скарга князя Андрія Михайловича Курбського до володимирського ґродського уряду на Гришка Петровича, відюцького врядника волинського воєводи князя Андрія Івановича Вишневецького, який побив і пограбував мисливців Курбського, та зізнання возного Хацка Чувата Туличовського про огляд постраждалих *232–233*

№ 74. 1577 р., січня 21. Володимир [1575 р., лютого 28. Волковийськ]. – Дарчий запис Дороти Петрівни Німценовичівни чоловікові Григорію Гнівошевичу Кисілю на рухомі речі, записані їй покійним чоловіком Григорієм Висковським *233–237*

№ 75. 1577 р., січня 21. Володимир. – Скарга володимирського війта Михайла Дубницького до володимирського земського уряду на брацлавського каштеляна Василя Загоровського та володимирський ґродський уряд, який відмовився прийняти його заяву про напад Василя Загоровського на маєток Дубники та проголошення ним себе володимирським війтом *237–239*

№ 76. 1577 р., січня 24. Володимир. – Скарга дружини володимирського війта Михайла Дубницького Томили Данилівни до володимирського земського суду на Василя Загоровського та його слуг про напад і побиття та зізнання возного Хацка Чувата Туличовського про огляд завданих їй та її слугам ран *239–240*

№ 77. 1577 р., лютого 24. Володимир. – Скарга тикотинського єврея Юска Мошковича до володимирського ґродського уряду про його побиття і пограбування зятями володимирського єврея Лейзара Іляшевича Айзаком Давидовичем і Яцком та зізнання возного Дем'яна Мокренського про огляд постраждалого *241–242*

№ 78. 1577 р., квітня 23. Володимир. – Зізнання возного Дем'яна Мокренського перед володимирським ґродським урядом про публічну зневагу його та побиття шляхти-свідків Петра Плонського і Мойсея Мартиновича Федором Загоровським під час вручення позову про не повернений ним борг Андрію Павловському *242–243*

№ 79. 1577 р., травня 5. Володимир. – Скарга Олехна Пораднича Защитовського до володимирського ґродського уряду, що під час спроби його сина Романа зі служебником Васком затримати Павла, боярина Михайла Яновича Загоровського, на якому селяни пізнали вкрадену з багатьма іншими речами сорочку, млинівські піддані Лаврін Цопка з синами та помічниками напали на них, поранили і відбили злодія, та зізнання возного Дем'яна Мокренського про огляд тілесних ушкоджень потерпілих *243–244*

№ 80. 1577 р., червня 5. Володимир. – Скарга Павла Бранського, передана через служебника Габріеля Гулговського до володимирського ґродського уряду на киселинського врядника Станіслава Гуменського, підданого королівського маршалка Олізара Кєрдея Мильського і твердинського боярина Івана, підданого володимирського войського Василя Гулевича, які побили його самого та відняли вісьмох підданих *244–245*

№ 81. 1577 р., червня 8. Володимир. – Декрет володимирського земського суду про перенесення на королівський суд справи Войтеха Паєвського, який позивав Марину Василівну Янчинську щодо майна, яке він під час татарського нападу переховував у Городельському замку *245–246*

№ 82. 1577 р., червня 21. Луцьк [1577 р., червня 18. Печихвости]. – Визнання луцького возного Григорія Вербського перед луцьким старостою, ключником і городничим Олександром Жоравницьким про складання ним реєстру документів, зокрема поборових квитів за 1573, 1575, 1576 роки, і рухомих речей покійного луцького земського судді Гаврила Бокія Печихвостського під час його поховання та передання майна синам покійного – Андрію та Филипу *246–249*

№ 83. 1577 р., серпня 1. Володимир. – Зізнання возного Дем'яна Мокренського перед володимирським ґродським урядом про показання під час допиту злодія Васка, який разом зі спільниками вчинив крадіжки в підданих володимирського земського судді Богдана Костюшковича Хоболтовського, планував підпал маєтку самого судді, а також про покарання злодія *249–250*

№ 84. 1577 р., серпня 11. Володимир. – Скарга Івана Гавриловича Яковицького від імені стриєчного брата Івана Васильовича Шолушича Яковицького до володимирського ґродського уряду про викрадення, побиття, пограбування і погрози, вчинені Василем Яковичем Яковицьким для залякування, аби той не позивав до суду його брата *250–251*

№ 85. 1577 р., вересня 19. Луцьк [1577 р. вересня 5. Жуків]. – Реєстр спустошення внаслідок татарського нападу маєтків Федори Богушівни з Козерад, дружини холмського підкоморія, добринського старости Михайла Дзялинського, містечка Жуків і сіл Новосілки, Новий Став, Сухівці, Старий Жуків Луцького повіту та визнання повітового возного Левка Гринковича Верховського про огляд разом зі свідками Войцехом Луковським та Августином Обрубським спустошених маєтків..... *251–255*

№ 86. 1577 р., жовтня 16. Луцьк [1577 р., жовтня 13. Шпаків]. – Визнання луцького возного Яна Малиновського перед луцьким ґродським урядом про присудження приятельським судом опіки над неповнолітніми Іваном і Яском Масковичами Шпаковськими за правом споріднення їх стриєчному братові, луцькому ґродському писарю Івану Павловичу Шпаковському, та про введення його у володіння спадковою частиною малолітніх братів у селі Шпакові із врученням реєстру двору і підданих селян *255–257*

№ 87. 1577 р., листопада 18. Луцьк [1577 р., травня 19. Рудка]. – Реєстр розподілу маєтності покійного Сави-Гнівоша Рудецького між його братом Федором і дружиною Настасєю Перекальською з переліком рухомої й нерухомої маєтності та родин підданих селян; дозвіл Федора Рудецького на тимчасове проживання невістки на його частині у зв'язку зі спаленням її двору під час татарського нападу.....*257–259*

№ 88. 1578 р., січня 3. Володимир. – Зізнання возного Дем'яна Мокренського про скаргу княгині Ганни Деспотівни до володимирського ґродського уряду через служебника Харка Олексійовича Ставицького та про показання хмілівських селян щодо пограбування і захоплення частин села Хмілів та присілку Підгайці росновським врядником Флоріаном Марковським, кременецьким ґродським писарем Андрієм Жирицьким і волковийським врядником Павлом Сташкевичем, слугами брацлавського воєводи, кременецького старости князя Януша Миколайовича та князівни Маруши Миколаївни Збаразьких.....*259–263*

№ 89. 1578 р., березня 11. Володимир [1578 р., лютого 24. Меджибіж]. – Приповідний лист брацлавського воєводи, кременецького старости князя Януша Збаразького про призначення леж королівським жовнірам роти Станіслава Пенкославського для відпочинку після відбиття татарського нападу.....*263–264*

№ 90. 1578 р., квітня 15. Володимир. – Розв'язання володимирським ґродським урядом суперечки між Олехном Довспутським, служебником Яна Хрустицького, та володимирським євреєм Іцком Зрайловичем щодо відмови останнім сплатити в повному обсязі гроші за орендований будинок.....*264*

№ 91. 1578 р., квітня 21. Володимир. – Декрет володимирського ґродського суду у справі про побиття Долматом, служебником Василя Холоневського, володимирського єврея Хаїма, зятя Іцхака, за умовою якого мав відпрацювати постраждалому штраф у сумі 30 кіп грошів, оскільки не мав такої суми та не міг ні в кого її позичити *265–266*

№ 92. 1578 р., квітня 27. Луцьк. – Зізнання луцького возного Ігната Покощовського перед луцьким ґродським урядом про спустошення під час татарського нападу маєтків Олицької волості: міста Хорлуп, сіл Дерн, Дідичі, Довгошиї, Жорнищі, Метельно, Носовичі, Пальча, Пітушків, Покощів, Посників, Селибери та поіменний перелік селян, яким завдано шкоди та забрано в полон *266–269*

№ 93. 1578 р., травня 31. Володимир. – Декрет володимирського ґродського суду про повернення євреєю Айзаку Давидовичу подружжям холмського підстарости Єроніма Крупського та Галени Котівни з Лудина передчасно відібраних у нього з оренди млина і ставу та відшкодування за пограбоване збіжжя збитків у сумі 52 копи і 24 гроша.....*269–272*

№ 94. 1578 р., червня 2. Володимир. – Скарга Григорія Васильовича до володимирського ґродського уряду про зґвалтування його дочки Овдоті та упізнання ґвалтівника, яким виявився Станіслав Збишевський, жовнір роти Станіслава Пенкославського *272–273*

№ 95. 1578 р., червня 9. Володимир. – Визнання возного Ждана Чирського перед володимирським ґродським урядом про скаргу Кирила Зубцовського, ковельського старости князя Андрія Михайловича Курбського, та показання Раїнки, дівки дружини Курбського княгині Мар'ї Гольшанської, щодо крадіжки у Зубцовського та Кирила Невзорова, яку вона здійснила за намови княгині з братом Матвієм, урядником Невзорова *273–274*

№ 96. 1578 р., липня 19. Луцьк. – Зізнання луцького возного Матиса Славоґурського перед луцьким ґродським урядом про огляд ним шкод, заподіяних подружжям Іваном Тихновичем Путошинським і Ганною Яковівною Хорошевицькою підданим королівського секретаря Балтазара-Гнівоша з Олексова орендарям Мошку та Янушу Давидовичам у маєтку Ватині *275–276*

№ 97–99. Скарги міщанського та сільського населення на жовнірів, розташованих на лежі у Володимирській волості *276–280*

№ 97. 1578 р., липня 21. Володимир. – Зізнання возного Яроша Котельницького перед володимирським ґродським урядом про забиття жовнірами Станіславом Вольським Ґрималом, Петром Ґрудовським, Марцином Пенкославським та слугами Фронца Завиши лебедів підляського стольника Станіслава Краєвського *276–277*

№ 98. 1578 р., липня 21. Володимир. – Зізнання возного Яроша Котельницького перед володимирським ґродським урядом про систематичне грабування слугами жовнірів Станіслава Вольського Ґримала, Петра Ґрудовського, Яна Крушинського, Себастіяна Вольського та інших вівса і сіна підляського стольника Станіслава Краєвського *278–279*

№ 99. 1578 р., липня 21. Володимир. – Зізнання возного Яроша Котельницького перед володимирським ґродським урядом про скаргу підляського стольника Станіслава Краєвського на слуг жовнірів Фронца Завиши, Марцина Венцковського, Павла Подоського, Павла Ґарлинського та жовнірів Жулинського і Войцеха Яковецького про систематичне пограбування підданих Краєвського та зґвалтування слугами Жулинського і Яковецького кількох жінок, а також про огляд возним збитків і постраждалих жінок *279–280*

№ 100. 1578 р., серпня 2. Володимир. – Приповідний лист Марцина Казановського, тимчасово виконуючого обов'язки гетьмана, про призначення леж роті Зиґмунда Рожна у Володимирі, Локачах, Свинюхах і належних до них селах *280–281*

№ 101. 1578 р., серпня 14. Володимир. – Зізнання возного Ждана Чирського перед володимирським ґродським урядом про участь у допиті Шимона Марковича Вешнякова, служебника князя Андрія Михайловича Курбського, який визнав, що у стані сп'яніння обмовляв князя за намови колишньої дружини Курбського – княгині Мар'ї Юр'ївни Гольшанської *281–282*

№ 102. 1578 р., жовтня 1. Володимир. – Зізнання возного Ждана Чирського перед володимирським ґродським урядом про погрози та побиття, завдані володимирському євреєю Шмойлу Зраіловичу Григорієм Волчком Жасковським, незадоволеного нагадуванням про сплату боргу, переданого Шмойлі колишньою володимирською міщанкою Ханною, яка, вийшовши заміж, переїхала до Любомля *282–283*

№ 103. 1578 р., жовтня 2. Кременець. – Заява кременецького ґродського писаря Андрія Жирицького перед кременецьким земським урядом від імені кременецького старости, брацлавського воєводи князя Януша Збаразького про спустошення татарами в 1577 і 1578 роках низки маєтків Кременецького староства та зізнання повітового возного Григорія Гуляльницького про їх огляд разом зі свідками: Василем Минковським та Іваном Білокриницьким *284*

№ 104. 1578 р., жовтня 2. Кременець. – Заява кременецького ґродського писаря Андрія Жирицького перед кременецьким земським урядом від імені кременецького старости, брацлавського воєводи князя Януша Збаразького про спустошення татарами в 1575 році низки маєтків Кременецького староства та зізнання повітового возного Григорія Гуляльницького про їх огляд разом зі свідками: Василем Минковським та Іваном Білокриницьким *285*

№ 105. 1578 р., жовтня 8. Володимир [1578 р., червня 7. Володимир]. – Тестамент Івана Романовича Сенюти Ляховецького *286–288*

№ 106. 1578 р., жовтня 21. Володимир. – Зізнання возного Михайла Голуба Сердятицького перед володимирським ґродським урядом про вручення упоминального листа князю Андрію Михайловичу Курбському щодо захоплення ним документів, майна, слуг і челяді колишньої дружини, княгині Мар'ї Юр'ївни Гольшанської, та реєстри захопленого *288–295*

№ 107. 1578 р., грудня 1. Володимир. – Скарга локачинського урядника Богуша Зайця Луковського до володимирського ґродського уряду про наїзд жовнірів роти польного гетьмана Зборовського на місто Локачі та зізнання возного Дем'яна Мокренського про огляд поранених міщан та їхні збитки *295–297*

№ 108. 1579 р., січня 2. Володимир. – Зізнання возного володимирського повіту Михайла Голуба Сердятицького перед володимирським ґродським урядом, що в присутності його та возного Луцького повіту Матиса Славоґурського і шляхтичів Дмитра Долматовича Ісайковського та Богдана Борейка Кнерутського відбулося передання луцького війтівства від Василя Борзобагатовича Красенського до Олександра Жоравницького *297–298*

№ 109. 1579 р., січня 10. Володимир. – Декрет володимирського земського суду про звільнення від позову у зв'язку з хворобою Федора Загоровського, якого позивав київський воєвода, маршалок Волинської землі та володимирський староста князь Василь-Костянтин Острозький у справі щодо утинання борід полонським міщанам, підданим князя Федора

Романовича Санґушка – Сельвестру Селицькому і Стасю Богурку – та поранення ним полонського урядника Матиса Хотелевського *298–299*

№ 110. 1579 р., квітня 4. Володимир. – Зізнання возного Дем'яна Мокренського перед володимирським ґродським урядом про знайдення у володіннях князя Дмитра Козеки тіла одинадцятирічного хлопчика Івана, підданого Петра Киселя, зниклого напередодні за невідомих обставин у лісі, де він пас кіз, та пояснення дружини Козеки, жасківського урядника Андрійка і підданого Івана Жука про обставини виявлення тіла *299–301*

№ 111. 1579 р., травня 21. Володимир. – Скарга Івана Подгороденського до володимирського ґродського уряду на Василя Мировицького та його дружину Овдотю Юр'ївну Вохновську, які, прийнявши Подгороденського у своєму домі в селі Верба на ночівлю, взяли у нього на зберігання п'ятсот золотих, а вранці відмовились їх повернути *302*

№ 112. 1579 р., червня 22. Кременець. – Зізнання кременецького возного Войтеха Кобиленського перед кременецьким земським урядом про передання повітовим возним Семеном Андрузьким подружжю Кеві Билчинському та Мар'ї Андріївні Андрузькій, своїй братанці, опікуном якої він був, її спадкової частини в селі Андруга Задня *302–303*

№ 113. 1579 р., грудня 10. Володимир [1579 р., грудня 8. Володимир]. – Лист кам'янець-подільського вірменина Іваниса Богдановича, даний ним зем'янину Курилу Решневецькому, із зобов'язанням врегулювати конфлікт, спричинений звабленням вірменином дружини Решневецького Ледухи Ігнатівни Пантеліївни, яку він викупив з турецької неволі *303–305*

№ 114. 1580 р., січня 8. Володимир. – Зізнання Якуба Домбровського, служебника Станіслава Каменецького, перед володимирським ґродським урядом про затримання і ув'язнення панського підданого Яремка Чарнашевича, який начебто намагався пройти «на Низ», відібрання у нього грошей Станіславом Лявдою, служебником білоцерківського підстарости князя Дмитра Курцевича Булиги, та залагодження конфлікту після звернення Каменецького до Курцевича *305*

№ 115. 1580 р., січня 11. Луцьк. – Скарга Богдана Мотовила, буремельського урядника Марини Денисківни, дружини князя Дмитра Буремльського, до луцького ґродського уряду на золочівських підданих Ґабріеля Прусиновського, які побили і пограбували буремельських підданих; перелік та оцінка вартості загрaбованого майна *306–307*

№ 116. 1580 р., січня 14. Володимир. – Скарга володимирського і берестейського єпископа Феодосія до володимирського ґродського уряду на князівну Катерину Чорторийську, піддані якої, звівши греблю перед церковними млинами, перешкодили їх роботі, та зізнання возного Михайла Голуба Сердятицького про огляд непрацюючих млинів і зруйнування за наказом отця Феодосія зведеної греблі *307–308*

№ 117. 1580 р., січня 20. Володимир. – Свідчення возного Дем'яна Мокренського перед володимирським ґродським урядом про зізнання дівчинки-сироти Ганни Попівни, яка після захоплення Полоцька

мешкала разом з полоцьким протопопом Марком Москвитином у дружини володимирського міщанина Василя Каплі.....*308–309*

№ 118. 1580 р., лютого 13. Луцьк. – Скарга Адама Рудавського до луцького ґродського уряду на Федору Гулевичівну, удову Павла Бранського, яка, давши письмову згоду вийти за нього заміж та встановивши дату і місце весілля, порушила свою обіцянку.....*309–310*

№ 119. 1580 р., лютого 16. Луцьк. – Скарга Івана Якововича зі Львова на Адама Милеєвського, урядника князя Юрія Збаразького, про пограбування його крамних речей, які він продавав у маєтку князя Збаразького Голоби.....*310–311*

№ 120. 1580 р., лютого 28. Володимир [1580 р., січня 3. Варшава]. – Універсал короля Стефана Баторія про затримання і покарання осіб різних станів, які порушують мир з сусідами на кордонах Речі Посполитої.....*311–312*

№ 121. 1580 р., лютого 29. Луцьк [1580 р., січня 4. Варшава]. – Поборовий універсал Стефана Баторія 1580 року.....*312–327*

№ 122. 1580 р., липня 5. Луцьк. – Скарга Івана Покотиловича П'ятигорського від імені київського воєводи князя Василя-Костянтина Острозького до луцького ґродського уряду на князівну Марушу Збаразьку, слуги і піддані якої пограбували двір кречевичівського попа, в якому зберігалися речі селян, сховані від жовнірів.....*327–328*

№ 123. 1580 р., серпня 1. Луцьк. – Скарга Трохима Кушніра, залавського підданого київського воєводи і маршалка Волинської землі князя Василя-Костянтина Острозького, до луцького ґродського уряду на липлянських підданих луцького єпископа Іони Красенського, які пограбували його п'яного і сплячого в дорозі.....*329*

№ 124. 1580 р., серпня 1. Луцьк. – Скарга Прокопа Михайловича Хрінницького до луцького ґродського уряду на брата Івана Хрінницького, луцького земського підсудка, який, всупереч їхній домовленості про узгодження щодо видання заміж братанок Ганни і Полагі, дочок покійного брата Богдана Михайловича, самостійно видав заміж Ганну за Матфія Рогозинського.....*329–330*

№ 125. 1580 р., жовтня 29. Луцьк. – Оповідання Семена і Богдана Ободенських перед луцьким ґродським урядом, що під час пожежі у Вінницькому замку в них та їхнього сестринця Семена Бушинського вогнем були знищені документи та майно.....*330*

№ 126. 1581 р., лютого 24. Володимир. – Зізнання возного Ждана Чирського перед володимирським ґродським урядом про скаргу володимирського єврея Айзака Давидовича на володимирського і берестейського єпископа Феодосія, який відібрав передані йому в оренду млини, та пояснення єпископа, що відмова в оренді пов'язана з настанням голоду.....*331*

№ 127. 1581 р., травня 5. Володимир. – Скарга володимирського і берестейського єпископа Мелентія Хребтовича Богуринського до володимирського ґродського уряду на луцького зем'янина Михайла

Михайловича Дрозденського, який, напавши на єпископських воронківських підданих, побив їх, пограбував, зґвалтував трьох жінок та ув'язнив двох чоловіків *332–333*

№ 128. 1581 р., червня 9. Володимир. – Заява володимирського єврея Натана Аврамовича до володимирського ґродського уряду про спробу Петрика Котовича, підданого земського берестейського підсудка Богдана Туминського з села Пузів, продати йому крадених овець..... *333–334*

№ 129. 1581 р., липня 5. Володимир. – Скарга луцького підстарости Станіслава Петровського до володимирського ґродського уряду на князя Михайла Заславського, який разом зі слугами напав на приміщення луцького ґродського суду, вчинив замах на вбивство самого Петровського і завдав тілесні ушкодження його слузі Войтеху Воленському, та зізнання володимирського возного Михайла Голуба Сердятицького про огляд пораненого і заподіяної шкоди в Луцькому замку *334–337*

№ 130. 1581 р., грудня 20. Луцьк. – Оскарження королівським секретарем Василем Красенським справжності боргових документів під час розгляду справи в луцькому ґродському суді між його сестринцем королівським ротмістром Василем Жоравницьким та Матфієм Малинським щодо двох записів на грошові суми, начебто позичені в останнього, та надання судом возного для перевірки їх достовірності *337–338*

№ 131. 1581 р., грудня 20. Луцьк. – Зізнання луцького возного Яцка Гуляльницького перед луцьким ґродським урядом про опитування Миколаєм Гулевичем Гнівоша Костюшковича Хоболтовського щодо використання його печатки Матфієм Малинським..... *339*

№ 132. 1581 р., грудня 23. Луцьк. – Визнання луцького возного Матиса Славоґурського перед луцьким ґродським урядом про опитування бурмистра і радців міста Луцька щодо захоплення Малинськими луцького війтівства, Яска Івановича Андросовича щодо написання підробних боргових листів та золотаря Блашка щодо підробки печаток на замовлення Матфія Малинського..... *339–341*

№ 133. 1581 р., грудня 25. Володимир. – Скарга урядника села Осєґрів Панка Полешка до володимирського ґродського уряду на урядника села Осьмиговичі Милевського, який завадив переслідуванню злодіїв, винних у розоренні бортей та крадіжці меду у володіннях його пана Мануйла Болобана Осєкровського *342*

№ 134. 1582 р., січня 4. Володимир. – Скарга Станіслава Ворищського до володимирського ґродського уряду на князя Дмитра Козеку, піддані якого вивезли його ворищського селянина Миска разом із сім'єю та майном і оповідання про переслідування збіглого..... *342–343*

№ 135. 1582 р., січня 7. Луцьк. – Скарга Григорія Сенюти до луцького ґродського уряду на риканських підданих Юрія Тишковського, які на чолі з урядником Федором побили і пограбували його в селі Рикани; перелік та оцінка вартості пограбованого майна *343–344*

№ 136. 1582 р., січня 8. Луцьк. – Скарга Андрія Сиросецького, служебника полоцького воєводи Миколая Монвида Дорогостайського, до луцького ґродського уряду на Романа Олехновича Козинського, який, напавши в дорозі, побив і пограбував його, та зізнання возного Станіслава Рошковського про огляд потерпілого *344–345*

№ 137. 1582 р., січня 19. Луцьк. – Скарга Мар'ї Василівни Чаплянки Шпановської та її брата Григорія Васильовича Чаплича Шпановського до луцького ґродського уряду на її сина, князя Яхима Богушевича Корецького, про побиття і пограбування, заподіяні його слугами у Торговицькому замку, в якій подається перелік та оцінка вартості пограбованого майна, та визнання луцького возного Матиса Славогурського про огляд потерпілих *345–350*

№ 138. 1582 р., січня 30. Луцьк. – Визнання Яна Напольського перед луцьким ґродським урядом, що Боговитин під Вінницею відбив частину здобичі у загону татар і турків, які грабували Брацлавщину..... *350*

№ 139. 1582 р., січня 31. Луцьк. – Декрет луцького підстарости Станіслава Петровського у справі галицького єврея Шмойла Симшича, якого луцький єврей Аврам Шмойлович належним чином не винагородив за посередництво в розлученні дочки *351*

№ 140. 1582 р., лютого 3. Луцьк. – Скарга Мар'ї Василівни Чаплянки Шпановської, удови князя Богуша Корецького, до луцького ґродського уряду на менглінського єпископа та жидичинського архімандрита Феофана, слуги якого пограбували майно торговицьких євреїв Песаха і Либка та куплені ними в Луцьку на її замовлення товари, перелік та оцінка вартості яких подається *351–352*

№ 141. 1582 р., березня 2. Володимир. – Декрет володимирського ґродського суду про передання будинку подружжя володимирських євреїв Айзака Абрамовича та Гендлі їхньому кредитору – володимирському міщанину Гарасиму Андрійовичу – у рахунок погашення боргу, оскільки вони покинули місто, не розрахувавшися з ним..... *352–353*

№ 142. 1582 р., березня 5. Володимир. – Зізнання возного Михайла Голуба Сердятицького перед володимирським ґродським урядом про заяву Григорія Киселя Низкиницького щодо відсутності у нього подружжя візника Гайвоса та Катерини, підданих Семена Шишки з маєтку Бутятич, дружина якого вимагала вчинити «справєдливост» втікачам *353*

№ 143. 1582 р., березня 13. Луцьк. – Визнання луцького возного Григорія Посника Івачковського перед луцьким ґродським урядом про вчинення присяги Бартошем Мисевським на уряд луцького ґродського підписка..... *354*

№ 144–149. Конфлікт між братами – князями Матушом (Матисом) та Левом Воронецькими *354–360*

№ 144. 1582 р., березня 27. Луцьк. Скарга князя Матуша зі Збаража Воронецького перед луцьким ґродським урядом на брата князя Лева зі

Збаража Воронецького, пінського підстаросту, який напав на маєток Тристень і пограбував його підданих *354–355*

№ 145. 1582 р., березня 28. Луцьк. Скарга пінського підстарости князя Лева зі Збаража Воронецького перед луцьким ґродським урядом на князя Матуша Воронецького, який пограбував його слуг і бояр поблизу маєтку Тристень *355–356*

№ 146. 1582 р., березня 31. Луцьк. Скарга пінського підстарости князя Лева зі Збаража Воронецького до луцького ґродського уряду на брата князя Матуша зі Збаража Воронецького, який, гостинно прийнятий з озброєним загоном у маєтку Баб'є, несподівано напав на господаря і забив насмерть його слугу Яна Кривецького *356–357*

№ 147. 1582 р., квітня 1. Луцьк. Скарга князя Матуша зі Збаража Воронецького до луцького ґродського уряду на брата князя Лева Воронецького, який, запросивши його на учту до маєтку Баб'є, підступно з озброєними людьми, напавши на нього та його слуг, кількох поранив і двох забив насмерть *357–358*

№ 148. 1582, квітня 2. Луцьк. Визнання луцького возного Яцка Гуляльницького перед луцьким ґродським урядом про огляд ран пінського підстарости князя Лева зі Збаража Воронецького та його слуг, поранених у маєтку Баб'є Миколаєм Гулевичем, та забитого насмерть Яна Кривецького *358*

№ 149. 1582 р., квітня 4. Луцьк. Скарга пінського підстарости князя Лева зі Збаража Воронецького до луцького ґродського уряду на брата князя Матуша Воронецького, який, вдершись до його маєтку Баб'є, взяв дім в облогу та забив насмерть декількох слуг *359–360*

№ 150. 1582 р., квітня 6. Луцьк. – Скарга Раїни Андріївни Русинівни Берестецької до луцького ґродського уряду на сестру Настасю та її чоловіка Щасного Сокола, які не віддали її частки спадщини, з детальним переліком рухомого майна та документів на нерухомість, належної їй по батькові, пінському і турівському єпископу Андрію Русину Берестецькому *360–363*

№ 151. 1582 р., квітня 10. Луцьк. – Скарга Настасі Михайлівни Ощовської, удови Бориса Охлоповського, Василя і Микити Ощовських та Івана Селецького до луцького ґродського уряду на Іону Якимовича Охлоповського, який під час поховання її чоловіка розігнав присутніх та забрав труну з тілом *363–364*

№ 152. 1582 р., квітня 28. Володимир [1582 р., березня 19. Деречин]. – Інвентар маєтків: Біле Поле, Деречин, Завидів, Конюхи, Кути і Млинів – з реєстром підданих та їх повинностей, складений возним Жданом Чирським за дорученням крайчого Великого князівства Литовського, володимирського старости князя Костянтина Острозького, львівського хорунжого Миколая Жолкевського, володимирського ґродського писаря Андрія Романовського та Амброжего Лаща, опікунів, призначених покійним власником, волинським підстолієм Ґабріелем Прусиновським 364–368

№ 153. 1582 р., травня 2. Луцьк. – Скарга Івана Жуковецького до луцького ґродського уряду на пасерба Прокопа Холоневського, який вигнав його з маєтку Холонів та захопив майно і документи на маєтки Жуковець і Горзвин.....*368*

№ 154. 1582 р., травня 5. Луцьк. – Скарга Криштофа Побединського, рівненського намісника вишегродського старости Войтеха Стареховського, до луцького ґродського уряду на Семена Хребтовича Богуринського, який зі слугами наїхав на двір у селі Бармаки; перелік та оцінка вартості пограбованого майна.....*368–369*

№ 155. 1582 р., травня 30. Луцьк [1582 р., березня 20. Охлопів]. – Тестамент Бориса Дахновича Охлоповського, за яким він передає свою дружину Настасю Михайлівну Ощовську та дітей в опіку Василю і Микиті Ощовським та Івану Селецькому.....*370–371*

№ 156. 1582 р., червня 8. Луцьк [1582 р., червня 5. Ворончин]. – Визнання луцького возного Яцка Гуляльницького перед луцьким ґродським урядом про введення князя Януша Воронецького у володіння маєтком Ворончин із селами: Стидень, Межилісся, Котова Воля, Волосова Воля, переданим йому батьком, князем Юрієм Воронецьким, та списання возним інвентаря Ворончинського двору.....*371–373*

№ 157. 1582 р., жовтня 18. Луцьк. – Скарга Огренки Іванівни Чаруковської, дружини Андрія Кузьминського, до луцького ґродського уряду на свого сусіда, луцького возного Григорія Посника Івачковського, який за відсутності чоловіка вигнав її з Івачківського двору та захопив майно.....*373–374*

№ 158. 1583 р., вересня 30. Луцьк. – Скарга Ігната Юхновича Гуляльницького до луцького ґродського уряду на Станіслава Держановського, гуляльницькі піддані якого пограбували його винницю і побили сина Миска.....*374–375*

№ 159. 1583 р., жовтня 20. Луцьк [1581 р., червня 7. Луцьк]. – Зізнання луцького возного Марка Збранного перед луцьким ґродським урядом, що під час поховання Григорія Єло Букоємського його стриєчний брат Семен Куневський, у зв'язку з похилим віком, передав право опікунства над малолітніми дітьми покійного його небожу Івану Єло Букоємському та взяття останнім в опіку небіжчикових дітей, сина Адама і дочок Ганну та Катерину, разом з їхніми спадковими частками в маєтках Кунів, Букойма і Переморівка.....*375–379*

№ 160. 1583 р., листопада 15. Луцьк. – Скарга князя Василя Максимовича Сокольського до луцького ґродського уряду на князя Марка Солтановича Сокольського, слуги якого захопили і пограбували двір у селі Тростянець та майно князя Василя, його матері, сестри Марухни з переліком і оцінкою його вартості.....*379–380*

№ 161. 1584 р., березня 9. Володимир. – Зізнання возного Ісакія Долматського перед володимирським ґродським урядом про огляд зґвалтованої жовнірами неповнолітньої дочки Васка, підданого дружини князя Михайла Чорторийського з маєтку Грибовиця.....*380–381*

№ 162. 1584 р., березня 9. Володимир. – Скарга подружжя Дем'яна Мокренського і князівни Василиси Ружинської до володимирського ґродського уряду на подружжя Станіслава Молинського і Мар'ю Гаврилівну Яковицьку та їхніх синів, які нападають з підданими на їхній двір, погрожують та чинять шкоди *381–382*

№ 163. 1584 р., червня 4. Луцьк. – Реєстр майна небіжчика Григорія Чаплича Шпановського, підчашого Волинської землі, переданого його вдовою Оленою Єло Малинською опікунам: луцькому земському судді Федору Кадянові Чапличу Шпановському, Василю Андрійовичу Бабинському та луцькому земському писарю Івану Павловичу Шпаковському *383–384*

№ 164. 1584 р., червня 14. Володимир. – Скарга луцького ґродського писаря Петра Мложовського до володимирського ґродського уряду на Василя Борзобагатого Красенського та його служебних татар, які постійно чинили «кривъды» мешканцям сіл Колчин та Звоз, належних князю Олександру Пронському як луцькому старості *384–385*

№ 165. 1584 р., липня 8. Володимир. – Скарга Василя Мировицького (Вохнович Вербського) до володимирського ґродського уряду про відбирання у нього сином холмського каштеляна Миколая Лисаковського Ольбрихтом поля, розташованого в урочищі Великий Курган, побиття його дружини Овдоті Юр'ївни Вохновської, і дітей: Настасі, Єзофа, Яна та зізнання возного Дем'яна Мокренського про огляд тілесних ушкоджень Овдоті і Яна *386–387*

№ 166. 1584 р., вересня 28. Луцьк. – Декрет луцького ґродського суду у справі між Іваном Селецьким, Василем і Микитою Ощовськими, опікунами Настасі Михайлівни Ощовської, вдови Бориса Охлоповського, та Іоною Якимовичем Охлоповським щодо взаємних звинувачень у крадіжці пшениці на підставі свідчень Станіслава Збицького, служебника Іони Охлоповського, та луцького возного Матиса Славоґурського *387–391*

№ 167. 1584 р., жовтня 26. Володимир [1583 р., травня 6. Ковель]. – Дарчий лист князя Андрія Михайловича Курбського слузі Івану Люшницькому на маєток Двірець у Ковельській волості як винагороду за багатолітнє вірне служіння на умовах несення військової служби *391–392*

№ 168. 1584 р., листопада 15. Володимир [1584 р., серпня 27. Люблін]. – Привілей короля Стефана Баторія князю Янушу Васильовичу Острозькому на уряд волинського воєводи *392–393*

№ 169. 1585 р., лютого 4. Луцьк. – Скарга Яцка Андрійовича, підданого князя Федора Буремльського із села Зміїнець, до луцького ґродського уряду на луцького єврея Афрашця (Опрашця) Єіловича, який його побив і пограбував *394*

№ 170. 1585 р., квітня 10. Луцьк. – Скарга Лева Лясоти до луцького ґродського уряду на кременецького підкоморія Адама Боговитина Козерадського щодо пограбування його слугами і підданими двору у маєтку Яшківці, в якій міститься перелік і оцінка вартості пограбованого

майна Лясоти, урядника Наума Шостаковського, його дружини Ганни, двірських слуг Радка Москвитина (Москаля) і Васка Литвина, та визнання луцького возного Андрія Хреновського про огляд пошкоджених будівель та ран, завданих постраждалим *394–397*

№ 171. 1585 р., квітня 15. Володимир. – Скарга Михайла Оранського до володимирського ґродського уряду на своїх слуг Степана Барановського та Станіслава Козельського, які змовилися його пограбувати і вбити, про що він дізнався від слуги Юрка, та зізнання возного Михайла Голуба Сердятицького про свідчення Барановського під час допиту *397–399*

№ 172. 1585 р., травня 9. Луцьк. – Скарга володимирських ґродських урядників, підстарости Андрія Романовського, судді Федора Курцевича та писаря Костянтина Курцевича, від імені крайчого Великого князівства Литовського, володимирського старости князя Костянтина Острозького на князя Петра Полубенського, який під час судових рочків, порушуючи громадський спокій у місті Володимир, вчинив погром єврейських будинків і зґвалтував єврейську служницю Ганну, та зізнання у цій справі володимирських возних: Дем'яна Мокренського, Ісакія Долматського і Михайла Голуба Сердятицького *399–401*

№ 173. 1585 р., травня 13. Луцьк. – Зізнання шляхтича Федора Чайковського перед луцьким ґродським урядом про відвідування шинку на запросини шевця Федора Котевича *401–402*

№ 174. 1585 р., червня 7. Луцьк. – Заява жовніра Станіслава Внуровського перед луцьким ґродським урядом, що Ольшевський, товариш з роти Старинського, не з'явився на «сєдєньа» у Луцькому замку, де він мав відсидіти 12 тижнів за вироком приятельського суду *402*

№ 175. 1585 р., липня 25. Володимир. – Скарга поповичів Лукаша та Івана з міста Межирич, підданих троцького воєводи князя Стефана Корибута Збаразького, до володимирського ґродського уряду на служебника Григорія Колмовського Матуша Ланевського і серкізівського війта Івана Лядвича, які їх пограбували та захопили дружин і дітей під час їхнього повернення до Межирича після тривалої служби на Волині *402–404*

№ 176. 1585 р., липня 31. Володимир. – Лист-зобов'язання князя Прокопа Курцевича виплатити Федорові Сипковському, служебнику свого покійного брата князя Олександра Курцевича, ґрошову винагороду за вірну службу, згідно з тестаментом небіжчика *404–405*

№ 177. 1585 р., вересня 1. Луцьк. – Визнання луцького возного Станіслава Коломийського перед луцьким ґродським урядом про відібрання Томилою Вороною Боратинським маєтку і двору Цевів у вдови Яна Ворони Боратинського; подається реєстр підданих та оцінка пограбованого майна *405–406*

№ 178. 1586 р., квітня 24. Володимир. – Скарга Яна Мнишковського до володимирського ґродського уряду на Тимофія Черневського, який покалічив його підданого Федка Коптевича, котрий не зміг доглянути власну худобу, яка через це поздихала *406*

№ 179. 1586 р., травня 22. Луцьк [1529 р., лютого 13. Вільно]. – Привілей польського короля Зиґмунта I Старого троцькому городничому князю Петру Михайловичу на маєтки: Дерн, Одиради, Уховецьк, Мощаниця *406–408*

№ 180. 1586 р., червня 7. Луцьк. – Заява Катерини Горайнівни, дружини Валентія Пашинського, про передання двох частин маєтку Ясениничі своїм синам від першого чоловіка Мартина Ясениницького – Івану, Андрію та Левку *408–409*

№ 181. 1586 р., червня 10. Луцьк [1586 р., січня 6. Коблин]. – Тестамент Раймунда Каркасона, особистого лікаря київського воєводи, маршалка Волинської землі князя Василя-Костянтина Острозького *409–411*

№ 182. 1586 р., червня 15. Володимир. – Скарга Якуба Бриковського, служебника Матея Вигнанського, до володимирського ґродського уряду на Івана Дубовицького і його служебницю Зофію про заподіяння ними тілесних ушкоджень та зізнання возного Ісакія Долматського про огляд пораненого *411–412*

№ 183. 1586 р., червня 17. Володимир [1566 р., березня 3. Іваничі]. – Лист Лавріна Богушевича Іваницького, яким було гарантовано право на волю та можливість безперешкодно залишити маєток Іваничі у будь-який час городельському ковалю Тимошу, його дружині та синам Денису, Карпу, Стецьку і Оску *412–413*

№ 184. 1587 р., січня 2. Володимир. – Скарга володимирського міщанина Стефана Завади до володимирського ґродського уряду на володимирського війта Михайла Дубницького, який, будучи свідком і зберігачем розписки у справі про позику грошей Завадою у Максима Лудовича, не передав борговий лист Заваді після повернення ним грошей Лудовичу, а також через особисту неприязнь образив його честь та гідність і довів до зубожіння *413–415*

№ 185. 1587 р., січня 22. Луцьк. – Скарга Сасина Русиновича Берестецького до луцького ґродського уряду на Семена Фалелійовича Рогозинського про завдання йому ран під час сварки і бійки між Семеном Рогозинським та Янушом Кошкою, та зізнання луцького возного Марка Збранного про огляд ран потерпілого *415–416*

№ 186. 1587 р., лютого 9. Луцьк. – Скарга Микити Бражинського до луцького ґродського уряду на Яна Комнацького про його побиття, пограбування та ув'язнення у селі Дяків дяківським урядником Яном Семковським, у якій міститься перелік та оцінка вартості пограбованого майна, та визнання луцького возного Григорія Анцутича про огляд ран потерпілого *416–418*

№ 187. 1587 р., лютого 10. Володимир. – Скарга Гнівоша Козинського про те, що під час його гостин на хрестинах сина київського земського судича Андрія Немирича Стефана князь Андрій Козека вчинив замах на його життя, а князівський служебник Себастян Конарський поранив його служебника Яна Несташевського *418–419*

№ 188. 1587 р., лютого 22. Луцьк. – Скарга луцької міщанки Орини, дружини Щасного, до луцького ґродського уряду на кременецького земського суддю Антонія Єловицького, який захопив її будинок у місті Луцьку, пограбував майно і поселив Тишка Седляра, та визнання луцького возного Федора Свиридовського щодо цієї справи *419–421*

№ 189. 1587 р., березня 14. Луцьк. – Скарга Стефана Сербина до луцького ґродського уряду на Мар'ю Чаплянку Шпановську, удову князя Богуша Корецького, яка не сплатила, згідно угоди, за дванадцятирічну службу та, наславши своїх слуг, пограбувала його майно і захопила листи, у тому числі про угоду щодо оплати його послуг..... *421–422*

№ 190. 1587 р., травня 29. Луцьк. – Реєстр речей, повернених володимирським і берестейським єпископом, архімандритом Києво-Печерського монастиря Мелентієм Хребтовичом Богуринським Шломі Єрусалимцю *422–423*

№ 191. 1587 р., червня 10. Володимир. – Скарга луцького підкоморія Яна Харлинського до володимирського ґродського уряду на слуг київського воєводи, маршалка Волинської землі князя Василя-Костянтина Костянтиновича Острозького: Криштофа, Андрія і Юрія Римінських, Юска Опарипеського, Андрія Вільгорського та Януша Кошку, які зі слугами напали на його маєток Жуковець, побили слуг та відібрали у них одяг, перелік якого подається *423–426*

№ 192. 1587 р., вересня 24. Луцьк. – Зізнання возного Яна Пецинського перед луцьким ґродським урядом про очікування луцького мостовничого Івана Красеньского в Луцькому замку на сплату за спуст Риканського ставу від луцьких міщан Самійла Максимовича та його зятя Євхима *427*

№ 193. 1588 р., березня 11. Володимир. – Скарга брацлавського воєводи князя Романа Романовича Санґушка на свого підданого Арнольфа Вириковського, який, отруївши князя і його слугу Федора Дорогостеського, втік з маєтку Несухоїжі..... *427–428*

№ 194. 1588 р., квітня 10. Володимир. – Зізнання володимирського возного Ісакія Долматського про показання засудженої на смерть Ганни Карпової щодо злодіїв Каленика та його сина..... *428–429*

№ 195. 1588 р., червня 20. Луцьк [1587 р., травня 9. Серники]. – Дарчий лист князя Романа Санґушка на суму 2 тисячі кіп грошів, забезпечену на маєтку Воєгоща, за багаторічну віддану службу Федору Дорогостейському, який спершу навчав його «словєнского ꙗзыка читати и писати», потім був у нього писарем і підскарбієм, за умови подальшої служби його самого і потомків та спорядження ними з наданого маєтку двох вершників на військову службу..... *429–431*

№ 196. 1588 р., червня 20. Луцьк. – Скарга Фалелія Бережецького до луцького земського уряду на Григорія Дениска, який застрелив його братанича Матфея Григоровича Минковського, та зізнання повітового возного Федора Свиридовського про публічне оголошення забиття та огляд тіла покійного..... *431–432*

№ 197. 1588 р., червня 25. Луцьк. – Визнання Катерини Сенютянки з Ляховець, дружини Яна Комнацького, перед луцьким земським урядом повноліття сина Костянтина Чаплича Шпаʼновського, народженого у попередньому шлюбі з покійним Федором Чапличем Шпановським, з метою звільнення його від опіки стрия, київського каштеляна Івана Чаплича Шпановського *432–433*

№ 198. 1588 р., липня 12. Володимир [1588 р., лютого 28. Секунь]. – Тестамент Михайла Яковича Секуньського..... *433–437*

№ 199. 1589 р., січня 1. Луцьк [1588 р., жовтня 27. Лисин]. – Визнання луцького возного Яцка Гуляльницького перед луцьким земським урядом про введення луцького земського підсудка Івана Михайловича Хрінницького у володіння маєтком Лисин, згідно продажного листа Станіслава Миколайовича Палуцького, та списання реєстру двора і підданих селян *437–439*

№ 200. 1589 р., січня 1. Луцьк. – Скарга Богуша Липленського до луцького ґродського уряду на Гелену Залеську, яка постійно насилає сина Миколая Круша зі слугами на маєток Хусів, через що дружина, діти, сестра і челядь Липленського змушені переховуватись у приятелів, та заява Михайла Федоровича Гулевича Воютинського, що його недорослий син Василь, проживаючи в домі Богуша «при бакалʼару для науки», захворів, ховаючись від нападників у снігових заметах..... *439–441*

№ 201. 1589 р., січня 18. Луцьк. – Зізнання луцького возного Григорія Вербського перед луцьким земським урядом про введення Семена Козинського у володіння четвертою частиною маєтків Богурин і Куняткив Луцького повіту, проданих йому подружжям Григорієм Подбийнетом і Катериною Іванівною Богуринською, та реєстр підданих цих сіл..... *441–442*

№ 202. 1590 р., січня 20. Луцьк. – Скарга Адама Новоселицького до луцького ґродського уряду на Станіслава Держановського, жовніра роти варшавського каштеляна Яна Ренчайського, який зі слугами розграбував Шельвівський маєток у Гуляльниках, з переліком та оцінкою вартості заграбованого майна, та визнання луцького возного Матиса Славоґурського про огляд заподіяної шкоди..... *442–444*

№ 203. 1590 р., січня 24. Володимир. – Скарга Войни Порядничa Защитовського, служебника князя Григорія Санґушка Кошерського, на підданого володимирського земського писаря Федора Солтана Яска Силку, який за намовою Михайла Яновича Загоровського погрожує розправитися з членами його родини, та про збройний напад на брата Романа *444–445*

№ 204. 1590 р., березня 22. Луцьк. – Визнання луцького возного Марка Збранного перед луцьким ґродським урядом про пограбування Кіндратом Хорошком збіжжя у млині Богдана і Івана Княгининських *446*

№ 205. 1590 р., квітня 1. Володимир. – Зізнання володимирського возного Ісакія Долматського перед володимирським ґродським урядом про заяву сина Михайла Семеновича Івана щодо обставин повернення володимирськими радцями – Михайлом Семеновичем і Тимофієм Пахировичем – боргу небіжчику Матіяшу Шамотулі *446–447*

№ 206. 1590 р., липня 2. Володимир. – Реєстр речей, узятих з комори ковельського війта Григорія Федоровича на потреби князя Андрія Курбського *447–450*

№ 207. 1590 р., липня 5. Володимир. – Зізнання володимирського возного Ісакія Долматського перед володимирським ґродським урядом, що на прохання Войни Порядничa Защитовського він опитав володимирських міщан щодо соціального статусу Бартоша Силки, батька Яска та Олізара Силків *450–451*

№ 208. 1590 р., жовтня 5. Луцьк [1590 р., вересня 17. Луцьк]. – Дільчий лист про розподіл половини маєтку Привередів між дочками покійного Михайла Приведовського, Зофією, дружиною волинського мечника Тимофія Висоцького, та Федорою, дружиною Григорія Андрійовича Дедеркала, з реєстром підданих селян і пляцу в місті Луцьку..... *451–453*

№ 209. 1590 р., жовтня 15. Луцьк. – Скарга Якова Ощовського до луцького ґродського уряду на Яцка Білостоцького, який за побиття дружини Ощовського Ганни Іванівни Білостоцької за рішенням приятельського суду мав відсидіти у Луцькому замку чотири тижні, але до замку не з'явився і його дружину не перепросив *453–454*

№ 210. 1590 р., жовтня 27. Луцьк. – Скарга Яна Жоравницького до луцького ґродського уряду на Ганну Гулевичівну, дружину князя Юрія Пузини, долзькі піддані якої пограбували його жоравницьких і волицьких селян; перелік та оцінка вартості пограбованого майна..... *454–456*

№ 211. 1590 р., грудня 2. Луцьк. – Скарга Андрія Прусиновського, жовніра роти Адама Прусиновського, до луцького ґродського уряду на несвіцьких урядників, які, закликавши селян, вчинили опір при спробі вибирання стації та завдали шкоди жовнірам; перелік та оцінка вартості майна, відібраного у жовнірів *456–457*

№ 212. 1590 р., грудня 5. Луцьк. – Скарга Якова Ощовського до луцького ґродського уряду на пустомитського урядника Бихавського та свинюського урядника Орховського, які, шукаючи його в маєтку Терешківці для розправи, образили його матір..... *457–458*

№ 213. 1590 р., грудня 6. Луцьк. – Скарга Яна Обчинського до луцького ґродського уряду на швагра Степана Солоневського, який не повернув дві мари жита і позичений на тиждень одяг..... *458–459*

№ 214. 1591 р., березня 2. Володимир. – Зізнання володимирського возного Ісакія Долматського перед володимирським ґродським урядом у справі Федора і Властного Костюшковичів Хоболтовських з братовою Катериною Гулевичівною, яка не з'явилася на поховання свого чоловіка, їхнього брата Івана Костюшковича Хоболтовського *459–460*

№ 215. 1591 р., листопада 20. Луцьк. – Скарга князівни Марини Андріївни Друцької Соколинської, дружини луцького підсудка Івана Хрінницького, до луцького ґродського уряду на сина від першого шлюбу, князя Андрія Олександровича Буремльського, про привласнення ним маєткової документації та майна, які вона перед поїздкою на Білу Русь

довірила на зберігання його брату, князю Федору Буремльському, який під час її відсутності помер; перелік та оцінка вартості цих речей *460–462*

№ 216. 1591 р., листопада 25. Луцьк. – Оповідання підданого села Голешів Трохима Полешка перед луцьким ґродським урядом про повернення додому коня, вкраденого у нього два роки тому..... *462*

№ 217. 1591 р., грудня 13. Луцьк. – Скарга четвертенського єврея Іцка Натановича до луцького ґродського уряду на Кирила Зубцовського, який начебто продав його будинок у місті Ковелі, та свідчення луцького возного Войтеха Яблонського про перебіг перемовин сторін..... *462–164*

№ 218. 1592 р., січня 22. Луцьк. – Скарга Войтеха Краєвського, боголюбського урядника львівського, галицького та кам'янець-подільського єпископа, жидичинського архімандрита Гедеона Болобана, до луцького ґродського уряду на Романа Олехновича Козинського, який зі слугами влаштував погром у боголюбській корчмі, розігнавши усіх відвідувачів *464–465*

№ 219. 1592 р., лютого 19. Луцьк. – Скарга луцького міщанина Григорія Голузки до луцького ґродського уряду, підтримана бурмистром і радцями, на Семена Богдановича Круневича, який пограбував його дім і ув'язнив сина Івашка, та визнання луцького возного Фронца Бромирського про перебування у в'язниці Івашка, який підтвердив, що його посадив до в'язниці Семен Круневич..... *466*

№ 220. 1592 р., березня 17. Луцьк [1591 р., вересня 11. Кременець]. – Лист волинського воєводи, білоцерківського і богуславського старости князя Януша Острозького про призначення на луцьке вознівство Валентія Тучаницького *467*

№ 221. 1592 р., березня 20. Луцьк [1591 р., лютого 22. Корець]. – Тестамент Єви Дембської, за яким опікуном неповнолітніх дітей нею призначено зятя Андрія Душевського та зроблено розпорядження щодо розподілу майна між дітьми *467–470*

№ 222. 1592 р., червня 12. Луцьк. – Визнання луцького возного Матиса Славоґурського перед луцьким ґродським урядом у справі Станіслава Навинского з підданим троцького каштеляна Кузмою, який у рахунок погашення боргу віддав Навинському коня *470*

№ 223. 1592 р., червня 19. Луцьк. – Скарга Григорія Баковецького до луцького ґродського уряду на Лавріна Дривинського, який відмовився відпустити його з рукодайної служби і видати платню *471*

№ 224. 1592 р., червня 19. Луцьк. – Скарга Лавріна Дривинського до луцького ґродського уряду на рукодайного слугу Григорія Баковецького, який самовільно покинув службу, не прозвітувавши належним чином про ввірені йому кошти *472*

№ 225. 1592 р., червня 24. Луцьк [1592 р., червня 23. Юшківці]. – Зізнання луцького возного Григорія Вербського перед луцьким ґродським урядом, що під час поховання Федори Хом'яківни він подав в опіку Федору та Івану Петровичам Хом'якам їхнього сестринця Федора, згідно

з тестаментом його батька-небіжчика Василя Юшковського, разом зі спадковим маєтком Юшківці та реєстром двору і підданих селян, складеним за дозволом вітчима Патрикія Окорського *472–473*

№ 226. 1592 р., липня 8. Кременець [1590 р., лютого 26. Варшава]. – Привілей короля Зиґмунда III волинському зем'янину Янушу Жабокрицькому на уряд кременецького земського судді *473–475*

№ 227. 1592 р., липня 15. Луцьк. – Скарга Михайла Ворони Боратинського до луцького ґродського уряду на Северина і Юрія Жуковецьких, які побили і пограбували його самого, дружину та слугу Яна Яворинського, та зізнання луцького возного Фронца Бромирського про огляд ран потерпілого слуги *475–477*

№ 228. 1592 р., липня 31. Луцьк. – Скарга луцького єврея Айзака Мошієвича до луцького ґродського уряду на золотаря Білицького, який замість викупу заставленого срібла намагався завдати йому тілесні ушкодження *477*

№ 229. 1592 р., серпня 5. Луцьк. – Зізнання луцького возного Войтеха Яблонського перед луцьким ґродським урядом про претензії луцького єврея Мошка Гайдука до луцького бурмистра Зенка Никоновича щодо мосту через р.Стир, на ремонт якого з нього було взято кошти *478*

№ 230. 1592 р., серпня 24. Луцьк. – Визнання возного Матиса Славоґурського перед луцьким ґродським урядом про смертельне поранення кременецького єврея Айзака луцьким міщанином Васком Онисковичем та невдалу спробу арешту вбивці луцькою єврейською громадою *478–480*

№ 231. 1592 р., листопада 6. Луцьк. – Скарга луцького міщанина Семена Івановича до луцького ґродського уряду на Януша Угриновського, який, згідно угоди, не забезпечив помешкання для робітників на зданому в оренду ставі *480*

№ 232. 1592 р., листопада 14. Луцьк. – Угода між київськими міщанами – Станіславом Яворським і Григорієм Павловичем, поводами, з одного боку, та Якубом Ястрембським і Терентієм Яцковичем Серепою, відповідачами, з другого, щодо відкладення поїздки на королівський суд у зв'язку з пошестю у Варшаві *480–481*

№ 233. 1592 р., листопада 18. Кременець. – Декрет кременецького земського суду у справі подружжя Григорія Сенюти Ольшаницького і Дороти Виждчанки з кременецьким войським Федором Сенютою Ляховецьким, який 1584 року, скориставшись незахищеністю удови Дороти після смерті першого чоловіка Григорія Волчка, під час її відсутності напав на маєток Миклаші, пограбував речі, вивіз та збезчестив її вихованицю Марухну, яка за цей час народила від нього кількох дітей, і продовжує утримувати у своєму маєтку Дедеркали *481–484*

№ 234. 1592 р., листопада 18. Кременець. – Декрет кременецького земського суду у справі подружжя Маруші Федорівни Білокриницької і Федора Жашковського з кременецьким старостою, брацлавським воєводою князем Янушом Збаразьким, який, піддавши сумніву шляхетське походження подружньої пари, захопив спадкову частину Маруші в маєтку Біла Криниця *484–489*

№ 235. 1592 р., листопада 21. Кременець [1592 р., листопада 18. Збараж]. – Інвентар частини міста Збаража та сіл Зарудде, Охримівці, Черниківці з реєстром їх підданих, складений кременецьким возним Михайлом Гуляльницьким, при переданні дочок покійного подружжя, князя Юрія Миколайовича Збаразького та Барбари Михайлівни Козинської, князівен Галшки і Катерини Збаразьких, призначеним судом опікунам – кременецькому старості, брацлавському воєводі князю Янушу Збаразькому і князю Петру Збаразькому *489–492*

№ 236. 1592 р., листопада 23. Кременець [1586 р., листопада 11. Ямпіль]. – Інвентар міста Ямпіль і прилеглих до нього сіл Дідківці, Довгалівка, Лепесівка, Святець, Вязовець, Лисогірка, Паньківці, Тихомель з реєстром їх підданих, складений кременецьким возним Іваном Білокриницьким, при переданні князівни Барбари, дочки-спадкоємиці покійного князя Стефана Збаразького, в опіку князям – кременецькому старості, брацлавському воєводі Янушу Збаразькому та Костянтину Владиславовичу Збаразькому *492–496*

№ 237. 1592 р., грудня 11. Луцьк. – Зізнання луцького возного Сидора Гуляльницького перед луцьким ґродським урядом про випадкове поранення хлопчика Трохима під час гри з сином поповича Сидора Масковича Феском (Хвеском) та прохання пораненого в разі смерті роздати його маєтність на шпиталь та бідних *497*

№ 238. 1593 р., січня 13. Луцьк. – Скарга князя Станіслава Воронецького до луцького ґродського уряду на Тита і Киндина Хом'яків, у якій він спростовує їхні майнові претензії щодо начебто позиченої ним суми грошей у покійної дружини Ганни Хом'яківни, зазначаючи про надання їм лише права видати заміж дочку Марушу, яку наразі виховує її бабка Лабунська *498*

№ 239. 1593 р., березня 2. Володимир. – Зізнання володимирського возного Ісакія Долматського перед володимирським ґродським урядом про нез'явлення Андрія Дідка Трипольського для взяття шлюбу з Федорою, сестрою Андрія та Фрідріха Подгороденських, згідно укладеної з ними угоди *498–500*

№ 240. 1593 р., квітня 15. Луцьк. – Оповідання Антона Визґерда Заболоцького перед луцьким ґродським урядом про втечу наймита Васка Литвина в сусіднє село Іванчичі до поповича Сидора та схоплення втікача, який за намовою поповича, чинячи опір, поранив його *500–501*

№ 241. 1593 р., квітня 22. Луцьк. – Заява Федора Тереховича, гнідавського урядника Семена Круневича, перед луцьким ґродським урядом про пожежу в селі Гнідава, знищені вогнем будинки, загиблих людей та згорілі королівські листи гнідавським підданим на певні привілеї, та зізнання луцького возного Федора Свиридовського про огляд наслідків пожежі *501–503*

№ 242. 1593 р., червня 5. Луцьк. – Скарга луцького єврея Мошка Гайдука до луцького ґродського уряду на пана Гаврила Тимошовича Гуляльницького, який вкрав у його домі столове срібло *503*

№ 243. 1593 р., червня 8. Луцьк. – Скарга Станіслава Козаревського, муравицького урядника віленського тивуна Яна Паца, до луцького ґродського уряду на рудецьких підданих волинського чашника Федора Рудецького, які під час весілля у селі Рудка побили і пограбували муравицького міщанина кушніра Куцка Верещеня (Верещаку), та зізнання луцького возного Марка Збранного про огляд потерпілого *503–505*

№ 244. 1593 р., червня 14. Луцьк. – Скарга крупського священика Василя Подгаєцького до луцького ґродського уряду на луцьких міщан-ремісників, які під час загрози татарського нападу, відбуваючи сторожу на міських укріпленнях, пострілом поранили його дочку Богдану, та зізнання луцького возного Яна Валевського про огляд заподіяних жінці ран *505–506*

№ 245. 1593 р., липня 31. Луцьк. – Зізнання волинського возного Івана Жуковецького перед луцьким ґродським урядом про Тимоша Полубенку з Голятина, який, жебракуючи з сім'єю у селі Зборишів, помер 1592 року, незабаром померла і його дружина, а їхня маленька донька мешкає разом з бабусею у дворі Григорія Колмовського *506–507*

№ 246. 1593 р., вересня 23. Луцьк. – Заява київського стольника князя Матуша (Матиса) зі Збаража Воронецького перед луцьким ґродським урядом про втечу служебного хлопця та крадіжку ним його речей *507*

№ 247. 1593 р., жовтня 1. Луцьк. – Заява Миколая Стахорського перед луцьким ґродським урядом про припинення служби у Лавріна Дривинського через несплату ним винагороди за послуги *507–508*

№ 248. 1593 р., листопада 18. Кременець. – Визнання Ганни Костюшківни Хоболтовської, дружини Костянтина Колпитовського, перед кременецьким земським урядом повноліття сина Івана, народженого у шлюбі з колишнім чоловіком, покійним Іваном Романовичем Сенютою *508*

№ 249. 1593 р., листопада 22. Кременець. – Позов несухоїзького поповича Стефана Шолухи Дорогостейського до підляського воєводи князя Януша Заславського, який, заставивши йому місто Несухоїжі та прилеглі до нього села, наслав слуг, які пограбували його майно, детально перелічене у позові *509–512*

№ 250. 1593 р., листопада 24. Кременець. – Зізнання кременецького возного Стефана Покощовського перед кременецьким земським урядом про огляд спаленого двору Єсифа Малишки в с. Теліжинці під час татарського нападу 14 червня 1593 року, де згоріли передані дворогосподарю князем Янушем Заславським привілеї на Мелецький монастир, та зізнання возного, що він був свідком того спалення, оскільки на той час був неподалік двору *513–514*

№ 251. 1594 р., лютого 15. Кременець [1592 р., вересня 16. Кременець]. – Заява Богдана Андрузького перед кременецьким земським урядом про втрату привілеїв на маєток Андругу, «граничних» листів та поборових квитів під час пожежі, що сталася у ніч з 14 на 15 січня 1592 р.,

та визнання кременецького возного Григорія Гуляльницького про огляд шкоди, заподіяної пожежою.....*514–516*

№ 252. 1594 р., лютого 18. Кременець. – Скарга волочника Степана Дроневича до кременецького земського уряду на Івана, Петра, Олексія Некрашевичів Бережецьких та дружину Опанаса Андрузького, які, найнявши його переміряти маєток Бережці на волоки, відмовляються розділити їх між собою, через що не сплатили йому за роботу.....*516*

№ 253. 1594 р., червня 4. Луцьк. – Скарга Богдана Борейка Кнерутського від себе та брата Григорія до луцького ґродського уряду на дружину Марка Борейка, яка зі своїми слугами побила і пограбувала їхнього слугу Трухона Кухара та підданих Грицка і Митроху Яковцевича, та визнання возного Яна Валевського про огляд поранених та завданої шкоди *516–518*

№ 254. 1594 р., червня 15. Луцьк [1584 р., червня 5. Свищів]. – Розподіл маєтків Свищів і Надчиці між братами Тимофієм і Остафієм Свищовськими за участю полюбовного суду у складі волинського чашника Федора Рудецького, його брата Антонія, Василя Болбаса Ростоцького і Яна Ворони Боратинського та реєстр селянських родин, які відійшли до Тимофія.....*518–521*

№ 255. 1594 р., червня 16. Луцьк. – Декрет луцького земського суду у справі подружжя Матея Бердовського і Анни Сокорівни з Григорієм Юнковичем Колмовським щодо відшкодування ним матеріальних витрат, оскільки, поставивши під сумнів їхнє шляхетське походження, він змусив їх доводити шляхетство у багатьох судових засіданнях, внаслідок чого вони зазнали значних матеріальних збитків.....*521–524*

№ 256. 1594 р., червня 16. Луцьк. – Декрет луцького земського суду у справі подружжя Матея Бердовського і Анни Сокорівни з Григорієм Колмовським, який кілька років тому, оголосивши молоду шляхтянку Настасю, дочку Анни, народжену нею у першому шлюбі з Федором Обуховичем, своєю збіглою служницею, за судовою постановою отримав дівчину у своє підданство, зґвалтував її й продовжує утримувати у власному маєтку.....*524–527*

№ 257. 1594 р., липня 24. Луцьк. – Скарга дружини князя Станіслава зі Збаража Воронецького Марини Гулевичівни до луцького ґродського уряду на брата її чоловіка, київського стольника князя Матуша (Матиса) зі Збаража Воронецького, який, не відпускаючи додому її чоловіка для огляду заподіяних ним же шкод, не допустив до нього і возного; під час другого нападу на маєток Щурин Матуш (Матис) Воронецький намовив князя Станіслава ображати свою дружину, а під час її виїзду з дочкою до села Зміїнець він зі слугами зупинив воза і захопив шкатулу з різними документами.....*527–529*

№ 258. 1595 р., січня 14. Луцьк. – Скарга Федора Шимковича Шклинського до луцького ґродського уряду на Яна Цимінського, який всупереч правовим приписам викликав його на поєдинок «пѣшо шаблѧми албо на конѧх с копиѧми».....*529–530*

№ 259. 1595 р., лютого 3. Луцьк. – Скарга Яна Шмоневського, служебника луцького біскупа Берната Мациєвського, до луцького ґродського уряду на Романа Войну, який відібрав у його дружини коштовну хустку, якою була обгорнута свічка-громниця після святкової служби *530–531*

№ 260. 1595 р., лютого 25. Луцьк. – Скарга Петра Рогачевського від себе і дружини Ганни Гуляльницької до луцького ґродського уряду на брата Михайла, який зґвалтував і силоміць кілька днів утримував їхню служебну «дѣвку» Овдотю *531–532*

№ 261. 1595 р., червня 25. Луцьк. – Визнання Миколая Олександровича Семашка перед луцьким ґродським урядом про звільнення з підданства Федора Матфійовича Непоседящого, який, змалку пішовши з міста Острожець на «науку кушнєрскую», осів і одружився у місті Луцьку *532*

№ 262. 1595 р., серпня 23. Луцьк. – Заява Романа Войни перед луцьким ґродським урядом про втечу з вкраденими у нього речами служебника Яна Житовича, якого він взяв на службу за рекомендацією Балцера Мартишевського *533*

№ 263. 1595 р., вересня 2. Луцьк. – Скарга Василя Васильовича Загоровського до луцького ґродського уряду на Балцера Мартишевського, за рекомендаційним листом якого він взяв на службу Рибинського, котрий утік, вкравши його майно, перелік та оцінка вартості якого подається *533–535*

№ 264. 1595 р., вересня 6. Луцьк. – Скарга волинського возного Єремія Радочинського до луцького ґродського уряду на королівского ротмістра Гуляльницького та його жовнірів, які протиправно вибрали стацію з маєтків дружини підляського воєводи князя Януша Заславського, княгині Олександри Романівни Санґушківни – з міста Голятин та приналежних до нього сіл, з реєстром постраждалих підданих та переліком реквізованого майна *535–540*

№ 265. 1595 р., листопада 18. Кременець. – Мирова угода, що сталася у процесі розгляду кременецьким земським судом справи Левка, Васка Карповича з жоною Ганною, базалійських підданих волинського воєводи князя Олександра Острозького, і Кузми Забужанського з дружиною Рахною, підданого Сави Яловицького, – синів і дочок покійного Станіслава Колтуна, з другим чоловіком покійної матері Раїни, Станіславом Стецковичем, щодо спадку по батькові і матері *540–542*

№ 266. 1596 р. січня 17. Луцьк. – Скарга братів Остафія і Василя Єло Малинських до луцького земського уряду на Андрія Васильовича Гулевича, який разом зі своїми пахолками та слугами Дем'яна Гулевича забив на смерть їхнього родича Адама Григоровича Єло Букоємського *542–543*

№ 267. 1596 р., січня 17. Луцьк. – Скарга Андрія Гулевича до луцького земського уряду на Адама Букоємського, який з Ярошем, Криштофом

Ґесинськими та іншою шляхтою, заступивши дорогу, коли він ішов з Луцького замку, зробив на нього напад, під час якого загинули його пахолки Горох і Лукаш *543–544*

№ 268. 1596 р., січня 17. Луцьк. – Декрет луцького земського суду у справі Григорія Котельницького з луцьким войським Жданом Боровицьким, який, запропонувавши Котельницькому посаду острозького підстарости на вигідних умовах, спровокував його залишити посаду підписка канцелярії луцького старости Олександра Семашка, але, не дотримавши обіцянки, призвів його до значних матеріальних втрат *544–547*

№ 269. 1596 р., січня 17. Луцьк. – Зізнання волинських возних Матиса Славоґурського і Василя Гуляльницького перед луцьким земським урядом про огляд ними тіла забитого насмерть Адама Букоємського та помешкання, де під час сесії земського суду сталося його забиття Андрієм Васильовичем Гулевичем *547–548*

№ 270. 1596 р., січня 18. Луцьк. – Декрет луцького земського суду у справі Мар'ї Яцківни Гуляльницької з Іваном Тимоховичем Гуляльницьким щодо повернення ним заставленого їй земельного наділу, відрізаного внаслідок волочної поміри, проведеної співвласниками села Гуляльники *548–550*

№ 271. 1596 р., січня 18. Луцьк. – Скарга Михайла Гулевича до луцького земського уряду на Станіслава Олдаковського про його змову з Яном Напольським щодо заподіяння смерті матері Адама Бранського, спустошення маєтку Брани й намовляння недорослого Адама віддати в заставу маєток Павлові Ґидзинському та прохання не приймати до уряду жодних майнових визнань від Адама у зв'язку з його неповноліттям *550–551*

№ 272. 1596 р., січня 19. Луцьк [1595 р., листопада 24. Гуляльники]. – Визнання Семена і Олехна Івановичів Пахновичів Гуляльницьких перед луцьким земським урядом про виконання декрету луцького земського суду, згідно якого вони виділили Мар'ї Яцківні Гуляльницькій частину ґрунту в урочищі Вокри в обмін на заставлену ними їй ділянку, відрізану внаслідок проведеної 1592 року волочної поміри в с. Гуляльники *551–554*

№ 273. 1596 р., квітня 9. Луцьк [1596 р., лютого 18. Гудчий Брод]. – Тестамент Семена Олехновича Лавриновича, померлого від випадкового поранення, отриманого від свого пана Гнівоша Гулевича Дрозденського, за яким рухоме майно тестатора доручалося вуєві Микиті Гулевичу Дрозденському з подальшим переданням братові *554–556*

№ 274. 1596 р., червня 26. Луцьк [1596 р., квітня 22. Харуча]. – Тестамент Андрія Річицького з проханням до князя Яхима Корецького щодо влаштування подальшої долі дітей та розпорядження про розподіл майна між дружиною і дітьми *557–558*

№ 275. 1596 р., липня 5. Володимир [1596 р., лютого 13. Володимир]. – Декрет володимирського земського суду у справі луцького і берестейського

біскупа Берната Мациєвського з Федором, Андрієм і Олександром Загоровськими, Іваном, Тимофієм і Яцком Обухами Вощатинськими та їх братаничами Петром і Сліським Федоровичами щодо розмежування земель біскупського маєтку Хотячів і села Вощатин *558–560*

№ 276. 1596 р., липня 6. Володимир [1596 р., червня 29. Дроздня]. – Тестамент Михайла Гулевича Дрозденського *561–562*

№ 277. 1596 р., липня 27. Кременець. – Декрет кременецького земського суду у справі князя Януша Збаразького з Яном Боговитином Шумським, який, уклавши угоду з князівським підданим Хилком на оренду маєтку Шумська і взявши завдаток, скористався неписьменністю останнього і в орендній угоді замість нього вписав власного підданого Мартина *562–564*

№ 278. 1596 р., серпня 1. Луцьк. – Скарга луцької міщанки Ганни Андрієвої та її дочки Ганни, дружини Станіслава Петровича Кравця, до луцького ґродського уряду на Михайла Гулевича, який завдав смертельної рани чоловікові дочки, та зізнання возного Матиса Славоґурського про огляд потерпілого *564–565*

№ 279. 1596 р., серпня 20. Луцьк. – Скарга Лавріна Дривинського до луцького ґродського уряду на Адама і Каспера Ґабріеловичів Прусиновських та їхніх помічників Станіслава і Павла Жоравинських, які з наміром його вбити напали вночі на дім у селі Пашова, та свідчення возних Малхера Лукашевича і Федора Свиридовського про огляд поранених та перелічені господарем збитки *565–569*

№ 280. 1596 р., вересня 20. Луцьк [1596 р., липня 30. Козин]. – Інвентар маєтків Козин, Любче, Передмостє, Рудка, Залісці, Тихотин, Ставок, Соловичі, Падалівка з поіменним переліком селян та їх повинностей, списаний волинським возним Андрієм Жирицьким під час поховання Маруші Рудецької, удови князя Григорія Любецького, та передання їх разом з недорослими дітьми в опіку Остафію Єло Малинському *569–574*

№ 281. 1596 р., жовтня 30. Луцьк. – Визнання волинського возного Матея Вонсовського перед луцьким ґродським урядом про спалення з необережності підданими Романом та Омеляном Павлюкевичами гумна в селі Кустин, що перебувало в оренді Марка Китайчича *574*

№ 282. 1596 р., листопада 19. Кременець. – Декрет кременецького земського суду у справі Андрія і Павла Яроцьких з подружжям Станіславом Киринським і Барбарою Ходоровською, підданий яких Іван Згут з маєтку Голофастовець 1594 року вивіз підданих Яроцьких з маєтку Федірки та пограбував їх майно *575–577*

№ 283. 1596 р., грудня 15. Луцьк. – Визнання возного Матиса Славоґурського перед луцьким ґродським урядом, що під час постою у селі Хрінники жовнірської роти слуга жовніра Ірего Ґалезовського (Ґалензовського) Валко Варцабович випадково поранив селянина Євхима Ярошевича, у котрого у зв'язку з цим загострилися приступи епілепсії, на яку він хворів з дитинства *577–578*

№ 284. 1597 р., січня 9. Луцьк. – Скарга Івана Єло Букоємського і Лукаша Єло Куневського, родичів, та Зофії Свідзинської, дружини небіжчика Адама Єло Букоємського на луцький земський уряд за незаконне відкладення сесії земського суду через змову судових урядників з Андрієм Гулевичем, який разом зі своїми приятелями зірвав судове засідання, аби справа про вбивство ним покійного не дійшла до сеймового суду *578–579*

№ 285. 1597 р., лютого 24. Володимир. – Скарга володимирського земського писаря Юрія Овлочимського до володимирського ґродського уряду про утиски свинюськими євреями Іршем Левковичем та Ґецем Давидовичем християнського населення села Конюхи, незаконно орендованого ними у князя Григорія Санґушка Кошерського ... *579–580*

№ 286. 1597 р., березня 25. Володимир. – Скарга Кирика Ковалевича, селецького мельника, підданого князівського подружжя Януша Заславського і Олександри Романівни Санґушківни, до володимирського ґродського уряду на Григорія Новоселицького, який зґвалтував його сестру Ганну, та зізнання возного Щасного Злобоцького про огляд потерпілої *581*

№ 287. 1597 р., квітня 20. Володимир. – Зізнання возного Івана Жуковецького про скаргу Аврама та Івана Марковичів, підданих князя Григорія Санґушка Коширського із села Біле Поле, на свинюських євреїв Ірша та Ґеца щодо утисків ними християнського населення та побиття Іршем Аврама Марковича, внаслідок якого постраждалий невдовзі помер *582*

№ 288. 1597 р., травня 9. Кременець. – Скарга Фалелія Бережецького до кременецького ґродського уряду на Олександра Овадовського, який за вказівкою свого пана, волинського хорунжого Вацлава Боговитина, зіпсував посіяну городину в селі Жолобки, де він тримав частину маєтку в заставі від Миколая Боговитина, та визнання кременецького возного Миколая Вресинського про огляд зламаної огорожі та витоптаних грядок *582–584*

№ 289. 1597 р., травня 20. Кременець. – Визнання кременецького єврея Маїра Зинделевича перед кременецьким ґродським урядом про продаж ним «пашноє» волоки землі кременецьким міщанам з передмістя Запоточчя Миколаю і Марку Карповичу за вісім кіп литовських грошів *584*

№ 290. 1597 р., червня 8. Кременець. – Визнання кременецької міщанки з передмістя «ѡт Вишнєвца» Христини Куцевни перед кременецьким ґродським урядом майнових прав Олешка Фединича на половину пляцу, який свого часу її батько Куц Каленикович продав Миску Гончарові *584–585*

№ 291. 1597 р., вересня 2. Володимир. – Скарга Войтеха Перехристи, коморника дружини коронного гетьмана Яна Замойського, до володимирського ґродського уряду на володимирського єврея Гошка

Бенашевича, який разом з помічниками побив і пограбував його, та зізнання возного Мойсея Дегтевського про огляд потерпілого *585–586*

№ 292. 1597 р., вересня 22. Кременець. – Скарга суразького намісника Василя Андрійовича до кременецького ґродського уряду на князя Миколая (Михайла) Подгорського, Марка Ісернського та возного Миколая Вресинського, які напали на ярмарок у місті Сураж, пограбували і нанесли тілесні ушкодження міщанам та зізнання кременецького возного Сасина Дамицького про огляд заподіяних міщанам ран *586–587*

№ 293. 1597 р., жовтня 4. Луцьк [1591 р., квітня 25. Луцьк]. – Скарга Антона Павловича Визґерда Заболоцького до луцького земського уряду на Бенедикта, Дем'яна та Михайла Васильовичів Гулевичів у зв'язку з їхніми погрозами забити його на смерть, оскільки він, не поступаючись шляхетською гідністю, не підкоряється їм, із включенням до скарги тестаменту з призначенням опікунів для захисту вагітної дружини Мар'ї Лецківни Гуляльницької та дочок Олени і Ганни і заручного листа луцького старости Олександра Семашка із застереженнями до Дем'яна Гулевича щодо зазіхання на життя його та швагра Василя Лецковича Гуляльницького *588–592*

№ 294. 1597 р., жовтня 12. Луцьк. – Зізнання волинського возного Михайла Жирицького перед луцьким ґродським урядом, що острозькі євреї Яцко Давидович і Ґершон Єфраїмович мали служниць-християнок, які кілька років служили у них та доглядали їхніх дітей, та про Михайла Лебедського, який представляв у луцькому суді інтереси євреїв..... *592*

№ 295. 1597 р., жовтня 15. Луцьк [1597 р. серпня 17. Луцьк]. – Декрет луцького земського суду у справі Семена Мишки Холоневського з Ганною Ванківною Білостоцькою та її дочками Ганною, дружиною Андрія Медведського, Мар'єю, дружиною Яна Ґрабського, Федорою, дружиною Яна Зацвіліховського, та паннами Уляною і Овдотєю щодо повернення грошей, які її покійний син Богдан Селецький одержав, у тому числі й за нього, як відшкодування за їхніх трьох пахолків, забитих під час військової компанії у Волохах волоським шляхтичем Івонашкою Ґрелі..... *593–595*

№ 296. 1597 р., жовтня 29. Луцьк. – Скарга Гаврила Тимоховича Гуляльницького до луцького ґродського уряду на Михайла Васильовича Гулевича, який, напавши на Шельвовський двір у Гуляльниках, змусив його з усією родиною втекти і ховатися у маєтку Семена Новоселицького, та зізнання возного Станіслава Невенґловського про огляд заподіяної Гулевичем шкоди, а також про прохання Михайла Гулевича до господаря не позиватися з ним, обіцяючи повернути пограбовані речі *595–598*

№ 297. 1597 р., листопада 13. Кременець. – Скарга Шимона Мединського до кременецького земського уряду на Барбару Славиковську, яка по смерті чоловіка Федора Путяти, маючи в опіці його дочку Марухну, народжену в першому шлюбі з Марухною Мединською, захопила її спадкове майно і тримала в таких злиднях, що дружина кременецького ґродського судді князя Лева Воронецького, пожалівши дівчинку, взяла її до себе..... *598*

№ 298. 1597 р., листопада 15. Кременець [1596 р., серпня 8. Заслав]. – Зізнання кременецького возного Стефана Покощовського, подане кременецькому земському уряду у письмовій формі, про полонення під час татарського нападу 1573 року його дружини і дітей та родини Нестора Веселовського, про надання їм королем Генріхом татар-в'язнів для обміну на їхні родини та втечу двох в'язнів з дому Нестора Веселовського, через що той не зміг викупити з полону своїх сестер, які до цього часу на «ѡкупє сєдѣат» *599*

№ 299. 1597 р., листопада 15. Кременець. – Зізнання Нестора Веселовського перед кременецьким земським урядом про досягнення мирової угоди між ним та подружжям Ярошем Доруменським і Марушею Волковською щодо відшкодування за захоплену ними маєтність його сестри Ганни Веселовни, забраної до татарського полону..... *600–601*

№ 300. 1597 р., листопада 18. Кременець. – Декрет кременецького земського суду у справі Мартина Осемборовського і Яна Брестського щодо спадкової частини маєтку Вовківці, яка по смерті Лук'яна Волковського, дядька їхніх дружин Федори Трохимівни і Ганни Грицьківни Волковських, припала на них і яку привласнив другий дядько, батько Василя, Олехна, Семена та Лева Волковських, Андрій, бувши протягом тривалого часу опікуном неповнолітніх дівчат *601–610*

№ 301. 1598 р., квітня 1. Володимир. – Скарга земського берестейського підсудка Богдана Туминського до володимирського ґродського уряду на свого слугу, урядника маєтків у селах Пузів та Ворчин Бартоша Севрука, який завдав йому матеріальних збитків і втік, не надавши звіту про господарювання *610–611*

№ 302–303. Конфлікт між пресвітером хмілівської церкви о. Іоанном та орендарем любельського воєводи, луцького старости Марка Собеського, свинюським євреєм Бером, спричинений сутичкою між ними на дорозі *611–613*

№ 302. 1598 р., вересня 8. Володимир. – Скарга о. Іоанна на Бера та його помічників до володимирського ґродського уряду про побиття і пограбування його самого та Миска Шийки, підданого Яна Потія, та зізнання возного Мойсея Дьогтівського про огляд тілесних ушкоджень постраждалих *611–612*

№ 303. 1598 р., вересня 8. Володимир. – Скарга Бера до володимирського ґродського уряду на о. Іоанна та його слуг про побиття і пограбування та зізнання возного Щасного Злобоцького про огляд тілесних ушкоджень постраждалого *612–613*

№ 304. 1599 р., січня 1. Луцьк. – Скарга луцьких євреїв-рабанітів до луцького ґродського уряду на Бусахарця Дзюлія, слугу луцького і берестейського біскупа Берната Мациєвського, який вчинив погром синагоги і єврейських будинків у місті Луцьку, та визнання луцького возного Матиса Славоґурського про огляд заподіяних шкод та ран потерпілих *613–615*

№ 305. 1599 р., січня 19. Луцьк [1599 р., січня 1. Гуляльники]. – Визнаний лист Ганни, дружини Костя Гуляльницького, та її зятя Василя Лецковича на половину садиби і городу в с. Гуляльники, заставлені на 6 років Антону Визґерду Заболоцькому у сумі 6 кіп литовських грошів *615–617*

№ 306. 1599 р. січня 22. Луцьк. – Визнання возного генерала Луцького повіту Якуба Савицького перед луцьким земським урядом про передання володимирським войським Василем Гулевичем маєтку Коршів (Коршовець) у вічне володіння синові Андрію *618*

№ 307. 1599 р., січня 25. Луцьк. – Скарга Матея Ростка до луцького ґродського уряду на єврея Юду Юсковича, який, маючи у служебницях його піддану Палажку Ковалівну, зґвалтував її *618–619*

№ 308. 1599 р., січня 27. Луцьк. – Декрет луцького земського суду у справі між Миколаєм Бережецьким та київським воєводою, волинським маршалком, володимирським старостою князем Василем-Костянтином Острозьким щодо повернення ним речей покійного брата Миколая, київського ловчого Вавринця Бережецького, що перебувають в острозького єврея Макра Мисановича *619–621*

№ 309. 1599 р., січня 27. Луцьк [1599 р., січня 2. Луцьк]. – Зізнання возного генерала Луцького повіту Івана Бурцевського про публічне оголошення ним забиття на смерть Яна Ворони Боратинського, служебника луцького підкоморія Яна Харлинського, що сталося від руки Войтеха Кендзерського *621*

№ 310. 1599 р., травня 15. Володимир. – Скарга Станіслава Собоневського, овадненського урядника володимирського ґродського судді Дем'яна Павловича, до володимирського ґродського уряду на Івана Яковицького, слуги якого вигнали дяка Мацка з будинку, побудованого Івановою матір'ю при овадненській церкві для дяка, та зізнання володимирського возного Михайла Гноєнського про поселення у цьому домі Тишка, підданого Івана Яковицького *622–623*

№ 311. 1599 р., червня 11. Луцьк [1599 р., травня 14. Лаврів]. – Скарга Сасина Несвіцького від себе, братаничів Дем'яна і Андрія та Раїни Данилівни Чеконської до луцького ґродського уряду на Дем'яна та його сина Олександра Гулевичів, які разом зі слугами наїхали на маєток Лаврів, розграбували двір та забили насмерть Яна Несвіцького на очах вагітної дружини *623–624*

№ 312. 1599 р., червня 12. Луцьк. – Декрет луцького земського суду у справі луцького міщанина Щасного Жолудя з Галшкою, у першому шлюбі дружиною Андрія Халецького, а в другому – Вавринця Бережецького, яка порушила угоду щодо сплати за проживання у нього її сина Францишка Халецького під час його навчання у луцькій школі *625–626*

№ 313. 1599 р. червня 12. Луцьк [1599 р., лютого 8. Волиця]. – Тестамент Костянтина Спраського *627–629*

№ 314. 1599 р. червня 18. Луцьк. – Декрет луцького земського суду щодо сплати Федором Івановичем і Левком Семеновичем Гуляльницькими Антону Визґерду Заболоцькому штрафу в сумі однієї копи литовських грошів, а судові – 12 грошів через неявку на судове засідання *629–631*

№ 315. 1599 р., липня 1. Володимир. – Декрет володимирського земського суду про стягнення штрафу з князя Юрія Козеки, який, позваний до суду кременецьким міщанином Василем Злотником за нанесення йому тілесних ушкоджень, не з'явився на судове засідання *631–633*

№ 316. 1599 р., липня 20. Луцьк. – Скарга прасола Михайла Педеньковича з-під міста Долина до луцького ґродського уряду на київського воєводу, маршалка Волинської землі та володимирського старосту князя Василя-Костянтина Костянтиновича Острозького, оскільки через обвалення мосту в його місті Дубно втратив віз солі, вартість якого обрахував на 30 кіп литовських грошів *633*

№ 317. 1599 р., серпня 25. Луцьк. – Заява королівського митника краківського єврея Мойзеша Фелікса перед луцьким ґродським урядом про епізоотію на території руських земель і Речі Посполитої, пов'язаний з цим масовий падіж худоби та зменшення митних прибутків..... *633–634*

№ 318. 1599 р., вересня 23. Луцьк. – Заява овруцького старости Абрама Мишки Варковського до луцького ґродського уряду про втечу слуг-козаків, один з яких Зверовський, маючи важливі документи, повинен був доставити їх до королівського двору *634–635*

№ 319. 1600 р., липня 18. Кременець. – Декрет кременецького ґродського суду у справі Фалелія Бережецького з Миколаєм Боговитином Шумбарським, який начебто викрав, зґвалтував та утримував у себе його службену шляхтянку Катерину Чайковську *635–636*

№ 320. 1600 р., липня 18. Кременець. – Декрет кременецького ґродського суду про викрадення у Львові, примусове утримування у маєтку Жолобки та зґвалтування шляхтянки Катерини Чайковської Фалелієм Бережецьким *637–638*

Тексти документів

№ 1

1560 р., січня 2. Луцьк. – Декрет луцького замкового суду у справі Тихна Івановича Хом'яка щодо сплати йому Гурином Жабокрицьким боргу покійного батька, Дахна Жабокрицького, в сумі 100 кіп литовських грошів, до якої, крім боргу у 83 копи, врахована також сума відшкодування понесених Хом'яком втрат, що у грошовому еквіваленті дорівнювала 10 дворищним господарствам, згідно запису Дахна Жабокрицького

Того *ж* мсца гєнвара В [2] дня

Запис с книг замку гсдрьского Луцкого Василя Михаиловича Семашка и Гаврила Василєвича Бокиа, судеи повѣту Луцког[о], а Бориса Ивановича Совы, подстаростєг[о] луцкого.

Смотрєли єсмо тои справы.

Ставши перед нами ѡчєвистє, зємѧнє гсдрскиє на року ѡбоя сторона, жалобнаа и ѡтпорнаа, пан Тихно Иванович Хомек водлє позву и листу децкого жаловал на пана Гурина Дахновича Жабокрыцкого, штож, деи, ѡтец его нєбожчик Дах[но Жа]бокрыцкии дла вєликои а пилнои потрєбы своєє позычил в нєг[о] ѡсмъдєсят коп и три копы грошеи личбы и монєты литовскоє, которыє, деи, пнзи на рок пєвныи ѡписалса ему был ѡтдати, на штож и лист записныи ѡтца єго, нєбожчика Дахна Жабокрыцкого под печатми лю[деи] добрых и с подписю влостноu руки єго перед нами показовал и был вычитан. В котором совито шкоды и наклады ѡписаныи и так доложоно, иж естли бы на рок ѡписаныи тых пнзеи ему нє ѡтдал, ѡписалса [в] ыстизнє и в совитости[1] людеи своих жабокрыцких десети чоловѣков[2], // которы бы са пану Тихну подобали, мел поступити, за шкоды и наклады досыт вчинити. То пак, деи, нєбожчик, пан Дахно Жабокрыцкии, нє дождавши того року с тог[о] свєта зшол. А сын єго пан Гурин, ѡставшиса на имєню ѡтчизном и вживаючи всєи маєтности ѡтцєвскоє, за вспоминанєм врадовымъ платити нє хотєл.

На то пан Гурин Жабокрыцкии повєдил:

«Слышу тут жалобу пана Тихнову, иж ѡн мєнє ѡдного з отчизны моєє позываєт, а нас колко брати. Ꙗ, деи, сам того долгу ѡтцєвского без брати своєє платити ему нє винєн, ꙋ право вступовати и ѡтказовати нє хочу. Нєхаи, деи, пан Тихно нє ѡдного мєнє, алє и братю мою позываєт».

На то пан Тихно повєдил, иж:

«Ѕму дал позов перед роком за дванадцат нєдєл. Дла чого, деи, ѡн брати своєє ку праву нє поставил? Ꙗ, деи, брати его збирати нє буду, бо их нє знаю, толко єго самог[о], старшого сына пна Дахнова, знаю. Ѡн по смєрти ѡтца своєг[о] имєнє ѡтчизноє держит и вживаєт».

И просил пан Тихно Хомек, абы был захован водлє ѡбычаю права посполитог[о].

А так мы, вглянувши в Статут, иж сын старшии по смєрти ѡтца своєг[о], естли будєт припозван, винєн долги ѡтцєвскиє платити, нє вымовлаючиса нєдорослостю ѡт брати своєє, ꙋчинили єсмо пна Гурина Дахновича ѡт

[1] Літеру «*т*» правлено.

[2] Літеру «ѣ» виправлено з літери «в».

совито*сти* волны*м*, а тую суму пнзи*и* долгъ ѡт*ц*а его ѡсмъдєвя*т*[1] коп и три копы грошє*и*, а за шкоды и наклады с*є*мнадца*т* ко*п* грошє*и*, то*г*[*о*] всєго суму всказали єсмо на [н*є*м] па*н*у Тихну сто ко*п* грошє*и* личьбы и монєты литов*с*кое. И *в* тых пнзе*х* водлє ѡпису нєбо*ж*чика Дахна пна Жабокрыцького, присуди*ли* єсмо дєсять служобъ людє*и* на зуполъныхъ дворищах во *им*єню пана Гурина Жабокры*ц*кого в Жабокрыках. Ма*є*т [ѡ*н* т]ыє люди де*р*жати и вживати до зуполнои заплаты тои сум[ы] пнзи*и*.

Которое всказан*є* наше до кни*г* замковых записа*ти* казали.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 3, арк. 22–22 зв. Опубл.: Луцька замкова книга 1560–1561 рр. / Підг. до видання А. М. Мойсеєнко, В. В. Поліщук. – К., 2013. – С. 179–180.

№ 2

1566 р., червня 16. Володимир. — Зізнання королівського дворянина Станіслава Краєвського перед володимирським замковим урядом про епідемію у Кременці, від якої «в нємоц впал» Балцер Незнавський з дружиною та помер королівський коморник Ярош Прушинський

М*с*ца июна SI [16] дна

Присылал на вра*д* замку гдр*с*кого Володим*ер*ского до мєнє, Ѣакима Васи*л*євича, на то*т* час будꙋчого на м*єст*цу єго мл*сти* пна Васи*л*ꙗ Гулєвича, во*и*ского и под*с*тароств*є* воло*ди*м*ер*ского, єго мл*ст* пан Станисла*в* Кграєвски*и*, дворєни*н* єго кролєвское мл*с*ти, служебника своєго Σзоꙋа Тар*н*овец*к*ого, ѡповедаючи дивную справу Бозкую, котораꙗ сѧ над людми дѣє*т*, и*ж* де*и*:

«Ѣако нєдавных часов поручил был Балцеру Нєзнав*с*кому з Сакалꙗ доглєда*т* будников єго кролевъское мл*с*ти в лєсех бєлзских и сакал*с*ких, которому, де*и*, пѧ*тс*от золотых єсми дал на тые роботы и товары єго кролевъское мл*с*ти. А и*ж* з допущєнꙗ Божего то*т* Балцер Нєзнав*с*ки*и*, ѡтєхавши длѧ будников и длѧ покупєнꙗ потрєбъ до буды на розныє м*єст*ца, а будучи тому Балцеру Нєзнав*с*кому вєсполок з жоною своею в Крємꙗнцу з грошми, там повєтриꙗ або нє вємъ чого захвыти*в*ши, зараз, де*и*, в окру*т*ную а срокгую нємо*ц* впал и *з* жоною своєю того *ж*, де*и*, часу ѡбоє мов*д*ꙁамъкнули и так их до Сокалѧ нємовачих привєзли.

Ѡ чом, де*и*, довєда*в*шисѧ и ѡбавлаючисꙗ шкоды а хотѧчи довєдатисѧ роботников єго кролєвское мл*с*ти, абы робота нє мєшкала, поєхалъ сам до Сокалѧ ꙗко прошлое сꙋботы и бывши там чер*е*з дєн и назав*т*рєє по полудню в нєдєлю з Сокалꙗ ѡтєхалъ.

А коморникъ // єго кролєвское мл*с*ти, которы*и* был вжо ѡт мєнє ѡтправлєнъ, пан Ѣаро*ш* Прушин*с*ки*и*, там же до Сокалѧ приєхал в нєвєдомости мо*е*и и пошол до того Балцера Нєзнав*с*кого, ꙋ которо*г*[*о*] пер*е*д тымъ господою ставовал. Там же в них в домꙋ ꙗко ꙋ ѳорых сєдєл и бєсєды ꙋживал, которы*и* и до того час*у* з навєжєнꙗ Пан*с*кого до здоров*в*ꙗ, ани до мовы своєє з вєликоє ѳоробы нє пришли. А за тым, де*и*, ꙗ, нє довєда*в*шыс*ѧ* о всємъ шаѳу*н*ку грошє*и*, а постєрєгаючи здоровъꙗ своєго, ꙗко вчора в нєдєлю пополу*д*ню ѡтєхал з замъку єго кролєвское мл*с*ти з Сокалѧ. А пан Прушин*с*ки*и* ѡстал и заразо*м* до м*є*ста, до ѡного *ж* дому, и до ѡных бєзса*д*

[1] Так в оригіналі. Має бути «ѡсмъдєсят».

заєхал и тамъ час нємалыи мєшкал. Аж по томы[1], надвєчор, доганяючи мєнє, в окрутную нємоц впал и такжє мову замкнул.

Ѡ котором, деи, ѣ пилност вєликую чинил, доктора и балвєра прибавил, на свои воз з вєликою пилностю вложити и до Ѳалимич при власномъ слузє єго Ѣаном Лукговским ѡтвєзти казал. А за тым, кгды, деи, тут был привєзєн, ани доктор, ани барвєр нє могли єму ничого помочи. И в том Пан Бог душю єго до сєбє з с того свєта взяти рачил».

И, ѡбавляючиса того, пан Кграєвъскии, абы въ ѣакомъ мниманю ѣако ѳ гсдря короля єго млсти, так и в приятєл єго кревных нє зостал, просил мєнє ѡ вижа на ѡглєданє тєла нєбожчиковского и на пописанє рєчеи єго, которыє по нєм зостали.

А так ѣ з уряду замку гдрского Володимерского давал єго млсти пну Станиславу Кграєвскому на то вижем служебника моєго Лаврина Пєтровича Залузского. Которыи ж виж, бывши там и ставши на врадє ѡчєвистє пєрєдо мною, тыми словы до книг замковых вызнал, иж деи:

«Был єсми у Ѳалимичах и застал там доктора, жида з Володимєра Ѣакуба // Влоха. При котором, деи, докторє и при мнє, вижу, ѡборочано тєло нєбожчика пна Ѣароша Прушинского[о] ѳси стороны и по на (!) тєлє знаку жадного нє было. И повединл, деи, доктор, иж зъ заражєня, а нє з мирного питня таа смєртъ єму так прудко припала.

А потом, деи, рєчы нєбожчивскиє слуга єго властныи Ѣан Лукговскии принєс. Которыє кгды єсмо почали пописовати, приєхал брат стриєчныи рожоныи нєбожчика пна Ѣароша Прушинского, которыи служитъ єго млсти пану Ласкому, воєводє сирацкому, пан Криштоѳ Прушинскии з товарышом своим паном Прєборовскимъ. Которыє знову при мнє тєло нєбожчиковскоє ѡборочали и ѡглєдали и, нє видечи знаку жадного, просили з вєликою пилностю пна Станислава Кграєвского, абы почтивє, кошту нє литуючи, до труны тєло сховати и засмолити вєлил.

А за тым ѡныє вси рєчи нєбожчиковскиє брат єго пан Криштоѳъ ѡглєдал и рєистръ списаныи до сєбє взял. А ѣ, деи, тєж то собє на ѡсобливыи рєистръ списал».

Которыи рєистръ мнє показовал. На котором жє рєистрє мєновитє тыє рєчи написаны, то єст: напєрвеи газука зєлєнаа ѳтєрѳиноваа, с пєтлицами чєрвоными, зъ золотом и з єсами срєбръными, жупица влоскаа бурнатнаа, бєлым барханом подшита, на тои жупицы кнаѳликов срєбръных позлотистых двадцат, а другаа жупица влоскаа чєрвонаа, бєлым барханом подшита, на тои кнаѳликов срєбръных дєвєтнадцат, кошул колєнских три, ручник ѡдин, плащъ старыи сѳкна сєрого, кожух мєдвєжии из шнурами єдвабъю зєлєного, хустка, чорным єдвабом шита, грошеи золотыи полскии и шєстъ пнзеи, сєкгнит золотыи з гербом нєбожчиковским.

«А тот жє, деи, слуга єго Ѣан Лукговскии вызнал и зараз то показал, иж єму пан Кграєвскии ѡксамиту чорного локот пят и пєрстєнок золотыи, в котором // золотых чєрвоных шєст.

Которыє вси рєчи при мнє, вижу, и при пану Криштоѳу Прушинском тот слуга нєбожчиковскии Ѣан Лукговскии до тлумка вложил и до схованя своєго взял».

[1] Так в оригіналі. Має бути «по тому».

И просил мєнє пан Станислав Кграєвскиu, абы то было в книги замковыє записано.

Ꙗ за прозбою єго млсти тоє ѡповєданє єго млсти и вызнанє вижово в книги замковыє записати казал.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 1, арк. 35–36 зв.

№ 3

1566 р., липня 11. Володимир. – Скарга зем'янина Лазаря Лавріновича Іваницького до володимирського замкового уряду на Єсифа Івановича Немирича щодо порушення ним угоди про укладення шлюбу його дочки Настасі з Іваницьким

Мсца июлꙗ AI [11] д.

Присылал на врꙗд замку гдрского Володимєрского до мєнє, Ꙗкима Василєвича, на тот час будучого на мєстцу єго млсти пна Василꙗ Гулєвича, воиского и подъстаростєго володимєрского, зємєнин гдрскиu пан Лазор Лаврєнович Иваницкиu боꙗрина ѡтца своєго з Ыванич Прокопа Даниловича ѡповєдаючи, иж што деи:

6. Печатка київського земського судді Єсифа Івановича Немирича (1585 р.)

«Пан Сиѳъ Нємирич, намовившисꙗ з жоною своєю и приꙗтєлми своими, змовил и ѡбручил водлє закону нашог[о] хрєстиꙗнского ꙋ свєтоє малжєнство дочку свою панну Настасю за мєнє дати. И рок вєсєлю, намовившисꙗ єсмо, сполнє зложили были в шести нєделꙗх по Великодню в року тєперєшнємъ шестдєсꙗт шостомъ, где ж в том и листы сꙗ єсмо своими промєжку сєбє ѡписали под зарукою гдрскою тисꙗча коп грошеи, а другую тисꙗча коп грошеи сторона сторонє. Где ж ꙗ, ку тому року способившисꙗ, зъ их млстю приꙗтєлы своими до пна Єсиѳа Нємирича, до имєнꙗ єго Ѡлєвског[о], до городка єхалъ.

И, будучи в дорозє, послал єсми приꙗтелꙗ своєго пна Матыса Бєрєжєцкого до пна Нємирича, даючи вєдат, штож ꙗ на тоє вєсєлъє ку тому року ѡписаному с приꙗтєлы своими до нєго єду.

Где ж пан Матыс Бєрєжєцкиu, бывши ꙋ пана Нємирича, повєдил мнє, иж сꙗ з ним потказлы под сєломъ Голышами и мовил єму ѡт мєнє тыє слова:

«Иж ꙗ, будучи готовъ ку тому вєсєлю, ꙗко // на рок зложоныи а припалыи, с приꙗтєлми своими єду».

Ѡн тыми словы чєрєз того ж приꙗтелꙗ моєго, пана Бєрєжєцького, до мєнє ѡтказал:

«Хотꙗ и єстъ пан Иваницкиu ку тому вєсєлю и рокꙋ готовъ, алє ꙗ нє готов с тых причинъ, иж мꙗ пасынокъ моu позвалъ. И хотꙗ ж бых тєжъ и на мєсътцу бил, тогды бы сꙗ тоє вєсєлъє на сєсъ час нє сточило, бо єст дочъка моꙗ, а жона єго ѡбручонаꙗ, ѳора. Которую, деи, ꙗ ѳоробу дочки моєє на замку Мозырском ѡповєдалъ и записати казал, а вєдъжє ѡставил єсми жону свою и дочку вы имєню своєм, ꙋ городкꙋ. А нє вєрит ли пан Иваницкиu, нєхаи, поєхавши самъ и с приꙗтєлы своими, ѡглєдаєтъ, ижъ єстъ дочка моꙗ, а жона єго ѡбручонаꙗ, ѳора».

А так, кгдыж, деи, ꙗ на тотъ рокъ и ден назначоныи в недѣлю, маꙗ двадъцат шостого днѧ, с приꙗтелы своими до имѣнꙗ пна Немирѣчова, до городка, приѣхалъ, самого пна Немирича и жоны єго и дочъки их, а ѡбручоноє жоны своеи, нє застал. И пытал, деи, єсми ꙋво врадника ѡлевского, где бы был пан єго и пни, и девка их панна Настасꙗ.

Врадникъ мнє ѡтказал, ижъ деи:

«Пан мои поєхал до Берестъя, позвал єго пасынокъ. А пани, деи, и дочъка их милости весполок с паном поєхали на Волын».

И за тым, деи, мєнє на тот рокъ ѡписаныи тоє ѡженєнє моє нє дошло, за которымъ, деи, недоитъемъ мнє того ѡженєнꙗ моєго на рок ѡписаныи, ꙗ над запис пна Немиричов // немало собѣ шкодую и тых всех шкодъ своих рєестръ мєновитє писаныи в сєбє, деи, маю и часу потрєбы на правє єго положу».

Ѣкжє и ѡныи запис пна Єсиѳа Немєрича пан Лазор Иваницкии до мєнє присылалъ и просил чєрез того послаꙗца своєго Прокопа, абы тоє ѡповєданє єг[о] и тот лист записныи пна Немиричовъ в книги замковыє записано.

Ѣ, того листу записного пна Немирича ѡглєдивши и достаточнє вычитавши, як тоє ѡповєданє пна Лазора Иваницкого, чєрез посланца єго Прокопа, пєрєдо мною, на врꙗдє, вчинєноє, так и лист записныи пна Немиричовъ слово ѡт слова в книги замковыє вписати казал. Которыи так сѧ в собє маєт:

«Ѣ, Єсиѳъ Иванович Немєрич, вызнаваю и ꙗвно чиню тымъ моимъ листомъ, хто єго ку вєдомости своеи мєти въсхочєт або чтучи єго слышати, штожъ з воли Божєє а зражєнꙗ єго насвꙗтшоє млсти и тєж, намовившисѧ ꙗ з жоною моєю и с приꙗтелы своими, ꙋзнавши ку собє добродеиство, схилную и зычливую млстъ, змовил єсми за пна Лазора Лаврєновича Иваницкого дочъку мою Настасю ꙋ малжєнство свєтоє дати, ничимъ нєѡтмєннє, с которою дочкою моєю вжє водлє закону нашого хрєстиꙗнского и ѡбручєнє єго млстъ принял. И ку скутєчному докончєнъю ѡноє змовы нашоє, намовивши сѧ // с паномъ Лазорємъ Иваницкимъ, сполнє зложили єсмо рок вєнчанъю и вєсєлю в рокꙋ шєстыдесѧтъ шостомъ, по Великодни ꙋ шєсти недєлах. На которыи рокъ и ден, в сем листє моємъ назначоныи, маю и повинєн буду ꙋвы имєню своємъ Ѡлєвъскомъ, ꙋ городку, за єго млсть дочкꙋ свою Настасю ꙋ малженъство дат. А што сѧ дотычєт посагу, то єго млсти на тот жє рокъ, вышеи помєнєныи, при шълюбє, ꙗкъ будє з дочкою моєю брати, маю дати, то єстъ: пꙗтсот коп грошеи личбы литовъскоє, по десєти пнзеи белых личачи ꙋ грошъ, а дрꙋгую пꙗтсот коп грошеи ꙋ выправє в пєрлах, в золотє, сєрєбрє, шатах и в ынъшых рꙋхомых рєчах. А єго млстъ такжє дочцє моеи в тот жє час ѡтправу вєновую водлє ѡбычаю права маєтъ и повинєнъ будєт записати.

А єстли бых нѣꙗко чимъ колвєкъ того року прєбачил и на тот рок, помєнєныи, чим колвєкъ єго ѡтступивши, дочки своєє за єго млсть дати нє хотєлъ, наидуючи на то причины всѧкими имены помєнєными, тогды винєн буду господару королю єго млсти вины заплатити тисѧчу коп грошеи литовскихъ, а пну Лазору Иваницкомꙋ дрꙋгую тисѧчу коп грошеи литовскоє ж личъбы и над то вси шкоды и наклады, што бы на тоє вєсєлє наложити мел, то всє заплатити будꙋ повєнєнъ без жадноє присаги, ѡдно на рєчєнє слова єг[о] млсти. // А поплативши, прєдсѧ при тои жє

ѳмовє моєи пєрьвшои, мам дочку свою Настасю за єго млсть ѳ малжєнство дати. Кромє толко ѡдну тую причину собє в том ѡбовазку моємъ волную зоставую, єстли бы ѡ томъ року, положєномъ вєсєлю, послуга гдрскаа воєннаа зємъскаа, або з допущєнъя Божєго хороба зашла. Тогды, прєдса ж, перед тымъ роком мам в том єго млсти за шєст нєдєлъ через писанє своє вєдомость вчинит.

А скоро по службє гдрскои або по хоробє, такжє ѳ шєсти нєдєлах водлє тоє ѳмовы и постановєна нашого тєпєрєшнєго, дочку мою за єго млст ѳ малжєнство маю дати под тым жє ѡбовазкомъ, навєрху в сєм листє моєм помєнєномъ, которого ничимъ иншимъ вмєншати и прибавлати нє могу и мочи нє буду, єдно во всєм водлє сєго запису моєго ку єго млсти заховатиса маю и повинєн будѳ.

И на то єсми пну Лазору Иваницкому на сєбє дал сєсъ мои лист з моєю пєчатю и с подписанъємъ властноє руки моєє.

А при томъ были и того добрє свєдомы ихъ млст кназ староста чєркаскии и канєвскии кназъ Михаило Алєксандровичъ Вишнєвецкии а кназ Андреи Тимоѳѣевичъ Капуста, староста овруцкии, а кназ Алєксандро Алєксандрович Вишнєвецкии а пан Григорєи Василєвичъ Чаплиа, где ж их млстъ за прозбою моєю и пєчати свои до сєго моєго листу приложити рачили.

Писан // ув Овручомъ, под лет Божєго нарожєниа тиса́ча пѧтьсотъ шєстъдєсѧтъ пѧтого, мсца марта двадъцатъ пєрвого дня.

Єсиѳъ Нємиричъ, властна рука».

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 1, арк. 85–87.

№ 4

1566 р., липня 15. Володимир. – Скарга княгині Настасі Львівни Єсманівни, дружини покійного князя Василя Ружинського, до володимирського замкового уряду на дочку Катерину, яка без дозволу рідних вийшла заміж за Яна Панковськ ого та разом з чоловіком захопила двір матері в маєтку Роговичі

Мсца июлиа ΣІ [15] днa

Пришєдъши на врадъ замъку гсдръского Володимєрского до мєнє, Ѣакима Василєвича, на том час будучог[о] на мєстцѳ єго млсти пна Василиа Гулєвича, воиского и подстаростєго володимєръског[о], кнгини Василєваа Ружинскаа Настасиа Львовна Σсмановна жаловала и ѡповєдала на дочку свою Катєрину Василєвну, штожъ деи:

«Ѡна, нє докладаючиса мєнє, матки своєє, понела собє за мужа, кром воли моєи, нєиакого Ѣана Панковског[о]. И с тым, деи, то мужємъ своим, запомнєвши напред боиазни Божєє и добродеиства моєго, матъки своеи, кгды-м, деи, поехала з ымєниа своег[о] з Рогович, до другог[о] имєниа своєг[о] Ружина, ѡтехавши, деи, всєє маєтности своєє в Роговичах, то єст: иако привилєвъ и листов вєновых и на долги нємалыє, так, деи, тежъ маєтност всю рухомую, иако в злотє, въ срєбрє, в перлах, в шатах чог[о], деи, всєго шацую собє на шєстсот коп гршеи литовских, окром привилєвъ и листов своихъ вєновых и на долги, иакожъ, деи, за ѡнымъ ѡтеханємъ моимъ, иак двор мои в Роговичах дочка // моиа, первопомєнєнаа Катєрина, с тымъ мужємъ своимъ, с тою всєю маєтностю моєю и з листы

кгвалтомъ взяли и людеи к собѣ подданых моих роговицкихъ привернули моцю. И пашню, деи, дворную з ыншыми пожитками от мѣнє отняли, нє допускаючи, деи, ми в жадноу рѣчи воли и росказыванъя и пашни ми помолотили в дворє Роговицкомъ, з гумнє кгвалтомъ на колко сот мац жита и пшеницы вымолотили и ку пожитку своєму обернули.

Якож, деи, я, приехавши до Рогович, хотѣламъ водлє перъвшог[о] вживанъя своєго росказывати и о листах и маетности ся своеи довѣдати. То пак, деи, тот Панковскии до киа ся на мѣнє торгнулъ и проч мѣнє з двора моєго Роговицкого выгнал от всеи маетности моеи. И кгдыбы, деи, на тот час нє люди єго гамовали, тогды бы, деи, мог мѣнє до смерти забити. Ажъ єсми покинувши воз и кони свои, ледвє на подводъцє втекла тут, до врядъ гсдръского замку Володимерского».

И просила мѣнє кнгни Василєваа Ружинскаа Настася Σсмановна, абы то было въ кнги замковыє записано.

Я тую жалобу и оповедане єє въ кнги замковыє записати казал.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 1, арк. 97 зв.–98.

№ 5

1566 р., липня 21. Володимир. – Зізнання володимирського зем'янина Андрія Киселя перед володимирським замковим урядом про взяття ним разом з дружиною Мариною позики в сумі 46 кіп грошів у Кирика Єнковича Дривинського та його дружини Ганни під заставу підданих села Дорогиничі

Мсца июля КА [21] дня

Перѣдо мною, Якимом Василевичомъ, на тот час будучимъ на мѣстцъ его млсти пна Василя Гулевича, воиского и подстаростєго володимерског[о], земенин гсдръскии пан Андреи Кисел[ь] тыми словы до книг вызналъ, ижъ:

«Зостал єсми винен из жоною моею Мариною пну Кирику Ньковичу Древинскому и жонє єго пнеи Ганнє готовыхъ позычоных пнзеи сорок и шест коп гршеи литовскоє личбы. Которые ж пнзи на ден Покрова Пречистоє, свта приидучог[о], которое маєт быти в року тєперешнємъ шестдесят шостом, ихъ млсти в домъ их в Древини отдати маю.

7. Печатка волинського шляхтича Кирика Єнковича Дривинського (1576 р.)

А єсътли бых на тот рок нє отдал, то совито заплатити будъ повинен в тои сумє в ыстизнє и совитости дъвазанъя в люди мои подворищныє в ымєню моємъ Дорогиничах, вєдлє Статутъ: за кождую дєсят коп гршеи чоловєка подворищног[о], которыи на суполномъ дворищи седит, зо всими повинностями єго, ажъ до суполноє заплаты имъ от нас тоє сумы пнзеи поступити маємъ, ничим ся в томъ нє спротивлаючи под зарукою на замок Володимерскии стома копами гршеи.

На што и лист мои вызнаныи под печатю моею и под сведомємъ и печатми людеи добрых пану Кирикъ и жонє єг[о], яко наиборъзє от сег[о] дня нєдели за колка дниу, а надалеи за тыждєн маю дати. А єстли бых до тыждня тог[о] листу моєг[о] на себє им нє дал, тогды маєт пан Кирик и жона єг[о] вєдлє первшог[о] запису моєг[о], которыи в себє на сорок и на чотыри копы гршеи литовских от мѣнє мают, противку мѣнє ся заховати. А

ꙗ, ани жона моꙗ, ничимъ сꙗ в томъ имъ спротивлꙗти нє маємъ подъ зарукою, в ономъ перъвшомъ листє моємъ ѡписаного, кгдыж вжє рокъ заплатє на ѡномъ листє моємъ ѡписаныи минулъ».

И просилъ мєнє панъ Андреи Кисєлъ, абыхъ ꙗ тое ѕстное вызнанє єг[о] в кнги замковыє записати казалъ и выпис с книг пну Кирикѕ на то далъ.

ЊА за прозбою єг[о] тое ѕстноє вызнанє єг[о] в кнги замковыє записати казалъ.
ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 1, арк. 110.

№ 6

1567 р., січня 8. Володимир. — Декрет володимирського земського суду у справі священика п'ятницької церкви Малофея Івановича, який скаржився про незаконне використання його власного дворища священиком церкви св. Якима і Анни Єсифом Горайном

Справа попа пꙗтницкого

Лѣта Божєго нарожъ. АФ҃З [1567] мсца гєнвара И [8] днꙗ

Ставши ѡчєвистє за листомъ гсдръскимъ и за позвы земскими в замку гсдръскомъ Володимерскомъ перед нами, Богданомъ Костюшковичомъ Хобовтовскимъ, судею земскимъ повєту Володимерского, а Павломъ Шпаковскимъ, подсудкомъ земскимъ повєту Володимерского, попъ володимерскии церкви стыхъ праведныхъ ЊАкима и Анны, Сциѳъ Гораинъ, на которого за листомъ гсдръскимъ и за позвы земскими жаловалъ поп пꙗтницкии володимерскии Малоѳєи Иванович ѡ дъворищє своє властное ѡтчизноє на Лопушноu с полми и с сєножатми, ижъ деи:

«Ѡн ѡт часу нємалого держит и на сєбє вживаєт, к тому тот жє, деи, поп Гораин сєножат мою власную жъ ѡтчизную Зєркаловскую, лєжачую мєжи сєножатми церковъными Михаиловъскѕю, Василєвъскую и Воитовскою, нє маючи на то никоторого права, держит и въживаєтъ. А мнѣ, деи, того дворища с полми и сєножатъми на // [...][1] тые сєножати моєє Зєркаловскоє мнѣ поступити нє хо[чєт]».

[Што] ширеи на листє гсдръскомъ и на выписє врꙗдовом [...][2] и на позвєхъ жалоба попа пꙗтницкого єст ширеи а достаточ[нєи] ѡписано.

Где ж поп Сциѳъ Гораин, ѡтказ за позвы чинєчи, поведилъ, ижъ деи:

«ЊА ѡт кнзꙗ его млсти, кнзꙗ Костєнтина Костєнтиновича Ѡстрозского, воєводы києвского, маршалка земли Волынскоє, старосты володимерского, ѡт пна моєго млстивого, тую церковъ мою и тоє дворищє с полми, из сєножатъми при тои церкъвє ѡт кнзꙗ его млсти держу и въживаю».

А такъ мы, вчинивъши мєжи собою ѡбмову, а видечи то, ижъ то нє нашъ судъ, ѡдно пна подкоморєго ѡ тот кгрунт суд приходит, с тых причинъ ѡтложили, им дали єсъмо то на суд пна подкоморєго. Ижъ єсли поп пꙗтницкии похочет ѡ тотъ кгрунтъ правоватисꙗ, тогды маєтъ єго перед пна подкоморєго позъвати и ѡ то право з ним мѣти.

А што тєж жаловалъ на того жъ попа Гораина, ижъ ѡн листы гсдрсъскиє, которыє єму ѡт попа пꙗтницъкого были даваны, ѳалшивыми быти мєновалъ. И по того сꙗ попъ Гораинъ ѕпрєл, ижъ того нє мєновалъ. А поп тєж пꙗтницкии на том перестал и доводу на нєго ѡ то нє чинилъ. Ѡт того поп Гораин волєн зостал.

[1] Текст погаслий.
[2] Текст пошкоджено.

Жаловал тєж поп пѧтницъкии на того ж попа Гораина водлє позву своєго ѡ чотыри кони своє: ѡдного чалого, двух гнєдых а чєтъвєртого вороного, иж, деи, ѡн в року прошлом шєстдесѧт пѧтом на добровольноу дорозє в паробъков моих, которыє, деи, з Устилога єхали, чєтъвєро конєи в них моих властных пограбил и их самых позбивал, а тым[и], деи, конми моими тыждєн робил, аж, деи, єсми з вєдомостю врадовою тыє кони своу на поруку в нєго взѧл. На чомъ поп пѧтницъкии на нєго и довод чинити был готовъ.

Нижли поп Гораин, на довод сѧ нє даючи, повєдил: «Иж ѣ сам тых конєи нє гърабил, алє пограбил их шаѳар книжии пан [М]иколаи, ѡднож тыє конє ѡдну ноч в мєнє ночовали».

Где ж єсмо, взѧвши собє в том з Статуту порозумєнє и слышачи то, иж сѧ попъ Гораин сам зналъ, жє тыє кони нє сам грабил и ѡдну ночъ, а нє болшеи в сєбє их держалъ, и на довод сѧ попа пѧт//ницкого пустити нє хотєл, ижбы тыми конми [...][1] и их в сєбє дєржати мєл, где ж сѧ ѡт нєго попу пѧтни[цкому] [слу]шъныи грабєж стал, ѣко тєж поп пѧтницкии, в кого колв[єк] тыє кони кождого цєною покупил, довод на том чинит[ъ], а Гораин поп и ку тому сѧ доводу нє давал.

Сказали єсмо поп[у] пѧтъницкому на попу Гораину подлугъ єго слушъного до[во]ду навѧзку тым конєм чотырємъ: за гънєдого конѧ коп п[ѧт], за другого конѧ гнєдого коп чотыри и грошеи пѧтнадцат, за ча[лого] конѧ коп ѡсмъ, а за вороного копъ чотыри и грошеи дванадъцат; того всєго водлугъ купли тых конеи чинит копъ дєвѧтнадцат и грошеи сорок два. И рок запълатє ѡт сєго мсца гєнварѧ пєрвогонадцат днѧ, суботы, чотыри нєдєли зложили.

А што [сѧ] дотычет ѡ боии паробковъ попа пѧтницъкого, ино ѡ то правом Гораина попа нє доходил, ѡт того бою Гораин поп волєн.

Которыи суд и въсказанъє своє казали єсмо до кънигъ зємских судовых записати.

Писан ѕ Володимєри.

ЦДІАК України, ф. 27, оп. 1, спр. 1, арк. 3 зв.–4 зв.

№ 7

1567 р., січня 9. Володимир. – Декрет володимирського земського суду у справі Василя Болобана з Олександрою Михайлівною Брестською, дружиною його братанича-небіжчика Івана Болобановича Осєкровського, щодо розподілу між ними майна

Справа дроугаѧ[2] з Болобаном Брєстскои жє

Лєта Божєго народжѧ АФ҃З [1567] мсца гєнварѧ ѳ [9] днѧ

Пєрєд нами, Богданомъ Костюшъковичомъ Хобовътовским, судею зємским, а Павломъ Шпаковским, подсудъкомъ зємским повєту // Володимєрского, постановившисѧ ѡчевисто, зєманин гсдръки[и] повєту Володимєрского пан Василеи Болобан а зємѧнка гдрꙗск[аѧ] повєту Володимєрского ж пни Алєкъсандра Михаиловъна Брєстского ѡповєдали и вызнали то, иж деи:

[1] Текст пошкоджено.

[2] Так в оригіналі.

Што з налєзку и розсудку суду вшог[о] зємского сказали и присудили єстє пну Василъю Болобану Всєкръскому водлє права прирожєного дєти єє, Анну, Ѡвдотъю, спложєных ѡт нєбожчика, пєрвъшог[о] малжонка єє пна Ивана Болобановича Всєкъръского, в опєку даючи тыє дєти и тых дєтєи имєнє Всєкъръвъ, ꙗко близкому и кревъному тых дєтєи єє, пну Болобану в опєку, што ширєи а достаточнєи на листє ѡсобливом судовом, ѡт нас на то даномъ пну Болобану, єстъ ѡписано стоитъ. А ижъ тых дєтєи тутъ при нєи нєтъ и на тот час нє было, просили нас так пан Василєи Болобан, ꙗко и пни Алєксандра ѡ возного, пєрєд которым бы тыє дєти єє и тоє имєньє тых дєтєи Ѳсєкъръвъ подати.

Мы з ураду зємского на то дали єсмо имъ возного гсдръского повєтового пна Ивана Ѡхлоповского.

А так пни Алєксандра, нє ѡтходꙗчи зъ замку, прозбу ку пну Болобану сама чєрєзъ сєбє и чєрєзъ приꙗтелєи своих чинила и за то єго просила:

«Жєбы панъ Болобан в том єи ласку показалъ, а тоє дєвочки мєншоє, дочки Ганны, в нєє на тотъ час з моцы нє бърал, ни длꙗ чого иншого, єдно иж єщє лєт и смыслу зуполного нємa, абы сꙗ при нєи, ꙗко при матцє, до лєпшого смыслу и болших лєт могла сꙗ доховат. А вєдъжє таꙗ ѡпєка, которую вша млсть пну Болобану подлє права прирожєного єму мєти казали, тую дєвочъку а дочку мою потом, коли пан Болобан взꙗти похочєт тую дочку мою, ꙗ єє єму ничим заборонꙗти нє мам. Волно будєтъ єму в мєнє, ꙗко ѡпєкуну, завшє тоє дєтꙗ моє взꙗти».

А што сꙗ дотычєт ѡтправы ѡт нєбожъчика а мужа єє пєрвъшог[о] Ивана Болобановича, на листє вєновъномъ ѡписаноє, // а ижъ был нє вєдлꙗ права вчинилъ, тот єсъмо лист єє вєновныи внивеч ѡбєрнули и єго скєсовали[1]. Нижли, заховавъшисꙗ в том водълє права посполитого и Статуту зємского, в котором стоитъ ѡписано: «которая бы нєвєста нє мєла ѡтправы ѡт мужа своєго, прєдсꙗ єи ма быти плачоно тридцат коп грошєи». А так мы пнєи Алєксандрє сказали на пну Василю Болобану водлꙗ Статуту копъ тридъцат грошєи.

Которую ж тридцат копъ грошєи тутъ заразом панъ Василєи Болобан пнєи Алєксандрє заплатил и ѡтдал.

Што сꙗ тєж дотычєт ѡ быдло дворноє, кому бы тоє быдло приити мєло, ино Статут на то ѡпєваєтъ, ижъ кому имєнє и дъвор присудили, тогды тому и быдъло рогатоє при имєню и при дъворє сꙗ маєтъ зостати.

И такъ сꙗ водлє Статуту тоє быдъло пну Василю Болобану скорос было присудили.

Тогды чєрєз прозбу тоє пнєє Алєкъсандры Брєстского и чєрєз жаданє приꙗтелєи єє пан Василєи Болобан быдло єи, то єст коров пꙗтъ а волов три позволил взꙗти, и до того быдла вжє Болобан, а нихто жаден брати и въступоватисꙗ нє маєтъ.

Так тєжъ и прибудованє дворноє, што ѡна с тєпєришнимъ малженкомъ своим Каспором Цєтковъским ѳ дворє Сєкровъскомъ прибудовала, так тєж и прибудованє тоє мают ѡни к рукам своим взꙗти и ку пожитку своєму ѡбєрнути, або пнзѣ выкладъ их пну Болобану волно будєт ѡтложити. Так тєж збожє з гумна, што ѡна с тєпєришнимъ мужем своимъ привлащила, и на поли збожꙗ, што ѡни будут засеꙗли, то Каспоръ с тою малженкою своєю водлугъ сказанъꙗ ншого мают тоє

[1] Так в оригіналі. Має бути «скасували».

збожє своє с полѧ знѧти и з гумна збожє своє вывозити и ку пожитку своєму привєрнути, ꙗко[1] налєпєи розумєючи.

А въ томъ имъ Василєи Болобан и нихто с приꙗтелєи єго в прибудованю дворномъ, в быдлє их властномъ и в зъбожю, што в гумнє и въ полю засѣꙗнного, которое пєрєказы чинити и вступоватисѧ нє маютъ. А єстли бы имъ // в тых помєнєнных рєчах ꙗкоє гамованє, шкоду и пєрєказу [чи]нити и того прибудованꙗ их дворного, што бы наново ѡни прибудовали, и з гумна збожꙗ вшєлѧкого их властного готового и з полѧ засѣꙗнного, кгды того часу приидєт зжати и єго зобрати нє допустили, тогды мы н[а] гсдрѧ короля єго млсти закладу ку ѡборонє сторонє порушонои сто коп грошєи заложили.

Которыи судъ и всказъ свои казали єсмо до кнгъ зємских судовых записати.

И выпис с кнгъ под ншими пєчатми Алєкъсандрє Михаиловнє Брєстского з малжєнкомъ єє Каспором Цєтковским на то єсмо дали.

ЦДІАК України, ф. 27, оп. 1, спр. 1, арк. 13–14 зв.

№ 8

1567 р., червня 25. Володимир. – Зізнання князя Януша Олександровича Порицького перед володимирським замковим урядом про хворобу ніг, яка завадила йому стати до військової служби, та підтвердження возним Тихном Радовицьким симптомів недуги

Ѡповєдал мнє, Ꙗкиму Василъєвичу, на тот час будꙋчому на мєстцу пна Михаила Павловича, подстаростєг[о] володимєрског[о], кнзь Ꙗнуш єго млст Алєксандрович Порыцкии, штож деи:

«Пан Бог з допущєнꙗ своєг[о] свѣтого Бозкого мєнє ѻоробою рачил навєдити, иж на ѡбудву ногах раны значные и пухлина. С которых, деи, ран бол так вєликии маю, жє часом мало ѡ собє памєтам. Длѧ которое ж, деи, ѻоробы моеи и болю так вєликог[о] на конѧ всєсти и на служ̇бу гдрскую и зємскую, на воину сам єхати нє могу а вєдже, деи, чинєчи повинности своеи досыт, слуг моих на воину выправую. А сам, деи, єсми длѧ тог[о] ꙋмыслнє ꙋ возє тут до Володимєра до врѧдꙋ, сколко могучи, приєхал, абых тую ѻоробу свою ѡповєдал и ѡказал».

И просил мнє ѡ приданє возног[о] на ѡглєданє тоє ѻоробы своеи.

Ꙗ з ꙋрꙗдꙋ замку гсдрског[о] Володимєрского давал єго млсти на то возного повєтового Тихна Радовицкого.

Которыи ж возныи тоє ѻоробы єг[о] млсти ѡглєдавши, ставши ѡбличнє на врѧдє пєрєдо мною, тыми словы до книг вызнал:

«Видєл єсми в кнзѧ Ꙗнуша єг[о] млсти Порыцкого на ѡбудву ногах по голєнѧм и по плєснам раны значные и пухлину, почавши ѡт подошов, аж до колєн».

Ꙗкжє и мнє самому кнѧз Ꙗнуш єго млст Порыцкии тыє раны и пухлины в сєбє на ногах ѡказовал и сам єсми ѡчима своими видєл так, ꙗк и возныи вызнал.

И просил мнє єго млст кнѧз Ꙗнуш Порыцкии, абы тоє ѡповєданє и ѡказованє ѻоробы єг[о] и вызнанє возног[о], так тєж видєнє моє в книги замковыє было записано.

Ꙗ то в книги замковыє запи̇сати казал.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 2, арк. 104 зв.

[1] Літеру «ꙗ» пошкоджено.

№ 9

1567 р., серпня 24. Кременець. — Скарга кременецької міщанки Зофії до кременецького замкового уряду про зраду свого чоловіка Миколая

Лѣт. Божєго нарожєнѧ[1] АФ҃ЗЗ [1567] мсца августа[а] КД [24] дєн

Пєрєдо мною, Дєнисомъ Богушєвичомъ Нєсвєцкимъ, // [на мєстцу] старосты крємѧнєцкого, жаловала мєща[нка] крємѧнєцкаѧ Зоѳєѧ Миколаєваѧ ѡ томъ, иж дєи:

Жона члвка запотоцкого с присуду городового Павлава Аннушка, вжє ѡт дванадцати лєт з мужєм єє Миколаємъ в чужоложствє мєшкаючи, домъ єє зубожала, иж, дєи, ѡныи Миколаи, муж єє, самую єє збиваєт, с которого бою и тєпєр хора, а маєтности всєє домовоє з нєю вживаєть.

За которою жалобою єє зложил єсми имъ рокъ праву и тую Павловую Аннушъку, в томъ чужоложствє ѡбжалованую, до права в замку гсдръскомъ Крємѧнєцкомъ посадил.

То пакъ на рок праву, зложоныи, в чєтвєргъ, августа двадцат пєрвого днѧ при мнє были попъ воскрєсєнскии Ѡлиѳєр а викарии крємѧнєцкии кнзь Мартин з стороны мєщанки крємѧнєцкоє Павловоє Зоѳєи, ку прислуханю права лантвоит крємѧнєцкии Богдан Кравєцъ. То пакъ Аннушка Павловаѧ водлє ѡбжалованѧ ѡчєвистого ѡт Зоѳєи ку тому сѧ нє знала. А Зоѳєѧ на то свєтками выдала мєщан крємѧнєцких Савостѧна, Ивашка Ивановича Рудича а Ѣкима, которых єсмо, по ѡдному до права взываючи, пытали. Напєрвєи // [...][2] ѡноє Зоѳєи поручили [...][3] рєчи, за которымъ поручєниємъ нашол єсми их на пєрєдмєстю в Скрипки, а тот Миколаи посполу с тою Аннушкою пили.

Там жє жона Миколаєва, нашодши их, ѡноии Аннушъцє нарєкала и ѡчи єи пивомъ залила. Ино Миколаи напєрєд, а потомъ Аннушка ѡттол пошли в домъ до ѳєдца и тамъ, посполу пивши, Миколаи с тою Аннушкою пошли Запоточєм ку двору Гавриловому и тамъ в лєсє ку воли собє зложилисѧ.

Ино ѧ посполу з Ывашкомъ а з Ѣкимом, надбєгъши, их розогнали, то пакъ ѡныи Миколаи до киѧ на нас порвалъсѧ, а ѡна втєкла проч.

Потомъ Ивашко Иванович Рудич вызнал, иж тотъ Миколаи пил в Короватника, прозываємоє Скрипки, ѧкобы ѡ заходє солнъца с тою Аннушкою. И ѡттол пошли на мєсто до Рєдчєє, и, тамъ пивши, вжє в ночи пошли Запоточємъ до Гаврилова двора и тамъ сѧ были подлє Гавриловы и Андрушковы загороды положили и ѧко єсмо их надошли. Ино ѡныи Миколаи с киємъ до нас порвалсѧ, а ѡна до кропиви порваласѧ.

А потом Ѣкимъ вызнал, иж Миколаи по Запоточю ишол с тою Аннушкою ѡбнємъшисѧ, и правє ѳ Андрушковы // [...][4] втєкла.

А такъ ѧ, выслухавши свєдєцства єє, [...][5] ѡдно посвєтчали, ѡднож нє ѳв одно слово. Такжє, иж ѡни, посланых ѡт врѧду три посланцы, єє поимати и никоторого знаку того чужолоства принєсти або ѡказати нє могли.

[1] Літеру «р» правлено.
[2] Один рядок пошкоджено.
[3] Текст пошкоджено.
[4] Один рядок пошкоджено.
[5] Слово пошкоджено.

Прото єсми водлє Статуту на розмышлєнє[1] до трєтєго днꙗ собє взꙗлъ, на которыи рокъ, на трєтии дєн положоныи, в суботу, августа[2] двадцат трєтєго днꙗ таꙗ Аннушка ку выроку становиласѧ и нєвынность свою вывєсти хотєла.

А жалобнаѧ сторона ѡнаѧ Зоѳєѧ Миколаєваѧ сама нє стала и никого вмоцованого на своє мєстцо нє присылала, и ѡ собє знати нє дала, а, ѡбжаловавши ѡную Павлову жону Аннушку, правнє на нєє доводити нє хотєла.

А так ꙗ ѡную Павловую ѡт тоє Зоѳєи в томъ волную вчинил.

А што за ѡбжалованємъ єє Павловую ѳ вєзєню дєржано[3], того ѡна правомъ собє на нєи поискивати маєт, и на то Павлои[4] Аннушцє того суда моєго дал єсми сєс мои листъ з моєю пєчатю.

Писан в Крємꙗнцѳ, лєт Божєго нарожєнѧ тисѧча пѧтсот шєстдєсѧт сємого, мсца августа КД[5] днꙗ.

ЦДІАК України, ф. 21, оп. 1, спр. 11, арк. 87–88 зв.

№ 10

1567 р., вересня 6. Кременець. — Зізнання кременецького возного Мартина Маґнишевського перед кременецьким замковим урядом про огляд хворого Дмитра Занкевича Дедеркала, який повідомив, що у зв'язку з хворобою не може з'явитися на військовий «попис», але замість себе відправив приятеля

Лѣт. Божєго нарож. АФ҃З [1567] мсца сєн. S [6] дєн

Присылалъ до мєнє, Лва Воинича Вороницкого, подстаростєго крємꙗнєцкого, зємꙗнин гсдръскии панъ Дмитръ Занкєвичъ Дедєркало служєбника своєго Пилипа Сухинича // […][6] хоробє на тєпєрєшную службу гсдръскую и зємъскую воєнную єхати самъ нє можєть и длѧ ѡглєданѧ хоробы своєє з урꙗду брал возного Мартина Макгнишєвского.

Которыи возныи, ставши в замку гсдръскомъ Крємꙗнєцкомъ, пєрєдо мною ѡчєвисто до книгъ городовых крємꙗнєцких тыми словы созналъ, иж:

«В дому пана Дмитра Дедєркала был и єго єсми видєл вєлми хорого лєжачо[о], дыхавица и кашєл нємалыи, и тєж к тому в лоноє лита въшли, с которых хоробъ нє вємъ, єстли ж живъ будєть».

Прєдсѧ ж, дєи, мнє, возному, ѡповєдалъ, иж дєи:

«Єсми будучи тєпєр ѳ хоробє своєи, приꙗтєлѧ своєго, выправивши при панє Стєпанє Ивановичу Шумском, на тєпєрєшную службу гсдръскую послалъ, а кгды, дєи, мєнє самого с тоє хоробы Богъ вызволити рачит и самъ ничого нє бавєчи до воиска поєду».

А в тот час при мнє, возномъ, был пан Лукꙗнъ Василєвскии а Ждан Сычковскии, // […][7] [Зан]ковичъ Дедєркало.

[1] Першу літеру «є» виправлено з літери «ꙗ».
[2] Першу літеру «а» виправлено з літери «в».
[3] На літері «а» чорнильна пляма.
[4] Так в оригіналі. Має бути «Павловои».
[5] Літерне позначення дня, тобто 24.
[6] Один рядок пошкоджено.
[7] Один рядок пошкоджено.

И возного сознанє до [книгъ] городовыхъ записати далъ.
ЦДІАК України, ф. 21, оп. 1, спр. 11, арк. 98 зв.–99 зв.

№ 11

1567 р., вересня 7. Кременець. – Зізнання кременецького возного Мартина Маґнишевського перед кременецьким замковим урядом про огляд хворого Андрія Дашковича Дедеркала, який повідомив, що у зв'язку з хворобою не може з'явитися на військовий «попис», але замість себе відправив рідного брата Кіндрата

Лѣт. Божєго народ. АФ҃З [1567] мсца сен. З [7] дня

Присылалъ до мєнє, Илва Воинича Вороницког[о], подстаростєго[1] кремянецкого, земянин гсдръскиі, панъ Андреи Дашковичъ Дедєркала, ωповєдаючи хоробу свою, для которое на тєпєрєшную служ҃бу гсдръскую и земскую воєнную самъ єхати нє можєть, предс҃а ж, деи, брата своєго нєωтделєного рожоного Кондрата водлє ωбычаю звыклого и служєбника своєго при нємъ выправилъ, и для ωглєдан҃а тое своєє хоробы бралъ в мєнє возного Мартина Макгнишевъского.

Которыи возныи, ставши в замку гсдрском Кремянецкомъ, до книгъ городовых кремянецких тыми словы созналъ, иж деи:

«Мсца сентябр҃а сємого дн҃а, в нєделю, был в дому // [...][2] хорого лєжачого, ωбложною хоробою мєновитє на чирвоную хоробу, с которое хоробы нє вємъ, єстли живъ будєть».

А в тотъ часъ при мнє, возномъ, были люди добрые, шлахта вр҃адникъ кордышовскиі єго млсти пана Станислава Лащов имєнємъ Ωнаръскиі, панъ Ѣнъ Чєшацкиі, воит ѣнушъполскиі.

А панъ Сємєн Сидоровичъ Дедєркало тое своє ωповедан҃є, панъ Анъдреи Дашковичъ Дедєркало и возного сознанє до книгъ городовыхъ кремянецких записати далъ, с которых и выпис под пєчатю моєю на то собє взал.

Писан в Кремацѣ (!).
ЦДІАК України, ф. 21, оп. 1, спр. 11, арк. 99 зв.–100.

№ 12

1568 р., березня 4. Володимир. – Зізнання возного Юхна Оранського перед володимирським замковим урядом про відібрання та повернення до Володимирського староства володимирським підкоморієм Олександром Семашком маєтку Хмілів у Олександра Лесоти за безпідставне ухилення від військової служби

Лѣта Бож. народ. АФ҃И [1568] мсца марца Д [4] дня

Ставши обричнє[3] на вр҃адє замку гсдрског[о] Володимерског[о] перед мною, Михаилом Павловичємъ, подстаростимъ володимерским, возныи повєту Володимерского Юхно Ωранскиі тыми словы до книг вызнал, иж:

[1] На літері «д» чорнильна пляма.
[2] Один рядок пошкоджено.
[3] Так в оригіналі. Має бути «обличнє».

«Будучи мнє ѡт тєбє з урѧду замкового приданымъ єго млсти пану Алєксандру Семашку, подкоморєму володимєрскому, єздил єсми зъ єго млстю паномъ подкоморим до имєня пана Алєксандра Лєсоты и жоны єго Хмєлєва днѧ вчорашнєго, в сєрєду. Кгды єсмо в двор ихъ Хмєлєвскии въєхали, самого пна Лєсоты в дворє нє застали, повєдили иж, дєи, єстъ вє Лвовє на лєкарствє. А жона тєжъ єго, хоч была в дворє, ино сѧ заразомъ показати нє хотєла, повєдили ѡ нєи, єхала, дєи, на Подолє.

Пан подкомории, вєдаючи пєвнє ѡт панов бирчихъ, иж панъ Лєсота, нє маючи жадноє хоробы, на воину нє єхал, пан подкомории тивону пана Лєсотиному хмєлєвскому, которыи на тот час в дворє был, росказалъ, абы людємъ заказалъ, // жєбы сѧ всє зышли до двора. Кгды сѧ зышли, пан подкомории их всих имєны и двор и то всє, што у двори застал, на рєєстръ списал.

Потом пани Марина Лєсотина с комори вышла. Панъ подкомории листъ єго кролєвскоє млсти вобєц до всих, воинє повинных, писаныи, єи показал и перед нєю вычитат дал. И по вычитанѭ листу то єи мовил и пыталъ, длѧ которое причины на воину нє єхалъ, на службу гсдрскую и зємскую воєнную.

А ѡна повєдила:

«ЂА єго зо всимъ ѧк потрєба на воину была выправила, ѡдно ж того нє вєдаю, гдє ѡн был и нє вєдаю, длѧ чого на воину нє єхал».

А подданыє повєдили, иж з них выдрє (!) воєнныи побрал, а того, дєи, нє вєдаємъ, длѧ чог[о] ѡн на воину нє єхал.

Пан подкомории, вєдлуг списанѧ рєєстру, в двор и людє и во всє имєнє пана Лєсотино и жоны єго Хмєлєв на єго кролєвскую млсть ѳвєзалсѧ.

А потом пан Лєсота и самъ приєхал до имєня своєго Хмєлєвского, пана подкоморєг[о] пытал, прєч бы тоє имєнє на короля єго млсть бралъ.

Пан подкомории повєдил, жє за то, ижєс воины повинноє зы имєня того нє служил, а будучи здоров.

А пан Лєсота, нє противлѧючисѧ воли и росказанѭ єго кролєвскоє млсти, ѳвєзанѧ нє боронил.

Ино пан подкомории тоє имєнє Хмєлєво за таковымъ выданємъ нєєханѧ єго на службу єго кролєвскоє млсти ку замку тутошнєму Володимєрскомѳ привєрнулъ и подал до воли и ласки єго кролєвскоє млсть».

Которое ж вызнанє возного пан Алєксандро єго млсть Семашко, подкомории володимєрскии, в книги замковыє собє записати далъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 3, арк. 24–24 зв.

№ 13

1568 р., травня 6. Володимир. — Зізнання возного Хацка Чувата Туличовського перед володимирським замковим урядом про пояснення княгині Настасі Кєрдеївни Мильської, дружини князя Андрія Козеки, щодо обставин зникнення тіла Богдана, підданого брацлавського і вінницького воєводи, житомирського старости князя Романа Федоровича Санґушка

Лѣта Божс. народж. АФ҃ЗИ [1568] мсца маѧ S [6] днѧ

Постановившисѧ ѡбличнє на врядє замковом перєдо мною, Михаиломъ Павловичємъ, подстаростим володимєрскимъ, возныи повєту Володимєрского Хацко Чувat Туличевскии тыми словы до книг до книг[1] вызнал, иж:

[1] Повтор в оригіналі.

«Будучи мнѣ ѡт тѣбѣ, з урѧду замковаго, приданым врѧднику кнѧза Романа его мл. ѳедоровича Сангушка, воєводы брѧславскаго и вѣницкаго, старосты житомирскаго, турискому свѣщенику спаскому Ѣкимѣю ѣздилъ[t]есми з нимъ дня вчорашнѣго, в сѣреду, до кнѣгини Андриєвоє Козѣчиноє кнѣгини Настаси Андриєвны до Мокрца. Там же пєрєдо мною, возным, и пєрєд стороною, боѧриномъ панєє Ѣнчиньскоє с Туропина Тишкомъ, тот врѧдник // кнѧзя Романа єго млсти турискиі свѣщеник спаскиі Ѣкимєі кнѣгини Козєчиноє пыталъ и мовилъ:

«Гдѣ, дєі, в. м., того трупа подданого кнѧзя єго мл. пана моєго на имя Богдана подѣла, которыі, дєі, длѧ вєликого а ѡкрутного, за росказанємъ твоим, змучєня и мордованя в двори твоємъ ѵмєр?»

Кнѣгиня Козичинаа на то ѡтказала, иж дєі:

«Дала єсми єго была подданоі своєі длѧ лєкарства и ѡнаа подданаа моя увєла єго до мылни, и к тому ѡгон сѧ ємy прикинул и с того вмєр. И боячиса, подданыє, дєі, моі то змучєня, што был тот подданыі барзо змучон за росказанємъ моимъ и вмєр, нє вєдаю, где єго подданыє мои поховали».

Врѧдник туриски другиі и трєтиі раз кнѣгини Козѣчиноі мовил и заручилъ на замок гсдрскиі Володимєрскиі под стома копами грошєі, абы дала того трупа ѡглєдєть и братиі єго погрєсти.

И хотєчи мною, вознымъ, и стороною тоє ѡбвєсти и ѡсвѣтчит, кнѣгини Козѣчанаа всє тымъ ѡтправовала, повєдаючи, иж дєі:

«Вмєр, а нє вєдаю, гдє тєло єго подданыє мои погрєбли. А так збєру подданых своих и ѡпытаю и до тѣбє, дєі, ѡткажу».

Врѧдник туриски Ѣкимєі мною, возѣнымъ, и стороною то ѡсвѣтчилъ и с тым єсмо ѡттол з Мокръца ѡт кнѣгини Козѣчиноє проч поєхали.

И просилъ мєнє тот врѧдник кнѧза Романа, єго млсти, туриски Ѣким, чєрєз писанє листу и послаца своєго, абы тоє вызнанє возного в книги замковыє было записано.

Ѣ то в книги замковыє записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 3, арк. 48 зв.–49.

№ 14

1568 р., травня 8. Володимир. — Скарга королівського дворянина Павла Григоровича Оранського до володимирського замкового уряду на Григорія Семеновича Оранського, який спустив воду і рибу з його ставу до свого, погрожував розправою та безпідставно звинуватив у крадіжці з канцелярії королівських листів

Лѣта Божс. народж. АФѮИ [1568] мсца маа И [8] дня

Присылал на врѧд замковыі до мєнє, Михаила Павловича, подстаростєго володимєрского, дворєнин єго кролєвскоє млсти пан Павєл Григорєвичъ Ѡранскиі служебника своєго Матєа и ѡповєдаючи и жалуючи на пана Григорья Семєновича Ѡранского, штож дєі:

«Тоє ночи прошлоє, с пѧтницы на суботу, пославши подданог[о] своєго лазковског[о] на имя Лєвка Сушковича з ыншими поддаными своими, ставок, дєі, моі, лазковскиі, силою, моцю роскопати, водѵ и рибу с того ставку моєго

ѳ свои ставокъ лазковскиu же спустити казалъ. Ꙗ, деи, на завтріе, то естъ сег[о]дня, в суботу, пошолъ з жоною своею Мариною тое шкоды оглядати. Пан Григорeи, деи, Ѡранскиu, перенемши нас на доброволноu дорозе, в селе в Лазкове мене самого и жону мою Марину зсоромотил словы неѳцтивыми, на нас сягал и к учти и доброu славе мне мовил злодиемъ, ѳалширемъ и здрадцею, деи, мене меновалъ. И то, деи, мовил, якобых ꙗ ѳ канцлерии[1] листы его кролевское млсти крадувал. Так, деи, теж повединлъ:

«Злыu чоловече, злодею, зрадце, кате, старыu псе з бородою сивою, бых на отца своего баченя не мел, зрубал бых тебе на букаты и тут бых тебе поховалъ».

К тому, деи, еще после тог[о] похвалилсꙗ и отповедал, мовечи:

«Злыu чоловече, то тобе поведам, иж в короткомъ часе самъ з жоною и з детми и с потомъствомъ згинешъ и слизнешъ ни от кого, одно от мене».

И просил мене панъ Павел Ѡранскиu через оного служебника своего, Матеꙗ, абы тое оповеданье и жалобу его в книги замковые было записано.

Ꙗ то в книги замковые записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 3, арк. 50.

8. Печатка волинського шляхтича Павла Григоровича Оранського (1570 р.)

9. Печатка волинського шляхтича Григорія Семеновича Оранського (1576 р.)

№15–16

Зустрічні претензії лікаря Мордухая Влоха і його пацієнта Семена Хребтовича Богуринського щодо методів лікування та оплати лікарської праці

№ 15

1568 р., травня 18. Володимир. – Скарга лікаря Мордухая Влоха до володимирського замкового уряду на Семена Хребтовича Богуринського про побиття, пограбування і несплату грошей за проведене лікування та зізнання вижа Юхна Шагуна про огляд завданих лікарю тілесних ушкоджень

Лѣта Божс. народж. АФѮИ [1568] мсца маꙗ ИІ [18] днꙗ

Пришедши на врꙗд замку гсдрского Володимерского до менє, Ꙗкима [Ва]силевича, на тот час будучи мнє на местцу пана Михаила Павловича, подстаростего володимерского, служебникъ велможного пана, его мл. князя Алексадра ѳедоровича Чорторыиского[о], воеводы волынского, жид Мордухаи Влох, доктор, оповедал и жаловал през толмача своего на пна Семена Хребтовича Богуринского, иж деи:

«Тот пан Семен Богуринскии, приехавши тѳ̑тъ до места Володимера хвор, далъсꙗ мнє на лекарство длꙗ опатренꙗ здоровꙗ своего. Вчинил, деи, зо мною

[1] Так в оригіналі.

ѳмову, иж ми мєл дати за тоє лєкарство сорок талярєи: на початку лєкарства двадцат, а з лєкарства вышєдши – другую двадцат. Ино, дєи, вжє болш ниж ѡт двохъ нєдєлъ, ꙗкъ єсми єго почалъ лєчити и наклаѣдом и коштом моимъ лєчилъ, ꙗк жє сꙗ, дєи, ємy и на здоровꙗ єго полєпшало. А ѡн, дєи, пєрвyю половицy заплаты двадцат талꙗровъ дєн за дєн ѡбєцовалъ мнє дати и нє далъ иж до сихъ часов. ѢА, дєи, сєго днꙗ ув олторокъ, пришєдчи до нєго до господы єго, до дому пана Кирика Дривинского тyт у Володимєри, почалсꙗ, дєи, ємy ѳпоминат и єго просит, абы ми тыє двадцат талꙗрєи, которыє впєрєд заплатит мєл, далъ.

Ѡн, дєи, нє тылко абы ми их мєл дати, алє, дєи, нє давши мнє тыхъ талꙗрєи, єщє, дєи, над то мєнє самого бєзвиннє зсоромотил и словы нєѳцтивыми на мєнє сꙗ торгал и самъ, дєи, мєнє рyкою своєю // збилъ и зранил, и слyгамъ своимъ бити казалъ. И в тотъ, дєи, часъ, при томъ збитью и зранєнью моємъ, в мєнє тамъ згинyло: бєрит сукна доброго чорного, зы сподy китаикою чорною ѳутрованыи, а ѡколо ѡксамитомъ брамованыи, которыи, дєи, мнє коштовал три талꙗри; к тому, дєи, поꙗс рємєнныи влоскии з ваѱкомъ, в которомъ, дєи, ваѱку на тот час было: пєрстєнєк золотыхъ два с камєнємъ дорогимъ, ѳв одномъ, дєи, было три камєни, ѡдинъ диꙗмєн а два рyбины, которыи, дєи, мнє коштовалъ сорок талꙗрєи; а в другомъ, дєи, пєръстєни был камєн шаѳиръ, которыи, дєи, коштовалъ тридцать талꙗрєи. А въ том жє, дєи, вацкy было три золотых чєрлєных и полталꙗра, а монєты, дєи, нє памєтамъ колко, алє, дєи, могло бытъ зо двє копє грошєи».

И просил мєнє ѡ придане возного, а в нєбытности возног[о] ѡ вижа на ѡглєдане збитꙗ и зранєнꙗ своєго.

А иж на тот час возног[о] при врꙗдє нє было, ꙗ з yрꙗдy замкy гсдрског[о] Володимєрског[о] давал ємy на то вмєсто возного вижємъ служєбника пана подстаростєго Юхна Шагyна.

Которыи ж вижъ, ставши ѡбличнє на врꙗдє пєрєдо мною, тыми словы до книг вызнал, иж:

«Будyчи мнє ѡт тєбє з yрꙗдy замкового приданым на ѡглєдане збитꙗ и зранєнꙗ жида Мордухаꙗ Влоха, доктора, ѡглєдал єсми єго и видєлъ в нєго на лєвои рyце, на локти двє раны колотых кривавых. И ѡповєдал мнє, вижy, тот Мордухаи чєрєз толмача своєго, иж дєи:

«Тоє зранєнє маю от пана Сємєна Богyринског[о] и слyг єго».

И к тому тєжъ в сєбє быти повєдилъ по хрыбту и по стєгнам раны синиє битыє, што дєи:

«Мꙗ пан Богyринскии самъ бил и слyгамъ своимъ бити казалъ. И в тот, дєи, час при томъ збитю и зранєню моємъ шкоды нємалыє мнє стали, которыє-мъ, дєи, пєрвєи сєго при ѡповєданю и жалобє моєи мєновитє мєновитє[1] на врꙗдє ѡповєдал».

И просил мєнє тот жид Мордухаи Влох, доктор, чєрєз толмача своєго, абы тоє ѡповєданє и жалобy єго, и вызнанє вижєво в книги замъковыє было записано.

ѢА то в книги записати казалъ.

ЦДІАК Украïни, ф. 28, оп. 1, спр. 3, арк. 54 зв.–55.

[1] Повтор в оригіналі.

№ 16

1568 р., травня 18. Володимир. – Скарга Семена Хребтовича Богуринського до володимирського замкового уряду на лікаря Мордухая Влоха, який, всупереч обіцянкам, не лише не вилікував його, а й застосованими процедурами спричинив іншу недугу, симптоми якої засвідчив виж Юхно Шагун

Лѣта Бо*ж*. наро*ж*. АФ҃ЗИ [1568] м*с*ца маꙗ ИІ [18] днꙗ

Пришє*д*ши на вря*д* замку г*с*дрско*г*[*о*] Володимє*р*ского до мєнє, Ꙗкима Васи*л*євича, на тотъ ча*с* будучи мнє на мєстцу пана Михаи*л*а Павловича, по*д*старостєго володимє*р*ского, служєбъни*к* єго м*л*. вєлмо*ж*ного пана пана[1] Ѡлбрихта Лаского, воєводы сира*д*ского, па*н* Сємє*н* Хре*б*тови*ч* Богури*н*ски*и* ѡповє*д*а*л* и жаловалъ тыми словы, и*ж* де*и*:

«Будучи мнє ѡ*т* часу нємалого хором҃ и длꙗ поратова*н*ꙗ здоро*в*ꙗ моєго поєха*л*, де*и*, єсми бы*л* до *Л*вова ку до*к*тором*.* То па*к*, де*и*, будучи мнє в Бобичохъ в дому пана Гаврила Ꙗковицко*г*[*о*], приєха*л*, де*и*, там жє до Бобич жи*д* Мордухаи Влох, которы*и* сꙗ, де*и*, повєдилъ быти докторємъ. И тамъ, де*и*, розмови*в*шисꙗ зо мною, по*д*нꙗлъсꙗ мєнє лєчити и с тоє хоробы ҃здоровити. И кєды, де*и*, мєнє ҃пєвнилъ и постанови*л* зо мною, коли до нєго до Володимєра приєха*ти* маю и положитьсꙗ на лєка*р*ствє, заказавши мнє, абы-мъ вжє до Львова нє єздилъ. Тогды, де*и*, змови*л* зо мною, и*ж* єсми єму мє*л* дати за лєка*р*ство соро*к* талꙗро*в*, а напере*д*, де*и*, да*л* єсми єму дєсєть талꙗровъ. И ҃пєвнилъ, де*и*, мєнє, жє мꙗ мє*л* за чоты*р*на*д*цать днє*и* вылєчити достаточнє, а ꙗ тєж єму мє*л* дати соро*к* талꙗро*в*.

То па*к*, де*и*, по то*и* таково*и* змовє за ҃пєвнєнємъ того Мо*р*духаꙗ, жида, приєхалємъ до Володимєра и положилємъсꙗ на лєкаръствє м*с*ца маꙗ второ*г*[*о*] днꙗ, в нєдєлю, в року нинє идучомъ ше*ст*дєсꙗть ѡсмомъ.

Которы*и*, де*и*, жи*д* мєлъ ми тра*н*ки давать пити чєрєз сємъ днє*и*, так ми ѡбєцуючи, и*ж*, де*и*, до трєтєго, а наболе*и* до чєтве*р*того днꙗ почуєшъсꙗ быть лєпшого и способнє*и*шого здоро*в*ꙗ. А та*к*, де*и*, тотъ жидъ почал ми тра*н*ки давати, на кожды*и* де*н* по мало*и* склꙗночцє. И да*в*ши ми пи*т* то, што ѡ*н* сыропо*м* зва*л*, але и*н*шого нє было чичого[2], то*л*ко зєлье, которое в огородє рост*т*, чо*р*нобыль ҃парєны*и* и, ѡцукровавши цукромъ, которого те*ж*, де*и*, ѡ*т* мєнє три ѳу*н*ты взꙗ*л*, то, де*и*, ми пити дава*л*. И казавши ми пи*т* чєрєзъ два дни тоє зєлье, трєтєго днꙗ потомъ каза*л* ми у ва*н*нє потитисꙗ. Напари*в*ши тых рєче*и*, ꙗко любис*т*ку, качану водєного, листьꙗ вєрбового и полыню, а ҃пари*в*ши // тыє рєчи, засє тоє воды вливши в де*ж*ку, кида*л* в нєє камє*н*є, розжигаючи ҃ ѡгни. И казалъ, де*и*, ми, ҃крившисꙗ, у ва*н*нє сєдить на*д* тою парою длꙗ потєнꙗ. А тогды, де*и*, двє болꙗчки на головє почалисꙗ то*л*ко были выкладa*т*, и сєде*л*, де*и*, єсми в то*и* горачости ѡкрутно*и*, болшъ нижли по*л*торы годины зєкгаровыхъ, жє, де*и*, лєдво живого и вє*л*ми млого мєнє с тоє ва*н*ны вытꙗгнули. И ѡтъ того *ж*, де*и*, часу вступи*л* ми ѡкрутны*и* боль ҃ голову, жє ми ѡчи види*н*є и голова всꙗ вє*л*ми з вєликого болю попухли. А то*т*,

[1] Повтор в оригіналі.

[2] Так в оригіналі. Має бути «ничого».

дєи, жидъ ѡбєцовал ми потомъ ѯлжєнє того болю головного, на што-м, дєи, пєрвєи, нижли-м сѧ єму личити давалъ, здоровъ был и николи-мъ, дєи, жадного болю в головє нє чулъ, аж по томъ парєнъю. А потомъ, дєи, засє трикротъ того ж зєлья парєного чорнобылю, ѡцукровавши, давал ми пити, алє вжє по полъ склѧночки тоє, с которое ми пєрво тоєж зєльє пити давалъ. А ку тому, дєи, по томъ таковомъ парєню и даваню пити тог[о] зєлья чорнобылю, вєздє по тєлу моємъ болѧчки ѡкрутныє, которыє, толко ѧвившисѧ, засє нє выплывшь, згибають, и короста вєлми вєликаѧ мнє сѧ показала и бол нутра ѡкрутныи. Жє, дєи, ми правє нє толко ѡт того часѯ, иж бы сѧ што чєрєз чотырнадцать днєи полєпшить мєло, алє єщє што и часу сѧ горє и бол на боль примножало. Иж, дєи, то вжє болшъ двохъ нєдєлъ, ѧко-мъ ѧ єму далъ ѡпатровать, а жадное-м, дєи, помочи нє здоналъ. И єщє, дєи, пришєдши до мєнє, почал ми мовити, абых єму гроши напєрєд тую сорок талѧров далъ, тогды, дєи, тєбє лєчити буду. И засє ми складалъ чотырнадцат днєи другую, в которых ѡбєцовалъ ми полєпшєнє на здорови моємъ.

ѦА-мъ, дєи, єму повєдил, иж тобє тєпєр грошєи нє дам, алє в тот часъ тобє дамъ тыє гроши, кгды сѧ почую лєпшог[о] быт здоровѧ. А тот, дєи, жид почал мѧ соромотити словы нєѯцтивыми и задалъ ми лож по колкукрот, што и самому гсдру дому тог[о], в котором єсми был, свєдомо и, налаѧвши, дєи, ми, насоромотивши, пошол, мовѧчи, жє дєи:

«ѦА тєбє лєчити вжє нє буду, ѡт того часу єдъ жє, дєи, собє бы схотєл и до дѧбла».

И просилъ мєнє пан Сємєнъ Хрєбтовичъ Богуринскии ѡ придане возного, а в нєбытности возного ѡ вижа на ѡглєдане сєбє и знаковъ на собє ѻоробы своєє.

Инож и на тот час возног[о] при врадє нє было, ѧ вмєсто возног[о] давал єму на то вижєм служєбника єго мл. пана подстаростєго Юхна Шагуна. Которыи ж виж, ѡглєдавши єго, пєрєдо мною до книг замковых тыми словы вызнал:

«Будучи мнє ѡт тєбє з урѧду замковог[о] даным пану Сємєну Богуринскому на ѡглєдане знаковъ ѻоробы, видєл єсми на всєм тєлє єго ѡ колконадцать болѧчокъ вєликихъ, на головє и на ѡбудвухъ // вискох по колку болѧчок, такеж и на шии а голова всѧ и виденє спухло и ѡчи запухли, што всє мєнил быт собє з болю вєликог[о]».

И просилъ мнє пан Сємєн Богуринскии, абы тоє ѡповедане и жалобу єго, и вызнане вижово в книги замковыє записано.

ѦА то в книги замковыє было записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 3, арк. 55 зв.–56 зв.

№ 17

1568 р., серпня 7. Володимир. — Розгляд володимирським замковим урядом справи князя Дмитра Андрійовича Козеки з господарським маршалком Петром Богдановичем Загоровським, піддані якого Ярош та Іван Дякони побили підданих Козеки Сенка і Супруна Романовичів, та декрет щодо неявки Загоровського до суду у зв'язку з хворобою

Лѣта Божс. народж. АФѮИ [1568] мсца августа сємог[о] дня в суботу

Постановившисѧ ѡбличнє на врадє замку гсдрского Володимєрског[о] пєрєдо мною, Михаилом Павловичом, подстаростим володимєрским и пєрєдо мною,

Иваномъ Пѣтровичомъ Калусовскимъ, судъею кгродскимъ володимѣрскимъ, кнѧз Дмитръ Андрѣевич Козѣка на року, за позвы кгродскими припаломъ, жаловал чрезъ умоцованого своего пана ѳедора Калусовского на пана Пѣтра его мл. Богдановича Загоровского, маршалка гсдрского, штож, деи, тыхъ часовъ мсца июля десѧтого днѧ, в суботу, подданые его мл. з Воли Хоровское манастырское на има ЂАрош Дъѣкон з братомъ своимъ Иваномъ и з ыншими помочниками своими, потраѳивши подданыхъ его колоновских на има Сенка а Супруна Романовичов на доброволноу дорозѣ, на властномъ кгрунтѣ его Колоновскомъ, на врочищи Росоши, розбоиным ѡбычаем позбивали, поморъдовали и поранили // ꙗко ширеи на позвѣ описано ест.

Панъ Пѣтръ его мл. Загоровскиу, маръшалокъ гсдрскиу, на тотъ рок позваныу, ку праву самъ нѣ сталъ, ни[жли][1] панъ ѳедоръ Солътанъ, писар зѣмскиу повѣту Володимѣрского, мѣничи быть ѕмоцованым ѡт его мл. пана Пѣтра Загоровского, маршалка гсдрского, на уставаньѣ року, листъ умоцованыу его мл. пѣрѣд нами показалъ, [в] которомъ его мл. пишет:

«Тот рок признаваючи и ѡ нѣспособности здоровъꙗ своего вѣдат даючи, на которыи, деи, рокъ, самъ нѣ могучи быти дла нѣспособного здоровꙗ своего и чинечи послушѣньство врꙗдови, ѕживши за то прияѣла своего, пана ѳедора Солтана, писара зѣмского повѣту Володимѣръского, которому на томъ листѣ своемъ далъ моцъ вѣдлѣ права и Статуту року с кнѧземъ Козѣкою вставати».

И тотъ лист тутъ же ѡчевистѣ при кнзю Козѣцѣ пѣрѣдъ нами читанъ былъ.

Сторона поводоваꙗ, ѕмоцованыи кнѧза Козѣчинъ пан ѳедоръ Калусовскиу, тут же, стоꙗчи ѡчевистѣ при кнзю Козѣцѣ, на то повѣдилъ, иж сѣ:

10. Печатка господарського маршалка Петра Богдановича Загоровського (1571 р.)

«Пан ѳедор Солтан, з листомъ его мл. пана Загоровского умоцованым, пѣрѣд врадомъ року уставаючи показал, ино ѡн ѕ права в мовѣню рѣчи ѕмоцованым прокураторомъ с причины враду своего присѧглого писарского бытиı нѣ может, кгдыж Статут того ѕчит, иж судꙗ, подсудок и писар прокуратороваı нѣ маю. А тѣж то ест лист умоцованыи нѣправныи, которого кнѧз Козѣка за правного нѣ прииıмует, ачколвѣ пѣчат его мл. Пѣтра Загоровского в того листу есть, алѣ имена его мл. властного значнѣ на томъ листѣ нѣ написано и на колку мѣстцах тот лист помазан и словы зуполными рѣчи в нѣм нѣ дописывано и моци зуполноѣ на зыскъ и страту пану ѳедору Солтану нѣ доложоно».

Пан ѳедор Солтанъ поведил:

«ЂА ѕ право с кнѧземъ Козѣкою вступати злеценꙗ и моцы ѡт его мл. пана Пѣтра Загоровского, маршалка гсдрскоѓ[о], нѣ мам, алѣ ꙗк его мл. чрезъ тотъ листъ своиı ѡ нѣспособности здоровꙗ своего вѢдати дал, так тѣж и мнѣ то на врꙗдѣ ѡповѣдати злецылъ».

Ѕмоцованыи кнза Козѣчин, пан ѳедоръ Калусовскиу, повѣдил, што деи:

«Ѯго мл. пан Загоровскиу заслонаѣтсѧ ѳоробою. Тѣды дла тое ѳоробы, на которую давно ѳор, моѓ бы того року встават и с кнѧземъ Козѣкою в томъ росправку

[1] Літери «жли» правлено.

принѧти. Иж, деи, то ѳороба нєзложнаꙗ, с которою, где потрєба, єздит и потрєбы свои ѡтправуєтъ, алє єстли жє зложною ѳоробою єст ѳор, абы кнѧз Козєка вєдлє права и Статуту в том был захован».

Мы, бачачи на листє его мл. пана Загоровского ѡповєданє нєспособности здоровꙗ єго мл., так тєж слышачи то ѡт ѕмоцованого єго мл. пна ѳєдора Солтана, кнзѧ Козєку вєдлє права и Статуту зємского в том заховали и єсли похочєт, тогды маєт в том зъ єго млстю паном Пєтром Загоровским вєдлє права и Статуту зємского поступовати и у права волноє мовєнє ѡ то зъ єго млстю мєти.

То длѧ памєти в кнги замковыє єсмо записати казали.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 3, арк. 103–103 зв.

№ 18

1568 р., вересня 22. Володимир. – Зізнання возного Тихна Оранського перед володимирським замковим урядом про побиття і поранення підданого Прокопа Волчка Жасковського із села Підгайці Лучки Шевця підданими Павла Оранського

Лѣта Божс. народж. АФ҃ЗИ [1568] мсца сєнтєбра КВ [22] днѧ

Постановившисѧ ѡбличнє на врѧдє замку гсдрског[о] Володимєрског[о] пєрєдо мною, Михаилом Павловичєм, подстаростим володимєрскимъ, возныи повєту Володимєрског[о] Тихно Ѡранскии до книг замковых вызнал тыми словы:

«Будучи мнє ѡт тебє, з урꙗду замковог[о] приданым на ѡглєданє збитꙗ и зранєнꙗ слуги и подданог[о] пана Прокопа Волчка Жасковског[о], видєлъ єсми в подданог[о] пана Волчка в Лучки Шєвца с Подгаєц три раны на правои нозє над колєном: двє раны колотых крывавыхъ на стєгнє, на тои жє нозє под колєномъ рану крывавую, подлє тоє ж раны лытка збита синѧ, на лєвои нозє на стєгнє рану крывавую. Повєдал тєж мнє тот Лучка, иж плєчи и голову єму збито, алє ꙗ тых знаков нє бачил».

А Лучка, служєбник пана Волчковъ, ѡповєдал мнє, иж деи:

«И мєнє бито и мордовано».

Алє ꙗ на нєм ран, ани знаковъ боєвых нє бачил. И повєдил ѡ шкодє своєи тот Швєц, иж деи:

«При том збитю и зранєню моєм в мєнє згинула хустка и ѡт кожуха колниръ ѡтодрали смушковыи».

А тоє збитє и зранєнє мєновали быти ѡт подданыхъ пана Павла Ѡранского ѡранских, ѡднож имены нє вєдаєм, ꙗкъ которог[о] зовуть. И повєдили, иж:

«Намъ, заступивши доброволную дорогу розбоинымъ ѡбычаємъ, пєрєєхавши мосток, противко шибениц на гостинцу, которыи гостинєц идеть з Володимєра до Хоболтовы, в понєделок, днѧ позавчорашнєго, насъ позбивали, поранили».

И просил мнє пан Прокоп Волчко Жасковскии чєрєз посланца своєго, абы тоє вызнанє возного в книги замковыє было записано.

ꙖА то в книги замковыє записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 3, арк. 129 зв.

№ 19

1568 р., жовтня 24. Володимир. — Розгляд володимирським ґродським урядом скарги володимирських міщан Василя та Семена Радковичів на Богдана Пузовського, який напав на їх брата Саву, пограбував і завдав йому тілесних ушкоджень, та декрет щодо неявки потерпілого до суду у зв'язку з поганим станом здоров'я внаслідок побиття

Лѣт. Бож. нарож. АФ҃ЗИ [1568] мсца ѡктѣбра КД [24] дня

Постановившисѧ ѡбличнѣ на врадѣ замкѹ гсдрского Володимерского пєрєдо мною, Павлом Григорєвичомъ Ѡранскимь, на тотъ час будучимъ подстаростим володимерскимъ, а пєрєдо мною, Иваномъ Пѣтровичом Калусовским, судею кгродским володимерскимъ, подданыє гсдрскиє, мєщанє володимєрьскиє Василєи а Семєн Радковичи чєрєзъ приѧтєлѧ своєго, писара мєста Володимерского Адама Андрєѧсовича ѡповєдали, иж што дєи:

«Позван єстъ позвы кгродскими зємєнин гсдрскии пан Тимош Пузовскии ѡт брата нашого Савы Радковича в жалобє єго на сына пана Тимоша Пузовского Богдана ѡ розбои и лупъ, которыи, дєи, розбои и лупъ єму ѡт нєго стал на доброволноі дорозє, ꙗко, дєи, ширєи а достаточнєи жалоба єго на позвє ѡписана єст, абы пан Тимошъ ку праву самъ стал и того сына своєг[о] Богдана поставил.

А так, дєи, рокъ, за позвы зложоныи, днѧ сєгоднєшнєго в нєдєлю припал, на которыи бы братъ нашъ рад з ним права и справєдливости вживалъ, одножс, дєи, єщє з ѡног[о] збитѧ и зранєнѧ, которое, дєи, збитъє и зранєнє ємy при томъ разбои ѡт пана Богдана Пузовского стало, нє выздоровєл и єстъ ѳор. Длѧ которои, дєи, ѳоробы своєє на тотъ рокъ, днѧ сєгоднєшнєго, ку правѹ стати и справєдливости з ним вживати нє можєт. И просил, абы то на иншыи час до выздоровєнѧ єго было ѡтложоно.

Пан Тимош Пузовскии, тут жє стоѧчи ѡчєвистє, зъ сыном своим Богданом чєрєз приѧтєлѧ своєго пана Михаила Росалского повєдил:

«Такъ, ꙗко-мъ єстъ позван позвом кгродским ѡт подданого гсдрского, мєщанина володимерского Савы Радковича на дєнь сєгоднєшнии, ꙗ на тот рок ку праву сѧ становлю и сына своєго Богдана ставлю, и готов сѧ сын мои єму в томъ ѹсправєдливит. А иж братъка єго повєдают, жєбы ѡн мєл быти ѳор, мнє до ѳоробы єго ничого. И єсли жєбы ѳор, тєды бы мєл за часу ѡ ѳоробє своєи дат знат и тот рокъ ѡтрочит. Алє иж того нє вчинилъ, о ѳоробє своєи пєрєд роком мнє видать нє дал и того року врадовнє нє растрочил (!) и, будучи стороною поводовою, позвавъши мєнє, самъ ку праву нє сталъ, прощу, абы сынъ мои Богдан вєдлє Статутѹ // в томъ захован и с того позву и ѡжалованѧ єго волєн был».

Бурмистры и радцы мєста Володимерского Василєи Каплѧ, Андрєѧсъ Мисєвскии и Андрєи Конон, тут жє стоѧчи ѡчєвистє, такжо ꙗко и братѧ ѡног[о] Савы, пєрєд нами повєдили, жє нє иначєи, ѡдно такжє, дєи, тот Сава єщє з оного збитѧ и зранєнъѧ, которое, дєи, збитє и зранєнє при томъ розбои єму стало ѡт пана Богдана Пузовского, нє выздоровил и єсть ѳор, и длѧ тоє ѳоробы своєє с паном Богданом Пузовскимъ права и съправєдливости вживати нє можєт. И просили, абы таѧ рєчь на иншыи час до выздоровєнъѧ єго были ѡтложоны. И єстли сторона позванаѧ тому вєры нє даєт, нєхаи ѡзмєтъ возного а пошлєтъ

ѡглѣдати хоробы его, бо, дѣи, ѡнъ нє гдє индѣи на сторонє, алє тут под бокомъ ѳрядовымъ мєшкаєт.

Пан Тимошъ Пузовскии чєрєз того ж приятєля своєго пана Михаила Росалского повѣдил мнє:

«Возного брати, ани до того Савы слат нє потрєба, ѡдно я з сыном моимъ пилную того року, на которыи ѡт нєг[о] єстєм позван. А иж ѡнъ, будучи стороною поводовою и позвавши мєнє, а самъ на року позваномъ нє стал, и повторє прошу, абы сын мои Богдан вєдлє Статутѳ в том захован а с того позву и ѡжалованя его волєнъ был».

Василєи а Сємєн Радковичи чєрєз приятєля своєго, писара мєстkого Адама Андрєясовича, просили нас ѡ придане возного на ѡглѣданъє ѳоробы брата своєг[о] Савы.

Мы з урядy замкового давали им на то возного повєтового Тихна Ѡраньского, которыи возныи, там бывши и его ѡглѣдавши, ставши ѡбличнє на вradє перед нами, при пану Тимошу Пузовском и сыну єго Богдану, до книг замковыхъ вызналъ тыми словы:

«Будучи мнє ѡт васъ, з урядy замковог[о], даным на ѡглѣданє хоробы мєщанина володимєрского Савы Радковича, ходил єсми до дому єго и застал єго на постєли ѳорого лєжачого. И про хоробу свою, нє могучи болшєи зє мною говорит, то повєдил:

«Видиш, панє возныи, иж єсм хоръ и для тоє ѳоробы нє могу тєпєр с паном Пузовъским права вживатъ. Ѣкжє и пановє бурмистры и радцы того свєдоми, которым єсми поручил то на вradє замковомъ ѡповєдати».

Мы, порозумєвши тому, яко Статут ѳчит, иж хороба каждого з року волным чинитъ, сторону поводовую Саву Радковича вєдлє Статутѳ в том заховали и єсли похочет, тогды маєт в том с паном Тимошєм Пузовскимъ и сыном єго Богданом вєдлє права и Статуту зємског[о] // поступовати, кѳ права волное мовєнє ѡ то с паном Тимошєм Пузовъским и сыном єго Богданом мєт.

И то для памєти в книги замковыє єсмо записати казали.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 3, арк. 144–145.

№ 20

1568 р., листопада 25. Володимир. — Зізнання вижа Івашка Ярошевича перед володимирським замковим урядом про участь у допиті Ганни, служниці Катерини Францишківни Фалчевської, дружини князя Дмитра Андрійовича Козеки, звинуваченої ним у чарівництві та спробі отруїти його дружину

Лєт. Божс. народж. АФѮИ [1568] мсц ноябра двадцатъ пятог[о] дня

Присылал на врядъ замъку гсдрского Володимєрского до мєнє, Павла Григорєвича Ѡранъского, на тот час будучого подстаростєго володимєръского, кнзь Дмитръ Анъдрєєвич Козєка, просєчи ѡ придане возног[о], а в нєдостатку возного ѡ вижа ку прислуханъю того права, которое, дєи, маєт быти на тую нєвєсту Ганну, котораа, дєи, служечи в жоны // моєи, Катєрины ѳронцъковны ѳалчевского, жону, дєи, мою чаровала и трутизну на нєє справовала. Так тєж ку прислуханю вызнанъку єє, для которое причины, єсли с чиєє направы, або з умыслу своєго то чинила.

Ꙗ в нєдостатку возного на то*т* час при вradєˌ давалъ єго млсти князю Дмитру Козєце вижємъ поєзника замкового Ива*ш*ка Ꙗрошєвича. Которы*и* вижъˌ ставши ѡбличнє на вradє замково*м* пєрєдо *м*ною, до кни*г* замковы*х* вызналъ тыми словы:

«Былъ єсми за приданъємъ твои*м* вradовы*м* в дворє кнꙗзꙗ Дми*т*рєꙗ єго мл. Козєки в Бискупичохъ при томъ правє, на которое кнꙗзь Козєка до того двора своє*г*[*о*] зозвалъ прина*т*еле*и* свои*х*, люде*и* добрыхъ, пана Алєксан*д*ра Лєсоту и Адама Мисє*в*ского, писара мєста Володимє*р*ского, а Собъка, вра*д*ника хмєлєвско*г*[*о*], пна Прокопа Волчка Жасковского. И, будучи при то*м* правє, слышал єсми вызна*н*є тоє нєвєсты Га*н*ны, на которую боꙗринъ его мл. князꙗ Козєчи*н* [с Колоноє] Во*и*никъ, имєне*м* князꙗ его мл. пана своє*г*[*о*], пере*д* суд*ꙗ*ми пєрвопомєнєными, при *м*нє, вижу, жаловал.

И за жалобою єго таꙗ нєвєста Га*н*на сама доброволнє вызнала тыми словы, и*ж*:

«Кгды-*м* єщє была в панєи Коиленъско*и*, тєды мєнє пани Гавриловаꙗ Ꙗкови*ц*каꙗ просила, послышав*ш*и, же-*м* мєла зас*л*ужи*т* кнєгини Козичино*и*, абы*х* *е*и достала рєчи*и* нєвєсти*х* при роженъꙗ ихъ в кнєгини Дмитровоє Козичиноє, обєцуючи, де*и*, мнє за то дати сукню влоскую з оксамито*м*. Чого, де*и*, ꙗ по *д*вакро*т* доставала, а ѡна до мєнє присылала за трєти*м* разомъ, кгды кнєгинꙗ єхала до Микулич, а мєнє и*с* бою[1] взꙗти нє хотєла, и*м* тоє рєчи в кнєгини достала. И, вырєзавши [...][2], полокала єсми то в свє*т*лицы вєлико*и*. И послала єсми пнеи Гавриловои Ꙗкови*ц*ко*и* в склєницы чєрєз боꙗрина єє Пашка, которого, де*и*, ѡна до мєнє присылала вжє тому сємъ нєдєл. А ѡна мнє за*с* мєла, из зєлъємъ то приправи*в*ши, прислат кнєгиню ѡтрут[3], алє нє прислала и ꙗ-*м* нє давала, бо хутко ѡбачєно».

Вє*д*лє которо*г*[*о*] вызнанъка доброволного єє само*и* мєла бы бы*т* заразомъ карана, ни*ж*ли пановє судъи, пе*р*вопомєнєныє, уважи*в*ши то в сєбє, же ѡна рєчи та*к* злыє сама на сєбє вызнала и на и*н*шую ѡсобу, то єсть на панюю Гавриловую Ꙗковицкую, в та*к* злых рєчахъ поволанъе вчинила, ꙗкобы то з направы єє чинити мєла, длꙗ тоє причины зараз тоє нєвєсты на каранъе, которое вєдлє злого ѳчинку своєго // заслужила, нє сказуючи, а хотєчи то вєдомости князꙗ Козєки єго млсти донєсти, што бы єго мл. с ты*м* вчини*т*и хотєл, ѳ вєзє*н*е *е*и всадити казали».

И проси*л* мєнє єго мл. кня*з* Дми*т*ръ Ан*д*рєєвич Козєка чєрє*з* посла*н*ца своєго, абы тоє созна*н*є вижово в книги замковыє было записано.

Ꙗ тоє созна*н*є вижово в книги замковыє записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 3, арк. 153–154.

№ 21

1569 р., жовтня 12. Володимир [1567 р., лютого 18. Осєгрів]. – Тестамент Василя Болобана Осєкровського

Тєстам*єнт* пана Болобана

Лѣта Бо*ж*. наро*ж*. АФ҃ϑ [1569] мсца ѡк. ВІ [12] дня

На рок*ох* судовы*х* зємъски*х* ѡ свето*м* Михалє, постанови*в*шисꙗ ѡбличнє пере*д* нами, Богдано*м*ъ Костюшковичо*м* Хобо*л*товъски*м*, суд*ꙗ*ю зє*м*ски*м*

[1] Так в оригіналі. Має бути «ис *со*бою».

[2] Слово написано нерозбірливо.

[3] Так в оригіналі. Має бути «ѡтруит».

повєту Володимєрского, а Гавриломъ Ѣковицкимъ, подсудкомъ земъскимъ повєту Володимєрского, земєнинъ гсдръскиі повєту Володимєрского панъ Миколаі Дѳбровскиі ѡповедалъ, што деі:

«Року шестдесатъ семого, мсца марца двадцатъ четвертого[о] дня ѡповедалъ и вызналъ есми до книг кгродскихъ, што небожчикъ Василеі Болобанъ Всекровскиі, первеі того будѳчи в животє своемъ, часть имєня ѳ Секрове, ѡтчизну дочок братанича своєго небожчика Ивана Болобана, которая на него ѡпекою пришла, мнє в суме пнзеі ѳв осмидесатъ коп грошеі литвскихъ заставилъ. На што и листъ своі вызнаныі под печатю своєю и под сведомємъ людеі добрыхъ мнє далъ и на врадє до книг замку тутошнєго Володимєрского[о] вызналъ и єстъ записанъ, и выпис с книг в сєбє на то маю. А потомъ, сходечи зъ сєго свѣта, жону тую и дєти зы имєнємъ своимъ ѡтчизнымъ, такъ теж в Секрове, перед возным повєтовым, з урѧду замку тутошнєго Володимєрского Хацкомъ Чуватомъ данымъ, и перед иншими людми добрыми и шлахтою мнє ѳв опеку мою злецылъ и на тастамєнтє своемъ ѡписалъ. Которыі мнє под сведомъемъ и печатю возного и инших людеі добрыхъ, которыє на тот часъ при томъ были, на то далъ, на которомъ мнє ѡную суму пнзеі, мнє винную, ѡсмъдесатъ коп грошеі, поменилъ».

Мы тот выпис, з кгродѳ перенєсеныі, перед нами показываныі, за жеданємъ и ѡповеданємъ пна Миколаа Дѳбровского, его прочитавши с конца в конец, слово ѡт слова до книг земских записати казали. Которыі же выпис перенєсеныі[1] такъ сѧ в собє маєть:

«Выпис с книг врѧдовыхъ замъку гсдръского Володимєрского.

Лета Божего нарожєня тисача пѧтсот шестдесатъ семог[о] мсца марца двадцатъ четвертог[о] дня.

Пришедши на врѧд замъку гсдръского Володимєрского, перед менє, Ѣкима Василевича, на тот часъ будучог[о] на местцу пна Михаила Павловича, подстаростєго володимєрского, панъ Миколаі Дѳбровскиі ѡповедалъ, иж што, деі, небожчикъ Василеі Болобанъ Всекровскиі первеі тог[о] будучи в животє своемъ, часть имєня в Секрове, ѡтчизну дочок // братанича своєго небожчика Ивана Болобановича, которая на него ѡпекою пришла, мнє в суме пнзеі ѳ восмидесатъ копах грошеі литвскихъ заставилъ. На што листъ своі вызнаныі под печатю своєю и под сведомємъ и печатми людеі добрыхъ мнє далъ и на врадє до книг замъку тутошнєго Володимєрског[о] то вызналъ и єстъ записанъ, и выпис с книг в сєбє на то поведилъ. А потомъ, деі, сходечи зъ сєго свѣта, жону свою и дєти зы имєнємъ своимъ ѡтчизнымъ тамъ же в Секровє перед возным повєтовым, з урадѳ замку тутошнєго Володимєрского Хацкомъ Чуватомъ данымъ, и перед иншими людми добрыми, шлахтою, мнє ѳв опеку мою злецылъ и на тастамєнтє своемъ то ѡписалъ. Которыі, деі, мнє под сведомємъ и печатми возного и инших людеі добрыхъ, которыє, деі, на тот часъ при томъ были, на то далъ, на которомъ, деі, и ѡную суму пнзеі мнє винную ѡсмъдесатъ коп грошеі поменилъ. И тот тастамєнт пану Дѳбровскому передо мною показывалъ, и читанъ былъ ѳвес достаточнє, почавши с початку аж до конца. Которыі такъ сѧ в собє маєть:

«Во имя Ѡтца и Сына и светог[о] Духа амин.

[1] Літеру «є» виправлено з літери «ь».

Ꙗ, рабъ Божи*и* Василе*и* Болоба*н* Всѣкровски*и*, пишу сюю дх҃овницу целого розуму и зуполное памети моее, ни *з* ꙗкого припуженꙗ и намовы, ѡдно по свое*и* добро*и* воли, кому есми вине*н*, а хто те*ж* и мнѣ вине*н*.

Ино вине*н* есми, напере*д* Богу милостивому дх҃шею а зе*м*ли тело*м* и бачило*м*, и*ж* час мо*и* сме*р*тельны*и* пришо*л*, хотѣчи того всѣ*г*[*о*] пополни*ти*, што прислухае*т* ка*ж*дому хрестꙗнину вчини*ти*, кому потре*б* того вѣдати або, чтучи сее моее дх҃овницы, слышати, нынѣшни*м* и на потомъ будх҃чи*м*.

Поручи*л* есми жону мою з де*т*ками и име*н*ечко мое ѡ*т*чизъное половицу в Сѣкрове х҃в опѣку пну Миколаю Дх҃бровскому и напере*д* тое застановлꙗю: водле хре*ст*ансько*г*[*о*] ѡбычаю жоне мое*и* мило*и* Катѣрине на трете*и* части половицꙋ именꙗ моего Всѣкрова соро*к* ко*п* гроше*и* литовски*х* и тое вѣно нѣ волно буде*т* никому и*н*шому ѡ*т*писа*т*, ѡдно ма*е*т сино*м* моимъ по животѣ ее ѡстати, а ѡна ма*е*т на то*м* име*н*и х҃се*м* половицы х҃ Сѣкрове до живота своего сѣде*т*и и справова*т*исꙗ водле рады пна Миколаꙗ Дх҃бровского, а сыновѣ мо*и* нѣ маю*т* в тое вступовати и никоторое пѣреказы и тру*д*ности чини*т*и а*ж* до живота ее.

А што сꙗ дотыче*т* ѡ границы, которые ма*е*т па*н* Миколa*и* Дх҃бровски*и* с пасы*н*ками своими Ю*н*ковичи и с панею зъ Ж*д*чалы*н*скою ѳедорою Богушовною ѡ*т* имꙗ ее мл*с*ти Свинарина а ѡ*т* их имꙗ Мокович, а та*к* ꙗ тепѣрешнего часу а ѡстаточнею волею своею злецы*л* есми сынови своему Ма*н*кови, ма*е*т ѡ*н*, ꙗко будх҃чи ѡ*т*чич Всѣкровски*и*, водле справе*д*ливое повести моее и водле того ли*с*ту, которого ꙗ дал нѣбо*ж*чику пану Василю Ю*н*ковичу, и водле тых ко*п*цов и знако*в*, на листѣ мое*м* ѡписаны*х*, завести, и то ꙗ ѡповедамъ и по*т*ве*р*жам то*т* ли*ст* мо*и* ѡстаточною волею моею.

А што те*ж* на мене ѡпека спала и че*р*е*з* право есми дошо*л* братанича моего, нѣбо*ж*чика Ивана Болобана, де*т*и и те*ж* ча*ст* имꙗ того Всѣкрово*в*ского, где ꙗ, вѣнуючи з оное части нѣве*ст*ку свою бы*в*шую а тепѣрешнюю Ца*т*ковскх҃ю, позычи*л* есми в пна Миколаꙗ Дубровского три*д*ца*т* ко*п* гроше*и* личбы литовское, ку тому те*ж* на выкупова*н*е по*д*данны*х* мои*х*, которы*х* есми бы*л* застави*л* пну Ивану Вори*ст*скому, позычи*л* есми в пана Дх҃бровского, которые есми да*л* зꙗтеви своему Матушу Ланѣ*в*скому по дочце своe*и*, а де*с*е*т*и копъ грошe*и* позычи*л* есми в пна Дубровско*г*[*о*] на по*т*ребы свои, правуючиса и доходечи тое ѡпеки. Которо*г*[*о*] до*л*гу всѣго зоста*л* есми вине*н* пану Миколаю Дх҃бровскомꙋ и ли*ст* его мл*с*ти свои подал по*д* пе*ч*а*т*ю своею и люде*и* до*б*рых, // ꙗко шире*и* на листѣ то*м*, которы*и* есми да*л* пану Миколаю Дубровскому, ѡписано, которую ча*ст* ма*е*т де*р*жати па*н* Миколa*и* Дубровски*и* а*ж* до ле*т* дете*и* тых водлугъ листу и ѡпису моего. И то*т* тастаме*н*т давамы пану Миколаю Дх҃бровскому по*д* пе*ч*а*т*ю люде*и* добрых, тых, которые при справова*н*ю моего тастаменъту были, при па*н*у Ха*ц*ку Чувату, возно*м* володи*м*е*р*ско*м*, мнѣ з ура*д*у приданы*м*, па*н* Ива*н* Ле*т*ински*и* а па*н* ѳедо*р* Калусовски*и*, до которого *ж* ꙗ самъ свою пе*ч*а*т* приложи*л* к тому моему тастаме*н*ту.

Писа*н* х҃ Сѣкрове. Лета Бо*ж*его наро*ж*ена тисеча па*т*со*т* ше*ст*деса*т* се*м*ого року, мсца ѳе*в*рала ѡсмогонадх҃а*т* дна».

Ꙗко*ж* и возны*и* пе*р*вопомене*н*ы*и* Ха*ц*ко Чува*т*, пе*р*ве*и* сего пере*д*о *м*ною то вызна*л*, и*ж* при справова*н*ю то*г*[*о*] тастаме*н*ту, будх҃чи з ура*д*х҃ данымъ, былъ, и пе*ч*а*т* свою за про*з*бою Васи*л*ꙗ Болобана к нѣму приложи*л*.

И просилъ мєнє пан Миколаи Дубровскии, абы то было въ книги замъковыє записано.

Ꙗ тоє ѡповєданє єго и тот тастамєнт Василѧ Болобана и вызнанє возного въ книги замъковыє записати казал. На што и выпис с книг под пєчатю моєю пну Дубровскому дал. Писан ꙋ Володимєри».

А так мы тоє ѡповєданє єго и тот выпис, зъ кгроду до зємъства прєнєсєныи, за жеданємъ єго въ книги зємъскиє записати казали.

На што и выпис с книг под пєчатми ншими пану Дꙋбровскому єст данъ.

Писан ꙋ Володимєри.

ЦДІАК України, ф. 27, оп. 1, спр. 3, арк. 33 зв.–35 зв.

№ 22

1569 р., жовтня 13. Володимир [1569 р., жовтня 12. Володимир]. – Дарчий запис володимирського війта Михайла Васильовича Дубницького на маєтки Дубники і Ворчин дружині Томилі Данилівні Попелевичівні

Лѣта Божж. народж. АФ҃ѳ [1569] мсца ѡктєбра ГІ [13] дня в серєду

Постановившисѧ ѡбличнє перед нами, Богданом Костюшковичом Хоболтовскимъ, судею зємскимъ повєту Володимєрского, а Гаврилом Ꙗковицкимъ, подсудкомъ зємскимъ повєту Володимєрского, пан // Михаило Василєвичъ Дꙋбницкии, воит володимєрскии, ѡповєдалъ и до книгъ ѡчивисто тыми словы созналъ, иж деи:

«Бєручи ꙗ за сєбє в малжєнство ꙋ єго млсти ѡтца ѳєѡдосєѧ, владыки володимєрского и бєрєстеиског[о], внуку єго млсти панну Томилу Даниловну Попєлєвича, ꙋзалом ꙋ єго млсти ѡтца влдки за тою жоною своєю панею Томилою посагу готовыми пєнєзми двєстє коп гршєи а ꙋ выправє сто коп гршєи личбы литовскоє.

А такъ, дознавши єсми по неи, малъжонцы своєи, ку собє доброє, вєрноє а цнотливоє в малжонствє захованє и милост малжонскую, тоє внєсєнє єє властноє в домъ моии всю тую триста коп гршєи ꙗ сим листом моим на имєню моємъ, выслужоном, Дꙋбниках и на Ворчинє, куплєноє, єи жонє моєи панєи Томилє записую. Маєт ѡна жона моꙗ милаꙗ по животє моєм в тои сумє[1] пнзєи ѡноє имєнє пєрвопомєнєноє Дубники и Ворчинъ з двором, з людми, з быдломъ и зо всим, ꙗко сꙗ в собє маєтъ, дєржати и вживати до живота своєго, што ширеи в листє моєм записном, ѡт мєнє панєи Томилє Даниловнє, малжонцы моеи, даном, єстъ ѡписано».

При котором ѡповєданю своємъ тот лист свои записныи, писаныи под пєчатю своєю и с подписом власноє руки моєє и под пєчатми людеи добрых, перед нами показавши, просилъ, абы тот лист єго слово ѡт слова въ книги зємскиє записан былъ. Которыи лист такъ сꙗ в собє маєтъ:

«Ꙗ, Михаило Дꙋбницкии, воит володимєрскии, вызнавам симъ моим листомъ, кому будєт потрєба тог[о] вєдати албо чтучи єго слышати, иж бєручи за сєбє в малжонство ꙋ єго млсти ѡтца ѳєѡдосєѧ, владыки володимєрского и бєрєстеиског[о], внуку єго млсти панну Томилу Даниловну Попєлєвича, взалом ꙋ єго млсти ѡтца влдки за тою жоною своєю панею Томилою посагу готовыми пєнєзми двєстє коп гршєи личбы литовскоє а ꙋ выправє сто коп гршєи личбы литовскоє ж. А так,

[1] Літеру «у» пошкоджено.

дознавши єсм[и] по неи, малжонцы своєи, ку собє доброє, вєрноє а цнотливоє в малжонствє захованє и милост малжонскую, тоє внєсєнє єє властноє в дом мои всю тую триста коп гршєи ѭ сим листом моим на именю моєм, выслужоном, Дѯбникох и на Ворчинє, куплєноє, єи жонє моєи панєи Томилє записую. Ѡна, жона моѭ милаѭ, по животє моєм в тои суме пнзєи ѡноє имєнє моє пєрвопомєнєноє Дѯбники и Ворчинъ з двором, з людми, [...][1] // и зо всим, ѭко сѧ в собє маєт, дєржати и вживати до живота своєго, єстли бы замуж нє пошла, а гдє бы ѡна по животє моєм замуж пошла, а чого, Божє вховаи, єстли бы з нею потомства нє мєлъ, тогды братѭ и близкиє мои маютъ тую суму триста коп гршєи личбы литовскоє сполна ѡтдати и заплатити а тоє имєнє к рукам своим взѧти. А нє ѡтдавши єи, жонє моєи, тоє сумы пнзєи трохсот копъ гршєи литовских, нє маютъ братѭ и близкиє мои того имєнѭ моєг[о] выслужоного и куплєного Дѯбникъ и Ворчина в нєє з моцы брати и дєржанѧ єи ѡтыимовати никоторым ѡбычаємъ, такъ правным, ѭко и нєправным.

А єстли бы ѡна, жона моѭ, зо мною потомствo мєла, тогды по животє моєм, хотѧ бы ѡна и замужъ пошла, а потомство бы моє живо было, маєт ѡна тоє имєнє моє Дѯбники и Ворчинъ зо всим на всє дєржати и вживати до живота своєг[о] або єсли ѡна сама похочєт[2] дєтєм моим тоє имєнє моє Дѯбники и Ворчинъ поступити при животє своємъ, єстли бы которое дєтѧ моє лєт доросло. А дєржачи тоє имєнє, с пожитков того имєнѧ маєтъ ѡна и повинна будєт дѣтки моє вшєлѧкими достатками выховывати и на наѯку давати. А вєджо ѡна по животє своєм тоє сумы трохсот коп гршєи литовскоє личбы нє маєт и ни можєт никому записати, ани даровати, толко дєтєм моим, которыє ѭ з нею мєти будѯ.

А гдє бых з нею дєтє[и] мєти нє мог, тогды ѡна, так при животє, ѭко и по животє своєм, волна будєт в тои суме пнзєи в трохсот копах грошєи тоє имєнє Дѯбники и Ворчин, кому хотѧчи записати, ѡтдати и даровати, а братѭ и близкиє моє нє маютъ єи того боронити. А здаючи тоє имєнє моє, вышєи помєнєноє, Дѯбники и Ворчинъ дєтєм або близкимъ моим, кому приидєт, водлугъ сєго запису моєго, нє маєт и нє повинна ѡна будєт с того имєнѧ моєг[о] никому личъбы чинити и ничого сѧ справовати. И на том далъ жонє моєи милои пнєи Томилє сєсъ мои лист под моею пєчатю а с подписом руки моєє.

А при том были и того добрє свѧдоми, за прозбою моєю пєчати своє к сєму моєму листу приложити рачили пан Павєлъ Ѡранскиі а пан ѬАким Василєвич, писаръ кгродскиі замку Володимєрского.

Писан ѯ Володимєри, лєта Божєго народж. тисѧча пѧтсот шєстдєсѧт дєватог[о], мсца ѡктєбра второгонадцатъ днѭ. Михаило Дѯбницкиі, воитъ володимєрскиі, рука власнаѭ».

[То]го листу мы, ѡглєдавши и достаточнє єго выслухавши, тоє ѡповєданє и доброволноє сознанъє пна Михаила Василєвича Дѯбницкого, воита володимєрского, въ книги зємскиє записати казали.

На што и выпис с книгъ пани Томила Даниловна Попєлєвича на то // собє взѧла под пєчатми ншими.

Писан ѯ Володимєри.

ЦДІАК України, ф. 27, оп. 1, спр. 1, арк. 80 зв.–82.

[1] Текст пошкоджено.

[2] Літери «ох» пошкоджено.

№ 23

1570 р., січня 14. Володимир. – Декрет володимирського земського суду в справі королівського маршалка Олізара Кєрдея Мильського, який скаржився про наїзд Івана Клюського на маєток Киселин, забиття дитини селянина Супрона Листича та вивезення підданого Максима, про звільнення Клюського від відповідальності через неправні дії возного Літинського

Мєжи панома Кирдеємъ

Лѣта Божж. народж. АФ [1500] семдесѧтогѡ мсца гєнвара ДІ [14] дня в суботу

На рокохъ судовыхъ зємскихъ ѡ Трєхъ Королєхъ, свта рымского, постановилшисѧ ѡбличнє в суду зємъского перед нами, Богда//номъ Костюшковичомъ Хоболтовскимъ, судею зємскимъ повєту Володимерского, а Гавриломъ Ивановичомъ Ѭковицкимъ, подсудкомъ зємскимъ повєту Володимерского, за позвы своими жаловалъ маршалокъ гсдрьскии панъ Ѡлизаръ Кирдєи Мылскии на зємѧнина гсдрьского повєту Володимерского пана Ивана Клюского, штоже деи:

«Нє вєдати длѧ которое причины в року минуломъ шєстдесѧт ѡсмомъ, мсца маѧ двадцат дєвѧтого днѧ, пропомнєвши покою посполитого, моцно кгвалтомъ наєхавши самъ ѡсобою своєю и з ыншими многими помочниками своими на имєнє моє Киселинъ, на домъ подданого моєго киселинского Супрона Листича, ѳв ызбы ѡкна и двєри повыбивал и, добывшисѧ до избы подданого моєго, которыи ѳ суседствє ѳ того Супрона мєшкал, на имѧ Максима, поимавши и звєзавши єго, зъ собою повєл, и нє вєдати, гдє єго подєл. При которомъ кгвалтовномъ єго наєханю дитѧ того Супрона конємъ розбито и розтручоно, ѡкна, двєри и ѳшаки порубаны и значныи кгвалт починили.

То панъ врадникъ мои тамошнии Матыс Шєлвачовскии а служебникъ мои Иванъ Плоницкии за тобою были поєхали, хотѧчи тєбє пытати, длѧ которое єси причины тот кгвалт и наєздъ ѳчинил и того подданого моєго взѧл. Нижли врадникъ мои тєбє доєхати нє могъ, ѡдно служебникъ мои тотъ Иванъ тєбє доєхал и кгды, деи, тєбє ѡ то пытал, длѧ чого того подданого на имєню пана моєго кгвалтовнє а своволнє поималъ и дитѧ рострутил, ты, деи, и того служебника моєго Ивана Плоницкого збил и зранилъ. Которыи кгвалт и наєздъ, и взѧтє того подданого, и рострученє дєтины, и зранєнє того служебника моєго врадовнє ѡбвєдєно».

Панъ ѳедоръ Калусовскии, будучи ѳмоцованыи ѡтъ пана Ивана Клюского на то, чинячи ѡтказъ, повєдил:

11. Печатка господарського маршалка Олізара Петровича Кєрдея Мильського (1583 р.)

«Никгды панъ Клюскии кгвалту имєню т. м. нє чинил и того подданого т. м., которого на позвє имєнєм // помєнєно нє имал, и служебника т. м. нє бил. А вєджє кождыи таковыи кгвалт, хто кому на имєнє наєдєт, єст на то Статутъ, ꙗко сѧ в томъ сторона заховати и кгвалту своєго доводити маєт».

Панъ Кирдєи, доводячи тоє жалобы и с того кгвалту своєго, ѡтъ пана Ивана ѳчинєного, выпис врадовыи положил, которыи выпис былъ перед нами читанъ.

По вычитанію ѡного выпису, панъ ѳедоръ Калусовскии за правныи выпис принѧти и за довод слушныи ѳ права єго мєти нє хотєл. На то повєдил:

«Кожды*и* кгвал*т* пєрвєи маєт быти ѡповєда*н* ѡколичны*м* сусєдо*м*, а пото*м* на вр*ѧ*дє ѡжаловати, возного з ур*ѧ*ду за листо*м* вр*ѧ*довы*м* вз*ѧ*ти. И то*т* кгвал*т* и знаки кгвалту и шкоды, которыє бы с*ѧ* на то*т* час стали, маючи шл*ѧ*хту при возно*м*, ѡказавши и ѡсвєт*ч*ивши, на вр*ѧ*д то ѡтнєсши, давши до кни*г* записати, выпис взѧ*ти*. А в то*м*, т. м., выписє такого правного поступку нєт, возныи бєз вєдомости вр*ѧ*довоє нє мєл тамъ єздити. Кгдыж нєслушнє сторона поступовала, прошє, абых был ѡт позву и жалобы пана Кирдєєвы волєн».

Пановє суди, казавши Статут ѡтвори*ти*, ѳ Стат*у*тє пишєт: «на ѳказ возны*м* бєз вєдомости вр*ѧ*довоє позвы носит и ими позыват, рокъ склад*ат* водлє старого ѡбычаю а заповєда*ти*, ижбы ѡт права нє ѳєждчали, свєткомъ подлє сказан*ѧ* ѳ суду прис*ѧ*гу выдавати, при ѡсвєт*ч*єнью вс*ѧ*ко*м* быти, ѳвазывати з выроку и с приданыа суди и подсудъка за листы их и кгвалты, розбои, раны головщины ѡглєдати, и до книгъ вр*ѧ*довых, ѡт которого вр*ѧ*ду будєт послан, сознавати».

Ино, ижѡ ѡныи возныи имєнєм Лєтинскии, нє будучи на то з ур*ѧ*ду приданы*и*, ѡкро*м* вєдомости вр*ѧ*довоє, самъ своєю волєю над пристоино*ст* свою, чого нє мєл чинити, єздилъ, пана Ивана Клюского ѡт жалобы и ѡт позву ѳчинили єсмо волнымъ.

И то дл*ѧ* памєти до кни*г* зємски*м*[1] записати росказали.

ЦДІАК України, ф. 27, оп. 1, спр. 3, арк. 51–52.

№ 24

1570 р., січня 14. Володимир. – Декрет володимирського земського суду у справі Лева Ржищовського, який позивав володимирського войського Василя Гулевича, луцького ключника і городничого Олександра Жоравницького, кременецького писаря Григорія Болбаса та Якима Линевського – опікунів дочки покійного Андрія Колпитовського, щодо повернення боргу її батька

Справа пна Лва Ржищовского

Лѣта Бѡж. нарож. АФ [1500] сємъдєсѧтого мсца гєнваря ДІ [14] дня

Ѡ Трєхъ Кролєхъ, свта римъского, на рокох судовых зємъских, постановившисѧ ѳ суду зємского пєрєдо мною, Богдано*м* Костюшковичо*м* Хоболтовьски*м*, судьєю зємскимъ повѣту Володимєрского, а Гаврило*м* Ивановичо*м* Ѣковицкимъ, подсудко*м* зємъски*м* повѣту Володимєрско*г*[*о*], ѡповєда*л* зємєни*н* гсдрски*и* повѣту Володимєрского пан Лєв Иржищовски*и*. Показа*л* позов, ижь, дє*и*, єсми позва*л* на тєпєрєшниє роки судовы*и* пновъ ѡпєкуновъ, то єстъ пна Васил*ѧ* Гулєвича[2], [воиск]ого володимєрского, а пна Алєксандра Журавни*ц*кого, ключни//ка и городничого луцкого, а пна Григор*ѧ* Болбаса, писара крємяницко*г*[*о*], а пна Ѣкима Линєвско*г*[*о*] ѡ длъгъ нєбожчика пна Андрєя Колпытовско*г*[*о*], суму позычєную копь ѡсмъдєсѧт гр. монєты и личбы Вєлико*г*[*о*] кнѧзства Литовского, ꙗко на завитыи рокъ. На тыи позвы мои нико*г*[*о*] ку ѡтказу сторонъ н[ѥ] вижѳ, а звлаща пна Ѣкима Линєвского, ꙗко дрьжачо*г*[*о*] то*г*[*о*] имєн*ѧ* Колпытова, на которомь то*т* длгъ мои єстъ на листє пна Колпытовско*г*[*о*], цтꙗ є*г*[*о*], ѡписа*н*.

[1] Так в оригіналі. Має бути «зємских».

[2] Літеру «ч» пошкоджено.

Пнъ Ванка[1] Линєвскиı имєнєм брата своєг[о] пна Ѣакима Линєвского, маючи ѡт нєг[о] моц зуполную, ѡповєдаючи причину нєстанєстанıа[2] брата своєг[о], ижъ дєи:

«Старшиı ѡпєкун, пан Василєи Гулєвич, єстъ послан ѡто всѣхъ ѡбователєи тог[о] панства зємли Волынскоє[3] ѳ потрєбє всѣхъ Рєчи Посполитоє до єг[о] кр. млсти послом. А ижь, дєи, таıа рєч нє єст розна, алє ѡдна, ѡдєн бєз другог[о] ѳ права сıа становити и на позов пна Ржищовского ѡтказывати нє єст єсми готов, а ку тому тєж и длıа тои причины, маючи властную потрєбу, за позвы своими в повѣт Луцкиı на тєпєрєшниє роки судовыı ѡ болшиı справы ѳ суду зємьског[о] маєт. А жона тєж єго по дєтıати єщє нє выздоровила. И с тых зо всѣхь причин, первопомєнєных, тут до Володимєра на тыı позвы пна Иржищовского становитисıа тут ѳ суду зємског[о] нє могучи».

12. Печатка луцького ключника і городничого Олександра Жоравницького (1563 р.)

Ѣакож и сам пан Лєв Иржищовскиı пєрєд нами з листу ѡтвєрєног[о] ѡт єг[о] млсти кнзıа, воєводы Волынскоı зємли, до нєг[о] писаныı, ѡповєдаючи то ємy, жє пнъ Василєи Гулєвич ѳ справах и в потрєбах нємалых Рєчи Посполитоє до гсдрıа короліа єго млсти ѡто всѣхъ ѡбователєи послом єст посланъ, // копєю пєрєд нами положил. А так пан Лєв Иржищовскиı домовилсıа того, абы тот длгъ єго ѡсмъдєсıат коп грошєи нєбожчика Андрєıа Колпытовского на имєню, ıако з року завитог[о] вєдлє Статута, на Колпытовє былъ сказан, бо, дєи, пан Линєвскиı по жонѣ своєи а по дочцє нєбожчика пна Андрєıа Колпытовског[о], на котором имѣнью тот длгъ моı ѡсмьдєсıат коп грошєи, ѡт нєбожьчика Колпытовьског[о] ѡписаныı, ѡног[о] имєнıа сам дръжачим єстъ, а мнѣ платити и на позов становитисıа и прав быти нє хочєт. И просив пнъ Лєвъ Ржищовскиı, абы таıа сума ѡсмъдєсıатъ коп грошєи длгу нєбожчиковског[о], ѳ них позычєног[о], на том имєнью Колпытовє была всказана.

Мы, заховываючисıа в[о] всєм водлє Статуту, кгдыж пан Лєвъ Иржищовьскиı, так пновъ ѡпєкуновъ, ıако и дръжачог[о] пна Ѣакима Линєвского, а колвє кождому з них зособна позов єстъ дан, алє иж жалоба нє розно, а звлаща ѡпєкунов, кгдыж тог[о] сама властнаıа а слушнаıа причина вжє с тых трєх ѡпєкунов ѡдин пан Васил[4] Гулєвич єст ѡто всѣхъ ѡбователєи тог[о] пнъства зємли Волынскоє ѳ потрєбах Рєчи Посполитоє до єг[о] кр. мл. послом єстъ послан. А што сıа дотычєт пна Ѣакима Линєвского, которыı такжє чєрєз ѳмоцованог[о], а на воину даючи причину, до[5] врıаду суду зємског[о] на тот рок за позвомъ ѡт пна Илва Ржищовъского, єму зложоныı, з листом врıадовым присылалъ. И тым ѡтєханємъ пна Василıа Гулєвича, их млсти пнов ѡпєкунов, ıако пна Ѡлє//ксандра Журанивницког[о] (!), ключника и городничог[о] луцкого, так тєж и пна Григорıа Болбаса, писара крємıаницкого, так тєж и пна Ѣакима Линєвского

[1] Перші три літери слова правлено.
[2] Так в оригіналі. Має бути «нєстанıа».
[3] Літери «ол» пошкоджено при прошнуровуванні книги.
[4] Слово «Васил» вписано над рядком.
[5] На літері «д» чорнильна пляма.

ѡт тогѳ[о] року пна Лва Ржищовскогѳ[о], за позвы имъ зложоныи, волными єст вчинєны, заховываючисѧ на другии роки.

Пану Лву Ржищовьскому волно право ѡ тот длгъ своѝ, ꙗко на завитыи рок, зост знову пна Ѣкима Линєвъского, ꙗко дрьжачогѳ[о], а похочєт ли пнъ Иржищовьскии пновь ѡпєкуновь, пєрвопомєнєных, такжє знову ихъ ѡ то поз[в]ы зємьскими позвати, будєт єму волно.

И просил пнъ Иржищєвскии, абы то было до книг зємских записано.

Мы то до книг зємских записати казали.

И выпис с книг пану Илву Ржищовскомъ єст на то[1] дань.

ЦДІАК України, ф. 27, оп. 1, спр. 1, арк. 116 зв.–118.

№ 25

1570 р., серпня 20. Володимир. – Зізнання вижа Яроша Жука перед володимирським замковим урядом про повернення Івана Сенюти з турецького полону до свого маєтку Хмілів, його розпорядження щодо колишньої дружини Мар'ї, яка за час відсутності чоловіка вийшла заміж за Олександра Лесоту, та пограбування останнім худоби і збіжжя у Хмілівському маєтку

Лєт. Божго народж. АФО [1570] мсца августа двадцатого дня

Што пєрвєи сєго дня позавчорашнєго, в пятницу, року тєпєр идучого сємъдєсятого, мсца августа осмогонадъцат дня // присылал до мєнє, Павла Григорєвича Ѡранского, на тот час будучого подстаростєго володимєрского, пан Иванъ Романович Сєнюта, которого Пан Бог тых часов з нєволи турецкоє вызволити рачил, просечи ѡ придан возного, а в нєдостатку возного ѡ вижа на потрєбу свою до имѣнья и двора своєго Хмєлєва. Ино, ижъ на тот часъ при врядє возного нє было, ꙗ в нєдостатку возного на тую потрєбу єго давал вижа, слугу замкового Ѣароша Жука.

Которыи ж вижъ, тамъ бывши и сєго дня, даты навєрху написаноє, постановившисѧ ѡбличнє на врядє пєрєдо мною, до книг замковыхъ вызнал тыми словы:

«Будучи мнє ѡт тєбє, з урядy замкового, вижємъ, приданымъ пану Ивану Сєнютє на потрєбу єго до имєня и двора єго Хмєлєва, был єсми з нимъ вы имєню и дворє єго Хмєлєвє, маючи при собє сторон шлѧхтъ людеи добрыхъ пна Гурина а пна ѳєдора Жабокрицкыхъ а кнзя Кирика Ружинского. Тамъ жє в дворє застал єсми Алєксандровую Лєсотиную Марю.

И скоро єсмо с конеи зсєли, такъжє подданыє пна Сєнютины дали знати з сєла до двора пану Сєнютє, иж Лєсота, наєхавши моцнє кгвалтомъ с помочниками своими на властныи кгрунт пана Сєнютин Хмєлєвскии, чєрєду хмєлєвскую занѧлъ и погналъ до имѣнья кнзя Михаила, єго млсти Чорторыиского, воєводича волынского, до Сєлца. Пан Сєнюта, // будучи жалостєн тои кривды и шкоды своєє и подданыхъ своихъ, зараз порвалъсѧ до конѧ. Такъжє и ꙗ, виж, и тыє стороны шлѧхта людє добрыє, пєрвопомєнєныє, и вєсполок з нимъ порвалисѧ єсмо до конеи

[1] Слово «то» вписано над рядком.

и, впадши на кони, бєгли єсмо вєсполокъ за чєрєдою с прозбы пана Сєнютины, абы ѡн могъ тую чєрєду ѡтратовати.

Лєсота с помочниками своими, которыє з нимъ были и того кгвалту єму помогали, ѡбачивши насъ, ѡт чєрєды скочили и вчас втєкли. Панъ Сєнюта тую чєрєду, яко свою властную и подданых своихъ зася занял и до имѣнъя своєго Хмєлєва пригнати казалъ. В тот, дєи, час при заиманъю тоє чєрєды, слугу ѡдного Лєсотина Со[б]ка поимали, которыи, дєи, и тєпєр в дворє пана Сєнютиномъ єстъ.

И кгды єсмо повторє приєхали до двора пана Сєнютина до Хмєлєва а ѡная Лєсотиная была в дому, панъ Сєнюта, нє идучи самъ до нєє и нє мовячи з нєю ничого, за вєликимъ а нєзноснымъ жалємъ своимъ, иж ѡна в нєбытности єго, будучи єму в нєволи в рукахъ нєприятєлскихъ, смѣлася такового сваволєнства важити, замуж за иншого, то єст за Лєсоту пошла, двор и имѣнъє и всю маєтность знищила, спустошила, сказила, посылал до нєє мєнє, вижа, и сторон шляхтъ людеи добрых, пєрвопомєнєныхъ. Гдє жъ панъ Гуринъ Жабокрицкии ѡт пана Сєнюты Лєсотинои мовилъ:

«Пан Сєнюта казалъ, дєи, тобѣ ѡт сєбє мовити, кгдыж [...][1] такъ своволнє ѳчинила а в нєбытности // єго замуж за иншого, то єст за Лєсоту, пошла, двор и имѣнъє и всю маєтность спустошила, знищила, сказила, для тоє причины тєбє собѣ за жону мѣти и с тобою мєшкати нє хочєт. А, иж, дєи, мужа твоєго тут нѣтъ, тєды и ты тут ѳ дворє нє мєшкаи. Поиди собє за мужємъ своимъ бо, дєи, тєж муж твои и ты сама до двора имѣнъя моєго ничого нє маєтє».

И давал єи восажок и конѧ, на чомъ бы мѣла єхати.

Лєсотиная на то повєдила:

«Ѣа, дєи, для того замуж пошла, ѡ томъ вѣдомости нє мѣла, абы панъ Сєнюта жив был. А иж жив и тут до имѣнъя своєго приєхал, тєды Лєсота, слышачи ѡ томъ приєханю єго, зы имѣнъя поєхал. И ѡтєжчаючи, мнѣ росказалъ, кгды, дєи, пан Сєнюта до двора и имѣнъя своєго Хмєлєва приєдєт, абыхъ я, ни в чомъ ся єму нє спротивляючи, двор и имѣнъє поступила и як жє ся, дєи, я нє спротивямъ, двор и имѣнъє єму поступую и поступила».

Ключи ѡт коморы и ѡт скрин, выбравши нєкоторое платє бѣлоє и гроши, што тамъ мѣла, ѡтдала, конѧ и восажка, на чомъ бы мєла єхати, нє брала, з дєтятємъ, з дочкою и з чєлядъю, з двѣма дєвками, с платємъ бѣлымъ и з грошми з двора проч пошла.

Пан Сєнюта, дєи, мною, вижємъ, и тою шляхтою людми добрыми, пєрвопомєнєными, то ѡсвєтчилъ и перед нами тыє рєчи, што ѳ дворє в коморє застал, чого ѡна нє выбрала, на реистръ списати далъ. //

То єст: скрыня вєликая, а ѳ скрыни ѡбрус а шапка ѡксамитная брылєватая; а в малои скрынцє кошулка, вишиваная шолком чєрнымъ и поясок в[є]нацки, двє г[лв]ки (!) мыла; а в другои скрынцє, малои жє, бобки крамныє и зєлє татарскоє в шкатулцє, коринъя: пєрцу, шафрану, инберу по нємъного; а порожних шкатулок двє. А в тои жє коморє горшокъ масла и дѣжка ѳгорков солоных, коробка крохмалю; а на горѣ, на тои жє коморє, полъ мяса, пол сала, бодня маку трясєного, чєрєшєн бодня нєполная, ѡбарєников (!) дєсєт.

[1] Слово написано нерозбірливо.

А потомъ, дєи, назавтриє, в суботу, порану ѡповєдал мнє, вижєви, и тымъ шлѧхтамъ, пєрвопомєнєнымъ, пан Сєнюта, иж дєи:

«Тоє ночи прошлоє, с пѧтницы на суботу, Лєсота, способившисѧ з помочниками своими и с поддаными кнзѧ Михаила єго млсти Алєксандровича Чорторыиского, воєводича волынского, сєлицкими, вєрховыми и возовыми, наєхавши моцно кгвалтомъ на властныи кгрун[1] мои Хмєлєвскии, пашни мои дворныє сорок копъ пшєницы, тридцат коп жита, тридцат коп ѡвса побрал и до имѣнья єго млсти кнзѧ Михаила Чорторыиского, воєводича волынского, до Сєлца отвєзъ».

Панъ Сєнюта посылал мєнє, вижа, и сторон до Сєлца з служебникомъ своимъ Иваномъ до врѧдника сєлєцкого Грицка Кобаковского, просячи о вижа ку застаню того збожа в Сєлцу. Кобаковскии вижа нє дал, што служебникъ пна Сєнютин мною, вижємъ, и стороною ѡсвєтчил. А панъ Сєнюта // и стєрнъ побрана збожа мнє, вижу, и шлѧхтє ѡказывал».

И просил мєнє панъ Иван Сєнюта, абы тоє вызнанъє вижово в книги замковыє было записано.

Ꙗ тоє вызнанъє вижово в книги замковыє записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 5, арк. 221–223 зв.

№ 26

1570 р., жовтня 14. Володимир. – Визнання вітебського городничого Петра Тихновича Киселя, Григорія і Єпимаха Гнівошевичів Киселів перед володимирським земським урядом про вільний стан ткача Іванчика

Лѣта Божж. народж. тисєча пѧтсот сємдєсѧтого мсца ѡктєбрѧ чєтвєртог[о]надцат днѧ

На рокох судовыхъ зємскихъ ѡ свєтом Михалє, постановившисѧ в сѣду зємского пєредо мною, Богданом Костюшковичом Хоболтовским, судєю зємским[2] володимєрским, а Гаврилом Ивановичом Ꙗковицким, подсудъкомъ зємъскимъ володимєрскимъ, панъ Пєтръ Тихновичъ Кисєл, городничии витєбскии, а панъ Григорєи и панъ Ѯпимахъ Гнєвошєвичи Кисєли ѡповєдали тыми словы, доброволънє а ѣстънє до книг зємскихъ вызнали, ижъ дєи:

«Иванъчикъ, которыи пєрєд ѡблич[но]стью ѣ суду в. мл. зємъскомъ стоит, пєрвєи того ѡтцу ншому[3] [пну Гнєвошу Кисєлю] и намъ, дѣтємъ єго, ꙗко члвєкъ волныи слѣжилъ, // єстъ доброволныи и никому ничим нє винныи и волныи, єго нихто ничог[о], до нєго мы сами, дєти и потомки нши, [кол]вєк и на кождом мєстцу при костєлє, в торгу, на дорозє, на котором колвєк мєстцу трафитсѧ ему быти, в дорозє вандровать або ѣ мєстє кролєвском, кнѧзском, панском, так тєж и в сєлє, где, хотєчи мєшкати, абы там жити або которому пну служити, рємєсло своє ткацкоє робити. Маючи ѡт нас самих, дєтєи и потомков наших и ѡт иных прияτєлєи и крєвных наших, ꙗко волныи волностєи вшєлаких ѣживал и свєбоднє а бєзпєчно ѡт кождог[о] нєбєзпєчєнства сам, дѣти и потомки єго мєшкати и волности вшєлакоє ѣживати[4]».

[1] Так в оригіналі. Має бути «кгрунт».

[2] Літери «мск» пошкоджено.

[3] Літери «ом» пошкоджено.

[4] Літери «жи» пошкоджено.

И просиль нас пан Пєтръ а пан Григорєи и пан Спимах, абыхмо тоє их ѡповєданє и доброволноє вызнанє до книг судовых зємских записати казали.

Мы тоє ѡповєданъє и доброволноє их млсти вызнанє до книг зємских записати казали.

И выпис с книг тому Иванкучику[1] под пєчатми ншими єму дали.

Писан в Володимєри.

ЦДІАК України, ф. 27, оп. 1, спр. 1, арк. 168 зв.–169.

№ 27

1570 р., листопада 27. Володимир. – Зізнання боярина Луцького замку Юрка Івановича перед володимирським замковим урядом про знищення пожежею замку луцького, брацлавського і вінницького старости князя Богуша Федоровича Корецького у місті Межирич разом з усім майном і діловою документацією та загибель у вогні багатьох слуг князівського подружжя

Лєт. Бжєго народж. АФО [1570] мсца ноябра КЗ [27] дня

Писал и присылал до мєнє, Павла Григорєвича Ѡранского, на тот час будучого подстаростєго володимєрского, пан Иван Хребтович Богуринскии, подстаростии луцкии, боярина замку Луцкого с Красного Юрка Ивановича, ѡповєдаючи имєнємъ вєлможного князя єго млсти Богуша Ѳєдоровича Корецкого, старосты луцкого, браславског[о] и вєницкого, пна своєго, пригодв и нєщастє єго млсти, которое ся якобы єг[о] млсти стало, тое тыми словы // мєновитє, иж деи:

«Тыми нєдавно минулыми часы, на мєсопусты ѳилиповы, з олторка на сєрєдв, мсца ноября чєтвєртогонадцат дня, нє вєдати, єсли з направы якого головного нєприятєля єго мл., замок єго млсти Мєжирицкии, в которомъ самъ єго млстъ на он час ѡсобою своєю был, з стороны тое, ѡткол вєтръ кгвалтовныи натєгал добрє в ночъ, кгды ся вси спат положили, в пєрвоспы ѡгнємъ запален, которыи з вєликоє навалности вєтрв и ѡпанованя от ѡгню за чєтвєртъ годины вєс ѡгнємъ ся покрыл.

Такжє, деи, з милосєрдъя Бжєго самъ єго млстъ толко з малжонкою и з дєтми своими, нє могучи захватити и ѡденя на сєбє, с поломєня кгвалтовного ѡгню чєрез выбавєнє єго свтоє млсти вырвани, а вся, деи, маєтность єго млсти, што колвєкъ в томъ замку Мєжирицкомъ мєл, ѡт мала и до вєлика погорєло. И колко, деи, дъшъ мужчизны, служебников єго млсти, людеи добрых, шляхты спачих, ѡт прудкого а кгвалтовног[о] ѡгня и тєж бєлых голов, нєвєстъ и дєвокъ, служебниц жоны єго млсти, згорєло.

Кгдыж, деи, привиля на имѣнъя єго млсти нєкоторыє отчизныє и куплєныє, дєкрєты гсдръскиє и иншиє розныє а многиє листы такєжъ гсдръскиє, и выписы, ѡповеданя врядов єго кролєвскоє млсти розных, так тєж вспоминанъя, листы гсдръскиє старыє панов рад их млсти Вєликого кнзства Литовского и тєж ѡт урядов зємъских и кгродских и тєж тотъ привилеи зємъскии, которыи дан былъ всимъ обывателємъ зємли Волынскоє ѡт єго кролєвскоє млсти в Люблинє, на соиме валном, тамъ жє зъ єго млстью привилями и нєкоторыми листы былъ захован, и того, деи, // завжды в скрини єго млсть з собою возилъ а, нє дъжаючи жадному

[1] Так в оригіналі. Має бути «Иванчику».

схованъю, при собѣ его мѣвал. Которая скрыня и на ѡн часъ при его млсти была и згорѣла, бо, дѣи, жадное рѣчи, кромъ сами, ѡсоб своих, и дѣтокъ их млсти с такъ прѣдкого а навалного ѡгню нѣ могли выратъ.

А такъ, дѣи, иж то ест всимъ ѡбывателемъ тутошнимъ вжѣ вѣдомо и нѣ таино, штож то такъ пѣвнѣ ся дѣет, але, дѣи, его млстъ прѣдся пришлого часу постерѣганемъ своимъ, ѵходечи всякого в томъ мнимання а за прѣдсѣвзятемъ людскимъ нѣвинного а вымысленого помовѣня, абы ся в чомъ нѣ поносил, такъ тежъ и шкоды своѣ перестерегаючи, которая, дѣи, его млсти ся стала в погорѣню привилевъ и листов его млсти власных. А, иж, дѣи, тепер за тяжкою хоробою его млсти, а к тому и за ѳрасуцкомъ[1] про ѳоробу жоны и дѣтокъ его млсти, с перестрахѵ и ѡзябѣня нѣ мог его млстъ спаметат а мѣновитѣ в теперешнемъ ѡповѣданъю привилевъ, декретов, листов розных их кролевскоѣ млсти и ѵрядов такжѣ розных гсдръских, земъских и кгродских поменитъ. Але коли, дѣи, его млстъ Бог ку лепшомѵ здоровю привернетъ, на ѡн часъ того ѵделати нѣ занехаетъ, а хотечи на вси пришлые и потомъные часы помочъ и ѡборону пѣвную а слушную ѡт всих сторон правнѣ собѣ в томъ таком ѵпадъку своемъ учинити, рачил ми его млстъ через писанъѣ своѣ росказат, абых ѣ в. м., ѣко врядѵ и местцѵ гсдръскому, то ѡповѣдилъ для слушных причин и мнимання людского».

И просил мѣнѣ панъ Иванъ Богурицкии через того боярина замъку Лѵцкого красецского Юрка Ивановича, абы // тоѣ ѡповѣданѣ его в книги замку Володимерского было записано.

ѢА тоѣ оповѣданъѣ его в книги замъковыѣ записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 5, арк. 357–358 зв.

№ 28

1570 р., грудня 6. Володимир. – Зізнання перед володимирським замковим урядом Марка Семеновича Колдичевського, служебника княгині Магдалени Деспотівни, дружини волинського воєводи князя Олександра Чорторийського, про втрату нею золотого сиґнету із застереженням не брати до уваги жодних документів з його відбитком

Лѣта Божего нарож. АФО [1570] мсца декабра шестог[о] дня

Присылала до мѣнѣ, Павла Григорѣвича ѠЂранского, на тот час будучого подстаростего володимерского, ее млстъ книги Александроваѣ Чорторыискаѣ, воеводинаѣ волынскаѣ, книги Макгдалѣна Деиспотовна служебника своего Марка Семѣновича Колдычовского, ѡповѣдаючи, штожъ дѣи:

«Тых часов, ездѵчи мнѣ з Литвы на Волынъ, ночевала есми в селѣ Сомаровичах з пятницы на суботу, мсца тепѣрешнего декабра первого дня. Тамъ же, дѣи, згинул ми секгнет мои золотыи з гербомъ моимъ ѡрломъ г[...]птанымъ[2], на которомъ и имѣ моѣ словы полскими вырото. А такъ, дѣи, ѣ для всякоѣ пригоды и потребы, абы ся кому таковому до рук нѣ зосталъ, которыи бы хотел, што змыслившии, к воли своеи собѣ на мѣнѣ написат и тымъ секгнетомъ моимъ припечатат ку шкоде // моеи, ку вѣдомости врядовои то доношу, если бы ся где, а на которомъ местцѵ ѣастѣ колвѣ

[1] Так в оригіналі. Має бути «ѳрасункомъ».

[2] Слово написано нерозбірливо.

листы и на штожъ колвѣкъ подъ тымъ сѣкгнѣтомъ моимъ показали, абы жадноє моцы нє мѣли и ни в которомъ правє приимованы и дєржаны нє были».

И просила мєнє єє млстъ кнгни воєводинаꙗ волынскаꙗ чєрєз того служебника своєго Марка Колдычовского, абы тоє ѡповєданє єє млсти в кнги замъковыє было записано.

Ꙗ тоє ѡповєданє єє млсти в кнги замъковыє записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 5, арк. 363–363 зв.

№ 29

1571 р., січня 10. Володимир. – Зізнання возного Хацка Чувата Туличовського перед володимирським замковим урядом про невдалу спробу Івана Ванковича Шелвовського повернути гроші, позичені ним у княгині Ганни Деспотівни під заставу половини села Шельвів

Лєт. Бжєго нарожс. АФОА [1571] мсца гєнвара дєсѧтог[о] днꙗ

Постановившисѧ ѡбличнє на врѧдє в замъку гсдрьскомъ Володимєрскомъ пєрєдо мною, Павлом Григорєвичом Ѡранскимъ, на тот часъ будѹчим подстаростим володимєрскимъ, возныи земскии повєту Володимєрского Хацко Чуват Туличовскии до книг замковых вызналъ тыми словы, иж:

«Будѹчи мнє ѡт тєбє, з урядѹ замкового, приданым пану Ивану Ванъковичу Шелвовъскому ку приглѣданю ѡтданѧ сумы пнзєи полтрєтѧста копъ грошєи литовскихъ єє млсти книги Миколаєвои Збаражскои, старостинои кремѧнецкои, книги Аннє Дєиспотовнє, за част имєнѧ половицу Шелвова, которѹю, дєи, ѡнъ в тои сумє пнзєи, пєрвопомєнєноі, єє млсти заставилъ и рокъ ѡкупєню тоє заставы припадал на дєн свѧта памєтки Рожєства Хрыстова, нєдавно прошлого, в року прошломъ семъдєсѧтом былъ єсми в Шелвовє в дворє пана Ивана Шелвовского. Тамъ жє пан Иван Шелъвоѵ ѧкии тую всю суму пнзєи, полтрєтѧста копъ грошєи литовскихъ пєрєдо мною, возным, и шлѧхтою кнзємъ Дмитромъ Рѹжинъскимъ а паном Воиною Линєвскимъ, в дому своємъ Шелвовє ѡтличил и, в мєшки всыпавши, запєчатал. И с тыми пнзми зо мною, возным, и з шлѧхтою, пєрвопомєнєною, до Кремѧнца ездил.

И кгды єсмо до Кремѧнца на пєрєдмєстє року прошлого сємдєсѧтог[о], мсца дєкабра двадцат пѧтого днѧ, на дєн памєтки // Рожєства Хрыстова приєхали, пытали єсмо мєщан кремѧнецких, єсли жє кнгни, єє млстъ, єст в замку кремѧнецкомъ. Ѡни повєдили, иж, дєи, єє млстъ єст в замъку. И, вєхавши єсмо в мєсто, стали в господє в дому мєщанина кремѧнецкого Воитєха Кгамъратовича. И тамъ жє в дому того Воитєха на тот час былъ Щастныи прокурат. Мы и того пытали, єсми жє кнгни єє млстъ єст в замку. Ѡнъ такъжє, ꙗко и мєщанє повєдили, ѡтказалъ, ижъ, дєи, єстъ єє млстъ в замку, тєпєр сєла ѡбєдат. Панъ Шелвовскии зо мною, возным, и с тою шлѧхтою, пєрвопомєнєною, пошол до замку. И потказали єсмо на мосту замъковомъ двох служебников кнгни, єє млсти, и пытали ѡ єє млсти кнгни. Ѡни повєдили, иж єстъ, тєпєр, дєи, ѡбєдаєт.

13. Печатка волинського шляхтича Івана Ванковича Шелвовського (1571 р.)

И, прышедчи до ворот замъковых, колотали, єсмо ѹ ворота, абы нас до замъку пущоно. Нижли нас в замокъ заразомъ

нє пущоно и стоѩли єсмо пєрєд замъкомъ з годину, а потомъ ворота замъковыє ѡтчинєно и насъ в замокъ ѵпущоно.

И пошли, єсмо, до свєтлицы долнєє, в которои коморники ели. Мы тых комориковъ пытали, где єстъ кнгни єє млстъ. Ѡни повєдили, ижє, дєи, єє млстъ, тєпєр ѡтѡбєдавши, пошла на впокои. Мы пошли до дрѵгоє свєтлицы ино и тамъ кнгни єє млсти нє застали, толъко кнзъ Ѣануш єго млстъ Миколаєвич Збаражскии, старостич крємѧнецкии, з сєстрою своєю кнєжною Мариною в тои свєтлицы были.

Пан Шєлвовскии єго млсти кнзѧ Ѣануша ѡ кнгни єє млсти, где єст, пытал. Єго млстъ повєдил, ижъ, дєи, єє млсти тут в замъку нѣтъ, єщє, дєи, вчора поєхала до Збаража. Пан Иванъ // Шєлвовскии кнзю Ѣанушу повєдил тыми словы:

«Ѣ приєхал тут до кнгни єє млсти с пнзми, хотєчи ѡкупити ѵ єє млсти част имєнѧ половицѵ Шєлъвова, которѵ ѣ-мъ єє млсти заставил и пнзи з собою привєз».

И тыє пнзи пєрєд кнзємъ Ѣанушєм оказывалъ. А ижє кнгни єє млстъ мнє сѧ ѡказати и тых пнзєи в мєнє взѧти нє хочєт, мнє сѧ кгвалтомъ до єє млсти нє добывати, бо повєдаютъ, жє єє млст єстъ тут в замку на впокою своєм.

И час нємалыи пан Шєлвовски зо мною и шлѣхтою мєшкалъ, ѡжидаючи, жєбы кнгни єє млстъ єму сѧ ѡказала и пнзи в нєго за тую част половину имєнѧ Шєлвова в нєго взѧла, а єму єє поступила, нижли прєдсѧ єє млст намъ сѧ нє ѡказала. Пан Шєлвовскии мною, возным, и шлѧхтою, пєрвопомєнєною, то всє ѡсвєтчивши, зъ замъку проч пошол».

И просил мєнє пан Иван Шєлъвовскии, абы тоє вызнанє возного в кнги замъковыє было записано.

Ѣ тоє вызнанъє возного в кнги замъковыє записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 6, арк. 5 зв.–6 зв.

№ 30

1571 р., січня 22. Кременець. – Зізнання возного Федора Ісернського перед кременецьким земським урядом про відмову кременецького старости князя Миколая Збаразького взяти від нього реєстр селянських родин, збіглих підданих Войтеха і Яна Каменецьких, які оселилися і мешкають у маєтках Кременецького староства: Дунаєві, Підлісцях, Куликові, Новосілках і Шпиколосах

Лєта Божєго нарожєнѧ тисѧча пѧтсот сємєдсѧт пєрвого мсца гєнварѧ двадцат второго днѧ

Постановившисѧ ѡбличнє в замку єго кролєвскоє млсти в Крємѧнцѵ пєрєд нами, Андрєємъ Юхновичом Кунєвскимъ, судєю, а Савиномъ Гнєвошєвичомъ Ѣаловицкимъ, подсудкомъ, врадники земскими крємѧнецкими, в рокох судовых земскихъ по Трєх Кролеи, свата римского, сужоных, в року тепер идучомъ сємдесѧт пєрвомъ, ѳєдор Исєрнъскии, возныи повєту Крємѧнецкого, маючи при собє шлѧхту, Воитеха Сенковского а Станислава Макгнишовского, тыми словы до книг сознал, ижє дєи:

«Будѵчи мнє ѡт судѵ земского крємѧнецкого приданым на справу их млсти паном Камєнецкимъ, подавалємъ реистръ списанѧ подданых их млсти збєглыхъ пна Воитєховых а пна Ѣановыхъ Каменецкихъ, которыє, повтикавши ѡт их млсти, мєшкают в старостве Крємѧнецкомъ, єго млсти кнзю Миколаю Андриєвичу Збаражскому,

старостє кремѧнєцкомѹ, просѧчи єго млсти, абы єго млост тыє подданыє их их млстѧмъ паномъ Каменєцкимъ выдал або справєдливост на них ѹчинил.

Єго млост кнѧз старост ѩк подданых выдатѝ нє хотєл, так и справєдливости нє ѹчинил, и рєєстру ѿт мєнє ѹзѧти нє хотєл.

ЂА рєистръ пєрєд єго млостю кнзєм старостою на столи // положил, которыи рєистръ в тыє слова писан:

«Рєєстръ подданых ихъ млсти панов Каменєцкихъ[1], которыє мєшкаютъ под єго млостю кнзєм старостою кремѧнєцкимъ в старостве Кремѧнєцкомъ: в Дунаєвє сын Савчин зъ Изкович з жоною и з двома сынми, с трома дѣвками, ѿдин сын жонатыи, ѹ которого сын и дѣвъка; в Подлєсцах Данилиха с трома сынми и з дѣвкою, два сыны з Бродув зо всєю их маєтностью; в Куликовє Дємко Андрєєвич такжє з Бродув, ѹ которого сынов чотыри, дѣвок двѣ, а сын ѿдин жонатыи, ѹ которого два сыны; въ Шпиколосєхъ ЂАциниха вдова из двѣма сынми, так рок втєкла с Поповєц зо всєю маєтностю, Чєрнѧ такжє с Поповєц з двома дочками, с трома сынми и зо всєю маєтностю; в Новосєлкахъ з Дудина Андрєєц Камъшаныи и с шєстма сынми, то єст Андрєєц, сын єго, з жоною и з дєтми, Савка, сын єго, з жоною и з дєтми, Мартин, сын єго, з жоною и з дєтми, Макар, сын єго, з жоною и з дєтми, тыє кажды зособна мєшкают, а при томъ Камшаном Иван а Игнатко; там жє в Новосєлкахъ Симонъ з жоною и з дєтми, Харитон з жоною и з дєтми Гриц̧ович, там жє в Новосєлъках Васко брат єго з жоною и з дєтми; в Новосєлках Сидор Трохимович там жє з жоною и з дєтми: ис чотырма сынми и з дѣвъкою ѿдною; в Шпиколосєхъ Игнат зъ Изъкович з жоною и з дєтми, Кузма там жє з жоною и з дєтми; Самоило, Антон, Пєтрикъ, Ивашко з Накваши з жонами и з дєтми там жє; в Куликовє с Подкамєнѧ Стєпан Кузмин з жоною и з дєтми, которыє мєшъкают в старостве єго млсти кнзѧ старосты кремѧнєцкого кнзѧ Миколаѧ Збаражского».

ѿ которых их млост пан Воитєх а панъ ЂАн просили, абы были выданы, ѩко ѿтчичов властных.

И просили пнвє Каменєцкиє, абы то было до книгъ записано.

А так мы тоє сознанє возного до книг зємских записати казали и выпис с книг их млстѧмъ пану Воитєхѹ а пану ЂАну Камєнєцкимъ с пєчатми ншими на то дали.

Писан ѹ Кремѧнцу.

ЦДІАК України, ф. 22, оп. 1, спр. 4, арк. 39–39 зв.

№ 31

1571 р., лютого 20. Кременець. — Скарга кременецьких євреїв-орендарів Єнаса Аврамовича, Ізраіла Рубиновича та Шмола Якововича перед кременецьким старостою князем Миколаєм Андрійовичем Збаразьким про збитки в оренді мита і млинів, оскільки внаслідок пошесті, яка панувала в Кременці та навколишніх поселеннях, люди боялися приїжджати на торги і користуватися млинами, та визнання возного Василя Михайловича Риля про огляд могил міщан, похованих на церковних цвинтарях

Року ОА [71] мсца ѳєврала К [20] дня

[1] На літерах «хъ» чорнильна пляма.

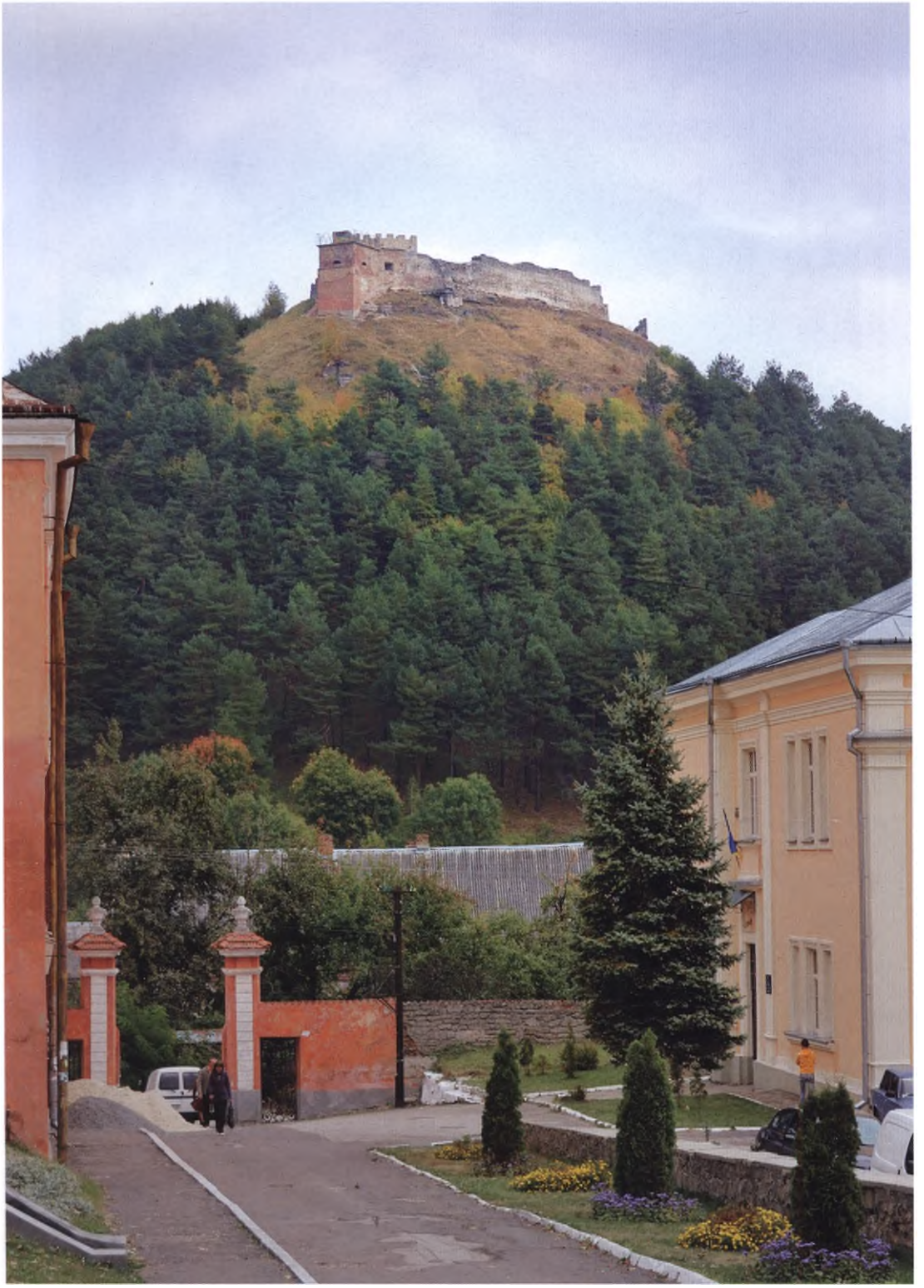

14. Гора королеви Бони та Кременецький замок.
Вигляд з боку центральної частини міста. Сучасна фотографія

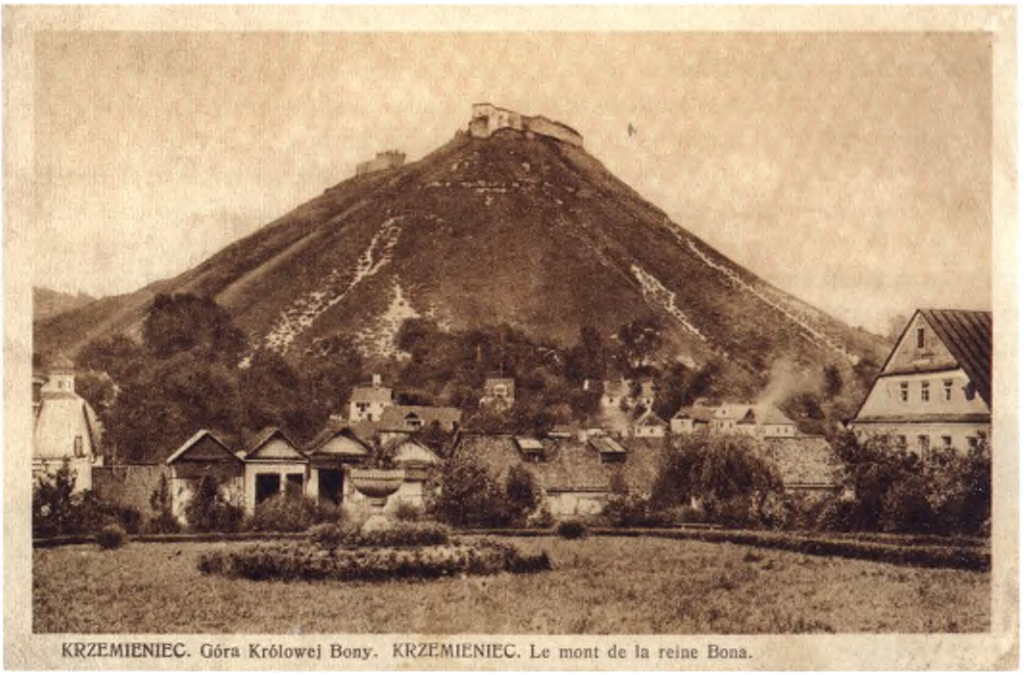

15. Гора королеви Бони та Кременецький замок. Фотографія XIX ст.

16. Руїни Кременецького замку. Сучасний вигляд з висоти пташиного польоту

17. Фрагмент руїн Кременецького замку.
В'їзна вежа. Сучасна фотографія

18. Панорама внутрішнього подвір'я Кременецького замку.
Сучасна фотографія

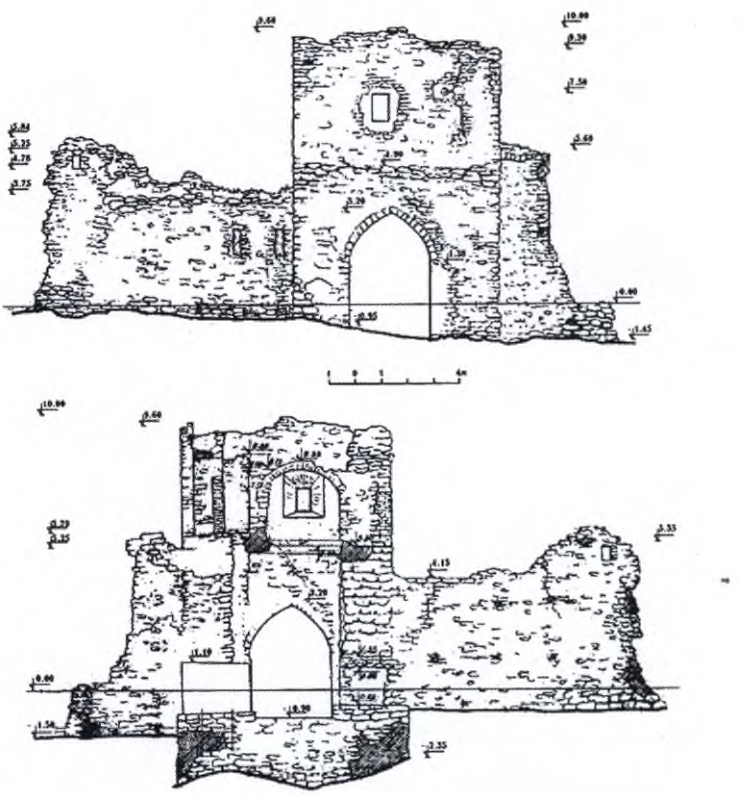

19. Креслення в'їзної вежі Кременецького замку

Пришодши перед мене, Миколая Андреєвича Збаражского, старосту кремянецкого, арендари пожитков кремянецких Снас Авьрамович, Израил Рубинович а Шмоло Ѣкович ѡповедали ѡ томъ, иж деи:

«Року тепер прошлого тисеча пятсоть семъдесят перво ѡт початку повстриа великая шкода намъ дв оранъдє, в мытех и в всехъ пожитках замъку Кремянецкого деется и брали в мене з дряду возного Василя Михаиловича Рыля для ѡгледаня мертвых людеи еще не погребеных и новопохованыхъ, которые, деи, в тое повстрее померли.

Которыи возныи, ставши передо мною ѡчевисто, до книгъ сознал, иж: «За придан€мъ врядовымъ ходил есми з арендарами пожитков кремянецких зъ Снасомъ Авьрамовичомъ, Зраиломъ Рубиновичомъ а Шмоломъ Ѣкововичомъ на Запоточе, которое под замъкомъ ѡт Сапанова, и видел есми[1] // [...][2] што ѡ колко до м[...] немало людеи померли. А потомъ ходили с тыми ж ар[ендарми] на цвинтар двох церквеи до Воскресеня Хрыстова и светого [Николая] и видел есми на тых двох цвинтарех ѡколо ста долов, в кото[рых] люде мертвые ново и недавно похованы.

И пытали арендари [...][3] зо мною, вознымъ, свещенника воскресенского Ѡлиѳера Даниловича, [п]опа николинского Ѡлексея: «Стли давно тые люди мертвые похо[ван]ы?»

Ѡни поведили: «Ѡт мсца ѡктебря третег[о]надцет дня аж до [...][4] дня, которые в повстрее мерли, тут похованы, а инших людеи ме[рт]вых вже и до церкви ховати не несутъ, леда, где их ховають».

То в[ышеи помененые] арендари мною вознымъ ѡсветчили, иж: «За тымъ повстриемъ, которы[и] з допущеня Божего такъ тут, в Кремянцѣ, яко и по инших ѡколичных местах и селех часу тепереш него панует, за тымъ собе шкодуемъ дв оранде немало, иж людеи до торговь не ежчали а намъ мыт и никоторы[х] [п]ожитков водлуг аренды нш ое не давали, такоже и до млинов гсдрьских [хо]дити боялися».

А так я тое ѡповедане ихъ и возного ѡчеви[ст]ое сознане в книги кгродскіе записати казал.

ЦДІАК України, ф. 21, оп. 1, спр. 15, арк. 15 зв., 2[5].

№ 32

1571 р., березня 29. Володимир. – Зізнання возного Хацка Чувата Туличовського перед володимирським замковим урядом, що під час передання князю Дмитру Васильовичу Курцевичу заручного листа щодо погроз Василю Каплі, його сім'ї та челяді, вчинених самим Курцевичем і його підданими, князь не вийшов, а його слуга знову погрожував Каплі

Лѣта Божго нарож. АФОА [1571] мсца марца двадцат девато*го* дня

Постановившисѧ ѡбличнє на врядє в замкѣ гсдрскомъ Володимерскомъ передо мною, Павломъ Григорєвичомъ Ѡранскимъ, на тот час будучимъ подъстаростимъ

[1] Текст погаслий.

[2] Текст погаслий.

[3] Текст погаслий.

[4] Текст погаслий.

[5] При формуванні книги з розсипу, в якому знаходились кременецькі акти, архівісти не зрозуміли, що ці фрагменти становлять єдиний документ, тож наразі він є розірваним, спершу на арк. 2 вміщено його закінчення, а на арк. 15 – початок.

володимєрскимъ, возныи зємскии повѣту Володимєрского Хащко Чуват Туличовскии до книг замковых вызналъ тыми словы, иж:

«За придањємъ твоим, врадовымъ, дна вчорашнєго в сєредѣ, мсца тєпєрешнєго марца двадцат ѡсмого дна, маючи при собє сторон людеи добрых, // служебника владыки єго млсти володимєрского и бєрєстеиского θєѡдосєя Михаила Жъчанского а лавника тутошнєго мєстского Станислава Лубу, єздил єсми до двора кнзя Дмитра Василєвича Курцєвича Новосєлицъкого з листом зарѣчнымъ врядѣ кгродского тутошнєго володимєрского ѡ нєбєзпечєнство здоровя самого Капли, жоны, дєтеи и чєлади єго ѡт самого кнзя Дмитра Курцєвича, слугъ, врядниковъ, боар и подданых єго.

И кгды єсмо приєхали до Новосєлок, пытали єсмо кнзю Дмитру, єстли жє єстъ в дворє, ино нам повєдили, жє єстъ. Мы просто поєхали до двора и, приєхавши до двора, пытали єсмо слуг, єстли жє єстъ кнзъ ѣ дворє. Ѡни повєдили жє єст, ѡнож мы єго нє видєли.

Потомъ пришол до нас слуга кнзя Дмитров Анъдрєи и взял в мєнє тот лист заручныи и пошол, нє вєдаю гдє. Пришєдчи, тотъ Андрєи листъ мнє вєрнулъ, а а копєю с того листу ємy дал. Ѡн копєю взял и повєдил, ижъ дєи:

«Кнзя на тот час в дворє нєтъ, алє, дєи, Капля нєхаи собє хрыбєт насталит, бо, дєи, єщє ѣ насъ с кордовъ стал нє выкапала и нєхаи собє Капля стєрєжєтсѧ. Тєпєр, дєи, ја служу ѣ кнзя, а завтра буду служити другому пану, самъ собє буду чинити справєдливост, ѡ томъ Каплја нєхаи вєдаєтъ, иж то єст моя рєч».

Мы с тымъ з двора проч поєхали».

И просил мєнє Василєи Каплја, абы тоє вызнанє возного в книги замковыє было записано.

Ѣа тоє вызнанє возного в книги замъковыє записати казал.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 6, арк. 110–110 зв.

№ 33

1571 р., квітня 18. Володимир. — Скарга кременецького зем'янина Мокея Безчасного до володимирського замкового уряду на кременецький ґродський уряд, який не прийняв його заяву на ожигівецького урядника троцького воєводи князя Стефана Збаразького — Себастіяна Кошляковського, який наїхав на село Немиринці, побив, пограбував і ув'язнив господаря та силоміць підписав його рукою невідомий документ

Протєстациа п. Мокєя Бєзчасного на Кошлаковского, урадника кназа Збаражского ѡжоговецкого, ѡ кгвалтовноє на Нємеринци наєханєє

Лѣта ѡт нарож. Исус Хрстова АФОА [1571] мсца априла ѡсмогонадцат дна

Ѡповєдалъ и жаловалъ мнє, Павлу Григорєвичу Ѡранскому, на тот час будѣчому подстаростєму володимєрскому, зємении гсдръскии повєту крємянецкого пан Мокеи Бєщастныи Нємиринскии, штож деи:

«Року тєпєр идѣчог[о] сємъдесат пєрвого, мсца тєпєрешнєго априла пєрвого дна, в нєделю, врадникъ вєлможного кнза Штєфана єго млсти Збаражского, воєводы троцкого, ѡжоговецкии Сєбєстиянъ Кошлаковскии, способившиса з слугами, боары кнза єго млсти, пана своєго, и тєж мєновитє с помочниками

своими, вознымъ крεмѧнεцкимъ Гриꙗкомъ Ивановичомъ а боꙗриномъ князѧ Алεксандра Порыцкого вышгородскимъ Богушεмъ Шεмлицкимъ и з ыншими многими помочниками своими, наεхавши моцно кгвалтомъ на двор и имεнε моε Нεмεринци мεнε самого збилъ, змордовал и маетности моεε нεмало // побрал.

То, деи, εстъ мεновитε: скрыню, в которои, деи, было готовых пнзеи сто и тридцат копъ грошеи литовских, пεрстεнеи золотых пѧт, тузин лыжокъ срεбрεных, два поꙗсы срεбрεных, в одном, деи, полторы гривны срεбра, а въ дрвгомъ гривна срεбра, двε тканцы пεрловых, два рвбки ѳлѧмскиε, квит, которыи, деи, εсми в сεбε мεлъ на пѧтдεсѧт копъ грошеи, шубу лисюю, сукном втεрѳиновым чорным крытую, а лετник, деи, жоны моεε Ганны ѳврстату гвоздикового з оксамитом.

К тому, деи, подданых моих нεмиринских порозганал, а двох, деи, подданыхъ моихъ Лεвка и сына εго Дацка з жонами, з дεти и зо всими статки, што колвε в сεбε мεли, кгвалтовнε побралъ и нε вεдати гдε подεл.

А мεнε, деи, самого вжε збитого, змордованого и при мнε хлопъца моεго Пεтрика, звεзавши, ꙗко которых злочинцовъ, до имѣнъꙗ пана своεго εго млсти князѧ Збаражъскогѡ Бεлозорокъ при собε вεлъ. И тамъ жε, деи, маючи мεнε в сεбε и в моцы своеи, ꙗко которого нεволника, рεчи по воли а мысли своеи змышлεныε на мεнε зложил и запис, ꙗкии собε хотεл, имεнεмъ моимъ, на которыи, деи, ꙗ, хочъ жε будвчи збитым, змордованым ѿт них, на ѿстатокъ горла своεго нε лютуючи, нε позволалъ справит и сεкгнεт, з рвки моεε зорвавши, припεчатовал. И, взавши рвку мою а вложивши в нεε мεжи палцы, которыε ку писму владностъ мают, пεро в рвку у свою, водεчи рвку мою по папервѣ, примусил мѧ рвку мою подписати.

Кгды-м, деи, был ѿт того то пана Собεстиана Кошлаковского такъ зкгвалчоным и кгвалтовнε з двора имεнꙗ моεго, ꙗко которогѡ злочинцѣ взатымъ, жона, деи, моꙗ Ганна, котораѧ ачколвε будвчи вεдома того кгвалтовного наεханꙗ εго на двор и имεнε моε и шкод, при том кгвалтовномъ наεханю сталых, кгдыж ѡна сама на тот час при мнε в том дворε моεм была, на врадε кгродскомъ, крεмѧнεцком мεновитε буркграбѣ и подстаростεму крεмѧнεцкому пану Станиславу Камεнεцкому и писарѣ тамошнεму жε кгродскому пану Андрεю Жирицкомѣ ѡповεдала и жаловала и ѡ записанъε до книг того кгвалтовного наεханꙗ, збитѧ, змордованъꙗ и взатꙗ ѣ мεнε понεволнε з двора моεго, шкодъ и ѡ приданъε возного на ѡбвод // и ѡсвεтчεнъε того всεго просила.

Нижли, деи, врад крεмѧнεцкии, ѡсобы мεнованыε, ꙗко ѡповεданꙗ и жалобы εε приимовати, слухати и возного дати, такъ и записовати, и водлуг повинности врадѣ своεго того вчинити, до книг кгродскихъ, ѳолкгуючи сторонε, нε хотεли а повинности врадѣ своεго досыт нε вчинили.

Прото, деи, ꙗ мусεлсѧ до тутошнεго врaду з оповεданεмъ и жалобою своεю в тои рεчи, хотεчи мεти повод права ѣтεчи, прошу, абы ми то было до книг городовых врaду тутошнεго володимерского записано».

ꙗ тоε ѡповεданъε и жалобу εго в кнги замковыε записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 6, арк. 125 зв.–126 зв.

№ 34

1571 р., травня 16. Володимир. — Скарга вілкомирського зем'янина Григорія Коптя до володимирського замкового уряду на князя Андрія Михайловича Курбського, який, всупереч попередній домовленості, незадоволений його хворобою, не винагородив за службу, наказав своїм слугам побити, пограбувати і ув'язнити його, а також примусив самого Коптя сплатити штраф нападникам

Лѣта ѡт народж. Исус Христова АФОА [1571] мсца маѧ шостогонадцат дня Ѡповѣдал и жаловал мнѣ, Павлу Григорѣвичу Ѡранскому, на тот час будѹчому подстаростѣму володимерскому, земѣнин гсдръскии повѣту Вилкомирского пан Григореи Копот на князѧ Андрѣѧ Михаиловича Курпъского тыми словы, иж деи:

«Року прошлого сѣмъдесѧтого ѕмовил есми з ним был и за его ѡбѣтницею постановил, // иж, деи, мел мнѣ дат на рок сто золотых и шату ѣдвабную самом ѕи к томѹ на кони ѡброкъ ѡвса и сѣна през ѕвес рокъ мелъ дат. А пахолку, деи, моѣму Ꙗкубу Ѡксимонтовичу золотых десѣт и сукна люнского аршинов чотыри на его потрѣбу. А ѩ, деи, тежъ з своѣ части за тот его датокъ ему сѣ подвезалъ, ѩкожъ и был пилѣнъ его справъ правных, на што мѣнѣ самог[о] ку справамъ правным послал и кѹ службамъ своимъ ѡбротил. Во всѣмъ ему служил есми пилнѣ и чинил, ѡднож ми, деи, с тоѣ ѕмовы и ѡбѣтницы князѧ Курпъског[о] ѕсего двадцат золотых дошло.

То пакъ, деи, трахвилосѧ ему нѣдавно, тых часов прошлых у постѣ вѣликомъ року тепер идучого сѣмъдесѩт первого, мсца хвѣврала поехат до Варшавы вѣсполок с кнѣгинею, малжонкою своею, ѕ справах своих поточных з своѧком своимъ паном Ѡлизаром Кирдѣѣмъ, маршалком гсдръским и малжонкою его, а свѣтю своею, перед короля его млсти, ѡбѣюмъ сторонам шло ѡ вырокъ короля его млсти. Нижли, деи, ѩ на тот час на ѡны выѣздъ варшавскии был есми нѣспособного здоровѩ за навежденѣмъ Божимъ, кназ Курпъскии на мѣнѣ сѧ розгнѣвалъ. Нѣ даючи мнѣ в томъ вѣры, иж хор есми был, чинѣчи попедливои воли своеи, досыт казал ми зѣлъживост и шкодѹ чинит понамѣстнику своемѕковелскому Михаилѹ Ꙗковлѣвичу.

Ꙗ теж ѕ колку нѣдѣлах по выѣханю его ѡздоровилъ.

Тот, деи, понамѣстникъ мел росказанъе повторе ѡт нѣго з Варшавы през писанѣ листовное, ѩко и первии ему словом росказалъ. Ищѹчи причины звадѣ, просил, деи, мѣнѣ на бѣседѹ до сѣбе, до Москвитина Платнера, самъ нагабанѣ чинил и иншимъ казалъ. Ꙗ, деи, видечи трѹдностъ и нѣвинностъ мою, шол до господы своѣе, ино, деи, маючи мало на том маючи[1], нашедчи моцно кгвалтомъ на господѹ мою за росказанѣмъ книжчим и намѣстника его Михаила Москвитина, то ест Матѳѣи Брычиха, Томко Ключникъ, Иван Платнер и иншиѣ помочники ихъ москвичѣ, с которого их наистъѧ и бою лѣдви-м самъ ѕ иншии домъ ѕпалъ, а служебника, деи, моѣго именѣмъ Ꙗкуба Ѡксимонтовича шлѧхтича, збили и ѡкрѹтнѣ зранили, при которомъ, деи, было ѕ тот час из свѣтлички згинула скрына с пенезми и листы потрѣбными и квиты на долъги, которых, деи, квитовъ пѧтъ было на ст[о] // заслужоных жовнерских а готовых, деи, пнзеи копъ ѡсмънадцат. Ѹ тотъ же, деи, час згинул ѩрмак люнскии

[1] Повтор в оригіналі.

блакитныи, з оксамитом и строкою, новыи, сукна лъбборского локот шєстънадцат по ѡсми грошєи, шабла, сокирка, кошул колєнъских три, хѣстокъ из шолкомъ двѣ.

Потом, деи, кгды приєхалъ кназ Курпъскии з Варшавы, казал згола тых москвичовъ навєзатъ Томка Ключника, Матхвиа Брычихѣ, которых, боронєчиса, ѣдарилъ.

Ꙗкожъ, деи, за єго росказанємъ, нєволным и нєправным, мусиломъ имъ досыт чинити, а на ѡстатокъ, деи, казалъ над то мєнє самого ѡсадит ѣ замку Ковлю, якож, деи, и сєдел.

А потом, коли-м был поволнєишимъ за шлюбомъ и нєволным кгвалтовным примушєнємъ, иж мєлъ єсми нє жаловат ѡ то на врадє и ѡт нєго проч нє єхат, тогды-м, деи, ѡповєдалъ шлахтє и людем добрымъ тотъ нєвинныи свои мордъ, шкодѣ и вєзєнъє нєвинноє».

И просил мєнє пан Григорєи Копотъ, абы тоє ѡповєданє и жалобѣ єго в кнги замковыє было записано.

Ꙗ тоє ѡповєданъє и жалобу єго в кнги замковыє записати казал.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 6, арк. 152–153.

№ 35

1571 р., травня 28. Володимир. — Скарга Адама Моцарського, мацеєвського врядника Анни зі Стоянець, дружини сандомирського каштеляна Станіслава Мацеєвського, до володимирського замкового уряду на князя Андрія Михайловича Курбського щодо захоплення ним міста Сомін і зізнання возного Тихна Оранського про матеріальні втрати міщан та укріплення, зведені в містечку підданими Курбського

Лєта ѡт нарожєнїа Исус Хрстова АФОА [1571] мсца маа двадцат ѡсмого днїа

Што пєрвосєго року тєпєр идучого по нарожєню Исус Хрстовом тисача пѣтсотъ сємъдєсат пєрвого, мсца тєпєрєшнєго маа двадцат пєрвого дна, в понєдєлокъ. Присылал до мєнє, Павла Григоръєвича Ѡранского, на тот часъ будѣчого подстаростєго володимєрского, врядник панєє Станиславовоє Мацєєвскоє, кашталяновоє сєндомирскоє, панєє Анны з Стоанец, мацєєвскии Адамъ Моцарскии ѡповєдаючи и жалуючи на кнза Андрєа Михаиловича Курпъского ѡ кгвалътовноє наєханє на кгрунътъ имєня панєє своєє Сомина и ѡ шкоды, которыи, деи, кгвалътъ и шкоды стали из суботы на нєдєлю крыжовую, перед Божимъ вступєнємъ годины пєрвшоє на ноч, то єст мсца маа девятогонадцат дня, и просачи ѡ придане возного на ѡгледанє того кгвалту и ѡсвєчєнъє шкод.

Ꙗ з ѣрядѣ замку гсдръского Володимєрского давал ємѣ на то возного зємъского повєту Володимєръского Тихна Оранского. Которыи ж возныи сєго дня, даты навєрхѣ написаноє, в понєдєлок, постановившиса ѡбличнє на врадє, в замку гсдръском Володимєрском пєредо мною до книг замъковых вызналъ тыми словы, иж:

«За приданємъ твоим, врадовым, дна вчорашнєго, в нєдєлю, маючи при собє сторон шлахтъ людеи добрыхъ пана Станислава Лишъку Новосєлицкого, пана Ивана Сємєновича Подгородєнского а врадника єго млсти кнзя Андрєа Вишнєвєцъкого, кашталяна зємли Волынскоє, видютского пана Григора Пєтровича, єздилъ єсми

до имєнꙗ єє млстн панєє Мацієвскоє Сомина з врꙗдникомъ єє млстн мацєєвскимъ Адамомъ Моцарскимъ и з воитомъ єє млстн мацєєвскимъ же Сарафиномъ Бенєцкимъ, и з мєщаны єє млстн мацєєвскими. Тамъ же мнє, возно́му, и шлꙗхтє, первопомєнєноu, врꙗдникъ єє млстн панєє Мацєєвскоє мацєєвскиu Адамъ // Моцарскиu, ѡповедалъ кгвалтовноє наєханє ѡт кнзꙗ Андрєꙗ Михаиловича Курпъского на имєнє єє млстн панєє своєє Сомин.

Гдє ж ꙗ, возныu, будꙋчи в Сомине, за ѡказанємъ врꙗдника мацєєвского Адама Моцарского видєл єсми ꙋ воита сомин̃ского Василꙗ подлє ворот боиницꙋ на лазни, новозбꙋдованую, и на тоu же боиницы видил єсми люди ис стрєлбою: з рꙋчницами, зъ гакувницами. Тамъ же ꙋ того ж воита сомин̃ского Василꙗ видил єсми другꙋю боиницꙋ, збꙋдованую на клꙋни, в тылу двора его ѡт Мациєва. Такъжє и на тоu боиницы видєл єсми люди ис стрєлбою: з рꙋчницами и з гакувницами. ꙋ того ж воита ѡколо двора его видєл єсми ѡстрогъ и кобылины новопоставлєнныє, а за тым острогом и кобылинами в дворє видєл єсми люди ис стрєлбою: з ручницами, з гакувницами. И вышол против насъ з двора того воита гꙋжъ нємалыu людꙋ москъвы, маючи в рукахъ брони розныє: з рꙋчницами, зъ ѡщепы, з лꙋками и з стрелами, и с сокирками. А выступивши ѡдєнъ с того гужꙋ людєu противко нам громкго сѧ показал.

То пак тот ꙋрꙗдникъ єє млстн панєu Мацєєвскоє Адам Моцарскиu пытал пєрєдо мною, возным, и пєрєд шлꙗхтою, первопомєнєною, того то, которыu з людєu того гужу выступил тыми словы:

«Братє милыu, ꙗко быхъ ꙗ мꙗл тєбє звати?»

Тогды ѡныu повєдил:

«ІА-мъ єстъ Юрко Крышъковскиu, слуга его млстн кнзꙗ Курпъского, и єст єсми тут засажон с тыми людми ѡт пана своєго єго млстн кнзѧ Андрєѧ Михаиловича Курпъского».

Тот же ꙋрꙗдникъ мацєєвскиu, пєрвопомєнєныu, пытал того Юрка Крышъковского тыми словы:

«Пытаю ꙗ тєбє, панє Юрку, пєрєдъ вознымъ и шлꙗхтою, тыми людми добрыми, длꙗ чого єѥ млстн панєѥ моєѥ пан твоu кнꙗз Курпъскиu ꙋчинил кгвалт и моцно кгвалтомъ а ночнымъ ѡбычаєм, нєпристоинє наєхал на имєнє єє млстн панєѥ моєѥ Сомин?»

То пакъ тот Юрко Крышъковскиu на то ѡтказал:

«Того ꙗ нє вємъ, ꙗкимъ ѡбычаєм єго млст кнꙗз, пан моu, наєхал тутъ в тоє имєнє. Ѡднож ꙗ тут єстъ єсми засажонъ с тымъ людомъ ѡт єго млстн кнꙗзꙗ Курпъского, пана своєго, абых боронил а нє допꙋщал никому ꙋживанъꙗ и дєржанъꙗ того имєнꙗ аж до слушноє наꙋки єго млстн кнꙗзꙗ, пана моєго».

Тот ꙋрꙗдникъ єє млстн панєu Мациєв//скоє, пєрвопомєнєныu, тыє то слова мною, возным, и тоєю шлꙗхтою, вышшє помєнєною, и тоє кгвалтовноє наєханє во имєнє єє млстн панєѥ своєє в Сомин, нєпристоинє мєнꙗчи ночным ѡбычаємъ ѡт кнзѧ Андрєꙗ Михаиловича Курпъского, тутєжъ кривды и шкоды починєныє, которыє сѧ, дєu, стали на тот час ємꙋ самому, слугам, боꙗром и подданымъ єє млстн панєѥ єго, мєщаномъ мацєєвскимъ, то єст напєрєд ѡ збитє и полупєнє, и ѡ побранє конєu ис сєдлы, шат, пнзєu и бронєu розных и згону волового и ꙗловиц. И тых всих

шкод рєєстръ мєновитє писаныи, тот врядник мациєвскии Адам Моцарскии мнє, возному, дал».

Которыи рєєстръ тотъ возныи Тихно Ѡранскии пєредо мною на врядє положил и читанъ был, и такъ сѧ в собє маєтъ:

«Ѡзначєнє наєздѣ кгвалтовного и шкод, починєных прєз князя Курпъского в Соминє на кгрунтє и имєню єє млсти панєє Анны Стоянєц Мацєєвское, кашталянки судомирское, ис сѣботы на нєдєлю крижовую прєд Божим вступєнємъ годины пєрвшое на ночъ, то єстъ мсца маа дєвѧтогонадцатъ дня року тисѧча пѧтсотъ сємдесѧт пєрвого.

Напєрєд наєхавши моцно кгвалтом до Сомина, на кгрунт єє млсти панєє судомирское ночным ѡбычаємъ такъ, яко єстъ выишшеи наменєно, ѡ которомъ часє я, Адамъ Моцарскии, врядник мацєєвъскии єє млсти панєє своєє, єхал єсми, довидавшисѧ того, вспоминаючи а нє допущаючи жадного звязаня до слушное науки єє млсти панєє своєє, которое тое упоминанє и нєдопущєнє увязаня свєтчилом тым же возным на имя Хацкомъ Чуватомъ Туличовъскимъ, которыи там з нами в Соминє был и шляхтою, то єст паном Ѣномъ и паном Станиславом Лишками а врядникомъ князя Андрєя его млсти Ивановича Вишнєвецкого, кашталяна земли Волынское, видютским паном Григорємъ Пєтровичомъ, которых єсми на тот часъ при собє мєл.

А князь Курпъскии из воиском своимъ, пробачивши того и ничого на то нє дъбаючи, ѡбєрнувшисѧ до мєнє и до иных слугъ єє млсти панєє моєє, такжє тєжъ и до подданых мєщан мациєвскихъ, напєрєд мнє самому вєликая зєлживостъ стала ѡт нихъ: збито мя с конѧ гнєдого, важности золотых тридцат, // которого подо мною взято; гаркабузов два с колъми, ѡдєн вєликии, важности дєсєт тялъяров, другии помєншии, важности талъяров пят; порохувъницѣ с порохомъ и ключов два до ручницъ; мєшок ѡкъсамитныи чорныи ѡт мєнє с поясомъ ѡборвали с пнзъми золотых тридцат.

Потомъ тєжъ и товаришом моимъ жєлживостъ[1] стала вєликая: побито их, кони им побрано и сукни з них полупълєно, напєрвєи:

Под паном Сєраѳином Бєнєцкимъ конъ рыжии взято, важности золотых двадцат и кордъ с поясом ѡборвано, важности талъяров два, сокирку козацкую добрую, важности грошєи пятнадъцат и тутєж и вачокъ з дрѣгим поясомъ оборвано ис пнзъми злотых дєсєт и иныхъ рєчєи потрєбных, правных в томъ вачъку было нємало.

Пана Никодима Дєка збито с конѧ бєлого яблыкобитого збєла, важности злотых двадцат, а з нєго знято скорку лосю, жупицѣ из кнаѳликами срєбръными вєликими важности злотых двадцат, тутєж и гаркабуз добры с колом, важности злотыхъ пят и кордъ, важности злоты чирвоны, мєшок чирвоное китаики с талъарми двадцатми ѣрвано.

Ѣна Ѡстролєнского с конѧ збито рыжого, важности злотых дєсят, которого подъ ним взято, тутєж с нєго злѣплєно жупан каразиѡвыи блакитныи, з кгузами чирвоными, важности злотых осмъ, и вачок с поясом, и кордъ на нєм оборвано, важности талъар, а пнзи с тым же вачъкомъ злотых пят и иных рєчєи панских нємало правных взято.

[1] Так в оригіналі. Має бути «зєлживостъ».

Воитєха Плютовского збито с коня вороного, важности злотых тридцат, которого взято под нимъ и сбкню с него злбплєно шарую моравскую, важности злотых чтыри, и кордъ, важности талiар, сокирку, важности грошеи пятнадцат, взято.

Вєрємєя Рудницкого збито с коня рыжого, важъности злотых пятнадцатъ, которого под ним взято, з него злуплєно кгєрмякъ бєлыи муравскии и с шнурами чирвоными, важности злотых ѡсмъ, и тєжъ ручницѣ губчистую, // важности злотых три, ѡщєп добрыи, важности грошеи пятнадцат, коръдъ добрыи, важъности талiар, взято.

Лєвка Андрєєвъского с коня гнєдого збито, которого под ним взято, важности злотых дєсєтъ, самого збито: задано єму ранъ синих двє мєжи плечи; ручницу губчастую ѡтнято, важъности злотых три, кордъ добрыи, важности злотыи.

Зас пана Станислава Лишъку збито с коня бєлого, важности злотых двадцат и чотыри, которого взято под нимъ; с него злбплєно жупицѣ лосюю с кныбликами срєбраными, важности злотых двадцат и два; гаркабуз с коломъ взято, важности злотых шєст; мєшок с пєнєзми замъшовыи, злотых пятнадцатъ; шапъку чорную за дванадцат грошеи взято.

Ѡдно пан Ѣанъ Лишъка на своємъ коню збыл бєз шкоды.

На тых конєх, вышеи мєнєных, всих были сєдла добрыє розмаитыє.

Збито с коня Мица Крамара, з гнєдого, которого под ним взято, важности злотых дєсєтъ и сєдло доброе, а з него злуплєно сукню блакитную люнскую, важности злотых пятъ, и каѳътан замъшовыи, важъности злотыхъ три, ручницѣ губчастую за злотых чтыри, добрую, и кордъ ѡборвано, важъности злотыи и грошеи три, тутєж калиту добрѣю с поясомъ ѡборвано, с пєнєзми злотых ѡсмъдєсятъ, бо ся был южъ наготовал єхати на ярмарокъ до Грубєшова.

Сєнка Рєзника збито с коня мышастого, важности злотых дєсєт, которого под ним взято, злбплєно з него каѳътан, поволочованыи барханом чорънымъ, важности злотых чтыри, и скурку лосюю с него взято, важности золотых ѡсмъ, и чєрєс на нємъ ѡборвано с пєнєзми злотых сто, бо ся тєж был наготовал до ярмарку до Грубєшова, лукъ добрыи ис сагаидакомъ, важности злотых шєст.

Андрушкови Ковалєви ѡтнято ручницѣ добрую губчастую, важности талiаровъ два и задано єму ран двє синих: ѡдну за плєчима над лопатками, а другую нижеи лопатокъ; с него здарто каѳътан, // лосюю скоркою поволочєныи, важности злотыхъ ѡсмъ, калиту с поясомъ ѡборвано ис пнзъми злотых сємъ и грошеи пятнадцат.

Ѵ Матыса Бєды ѡтнято ручницѣ добрую губчастую, важности злотых три, з него злбплєно дылѣю (!) блакитную люнскую с пєтлицами чиръвоными, важности злотых шєстъ и каѳътаник, лосєю скоркою поволочєныи, важности злотых шєст, кордъ ѡборвано ѡт него, важъности грошеи сорокъ.

Ѡска Чорнышовича збито с коня полового, важности злотых ѡсмъ и того под ним взято, к томѣ его збито и задано єму ран три синих: ѡдну в тыл головы, а дви межи плечии. С него здарто кожух кроликовыи, синим сукномъ поволочован, важности злотых сємъ, ѡщєп взято за грошеи пятнадцат, кордъ за злотыи.

Кришътоѳа Боровского збито с коня бєлого, важности злотых двадцатъ, которого взято под ним ис сєдлом турецкимъ; а с него знято ѡднорядокъ чорныи влоскии,

важности злотых дєсєтъ и каѳтан, поволочоныи лосєю скоркою, важности злотых ѡсмъ; кордъ ѡборвано, важности злотыи чирвоныи, и сагаидакъ з лукомъ, важности злотых шєст.

Савку Рєдчича збито с кобылы тисавоє, важности злотых дванадцат, которую под ним взято ис сєдлом; с нєго здарто сермягу шарѳю, важности злотыи ѡдєн, ѡщепъ за грошеи дванадцат, кордъ за злотыи взято.

Гришъка Литвинца збито с коня тисавого, важности злотых пятнадцатъ, ис сєдлом и того под ним взято, с нєго здарто газѳку шарую муравскую, важности злотыхъ чтыри и черєс на нємъ ѡборвано с пєнєзми золотых дванадцатъ, сагаидакъ з лѳкомъ, важности злотых шєстъ, кордъ, важности злотыи ѡдєн, тоє всє побрано.

Ѡлєшъка Шацкого злѳплєно ис сукни люнскоє синєи, важности злотыхъ шест, которую и взято, ручницѳ губчастую, важъности талʁаров два и калиту с пєнєзми ис поʁасомъ // ѡбырвано, злотых шєст, кордъ добрыи за злотыи и за грошєи шєстъ.

Ѡт Радъка Тупалца ѡтнʁато ручницѳ губъчастую, важности злотых два, з нєго здарто сѳкню шарую мѳравскую, важности злотыхъ три, ѡщепъ ѡтнʁато за грошеи пʁатнадъцат, кордъ за талʁар.

Ѡт Ѡстапа Танчиковича злѳплєно сукну (!) лунскую, важности злотых чтыри и ѡщеп ѡтнʁато, важности грошеи пʁатнадцат, кордъ за злотыи едєн.

Ѡт Панаса ѡтнʁато ручницѳ, важности злотых два, с пороховницею и сокирку за грошеи дванадцат, скѳру лосюю з нєго злуплєно, важъности злотых шєстъ.

Стасʌ Лʁаха збито с коня полового, важности злотых ѡсмъ; сукню з нєго здарто люнскую синюю за злотых чтыри; кордъ ѡтнʁато за злотыи, сокирку за грошеи дєсєтъ, калиту на нємъ ѡборвано с пєнєзми злотыхъ дванадъцат.

Ѳ Каръпа Кгонтара ѡтнʁато ручницѳ губъчастую за злотых два.

Ѳ Воитєха Машєвца ѡтнʁато ручницѳ губчастую за злотых два и за грошеи шест.

Ѳ Мицаʁа, Кѳбового сына, ѡтнʁато ѡщепъ за грошеи дванадцат.

Гѳца Ковалʁа збито с коня вороного, важности злотых ѡдєнадъцатъ, которого под нимъ взʁато и сокирку за шєст грошеи.

Ѳ Миска Кислича ѡтнʁато ручницѳ за злотых два и сокирку за грошеи ѡсмъ.

Ѳ Миклусʌ отнʁато мєч за злотых два.

Ѳво Ивашка Бортатинца ѡтнʁато кордъ за злотыи, сокирку за грошеи дєсєт.

Ѳ Пєтра Саковича лукъ ис стрєлами за злотыхъ чтыри ис сагаидаком ѡтнʁато.

Ѳ Вєрємъка Кубиєвича ѡтнʁато ѡщєпъ за грошеи дванадцатъ и кордъ за злотыи ѡдєн, здарто с нєго сукню чорнѳ буковскую за злотых два и с калитою ѡборвано пнзеи злотых чтыри.

Ѳ Грица Проншича ѳзʁато ручницѳ за злотых два, кордъ за злотыи с нєго содрано, дылию шарую муравъскую за злотых полтрєтʁа.

Ѳ Гаврила Истахора ѡтнʁато кордъ за грошеи сорокъ и сокирку за грошеи ѡсмъ с нєго здарто, кожух кроликовыи, синимъ сукномъ поволочуваныи, за злотых пʁат а ѡбырвано злотых з мєшъкомъ полтрєтʁа.

Ѳ Лаврина Столпєнсъкого ѡтнʁато сокирку за грошеи шест, с нєго здарто сермягу // шарую за злотыи и с калитою ѡборвано пнзеи злотых три грошеи шєстъ.

Згун (!) подданых панских мацєѡвских жидовъ то єст: Мисана Хоцковича, Аврама Мисановича, Мнашка Давыдовича.

На паши мєжи Мацєєвом а мєжи Соминомъ на кгрунтє панскомъ заграбили волов подолских посполитых полтрєтяста, кажъдыи вол по ѡсми злотых, то чинитъ злотых двє тисячи. Сенкови Буценцови, рєзникови, при тых жє волох ялови посполитых шєстдесят, тридцат по золотых три, а тридцат по злотых чтыри, то чинитъ злотых двєсти и дєсятъ злотых.

Потом назавтриє, в нєдєлю, подданыи панскии Мисан Хоцкович, жидъ мацєѡвскии, слал до Сомина Касиана Рєдчича, мєщанина мацєѡвского и хлопца своєго жида Абрама по быдло, которое был далъ на пашу на лито пастухом, то єстъ Хилкови, Душцєвому сыну, и Павлови [ѡ]цъковичу. А коли ж тоє быдло додому гнали ѡт пастухов, которого было ѡсмънадъцат: волов робочих ѡсмъ, кажды вол по злотых пѧтъ и по грошеи пѧтнадцати, а ялови ѡсмъ, сємъ по злотых чтыри, а ѡсмаа, чабанскаа, за злотых ѡсмъ, два бугаи, кажды по злотых шєсти, тогды слуги князя Курпъского из ынъшими єго поддаными, догонивши их на дорозє доброволноу ку Видютєви, тоє всє быдло ѡтняли и тых то посланцов ѡт того быдла ѡтгромили, злѣпивши из жида кожух за талѧр и пнзеи злотых пѧт з воркомъ из запазѣшъя взяли, а другому, тому то Касиянови, сокиру ѡтняли за грошеи пѧтънадцат добрую и ножувъ парѣ ѣгорскихъ з ножнами ѡт поаса ѣръвали, важности грошеи шєстъ».

И просил мєнє тот врядникъ єє млсти панєє Станиславовоє Мациєвъскоє, кашталяновоє судомирскоє, мациєвскии, чєрез служєбника єє млсти панєє своєє Хилка Поповича мациєвъского, абы тоє ѡповєданє и жалобу єго, и вызнанє возного в книги замковыє // было записано.

ЊА тоє ѡповєданє и жалобу єго, и вызнанъє возного в книги замковыє записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 6, арк. 164–168.

№ 36

1571 р., червня 15. Володимир [1571 р., березня 22. Голоби]. – Внесення Порфирієм Паньком до володимирських земських актів тестаменту покійної дружини Федори Павлівни Яковицької

Справа зємянина володимєрского пана Пєръѳира Панка

Лѣта Божж. народж. тисєча пѧтсот сємдесят пєрвого мсца июня п[а]тогонадцат дня в пѧтницю

На рокох судовых зємъских ѡ свєтои Троицы, свата римъского, сужоных и ѡтправованыхь, пришодши перед мєнє, Богдана Костюшковича Хоболтовског[о], судю зємского володимєрского, а перед мєнє, Гаврила Ивановича Њаковицкого, подсудка зємъского володимєрского, в суду зємског[о] зємянин повєту Володимєрского пан Пєрѳиръ Панко ѡповєдал, иж деи:

«Малжонка моа милаа ѳєдора Павловна Њаковицкаа, будѣчи ѣ животє своємъ ѳоробою ѡт Пна Бога, сотворителя нєба и зємъли, навєжона и будѣчи єщє доброго розумѣ и зуполноє памєти, ѣмыслила и то собє вырозумєла, кгдыж вси справы людскиє часом с памєти людскоє сплывают и в забытє приходат, лєжачи ѣ ѳоробє своеи, ѣмыслила, хотєчи за живота своєго мєнє, малженка своєго, и дєток своих и

моих, зо мною спложоных, за тастамєнтом ѡтдмерєти и кождую рєч за живота[1] своєго порадне а пристоине дчинит, по животє тоємъ тастамєнтом писаным спокоити и втвердити.

Напред, Пну Богу, створителю, сумнєнє своє давши, тастамєнт, справивши єго достаточнє подла права посполитог[о] и Статуту земского, // казавши єго написати и пєчатми людеи добрых припєчатавши, мнє, яко малженку своєму, замкнувши, и на всем волю и дмыслъ свои доложивши, кождою рєч на тастамєнтє своєм ѡписавши, мнє, где [пєчат]ми[2] ншими, тастамент до рук моих давши, с того свєта зышла.

Которыи тастамєнт нєбожчицы малженки моєє, мнѣ ѡт нєє даныи, пєред в. мл., судом земъскимъ, покладаючи, то прошу, абы тот тастамєнт до книг земских был дписан, а мнє с книг выпис под пєчатми в. мл. был дан».

А так мы тот тастамєнт нєбожчицы малженки єго, д судд земского до рук нших ѡт пна Панка нам даныи, казавши єго всєго с початку аж до конца перед собою прочитат и слово ѡт слова до книг земъских записат.

Которыи тастамєнътъ такъ са въ собє маєтъ:

«Во има Божє станса ку вечноу памети.

Ја, Пєръѳировна Панковаа ѳедора Павловна Јаковицкаа, розумєючи то, коли вси справы людскиє с часомъ с памєти людское сплываютъ и в забытє приходат, а звлаща вєдаючи, ижъ кождаа рєч смертью са кончит, котораа бы на писмє нє зостала, с памєти людское выходит, для того дмыслила єсми, абых ѡстатнюю волю свою и достамєнт моу дчинила ку вєдомости вобєц кождому члвку, иж буддчи мнє ѡт Бога, сотворителя нєба и земли, навєжноу хоробою, с которое, розумѣючи, иж жива быти нє могу, але єщє за целое памєти и зуполного дмыслу моєго на сем достамєнтє моєм ѡстатную волю мою выписую.

Напервеи душу мою поручаю в моц и в опєку ѡдному правдивому и нєсмертелному Богу, а тѣло моє грѣшное малженок моу пан Панко маєт погрести водлуг ѡбычаю хрестанского, гдѣ єго вола будєт.

И к тому теж, мєшкаючи намъ з малжонкомъ моим паном Панком на том свѣтє час нєкоторыи замєроныи, а жадных записов єсмо промежку сєбє нє мєли, што ѡн высвобожал пєнєзми своими влосными част имена моєго ѡтчизного д Јаковичох и наклады чинил, то єст што ѡкупил малжонок моу Панко д дадка моєг[о] пна Гаврила, // подсудка земского повету Володимерского, в части имена моєг[о] ѡтчизного д Јаковичох, то за свои власныє пєнєзи сорок коп грошеи дал, на то ѡт нєго истоту маєт. И, направуючи тую част мою, бо была спустошона, наложил на многиє потрєбы тоє части моєє под моим свѣдомом, што и рєтрєр[3] моєє руки, што другую сорок копъ грошеи литвскоє личбы своих теж власных пєнєзеи.

И што теж а, зоставшиса после ѡтца и матки своєє д сиротстви, мешкаючи по чужих руках, нє маючи выхована слушного, задолжиласа єсми была нєкоторым людем добрым двадцат копъ грошеи литвскоє[4] личбы, зостала винна. Ино

[1] Слово правлено.

[2] Частину слова пошкоджено при прошнуровуванні книги.

[3] Так в оригіналі.

[4] На літерах «*тв*» чорнильні плями.

малжонок мои Панко, понавши мене в малжонство и тот долгъ мои двадцат коп грошеи своими[1] теж влостными пенезми заплатил, то ест всего пнзеи его влостных сто копъ грошеи литовское личбы, чего а не мела ему чим платити. Однож тепер остатнее воли своее тым достаментом моим ему, малженку пану Панку, в тои суме в сту копах грошеи тую част имена моег[о] в Яковичох, которую в руках своих держимо, даю и сим достаментом моим записую з дворомъ моим, з людми и зо всими землами, с полми, сеножатми, [...][2] з млынами, з гаи и зо всим, яко са таа част моя в собѣ мает. И к тому теж, знаючи ку собе малжонка моего пна Панка великую приазнь и захованье, даю, дарюю ему, малжонку моему пану Панку, тридцат коп грошеи литвское личбы и сим достаментом моимъ ему записую на тои же части моеи, вышеи помененои, в Яковичох. Мает он, малжонок мои пан Панко, в тои суме пнзеи влосных[3] в сту копах, так теж и дарованои суме ему от мене в тридцати копах грошеи тую част имена моег[о] отчизного в Яковичох зо всим самъ держати и вживати и кому хотечи заставити.

А дети мои, з ним, малжонком моимъ, сложоные, и нихто з близких и повиноватых моих, не отдавши тое сумы ему суполна, ста и тридцати коп грошеи, ничим в тую част мою вступатиса и з моцы его брати не мают.

А што теж дадко[4] мои пан Гаврило Яковицкии кгрунту тое части моее // отчизное в Яковичох мне еще был не поступил, о што листы вспоминалные з уряду ему давано, так теж и спадки, которыи на мене правом прироженым пришли там же в Яковичох, о то теж листы вспоминалные з уряду дадку моему пну Гаврилу, пну Юхну, пану Ласку Яковицким давано и о каждую близкост мою поручаю малжонку моему пану Панку доходити того правомъ и держать до лѣтъ детеи моих. Которых же детеи моих ему, малжонку моему пану Панку, в опеку даю и поручаю».

А при том были и тог[о] добре свѣдоми, и за прозбою моею к тому дастаменту моему печати свои приложили его млст пан Василеи Гулевич, воискии володимерскии, а пан Юреи Милинович Остривинскии, врадникъ кнегини Миколаевое Раполовское головбскии, а отец мои духовныи Василеи, поп головбскии. И на твердость[5] того я, Ѳедора, печат свою приложила к тому моему дастаменту.

Писан в Головбах, лета Божего нарожденъа тисеча патсот семдесат первог[о], мсца марца двадцат второг[о] дна».

А так мы тот тастамент пна Пан[ковъ], намъ от него в суду земског[о] даныи, слово от слова казавши его до книг земъских записат.

И выпис с книг под печатми ншими пану Панку дати есъмо казали.

Писан в Володимере.

ЦДІАК України, ф. 27, оп. 1, спр. 1, арк. 229 зв.–231. Опубл.: Волинські грамоти XVI ст. / Упор. В. Б. Задорожний, А. М. Матвієнко. – К., 1995. – С. 142–144.

---

[1] Літеру «м» пошкоджено при прошнуровуванні книги.

[2] Місце пропущено.

[3] На літері «л» чорнильна пляма.

[4] Літери «да» пошкоджено при прошнуровуванні книги.

[5] Літери «тв» пошкоджено при прошнуровуванні книги.

№ 37

1573 р., лютого 3. Володимир. – Скарга Федори Лукашівни Черневської, дружини Матуша Ланевського, до володимирського ґродського уряду про її зґвалтування і пограбування під час гостин у Мануйла Болобана його шурином Павлом, купичівським поповичем Охрімом, біскупицьким боярином Баглаєм, а також Голубицьким, Красовським та іншими єпископськими слугами

Лѣта по нарожєню Исуса Хрста, Сна Бжог[о], АФОГ [1573] мсца ѳєврала Г [3] дна

Постановившисѧ ѡбличнє на врадє пєрєдо мною, Михаилом Привєрєдовским, подстаростим володемєрскимъ, возныи зємскии повєту Володимєрского Хацко Чуват Туличовскии до книг кгродских вызнал тыми словы, иж деи:

«Был єсми на потрєбє пна Матуша Ланєвского, служебника пна Миколаѧ Дубровског[о], за прозбою его в дому его в Сєкрови, року тєпєрєшнєго сємдєсят трєтєго, мсца гєнвара тридцатог[о] дна, в пѧтницу. А в тот, деи, час при мнє была шлѧхта: Станислав Заичорскии, Ан Рыбинскии, Аким Иванович Ѡбух. Тамъ жє мнє, возному, ако ꙋрадy, и шлахтє, пєрвопомєнєноu, жона пна Матуша Ланєвъского, ѳєдора Лукашовна Чєрнѣвъског[о], вєлєко обтєжливє, жалостнє а плачливє ѡповєдала и жаловала, иж деи:

«В нєбытности мужа моєго тут, в дому, будучи єму на послузє панскоu в Торуни, мсца тєпєрєшнєго гєнварѧ двадцатог[о] дна, пришедши пан Болобан Мануило из жоною своєю, из братомъ Иваном, и с приателми своими и владычиными слугами, казал собє кгвалтом пива давати, где ѧ-м нє хотѣла, мусилам понєволи. Гдє там ꙋ дому моєм так собє почувал, горшеи корчмы. Там жє ꙋ дому мужа моєго собаку бѣлую, ѡт дому сторожа, з рꙋчници сам забил. Мало на том мєл, зараз з дому моєго пива бочку ми взѧл с погрєбу, або на то гонил, абы ми ѧкую зєлъживост ꙋчинил ꙋ дому моєм, где єму Пан Бог в том нє помог.

Потом, мало на том маючи, мсца гєнварѧ двадцат трєтєг[о] дна прислал по мнє. Сам пєрвеи просил, потом жона пришла, потом слуги, потом Иван, брат єго, просечи до себє, поведаючи, иж:

«Маю гости сєбє его млст ѡтца влдку и тєщу свою пнюю Юрєвъскую, и сєстру свою Заѧцову, поможъ ми бесѧды».

Ѧ-м нє хотѣла, иж з братєм и з жоною єг[о], пошлам // и с посланцєм єго млсти влдычиным.

Тог[о] дна, в пѧтницу, ꙋпоивши мєнє, пани Заѧцова ѡдослала мєнє на санках до дому своєго, потом назавтрєє, в суботу, прислали по мєнє тым жє ѡбычаєм колкокрот и брата своєг[о]. Ѧ-м нє хотєла, аж за пѧтым послом там пошлам за прозбою их и єго млсти влдки. И пивши, над вєчоры єго млст ѡтєц влдка єхал ѡт пна Болобана и пни Юрєвъскаѧ, и пни Заѧцова.

Там жє и ѧ чолом ꙋдарила додому. Пан Болобан из жоною своєю и с тєщєю своєю пнєю Сосновскою нє пустил мєнє, абы-м сєдѣла зъ єго тєщею. Ѧ-м на єго прозбу вєрнуласѧ.

Потом по малои години пришол до менє з дому моєг[о] надворникъ Моисєи и мовил ми [...][1] при тобє. Пан Болобан выпхнул моєго того надворника и задержал менє в дому своємъ.

Затым приєхал Павєл, шурин єго, из слугами влдчиными (!). А-мъ зараз пошла до дому. Пан Болобан из жоною менє нє пустил. Тот Павєл нє сєдѣлъ з нами и нє пил. Кгды-м шла до дому зъ свєтлицы Болобановы до дому своєго из нєвѣстою Болобанову, бо-м єго просила, абы мѧ ѡдеслалъ, ѡн нє хотєл. Там же скоро-м вышла з двєрєи ѡт нєго, на дворѣ єго Павєл, шурин єго, и Ѡхрѣмъ, попович купєчовскии, боѧрин бискупицкии Баглаи, слуги владычины Голубицкии, Красовскии и других, которых ѡн вєдает, взѧвши менє кгвалтом на дворє єго до єг[о] гридни, там менє почали кгвалтовать и насиловат.

Почалам волати, пан Болобан прибєгъ на крык мои, почал говорити:

«Засвєти ѡгон».

Тот Баглаи повєдил:

«Пнє Болобанє, твои то шурин, даи покои».

А-мъ просила Болобана, абы менє боронил.

Ѡн повєдил: «Нє хаитє тут, ѳ менє в гридни, возмѣтє єи за дом мои».

Там менє кгвалтом взѧли всѣ тыє за дозволєнємъ властным господарским, // тамъ менє кгловали[2] и чинили по свєи воли. Крикалам кгвалту, алє нє было никог[о]. Сам господар росказал им и дал имъ в руки.

Там жє на том кгвалтє ѡблупили менє: ѳзѧли з менє, кгды-м ѡт них сѧ выдирала, брамку золотую пєрловую, за которую дано шєстнадцат копъ, два пєрстєни ис камєнъми, в которых было по два чєрлєнє золотых, шапка аксамитнаѧ, рубок, ѳартух то там при них. Тєпєр, которыє ми рєчи прислал Болобан: шубъка кроликовая подрана на шматы, сукнѧ бурнатнаѧ з оксамитом до поѧса подрана и ѳ кошул рукавы ѡтдарты.

Коли-м была ѡт них волна, зараз двадцот пѧтог[о] днѧ ѡповєдаламъ людєм сторонним, ѧко пану Гєрмогєну Шишцє, пану Ану Рыбєнскому, пану Акиму Ивановичу Ѡбѳху.

Хотєламъ до ѳрѧду послати, што ѡн мнє ѡтповєдил и на слуги сѧ похвалил. А жє-м мусѧла ждат малжонка своєго, бо ач єму замолчала, што ми кгвалтовнє побрал, пиво попил и собаку забил, абы то в сусєдствє ѳпокои был. Алє на то нє бачилъ, а ищє кгвалт ми, зєлживост ѳ дому своим допустил сам [...][3], нє бачачи на ѳхвалу тєпєрєшнию. А, будучи в жалости, скоро муж мои приєхал, созналам єму. Ѡн, дєи, зараз по тєбє, возног[о], послалъ».

Гдє-м ѧ то ѡповєданъє жалобливоє и плачливоє слышал и видєл».

При котором вызнаню возного, будучи ѡчєвистє, пан Матуш Ланєвскии такъжє ѡповєдал и жаловал мнє, иж:

«Тую справу ѡт жоны своєи маю, жє то так было, а нє иначєи».

И просил абы то до книг кгродских было записано.

ЮА то всє за прозбою єго в кнги кгродскиє записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 7а, арк. 11–11 зв.

[1] Слово написано нерозбірливо.

[2] Так в оригіналі. Має бути «кгвалтовали».

[3] Слово написано нерозбірливо.

№ 38–39

Розгляд володимирським ґродським урядом конфлікту між врядником Станіслава Краєвського Ілляшем Цибульським та священиком володимирської церкви святого Прокопія отцем Федором

№ 38

1573 р., квітня 22. Володимир. – Скарга Мар'ї, дружини Ілляша Цибульського, до володимирського ґродського уряду на отця Федора про пограбування і завдання ним тяжких тілесних ушкоджень її чоловікові та зізнання вижа Хоми Романовича про огляд ран потерпілого

Лѣта по нарожєню Исуса Хрыста, Сына Божго, тисѧча пѧтсот сємдєсѧт трєтєг[о] мсца априлꙗ двадцатъ второг[о] днꙗ

Приходила на врѧд до мєнє, Павла Григорєвича Ѡранског[о], на тот час будучого подстаростєго володимєрског[о], жона врѧдника пна Станиславова Кграѥвског[о], двора єг[о] млсти тутошног[о] володи//мєрског[о] на Залужи, Илꙗша Цибулског[о] Марꙗ, ѡповедаючи и жалуючи, што͡ж дєи:

«Днꙗ позавчорашнєго, мсца тєперєшнєго апрелꙗ двадцатого в понєделок, ѡ нєшпорноу годинє, протопоп володимєрскиу, свещєнник цєркви сѧтог[о] Прокопꙗ ѳедор, пришєдши пъян, моцно, квалтомъ в домъ пна ншог[о] єго млсти пна Станислава Кграєвског[о] тут в мєстє на Жалужю (!), в которомъ, дєи, домꙋ слуга єго мл. Андреи мєшкаєт. В нєбытности єг[о] самог[о], жону єг[о] Монку зсоромотил, словы нєвчтивыми на неи сꙗ торгалъ и бити хотил, аж, дєи, залєдвє перед нимъ до дворa пна ншог[о], в котором ꙗ з мужом своим мєшкаєм, з дому втєкла. А ѡн, дєи, зоставши в дому, до свєтлици, и з свѧтлици до коморы сꙗ вломил и броил, што хотєл.

То пак, дєи, мужж мои Илꙗшъ назавтриє ꙋв олторок, то єст вчора, порану до тог[о] протопопы ходилъ, пытаючи єг[о] длꙗ которое причины то вчинилъ. Он, дєи, поведил, иж, дєи, то єсми вчинилъ с пѧноє рєчи. И просил, дєи, мужа моєг[о], абы єго в томъ ни пєрєд кимъ нє славил и на нєго ѡ то никому нє жаловал. Што, дєи, мужж мои длꙗ прозбы єг[о] вчинил, и нє пєрєд кимъ єг[о] в томъ нє славил, и никому ѡ то на нєг[о] нє жаловал.

А потомъ, дєи, тот жє протопоп ѳедор нєѡднокрот посылал по мужа моєг[о], просѧчи єг[о] до себє на ꙋчту. Ино, дєи, мужж мои до нєг[о] пошол и был, дєи, мужу моєму ѡн рад.

А так, дєи, того днꙗ вчорашнєго ꙋ вєчєръ єхал паробок дворныи пна ншог[о] Ꙗръмош ѡт комѧг панскихъ з Бєрєжиц и пошол, дєи, до мужа моєг[о] в дом // протопопин. И кды, дєи, тот паробок тамъ пришол, ино, дєи, тот протопопа бєзвиннє того паробка, звышпомєнєног[о], нє маючи до нєго никоторое причины, збил[1], и мужж, дєи, мои за тог[о] паробка ꙋступилсꙗ. То пак, дєи, тот протопопа, звышпомєнєнныи, вєсполок из ѧтємъ своимъ Пилипом, мужа моєг[о] збили и зранили, с которого, дєи, збитꙗ и зранєнꙗ нє вєдаю жив ли будєт. А при томъ збитю и зранєню єг[о] шкоды, дєи, мужу моєму нємалыє стали, згинуло, дєи, з

[1] Слово «збил» вписане над рядком.

мошною талѧров ѡсмъ, а монєты гршєи двадцат литовских; два листы, ѡдєн лист записныи панскии потрєбныи, а другии лист єму потрєбныи на двадцат копъ гршєи в тот жє, дєи, час згинул».

И просила мєнє таѧ Илѧшоваѧ, пєрвопомєнєнаѧ Марѧ, ѡ придан є возного, а в нєбытности возного ѡ вижа на ѡглєдан є збитѧ и зранєнѧ мужа своєг[о].

Ино, иж на тот час возного при врѧдє нє было, ѧ в нєбытности возног[о] дал єи на то вижа, слугу замъковог[о] Хому Романовича, которыи, ставши ѡбличнє на врѧдє пєрєдо мною, до книг кгродских вызналъ тыми словы, иж:

«За придан ємъ твоимъ врѧдовымъ, ѡглєдал єсми збитѧ и зранєнѧ врѧдника єг[о] млсти пна Станислава Кграєвског[о], двора єг[о] млсти тутошнєго володимєрског[о] на Залужи Илѧша. В которог[о] видил в головє рану, с правои стороны вдарєную до крывє и до кости пробитую, аж сѧ кост ѳгнула, а другую рану на носє, мєжи ѡчима ѳдарєную, крывавую. И ѡповєдалъ мнє, // вижу, иж дєи:

«Тоє збитє и зранєнє мнє стало ѡт протопопы володимєрског[о], свєщєнника прокопєвског[о] ѳєдора и зѧтѧ єг[о] Пилипа. При которомъ, дєи, збитю и зранєню моємъ шкода мнє стала, згинуло, дєи, ѳ мєнє ѡсмъ талѧров а двадцат гршєи литовских, два листы, ѡдин лист записныи панскии потрєбныи, а другии лист єму потрєбныи на двадцат коп гршєи».

При которомъ вызнаню вижовомъ просила мєнє таѧ Илѧшоваѧ Марѧ, абых тоє ѡповєдан є и жалобу єг[о] и вызнан є вижово в книги кгродскиє записати казал.

ѦА тоє ѡповєдан є и жалобу єг[о] и вызнан є вижово в книги кгродскиє записати вєлєл.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 7а, арк. 78 зв.–80.

№ 39

1573 р., квітня 23. Володимир. — Зізнання возного Дем'яна Мокренського перед володимирським ґродським урядом про скаргу отця Федора на Ілляша Цибульського, який напав на дім священика, пограбував, завдав йому тілесних ушкоджень та налякав малолітню дочку господаря Любку, яка «з вєликого квалту и крику пєрєстрашиласѧ и розуму ѡтступила»

Лѣта по нарожєню Исуса Хрыста, Сына Божог[о], тисѧча пѧтсот сємъдєсѧт трєтєго мсца априлѧ двадцат трєтєг[о] днѧ

Постановившисѧ ѡбличнє на врѧдє пєрєдо мною, Павломъ Григорєвичомъ Ѡранскимъ, на тот час будучимъ подстаростимъ володимєрскимъ, возныи зємъскии повєту Володимєрского Демѧн Мокрєнскии, до книг кгродских вызналъ тыми словы, иж:

«За придан ємъ врѧдовымъ, маючи ѧ при собѣ шлѧхту пна Михаила Ставєцкого а пна Тимоша Голубицкого былємъ на потрєбє ѡтца ѳєдора прокопєвского, протопопы володимєрского, в дому єг[о] подлє цркви сватог[о] Прокопиѧ. Ѡповєдал ѡтєц протопопа, иж дєи:

«Мсца тєпєрєшнєго, апрєлѧ двадцат пєрвого днѧ, ѳв олторок, маючи ѧ в дому своємъ приѧтелєи своих на ѳчти, ино, дєи, того ж днѧ врѧдник єго млсти

пна Станислава Кграєвского, двора єг[о] млсти в мєстє Володимєрскомъ на Залужи, Илѧшъ пришол до мєнє в домъ мои, и ѧ-мъ, дєи, ему был рад и єг[о] чтилъ. И зцтивши єг[о], выпровадилъ з дому своєг[о] чєрєз приятєли свои Ивана Барановича а Пилипа, подданого пна Гулєвичова, воиского володимєрског[о], ѳцтивє. Алє, дєи, ѡн того ж дня, вжє было годин двє в ночь, наповнившисѧ воли своєи и зобравшисѧ з многими помочниками своими и с пасынкомъ своимъ Тишкомъ, ѳгодивши в тоє, коли єсми гостєи роспустилъ з дому своєго, пришєдши на домъ моѝ моцнє кгвалтомъ въ ворота вломилсѧ. А ѧ, дєи, бачичи (!) таковыи квалт, в свєтлотци своєи запєрсѧ. И ѡн, // дєи, мєнє ѳ свєтлотцє кгвалтовнє добывал и до сєн ѡдвєрки порубал, и в сєни сѧ вломил, и до свєтлочки такжє двєри порубал и защєпку ѡтломил. Тамъ жє, дєи, мєнє самог[о] збилъ и зранил и дєтѧтко моє, дочка имєнємъ Любка, в колыбєли лєжачаѧ, з вєликог[о] квалту и крику пєрєстрашиласѧ и розуму ѡтступила и с тог[о], дєи барзо ѳора, и нє вєм, будєт ли живо.

И шкоды, дєи, мнє на тот час в дому моємъ нємалыє стали.

И за ѡказанємъ єго видил єсми знаки квалту: ѳ ворот домовых на вєрєи знаков рубаных два, а за тымъ сѧ, дєи, ѳ ворота ѳломили; а на двєрєх сєнєчных пєрєд свєтлочкою знаков штыховых ѡщєповых дванадцат а на ѡдвєркох знаков рубаных дєвѧт, а на двєрєх свєтличных видил єсми знаков штыховых шєст а рубаных два, а на ѡдвєркох знаков штыховых чотыри; а защипъку ѡт свєтлочки ѡтломлєную ѡказывал, ѧкъ сѧ добывали до нєго, в тот час ѡповєдал быти ѡтломлєную.

А на самомъ видил єсми на руцє лєвои в запѧстѧ рана крываваѧ а на руцє правои в запѧстѧ рана синєваѧ. А дитѧ своє, дочку имєнємъ Любъку, ѡказывал, которую видил єсми барзо ѳора.

Шкоды свои ѡповєдал быти: скрынка згинула в свєтлици, в которои, дєи, было гршєи готовых коп шєст и полшєстанадцатъ гршєи литовских владыки єг[о] млсти володимєрског[о], за росказанємъ єг[о] млсти, бєз бытности єг[о] млсти, куничных, с попов выбраных, ѡ зборє. А моих, дєи, власных пнзєи гршєи копъ пѧт литовских, пѧтдєсѧт и сємъ гршєи, а листов записных ѡдин на три копы гршєи литовских, шапка сукна влоского чорного, подшитаѧ куницами, кошул музских три, ѡдна колєнскаѧ, а двє тканцкихъ, кошул жєнских пѧт полотна колєнског[о], поѧс ѡксамєтныи, дєтѧчих кошулок чотыри простого полотна, ручников вышиваных бєлю два, тонких тканок ѡксамєтных двє, золота на нитѧх цєвка, срєбра на нитѧх полцєвки, сватостка, срєбромъ ѡправованаѧ, на кото//роѝ было срєбра таларов два, рантух колєнскиѝ ѡдин, рантухов простого полотна три.

И просил мєнє протопопа володимєрскиѝ, свєщєнник цєркви прокопєвскоє ѳєдор, абых ѧ тоє ѡповєданє и жалобу єг[о] и вызнанє возного в книги кгродскиє записати казалъ.

ѦА тоє вызнанє возного въ книги кгродскиє записати вєлєлъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 7а, арк. 84–85.

№ 40–41

Зустрічні скарги до володимирського ґродського уряду отця Павла, священика онуфріївської церкви, та єврея-орендаря Якуба Щасновича щодо бійки Филипа, сина отця Павла, з Іцхаком, хлопцем єврея

№ 40

1573 р., червня 12. Володимир. – Скарга отця Павла на Іцхака про побиття і пограбування ним його сина Филипа

Лѣта по нарожєню Исуса Хрыста, Сына Божог[о], тисѧча пѧтсотъ сємъдєсѧт трєтєго мсца июня второгонадцат днѧ

Приходил на врѧд до мєнє, Акима Василєвича, писара кгродского володємєръского, будучи мнє на тот час на мєстцу подстаростъскомъ, в нєбытности самог[о] подстаростєго ꙋ Володємери, ωтєц Павєл, попъ цєркви Ѡноѳрєвъское, ωповедаючи и жалуючи ω томъ, иж дєи:

«Днѧ сєгоднєшнєго, ꙋ пѧтницу, поранꙋ послал был єсми сына своєг[о] ѳилипа до мєста по рыбꙋ. И кгды, дєи, вжє сын мои ишол з мєста, нє купивши рыбы, толко, дєи, ωдно сєлєдцовъ за грошъ купилъ, то пакъ, дєи, хлопєц арєндара єго вєлможное книжачое млсти кнзѧ Костянтина Костєнътиновича Ѡстрозскоѓ[о], воєводы києвъскоѓ[о], маршалка зємлє Волынскоє, старосты володємєрского, пана моѓ[о] млстивоѓ[о], млынов и горєлки, тутошнєго володємєрского Акуба Счасновича, пєрєнавши єго на доброволнои дорозє подлє млынов замковых, нє маючи до нєго никоторое потрєбы, безвинне збил, зранил и зшарпал. Там жє, дєи, при том збитю, зранєню сына моєго, сєлєдцовъ за грошъ и три гроши, которые-м давал на рыбу, ꙋ нєг[о] згинуло».

И просилъ мєнє, абых ѧ тое ωповеданъє и жалобу єго в кнги кгродскиє записалъ.

ЊА тое оповедане и жалобу єго в книги кгродскиє записалъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 7а, арк. 146 зв.

№ 41

1573 р., червня 12. Володимир. – Скарга сина Якуба Щасновича на Филипа про побиття і пограбування ним Іцхака

Лѣта по нарожєню Исуса Хрыста, Сына Божого, тисѧча пѧтсотъ сємъдєсѧтъ трєтєго мсца июня второгонадцат днѧ

Приходил на врѧд до мєнє, Акима Василєвича, писара кгродскоѓ[о] володємєръского, будучи мнє на тот час на мєстцу подстаростском, в нєбытности подстаростєг[о] ꙋ Володємери, жид володємєръскии, сын арєндара єго вєлможное книжачое млсти кнзѧ Костєнтина Костєнтиновича Ѡстрозскоѓ[о] воєводы києвъскоѓ[о], маршалка зємлѣ Волынское, старосты володємєръскоѓ[о], пана моєго млстивого, тутошнєго володємєрского Акуба Счасновича [...][1] ωповедаючи и жалуючи ω том, штож, дєи, хлопъца ωтца моєго, мєрочника жида на имѧ Ицхака, сын попа цєркви ωноѳрєвское отца Павла, ѳилипъ, нє маючи до тоѓ[о] хлопъца никоторое потрєбы, безвинне збил и зранил».

И просил мєнє, абых ꙗ тое ωповедане и жалобу єго в кнги кгродскиє записал.

ЊА тое ωповедане и жалобу єго в книги кгродскиє записал.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 7а, арк. 147.

[1] Слово написано нерозбірливо.

№ 42

1573 р., липня 6. Володимир. — Скарга Ждана Григоровича, служебника писаря володимирського земського уряду Федора Солтана, про напад братів Семена і Олехна Жишчичів на нього та на іншого панського підданого Федка Хоронка

Лѣта по нарожєню Исуса Хрыста, Сына Божого, тисѧча пѧтсот сємъдєсѧт трєтєго мсца июлѧ шостого днѧ

Приєздил на врѧд до мєнє, Михаила Павловича, подстаростєго володимєръского, служебник пана ѳєдора Солтана, писара земского володимєрского, Ждан Григорєвич, ѡповєдаючи и жалуючи именєм пана своєго, иж деи:

«Днѧ ѵчорашнєго, в нєдѣлю, нєбытностю на тот час пана моєго в дому, за росказанємъ панєи моєи, ходил єсми з дєтми панскими до цєркви слухати хвалы Божєє к обєдни. И гдє вжє была служба Божѧ у полѡбедни спєвана, пан Семєн з братомъ своим Ѡлєхномъ Жишчичи, способившисѧ с помочниками и зъ слугами своими, з розными бронѧми: з гаркабузы, з ручницами, з луки, з стрєлами, з рогатинами, с кордy, з мєчами пришєдши ѵмысълнє до цєркви стали ѵ двєреи. Пан, деи, Семєн, стоѧчи пєред цєрковью, до брата своєго Ѡлєхна мовил:

20. Печатка володимирського земського писаря Федора Солтана (1585 р.)

«Ѵвоиди в цєрков а порви того лотрика и выпхни єго с цєркви сюды до нас».

А так за росказанємъ пана Семєновымъ пан Ѡлєхно, брат єго, ѵвошодши ѵ цєрков, просто згола порвавши мє за груди, почал мѧ с цєркви вон тѧгнути. ҤА, нєборачокъ, ѧко ѵбогии чоловѣк, ѡпиналомсѧ ѧко могучи, дєржачис за крылос, нє будучи имъ ни в чом виннымъ. А звлаща, иж маючи пана в себє, єсли бы мєли в чом ѧкии жал або кривду ѡт мєнє собѣ, жєбы мє нєвиннє а єщє ѵ цєркви Божєє нє шарпали, а ѵ кривдє своєи пану моєму, в чомъ бых был им винєн, на мєнє жаловали.

Ѡни, нє пєрєставаючи а тому взѧтю воли своєє, хотєчи досыт ѵчинити, тот истыи пан Ѡлєхно, брат пана Семєнов, звышпомєнєныи, нє дбаючи, ани слухаючи волаѧ и крику моєго и нє маючи жадноє бачности напрєд на Бога и на спєванє хвалы Божъєє, хотєчи мѧ с цєркви вымкнути а по воли своєи мнѣ мєти, по килкокрот дал ми пѧстю ѵ груди. // ҤА, нє маючи ѧк єго иначєи збыти и єму сѧ ѡтнѧти, вырвавшисѧ ѡт нєго, втєкломъ в олтаръ до попа.

А в том часє панєи моєи дано ѡ том до двора знати. Пани моѧ, литуючи дєток своих и моєи нєвинности, иж сѧ ѵ цєркви таковыи кгвалт и нєбєзпєчност мнє ѡт них дєєт, прибєгла сама до цєркви, хотєчи томѵ забєжєти а мнѣ ѧкии ратунок, ѧко слузє пана своєго, ѵчинити. И ѧко, деи, пан Семєн паную мою, идучи єи до церкви, ѡбачил, пошол ѡт цєркви гаємъ сам до дому своєго, ѡставивши при братє своєм Ѡлєхнѵ слуг своихъ. ҤАкож вєдлє набольшого бачєнѧ своєго, пани, пришодчи до цєркви, а пана Семєна самого вжє нє застала, ѡдно пана Ѡлєхна нашла и прозбою своєю ѵживала и досыт ѵкладнє его напоминала и с плачєм просила, абы сѧ в том позагамовал а в домѵ Божєм при спєваню хвалы Божєє кгвалту жадного нє чинил а у пана, в чом бы слуга был винєн, права и справєдливости, ѧко на слугу, просили, на дом Божии и сам на свою ѵчтивост сѧ ѡглєдал а чужомѵ слѵзє покои во всєм дал.

Ѡн, дєи, ач панєи моєи ни в чим сѧ нє противил, алє на тоє ѵпоминанє и прозбу єє дбати и слухати нє хотєл. Ꙗк люди с цєркви вышли, ѡн до цєркви сам сѧ мєл, хотєчи мѧ с цєркви моцно взѧти. Пани инакшєго ратунк ѵ дати мнє нє могла а, ставши сама ѵ двєрєх, мєнє с попом и з дєтми двєри ѵ цєркви затворила и защєпила и до пана Ѡлєхна тыми словы мовила:

«Кгдыж твоѧ млст на прозб ѵ мою набачиш (!) и гамовати сєбє нє хочєш, ѧ ѡт слуги пана своєг[о] и ѡт дєток своих нє поиду, аж єсли быс мнє самои пєрвєи лєгкост ѵчинил, потом быс и того слѵг ѵ пана моєг[о] с цєркви взѧти мєл».

Ѡн сѧ в том ѡбачилъ, дал цєркви Божєи и мнє покои, ничог[о] нє чинил и проч ѡт цєркви ѡтышол. И, идучи ѡт цєркви, погрозки пан Ѡлєхно чинил, мовєчи:

«Гдє колъвєкъ которого з вас, слуг панских, пєрєнємши, руки и ноги ѡтрубаю и нє тылко вам, слугам, алє и пан вашъ нєхаи сѧ стєрєжє».

Тот жє служєбник пана ѳєдоров, пєрвопомєнєныи Ждан, ѡповєдал и жаловал, иж дєи:

«За росказанємъ и посланємъ пана Сємєновым // брат єго Ѡлєхно, хотєчи злост ѧкую выредити, давши ємѵ слуг и подданыхъ своихъ, способившисѧ з ними а пришодши до домѵ корчємного, подданого пана моєго, на имѧ Лєнца, ѵмыслнє пытаючи, хто бы был з слуг або с подданых панских. Подданыи єго ѳєдко Хоронко, ни ѡ чом нє вєдаючи, пришол, дєи, был до дому корчомного и єщє, дєи, был и мєсца собє нє нашол, гдє бы мєл с прияѧтєлєм своим, ѧко в дому корчомном сєсти, тот, дєи, истыи Ѡлєхно з слугами брата своєго, ѡбачивши того панского чоловѣка, вышєи помєнєног[о], Хоронка, запытавши єго чии єси, ѡн, дєи, паном своим ѡзвалсѧ, он повѣдил, тых, дєи, нам и потрєба и заразом порвал єго бити. Ѡн, с таковоє лихоє бєсєды, хотєчи их збыти, порвавшисѧ з домѵ корчомного, бєг до домѵ своєг[о]. Брат, дєи, пана Сємєновъ Ѡлєхно з слугами брата своєго, догнавши в дому єго власномъ моцно кгвалтом збили и ѡкрутнє зранили.

И в тот, дєи, час шапка за ѡсмъ, а за шапкою грошєи шєст згинуло».

И просил тот служєбник пна ѳєдоров, пєрвопомєнєныи Ждан, на ѡглєданє збитѧ и зранєнъѧ того подданого, звышпомєнєного ѳєдка, ѡ придане возного.

А иж на тот час при врядє возного нє было, ѧ ємѵ до возного лист з ѵрядѵ дати казал, абы возныи до домѵ пана писарова єхал и того кгвалту ѵчинєного и подданог[о], збитого и зранєного, ѡглєдал.

А тоє ѡповєдане и жалобѵ служєбника пана ѳєдорова, звышпомєнєного Ждана, за прозбою єго до книг кгродских записати єсми казал.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 7а, арк. 165–166.

№ 43

1573 р., серпня 20. Володимир. – Зізнання возного Дем'яна Мокренського перед володимирським ґродським урядом про побиття і пограбування малолітніх шляхтичів-служек Васка Григоровича Бережецького і Марка Виґури, хлоп'ят служебників князя Юрія Андрійовича Збаразького, Юхна Новоселицького та Івана Сили, підданим княгині Зофії Заславської Янком Винником та про обіцянку княгині покарати його за вчинений напад

Лѣта по нарожєню Исуса Хрыста, Сына Божог[о], тисѧча пѧтсот сємъдесѧт трєтєг[о] мсца августа двадцатого днѧ

Постановившисѧ ѡбличнє на врѧдє перєдо мною, Акимомъ Василєвичомъ, писаромъ кгродскимъ володимєрскимъ, на том час будучим на мєстцу пна Михаила Павловича, подстаростєго володимєрског[о], возныи зємъскии повєту Володимєрского Демѧн Мокрєнскии ѡчєвисто до книг кгродских тыми словы вызнал, иж:

«За приданємъ твоимъ врѧдовым, будучи мнє сєго днѧ, ѳ чєтвєргъ, августа двадцатог[о] днѧ на потрєбє служєбников єг[о] млсти кнзѧ Юрѧ Андрєєвича Збаразског[о], пна Юхна Новосєлєцкого а пна Ивана Силы, у дворє єг[о] млсти Володимєрскомъ на Запѧтничю, маючи ѧ при собѣ шлѧхту, пна Ивана Станиславовича Зарудског[о], служєбника єг[о] млсти кнзѧ воєводы троцкого, а пна Станислава Вєлєкгорского, служєбника єг[о] млсти кнзѧ Ануша Збаразског[о], тыє служєб//ники єг[о] млсти кнзѧ Юрѧ Збаразског[о] мнє ѡповєдали, иж дєи:

«Року тєпєрєшнєго сємъдєсѧт трєтєг[о], мсца августа шостогонадцат днѧ, в нєдєлю прошлую, ѧ, Юхно, маючи, дєи, в сєбє хлопца Васка Григорєвича Бєрєжєцкого, шлѧхтича, которог[о], дєи, взѧл єсми был на наѳку писати ѳчити, а ѧ, Иван Сила, маючи в сєбє хлопца длѧ послуги своєи такжє шлѧхтича Марка Викгуру, и послали, дєи, єсмо были тых хлопѧтъ с конми с конми[1] своими на пашу, на кгрунт власныи єго млсти кнзѧ, пана своєг[о], двора Запѧтницког[о]. И кды, дєи, будучи тымъ хлопѧтомъ нашим с конми на паши, то пак, дєи, подданыи єє млсти пнєи Ѡлєхновоє Загоровскоє пнєи Зоѳєи кнѧжны Жаславскоє з Островца, Анко Винник, наповнившисѧ воли своєи, а ѳмыслнє пришодши, дєи, на паствиско врочищомъ на имѧ Ниполничои, на стєрнъ житную, на власныи кгрунт єг[о] млсти кнзѧ, пана нашог[о], тамъ жє, дєи, тых хлопѧт нших побил, поранил и помордовал и конѧ сивог[о] пна Силина, нє вєдати, дєи, за што взѧл. А ку тому и инших, дєи, шкод нємало-м им поделал, то єст мєновитє: ѳ моєг[о], дєи, хлопца Юхнова, ѳ Васка Григорєвича Бєрєжицкого гршєи власных моих двадцатъ литовских, а самог[о] хлопца моєг[о] гршєи чотыри литовских, поѧс з ножами ѳгорскими, шапку новую макгєрку чорную, дєлєю лунскую блакитную. А ѳ хлопца, дєи, моєг[о], Иванова Силина, ѳ Марка Викгуры, дєлєю зєлєную ѳтєрѳиновую, колпак [...][2] блакитноє, лисами подшит, поѧс з ножами ѳгорскими а гршєи моих власных копу литовскую, которыє на тот час ѳ хлопца были, тоє, дєи, всє побрал».

Так тєж за ѡказанємъ их видил єсми ѳ хлопца пна Юхнова, Васка Григорє//вича Бєрєжицкого, руку лєвую вышєи запѧстѧ, нєдалєко ѡт сустава на двоє кост пєрєбита, всѧ спухла и владнути єю нє можєт. А хлопца пна Ивана Силы, ѳ Марка Викгуры, видил єсми раны, ѡдну татую на вєрху головы, на руци правои вышєи локта рана синѧя битаѧ, а на руцє лєвои вышєи локта рана синѧя битаѧ, на крыжом ран синих битых нємало и ѳвєс хрыбєт збит а спух, а на нозє правои на самои кости подлє плєсны рана синѧя битаѧ. На тои жє нозє правои на стєгнє рана синѧя битаѧ, с которых ран и збитѧ лєдвє ходит на кулєх.

[1] Повтор в оригіналі.

[2] Слово написано нерозбірливо.

Гдє *ж* и тыє хлопѧта Бережєцки а Викгура пєредо мною, вознымъ, вєдлє ѡповєдѧ (!) панов своих поведили, иж дєи:

«Тоє збитє и зранєнє и шкоды на власномъ кгрунтє єго млсти князя Юрѧ Збаразкого[о], на врочищи Нєповничои, гдє єсмо кони пасли на стєрни житнои, намъ ѡт подданого[о] єє млсти пнєи Ѡлєхновоє Загоровскоє, Анка Винника, стали».

И того *ж* часу зараз, скоро по ѡказаню и ѡповєданю ран на хлопцох своих пан Юхно а пан Сила зо мною *ж* вознымъ и из шлѧхтою, вышєи помєнєною, и на тоє мєсцо врочищомъ Ниповничоєи єздили и тамъ, приєхавши, показывали мнє мєсцо на стєрни житнои и ѡповедали, иж:

«На томъ мєсцу, на стєрни житнои, хлопѧт наших подданыи єє млсти пнєи Загоровскоє, Анко Винник, позбивал и поранил и шкодъ имъ нємало поделал».

А коли тоє мєсцо мною ѡсвєдчили, на тои жє стєрни житнои знашли єсмо паробковъ двох свєщенника ивановского[о] на имѧ Климъка Манцєвича а Ѡлєску Сєнковича, пасучи волы, которыи доброволнє пєредо мною вызнали, иж дєи: //

«В нєдєлю прошлую, вжє сєг[о]днѧ пѧтыи дєн тому, пасли єсмо волы пна своєг[о] подлє хлопѧт служєбников кнзя Збаразкого[о] на томъ мєсцу, где и тепєр пасємо. Ино на тот час, пришєдши подданыи єє млсти пнєи Загоровскоє з Островца, Анко Винникъ, спытал их, чиє вы. Ѡни, дєи, казалисѧ єму слугъ кнзя Збаразкого[о] хлопѧта. А Анко Винник, почал их зараз бити, а мы, дєи, сами, побоѧвшисѧ, почали были втєкати, нижли, дєи, тот жє Анко кликнулъ на нас:

«Нє боитєсѧ, нє втєкаитє, бо вы наши».

Потомъ того *ж* днѧ, ѳ чєтвєргъ, августа двадцатого[о] днѧ єздили пан Юхно а пан Сила со мною, вознымъ, и с тою шлѧхтою до єє млсти пнєи Ѡлєхновоє Загоровскоє до Ѡстровца, ѳпєвнѧючи року, которыи єє млст зложити рачила на подданого[о] своєг[о] Анка Винника ѡ збитє и зранєнє, и ѡ шъкоды хлопѧтъ их на нєдєлю пришлую, мсца августа двадцат трєтєг[о] днѧ в року сємъдесѧт трєтємъ.

Σє млст, выслухавши их ѡ ѳпєвнєнє року и заруку, што ѡни в нєдєлю прошлую, августа шостог[о]надцатъ, єє млсти ѡчєвисто Анка Винника ѳ сту копах гршеи перед вижомъ врѧдовымъ до росправы на врѧд володимерскии приручила. Єє млст пни Загоровскаѧ на то служєбникомъ єг[о] млсти князя Юрѧ Збаразкого[о] повєдила, иж:

«Ꙗ до тог[о] року [зложоного][1] имъ справєдливост з Винника своєг[о] Ꙗнъка в нєдєлю пришлую, мсца тєпєрешнєго августа двадцат трєтєг[о] днѧ вчинити вамъ готова буду».

И то тєж пєредо мною єє млстъ // сама пни Ѡлєхновая Загоровскаѧ вызнала:

«Иж подданыи мои Ꙗнко и самъ зналсѧ пєредо мною, пнєю своєю, жє хлопѧт ваших бил и конѧ в них взѧл за тоє, иж, дєи, овєс подданог[о] моєг[о] Анка хлопѧта ваши конємъ рєзали».

А потомъ пан Юхно и пан и Сила (!) повєдили:

«Ꙗко-мъ пєрвеи в нєдєлю пришлую, августа шостог[о]надцат в року сємъдесѧт трєтємъ ѡчєвисто Ꙗнка Винника до росправы приручили вшеи млсти пєрєд вижомъ на врѧд володимерскии ѳ ста копах грошеи литовских, так и тепєр вшеи млсти пєрєд вознымъ и шлѧхтою в тои жє сумє ѳ сту копах грошеи литовских до росправы приручаємъ».

[1] Слово написано нерозбірливо.

Сѣ мл*стъ* пни Ѡлѣхновая Загоров*с*кая тую заруку на сѣбѣ принѧла и на под*д*ано*г*[*о*] своѣ*г*[*о*] справѣдливо*ст* на року зложономъ бѣз ѡ*т*волоки вчинити ѡбѣцала.

Служѣбники ѣ*г*[*о*] мл*сти* кнзя Юр*ь* Збаразско*г*[*о*] то мною, возным*ъ*, и шлѧхтою, пномъ Иваномъ Станиславовичомъ Зарудски*м* а пномъ Станиславомъ Вѣлѣкгурским, ѡсвѣдчивши, ѡ*т*ѣхали проч.

А та*к* ѣ тоѣ ѡчѣвистоѣ пѣредо мною, возного, вызна*н*ѣ за прозбою пна Юхна и пна Силы до кни*г* кгро*д*ских записа*л*.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 7а, арк. 213 зв.–215 зв.

№ 44–48

Розгляд володимирським ґродським урядом конфлікту між князями Радзивіллами та Богданом і Петром Костюшковичами Хоболтовськими, який виник внаслідок знищення значного врожаю гречки на полі Радзивіллів кіньми братів Костюшковичів Хоболтовських

№ 44

1573 р., жовтня 13. Володимир. – Зізнання возного Дем'яна Мокренського про скаргу хвалимицького намісника князів Радзивіллів Станіслава Маковецького на Богдана і Петра Костюшковичів Хоболтовських щодо збитків, завданих ними його панам, про затримання Маковецьким коня володимирського земського судді Богдана Костюшковича Хоболтовського для компенсування втрат та відвідання Мокренським і Бартоломеєм Мисевським маєтків Костюшковичів Хоболтовських з метою залагодження конфлікту

Лѣта по нарожѣню Исуса Хр*с*та, Сына Божого, тисѧча пѧ*т*со*т* сѣмдѣсѧ*т* трѣтѣго мсца ѡ*к*тѣбрѧ трѣтѣ*г*[*о*]надцат днѧ

Постановивши*с*ѧ ѡбличнѣ на вр*ь*ядѣ пѣредо мною, Ѣкимо*м* Васил*е*вичо*м* Стрывѧзскимъ, писаро*м* кгро*д*ски*м* волод*и*мѣрски*м*, бѫдучи мнѣ на то*т* час на мѣ*ст*цу пана Михаила Павловича, под*с*тароств*е*го володимѣрско*г*[*о*], в нѣ//бытности ѣго милости ѫ Володимѣри, возны*и* зѣмски*и* повѣту Володимѣръского Дѣмѧ*н* Мокр*е*нски*и* до кни*г* кгро*д*ских вызна*л* тыми словы, и*ж*:

21. Печатка володимирського земського судді Богдана Костюшковича Хоболтовського (1571 р.)

«За прида*н*ѣмъ твои*м* врѧдовым року тѣпѣр идучого сѣмдѣсѧ*т* трѣтѣго, мсца тѣпѣрѣшнѣ*г*[*о*] ѡ*к*тѣбрѧ дѣвѧтого днѧ, в пѧтницю, маючи ѣ при собѣ сторону под*д*аного ѣ*г*[*о*] мл*с*ти кнзя Михаила Алѣксандровича Чо*р*торыско*г*[*о*], воѣводича волын*с*ко*г*[*о*], Ка*р*па Мас*ц*евича, былѣ*м* на потрѣбѣ и*х* мл*с*ти пано*в* Радивило*в* во и*м*ѣню и*х* мл*с*ти ѳалимичах. И нам*ѣст*ник и*х* мл*с*ти хвалимиц*к*и*и* пан Станиславъ Маковѣц*к*и*и* ѡповѣдал, и*ж* дѣ*и*:

«Мсца тѣпѣрѣшнѣго ѡ*к*тѣбрѧ сѣмого днѧ, въ сѣрѣду, занѧл ѣсми стадо свѣрѣпѣѣ пано*в* Костю*ш*ковичовъ Хобо*л*то*в*ских на збожи и*х* милости пано*в* свои*х*, на грѣчце, зъѣли, дѣ*и*, на колкодѣсѧт ко*п* грѣчки. И скоро-*м*, дѣ*и*, занѧвши,

того *ж* часу тоє стадо *их* до *них* ѡтогнал, а за шкоду-*м*, дє*и*, в сєбє зоставил коня зрыжа строкатого».

И, выєхавши на кгру*нт*, ѡбводил и ѡказывал мнє шкоду *их* млсти пано*в* своихъ, гдє стадо пано*в* Костюшковичо*в* занял. И за ѡказанємъ єг[*о*] видєл єсми мєс*т*ца тыє, гдє копы стоялн, и на ко*ж*до*м* мєс*т*цѣ солома грєччаная. Зличил єсми всє*х* мєстецъ, гдє копы грєччаныє стоялн, двадца*т* и ѡсмъ, а нєвязанои там на том жє поли могло бы*т* на пят копъ и то кони побили, толко ѡдны копыта конскиє знати.

22. Печатка волинського шляхтича Петра Костюшковича Хоболтовського (1571 р.)

И по ѡказаню шкоды посылал пан Маковє*ц*ки*и* служебника пна Станислава Бєлє*ц*ко*г*[*о*], намєстника ѳалимиц*к*о*г*[*о*], Бар*т*ломєя Мисєвско*г*[*о*] зо мною, возны*м*, просто с полн до *их* милости пано*в* Костюшковичовъ, вспоминаючи *их*, абы *их* мл. пано*м* єго тую шкоду потравєнє гречъки заплати*ли* а коня своєго взяли.

И кгды єсмо напєр*в*єи приєхали в до*м* пана суди*н* и служєб*н*и*к* пна Бєлє*ц*кого // впоминалсн, абы заплатили грєчку а коня своєго до сєбє взяли, и пан судя повєдил:

«Знамъ, дє*и*, то, и*ж*, дє*и*, пан Станислав Маковєцъки*и* дня ѡногдашнєго в двор мои прислал стадо и повєдилъ, якобы на грєчцє занятн мєл. Ино, дє*и*, в то*м* стадє свєрєпємъ жадно*и* моє*и* свєрєпы нє было, ѡдно, дє*и*, конє*и* єздны*х* пят. И том, дє*и*, на *них* того дня єздилъ на полє и скоро-*м* *их* попустилъ был на полє. Ино, дє*и*, пан Маковє*ц*ки*и* з стадо*м* пана Пєтровы*м* в двор мои пригнат казал и коня, дє*и*, моєг[*о*] ѡного зрыжа строкатого поимал. А вєдже, дє*и*, хотя *б* пан Маковє*ц*ки*и* и в грєчцє поималъ, ино вжє час минѳл давно, подлє Статуту дєн свєтои Покровы, и*ж* волно стаду бєз пастуха хидити (!). А пан, дє*и*, Маковє*ц*ки*и* нєвинънє коня моєго поималъ. Идтє, дє*и*, до пана Пєтра, брата моєго, бо єго стадо болшє*и* зъело, а ни*ж*ли моє пят конє*и*. Поєдєт ли пан Пєтръ и с паши, и што на мєнє прии*д*єт с паши, я платити будѳ, а коня, дє*и*, моєго ѡт*д*аитє».

То*т* жє служебни*к* пана Бєлєцъкого припоминалсн пну суди, и*ж* дє*и*:

«Ты, пнє суде, нє вєда*т* для которое причины жєрєбца подданого хвалимиц*к*ого загамовал, которы*и* в стадє твоє*м* на пастве ходил».

И пан судя повєдил, и*ж* дє*и*:

«Ня того подъдано*г*[*о*] жєрєбца нє гамовал, алє-*м*, дє*и*, я мєнял з ни*м* ко*н*ми и промєнял єсми ємѳ свєрєпѳ з жєрєбя*м*. И*ж*, дє*и*, свєрєпа моя болшє*и* пєрєвышала на мєнѣ, тєды-*м*, дє*и*, я єщє в о*н* час с тым подданым постановилъ, абы того жєрєбчика никому нє продавал, ѡдно мнє, и, што бы, хто мєл єму за то*г*[*о*] жєрєбца // давати, тое, дє*и*, я єму мєл заплатити: што*ж*, дє*и*, ємѳ за нєго дают полътрєтѣ копы, а я, дє*и*, емѳ тую сумѳ заплачѳ подлє ѳмовы моєє з нимъ».

А пото*м* того *ж* дня ѡ*т* пана суди єздили єсмо до двора пана Пєтрова. Ино самого пана Пєтра в дому нє застали, толко малжонкѳ єє мл. пнюю Марину Ивановну Дрозъдєнскоє и сына єго пана Данила. И кгды ся служебни*к* пана Бєлє*ц*кого впомина*л* шкоды, абы была грєчка заплачона, стадо*м* *их* потравлєная, и пани Пєтрова я и сы*н* єго призна*ли* то, жє стадо ихъ чєрє*з* служебника пана Бєлє*ц*кого пригнано, которое якобы мєло в грєчцє шкодѳ вчинити. И пани Пєтрова, та*к*жє ся Статуто*м* щитила, и*ж*, дє*и*, вжє стадо свєрєпєє скоро по

свѣто*и* Покровє и бє*з* пастуха волно*ст* маєт вєздє по паша*м* ходити. И то*т* жє служєбни*к* пана Бєлєцъкого вспоминалсѧ пнє*и* Пєтрово*и* в нєбы*т*ности малжо*н*ка єє, ѡ пѧт ко*п* збо*ж*ѧ, пє*р*шєє с паши сужоноє ѡ*т* по*д*данны*х* жє єго, абы была заплачона. И пани Пєтровая повєдила, иж:

«Кгды, дє*и*, малжонокъ мо*и* приєдє*т*, тєды, дє*и*, са*м* до пна Маковєцъкого зъєдєт и ѡколо того сѧ намови*т*».

И *с*лужєбни*к* пна Бєлє*ц*кого, ѡсвє*т*чившисѧ мною, с ты*м* ѡ*т*єхалъ ѡ*т* пановъ Костю*ш*ковичовъ.

Которое *ж* ѧ вызна*н*є возного за прозбою пна Станислава Маковєцъкого в книги кгро*д*скиє записалъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 7а, арк. 282 зв.–284.

№ 45

1573 р., жовтня 24. Володимир. – Зізнання возного Дем'яна Мокренського про скаргу Станіслава Маковецького на Богдана Костюшковича Хоболтовського, який під час полювання відняв сокола у його служебника Бартоломея Мисевського

Лѣта по нарожєню Ису*с* Хр*с*та, Сына Божого, тисѧча пѧ*т*со*т* сємдєся*т* трєтєго мсца ѡктєбрѧ двадца*т* чє*т*вє*р*то*г*[*о*] днѧ

Постановившисѧ ѡбличнє на врѧдє пєрєдо *м*ною, Ѭкимо*м* Васи*л*євичомъ Стрывѧзъскимъ, писаромъ кгро*д*ским володимє*р*скимъ, будучи мнє на то*т* час на мє*ст*цѣ пна Михаи*л*а Павловича, подстаростєго володимє*р*ского, в нєбы*т*ности є*г*[*о*] милости ѣ Володимєри, возны*и* зємъски*и* повѣту Володимє*р*ского Дє*м*ян Мокр*н*ски*и* до кни*г* кгро*д*ских вызна*л* тыми словы, и*ж*:

«За придан*н*є*м* твои*м* врѧдовымъ, рокѣ тєпє*р* идучо*г*[*о*] сємдеся*т* трєтє*г*[*о*], мсца тєпєрєшнєго ѡктєбрѧ шостогона*д*цад днѧ, в пѧ*т*ницю, былє*м* на потрєбє пана Станислава Маковє*ц*кого, намє*ст*ника их мл*с*ти пано*в* Радивило*в*, ѳалими*ц*кого. Ѡповєдал пан Маковє*ц*ки*и*, и*ж* дє*и*:

«Днѧ ѡногдашнєго в нєдѣлю, мсца ѡктєбрѧ пє*р*вогона*д*цат пан Бо*г*дан Костюшкович, суд*ѧ* зє*м*ски*и* володимє*р*ски*и*, приєхавши на вла*ст*ны*и* кгру*н*т их мл*с*ти пано*в* моих по*д* га*и* ѳалими*ц*ки*и* и *в* служєбника моєго Ба*р*тломєя Мисєвско*г*[*о*], кгды ѡ*н* полева*л*, ѧстрєба моє*г*[*о*] кгва*л*товнє ѡтня*л*».

И сєгодня, в пѧтницю, днѧ звы*ш*помєнєно*г*[*о*], пан Маковє*ц*ки*и* зо *м*ною, возны*м*, посыла*л* служєбника своєго Матыса Закрєвско*г*[*о*] до пна су*д*и, хотєчи вєдати, дл*ѧ* которое причины в служєбника єго ѧстрєба ѡ*т*ня*л*. И коли єсмо // приєхали до пана су*д*и, до Хобо*л*товы, и *с*лужєбни*к* пна Маковєцъкого имєнє*м* пна своє*г*[*о*] пыта*л* пна су*д*и, дл*ѧ* которое, дє*и*, причины твоѧ мл*с*т, панє су*д*є, в служєбника пана моє*г*[*о*] власного пан*с*кого ѧстрєба ѡ*т*ня*л*? И пан суд*ѧ* нє *з*на*л*сѧ, абы мє*л* ѡтнима*ти*, толко так рєк:

«Вжє-*м*, дє*и*, ѧ того ѧстрєба до пна Малинского ѡ*т*ѡгна*л*».

И повторє то*т* сл*ѣ*жєбни*к* пна Маковє*ц*кого пна су*д*и пыта*л*:

«Дл*ѧ* которои причины то*г*[*о*] ѧстрєба в служєбника пна моє*г*[*о*] ѡ*т*ня*л*?»

И пан суд*ѧ* повєди*л*:

«Нєха*и*, дє*и*, пан тво*и* мєнє позовє*т*, ѧ єму ѡ*т*кажу».

Которое *ж* ѣ вызна*н*є возног[*о*] за прозбою пна Станислава Маковец*к*ого в книги кгро*д*скіе записалъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 7а, арк. 288 зв.–289.

№ 46

1573 р., жовтня 24. Володимир. – Зізнання возного Дем'яна Мокренського про вимогу Богдана Костюшковича Хоболтовського повернути захопленого коня та відмову Станіслава Маковецького задовольнити цю вимогу до повного відшкодування збитків, завданих Хоболтовськими князям Радзивіллам

Лѣта по нарожен*ю* Исус Хрс*т*а, Сына Божого, тисяч*а* пѧт*сот* сємъдесѧт трет*е*г[*о*] мсца ѡктєбря двадцат чет*в*ерто*г*[*о*] днѧ.

Постановившисѧ ѡбличнє на врѧдє пєредо *м*ною, Ѣ*к*имо*м* Васил*є*вичо*м* Стрывѧзски*м*, писаро*м* кгро*д*ски*м* володимер*с*ки*м*, бѫдучи мнє на то*т* часъ на м*єст*цѣ пана Михаи*л*а Павловича, по*д*старостєго володимер*с*кого, в нєбыт*н*ости его мило*с*ти ѳ Володимєри, возны*и* зємски*и* повѣтѣ Володимер*с*кого Дем*ѧ*н Мокрен*с*ки*и* до кни*г* кгро*д*ских вызна*л* тыми словы, и*ж*:

«За прида*н*ем твои*м*, врѧдовы*м*, рокѣ тєпер идучого сємдесѧт трет*е*го, мсца тєперешнєго ѡктєбря шо*с*тог[*о*]на*д*цат дня, в пѧт*н*ицю, маючи ѣ при собє шлѧхту Станисла*в*а // Лубницького а боѧрина пна Григор*ѣ* Волчка с Подгае*ц*, Лучкѣ, былем на потрєбє ег[*о*] мл*с*ти пна Бог*д*ана Костюшковича Хоболтов*с*кого, су*д*и зем*с*кого володимер*с*ког[*о*]. Ѡповедал пан суд*ѣ*, и*ж* де*и*:

«Врѧдни*к* и*х* мл*с*ти пано*в* Радивило*в* ѳалими*ц*ки*и*, пан Станисла*в* Маковец*к*и*и* мсца тєпєрешнег[*о*] ѡктєбря сємог[*о*] дня, в сєредѣ, коня моег[*о*] влосного зрыжи строкатого на поли на влос*н*о*м* кгрун*т*є моем погра*б*ил».

И посылал пан суд*ѣ* зо *м*ною, вознымъ, и шлѧхтою, звы*ш*помєнєною, боѧрина своег[*о*] Гор*д*ѣ*ѣ* до пана Маковец*к*ого, просєчи коня своєго на порукѣ до права. И коли єсмо приєхали до пна Маковец*к*ого до Хвалимич, и боѧрин пна суди*н* проси*л* пна Маковец*к*ог[*о*] имєнем пана своег[*о*], абы коня зрыжа строкатого, которог[*о*], де*и*, єси пнє Маковец*к*и*и* на кгрун*т*є пна моег[*о*] нєвин*н*є погра*б*ил, на порукѣ далъ. И пан Маковец*к*и*и* поведи*л*, и*ж* де*и*:

«Ѣ*к* коня того з ын*ш*ими ко*н*ми пна твоєго и с ко*н*ми ста*д*ными пна Пе*т*ра Костюшковича в грєчцє и*х* мл*с*ти пано*в* своих поима*л*. Зъели, де*и*, грєчки жатои и вѧзанои ѡ колкодесѧт ко*п*. И было, де*и*, пна Пєтровы*х* коне*и* сорок, а пна твоег[*о*] пѧ*т*. Ино-*м*, де*и*, ѣ всѣ тые кони до пана твоег[*о*] и до пан*а* Пе*т*ра ѡт*ѡ*слал, а того-*м*, де*и*, ѡдног[*о*] коня за шкодѣ в себє зоставил».

И боѧрин пана су*д*ин пре*д*ца просил коня на порукѣ до *п*рава, и пан Маковец*к*и*и* нє дал и поведил, и*ж* де*и*:

«Кгды ми сѧ пно*м* мои*м* ѡ*т* пно*в* Костю*ш*ковичо*в* шкода нагороди*т* в травєню гречки, тогды ѣ коня пнѣ твоємѣ вернѣ».

Которое *ж* ѣ вызна*н*є возного, за прозбою боѧрина пна Богдана Костюшковича // Хоболтов*с*кого, су*д*и зємъского володимер*с*кого, Гор*д*еѧ, в книги кгро*д*скіе записал.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 7а, арк. 289–290.

№ 47

1573 р., жовтня 24. Володимир. – Зізнання возного Дем'яна Мокренського про скаргу Богдана Костюшковича Хоболтовського на Мица, хвалимицького підданого князів Радзивіллів, який смертельно поранив його кобилу

Лѣта по нарожєню Исус Хрста, Сына Божого, тисяча пѧтсот сємъдєсѧт трєтєго мсца окт҃бря КД [24] днѧ

Постановившисѧ ѡбличнє на врядє пєредо мною, Ѣкимом Василєвичом Стрывязским, писаром кгродским володимєрскимъ, будучи мнє на том час на мєстцꙋ пана Михаила Павловича, подстаростєг[о] володимєрског[о], в нєбытности єг[о] млсти ꙋ Володимєри, возныи зємскии повѣту Володимєрского, Дємѧн Мокрєнскии, до книг кгродских вызнал тыми словы, иж:

«За приданємъ твоим, врядовым, року тєпєр идучого сємдесѧт трєтєго, мсца тєпєрєшнєго ѡктєбря шостогонадцат днѧ, в пѧтницю, былєм на потрєбє пана Богдана Костюшковича Хоболтовского, суди зємского володимєрского. Там жє ѡповєдал пан судѧ, иж дєи:

«Подданыи их млсти панов Радивилов ѳалимицкии, которыи грєчки стєрєг стєрєгъ[1], мсца прошлого, сєнтєбря тридцатог[о] днѧ, свєрєпу мою гнєдую подтѧл, с которого, дєи, подтѧтѧ вжє нє вставаєт и жива нє будєт».

Которую свєрєпꙋ ѡказывал мнє, и за ѡказанєм єго видєл єсми свєрєпє гнєдои нога заднѧя правая вєрхъ жижали подтѧта, аж кост наполы пєрєтѧта. Которая свєрєпа видєл єсми, иж вжє нє вставала и сороки // єи живую клєвали, бо здыхала».

Которое ж ѧ вызнанє за прозбою боярина пна Богдана Костюшковича Хоболтовского, суди зємског[о] володимєрског[о], Гордєя в книги кгродскиє записал.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 7а, арк. 290–290 зв.

№ 48

1573 р., жовтня 28. Володимир. – Зізнання возного Дем'яна Мокренського про вимогу Богдана Костюшковича Хоболтовського притягти до відповідальності Мица, хвалимицького підданого князів Радзивіллів, винного у тяжкому пораненні його кобили, та призначення Маковецьким «року» для розгляду цієї справи

Лѣта по нарожєню Исуса Хрста, Сна Божого, тисяча пѧтсот сємдєсят трєтєг[о] мсца ѡктєбрѧ двадцат ѡсмого днѧ

Постановившисѧ ѡбличнє на врядє пєредо мною, Ѣкимом Василєвичом, писаром кгродским володимєрским, на том час будучим на мєстцꙋ пана Михаила Павловича, подстаростєго володимєрского, в нєбытности єг[о] мл. ꙋ Володимєри, возныи зємскии повѣту Володимєрского, Дємѧн Мокрєнскии, до книг кгродских вызналъ тыми словы, иж:

«За приданємъ твоим, врядовым, днѧ сєгоднєшнєго, в сєрєдꙋ, єздил єсми з боярином пана Богдана Костюшковича Хоболтовского, суди зємского володимєрского, Гордєємъ, до намєстника их мл. панов Радивилов, воєводичов вилєнских, ѳалимицкого, пна Станислава Маковєцког[о]. Там жє пєредо мною,

[1] Повтор в оригіналі.

возным, тот боярин пана судин, первопомененыи Гордеи, именем пана своего просилъ пана Маковецького ѡ вчинєнъє справедливости на подданого панов его, которыи гречки стерег, Мица, ѡ подтятє клачи стадноє пана своего.

Пан Маковецкии на того Мица пну суди зложил рок ѡт середы, даты наверху написаноє, за две недели».

Которое ж ꙗ вызнанє возног[о] за прозбою боярина пна судина Гордєя в книги кгродскиє записалъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 7а, арк. 298.

№ 49

1573 р., листопада 13. Володимир. — Розв'язання володимирським підстаростою Павлом Григоровичем Оранським суперечки між володимирською міщанкою Рахілкою та підданим володимирського і берестейського єпископа Феодосія Супруном Юсковичем щодо визначення розміру платні Супруну за супроводження ним єврейки в її подорожі до міста Панзер

Лѣта по нарожєню Исус Хрста, Сна Бжог[о], тисеча пѧтсот семдесѧт третего мсца ноꙗбра третєгонадъцатъ днꙗ

Постановившисꙗ ѡбличнє на врядє передо мною, Павлом Григорєвичом Ѡранским, на тот час будѹчим подстаростим володимерским, подданыи влдки єг[о] млсти володимерского и берестеиского ѡтца θеѡдосеꙗ, тут ѹ Володимери мешкаючии, Супрон Юскович жаловал на жидовку володимерскую Рахилку, штож деи:

23. Єврейка-міщанка

«Таꙗ жидовка нанела менє за полтретѣ копы гршеи ливских, абы-м з нею ехал до места Панзер, нє доежчаючи Познанꙗ в семи милах, и нє мел, деи, есми з нею там болшъ мешкати, толко двє недели. Над которое, деи, постановєнє мешкалом з нею ѹ том местє девит недел, за чим, деи, есми час стратил, илє то замешкал».

Ѡнаꙗ жидовка повѣдила:

«Правда, деи, жє ѧ-м тог[о] Супрона нанела за полтретѣ копы гърошеи и зараз єсми емѹ заплатила абы зо мною в дорогу выправил. Тѣды-м ему ещє позычила полкопы гршеи ливских жє, // за которыє, деи, пнзи ѡн собє купил конꙗ и зо мною поехал. И ехал, деи, ѡн зо мною до тог[о] места полтретѣ недели. И кгды єсми там приехала до брата своег[о], жида тамошнег[о], тѣды, деи, попала єсми в хоробу и лежала, деи, єсми ѳора чотыри недели и скоро-м попала в хоробу. Тѣды-м ему мовила, абы ѡн мєнє нє ждал, алє бы ехал додомѹ. И мовилам ему то:

«Иж чоловек здоровыи тѣды сє на сєбє надєваєт хоробы, а хорыи смерти».

Ѡн поведил, иж деи:

«Нє маю за чим ехати, бо, деи, нє маю ничог[о] на страву, а ещє, деи, кон ми сє зышол и сам сꙗ єсми спрацовал. Нехаи, деи, тут ѡпочину».

И до того часу [...][1] єсми с тоє хоробы встала. Тєды ѡн мєшкал в домѹ брата моєг[о] на стравє моєи, а кон ходил на паши за ѹжитємъ и заплатою брата моєг[о]. И єще-м, купивши два чєтвєртинники тамошнихъ ѡвса єму дала, абы коня ѡткормлєвал, а сам ходил в одежи моєи. Нижли сє кон єг[о] прєдсє нє поправил, тєды ѡн коня своєг[о] продал, а иншог[о] собє купил и на том коню собє грши зароблєвал. И нє доставало єму трох золотых и просил, абы-м єму три золотых позычила. Ꙗ єму позычила три золотых, а особливє, дєи, кгды-м вжє с хоробы встала, тєды-м єму золотыи позычила, на што ѡн мнє лист на сєбє под печатю подстаростєг[о] тамошнєг[о] панзєрског[о] Станислава Славинског[о] дал. И кгды-м вжє ѡтгол выєхала, тєды ѡн зо мною тут єхал три нєдєли. Так, дєи, нє приидитсꙗ єму за дєвєт нєдєл, єсли толко за чотыри нєдєли».

Ѡныи Супрон повєдил:

«Правда, дєи, жє ми таꙗ жидовка заплатила зараз полтрєтѣ копы гршєи, што мєнє была, и ѡсобливє ми єще позычила полкопы гршєи литовских, а в Панзєрѹ чотыри золотых, на которую чотыри золотых и лист єсми єи на сєбє дал. Алє ꙗко-м пєрвєи сєг[о] повєдил, так и тєпєр повєдам, жє ми єще за дєвєт нєдєл ѡт нєє приходит и толко єсмо там мєшкали, ꙗко ѡна повєдаєт».

Ꙗ, выслухавши ѡбудву сторон жалобы и ѡтпорѹ, пораховавши вєдлє вызнанꙗ самог[о] тог[о] Супрона и зрозѹмєвши тому, иж так мног[о] личба нєдєлъ над постановєнє и ѹмову, ꙗко ѡн повєдаєт, нє выносит. И бачачи то, жє ѡна скоро, попадши в хоробу, єг[о] слала, абы ѡн, нє ждѹчи єє, додому єхал, а ѡн єхат нє хотєл и тєж што на єє стравє сам мєшкал, а кон за ѹжитєм и заплатою брата єє на паши ходил, и што ѡнъ // в одежи єє ходил и, мєшкаючи там на єє стравє, собє гршєи зароблєвал, и нє хотєчи єг[о] так згола ѡпустит вєдлє ѡбрахованꙗ и зрозумєнꙗ тог[о], жє личбою нєдєл так мног[о], ꙗко ѡн повєдил, нє выносит, сказал єсми єму, абы ѡн с тых чотырох золотых собє золотыи выtрутил, а три єи заплатил.

На што з обудву сторон, ꙗко ѡныи Супрон, так и жидовка, зєзволили.

Што ꙗ длꙗ памєти в книги кгродскиє записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 7а, арк. 327 зв.–328 зв.

№ 50

1574 р., лютого 10. Володимир. – Зізнання возного Хацка Чувата Туличовського перед володимирським ґродським урядом про огляд у селі Пузів знищеного пожежею двору Войтеха Уменського, служебника холмського каштеляна Миколая Лисаковського

Лѣта по нарожєню Исуса Хрста, Сна Божог[о], тисєча пꙗтсот сємдесꙗт чєтвєртог[о] мсца ѳєврала дєсꙗтого днꙗ

Постановившисє ѡбличнє на врядє пєредо мною, Михаилом Привєредовским, подстаростим володимєрскимъ, возныи зємскии повєту Володимєрског[о] Хацко Чуват Туличовскии до книг кгродских вызнал тыми словы, иж:

«За приданєм врядовым ѡт пна Павла Григорєвича Ѡранског[о], которыи был на мєстцу подстаростском, днꙗ вчорашнєг[о], ѹв олторок, мсца тєпєрєшнєг[о]

[1] Текст пошкоджено.

ѳєврала дєвѣатог[о] днѧ, былєм на потрєбє служєбника єго мл. пна Миколаѧ Лысаковскоr[о], кашталяна хєлмскоr[о], пна Воитєха ѵменскоr[о] в дворє єr[о] в Пузовє. Там жє, за ѡказанєм єго, ѡглєдал єсми пожоги єr[о] // и видилємъ свєтлицу, коморѵ з свєтлици, сѣни, пекарню, коморѵ подлє пекарни згорєлую, ѡдно зруб стоит, што сє ни на што нє згодит».

И ѡповєдал мнє пан Воитех ѵменскии, иж деи:

«Тоє спалєнє дому моєr[о] мнє стало ѡт пна Сємєна Пузовскоr[о], жє он сам чєрєз себє, слуг и подданых своих мнє и жонє моеи Катєринє Пєтровнє Калусовскои ѡтповєди и поѳалки на здоровє моє чинил, якож, деи, вжє знак тоє ѡтповєди своєє показал, иж днѧ нєдавно минулоr[о], с пѧтници на суботу, вночи, котораѧ пѧтница была личбою мсца тєпєрєшнєr[о] гєнварѧ ѡсмыи дєн, сам ѡсобою своєю, пришєдчи з слугами своими дворными Пашком а Грицком и иншими слугами и поддаными своими под двор мои в Пузовє, двор мои был запалил, нижли, деи, челєд моѧ, то постєрєгши, мнє знати дали. Тєды, деи, єсмо за ласкою Божєю, тотъ ѡгон ѵгасили.

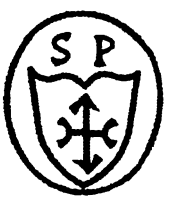

24. Печатка волинського шляхтича Семена Пузовського (1576 р.)

То пак, деи, тот жє пан Сємєн Пузовскии, на том мало маючи, повторє того[1] ночи прошлоє, з олторка на сєрєдѵ, которыи волторок был личбою мсца тєпєрєшнєr[о] гєнварѧ вторыинадцат дєн, могло бытн вноч годин [...][2] шєст, кгды-м вжє з жоною, дєтми и чєлядю моєю спал, такжє сам, ѡсобою своєю, с тыми ж слугами и поддаными своими, пєрвопомєнєными, пришєдъши под тотъ жє дворъ мои в Пузовє, дворъ мои запалил, жє-мъ залєдъвє з жоною, дєтъми и чєлєдъю моєю з огъню ѡкъны повътєкалъ. За которымъ, деи, запалєнъємъ тотъ дворъ мои зо въсєю маєтъностью моєю, которое, деи, маєтъности моєє было: газѵка ѵтєрѳину брѵнатъного; ѧрмякъ каразеи мєнєное; жупан чєрвоныи ѳаилюнъдышовыи; сукон жоны моєє двє, ѡдна чорънаѧ влоскаѧ з окъсамитомъ; шубъка лисѧа, чорънымъ сукъномъ ѵтєръѳиновым // крыта; шапокъ двє ѡксамитъныхъ, кунами подъшитыхъ; два поѧсы: ѡдєнъ срєбрныи, а другии ѡксамитныи зъ занъкєлємъ срєбрным; скрынъка з кошулъками золотыми и инъшими рєчъми и тєж листы потрєбными; кошул шєстъ; кошулєкъ ѡсмъ: колєнъскихъ шєстъ, а простых двє; мис цєновых пуздро; талѣров дванадцат; коновца новаѧ; панвеи двє; постели: подѵшок шєст, три с цвєлиховыми наволочками, а три з наволочками полотна простоr[о], пєрина з наволокою цъвєлиховою, простир двє; ку тому, деи, тєж при том спалєню ѡт пна Сємєна Пузовскоr[о] дому моєr[о] нє вєм, єсли жє згорело або згинуло ѡсмъдєсат коп гршеи литовских панских пнзеи, которыє ми єго мл. дал был на скупованє жита на комѧги».

Которое жъ ѧ вызънанъє возъного за пърозъбою пна Воитєха ѵменского в книги кгродскиє записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 8, арк. 31 зв.–32 зв.

[1] Так в оригіналі. Має бути «тоє».

[2] Слово написано нерозбірливо.

№ 51

1574 р., липня 20. Володимир. — Зізнання Якуба Щасновича, орендаря київського воєводи, маршалка Волинської землі, володимирського старости князя [Василя]-Костянтина Острозького, та вижа Прокопа перед володимирським ґродським урядом про майже повну зупинку водяного млина, спричинену посухою

Лѣта по нарожєню Исуса Хрста, Сна Бжог[о], тисєча пѧтсот сємдєсѧтъ четвєртого мсца июлѧ двадъцатого днѧ

Приходил до мєнє, Михаила Привєредовског[о], подстаростєг[о] володимєрског[о], арєндар єго млсти, вєлможного пна Костєнтина, кнжати Ѡстрозского, воєводы києвског[о], маршалка Волынскоє зємли, // старосты володимєрского, пна моєг[о] млстивог[о], володимєрскиі Ꙗкуб Счасновичъ оповєдаючи, иж, дєи, про малост воды в ставу:

«Ꙗк суша стала, двє колє млыновых молоти нє могут, а другиє двє колє лєдвє сѧ ѡборочают».

И длѧ ѡглєданѧ тоє засхлости млынов брал ѳ мєнє вижа, служєбника моєг[о], Прокопа, которыи ж служєбник мои, въ млынов бывши и пришєдши до мєнє, вызнал, иж:

«Видєл двє колє млыновых про малост воды в ставу засхли и молоти нє могуть, а другиє, дєи, двє колє лєдвє сѧ ѡборочаютъ».

Ꙗ тоє ѡповєданє того арєндара кнжати єго млсти Ꙗкуба Счасновича и вызнанє служєбника моєго за прозбою арєндарѧ, звышпомєнєног[о], в кнги кгродскиє записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 8, арк. 162 зв.–163.

№ 52

1575 р., лютого 28. Володимир. — Зізнання Валентія, служебника Ждана Томковича Коіленського, від імені свого пана перед володимирським ґродським урядом про систематичне «викочення» підданих із села Волиця Свойчевська

Лѣта по нарожєню Исус Хрста, Сына Божог[о], тисєча пѧтсот сємдєсят пѧтог[о] мсца ѳєврала двадцат ѡсмог[о] днѧ

Присылал на врѧд до мєнє, Станислава Кграєвског[о], подстаростєг[о] володимєрског[о], ѡт вєлможног[о] кнжати єго мл. кнжати Костєнтина Костєнтиновича Ѡстрозског[о], воєводы києвског[о], маршалка зємли Волынскоє, старосты володимєрского, пан Ждан Томкович Коилєнскиі служебника своєг[о] Валєнтиѧ, ѡповєдаючи, иж што дєи:

«Пєрвєи сєг[о] нєпоѡднокрот, нє вєдати хто, приєжчаючи до имєнѧ моєг[о] Волици // Своичєвскоє килка подданых моих з жонами и зо всими статки повыкрадовали, повыкочовали. Ꙗкжє, дєи, и сєє ночи з нєдєли на понєдєлок, котораѧ нєдєлѧ была личбою мсца тєпєрєшнєг[о] ѳєврала двадцат сємог[о] днѧ, приєхавши килка пахолков, нє вєдати чиих, до того ж имєнѧ моєг[о] Волици Своичєвскоє, подданог[о] моєг[о] Грица з жоною, з дєтми и зо всими статками єг[о] з ымєнѧ моєг[о] выкрали и выкотили. То пак, дєи, иншиє подданыє мои,

ѡбачивши то, дали знат врядніку моєму тамошнєму Матею. Вярядник, деи, мои, довєдавшисє тог[о], с подданими моими за ними в погоню побєг. И кгды, деи, их догонил, ѡни, ѡбачивши врядника моєг[о], ѡт тог[о] подданог[о] моєг[о] повтєкали, а врядник, деи, мои, тог[о] подданог[о] моєг[о] засє зо всим до имєня моєг[о] припровадил.

25. Печатка волинського шляхтича Ждана Томковича Коіленського (1569–1571 рр.)

И в тот, деи, час с тых служебников ѡдєн шкапы бєлоє з седлом, сагаидака и сермяги, которая, деи, была в седла в тороках звязана, ѡтбег. Которую, деи, я ключу з седлом, сагаидак и сермягу до [тв.] мл., яко до вряду, посылам».

Як же тот слуга пна Коиленског[о] Валентиа коня бєлог[о] старог[о] хромог[о] з седлом, сагаидак незвполныи, сермягу мнє на вряд ѡтдал.

И просил мєнє пан Коиленскиа через тог[о] служебника своєг[о] Валентиа абых я тоє ѡповєданє єго в кнги кгродскиє записати казал.

Я тоє ѡповєданє єго за прозбою єг[о], через тог[о] служебника єг[о] вчинєною в кнги кгродскиє записати вєлєлъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 9, арк. 55–55 зв.

№ 53

1575 р., березня 15. Володимир. — Скарга єврея Абрама Шмойловича, підданого небіжчика Флеріяна Рудґіра, підопічного старости красноставського і шаравського Павла Уханського, до володимирського ґродського уряду про пограбування та ув'язнення у місті Володимир його самого, дружини Мар'ями та матері Сари, вчинене Мариною Василівною Янчинською, дружиною володимирського земського підсудка Гаврила Яковицького

Лѣта по нарожєню Исуса Хрыста, Сына Божог[о], тисяча пятсот семдесят пятого мсца марца пятогонадцат дня

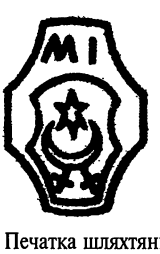

26. Печатка шляхтянки Марини Василівни Янчинської (1576 р.)

Пришедши на вряд до мєнє, Станислава Кграєвског[о], подстаростєг[о] володимерског[о], ѡт вєлможног[о] кнжати єг[о] мл. кнжати Костєнтина Костєнтиновича Ѡстрозског[о], воєводы києвског[о], маршалка земле Волынскоє, старосты володимерског[о], подданыи небожчика пна Θлєриана Рудкгира Абрам Шмоиловичъ, жид, которыи ест в опеце єго мл. пана Павла Ухански[о], кграби з Служово, старосты красноставског[о] и шаравског[о], ѡповедал и жаловал, штож деи:

«Року прошлого тисеча пятсот семдесят второг[о], мсца ѡктєбра третєг[о] дня // кгды-м тут, до мєста єго кролєвскоє мл. Володимерског[о], по потребах єго мл. пна своєго небожчика пна Рудкгира, маючи при собє кубков єго мл. срєбрєныхъ позлотистых чотыри, в которых, деи, было срєбра гривєн чотырнадцат, а готовых пнзеи дванадцат коп гршеи литовских, то як, деи, пни Гавриловаа Яковицкаа, подсудковаа земскаа володимерскаа, пни Марина Василєвна Снчинскоє, нє маючи до мєнє причины нѣкотороє, мєнє

27. Зигмунд I Старий (1467–1548), король польський.
Портрет роботи Лукаса Кранаха Молодшого. XVI ст.

28. Бона Сфорца (1494–1557), королева польська.
Портрет роботи Лукаса Кранаха Молодшого. XVI ст.

29. Зигмунд II Август (1520–1572), король польський і великий князь литовський. Портрет роботи Лукаса Кранаха Молодшого. XVI ст.

30. Зиґмунд III Ваза (1566–1632), король польський
і великий князь литовський. Портрет роботи Мартіна Кобера

кгвалтовнє в мєстє тутошнєм Володимєрском, на рынку поимавши, до вєзєнꙗ замкового ѡсадит дала. И в тот, дєи, час тыє кубки и пнзи єго мл. пна моєго в мєнє згинули.

Матка, дєи, моꙗ Сара а жона моꙗ ж Марꙗма, довєдавшисє того, иж мєнє до вєзєнꙗ посажоно, приєхали до мєнє. Пни Ꙗковицкаꙗ, дєи, матку и жону мою до того ж вєзєнꙗ, в котором ꙗ сєдєл, посадити дала, в котором, дєи, вєзєню сєдєли єсмо чотыри нєдєли. Нєбожчик, дєи, єго мл. пан мои пнюю Ꙗковицкую ѡ то листом своим ѡбсылал, просечи и приꙗтелскии навпоминаючи, абы матку мою, мєнє и жону мою с тог[о] вєзєнꙗ доброволнє выпустила а то, што в тот час в мєнє згинуло, єго мл. нагородила.

Пни Ꙗковицкаꙗ, дєи, на писанє єго мл. пна моєг[о] нас з вєзєнꙗ выпустила и ѡ то зъ єго млстю пном моим на ꙋгоду приꙗтелскую взела.

На которую ꙋгоду ѡбрали мєжи сєбє з обудву сторон их мл. пнов єдначов, єго мл. пна Миколаꙗ Лысаковского, каштелꙗна хєлмског[о], єго мл. пна Василꙗ Древинског[о], сєкрєтара єго кролєвскоє мл., а єго мл. пна ѳронца Круша, и мєстцє пєвноє тои ꙋгодє въ єго мл. пна Гаврила Бокєꙗ, суди зємског[о] луцкого, в Мєлєтинє зложили. И кгды сє там ку тои згодє зъєхали, ино сє на тотъ час ничого нє постановило, тєды зас повторє принꙗли мєжи собою рок пєвныи завитыи там жє, въ єго мл. пна суди луцког[о] в Мєлєтинє, на сєрєдопостноu нєдели в сєрєду. А в том, дєи, часє єго мл. пан з сєг[о] свєта зшол, ꙋмєр.

31. Печатка волинського шляхтича Фронца Круша (1578 р.)

То пак, дєи, кгды тот рок припал, з стороны єго мл. нєбожчика пна моєг[о] ку тои ꙋгодє вєдлє постановєнꙗ готови были, нижли, дєи, пни подсудковаꙗ на том року ꙗко сама нє была, так и никог[о] ѡт сєбє в тои рєчи нє присылала и ничог[о] ѡ собє вєдати нє дала».

Которое ж ꙗ ѡповєданє и жалобу того жида Абрама за прозбою єго в кнги кгродскиє записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 9, арк. 64–64 зв.

№ 54

1575 р., травня 30. Володимир [1570 р., липня 7. Варшава]. – Привілей Зиґмунда II Августа на судочинство, права і вольності, надані володимирським євреям королями Речі Посполитої

Листъ єго кр. млсти Жикгмунта Авъгуста жидомъ володимєрским даныи

Лѣта по нарожєню Исуса Хрыста, Сына Божог[о], тисꙗча пꙗтсот сємъдєсꙗт пꙗтого мсца маꙗ тридцатого днꙗ

Пришедчи на врꙗд кгродскии володимєрскии перед мєнє, Григорꙗ Ѡранского, будучи мнє на тот час на мєстцу подстаростском ѡт єго мл. пна Станислава Кграєвског[о], столника землѣ Подлꙗшскоє, подстаростег[о] володимєрског[о], в нєбытности єго мл. ꙋ Володимєрꙋ, подданыє господарскиє, жидовє володимєрскиє положили пєредо мною лист потвєржоныи єго кролєвскоє млсти, свєтоє и славноє памєти Жикгимонта Августа, на паркгамєнє по-полску писаныи, с подписю власноє

руки и с привєсистою пєчатю єго мл. коронною на волности литовскиє, им ѡт продков єго кролєвскоє мл. даныи.

И просили мєнє, абых ѣ тот лист, чого, Божє, ѳховаи, длѣа згорєнѣа, длѣа ѳкраденѣа, длѣа стонєнѣа, страченѣа и вшелѣаких инших причин пригодных в кнги кгродскиє вписати казал.

ѢА, тог[о] листу ѡглєдєвши и достаточнє єго пєрєд собою вычитат давши, за прозбою их слово ѡт слова на рускии ѣазык в кнги кгродскиє вписати вєлєл, которыи так сѣа в собє маєт:

«Жикгимонт Августт, з Божєи ласки корол полскии, вєликии кнзъ литовскии, рускии, пруссии, мазовєцкии, жомоитскии, пан и дєдич.

Ѡзнаимуєм нинєшним листом нашимъ всим вобєц и кождому зособна. Дали нам справу жидовє з мєста нашог[о] Володимєра, иж над стародавныє их волности, которыє ѡт свєтоє славноє памєти продков нших, ѡт нас самых маютт, мєщанє володимєрскиє вєликиє тѣажкости и кривды им чинѣат, юрисдицию собє над ними привлащаютт ку вєликоє их и прав // и волностєи их кривдє и ѳменшєню.

А так мы на причину никоторых пнов рад нших, ѣакоє мы им при привроцєню ку Коронє зємлє Волынскоє привилеѣа их потвєрдили, такжє тєж тєпєр при всих свєбодах, волностѣах во всѣх справах, артикулєх, в судєх, вєликих и малых рєчах около длукгу[1] и вє вшелѣаких иных справах, ѣако бы колвєк могли быт названи и мєнованы, водлє звыклого а стародавног[о] звычаю и под час юрисдиции старосты нашог[о] володимєрского заховуємы. И к тому всѣх артикулов, прав и волностєи, которых бы им єщє нє доставало, которых ѡнои жидовє, пєрємєшкиваючи в панствах нших, в Коронє, ѳживаютт, ѳживаат допущаєм тым листом нашим, ѣаких тєж волностєи, прав, свєбод вси жидовє, в Коронє нє мєшкаючиє, ѳживаютт.

Ку тому ѣако пєрвєи, так и на тот час вєчнємы часы выимуємо их, иж зо всѣх домов, кгрунтов, на которых так мєстских, поповских, ѣаких колвєк засєли и на тот час в мєстє ншом Володимєрском мєшкаютт, такжє и маєтностєи их, лєжачих и рухомых. Воитъ володимєрскии и ѳрѣад мєстскии так вєликих, ѣако и в намєнших (!) рєчах, ѣак колвєк могутт быт мєнованыє, такжє и ѡ долги на домєх и маєтностѣах, лєжачих и рухомых, ѡписаных, судит, прєдсѣа ку праву позыват, ани жадноє юрисдиции над ними мєт нє маютт, з домов и крамниц, парканов, кгрунтов, с тых мѣстъ, гдє на тот час ихъ маютт душит (!) и в тым им жадноє трудности задават и чинит никгды самым и потомком их жадєн нє маєт.

Алє в кажднои рєчи так малои, ѣако и вєликои, и ѡ долги, на домєх записаных, єсли бы хто в чим ѣакого ж колвєк стану, такжє тєж воит володимєръскии, бурмистръ, рѣадци, подданыє нши володимєрскиє, чоловєк посполитыи кривду ѣакую быт мєнил, к тому и во всѣх рєчах поточных, тєды староста наш володимєрскии, а в нєбытности єго подстарости их судити, справовати, єкзєкуцєю на домєх, добрах их лєжачих и рѳхомных чинити, во всєм под юрисдициєю своєю мєт вєчнєми часы маютт.

Што сє дотычєт поплатков з домов их, то єст ѣако на шарварки, на страж и на иншиє слушныє а пристоиныє початки мєстскиє, што ѡни вєдлє листу и змовы и постановєнѣа своєг[о], мєжи собою сполєчнє ѳчинєного, што мы им в тои жє моци и зоставуємы, кгды, колвєк, тог[о] слушнаѣа потрєба ѳказоват будєт, за намовою и

[1] Так в оригіналі.

сполєчным зєзволєнєм чотирох ѡсоб // мєжи ними жидов старших своих платит и ѡтдават будут повинни.

А где бы которыи за зєзволєнємъ сполєчнымъ таковог[о] поплатку ѡтдат нє хотєл, тєды николи єму, толко ѳрядъ наш замковыи, староста або подстаростии такого кажсдого нєпослушного, кром вшєлякии ѡдволоки, примушиват маєт и будєт повинєн, постєрєгаючи, абы сє в порядку при нєѡтданє таковог[о] поплатку ѡмєшканє жадноє нє дєяло.

Волности торгов, шинков, солодовєн, броваров, лазнии в домєхъ своихъ и вшєлякого ѡбыстыа длиа поживєниа такъ, яко иныє въшистъки подъданыє наши в тымъ мѣстє мєшкаючи, ку пожитку своєму, кром вшєляког[о] затруднєниа ѡд воита и ѳряду мєстског[о], вєчнєми часы ѳживати маютъ.

А где бы воит, ѳрядъ и подданыє наши володимерскиє, што з ѳближєнєм противко тому ѡдержали, то вшистко моци жаднєи мєц, ани тым то жидом в тых, вышєи мєнованых, волностєх, през нас имъ ѳтвержоных, шкодити нє маєт.

На цо ку лєпшєму свядєцтву тот лист рукою нашою подписалисмы и ѡн пєчатю нашою запєчатоват єсмо росказали.

Дан ѳ Варшавє сємого днна мсца липца, року панского тисєчног[о] пятсотного сємдесятного, а панованиа нашог[о] року чотырдесят первог[о]».

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 9, арк. 107 зв.–108 зв.

№ 55

1575 р., липня 14. Володимир. – Зізнання князя Андрія Михайловича Курбського перед володимирським ґродським урядом про втечу його служебника Матфія Ґиненка і крадіжку ним особистих речей князя та його дружини, княгині Мар'ї Юр'ївни Гольшанської

Лѣта по нарожєню Исуса Христа, Сына Божог[о], тисяча пятсот сємдесятог[о] (!) мсца июля чєтвєртог[о]надцат дня

Писал и присылал на врад кгродскии володимєрскии до мєнє, Станислава Кграєвского, столника зємлѣ Подлящскоє, подстаростєго володимєрского, єго млст князь Андреи Михаиловичъ Курпскии ЊАрославскии, ѡповєдаючи, штож деи:

«Року тєпєр идѳчог[о] тисєча пятсот сємдесят пятог[о], мсца июля ѡсмого днна єхал, деи, єсми з ымєня своєг[о] з Литвы до имєня своєго до Ковля. Втєк, деи, ѡт мєнє хлопец мои, в дорозє едѳчи, на имя Матѳеи Кгинєнко. И покрал, деи, в мєнє и в малжонки моєє кнгни Мари Юрєвны княжны Голшанскоє мамрамы под печатми нашими и с подписанєм влосных рук наших, пєрстєнок золотыи с камєнємъ, // коштовал двадцат золотых, ложок срєбрєных тузин. О котором, деи, хлопци доходит мєнє таа вєдомост, иж, деи, тот хлопец поєхал до пна Ѣна и до пна Андрєа Монковтов (!), сынов кнгни малжонки моєє, до Литвы».

И, постєрєгаючи єго млст князь Андреи Михаилович Курпскии ЊАрославскии тог[о], абы на тых мамрамєх єго мл., кнгни малжонки єго мл. яких змышлєных речеи ѡт ког[о] нє было написано, так тєж длиа выисканиа тог[о] хлопца своєго, абы мог мєт вєдомост ѡт нєг[о] о тых мамрамєх ы пєрстєнку и ѡ ложках, где ѡн тыє речи подел, и длиа которое причины и с чиєє намовы або сам з ѳмыслу своєго таковыи

подступок под их млстю вчинил, покравши то, ѡт их млсти втєк, просил мєнє єго мл. кнзъ Курпскиu, абых ꙗ тоє ѡповєданє єго мл. в кнги кгродскиє записати казал.

Ꙗ тоє ѡповєданє єго млсти в книги кгродскиє записати вєлєлъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 9, арк. 156 зв.–157. Опубл.: Жизнь князя Андрея Михайловича Курбскаго в Литве и на Волыни. – К., 1849. – Т. 1. – С. 52–53.

№ 56

1575 р., липня 14. Володимир. – Зізнання князя Андрія Михайловича Курбського перед володимирським ґродським урядом про втечу його в'язня Іванка Москвитина і крадіжку ним особистих речей князя та речей його підданих

Лѣта по нарожєню Исуса Хрста, Сына Божог[о], тисꙗча пꙗтсот сємдєсꙗт пꙗтог[о] мсца июлꙗ чєтвертогонадцат днꙗ

Писал и присылал на врꙗд кгродскиu володимєрскиu до мєнє, Станислава Кграєвског[о], столника зємлѣ Подлꙗшскоє, подстаростєг[о] володимєрског[о], єго млст князь Андрєи Михаилович Курпскиu Ꙗрославскиu, ѡповєдаючи, штож дєи:

«Року тєпєр идѵчого тисꙗча пꙗтсот сємдєсꙗт пꙗтого, мсца июлꙗ дєвꙗтог[о] днꙗ втєк ѡт мєнє вꙗзєн моu на имꙗ Иванко Москвитинъ, которого вꙗзнꙗ поимано в тот час под замком Зборєском, ꙗк князь Алєксандро Полубєнскиu тот замок Зборєскъ был взꙗл и мнє єго млст того Иванка Москвитина дал.

То пак, дєи, тот Иванко Москвитин, ѵкрадши в мєнє грошєи готовых коп двадцат, єрмꙗкъ муравскиu бєлыи, жупан лунскиu блєкитныи, шаблю, книгу «Апостол», за которую, дєи, ѡт писанꙗ дано коп дванадцєт, а другую, дєи, книгу свєтого Василꙗ Вєликого, по латынє писаную, [за] которѵю // дано три копы гршєи литовских. В служебника, дєи, моєг[о] Максима Пєрєхрысты конꙗ гнєдог[о] з сєдлом а в коморника, дєи, моєг[о] Ѡлєксєꙗ колпак сукна влоског[о] чирвоног[о], лисами подшитыи».

Которо[ε] ж ꙗ ѡповєданє єго мл. кнзꙗ Курпског[о] за прозбою єго мл. в кнги кгродскиє записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 9, арк. 157–157 зв.

№ 57

1575 р., липня 27. Луцьк. – Скарга заславського намісника Василя Коптя до луцького ґродського уряду на Прокопа Мервицького, берездівського урядника, який разом із Томасом Подоським та іншими слугами київського воєводи, волинського маршалка і володимирського старости князя Василя-Костянтина Острозького пограбував селян маєтків князів Заславських Меречівки, Корчика і Бачманівки, та зізнання луцького возного Марка Збранного про огляд заподіяних шкод з поіменним переліком селян та пограбованого у них майна

Року ОΣ [75] мсца июлꙗ КЗ [27] днꙗ

Писал и присылал до мєнє, Михаила Вилгорского, подъстаростєго луцкого, ѡт єго млсти князя Богуша Корєцкого, воєводы зємли Волынскоє, старосты луцкого,

браславского и вѣницкого, намѣстникъ жѣславскии панъ Василеи Копоть, жалуючи и ѡповѣдаючи тымъ ѡбычаем, иж деи:

«Дня минулого, в суботу, мсца июля двадъцать трѣтѣго в року нинѣшнѣмъ тисѧча пѧтьсотъ сѣмъдѣсѧтъ пѧтомъ врѧдникъ его млсти кнзя Костѣнътина Костѣнътиновича Ѡстрозкого, воєводы києвъского, маръшалка земли Волынъскоє, старосты володимерского, бѣрѣздовъскии пнъ Прокопъ Мервицкии зъ зѣмѣниномъ его жъ млсти кнзя воєводы києвъского, пана своєго, пномъ Томасомъ Подоскимъ и зъ многими людми помочниками своими, наѣхавши моцьно кгвалтомъ на въ[ластнии...][1] кгрунтъ ихъ млсти кнжать Жѣславскихъ на двѣ сѣлѣ зѣмѧнъ ихъ млсти Конаша Мерѣчѣвско г[о] а пновъ Ивана и Данила Корчиковъских на [сѣло] Мерѣ//човку и на Корчикъ и на трѣтѣѣ сѣло замку их млсти Жѣславъского Бачмановку, многихъ подъданых побил и маѣтност ихъ ѡт мала до вѣлика: кони, быдло, рѣчи рухомыѣ з домов, коморъ и хижъ за тымъ наѣздомъ побрано, а двух зѣмѧн ихъ млсти, ѡдного Данила Корчиковского, а другого ЂАна Лешнѣвъского, и иных подъданых всих чоловѣка двадцать и два на имѧ Ѡлешка, Лѣвка, Лукъяна, Ѯръмолы, Михна, Сидора, Кузму, Анъдроса, Исаица, Жданца, ЂАцука, Матъѳѣя Бѣлака, Данца Сорочена, Радка а Конаша Мерѣчовского подъданых, поимано. Санюка, Ланъца, Гаврилца, Анъдрѣя Дудку, Савку, поимавши и повѣзавши, нѣ вѣдати, єсли до Бѣрѣздова[2] або гдѣ инъдеи ѡтвѣдѣно и ѡтпроважоно». Просѧчи менѣ, абы на ѡбъвожѣньѣ знаковъ того кгвалтовног[о] наѣханья возного придал.

А такъ ѧ з урѧду на то пану Копътю придал возного повѣту Луцкого на имѧ Марка Збранъного, котории, тамъ бывши и знаковъ кгвалтовныхъ ѡгледавши, сѣздѣ дня нинѣшнѣго мсца июля двадцать сѣмого дня в року нинѣшънѣм тисѧча пѧтьсотъ сѣмъдѣсѧтъ пѧтомъ пѣрѣдо мною ку записованью до книгъ тыми словы вызнал, иж деи:

«Дня вчорашнѣго мсца июля двадъцать шостого дня, маючи ѧ при собѣ шлѧхъту людеи добрых, пна Романа Волошиновича, зѣмѧнина повѣту Новъгородского, а пна Илью Куцевицкого, ѡповѣдали мнѣ, возному, и шлѧхтѣ, мѣнованои, зѣмѧнинъ[3] ихъ млсти кнжать Жѣславских Иванъ Ѳѣдоровичъ Кудло, иж деи:

«Дня ѡногдашнѣг[о], в суботу, мсца июля двадцать трѣтѣг[о] // дня врѧдникъ его млсти кнзя воєводы києвского бѣрѣздовъскии пнъ Прокопъ Мервицкии а пнъ Томас Подоскии, наѣхавши моцно кгвалтомъ на имѣньѣ нше сѣло Корчик, на домы нши влостныѣ брата, деи, моєго рожоного Данила поимали и з собою до Бѣрѣздова повели, а ѧ, деи, сѧ водою ѡтопил и нѣмало маѣтности брата моєго и моєѣ влостноѣ и подданых нших побрали. Напервеи: конеи почтовых три, кождыи з них кошътовал дванадцать копъ, сѣдѣл, саѳъяномъ критых, зо всимъ на всѣ двѣ, сѣдло простоѣ трѣѣ[4], зо всимъ на всѣ, сагаидаковъ з луками и стрѣлами два, панъциръ ѡдѣнъ, ручниц двѣ, рогатин три, ключ робочих чѣтверо, волов пѧть, коровъ с тѣлѧты шѣсть, ѡвец двадцатѣро, коз шѣстѣронадъцатѣро. А в дому, двери до комори выбивши, скриню розбивши, взѧли з нѣѣ готовых грошеи копъ пѣтнадцать, ермѧкъ ѳтерѳиновыи

[1] Місце пошкоджене.

[2] Літеру «р» виправлено з літери «д».

[3] Літеру «ѧ» виправлено з літери «а».

[4] Так в оригіналі. Має бути «трѣтѣѣ».

бурнатныи зъ строкою и зъ шнурами бурнатными, жупан и въбранье того жъ сукна, ѣаръмѣакъ люнъскии блакитныи з строкою и з шнурами чирвоными, жупан и въбранье того жъ сукна, мухоѣару чирвоного штучка, мухоѣарў гъвозъдикового штучка, сукня влоскаа бурнатнаа женскаа з окъсамитом, сукня ѳтеръѳину зелєного женскаа з оксамитомъ, безърукавка швєбединскаа синѣаа, безърукавка мышєнскаа сераа, шубка кроликоваа, крита сукномъ мышинским, шубка [б]елиныа голаа, шапка ѡкъсамитнаа, плахотъ наполы съ чєрезцємъ шєсть, а чєрчатых чотыри, кошул музских колєнских двє, а простых кужолных десѣать, кошулєкъ [жо]ноцких // колєнских ѡсмь, а простых кошул кужолных долгих дванадцать, полотна кужелного сувоєвъ чотыри, в кождомъ поставє локоть по тридъцати, полотна зъгребного сувоєвъ шєст, в кождом локоть по двадъцати и по шєсти, ѣаръмѣакъ люнскии чорныи з стърокою и з шнурами чорными, рантуховъ колєнскихъ шєсть а простых дванадцать, чєпцовъ, билью шитых, ѡсмь, брамка перел чорных, чєпец едъвабныи муравскии чорныи, саѳъѣановъ жолтых два, желєза плуговыє ѡдны, тѣагилѣаи баказеи блакитноє.

В дому Ивановмъ тотъ жє Мєрвицкии з с Подоскимъ того жъ днѣа взѣали конеи почтовых два, кождыи з них по десѣати копъ, ключъ робочихъ троє, седел простых зо всимъ на всє двѣ, седло роботы корецкоє, саѳъѣаномъ критоє зъ збруикою мосѣанъдзовою ѡдно, панъцыр ѡдєн, ручниц три, сагаидаков з луками и з стрєлами два, рогатин чотыри, волов шєсть, быковъ нєвковъ два, коров с тєлѣаты ѡсмь, ѣаловиц шєсть, ѡвец зъ ѣагнѣаты двадцатєро и пѣатєро, коз с козенѣаты двадцатєро. В дому, до сенеи и до комори двєри выбивши, скриню розбивши, взѣали готовых грошеи копъ дванадцать, ѣаръмѣакъ ѳтерѳину зелєного з строкою и з шнурами зелєными жъ, жупан и ѳбранье того жъ сукна, ѣармѣак люнскии синии з строкою и з шнурами чирвоными, жупан и ѳбранье блакитноє люнскоє, єрмѣак муравскии шарии з строкою и з шнурами жолътыми, жупанъ муравскии шарии, тѣагилѣаи бакгазѣи блакитноє, сукна бурнатного ѳтерѳинового локоть ѡсмь, летник мухоѣаровыи гвоздиковыи з оксамитомъ, сукня влоскаа бурнатнаа з оксамитом, безърукавка швєбединскаа блакитнаа, безрукавка бєлици зелєноє, [шу]бка кроликоваа, сукномъ швєбединским критаа, плахот // чєрчатых шєсть, а наполы с чєрцємъ ѡсмь, кошул музских колєнских чотыри а простых кужолных десѣать, кошулек жоноцких колєнскихъ шитых шєсть, а простых кужолных пєтнадцать, полотна зъгрєбъного сувоєвъ пѣат, в кождомъ локотъ по сороку, полотна кужолного сувоєвъ два, в них локотъ по тридцати, рантуховъ колєнских шєсть а простых ѡсмь, чєпцов, бєлью шитых, шєсть, чєпец муравскии чорныи ѡденъ, боты саѳъѣановыє, желєза[1] плуговыє.

ѳ подданого их на имѣа у Жданца взѣали сукня[2] сермѣажного локотъ двадцать, полотна зъгребного локотъ тридцат, безрукавка кгерлици синєє, сєкеру, сорочок музских чотыри, жоноцкихъ кужалных три, а згребных дви, плахту наполы с черцємъ, плахту чернѣатку, рантухов кужелныхъ три, чєпцов чотыри, сермѣагу ѡдну, вола [...]ны[3] двои, ѡвец десѣатєро, косу ѡдну, сєрповъ три, готовых грошеи двадцать, желєза плуговыє ѡдны. ѳ млини, двєри выбивши, желєза[4] млиновыє, тарплыны и

[1] На літері «л» чорнильна пляма.

[2] Так в оригіналі. Має бути «сукна».

[3] Текст пошкоджено

[4] Літеру «ж» виправлено з літери «з».

вєрєтєна побрали, збо*жс*ıа вымєлков ѳ млинє взıали: жита мєрокъ шєсть, пшєници мєро*к* двѣ, ıачмєню[1] мєро*к* чотыри, гре*ч*ки мєрокъ двѣ.

Ѳ сєлѣ Бачъмановъци: напєрвє*и* ѳ ѡтамана Трошки, в дому двєри выби*в*ши, с клєти взıали сукъма*н* ıюнски*и* сини*и*, з строкою и *з* пє*т*лицами, с пугъвицами срєбрєными, други*и* сукманъ[2] ıюнски*и* блаки*т*ны*и* зъ тканицами синими, шу*б*ка кроликова*ı*а, поволочона сукномъ ıюнскимъ синимъ, жупица синı*ı*а ıюнска*ı*а, жупанъ влоски*и* зєлєны*и* с пугъвицами срѣбраными, ѳбранье ıюнскоє блакитноє, ѳбранье ıюнскоє синєє, чинъкотори[3] двѣ, шапокъ музски*х* двѣ, ѡпа*н*ча московска*ı*а бєла*ı*а, ка*ѳ*ъта*н*ъ, баръханомъ рєбымъ крити*и*, ложникъ новы*и* ѡди*н*, кожухъ барани*и* новы*и*, ѡд*н*а руцница[4], сага*и*дакъ зо [вси]мъ[5] // на всє, з лукомъ и *з* стрєлами ѡдинъ, скатєрте*и* двѣ, плахотъ чє*р*чатых двѣ, а наполы с чєръцємъ двѣ, самосил*к*а ѡд*н*а, полотъна полотна[6] кужє*л*ного локотъ сорокъ, сорочокъ жонски*и*х (!) пıать, намєтокъ локотъ два*д*цать, сорочокъ музски*х* тонки*х* чотыри, зъгрєбъны*х* три, ѡ*т*б[...]ıахо*в*[7] позлотистыхъ дви, тєсма ѡдна, готовы*х* грошє*и* копъ пıатна*д*цать, воловъ чотыри, быковъ нє*ѳ*ковъ два, коровъ с тєлıаты двє, ıалови*ц* чотыри, ѡвє*ц* пıатєрона*д*цатєро, свєрєпъ зъ жєрєбıаты двє, косъ пıать, сє*р*повъ ѡсмъ, сок*и*р чотыри, жєли*з* плуговы*х* двои; в дому ҂Ана ҂Ашнєвско*го*, наєха*в*ши моцно кгва*л*томъ, самого по*и*мали и *з* собою повєли, и ма*єт*ности избу, розобра*в*ши скриню, взıали готовы*х* грошє*и* копъ двана*д*цать, є*р*мıакъ (!) ѳтє*р*ѳиновы*и* гъвоздиковы*и* з строкою и *з* шнурами гъвозъдиковыми жупа*н* и ѳбранье того жъ сукна, ермıакъ блакитны*и*, жупа*н* и въбранье сукна ıюн*с*кого, шубка кроликова*ı*а, сукномъ муравскимъ чорнымъ крита*ı*а, тєгилı*а*и мухоıару чирвоного зъ книбъликами[8] срѣбраными, сукıı*а* жєнъска*ı*а[9] влоска*ı*а бу*р*натъна*ı*а з акъсамитомъ, сукню[10] жєнска*ı*а ѳтє*р*ѳину зєлєного з окъсамитомъ, лєтникъ мухоıару чирвоного з окъсамитомъ, полотна коле*н*ского штучъка ѡдна, кошу*л* музски*х* колєнски*х*, шо*л*комъ шитых, шєсть, кошу*л* му*з*ски*х* кужо*л*ныхъ дєсıать, кошулєкъ жєнски*х* колєнски*х*, шолкомъ шитых, дєсıать, кошу*л* кужолны*х* долги*х* жєнски*х* пєтънадъцать, полотна кужи*л*но*г*[*о*] сувоєвъ ѡсмь, в нихъ локотъ по сороку, полотна зъгрєбно*го* сувоєвъ дєсıать, в нихъ локотъ по три*д*цать, шапка жєнъска*ı*а ѡкъсами*т*на*ı*а, кунами по*д*шита*ı*а, брамка пєрълова*ı*а, за которую было дано копъ ш*єст*, рубокъ ѳлıамски*и* ѡдєнъ, ранът[ухо]въ[11] колєнски*х* ѡсмь, ранътуховъ простых пєтна*д*ца*т*, // чєпє*ц* шо*л*ковы*и* чорны*и* муравски*и*, чєпцо*в*, бєлью шитых, дєсıатъ, с*ер*мıагъ двє, косъ чотыри, сєрповъ дєсıать, коне*и* двоє, свєрєпъ и*з* жєрєбıаты чотыри, воловъ ѡсмь, быковъ нєвковъ чотыри, коровъ с тєлıаты шєсть, ıалови*ц* чотыри, ѡвє*ц* три*д*цатєро, ко*з* два*д*цатєро и пıатєро, жели*з*

[1] Літеру «ю» правлено.
[2] Літеру «а» спершу було пропущено, а потім виписано з попередньої літери «м».
[3] Літеру «к» правлено.
[4] Так в оригіналі.
[5] Місце пошкоджене.
[6] Повтор в оригіналі.
[7] Текст пошкоджено
[8] Літеру «к» правлено.
[9] Літеру «к» правлено.
[10] Так в оригіналі. Має бути «сукня».
[11] Місце пошкоджене.

плуговыхъ двои; ѳв Ониска погъраблєно свєрєпу зъ жерєбѣмъ, воловъ два, коровъ с тєлѧты двє, ѧловицу ѡдну, быка нєвка ѡдного, з бодни готовыхъ грошєи копъ двє, сукъманъ швєбєдинскиѧ синиѧ, бєзрукавку швєбєдинскую, чинъкотору, кошул музскихъ кожулныхъ шєсть, кошул женскихъ десѧть, намєтокъ сувоєвъ три, в нихъ локоть по пєтнадцати, сєрмягу бѣлую, сєрмягу сирую, кос три, сєрповъ пѧть; ѳ Стєпана Нагорнєго взѧто коня з сєдломъ, з уздою, воловъ три, коровъ с тєлѧть[1] двє, быковъ нєвковъ два, ѧловица ѡдна, ѡвєцъ троєнадцатєро, коз ѡсмєро, сєрмягъ три, плахотъ наполы с чєрцємъ двѣ, ѡсновы кужолноє локоть двадцать, сорочокъ жоноцкихъ ѡсмь, шапка ѡкъсамитнаѧ ѡдна, готовыхъ грошєи пѧтьдєсѧть, хомутъ з набєдриками, сокир двѣ, свєрдловъ три, косъ три, сєрповъ пѧть, жону єго Ганъну збили; ѳ Свътуха взѧли свєрѣпу зъ жерєбѣмъ и з сєдломъ, вола ѡдного, корову ѡдну, быковъ нєвковъ два, ѡвєц пѧтєро, коз чєтвєро, сєрмяг три, кожухъ ѡдєнъ, косъ двѣ, сокир три, сєрповъ три, ѳбранєи полотєнъныхъ чєтвєро, шапка ѡксамитнаѧ ѡдна, намєтокъ двѣ, плахта чєръчатаѧ ѡдна; ѳ Симонъца взѧли коня, воловъ три, коръ[2] с тєлѧты двѣ, ѧловица ѡдна, сукъманъ люнскиѧ блакитныѧ, бєзрукавка шъвєбєдинскаѧ, сукня люнскаѧ чирвонаѧ з оксамитомъ, [гот]овыхъ грошєи коп двѣ; // ѳ Стєпана Натєжича взѧли конєи двоє, воловъ два, корова с тєлѧм ѡдна, ѧловица ѡдна, ѡвєц десѧтєро, коз шєстєро, сагаидакъ з луком и зъ стрєлами, рогатина, жупан люнскиѧ синиѧ, єрмѧкъ люнскиѧ[3] блакитныѧ, серъмягъ чотыри, кожухов три, ложниковъ два, шапокъ музскихъ три, бєзрукавка швєбєдинскаѧ, тканка ѡкъсамитнаѧ, готовыхъ грошєи копа[4] ѡдна, шапка жаноцкаѧ, сукня наѧбєнками подъшита, плахотъ чєрчатыхъ двѣ, сорочокъ жоноцкихъ кужолныхъ чотыри, а музскихъ шєсть, кос три, сєрповъ чотыри, желєза плуговыє; ѳ[5] Ильяша[6] Грибовича взѧли коня и свєрѣпу, воловъ три, коров с тєлѧты чотыри, ѧловиц двѣ, быковъ нєвковъ три, ѡвєц пѧтєронадцатєро, єръмѧкъ и жупан сукна швєбєдинского, сорочокъ музскихъ кужолныхъ ѡсмь, а згрѣбныхъ пѧтнадцать, ранътухов ткацких чотыри, кожух баранѧи ѡдєнъ, сукна сєрмяжного локоть пѧтнадцать, готовыхъ грошєи копъ три, полотна кужолного локоть пѧтьдєсѧть, полотна зъгрѣбъного локоть сємъдєсѧть и пѧт, кос чотыри, сєрповъ шєсть, желєза плуговыє ѡдны, ложниковъ два; ѳ Романца взѧли клячу з возомъ и с хомутомъ, серъмягъ три, сєрповъ три, сорочокъ музскихъ чотыри, ѳбъранєи полотєнъныхъ чєтвєро, сорочокъ женскихъ шєсть, ѳбранєи сукна сєрмяжного двои, сыровъ три; а Дємъяна з собою, звєзавши, повєли; ѳ Протаса Ивашковича взѧли воловъ два, коровъ с тєлѧты двє, быка нєвка, ѡвєц дєсѧтєро, коз шєстєро, коня ѡдного, жупанъ синиѧ люнскиѧ, кожух ѡдєнъ, готовыхъ грошєи копъ двѣ; Ивашка, поимавши, з собою повєли, пълахту чєрчатую, кос двѣ, сєрповъ чотыри, желєза плуговыє; // ѳ Игната взѧли воловъ чотыри, коров с тєлѧты три, ѧловиц три, коня ѡдного, ѡдного[7], платья бєлого, кошул музскихъ шєсть, а жонскихъ ѡсмь, сєрмяг три, готовыхъ грошєи копу ѡдну, косъ двѣ, сєрповъ чотыри,

[1] Так в оригіналі. Має бути «тєлѧтами».
[2] Так в оригіналі. Має бути «коровъ».
[3] Літеру «ю» виправлено з літери «є».
[4] Літеру «к» виправлено з літери «г».
[5] Літеру «ѳ» правлено.
[6] Літеру «И» правлено.
[7] Повтор в оригіналі.

желєза плуговыє и самого Игната поимали и з собою повели; ѳ Лєвка взято сверѣпу, волов два, корову с телѧмъ, серъмягъ три, плахотъ наполы с черъцемъ три, косъ двѣ, серповъ чотыри, зъ жонки поѧс з ыгольникомъ ѡбырвали, а в ыгольнику было готовых грошеи сорок, и наметокъ шесть, желєза плуговыє ѡдны; Лукъяна самого поимано а з дому его взято сукъманъ швединскии[1], плахотъ три а ѡдна чирвонаѧ, а другаѧ самоселка, третѧя наполнаѧ, ложникъ, серъмяга[2], сорочок музскихъ двє а жоноцкихъ двѣ, свєрєпу, воловъ два, коровъ двє, ѡвецъ ѡсмєро, коз семєро; Σрмолу самого поимано а з дому его взято сермягъ двѣ, кожух барании, плахотъ наполных двѣ а самоселъскаѧ третѧя, ложник ѡденъ, полотна локотъ тридцать, свєрѣпу, воло[3] три, коровъ двѣ, ѡвецъ ѡсмєро; Михна Плютича самого поимано, з дому его взято кожухъ чабанскии, сукманъ[4] люнскии синии, сукню люнскую синюю жоноцъкую з оксамитомъ, безрукавку швєбединскую блакитную, серъмягъ три, плахотъ наполныхъ чотыри а черчатыхъ двѣ, сорочокъ музскихъ дєвѧтъ а жоноцкихъ десѧть, готовыхъ грошеи копъ чотыри, полотна локот двадцать, свєрєпу ѡдъну, воловъ два, коровъ с телѧты чотыри, ѣловиц двѣ, быковъ невковъ два, ѡвец пѧтеронадцатеро, коз десѧтеро, кос три, серъповъ пѧт, сокеръ чотыри, желєза плуговыє ѡдны; Сидора Хуръсовича самого поимано, а з дому его маетности побрано:[5] ѣрмѧк блакитныи люнскии, ѡднорѧдокъ швєбединскии [си]нии, безрукавку[6] // синюю швєбединскую, кожух чабанъскии, сермягъ чотыри, кожухов баранихъ три, плахот черчатыхъ чотыри а наполныхъ пѧт, самосилокъ три, кошул музскихъ семъ, а жоноцкихъ девѣть, наметокъ десеть, готовых грошеи копъ пѧть, конеи два, волов пѧт, коровъ с телѧты шесть, двадцатеро ѡвец, свинеи пѧтеронадцатєро, кос чотыри, серъпов пѧть, ложъниковъ чотири; Кузму самого поимано, а з дому его взѧто волов два, коров три, свєрєпу ѡдну; Андрєа Кузмича поимано, а з дому его взѧто ѡднорѧдокъ люнскии синии, сукманъ швєбединскии блакитъныи, безрукавку швєбединскую синую, кожухъ чабанскии, сорочокъ музскихъ пѧт, а женъскихъ семъ, готовыхъ грошеи копъ двє, волов три, коровъ с телѧты двє, ѣловица ѡдна, свєрєпу з жерєбѧты двє, ѡвецъ пѧтєро, козъ семєро; Исаица поимано, а з дому его взѧто сукман швєбединскии синии, безрукавку с керлици зелєную, плахотъ наполы щерцемъ чотыри, готовых грошеи копа ѡдна, сорочок музских пѧть а женскихъ семъ, воловъ три, коровъ с телѧты двє; Жданца самого поимано, а з дому его взято ѣрмѧкъ люнскии блакитныи з строкою и з шнурами чирвоными, ѡднорѧдокъ швєбединскии синии, безрукавку швєбединъскую синюю, сермягъ двѣ, кожух чабанскии, кожуховъ бараних простых три, готовых грошеи копу ѡдну, сорочокъ музских ѡсмь а женскихъ девѣт, воловъ три, коров с телѧты пѧть, ѡвецъ пѧтеронадъцатеро; ЂАцка самого поимано, а з дому его взято вола ѡдного, корову ѡдну, клячу ѡдну, сермяг три, кожухъ барании, сокир двѣ, косъ двѣ, серповъ три; Матъѳєа Белака самого поимано, а з дому его взято конеи

[1] Так в оригіналі. Має бути «швєбединскии».
[2] Літеру «ѧ» правлено.
[3] Так в оригіналі. Має бути «волов».
[4] Літеру «а» виправлено з літери «о».
[5] Кінцеву літеру «о» виправлено з літери «ы».
[6] Це слово з двох боків взято в дужки, а знизу підкреслено.

д[во]є[1], волов *в* два, коров *в* с тєлѧты три, сукмановъ швєбединских *х* два, бєзрукавку швєбедин*с*кую ѡдну, кожухъ чабански*и* ѡдєнъ; Данца Сорочєнѧ самого по*и*мано, а з дому єго взѧто свєрєпъ зъ жєребѧты двє, а конѧ ѡдного, воловъ чотыри, коровъ с тєлѧты три, // сукъмановъ швєбединских *х* сини*х* три, бєзрукавку швєбединскую синюю, кожуховъ бараних *х* два, готовыхъ грошє*и* копъ двѣ; Радка самого по*и*мано а з дому єго взѧто конє*и* двоє, волов *в* три, коровъ с тєлѧты двѣ, ѧловицу ѡдну, быковъ нєвков *в* два, ѡвєцъ пѧтєронадцатєро, ѧрмѧкъ люнски*и* синии и *з* строкою и з шънурами чи*р*вонымі, готовых *х* грошє*и* копу ѡдну, плахотъ напо*л*ных *х* двѣ, кошу*л* му*з*ских *х* пѧть а жоноцких *х* сємъ, косъ двѣ, сє*р*повъ чотыри; ꙋ слуги пна Копътєво*го* Станисълава Сохаꙗкого, котори*и* в сєлє Бачмановцє бы*л*, взѧто в нєго конѧ *и*з сєдломъ, з уздою, ко*ц* бѣлы*и*, кошу*л* ктацких[2] три, двѣ простых *х* а трєтѧя зъ шо*л*комъ, ручница, рогатинка; ꙋ Σ*р*мака Савостьковича взѧто воловъ три, коров *в* с тєлѧты чотыри, конє*и* двоє, ѧлови*ц* двѣ, быковъ нєвковъ два, ѡвє*ц* пѧтєронадцатєро, ѧрмѧкъ люнски*и* блакитны*и* з строкою и *з* шнурами чи*р*вонымі, жупа*н* швєбедински*и* сини*и*, ѡднорѧдокъ швєбедин*с*ки*и* блакитны*и*, чинъкотора, ручница, рогатинка, готовых *х* грошє*и* копъ три, кошу*л* му*з*ских *х* дєсѧти (!), кошу*л* же*н*ских *х* дєвѧть, ꙋбранє*и* полотє*н*ных *х* чє*т*вєро, ручников *в* шєсть, намєтокъ дєсѧть; ꙋ Мир*ц*а взѧто свєрєпу, воловъ три, коровъ с тєлѧты двѣ, быкъ нєꙋкъ ѡдє*н*, ѧлови*ц* двѣ, ѧрмѧкъ люнски*и* блакитны*и*, бєзрукавку швєбединскую, кошу*л* му*з*ских пѧть, кошу*л* же*н*ских *х* дєвѧть, грошє*и* готовых *х* копа ѡдна, ко*с* чотыри, сє*р*повъ пѧть, соки*р* двѣ; ꙋ сєли Мєрєчов*ц*и в дому пна Кунаша Мєрєчє[въ]ского, ѡ*т*бивши двєри до клєти, скриню розрубавши, взѧли готовых грошє*и* копъ ѡсмьна*д*цать, єрмѧ*к* каразиє бєлєє з строкою и *з* шнурами синими, жупа*н* и ꙋбранье того жъ сукна, ѧрѣмѧкъ // ꙋтєр*ѳ*иновы*и* зєлєны*и* з строкою и *з* шнура*м*и зєлєны*м*и, жупа*н* и ꙋбранье ꙋтєръ*ѳ*ину бу*р*натного, жупа*н* мухоѧру гвоздикового з кни*б*ликами срєбраными позлотистыми, колпакъ ѡкъсамиту чо*р*ного, кунами подъшиты*и*, кожухъ бобровы*и*, ѧрѣмѧкъ люнски*и* блакитны*и* з строкою и *з* шнурами чи*р*вонымі, жупа*н* и ꙋбранье того жъ сукна, сукня влоскаꙗ бу*р*натнаꙗ женъскаꙗ з оксамитомъ, сукня женскаꙗ ꙋтєръ*ѳ*ину зєлєного з оксамитомъ, лєтникъ мухоѧру чи*р*вонаго з оксамито*м*, лєтни*к* мухоѧру шарого з оскамитомъ[3], шу*б*ка лисѧꙗ, чємълєтомъ чо*р*нымъ критаꙗ, шу*б*ка кроликоваꙗ, су*к*номъ мыши*н*ски*м* шарим критаꙗ, шу*б*ка бєлинѧꙗ голаꙗ, полотна колєнъского штучъка, су*к*на каризии[4] мєнєное локотъ дванадцати, кошу*л* колєнских *х* му*з*ских *х*, шо*л*комъ шитых *х*, ѡсмь, кошу*л* му*з*скихъ кужо*л*ных дванадцать, кошуле*к* жоноцких *х*, шолъкомъ шитыхъ, колєнских *х* дєвѧть, кошу*л* кужо*л*ныхъ до*л*гихъ пєтнадцать, ру*б*ковъ ѳлѧмъских *х* три, ра*н*туховъ колєнскихъ дєсѧть, чєпъцовъ, бєлью шитых *х*, дєвѧть, чєпє*ц* муравски*и* золоты*и* ѡдєнъ, чєпє*ц* муравски*и* шо*л*ку чо*р*ного ѡдєнъ, ѡбрусовъ тка*ц*ких *х* чотыри а простых ѡсмь, ручниковъ пєтнадцать, брамка пєрълова*ꙗ*, за которую дано копъ пѧть и грошє*и* сорокъ, пєрстє*н*ковъ золотых *х* чотыри а срѣбраных *х* ѡсмь, конє*и* почтовымъ три, мєжи ними ѡдє*н* за копъ дєсѧть, другѧ*и* за копъ ѡдєнънадца*т*, а т[рє]ти*и* за копъ пѧтнадцать, свєрєпъ

[1] Місце пошкоджене при прошнуровуванні книги.
[2] Так в оригіналі. Має бути «тканих».
[3] Так в оригіналі. Має бути «оксамитомъ».
[4] Так в оригіналі. Має бути «каразии».

стадных з жерєбяты шєсть, панцыров два, ручниц чотыри, рогатин пять, сагаидаковъ з луками и стрєлами два, сєдєл, саѳъяномъ критихъ с подмалованым зо всим двє, радовъ мосєнъдзовыхъ два, // сєдєлъ простыхъ зо всимъ на всє двє, воловъ робочихъ ѡсмъ, коровъ с тєлѧты дєвєть, ѧловицъ ѡсмъ, быковъ нєѣковъ чотыри, ѡвєц сорокъ, козъ тридцатєро, свинєи двадцатєро пѧтєро; Сєнюка самого поимано, з дому в нєго взѧто сукъманов швєбединскихъ два, кожухъ чабанъскии, полотна кужолного локот тридцать, свєрєпа, воловъ два, коров с тєлѧты три, быковъ нєѣковъ два, ѧлови три, ѡвєц пятєронадцатєро, козъ дєсєтєро, готовыхъ грошєи копъ три; Ланца самого поимано, в нєго з дому взѧто, в сєнєхъ двєри вырубавши, ѡднорѧдокъ синии люнскии, сермяг три, кожухъ ѡдинъ барании, сорочокъ музкихъ пять, сорочокъ жоноцкихъ шєсть, готовыхъ грошєи копъ двє, свєрєпу, вола, коров двє, ѡвєцъ дєсѧтєро; Гаврила самого поимано, в[1] дому[2] єго, двєри в сєнєхъ выбивши, взѧто сермягъ двє, кожухъ барании, вола, корову; Анъдрѣя Дудку самого поимано, з дому єго взята сермяг двѣ, кожух[3] барании, ключу, воловъ два, коровъ с тєлѧты двє; Савку самого поимано, з дому єго взято сермягъ двѣ, плахоть двѣ, мєжи ними ѡдна наполчатаа, а другаа чєрнятка, сорочокъ музскихъ три а жоноцких три, пєрємєток двѣ, свєрипу, вола, коровъ двѣ; ѳ Максима взято ѡднорядковъ шъвєбединских два, ѡдин синии а другии блакитныи, сєдло, шаблѧ, сагаидакъ зо всимъ, воловъ два, коров чотыри; ѳ Анъдрѣя взято сукъмановъ швєбидинских два, жупицу того жъ сукна, полотна локотъ тридцать, шапка музскаа, свєрѣпъ двѣ, воловъ три, коров шєсть; [ѳ] Пронца взято свєрипу, вола, коровъ двє; в Кузмы взято ѡднорядокъ и жупица швєбединскую (!), кож[ух]ъ барании, сорочокъ музскихъ дви а жоноцких три, плахта // наполчатаа, свєрѣпу, воловъ два, коровъ двѣ».

И просилъ намєсникъ жеславскии пнъ Василєи Копоть, абы то было записано.

А такъ ѧ тую жалобу и ѡповєданє єго и созънанье возного до книгъ кгродских луцкихъ записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 15, арк. 341 зв.–348.

№ 58

1576 р., лютого 17. Луцьк. – Скарга служебника київського воєводи, маршалка Волинської землі, володимирського старости князя Василя-Костянтина Костянтиновича Острозького Павла Ступницького до луцького ґродського суду на луцький магістратський суд, за наказом якого міські слуги намагалися посадити його до міської в'язниці, принижуючи його шляхетську гідність, що змусило його самостійно сісти до замкової в'язниці, та зізнання луцького возного Григорія Вербського про з'ясування обставин ув'язнення та причини відмови у звільненні Ступницького, попри спроби представників шляхти взяти його на поруки

Року OS [76] мсца ѳєвралѧ К [20] днѧ

Пєрєдо мною, Сємєном Хрєбтовичом Богуринским, писаром кгродским луцким, на сєс часъ [бу]дѣчим на мєстцѣ пна Михаила Вилгорског[о], подстаростєго

[1] Літеру «в» виправлено з літери «з».

[2] Літеру «м» виправлено з літер «ру».

[3] Літеру «к» правлено.

лу҂кого, ѡт его млсти кнзꙗ Богуша Корєцкого, воєводы зємли Волы҃нскоє, старосты лу҂ког[о], браслав҃ского и вѣни҂ког[о], // ставши ѡчєвисто, служебни҃к вельмо҃жного кнжати его млсти Костє҃нтина Костє҃нтиновича Ѡстрозског[о], воєводы києвског[о], ма҃ршалка зе҃мли Волы҃нскоє, старосты володимєрског[о], па҃н Павєл Ступницки҃и жаловал и ѡповєдал тым ѡбычае҃м, и҃ж де҃и:

«Днꙗ ѡногдашнєго мсца ѳєвралꙗ сємнадцатого днꙗ ѡ ростырки, которыє сꙗ стали мнє з Ждною[1] Ладыжанкою, мєщанкою лу҂кою, нє вдаючисꙗ в право, ѻпросивши з обу сторонъ ихъ млсти пна Михаи҃ла Вильгорского, подстаростєго лу҂кого, и вшє҃х млсти, пнє писару пна Богдана Борє҃ика, подвоєводе҃г[о] волы҃нского, пна Защинско҃г[о], пна Ивана Бурого, пна Макара Пышницко҃г[о], пна Богуша, писара мѣста Луцкого, а пна Батка и Мошка, жидо҃в мєста Лу҂кого, и и҃м сꙗ в розсудокъ дали и штобы ихъ млстъ мєжи нами застановили, на то҃м мы, ѡбоꙗ сторона, пєрєставити (!) и то полнити мѣли.

Ꙗко҃ж ихъ млсть пновє приꙗтєли нши, засе҃дши за прозбою ншою една҃лны҃м ѡбычае҃м, та҃к знашли и мєжи нами застановили, ижъ ꙗ Жданє Ладыжа҃нцє за наклады, которыє ѡна мєновала, мѣлъ е҃и дати дєсꙗтъ золоты҃х полскихъ и поруку по собє ѡ бєзпечность здоровьꙗ єє, на которе҃м николи нє ѡтповєда҃л, люде҃и добры҃х постановити з обѻ сторо҃н на то҃м застановєнью приꙗтєльскомъ єсмо пєрєстали. А и҃ж єсми зара҃з поручнико҃в по собє звєсти нє мо҃г, тыє пновє єдначи нши шли з нами до врꙗду мєстско҃г[о], которы҃и бы҃л засєл в дому мєщанина лу҂кого Сасына Максимовича, и та҃мъ тоє застановєньє своє мєжи нами ѡповѣдили.

Ꙗко҃ж и врꙗ҃д мєстски҃и, то єсть ла҃нтвоитъ, бу҃рмистръ и ра҃дцы мєста Лу҂кого, тоє застановєньє пно҃в приꙗтєле҃и ншихъ, ꙗко сꙗ помєнило, потвердили. Казали мнє по собє поруку Жданє Ладыжанъцє тутошнихъ мєщанъ луцкихъ дати и в то҃м сꙗ записо҃м е҃и ѡписати по҃д ты҃м ѡбычае҃м, єстлибых поруки е҃и до трєтє҃г[о] днꙗ, ꙗко до днꙗ нинєшне҃г[о], понєдѣлка, мєща҃н тутошних нє да҃л, тогды, абы суму пнзе҃и, которую маю на дому Чаплинъского, тра҃тил. Што ꙗ, бачачи собє рє҃ч шкодливую, на то҃т таковы҃и записъ нє позволи҃л, але҃-м проси҃л, абы мꙗ судовнє с Колꙗдиною росъправили. Ѡни до права мєнє нє допустили, и с того дому Сасъново҃г[о], // нє давши на поруки[2], абы-мъ нє сходи҃л, мнє росказали, которое҃-м та҃мъ, в то҃м дому будѻчи, способити ми было тру҃дно.

Шолъ єсми на мєсто старатисꙗ ѡ приꙗтє҃л, которыє бы сꙗ в то҃м по мни ручили, и ѻпросивши єсми Мошка, жида лу҂кого, в мєстє[3] Лу҂ко҃м ѡсєлого, дава҃л по собє поруку, ѡни того нє принꙗли. Ꙗ-м сꙗ при то҃м хотє҃л записати пєрє҃д врꙗды҃м (!) замковы҃м и мєстцки҃м[4], и҃жбы таꙗ пни Ладыжанка ѡ҃т мєнє здоровꙗ своєго бєзпечна была. Ѡни[5] и того ѡ҃т мєнє нє прии҃мовали, але҃, запомнє҃вши Бога и нє

[1] Так в оригіналі. Має бути «Жданою».
[2] Літеру «к» правлено.
[3] Літеру «м» правлено.
[4] Літеру «к» правлено.
[5] Літеру «и» правлено.

бачачи на его млстъ книжа воєводꙋ[1] києвскоѓ[о], пна мого, над пристоиность мою шлꙗхєтскую сѣпагом мєстьскимъ казали до вєзєньꙗ мєсткоѓ[о] мєнє вєсти. Которыє за росказаньємъ ꙗко врꙗдꙋ мєстскоѓ[о], такъ и стороны моєє противноє, порвали мєнє ꙋлици перед доммом (!) Саськовым, нєпристоинє почали мꙗ шарпати и ѡторвали в мєнє мошнꙋ с трима копами гршеи, з двєма пєрстєнками золотими, в которыхъ было три чирвоных золотых, сыкнєтъ с палца, в котором было шєст чирвоныхъ золотыхъ, и до вєжи тягнули. Ꙗ, вєдечи на сєбє таковыи кгвалт и бєзправє, нє хотꙗчисꙗ врꙗдꙋ спротивити, а бачачи ганєбноє вєзєньє мєстскоє мнє, шлꙗхтичови, нєпристоиноє, просил єсми, абы мꙗ ꙋ вєзєньє пристоиноє дали. Ѡни мꙗ дали до вєзєньꙗ замку Луцкого, где ꙗ, сєдꙗчи, старалсꙗ ѡ поруку, а ꙋпросивши[2] людеи почтивых, такъ в зємъствє, ꙗко и в мєстє Луцкомъ добрє ѡсѣлыхъ, посылал до ѡногожъ врꙗдꙋ мєстского и до Жданы Ладыжанки, просꙗчи, абы мꙗ на рукоємъство ихъ дали.

Которыє, то єсть пнъ Иван Бури и панъ Макар Пышницки за мєнє прирєкали и ручили ѡ бєзпєчность здоровъꙗ ѡт мєнє помєнєноє Ладыжанки, ино так врꙗд мєстски, ꙗко и Ладыжанка и на тых почтивыхъ людеи поруку з вєзєньꙗ замкового мєнє вызволити нє хотєли[3]».

И будꙋчи панъ Павел Ступницки ꙋ вєзєнью замъковомъ, просил ѡ возного длꙗ ѡпытаньꙗ врꙗдꙋ и мєщанки луцкоє Жданы Ладыжанки, длꙗ чоѓ[о] бы єго на так слушныє поруки и ѡбовꙗзки // єго, ꙗко вышъшеи написано, з вєзєньꙗ вызволити нє хотѣли.

На што єму з ꙋрꙗдꙋ был приданъ возныи повєту Луцкого Григореи Вєрбскии, которыи, на тои справє єго бывши и пєрєдо мною днꙗ нинєшнєго, даты вышъшеи писаноє, ѡчєвисто ставши, тыми словы[4] сознал, ижъ деи:

«Маючи ꙗ при собє шлꙗхтє (!) людеи добрыхъ, пана Ꙗна Глубочка а пна Юрьꙗ Вротинскоѓ[о], был єсми с приꙗтєлємъ пна Павла Ступницкого, пномъ Евхимом Пышницкимъ, в дому мєщанки луцкоє Жданы Колꙗдиноє и там пєрєдо мною, возным, и мєнованою шлꙗхтою пытали[5] приꙗтєл пна Ступницкого, пнъ Евхим Пышницкии, Жданы Ладыжанки, длꙗ которое бы причины на слушную поруку, которую по собє пан Ступницкии почтивых людеи, вышъшеи писаныхъ, з вєзєньꙗ вызволити нє хотѣла. Ѡна чєрез приꙗтєлꙗ своєго Васыка[6] Головку повѣдила:

«На поруку, деи, пна Макара Пышницкого, коли бы при собє таково ж другого мел, пна Ступницкого дала бы-хъ, але, иж ѡнъ с паном Иваном Бурим на ѡдно сꙗ нє згожали, длꙗ тоє причины на таковую нєзгодную-х ихъ поруку пна Ступницкого дати мнє было того трудно.

[1] Літери «во» правлено.
[2] Літеру «п» виправлено з літери «є».
[3] Літеру «и» правлено.
[4] Літеру «в» правлено.
[5] Літеру «п» правлено.
[6] Літеру «к» правлено.

Пытал тєжъ єє пан Пышницки, если бы ѡна до вєзєньа пана Ступницкого дала. Ѡна повидила, ижъ: «Нє ꙗ пна Ступницко[о] до вєзєньа замкового давала, алє врꙗд мисъки».

Мы шли до ланътвоита луцкого Сєбєстиана Забивротског[о], которого тєжъ пнъ Пышнцки пътал, єсли жєбы ѡнъ а длꙗ чого пна Павла Ступницкого до вєзєньа замкового ѡсадити дал.

Ѡнъ повѣдил, иж дєи:

«Зъ єднаньа с пнєю Ладыжанкою мєл пан Ступницкий ѡ нєбєзпечность здоровъа єє по собє поруку дати, которое жъ и дати слушноє нє хотѣлъ. Ꙗ єму бы нє казалъ з дому того, гдє єсмо на тотъ часъ были, сходити, ажбы пєрвеи по собє поруку пнеи Жданє дал. Ѡнъ, нє дъбаючи на мєнє, ꙗко врꙗдовноє росказанье, ѕпорнє пошол проч. Ꙗ за тотъ ѕпор его казал бы тутъ до вєзєньа мєстъского, которое на тотъ часъ єсть, ѡсадити, нижли ѡнъ сам[1] доброволънє вдалсꙗ до вєзєнꙗ замкового, а ꙗ его нє сажал там до замку и волно, дєи, єму там сєдити // и нє сєдѣти».

Потом панъ Пышницки просил и видимусъ с книг мистких з декрєту ихъ в тои справє пна Ступницког[о], на што лантвоитъ повєдил, коли, дєи, сторонє ѕчинить досить, на тотъ часъ и видимусъ мєти будєть.

А такъ ꙗ тую жалобу и ѡповєданьє пна Павла Ступницкого и сознаньє возного до книг кгродскихъ луцкихъ записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 16, арк. 44–46.

№ 59

1576 р., квітня 12. Луцьк. — Скарга Григорія Посника до луцького ґродського уряду на івачківського урядника Івана Михайловича Єло Малинського, Адама, який з іншими панськими слугами та підданими засіяв вівсом його івачківське поле, напав на двір, побив дружину, розігнав домашню челядь та пограбував майно, перелік якого подається

Року OS [76] мсца апрєлꙗ BI [12] днꙗ

Писал и присылал на врꙗд кгродски луцки до мєнє, Михаила Вилгорского, подстаростєго луцкого, ѡт єго млсти кнзꙗ Богуша Корецкого, воєводы земли Волынскоє, старосты луцкого, браславского и веницкого, земенин гсдрьски повєту Луцкого пан Григорєи Посник, жалуючи и ѡповєдаючи на врꙗдника пна Ивана Михаиловича Ѯловича Малинского ивачковковского (!) на имꙗ Адама // тым ѡбычаем, иж дєи:

«Року тєпер идучого тисєча пѧтсот сємъдєсѧт шостого, мсца апрєлꙗ сємого днꙗ, в суботу, помєнєны врꙗдникъ пна Ивана Малинского ивачковски Адам, нєт вєдома[2], если жє за росказанєм панским або сам своволнє зъ слугами и боꙗры и поддаными пна своєго ивачковскими, землю мою властную на кгрунтє моем Ивачковскомъ, ѡт земли пна єго заграничєную, моцно кгвалтомъ поѡравши, ѡвсом посєял. А потомъ, дєи, на завтрєє, в нєдѣлю, мсца апрєлꙗ ѡсмого днꙗ тот

[1] Літеру «с» правлено.

[2] Літеру «в» виправлено з літери «п».

же врядникъ пна Ивана Зловича Малинъского ивачковскии Адам, в нєбытъности моєи в дому моєм, такжо способившисѧ зъ слугами, з боѧры и с поддаными пна своєго ивачковскими с колкадєсѧтъ чоловика, а мєновитє: Балицким, Лазаром, Романомъ, Ѣрошомъ а Трушом, боѧры ивачковскими, и з ыншими многими помочниками своими з бронѧми розными, нашедчи моцно[1], кгвалтомъ на дворъ мои власныи Ивачковскии, жону мою и чєлядъ домовую[2] позбивали и розогнали, а наимита моєго ѳедка зъ єго жоною, зъ дєтми кгвалтовнє[3] з двора моєго взяли и, вломившисѧ до коморы моєє, котораѧ стоит на дворє, рєчи мои и жоны моєє ѡт мала и до вєлика всє побрали.

Напєрвєи взяли скрынку, ѳ которои были рєчи жоны моєє, то єст поєс срєбрєныи позлотистыи, ѳ нєм гривєн двѣ, коштовали копу грошеи, пєрстєнков чотыри[4] золотых: ѳв одном золотых полтрєтѧ, с камєнєм туркусом, коштовалъ три копы грошєи, другии пєрстєнок, в нєм золотыхъ два, с камєнєм шаѳєром, коштовалъ полтрєти копы грошеи, в трєтємъ пєрстєнку три золотыхъ, а камєн дыѧмєнтъ, коштовал пѧт коп грошеи; кошулъка золотаѧ, коштовала три копы грошеи, брамки двє пєрловых, коштовали ѡсмъ коп грошеи, чєпєц золотыи, коштовал полчєтвєрты копы грошеи, завитє ѳарботы золотых с пєрлы и зо [шлѧ]гом, коштовало полтрєти копы грошеи, кошулєк колєнских зъ [єдвабом] // в тои жо скрынцє дванадцат, кождаѧ коштовала по полторы копы грошеи, чєпцов єдвабных три, которыє коштовали по полторы копы гршеи, поєсов ѡксамитных зъ [занкгєлѧми][5] срєбрєными три, коштовали три золотыхъ полскихъ, рубокъ ѳлянскии, за которыи далъ полторы копы грошеи.

В тои жє клєти взяли[6] єрмѧкъ мои чорного ѳаилюндышу, шнуры зъ золотом, которыи коштовал ѡсмъ копъ грошеи; жупан ѳтєрѳиновыи зъ кгузиками срєбрєными, коштовалъ полъпѧты копы грошеи; шубка лисѧаѧ, ѳтєрѳином чорным сукном крытаѧ, жєнъскаѧ, коштовала дєвєть копъ грошеи; саѧан ѳтєрѳину бурънатного, коштовалъ шєсть коп грошеи; саѧанъ мухоѧру чорного з оксамитомъ, коштовалъ пѧт копъ грошеи; сагаидакъ мои з лукомъ, з стрєлами, коштовалъ полъчєтвєръты копы грошеи; сєдло, саѳъѧномъ чиръвонымъ крытоє, малованоє стєбєнъками малюваными и з рядом чєръкаскимъ, кошътовало чотыри копы грошеи; сєдло другоє, саѳъѧномъ чирвоным жє крыто, корецкоє роботы зъ бєрєстомъ, такъ жє з рядомъ, мосѧзомъ набитыи, коштовал полтрєти копы грошеи; панцыръ, которыи коштовалъ шєсть коп грошеи».

А такъ ѧ тоє ѡповеданъє и жалобу пна Григорьѧ Посника до книг кгродскихъ луцкихъ записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 16, арк. 103 зв.–104 зв.

[1] Літери «оц» правлено.
[2] Другу літеру «о» виправлено з літери «у».
[3] Літери «то» правлено.
[4] Літеру «ы» виправлено з літери «р».
[5] Слово «занкгєлѧми» вписано іншим почерком на полях з обох боків аркуша.
[6] Літеру «ѧ» виправлено з літери «є».

№ 60

1576 р., квітня 24. Луцьк. — Скарга королівського секретаря Василя Борзобагатого Красенського до луцького ґродського уряду на Петра Сачковича, зденіжського врядника луцького войського Івана Чаплича Шпановського, котрий на другий день по Великодню, приїхавши з братами Назаром, Іваном та іншими зденіжськими підданими до маєтку Іванчиці, побив там рожищенського міщанина Яска Мисковича, поранив ставровського урядника Яска Петровича, іванчицького урядника Андрія Миляновського, служебників Юрія і Янка та забив кілька голів робочої худоби

Року OS [76] мсца апрєлꙗ КД [24] днꙗ

Писал и присылал на врꙗд кгродскии луцкии до мєнє, Михаила Вилгорского, подстаростєго луцкого, ѡт єго млсти князя Богуша Корецкого, воєводы земли Волынскоє, старосты луцкого, браславского и вєницкого[1], пан Василеи Борзобогатыи Красєнскии, сєкрєтар єго королєвскоє млсти, жалуючи и ѡповедаючи на врꙗдника зденєзского єго млсти пна Ивана Чаплича Шпановского[2], воиского земли Волынского[3] луцкого, на имꙗ на Пєтра Сачковича, которыи, деи, нєт вєдома, ꙗким духом будучи надхнєныи[4], днꙗ вчорашнєго, в понєдѣлокъ, мсца апрєлꙗ двадцат трєтєго днꙗ, назавтрєє по Вєлицє Дни, маючи при собє братю свою рожоную Назара, Ивана Сачковичов, к тому Грицка Скурку, Дашка Лишковича, боꙗр, а Сачка Панасчича, Тишка Нєцковича, Ꙗцка Со[б]ыꙗ[5], Андрєꙗ[6], Иванца, Глушка и иных нємало подданых здєнєзских, которых всѣх было болшєи двадцати чоловєка, з луки, зъ ручницами и ѡружє (!), воинє налєжачим, приєхавши на конєх[7] до имєнꙗ моєго Иванчицкого, где был канун и казали собѣ за килка грошєи мєду вынєсти, там жє, сєдечи на конєх, тот мєд пили.

32. Печатка луцького войського Івана Чаплича Шпановського (1579 р.)

В том часє подданыи владыки єго млсти луц[ко]го пна ѡтца моєго мєщанин рожищцкии на имꙗ Ꙗцко Мискович чєрєз сєло зъ бочкою горєлки мимо дом попов дорогою ехал. То пак, деи, тот врꙗдникъ зденєзскии, зъсєдши с конꙗ, того мєщанина рожищцкого бити, мордовати почал и горєлку, вынꙗвши чоп[8] з бочки, выпустил.

Мєщанин тот рожищцкии[9], ѳтєкаючи пєрєд ним, кликал ратунку. Где жє, вышєдчи ѡт попа з дому, врꙗдник мои ставровскии Ꙗско Пєтрович почал ѳпоминати мєнованого врꙗдника[10] зденєзского, абы дал покои тому мєщанинѳ //

---

[1] Літеру «в» правлено.
[2] Літеру «п» виправлено з літери «а».
[3] Так в оригіналі. Має бути «Волынскоє».
[4] Літеру «х» виправлено з літери «р».
[5] Літери «бы» правлено.
[6] Літеру «ꙗ» виправлено з літери «с».
[7] Літеру «к» правлено.
[8] Літеру «п» правлено.
[9] Літеру «к» правлено.
[10] Літеру «в» виправлено з літери «з».

рожищцькому и такового битꙗ и мордованꙗ занєхал. Тот врꙗдник зденєзскии, кликнувши на товарышов своих, звышменованых, бии, забии и того лотра и зараз врꙗдника[1] моего ставровского Ѣска збили и зранили. То пак мєнованыи врꙗдник мои ставровскии, нє маючи жадноє ωбороны ωт них собє вчинити, кликал на сєло ω ратунок. Подданыє мои так тєж и з ынших сєл, которыє на канунє в попа в дому были и пили, выскочивши, ꙗко на своволников а таковых кгвалтовников, на кгвалт зазвонили, а ωни всѣ зараз ωт дому попова на конех скочили чєрєз сєло.

Врꙗдник мои иванчицкии Андреи Милꙗновскии, будучи ꙋ дворє, почул на сєлє[2] таковыи гук и звонєнє и, хотєчи сꙗ выведати, што бы сꙗ то дѣяло, хотел поити на сєло. И ωдно з двора моєго Иванчицкого з ворот выходит, аж врꙗдник зденєзскии зо всими своими помочниками, звышменоваными, ку двору бєгут, врꙗдник мои иванчицкии хотєл их пытати ꙗко нєвєдомых, што бы сꙗ дѣяти мѣло.

Мєнованыи врꙗдник[3] зденєзскии, нє говорꙗчи з ним ничого, зараз з лука врꙗдника моєго ꙋ плечи застрелил. Врꙗдник мои, нє могучисꙗ им ωборонити, зараз назад до двора скочил и кгды ꙋбєг ꙋ двор мои, тот жє врꙗдникъ зденєзскии Пєтръ зо всими товаршми (!) и помочниками своими, за ним кгвалтовнє ꙋпадши ꙋ двор мои, єщє двох служебников моих Юрꙗ и Ѣнка шкодливє з луков ꙋ дворѣ моєм застрелившши и, чєрєз грєблю єдучи, на грєбли вола моєго дворного, выжлицу чорную и щаю рабую зрубали. Ѣкожс кгды подданыє мои иванчицкиє ꙋ дворє моєм таковыи кгвалт почули, прибєгли на ратунок, хотєчи[4] врꙗднику ꙗкии ратунок ꙋчинити, нижли врꙗдник зденєзскии и иншиє помочники єго, тоє ωбачивши, сами ку Зденєжу побєгли. Толко на том кгвалту ꙋ дворє моємъ Иванчицкомъ ꙗко кгвалтовника боꙗрина зденєзского Грицка Скуруку з двоигомъ конєи поимали.

И просилъ панъ Василєи Борзобогатыи, абы то было записано.

А такъ ꙗ тую жалобу и ωповєданъє єго до книгъ кгродскихъ луцкихъ записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 16, арк. 111 зв.–112.

№ 61

1576 р., квітня 27. Луцьк. — Скарга волинського каштеляна Михайла Мишки Варковського до луцького ґродського уряду на служебника київського воєводи, маршалка Волинської землі, володимирського старости князя Василя-Костянтина Острозького — Одинця, який разом з острозькими татарами «выкотил» на слободу під місто Звягель підданих із села Варковичі, склад родин яких перелічено, та зізнання повітового возного Лева Верховського про огляд порожніх селянських хат

Року OS [76] мсца апрєлꙗ КЗ [27] днꙗ

Будучи єго млсти кнзю Богушу Корецкому, воєводє земли Волынскоє, старостє луцкому, браславскому и вєницкому, на врꙗдє староства своєго в Луцку, што пєрвєи сєго в року тєпер идучом тисеча пꙗтсот семдесꙗт шостом, мсца апрєлꙗ

[1] Літеру «в» правлено.

[2] Літеру «с» виправлено з літери «л».

[3] Літеру «в» виправлено з літери «з».

[4] Літеру «х» виправлено з літери «ꙋ».

шостогонадцат дня жаловал и ѡповедал перед его млстью кнзем велможны[1] его млсть пан Михаило Мышка Варковскии, кашталян земли Волынское, староста ѡвруцкии и гомескии, // тым ѡбычаем, иж деи:

«В року тепер идучом семдесят шостом, мсца апрела первого дня, в небытности мнє самого, кгды-м до Львова противку короля его млсти выехал за росказанем власным его млсти кнзя Костентина Костентиновича Ѡстрозского, воєводы киевского, маршалка земли Волынское, старосты володимерского, служебникъ его млсти нєкаки Ѡдинец зъ слугами своими, способивши к собє многихъ татаръ ѡстрозскихъ и многих татаръ и бояр и подданыхъ, которых всєхъ конеи колкодесят было, яко, деи, мнѣ врядникъ мои справу дал, подехавши ночю под имєнє и село моє Варковское, подданых моих ѡтчичовъ варковских выкотил мєновите: Бакуна зъ чотырма сынами[2], зъ жоною, з нєвестками и зо всєю семмею, Богдю з двєма сынами, зъ жоною[3] и зъ семею, Дмитрика Ковала з двєма[4] сынъми, зъ жоною и з сємъею, Лукяна зъ сыном и з жоною, Яцка Бакуновича з двєма сынъми и зъ жоною, Карпа зъ жоною, Сенца Карасєвича[5] зъ жоною и з сємъею. Тыхъ всих подданыхъ ѡтчичовъ моихъ ѡ тридъцат душ попровадил на волю под Звєголъ».

33. Печатка луцького каштеляна Михайла Мишки Варковського (1578 р.)

Якож и возныи повєту Луцкого Левъ Верховскии, пришедши перед кнзя его млсть, ку записованю до книг кгродских[6] луцких сознал ѡчєвистє тыми словы, иж деи:

«Будучи мнѣ ѡт вашеи млсти, кнжє воєводо волынскии, приданым на нєкоторые справы его млсти пну кашталяну волынскому, показывалъ врядникъ єго млсти варковскии Григореи Анцута шест хат пустых, стоячих в селє Варъковичох, с которых знать, иж нєдавно люди вышли. Мєнєчи тот врядникъ его млсти передо мною, возным, и шляхтою, на тот час при мнє будучою, паном Яном Казновским а Василем Жоленским, же, деи, с тых хатъ[7] подданых пна моєго, ѡтчичов варковских, за росказанъем кнзя воєводы киевского служебник его млсти Ѡдинец, подехавши тых нєдавных часов мсца апрєля первого дня з многими людми, татары и боярами ѡстрозскими, и с поддаными ночю под имєнє пна моєго через через[8] великиє а нємалыє заруки гсдрьскиє зъ села проч выкотил и на слободу под Звєгол их выпровадил».

А так я тую жалобу и ѡповеданє его млсти пна волынского и ѡчєвистоє сознанє возного кнзя его млсти до книг кгродских луцких записати росказат рачилъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 16, арк. 124–124 зв.

---

[1] Літеру «в» виправлено з літери «з».
[2] Літеру «а» виправлено з літери «п».
[3] Літеру «ю» виправлено з літери «є».
[4] Літеру «є» правлено.
[5] Першу літеру «а» правлено.
[6] Літеру «и» виправлено з літери «о».
[7] Літеру «х» виправлено з літери «р».
[8] Повтор в оригіналі.

№ 62

1576 р., квітня 27. Луцьк. — Скарга княгині Ганни Путятянки до луцького ґродського уряду на зятя Костянтина та його братів Остафія і Оксентія Єло (Єловичів) Малинських, які, напавши на її замок у місті Тучині, побили та позабивали насмерть деяких її слуг, поґвалтували дівчат-служниць та розграбували майно, перелік якого, у тому числі реєстр військового спорядження її покійного чоловіка князя Андрія Петровича Масальського, подається

Року OS [76] мсца апрєлꙗ КЗ [27] днꙗ

Будучи єго млсти кнзю Богушу Корєцкому, воєводє земли Волынскоє, старостє луцкому, браславскому и вєницкому, на врꙗдє староства єго млсти в замку Луцком, пришодчи и постановившисꙗ пєрєд єго млстью ѡчєвисто, єє млсть кнгни Андрєєваꙗ Масалскаꙗ кнєжна Ганна Путꙗтинна сама ѡсобою своєю и чєрєз сына своєго пна Алєксандра Семашка, подкоморєго володимерского, ѡбтꙗжливє и плачливє жаловала и ѡповѣдала на зꙗтꙗ // своєго пна Костєнтина Словича Малинского и братю єго пна Ѡстаѳъꙗ а[1] пна Ѡксєнтиꙗ Словичов Малинских и тєж помочников их тым ѡбычаєм, штож дєи:

«В року прошлом тисєча пꙗтсот сємдєсꙗт пꙗтом, мсца августа двадцатого днꙗ, будучи мнѣ во имєню и замку Тучинскомъ зъ слугами, чєлꙗдю и всєю маєтъностю своєю, то пак, дєи, Костєнтин Зло Малинскии и братꙗ єго Ѡстаѳєи а Ѡксєнтєи Словє Малинскиє, пропомнєвши боꙗзни Божоє, срокгости права, свобод и волностєи шлꙗхєтских, покою посполитого и списов, в земли воєводства Волынского ѵчинєных, наполнившисꙗ злого ѵмыслу и взꙗвши пєрєд сєбє ѵмыслъ тыранскии и людєм хрєстиꙗнским нєпристоиныи, з нєдѣли на понєдѣлок, вночи, з многими слугами и помочниками своими, то єст паном θєдором Сєнютою Лꙗховєцким, паном Ѡстаѳъєм Свищовским, паном Кондратом Ивановичом Городиским, зъ слугами пна Василꙗ Павловича и многих иных, которых было ѡ двєстє конєи, з розным ѡружєм зъ гаковницами, зъ ручницами, зъ шаблꙗми, з сагаидаками, з ощєпы и иншими з розъмаитыми бронꙗми, воинє налєжачими, наєхавши моцно кгвалтом на имєнє и замок Тучинскии, в котором, дєи, ꙗ на тот час зъ слугами, с чєлꙗдю и зо всєю маєтностю своєю была и там в замку Тучинском в розных коморах схованꙗ свои мєла, взвод до замку ѡтрубавши и до коморы моєє, гдє єсми з дєвками спала, вломившисꙗ Костєнтин, дєи, Малинскии мєнє збил, змордовал, а брат єго Ѡксєнтии Малинскии там жє пєрєд очима моими, взꙗвши дєвку мою служєбную панну θєдору ѵсилствомъ зъкгвалтил, а иныє дєвки мои[2] на имꙗ Доротку Хмєлєвскую, Настас[ю][3] Зубричанку, Ганну ЊАновну, Раину, Татꙗну, Катєрину Лотовку, ѡт мєнє побравши, нєт вѣдома гдє подєли, а служєбников моих Прокопа Драниковского, Станислава, Пєтра Мазура, ЊАкуба Мазура, Юрꙗ Литвина, хлопцов двох Стасꙗ а Дмитрока, θєдка пєкарца, кухтика ЊАнка поменєныи

[1] Літеру «а» правлено.

[2] Літеру «и» виправлено з літери «ꙗ».

[3] Літеру «ю» пошкоджено при прошнуровуванні книги.

Костєнтин Малинскиі с помочниками своими побил[1], поранил и нєт вєдома гдє[2] их // подєл, кони, сєдла и всю маєтност их побрал. А Ѡстаѳєи, дєи, Малинскиі пєрєд ѡчима моими служєбника моєго на имя Макара, которыі им до свирна боронил, на смєрть замордовал и тѣло ѡного мєнованого служєбника, забитого, нєт вєдома гдє подєл и, ѡтбивши ѡныі свирєн, маєтность, которая в том свирнє была и в иных коморах, побрали и полупали. А мєнованыі Костєнтин Малинскиі сыкгнєт моі снать для справованя собє против мєнє яких листов змышлєных и ѡмылных сам ѡт мєнє силою взял и, побравши всю маєтност мою ѡт мала до вєлика, мєнє як ѡдного погапского вязня, нємилостивє бєз всякого милосєрдья в ланцух и в пута ѡковавши а на воз збитую, зъшарпаную[3], ѡбодрану а правє нагую зсадивши, до имєня своєго Сщолна на Рус чєрєз брата своєго Ѡксєнтєго Малинского и иных сторожовъ нємало мєнє и зъ дєвкою служєбною ѳєдорою запровадил и в окрутноє вєзєнє ѡсадити казал.

Ѣкож тот брат єго Ѡксєнтиі Злo Малинскиі за власным росказанєм и посланєм Костєнтиновым мєнє, дєи, на Рус до Щолна привєзши, ѵ вєзєнє в ланцух и в пута, которыє мнѣ завжды на ноч на ноги кладєны были, ѡсадил, и в том вєзєню, досыть єсми нємалыі час будучи, вєликиі мордъ и нєзносноє ѡкрутєнство тєрпєла. Аж ѵлитовавшися того нєвинного а ѡкрутного вєзєнья моєго, никоторыє их млсть пановє а приятєли мои, злаща их млсть пановє рады Вєликого кнѣзства Литовского, хотєчи мєнє з оного нєвинного вєзєня высвободит[4], єго млсти пна Ѣна Лопота, старостѵ[5] дрысского, з возным повєту Браславского и з шлѣхтою, людми заѣными и ѵчтивыми, до мєнє прислати рачили.

Которыє, приєхалши до мєнє за листом и злєцєнємъ их млсти панов литовских и видєчи таковоє моє ѡкрутноє вєзєнє и мордєрство ѡттол з оного дворца Щолнъского и з вєзєня, в котором єсми была, мєнє и дєвку[6] мою служєбную ѳєдору взяли вызволили и до Браславля зъ собою привєзли.

А шкоды и побранє маєтности, которое ми ся на ѡн час ѡт Костєнтина, Ѡстаѳъя Ѡстаѳъя[7], Ѡксєнтиа Злов Малинских и помочников // их в замку Тучинском стали, то єст мєновитє: скрынку, которая в коморє при мнє была, ѵ скрынцє лист вєновныі[8] дочки моєє пни Алєксандровоє Ваганов ское панєи Ганны Сємашковны, которым єє[9] мѵж пан Ваганов скиі вєно єи ѡправил, квит Гануса с Копов[10] на триста золотых чєрлєных[11] и на дванадцат локот шарлату, квит жида ѡстрозского Ланка на шєстдєсят коп грошєи литовскихъ, того ж жида квит, которым ѡн мєнє квитовал, иж ля заплатила єму за пна Костєнтина Сла Малинского, зятя своєго,

[1] Літеру «п» правлено.
[2] Літеру «є» правлено.
[3] Другу літеру «а» виправлено з літери «п».
[4] Літеру «в» виправлено з літери «з».
[5] Літеру «ѵ» правлено.
[6] Літеру «є» виправлено з літери «в».
[7] Повтор в оригіналі.
[8] Другу літеру «н» правлено.
[9] Літеру «є» правлено.
[10] Літеру «К» виправлено з літери «П».
[11] Літеру «н» правлено.

ко*п* сто три*д*ца*т*, квит Пастарнака Аира, жида ковелского, на пѣтна*д*ца*т* лашто*в* попелу, которы*и* ми ѡ*н* мел платити по дванадцати золотых лашть. Инших листо*в* а спра*в*, которых на то*т* час ѵспѣмнѣти (!) нѣ могла, але, приве*д*ши[1] собѣ на памѣ*т*, на ре*и*стрѣ списав*ш*и, на правѣ положу.

Сыкгнѣ*т* мо*и* власт*н*ы*и* золотых чирвоных, на котором была власная пѣча*т* моя вырита, в нем было ваги золотых[2] чирвоных шѣс*т*; пнзе*и*[3] готовых тисеча ко*п* грошѣ*и* литовских[4]; золотых чирвоных пѧтсо*т*; талѧро*в* полторы тисечи; ланцух золоты*и* роботы панцырѣвато*є*, в котором было ваги, кром роботы, золотых чирвоных двѣсте, а ѡ*т* роботы золотых три*д*ца*т* шѣс*т*; ланцух золоты*и* з бѣлым шмальцем, в нем важило золотых чирвоных сто, а ѡ*т* роботы дано золотых чирвоных пѧтъдесѧ*т*[5]; клѣино*т* золоты*и*, в котором былъ камѣн кгамаи*н*, коло него было ѵправлѣно камѣне*и* чотыри рубины а чотыри дыѧмѣнты с табличками, за то дано сто золотых полских; други*и* клѣино*т* золоты*и*, рубино*в* три а перел ѵриѧнских три великих, за то дано талѧро*в* шѣс*т*десѧ*т*; трети*и* клѣино*т* нѣбожчицы свѣкрови моѣ, которую королева ѣ млсть Ѡлена ѣ*и* дала, в нем был камѣн рубин, которы*и* нѣбожчик малжонок мо*и* шацовал собѣ сто золотых чирвоных; манели золотые панцырѣватые, за которые-*м* дала шѣстънадца*т* золотых чирвоных, другие манели золотые зъ с перлы великими ѵриански*ми*, за которые-*м* дала десѣ*т* ко*п* грошѣ*и*; перстенев золотых три с камѣнми еще пни ма*т*ки моѣ два с турко*м*, а ѡдин зъ кгамаино*м*ъ, // за тые три перстени дано три*д*ца*т* ко*п* грошѣ*и*; перстен, которы*и* мѣла[6] ѡ*т* ѣ королевое млсти Боны, зъ шаѳером, которы*и* шацую собѣ сто золотых чирвоных; перстен з рубино*м* и з дыѧмѣнто*м* з табличкою, за которого дала ѣсми золотых сорок; перстен зъ шаѳеромъ, дала ѣсми за него золотых двадца*т*; перстенев два з рубинами, дала[7] ѣсми[8] за них золотых три*д*ца*т*; перстен з дыѧмѣнто*м* ѡстры*м*, дано за него золотых пѧтдесѧ*т*; перстен з рубино*м*, которы*и* мѧ коштовал золотых три*д*ца*т*; ложок сребреных*ъ* тузино*в* два, дала ѣсми за них золотых сто; чарок сребреных шѣс*т*, в которых сребра двадца*т* гривен; кубко*в* дванадца*т*, в которых серебра гривен ѡсмънадца*т*; поѣс сребрены*и*, ѡбруч позлотисты*и* з ланцужко*м* позлотисты*м* и *з* шлалцо*м*[9], в котором в котором[10] серебра гривен три, за которого-*м* дала ко*п* пѣтнадца*т*; поѣс старосвецки*и* на ѡксамите чирвоно*м*ъ зъ занкгелем сребрены*м*, в котором серебра гривен три; поѣс сребрены*и* по ѡксамите чорно*м*, за которого-*м* дала ко*п* ѡсмъ; кошулка золотая с[11] перлы ѵриански*ми*, за которую ѣсми дала ѡсмъдесѧ*т* золотых

[1] Літеру «ш» правлено.
[2] Літеру «л» правлено.
[3] Літеру «з» виправлено з літери «ѣ».
[4] Першу літеру «и» правлено.
[5] Літеру «т» виправлено з літери «д».
[6] Літеру «Ѣ» правлено.
[7] Літери «ла» правлено.
[8] Літеру «ѣ» виправлено з літери «с».
[9] Так в оригіналі. Має бути «шмальцом».
[10] Повтор в оригіналі.
[11] Літеру «с» виправлено з літери «т».

полскихъ; другаꙗ кошулка[1] по тканицахъ вѣнєцкихъ, пєрлы и шлꙗгомъ сажона, в дому роблєна, которую шацую собє сорокъ конъ грошєи литовскихъ; трєтꙗа кошулка, по вєзєню чорномъ єдвабомъ сажона; с пєрлы, зъ шлꙗгомъ[2] и з золотомъ дротованымъ, которую собє шацую тридцатъ конъ грошєи литовских; кошулка и чєпєцъ тканицъ вѣнєцкихъ, напол золото зъ сєрєбромъ дротоватое, пєтнадцатъ конъ грошєи литовскихъ[3]; чєпєцъ пєрловыи тридцатъ конъ грошєи литовскихъ, чєпєцъ [п]лєтєныи золота дратованого и шолку чорного, сажоныи пєрлы ѳрꙗнскими, роботы домовое, которыи собє шацую пꙗдєсꙗтъ золотыхъ полскихъ, чєпєцъ на вѣнєцкихъ тканицахъ золотыхъ зъ ѳорботами, пєрлы сажонъ, которыи собє шацую тридцатъ конъ грошєи литовскихъ; брамка домовое роботы, по вѣнєцкои тканицы пєрлы ѳрꙗнскими сажона, с пунталми золотыми, которую[4] собє шацую шєстъдєсꙗтъ[5] золотыхъ полскихъ; брамка, по ѡксамитѣ // чорномъ пєрлы сажона ѳрꙗнскими, с пунталми и з шлꙗгомъ, в дому роблєна, которую собє шацую двадцатъ двѣ копє грошєи[6] литовскихъ; брамка[7], по ѡксамитє чорномъ пєрлы сажона, которую-м мѣла ѡт пни матки своєє, которую собє шацую дєсєтъ конъ грошєи литовскихъ[8]; брамка, по таблицы сребрєноu сажона пєрлы ѳрꙗнскими, с пунтꙗлꙗми, роботы домовое, которую собє шацую сорокъ конъ грошєи литовскихъ; брамка с пєрлы ѳрꙗнскими, с пунталми на талєтє[9], роботы домовое, которую собє шацую двадцатъ конъ грошєи литовскихъ; кошули, чєпєцъ, єдвабю чорного зъ золотомъ плєтєна (!), за то всє дала єсми дєсєтъ конъ грошєи; чєпцы два шолку чорного[10] плєтєныє, роботы домовое, которыє собє шацую по конъ двѣ[11], грошєи пєтнадцатъ; кошулєкъ моихъ ѳлꙗмскихъ, ѡсмъ, шацую собє каждую по грошєи двадцатъ чотыри; кошулєкъ колєнскихъ дєсєт, шацую собє каждую по грошєи двадцать чотыри; кошулъ пꙗтъ, которыє єсми робила ѳнуку своєму Михаилу Сємашку, из золотомъ, полотна ѳлꙗмского, каждаꙗ кошулꙗ по полторы копы грошєи; ему ж кошулъ колєнскихъ шєсть из єдвабомъ и з бєлю, каждаꙗ по грошєи сємдєсꙗтъ; ему ж хѳстокъ ѳлꙗмскихъ из золотомъ шитыхъ чотыри, каждаꙗ по грошєи сорокъ; брамки двѣ, ѡдна по ѡксамиту чорномъ, а другаꙗ по ѡтласу чорномъ, сажоны пєрлы чорными, за то-м дала чотыри талꙗри; лиштовъ[12] золотыхъ до кошулєкъ, дома вышиваныхъ, локоть дванадцатъ, на то вышло золота ѳунтъ, што собє шацую дєсєтъ конъ грошєи; завитє, ѡдно по ѳарботамъ золотымъ сажона, зъ пєрлы, из шмалцемъ, дома роблєно, которое собє шацую тридцатъ конъ грошєи; другоє завитъе ѡдного золота, за которое-м дала чотыри копы грошєи литовскихъ; трєтє завитє зъ золотомъ, зъ чорнымъ шолкомъ и з шлꙗгомъ, за которое-м

[1] Ці слова написано по витертому.
[2] Літеру «ꙗ» правлено.
[3] Першу літеру «и» правлено.
[4] Літеру «ю» правлено.
[5] Літеру «ъ» виправлено з літери «є».
[6] Літеру «ш» правлено.
[7] Другу літеру «а» виправлено з літери «у».
[8] Літеру «х» виправлено з літери «м».
[9] Літеру «є» правлено.
[10] Літеру «н» правлено.
[11] Першу літеру «в» правлено.
[12] Літери «лиш» правлено.

дала три копы грошєи; перєл нєроблєных за шєстдєсѧт копъ грошєи литовских; рубок зъ золотом до завитꙗ локот чотыри, куповало-м кождыи локоть по копє грошєи; рубка два, которыє єсми платила по двє копє грошєи; рантухов ѳлꙗмскихъ три, в кождом рантуху локти чотыри, а кождыи[1] локоть куповала єсми по грошєи двадцит чотыри; до ношєнꙗ єсти старосвѣцких ручников зъ золотом три, кождыи ручник шацую собє по коп чотыри; // тувалнꙗ ѳлꙗмскаꙗ домовоє роботы, шита чорным[2] шолкомъ из бєлю, шацую собє коп шєст; тувалєн колєнских, вышиваных бєлю из єдвабєм, з выризыванєм, чотыри, роботы домовоє, которыє собє шацую каждую по коп двѣ; до ношєнꙗ потрав ручников колєнских, вышиваных шолком чорным, шєст, которыє собє шацую по сту грошєи; ткацких ручников шєст по грошєи двадцат чотыри; домовых ручников пєтнадцат по грошєи дванадцат; ѡбрусов дєсѧть по грошєи ѡсмъдєсѧт домовоє роботы; долгих ѡбрусовъ[3] дєсѧт, которыє собє шацую каждыи ѡбрус по грошєи дєвєтдєсѧтъ; ѡбрусов ткацкихъ нєрозрєзованых аршинов пѧтдєсѧт, аршин по грошєи по грошє[4] дєвєть; ручников ткацкихъ[5], нєрозрєзованых, аршинов пѧтдєсѧт, аршин по грошєи пѧти; полотна ѳлꙗмского штучка[6], за которую-м дала коп ѡсмъ; полотна колєнского штучка, за которую-м дала коп чотыри; полотна кгалꙗру штучки двѣ, за которыє-м дала коп шєст; полотна ткацкого аршинов пѧтсот, кождыи аршин по грошєи чотыри; полотна домового кужелю аршинов пѧтсот, кождыи аршин по грошєи[7] пѧт.

Шубка ѡтласу чорного, куницами подшитаꙗ, котораꙗ мꙗ коштовала коп двадцат три; шубка ѳаилюндышу чорного, куницами подшита, котораꙗ ми коштовала коп сємнадцат[8]; ѡксамиту чирвоного нєроблєного локот двадцат, за которого-м дала коп двадцат[9] шєст, грошєи сорок; ѡтласу бєлого локот двадцать, за которого-м дала золотых сорок; ѡксамиту рытого чорного локот двадцат, локот[10] по двє копє куплєно; ѡксамиту чирвоного локот сємнадцат, локот по двє копє грошєи куплєно; шата моꙗ власнаꙗ ѳурстату чорного з оксамитом, коштовала ми коп ѡсмъ; мухоꙗр чорныи з оксамитом, которыи мꙗ кошътовал коп сємъ; сукнꙗ[11] ѳаилюндышу чорного з оксамитом, котораꙗ мꙗ коштова[12] копъ дванадцать; сукна ѳаилюндышу тєлистого нєроблє[но]го локот дванатдат (!), за которое-м дала за кождыи локот талꙗров по три; ѳаилюндышу гвоздикового нєроблєного локот дєсєть, брала-м єго талꙗров по три; ѳаилюндышу чорного локтєи сємъ, // локот по грошєи шєстъдєсѧт; ѳаилюндышу бурнатного нєроблєного локот дєсєт, локот по копє литовскои; постав люнскии сукна блакитного, за которыи

[1] Літеру «ж» правлено.
[2] Літеру «ч» виправлено з літери «у».
[3] Літеру «с» правлено.
[4] Повтор в оригіналі.
[5] Літеру «к» правлено.
[6] Літеру «к» правлено.
[7] Літеру «г» правлено.
[8] Літеру «н» правлено.
[9] Літеру «в» виправлено з літери «б».
[10] Літеру «л» виправлено з літери «к».
[11] Літеру «н» правлено.
[12] Так в оригіналі.

дала-*м* ко*п* пѣ*т*на*д*ца*т*; поста*в* сукна каразѣи бѣлоѣ, за которы*и* дала-*м* ко*п* сѣ*м*; двѣ шу*б*ки голыѣ чо*р*ных бѣло*к*, за которыѣ-*м* дала ко*п* дѣсѣ*т*; шу*б*ка завы*и*ко*в* лиси*х* голаꙗ, за которую-*м* дала ко*п* дванад*ц*ать; шу*б*ка бобровaꙗ голаꙗ, за которую-*м* дала ко*п* ѡсмъ; ша*п*ка ѡксамиту чо*р*ного, по*д*шитаꙗ собо*л*ми, за которую-*м* дала ко*п* ше*ст*; сукнꙗ дѣво*ц*каꙗ лю*н*скаꙗ з оксамито*м*, котораꙗ коштовала ко*п* чотыри; мухоꙗ*р* чи*р*воны*и* з оксамито*м* и с китаи*к*ою ко*п* пꙗ*т*; шу*б*ка кроликовaꙗ, сукно*м* мыши*н*ски*м* крытаꙗ сѣры*м*, коштовала ко*п* полтрѣти[1]; суко*н* дѣво*ц*ки*х* лю*н*ски*х* зѣлѣны*х* з оксамито*м* чо*р*ны*м* сѣ*м*, ка*ж*даꙗ по ко*п* чотыри.

Ко*в*ро*в* со*л*гацки*х* ше*ст*на*н*ца*т* (!), по жо*л*то*и* зе*м*ли дѣсѣ*т*, а по бѣло*и* шѣсть, за которыѣ-*м* дала ко*п* три*д*ца*т* шѣсть; запонъ[2] а*н*кгѣлѣи*с*ки*х* чотыри, за которыѣ-*м*[3] дала ко*п* три*д*ца*т*; скрынꙗ, в которо*и* цѣрко*в* поло*т*нꙗнаꙗ, которую то скрыню кнꙗ*з* ма*л*жоно*к* мо*и* шацова*л* собѣ со всими тыми ре*ч*ми цѣрко*в*ными, которыѣ в нѣ*и* были, пꙗ*т*со*т* ко*п* грошѣ*и* литовски*х*; в то*и* скрыни шкатулꙗ[4] была нѣвѣликаꙗ, в которо*и* шкатулѣ и*н*шиѣ ѡсобныѣ ѡбразы были, а ме*н*овитѣ: то ѣ*ст* ѡбразо*м* (!), сребро*м* ѡправѣны*х*, с каме*н*ми дорогими ше*ст*, которыѣ собѣ шацую ѡсмъсо*т* ко*п* грошѣ*и* литовски*х*; кре*ст*, которы*и* нѣбо*ж*чи*к* кнꙗ*з* ма*л*жоно*к* мо*и* снꙗ*л* с палѣ*ц*кого дворанина кнꙗ*з*ꙗ ве*л*икого моско*в*ского ꙋ би*т*вѣ Шу*и*ско*го*, золота ѡдного с каме*н*ми дорогими и *з* пѣ*р*лы коштов*н*ыми, которы*и* кре*ст* кнꙗ*з* ма*л*жоно*к* мо*и* шацова*л* собѣ триста рубле*и* дѣне*г* москов*с*ки*х*; крѣстъ ѡдного золота пни Ивановоѣ, по*д*ска*р*биноѣ дво*р*ноѣ, пни тю*т*ки моѣѣ, в нѣ*м* было три*д*ца*т* золоты*х* че*р*лѣны*х*[5]; ѡбра*з* Панагѣꙗ сребрѣнаꙗ позлотистаꙗ, в нѣ*м* сребра было гривѣ*н* три; ѡбраз, [ко]торы*и* ѣсми мѣла ѡ*т* пни ма*т*ки своѣѣ сребрѣны*и* позлотисты*и*, в котором было сребра гри*в*на; пан*ц*ыро*в* пꙗ*т*дѣсꙗ*т*ь, // которыѣ нѣбо*ж*чикъ кнꙗ*з*, ма*л*жоно*к* мо*и*, шацова*л* собѣ сѣ*м*со*т* ко*п* грошѣ*и* литов*с*ки*х*; пан*ц*ы*р* ѡ*т* пна Ꙗна Лопота, старосты-*с* дрыс*к*ого, которы*и* соби нѣбо*ж*чи*к* шацова*л* ѡсмъдесꙗ*т* ко*п* литов*с*ки*х* грошѣ*и*; бѣхтѣ*р*[6] на золотѣ, которы*и* собѣ нѣбо*ж*чикъ шацова*л* сто двадца*т* ко*п* грошѣ*и* литов*с*ки*х*; бѣхтѣри простых два, которыѣ собѣ шацова*л* нѣбо*ж*чи*к* пꙗ*т*дѣсꙗ*т* ко*п* грошѣ*и* литовски*х*; бодану, которую нѣбо*ж*чикъ[7] ꙋ битвѣ Шу*и*ского сно*л* с палѣ*ц*кого дворанина кнꙗ*з*ꙗ ве*л*икого москов*с*кого за сѣ*м*со*т* ко*п* грошѣ*и* литов*с*ки*х*; збро*и* блꙗховы*х* двадца*т* пꙗ*т*, которыѣ собѣ нѣбо*ж*чи*к* шацова*л* двѣстѣ копъ грошѣ*и* литовски*х*; збро*и*ꙗ блꙗхова*и*ꙗ, ѡдна ѡ*т* пна Ꙗна Лопота, старосты дрыс*с*кого, при нѣ*и* шо*р*цъ зъ зарука*в*ѣ*м*ъ, которую нѣбо*ж*чикъ зъ зарука*в*ѣ*м*, шо*р*цо*м*, зъ гѣлмо*м*, з наколѣ*н*ками шацова*л* собѣ ше*ст*дѣсꙗ*т* ко*п* грошѣ*и* литов*с*ки*х*; тѣгилꙗѣ*в* нѣбо*ж*чика кнꙗ*з*ꙗ Пѣ*т*ра Маса*л*ского Духнича, ѡ*т*цу (!) нѣбо*ж*чика кнꙗ*з*ꙗ ма*л*жо*н*ка моѣго, китаи*к*и блаки*т*ное дванадца*т*, котороѣ собѣ шацова*л* ма*л*жоно*к* мо*и* по шести ко*п* грошѣ*и* литов*с*ки*х*; скур лоси*х*, ꙋшитых на пахо*л*ико*в*, двадца*т* ѡсмъ зъ кгузами сѣрѣбра кова*н*о*го*, которую ка*ж*дую скуру нѣбо*ж*чи*к* кнꙗ*з* шацова*л* ко*п* ѡсмъ и грошѣ*и*

[1] Літеру «є» правлено.
[2] Літеру «з» виправлено з літери «л».
[3] Літеру «т» правлено.
[4] Літери «ка» правлено.
[5] Літери «чє» правлено.
[6] Літеру «х» виправлено з літери «з».
[7] Літеру «б» виправлено з літери «п».

сорок; каѳтаников замшовых, баволною перешиваных, сорок ѡсмъ, каждыи каѳтаникъ по грошеи семдесѧтъ два; жупанов каразеи блакитное, подшитые кгерлицею земленою, шестьнадцать, каждыи жупан по коп чотыри[1]; седел юхтовых турецкихъ барвѧных ѡсмъдесѧт пѧт з дѣдами юхтовыми и з монштоками и зо всими потребами, им шацунок по грошеи девѣтдесѧт ѡсмъ; седел ѡдиннадцат, крытых сукном каразеи[2] блакитное, зо всѣми до нихъ потребами, им щацунок по копъ три грошеи двадцать; седел ярчаков малеваных чотырнадцать, злотом и ѳарбами розными, с тебенками солгацкими, досыт коштовне ѡправлеными, ач без сребра крыты саѳѧном[3] чирвоным, до них метички саѳъѧновые жолтые, воилоки, саѳъѧном жолтым крыты, стрымена мосѧзовые, кождое седло зо всим коштовало коп пѧт грошеи // сорок шесть; сагаидаков дванадцат, любе кождои коштовало по грошеи семдесѧт шесть, ѳ кождом сагаидаку стрел по чотыри десѧтки, десѧтокъ купован по грошеи тридцать чотыри; таѳътуи бакгазеевые на два выробила (!) и штуку бакгазѣи, а кѳповано штуку по грошеи пѧтдесѧт три, а ѡт каждого таѳътуя плачоно ѡт роботы по грошеи шест; луки роботы киевское, кажды лук по коп три грошеи сорок ѡдин; сагаидак зо всим коштовал коп сем, грошеи пѧтдесѧт чотыри пнзеи пѧт; шабел барвѧных роботы могилевское двадцат, за каждую шаблю плачоно по три копе грошеи литовских; рѧд на ѡксамите чирвоном, сребром ѡправленыи с позлотою, за которого-м дала золотых сто; гелжбанть на конѧ, которыи мѧ коштовал сто сорок пѧт коп грошеи литовских; рѧд козацкии на чирвоном ѡксамите, серебром ѡправлен с позлотою, за которыи дала ѡсмънадцат коп грошеи литовских, рѧдов черкаских медѧных позлотистых дванадцать, кождыи рад куповано по две копе грошеи и по петнидцать (!) грошеи[4] литовских; наголовков турскихъ шест, за каждыи наголовок плачоно по семи золотых полских; ѡщепов полоцкое и веницкое роботы[5] двадцат, каждыи ѡщеп куповано по грошеи дванадцати; ѡщепов десѧт волынское роботы, кажды ѡщеп куповала по грошеи десет; шатер на трехъ друках, шит стодолою, цвилиху рабого, подшит белым цвилихом, полы цвилиху рабого, коштовал коп сто шестдесѧт чотыри; шатерец ѳгластыи малыи на ѡдном друку, коп ѡсмънадцат грошеи двадцать; простого полотна шатер, шопа на кони, в котором стоивало конеи ѡсмъ, коп две грошеи сорок; колебка, сукном чорным люнским крыта, которая ме коштовала[6] петнадцат коп грошеи литовских; каре[та], сукном ѳаилюндышу зеленого крыта, подшита бакгазеею, которая мѧ коштовала двадцат две копе грошеи литовских; котчии два по чотыри кони, сукном[7] зеленым[8] люнским крытых, которые мѧ коштовали до девѣти коп грошеи литовских; возов скарбных почворных, сукны чирвоными кгерличными крытыхъ, чотыри, которые мѧ коштовали по ѡсми коп грошеи

[1] Літеру «ч» виправлено з літери «л».
[2] Літеру «р» виправлено з літери «з».
[3] Ці слова написано по витертому.
[4] Літеру «ш» правлено.
[5] Літеру «т» правлено.
[6] Літеру «к» правлено.
[7] Літеру «н» правлено.
[8] Літеру «є» правлено.

литовских; шоры три, которыє мꙗ коштовали по сємн коп грошєи // литовских, шоров повшєдных ѡсмъ, которым цены спамєтати нє могу; сєдєл возничных шєст по копє грошєи; кон попєлꙗсты*и*, за которого-*м* дала коп тридцат; возники два, за которыє-*м* дала коп дєсєт; возников вороныхъ чотыри, за которыє-*м* дала золотых сто; иноходника два, ѡдин попєлꙗсты*и*, а другии тисавы*и*, за которых дала єсми коп тридцат.

Стада: свирєп сто шєстдєсят, жерєбцов трєтꙗков сорок, малых жерєбят двулєтков тридцат, такрочных жерєбят пꙗтдєсят; стада своєго возники чалыє, другиє брудносивыє чотыри».

И просила єє млсть кнєгинꙗ Андрєєвая Масалскаꙗ кнєжна Ганна Путꙗтинна сама и чєрєз сына своєго мєнованого пна Алєксандра Сємашка, подкоморєго володимєрского, жєбы таковоє єє млсти ѡповєданє и жалоба до книг кгродскихъ луцкихъ была записана.

Што ꙗ, казавши записати, и выпис с книг кнгни єи млсти казал дати.

Писан ѣ Луцку.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 16, арк. 126–131.

№ 63

1576 р., травня 28. Луцьк. — Скарга Єзофа Словинського, служебника ковельського урядника Кирила Зубцовського, до луцького ґродського уряду про несплату штрафу підданими Андрія Павловського, Яна Тупичовського і Яна Федоровича із села Волки Федорової, присудженого копним судом за те, що вони двічі не вийшли на копу для доведення невинуватості сільської громади у справі крадіжки худоби у дубенського підданого Юхна Гриневича під час татарського нападу в 1575 році

Року OS [76] мсца маꙗ КИ [28] днꙗ

Присылал на врꙗд замку гсдръского Луцкого до мєнє, Михаила Вилгорского, подстаростєго луцкого, ѡт єго млсти кнзꙗ Богуша Корєцкого, воєводы зємлѣ Волынскоє, старосты луцкого, браславского и вєницкого, врꙗдникъ єго млсти кнзꙗ Андрѣꙗ Михаиловича Курпъского ковєлскии[1] пан Кирило Зубъцовскии служебника своєго Σзоѳа Словинского[2], ѡповєдаючи и жалуючи, иж, дєи:

«Року прошлого сємъдєсят пꙗтого под часъ в нєбєзпєчности забєгу ѡт поганства татар сталасє шкода подданому пна Кирила Зубъцовского дѣбєнскому Юхну Гринєвичу в покрадєню быдла рогатого: волов трох, ꙗловиц двохъ, ѡ што, дєи, право копъноє сказало и[3] присудило на подданых пна Андрѣꙗ Павловского, ЂАна Топичовского и ЂАна θєдоровича[4] з сєла Волки[5] θєдоровы за нєвысыланє и нєвыхожєнъє на право копноє копъ пꙗт грошєи литовских, а навєзки другую копъ пꙗт и рокъ заплатє двѣ нєдѣли положили. Которое, дєи, заплаты и до сєго часу подданому пна Зубцовского нє ѣчинєно».

[1] Літеру «є» правлено.

[2] Літеру «и» виправлено з літери «а».

[3] Літеру «и» вписано між словами.

[4] Літеру «є» правлено.

[5] На літерах «Во» чорнильна пляма.

А так ѡн, заховываючисѧ в томъ водълє права, постановивши судєи права копного и людєи ѡбч[их]ъ на врядє, просил, абы сознанє ихъ до книг замковых было записано.

Которыє мужи, людє пновъ розных, постановившисє ѡбличнє пєрєдо мною на врядє, то єст подданыи єго млсти ѡтца ѳєдосиа, владыки володимєрского, з Бєлашова Иѡв Курилович а подданыи пна Михаила Дрозденьского Гриц Листопадович з Дроздєн и подданыи пна Василя Гулєвича, воиского володимєрского, з Любитова ѳєдєц Волосович а подданыи // єго млсти кнзя Андрѣя Михаиловича Курпъского Ѣрославского з Колодєжна Василь Ѣрошєвич а подданыи єго млсти кнзя Андрѣя ѳєдоровича Головнѣ Ѡстрожєцкого ѕховицкии Тимко Макарович до книг замковых сознали тыми словы, штож:

«Року прошлого семдесят пятого в нєбєзъпєчности забєгу ѡт погаиства татар сталасѧ шкода подданому пна Кирила Зубцовского, врядника ковєлского, дубєнскомѕ Юхну Гринєвичу в покрадєню пятєрга быдла рогатого: воловъ трох, ялович двухъ. Ѣкож за ѡбосланємъ пна Кирила Зѕбцовского, будѕчи поблизку в сусєдствє водлє стародавного а звыклого ѡбычаю и повинности, зшодшисѧ на право копное всѣ мужи з сєл помєнєных Любитова, Дѕбъна и Колодєжна ку ѡпыту шкоды, которая сѧ стала подданому пна Кирила Зубцовского[1] дѕбєнскому Юхну Гринєвичу, а з села Волки[2] ѳєдоровы[3] нихто нє вышол, которыє тєж повинни з нами на право копъное выходити, якож и повторє, зложивши рокъ тым жє всѣмъ селом, вышеи мєнєнымъ, водлє звыклого ѡбычаю и стародавное повинъности зоитисѧ на копѕ ку присѧзє, ѡбославши и давши знат чєрєз людеи ѡбчих пана Зубцовского ѡ рокѕ[...][4], положономъ сєлу Волцы ѳєдоровои, пну Андрѣю Павловскому, врядднику пєрєвалскому, а пну Ѣну Тупечовскому и пну Ѣну ѳєдоровичѕ, абы ѡни подданых своих и сами зъ дворов своихъ водлє стародавного а звыклого ѡбычаю и повинности ку ѡпыту и присѧзє на право копное выслали, и присѧгу всѣ сполнє з нами вчинили, якож[5] и ѡ шкоднику того Юхна в сєлєх своих нє вѣдают.

А так с того сєла Волки яко на пєрвшии рок, такъ и повторє до права копного ку присѧзє никого нє высылали, а так мы и всѧ копа, которыє сѧ там были зобрали, заховываючисѧ в томъ водлє ѡбычаю права копного за нєвыхожєнє на право з Волки ѳєдоровы, ку тому сєлу Волцы присудили за покрадєнє трєх воловъ и двух ялович яко за быдло доморослое пят копъ грошеи литовских заплатити, а навязки другую пят коп грошеи всказали, и на том ѡт Юхна пєрєсуд взяли[6] и рокъ заплатє двѣ нєдѣли положили.

Ѣкож пан Андрѣи Павловскии, пан Ѣнъ Тупичовскии и пан Ѣнъ ѳєдорович ѕжили подданого пна Кирила Зубцовского прозбами своими Юхна, абы з обѕ сторон право ѡбчое мужеи посторонних зозвавши, на том засадили и штобы сѧ с права ѡбчого ѡт насъ [ска]зало, // на том пєрєстати мєли. Ѣкож[7] мы, будѕчи ѡбосланы з обу сторон за жаданємъ пна Андрѣя Павловского, пна Ѣна Тупечовского и пна

[1] Літеру «к» правлено.
[2] Слово правлено.
[3] Слово правлено.
[4] Слово правлено нерозбірливо.
[5] Літери «кож» правлено.
[6] На літері «в» чорнильна пляма.
[7] Літеру «ж» правлено.

Ꙗна θедоровича и тєж пна Кирила Зубъцовского, зшодчиса на право ѡбъчоє, сказали и присѵдили за нєвыхожєнє на право копное на том же сєлє Волцы, абы заплату за шкодѵ подданому пна Зубцовского Юхну Гринєвичу ѵчинили, яко и [пє]рвеи[1] на правє копномъ сказали. А што пєрєсуд взявши, тоє сказанє ншє тут на врядє в. мл. сознаваєм и половицѵ пєрєсѵдѵ ѡтдаєм».

А так ж, Михаило Вилгорскии, подстаростии луцкии, половицѵ пєрєсудѵ взявши, за прозбою служебника пна Кирила Зубцовского Σзоѳа Словєнского сознанє тых людєи, вышєи помєнєныхъ, до книг замковых записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 16, арк. 176 зв.–177.

№ 64

1576 р., травня 30. Луцьк. — Оповідання Богдана Селецького перед луцьким ґродським урядом про втрату його батьком Іваном Селецьким привілею на материстий маєток Жоравники під час татарського нападу 1575 року

Того ж мсца мая Л [30] дня

Приєздил до мєнє Михаила Вилгорского, подстаростєго луцкого, ѡт єго млсти князя Богуша Корецкого, воєводы землѣ Волынскоє, ст[а]росты луцкого, браславского и веницкого, пан Богдан Селецкии, ѡповедаючи имєнєм пна Ивана Селецкого, ѡтца своєго, иж деи:

«Тых нєдавных часов тоє ѡсєни прошлоє в року минулом сємдесят пятом татаровє, которыє нємалую шкодѵ, пришедчи, в зємлѣ тои Волынскои ѵчинили, перед которыми, деи, пан [ѡт]ец мои, и маетности мало взявши, з дому своєго лєдво самъ ѵехал. То пакъ по ѡтєханю пна ѡтца моєго тыє нєприятели татаровє, // приєхавши до имєня пна ѡтца моєго Сєльца, всє имєнє и двор зо всѣмъ на всє на корен выпустошили и ѡгнємъ выпалили. В котором домѵ и маєтност ѵсю, што ѡдно пан ѡтец мои, ѵтекаючи, ѡтбєгъ, татаровє побрали а иншую попалили, где ж, деи, мєжи тою ж маетностю своєю в том домѵ своємъ пан ѡтец мои и скринки с привилємъ и зо всєю справою, которую ѡдно колвєкъ пан ѡтец мои мѣлъ на имєнє матєристоє Жоравники, ни за чим иншимъ, ѡдно за вєликимъ кгвалтомъ, а илє впрудцє а нєвѣдомє тот нєприятєль припал, взяти запамєтал. И нѣтъ ведома, єстли тую скринкѵ с тым привилємъ и з ыншими листами восполокъ[2] с тою маетностью пна ѡтца моєго, там ѡсталою, спалили або где ж колвєкъ задили, ѡдно ся, деи, част листов, ѡ[3] которых пан ѡтец мои нє вѣдал, ѡстала ѵ сєстры пна ѡтца моєго а тютки моєє пнєє Львовоє Ръжищовскоє. И ачъ бы, деи, того давно пан ѡтец мои до в. мл. яко до ѵрядѵ донєсти и ѡ том вѣдати вшеи млсти дати нє ѡмєшкалъ, ѡдно, иж ѡт Бога вєликою хоробою был навежон, якож и тепер єщє ку пєршому а зуполному здоровю єщє приити нє может. А мєнє тєж на тот часъ при єго млсти пну ѡтцѵ моємъ нє было, про тую причину пан ѡтец мои вшеи млсти ѡ том вѣдати зараз дати нє могъ.

А такъ ж, яко будѵчи посланыи ѡт єго млсти пна ѡтца моєго, прошу, абы то вша млсть до книг кгродскихъ записати казал».

[1] Літери «пє» пошкоджено при прошнуровуванні книги.

[2] Першу літеру «о» правлено.

[3] Літеру «ѡ» правлено.

Ꙗ, выслухавши ѡповѣданє тоє, которое пан Богдан Сєлєцкиі ѡт пна ѡтца своєго чинил, до книг кгродских луцкихъ записати казал.
ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 16, арк. 181 зв.–182.

№ 65

1576 р., липня 21. Луцьк [1576 р., липня 19. Луцьк]. – Дарчий лист князівни Мар'ї Андріївни Масальської чоловікові Костянтину Єло Малинському на право отримання 3000 польських золотих, заборгованих королівською скарбницею її батькові, котрий, несучи військову службу на московському кордоні, за власний кошт утримував роту в кількості ста вершників

Року OS [76] мсца июлꙗ КА [21] днꙗ

Пєрєд нами, Михаилом Вильгорским, подстаростим, а Григорємъ Данилєвичом, судею, врꙗдники кгродскими судовыми повєту Луцкого, ставъши ѡбличнє в замку гсдрскомъ Луцком, єє млсть пани Костєнътиноваꙗ Словаꙗ Малинскаꙗ кнжна Марꙗ Андрѣєвна Масалского ѡповѣдала и доброволнє вєдлє листу запису своєго, ѡт нєє под печатью єє и под печатми людеи зацныхъ малжонку єє пну Костєнътину Малинскому даного, вызнала и просила, абы тот листъ вычитан и въ книги кгродскиє луцкиє ѕписанъ.

Которог[о] мы, ѡглєдавши, пєрєд собою читати казали, и такъ сꙗ в собє маєть:

«Ꙗ, Костєнтиноваꙗ Словаꙗ Малинскаꙗ Марꙗ Андрѣєвна Масалског[о], вызнаваю сама на сєбє и ꙗвно чиню сим моим листом, хто бы хотел тог[о] вѣдати, нинєшним и на потом будѕчимъ, штожъ пєрвеи сєго часов нєдавнопрошлых нєбожчикъ ѡтец мои кнꙗзь Андреи Пєтровичъ Масалскии за пановаꙗ гсдрꙗ ншого зошлого славнοє и свꙗтоє памєти Жикгимонта Августа, короля полского и вєликого кнꙗзꙗ[1] литовского, за росказанємъ и листы короля єго млсти, маючи приповѣданьє на роту на сто конеи, и, будѕчи ротмистром, вєрнє а цнотливє през колько лѣтъ вставичнє[2] на Въкраинє на границахъ московскихъ гсдру королю єго млсти и Рєчи Посполитои служил. А за то из скарбу гсдрꙗ и короля // єго млсти[3] заплаты готовоє николи мєти нє могъ, только до ѡдданьꙗ и до заплаты на пєвную суму на три тисꙗчи копъ гршеи квиты єго кролєвскоє млсти и гєтъманъскиє в себе ѡдержалъ. И длꙗ тог[о], заставуючи власныє имєньꙗ свои, свим[4] товарищом своимъ своими власными пнзми заслужоноє платити мусел, за чим ку вєликои шкодє и втратє пришолъ. И, нє справивши тыхъ грошєи и заслужоного своєго в скарбє короля єго млсти, с того свѣта зшолъ, што ширеи и достаточънєи на листехъ короля єго млсти и тєж на листехъ гєтъманскихъ єсть ѡписано.

Котораꙗ сума заслужонаꙗ нєбожчика ѡтца моєго кнзꙗ Анъдрєꙗ Масальского, въ скарбє короля єго млсти зосталаꙗ, ꙗко власныи долгъ по ѡтцы моємъ, на мєнє, ꙗко власного потомка, правом прирожонымъ пришла и спала. А такъ ꙗ, нє могучи сама в скарбє короля єго млсти тоє сумы, вышъшеи мєнєноє, трехъ тисꙗчеи копъ гршеи выправити, а зъвлаща, дознавши єсми до сєбє по пану Костєнтину Михаиловичу Слу Малинскомъ, по малжонку моємъ, ласкавую[5] и правъдивую млсть[6] малжєнскую, и,

[1] Літери «зꙗ» виправлено з літер «ства».
[2] Першу літеру «в» правлено.
[3] Літеру «и» правлено.
[4] Так в оригіналі.
[5] Обидві літери «а» правлено.
[6] Літеру «т» правлено.

хотꙗчи єг[о] напєрєд до сєбє вєрнымъ и ласкавымъ малжонкомъ мєти, с поволности и службъ моихъ и вєрноє млсти малжєнскоє тую суму власную, нєбожчика ѡтца моєго заслужоную, в скарбє короля єго млсти три тисꙗчи копъ гршєи водлє листов єго кролєвскоє млсти, пну Костєнтину Злу Малинскому, малжонку моємѹ, даю, дарую и вєчнє сим листом моим записую и всє право своє, листы гсдрьскиє[1] и[2] гєтманскиє[3], на тую суму налєжачиє, вжо єсми до рукъ єго ѡддала и всє право своє на єго влила, ничого с тоє сумы на сєбє, на дєти и потомки и крєвныє мои нє зоставуючи[4]. Маєт пан Костєнтинъ Малинскии, малжонъкъ (!) мои, тоє сумы, вышъшєи мєнованоє, ѡт мєнє ємѹ вєчнє записаноє, за тым правом моим в скарбє короля єго млсти доходити и выискивати, а, выискавъши тую суму, волєнъ ѡнъ тымъ всим шаѳовати ꙗко власност свою, // а ꙗ вжо сама, дѣти и потомки мои и нихто з близких моих никоторыми причинами, ани вымисламы тоє сумы пнзєи на нємъ самом и на потомкохъ єго поискивати нє маєть вєчными часы.

И на то дала єсми пну Костєнътину Злу Малинскому, малжонку моєму, сєсь мои листъ под моєю пєчатью и длꙗ лєпшого сведомꙗ просила єсми ихъ млсти пановъ и приꙗтелєи моихъ ѡ приложєньє пєчатєи, єго млсти пана Сєнюты Лꙗховецкого, воиского крємꙗнєцъкого, пана Анътона Ꙗловицкого, пна Михаила Павловича, пана Ивана Сєнюты Хмєлєвского, пна Василья Павловича, пна Павла Корытєнского, пна Ѡстаѳъя Свищовского[5] а пна Андрєꙗ Кивєрєцкого, которыє за ѕстною прозбою моєю пєчати свои до сєго моєго листу приложити рачили.

Писанъ в Луцку, лѣта Божого нарожєнꙗ тисꙗча пꙗтсот сємдесꙗт шостого, мсца июлꙗ дєвꙗтогонадцать днꙗ».

А такъ мы, припустивши ку вєдомости[6] своєи врꙗдовои, тоє ѡчєвистоє а доброволноє сознаньє и листъ записъ єє млсти пнєє Костєнтиновоє Малинскоє пнєє Мари кнжны Анъдрѣєвны Масалского с початку аж до конца до книгъ кгродскихъ луцкихъ записати каꙋ ꙗли.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 16, арк. 308–309.

№ 66

1576 р., серпня 2. Луцьк. – Скарга королівського маршалка Олізара Кєрдея Мильського до луцького ґродського уряду на володимирського войського Василя Гулевича, котрий наслав на маєток Твердині своїх підданих, які забили на смерть його служебника Петра Дуновського, пограбували і побили селян, а немовля одного з них спалили

Лѣта Бож. нарож. АФОS [1576] мсца августа В [2] днꙗ

Пришодчи на врꙗд кгродскии луцкии до мєнє, Михаила Вильгорского, подстаростєго луцкого, ѡт єго млсти кнзꙗ Богуша Корецкого, воєводы зємъли Волынскоє, старосты луцкого, браславског[о] и вєницкого, єго млсть пан Ѡлизар

[1] Літеру «є» правлено.
[2] Літеру «и» правлено.
[3] Літери «гє» правлено.
[4] Літеру «в» правлено.
[5] Літеру «в» правлено.
[6] Літеру «в» правлено.

Кирдєи Мылскиu, маршалокъ его кролєвскоє млсти, жаловал и ѡповєдал вєлико ѡбтяжливє на пна Василья Гулєвича, воиского володимєрского, тым ѡбычаєм, иж дєи:

«Року тєпєр идѵчог[о] тисяча пятьсотъ сємъдєсятъ шостого, мсца августа пєрвого дня, в сєрєдѵ, пан Василєи Гулєвич, воискиu володимєрскиu, моцно кгвалтомъ слугъ, боярь[1], подданых и многих помочников своихъ з рѵчницами, з луки, з рогатинами и з ынъшим многим розным ѡружъєм на имєньє моє Твєрдынь наслалъ, которыє, дєи, слуги, боярє, подданыє и помочники за кгвалтовным насланьєм его дом подъданого моєго на имя Павла спалили, а слугу моєго почтивого шляхътича[2] Пєтра Дѵновског[о], которыи єхал з Литъвы, з ымєнья моєго Шєшєль, и вєзъ мнѣ пятьсотъ копъ грошєи литовскихъ, забили и, насъмєрътъ заморъдовавъши, тамъ жє ѵв огонь ѵкунули (!), а тыє пинязи пятьсотъ копъ грошєи взяли. Которог[о], дєи, мєнованого слугу моєго, вжо наполы згорилого, з огня выгрєбли, коня з возом и с хомутомъ взяли, которыи, дєи, конь кошътовал пять копъ грошєи литовскихъ, а на возє[3] побрали ѡпанчу, шаблю, сагаидакъ, рогатину. И в тотъ жє, дєи, часъ в том жє дому того мєновано г[о] подъданого моєго дитя малоє ѡт пєръсєи спалили, которого, дєи, и знаити нє могли.

34. Печатка володимирського войського Василя Гулевича (1576 р.)

К тому, дєи, на тотъ часъ боярина моєго твєрдинског[о] на имя Ивана и сєстрєнца єго θєська, наєхавши кгвалтовнє на дом єго, з лѵка пострєлили, такжє и жону Иванову збили, змордовали и зъкгвалтовали, ѡтъ которог[о], дєи, зранєнья и змордованя нє вѣдомо будѵть ли живы. И в тотъ, дєи, час взяли в того боярина моєго твєрдинског[о] Ивана ѵ коморє з скрини готовыхъ сто копъ гршєи литовских, єрмякъ ѵтєръѳиновыи, лисы подъшитыти, жупан ѵтєръѳиновыи чорныи, єрмякъ бєлыи каразѣевыи, колпак бурнатныи, лисы подъшитыи, а жоны, дєи, єго сананов з оксамитом чотыри, ѡдин зєлєныи ѵтєрѳиновыи, // другии люнскии блакитныи, трєтии влоскии чирвоныи, а чєтвєртыи чорныи ѵтєръѳиновыи, и иншого платья бєлого нємало.

ѵ другого боярина, дєи, моєго твєрдиловского (!) жъ ѵ Матысѵ взяли ѵ дому єго з скринькою готовыхъ пятьдєсятъ копъ грошєи, на грядє єрмякъ люнскии блакитъныи, сукню жоны єго чирвоную люнскую и инъшихъ, дєи, рєчєи нємало.

А в дому, дєи, подъданого моєго Павловомъ рєчєи попали[4]: готовых двадцать копъ грошєи литовъскихъ, суконь люнскихъ блакитныхъ двѣ, плахотъ чирвоныхъ три, мяса полътєи чотыри, муки маu двѣ и инъших рєчєи, хѵстъ бєлыхъ нємало.

И просил єго млсть пан Ѡлизар Киръдѣи Мыльскиu, маръшалокъ єго кролєвскоє млсти, абы то было записано.

---

[1] Літеру «ня» правлено.
[2] Літеру «ш» правлено.
[3] Літеру «в» виправлено з літери «з».
[4] Так в оригіналі. Має бути «пропали».

А такѡ ꙗ тую жалобу и ѡповѣданьє єго млсти до книг кгродских луцких записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 16, арк. 341–341 зв.

№ 67

1576 р., вересня 4. Луцьк. — Скарга Бориса та Іони Охлоповських до луцького ґродського уряду на ковельського урядника князя Андрія Михайловича Курбського Кирила Зубцовського, який під час їхнього повернення з Луцького ярмарку напав на них зі слугами на поромі, поранив Іону, Бориса скинув у воду, а під час нападу у них загинуло багато куплених речей, та зізнання луцького возного Андрія Сикорського про огляд постраждалих

Року OS [76] мсца сєнтєбра Д [4] днꙗ

Пришєдчи на вꙑрядъ кгродьскиѝ луцкиѝ до мєнє, Михаила Вилъгорского, подстаростєго луцкого, зємꙗнє гсдрскиє повєту Луцкого пнъ Борис а пнъ Иѡна Ѡхлоповскиє[1] жало[ва]ли и ѡповєдали тым ѡбычаємъ, ижъ дєи:

«Днꙗ вчорашнєго, въ понєдѣлокъ[2], мсца сєнътєбра трєтєго, будучи намъ тут в мѣстє Луцкомъ на ꙗрмарку, и кгды[3], дєи, вже, потрєбы свои справивъши, до дому своєго єхати хотєли, и на поромъ за Глушъцємъ зсєли, то пакъ, дєи, в тотъ часъ, нѣтъ вєдома длꙗ[4] которое причины, припадши до на[с][5] зъзадѡ тамъ жє на тотъ поромъ, врꙗдникъ єго млсти кнзꙗ Анъдрєꙗ Михаиловича Куръпского ковелскиѝ // панъ [Кирило][6] Зубъцовъскиѝ з слугами и с помочниками своимѝ почалъ на насъ бити и рубати, такъжє, дєи, мєнє, Иѡнѡ, збилъ и зранил, а мєнє, Бориса, с порому ѡ воду в Глушоц ѡпъхнулъ. И в тотъ, дєи, часъ ѡ насъ рєчєи нємало погинуло, а мєновитє: ѡднорꙗдокъ шарыѝ муравъскиѝ, кожухъ бєлиныѝ новыѝ, сагаидакъ з лукомъ и зо въсим на всє, бєлужины ѳунтовъ дєсꙗт рыбъ вꙗлыхъ за [...][7] грошєи, к тому сокирка и шапокъ новыхъ, по сємь грошєи куплєныхъ, двѣ».

И просилъ панъ Иѡна Ѡхлоповъскиѝ на ѡглєданьє зранєнꙗ своєго ѡ возного.

Ино-мъ ꙗ єму на то з урꙗду дал возного повєту Луцкого Анъдрєꙗ Сикоръского, которыѝ, ставши пєрєдо мною, до книгъ кгродскихъ луцкихъ созънал тыми словы, иж:

«Сєго днꙗ, в олторокъ, мсца сєнтєбра чєтвєрътого днꙗ, маючи ꙗ при собє шлꙗхту людеи добрыхъ, то єсть пана Михаила Сєръбина Кобєцкого а пана Богдана Лозицкого, ѡглєдалъ и видєл єсми ѡ пна Иѡны Ѡхлоповъского в головє рану рубаную шкодливую, а на руцѣ лєвои рану битую синюю».

И просили пановє Ѡхлоповъскиє, абы то было записано.

---

[1] Літеру «в» правлено.

[2] Літеру «Ѣ» правлено.

[3] Літеру «ы» виправлено з літери «и».

[4] Літеру «ꙗ» правлено.

[5] Літеру «с» пошкоджено при прошнуровуванні книги.

[6] Місце залишилося незаписаним.

[7] Текст написано нерозбірливо.

35. Одяг селян XVI ст. Документальна реконструкція художника С. Шаменкова

36. Одяг селянки XVI ст.
Документальна реконструкція художника С. Шаменкова

37. Одяг озброєного селянина XVI ст.
Документальна реконструкція художника С. Шаменкова

38. Одяг озброєних селян XVI ст.
Документальна реконструкція художника С. Шаменкова

39. Ліворуч: одяг шляхтича XVI ст.: чорний ярмяк із золотими шнурами, коричневий жупан. Праворуч: одяг луцького земського судді Гаврила Васильовича Бокія Печихвостського: шуба з горностая, покрита китайкою, вбрання з червоного файлюндишу, сірий жупан з візерунчастого атласу, підперезаний оксамитним поясом. Документальна реконструкція художника С. Шаменкова

А такъ ꙗ тую жалобу ѡповѣданьє ихъ и сознанье возного до книгъ кгр*о*дскихъ луцких записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 16, арк. 390 зв.–391.

№ 68

1576 р., вересня 7. Луцьк. — Скарга Януша Угриновського до луцького ґродського уряду та повітового сеймика на Богдана Селецького і Богдана Виґуру, які під час сеймика побили і пограбували його слуг, та зізнання повітового возного Григорія Красносельського про огляд заподіяних потерпілим ран

Року OS [76] мсца сентѣбра 3 [7] дня

Будучи ихъ млсти паномъ радам, дыкнитаромъ, врꙗдникѡм земъскимъ и дворънымъ и всѣму рыцѣръству, шлꙗхтє, ѡбыватєлємъ земли воєводъства Волынъского на соимику повѣтовом в замку Луцкѡм року и дня, даты вышеи мєнєное, пред ихъ млстью всѣми станы въ колє рыцѣръскомъ и пєрєдо мною, Михаилом Вильгоръскимъ, подстаростим, єщє будучимъ на тот часъ в замъку Луцкѡм ѡт єго млсти нєбожчика князꙗ Богуша Корецкого, воєводы земли Волынъское, старосты луцкого, браславъского и вєницкого, ѡповѣдалъ и ѡбтєжливє жаловалъ панъ Ꙗнушъ Ꙋгриновъскии на Богъдана Сєлєцкого и на помочника єго Богдана Викгуру и на инших многихъ єму знаємыхъ и вѣдомыхъ помочъниковъ єго, иж деи:

«Днꙗ вчорашнєго, с чєтвєръга на пꙗтницу, будꙋчи будучи[1] мнє в єго млсти князꙗ Маръка Сокольского, брата своєго, на бєсєдє с паномъ Даниломъ Костюшкєвичом, а иж ꙗ, нє могучи болшеи вжє в дому князꙗ Соколского быти, пошолъ єсми до господы своєє, а панъ Данило єщє сꙗ тамъ былъ зосталъ. И, [ѡт]ходꙗчи[2] ѡттоль, зоставилъ єсми былъ при нємъ, ꙗко при пр[ия]телю[3] своємъ, слугъ своихъ на имꙗ Авъгуштына Анъдрєєвъского, Станислава Качинъского, Барътломєꙗ Тупальского, Ꙗна Ꙗблонъского, Станислава Славинъского, мєжи которыми слугами моими былъ тєж слуга єго млсти князꙗ Марка Сокольского Вацлавъ Крушинъскии, абы єго ѡттоль до господы ѡтпровадили за Глушец. И кгды въжє, ѡтпровадивши єго, шли до мєнє ꙗко до пана своєго, тот помєнєныи звышъ панъ Богданъ Сєлєцъкии и с помочником своим // Богданомъ Викгурою, з ынъшими многими помочниками своими, єму добрє вѣдомыми и знаємыми, выръвавъшисꙗ в нєвѣдомости вночи зъ заꙉлъка, мєнованыхъ слугъ моих на дорозє доброволноу на ꙉлицє Великоу звыклоу, которая идєт ѡт броны Вєликоє Стыровоє до Глушъца, нєдалєко мосту замъкового, там жє, нє маючи до нихъ жадноє причины, ани розмовы, крикнули на них биу, забиу, которых слугъ моих ѡкрутнє позбивали и поранили, с которых, деи, ранъ нє вѣдаю, єсли будут живы.

При которомъ збитью и зранєнью ихъ сталосꙗ имъ шкод нємало на тот часъ, а мєновитє то єсть: Станиславу Качинъскому золотых десꙗт з мєшком, кордъ, шапка;

[1] Повтор в оригіналі.

[2] Літери «ѡт» пошкоджені при прошнуровуванні книги.

[3] Літери «ия» пошкоджені при прошнуровуванні книги.

Авъкгуштыну Анъдрѣевъскому полчєтвєрта золотого, кордъ, шапка; ѳ Вацлава Кгрушинъского[1] кордъ, шапка; ѳ Баръtломєя[2] Тупильского (!) кордъ, шапка. Ꙗкож на ѡглєданьє слугъ своих просил в мєнє панъ Ꙗнушъ Угриновъскии[3] ѡ возного.

На што єсми єго млсти придал возного повєту Луцкого Григоръя Красносєлского[4], которыи, ѡглєдавши слугъ того ж днꙗ и даты, вышъшєи писаноє, до книгъ кгродских луцких ку записованью в тыє слова созналъ, иж:

«Будучи ꙗ приданыи ѡт вашєи млсти, панє подстаростии, пану Ꙗнушѳ Ѳгриновъскому, маючи ꙗ при собє шлꙗхъту людєи добрых, служєбника ѡт єго млсти пана Василья Загоровского, кашталяна браславъского, пана Сємєна Хмару а пна Ꙗна Лѣтыновъского, ѡглєдал єсми слугъ єго млсти пана Ꙗнуша Ѳгриновъского. Ѳ Станислава Качинъского видєл єсьми двѣ раны в головє тꙗтых и ѳхо ростꙗтоє наполы, палєцъ в руки лєвои ростꙗтыи, рана тꙗтаꙗ мєжи плєчима; ѳ Станислава Славинъского видєл єсми рану тꙗтую жъ шкодливую в головє над ѡкомъ лєвым; ѳ Вацълава Крушинъского, служєбника єго млсти кнзꙗ Маръка Сокольского, видєл єсми рану вдарєную на ꙗгодє правои и бровъ та[ко]жъ ростꙗтаꙗ.

Коториє слуги, вышъшєи поменєныє, повєдили мнѣ, ижъ, дєи, насъ на дорозє доброволноu на ѳлици Вєликоu звыклоu, кгды єсьмо шли до пана своєго, ѡтпровадивъши пана Данила Костюшкєвича до господы єго, нє маючи з нами розмовы, выръвавшисꙗ с кута зъ заѳлкѳ[5] вночи, Богдан Сєлєцкии з Богданомъ Викгурою, с помочником своимъ, которого добрє ѳв особу знаємъ, и з ынъшими многими помочниками своими, єму добрє самомѳ знаємыми // и вѣдомыми, позбивали и поранили насъ. Шкоды сꙗ нам ѡт них на тотъ часъ стало, ꙗко сꙗ звышъ помєнило, што часу права на рєистрє и на позвєхъ показати будємъ готовы».

А такъ ꙗ тоє ѡповєданьє пана Ѳгриновъского и возного сознанье до книгъ кгродскихъ записати єсми[6] росказалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 16, арк. 394 зв.–395 зв.

№ 69

1576 р., вересня 12. Луцьк. – Скарга Івана Селецького до луцького ґродського уряду на Януша Прокоповича Угриновського, який побив і пограбував сина Богдана, відправленого в місто Луцьк для купівлі на ярмарку хутра і суконь для дочок та замовлення для них золотих перстнів у луцького золотаря

Лѣта Божк. нарожк. АФОS [1576] мсца сєнтєбра ВІ [12] днꙗ

Пришодъчи на врꙗдъ кгродскии луцкии до мєнє, Михаила Вилгоръского, подстаростєго луцкого, земєнинъ гсдръскии повєту Луцкого панъ Иванъ Сєлєцкии жаловал и ѡповєдал велико ѡбтєжливє и плачливє на пана Ꙗнуша Прокоповича Ѳгриновъского тымъ ѡбычаємъ, ижъ дєи:

[1] Літеру «у» виправлено з літери «ч».
[2] Літеру «а» правлено.
[3] Літеру «в» правлено.
[4] Літеру «а» правлено.
[5] Другу літеру «ѳ» виправлено з літери «а».
[6] Літеру «є» правлено.

«Послалъ єсми былъ сына своєго Богдана тут до Луцка на ѣаръмарок длѧ покупованьѧ нѣкоторыхъ рєчеи в домъ свои, такъ тєж ѳутеръ лисихъ и суконъ на дѣвки мои, давши єму на то всє тридцать копъ грошеи а ѡсобливє (!) чотыри золотыхъ чиръвоныхъ длѧ робєньѧ в золотара пєръстєнковъ дѣвъкамъ. И будѵчи, деи, мєнованому сыну моєму Богдану з нѣкоторыми людми добрыми приѧтєлми своими на бєсєди в господє своєи, то єст в дому Матьѳѣѧ Щетинъчича, мєщанина луцкого, в которомъ[1] на сєсь час Шимонъ Рєзникъ мєшкаєть, року тєпєрєшнєго сємдєсят шостого, мсца сєнтєбра шостого днѧ, в чєтвєргъ на пѧтницу, въночи, то пакъ, деи, панъ ѢАнушъ Прокоповичъ Ѵгриновъскиѧ, наславъши ѵмыслнє моцно кгвалътомъ слугъ своихъ, а мєновитє Авъкгуштына, Качинъского, ѢАбълонъского и инъшихъ многихъ слугъ и помочъниковъ своихъ на тую господу сына моєго Богдана, которого, ѣако чоловєка спокоиного и никому ни въ чомъ нє винъного, збити и ѡкрутнє зранити казалъ.

И кгдыж, деи, ѡнъ, будѵчи вжє ѡт слугъ пана Ѵгриновъского за кгвалтовнымъ насланьємъ и росказаньємъ єго зранєнъ[2], пошолъ былъ з нєкоторыми приѧтельми своими до замъку тоє зранєньє[3] и зморъдованьє своє вашеи млсти, панє подстаростиѧ, ѡповѣдаючи, [т]о пакъ, деи, панъ ѢАнушъ Прокоповичъ Ѵгриновъскиѧ с тыми ж мєноваными слугами и з многими помочниками своими, заступивъши сыну моєму дорогу доброволную на ѵлицы нєподалєко цєръкви свѣтого Николы, повторє єго збили, змордовали и ѡкрутнє зранили, с которыхъ, деи, ранъ сынъ моѧ Богданъ нє вѣмъ, будєт ли живъ.

И в тотъ, деи, часъ при томъ бои и зранєнью єго тыє гроши тридцать копъ литовскихъ на покупованьє рєчеи, ѡт мєнє єму даныє, к тому чотыри золотыє чиръвоныє, которыє-мъ былъ єму жъ далъ // длѧ робєньѧ в золотара пєрстєнъковъ дєвкамъ, а з нєго самого єръмѧкъ бѣлыѧ каразѣевыѧ зъ шнурами а шабльа, тоє, деи, всє на ѡнъ часъ погинуло. А въ пахолика єго Чєхровского єръмѧкъ муравъскиѧ згинулъ».

И просил панъ Иван Сєлєцкиѧ, абы то было записано.

А такъ ѣа тую жалобу и ѡповѣданьє єго до книгъ кгродъскихъ луцкихъ записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 16, арк. 402–402 зв.

№ 70

1576 р., жовтня 13. Луцьк. – Скарга зем'янина Андрія Добринського до луцького ґродського уряду на Дем'яна і Федора Романовичів Гулевичів, які, приїхавши вдень до села Бочаниця, побили підданих, а вночі разом зі слугами напали на його двір, поранили служебника Остафія Богушевича та дворових слуг Лукаша і Лук'яна, а в селі побили п'ятьох селян: Сенця, Микитку, Кузмина, Івана Бокотка, Гаврила – та пограбували їхнє майно, реєстр якого подається

Року OS [76] мсца ѡктєбра ГІ [13] днѧ

Присылал до мєнє, ѢАроѳѣѧ Гостского, справцы староства Луцкого, зємѧнинъ зємлѣ Волынъскоє єго млсть панъ Анъдрѣи Добринскиѧ, жалуючи и ѡповѣдаючи на пна Дємъяна и пна ѳєдора Романовичов Гулєвичовъ тымъ ѡбычаємъ, ижъ деи:

[1] Літеру «м» правлено.

[2] Літеру «є» виправлено з літери «и».

[3] Другу літеру «н» виправлено з літери «и».

«Ѡни днꙗ ѡногдашънѣго, в сєрєдѣ, мсца ѡктєбра дєсꙗтого днꙗ годѣ нинєшнєго сємъдєсꙗтъ шєстого приєхали до мєнє в домъ мои до Бочаницы, которым єсьми будѣчи рад, чътилъ водлє приⷭтоиности ихъ. Которые, деи, нє будѣчи бачными на такъ вдꙗчное принꙗтє моє, ѡдно своволънє а ѣмыслънє торгнувшисꙗ, кромъ всꙗкоє причины на слугъ моихъ перед ѡчима моими нєкоторых позбивали и, ѡт//повєди и поѳалъки єщє чинєчи на мєнє самого и подъданыхъ моихъ, прочъ з домѣ моєго поєхали. И выєхавши на грєблю, поткавъши мєльника моєго на имꙗ ѳєдора почали бить, которымъ (!) лєдъвє пєрєд ними до млына моєго ѣтєкъ. Тамъ жє єго кгвалтовнє добывали, двєри рубаючи, и, нє добывши ѡного мєлника, за иншими поддаными моими по сєлу гонили, лєдвє сє пєрєд ними покрыли и, ѣчинивши ми таковыи кгвалт, до домѣ и имєньꙗ своєго Курозвонъ ѡтєхали.

То пакъ на том мало маючи, там жє в Курозвонєхъ пан Дємъянъ Романович Гулєвичъ, способившисꙗ на нємалыи почот слугъ, подданыхъ и помочников своихъ, а мєновитє, маючи при собѣ помочникомъ брата своєго пна ѳєдора Романовича Гулєвича и иншихъ помочниковъ и слугъ своихъ нємало, которых ѡн имєна лепии вѣдаєть, того ж днꙗ, вышеи мєнєного, в сєрєдѣ, с Курозвонъ, наєхавши кгвалтовнє на тоє ж имєньє моє Бочаницѣ, ѣжє могло быти в ноч годинъ три, до двора сꙗ моєго кгвалтовнє добыл, з луковъ и з ручнич (!) стрелꙗлъ и в тот часъ ѣ дворѣ моємъ служєбника моєго Ѡстаѳєꙗ Богушєвича а Лукашка, хлопца, а молодца дворного Лукъяна побил и поранил.

А потом вєрнувъшисꙗ из двора и приєхавши на сєло а добывшисꙗ кгвалтовнє в дом подъданого моєго Сєнъца, и знашедчи ε[го][1], чоловѣка прєзпєчного спꙗчого, збили, змордовали и што было маєтности ѡт мала до вєлика всє побрали и полупили. То єст, ѣломившисꙗ въ клєть, бодню розлупали, котораꙗ ꙗко ванна роблєнаꙗ довгаꙗ была, што в неи было ѡт мала до вєлика всє побрали: грошеи готовыхъ коп шест литовскихъ, ꙗрмꙗкъ голубыи люнскии новосправлєныи з шнурами чирвоными, сукню жоноцкую люнскую чирвоную ново//справлєную, жупан голубыи люнъскии козацкии долгии новосправлєныи, єрмꙗкъ синии муравскии новосправлєныи з строкою чирвоною, кожух бєлинии, сєрмꙗг бѣлых новых чотыри, ложникъ сѣрыи, за сорокъ грошеи купълєныи, ѡпанча бѣлаꙗ новаꙗ, сагаидакъ зо всѣмъ, ручница, рогатина, плахты наполчастыє двѣ новыє, сорочокъ тонкихъ музских три, а жоноцких сємъ, рантух колєнскии, намєтокъ три кужелных, чєпцов дєсєт, сокѣръ двѣ, ѡсновы локот сорокъ, ѣтка клубов пꙗт, волны рунъ двадцать пꙗт, ѣздъ новых двѣ, желѣза плуговыє, скатєрть вєликаꙗ, ручников дєсꙗт, сукна бѣлого локот пꙗт.

А потом ѡттол, такжє добывшисꙗ кгвалтовнє, в дом другого подданого моєго Микитки и, знашедчи єго ꙗко чоловєка прєзпєчного спꙗчого, збили, змордовали и зранили, с которых ран нє вѣдаю будєт ли жив, и што было маєтности ѡт мала до вєлика всє побрали и полупили. То єст: грошеи готовых копъ пꙗт литовскихъ, єрмꙗков люнских голубых два новосправлєных з шнурами чорными, єрмꙗкъ синии

[1] Слово пошкоджене при прошнуровуванні книги.

швєбединскиu, сукнꙗ люнскаꙗ чирвонаꙗ жоноцкаꙗ, другаꙗ сукнꙗ жоноцкаꙗ синꙗаꙗ швєбединскаꙗ, кожухов новыхъ чотыри, сермꙗг бѣлыхъ новыхъ[1] три, плахтъ черчатыхъ двѣ, а наполчастыхъ двѣ, колпакъ люнскиu чирвоныu, лисы подшитыu, полотна тонъкого локот сорокъ, сорочок жоноцкихъ шест, а мужицкихъ семъ, рантуховъ тонкихъ пꙗт, тесмє жоноцкиє двѣ, скатертеu три, чепцов шест, шапокъ музкихъ двѣ, а жоноцка шапка ѡксамитом крытаꙗ, лисы подшитаꙗ, а другаꙗ сукномъ чорнымъ ѳтерѳином крытаꙗ, кролика[м]и подшитаꙗ, жоноцкаꙗ жъ, прꙗжи тонкоє клубов пꙗт, копаниц двѣ, желѣза плуговыє, седло, ѳздъ двє, лукъ, стрѣлъ десꙗтокъ, ручница, рогатина, шаблѧ.

К томѳ также, деи, добывшисꙗ кгвалтовнє // в домъ трєтєго подъданого моєго Кузмин и, знашедчи єго, ꙗко чоловѣка также презпечного, спꙗчого, збили, змордовали, зранили, и што было маєтности ѡт мала до вєлика всє побрали и полупили. То єст: грошеи готовых полторы копы литовъскихъ, єрмꙗкъ синиu швєбединскиu з шнурами чирвоными новосправълєныu, сукнѧ жоноцкаꙗ люнскаꙗ синꙗаꙗ новосправълєнаꙗ, сермꙗгъ бѣлых новых двѣ, плахта ѡдна черчꙗтаꙗ а другаꙗ наполъчастаꙗ, полотна кужелъного локот пꙗтдесꙗтъ, сорочокъ музких пꙗть, а жоноцкихъ шесть, рантуховъ тонкихъ шесть, скатертеu три, ручъниковъ пꙗть, желѣза плуговыє, сокѣръ двѣ, к[о]паницъ[2] три, прꙗдива двѣстє, боты новыє музкиє ѡдны, а жоноцъкиє чирвоныє другиє новыє жъ, замковъ два, мꙗса ꙗловичого четверть, полоть солонины, сало ѡдно.

А еще, деи, также добывшисꙗ кгвалтовнє в домъ четвертого подданого моєго Ивана Бокотка и, знашедъчи єго спꙗчого, збили, змордовали, и што было маєтности ѡт мала до вєлика всє побрали, полупили. То єст: грошеи готовых копъ чотыри литовскихъ, єрмꙗкъ люнъскиu голубыu з шнурами чорными новосправлєныu, кожухъ бєлинiu, шарым сукномъ муравскимъ крытыu, сорочок жоноцкихъ семнадцать, мужицкихъ сорочокъ десꙗть, скатертеи три, а ручниковъ новыхъ ѳ звои локотъ тридцать, лукъ, ручницѳ, рогатину, на загородє взꙗли ꙗловицѳ и вола.

Пꙗтого подъданого моєго Гавърила, перєнємъши на селе, на доброволъноu дорозє збили, змордовали и знꙗли з нєго сермꙗгѳ бєлѳю новую.

Которыu, деи, // кгвалътъ, кгды подданыє мои посълышали, почалисє зъбирать, хотечи имъ ꙗко кгвалтовъникомъ боронити. Ѡни, деи, с тою всею маєтностью з села прочъ до Курозвонъ ѳхали и двоига конеи въ селѣ на ѡном кгвалтє своємъ ѡтехали з седлы, з уздами, ѡдного стемна сивого, а другого мышастого.

Которых єго млсть пан Добринъскиu сездє на врꙗд присълалъ и просил, абы то было записано, а на ѡглєданє ѡного кгвалту, поранєньꙗ и починенꙗ шкодъ возног[о] придал».

На што ꙗ єму возного придал, а тую жалобу и ѡповѣданьє єго млсти до книг кгродскихъ луцкихъ записати қазалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 16, арк. 442–444.

[1] Літери «но» виправлено з літери «ш».

[2] На літері «о» чорнильна пляма.

№ 71

1576 р., жовтня 17. Луцьк. — Зізнання луцького возного Григорія Вербського про огляд разом зі свідками Яном Мошенським та Якубом Ощепальським діброви Турійського лісу, де за показаннями Войтеха Ґрибовського (Крибовського), свинюського урядника Гнівоша-Балтазара Олексовського, син Василя Ощовського Олехно з терешківськими підданими побив свинюських селян, відібравши в них одяг та інші речі

Року OS [76] мсца ѡктєбра ЗІ [17] днꙗ

Пєрєдо мною Ꙗроѳѣємъ Гостским, справцею староства Луцкого, ставши ѡчєвисто, возныи повєту Луцкого Григорєи Вєрꙗбскии до книг кгродскихъ луцкихъ ку записанью созꙗналъ тыми словы, иж дєи:

«Року[1] тєпєр идѳчого тисꙗча пꙗтьсотъ сємдесꙗтъ шостого, мсца ѡктєбра сємого днꙗ, маючи ꙗ при собє шлꙗхту людєи добрыхъ, пна Ꙗна Мошєнъского а пна Ꙗкуба Ѡщєпалского, был єсми на справє єго млсти пан[а] Гнєвоша Балтєзара Ѡлєкъсовского и малжонки єго млсти пнєє ѳєдоры Чоръториского, єздил єсми з урꙗдъникомъ ихъ млсти свинюскихъ (!) с пномъ Воитєхом Кграбовъскимъ (!) // на кгрунътъ ихъ млсти Свинюскии и за показываньєм врꙗдника свинюского Воитєха Кгрибовского[2] мєстца в дѳбровє по конєц лѣса Турєго повѣдил, иж, дєи, тутъ на том кгрунтє короля єго млсти Свинюском, што єго млсть панъ мои в дєръжави своєи маєть, пан Василєи Ѡщовскии, наслꙗвши кгвалтовнє сына своєго Ѡлєхна з слугами и с поддаными своими тєрєшковскими, подъданыхъ короля єго млсти дєржавы єго млсти пна моєго Свинюскоє в дѳброви по конєц лѣса Турєго побили и поранили, сєръмꙗги, кожухи, поꙗсы, грши готовыє в нихъ побрали и чєтвєро конєи з возами, с хомутами, з вожками и сокири в нихъ побрали. А то, дєи, мєновитє: Анътонового сына боꙗрина корытєнского Анъдрѣꙗ и двох наимитов его Курила а Ѳстима самых, дєи, позбивали и поранили и побрали в нихъ конєи двоє, конꙗ гнєдого а свєрѣпу сивую, возы два, хомутовъ два, вожокъ двои; и з Аанъдрєꙗ[3] знꙗли, дєи, кожухъ, сєрмꙗгу, чоботы и въбранье каразѣєвоє, поꙗсъ шнур з мошъною и з ножами, ѳ мошни, дєи, было полкопы грошєи; ѳ наимита Анъдрѣєва Кирила взꙗли, дєи, сєрмꙗгу, кожухъ, поꙗсъ кованыи з ножами и з мошною, а в мошнє, дєи, было гршєи дванадцать; ѳв Устима, дєи, взꙗли сєрмꙗгу, китлик, поꙗсъ з мошною, а в мошнє, дєи, было грошєи шєснадцать, а сокир три, по дванадцати грошєи куплєныє.

[А ѳ]єдковыхъ Ѡрищича наимитов Карпа а Романа самыхъ, дєи, позбивали и в нихъ взꙗли двоє конєи: плєснивую кличу а другую вороную лысую, возовъ два, хомутовъ два, вожокъ двои, сєръмꙗгъ двє, поꙗсы два з ножами ѳгорскими знꙗли и з мошнами, в которых, дєи, мошънах было ѳ Каръповє дванадцать грошєи, а в Романовє шєсть гршєи, сокир двѣ.

Анъдрѣєвого Скибъчина наимита самого, дєи, збили Гавърила, знꙗли, дєи, з нєго поꙗсъ кованыи з ножами ѳгорскими и гршєи готовых з мошною взꙗли дєсꙗть и сокиру, с которого, дєи, збитьꙗ нє вѣдаю, єсли, дєи, живъ будєть, алє мнє єго нє показовали.

[1] Літеру «к» виправлено з літери «р».
[2] Літеру «и» виправлено з літери «а».
[3] Так в оригіналі.

Чоловѣка пустомытского самого, дєи, збили и взяли в нєго сокиру, поясъ кованыи з ножами ѳгорскими и з мошною, в мошнє, дєи, было грошєи десять.

И показовали // ми зранєног[о] Анъдрѣя, сына Анътонового, в которого єсми видєлъ рану на нозє битую кривавую.

И повѣдил пєредо мною, возъным, врядникъ свинюскии панъ Воитєхъ Крибовскии иж, дєи, то въсє, яко збитье, зранєньє и шкоды ся стали отъ сына пана Васильєва Ощовского, от слугъ и подданыхъ єго за росказаньєм єго самого року тєпєр идѳчого тисяча пятьсотъ сємъдєсят шостого, мсца октєбра второго дня».

А потом єздилъ єсми за посланьємъ пна Крибовского с помєнєною шляхтою, служебником єго млсти пна Гнєвошовым, с паном Демяном, в домъ до пана Василя Ощовского до Тєрєшковца и там жє, будѳчи в дому пна Ощовского, пытал панъ Демъянъ пна Ощовского:

«Для чого, дєи, вша млсть, панє Ощовскии, сыну своєму пану Олєхъну на власном кгрунтє пана моєго по конец лѣса Турєго подданых пна моєго позбивати и поранити и конєи чєтвєро з возами, с хомутами и з вожками, сєръмяги, кожухи, поясы з мошнами и зъ грошъми готовыми побрати казал?»

Панъ Василє (!) Ощовъскии повѣдил, иж дєи:

«Панє Дємъянє, сынъ мои чєтвєро конєи, сермяг двѣ, которыхъ панъ Крибовскии на кгрунътє моємъ побраных (!), тых, дєи, сынъ мои на власном кгрунтє моєм на сеи сторонє дороги Борини в запустє побрал, а нє на кгрунътє Свинюском, гдє панъ Крибовъскии и подданыє мєнят. А єсли, дєи, хочєть панъ Крибовскии тыхъ конеи на поруку я, дєи, чєрез возного дам».

А такъ я тоє очєвистоє сознаньє возного до книгъ кгродскихъ луцкихъ записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 16, арк. 456 зв.–457 зв.

№ 72

1576 р., жовтня 20. Луцьк. – Скарга зем'янина Мартина Ясениницького перед луцьким справцею Ярофієм Гостським про нез'явлення його брата Єрмогена у визначений ними час для поміри на волоки ґрунтів спільного маєтку Ясениничі

Року OS [76] мсца октєбра К [20] дня

Пришодчи на врад кгродскии луцкии до мєнє, Ѣароѳѣя Гостского, спраспры[1] староства Луцкого, зємєнин гсдръскии повиту Луцкого пан Мартин Ѣсєниницкии оповедил тыми словы, иж дєи:

«Вчинил єсми бил постановєнє и описы промєжку собою з братом моимъ пномъ Ѯрмогєном Ѣсєниницкимъ, то есть по светои Покровє в годѳ тєпєрешнємъ сєлдєсятъ шостом за дви нєдѣли, мсца октєбра пятогонадцат дня, на кгрунт наш Ѣсєниницкии выєхавши, приятелъ, так я, яко и пан Ѯрмогєнъ, толко, колко бы бит могло, способити и волочника одного чоловѣка доброго, обадва полнє зведши, ѳвєсь кгрунт нашъ Ѣсєниницкии и дерєво бортноє в ровныи дєлъ волоками поделит и промежку собою помєрковать и поровняти мєли на вєчныє часы всѣмъ

[1] Так в оригіналі. Має бути «справцы».

на всє такъ, ꙗко сꙗ тот кгрунтъ наш Ѣсєниницкии само в собѣ маєть, ѡкром самого сєла имєнꙗ ншого Ѣсєнинич.

И пак ли бы з насъ которая сторона на тот рокъ и дєн на кгрунт нє выєхали, приꙗтєлєи и волочника ѡбасполнє нє вывєли и ꙗкимъ колвєкъ ѡбычаєм ѡдин другомꙋ тот рокъ зволокли, тогды ѡписалисꙗ єсмо листы своими, такъ пан Ѣрмогєнъ, ꙗко и ꙗ Мартин, зарꙋки старостє луцкому сто коп грошеи, а сторона сторонє другꙋю сто копъ грошеи заплатити. К тому шкоды и наклады на слово рєчєнє, кром жадного доводꙋ, нагородити и досыть вчинити, ѡкром, Бжє вховаи, на которого з насъ хоробы ѡбложноє альбо послуги гсдръскоє зємъскоє воєнъноє, тогды по выздоровєнью с хоробы и по зєханю з службы гсдръскоє такжє за чотыри нєдѣли под тою ж зарꙋкою, вышеи ѡписаною. А што сꙗ дотычет хоробы, тогды, ставши на том року, впєрєдъ, нижли кгрунт мѣрити мєли, так ꙗ, ꙗко и панъ Ѣрмогєн, присꙗгнути, єсли справєдливє хор был, под закладомъ, вышеи мєнованымъ, врꙗдꙋ и сторонѣ, а инъшими жадными причинами нє вымо//влаючисꙗ и нє бєручи собє на помоч ѡборон правных и нєправных, толко ѡписомъ нашимъ и доброволному позволєню досыт чинити мєли, што, деи ширеи а достаточнеи на листех ѡписех нших на то з обу сторон под ѡбовꙗзками подаваных ѡписано єст.

А такъ, деи, ꙗ на тот мєнованыи рокъ мсца ѡктєбра пꙗтогонадцать днꙗ, в понєдѣлокъ, водлє ѡпису своєго на тот кгрунт свои Ѣсєнинициии готов был выєхати с приꙗтєльми своими и з волочниками на имꙗ Гриицком з Оржова а Кузмою з Грабова, подъданымі єє млсти кнгни Ивановоє Чоръторыскоє. А пан, деи, Ѣрмогєнъ Ѣсєнинициии, нє чинєчи ѡпису своєму и ѡбовꙗзъкомъ, в нєм ѡписанымъ, досыт, на тот мєнованыи рокъ и дєнь на кгрунтъ Ѣсєнинициии самъ нє выєжъдчалъ, приꙗтєлъ своихъ и волочниковъ нє выводилъ и ѡного кгрунту волоками нє дєлил, и зо мъною помирковаꙗ вечистого нє въчинил».

И просилъ панъ Мартинъ Ѣсєнинициии, абы то было записано.

А такъ ꙗ тоє ѡповєданє єго до книг кгродскихъ луцкихъ записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 16, арк. 465–465 зв.

№ 73

1577 р., січня 16. Володимир. — Скарга князя Андрія Михайловича Курбського до володимирського ґродського уряду на Гришка Петровича, відюцького врядника волинського воєводи князя Андрія Івановича Вишневецького, який побив і пограбував мисливців Курбського, та зізнання возного Хацка Чувата Туличовського про огляд постраждалих

Справа пана Андрєꙗ Курпского с паном воєводою

Лѣта по нарожєню Исус Хрста, Сына Божог[о], тисꙗча пꙗтсотъ сємдєсꙗт сємого мсца гєнвара шостог[о]надцатъ днꙗ

Што днꙗ вчорашнєго, ꙋв олторокъ, мсца тєпєрєшнєг[о] гєнвара пꙗтог[о]надцатъ днꙗ, писал и присылал на врад кгродскии володимєрскии до мєнє, Павла Ѡранского, будꙋчи // мнє за злецєнємъ єго вєлможноє млсти кнзꙗ Костентина Ѡстрозского, воєводы києвского, маршалка зємли Волынскоє, старосты володимєрского, на мєстцу врадовомъ ꙋ Володимєри, єго млстъ кнзъ Андреи Михаилович Курпскии Ѣрославскии, ѡповєдаючи и жалуючи, иж деи:

«Дня вчора*ш*нєго, в понєдєлокъ, мысливцы мои полєва*ли* на вла*ст*но*м* кгру*н*тє моємъ Мѣлєновскомъ, в запустє Сте*р*бышу, зо псы и з сє*т*ми. То пак врадникъ єго мл*с*ти кнзя А*н*дрєя Ивановича Ви*ш*нєвє*ц*кого, воєводы зємли Волы*н*ское, видюцки*и* Гришко Пє*т*рович, наєхавши мо*ц*но кгвалтомъ мысли*в*цовъ моихъ самы*х* позбива*л* и поранил, хо*р*та ѡдного, а псо*в* го*н*чихъ чє*т*веро, сєте*и* заєчи*х* двєстє сажо*н*, сокє*р* двє».

И просил єго млстъ мєнє ѡ прида*н*є возно*г*[*о*] на ѡглєда*н*є позбива*н*я и поранє*н*я ты*х* мысливцо*в* своих и на прислуха*н*є ѡповєда*н*я и ѡсвє*т*чє*н*я шко*д* и*х*.

Ꙗ з ꙉраду кгро*д*ского дава*л* єго млсти на то возного зє*м*ского повєту туто*ш*нєго Володимє*р*ского Хаꙗка Чувата Тули*ч*овского.

Которы*и* возны*и*, та*м* бывши и ѡ*т*тол приєхавши, пєрєдо мною на врадє ѡчєвисто ста*в*ши, до книг кгро*д*ски*х* вызна*л* тыми словы, и*ж*:

«За прида*н*є*м* твоимъ врадовы*м* маючи я при собє шлꙗхту, Сєливона Бчи*ц*кого а Ꙗна Болобана, дня вчора*ш*нєго, ꙉв ол*т*орокъ, ѡглєда*л*, дє*и*, єсми мысливцов єго мл*с*ти кнзя Кур*п*ского и за ѡказа*н*є*м*ъ врꙗдника мєлєно*в*ского Мє*р*кура Нєклюдова видє*л* єсми ꙉ Ива*ш*ка Гостиловича рукꙉ правую синюю збитую, а ꙉ Савки видє*л* єсми на хрибтє раны битыє спухлыє, ꙉ Ꙗна видє*л* єсми по*д* ѡко*м* лєвымъ рану битую крывавую. И повєдили мнє тыє мысли*в*цы єго мл*с*ти кнзя Кур*п*ского, и*ж* дє*и*:

«Мы маємо тое збит*ε* и зранє*н*е ѡ*т* врꙗдника єго мл*с*ти кнзꙗ воєводы волы*н*ского видюцкого Гришка Пєтровича. Наєха*в*ши, дє*и*, на*с* на властномъ кгру*н*тє єго мл*с*ти кнзя Кур*п*ского, // пана нашєго, в запустє Мєлєно*в*ско*м*, по*д* самы*м* дворо*м* Мєлєно*в*ски*м*, Сте*р*бышу, полюючи, и при то*м* збит*ю* по*ѡт*нимал дє[*и*] в на*с* хо*р*та ѡдного, псо*в* го*н*чихъ чєтвєро, сєте*и* заєчи*х* двєстє са*ж*нє*и*, сокє*р* двє, сє*р*мꙗгъ три, шапо*к* три».

И просил мєнє єго мл*с*тъ кнзъ Кур*п*ски*и*, абы тое ѡповєда*н*є єго млсти и вызна*н*є возного в кнгы кгро*д*ски*е* записано было.

Ꙗ тое ѡповєда*н*є и жалобу єго млсти и вызна*н*є возного в кнгы кгро*д*ски*е* записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 10, арк. 8 зв.–9 зв.

№ 74

1577 р., січня 21. Володимир [1575 р., лютого 28. Волковийськ]. — Дарчий запис Дороти Петрівни Німценовичівни чоловікові Григорію Гнівошевичу Кисілю на рухомі речі, записані їй покійним чоловіком Григорієм Висковським

Справа того жъ пна Григо*р*ꙗ Кисєлꙗ

Лѣ*та* по нарожє*н*ю Ису*с* Хри*с*та, Сна Бжо*г*[*о*], тисєча пꙗ*т*со*т* сємдєся*т* сємо*г*[*о*] мсца гє*н*вара двадца*т* пє*р*вого дня

На роко*х* судовы*х* зємски*х*, ѡ Трє*х* Кролє*и* припалы*х* и сужоныхъ, пришєдши на врад в замо*к* гсдрьски*и* Володимє*р*ски*и* пєре*д* мнє, Бо*г*дана Костю*ш*ковича Хоболтовского, су*д*ю, а пєре*д* мнє, Ивана Миха*и*ловича Гулєвича Смолиго*в*ского, по*д*судка, врадников зє*м*ски*х* по*в*ѣту Володимє*р*ского, зємꙗни*н* зє*м*ли Волы*н*ское повѣту Володимє*р*ского па*н* Григоре*и* Гнєвошєвич Кисєл ѡповєдал и выпис с кни*г* кгро*д*ски*х* двора гсдрьского Волковы*и*ского пєре*д* нами, судо*м* зє*м*ски*м*, покладал, и*ж* дє*и*:

«Малжонъка моꙗ пни Дорота Пєтровна Нємцєновича, дознавши мєнє, ꙗко малжонка своєг[о], во всєм зычливого, пєршог[о] нєбожчика малжонъка своєго пна Григорꙗ Висковского а прєдка моєго, иж єє з выслуги своєє, ꙗко малжонъку свою, будучи за живота своєго, дал и даровалсє з рєчєи своих рухомыхъ всѣх трєтюю част, ꙗк золота, сєрєбра, шат, рынштуку воєнъного и инших рухомых рєчєи всих. Того ж, дєи, трєтюю частю тых рєчєи, єи записаною ѡт нєбожчика, малжонка єє пєрворєчєного Висковского, мнє, малжонку своєму, тую трєтюю част тых всих рєчєи дала и даровала и, пєрєд ѳрадом двора гсдрьского Волковыиского ѡбличнє ставши, доброволно а ѳснє сознала и лист свои записныи мнє, на то ѡт нєє даныи, пєрєд ѳрадом ѡказала и просила, абы ꙗко тоє доброволноє а ѳсноє вызнанє єє и тот лист єє до книг кгродских двора гсдрьског[о] Волковыиского был записанъ, и мнє на то выпис дан.

Которыи жє выпис пєрєд в. м., ꙗко судом зємским, звышпомєнєныи, з ураду тамошнєго до книг зємских тутошних[1] повѣту Володимєрского подлє Статуту пєрєношу, кгдыж ѳрад ѳраду вєрит, и прошу, абы, в. м., казали тот выпис, до книг зємских записавши[2], мнє на то казали выпис дати».

Мы, тог[о] выпису єго ѡглєдавши и пєрєд собою достаточнєи с початку аж до конъца ѳголос прочитавши, и слово ѡт слова до книг зємских записати єсмо казали. Которыи так сꙗ в собє маєт:

«Выпис с книг двора гсдрьского Волковыиского.

Лѣта[3] Божог[о] нарожєнꙗ тисєча пꙗтсот сємдєсꙗт пятого мсца ѳєвралꙗ двадцат ѡсмого днꙗ ѳ понєдєлок.

Постановившисꙗ ѡбличнє на вradє кгродском ѳ дворє гсдрьском Волковыиском, пєрєдо мною, Собєстиꙗном Лысовским, подстаростим, а Богушом Анъдрєєвич Василєвским, // судєю, врадники кгродскими повѣту Волковыиског[о], зємꙗнъка[4] гсдрьскаꙗ повѣту Волковыиског[о] Григорєваꙗ Киселєваꙗ пни Дорота Пєтровна Нємценовича доброволнє до книг кгродских волковыиских вызнали[5] и повѣдили[6] тыми словы, иж дєи:

«ѢА по смєрти малжонка моєго нєбожчика пна Григорꙗ Оѳанасовича Висковског[о], пошєдши мнѣ в стадло свтоє малжєнскоє за єго мл. пна Григорꙗ Гнєвошєвича Киселꙗ, а памєтаючи ꙗ на то, што на сєм свѣтє нємаш ничог[о] пєвнєишого, ꙗко[7] смєрть, а нє пєвна, которое годины чоловєка на сєм свѣтє застати маєть и, хотєчи ꙗ, так при животє моєм, ꙗко и по смєрти своєи, ѡ рєчи всѣ рухомыє промєжку тог[о] малжонка моєго пна Григорꙗ Киселꙗ и промєжку дєтєи и близких своих, ꙗко промєжку дєтєи нєбожчика малжонка моєг[о] пна Григорꙗ Висковского, нє пєню, алє покои зоставит, которых всих рєчєи рухомых ач сꙗ мало зостало по смєрти мужа моєго пна Григорꙗ Висковского, алє чинꙗчи писанꙗ листовному досыт, тыє рєчи рухомыє на сєм листє моєм нижєи значнєи помєнити ѳмыслила, абы жадєн ростыркъ промєжку малжонка и дєтєи моих нє был.

[1] Літеру «х» правлено.
[2] Літеру «в» пошкоджено при прошнуровуванні книги.
[3] Так в оригіналі. Має бути «Лѣта».
[4] Літеру «з» правлено.
[5] Так в оригіналі. Має бути «вызнала».
[6] Так в оригіналі. Має бути «повѣдила».
[7] Літеру «ꙗ» правлено.

Напєрвєи ωзнаимую рєчи рухомыє и рынштункъ воєнъныи, то єст: панциров чотыри, шишаков чотыры, тарчєи шєст, конєи почтовых три, сѣдєл турєцких три, юхтами критых[1], возников бєлых[2] два, воз котчии ωдин, сукном чорным критыи, шаблѧ зо срєбром позлотистаѧ, на которои срєбра гривєн полтрєтѣ, гаркабузов коротких чотыри. Шат: напєрвєи ѳалшура бурнатнаѧ влоскаѧ, шубка ωдамашковаѧ гвоздиковаѧ, горлы кунними подшитаѧ, дєлєѧ адамашки чирвоноє, газука сукна чирвоного кармазыну с пєтлицами золотыми.

А иншиє рєчи, ачколвєк их было болшєи, ѧко рєчєи рухомых, илє их нєбожчик малжонок мои пан Григорєи Висковскии єщє за живота своєго, будучи здоров, потрєбуючи сумы пнзєи, в листех вызнаных поменєноє, так на кгрунты и села Пєтуховскиє, ѧк на дворєц єго Воитеховскии сам их роспродал.

В тых рєчах рухомых всѣх, вышєи поменєных, и мнє ωт мужа моєго нєбожчика пна Григорѧ Висковского, ѧко з выслуги єго трєтюю част ωписаных, тогды ѧ, Дорота Пєтровна, дознавши по том малжонку моєм пану Гри//горю Киселю, млст и статєчноє а вєрноє захованє[3] в малжєнствє свтом, и кром жадного примушенѧ, алє з милости своєє малжєнскоє даю и дарую и сим листом моим ωписую єг[о] мл. пану малжонку своєму[4], єго мл. пану Григорю Гнєвошєвичу Киселю, тую трєтюю част свою рєчєи рухомых, вышєи поменєных, ѧко властною выслугою, нєбожчика малжонка моєго, мнѣ ωт нєго врадовнє записаную. Маєть тот малжєнок мои пан Григорєи Кисел тую трєтюю част рєчєи рухомых, ωт мєнє єму записаную, держати и вживати, и кому хотєчи всє зараз або и по части ωтдати, продати и, ѧко налепєи розумѣючи, ку своєму налєпшому пожитку ωборочати и тым шаѳовати, ѧко властностю своєю, ѧк при животє моєм, так и по животє моєм, вєчными часы. На штож, дєи, єсми тому малжонку моєму пану Григорю Киселю и лист свои вызнаныи под пєчатю моєю и под пєчатми людєи зацных дала.

Которыи ѧ лист тєпєр перед ваш. млстѧми тут жє на врадє ωказую и покладаю, и за то прошу, абы был тот лист мои до книг врѧду тутошнєго кгродского волковыиского ѳписанъ, а тот выпис с книг малжонку моєму пану Григорю Киселю под пєчатми вших млстии был данъ.

И кгды тот лист перед нами был положонъ, мы ѳ тог[о] листу, видєчи вси пєчати цєлыє приложоныє, перед собою єсмо єго читат вєлєли. Которыи слово ωт слова так сѧ в собє маєть:

«ІѦ, Дорота Пєтровна Нємценовича Григорєваѧ Киселєваѧ, сознаваю сама на себє тым моим вызнаным листом кождому, кому будет потрєба того вєдати або, чтучи єго, слышати, нинєшнєм и на потом будучим, иж ѧ, по смєрти малжонка моєго нєбожчика пна Григорѧ ѠѲанасовича Висковского, пошедши мнє в стадло свтоє малжєнскоє за єг[о] мл. пна Григорѧ Гнєвошєвича Киселѧ. А паметаючи ѧ на то, што на сєм свєтє нємаш ничог[о] пєвнєишого, ѧко смєрть, а нє пєвнаѧ, которое годины чоловѣка на сєм свєтє застати маєт и, хотєчи ѧ, так при животє моєм, ѧко и по смєрти своєи, ω рєчи всѣ рухомыє промежку тог[о] малжєнка моєг[о]

[1] Літеру «ы» правлено.
[2] Літеру «є» виправлено з літери «ѧ».
[3] Літеру «з» правлено.
[4] Літеру «м» правлено.

пна[1] Григорꙗ Киселꙗ и промєжку дєтєи и близкихъ своихъ, ꙗко промєжку дєтєи нєбожчика[2] малжєнка моєго пна Григорꙗ Висковского, нє пєню, алє покои зоставит, которыхъ всѣх рєчєи рухомыхъ ач сє мало зостало по смєрти мужа[3] моєго пна Григорꙗ Висковского, алє, чинєчи ꙗ писаню листовному досыт, тыє рєчи рухомыє на сєм листє моєм нижєи значнєи помєнит ѳмыслила, абы жаденъ ростыркъ промєжку малжонка и дєтєи моих нє был. Пєрвєи ѡзнаимил рєчи рухомыє и рынштункъ воєнныи, то єст: панциров чотыри, шишаков чотыри, тарчєи шєст, // конєи почтовых три, сєдел турєцких три, юхтєм критых, возников бєлых два, воз коччии[4] ѡдинъ, сукном чирвоным критыи, шаблꙗ зо срєбром позлотистаꙗ, на которои срєбра гривєнъ полтрєтѣ, гаркабузов коротких чотыри. Шат: напєрвєи ѳалшура бурнатнаꙗ влоскаꙗ, шубка адамашковаꙗ гвоздиковаꙗ, горлы куними подшитаꙗ, дєлиꙗ адамашки чирвоноє, газука сукна чирвоного кармазину с пєтлицами золотыми. А иншиє рєчи, ачколвєк их было болшєи, ꙗко рєчєи рухомых, алє иж нєбожчик малжонок мои пан Григорєи Висковскии єщє за живота своєго, будучи здоров, потрєбуючи сумы пнзєи, в листєх вызнаных помєнєноє, так на кгрунты и сєла Пєтуховскиє, ꙗк на дворєц Воитєховскии сам их роспродал.

40. Печатка володимирського земського підсудка Григорія Гнівошовича Киселя (1576 р.)

В тых рєчах рухомых всих, вышєи помєнєных, и мнє ѡт мужа моєго нєбожчика пна Григорꙗ Висковского, ꙗко з выслуги єго трєтюю част ѡписаных, тогды ꙗ, Дорота Пєтровна, дознавши по том малжєнку моєм пану Григорю Киселю, млст и статєчноє а вєрноє захованъє в малжєнствє свтом, и кром жадного примушенꙗ, алє з милости своєє малжєнскоє даю, дарую и сим листом моим ѡписую єг[о] мл. пану малжонку моєму пану Григорю Гнєвошєвичу Киселю тую трєтюю част всѣ[5] рєчи рухомых, вышєи помєнєных, ꙗко влостною выслугою нєбожчика малжонъка моєго, мнѣ ѡт нєго врадовнє записаную. Маєт тот малжонок мои пан Григорєи Кисел тую трєтюю част рєчєи рухомых, ѡт мєнє ему записаную, держати и вживати, и кому хотєчи то всє зараз або и по части ѡтдати и продати, ꙗко налєпєи розумѣючи, ку своєму налєпшому пожитку ѡборочати и тым шаѳовати, ꙗко властностю своєю, ꙗко при животє моєм, так и по животє моєм.

А дєти мои, ꙗко малжонка моєго нєбожчика пєршого пна Романа Совы, так тєж дєти мои нєбожчика малжонка моєго пна Григорꙗ[6] Висковскоє[о], и нихто з близких моих в то сꙗ вступовати нє маю вєчными часы, так тєж и жадныє рухомыє рєчи, которыи бы ꙗким жє колвєк имєнєм названыє и помєнєны бити могли, пна малжонка моєг[о] до права притєгати нє маю.

Кгдыж нє болшъ по нєбожчику мужу моєм пану Григорю Висковскому зостало, толко ꙗком в листє своєм вышєи помєнила, и на то ꙗ, Дорота Пєтровна Григорєваꙗ

[1] Літеру «а» пошкоджено при прошнуровуванні книги.
[2] Літеру «ж» правлено.
[3] На літері «ж» чорнильна пляма.
[4] Так в оригіналі. Має бути «котчии».
[5] Літеру «ѣ» правлено.
[6] Літеру «ꙗ» пошкоджено при прошнуровуванні книги.

Киселєваа, дала єсми его мл. пану малжонку моєму тот мои вызнаныи лист под моею печатю и для лепшого сведомя и твердости тог[о] моєг[о] листу // просилам их млсти людеи зацных панов а приятел своих ѡ приложєнє печатеи, то єст его млсти пна Анъдрєа Тризны, которыи при том был и того добрє сведом, а пна Яроцкого Ивановича Жинєва, так тєж и пна Ивана Ивановича Жинєва.

Што их млст за властною а ѳсною прозбою моєю то ѳчинити рачили и печати свои приложити к сему нашому вызнаному листу.

Писанъ ѳ дворцы Волчковыиском, лєта Божо[го] нарожєня тисєча пятсот сємдесят пято г[о], мсца ѳєвраля двадцат сємог[о] дня».

А по вычитанью тог[о] листу пни Дорота Петровна Григорєваа Кисєлєваа, тут же[1] ѡчєвисто перед нами на врадє будучи, за то просила, абы тое єє доброволное вызнанє и тот лист єє вызнаныи, пану малжонку єє даныи, до книг кгродских волковыиских записано было.

На што пану Григорю Кисєлю, малжонку єє, и выпис с книг под печатми нашими єст выдан.

Писан ѳ Волковыиску. Гаврило Гораин, писар кгродскии волковыискии».

И просил пан Григореи Гнєвошєвич Кисєл, абы тот выпис з двору гсдрько г[о] Волковыиского с книг кгродских, ѡт малжонки его пнєе Дороты ему на то даныи, и до тутошнєго повѣту Володимерского водлє Статуту до книг земских перєнєсєныи за прозбою его ѳписаныи был, выпис ему на то данъ.

Мы пану Григорю Кисєлю за прозбою єго тот выпис его с книг кгродских двора господарског[о] Волковыиского, вєдлє Статуту до тутошнего повѣту перєнєсыи[2], што ѳрад ѳраду вєрит, давши то записати до книг земских.

Выпис с книг земских володимерских пану Григорю Кисєлю под печатми нашими дати єсмо єму казали.

Писанъ ѳ Володимєри.

ЦДІАК України, ф. 27, оп. 1, спр. 2, арк. 462 зв.–464 зв.

№ 75

1577 р., січня 21. Володимир. – Скарга володимирського війта Михайла Дубницького до володимирського земського уряду на брацлавського кашталяна Василя Загоровського та володимирський ґродський уряд, який відмовився прийняти його заяву про напад Василя Загоровського на маєток Дубники та проголошення ним себе володимирським війтом

Протєстациа межи паном Дѳбницъким а паном Загоровъским

Лѣта Божєго нарожєня тисяча пятсот сємдесят сємог[о] мсца гєнвара двадцат первого дня в понєделокъ

[Н]а рокох судовыхъ земских, ѡ Трєхъ Кролєхъ припалых и сужоныхъ, // перед нами, Богданом Костюшковичом Хоболтовским, судею, а Ивано[м] Гулєвичом Смолиговским, подсудком, врядниками земскими повєту Володимерского, ѡповедал и жаловал пан Михаило Дубницкии, воит володимерскии, на єго млстъ пна Василя Загоровского, каштелана браславского, городничого володимерского, и на врад

[1] На літері «ж» чорнильна пляма.

[2] Так в оригіналі. Має бути «перєнєсєныи».

кгродскиu володимєрскиu, на подстаростєго пна Павла Григорєвича Ѡранского, на судю Лазора Лавриновича Иваницкого а на писара ҤАкима Василєвича, иж деи:

«Σго млсть пан браславскиu, ѡдержавши ниякиu нєслушныu, з ѳближенєм права и справєдливости єго декрет ѡт того врядy кгродского володимєрского, которыu врядъ за ѡтозванємъ моимь допустили мєнє водлє права апалєциеи (!).

ҤАко-м то пєрвеи на тот ѳряд кгродскиu володимєрскиu пєрєд вшєю млстью, судом земским, ѡповєдал и до кгниг земских записати то дал, ино, д[еи], пан браславскиu, нє ждучи поки ся таꙗ апєлєцыа (!) за позвомъ моим ѡстатним стопнєм права докончит, а ѡписався єго млстъ мнє пєрєд королємъ єго млстю славноє и стоє памєти Жикгимонтомъ Августом под закладом на мєнє тисꙗчъю[1] копами грошеи литовских во всєм спокоинє зо мною заховатисꙗ.

Тєпєр, деи, єго млсть, тот заклад нарѳшивши, сєє ночи з нєдєли на понєдєлок, годинами двєма пєрєд днєм, наєхавши моцно кгвалтом, ночным ѡбычаєм, маючи з собою ѡ сто пахолк[ов] єздных, конно, зброино, з розными бронꙗми, нє толко имєнє и лю[ди] мои дубницкиє, нє вєдати єстли за ꙗким дозволенємъ нєслушны[м] ѡт ѳряду кгродского, алє и самыu двор єго Дубницкиu зо всимъ н[а всє] из гумномъ, нє маючи, деи, на то никоторог[о] слушного позволенꙗ врадового, кгвалтовнє взял и врядника моєг[о] ѳєдора ѡтол, з двора моєго Дубницкого, выгнал и мєнє, деи, спокоиного держанꙗ з двора и зо всєго имєнꙗ моєго Дубницкого выбил.

41. Печатка брацлавського каштеляна Василя Загоровського (1576 р.)

В котором, деи, дворє моємь Дубницкомъ маєтности моєє властноє было, которую пан Загоровскиu на сєбє ѳ дворє побрал, то єст напєрвеи будованє дворноє: дом нємалыu, кгонтам[и] побитыu, а в нємъ двє свєтлицы з столами и з лавами, а мєжи свє[тли]цами сєни, на другом мєстцу гридня з сєнми, кгонтами побита, свир[єн], кгонтами побитыu, стаинꙗ, кгонтами побита, пивница, рѳблєна дубовым дєрєвом.

В котором дворє моємъ маєтности и статков мои[х] // было: въ свирнє котел бровархыu а два[2] котлы горєлчаных с трубами, двє корыт великих, што збожє сыплют; мꙗса свинєго десєт полтеи, сал шєст, масла горщков шєстъ, сыров коп пꙗт; сермꙗгъ три, кожухов баранихъ два; сокер дворных три, мотык чотыри, ѡгородников пꙗт, пил тєсєлских двє. В пивницы десꙗт кадеи капусты, двє бочки росолу чирвоног[о], цыбули венковь сто и инших речеи и статков домовых, шацую их собє коп на тридцꙗт. Ѡсобно дєрєва сосновго и дубовог[о], на будованє зложоноє в дворє, двє копє ѳ чотыри сажни а палеи дубовых ѳ два сажни на ѡгорожєнє двора чотырыста. К тому двоє конеи дворных, ѡдин шерстью плєснивыu, другыu половыu, а быдла в оборє там жє на тот час было: волов ѡремых шєстнадцат, коров доиных двадцат, ꙗловиц ѡсмъ, быков нєѳков пꙗт, ѡзимков дєсєт, ѡвец старых три[дц]етєро а молодых ѡвец двадцетєро, баранов чотыри, свинеи великих пꙗтнадцꙗт, вєпров кормлєных шєсть, а нєкормных дванадцат, подсвинков дєсєтєро, поросꙗт сєголєтних пєтєронадцꙗтєро, гусеи сорок, кур копа, каплунов полторы копы, качок двадцетєро. А в гумнє збожꙗ так много, што єсми за два роки, нє молотєчи, ани прєдаючи, на ѡдно мєстцє там до гумна

[1] Літеру «ъ» виправлено з літери «у».

[2] Літери «ва» пошкоджено.

своєго дубницкого дла всякоє потрєбы своєє припалоє[1] збирал, то єст: пшеницы чистоє коп триста, кождая копа чинила по три четвєртки мєри володимєрскоє, жита коп шистсот, кождая копа чинила по маци, овса коп триста, кождая копа чинила по пят четвєртокъ, ячмєню коп сто, гречки коп семдесят, горохъ стирта девєти сажон, проса коп десєт, сєна стирть великих чотыри, в саду дерєва щепєного двєстє, а гаи нємалыє во всємъ цалыє зостализа.

А потом отгол, приєхавши з Дубникъ, самъ пань Загоровски з многыми помочниками и слугами своими кгвалтовнє, пришодши на мєсто тутошнєє Володимєрскоє в рынок, волати казалъ, абы єго кождыи за воита мел и єго послушни были и заразъ, росказавши слугамъ и помочникомъ своим, подданых моихъ // воитовских кгвалтовнє поимати и, до себє на Илинщинъ отведши, ъ везенє посажати, и на дом мои з ручницъ стрелати велел».

А оповедавши то намъ, повєдил, иж, дєи, то всє и на врядє кгродскомъ володимєрскомъ оповєдил и ожаловалъ, и о записанє того до кгнигъ просил. Нижли, дєи, ъряд кгродскии, ѳолкгуючи сторонє, а вєсполокъ з нимъ в том мнє кривдъ чинєчи и єго млсти противку мєнє помагаючи радою и всякимъ инымъ обычаємъ, того оповєдана и жалобы моєє ъ кгнигы кгродскиє записати нє хотели и нє записали.

И просил нас Михаило Дубницкии, абыхмо тоє оповєданє и жалобу єго, которъю он на пна браславског[о] и на врад кгродскии володымєрскии перед нами ъчинил, до кгнигъ зємских было записано.

А такъ мы за прозбою єго то всє ъ кгнигы зємскиє записати вєлєли.

С которых сєс выпис Дубницъкии собє взял под нашими печатъми.

Писан ъ Володымєри.

ЦДІАК України, ф. 27, оп. 1, спр. 4, арк. 8 зв.–10.

№ 76

1577 р., січня 24. Володимир. – Скарга дружини володимирського війта Михайла Дубницького Томили Данилівни до володимирського земського суду на Василя Загоровського та його слуг про напад і побиття та зізнання возного Хацка Чувата Туличовського про огляд завданих їй та її слугам ран

Протєстациа панєє Дъбницъкоє на пана Загоровског[о]

Межи тыми ж

Лѣта Божєго нароженя тисяча пятсот семдесят семого мсца гєнва[ра] двадцать четвертого дня ъ четвергъ

На рокох судовых зємских, о Трех Кролех припалых, сужоныхъ, перед нами, Богданом Костюшковичом Хоболтовскимъ, судею, // а Иваном Гулєвичом Смолиговскимъ, подсудкомъ, врадниками зємскими повету Володимєрского, оповєдала и жаловала пни Михаиловая Дубницкая, воитовая володимєрскаа, Томила Даниловна в нєбытности мужа своєго на єго млсть пна Василя Загоровского, каштелана браславского, городничого володимєрского, о том, иж дєи:

«Маючи єсми при собє возного зємского повету Володимєрского пна Хацка Чувата Туличевского, от вшои млсти ъряду зємского мнє приданог[о], и при мнє шляхту

[1] Літеру «о» виправлено з літери «ы».

дву ѡсобь, Радка Бытєнского а Ѣна Голубацкого, в дому моємъ, тут ѳ Володимєри, для всякоє нєбезпєчности, которꙋю я з мужом своим нєвинне ѡт єго млсти пна Загоровского тєрплю, и яко сєгодня, в чєтвєргъ, рано, взємши єсми з собою для тоє ж нєбезпєчности слуг своих и приятєлских, которыє на тот час при мнє были, пошла єсми была на рынокъ до ятоκ мяса куповати. То пак, деи, в тот час за росказанєм єго млсти пна Василя Загоровского, слугы єго млсти Сєбєстьян Маковскии, Валєнты Врона, Дмитрь дьякъ, Марко дьякъ, Грицко Моргунь, Сєнко боярин з Суходол, Ѣнко Ѣнковскии, ѳєдко Быдєл и мєщанин володымєрскии Василєи Каплa, которыи нє вєдати, єстли пану Загоровскому служит або ни, з ынншими слугами и помочниками єго млсти пна Загоровского, выскочивши з дому жида володимєрского Шмоила Длукгача, которыє, деи, єщє вночи там были втаилися, на мєнє самую и на тых слуг моих и приятєлских, ѡкрик вчинивши, на нас бити и стрєляти почали, аж єсмо ѡборонною рукою до дому ншєго воитовского ѳтєкати[1] мусили.

Там жє, в тот час пєрєд самым домом моим ѳ вороть, прєбєгши за нами, мєнє самую збили, змордовали и слуг моих и приятєлских позбивали и поранили, аж залєдвє єсмо побитыє и поранєныє в дом пєрєд ними втєкли. И єщє, деи, нас в дому кгвалтовнє добываючи, на дом и ѳ ворота били з ручниц и з луков, з ѳлицы и з дому Каплина стрєляли и тым стрєлянємъ в дому, в синех, ѡдного Ивана Талашка з лукѳ пострєлили, што-м всє, яко-м вышшєи пєрєд вшєи млстью ѡповєдала. Пан возныи и шляхта, звышпомєнєнаа, ранных за приданємъ вшии млсти ѡглєдали и тут зо мною на врядъ вшєи млсти ку сознаню пришли».

Ѣкож тот возныи зємскии Хацко Чуват Туличовскии, постановив[шися] // пєрєд нами на врядє зємском, ѡчєвисто зараз вызнал тыми словы:

«За приданємъ вшои млсти, врядѳ зємского, на всякую потрєбу п[ана] Дубницкого и малжонки єго пнеи Томилы Даниловны, маючи при собє тых мєнованых дву ѡсобь шляхту, Радка Бытєнско[го] а Ѣна Голубицкого, ѡглєдали єсмо в дому воитовскомъ тут, ѳ м[естє] Володымєри, ранных. Напєрвеи, на самои пнеи Дубницкои видєл єсми ра[ны] синиє на хрєбтє и на рѳках, ѳ Стєпана Подмазского рана на пал[цє] вєликомъ ѳ руки лєвоє тятаа, вь Ѣна зыкгармистра видєл єс[ми] рану на боку лєвом штыховую колотую под грѳдми межи рє[бер], с которое раны нє вєдати, єстли жив будєт, другаа рана в того ж зыкгармистра тятаа в головє, на лєвои сторонє на рогу чола, ѳво Ивана Кошатовича рана штыховаа на плєчи лєвом, на лопат[цє] на лєвом боку, ѳво Ивана Талашка рана, з лука пострєлєнаа, над гр[удми] под шиєю в кост с правоє стороны, а другаа рана на видєню лєвого [боку], трєтяѧ рана на ягодє синяа битаа. В дому на воротєхъ видєл єсми стрєл двє ѳстрєлєных, а з ручницъ кулями ѳ ворота в дом стрєляно».

Ѣкжє и таа шляхта, помєнєнаа, тут при возн[омъ] стоячи, тоє сознанє возного посвєтчили, жє такъ было, а нє и[на]чеи.

И просила Дубницкаа, абы тоє ѡповєданъє и жалоб[у] єє, и сознанє возного и шляхты до кгниг зємских[2] было записа[но].

А такъ мы за прозбою єє то всє до кгниг зємских записати вєлєли.

ЦДІАК України, ф. 27, оп. 1, спр. 4, арк. 12–13.

[1] Літеру «ѳ» правлено.

[2] Літеру «х» правлено.

№ 77

1577 р., лютого 24. Володимир. — Скарга тикотинського єврея Юска Мошковича до володимирського ґродського уряду про його побиття і пограбування зятями володимирського єврея Лейзара Іляшевича Айзаком Давидовичем і Яцком та зізнання возного Дем'яна Мокренського про огляд постраждалого

Лѣта по нарожєню Исуса Хрыста, Сына Божо*г*[*о*], тисєча пѧт*сот* сємдєсѧт сємо*г*[*о*] мсца ѳєвралѧ двадца*т* чєт*вєр*то*г*[*о*] дня

Што дня вчора*шнєг*[*о*] в суботу, мсца тєпєр*ешнєг*[*о*] ѳєвралѧ двадца*т* трєтє*г*[*о*] дня, годинъ двє в ноч, прише*д*ши на вр*ѧд* кг*родски*и володим*ер*ски*и* до мєнє, Станислава Кграєвского, сто*л*ника под*л*аского, под*с*тароствго володим*ер*ско*г*[*о*], под*д*аны*и* г*с*дръски*и*, жи*д* тикоти*н*ски*и* Юско Мошкович ѡповє*д*ал и жаловал, и*ж* дє*и*:

«Дня сєго*д*нє*ш*нє*г*[*о*] вночи, мо*г*ло быти по*л*торы годины вноч, шол єсми по по*т*рєбє своє*и* ѵлицєю Жидо*в*скою, нє бу*д*ѵчи никому ничо*г*[*о*] вине*н*, ꙗко чолове*к* доброволны*и*, нє маючи ни с ки*м* ничого чини*т*, и кгды-*м*, дє*и*, приходи*л* проти*в* дому жида туто*ш*нє*г*[*о*] володим*ер*ско*г*[*о*] Лє*и*зара Ил*ѧ*шєвича, то пак, дє*и*, жидовє туто*ш*ниє володим*ер*скиє А*и*зак Давыдович а Ꙗ*ц*ко, зꙗти то*г*[*о*] Лє*и*зара, прєпо*м*нєвши права и покою посполито*г*[*о*], выпа*д*ши з дому Лєзарова, тєстꙗ своєго, мєнє розбили, збили и зранили, голову и боро*д*ѵ ми ѡбо*р*вали и в то*т*, дє*и*, час при то*м* розбою в мєнє ѡ*т*нꙗли срєбра ламано*г*[*о*] гривє*н* три».

И ѡказова*л* пєрєдо *м*ною волосо*в* жу*ш*мо и ѡповє*д*ал мнє, и*ж* дє*и*:

«Σсми ѡ то ѡ*т* жидо*в*ско*г*[*о*] суду справє*д*ливости ѡ*т*нєсти нє мо*г*. И ид*ѵ*чи, дє*и*, ту*т* до в. м., тєды-*м* по*т*кал шлꙗхє*т*но*г*[*о*] пна Бо*г*дана Хо*л*мо*в*ско*г*[*о*], которому-*м* то*т* розбо*и* и шкод*ѵ* свою ѡповєда*л*».

Ꙗкжє дня сєго*д*нє*ш*нєго в нєдєлю, даты наве*р*х*ѵ* написаноє, тот жи*д* Юско, прише*д*ши до мєнє знову, таки*м* жє ѡбычаємъ, ꙗко и *в*чора, на тых жидо*в* жалоб*ѵ* *ѵ*чини*л*. И просил ѡ прида*н*є возно*г*[*о*] на ѡгледа*н*є то*г*[*о*] збит*ꙗ*, зранє*н*ꙗ своєго и на прислуха*н*є ѡповєда*н*ꙗ шкоды, котора*ꙗ* ємѹ при то*м* розбою стала.

Ꙗ з *ѵ*р*ѧд*ѵ кг*родско*г*[*о*] дава*л* ємѹ на то возного з*ем*ского повєту Володим*ер*ского Дє*м*ꙗна Мокр*ен*ско*г*[*о*].

Которы*и* *ж* возны*и*, ѡгледа*в*ши збит*ꙗ* и зранє*н*ꙗ то*г*[*о*] жида и прислуха*в*шиса шкоды, зара*з*, постанови*в*шиса ѡчєвистє пєрєдо *м*ною, до кни*г* кг*родски*х вызна*л* тыми словы, *иж*:

«За прида*н*є*м* т*в*. мл*с*ти вр*ѧ*довы*м*, маючи ꙗ при собє шлꙗхтъ, Михаила Закр*єв*ско*г*[*о*] а Ꙗна Свєти*ц*кого, ѡгледал єсми збит*ꙗ* и зранє*н*ꙗ жида тикоти*н*ско*г*[*о*] Юска Мошковича, в которого видє*л* єсми на твари на ꙗгодє (!) с правоє стороны рану битую крывавую и жу*ш*мо волоса.

И ѡповєда*л* мнє, возному, и то*и* шлꙗхтє, звы*ш*помєнєно*и*, то*т* жи*д* Юско, и*ж* дє*и*:

«Тоє збитє и зранє*н*є мнє стало ѡ*т* жидо*в* тутошни*х* володим*ер*скихъ А*и*зака // Давыдовича а И*ц*ка, зꙗте*и* жида тутош*н*єго володим*ер*ско*г*[*о*] Лє*и*зара Ил*ѧ*шєвича, ꙗ*к* ѡни мєнє на до*б*роволно*и* дорозє ту*т*, в мєстє, на Жидо*в*ско*и* ѵлици розби*л*и и три гри*в*ни срєбра ламано*г*[*о*] в мєнє ѡтнꙗли. И то, дє*и*, *єст* волосє з головы и *з* бороды моєє».

Ꙗк же и таꙗ шлꙗхта, пєрвопомєнєнаꙗ, тут же стоꙗчи ѡчєвистє пєрєдо мною, до книг таковыми ж словы, ꙗко и возныи вызнали и того посвєтчили, иж то так было, а нє иначєи.

Которое ж ꙗ ѡповєданє и жалобу тог[о] жида Юска и вызнанє возног[о] и шлꙗхтъ, звышпомєнєных, за прозбою того жида в книги кгродскиє записати казалъ. ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 10, арк. 29–29 зв.

№ 78

1577 р., квітня 23. Володимир. — Зізнання возного Дем'яна Мокренського перед володимирським ґродським урядом про публічну зневагу його та побиття шляхти-свідків Петра Плонського і Мойсея Мартиновича Федором Загоровським під час вручення позову про не повернений ним борг Андрію Павловському

Лѣта по нарожєню Исуса Хрыста, Сына Божог[о], тисєча пꙗтсот сємдєсꙗт сємого мсца апрєлꙗ двадцат трєтєг[о] днꙗ

Постановившисꙗ ѡбличнє на врꙗдє кгродском володимєрском пєрєдо мною, Станиславом Кграєвским, столником подлꙗским, подстаростим володимєрским, возныи зємскии повєтꙋ Володимєрског[о] Дємян Мокрєнскии до книг кгродских вызнал тыми словы, иж:

«За приданєм вш. мл. врꙗдовым и маючи ꙗ при собє шлꙗхту людєи добрых, Пєтра Плонског[о] а боꙗрина єго млсти пна Пєтра ѳалчєвског[о] з Садова Моисєꙗ Мартиновича, року тєпєрєшнєг[о] тисꙗча пꙗтсот сємдєсꙗт сємог[о], мсца априлꙗ двадцат пєрвог[о] днꙗ ѡтносилъ и подал єсми позов зємскии володимєрскии ѡчєвистє в рꙋки єго млсти пну ѳєдорꙋ Загоровскому в дворє єє[1] Загоровє в жалобє пна Андрєꙗ Павловског[о] ѡ сто и ѡсмъ копъ гршєи позычоных, што ширєи а достаточнєи жалоба єго, на том позвє ѡписана и доложона, єст. А позов нєскробаныи, нє змазаныи, в датє и в титулє з дрꙋгим, которыи сѧ при сторонє поводовои зостал, во всєм згодливыи.

А панъ Загоровскии ѡт мєнє позов принꙗл и вычєтши, зараз тут же пєрєдо мною сам кинулсꙗ на тых людєи добрых сторонних, которыє при мнє были. Напєрвєи Пєтра Плонског[о] почал поличковати и бородꙋ ємꙋ вырвал и, доставши сабли, плазом и тылцєм бил и потом пахолку казал нагнути за лоб, а сам, ѡбыходечи, путою вєликою бил. А потом Моисєꙗ такжє поличковал, саблєю и путою бил и за тым их з кганку за лоб зволочити казал. Там же их на долє слугам своим киими бити казал, а мнѣ повєдил оꙋдками:

«Ты, дєи, возныи, єздиш до мєнє с хлопы с кундысами, а нє з ꙋрожоною шлꙗхтою, повторє траѳит [...][2] тобє до мєнє таким ѡбычаєм наєздъ».

А потом, коли тыє люди добрыє збитыє, на кони свои повсєдавши, и з двора пна Загоровског[о] выехали, и пан Загоровскии на слуги свои кликнул и за ними гонити и кони в них ѡтобрати казал. А коли ж слуги єго скочили и служєбник єго, моєго власног[о] конꙗ порвавши и всєдши, за ними гонил, а ꙗ почал мовити:

[1] Так в оригіналі. Має бути «єго».

[2] Текст пошкоджено.

«Млстивыи пнє Загоровскии, служебник в. мл. коня моего проежчает, бо-м ю вже его добре проездил».

И пан Загоровскии повєдил: «Мовчи, возныи, кон твои не згинет».

А потом, вже болшеи ниижли в годинє, на конѣ моем слуга его приехал, а так кон был згонєныи и потныи, же лєдвє на мєстцѣ стоюати мог и с так трудног[о] бегаю аж подковы з ног выпадали и пуслищ[а] в сєдли ωборвано.

А потом того ж року сємдєсят сємог[о], мсца априля двадцат сємого дня ωповєдался тот Пєтръ Плонскии, // иж деи:

«Пнє возныи, як нас пан Загоровскии перед тобою бил и ωпят за нами гонити и кони в нас ωтобрати казал, ино, деи, в мєнє слуги его коня половог[о] под пятном его млсти князя Козєки взяли з сєдлом и копою гршеи полскихъ».

Которое ж ю вызнанє возног[о] за прозбою пна Андрєя Павловског[о] в книги кгродскиє записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 10, арк. 39 зв.–40.

№ 79

1577 р., травня 5. Володимир. – Скарга Олехна Порядничa Защитовського до володимирського ґродського уряду, що під час спроби його сина Романа зі служебником Васком затримати Павла, боярина Михайла Яновича Загоровського, на якому селяни пізнали вкрадену з багатьма іншими речами сорочку, млинівські піддані Лаврін Цопка з синами та помічниками напали на них, поранили і відбили злодія, та зізнання возного Дем'яна Мокренського про огляд тілесних ушкоджень потерпілих

Лѣта по нарожєню Исус Хрста, Сына Божог[о], тисєча пятсот сємдєсят сємого мсца маю пятого дня

Што первеи сег[о] дня позавчорашнег[о], в пятницу, мсца маю трєтег[о] дня присылал на врад кгродски (!) володимерскии до мєнє, Станислава Кграєвског[о], столника подлаского, подстаростег[о] володимерског[о], пан Ωлехно Порядничъ Защитовског[о], ωповєдаючи и жалуючи ω том, штож деи:

42. Печатка волинського шляхтича Михайла Яновича Загоровського (1576 р.)

«Року тєперешнег[о] тисєча пятсот сємдєсят сємог[о], мсца маю второг[о] дня, в четвергъ, сын мои на имя Роман был в Конисех ѳвы имєню пна Ивана Чаплича Шпановског[о], воиског[о] луцкого. И в тот же, деи, час там же в Конысех на празнику был боярин пна Михаила Ґановича Загоровског[о] на имя Павєл. То пак, деи, подданыє мои познали сорочку власную мою из шолком чорным, котораа, деи, сорочка ѳкрадєна з дому моего, с которою, деи, сорочкою досыт нємало речеи покрадєно. И кгды, деи, подданыє мои на том Павлу сорочку познали, дали, деи, знати сыну моемѳ Роману.

Сын, деи, мои Роман хотєл в том врядовнє поступити, ниижли, деи, тот Павєл постерегся в том и єхал с Конюх зараз проч. Сын, деи, мои Роман из служебником своим на имя Васком за ним почал гонити и догонил, деи, тог[о] Павла против имєня пна Чапличова Млынова и хотєл его с тым лицом поимати.

Подданые, дєи, млиновскиє на имя Лаврєн Цопка з сынами и помочниками своими на имя з Мартином и з Савкою, прозвище Угрин, и з Жданцєм Терхиєм, и тєж з сусєдом своим Стєцком Лукосом, выбєгши з села, сына, дєи, моєг[о] на имя Романа збили и зранили и при нєм служебника на имя Васка также збили и зранили, с которых, дєи, ран нє вєдаю, єсли живы будут и тог[о] злодєя з лицєм сорочкою отняли.

И потом, дєи, мало погодивши, подданые мои на имя Васко Кушнєр а Гаврило Кравєц а Остапко Мартинович ишли с Конюх с празнику. Тот же Лаврєн Цопка из сынми своими, вышпомєнєными, перєнємши, дєи, их на доброволноі дорозє, такжє позбивали и поранили».

На што брал д мєнє пан Олєхно возного зємского Дємяна Мокрєнског[о] на огледанє тых ран. Которыи возныи, там бывши и отпол приєхавши, тыми словы, очєвисто ставши пєредо мною, до книг вызнал:

«Будучи мнє от вряду на справы пну Олєхну приданым и маючи я при собє шляхту людєи добрых, пна Дємяна Денисовича, служебника пна Гнєвоша Свинюског[о], а пна Авдєя Ивановича Страшковича, видєлє єсми д сына пна Олєхнова д Романа в головє над правым оком рану рубаную, вєлми шкодливую, так, аж кости с тоє раны барбєр выбирал, и на плєчи лєвом видєл єсми рану синєвую. А шкод своих при том зранєню оповєдал быти: шапка из запонкою, которая, дєи, запонка коштовала трох коп грошеи. А в служебника пна Олєхнова, на имя д Васка, видєл єсми в головє над потылицею рану рубаную, а на руцє правоі вєрхъ долони рана рубанаа, вєлми шкодливаа, нє вєдаю будєт ли палцами владнути, а на руцє лєвоі вышеи локтя рана колотаа. Г Гаврила Кравца видєл єсми на руцє лєвоі, на палцах двох по рани рубаноі, д Васка Кушнєра видєл єсми на руцє лєвоі на палцєх двох по рани рубаноі, дв Остапка Мартиновича видєл єсми на руцє лєвоі рану рубаную а в головє ран битых крывавых три».

Которое ж я оповєданє и жалобу пна Олєхнову и очєвистоє вызнанє возного до книг кгродскихъ записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 10, арк. 46.

№ 80

1577 р., червня 5. Володимир. – Скарга Павла Бранського, передана через служебника Габріеля Гулговського до володимирського ґродського уряду на киселинського врядника Станіслава Гуменського, підданого королівського маршалка Олізара Кєрдея Мильського і твердинського боярина Івана, підданого володимирського войського Василя Гулевича, які побили його самого та відняли вісьмох підданих

Лѣт. по нарожєню Исус Хрста, Сына Божог[о], тисеча пятсот семдесят семого мсца июня пятого дня

Присылал на врад кгродскиі володимєрскиі до мєнє, Станислава Кграєвског[о], столника подлаского, подстаростег[о] володимєрског[о], пан Павєл Бранскиі служебника своєго Кгабриєля Кгулговског[о], оповєдаючи и жалуючи, штож дєи:

«Року тєпер идучог[о] тисеча пятсот семдесят семог[о], мсца тєпєрєшнег[о] июня первого дня, в суботд, дтекъ от мєнє з ымєня моєг[о] Бранска сем чоловєка, подданых моих, а осмаа вдова, то ест имены: Левко, Ивашко, Ѳедор, Стєцко Бариловичи а

сєстра их вдова Моисєєваꙗ, Домаш Васкович, θедчун // а Ѡлєшко зъ жонами и дєтми и зо всєю маєтностю своєю, которых, дєи, єсми мсца тєпєрєшнєго июня третєг[о] днꙗ, в понєдєлок, погонил был вы именю єго млсти пна Василꙗ Гулєвича, воиског[о] володимєрског[о], в Твєрдыню, гдє-м их, ꙗко власных подданых своих, з жонами и з дєтми и зо всєю маєтностю их, ѡттол взꙗл и до имєнꙗ своєго провадил.

То пак, дєи, кгды-м вжє з ними был за сєлом Твєрдынꙗми, тєды за власным росказанєм єго млсти пна Ѡлизара Кирдєꙗ Мылского, маршалка єго кр. млсти, врꙗдник єго млсти кисєлинскии Станислав Кгумєнскии, з боꙗрином єго млсти твєрдынским Иваном и з многими слугами, боꙗры и поддаными єго млсти, конно и зброино, погонивши мєнє на доброволноu дорозє, за Твєрдынꙗми, в дубровє мєнє и слуг моих розбили и полупили и тых всѣхъ подданых моих з жонами и з дєтми и маєтностю в мєнє ѡтнꙗли.

Напєрвєи, дєи, в мєнє самог[о] ѡтнꙗли ручницу долгую с кросємъ и в служебника моєго Иванка ѡтнꙗли конꙗ сивог[о] из сєдлом, а з нєго самог[о] злупили єрмꙗк шарыи муравскии з шнурами єдвабу папужастог[о], а з другого служебника моєго Матиꙗ злупили єрмꙗк бєлыи каразєєвыи з шнурами єдвабу чорног[о].

Которыи, дєи, ꙗ розбои и луп и отнꙗтє подданых моих зараз того ж часу пну Ѡстаѳъю Колпытовскому а пну Ꙗкиму Линєвскому ѡповєдал».

И просил мєнє пан Павєл Бранскии чєрєз тог[о] служебника своєг[о], пєрвопомєнєног[о], Кгабрилꙗ Кгулговског[о] ѡ придан є возног[о] на потрєбу свою, а тоє ѡповєданє и жалоба єго, чєрєз служебника єго вчинєнаꙗ, абы до книг кгродских была записана.

Ино на тот час при врꙗдє возног[о] нє было, ꙗ лист мои до возного, которог[о] бы собє способити мог, абы на тую потрєбу єго млсти єхал, єму дал, а тоє тєпєрєшнєє ѡповєданє и жалобу єго в кнги кгродскиє записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 10, арк. 56 зв.–57.

№ 81

1577 р., червня 8. Володимир. – Декрет володимирського земського суду про перенесення на королівський суд справи Войтеха Паєвського, який позивав Марину Василівну Янчинську щодо майна, яке він під час татарського нападу переховував у Володимирському замку

Справа пна Воитєха Паєвского

Лєт. Божс. нарожс. АФОЗ [1577] мсц. июня И [8] днꙗ

На рокох судовыхъ зємъскихъ ѡ свтои Троицы, свта рымског[о], тєпєр идучог[о], припалых, сужоных и справєдливых пєрєд нами, Богданом Костюшковичомъ Хоболтовским, судею, а Иваном Гулєвичом Смолиговским, подсудком, врꙗдники зємскими повєту Володимєрског[о], постановившисє в судѳ зємског[о] ѡчевисто, пан Воитєх Паєвскии с позву своєг[о] жаловал на врожоную пни Гавриловую Ꙗковицкую, подсудковую зємскую повєту Володємєрског[о] пнюю Марину Василєвну Ꙗнчинског[о], ѡ поєтрадєнє маєтности єго под час забєгу в нєбєзпечєнствє ѡт поганства татар, которую, дєи, ѡн в захованю мел в замку єго кролєвскоє мл. Городлє в склепє замковом, ꙗко ширеи а достаточнеи, ꙗко жалоба єго, так и маєтност єго пострадєнаꙗ мєновитє на том позвє єст ѡписана и доложона.

По вычитан*ю* того позву сторона позванаꙗ, пни Гавриловаꙗ Ꙗковиц*к*аꙗ, тут же в суд*ѣ*, ѡчєвисто ставши, дала и злєцыла моц за сєбє ѣ права мовит*є* приꙗтєлю своєму пан*у* Юрониму Ꙗкимовичу, даючи єму во всємъ моц зуполную водлє права зыскъ и страт*у* мєт.

Которы*и* за злєцєнємъ єє на тую жалобу пна Паєвског[*о*], ѡтпор чинєчи, повєдил тыми словы, иж дєи:

«Пан Паєвски*и* ѡ нємалую рєч, котораꙗ идет ѡ почтивост єє мл. пнеи подсудковои позвал, а иж, дєи, ѡбєюм сторонам ѡб одну рєч идет, а ѡн, будучи в том повєтє нєѡсєлыи, с тых причин пни подсудковаꙗ на тот позов нє повинна єму ѡповєдати, ꙗ[*к*] ѡн, ꙗко нєѡсєлыи, водлє Статуту пєрвєи даст по собє[1] пару».

Тупачєвски*и* (!) повєдил, иж дєи:

«Ꙗ маю ѡсєлост в том повєтє под єго млю ѡтцєм влдкою володємєрским за пнзи куплєную вєчностю».

Ꙗкож и влдка єго мл., сєдечи, признал ѣ суду, // иж ѡн купил кгрунт до трєтєє мєрки ѣ млынє хрипалицком, налєжачи*и* на вєчност.

Суд, маючи ѡ том вєдомост, признали быт єго в том повєтє ѡсєлым.

А кгды сторона поводоваꙗ далєи водлє права за жалобою и позвом своим поступоват была готова, мы, суд, ѣзнали то, иж таꙗ справа судѣ ншому нє налєжала, кгдыж то идє ѡ вєликую рєч, а звлаща ѡ почтивост, заховавши єсмо ѡбєюм сторонамъ вцалє право, всѣ доводы и ѡтводы правныє, ѡтослали єсмо тую справѣ на суд єго кролєвскоє млсти, пна ншог[*о*] млстивого, зложивши сторонам ѡбєюм, ѡчєвисто пєрєд єго кролєвскою млстю за тыми ж позвы рок завитыи ку праву нєдєл, за час ѡт понєдєлка пришлог[*о*], даты мсца июня дєсꙗтог[*о*] днꙗ, в року тєпєр идѣчом сємдєсꙗт сємом, стати и росправу пєрєд єго королєвскою млстю мєли там, гдє на тот час єго кролєвскаꙗ млст двором гсдрским быт рачит, под ѣтрачєнємъ рєчи, ѡ которую позов идет. Котораꙗ бы сторона на ѡном року ꙗко на завитом нє стала або ѣмоцованог[*о*] своєго кѣ праву нє прислала и вєдати ѡ собє нє дала, таꙗ рєч свою тратит.

На которы*и* рок ѡбєдвє сторонѣ, добровольнє позволивши, просили нас, абы то до книг зємских справ судовых записано было.

Мы за прозбою их записати вєлєли.

ЦДІАК України, ф. 27, оп. 1, спр. 4, арк. 27 зв.–28.

№ 82

1577 р., червня 21. Луцьк [1577 р., червня 18. Печихвости]. — Визнання луцького возного Григорія Вербського перед луцьким старостою, ключником і городничим Олександром Жоравницьким про складання ним реєстру документів, зокрема поборових квитів за 1573, 1575, 1576 роки, і рухомих речей покійного луцького земського судді Гаврила Бокія Печихвостського під час його поховання та передання майна синам покійного — Андрію та Филипу

Того ж мсца июнꙗ КА [21] днꙗ

Пєрєдо мною, Алєксандромъ Жоравницкимъ, старостою, ключникомъ и городничимъ луцкимъ, ставши ѡчєвисто, возны*и* повєту Луцкого Григорєи

[1] Літеру «с» виправлено з літери «р».

Вєрбъскиѝ до книг кгродскихъ луцкихъ ку записованю созънал тыми словы, ижъ деи:

«За приданьємъ врѧдовымъ року тєпєр идучого тисѧча пѧтсот сємдесѧт сємого мсца июня осмогонадцат днѧ, будѹчи мнѣ на справє єе млсти пнєе Гавриловоє Бокиєвоє Пєчиѳостскоє, судиноє земскоє повєту Луцкого, пнєе Мари Ѳедоровны Вагановского а пна Ѳилипа и пна Анъдрѣяна Гавриловичовъ Бокиєвъ Пєчиѳостьских на погрєбє тѣла нєбожчика пна Гаврила Бокиѧ, суди земского луцкого, ѹ Пєчиѳостєхъ, где пєрє[до мною][1], вознымъ, и перед велє людми зацными, которыє тамъ на погрєбє были, рѣчи всѣ ѿт мала до велика, такъ гроши готовыє и реиста[2] поборовыє, листы, записы, церокграѳы и иншиє рѣчи рухомыє, п[о нє]божчику[3] пну Гаврилу Бокию зосталыє, всѣ по достатку и мєновитє на реистра списавши, сыновє нєбожчиковскиє пнъ Ѳилипъ а пнъ Андрѣян до рукъ своихъ // побрали. Которыє, деи, реистра под печатю и с подписомъ руки моєє ѧ на сєс час тутъ на врѧдъ дълѧ записованѧ до книг ѿтдаю».

43. Печатка луцького земського судді Гаврила Васильовича Бокія Печихвостського (1566–1569 рр.)

Которых жє то реистров трох ѧ, ѡглєдавши, перед собою читати казалъ. И такъ сѧ в собє мають:

«Лѣта Божого нарожєнѧ тисєча пѧтсотъ сємдесѧт сємого мсца июня сємогонадцат днѧ реистръ поборѹ черєз пна Гаврила Бокиѧ Пєчиѳостского, суди земъского луцкого, земли Волынское повєту Луцкого выбираного, черєз мєнє, возъного повєту Луцкого Григорѧ Вєрбъского, по смєрти нєбожчика пна Гаврила Бокиѧ, суди луцкого, при ѿтдаваню реистров малжонки его пномъ Ѳилипу а пну Андрѣю Гавриловичомъ Бокиємъ то єст: напєрвеи реистръ, хъто дал побор; другии реистръ, хто нє дал квитов на чоповоє и на кола млыновоє; хто аранъдовал[4] тыхъ сємнадцат на квитєх, за которыми ѿтдано грошеи три тисєчи шєстсотъ тридцат и сємъ золотыхъ и грошеи полпєтанадцат[5]; реистров три, ѡдин року сємдесѧт трєтєго а два рыистры[6] року сємдесѧт пѧтого; реистръ тєжъ пна Бокиєв на побор року сємдесѧт трєтєго, реистрикъ властноє рѹки пна Бокиєвоє в року сємдесѧт трєтєго; реистръ поборѹ чопового року сємъдесѧт трєтєго; реистръ списанѧ чопового року сємъдесѧт трєтєго; реистрики два, по чому маєт быти брано чоповоє; реистръ року сємдесѧт шостого, што арандовал чоповоє вы именю пнєе Ѳаличевскоє; реистрикъ длѧ памєти, где нє поступили брати чопового, реистръ, кому арандовалъ чоповоє; листъ короля єго млсти с подписомъ руки єго королевскоє млсти до пна Бокиѧ, жебы дал пну Быстриковскому золотых шєстдесѧт сємъ и грошеи дванадцат; квит пна Чап[личо]въ[7] на побор тых реистров поборовых, которыє ѿтдали сто двадцат и

[1] Місце пошкоджене при прошнуровуванні книги.
[2] Так в оригіналі. Має бути «рєистра».
[3] Місце пошкоджене при прошнуровуванні книги.
[4] Так в оригіналі.
[5] Так в оригіналі. Має бути «пєтнадцат».
[6] Так в оригіналі. Має бути «рєистра».
[7] Місце пошкоджене при прошнуровуванні книги.

сємъ грошєи поборовых готовых ѡсмъ грошєи литовскихъ. Григорєи Вєрбъскии, возъныи повєту Луцкого, // рѣкою властною».

Другии рєистръ такъ сѧ в собє маєт:

«Грошєи готовых копъ двадцат полтрєтѣ копы и грошєи палшоста[1], которыє нашли в скринъци по смєрти пна судьинои[2], пнъ Иван Чаплич, воискии луцкии, грошєи поборовых з ымєнєи своихъ нє ѡтдал, на што и квитъ своѝ далъ, которое сумы водлє старого рєистрѣ стоит золотых пѧтдесѧт и ѡдинъ грошєи двадцат два. Квиты єго млсти пна Алєксандра Жоравницкого, старосты луцкого, на гроши поборовыи на шєстсотъ золотыхъ полских, пну Бокию даныи, на выправу послу татарскому[3] з Луцка, квит на тридцат копъ грошєи, которыє пномъ посломъ даны, которыє пан Бокии при поборовых грошєх выбрати мєл, пну Быстриковскому за листом королєвскимъ дано шєстдесѧт сємъ золотых полскихъ и грошєи дванадцат поборовых чєрєз руки пна суди луцкого. Листъ пна Русинов на двєсти и на двадцат копъ грошєи. Квитъ Волбахов на полшостаста золотых полских. Квитов пѧт пна подскарбъєго[4] коронного. Скринка трєтяя, которая была запєчатована, наидєна пуста. Григорєи Вєрбъскии, возныи, рукою властною».

А трєтии рєистръ так сѧ в собє маєть:

«Лѣта Божого нарожєня тисѧча пѧтсотъ сємдесѧт сємого мсца июня сємогонадцат днѧ. Рєстръ[5] рєчєи рухомых пна Гаврила Бокия Пєчихвостского, суди зємского луцкого, которыє по смєрти єго сыновє єго ѳилипъ а Андриян при возномъ и шълахтє оп[и]сали[6] и до рукъ своих взяли. Напєрвєи: шуба ѡксамитная чорная, соболѧми подшитая, жупан чорныи ѡкъсамитныи, шуба китаичаная гвоздиковая, горностаями подшита, шубка кунѧя, сукномъ шарымъ критая, камизєлля гвоздиковая адамашъковая, шу[бк]а кунѧя[7] голаѧ, єрмѧкъ чорныи, китаикою подшитыи, єрмѧкъ адамашковыи чорныи, жупан шарыи атласу взористого, жупица адамашки шароє, єрмѧк // бурнатныи ѳаилюндышовыи, китаикою подшитыи, шубка голая бѣлокъ подолскихъ, рѧд срѣбрєныи позлотистыи, ѳѳат срѣбрєныи позлотистыи, кутас багровыи, шабля по-чєркаски, срѣбромъ ѡправлєная, позлотистая, пошвы бєз шабли, срѣбромъ ѡправлєныи позлотистыи, єрчакъ, срѣбромъ ѡправлєныи, зъ ясчєромъ, кубокъ срѣбрєныи[8] позлотистыи з накришъкою, коновка срєбрєная, вєрхъ и дно позлотистоє, мохры двои и лысина, сєдло малєваноє, саѳъяномъ жолътымъ критоє, ковєрцовъ чирвоныхъ три, ковєрцовъ бѣлых три, ковєрцовъ простых два, запона зєлєная влоская, запона зєлєная простая, шпаларов пѧт,

[1] Першу літеру «а» правлено.
[2] Літери «ьи» написано іншим чорнилом. Останню літеру «и» правлено.
[3] Перші дві літери «та» вписано між написаним вже текстом.
[4] Літеру «г» правлено.
[5] Так в оригіналі. Має бути «рєєстръ».
[6] Місце пошкоджене при прошнуруванні книги.
[7] Літеру «а» правлено.
[8] Літери «єны» виправлено з літер «омъ». Спершу замість «срѣбрєныи» було написано «срѣбромъ».

ложокъ срѣбрєныхъ двадцат, запона стараѧ жолтаѧ[1], лавочникъ старыи, чарка срѣбрєнаѧ, скура лосѧѧ нєшитаѧ, сукно чирвоноє, шъто[2] панни Макгдалєни на воз куплєно, коц бѣлыи, бакгазыи штучъка пна θєдоровы, полотна колєнского штука пна θєдорова, выдра и двѣ почєрєви, рѧд чєркаскии мосѧзовыи, ѳздъ крєговыхъ шєст, кєлих цєрковъныи срѣбреныи. Григорєи Вєрбъскии, возныи повєту Луцкого, рукою власною».

А такъ ѣ тоє ѡчєвистоє сознанє возного и тыє рєистра пєрєдо мною, на врѧдє покладаныє, слово въ слово до книг кгродских луцких записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 17, арк. 407–408 зв.

№ 83

1577 р., серпня 1. Володимир. – Зізнання возного Дем'яна Мокренського перед володимирським ґродським урядом про показання під час допиту злодія Васка, який разом зі спільниками вчинив крадіжки в підданих володимирського земського судді Богдана Костюшковича Хоболтовського, планував підпал маєтку самого судді, а також про покарання злодія

Лѣта по нарожєню Исус Хрста, Сына Божог[о], тисѧча пѧтсот сємдєсѧтъ сємого мсца августа пєрвого дня

Постановившисѧ ѡбличнє на врѧдє кгродском володимєрском пєрєдо мною, Павлом Ѡранским, будѳчи мнє за злецєнєм єго вєлможнос млсти кнзя Костєнтина Ѡстрозског[о], воєводы києвского, маршалка зємли Волынскоє, старосты володимєрского, на мєстцѳ єго млсти старостинском ѳ Володимєри, возныи зємскии повєту Володимєрског[о] Дємѧн Мокрєнскии до книг кгродских вызнал тыми словы, иж дєи:

«Року тєпєрєшнєго тисѧча пѧтсот сємдєсѧт сємог[о], мсца июлѧ дєвѧтог[о] дня былєм на потрєбє єго млсти пна Богдана Костюшковича Хоболтовског[о], суди зємског[о] володимєрског[о], в Хоболтовє. Там жє пєрєдо мною, возным, Васко без муки сам доброволнє знался, иж дєи:

«А з Сєнком Зєлєнєю и з Аском, пасынком Сєнковым, приєхали єсмо зъ Затурєц ѳмыслнє в гаи Хоболтовскии, хотєчи коморѳ выкрасти Хаца Панковича. И коли, дєи, єсмо приєхали ѳв олторок, мсца июлѧ второг[о] дня, ѳ гаи Хоболтовскии и Сєнко, дєи, дождавши ночи и пошол к сєлу Хоболтовскому до подданог[о] пна Пєтрова Радка Горбика и бывши, дєи, в нєг[о], и с тым Горбиком, до нас ѳ гаи пришол и хлєба нам принєс и з нами сѧ ѡколо того радил тот Горбик, ѧк бы нам тую коморѳ Хацєву выкрасти. И Горбик, дєи, повєдил:

«Тєпєр, дєи, сєє ночи нє маєтє по тому часу, алє завтра, в сєрєдѳ, муситє тут єщє пєрєдновати бо, дєи, завтра пна судины люде з дєрєвом до мєста поєдут и ночоватимут, а ѧ, дєи, довєдаюсѧ, єсли ночовати будут, вам знати дам».

И мы, дєи, тоє ночи, з олторка на сєрєдѳ, в гаи ночовали и назавтрєє Горбик в дєн нам хлєба принєс. А потом в сєрєдѳ ѳ вечери Горбик до нас ѳ гаи пришол и рєк:

[1] Літеру «т» правлено.

[2] Літеру «ъ» правлено.

«Ѡтож, деи, маетє час тєпер до коморы Хацєвы, бо, деи, Хац до Володимєра з дерєвом поехал и ночовати будет».

А так, деи, мы всѣ три з Горбиковою радою и приводом тое ночи коморѫ Хацєву выкрали: сукманов два, ѡдин люнскии музскии а швєбединскии женскии, полотна сем своєв, толсток три, сорочок сем, платов два, сермягу.

Ис тых, деи, речеи сукманы два и сермягу дали єсмо подданым пна Станислава Хмєлєвског[о] подгаєцким, Жуку Макаровичу а Иванѫ, брату Тимошикову, за то, иж бы ѡ нас никому нє повєдали.

Тот жє, деи, Горбик росказал нам, абыхмо погреб Васка Крота выкрали. Ест, деи, там маса и всєго мног[о]. Тот жє, деи, Горбик радил нам, абыхмо волы в Пашка Сала, подданог[о] пна Пєтрова, покрали.

А мы, деи, сами, кром рады Горбиковы, умыслили были з двором пна судю спалити».

Ꙗкож и в Затурцех перєдо мною, возным, коли єг[о] пан, пан воискии, пну суди выдал, до всего сѧ тог[о] знал, и єго мл. кназ Дмитреи Булыга // на тот час был вжє тєж.

Будѫчи на муцє вызнавал, иж деи:

«Тот жє Горбик з Гаврилом Винником котлы горелчаныє на Смолянци ѫ Стася Ѡлеиника покрал».

Вызнавал тєж, иж деи:

«Сермягу вкрал ѫ Винреика Холꙗвича за вєдомостю Курила Дули и єму ж, деи, єє за два грши продал. А первеи, деи, сег[о] тот Сенко, што со мною коморѫ покрал, в того ж Горбика двє ночи ночовал, а врадник, деи, пна Пєтров Ꙗрмош чєстовал Сенка в гаи горелкою».

А на тот час шлꙗхта были ѳедор Семєнович а Воитех, мещанин з Володимєра, а Ѡстапко, врадник пна Сенютин, а Анхим а Грицко Козечка.

И на ѡстатнии ступен, идѫчи на шибєницѫ, тыми ж словы потвердил».

Которое ж ꙗ вызнанє возного за прозбою пна Богдана Костюшковича Хоболтовског[о], суди зємског[о] володимерского, в кнги кгродскиє записати казалъ. ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 10, арк. 92–92 зв. Опубл.: Архив Юго-Западной России, издаваемый временною коммиссиею для разбора древних актов, высочайше учрежденною при Киевском, Подольском и Волынском генерал-губернаторе. – Ч. 6. – Т. I. – К., 1876. – С. 102–104.

№ 84

1577 р., серпня 11. Володимир. – Скарга Івана Гавриловича Яковицького від імені стриєчного брата Івана Васильовича Шолушича Яковицького до володимирського ґродського уряду про викрадення, побиття, пограбування і погрози, вчинені Василем Яковичем Яковицьким для залякування, аби той не позивав до суду його брата

Лѣт. по нарожєню Исус Хрста, Сына Божог[о], тисеча пꙗтсот семдесꙗт семого мсца августа первог[о]надцат дня в нєдєлю порану

Пришєдши до врꙗду кгродског[о] володимерског[о] до мєнє, Василя Павловича, подстаростег[о] володимерског[о], пан Иван Гаврилович Ꙗковицкии ѡповедал и жаловал именем пна Ивана Василевича Шолушича Ꙗковицког[о], брата своег[о] стрыечног[о], штож деи:

«Року тєпєрєшнєг[о] тысєчног[о] пѧтсотног[о] сємъдєсѧт сємог[о], мсца августа дєсѧтог[о] днꙗ, то єст вчора, в суботу, пєрєд вєчором, єдучи єму з Володимєра до имєнꙗ пнєє Гавриловоє ЂАковицкоє, подсудковоє земскоє володимєрскоє, пнєє Марины Василєвны ЂАнчинского, тютки єг[о], до Бобич, то пак, дєи, пан Василєи ЂАкововић ЂАковицкии с помочниками своими Алєксандром Влєвєцкимъ, Иваном ЂАнчинским, Григорємъ Борєиком а Станиславом Ворысцкимъ и з ыншими многими помочниками и слугами своими, прєпомнєвши боязни Божоє и срокгости правноє, нє маючи, дєи, до нєго причины никоторое, поткавъши єго // пєрєд гребленю ЂАковицкою въ ЂАковичох, розбил, збил, зморловал и злупил єрмꙗк зєлєны ѳтєрѳиновыи, которыи, дєи, коштовал три копы грошєи литовских, жупан бєлыи каразєєвыи, которыи, дєи, коштовал три копы грошєи литовских, жупан бєлыи каразєєвыи, которыи, дєи, коштовал двє копє грошєи литовских, в котором, дєи, жупанє в [к]шинє (!) нє были на пна Василꙗ ЂАковицког[о] позвы, з нєг[о] злупил, конꙗ тисавог[о] з сєдлом, которыи, дєи, кошговал ѡсмъ коп грошєи литовских, а сєдло, три копы грошєи литовских, в нєг[о] ѡтнꙗл.

А єго, дєи, самог[о], лєдво живог[о] зоставши звєзал и з собою повєз. Напєрвєи, дєи, привєзши вночи до Бискупич, подлє солодовни, посєрєд сєла, хотєл ѳтопит. Ѡтгол, дєи, з Бискупич вывєзши, повєз за лєс чєрєз Луковичи. Вывєзши за лєс з Лукович, повєз до Ворищъ, нє довєзши, дєи, до Ворищъ на поли хотєл, дєи, єго живог[о] закопат. То пак, дєи, сꙗ зас розмысливши, повєз єго до Локач. Там жє єго ѳ Локачох пустил, и, пустивши, дєи, єг[о], єму говорил, єсли жє нє будет позывати ѡ брата своєг[о]».

Которое ж ꙗ ѡповєданє и жалобу пна Ивана Шолушича ЂАковицког[о], за прозбою єг[о] чєрєз брата єг[о] стрыєчног[о] пна Ивана Гавриловича ЂАковицкого вчинєною, в кнги кгродскиє записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 10, арк. 96–96 зв.

№ 85

1577 р., вересня 19. Луцьк [1577 р. вересня 5. Жуків]. – Реєстр спустошення внаслідок татарського нападу маєтків Федори Богушівни з Козерад, дружини холмського підкоморія, добринського старости Михайла Дзялинського, містечка Жуків і сіл Новосілки, Новий Став, Сухівці, Старий Жуків Луцького повіту та визнання повітового возного Левка Гринковича Верховського про огляд разом зі свідками Войцехом Луковським та Августином Обрубським спустошених маєтків

Року ОЗ [77] мсца сєнтєбра ѲІ [19] днꙗ

Присылала[1] на врѧд кгродскии луцкии до мєнє, Андрєꙗ Кивєрецкого, подстаростєго луцкого, ѡт єго млсти пана Алєксандра[2] Жоравницкого, старосты, ключника и городничєго луцкого, вєлможнаꙗ[3] єє млсть пани Михаловаꙗ Дзꙗлынскаꙗ, подкоморинаꙗ хєлмєнскаꙗ, старостинаꙗ земли Добринскаꙗ, пни ѳєдора Богушовна служєбника своєго Воицеха Луковского, чєрєз которого и реистъръ под пєчатю и с подписом руки возного повєту Луцкого Лєвка Гринковича

[1] Літеру «л» правлено.

[2] Літери «са» правлено.

[3] Літеру «о» правлено.

Вєрховского на врѧд прислaвши, просила, абы до книгъ кгродских былъ уписан. Которого ѧ, ωглєдавши, // пєрєд собою читати казалъ и так сѧ в собѣ маєт:

«ѢА, возныи Лєвко Вєрховскии, будѳчи ѕ ѳрадѳ приданыи, к тому маючи шлѧхту людєи добрых при соби, шлѧхетного Воицеха Луковского а Авъгуштына ѠбрубСкого, видєл есми двор Жуковскии єє млсти ѳедоры с Козєрадъ Дзѧлынъскоє, подкоморинoє хєлъмєнскоє, старостиноє зємъли Добрынскоє, з гумномъ ѳвєс в томъ Жуковє прєз тыє поганцы татаровє спалєныи, и ѳсѣ рєчи ѳ нємъ ѧко стада, быдла ничого их нє ωставуючи побраны, такъ тєж чєлѧд робочую, котораѧ на тот час в томъ дворє была побраны.

Ку тому там жє при томъ дворє видєломъ мѣстєчко на имѧ Жуков спустошоно и вибрано и на нѣкоторых мєстцах попалєно мѣсто, а напєрєд:

Иванови Настроєви[1] ѳзѧто конєи троє, ωвєц шєстєронадцатєро, волов два, ѧловиц чтыри, свинєи пострєлєно и посєчоно двоєнадцатєро, к тому ѳзѧто двоє дєтєи; Хилимонови ѳзѧто чотырох конєи правє добрых и двѣ клѧчи, ку тому ѳзѧто воловъ чтырєхъ, ѧловицъ шєст, ωвєц двадцатєро и домъ спалєно; попови михаиловскому тому ѳзѧто конѧ и пару волов и ѧловиц три, ωвєц дєсєтєро и паробка ѳзѧто, и дом з гумном спалєно; Савцє Ѡхримъчиц тому ѳзѧто конѧ, клѧчу и волов чтырєх, гумно и домъ спалєно; Сєнцєви тому ѳзѧто конєи двоє и волов трох, ѧловиц чотыри, ωвєц пѧтєронадцатєро; ѢАцкови Говорови тому ѳзѧто конѧ, клѧчу, волов двох, ѧловиц двє и погрєб выбрано, к тому паробка ѳзѧто; Хвєдєц Заньчєнѧ тому ѳзѧто конєи троє, воловъ двох, пару вєпровъ кормъных застрєлєно и сємєро ωвєц; Гордѣєви тому ѳзѧто конѧ и волов трохъ, ѧловиц чотыри, ωвєц ωсмєро, и гумно и дом спалєно; Хвишкови жидови, мытникови панскому, тому побрано товары єго ѧко сукна, полотна и ѳсѣ крамныє рєчи и иншиє товары, ѧко скуры, лои, которых было за двадцать копъ, мєду питого бочокъ чтыри, пива цєлыи вар, горєлки бочка, солодов згинуло три, дом ѳвєс злупєныи; Демидови тому ѳзѧто конєи двоє, чотыри корови и вола, а сына єго ѳзѧто; Ѡхримови того зо всим на всє спалєно, напрод домъ, с которого на мно[го] маєтности нє вывєз, так тєжъ и гумно спалили[2]нємалоє; Иванови Чоботарови тому ѳзѧто клѧчу, при неи два жєрєбцы, двѣ ѧловицы и дом з[3] гумномъ спалили; Лєнъцови[4] тому ѳзѧто конѧ и волов трох, ѧловиц пѧт, коз троєнадцатєро, гумно и домъ спалили; Мєлникови тому ѳзѧто конѧ и ѡсмъ кормныхъ вєпров забито, которому начинѧ всє, што до мълына належит, погинуло; Хвєдцови тому ѳзѧто // троє конєи и вола и двѣ ѧловици; Моисєєви тому ѳзѧто конѧ и клѧчу, ѧловиц три, вола и кормного вєпра и погрєбъ вылупєно; Стєпанови Карповичови тому ѳвєс дом вылупєно и гумно спалили; Мискови Игнатовичови тому ѳзѧто двоє конєи и парѳ[5] воловъ, ѧловиц чтыри, ωвєц двєнадцатєро, коз дєсєтєро и паробка ѳзѧто; Иван Выставиножка тому ѳзѧто конѧ и двѣ ѧловици, горєлки сто квартъ, пива бочок чотыри; Сєргєєви, воитови мѣстъскому, тому ѳзѧто конєи чтырох, воловъ три, ѧловиц ѡсмъ, ωвєц двадцат, вєпров кормных чотыри застрєлєно; Максимцови тому ѳзѧто конѧ и парѳ волов и ѧловиц пѧт, ωвєц

[1] Літеру «є» виправлено з літер «ви».
[2] Першу літеру «и» виправлено з літери «ѧ».
[3] Літеру «з» виправлено з літери «ъ».
[4] Літеру «в» правлено.
[5] Літеру «а» випралено з літери «р».

ѡсмєро; Ꙗц҃кови Гончаровичови[1] тому ѳзѧто конєи троє и два волы, чотыри корови, ѡвєц҃ дванадцат; Хвєдорови Косовскому тому ѳзѧто клѧчу и два жерєбцовъ, вола кормъного, ꙗловиц҃ ѡсмъ, которыє[2] скуповал на риз, и баранов двадцат; Пилипови Христинє тому ѳзѧто конєи чєтвєро, воловъ два, ꙗловиц҃ шєсть и ѣму вылупєно; Васкови Кардашови тому ѳзѧто воловъ чотырох, ꙗловиц҃[3] три, ѡвєц҃ шєст; Жданови тому ѳзѧто клѧчу и два жерєбъцы, воловъ трох; Макарови Караничови тому ѳзѧто двох конєи, волов трох, хату и гумно спалили; Ѵстьянови Хлищєннєнцю[4], арєнъдарови панскому, тому побрано скарбу нємало: конєи ѳзѧто чотырохъ, воловъ дванадцать, ꙗловиц҃ двадцать; Панас Масюковъ тому ѳзѧто трохъ конєи, воловъ двох, ꙗловиц҃ три; Ковалєви Михнови тому ѳвєс дом вылупълєно и начинье его погинуло; Олєксиєви тому ѳзѧто коня и ꙗловицу и коз шєсть; Хвєдец҃ Ѵлѣщєня тому взѧто два кони и вола и ꙗловиц҃ три; Трохимови Бѳбъкови тому ѳзѧто клѧчу и парѳ воловъ и ꙗловицѳ, ѡвєц҃ пꙗтєро; Васкови Козлови тому ѳзѧто коз шєстнадцат, свинєи двадцатєро порѳбано; Иванови Гуринови тому коня взѧто и вола, коз дєсєтєро; Кузмѣ Попчєнєнцѳ тому ѳзѧто коня и два волы и чотыри ꙗловици; Пєтрови Волъчкови тому ѳзѧто[5] клѧчу и вола и пꙗт ꙗловицъ; Хвєдъцови Грудиничови тому ѳзѧто конєи троє и трох волов и дванадъцатъ ѡвєцъ; Васко Кунда тому ѳзѧто конєи пꙗтєро; Ѡлєшъкови Ковалєви тому побрано всю маєтность и домъ спалєно; Максим Заєчєня[6] тому ѳзѧто два кони и два волы // и три ꙗловици; Ѡстапъ тому ѳзѧто конєи чєтвєро, вола, ꙗловиц҃ пꙗть, ѡвєц҃ шєстьнадцать; Кругъла тому взѧли и выпсовали домъ вшистєкъ, выпили мєду бочок три, пива бочок варов полтора; Климъ Хилимонович тому ѳзѧто конєи трох, ꙗловиц҃ шєсть, вола ѡдного; попови спасовскому взѧто двоє[7] конєи и шєстєро быдла рогатого, ѡвєцъ дєсєтєро.

Сєло Новосюлки. Напрод: Савка Попъчєня тому ѳзѧто двоє конєи, ѡвєц҃ двоєнадцатєро, гумно и домъ спалили; Борисови тому ѳзѧто чєтвєро конєи и ѡсмъ воловъ и паробка из сыномъ; Гацынє[8] тому ѳзѧто сыновъ два и самого зрубали, ку тому єму взѧли ѡвєцъ двадцатєро; Михалєня ѡтца и коня правє доброго, и вола и ѡвєц҃ сємєронадцатєро; Куцови тому ѳзѧто сына и сєм ꙗловиц҃, ку тому коз дванадцат; Чиранови тому ѳзѧто ѡтца и матку, воловъ шєсть; Поцалуиковы тому ѳзѧто волов три; Корєнєви тому ѳзѧто ѳсю маєтъность, домъ и гумно спалили; Куникгєлєви тому ѳзѧто чєтъвєро конєи и домъ спалили; Вощилови тому ѳзѧто коня правє доброго, пару воловъ; Анътонови томѳ ѳзѧто[9] воловъ трох; Дєшукови тому ѳзѧто два кони и сына; Лєвонъ Хилимоновичъ томѳ ѳзѧто конєи трохъ и паробка; Ѡнискови томѳ взѧто конєи чотырох и воловъ трохъ, ꙗловиц҃ пꙗть.

Сєло Новыи Ставъ: Сєзонови тому взѧто трєхъ воловъ, коня и жерєбъца; Калєникови тивонови тому взѧто коня, ѡвєцъ сємєро, ꙗловицъ три и чотыри вєпрѣ;

[1] Літеру «г» виправлено з літери «у».
[2] Першу літеру «о» правлено.
[3] Літеру «л» правлено.
[4] Літери «нє» та «ц» правлено.
[5] Літеру «з» правлено.
[6] Літеру «а» правлено.
[7] Літеру «в» правлено.
[8] Літеру «ы» правлено.
[9] Літеру «у» правлено.

Панасови тому взѧто конѣ*и* два, воловъ три, ѩлови*ц* пѩт*ь*, ѡвецъ шестеро; Панасови[1] Горчукови тому взѧто коня доброго, воловъ два, ѩлови*ц* три; Гриц*ь*кови тому взѧто клѧчу з двема жерєбцы; К*ь*рил*л*цови тому взѧто коня и чотыри ѩловицы; Θедюкови Кури*л*чєню тому взѧто три во*л*ы, ѩловиць шесть; Трохимови тому вылуплєно *ь*вес домъ, гу*м*но спалили; Ходотови Чирцє тому *ь*зѧто конѣ*и* чтырохъ, двє ѩловици, ко*з* дєсєтеро; Богданови Пинъчукови тому *ь*зѧто три кони и три ѩловици; ЂАцкови Кривому *ь*зѧто клѧчу и воло*в* три, ѧму[2] выбрано; Ходотови Бараничови тому *ь*зѧто клѧчу и жерєб*ц*о*в* два; ЂАцкови Бараничови тому *ь*зѧто коня[3] правє доброго и вола и двє ѩловицы; Ѡна*н*ка Хлодєнѧ тому *ь*зѧто коня и вола и ѡвец дєсєтеро; Ру*д*кови том*ь* *ь*зѧто двѣ клѧчи и чотыри жерєбцы; Потапови том*ь* *ь*зѧто ѩловицу и жерєбца, ко*з* дванадца*т*; Созонови, Масюковому[4] сынови, тому *ь*зѧто всє быдло и двоє конѣ*и*; Сєнцови тому *ь*зѧто чтыри ѩловици и ко*з* ше*ст*на*д*цать; Максимови // Чакаловичови тому побрано[5] всю ма*ѣт*ность ѡ*т* мала до вєлика; Гри*н*цови тому взѧто воловъ тро*х*; Θилипови тому взѧто клѧчу и два жерєбцы; Гира Чикалович тому взѧто воло*в* два и ѡвє*ц* сємеро; Говорови тому *ь*зѧто клѧчу из жерєб*ц*о*м*, ѡвє*ц* ѡсмеро, ко*з* дєсѧтеро и двоєна*д*цатеро[6] свине*и* погорѣло у хлєви.

Сєло Суховце: Ѡна*ц*кови Прокоповичови *ь*зѧто сына и вола и двѣ ѩловици; Ѡлєксови Мартиновичови два паро*б*ка[7], к тому дво*х* воло*в*; Малы*н*це тому *ь*зѧто тро*х* конѣ*и* правє до*б*рых, воло*в*[8] воло*в*[9] и сє*м* ѩлови*ц*; Конъдратови тому *ь*зѧто паробка и воло*в* тро*х*, чотыро*х* конѣ*и*; Хвє*д*цови Судє*и*чєнѩти брата и вола и ѩловицу и ѧму вылупєно; Хвє*д*цови Голєначєви тому *ь*зѧто сына и*з* жоною; Воло*д*кови тому *ь*зѧто воловъ чтыро*х* и ѡвє*ц* два*д*цатеро; Матє*и*чєнѩти тому *ь*зѧто ѩловицъ сємъ и коня; Чопонѩтю тому *ь*зѧто чтырохъ воловъ воло*в*[10] и конѣ*и* двое; Кононовичови тому *ь*зѧто паробка и пѧтеро конѣ*и*; Ѡмелькови тому *ь*зѧто дєвѣтеро конѣ*и*; Ѕвлашови тому *ь*зѧто тридъцать вєдер мєд*ь* и гумъно зожъгъли; Сєнютє дєсєтеро конѣ*и* взѧли; дво*р*ника *ь*зѧли у ѳольваръку и застрєлили на смєрть; Дмитрови конѣ*и* *ь*зѧли два*д*цатеро[11]; Ѳмелькови Чєглѣєнѩтю тому взѧли воловъ[12] шесть и ѡвє*ц* двадъцать; Иванови Лычови тому взѧто два кони и волы, ѩлови*ц* сємъ; Жданъцови Стороновичови тому *ь*зѧто чєтъвєро конѣ*и*; Хвє*д*цови Проновичови тому *ь*зѧто брата и ѡсмеро конѣ*и*; Панасови[13] Михаиловичови тому *ь*зѧто сємъ ѩловицъ и сына; Жуково*и* вдовє то*м*у *ь*зѧто два сыны и *ь*сю маєтъность; Иванови Короновичови тому *ь*зѧто пѩть воловъ и ѡсмеро конѣ*и*.

Сєло Стары*и* Жуковъ: Сєнютє Мєлєховичови тому *ь*зѧто конѣ*и* сємеро и воловъ чтырє*х*; Хвє*д*цо*ви* Сивковичови тому полупєно скрыни в по*г*рє*б*є; Хвє*д*цови

[1] Другу літеру «а» правлено.
[2] Літеру «ѧ» правлено.
[3] Літеру «н» правлено.
[4] Першу літеру «м» виправлено з літери «в».
[5] Літеру «п» виправлено з літери «в».
[6] Другу літеру «є» правлено.
[7] Літеру «а» правлено.
[8] Буквосполучення «вол» правлено.
[9] Повтор в оригіналі.
[10] Повтор в оригіналі.
[11] Другу літеру «а» виправлено з літери «є».
[12] Другу літеру «в» правлено.
[13] Другу літеру «а» правлено.

Лисовичови тому ѳзѧто пѣат воловъ и коз шєстнадцать; Жданцѳ Мазурови тому ѳзѧто конєи ѡсмєро и ѡвєцъ двадцатє[ро][1]; Шадєму ѳзѧто конєи чєтъвєро и трохъ воловъ, ѣловицъ сємъ; Иванови Зубъчєнѧти тому ѳзѧто коня правє добро*го* и вола и двє ѣловицы и двоєнадцать свинєи пострєлєно; Анътапови ѳзѧто вола и три ѣловицы, коз чєтъвєронадъцатєро; Кохнови тому ѳзѧто ѡсмєронадцатєро ѡвєцъ и вєпровъ двох застрєлили; Хвєдцови Пълохому // тому ѳзѧто конєи двоє и вола и три ѣловицъ, ку тому ѣму єму вылупєно.

Што ѣ, будучи*и* приданы*и* з ѳрѧдѳ и при собє маючи придане ѳрѧдовоє Лєвско[2] Вєрховски*и*, возны*и* будучи*и* луцки*и* зємъски*и*, видєломъ то ѳсє[3] вышєи имєньє спустошоно и попалєньє и, будучи добрє свєдомъ того, вызнаваю, маючи при собє шлѧхєтъного Воицєха Луковъского а Августына Ѡбрубъского, длѧ лєпшо*и* вѣры и пєвности на томъ рєєстрє моємъ длѧ свєдєцтва то своєю властною рукою подписалъ и пєчат пиложил[4].

Писа*н* у Жуковє, мсца сєнтєбра пѣатого днѣ лѣта Божого нароженьѣ тисєча пѣатсотъ сємдесѧт сємого. Лєвъ Вєрховъски*и*, возны*и*, рука власт*н*ая».

А такъ ѣ за прозбою єє млсти пнєє Дзалынсъкоє то*т* рєєстръ, чєрєз служебника єє млсти Воитеха Луковского на врѧдъ принєсєны*и*[5], до кни*г* кгродких лу*ц*ких записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 17, арк. 658 зв.–661.

№ 86

1577 р., жовтня 16. Луцьк [1577 р., жовтня 13. Шпаків]. — Визнання луцького возного Яна Малиновського перед луцьким ґродським урядом про присудження приятельським судом опіки над неповнолітніми Іваном і Яском Масковичами Шпаковськими за правом споріднення їх стриєчному братові, луцькому ґродському писарю Івану Павловичу Шпаковському, та про введення його у володіння спадковою частиною малолітніх братів у селі Шпакові із врученням реєстру двору і підданих селян

Року ОЗ [77] мсца ѡктєбра SI [16] днѣ

Пєрєдо мъною, Анъдрѣємъ Кивєрєцъкимъ, подстаростимъ луцъкимъ, ѡтъ єго млсти пна Алєксанъдра Жоравъницъкого[6], старосты, ключъника и городъничого луцъкого, ставши ѡчєвисто, возны*и* повєту Луцъкого Ѣанъ Малиновски*и* до книгъ кгродъскихъ луцъкихъ ку записованъю созналъ тыми словы, и*ж*:

«За приданъємъ врѧдовымъ, будучи мнѣ на справє пна Ивана[7] // Павъловича Шпаковъского, писара кгродъского луцъкого, и сєстръ єго стрыєчъныхъ панєє Пєтровоє Ѣанєвицъкоє панєє Ѡвъдотъи, такъ тєжъ панєнъ Раины, Маръи, Настаси Масковєнъ Шпаков*ских* в дому пна писаровомъ ѳ Шпаковє на року, з обию*х*

[1] Місце пошкоджене при прошнуруванні книги.
[2] Так в оригіналі. Має бути «Лєвко».
[3] Літеру «с» виправлено з літери «є».
[4] Так в оригіналі. Має бути «приложил».
[5] Літери «нє» правлено.
[6] Літеру «а» правлено.
[7] Слово обведене навкруги.

сторонъ принѧтомъ и водълє ѡписовъ ихъ припаломъ, то єстъ в году тєперъ идучомъ сємъдесѧтъ сємомъ, мсца ѡкътєбра трєтєгонадъцать днѧ, ѧкожъ ихъ млсть пановє приѧтели, з обудъву сторонъ на то ѡбраныє и высажоныє, то єстъ з стороны пна Ивана Шпаковъского, писара кгродъского луцъкого, єго млсть пнъ ѳєдоръ Кадъѧновичъ Чапличъ Шъпановъскиѥ и пнъ Жданъ Бронъницъкиѥ, а з стороны пни Пєтровоє Ѣнєвицъкоє Ѡвъдотъи и сєстръ єє панєнъ Раины, Маръи, Настасъи Маскювєнъ (!) Шъпаковъскихъ єго млсть кнзь Юрєѥ Пузына а панъ Троѧнъ Чаръnотъскиѥ, врѧдъникъ сатыєвъскиѥ, засєдъши правънымъ ѡбычаємъ мєжи пномъ Иваномъ Иваномъ[1] Шпаковъскимъ и сєсътрами єго, вышєѥ мєноваными панънами Масковънами Шпаковъскими, то розознали и водълуг права посполитого прирожоного тоє имєнъє нєбожъчика пна Маска Шпаковъского, часть єго шпаковъскую зо въсимъ на въсє, ѧкъ сѧ в собѣ маєтъ, дєтєѥ, сыновъ пна Маска Шпаковъского Ивана а Ѣска, ѡпєкою дєръжати ихъ млстъ пановє приѧтели, вышєѥ мєнованыє, пну Ивану Шпаковскому правъно присудили и въсказали и мнѣ возному, з урѧду на то [п]риданому[2], ѡповєдали.

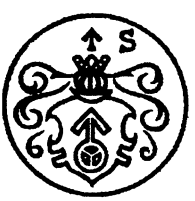

44. Печатка луцького гродського писаря Івана Павловича Шпаковського (1578 р.)

Тєды ѧ, возныѥ, за ѡповєданъємъ и ѡзнаѥмєнъємъ ихъ млсти, заховываючисѧ в томъ водлуг ѡбычаю права посполитого и Статуту, будованъє дворъное, пашню, в гумънѣ стаѧчую и на полѣ засѣѧѧную[3], подданыє всѣ люди тѧгълыє и нагородъники[4], мєновитє достаточънє списавши, въ моцъ, въ дєръжанъє и ѳживанъє водлуг сказанъѧ приѧтєльского ѡпєки пну Ивану Шпаковъскому до лѣтъ братъи єго стрыєчъноє Ивана а Ѣска, сыновъ пна Масковых, в тую часть зо въсимъ на въсє, ставъ // и млынъ пна Ивана Шпаковъского ѳвєзалъ и єму єсми подалъ. То єсть напєръвєѥ: домъ старыѥ згнилыѥ[5] бєзъ покрытъѧ, двє козлища на вєръху, безъ двєрєѥ и бєс (!) печи, клѣтъка бєзъ помосту, стаѥинѧ бєзъ прикрытъѧ, два жолобы в нєѣ, броваръ, а в бровари жадъноє рѣчи нѣтъ. Издобъка дубоваѧ, сєни и клиточъка противъку нєи. ѳ гумънє клунѧ плохаѧ похилєна, жита ѡдинъ стожокъ, мълынъ, кол двѣ въ нємъ.

Люди подъворищъныє: Андрєѥ Боръсукъ, Ласко Ѡлєшъковичъ дворищє, Костюкъ Калєниковичъ, Стєпанъчаѧ въдова дворищє, Иванъ Туръчинъ, Стєпанєц ѳдовичичъ дворищє, Паръхомъ Пєтрашєвичъ, Мишъко, Самоило дворищє, Арътимъ Сковаръ, Андрѣѥ Зубъко дворищє, Иванъ Радыковичъ а Лукъянъ дворищє, Наумъ[6] ѳєдинѧчичъ, Нєнадъ[7] Мисковичъ[8] дворищє, Харъко Конашєвичъ, Дуброва дворищє, Васко Калєниковичъ, Викгура, Грицєвичъ дворищє, Анъдрѣѥичаѧ въдова а Морозъ дворищє. Ѡгородъникъ Пєтрушъко а Каръпъ, Губинъ сынъ, ѳ сусѣдєхъ живєтъ.

[1] Повтор в оригіналі.
[2] Місце пошоджене при прошнуровуванні книги.
[3] Так в оригіналі. Має бути «засѣѧную».
[4] Так в оригіналі.
[5] Так в оригіналі. Має бути «згнилыи».
[6] Слово написано над рядком.
[7] Другу літеру «н» правлено.
[8] Літеру «о» правлено.

45. Князь Костянтин Іванович Острозький. Копія картини невідомого художника XVIII ст. із галереї Радзивілів у Несвіжі. Національний музей історії і культури Республіки Білорусь (Мінськ)

46. Одяг луцького земського судді XVI ст. Гаврила Васильовича Бокія Печихвостського. Соболина шуба, крита оксамитом. Документальна реконструкція художника С. Шаменкова

47. Одяг боярина XVI ст. Документальна реконструкція художника С. Шаменкова

48. Одяг шляхтянки та заможної селянки XVI ст.
Документальна реконструкція художника С. Шаменкова

А к тому ѳ ставъ, ѳ кгрун*т*, поля дворъныє, сыножати, гає и дубровы, лєсы и въ кгрун*т*ы подъданых, ѳво всє єсми пна Ивана Шпаковъского ѳвєза*л*, в моцъ и въ дєръжанъє подалъ.

На што, д*е*и, єсми и р*е*истръ под пєчатью моєю пну Ивану Шпаковъскому далъ».

А такъ ꙗ тоє ѡчєвистоє сознанъє возного до книгъ кгродъских лу*ц*ких записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 17, арк. 705 зв.–706 зв.

№ 87

1577 р., листопада 18. Луцьк [1577 р., травня 19. Рудка]. – Реєстр розподілу маєтності покійного Сави-Гнівоша Рудецького між його братом Федором і дружиною Настасєю Перекальською з переліком рухомої й нерухомої маєтності та родин підданих селян; дозвіл Федора Рудецького на тимчасове проживання невістки на його частині у зв'язку зі спаленням її двору під час татарського нападу

Року ОЗ [77] м*с*ца ноꙗбра ИІ [18] дня

Присылалъ на вр*ꙗд* кгрод*ск*и в замокъ гсдръскии Луцки*и* до мєнє, А*н*дрєꙗ Кивєрєцкого, подъстаростєго луцкого, ѡ*т* єго мл*с*ти пна Алєксан*д*ра Жоравницкого, старосты, ключника и городничого луцкого, побо*р*ца єго королєвъскоє мл*с*ти воєвод*с*тва Волын*с*кого пан θєдо*р* Рудє*ц*ки*и* чєрєз служєбника своєго, Мано*и*ла, р*е*истръ розделєнꙗ маєт*н*ости и имєньꙗ Рудки, по см*е*рти брата єго пна Савы Гнєвоша Рудецкого зосталоє, з нєвѣстъкою єго, бывшою панєю Гнєвошовою Рудецкою Настасьею Пєрєка*л*ского, под пєча*т*ми и с подпис*м*и рукъ люде*и* добрых и возного повєту Луцкого Пєтра Пос*н*ика, просꙗчи, абы то*т* р*е*истръ въ книги кгрод*с*киє лу*ц*киє ѳписан был. Которого ꙗ, ѡглєдавъши, пер*е*д собою читати каза*л* и так сꙗ в собє маєть:

«Року по нарожєнью сына Божє*г*о Исуса Христа тисєча пєтьсотъ сємдєсꙗ*т* сємого, м*с*ца маꙗ девꙗтогона*д*цєть днꙗ.

Р*е*истръ списан*н*ꙗ чєтвер*т*оє части имєньꙗ // Рудки, людє и кгрун*т*у и вшелꙗкоє маєтности, коне*и*, ста*т*ковъ, што сꙗ зостало по см*е*рти нєбо*ж*чика пна Савы Гнєвоша Рудецкого. И зара*з* таꙗ чєтвер*т*аꙗ часть вс*и*х дубръ, лєжачих и рухомыхъ, ста*т*ковъ домовыхъ на три части розделєна, двє части в моцъ и въ д*е*ржанє и в опєку пну θєдору Рудецкому достала, а трєтꙗ часть такъжє всихъ дѳбръ, лєжачихъ и рухомых, коне*и*, ста*т*ков домовых зосталасꙗ, рєчи рухомыи *е*и вєчнє пане*и* Савино*и* Гнєвошово*и* Рудецко*и* пнє*и* Настасьи зосталисѧ. А с чєтвер*т*оє части имен*н*ꙗ Рудъки пна Савы Гнєвоша Рудецкого трєтꙗ часть зосталасꙗ пнє*и* Савино*и* Гнєвошово*и* Рудецко*и* пнє*и* Настас*и* в сумє пнзе*и* ѳ вєнє.

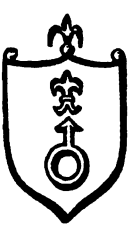

49. Печатка волинського шляхтича Федора Рудецького (1577 р.)

То єсть, на*и*пєр*в*е*и*, што сꙗ зостало ув опєку пну θєдору Рудецкому: шаблꙗ зо срєбромъ ѡправънаꙗ нєпозлотистаꙗ, в которо*и* двє гри*в*нє срєбра и троха бо*л*ше*и*; єрмꙗкъ каразєєвы*и* маковоє бар*в*ы, шнури єд*в*абныє зъ золото*м*; жупан єдомашки шароє, барханом бєлымъ подшито; каѳтаникъ бакгазиєвы*и*; сєдло, дєрєвцє чирвонымъ саѳꙗномъ критоє, бєз рꙗду; сєдло чи*р*воноє, мєшиною критоє зо

въсим; сєдло, дєрєвцє тимъцом крытоє, рꙗду никоторого при нєм нємашъ; панцыр заставъныи ѕ восмидєсꙗтъ грошєхъ; подєздокъ ѡдин робочии, воловъ шєсть, ꙗловица ѡдна, ѡвєцъ пꙗтєро, свинєи пꙗтєро; жита нємолочєного в стозєх копъ шєстъдєсꙗт, на поли засєꙗного жита днов ѡсмъ, пшєницы засєꙗноє дновъ чотыри, ѡвса засєꙗного дєн чотыри, ꙗчмєню дєн, гороху дєн, проса два дни.

Полꙗ єго дворныє на чєтвєртую част за живота єго ѡт трох частєи ѡтдєлєно, которыи три части пан ѳєдор держить, єст. Чєтвєртаꙗ част выдєлєна и мєжєю ѡт ставу ажъ до границы пєрєгнана, ꙗко двор и сєлищє на сєлєнє єму самому и людєм єго єсть ѡтдєлєно. С тых пол дворныхъ двє части полꙗ єсть ѡтдєлєно ѡт мєжи тоє пєрєгнаноє кгрунту и пол пна ѳєдора Рудєцкого, тых пол зосталасꙗ двє части до держанья и ѡпєки пну ѳєдору Рудєцкому. А трєтꙗаꙗ част полꙗ того ж дворного нєбожчиковъского ѡт сєла Лєшнєи ѡколо гостинца старого Луцкого зосталасꙗ в сумє пнзєи ѕ вєнє пнєи Савинои Гнєвошєвои Рудєцкои Настасьи Пєрєкальского. Такъ//жє двє части плꙗцу дворного и сєлища на сєлєнє людєи нєбожчиковъским пна Савы Гнєвоша зосталосꙗ в моцъ и въ держанє и в опєку пну ѳєдору Рудєцкому, а трєтꙗаꙗ часть плꙗцу дворного и сєлища на сєлєнє людєи зосталосꙗ в сумє пнзєи ѕ вєнє пнєи Савинои Гнєвошєвои Рудєцкои Настаси Пєрєкалского.

А людєи сꙗ зостало в опєку и в моцъ и въ держанье пну ѳєдору Рудєцкому: Ивашко Стєпанович, в нєго сын, дочокъ двє, статку клꙗча, вол, коровъ двє, чиншу даєть ѡвса мацѣ двє, а грошєи шєсть; Ѡхрємованаꙗ вдова сыновъ маєть три, дочокъ двє, статку вол ѡдин, на ѡгородє сєдит. На трєтюю част пнєи Савинои Гнєвошєвои Рудєцкои Настаси в сумє пнзєи ѕ вєнє зосталсꙗ чоловєкъ Илко, в нєго сыновъ три, дочокъ три, статку клꙗча, два волы, робить кождого днꙗ, чиншу даєт ѡвса мацѣ чотыри, грошєи дванадцать.

Рєчи рухомыи и кони и статку, што ѡна ѡт ѡца[1] своєго в домъ пна Савы Гнєвоша Рудєцкого припровадила, што тєж єи, малжонцє своєи, пан Сава Гнєвошъ Рудєцкии пєрєд смєртью своєю ѡтказалъ, то всє назадъ взꙗла.

А што сꙗ дотычєт кгрунту иншого, што было ещє коли пан Сава Гнєвошъ живъ был, пан ѳєдор Рудєцкии з нимъ ꙗко з братомъ на волоки почати мєрити мєли и мєли, помєривши, постановити, то пан ѳєдор Рудєцкии маєт сꙗ в том с панєю Савиною Гнєвошовою згодити и постановити.

А иж будованꙗ дворного нє споминано, тєды длꙗ того, што татарє спалили и спустошили, а на сєс час пни Гнєвошоваꙗ ѕпросила пна ѳєдора, иж єи з ласки до часу нєдалєкого поступилъ мєшканья на кгрунтє своємъ и в хатє своєи Гапонєц, гдє пєрвєи был за дозволєньєм жє пна ѳєдора Рудєцкого. То пан ѳєдор єи до часу нєдалєкого або до ласки и воли своєє мєшканꙗ на кгрунтє своємъ и въ хатє своєи допустилъ. Коли хочєть, то єму волно взꙗти ꙗко своє, а пани Гнєвошоваꙗ с тоє хаты и кгрунту завъшє сꙗ спровадити, коли повєлить, мусить.

А будучи мы, на тот часъ приꙗтели их ѕпрошоныи, ꙗ, Василєи Рогозєнскии, а ꙗ, Михаило Привєрєдовскии, а ꙗ, Пєтръ Посникъ, возныи повєту Луцкого, з урꙗду на то приданыи, того добрє свєдоми всєго, што на сєсь час пан ѳєдоръ Рудєцкии, пни Савинаꙗ Гнєвошоваꙗ Рудєцкаꙗ промєжку собою згоднє застановили и принꙗли, за

[1] Так в оригіналі. Має бути «ѡтца».

ихъ прозбами печати свои приложили к сему рєистру и руками нашими подписали. И ѡни собє на то списки сии розобрали.

Писан ѕ Рудци. Василєи Рогозинскиу влосную руку подписалъ, Михаило Привєрєдовскиу власною рукою подписал, Пєтръ Посникъ, возныи повєту Луцкого, власною рукою».

А так ѣ тот рєистръ, ѡт пна θєдора Рудєцкого до мєнє на врѣд присланыи, слово в слово до книгъ кгродскихъ луцких записати казал.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 17, арк. 774–775 зв.

№ 88

1578 р., січня 3. Володимир. — Зізнання возного Дем'яна Мокренського про скаргу княгині Ганни Деспотівни до володимирського ґродського уряду через служебника Харка Олексійовича Ставицького та про показання хмілівських селян щодо пограбування і захоплення частин села Хмілів та присілку Підгайці росновським врядником Флоріаном Марковським, кременецьким ґродським писарем Андрієм Жирицьким і волковийським врядником Павлом Сташкевичем, слугами брацлавського воєводи, кременецького старости князя Януша Миколайовича та князівни Маруши Миколаївни Збаразьких

Лєта Божєго нарожєнꙗ тисєча пѧтсот сємдесѧт ѡсмого мєсєца гєнвара трєтєго днѧ

Пєрєдо мною, Михаиломъ Привєрєдовскимъ, на тотъ час будѕчимъ на мєстцѕ пна Василѧ Павловича, подстаростєго володимєрского, на ѕрадє кгродскомъ, в замку гсдръскомъ, постановившисѧ ѡчєвисто возныи зємскиу повєту Володимєрского пан Дємъѧн Мокрєнскиу ку записанію до книг кгродских вызнал тыми словы, иж деи:

«Маючи ꙗ при собє шлѧхтѕ, пана Радка Бытєнского а пана Каспєра Сомиловъского, року тєпєрєшнєго тисєча пѧтсот сємдесѧт сємого, мєсєца дєкабра тридцатог[о] днѧ за приданъємъ врадовым былємъ на потрєбє єи млсти кнєгини Миколаєвоє Збаразкоє, старостиноє крємꙗницкоє, кнєгини Ганны Дєспотовны. И служебникъ єи млсти пан Харко Ѡлєксєєвичъ Ставєцкиу ѡповєдал имєнємъ єи млсти кнєгини, панєє своєє, иж деи:

«Σє млст кнєгинѧ, пни моѧ, маючи ѡт служебника своєго, пана Станислава Хмєлѧ, врадника нєсухоєжского, частъ имєнъѧ Хмєлєвского зъ двором, з боѧры, з людми таглыми, з гумномъ, з быдломъ, зъ збожємъ молочєнымъ и зо всякимъ господарствомъ домовым и такъ тєж частъ имєнѧ присєлка, належачого к тому двору Хмєлєвскому, Подгаєцкого ѡт часу нємалого в сумє пнзеи въ спокоином дєрѣжанью мєла и мєнє, деи, єє млст в томъ дворє своимъ Хмєлєвскомъ мєтъ рачила врадникомъ.

То пакъ, деи, року тєпєрєшнєго тисєча пѧтсотъ сємъдесѧт сємого, мєсєца дєкабра пѧтогонадцатъ днѧ, в нєделю, пєрвеи такъ рано, ꙗко почало свитатъ, єго млст князь Ꙗнушъ Миколаєвичъ Збаразскиу, воєвода браславскиу, староста крємꙗницкиу, съ сєстрою своєю кнєжною Марушою Миколаєвною Збаразског[о], наславши моцно кгвалтомъ врадника своєго росновского θлєриана Марковского а Андрєѧ Жирицкого, писара своєго кгродского крємꙗницкого, а Павла Сташкєвича,

врадника волковицкого, з ыншими многими слугами, боѧры и поддаными своими росновскими и волковицкими, на тот дворъ єи млсти кнєгини, паниє моєє, Хмєлєвскиі, до которого кгвалтовнє ѡт пола приєхавши и добывшисѧ, мєнє, дєі, самого збили, зморъдовали. Там жє, // дєі, рєчєі єє млсти кнєгини, панєє моєє, которыє длѧ нєпрєзпєчєнства ѡт нєприѧтелꙗ, погаⷭства татар, ꙗко наближєі под замкомъ гсдръскимъ в томъ дворє при мнє, врадникy своємъ, въ схованью мєтъ рачила, вси ѡт мала и до вєлика ис свєтълицы, в которои схованьє было, побрали съ собою и до двора Росновского попровадили.

А то, дєі, єстъ мєновитє: скрынки двє, в которых было двє тисєчи копъ грошєі готовых а золотых чєрлєныхъ чотыриста и сємдєсѧтъ; ланцуховъ золотых пѧтъ, в которых, дєі, важило, в одном важило золотых чєрълєныхъ триста тридцатъ, въ другомъ, дєі, важило золотых чєрлєных триста, в трєтємъ, дєі, важило золотыхъ чєрълєных двєстє, в чєтвєрътомъ важило золотых чєрлєныхъ сто и ѡсмъдєсѧтъ, в пѧтомъ, дєі, важило дєвєтъдєсѧтъ пѧт золотыхъ чєрлєныхъ; талєровъ дванадцатъ; срєбрънных ложокъ двадъцат чотыри; срєбрънных кубковъ стрєбрънных позлотистых дванадънадцат[1]; рошtоханов кубъковъ два вєликих срєбрънных позлотистых.

А рєчєі, дєі, моихъ в томъ жє схованьи взѧли: грошєі готовых пєтдєсѧтъ копъ; ꙗрьмакъ ѳалюндишовыі, сукна чорного, которыі, дєі, мєнє коштовал шєстъ копъ грошєі; скурка лосꙗ, бакгазыєю подъшита, коштовала пѧт копъ грошєі; ѕбранє каразыєвоє, коштовало грошєі пєтъдєсѧт чотыри; кошулъ шєст колєнских.

А потомъ, дєі, на томъ мало маючи, того жъ днѧ, ѕ нєдєлю, дєкабра пѧтогонадцатъ днѧ, коли в цєркви служба Божа была ѡправована, тыє ж слуги єго млсти кнзѧ Ꙗануша Збаразского, воєводы брасловского (!) и сєстры єго млсти кнєжны Маруши, за власнымъ росказанъємъ и посланъємъ их млсти пановъ своихъ, врадникъ росновскиі ѳлєриѧн Марковскиі, Анъдрєі Жирицкиі, писар кгродскиі крємѧницкиі, Павєл Сташкєвич, врадникъ волковицкиі, ещє з болшимъ воискомъ людєі до того жъ двора єє млсти кнєгини, панєє моєи, Хмєлевского, приєхавши кгвалтовнє и до двора добывшисѧ, мєнє, дєі, самого и повторє збили, змордовали и ѡстатокъ спрату домового, чого пєрвєі были нє забрали, мєнє, дєі, самого зъ двора выбили и што въ дворє было, то побрали.

Ꙗкож, дєі, то и єє млстъ кнєгинѧ, пани моѧ, перъвєі сєго на врадє кгродском володимєрскомъ ѡповєдали и ѡжаловали, а то, дєі, єстъ мєновитє:

С клєти ѳлашъ цєновых вєликих двє, мис цєновых вєликих дванадцат, полумисков цєновых ѡсмъ, талєровъ цєновых двадцат чотыри, бан вєликих мєдєных двє, валъни два и ѡбложинъ двє жєлєзных до кухни розложенꙗ ѡгню, кєлнєі двє мєдєных, рожновъ вєликих жєлєзных два, ланцухъ жєлєзныі до воза, камєни два жєлєзных до золенъѧ, хѕстъ, пражи тонкоє вєликих прадєнъ двадъцатъ, илну чесани по двадцати, повєсомъ в дєсѧтокъ двадцат дєсѧтковъ. В тои жє клєти пшєницы молочоноє ѡсмъ мацъ, горохѕ шєстъ мацъ, а въ клєти двєри из защєпкою и з замкомъ жєлєзънымъ. В спижарни над пивницею збожа молочоного: муки иржаноє дванадцатъ мац, муки пшєничноє двє маци, муки гречъчанои маца, жита чотыри маци, гречки дєсєт мацъ, ѡвса двє мацы, толчи двє маци, корыт вєликих чотыри, стагвєі три, двєри из защєпкою

[1] Так в оригіналі.

и з замкомъ зєлєзнымъ. ѹ пивницы: пива ѡсмъ бочок, // ѡчту барило, бочокъ порожних чотыри; стравных живностєи: капусты кислои чотыри кади, капусты солоноє кадь, ѕгурковъ кад; цєбровъ три, конъвєи вєликих чотыри, кухлєи пѧт, цыбыли (!) двєстє вєнъковъ, двєри двои изъ защєпками и зъ замками желєзными. Свєтлицъ двє с пєчъми поливаными, в них ѡболонъ склѧных ѡсмъ, столов два столарскиє роботы, ѕслоновъ три, коморъ двє. При тых свєтлицах, в которых схованъє было, в них лавокъ сємъ, ложко дєрєвєноє, двєрии чєтвєры на завєсах желєзных из защєпками желєзными. В томъ жє, дєи, дворє пєкарънѧ з лавами и столъ долгии, дєж пивныхъ двє, мис дєрєвєныхъ, талєрєи, ложокъ с потрєбу было. Напротивко пєкарни свєтлочка, в неи пєч, лавокъ три. В томъ жє дворє стаинѧ, в неи, дєи, было конєи два дворных. В томъ жє дворє дєрєва, зготованого олхового и сосновоѓ[о] ку ѕдованю, сто ѡсмъдєсѧт ѡсмъ, ворота затвористыє зъ защєпкою желєзною. ѳортку, дєи, добываючисѧ до двора, розламали и выбыли. А двор ѕвєс ѡстрогомъ ѡгорожонъ. Пєрєдъ дворомъ бровaръ, а в нєм, дєи, было кадєи вєликих пивных двє и подлє бровара лазнѧ съ сєнми рѕблєна новозбудованаѧ.

Быдла, дєи, рогатого в загородє было: коров ѡсмъ, быков шєстъ, свинеи, вєпровъ кормных чотыри, свинеи надворъных вєликих двадцатъ шєстъ, подсвинковъ двадцатъ шєстъ, поросѧт малых двадцатъ. В томъ жє, дєи, дворє птах домовых было: павъ чотыри, кур инъдєиских шєстъ, куръ посполитых сто, каплунов ѡсмъдєсѧтъ дєвєтъ, гусии шєстъдєсѧт, ѕтку чотырнадцат.

ѹ гумнє, дєи, збожъѧ нємолочого[1] было: жита триста копъ, ѡвса двєстє копъ, ячъмєню двадцатъ копъ, грєчки сто копъ. В томъ жє, дєи, гумнє клунѧ, в неи корытъ вєликих двє, колєшнѧ сєна полна, в которои возовъ было три.

А при дворє ставъ з млыномъ а ѕ млынє жорнов двои камєнѧ вєликого, пєрємерѕ жита полскрыни было шєстъ маџ, пшєницы маца, ячъмєню маца, грєчки маца, толчи полмацы. А став, дєи, на рокъ пришлыи сємдєсѧтъ ѡсмыи, спущонъ быти маєт, за которыи спустъ сто копъ грошєи. А под дворомъ по конєцъ грєбли сажєвка нарыблєнаѧ.

А мєнє, дєи, самого ѩко с того двора єи млсти кнєгини, пнєи моєє, Хмєлєвского такъ и з ымєнєи Хмєлєва и Подгаєцъ выгнали[2], двор и имєнѧ зо всими подъдаными кгвалтовнє засєли и єи млст кнєгинѧ пани моя с того двора и имєнєи, которыи дворъ с подъдаными, с того двора и слуги своєго пна Станислава Хмєлѩ въ гѕмнє пєнєзєи въ спокоиномъ держанью и вживанью мєти рачила, кгвалътовнє спокоиног[о] держанъѧ выбили».

И єздилъ тотъ служебникъ єє млсти кнєгини пан Харко Ставєцкии зо мною, вознымъ, и с шлахтою, звышъпомєнєными, до Хмєлєва и до Подгаєцъ, имєнєи єє млсти кнєгини, панєє своєє, тамъ, где сѧ пєрвєи ѡт єє млсти кнєгини, панєє своєє, врадникомъ мєнилъ быти, хотєчи тот кгвалт ѡсвєтчити. И коли єсмо приєхали под дворъ Хмєлєвскии [а ижъ бачали][3] єсмо // ѕ дворє ѕ дворє[4] Хмєлєвскомъ людєи нємало и нє смєли єсмо до двора єхати.

[1] Так в оригіналі. Має бути «нємолочоного».
[2] Літеру «г» виправлено з літери «з».
[3] Текст виправлено.
[4] Повтор в оригіналі.

Алє, приєхавши в домы боѧр єи млсти кнєгини хмєлєвских, до Максима и до Грицка Буцнѧ, тамъ жє забравши подъданых хмєлєвских и подгаєцкихъ, а то єстъ мєновитє напєрвєи хмєлєвских: Максима, боѧрина, а Грицка Буцнѧ, боѧрина, а таглых Макара, Ѳлъѧна Пупковича, Грицка Свистика, Занъка, Пашка Кравчича, Васка Кграєвского, Ѳлъяна Таратуновича, Марка Миткєвича, Тимоша Таратуновича, Стєцка Гусака, ѳєдчую вдову а ѡгородников Сташтынца, Тимоша, Вокгиса, Дємида Дѳтого, Ѡниска Кошєлѧ, Ивана Дєда, Ѣацка Зѳбка и подсусєдковъ Гаврила Чєрвака, Грицка Дѳтого, Ѣацка, Миска, Андрєѧ, Пуцка. А подгаєцких: Трѳхона, Сушка, Сака, Ѳлъѧна, Тимоша Тура, Ивановую Бонъдариху въдѳву, Савку Калиша, Ивашка Борътниковича а ѡгородниковъ Костюка Кушнєра, Ѣанъка Кривого, Полѧтиную въдову, Максима пустуха (!), Лєвка. И коли сѧ тыє подданыи забрали до насъ, пытал єсми их перед шлѧхтою, кому пєрвєи служили, а тєпєр тєж кому служитє. Ѡни повєдили:

«Служили, дєи, єсмо пєрвєи сєго пану Станиславу Хмєлю и єго поддаными были, а сєго, дєи, лєта пан нашъ бывшии, панъ Станиславъ Хмєл, ѣако двор Хмєлєвскии, так и нас всих подданых, зозвавши, єи млсти кнєгини Миколаєвои Збаразкои, старостинои крємѣанецкои, кнєгини Ганнє Дєспотовнє в моц и дєръжанє в сумє пєнєзєи подал и поступил. И ѡзнаимил то нам, иж дєи:

«Дѧ тоє причины ѣако двор своu и вас, подданых своих, єи млсти кнєгини, пнєи своєи, поступую, бо-мъ єи млсти винєн».

Ѣакож, дєи, єсмо час нємалыи єи млсти служили и тотъ, дєи, служєбникъ єи млсти кнєгини пан Харко Ставєцкии, которыи тєпєръ с тобою, пнє возныи, приєхалъ, ѳ нас ѡт єи млсти кнєгини врадникомъ был и нами росказовалъ. А тыми, дєи, часы, нєдавно пєрєд Рожєствомъ Хрыстовымъ, тєпєр минулымъ, врадникъ єг[о] млсти кнзѧ Ѣануша Збаразского, воєводы брасловского, старосты крємѣанецкоr[о], росновскии ѳлєриѧнъ Марковскии, з многимъ людомъ наєхалъ на двор єи млсти кнєгини, пнєє нашоє, Хмєлєвскии, моцно, выломивши ѳорткy, и того, дєи, пана Харка Ставєцкого, которыи в нас врадникомъ был, зъ двора выгнал и двор засєлъ и нас, ѣако подданых, к послушєнству своєму привєрънул, нє вєдаємъ за што а ѧк и на всѧкую роботу и в подводу насъ на єго млстъ кнзѧ, пана своєго, гонитъ. Ѡтожъ, дєи, тєпєр служимъ по нєволи єго млсти кнзю Збаразскому и врадникъ, дєи, єго млсти, пан Марковскии, тут ѳ насъ врадникомъ ѳ дворє лєжитъ // и поддаными росновскими и ѳоростовскими и нами гумно тутошнєє, хмєлєвскоє, молотитъ, а намъ, дєи, заказал податокъ, абыхмо по золотому давали».

И пытал тєж єсми тых подданых:

«Єсли жє єє млст кнєгинѧ, пни ваша, абы тотъ служєбникъ єє млсти пан Харко, которыи ѳ вас врѣадникомъ был, вас єго млсти кнзю Ѣанушу Збаразъскому поступили?»

И ѡни повєдили, иж дєи:

«Ѣако кнєгинѧ, єє млст пни наша, такъ и врадникъ єи млсти єє млсти[1] насъ нє поступовали, алє, дєи, Марковскии, наєхавши на дворъ, и нас моцно взѧлъ».

[1] Повтор в оригіналі.

И мєлника тєж Васка пан Харко, служєбникъ єє млсти кнєгини, пытал ѡ розмєръ млыновыи, где сѧ подєл зо млына. И мєлъникъ повєдилъ, ижъ деи:

«Розмєр, што єго ѣ млынє было, ѧ (!), наєхавши на дворъ панъ Маръковскии и нас ѣ моцъ ѣзѧвши, зо млына вєс побрал и то, што и на мєнє приходило, мнє нє дал».

И тотъ служєбникъ єє млсти кнєгини пан Харко, ѡсвєтъчивши то нами, и с тымъ ѡтєхал прочъ.

И, єдучи чєрєзъ став Хмєлєвскии, за ѡказанъємъ єго, видєлъ єсми на ставу Хмєлєвскомъ нємало тонєи порубаных и знакъ того єстъ, жє нє во[...] волочонъ[1] а на сажавцы тєж видєл єсми тонѧ зрубана. Што ѡповєдал тотъ служєбникъ єє млсти пан Харко, ижс деи:

«То тони тыє ы то маръковскии врадникъ єго млсти князя ЂАнуша Збаразского тотъ ставъ и сажєвку єє млсти кнєгини, панєє моєє, кгвалътовнє зволочилъ за росказанъєм князя єго млсти пана своєго и сєстры єго млсти кнєжны Марѣши».

Которое ж вызнанъє возного ю до книгъ кгродских записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 11, арк. 1–3.

№ 89

1578 р., березня 11. Володимир [1578 р., лютого 24. Меджибіж]. – Приповідний лист брацлавського воєводи, кременецького старости князя Януша Збаразького про призначення леж королівським жовнірам роти Станіслава Пенкославського для відпочинку після відбиття татарського нападу

Того ж мсца марца AI [11] днѧ

Присылал на врѧд кгродскии до мєнє, Лазара Иваницкого, суди кгродског[о] володимєрского, на тот час будѣчого ѡт єг[о] вєлможнос млсти книжати Кѧстєнтина Ѡстрозског[о], воєводы києвског[о], маршалка земли Волынскоє, старосты володимєрског[о], подстаростєг[о] володимєрского єго млст пан Станислав Пєнкославскии, ротмистръ єг[о] королєвскоє млсти, з листом ѡтвористым по-полску до всих вобец ѡт єго млсти князя ЂАнѣша Збаразского, воєводы брѧславског[о], старосты кремянецкого, прєложєного жолнєровъ єго кролєвскоє млсти // дворных писаным, и просєчи, абы тот лист в кнги кгродскиє вписан был.

А так ю ѡныи лист в кнги кгродскиє рускимъ писмом и на рускии ѩзыкъ вписати вєлел и так сѧ в собє маєтъ:

«Вєлможным пном их млсти воєводам, кашталянам, старостам, подстаростим и врѧдникомъ и всим вобец, кому бы то вєдат належало, вшим млстям ѡзнаимую, иж жолнєрє короля єго млсти дворныє, а мєновитє єг[о] млст пан Станислав Пєнкославскии с полком своим, над которым єст прєложоныи, с тоє потрєбы, которѣю тыми часы мєли с тыми поганцы в панствє короля єго млсти, и нє могучи мєт слушног[о] выхованя в тых Подолских краєх для спустошенѧ от нєприѧтєля, вєрнулисѧ назад для ѡтживєнъя конєи своих спрацованых и самых сєбє [...][2] мєновитє з своим полком до тых волостєи и до Володимєра, до Городла, до Локач,

[1] Слово написано нерозбірливо.

[2] Слово написано нерозбірливо.

до Любомлѧ, до Воиславич, до Крылова, до Хотєчова, до Торчина и прилєглых сєл тамътых волостєи.

В чом ѧ, на тот час будѹчи прєложоныи над тыми слугами короля єго млсти, прошу и впоминам, абы вша млст в тых там волостѧх, назначоных, имъ лєжат и живности водлє старог[о] звычаю брат нє зборонѧли, до далшоє наѹки короля єго млсти.

За тым сє залєцам ласцє вашєи млсти.

Дан з Мєжибожа року Божєго тисєча пѧтсот сємдесѧт ѡсмог[о], мсца ѳєврала двадцат чєтвєртого.

Вшєи млсти зычливыи приятєл Ѣнуш Збаразскии, воєвода браславскии, прєложоныи жолнєров короля єг[о] млсти дворных, рукою власною».

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 11, арк. 36 зв.–37 зв.

№ 90

1578 р., квітня 15. Володимир. – Розв'язання володимирським ґродським урядом суперечки між Олехном Довспутським, служебником Яна Хрустицького, та володимирським євреєм Іцком Зрайловичем щодо відмови останнім сплатити в повному обсязі гроші за орендований будинок

Того ж мсца апрєлѧ ΣІ [15] днѧ

Пєрєдо мною, Адамом Мисєвским, на тот час будучим на мєстцу пна Василя Павловича, подстаростєго володимєрского, в нєбытности єго млсти ѹ Володимєри, жаловал служєбник єго млсти пна Ѣна Хрустицког[о] Ѡлєхно Довспутскии на жида володимєрского Ицка Зраиловича, иж деи:

«Тот жид наналъ в мєнє домъ пна моєго, которыи в долъгу ѡт жидов володимєрскихъ Санковичов в держаню пна моєго єст, на рокъ цєлыи за три копы грошєи литвских».

Жид Ицъко тут же, будучи ѹ суду ѡчєвисто, на жалобу єго признал, жє нанѧл тот дом в нєг[о] за три копы грошєи и мєл ему дати полторы копы ѡ зборє, алє, деи, мєл мнє тот пнъ Ѡлєхно станю на збор побит, а иж станю нє побил, ѧ-м ему того наиму дат нє повинєн.

Пан Ѡлєхно ставил на то довод бурмистра володимєрского то сѧ, жє сѧ ему на збор станю побиват нє подыимовал.

Тот сѧ жид на тот довод нє стал, толко згола повєдил, ижъ [...сѧ][1] в том дому мєшкати нє хочу.

И просил тот Ѡлєхно, абы водлє властног[о] вызнанъя єго сказан был и до тог[о] причину давал, понєваж, кгды сѧ тому жиду было нє подобало в том дому мєшкати, мог бы был, ѡсвєдчивши врадом, з нєго проч выити. Алє то сѧ значи, жє сѧ ему водлє наиму // подобало там и аж до того часу мєшкал.

Ѣ водлє властного сознанъя жидова полторы копы грошєи заплатити за чотыри нєдєли сказалъ.

Што єстъ всє дла памєти до книг кгродских записано.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 11, арк. 45–45 зв.

[1] Текст пошкоджено.

№ 91

1578 р., квітня 21. Володимир. — Декрет володимирського ґродського суду у справі про побиття Долматом, служебником Василя Холоневського, володимирського єврея Хаїма, зятя Іцхака, за умовою якого мав відпрацювати постраждалому штраф у сумі 30 кіп грошів, оскільки не мав такої суми та не міг ні в кого її позичити

Того *ж* мсца апрєлѧ КА [21] днѧ

Пєрєд нами, Василєм Павловичом, подстаростим, а Лазаром Иваницким, судею, врѧдники кгродскими володимєрскими, а в тот час при нас был панъ Василеи Холонєвскии, на врѧдє кгродском в замку его кролевское млсти жаловал жид володимєрскии на имє Хаимъ, зет Ицъхаковъ, на Долмата, служебника пна Василѧ Холонєвского, ѡ том, иж деи:

«Тот Долмат, нє маючи до мєнє никоторого дєла, року тєпєр идучог[о] сємдесѧтъ ѡсмого, мсца марца двадцатъ шостого днѧ набравшисѧ своволное мысли своее, знашодши, деи, мєнє в рынку тут, ѳ Володимєри, на ѣтках мєсныхъ седѧчого, збил, змордовалъ и шкодливе зранил».

А служебникъ его млсти пна Холонєвского Долматъ, тут же будучи ѡчєвисто, доброволнє призналсѧ, ꙗко-м деи:

«Пєрвеи пєрєд возным повєдил, иж того жида Хаима ранил, так и тєпєр того сѧ нє пру, же его ранил».

Мы пытали его, што бы того за причина была и єстли же што бы єму в том жид был винєн. ѠН жадное вины до жида бы*ти* нє повєдил.

А так мы, водлє доброволного сознанъя того Долмата, сказали и присудили єсмо жиду навєзки тридцат коп грошеи литвских водлє артыкулу трєтєгонадцатъ, в розделє пєрвомнадцатъ.

Кгды*ж* то жид показал и довєл зранєнє своє шкодливоє в головє, с которое раны кости браны, и водлє привилєв их, ѡт королеи, их млсти, им наданых, в которых пишет, абы имъ навєзка была всказована шлꙗхєтскаѧ. А иж ѡныи Долмат нє ѡсєлыи, пытали єсмо его, єстли бы тую тридцат копъ грошеи мєлъ, чимъ жиду заплатити або єстли бы хто за нєго заплатит поднѧлъ.

ѠН повєдил, иж ꙗко: «Сам нє маю чим платити, так и по томѣ прикатєлꙗ мєти нє могу, хто бы за мєнꙗ заплатити поднꙗл».

А жид просил, абы былъ захован водлє артыкулѣ семог[о] в розделє второмънадцат, гдє пишет: «Иж чоловєкъ волныи за жадныи выступъ в нєволю вєчнѣю выдан быти нє маєт. Σстли бы в сумє нєвєликои был выдан, маєт с тоє сѣмы выробитисѧ, а выпускѣ мужику на кождыи год полтина грошеи».

Такжє и мы, видечи то, иж тот Долмат нє мєлъ чимъ платити, а жидємѣ в том вєрити нє хотєл, выдали єсмо єг[о] жидѣ Хаиму в тои сѣмє пнзеи, тридцати копах грошеи, с которых маєтсѧ выроблꙗти. А выпускѣ єму на кождыи рокъ по полтинє грошеи, а дрѣгоє может ли способити пнзи, чог[о] нє ѡтслужит, тєды и готовыми ѡтдати и заплатити волно.

А потом доктор жидовскии и҃ иншиє жидова володимєрскиє жаловали на того *ж* Долмата, иж, деи, ѡн в том же року и того *ж* мсца марца, двадцат пѧтого днѧ пришодши до школы жидовскоє, гдє никог[о] на тот час в школє нє было, двєри и защепки посек, поколол.

До чог[о] Долмат нє зналсѧ а жидова тєж на то доводѹ нє показали. С тог[о] єсмо Долмата волным учинили.

И то всє длѧ памєти до книг кгродских записати вєлєли.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 11, арк. 56 зв.–57. Опубл.: Архив Юго-Западной России, издаваемый временною коммиссиею для разбора древних актов, высочайше учрежденною при Киевском, Подольском и Волынском генерал-губернаторе. – Ч. 6. – Т. I. – К., 1876. – С. 105–107.

№ 92

1578 р., квітня 27. Луцьк. – Зізнання луцького возного Ігната Покощовського перед луцьким ґродським урядом про спустошення під час татарського нападу маєтків Олицької волості: міста Хорлуп, сіл Дерн, Дідичі, Довгошиї, Жорнищі, Метельно, Носовичі, Пальча, Пітушків, Покощів, Посників, Селибери та поіменний перелік селян, яким завдано шкоди та забрано в полон

Рокѹ ОИ [78] мсца апрєлѧ КЗ [27] днѧ

Пришєдши перед мнє, Андрєя Кивєрецкого, подстаростєго луцкого, ѿт єго млсти пна Алєксандра Жоравницкого, старосты, ключника и городничого лѹцкого, возныи повєту Луцкого Игнатъ[1] Покощовскии до книг кгродских луцких ку записованю тыми словы вызналъ:

«Будѹчи, дєи, мнѣ за приданємъ врадовым ѹ намєстника ѧснєвєлможного пна єго млсти пна Станислава Радивила, кнѧжати на Ѡлыцє и Нєсвижѹ ѡлыцкого пна Гєктора Кавєчинского мсца апрєлѧ, дєвѧтогонадцат днѧ ѹ Долгошиѧх и в Мытєлнє и в Дедичах и по всєи волости Ѡлыцкои длѧ ѡгледанѧ пожоги и спустошенѧ и попалєнѧ домов[2] и гумєн, и побранѧ в нєволю и позабиванѧ подданных волости имєнєи ѡлыцких за объвоженъєм Тєрєшка, ѹрадника долгошиского, видєл єсми ѹ Долгошиѧхъ пєчищъ, гдє были домы, которыє татаровє попалили и попустошили.

ЂАкож тот ѹрадникъ, вышєи мєнєныи, Тєрєшко долгошиискии мною, вознымъ, ѡсвєтчил и ѡповедал, и тых подданных побраных и порѹбаныхъ и тєж попалєных на имѧ поведал, то єст напєрвєи: подданныи долгошиискии Пєтрашъ Ѡлєксєєвич, боѧрин, двє волоцє, дом и гумно спалили и маєтност побрали; ѳєдор Ѡлєксєєвич дом и гумно спалєно и маєтност побрана; Мирѹта Ѡлєкъсєєвич жє дом и гумно спалєно; Стецко Свхимович домъ и гумно и маєтност побрана; Гапон Кѹрилович дом и гумно спалєно и маєтност побрана; Мартинъ Борода дом згорєлъ и маєтност побрана; Пєтръ Гошва дом згорєлъ и маєтност побрана; Корнєєваѧ ѹдова дом згорєл и маєтност побрана; Иван Свхимович гумно спалєно и маєтност побрана; Грицковаѧ ЂАкѹбович дом згорєл и маєтност побрана; Ѡлєксинаѧ Тєрєшковаѧ быдло и маєтност побрана; Сава Костюкович кони, быдло и маєтност побрана; Грицко Савич дом и гумно згорєло и маєтность побрана; Воитєх Караєвскии домъ и гумно спалєно и маєтност побрано; Ѯрмола Макаровичъ дом згорєл и маєтност побрана; Васко Бортникъ дом и гумно спалєно и маєтност побрана; Иванко Бєззубыи дом и гумно спалєно и маєтност побрана; Давыд Косарєвскии дом и гумно спалєно и маєтност побрана; Лукѧнъ Ковалєвич домъ и гумно спалєно и маєтност побрана; // Гриць Кѹлгавыи дом и маєтност побрана; Пєтрокъ Микитєнѧ дом спалєн и

[1] На літері «и» чорнильна пляма.

[2] На літері «в» чорнильна пляма.

маєтност побрана; Сидор Лєвонович домъ и гꙋмно спалєно и маєтност побрана; Юрко Трохимович дом спалєн и маєтност побрана; ѳедєц Тєрєшкович дом и гумно спалєно и маєтност побрана; Гарасим домъ и гумно спалєно и маєтност побрана; Сєнко Рычка дом и гумно; Максим Волостович[1] дом и гꙋмно спалєно и маєтност побрана; Андреи Бортникович бꙋдованє спалєно и маєтност побрана; Протас маєтност побрана; Матѳеи Мєдвєд дом и гꙋмно спалєно и маєтность побрана; Срємеи Сроцкии домъ и гумно спалєно и маєтност побрана; Мартинец Ѣакꙋбович домъ и гумно спалєно и маєтност побрана; Павлюк Ѣацкович дом и гумно спалєно и маєтност побрана; Стас тивун дом и гумно спалєно и маєтност побрана; Васко Солонина дом и гумно спалєно[2] и маєтност побрана; Карпъ Щасныи дом и гумно спалєно и маєтност побрана; Иванъ Михалєвич бꙋдованє спалєно и маєтност побрана; Мартиноваꙗ Рєковаꙗ мꙋжа забито и маєтност побрано; Кондрат Гарашкович гумно спалєно и маєтност побрано; Тєрєшко, ꙋрадникъ долгошиискии, бꙋдованє спалєно и маєтность побрано. А ѡгородники того ж сєла: Ѣакимец Гомомонович быдло и маєтност побрана; Мартинец маєтност побрана; Павловаꙗ маєтност побрана и сына ꙋзꙗто.

А потом єсми єхал до сєла Лєдчанъ, тамъ повєдал тот жє ꙋрадникъ. Тꙋтъ повєдаєт ꙋзꙗто зо всим на всє чоловєков три из жонами, из дєтми, и з маєтностю их до Ѡрды ꙋзꙗто дꙋшъ ѡдєннадцат.

А ѡттол єсми поєхал до сєла Дєдич. Там повєдали подданъныє, ꙋ нас, дєи, ꙋзꙗто дꙋшъ дєвꙗтнадцат[3]. Томко повєдил: ꙋ мєнє, дєи, жонꙋ и двоє дєтєи и маєтност побрана; Мартинъ Мокєєвич повєдил: маєтност побрана; Ѡлєксєи Стꙋжка ꙋ нєго сына и двє дѣвки татаровє взꙗли; Сєнко Зꙋи: ꙋ мєнє, дєи, молодца и маєтност побрали; Иванъ Красєвич: ꙋ мєнє, дєи, пꙗтєро чєлꙗди и двоє конєи и маєтност побрали.

Сєло Дєрнъ. ѳедєц Игнатович: ꙋ мєнє, дєи, ꙋзꙗли чєтвєро чєлꙗди и двоє конєи и маєтност побрана з ставка; Ꙋлас Колбаска: ꙋ мєнє, дєи, хлопца и маєтност побрали.

Сєло Пєтꙋшков. Денис Кꙋлєшъ дом и гумно спалили и маєтност побрали; Пєтрꙋшко Зꙋбачєнꙗ дом и гумно спалили; Иванко Трꙋхонович дом згорел; Свтух домъ спалєн и маєтност побрана; // Бартошиха дом спалєно и маєтност побрана. В том сєлє ꙋзꙗто дꙋшъ ѡдиннадцать.

Сєло Мытєлно. Ꙋ том сєлє видєлъ єсми пꙋстокъ ѡсмъ, на которыє повєдил Тычинскии, врадникъ мытєлєнскии, мнѣ, возномꙋ, с тых, дєи, домов татаровє ꙋсѣхъ людєи зо всим на всє.

Мєсто Хорлꙋпъ. Был єсми за росказанъємъ пна Гєктора Кавєчинского, намєстника ѡлыцкого, коли-м там приєхалъ, повєдили подданныє хорлупъскии напєрвєи: Матѳеи Бꙋтко ꙋ мєнє, дєи, чєлꙗдника взꙗто а маєтност побрана; Ѡнанка ꙋ мєнє, дєи, ꙋзꙗли конꙗ и маєтност побрали; Карпъ Самчис ꙋ мєнє, дєи, маткꙋ и маєтност побрали; Савка Бꙋремецкии ꙋ мєнє, дєи, молодцов двох и маєтност побрали; Стас Васькович самого и маєтност побрана; Иван Коробка самого взꙗли и маєтност побрана; Мартинъ Нєрода два паробки и маєтност побрана; Ꙋстица ѳортꙋнинаꙗ ꙋ нєє взꙗли дєвкꙋ и маєтност побрали; Пархомъ Клѣщъ сына и маєтност

[1] Літери «ви» правлено.

[2] На літері «о» чорнильна пляма.

[3] На першій літері «а» чорнильна пляма.

побрали; Ѡниско Сєдєлникъ ѣ нєго жонѣ и маєтность побрали; Свхим Кирдєи маєтност побрали; Таца Сскованя сєстрѣ и маєтност побрали; Ѳилип маєтност побрали; Илашъ маєтност побрали; Моисєи Погрєбникъ маєтност побрали; Карпъ Розжаловскии ѣ нєго ѣзяли жонѣ и троє дєтєи и маєтност побрали; Ѳедєц Мощан самого забили и маєтность побрали; Максим Гукъ маєтност побрана; Стєцъ Розжаловскии самого забили и маєтност побрана и хлопца; Томило Щелєпинскии маєтност побрана; Ѣацко Налужныи сына и нєвєсткѣ ѣзяли и маєтност побрано; Пєтрокъ Дашѣковичъ двоє дєтєи и маєтност побрана; Микита Гуторъ двоє дєтєи и маєтност побрана; Ѳедєц Сѣщъ сына и маєтност побрана; Самсонъ Горошко брата и маєтност побрана; Тишининя сына и маєтност побрана; Дацко дочкѣ и маєтност побрана; Климєнт сына и маєтност побрана.

Сєло Палчє. Митрохъ молодца и маєтност побрана; Ѳедєц Шило самого и маєтност ѣзятo; Дмитръ Гира самого и маєтность ѣзято; Томило Довъбєшка молодца и маєтност побрана; Сєнко Пашковичъ сына и маєтност побрана; Масюк сына и маєтност ѣзято; Авдєи зятя и маєтност ѣзята; Мартинъ самого забито маєтност побрана; Васко Михалчєня маєтност побрана; Кунєц сына и маєтност побрана.

В Покощовє. Васка Самсоновича самого взято и маєтност; // Конона забито; Ѣацѣка Срєшкєвича забито и маєтност побрано; Лєвко, боцаринъ, коня ѣзято; ѣ свєщєнника хорлупъскоґ[о] жонѣ и двоє дєтєи ѣзято.

Сєло Посниковъ. Напєрвєи: Михалко маєтност побрали[1]; Симонъ маєтност побрана; Мартинъ Кот маєтност побрана; Иван Макидон маєтност побрана; Богданєц гумно спалєно и маєтност побрана; Ѣацѣк Литвин маєтност побрана; Мартишєґ[о] самого забито и маєтност побрана; Лаврєн Лѣкъянович маєтност побрана; Сапон ѡтца єго забито и маєтност побрана; Васил Кривыи маєтност побрана; Васко Нєчаило маєтност побрана; Томило Замєлєико маєтность побрано; Ѳедєц маєтност побрана; Андрєи маєтност побрана. Ѡсми забито ѣ Посникови чоловєковъ.

Сєло Жорнвища. То єст: Воитєх Станєлєвич ѣ нєго маєтност побрана; Стасюк Пєтрович из сыном єго маєтност побрали; Андрѣкъ Лєнчичъ маєтност побрали; Андрєи Клєщъ маєтност побрали; Иванюк Ивашцович маєтност побрали; Пєршукъ и Ѣацѣк ѣ нихъ маєтност побрали; Пєтрокъ Мороз маєтност побрали; Павлюк Горбачєня и Андрєи маєтност побрали; Ѡлєксєи Маслєня маєтност побрали; Павлюкъ Бортник из сыном маєтност побрана; Домаха маєтность побрана; Мартинъ Чєхович маєтност побрали; Лукяна самого и маєтност побрали; Васил Маланчич мамаєтност[2] побрали; Борис Пилипович маєтност побрали; слѣга Супрѣнъ маєтност побрали; Матєи, подсуседокъ, маєтност побрана; Маноило маєтност побрали; Матєи Тєсля маєтност побрали; Иванєц Чоботар маєтност побрали; Давыдєц маєтност побрали; Пронєц маєтност побрали; Давыд Тєслєня маєтност побрали; Андрєи Тєсля маєтност побрали; Лука, пон жорнъвищъскии, маєтност побрали.

Сєло Носовичи. Свхим Воробъєвич самого взято и маєтност побрана;

[1] Літеру «а» правлено.

[2] Так в оригіналі.

Викгура Матєєвич самого и маєтност побрали; Мишко Турчинович самого взято и маєтност побрано; Миско самого взято и маєтност побрано; Ѡстапєц Грнъчич самого взято и маєтност побрано; Дємєх Харитонович самого взято и маєтност побрано; Кузма Дємєхович самого взято и маєтност побрана; Ѡлєксєи Сыч самого и маєтност побрана; Мартин самого забито и маєтност побрана; Павлюк Чубар маєтность побрано; Звхимєц Семкович самого взято и маєтност побрана; Ѡстапъ Матѳєєвич маєтност побрана; Васко Ѡлєксєевич маєтност побрана; // Васко Кисєл маєтност побрана; Васко Павлюкович маєтност побрана; Грицѣкъ маєтност побрана; Андрєи маєтност побрана.

Сєло Сєлбєрєги. Сава Иванович маєтност побрано; Дорох Бабич маєтност побрана; Сєнка самого забито и маєтност побрана; Сєргєи самого забито и маєтност побрана; Васко Малъѳич самого забито маєтност побрана; Васко Масловичъ маєтност побрана; Хащко маєтност побрана; Микита Залога самого забито и маєтност побрана; Курило маєтност побрана; ѳедєц Покѣда маєтност побрана; Юрко маєтност побрана; Зремєи маєтност побрана; Ѡхрєм Должикъ маєтност побрана; Ѡпанас Литвин маєтност побрана».

Ꙗкож пан Гєктор Кавєчинскии, намєстникъ ѡлыцкии, ѡповєдал, иж сє то стало ѡт поганцов татар, якъ попалєнє, так собранє и спустошєнє имєнєи его млсти пна Станислава Радивила, кнꙗжати на Ѡлыцє и Нєсвижѣ.

А[1] такъ ꙗ тоє ѡчєвистоє сознанє возного до книг кгродскихъ луцких записати казалъ. ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 18, арк. 197 зв.–199 зв. Опубл.: Архив Юго-Западной России, издаваемый временною коммиссиею для разбора древних актов, высочайше учрежденною при Киевском, Подольском и Волынском генерал-губернаторе. – Ч. 6. – Т. I. – К., 1876. – С. 106–107.

№ 93

1578 р., травня 31. Володимир. – Декрет володимирського ґродського суду про повернення єврею Айзаку Давидовичу подружжям холмського підстарости Єроніма Крупського та Галени Котівни з Лудина передчасно відібраних у нього з оренди млина і ставу та відшкодування за пограбоване збіжжя збитків у сумі 52 копи і 24 гроша

Того ж мсца маѧ ЛА [31] днѧ

На рочкох кгродских володимерских, днѧ трєтєг[о], ѣ чєтвергъ, припалых и судовнє ѡтправовати зачатых, перед нами, Василємъ Павловичом, подстаростим, а Лазаром Иваницким, судею, врѧдники кгродскими володимерскими, ѣмоцованыи подданого єго кролевскоє млсти жида володимерского Аизака Давыдовича, пан Ꙗким Василєвич, за моцю ємy в сѣдѣ от жида злєцоного, ѡповєдал позов кгродскии володимерскии в жалобє жида Аизака по єго млстъ пна Зронима Крупъского з Орхова, воєводича белзског[о], подстаростєг[о] холмского, и малжонку єго млсти пнюю Галєну Котовну з Лудина выданых, о кгвалтовноє выбитє спокоиного держанꙗ з арєнды млына и ставу Тростєнєцкого, такъжє побранꙗ збожꙗ в том млынє, ѡ збитє и зъшарпанє хлопъца єго, мерочника жида Шимана, и ѡтнꙗтє ѣв оного хлопъца

[1] Літеру «а» правлено.

двадцати копъ грошеи литовских. Ѣко ширеи жалоба его на позвє поменєна єстъ.

Водлє которого позву просил ѳмоцованыи жида Аизака ѡ приданє возного ку воланъю стороны позваное до права, до чог[о] єму был придан возныи Демѧн Мокрєнскии, которыи, ставши ѳ сѣдѣ сознал, иж:

«Стороны позваное кѣ правѣ волал, нижли за ѡнымъ воланємъ сторона ѡтпорнаѧ, его млстъ пан Ѣронимъ Крупъскии и малжонка его млсти, на ѡтказ позву и жалобы стороны поводовое до права сами нє стали и нихто ѡт их млсти з моцю до судѣ сѧ нє ѡзвал».

А ѳмоцованыи жида Аизака, пан Ѣким, покладал позов ѳ судѣ и просил, абы водлє нєго и жалобы, в нємъ ѡписаное, зъ его млсти пна Зронима Крупъского и малжонки его млсти справєдливостъ вчинєна была.

По вычитаню позву покладал ѳ судѣ на довод позву выпис с книг кгродскихъ володимерских под датою року тепер идѣчого семдесят ѡсмог[о], мсца апрєля двадцат пятого дня сознанє возного Ѣароша Жука Котєлницкого, которыи по пна Крѣпского и малжонку его ѡт Аизака жида позовъ положил того ж мсца апрєля двадцат чєтвертого ѳв ыименю и дворє Ѳстилугу при бытности врядника их млсти Собестяна Луского. Потом покладал листъ арендѣ, по-полску писаную, ѡт его млсти пна Зронима Крупъского и малжонки его млсти с печатми двома и с подписанємъ руки самого пна Зронима Крупъского Аизакѣ жиду даную, в которои арендє пишет, ѡзнаимуючи, иж:

«Их млстъ арендовали вѣ млынє своєм Тростєнецком двє мерцє збожя вшєлякого и съ ѳолюшем за золотых сорок монеты и личбы полское ѡт Анъдрєя свтго в року прошлом семдесят семом, до дня свєтого Михаила в року тепер идучом семдяс ят ѡсмом, поступуючы оному жиду спокоиное держанє и ѳживанє до року, поменєного, свтго Михаила и ловенє // волное рыбы в том ставє Тростєнецком нєводом и сєтью». И тєж ѡписуют, же сполна пинези сорокъ золотых ѡт жида за тую аренду их млстъ взяли, што ширеи на тои арендє єстъ ѡписано и доложоно.

Ку тому покладал два листы сознанѧ земян повету Володимерского пна Павла Григорєвича Ѡранского а пна Тимоша Пузовского, в которых пишет, иж:

«Тот жид пну Ѡранскому и пану Пѣзовскому мсца ѳєвралѧ второго дня в року семдесятъ ѡсмомъ оповедал кгвалтовное отнятє и выбитє спокоиного держанѧ за аренды млына и ставу Тростєнецкого ѡт их млсти пна Зронима Крупъского и малжонки его млсти через служебника их млсти Свиршъковского».

Над то покладал выпис с книг кгродских володимерских под датою того ж року семдесят ѡсмого, мсца ѳєвралѧ чєтвертог[о] дня сознанє возног[о], з ѳрядu приданог[о], Михаила Голуба Сердятицкого, с которым жид там до Ѳстилуга и до млына Тростєнецкого ездил, ѡгледаючы того кгвалтовного ѡтнятѧ и выбитѧ спокоиного держанѧ з млына и ѳолюша, где пишет, иж:

«Ѳ том млынє застали мерочника, мерки ѡтбираючи, на имѧ Мацка, которыи признал за пытанємъ жида Аизака, же тыє млыны его млстъ пан Зроним Крупъскии, пан его, держит и вси доходы, с того млына приходячиє, на себе брати дня вчорашнєго через служебника своєго Свиршовского росказал».

Тєж покладал выпис с книг кгродских володимерских с прошлых рочковъ кгродских, нєдавно минулых, выданыи, в котором пишет, иж:

«Жид Аизакъ за позвом кгродским володимерским в тои же речи изъ его млстью

паномъ Зронимом Крупъскиим и з малжонкою его млсти ѵ суду чєрєз ѵмоцованого своєго Григорыа Ѣакимовича жаловал и права попирал. И стороны тєж его млсти пна Зронима Крупъского и малжонки его млсти ѵмоцованыи пан Григорєи Дворєцкии за моцю, єму ѡт их млсти даную, ѵ суду на ѡтказ позвѵ и жалобы, в нєм ѡписаноє, становилсıа.

До которого ѵмоцованого з стороны поводовоє ѵмоцованыи просил суду водлє права и Статуту артыкулу двадцат чєтвєртомъ в розделє чєтвєртомъ, абы за ѵмоцованого нє был ѵ судѵ приимован, мєнуючи быт его нєѡсєлым.

А ѵмоцованыи его млсти пна Крупъского и малжонки его млсти, повєдаючи собє быт ѡсєлымъ, просил, абы был захован водлє Статуту артыкулу чєтвєртомънадцат в том жє розделє чєтвєртом, хотєчи на сих пришлых рочкохъ значнє и ıавнє водлє права ѵ судѵ ѡсєлостъ свою показати, ıакож з розсудкѵ ншог[о] на прошълых рочкахъ так было застановєно, ıако в том выписє пишєтъ, ижъ:

«Гдє бы ѵмоцованыи пна Крупъского осилостъ слушъную показалъ, тєды Аизакъ жид або ѵмоцованыи его далєи в том водлє права зъ их млстъю або ѵмоцованымъ их млсти поступовати мел. А єсли бы ѡсєлости нє показал, тогды жидъ Аизакъ або ѵмоцованыи его мел захован быти противко єго млсти пна Зронима Крупъского и малжонки его млсти, ıако за позвы на року нєсталых и права нєпослушных».

Ѣакож ѵмоцованыи Аизаковъ просил, абы водлуг того пєршого дєкрєту ншого и Статуту былъ захован. Кгдыж, дєи, и ѵмоцованыи тому, на што сıа взıалъ, досытъ нє чинитъ и нє становитъсıа, такъ и ѡт пна Крупъского и малъжонки его за тєпєрєшнимъ позванємъ нихто сıа нє становитъ, а єсчє над то ку всимъ доводомъ, звышъпомєнєнымъ, доводечи того своєго спокоиного дєржанıа и вживанıа того млына и ставу Тростєнєцког[о] // водлє арєнъды, ѡт их млсти пна Крѵпъског[о] и малжонки его млсти арєндованого, ставил тут жє, пєрєд нами, ѵ судѵ, ѡчєвисто ѵчтивог[о] шлıахтича вєры годного пна Прокопа θєдоровича Пузовъског[о], которыи, стоѧчи ѵ судѵ, созналъ, иж:

«Тог[о] вєдом, жє Аизакъ, жид, спокоинє тот млын и став Тростєнєцкии за арєндою час нємалыи дєржалъ и єг[о] ѵживал».

Мы, за таковым поступком правным листовным и за доводом спокоиног[о] дєржанѧ ѡног[о] млына и ставѵ Тростєнєцкого жида Аизака, бачачи то, иж его млст пан Зроним Крѵпъскии и малжонка его млсти, ıако на прошлых пєрших рочкох сами за позвы кѵ правѵ нє стали, так и ѵмоцованог[о] водлє права нє прислали, а хотıа ж ѵмоцованыи ѡт их млсти ѵ судѵ сѧ был, тых прошлых рочков ѡзвал, которыи ѡт стороны поводовоє, иж был нєѡсєлыи, в судѵ нє принѧт. А ѡн, мєнѵючи себє быт ѡсєлым, на тєпєрєшних рочкох ѡсєлост свою ѵ права показати поднѧл, чому тєпєр досыт нє ѵчинил и ѡсєлости своєє нє показал и до судѵ сѧ нє становилъ. Такжє и за тєпєрєшними позвы их млст панъ Крѵпъскии и малжонка его млсти кѵ праву нє стали и никого з моцю ѡт себє нє прислали.

С тых причинъ сказали и присѵдили єсмо жидѵ Аизакѵ водлє арєнды в спокоиноє дєръжанъє и вживанъє млынъ и став Тростєнєцъкии а кгвалту посполитог[о] двадцатъ коп грошеи литовских и шкоды, в позъвє помєнєныє: грошеи готовых копъ двадцатъ литовских за дванадцат корцеи жита, шацуючи корец по грошеи дванадцати, копъ двє грошеи двадцат чотыри, за корец пшєницы грошеи двадцатъ чотыри, за полтора корца грєчки грошеи ѡсмънадцат, за полкорца єчмєню грошеи

шєстъ, за цєлы*и* солод двє копє двадцат чотыри гроши. А по ѡтнатью млына до того часу водлє шацѹнъку имєнованъя ѹмоцованого а ѹважєнъя ншог[*о*] за маᵘ пєтнадцат жита три копы грошєи литовских, за маᵘ двє пшєницы сорокъ осмъ грошєи литовъскихъ, за солод двє копє двадъцатъ чотыри гроши, за двє мацы грєчки грошєи двадцатъ чотыри, за мацѹ єчмєню грошєи дванадцатъ всєю сѹмою пятдесатъ копъ грошєи двє копє двадцат чотыри гроши литовскоє личъбы. Которую *ж* сѹму пнзєи пятдесат коп грошєи двє копє двадцат чотыри гроши жидѹ Аизаку сказали и присѹдили єсмо на єг[*о*] млсти пну Сроними Крѹпъском и малжонце єг[*о*] млсти.

И тот дєкрєтъ нашъ для памєти до книгъ кгродских записати єсмо казали.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 11, арк. 87 зв.–88 зв.

№ 94

1578 р., червня 2. Володимир. – Скарга Григорія Васильовича до володимирського ґродського уряду про зґвалтування його дочки Овдоті та упізнання ґвалтівника, яким виявився Станіслав Збишевський, жовнір роти Станіслава Пенкославського

Мсца июня В [2] дня

Што пєрвєи сєго мсца, нєдавно минулого, маѧ двадцат сємог[*о*], ѹв олторок, пришєдши на врѧд кгродскии володимєрскии до мєнє, Василя Павловича, подстаростєго володимєрского, Григореи Василєвич ѡповєдал и ѡбтєжливє с плачєм жаловалъ на жолнєра з роты єг[*о*] млсти пна Станислава Пєнкославского, ротмистра єго кролєвскоє млсти, на ѡдну ѡсобѹ, пна, которому, дєи, имєна нє вєдаю и єг[*о*] самъ ѹ в особу знати нє могу, и на слуг або помочников єго ѡ том, иж дєи:

«Прєз бытности моєє на тот час ѹ монастырю свтого Ѡноѳриа в гаю, гдє дочка моѧ, дєвка Ѡвдотѧ, при дєтках малых, сиротах повинных брата моєг[*о*], свщєнника ѡноѳрєєвского, ѡтца Павла, мєшкала, там жє, дєи, до тог[*о*] манастыра ѡдна ѡсоба пан з слугами або помочниками своими с понєдєлка на ѡлторок, сєє ночи прошлоє, перєєхавши до манастыра, брата ѡноє дєвъки, дочки моєє, стрыєчного, которыи тєж там был, поимавши, до зємли за горъло взявши, дѹшили абы, дєи, кгвалту нє волал. А тот, дєи, пан з ѡдным служебником, поимавши дочку мою, дєвку, сам єи кгвалт панєнскии ѹчинил и зкгвалтовал водлє воли а ѹподобанѧ своєго.

Нижли, дєи, дєвка моя ѡному пану, которыи кгвалт єи чинил, добрє пригледела и ач, дєи, имєнѧємѹ нє вєдаєт, алє скоро, дєи, ѹ обличє ѡбачитъ, заразомъ єго познаєтъ. И повєдила єго быт молодымъ, так, иж знаку, дєи, єщє бородою нє ѡбросъ.

Ѣкжє, дєи, єсми, тот кгвалт дєвки моєє суседом ѡколичным ѡповєдал и ѡсвєтчил и тут, на замку, маѧ двадцат ѡсмог[*о*], ѹ середѹ, тую дєвку мою, зкгвалчєную, перед єго млстю кнзємъ Ѣнушом Збаразским, воєводою брацлавъским, старостою крємянецкимъ, гєтманом, ѹставлєным ѡт єго кролєвскоє млсти над жолнєрми, ставил, жаловал и ѡповєдал. И тєж имєнѧ ѡног[*о*] кгвалтовника ѣ сам и дочка моѧ перед єго млстю, пномъ гєтманом, мєновати нє могли, бо єсмо нє вєдали.

И на тот, дєи, часъ жолнєров при єго млсти на замку было нємало, а дочка, дєи, моѧ, познаваючи кгвалтовника своєго, пригледаючисѧ им, жадному вины нє дала. Кгдыж, дєи, своєго там видєт нє могла, ѣкож, дєи, и єг[*о*] млст пан гєтман

росказа*ти* рачил тог[*о*] кгвалтовника девце моеи познава*ти*.

А тепе*р*, де*и*, ѹ понеделок, даты верху помѣнѣное, кгды, ѣсми, шол на рынок с тою дочкою моею Ѡвдо*т*ею, которо*и* сѧ кгва*лт* стал, и ѡбачила, де*и*, идѹчи, сто*л*чог[*о*], ѡсобу пна на воротах в дому Волосово*м*, мѣщанина воло*ди*мерског[*о*]. И повѣдила зараз, и*ж*:

«То*т* вла*ст*ны*и* мнѣ кгва*лт* ѹчинил и добрѣ ег[*о*] зна*м*, а нихто ины*и*, ꙗко ѹв особѣ, так и *в* сукни тои».

А кгды-*м* сѧ, де*и*, з дочкою моею припытал, ꙗкобы ему има было, мнѣ, де*и*, ѡзнаимѣно и дочце моеи, ижъ ѣст пан Станислав Збышевски*и* з роты ег[*о*] мл*сти* Станислава Пѣнкославског[*о*]».

А и*ж* девка ѹв особу ег[*о*] ѹзнала и имена сѧ ег[*о*] вывѣдала, просила сполѣчно з ѡт*ц*ем своим, абы то*т* кгва*лт* ее водле пе*р*шого ѡповѣдана и жалобы ѡт*ц*а ее ни на кого ин*ш*ог[*о*], ѡдно на пна Станислава Збышевског[*о*] з роты ег[*о*] мл*сти* пна Пѣнкославског[*о*], был записан.

Ꙗ за прозбою их то до кни*г* кгродских записати велѣлъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 11, арк. 89.

№ 95

1578 р., червня 9. Володимир. — Визнання возного Ждана Чирського перед володимирським ґродським урядом про скаргу Кирила Зубцовського, ковельського старости князя Андрія Михайловича Курбського, та показання Раїнки, дівки дружини Курбського княгині Мар'ї Гольшанської, щодо крадіжки у Зубцовського та Кирила Невзорова, яку вона здійснила за намови княгині з братом Матвієм, урядником Невзорова

Того *ж* мсца июна θ [9] дня

Постанови*в*шисѧ ѡчевисто в замку гсдръском Володиме*р*ском пе*р*едо мною, Васи*л*е*м* Павловичо*м*, подстарости*м* володиме*р*ски*м*, возны*и* повѣту Володиме*р*ского пан Ждан Чирски*и* ку записа*н*ю до кни*г* кгро*д*ских вызнал тыми словы, *иж*:

«За прида*н*ѣмъ твое*и* мл*сти* вряд*о*вы*м* были*м* на по*т*ребѣ его мл*сти* кнѧзя Андрея Михаиловича Курпъского Ꙗрославского до замку его мл*сти* Ковелского на ѡгледа*н*ѣ покраде*н*я рече*и* с коморы старо*с*ты ег[*о*] мл*сти* ковелског[*о*] пна Кирила Зѹбцовского. И виде*л* ѣсми в замку Ковелско*м* ѹ коморы пна Зѹбцовског[*о*] ѡкно на боку, што было клецем зачинѣно и шинами желѣзными пе*р*ебито, ѡтодрано. В то*и* же коморе пна Зу*б*цовског[*о*] ѹ двох скры*н* ѡдна пна Зѹбцовского, а *д*рѹга пна Кирила Невзорова замки полупаны. И ѡповѣдал то мнѣ староста ег[*о*] мл*ст* кнза Андрея Курпъского ковелски*и*, пан Кирило Зѹбцовски*и*, и*ж* де*и*:

«З недѣли на понедѣлокъ, мсца ма чет*в*ертого дна вночи злоде*и*ски*м* ѡбычаемъ тое ѡкно ѡт*б*ито и шины ѡтодраны. А *в* тых скры*н*ах, в которых замки отодраны, побрано рече*и*, де*и*, нѣмало: злота, сребра мои*х* вла*ст*ных, такжѣ и товарыша моего пна Кирила Невзорова. А тую, де*и*, шкодѹ маем ни ѡт ког[*о*] ин*ш*ог[*о*], ѡдно ѡт Раи*н*ки, девки ее мл*сти* кнгни пнее нашее, и ѡт брата ее власъног[*о*] Мат*ѳ*ея, ѹр*д*ника // пна Кирила Невзорова долноского, которы*и*,

ѡкрадши пна своєго, прочъ ѹтєкъ».

И ѹказовали мнѣ слид, которыи єсмо змирили и згодивсѧ до тоє девки Раинки трєвиков[1]. А ѡт тоєє коморы на ѡбланки лазєно по драбинє а тыми ѡбланками чєрез три городни идєно аж до тое вєжи, котораѧ над вороты, где был скарбъ князя его млсти добывано сє. Звєрхѹ на помостє нєвєликаѧ была стараѧ дырѧ, тогды тое дыри ножем ризано и добывано сє до скарбу. А ѡт мста видно было на кровлє драници зодраны. Тогды ѡни тую дырѹ кгонтами.

ЂАкож днѧ пѧтого мсца июнѧ року семдесѧтъ ѡсмого перед мною, возным, а будучи на тот час примушона ни ѡт кого, таѧ дѣвка Раинка, кнгни єє млсти, вызнала, ижъ деи:

«Кнгнѧ єє мл. брату моєму Матѳею и мнѣ росказала ѡкно в тоє коморы ѡтбити и шины ѡтодрати, а сама в тот час на кганку стоѧла. А брат, деи, мои, ѧкъ его млстъ кнѧз поехал до Дубровицы в нєделю єщє ѡ полудню, ѹкралсє ѹ замок ѳорткою и, заховавшисє, за кнєгининым росказанєм, лежал до ночи ѹ санех, на долє, подлє коморы пна Зѹбцовског[о]. А втустила[2] его кнгнѧ в тот час, коли до манастыра ходила, давши того причину, жєбы сє ходила Богу молити. А вночи, тою дырєю влизши, ѹ скрын замки поѡтлупал. А росказала ему кнєгинѧ єє млстъ в тых скрынех шукати листовъ права на Дубровицу и привилєвъ на Ковел: «Хотѧ ж, деи, мнѣ ЂАцко повединл, што бы таѧ справа всѧ ѡтвєзєна до Милєнович, алє ѧ прєдсє тому нє вѣру, ѡгледѣтє тоєє справы в комори Зѹбцовского и пнзє, што можетє, возмѣтє». А побравши тую справу вєсполокъ з нами кнгни єє млстъ хотєла зъ замку ѹтєкати проч. ЂАкож и первеи того иншиє справы на Дѹбровицѹ кнгнѧ єє млстъ ѡтослала до сына своєго пна ЂАна Монтовта чєрез писара кнзѧ єго млсти Ждана Мироновича. А єщє, деи, кнгнѧ єє млстъ чєрез игумєна вєрбъского Сємашка и чєрез калѣки писала листы до сына своєго Андрєѧ Монтовта, штобы єє, подехавши, выкрал албо ѧким колвєкъ ѡбычаем або кгвалтом мог взѧти.

А што єго млстъ кнѧз Курпъскии, пан наш, прошлого року семдесѧт семог[о] мєшечок ѹ скрини єє млсти кнєгини, панєє нашоє, нашол с пєском и з волосємъ и з ыными чарами, дала кнєгини єє млсти баба, котораѧ мєшкаєтъ в Павловичах, вы именю кнєгини Локацкоє. Алє, деи, то нє ѡтрута, ѡдно длѧ тог[о], иж бы єє кнѧз миловал. И тєпєрєшнєго часу вєлми тоє бабы потребует, иж бы сє з нею могла видити, штобы еи дала [...][3] зелѧ, штобы сє могла постарати нє ѡ милост, алє ѡ што иншого».

А при мнє была шлѧхта их млстъ пан Богдан Волынец а пан ѳєдор Кнѧзкии, земенин єго кролевскоє млсти.

Которое ж ѧ сознанє возного до книг кгродских записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 11, арк. 91–91 зв. Опубл.: Жизнь князя Андрея Михайловича Курбскаго в Литве и на Волыни. – К., 1849. – Т. 1. – С. 95–98.

[1] Так в оригіналі. Має бути «чрєвиков».
[2] Так в оригіналі. Має бути «впустила».
[3] Текст пошкоджено при прошнуровуванні книги.

№ 96

1578 р., липня 19. Луцьк. — Зізнання луцького возного Матиса Славоґурського перед луцьким ґродським урядом про огляд ним шкод, заподіяних подружжям Іваном Тихновичем Путошинським і Ганною Яковівною Хорошевицькою підданим королівського секретаря Балтазара-Гнівоша з Олексова орендарям Мошку та Янушу Давидовичам у маєтку Ватині

Рокѣ ОИ [78] мсца июлиа θІ [19] днѧ

Пєрєдо мною, Андрєєм Кивєрєцкимъ, подстаростимъ луцкимъ, ѿт его млсти пна Алєксандра Жоравницкого, старосты, ключника и городничого луцкого, ставши ѡчєвисто возныи повєту Луцкого Матыс Славокгурскии до книг кгродских луцких кѣ записованю сознал тыми словы:

«Бѣдѣчи, деи, мнѣ за приданємъ врадовым на справє подданъных его млсти пна Балтєзара Гнєвоша з Олєксова, сєкрєтара и дворанина его королєвскоє млсти свинюскихъ, Мошка и Ѣнуша Давыдовичов, жидовъ, арандаров вастинскихъ (!). Ѣкожъ днѧ прошлого, в чєтвєргъ, мсца июлиа сємогонадцать днѧ, маючи ѧ при собє шлѧхту людеи добрых, то єст Андрєѧ Чєрнєвского а Юрєго Боского, єздил єсми до пна Ивана Тихновича Путошинского до Ватинца. Нижли єсмо самого пна Путошинского в дворє его тамошънєм нє застали, толко малжонку его панюю Ганну Ѣкововнѣ Хорошєвицкого, которое пытал арандар ватинскии Ѣнушъ, самъ ѿт себе и именєм брата своєго:

«Дліа которое, деи, причины твоѧ млсть з малжонкомъ своим сєножат нашу властную ватинскую, ѣв орандє нашои ѡписаную, покосили и побрали, на чомъ, деи, мы собє шкодѣєм ѧко двадцат возовъ сєна?»

Пани Путошинскаѧ повєдила, кгдыж, деи: «Σсмо такъ рок косили, тогды, деи, и тєпєр покосили и сѣно побрали».

К тому пытал: «Чому, деи, гумно нашє кгвалтовнє поѡрали?»

Пни Путошинскаѧ ѿтказала: «А тож, деи, поѡрали и просо посєѧли, которое, пожавши, поставимъ и вам гумна ставити жито нє бороню».

Потомъ єє пыталъ:

«Дліа чого, деи, мнѣ боронитє ѡгорода, которого ѧ, покопавши, насєѧл ѡгородных рєчеи, а то, деи, мєновитє: цыбули град шєст, моркви град чотыри, пєтрѣшки града, чорнушки града, постырнаку град пѧт, чєбъръцѣ града, капусты град двадцат, ѡгурковъ плєсо, свєклы град три, на чом, деи, собє шкодѣю пѧт копъ и грошеи шєсть?»

Пани Путошинскаѧ тому арандарови повєдила, иж деи: «Ѣ тобє того ѡгорода нє пущѣ и тобє києм дам».

А к тому пыталъ: «Дліа которое причины сажовку єстє нашѣ зловили, на чом, деи, ѧ нємало шкодѣю?»

Пани Путошинскаѧ повєдила: «Чомѣ, деи, нє маємо ловити, бо нє ты сажовку робил».

Тєж пыталъ єє: «Дліа чого, деи, полє нашє поѡрали и посєѧли єстє, которого полиа єсть три дни?»

Путошинскаѧ ѿтказала: «Чо̇му, деи, нє маєм ѡрати и сєѧти, бо и такъ рокъ сѣѧли, а тєпєр посєѧли ѧчмєнь».

Потомъ пытал панєє Путошинскоє: «Дліа чого, деи, єстє полє поѡрали и жито посєѧли?»

Ѡна повєдила: «Σ*ст*ли жє єсмо полє поѡра*ли* и жито посєяали, тогды тоє полє, которое ты такъ рокъ намъ да*л*, є*ст*ли тобє жа*л*, пожни собє тоє жито».

А того полꙗ ꙗко два дни, которого-*м* ꙗ, возны*и*, ѡглєда*л*.

Потомъ пыта*л*: «Дл҃а чого полє поѡравши ѡвєсъ посєяали?»

Пани Пⷭтоши*н*скаꙗ повєдила: «А то*ж*, дє*и*, єсмо поѡра*ли* и посєяали».

При томъ пыта*л*: «Дл҃а чого, дє*и*, єстє тоє полє поѡрали, што ꙗ маю ѡрати на *с*вою потрєбⷭ водлє аранды?» //

Пни Путоши*н*скаꙗ повєдила, ижъ дє*и*: «Мы ни борозны нє ѡрали, ани вєдали».

Ино мною, вознымъ, тоє полє поѡраноє ѡбвожоно, которого можє*т* дє*н* на пꙗ*т*.

Ку тому пыта*л* пани Путоши*н*ское: «Чому, дє*и*, єстє ми хлопа зобрали, которого ми на ѡранде подали на *и*мє Пєтрока?»

Ѡна повєдила: «Побрали, дє*и*, єсмо што нашє вла*ст*ноє».

Которы*и* же то чоловєкъ пєрєдо мною, возны*м*, ѡповѣдил, жє єго зобрано, на ѡстато*к* из лєса выгнано и взꙗто быдла рогатого: ѡсмєро свине*и*, чє*т*вєро ку*р*, десꙗтєро гⷭсє*и*, мꙗса полте*и* чотыри, са*л* двє, жита копъ сорокъ, сєна возовъ ѡсмъ, полотна кросєнъ двои и всє домов*ст*во. И то т҃е*ж* сознал, жє жидо*м* свинюскимъ[1] вине*н* копъ двє, грошє*и* десꙗть, пшєницы ко*п* ше*ст*.

Потомъ пыта*л* пнєе Пⷭтоши*н*ское мєнованы*и* жи*д* аранда*р* вати*н*ски*и*: «Дл҃а чого, дє*и*, єстє помолотили жита копъ двадца*т* а пшєницы десꙗ*т*?»

Ѡна повєдила: «То[2] єго, дє*и*, мы нє молотили, ѡдно своє помолотили».

При томъ пыта*л*: «Чому, дє*и*, сѣно моє в гумнє побрали?»

На то пани Пⷭтоши*н*скаꙗ повєдила: «Мы, дє*и*, сєна твоєго в гумнє нє брали*и*».

Т҃е*ж* пыта*л* ѡ збо*ж*є, то є*ст* ѡ жито и ѡвє*с*, дл҃а чого бы потравили?

На то ѡ*т*казала: «Жє ꙗ тобє сторожємъ нє бⷭдⷭ».

А потомъ ѡказова*л*[3] мнѣ, возному, порубан҃є в запу*ст*є.

То*т* же аре*н*да*р* пыта*л* мужика на *и*мє Сєръгєꙗ: «Чому, дє*и*, вы мнє по два дни в ты*ж*дню нє робитє?»

То*т* С*ерг*е*и* повєди*л*: «И*ж*, дє*и*, на*м* панъ нє каза*л* по два дни в ты*ж*дєнь робити».

А такъ ꙗ тое ѡчєви*ст*ое сознан҃є возного до кни*г* кгро*д*ских луцки*х* записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 18, арк. 410 зв.–411.

№97—99

Скарги міщанського та сільського населення на жовнірів, розташованих на лежі у Володимирській волості

№ 97

1578 р., липня 21. Володимир. — Зізнання возного Яроша Котельницького перед володимирським ґродським урядом про забиття жовнірами Станіславом Вольським Ґрималом, Петром Ґрудовським, Марцином Пенкославським та слугами Фронца Завиши лебедів підляського стольника Станіслава Краєвського

Того *ж* мсца июлꙗ КА [21] днꙗ

[1] Літеру «к» виправлено з літери «н».

[2] Літеру «т» правлено.

[3] Літеру «о» наведено чорнилом.

Пєрєдо мною, Василємъ Павловичом, подстаростим володимєрским, на врадє кгродском постановившисѧ ѡчєвисто возныи повєту Володимєрского пан Ґарош Котєнницъкии[1] ку записаню до книг кгродских вызналъ тыми словы, иж:

«За приданємъ твоєи млсти врадовым и маючи ѧ при собє шлюхту, Адама Рахванског[о] а Пєтра Вєжика, року тєпєр идѵчог[о] тисєча пѧтсот сємдєсѧт ѡсмог[о], мсца маѧ двадцат второг[о] днѧ былєм на потрєбє єго млсти пна Станислава Кграєвског[о], стольника подлѧского, тут, ѵ Володимєри. А так ѡповєдал мнє, возному, и шлѧхтє, пєрвопомєнєноu, врадникъ єго млсти пна Станислава Кграєвског[о], двора єг[о] млсти володимєрского на Залужи, Грицко Конахович, иж деи:

50. Печатка підляського стольника Станіслава Краєвського (1576 р.)

«Жолнєровє з роты пна Миколаѧ Жєбрыдовъского пан Станислав Волъскии Кгрымало три лєбеди пна моєго єго млсти пна Станислава Кграєвског[о] на рєцє Лузє побил, пострєлял, пан Пєтръ Кгрѵдовскии, тоє ж роты пна Жєбрыдовского, три лєбеди побил, пострєлял, а з роты пна Ґана Лєшноволского поручника єг[о] пна ѳронца Завиши слуги чотыри лєбеди побили, пострєлѧли, а з роты пна Станислава Пєнкославского брат єго, пан Марцин Пєнкославскии, з слугами брата своєго, пна ротмистровыми, и своими, три лєбеди побилъ, пострєлял.

И тєпєр, деи, дошла мѧ таѧ вєдомост, иж тыє ж жолнєровє с тых жє ротъ єщє пошли лєбедеи пна моєг[о] бит, стрєлят. И кгды єсмо стерєгли на них на пєрєдмєсти, [...][2] нєподалєку цєркви свєтых Апостолов, тогды ѡбачили, иж пан Станислав Волскии [Кгрымало] идет з слугами своими, ѡт млынов владыки єг[о] млсти, Бєлых Бєрєгов, а за ним лєбедѧ забитого нєсут. А потом шол пан Пєтръ Кгрѵдовскии з слѵгами своими, а за ним такъжє лєбедѧ забитого нєсли. Мы, хотєчи в том лєпшую а пєвнєишѵю вєдомост взят, гдє, в чиє домы або в чиє господы, єсли жє в свои або в чиє иншиє тыє жолнєровє ѵвоидѵт и лєбеди внєсены будѵт. Ино пан Волскии ѵвошол до клѧштора костєла свєтоє Троицы тут, у Володимєри, гдє стоянє своє маєт, там жє и лєбедѧ за ним внєсєно, а пан Пєтръ Кгрѵдовскии ѵвошол до господы в дом мєщанина тутошънєго, володимєрского, Игната Крамара, там жє за ним и лєбедѧ внєсєно. А мы зараз за ним и за тым лєбедєм до тоє господы єг[о] ѵвошли, гдє ж тот врядникъ єг[о] млсти пна Станислава Кграєвског[о], Грицко Конахович, тому пану Кгрѵдовскому мовил:

«Длѧ чог[о], деи, твоѧ милост, такую шкодѵ пану моєму чинии? Ижъ, деи, пєрвєи килка лєбедеи єг[о] млсти побил, пострєлял и тєпєр, деи, ѡдного лєбедѧ єг[о] мл., которыи тут при твоєи мл. єст, забил, застрелил».

Пан Кгрѵдовскии на то повєдил: «Знамсѧ, деи, до тог[о], иж тог[о] лєбедѧ слуга моu застрелил, алє нє вєдал, єсми жє єг[о] млсти пна Кграєвског[о], [внимал] был дикии».

Которое ж ѧ сознанє возног[о] до книг кгродских записати вєлєл.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 11, арк. 122 зв.

[1] Так в оригіналі. Має бути «Котєлницъкии».

[2] Текст пошкоджено.

№ 98

1578 р., липня 21. Володимир. — Зізнання возного Яроша Котельницького перед володимирським ґродським урядом про систематичне грабування слугами жовнірів Станіслава Вольського Ґримала, Петра Ґрудовського, Яна Крушинського, Себастіяна Вольського та інших вівса і сіна підляського стольника Станіслава Краєвського

Того *ж* мсца июлиа КА [21] днѧ

Пєрєдо *м*ною, Васил*ѣ*мъ Павловичомъ, под*с*тарости*м* володимєрски*м*, на врѧдє кгрод*с*комъ володимєр*с*комъ, постанови*вш*исѧ ѡчєвис*т*о возны*и* повєту Володимєр*с*кого пан Ꙗаро*ш* Котєлниц*к*и*и*, ку записан*ю* до кни*г* кгрод*с*ки*х* вызна*л* тыми словы, и*ж*:

«За придан*ѣ*мъ твоє*и* мл. врѧдовы*м* и маючи ѧ при собє шлѧхту Андрєа Казнов*с*кого а Ꙗана Свєтиц*к*ого, року тєпє*р* идучого тисѧча пѧт*с*от сємдєсѧт ѡсмого, мсца мар*ц*а двадца*т* пѧтого днѧ было*м* на по*т*рєбє є*г*[*о*] мл. пна Станислава Кграєв*с*кого, стол*н*ика подлѧ*с*кого, в дворє є*г*[*о*] мл. ту*т*, ꙋ Володимєри, на Залу*ж*и. И за ѡказан*ѣ*м врѧдника єго мл. Гриц*к*а Конаховича, вид*ѣ*л єсми в гумнє єго млсти пна Кграєв*с*ко*г*[*о*] // на Залужи двє ѡднища ѡвсѧныхъ: ѡдно стыр*т*ноє, а другоє стоговоє, а три ѡднища сєнныхъ стыр*т*ныхъ. И ѡповєдал мнє возному и шлѧхтє, звы*ш*помєнєно*и*, то*т* врѧдник є*г*[*о*] мл. пна Кграєв*с*ко*г*[*о*] Гриц*к*о, и*ж* дє*и*:

«То є*ст* знаки и мє*ст*ца, тыє ѡднища, на которы*х* ѡвєс и сєно є*г*[*о*] мл. пна мо*ѣг*[*о*] стоѧло. А жолнєрє, дє*и*, з роты пна Жєбрыдов*с*кого пан Станислав Волски*и* Кгрымало, пан Пєтръ Кгрудов*с*ки*и*, пан Ꙗан Крушин*с*ки*и*, пан Собєстиан Волски*и* з ын*ш*ими товари*ш*ми своими, по нє ѡднокро*т* насылаючи слу*г* своі*х* моцнє кгвал*т*ом на гумно є*г*[*о*] мл. пна мо*ѣг*[*о*] ту*т*, ꙋ Володимєри, на Залу*ж*и, ѡвєс нємолочоны*и* сноповєм и сєно брати и до госпо*д* своихъ возити казали. Которого, дє*и*, ѡвса слуги ты*х* жолнєро*в* за росказан*ѣ*м и*х*, пно*в* своихъ, сорокъ и пѧ*т* ко*п*, а сєна стыр*т*у, в которо*и*, дє*и*, было шєстъдєсѧ*т* и пѧ*т* воз, по*б*рали и до госпо*д* и*х*, пно*в* своі*х*, тутъ, ꙋ Володимєри, повози*ли*.

А з роты пна Ꙗана Лєш*н*єволско*г*[*о*] поручни*к* пан ѳронцъ Завиша, пан Павєл Подоски*и*, пан Мар*ц*ин Вєнцков*с*ки*и*, пан Павєл Клюсовъски*и* а пан Павєл Кгєрлинс*к*и*и* з ын*ш*ими товари*ш*ми своими та*к*жє нєпоѡднокро*т* насылаючи слу*г* своі*х* мо*ц*нє кгвал*т*ом на тоє *ж* гумно є*г*[*о*] мл. пна моєго ту*т*, ꙋ Володимєри, на Залу*ж*и, ѡвєс нємолочоны*и* сноповєм и сєно брати и до госпо*д* своі*х* возити казали, которого, дє*и*, ѡвса слуги ты*х* жолнєро*в* за ро*с*казан*ѣ*м и*х*, пно*в*ъ своі*х*, пѧ*т*дєсѧ*т* и три копы, а сєна стыр*т*у, в которо*и*, дє*и*, было сорок воз, побрали и до госпо*д* и*х*, пно*в* своі*х*, ту*т*, ꙋ Володимєри, повози*ли*.

А з роты пна Станислава Пєнкослав*с*ко*г*[*о*] пан Воицех и пан Станислав Збы*ш*ев*с*кіє а пан Мар*ц*ин Пєнкослав*с*ки*и* з ын*ш*ими товари*ш*ми своими, та*к*жє нєпоѡднокро*т* насылаючи слу*г* своих мо*ц*нє кгвал*т*ом на тоє *ж* гумно є*г*[*о*] мл. пна мо*ѣг*[*о*] ту*т* ꙋ Володимєри, на Залу*ж*и, ѡвєс нємолочоны*и* сноповєм и сєно брати и до госпо*д* своі*х* возити казали. Которого, дє*и*, ѡвса слуги ты*х* жолнєро*в* за росказан*ѣ*м и*х*, пновъ своихъ, тридцат и пѧт коп, а сєна стыр*т*у, в которо*и*, дє*и*, было возо*в* соро*к* и ше*ст*, по*б*рали и до госпо*д* и*х*, пно*в* своихъ, ту*т*, ꙋ Володимєри, повози*ли*.

И кєды-*м*, дєи, *их* ѡ то лагоднє ѳпоминал и просил, абы тых кгвалтов и шкод пну моєму нє чинили, ѡни, дєи, нє толко, абы того пєрєстат мєли, алє єщє над то по колкокрот зо всєхъ тых трєх рот мєнє з гумна гонили, били и мало до смєрти нє забили».

Ꙗкжє и раны свои мнє, возному, и шлꙗхтє ѡказовал. И за ѡказанєм єг[*о*] видил єсмо // в нєго на хрибтє ран синих битых ѡсмъ и ѳвєс хрыбєт збит синъ, плєчи, руки и ноги сини побиты».

Которое *ж* ꙗ сознанє возного до книг кгродскихъ записати казал.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 11, арк. 123–124.

№ 99

1578 р., липня 21. Володимир. — Зізнання возного Яроша Котельницького перед володимирським ґродським урядом про скаргу підляського стольника Станіслава Краєвського на слуг жовнірів Фронца Завиши, Марцина Венцковського, Павла Подоського, Павла Ґарлинського та жовнірів Жулинського і Войцеха Яковецького про систематичне пограбування підданих Краєвського та зґвалтування слугами Жулинського і Яковецького кількох жінок, а також про огляд возним збитків і зґвалтованих жінок

Того *ж* мсца июлꙗ КА [21] днꙗ

Пєрєдо мною, Василємъ Павловичом, подстаростимъ володимєрскимъ, на врядє кгродском постановившисꙗ ѡчєвисто, возныи повєту володимєрског[*о*] панъ Ꙗрош Котєлницкии ку записанѭ до книг кгродских вызнал тыми словы, иж:

«За приданємъ твоєи млсти врадовымъ и маючи при собє шлꙗхту, Станислава Сзєрског[*о*] а Ꙗна Свєтицкого, рокѳ тєпєр идѳчог[*о*] тисєча пꙗтсот сємдєсꙗт ѡсмог[*о*], мсца июнꙗ двадцат сємого днꙗ былєм на потрєбє єг[*о*] мл. пна Станислава Кграєвског[*о*], столника подлꙗског[*о*], тут ѳ Володимєри. А так ѡповедал мнє, возному, и шлꙗхтє, пєрвопомєнєноu, врадник єго млсти пна Станислава Кграєвског[*о*], двора єг[*о*] млсти володимєрског[*о*] на Залужи, Грицко Конахович, иж дєи:

«Рокѳ тєпєрєшнєг[*о*] тисєчног[*о*] пꙗтсотног[*о*] сємдєсꙗт ѡсмого, мсца июнꙗ двадцат пꙗтог[*о*] днꙗ жолнєровє з роты пна Ꙗна Лєшнєволског[*о*] пан ѳронцъ Завиша, пан Марцин Вєнъцъковскии, пан Павєл Подоскии а пан Павєл Кгарлинъскии, по нєѡднокрот насылаючи слуг своих на ѡгороды подданых єг[*о*] мл. пна моєго на Кропивщинє, вшелꙗкиє рєчи ѡгородные рват и до господ своих брат казали и кажут. А к томѳ, дєи, слуги пна Завишины Ꙗн а Воицех з многими товарищи своими, которыє кони на сєножатꙗх замковых паствили и пасут, огорожѳ тых жє ѡгородов подданых єг[*о*] мл. пна моєго и колєшни и иншую ѡсєлю домовѳю на дрова собє поламали, побрали и на ѡгни на сєножатꙗх попалили, а иншєє, дєи, и тєпєр палꙗт.

А над то, дєи, з роты пна Станислава Пєнкославског[*о*] слуги пна Жѳлинског[*о*] Ꙗкуб а Юрко а Залєскии, а пна Воицеха, дєи, Ꙗковєцкого слуги Миколаи Ѡлєнскии а Замоискии такжє з роты пна Пєнкославског[*о*] тоє ночи прошлоє, з сѳботы на нєдєлю, нашедши моцно кгвалтом на домы подданых єг[*о*] млсти пна моєг[*о*], там жє, на Кропивщинє, трох нєвест, ѡднѳ вдову [Касицѳ] а двє мужитки: Савчинѳю

Марѣшку а Юсковую Дарку, покгвалтовали и, шукаючи инших нєвєст и дєвок, по халупам з огнєм ходили и халѣпы запалили. За которым, дєи, запалєнємъ их, двє халупы згорели, а двє халупы, жебы сє ωгон вєлики нє ширил, розмєтали. И в тот, дєи, час шкоды нємалыє подданым пна моєго стали: ωдны, дєи, речи погорели, а дрѣгиє покрадєны, которых, дєи, всих шкод рєєстръ мєновитє писаны, в сєбє мают.

И за такими, дєи, вєликими кривдами и шкодами и ѣтєснєнєм // подданых дванадцат чоловєков проч ся розышли».

Которы жъ врядникъ єго мл. пана Кграєвског[о] Грицко Конахович и тых трох нєвєст, которым кгвалт стал, пєрєдо мною, возным, и шлюхтою, пєрвопомєнєною, ставил и ωказовал, и тыє вси нєвєсты сами [...][1] мнє, возному, и шлюхтє тот кгвалт свои на тых жолнєровъ, звышпомєнєных, ωповєдали. Попалєнє тєж двох халуп и ωсобливє розмєтанє других двох халупъ, попустошєнє ωгородов, рєчєи ωгородных и горожи и иншєє ωсєли домовоє, за ωказанємъ тог[о] врядника єго млсти пна Кграєвского видєли єсмо. И то тєж тот врядник єго млсти пана Кграєвского Грицко Конахович мнє, возному, и шлюхтє ωповєдал, иж дєи:

«Слуга пна Добрилєвског[о], порѣчника пна Жєбридовског[о], а панъ Воицєхъ и пан Станислав Збышєвскиє роты пна Пєнкославског[о], сами з слугами своими по нєωднокрот ходєчи, сажовки єго мл. пна моєг[о] зволочили и рыбы зловили, в том, дєи, во всим шкоды нємалыє єг[о] мл. пана моєг[о] починили».

Которое ж ю сознанъє возног[о] до книг кгродских записати казал.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 11, арк. 124–124 зв.

№ 100

1578 р., серпня 2. Володимир. – Приповідний лист Марцина Казановського, тимчасово виконуючого обов'язки гетьмана, про призначення леж роті Зиґмунда Рожна у Володимирі, Локачах, Свинюхах і належних до них селах

Того ж мсца августа В [2] дня

Пришєдши на врѧд кгродски володимєрски до мєнє, ЮАкима Стрывюжског[о], на тот час бѣдѣчог[о] на мєстцѣ єг[о] млсти пна Василя Павловича, подстаростєго володимєрског[о], в нєбытности єго млсти ѣ Володимєри, поручник з роты врожоног[о] єго млсти пна Зикгмунта Рожна, ротмистра єго кролєвскоє млсти, шлюхєтны пан Лукаш Рошковски, ωказал лист єго млсти врожоног[о] пна Марцина Казановског[о], ротмистра єг[о] кролєвскоє млсти над воиском дворским, на мєстцѣ гєтманскомъ старшог[о], до всих вобєц по-полскѣ писаны, ωзнаимѣючи ω лежѣ єг[о] млсти пну Зикгмонтови Рожнови з ротою єг[о] млсти ѣ Володимєри, в Локачах, в Свинюхах и в сєлєх, ку ним прилєглых.

И жадал єго млст мєнє, абых ю для вєдомости всим на мєстє дал ωбволат, ажебы всякиє живности их млсти самым и конєм их млсти на продаж бєзпечнє вєзли, ωбєцѣючи платит бєз кривды вєдлє ѣставы, а тот лист єг[о] млсти пна Казановског[о] в кнги кгродскиє записати казал.

[1] Слово написано нерозбірливо.

Ꙗ тог[о] листѹ, ѡглѣдевши и достаточнѣ его вычитавши, слово ѡт слова в кнги кгродскиѣ записати вѣлѣлъ, которыи так сѧ в собѣ маѣт:

«Марцин Казановскии, на тѣн час бѣндонцъ старшимъ над воискем его кролевскоѣ млсти дворским, на мѣстцу гетманским.

Вашеи млсти ѡзнаимую, моим млстивым пномъ, волю и росказанѣ ѣкго кролевскоѣ млсти, иж за пилными потребами Рѣчи Посполитыи, ѡбавѩачиса ѩког[о] нѣбезпеченства ѡт нѣприѩтелѧ, росказалсѧ воискѹ задержати до далшии наѹки его кролевскоѣ млсти ту, в тых краѩх. А так вшем млстѩм ѡзнаимѹѣ, жѣ назначам лежу роцѣ ѣкго млсти Зикгмонтови Рожнови: Влодзимер, Локачи, Свинюхи и з ыншими всѩми прилеглыми, и чиѣ ж колвѣкъ бѹдѹчи, ку становискам и до даванѩ живностеи за пѣнѣзи. Мам за то, жѣ вша млст, докгадзаюнцъ в том ластцѣ // и росказаню его кролевскии млсти, бѣндзѣцѣ ее заховывац пристоинѣ, ѩко прецив слукгам его кролевскеи млсти и Рѣчи Посполитыи.

Дан в Сокалю всѩкому, двѹдзестѣкго сѣдмѣкго июлѧ Анно Домини тисѣнцъ пѣнцъсѣт сѣдмъдзесѩнт ѡсмѣкго.

Марцин Казановскии, ротмист его кролевскии млсти, над воискем дворским на мѣисцѹ гетманскем старшим его кролевскии млсти [манѹ проприѧ]».

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 11, арк. 148–148 зв.

№ 101

1578 р., серпня 14. Володимир. – Зізнання возного Ждана Чирського перед володимирським ґродським урядом про участь у допиті Шимона Марковича Вешнякова, служебника князя Андрія Михайловича Курбського, який визнав, що у стані сп'яніння обмовляв князя за намови колишньої дружини Курбського – княгині Мар'ї Юр'ївни Гольшанської

Того ж мсца августа ДІ [14] днѧ

Постановившисѧ ѡбличнѣ на врадѣ кгродском володимерском перѣдо мною, Ꙗкимом Стрывѩажским, на том час бѹдѹчим на мѣстцѹ его млсти пна Василѧ Павловича, подстаростег[о] володимерског[о], в нѣбытности ег[о] млсти ѹ Володимѣри, возныи земскии повѣту Володимерског[о] Ждан Чирскии до книг кгродских вызнал тыми словы, иж:

«Рокѹ тепер идѹчого тисѣча пѩтсот сѣмдесѩт ѡсмого, мсца августа трѣтег[о] надцат днѧ бѹдѹчи мнѣ бѹдѹчи мнѣ[1] вы имѣню и дворѣ его млсти кнзѧ Андрѣѧ Михаиловича Курпског[о] Ꙗрославского Милѩновичах, тамъ жѣ его млст кнѩз Курпскии, засадивши приѩтелеи своих его млсти пна Михаила Гарабурдѹ, писара его кролевскоѣ млсти, а пна Андрѣѧ Халѣцкого, писара зѣмъского рѣчицъкого, перед которыми, казавши постановитъ служебника своег[о] Шимона Марковича Вѣшнѩкова, москвитина, мовил тыми словы, што деи:

«Ты, Шимонѣ, служечи мнѣ, наполнившисѧ воли своѣѣ, нѣ вѣдати длѧ котороѣ причины, нѣ вживши еси ѡт мѣнѣ кривды жадноѣ, мыслъ // ѩкуюс злую взѣмши, втек еси был ѡт мѣнѣ и, мѣшкаючи на сторонѣ, словы нѣвчтивыми на почтивост мою, пна своег[о], сѧгал и поѳалки чинил. Чог[о] ѧ тепер, маючи тебѣ в сѣбѣ, хотечи вѣдати, ѡтколѧ то, або с чиѣи направы тог[о] сѧ еси важил».

[1] Повтор в оригіналі.

То пак тот служебник, первопомѣненыи Шимон, на тыѣ слова его млсти князя Курпског[о] повѣдил:

«Правда, дѣи, млстивыи пнѣ, ижѣ-м ѣ-м з нѣбачу а з шалѣнъства своѣго нѣзъполног[о] розъму, допущаючисѧ в пъянства, чинил. И кгды-м, дѣи, за пъянство и за шалѣнъство своѣ былъ есми отъ вшѣи млсти, пна своѣго, первѣи каран и в вѣзѣню в замъкъ Ковѣлском сѣдѣл, то пак, дѣи, до болшог[о] выступъ ѣѣ млст кнѣгина, малжонка вшѣи млсти бывшаѧ, кнгна Мария Юрѣвна кнѣжна Голшанскаѧ, горѣлку мнѣ сама до вѣзѣня носѣчи, мнѣ поивала и намавѧла нѣпоѡднокрот, иж бы-м ѣ отъ вашѣи млсти, пна своѣг[о], проч втек и до сына ѣѣ, пна Ѣана Монтовта, пристал. А ижѣ-м ѣ то за пъянствомъ, глупост розъму своѣг[о] и за намовою ѣѣ млсти кнгни, малжонки вшѣи млсти, былъ проч втѣкъ и тымѣм вшѣи млсти, своѣго млстивого пна, на ласцѣ, которъю-м пред тым мѣвал, нарушил. Тогды, што-м чинил, во всѣм даюсѧ винѣн вашѣи млсти, ѣако пану своѣму млстивомъ».

Которое ж ѣ вызнанѣ возног[о] за прозбою его млсти князѧ Андрѣя Курпског[о] в кнги кгродскиѣ записати казал.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 11, арк. 159–159 зв. Опубл.: Жизнь князя Андрея Михайловича Курбскаго в Литве и на Волыни. – К., 1849. – Т. 1. – С. 139–141.

№ 102

1578 р., жовтня 1. Володимир. – Зізнання возного Ждана Чирського перед володимирським ґродським урядом про погрози та побиття, завданні володимирському єврею Шмойлу Зраіловичу Григорієм Волчком Жасковським, незадоволеного нагадуванням про сплату боргу, переданого Шмойлі колишньою володимирською міщанкою Ханною, яка, вийшовши заміж, переїхала до Любомля

Мсца ѡктѣбра А [1] дня

Пѣредо мною, Василѣмъ Павъловичомъ, подстаростимъ володимѣрскимъ, на врядѣ кгродском постановившисѧ ѡчевисто, возныи повѣту Володимѣрского пан Ждан Чирскии ку записаню до книг кгродскихъ вызналъ тыми словы, ижъ:

«За приданъем врядовым пана Ѣакима Стрывѧжског[о], на тот час будъчого на мѣстцъ пана Василя Павловича, подстаростего володимѣръског[о], в нѣбытности его млсти ъ Володимѣри и маючи ѣ при собѣ шляхтъ, пана Станислава Здънского а пана Ѣана Выровского року тепер идучог[о] тысяча пѧтсот сѣмъдѣсят ѡсмог[о], мсца августа пѧтог[о]надцат, то ест сегодня, в пѧтницъ, ходил есми з жидомъ володимѣрскимъ з Шмоиломъ Зраиловичом до пана Григорья Волчъка Жасковъског[о], до домъ пана Василя Капъли, тутъ ъ Володимѣри. Там же тот жид Шмоило пѣредо мною, возным, и шляхтою, первопомѣненою, пана Григорья Волчъка лагодливыми словы ъпоминал и просил, абы ему тот долгъ, которым долгомъ, твоя млстъ, дѣи, жидовцѣ володимѣрскои, Ханни Нахимовъни, будъчи еи вдовою и мѣшъкаючи ъ Володимѣри, суму пенезеи тридцатма копами грошеи литовских истизны и совитости, так много винен зостал, заплатил, бо, дѣи, таѧ жидовъка ѡтсел з Володимѣра пошъла замужъ до Любомъля, за жида любомског[о] Шмоила и, мѣшъкаючи ъ Володимѣри, съму пенезеи мнѣ винна зостала. И, нѣ маючи чим платит тот долгъ своu, мнѣ заплату на вашои млст[и] справити врядовнѣ

злєцила и лист вашєи млсти записны[и], которыи в сєбє мєла, мнє дала и право своє в тои рєчи на мєнє влила. А так, дєи, ꙗ нє рад бых сꙗ з вашєю млстю в том правом ѡбыходил, алє волꙗл бых сꙗ з вшєю млстю приꙗтєлскии обыити бєзъ права. И длꙗ лєпъшоє вєдомости вшєи млсти в том копєю з листу вшєи млсти, записног[о], вшєи млсти показую и даю.

Пан Григорєи Волъчко на то повєдилъ:

«Жидє, ты, дєи, мнє грошєи нє позычал, которих сꙗ мнє впоминаєш».

Жид Шмоило пану Волчъкѣ лагодливыми словы на то повєдил:

«Правда, ижъ, дєи, ꙗ тых пєнєзєи твоєи // млсти нє позычал, алє за таковым правомъ, которое ѡт ѡноє жидовъки Ханны на вашєи млсти в сєбє маю, ꙗко своихъ власныхъ, наѣпоминамъ, кгдыжъ рокъ заплатє, в листє вашєи млсти ѡписаныи, вжо давъно минул, а ваша млстъ тоє сумы пєнєзєи нє заплатил и запису своєму досыт нє ѣчинил и за тым в совитост и иншиє ѡбовꙗзъки, в оном листє вшєи млсти ѡписаныє, ѣпал».

Пан Григорєи Волчъко на жида Шмоила за то сꙗ ѡѳукнулъ и повєдил:

«Ид жє, дєи, собє, жидє, до дꙗбла!»

И торгнулъсꙗ был до жида до твари, а потом мовил:

«Нє тєбє, дєи, ꙗ, жидє, важу алє ѣрꙗд[у]. А скоро, дєи, тєбє, гдє индє траѳълю, кажу тꙗ [вє два кии] бити, ажъ бутєт ѡт зємли ѡтлєтит».

Жид Шмоило мною, возным, и шлꙗхтою ѡсвєтчил и за тым єсмо ѡт пана Волчъка проч пошли.

А потом, того ж днꙗ сєгоднєшнєго, мсца августа пꙗтог[о]надцат, был єсми на потрєбє єго млсти кнзꙗ Дмитра Козєки в замочкѣ владики єго млсти володимєрского ѣ Володимєри. Там жє тот жид, Шмоило, был и на кганкѣ стоꙗлъ. Пан Григорєи Волчъко, з слугою своимъ вышедши з свєтлицы на кганок и того жида ѡбачивши и нє мовєчи з ним ничого, алє заразъ прискочивши к нєму з слугою своим, почал сꙗ бит, мордовat пꙗстю по губє и по твари, ажъ до криви, аж му з уст и з носа кров пошла. И, добывши шабли голоє, плазом єго бил.

Што тот Шмоило мною свєтчил, мовєчи, иж дєи:

«Мꙗ пан Григорєи Волчъко бєзъвиннє пєрєд тобою збил, змордовал. ҤА, дєи, тобою свєтчѣ, ижъ сꙗ, дєи, ми то ѡт пана Волчъка в нєвинности моєи стало».

И потом за приданємъ врꙗдовым пана ҤАкима Стрывꙗжског[о], будѣчог[о] на мєстцѣ єго млсти пна Василꙗ Павловича, подстаростєго володимєрског[о], маючи ꙗ при собє шлꙗхту, звышпомєнєную, ѡгледал єсми збитꙗ и зранєнꙗ того ж жида Шмоила и за ѡказанємъ єго видєл єсми збитє и зранєнє в нєго: ѡчи ѡбєдвє подбитыє синиє, на носє рану кривавую, гѣбы побитыє синиє // спухлыє, на руцє правои вышеи локтꙗ рану синюю битую. [ҤАкѡ] повєдил мнє, возному, и шлꙗхтє тот жид Шмоило, иж дєи:

«То єст тыє раны, которыє мнє нєвиннє стали ѡт пна Григорѧ Волчка, ꙗко єси сам пнє возныи видєл».

Которое ж ꙗ сознанє возного до книг кгродских записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 11, арк. 207–208.

№ 103

1578 р., жовтня 2. Кременець. — Заява кременецького ґродського писаря Андрія Жирицького перед кременецьким земським урядом від імені кременецького старости, брацлавського воєводи князя Януша Збаразького про спустошення татарами в 1577 і 1578 роках низки маєтків Кременецького староства та зізнання повітового возного Григорія Гуляльницького про їх огляд разом зі свідками: Василем Минковським та Іваном Білокриницьким

Лѣта по нарожнѣю (!) Сына Божего тисѣча пѣтсот сѣмдесѧт ѡсмог[о] мсца ѡктѣбра второго днѧ

В рокох сѫдовых зѣмъских на завтриѣ свѣтого Михала, римского свѣта, вѣдлѣ порѧдку статутового ку ѡтправованю зачатых, пришѣдчи перед нас, Антониѧ Ѣловицкого, судю, а Савина Ѣловицкого, подсудка, врѧдников зѣмъских кремѣнѣцкихъ, писар кгродскии кремѣнѣцкии пан Андреи Жирицкии ѡт его млсти кнзѧ Ѣнуша Збаразского, воєводы браславского, старосты кремѧнѣцкого, пна своѣго ѡповѣдал, што-мъ, иж деи:

«Роковъ прошлых сѣмъдесѧт сѣмого и сѣмъдесѧт ѡсмого в мѣсѣци марцѫ поганцы татаровѣ, вторгнувши в панство ѥго кролевское млсти в Корѫнѣ Полскои и в зѣмлю Волынскую в сѣлех ѥго кролевское млсти ѫ волости Кремѧнѣцкои, то ѥст в сѣлах: ѫ Цѣцѣнѣвцахъ, ѫ Вили, в Титилковцахъ, ѫ Шпиколосех, ѫ Рудцѣ, ѫ Дворцѫ, в Дѫнаѣвѣ, в Плѧшовцѣ, в Сапановѣ, в Подлѣсцахъ, в Жолобѣ великоѥ спустошѣнѣ вчинили, самых людеи в нѣволю и маѣтности их побрали, домы, гумна и иншую всѧкую маѣтность их попалили, ѩкож, деи, ѥго млсть кнзъ воєвода браславскии тоѥ спустошѣнѣ именеи ѥго кролевское млсти возным кремѧнѣцкимъ Григорѣмъ Гулялницкимъ и шлѧхтою ѡбводил и ѡказовал».

Которыи возныи, постановившисѧ перед нами в судѫ, ѡчевисто до книг сознал:

«Иж скоро по спустошѣню ѡт татар в сѣлехъ ѥго кролевское млсти, вышеи помѣнѣных, был. Ѣкож воитовѣ волости Кремѣнѣцкоѥ, кождыи ѫ воитовствѣ своѥмъ показовали мнѣ, возному, и шлѧхтѣ домы, гумна и // маѣтности людеи волости Кремѣнѣцкоѥ в сѣлах ѥго кролевское млсти попалѣныѣ и людеи, в нѣволю побраных, на имѧ кождого чоловѣка повѣдили, што ѥст мѣновитѣ того ж часу на рѣѣстрѣ списано.

А в тот час при мнѣ, возном, были шлѧхта, пан Василеи Минковскии а пан Иван Белокрыницкии, толко ж, деи, за нѣдоштѣмъ рѫков (!) судовых зѣмъских за смѣртью суди зѣмского кремѣнѣцкого пна Андреѧ Кунѣвского, такжѣ за соимомъ валным Торѫнскимъ, а к тому за нѣбѣзпѣчностю ѡт татар роки сѫдовыѣ зѣмъскиѣ нѣ ходили. Прото, деи, ѣсми аж до тых часов до книг зѣмъских кремѧнѣцкихъ сознаѧ своѣго вчинити и записати нѣ мог дати».

И просил писар кгродскии кремѣнѣцкии именѣмъ ѥго млсти кнзѧ воєводы браславского, пна своѣго, абы тоѥ ѡповѣданѣ ѥго, ѡчевистоѥ возного сознанѣ в книги зѣмскиѣ было записано.

А так мы, врѧд зѣмскии, тоѥ ѡповѣданѣ ѥго млсти кнзѧ воєводы браславского, чѣрѣз писара ѥго млсти вчинѣноѥ, и ѡчѣвистоѥ возног[о] сознанѣ в книгы зѣмъскиѣ записати казали.

ЦДІАК України, ф. 22, оп. 1, спр. 7, арк. 100–100 зв.

№ 104

1578 р., жовтня 2. Кременець. — Заява кременецького ґродського писаря Андрія Жирицького перед кременецьким земським урядом від імені кременецького старости, брацлавського воєводи князя Януша Збаразького про спустошення татарами в 1575 році низки маєтків Кременецького староства та зізнання повітового возного Григорія Гуляльницького про їх огляд разом зі свідками Василем Минковським та Іваном Білокриницьким

Л*ета* по нарожен*ю* Сына Бож*его* тисеча п*ет*сот семъдесят ѡсмого мсца ѡктебра второго дня

В рок*ох* судовых земъских назавтрие светого Михала, рим*ского* свята, водле порядку стат*у*тового ку ѡт*пр*авован*ю* зачатих, пришодши перед нас, Антонего Ѣаловиц*кого*, судю, а Савина Ѣаловиц*кого*, подсудка, врядников земъских кремънец*кихъ*, писар кгродски*и* кремънец*ки*и пан Андреи Жириц*ки*и ѡт его млсти кнзя Ѣануша Збаразского, воеводы браслав*ского*, старосты кремънец*кого*, пна своего, ѡповедал ѡ том, иж деи:

«Року прошлого семъдесят пятого, мсца ѡктебра перв*ого* дня, в суботѣ, дрѣгого дня по свет*ом* Михале, рим*ском*ъ свате, поганцы татарове, вторгнувши в панство его кролевское млсти в Корѣне Полск*ои* и в землю Волынскую в селах его кролевское млсти ѣ волости Кремънец*кои*, то *ест* в селах: ѣ Цеценевцахъ, ѣ Вили, в Титилковцахъ, ѣ Шпиколосех, в Сапанове, в Подлесцахъ, в Жолобе великое спустошен*є* вчинили, самых людеи в невolю и маетностъ их побрали, домы, гумна и инш*ую* всякую маетн*ост* ихъ попалили. Ѣак*ож*, деи, его млстъ князь воевода браслав*ски*и тое спустошен*є* имен*и* его кролевское млсти возным кремънец*кимъ* Григор*ем*ъ Гулялниц*кимъ* и шлахтою ѡбводил и ѡказовал».

Которы*и* возны*и*, постановивши*с*а перед нами в судѣ ѡчевисто, до кни*г* сознал, иж:

«Скоро по спу//стошен*ю* ѡт татар в селех его кролевское млсти, выше*и* помѣнѣных, был. Ѣак*ож* вои*т*ове волости Кремънец*кое*, кождыи ѣ вои*т*овстве своемъ показовали мнѣ возному и шлахте домы, гумна и маетности люде*и* волости кремънец*кое*, всих его кролевское млсти помѣнѣные, и люде*и* в невolю побраных на има кождого поведили, што *ест* мѣновите того *ж* часу на реестре списано. А в т*от* час при мне возномъ были шлахта, пан Василеи Минковски*и* а пан Иван Белокрыницъки*и*, толко ж, деи, за недошт*ъ*емъ рок*ов* судовых земъскихъ часу без корола, а потомъ за смертью суди земъского кремънец*кого* пна Андрея Кунев*ского*, такж*е* соимомъ валнымъ Торѣнскимъ, к том*ѣ* за небезпечност*ю* ѡт татар роки судовые земъские не доходили. Прото, деи, есми аж до тых часов до кни*г* земъскихъ кремънец*кихъ* сознан*а* своего вчинити и записати дати не мог».

И просил писар кгродски*и* кремънец*ки*и именем его млсти кнзя воеводы браслав*ского*, пна своего, абы тое ѡповедан*є* его и ѡчевистое возного сознан*є* в книги земъские было записано.

А так мы, врад земски*и*, тое ѡповедан*є* его млсти кнзя воеводы браслав*ского*, через писара его млсти вчинѣное, и ѡчевистое возного сознан*є* в книги земские записати казали.

ЦДІАК України, ф. 22, оп. 1, спр. 7, арк. 100 зв.–101.

№ 105

1578 р., жовтня 8. Володимир [1578 р., червня 7. Володимир]. — Тестамент Івана Романовича Сенюти Ляховецького

Справа пнєє Ивановоє Сєнютиноє

Лѣ*та* по нарожєню Исус Хрыста, Сына Божо*г*[*о*], тисєча пѧт*сот* сємдєсѧ*ть* ѡсмо*г*[*о*] мсца ѡктєбра ѡсмо*г*[*о*] днѧ

На рокох сѳдовых зємских ѡ*т* днѧ свто*г*[*о*] Михала, римско*г*[*о*] свта, припалых и на завтрєє то*г*[*о*] свта в замку єго кролєвскоє мл*сти* Володимєрскомъ сѳдовнє зачатых и ѡ*т*правованых, пришєдши пєре*д* нас, Богдана Костюшковича Хоболтовско*г*[*о*], судю, а Ивана Михаиловича Гулєвича Смолиговско*г*[*о*], подсудка, врѧдников зємских повєту Волод*и*мєрского, земѧнка зємли Волынскоє повєту Волод*и*мєрского Ивановаѧ Романовича Сєнютинаѧ пни Ганна Богдановна Костюшковича Хоболтовско*г*[*о*] ѡповєдала и положила пєре*д* нами тєстамєнт ѡстатнєє воли нєбожчика мужа своє*г*[*о*] пна Ивана Романовича Сєнюты под печат*ю* и *с* подписю рѳки нєбожчиковскоє и тєж под сведомємъ и печатми ншими и инших // людеи добрых, просєчи, абы до книг сѳдовых зємских вписан был.

Мы, то*г*[*о*] тєстамєнту ѡглєдавши и є*г*[*о*] пєре*д* собою вычита*т* давши, за прозбою єє слово ѡ*т* слова в кнги судовыє зємскиє вписа*ти* вєлєли. Которы*и* тєстамєнт так сѧ в собє маєть:

«Во имѧ Божє стансє, амєн.

Ѧ, Иван Романович Сєнюта Ляховецки*и*, вызнаваю и чиню ѧвно сим моим тєстамєнтом, иж, бѳдѳчи мнє в Кремѧнцы на росправє з братом моим Ѳедором Григорєвичом Сєнютою ѡ ѡчизну мою, в хоробу єсми попалъ и зараз длѧ порєтованѧ здоровѧ своє*г*[*о*], хотєчи ѧко*г*[*о*] лєкарства ѳжи*ти*, хорым бѳдѳчи, до Володимєра єсми приехал. И бѳдѳчи ѳ хоробє а стєрєгѳчи, абы мє в то*и* хоробє смєртъ нє зашла, вчинил єсми сєс тєстамєнт з ведомостю врѧду земско*г*[*о*] володимєрско*г*[*о*].

Напере*д* дѳшу мою грєшную порѳчаю в ласку и милосєрдє Божєє, а тєло моє грєшноє жона моѧ с приѧтєлми моими похова*ти* маєт ѳ цєркви собор*но*и волод*и*мєрско*и* свтоє Прєчистоє. А ѡпєкунами и ѡборонцами жоны, дєток, такжє и имєнѧм моим сим тєстамєнтом моимъ ѳставую пнов и добродєєв моих мл*сти*вых, их мл. пна Безєлиѳса Дрєвинско*г*[*о*], писара є*г*[*о*] кролєвскоє мл., а кнзѧ Дмитрєѧ Василєвича Курцевича Булыгу, которыє пнвє их мл. маю*т* жону мою Ганнѳ Богдановну Хоболтовско*г*[*о*], сына моє*г*[*о*] Ивана и дочку мою Ѳксимю ѡ*т* всѧких кривдъ боронит и в опєце своє*и* их мєт до лєт дєтєи моих.

Ѡднож жона моѧ милаѧ Ганна Хоболтовско*г*[*о*] маєт моц и волна бѳдєт имєнѧ мои Хмєлєво и Ѡлшаницѳ с присєлками, з дворы, з людми и зо *всим* на *всє*, ѧко и ѧ сам, до лєт дєтєи моих держа*ти* и вжива*ти*, маючи при собє и выховываючи дєти мои, которыє з нею маю, хотѧ бы и замож пошла. А пнвє ѡпєкунове и нихто з близких, кровных моих тых имєнєи моих Хмєлєва и Ѡлшаници с присєлки з рук и шаѳункѳ жоны моєє бра*ти* и ѡдыимова*ти* нє маю*т*, поколѧ аж тыє дєти мои лєт зѳполных, которыє з нею маю, доросту*т*. А кгды тыє дєти мои лєт зѳполных доросту*т*, тогды жона моѧ будєт повинна тыє имєнѧ мои Хмєлєво и Ѡлшаницѳ с присєлки двє части дєтєм моим поступи*ти*, нє даючи им никоторое личбы с тых

именєи, ѡт которое личбы ꙗ сим тєстаментом моим єє, жону мою, волною чиню, а трєтюю часть в тых именꙗх моих, которую єсми ѡсобливым записом моим в суме пнзєи ѕ ѡсмисот копах гршєи личбы литовскоє в посагу и в вѣнє тои жонє моєи записал, тую трєтюю частъ ꙗ при нєи зоставую.

Которыи ꙗ ѡныи запис мои, єи на то даныи, во всєм при моцы сим тєстаментом[1] и ѡстатнєю[2] волєю моєю зоставую. Волна ѡна, жона моꙗ, бѫдет водлє ѡног[о] запису моєг[о] тую трєтюю част дєржати и вживати, и тую суму ѡсмъсот коп гршєи внєсенє своє на тои трєтєи части тых именєи моих дєтєм моим, которыє з нею маю, або кому хотєчи, подлуг воли и ѕподобанꙗ своєг[о] ѡтписати и даровати. К тому сим тєстаментом и ѡстаточнєю волєю моєю даю, дарѫю и записую жонє моєи Ганнє[3] въсѣ[4] рєчи рухомыє[5]: золото, серебро, пєрла, пнзѣ готовыє, // шаты, цын, мѣд, быдло, кони ездныє и возники, и иншиє всѣ рєчи, што є колвек рухомыми назвати або менити может.

А што сꙗ дотычє жоны моєє пєршоє Ѡлєхновны Борздобогатꙗнки[6], тєды иж ѡна, ѡпустивши менє, мужа своєг[о], а нє ждѫчи менє, покол бы-м вышол з рук нєприꙗтєлских, кгды-м был поиман до турок, за иног[о] мужа пошла и дєти с ним мєла, а в том стан малжєнскии зрѫшила и тым всꙗкоѓ[о] ѡт мєнє права и маєтности моєє ѡтпала. А сын мои Григорєи, которого-м с тоєю Борздобогатꙗнкою[7] сплодил, єщє кгды-м нє был взꙗт до турок, тєды[8], кгды сын мои Иван лет доидет, которог[о] маю з сєєєю[9] малжонкою моєю милою Ганною, маєт з ним ровныи дел ѕ двох частєх именєи моих мѣти. А єсли бы сын мои Иван, которог[о] маю з сєєю малжонкою моєю Ганною Хоболтовскоѓ[о], нє доросши лет з сег[о] свта зшол, тєды таꙗ част, котораꙗ бы вы именꙗх моих приити на нег[о] мєла, тогды тыє именꙗ на дочку мою Ѯксимю по смерти тог[о] сына моєг[о] Ивана спасти мают.

А што сꙗ дотычє права и справєдливости моєє, што-м зачал з братом моим пном θєдором Григорєвичом Сєнютою ѡ ѡчизну мою, тєды жона моꙗ зъ их млстꙗми пны ѡпєкунами мают тог[о] правнє доходити.

А што сꙗ тєж дотычет слуг моих, которыє мнѣ служили, тым ѡна, жона моꙗ, водлє кажднг[о] заслуги, заплатити маєт службу их.

Которыи сєс тєстамент мои ѕ кождог[о] права и на кождом мєстцѫ при зѫполноu моцы вечнє прииман и дєржан быти маєт. До которог[о] сег[о] тєстаменту и ѡстаточное воли моєє ѫчинєныи, приложил єсми печат свою и руку власную свою подписал.

А при том были и тог[о] добрє сведоми и за прозбою моєю печати свои к сему моєм ѕ тєстаменту приложити рачили их мл. пан Богдан Костюшкович Хоболтовскии, судꙗ земскии повєту Володимерског[о], пан Иван Михаилович Гулєвич Смолиговскии,

[1] Літери «там» пошкоджено при прошнуровуванні книги.
[2] Перші дві літери слова правлено.
[3] Літери «нє» пошкоджено при прошнуровуванні книги.
[4] Літеру «ъ» виправлено з літери «в».
[5] На літері «м» чорнильна пляма.
[6] Так в оригіналі. Має бути «Борзобогатꙗнки».
[7] Так в оригіналі. Має бути «Борзобогатꙗнкою».
[8] Літеру «є» правлено.
[9] Так в оригіналі.

подсудок земскии володимерскии, а пан Григорєи Гнєвошєвич Кисєл Низкиницкии а пан Алєксандро Кисєл Дорогиницкии, а пан Адам Линєвскии, писар мєста Володимєрског[о].

Писанъ в Володимєри лѣта по нарожєню Исус Хрыста, сына Божог[о], тисєча пѧтсот сємдесѧт ѡсмог[о], мсца июня сємого днѧ».

Иван Романович Сєнюта Лѧховєцкии влосною рѫкою.

ЦДІАК України, ф. 27, оп. 1, спр. 5, арк. 134 зв.–135 зв.

№ 106

1578 р., жовтня 21. Володимир. – Зізнання возного Михайла Голуба Сердятицького перед володимирським ґродським урядом про вручення упоминального листа князю Андрію Михайловичу Курбському щодо захоплення ним документів, майна, слуг і челяді колишньої дружини, княгині Мар'ї Юр'ївни Гольшанської, та реєстри захопленого

Того *ж* мсца ѡктєбра КА [21] днѧ

Постановившисѧ ѡчєвисто на врадє кгродскомъ володимєръскомъ пєрєдо мъною, Василємъ Павловичом, подстаростим володимєрскимъ, возныи повєту Володимєрского пан Михаило Голуб Сєрдѧтицкии ку записанѧ до книг кгродских вызнал тыми словы, иж:

«Будучи мнє приданому з урѧду кгродского володимєрского на потрєбу єє млсти кнєгини Мари Юръєвны Голшанског[о] и маючи ѧ при собє шлѧхту пана Матєѧ Камєнъского [...][1] а пана Юриѧ Волского року тєпєр идучого тысєча пѧтсот сємдесѧт ѡсмого, мсца ѡктєбра ѡсмогонадцат днѧ подал єсми лист вспоминалныи ѡт суду земского володимєрского єго млсти кнзю Андрєю Михаиловичу Курпъскому ѢАрославскому ѡчєвисто в руки єго млсти во имєню и дворє єго млсти Милєновскомъ в жалобє єє млсти, кнєгини Мари Юръєвны Голшанского ѡ загамованє маєтности єє млсти в домъ єго млсти кнзѧ Курпъского внесеное. Такъ тєжъ ѡ слуги и челєд єє млсти, ижъбы єго млстъ ѧко властность єє поворочал, што ширєи а достаточнєи на томъ листє єє млсти вспоминалномъ ѡписано и доложоно єст. При котором листє вспоминалномъ подавал єсми єго млсти кнзю Андрєю Курпъскому реистра два под пєчатю своєю и с подпис[ом][2] // руки моєе: ѡдин мєновитє ѡ маєтност єє млсти кнєгини Мари Голшанского списаныи, а другии, на которомъ слуги и чєлѧд єє млсти имєны сут пописаны.

Нижли єго млст кнѧзь Андреи Курпъскии тот листъ вспоминалныи, взѧвши ѡт мєнє до рук своих, ишол заразомъ до свєтлицы, до вспокою своєго, а реистров ѡт мєнє брати нє хотєл и мєнє до свєтлицы до себє пустити нє казал.

ѢАкож ѧ тыє реистра, звышъпомєнєныє, в тои жє свєтлицы, в покою єго млсти, в сєнєи вв одверок вткнул. А потом єго млстъ кнѧзь Курпъскии чєрєзъ служебника своєго Пєтра Вороновъского выслал з упокою своєго до мєнє, возного, и шлѧхты, звышпомєнєное, тот листъ вспоминалныи, а копєю з нєго собє под пєчатю моєю и с подписомъ руки моєе зоставил».

[1] Слово написано нерозбірливо.

[2] Текст пошкоджено при прошнуровуванні книги.

51. Ваза. Кобальтове скло.
Острiг, XVI ст.

52. Стакан. Скло.
Острiг, XVI ст.

53. Кахля пічна, коробчастої
форми «погоня». Глина.
Волинь, XV–XVI ст.

54. Кахля. Кераміка, полива.
Острiг, поч. XVII ст.

55. Кухоль. Кераміка, полива. Часткова реконструкція. Луцьк, XV–XVI ст.

56. Кружка. Кераміка. Часткова реконструкція. Луцьк, XVI ст.

57. Кухоль. Слонова кістка. Остріг, XVI ст.

58. Кухоль. Кераміка, полива. Остріг, XVI–XVII ст.

59. Кахля пічна, мискової форми. Глина. Луцьк, XV–XVI ст.

60. Тарілка. Кераміка, полива. Остріг, XVI–XVII ст.

61. Перстень. Срібло, позолота. Остріг, XV–XVI ст.

62. Печатка (матриця) волинського зем'янина Олехна Козинського. Остріг, XVI ст.

63. Монети, що перебували у грошовому обігу Волині в XVI ст.:
Монети іноземних емітентів: 1. Талер 1550 р., архієпископство Зальцбург; 2. Левендальдер 1575 р., провінція Голандія; 3. Дукат 1556 р., королівство Угорщина; 14. Денга, Російська держава, Іван IV.
Монети Великого князівства Литовського: 4. Дукат 1548 р. (із зображенням гербів Київського та Волинського воєводств); 5. Чотирьохгрошовик 1567 р.; 6. Трьохгрошовик 1563 р.; 7. Гріш (за польською стопою) 1548 р.; 8. Півгріш 1547 р.; 9. Дводенарій 1570 р.; 10. Денарій 1555 р.; 11. Обол (південарій) 1547 р.
Монети королівства Польщі: 12. Гріш 1580 р., м. Рига; 13. Трьохгрошовик 1595 р.

Ꙗкоѫ, тут же стоечи, ѡчевисто передо мъною на вградѣ, служебникъ ее млсти кнегини Мари Юрєвъны Голшанского ѳедоръ Миронович, показавши реистра два поведил, ижъ деи:

«То реистра, што ее млстъ кнегиня Марꙗ Голшанского презъ того возного Михаила Голуба, списавши такие ж реистра с тых слово в слово маетности и теж слуг и чєледи своее под печатю тог[о] возног[о] и с подписю руки ег[о] млсти кнзю Андрею Курпъскому при листє ѵпоминалномъ ѡт суду земского володимерского подала».

И просил мєнє тот служебникъ ее млсти кнегини Мари Юрєвъны Голшанского, именъемъ ее млсти кнегини, панее своее, иж бых ꙗ тые реистра, которыє он передо мною покладал на вградѣ, при томъ же сознаню возного в книги кгродскиє записати казалъ. Которыє ж ꙗ реистра ѡт того ж служебника ее млсти кнегини Мари Юрєвъны Голшанского передо мною на вградѣ покладаныє, при томъ же сознаню возного в книги кгродскиє володимерскиє слово в слово записати казалъ и так сꙗ в собє маютъ:

«Рєєстръ списанꙗ маетности ее млсти кнегини Мари Юрєвъны Голшанского, што ее млстъ, пришодши в малженство з[а] кнзꙗ Ан//дреꙗ Михаиловича Курпъского Ꙗрославского зъ собою в дом его до нєго внесла, которую маетностъ ее млсти кнꙗзъ Андреи Курпъскии Ꙗрославскии, выпустивши ѡт сєбє ее млстъ з малъженства, в року тєпер идучомъ тысꙗча пꙗтсотъ семдесꙗт ѡсмом, мсца августа первого днꙗ всю ѡт мала до велика, на семъ реистрє тут мєновитє ѡписаную, при собє загамовал, а еи вернути нє хочет и тепер то держит и ѵживает ку нємалои кривдє и шъкодє ее млсти. То естъ мєновитє тую маетност ее млсти:

Скриню жєлєзную с клеинотами, в которои было:

Ланцухъ золотыи панцєроватыи, в которомъ триста черлєныхъ золотыхъ; другии ланцухъ колчатыи колцо за колцо с чорнымъ шмалцємъ, в которомъ двєстє и шестдꙗсꙗт черлєных золотых; третии ланцухъ, в котором полтораста золотых черлєных, ланцужъков малых розмаитоє роботы шест, которыє важили сто ѡсмъдесꙗт черлєных золотых; [манєлли] трои, которыє важили деветдесꙗт черлєныхъ золотых; клеинот золотыи, в которомъ каменеи шмаракгов чотыри а рубинов чотири, которыи коштовал триста и двадцет талꙗреи; другии клеинот, в которомъ табличок диꙗмєнътовых чотыри а рубинков чотири, которыи коштовал полтораста талꙗреи; запона зъ шаѳєромъ и с трєма рубинами, котораꙗ кошътовала сто двадцет талꙗреи; пєрстєн з рубином и з двєма шмаракги, которыи кошътовал шестдесꙗт талꙗреи; другии пєрстєн з шаѳєремъ велики[м], которыи кошътовал тридцат копъ грошеи литовских; третии пєрстєн з рубиномъ, которыи кошътовал дванадцат копъ грошеи литовских; четвертыи пєрстєнъ з диꙗмєнтомъ ѡстримъ, кошътовал талꙗров сто; пꙗтыи пєрстєнъ з диꙗмєнтомъ, с табличкою, которыи кошътовал двадцет талꙗ//реи; сребра позлотистого кубок совитыи позлотистыи, норємберскоє роботы, в которомъ сем гривєн сєребра, кождаꙗ гривна по шєснадцат золотых; другии кубок позлотистыи, норємборскоє роботы совитыи, в которомъ гривєн сєребра полшєсты, кождаꙗ гривна по шєстънадцати золотых; третии кубок совитыи же, норомборскоє роботы, в котором гривєн сєребра чотыри, гривна по шєстнадцати золотых; четвертыи кубок позлотистыи малыи, в которомъ гривна

серебра, золотых шестнадцат; кубковъ тузин, местцами позлотистых, в кождом кубку по полторы гривны, кождаа гривна по пети копъ грошеи литовских; другии тузин кубков, в кождомъ кубку по гривнє серебра, кождаа гривна по чотири копы грошеи литовских; третии тузин кубковъ инакшоє роботы, в кождомъ кубку по гривнє серебра, кождаа гривна по копъ чотыри грошеи литовских; коновки двє серебреных, в которых серебра гривен по десети, местцами позлотистыє, кожъдаа гривна по пети коп грошеи литовскихъ; другиє двє коновки менших, в которых в кождои по полшосты гривны серебра, кождаа гривна по чотыри копы грошеи литовских; коновка серебренаа, в которои серебра гривен ѡсмъ, кождаа гривна по чотири копы грошеи литовских; квартокъ чотири невеликих, в которых в кождои по двє гривнє серебра, кождаа гривна по чотыри копы грошеи литовских; ковшъ великии серебреныи, в которомъ серебра гривен пят, кождаа гривна по чотири копы грошеи литовских; ковшовъ менших три, в которых в кождомъ по полчетвертъ гривны серебра, кождаа гривна по чотыри копы грошеи литовских; чар ѡсмъ великих, в кождои по двє гривнє серебра, кожъдаа гривна по чотыри копы грошеи // литовских; ложокъ тузинов чотыри, ѡден тузин, в которомъ серебра гривен семъ, позлотистыє, кожъдаа гривна по пети копъ грошеи литовских; другии тузинъ менших ложокъ, в которомъ серебра гривен шест, кождаа гривна по пети копъ грошеи литовскихъ; третии тузин, в которомъ серебра гривен пят, кождаа гривна по чотыри копы грошеи литовских; четвертыи тузин ложок, в котором серебра гривен полпетъ, кождаа гривна по чотыри копы грошеи литовских; солница серебърена, в неи гривен шест, кождаа гривна по чотыри копы грошеи литовских.

Скриня с пъривилями и *с* квитами розъмаитыми на долги, а меновите то естъ: квиты на долгъ небожчику малжонку ее пану Михаилу Козинскому на триста копъ грошеи литовских ѡт его млсти кнзя Костентина Костентиновича Ѡстрозъскоѓ[*о*], воеводы киевского, даныє, а при тых квитех и лист зашитыи, властною рукою его млсти кнзя Костентина писаныи, которимъ листомъ жедал его млстъ, абы пан Козинскии тых пенезеи трехсот коп грошеи его млсти позычил. А иж князь Курпъскии тыє квиты и тот лист при собє загамовал, ее млстъ нє маєт за чимъ того долгу доходити, прото шкодует собє ѡт самого кнзя Курпъского тую триста коп грошеи литовских. Квиты жида степанского Ицка на сто лаштов попелу, которыми тот Ицко сознавает, же взял на попел ѡт пана Михаила Козинского, малжонка ее небожчика, и ѡт нее тысячу таларов и попелу нє выдал. А иж князь Курпъскии тыє квиты ѳ себе загамовал, ее млстъ собе ѡт самого кнзя Курпъского в загамованю тых квитов шкодует три тысечи таларов.

Ку тому справу ее млсти дубровицкую ѳ кривдах, ѡповедана ѳрадовыє и суседскиє, // листы судовыє комъпромисарскиє и ѳвнажчиє, так и сказана судовъ кгродских и земских на пану Ѡлизару Кирдею Мылском и на панеи малжонце его кнажне Ганне Юревъне Голшанского на именю Дубровицкомъ меновите: листъ судовыи компромисарскии суду небожчика кнзя Александра Чорторискоѓ, воеводы волынъского, а пана Гаврила Бокея Печихвостскоѓ[*о*], суди земского луцкого, и декрет гсдра короля его млсти, на соиме валномъ в Торуню, в року прошломъ семдесят шостомъ, межи ее млстю и паномъ Ѡлизаромъ Кирдеемъ и малженкою его панею Ганною Юревъною Голшанского учинены, которимъ

декрєтомъ єго королєвскаꙗ млстъ тот лист судовныи, вышєи поменєныи, компромисарскии ꙋтвердити рачил. При которых листєхъ выписов кгродских пинскихъ два: ѡдєн сознанꙗ ꙋважчого пана ѳєдора Бокєꙗ, другии сознанꙗ возного повєту Пинского, которыи ѳєдор Бокєи при возномъ в ымєнꙗ пана Кирдиєвы и малжонки єго ꙋвязовал єє. И лист короля єго млсти до пана Кирдєꙗ и до малжонки єго, листъ короля єго млсти до пана Гаврила Бокєꙗ, лист пана Гаврила Бокєєв до пана Кирдєꙗ и до малжонки єго, ѡтвороныє, писаныє ѡколо того ж ꙋвязанꙗ вы именю их за суму пенєзеи, на них присужоную, за которим то листомъ судовымъ компромисарскимъ, декрєтом гсдрьскимъ в Торуню потверженым и всказанємъ судовным комъпромисарскимъ, и за тыми всими поменєными листы и выписами, маючи єє млстъ певную суму пенєзеи на именꙗх пана Ѡлизара Кирдєꙗ и малжонки єго панеи Ганны Дубровицких, еи чєрєзъ ꙋважчих компромисарскихъ ѡтправленую, три тысєчи копъ грошеи литовских пꙗтдесꙗт дєвєт копъ грошеи // двадцат дєвєт и пенєзеи пет. Такъ тєжъ нєкоторыє кгрунты зємлєныє и ѡзера, еи на вєчност присужоныє, и иныє рєчи многиє, судовънє скончоныє, водлє тых листов права своєго ꙋживала. Тыє листы, иж кнꙗзь Курпъскии при собє загамовал, єє млстъ за загамованємъ тых листов ѡт кнꙗзя Курпъског[о] шкодует собє десет тысєчеи коп грошеи литовъских. Ку тому, што тот же пан Ѡлизаръ Кирдеи з малженкою своєю, панею Ганною Юрєвъною Голшанского чєрєзъ суд позывали компромисаров своихъ, кнꙗзя Алєксандра Чорторискаго и пана Гаврила Бокєꙗ, судю земского луцкого, и єє до короля єго млсти, мєнуючи суд и сказанє тых компромисаров нєслушноє и дълꙗ того позыванꙗ своєго заклад на томъ листє, вышеи поменєномъ, компромисарскомъ судовомъ мєновитє ѡписаныи, пꙗтсот копъ грошеи литовских семкрот на себе ѡбрушили. И в тот заклад, за семъкротнымъ того закладу нарушенємъ, в три тысєчи и в пꙗтсот копъ грошеи литовских ѡни єи попали, ѡ которыи заклад ѡна вжє позвы зємскими пинскими позывала их до права, однож за нєсуженъємъ роков справєдливости з ними нє дошла. А иж кнꙗзь Курпъскии тот лист судовыи, вышеи поменєныи, компромисарскии и декрєт господрскии, которымъ в Торуню потвержонъ тот лист судовыи, и позвы тыє, чим их ѡ то позывано, всю тую справу при собє загамовал, єє млстъ тых закладов на них доходити за чимъ нє маєт. Прото тую шкоду три тысєчи и пꙗтсот копъ грошеи литовских ѡт самого кнꙗзя Курпъског[о] собє мєнует. Ку тому справы єє в кривдах, заистъıах, в забраню кгрунту зємлєного, попсованю границъ, ѡ кгвалты, забои//ства, бои, грабєжи еи самои, слугамъ и подданымъ єє именꙗ Дубровицкого, ѡт пана Кирдєꙗ и ѡт малъжонки єго починєныє, ѡповеданꙗ, жалобы, сознанꙗ ѡчевистыє до книг ꙋрадовых, доводы и ѡтводы, личбою всєхъ выписовъ ꙋрадовых сто сорок и шєст. А ѡсобливє выпис кгродскии пинскии ѡ побранє маєтности єє, которую пани Ѡлизароваꙗ Кирдєєваꙗ, пани Ганна Юрєвъна Голшанского в року прошломъ тысꙗча пꙗтсотъ семдесꙗтом, кгвалтовнє на дорозє пєрєнємши, ꙋ нєє побрала. И выпис с книг канцълеры и гсдрьскоє сознанꙗ коморника єго королєвскоє млсти Бартоша Берецкого, ижъ сє пани Кирдєєваꙗ до побранꙗ ѡноє маєтности єє признала, листы суседъни[є] два на довод того права єє, в котором побраню маєтности своєє, мєнуючи єє млстъ шкоды собє ѡт тоє панєє Кирдєєвоє двє тысєчи и пꙗтсотъ копъ грошеи литовских, пана Ѡлизара Кирдєꙗ и малжонку єго пани

Ганну позвами земскими пинскими ку праву позывала, нижъли за нєсужєнъємъ роковъ таꙗ справа мєжи ними сє нє скончила. А иж кнꙗзь Курпъскии тыє позъвы и выписы в тои рєчи, так листы на довод того правꙋ єє, за которыми бы ѡна тоє шкоды своєє ѿ правє на панєи Кирдєєвои доходит мєла, при собє загамовал, єє млстъ нє маєт за чимъ тых шкод своих на панꙋ Кирдєю и малжонцє єго доходити, прото ѡт самого кнꙗзя Курпъского тую шкоду собє мєнит двє тысєчи и пꙗтсот копъ грошеи литовских. При тых жє справах реистра кривдъ и шкод имєнꙗ єє Дубровицького и реистра кривдъ, мєнєных ѡт пана Кирдєꙗ и ѡт малжонки єго под пєчатми и с // подписомъ рук ихъ, еи даныє, с которых реистров ѡбудвухъ пановє компромисары судили єє с паномъ Кирдєємъ и зъ малжонкою єго, на которых рєєстрох ѡныє компромисаровє рєчи нєкоторыє жалобныє мєжи ними, на ѡбє сторонє ꙋмораючи, позакрєшивали, ѡ которыє ѡни, ѡбоꙗ сторона, вєчнє молчати мєли. Справу против того ж пана Ѡлизара Кирдєꙗ и малжонки єго пани Ганны ѡ забитє насмєртъ служєбъника єє, ѳєдора Кгинєнка, всих выписов и листов в тои рєчи тридцат пꙗт. Позвовъ земских пинских, которыми того ж пана Кирдєꙗ и малжонку єго позывала єє млстъ в многих и розных кривдахъ своих, личбою всих позвовъ сорок. Позвы земскиє и кгродскиє, которыми пан Кирдеи и малжєнка єго з ымєнꙗ єє Дубровицъкого позывали єє ку праву, квиты возныхъ, при подаваню тых позвовъ положеныє, справу против того жъ пана Ѡлизара Киръдєꙗ и малжонки єго в кривдах єє имєнꙗ єє Шєшєлского, в повєтє Вилєнском лєжачого. Листы, выписы, реистра и позвы ѡ забранє двух служоб людеи тꙗглых, ѡтчичов єє, а двох служоб паробков єє нєволныхъ з кгрунты землєными и статками чєрєзъ заруку при розъдєлку имєнєнеи Дубровицкихъ и Шєшєлских, мєжи нєю и паномъ Ѡлизаромъ Кирдєємъ и малжонкою єго ѡписаную и положоную, сємъсотъ копъ грошеи литовских, за которим ѿпорнымъ а кгвалтовнымъ забранємъ тых людеи єє и кгрунтов пан Кирдеи и малжєнка єго по двакрот в тую заруку еи попали, за кождимъ разомъ сємсотъ копъ грошеи, то єстъ в тысєчу и чотириста коп грошеи литовскихъ. И ѡ тоє ѡна вжє нєѡднокрот пєрєд судъ земскии вилєнскии ку праву их позывала, нижли за нєсужєнємъ роковъ справєдливост еи ѡ то з ними єщє нє дошъла. А иж кнꙗзь Курпъскии тую справу при собє загамовал, ѡна, нє маючи за чим шкод своих и зарукъ помєнєных ѿ права на них доходити, прото тую шкоду свою, тысєчу и чотириста копъ грошеи литовских, ѡт самого кнꙗзя Курпъского собє быти мєнит. Такжє и в забраню тых людеи и кгрунтов своих, которых доходити за чимъ нє маєт, ѡт нєго жъ шкодуєтъ. При тых жє справах выписы два ѿрадовыє на кнꙗзя Андрєꙗ Головню в кривдах имєнѧ // єє волости Дубровицъкоє сєла Бронного, ѡ кгвалтовноє наєханє и шкодъ поделанє подданымъ єє бронєнскимъ. Лист кнꙗзя Алєксанъдра Полубєнского ѡтворєныи, на котором листє ѡписано, ижъ онъ даровал сє частю своєю, которая на кнєгиню малжонку єго, кнєгиню Зоѳєю Юрєвъну Голъшанскоґ[о], приходила в Звонє Вєликомъ Дубровицкомъ. Лист матки єє, нєбожъчици кнєгини Юръєвоє Голшанскоє кнєгини Мари Санкгушковны пану Андрєю Ꙗкубовичу Монтовту, малжонку єє, нєбожъчику, на три дєла литых даныи, которыє дєла до матки єє, кнєгини Юрєвоє Голшанского, ѡн, нєбожчикъ, в захованє дал был. Справу, которую мєщанє єє дубровицъкиє с поддаными єго млсти пана Миколаꙗ Кришътоѳа Радивила, маршалъка дворноґ[о] Вєликоґ[о] кнꙗзъства Литовскоґ[о],

ѡлыцъкими пєрєд судомъ кгродскимъ пинскимъ мєли. Выписы врадовыє и позъвы, к тому справу дочки єє, кнєгини Юрєвоє Збаражъскоє, кнєгини Барбары Михаиловны Козинского, которая ѳ нєє при тых же [с]правах єє в захованю была мєновитє: выписов с книг ѳрадовыхъ зємъскихъ повєту Крємяницкого два, на которых ѡписано было то, ижъ выписы кгродскиє крємяницъкиє два пєрєнєсєны до книг зємскихъ крємяницких. А при тых выписєх листовъ князя Юрья Збаражского записныхъ два, тых же с книг зємскихъ крємяницъких о вписаню, которыми листы князъ Юрєи Збаражскии тои дотцє єє, а малжонцє своєи кнєгини Баръбарє Козинского, на имєнѣхъ своих збаражских суму пєнєзєи ѡписал, то єст: ѡдным листомъ на мєстє и дворє своємъ Стриєвцє тысячу коп грошєи литовских, а другимъ листомъ на имєню своимъ [Ну]ринцохъ другую тысячу копъ грошєи литовских, и сознанємъ своимъ ѡчєвистымъ на вралє кгродскомъ крємяницкомъ тыє записы свои ѡн ѳмоцнил. Тыє выписы два зємскиє крємяницъкиє дотцє єє, кнєгини Юрє//воu Збаражскоu, кнєгини Барбарє Михаиловнє Козинского налєжачиє, на двє тысячи копъ грошєи литовских. При тои же маєтности єє князъ Курпъскии при собє загамовал справу єє млсти на имєнє єє ѡсмиговичи, в повєтє Володимєрскомъ лєжачоє, которое имєнє малжонок єє нєбожчикъ пан Михаило Козинскии даровал. Записы, привилѣа, тастамєнты, выписы и всю тую справу єє млсти князъ Курпъскии при тои же маєтности єє при собє загамовал.

Кѳ тому стадо єє млсти властноє, двоє, ѡдно дубровицъкоє, а другоє болтєницкоє. Дубровицкого стада: старых свирєпъ сємдесят и пят, а под ними жєребят пятдесят, свирєпъ трєтєлєтных сорокъ, а двулєтных тридцат и двє, лоша[ц]ковъ жєребцов и свирєпокъ сорокъ и три, жєребцов чєтвєртымъ лєтомъ шестнадцат, трєтяков жєребцов двадцат три, жєребъцов двулєтков сємънадцат. Другого стада єє млсти бєлтєницъкого: свирєпъ старих шестдесят, а при них жєребят сорок, свирєпъ трєтєголєтнихъ сорокъ и три, свирєпъ двулєтних сємнадцат, жєребцамъ чєтвєртымъ лєтомъ тринадцат, жєребцов трєтяков пєтнадцат, жєребцов двулєтнихъ пєтнадцат, ло[н]шаков жєребцов и свирєпокъ тридцат двоє, кони єздныє возники чотыри, зрижа плєснивыє, которыє коштовали єє двєстє золотых полских, другиє возники гнєдыє, которыє кошговали єє сто и шестдесят золотых, трєтиє возники зъ сива строкатыє стада домового, за которыє давано пятдесят коп грошєи литовских, чєтвєрътыє возники вороныє стада єє домового, которыє стояли сорока копъ грошєи литовских.

Колєбка зъ сукномъ, которая кошговала сорокъ пят коп грошєи литовъскихъ, другая колєбка мєншая, такъжє зъ сукъномъ, которая кошговала двадцєт коп грошєи ли//товъских, ридван, сукъномъ чирвонымъ критыи, которыи кошговалъ дванадцєт копъ грошєи литовскихъ, возъ скаръбныи, которыи кошговалъ шєст копъ грошєи литовъскихъ.

Цына и мєд, то єст мєновитє: шкатула подорожная великая, в тои шкатулє мис цыновых великихъ анкгєлское цыны шєст, такоє жъ цыны полумисковъ дванадцєт, приставок пят, талєровъ тузин; ѳлящъ чотири, за котурую шкатулѳ дала єє млстъ была двадцат и пят таляров. Другоє ѡлстро зъ ѳлящами анкгєлскоє ж цыны, в которомъ было ѳлящ кгарнъцовыхъ шєст, а двукгарнъцовых двє, котороє ѡлстро кошговало пят копъ грошєи литовскихъ. Трєтєє ѡлстро, в нєи ѳлящъ круглых

дєвєт, которое коштовало три копи грошеи литовскихъ. Мис великих анкгєлское цыны ѡсмъ, тое жъ цыны мєншихъ мис шєст, полумисковъ дєсєт, приставок шєст, талєров три тузины, наливка до ѕмыванꙗ рѣкъ изъ мєдницею, конвеи великихъ анкгєлское цыны чотири, мєншихъ шєстъ, конвеи кгарнъцовых шєст, полкгарнъцовых шєст, которая цына всꙗ коштовала єє млстъ тридцат копъ грошеи литовских. Котлы мєдєныє кухонныє чотири, других котлов мєншихъ шєст. Панвеи до варєнꙗ риб три, кєлни двє, мєншихъ кєлни другиє двє, бан великихъ и малых сємъ, дѣршлаков два, патєлни три, которая всꙗ мєд кошътовала єє двадцат копъ грошеи литовских. Рожон великии ѡдєн, мєнших рожнов три, которыє коштовали копу грошеи литовскую.

Кѕ тому рєчи, цєркви налєжачи[є], єє млсти властныє, // которыє єє млстъ завжды при собє мєвала мєновитє: Свангєлиє, на которомъ дошъка ѡдна всꙗ сєрєбрєнаꙗ позлотистаꙗ, другаꙗ дошъка ѡксамитомъ чирвонымъ крита, на которомъ Свангєлию сєрєбра гривны три, кожъдаꙗ гривна с позолотою коштует єє млстъ по шєснадцати золотых полскихъ, а само Свангєлиє писанє кошътовало єє чотири копы грошеи литовскихъ; крест сєрєбрєныи позлотистыи, в которомъ три гривны сребра, гривна кошътовала по шестнадцати золотых; скринка цѕприсоваꙗ ѕвышки полтори пꙗди, вширъ болшъ пꙗди, а вдолжъ локтꙗ. В тои кринцє[1] водлуг законѕ руского ѡбразов, сєрєбром ѡправлєных, и мощеи свєтыхъ многих, такъжє сєрєбром оправлєных, нємало. Рєчи, цєркви потрєбъныє, ꙗко миро, которим дєти при крєщєню помазуют, так и мощи свєтых, бєзъ которих в законє рускомъ цєркввеи будовати и свєтити нє можєт, тых рєчеи ни ѡтколинуд нє доставают, ѡдно ѡд самых патриаръхов зъ Ꙗрусалима за великим накладомъ, которыє досталисє еи были по ѡтцѕ єє, нєбожчику кнзю Юрю Голшанскомъ, иныє с тых рєчеи досталисє еи были по тєтцє єє, нєбожъцы кнєгини Андрєєвои Соколинскои Василисє Санкгушковънє. В тых во всихъ рєчах, которыє в тои скринцє цѕприсовои вышеи сꙗ поменили, шкодует собє єє млстъ ѡт кнзꙗ Курпъског[о] тысєчу копъ грошеи литовскихъ. Книги єє властныє, которыє при неи завжды бивали, Псалтирѕ, за которую єє млстъ дала была копу грошеи литовъскихъ, Сван//гєлиє учитєлноє, за которое дала была шест коп грошеи литовских, Ѡхтачки два, за которыє дано было шєст копъ грошеи литовскихъ, книга Соборъник, за которую дала была єє млстъ шєст копъ грошеи литовскихъ, книга Соборникъ другии, ещє нє въвꙗзанаꙗ, тєтрати, которыє коштовали єє дєсєт копъ грошеи литовскихъ.

Што тєжъ єє млстъ кнєгинꙗ Стєѳановаꙗ Збараꙗскаꙗ, воєводинаꙗ троицкаꙗ, кнєгинꙗ Настазъꙗ Мстиславскаꙗ, платєчи еи долгъ, винныи матцє єє, нєбожчицы кнєгини Юрєвои Голшанъскои кнєгини Мари Санкгушковнє, правомъ прирожонымъ еи налєжачии, и ѡкупуючи ѕ нєє имєнє своє Ричов, ѕ повєтє Пинскомъ лєжачоє, ѡтложила еи тот долгъ, част сумы, на нєє прислухаючую, сємдєсꙗт и пꙗт копъ грошеи литовских, на врядє земскомъ пинском в року прошломъ тисꙗча пꙗт (!) сємдєсꙗтом и тыє пєнези еи властныє сємдєсꙗт и пꙗт копъ грошеи литовских кнꙗзъ Курпскии с тою, вышеи поменєною, маєтностю єє при собє загамовал. Ку тому попелу єє млсти властного, в селох єє млсти властных имєнꙗ єє Дубровицкого выпалєног[о], триста лашътовъ продано во Кгъданску в року тєпєр идучом тысєча

[1] Так в оригіналі. Має бути «скринце».

пѧтсотъ семдесѧтъ ѡсмом, ижъ, деи, лаштъ по тридцати и по три золотых полскихъ, которихъ пенезеи сумою всего за тот ее млсти попел, во Кгъданску проданыи, пришло девет тысечеи и деветсот золотыхъ полскихъ. Тую всю суму ее млсти влас//ную, зо Къданска за тот попел ее млсти привезеную, вышеи мененую, девет тысечеи и деветсот золотых полских кнѧзъ Курпскии с тою жъ маетностю ее млсти при собе загамовалъ.

А то другии реистръ, слуги и челед ее млсти кнегини Мари Юревъны Голшанского, которые ее, панее своее, ѡтступили и ее зрадили, ѡт ее млсти повтекали, которихъ кнѧзъ Андреи Куръпъскии ѳ себе ховает, ижъ бы еи, ꙗко властъныхъ ее млсти неволниковъ и збеговъ, повыдавалъ. Тые на име: Карел ѳронцъко, сын Виноградников, сестра его ѳедица, неволные, Бартъломеи Баранъ, жона его Касюта гаѳтарка, дочки ее две Щаснаꙗ а Улꙗна гаѳътарки неволные, Ѡгреница гаѳътарка неволница, Ганна Лотовка гаѳътарка з дочкою неволные, татарка хрищонаꙗ Ѡвдотꙗ неволнаꙗ, Юрко коверникъ неволникъ, ѳедор ковернык неволник, Иван кухар, ѡтчич, з жоною, Миска кухътикъ, ѡтчич, Костюк Копот, слуга, Богданъ, Матѳеꙗ попа сын, слуга».

Которое ж ꙗ возног[о] ѡчевисто сознанє и реестръ, передо мною на врядє покладаныи и читаныи, в книги кгродскиє записати казал.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 11, арк. 230 зв.–237 зв. Опубл.: Жизнь князя Андрея Михайловича Курбскаго в Литве и на Волыни. – К., 1849. – Т. 1. – С. 146–163.

№ 107

1578 р., грудня 1. Володимир. – Скарга локачинського урядника Богуша Зайця Луковського до володимирського ґродського уряду про наїзд жовнірів роти польного гетьмана Зборовського на місто Локачі та зізнання возного Дем'яна Мокренського про огляд поранених міщан та їхні збитки

Того ж мсца декабра А [1] днꙗ

Постановившисѧ ѡчевисто на врядє кгродском передо мною, Ꙗкимомъ Стрывѧжским, на тот час будѳчим на местцѳ пна Василꙗ Павловича, подстаростег[о] володимерьского, в небытности его млсти ѳ Володимери возныи повету Володимерского пан Демꙗн Мокренскии ку записаню до книг кгродских вызналъ тыми словы, иж деи:

«За приданемъ твоим врѧдовымъ, маючи ѧ при собе шлꙗхту, Матыса Дѳбровског[о] а Кгрегора Голвенског[о], року теперешнего тисеча пѧтсот семдесѧт осмог[о], мсца ноꙗбра шостого днѧ был есми на справе ꙗсне//велможного его млсти княжати Костентина Ѡстрозского, воеводы киевского, маршалъка земли Волынское, старосты володимерского, во именю в местє Локачах, которое его млст в опецє своеи мети рачит. На тот час врѧдникъ его млсти локацкии пан Богуш Заец Луковскии ѡповедал, иж деи:

«Пановє жолнеровє рот[ы] ег[о] млсти, пна Зборовъского, гетмана полног[о] Корѳны Полскоє, моцно кгвалтомъ въехавши до места Локач и поважившы в себе ни за што покои посполитыи, подданыхъ его млсти, мещан локацкихъ, кого ѡдно в местє и в домех нашодши, побили и поранили и немало маетъностеи их побрали, с которых, деи, ранъ не вемъ, если будѳтъ живы. И мало, деи, на том маючи, што мещанъ позбивали и поранили, некоторые з жолнеровъ, впадши до церкъви светого

Спаса на рынку, там же, заставши попа в церкви, служачи службу Божую в ризах, чоловека спокоиного, збили и зранили и дяка Ониска тамъ же, в церкъви, зранили».

Ѣкожс за жеданъем его и тых битых и поранѣных ѡглѣдаломъ. Напєрвєи видєл єсми в Лаврина Поповича в головє над ѳхом лєвымъ ранъ двє рубаных а на руцє лєвои ѳ запястя рана рубанаа, а нижєи локтя рана штиховаа. И ѡповєдал мнє, иж, дєи, то дрєвцем пробито. И на тои же руцє вышєи локъця рана рѳбанаа, а на хрыбтє з боку лєвого рана пробитаа. И ѡповєдал, иж, дєи, и таа дрєвцємъ пробита пєрєд домом. И шкоды свои при том зранєню, што в домѳ его єму стали, ѡповєдал: лук и дєсятокъ стрєл и з мошъною полкопы грошєи в нєго ѡборвали. А в брата єго, Хилимона, видєл єсми на руцє лєвои вышєи локтя рана рубанаа, а шкод своихъ, што в том же дому взято, ѡповєдал: сєдло, ѳздѳ, лукъ и дєсятоκ стрєл и гусєи пятєро, побивши, взяли. ѲӨєса, мєщанина, видєл єсми з бокѳ лєвого под плєчем рану кривавѳю штиховую, наскроз пробитую дрєвцємъ а на руцє лєвои ѳ запястя ранъ двє рубаных и вся рука збита и спухъла, которыи же ѡповєдал, иж дєи: «Нє вєдаю, єстли буду жив с того зранєня». А шкодъ своих ѡпо//вєдалъ быти ѡсмъдєсятъ грошєи литовъскихъ. Ѳ Съпиридониа, попа спаского, видєл єсми в головє над ѳхомъ лєвым рану битую кривавую. И ѡповєдал тот попъ, ижъ дєи: «Мєнє в цєркъви при службє Божои, якъ єсми служил службу Божю, жолнєрє зранили». Ѳв Ониска, дяка, видєл єсми посєрєд головы рану рубаную. Ѳ жида Аизака видєл єсми в головє над ѳхомъ лєвымъ рану рубаную а на руцє лєвои нижєи локъця рана кривавая штиховая и шкоды своєє ѡповєдал, ижъ дєи: «В мєнє в домѳ взято шапокъ двє ѡксамитных». Ѳ Павла Кулгавог[о], мєщанина, видєл єсми на плєчи правом рану рубаную, а шкод своих ѡповєдєл быти: поас с колитою, а в калитє сорокъ грошєи и ножи ѳ поєса ѳгорскиє и сокерѳ з дому. В Данила Макъсимовича видєл єсми в головє над ѳхомъ лєвым рану рубанѳю а посрєдъ головы ран двє кривавыхъ битых. В Харка посєрєд головы рану битую синѣвую видєл єсми, а шкодъ своих ѡповєдал быти: с чєрєсомъ сорокъ грошєи ѡборвано, шапькѳ, ножс з домѳ, сокерѳ и хлєба бєлого за сєм грошєи побрано. Ѳ Пєтъраша Ѣновича, мєщанина, видєл єсми на рѳцє правои, на палцѳ краинєм, на самом щиколотκѳ ранѳ рубанѳю шкодливую и шкод собє быти мєнилъ: в дому взято шапькѳ и рогатинѳ. Жидовка Люшъковаа Юздися ѡповєдала, ижъ дєи: «До комори моєє в домѳ моємъ, ѡтбивши нутроныи замокъ, побрали: кожѳх новыи, бараню єпанчу новую, путо желєзное, можджчєр, што коров бют, хустокъ двє, шолком вышиваных, которыє, дєи, коштовали по копє грошєи литовских, калиту з реистры потрєбными». Лукашъ, боярин, ѡповєдал, што з домѳ взято: сагаидакъ з лукомъ, з стрєлами, шаблю, єпанчу, ѳзд // двє, нагаикѳ. Ѯско Рєзник ѡповєдал, иж дєи: «Мою жону збили и кожух новыи взяли». Ивашко Тишковичъ ѡповєдал, иж дєи: «Мєнє збили и кошул двє и рантухов два взяли». Васко Курилович ѡповєдал, иж дєи: «Мєнє самого збили и шлык барании взяли». Аврам Мошкович, жид, ѡповєдал, ижъ дєи: «В мєнє взято в дому сагаидак, ѳ сагаидакѳ три талѧри, шапку ѡксамитную, а другую шапкѳ круглую». Томило Свитич ѡповєдал шкоды своєє: кожухов бараних новых чтыри, готовых три копы грошєи литовских, [...][1] три, сорочки колєнских полотна кужелног[о] шєстдєсят локот, рантухов чотыри,

[1] Слово написано нерозбірливо.

три тонких а колѣнскии чѣтвертыи, три хустки из шолком, колѣнских ручников пят, поясс золотыи ритыи, тѣсемка тканка ѡксамитная, збранє муравскоє, полтора горшъка мєдз, двє сорочки мужских тонких, [...][1] мотков три. Туц Швец ѡповѣдал шкод своих: ботов пар дванадцат. Хаим жид ѡповѣдал шкодз свою, иж взято колпак новыи за полкопы грошеи. Ланъчич ѡповѣдєл шкодз свою, иж, дєи, в нєго бодню розлупали и взяли шєст рантухов, наволока пєриннаа, три копы грошєи литовских. ℣ Павла, мєщанина литовизског[о], чєрєс з грошми и колпак лисии. Арєндар Давыд оповѣдал, иж, дєи, в нєг[о] выпили бочку мєду. Жид Кравец оповѣдал, иж, дєи, в нєг[о] взято сукню люнскую и боты.

И вси тыє звышмєнєныє мєщанє ѡповѣдили, иж дєи:

«Нам тоє збитє и зранєнє и починєнє шкод стало за кгвалтовным наєханєм на мєс[то] голоты пна Зборовског[о], гєтмана полног[о] Короны Полскоє».

Которое жъ ꙗ сознанє возног [о] до книг кгродских записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 11, арк. 270 зв.–272 зв.

№ 108

1579 р., січня 2. Володимир. — Зізнання возного володимирського повіту Михайла Голуба Сердятицького перед володимирським ґродським урядом, що в присутності його та возного Луцького повіту Матиса Славоґурського і шляхтичів Дмитра Долматовича Ісайковського та Богдана Борейка Кнерутського відбулося передання луцького війтівства від Василя Борзобагатовича Красенського до Олександра Жоравницького

Того ж мсца гєнвара В [2] днꙗ

Пєрєдо мною, Василємъ Павловичом, подстаростим володимєрскимъ, ѡт его млсти вєлможного кнжати Костєнтина Ѡстрозског[о], воєводы києвского, маршалка земли Волынскоє, старосты володимєрского, ставши ѡчєвисто на врадє кгродском, в замкз гсдрьском Володимєрскомъ, возныи повєту Володимєръского Михаило Голубъ Сєрдꙗтицкии ку записованью до книг сознал тыми словы, иж:

«Днꙗ ѡногдашнєг[о], мсца дєкабра двадцат дєвꙗтого днꙗ при мнє, возном володимєрскомъ, так тєж при возном повєту Луцкого Матысу Славокгурском а при нас были два шлꙗхтичи люди добрыє, их млстъ пан Дмитръ Долматович Исаиковскии а пан Богдан Борєико Кнєрутскии, где жъ его млст пан Василєи Борзобогатовичъ Красєнскии, сєкрєтаръ его королєвскоє млсти, зъшєдши в дом, где сє звыкли мєщанє луцкиє в справах мєстскихъ в мєстє Луцком ѡтправовати, тамъ же водлугъ постановєнꙗ своєго зъ его млстю пномъ Алєксандром Жоравницким, старостою, ключникомъ и городничим луцкимъ, // воитовство луцкоє зо всим на всє и зо всими пожитками и доходы и с плацами пустыми воитовскими, на которых домы были, а мєновитє:

Плац пустыи в рынку, на которомъ ничого нєт, толко троха мурз в зємли можєтъ бытти с половицз склєпу, а навєрху ничого нєт, другии плац пустыи, где двє лазни стоꙗли, ѡдна музскаа, а другаа жоноцкаа и дом лантвоитовскии подлє тых же лазєн былъ, где лантвоитъ мєшкивал, а трєтии вєликии плац, которыи лєжит в рынку

[1] Слово написано нерозбірливо.

ѡдным боком ку дому попа дмитровского, а другим бокомъ к улицы Жидовскои, што з рынку идѧт, а тыломъ къ дому кравца луцкого Соловꙗ и с тыми двѣма зрубы, што на том плацѣ естъ, и с тым всимъ [...][1] колвек ѡдно самъ пан Василеи Красенскии тое воитовство луцкое держалъ, его млст пну старостѣ луцкому в моц, в держанє и ѣживанъе перед нами, двѣма возными, и при тои шлꙗхтѣ, менованои, вечъным дѣдичным правомъ своимъ подал и поступилъ. Бурмистромъ, радцамъ и всимъ мѣщаномъ луцкимъ вшелꙗкое послушенство и повинност его млсти полнити приказал.

Што его млст пан староста луцкии нами, возными, и шлꙗхтою, менованою, светчил».

А так ꙗ тое ѡчевистое сознанє возного Михаила Голуба до книг кгродских володимѣръских записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 12, арк. 4–4 зв.

№ 109

1579 р., січня 10. Володимир. – Декрет володимирського земського суду про звільнення від позову у зв'язку з хворобою Федора Загоровського, якого позивав київський воєвода, маршалок Волинської землі та володимирський староста князь Василь-Костянтин Острозький у справі щодо утинання борід полонським міщанам, підданим князя Федора Романовича Сангушка – Сельвестру Селицькому і Стасю Богурку – та поранення ним полонського урядника Матиса Хотелевського

Справа пна ѳедора Загоровъского

Лѣт. по нарожењю Исус Христа, Сна Божєго, АФОѳ [1579] мсца генвара I [10] дня

На рокох судовых земских ѡт дня Трех Кролеи, рымского света, припалых и в замку его кр. мл. сѣдовнє ѡтправовати зачатых, постановившисꙗ ѡчевисто ѣ суду перед нами, Богданом Костюшковичом[2] Хоболтовским, судею, а Иваном Михаиловичом Гулевичомъ Смолиговскимъ, подсудкомъ, врядниками земскими повѣту Володимерского, ѣмоцованыи велможного его млсти кнꙗжати Костентина Ѡстрозского, воєводы киевского, маршалка земли Волынское, старосты володимерского, пан Богушъ Заецъ Луковскии, за моцю ѡт кнꙗжати его млсти єму даною, ѡповедал, иж што деи:

«Кнꙗжа его млсть, пан мои, позвалъ позвы земскими тутошними володимерскими на роки теперешниє триб[уналс]киє пна ѳедора Петровича Загоровского ѡ поврезанє бородъ подданым кнзꙗ ѳедора Романовича Санькгушка, мещаном[3] полонским на имꙗ Селивестру Селицкому а Стасю Богурку, и теж ѡ своволноє[4] приеханє до того имѣньꙗ кнзꙗ ѳедора Полонки, которое на тот час в опецє его млсти кнжти, пна моег[о], есть, зловенє сажовки, збитє и зранєнє врядника тамошнего полонского

[1] Слово написано нерозбірливо.

[2] Другу літеру «к» виправлено з літери «в».

[3] Так в оригіналі. Має бути «мєщанам».

[4] Так в оригіналі. Має бути «сваволноє».

[Ма]тыса Хотєлєвского, ꙗко ширєи а достаточнєи таꙗ жалоба єго млсти на томъ позвє ѡписана // и доложона єсть».

При которомъ ѡповѣданью ѕмоцованог[о] єго млсти кнжти воєводы києвского пна Богуша Заєца Луковского, приступивши пєрєд нас, судъ, служебникъ пна ѳедора Загоровского Прокоп Пузовскии просил насъ ѡ приданє возного.

Мы єму придали возного повѣту Володимєрского Демꙗна Мокрєнского, которыи вызнал, подал намъ, судѕ, ѡт пна ѳедора Загоровского листъ ѡтвороныи подъ тытуломъ, пєчатю и с подписомъ руки єго и тєж подъ пєчатью пна Василꙗ Сємашка, до нас писаныи. А другии в тож слово до єго млсти кнжти воєводы києвъского писаныи, тут жє пєрєд нами, судомъ, подал ѕмоцованому єго млсти кнжти воєводы києвского, пану Богушу Заєцѕ Луковскому.

64. Печатка володимирського підстарости Федора Петровича Загоровського (1587 р.)

В которых листєх так в том, што до нас, судѕ, писал, так и в том, што до стороны писал, ѡзнаимуючы, иж, едѕчы єму з ымєнꙗ своєго Порска з до[мѕ] до Володимєра за тыми позвы, тєды возница ѡбєрнулъ сани, с которого ѡбєрнєньꙗ санеи тєды собє ногу и руку выбил, и длꙗ тог[о] ѕ суду за тыми позвы стати нє можєть.

И просил нас, судѕ, тот служебникъ пна ѳедора Загоровского Прокопъ Пузовскии, абы пан єго, ꙗко хорыи, ѡт того позву и року волєн был ѕчинєн.

Мы, заховываючысꙗ в том водлє Статуту артыкулу трєтєгонадцать, в розделє чєтвєртомъ, в которомъ ѡписуєть, иж: «хороба кождого с кождоє рѣчы волнымъ чинить». Длꙗ тоє причины пна ѳедора Загоровского ѡт позву и року волнымъ єсмо ѕчинили.

И то длꙗ памєти за прозбою ѡбєюх сторон до книг судовых зємских записати єсмо вєлєли.

ЦДІАК України, ф. 27, оп. 1, спр. 4, арк. 77 зв.–78.

№ 110

1579 р., квітня 4. Володимир. — Зізнання возного Дем'яна Мокренського перед володимирським ґродським урядом про знайдення у володіннях князя Дмитра Козеки тіла одинадцятирічного хлопчика Івана, підданого Петра Киселя, зниклого напередодні за невідомих обставин у лісі, де він пас кіз, та пояснення дружини Козеки, жасківського урядника Андрійка і підданого Івана Жука про обставини виявлення тіла

Того *ж* мсца априлꙗ Д [4] днꙗ

Постановившисꙗ ѡчєвисто на врꙗдє кгродскомъ пєрєдо мною, Ꙗкимом Стрыважъскимъ, на тот час будучим на мєстцѕ пна Василꙗ Павловича, подстаростєг[о] володимєръског[о], в нєбытности єго млсти ѕ Володимєри, возныи повєту Володимєрского пан Демꙗн Мокрєнскии кѕ записанью до книгъ кгродских вызнал тыми словы, ижъ:

«Року тєпєрєшнєг[о] тисєча пꙗтсот сємдєсꙗт дєвꙗтог[о], мсца марта двадцат ѡсмого днꙗ и маючи ꙗ при собє сторону людеи добрых Ꙗна Бубновича а Панаса, арꙗндарꙗ козъловского, за приданъємъ врꙗдовым ѡт пна Ꙗкима Стрыважского

быломъ на потрєбє єго млсти пна Пєтра Киселꙗ, городничєг[о] витєбъского, во имєню и дворє єго млсти Дорогиницкомъ. И врꙗдникъ єг[о] млсти дорогиницкиꙋ ѳедоръ ѡповєдал, ижъ деи:

«Року тєпєрєшънєго тисєча пꙗтсот сємдесꙗт дєвꙗтого, мсца марта двадцат пꙗтого днꙗ, в сєредꙋ, на дєн Благовєщєнъꙗ Прєчистои Бци, подданоꙋ єго млсти пна моєго пꙗтикоровскоꙋ Пархомовоє Мари сын имєнєм Иван, дєтинка нєвєликаꙗ, толко ꙋв одиннадцати лєтєх, пас козы ꙋ гаи, ино, деи, того ж днꙗ с козами згинул. И таꙗ, деи, Пархомоваꙗ, ꙗко матка єго, тог[о] днꙗ съ сусєдми своими, поддаными пна моєго, чинила ѡбыискъ ѡ томъ сыну своєм, кали ж, деи, єго назавтрєє, в чєтвєргъ, знашла мсца марта двадцат шостого днꙗ, на кгрунтє єго млсти кнзꙗ Дмитра Козєки Жасковъском по конец сєла забитого и заморъдованого до смєрти и закопаного в зємлю. И тєперъ, деи, тот трун того дєтинки тєло в цєркви жасковскоꙋ стоит, а и козы, деи, тыє, которыи тот Иван дєтинка пас, там жє в Жасковичах, во имєни єго млсти кнзꙗ Козєки, в сєлє подлє цєркви таꙗ Пархомоваꙗ знашла».

И єздили єсмо до Жашъкович, // там жє в Жасковичох ѡглєдал єсми тог[о] Ивана дєтинки трупа в цєркви жасковскоꙋ и за ѡказанъємъ того ѳєдора, врꙗдника дорогиницкого, видєл єсми в цєркви жасковскоꙋ трупа забитого, дєтинку нєвєликую, и видєл єсми в того трупа голова зъ вꙗзовъ скручєна, толко на ѡднои скурє дєржитца и нос тєж зломлєнъ. Ꙋкожъ и мати того дєтинки забитого, тут жє ѡчєвисто стоꙗчи, ѡповєдала, ижъ деи:

«То єст трун сына моєг[о] Ивана, которыи с пола с козами былъ згинул. Ѡтож, деи, єсми тот трупъ сына своєго тут на кгрунтє жасковъскомъ закопан знашла, а и козы, деи, єсми, которыє сын мои нєбожъчикъ пас, тут жє в Жасковичохъ на сєлє знашла».

И по ѡглєданю того трупа в нєбытности єго млсти кнзꙗ Дмитра Козєки в Жасковичох єздили єсмо до врꙗдника єг[о] млсти жасковъског[о] Андрєика и знашли єсмо єго на поли подлє роботниковъ. Которому врꙗдникъ пна Кисєлєв жаловал и пытал:

«Которым ѡбычаєм тот трун забитог[о] дєтинки, подданого пана моєг[о], тут в цєрковъ кнзꙗ єг[о] млст пна твоєг[о] внєсєн, а и козы тєжъ тут жє сꙗ во имєню кнзꙗ пна твоєг[о] знашли?»

И врꙗдник єго млсти кнзꙗ Дмитра Козєки повєдил:

«Правда, деи, єст, ижъ ѡ тог[о] дєтинку, забитого, заморъдованого, которог[о] трун тєперъ тут в Жасковичох, во имєню єг[о] млсти пна моєго, в цєркви єст таким ѡбычаєм, ижъ деи:

Року тєпєрєшнєг[о] тисєча пꙗтсот сємдесꙗт дєвꙗтого, мсца [ма]рта[1] двадцат шостог[о] днꙗ подданыє єго млсти кнзꙗ пна моєго жасковъскиє єхали ꙗко наранеи до Порыцка к торгу и тот трун видєли подлє дороги лєжачии // и дали до сєла знати, што бы то было. Ино, деи, подданыи єго млсти кнзꙗ пна моєг[о] жасковскии Иван Жукович, ꙋжалившисꙗ того трупа и спасєнꙗ єг[о], тєло в зємлю закопал. А скоро, деи, єго млст кнꙗз пан мои довєдалсꙗ ѡ том трупє закопаномъ, того жъ, деи, часу зъ гнєвомъ росказал тому Ивану Жуковичу, абы того трупа ѡткопал и, положивши в цєркви, сꙋсєдомъ ѡбаполным ѡповєдал, хто бы сꙗ к тому трупу признал. Ино, деи, коли тот трупъ былъ ѡткопан и в цєрков внєсєн и козы, деи, тєж тут в сєло Жасковъскоє во имєнє кнзꙗ єг[о] млст пна моєг[о] пришли дорогою

[1] Текст пошкоджено при прошнуровуванні книги.

с Порыцка. До которого, де*и*, трупа таꙗ подданаꙗ пна твоє*г*[*о*] Паръхомоваꙗ Маръꙗ призна*л*а, же єє сы*н*, которы*и* ꙗкобы мел згинути с коза*ми* року тєпере*ш*нєго тисєча пѧт*сот* сємъдєсѧт дєвѧто*г*[*о*], мсца мар*т*а двадцатъ пѧтого днꙗ, в середу, на де*н* Благовєщє*н*ꙗ Прєчистои Бци».

И проси*л* врꙗдникъ пна Киселєв врꙗдника кнзꙗ Козечина ѡ вижа, которы*и* бы показа*л* мєст*ц*е тое, где то*т* трупъ зна*и*де*н* и где тєжъ закопа*н* был. И врꙗдникъ его мл*с*ти кнзꙗ Козечи*н* врꙗднику пна Киселєву придал на то подданого его мл*с*ти кнзꙗ пна своє*г*[*о*] того жъ Ивана Жуковича, которы*и* того трупа закопалъ былъ в землю. И та*м* же то*т* Ива*н* Жуковичъ, бꙋдучи приданымъ ѡ*т* врꙗдника своє*г*[*о*], насъ привел к тому мєст*ц*ꙋ, где тог[*о*] трупа лежачого знашол и где тє*ж* его былъ поховал. И за ѡказанъємъ того Ивана Жуковича видел єсми мєст*ц*е тое, где то*т* тру*п* лежал и где тєжъ похова*н* был. Ꙗкожъ и самъ то*т* Иванъ Жукович сознал, ижъ де*и*:

«Ꙗ тог[*о*] дєтинки трупа ту*т*, на то*м* мєст*ц*у знашедши, на кгрунтє кнзꙗ єг[*о*] мл*с*т пна моего Жасковъскомъ и длѧ спасєнѧ ту*т* же на кгрунтє кнзꙗ его мл*с*т пна своє*г*[*о*] в землю закопал. Которы*и* былъ трупъ зна*и*де*н* подле дороги, котораꙗ иде*т* зъ Жаскович до Порыцъка по левои руце по конецъ села Жасковского понедалекꙋ гаику, и тамъ же ѡ*т* того мєст*ц*а недалеко // по правои руце тои *ж* дороги похова*н* был. А поховал, де*и*, єсми его [...][1] съ сусе*д*ми своими, кро*м* ведомости кнзꙗ єг[*о*] мл*с*т пна своего и тєжъ врꙗдника его мл*с*ти. Але, де*и*, ꙗкъ єг[*о*] мл*с*т кнꙗз пан нашъ довеdалъсꙗ ѡ томъ трупе, тогды мнє грознє росказал, абых то*т* тру*п*, выкопавши, и положи*л* в це*р*кви жасковъско*и* длꙗ ведомости и призна*н*ꙗ, чи*и* бы был. И ꙗ-мъ то вчини*л*, выкопавши и в церъкви положи*л*. А ꙗ*к*, де*и*, ховаючи то*т* трупъ, знꙗли бы*ли* єсмо с того дєти*н*ки серъмꙗгу и шапъку, ино, де*и*, єсми се*р*мꙗжъку ма*т*ци єг[*о*] ѡт*д*ал, а шапъка еще в нас єст. Але-*м*, де*и*, того забии*с*тва и замо*р*дова*н*ѧ того дєти*н*ки нє єст причинъцею, ани ѡ томъ ведаю».

И по то*м* всє*м* ѡповеда*н*ю и ѡгледанъю ездили єсмо до єє мл*с*ти кнгни Дмит*р*овое Козечиное. В нєбытности его мл*с*ти кнзꙗ мал*ж*о*н*ка єє мл*с*ти то*т* же врꙗдникъ его мл*с*ти пна Киселєвъ ѳедо*р* ѡповедалсꙗ е*и* мл*с*ти кнгни Дмит*р*ово*и* Козечино*и* ѡ забит*є* и замо*р*дова*н*е того дєти*н*ки Ивана и єє мл*с*т кнгнꙗ Козеччинаꙗ то призна*т* рачила, и*ж* де*и*:

«Мы ту*т* взꙗвши ведомо*с*т ѡ*т* подданых своих жасковскихъ, же нєꙗкии*с*ъ трупъ зна*и*де*н* ту*т* понедалеку именъꙗ наше*г*[*о*] и был закопа*н* в землю о*т* подданых нших, нижли єг[*о*] мл*с*т кнꙗз мал*ж*оно*к* мо*и*, доведавшисꙗ, казал то*т* тру*п* выкопати и в це*р*кви поставити, хотечи сꙗ доведати, чи*и* бы был».

И проси*л* те*ж* єє мл*с*т кнгни то*т* врꙗдникъ пна Киселєв, жебы копу во и*м*ею своемъ ѡ томъ замо*р*дова*н*ю дєти*н*ки зобра*т* и ѡпы*т* вчини*т* росказа*т* рачила бо, де*и*:

«Млстивaꙗ кнгнє, ꙗ тои шкоды пна своє*г*[*о*], забит*ꙗ* и замо*р*дова*н*ѧ до смєръти тог[*о*] дєти*н*ки, подданого пна своего, злодеи*с*ким ѡбычаємъ ни ѡ*т* кого бы*т* нє розꙋмею и нє маю, толко ѡ*т* все*г*[*о*] села Жасковского, име*н*ꙗ вше*и* мл*с*ти, ижъ, де*и*, в томъ име*н*ю вше*и* мл*с*ти ꙗко тру*п* тог[*о*] дєти*н*ки, так и козы зна*и*дены, которы*и* был дєтинъка с козами ꙋкраде*н*».

Которое *ж* ѧ сознанє // возного до кни*г* кгродских записати казал.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 12, арк. 116–118.

[1] Текст пошкоджено.

№ 111

1579 р., травня 21. Володимир. — Скарга Івана Подгороденського до володимирського ґродського уряду на Василя Мировицького та його дружину Овдотю Юр'ївну Вохновську, які, прийнявши Подгороденського у своєму домі в селі Верба на ночівлю, взяли у нього на зберігання п'ятсот золотих, а вранці відмовились їх повернути

Того *ж* мсца маꙗ КА [21] днꙗ

Приходил на врад кгродски*и* володимерски*и* до мєнє, Ꙗкима Стрывꙗжъского, на тот час бꙋдꙋчего на мєстцꙋ пна Василꙗ Павловича, подстаростєго володимерского, в нєбытности его млсти ꙋ Володимєри, зємєнин повєту Холмского пан Иван Подгородєнски*и*, жалуючи и ωповедаючи ω то, и*ж* дє*и*:

«Року тєпєрєшнєго тисєча пꙗтсотъ сємдєсꙗтъ дєвꙗтого, мсца апрєлꙗ дєсꙗтог[*о*] днꙗ єхал єсми из домꙋ своєг[*о*] с Подгороднои до тєстꙗ своєго, пна Ивана Ворисцког[*о*], маючи, дє*и*, при собє готовых пнзє*и* пєтсотъ золотых полскихъ, которыє, дє*и*, тєстю своєму вез ωтдавати, што-мъ был винєн. И трафилосє, дє*и*, мнє ступитъ до дому пна Василꙗ Мировицкого и малжонки его пнєи Ѡвдотъи Юрєвны Вохновскои ꙋ Вєрбои. Ино, дє*и*, пан Василєи Мировицки*и* и малжонка его Ѡвдотъа, ωказавъши мнє ωхотꙋ в дому своєм [чєс]товали мє, а кгды, дє*и*, вжє сам был подпил, тогды, дє*и*, єсми дал тыє пнзи свои у двох мєшкох полотнꙗных и пєчатью своєю запєчатованыхъ им пꙗтсотъ золотых полских до схованꙗ чєрєз ночъ. А назавтриє, дє*и*, поранꙋ, хотєчи ωт них єхатъ, кгды, дє*и*, єсми мовил имъ, абы ми тыє пнзи мои ωтдали, // то пак, дє*и*, пан Василєи Мировицки*и* и малжонка его Ѡвдотъа мнє тых грошєи моихъ пꙗтисот золотых полских нє ωтдали и, нє маючи до мєнє причины никоторое, безвинне тыє пнзи мои в себє загамовали и мєнє в том пограбили».

И просил мєнє панъ Иван Подгородєнски*и*, абы тое ωповеданє и жалоба его до книгъ кгродскихъ была записана.

Ꙗ то записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 12, арк. 172 зв.–173.

№ 112

1579 р., червня 22. Кременець. — Зізнання кременецького возного Войтеха Кобиленського перед кременецьким земським урядом про передання повітовим возним Семеном Андрузьким подружжю Кеві Билчинському та Мар'ї Андріївні Андрузькій, своїй братанці, опікуном якої він був, її спадкової частини в селі Андруга Задня

Лѣта по нарожєню сына Божєго тисꙗча пꙗтсот сємъдєсꙗт дєвꙗтого мсца июнꙗ двадцат второго днꙗ

Постановившисꙗ ωбличнє в замку єго кролєвскоє мл. Крємянєцкомъ перед нами, Антонием а Савиномъ Гнєвошєвичи Ꙗловицкими, врадники зємскими крємянєцкими, в рокох судовых ωт днꙗ сватоє Троицы, римъского свата, зачатых и судовнє справованых, возны*и* повєту Крємянєцкого Воитєхъ Кобылєнски*и* тыми словы до книг сознал, и*ж* дє*и*:

«Дна вчорашнєго, в нєдѣлю, мсца июна двадцат пєрвого, маючи а при собє шлахту, пна Сємєна, пна Тишка Андрѡзскихъ, былєм въ Андрѡзє Заднєи на справє пна Кєвы[1] Былчинского и малжонки єго пнєє Мари Андрєєвъны Андрѡзского, где ж, деи, пєредо мною, вознымъ, пан Сємєн Андрѡзскии, возныи кремянецкии, пану Кєву и малжонцє єго пнеи Мари Андрѡзского, братанцє своєи, поступил на част имъ належачую, яко опєкун, дворищє пустоє бєзъ будована, толко плотомъ половицу на огород загороженое, на котором пєред тымъ был двор нєбожчика пна Андрєа Андрузского, отца пнєє Мари Былчинскоє, которое дворищє лежитъ подлє двора пна Сємєна Андрѡзского, к тому дрѡгоє дворищє Юсъковскоє такжє пустоє, толко плотомъ огороженое на огород, без будована поступил. К тому за гатю, идѡчи до млынка, плац, ку дворѡ нєбожчика пна Андрєа належачии, на которомъ плацѡ огород загорожен, такжє ѡ гаи плац садѡ част ровную поступилъ. И осталоса дерєва на част пану Былчинскому и малжонцє єго чєрєшєн вєликихъ шєст а малых нємало, счєплєных яблунеи и груш добрых двадцат и шєст, а особливє за граблю (!) в лузѣ пасєчище и на томъ пасєчищѡ яблунеи // счєплєных три з овоцємъ поступил имъ, а к тому в млынє и в ставє част, на нихъ належачую, имъ подал. И свою част в млынє и в ставє от нєдѣли и даты, вышеи написаноє, заразомъ в держанє и ѡживанє до шести лѣт имъ поступил, с тых причин, иж он част пнєє Былчинскоє в опєцє своеи зо всими пожитками, отгол приходачими, час нємалыи на себє держалъ и вживалъ, а еи з нєє ничого нє давал. А што са дотычєт нив, сєножатеи и всихъ кгрунтов и пожитков, до тоє части належачих, то всє пан Сємєн Анъдрузскии пану Кєву и малжонцє єго в моц и въ держанє подал и поступил».

А такъ мы тоє очєвистоє возного сознанє до книг зємъских кремянецких записати казали.

ЦДІАК України, ф. 22, оп. 1, спр. 7, арк. 84 зв.–85.

№ 113

1579 р., грудня 10. Володимир [1579 р., грудня 8. Володимир]. – Лист кам'янець-подільського вірменина Іваниса Богдановича, даний ним зем'янину Курилу Решневецькому, із зобов'язанням врегулювати конфлікт, спричинений звабленням вірменином дружини Решневецького Ледухи Ігнатівни Пантеліївни, яку він викупив з турецької неволі

Того ж мсца дєкабра I [10] дна

Постановившиса очєвисто на врадє кгродскомъ володимерском пєредо мною, Васильємъ Павловичємъ, подстаростимъ володимерскимъ, ѡрмєнинъ з мєста Камєнца Подолского Иванисъ Богданович, нє бѡдѡчи ни от кого ничим примушон, самъ доброволнє а ѡстнє ку записанъю до книгъ кгродскихъ вызналъ водлугъ листу своєго записного зємєнинку книжти єго млсти Костєнтина Ѡстрозского, воєводы [києвског[о], остропольскомѡ] панѡ Кѡрилу Решнєвецкомѡ на ѡгодѡ дано[го], о жону того Курила, которѡю тот ѡрмєнин,[1] // выкупивши с тѡрокъ и отыскавши, свои окупъ за нєє ѡ мужа єє, мєнованог[о] Кѡрила, взявши, засє єє до себє намовил. Ꙗкъжє и

[1] Літеру «є» правлено.

тотъ листъ свои передо мною на врадѣ покладал и просилъ, абы слово ѡт слова до книг кгродскихъ ѳписанъ былъ. А такъ а тотъ листъ за прозбою его слово ѡт слова до книг кгродскихъ записати казалъ, которыи так са в собѣ маетъ:

«Ја, Иванис Богданович, ѳрмѣнинъ з места Камѣнца Подолског[о], вызнаваю самъ на себѣ сим моимъ листомъ, кому того потреба вѣдати або чтучи его слышати, ижъ што есми рокѳ тепер идѳчого семдесатъ девятого, выкупивши з нѣволи жону земѣнина его велможное млсти книжти Костентина Ѡстрозског[о], воеводы киевского, маршалка земли Волынское, ѡт Ѡстропола Кѳрила Решнѣвецкого именемъ Ледѳхѳ Игнатовнѳ Пантелеевну, зъ земли нѣприятелское, с тѳрковъ, места Каѳы, и до дому того Кѳрила Решнѣвецкого привез.

Јакожъ вже мнѣ ѡныи Кѳрило за ѡн ѡкупъ жоны своее и за всее, што-мъ выложил, вѣзѳчи до нег[о], готовою рѳкоданою сѳмою пнзеи семидесатъ копами грошеи литовских заплатилъ и за все досытъ ѳчинил. А ижъ ѡнаа, поменѣнаа жона его Ледѳха, з дому без во[ли и][1] вѣдомости его за намовою моею засе до менѣ ѳдала и нѣ маючи ѳ менѣ никотороѣ потребы, ѡпустивши его, мужа своег[о], при мнѣ ѡт колконадцет нѣдел тутъ в местѣ гсдрскомъ Володимерскомъ мѣшкала и тепер менѣчи ее бытъ, абы за вѣдомостью мѣла бытъ где подѣна. Ѡ штожъ // ѡн передъ вра̀домъ кгродскимъ володимерскимъ на менѣ былъ ѡбжаловалъ и вра̀дъ, нѣ вѣрачи емѳ, ани мнѣ, ѡбѣюхъ насъ до вѣзѣнъıа посажати росказалъ. Ино ач ѡн тоѣ жоны своее при мънѣ нѣ засталъ, бо-мъ ее, послышавши ѡ нѣмъ, ѡт себѣ ѡтослал, але ıа сѣ, в томъ ѳзнавши, ижъ есми ему за то нѣ правъ, же-мъ, тую жону его часъ нѣмалыи при собѣ намовивши, з нѣю мѣшкал, в чомъ есми Богу и ему, такъ и праву посполитому естъ винен. А такъ а, ѳходечи того всего, абых на собѣ за тотъ выступъ свои за инстикгованъѣмъ его каранъıа и срокгости правноѣ нѣ понѣсъ, просиломъ его з людми добрыми, абы тотъ выступ мои пробачил и на горло моѣ нѣ стоıал. Што ѡн всѣ дла прозбы моее и дла добрыхъ людеи ѳчинил под тымъ способомъ, ижъ ıа ему ѡбѣцал и ѡбѣцѳю, же ѡн тую жону свою в домѳ своѣмъ з дѣтми своими и зо всею маѣтностю своею або ѳ ѡтца ее застати и наити мает. А где бы пан Кѳрило тоѣ жоны своее в дому своем при дѣтахъ або при прияѣтелех своихъ, то ест ѡтцѳ еи Игнату Пантелеевѳ нѣ нашолъ, тогды ѡбѣцѳю и то на себѣ доброволнѣ приимѳю, ѡную сумѳ пнзеи семдесат копъ грошеи литовскихъ, которѳю-мъ ѳ нѣго за тот ѡкупъ жоны его взалъ, ему засе ѡтдати и заплатити и што, где бы ѡдно колвѣкъ потраѳивши и пристигнѳвши менѣ, передъ которыи вра̀дъ притѣгнулъ, тамъ сѣ а маю и повинен бѳдѳ // ему, нѣ сходечи с того местца, ѳистити и за то [всѣ] такъ за тѳю сумѳ, ıако и за шкоды, которыѣ бы ѳ менѣ, доходıачи тоѣ сѳмы своее, бысти мѣновал, нагородити и за все досытъ ѳчинити маю и повинѣнъ бѳдѳ. А ижѣ-мъ сѣ зостал з горломъ на л[а]сцѣ ура̀дово[и], тѣды вра̀д то волѣнъ бѳдѣтъ зо мною ѳчинити, ıако бѳдѣтъ вола его. Вѣджѣ, абы пну Кѳрилѳ истотнѣ таıа сума пнзеи и по смерти была заплачона, если быхъ водлугъ вины и выступку своѣго срокгости права посполитого былъ каранъ, тогды жона и дѣти мои з маѣтности моее повинъни емѳ′ бѳдѳтъ то заплатити, а бѳдѳ ль а самъ ѡт того вызволенъ ино водлугъ того ѡбова̀зку моѣг[о], вышеи написаного, противъ пана Кѳрила во всѣмъ заховати маю и бѳдѳ повинѣнъ.

[1] Текст правлено.

И на томъ далъ панъ Кѡрилъ Рєшнєвецкомѡ сєсъ (!) моѝ листъ з моєю пєчатью, до которого тєжъ за прозбою моєю пєчатъ свою приложилъ панъ Михаѝло Голубъ Сєрдѧтцъкиѝ, возныѝ зємъскиѝ повєтѡ Володимєрского.

Писанъ у Володимєри, лѣта Божог[о] нарожєнѧ тисєча пѧтсотъ сємдєсѧтъ дєвѧтого, мсца дєкабра ѡсмого днѧ».

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 12, арк. 463 зв.–465. Опубл.: Федотов-Чеховський А. А. Волынская полоненница и ее «орменский обожатель» // Киевская старина. – 1887. – № 5. – С. 200–204.

№ 114

1580 р., січня 8. Володимир. – Зізнання Якуба Домбровського, служебника Станіслава Каменецького, перед володимирським ґродським урядом про затримання і ув'язнення панського підданого Яремка Чарнашевича, який начебто намагався пройти «на Низ», відібрання у нього грошей Станіславом Лявдою, служебником білоцерківського підстарости князя Дмитра Курцевича Булиги, та залагодження конфлікту після звернення Каменецького до Курцевича

Того *ж* мсца гєнвара И [8] днѧ

Постановившисѧ ѡчєвисто на *в*рѧдє кгродскоѝ володимєрскоѝ пєрєдо *м*ною, Алєксандроѝ Курцєвичоѝ, ѡт єго вєлможноє млсти кнжати Костєнтина Костєнтиновича Ѡстрозского, краичого Вєликого кнѧзства Литовского, старосты володимєрского, подстаростиѝ володимєрскиѝ, служєбникъ пна Станислава Камєнєцкого Ꙗкуб Домбровскиѝ, нє будучи ни ѡт кого ничиѝ примушоныѝ, сам добровольнє а ѕстнє кѡ записанѧ до книг кгродскихъ вызнал тыѝ словы, ижъ што дєи:

«Ѯго млсти кнзя Дмитра Курцєвича Булыги, подстаростєг[о] бєлоцєрковског[о], служєбникъ, в нєбытности єг[о] млсти на тот час ѕ Бєлоѝ Цєркви, на мєстцу єг[о] млсти ѕрѧдовоѝ будучиѝ, Станислав Лѧвда, подданог[о] пна моєг[о] на имѧ Ꙗремъка Чарънашєвича, которыѝ, дєи, будучи там ѕ Бєлоѝ Цєркви в повєстѧх своихъ, порознил, кгды єго тот служебникъ єго млсти кнзя подстаростєго пытал, кому бы служил, кгдыж, дєи, на тот час бєзъ службы был, розных панов ѕ сєбє быти повєдал и на Низ сє ити готовалъ. А таковых, дєи, єго королєвскаѧ млст на врѧдєх гамовати и до вєзєнѧ сажати розказати рачил.

Ино, дєи, помєнєныѝ служебникъ єго млсти кнзя Дмитра с тых причин ѡног[о] подданог[о] пна моєго ѕ Бєлоѝ Цєркви был загамовал и што пнзєи при нєм было взѧл. Тєды, дєи, пан моѝ за тым подданым своим чєрєз мєнє, служєбника своєго, до єго млсти кнзя Дмитра Булыги лист своѝ писал, просєчи єг[о] млсти, абы тыє пнзи подданому пна моєг[о] ѡтдал.

Тєды єго млст за тым писанємъ пна моєг[о] до рук моих дєвєтдєсѧт и три золотых полскоє личбы ѡтдал и заплатил и за всє тому подданому пна моєг[о] досыт сє ѡт кнзя єго млсти стало и тоє, дєи, сумы пнзєи вєчныѝ часы тот подданыѝ пна моєг[о] ѕ єго млсти кнзя Булыги доходити и ѕпоминати нє маєтъ».

И просил, абы тоє сознанє єго до книг кгродскихъ было записано.

Ꙗ то записати вєлєлъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 13, арк. 2.

№ 115

1580 р., січня 11. Луцьк. – Скарга Богдана Мотовила, буремельського урядника Марини Денисківни, дружини князя Дмитра Буремльського, до луцького ґродського уряду на золочівських підданих Ґабріеля Прусиновського, які побили і пограбували буремельських підданих; перелік та оцінка вартості заграбованого майна

Року АФП [1580] мсца генвара AI [11] дна

Писал и присылал до мене, Ѣкуба Климашовского, лантвоита луцкого, будучого на мѣстцу пана Андрѣя Кивερецкого, подстаростего луцкого ѡт его млсти пна Алєксандра Жоравницкого, старосты, ключника и городничого луцкого, врадникъ ее млсти кнгни Дмитровое Буремское кнгни Мари Денисковны буремъскии Богдан Мотовило, жалуючи и ѡповедаючи тыми словы, иж деи:

«В суботу прошлую мсца генвара десатого дня году тепερешнего тисеча патсотъ ѡсмъдесатого подданые ее милости кнгни Дмитровое Буремское кнгни Марины Денисковны, панее мое, з села Буремля на има Пашко Михаилович, Павлюк, боярин, а ѳедина Бѣлик ехали з дѹбровы Буремскои з дровы до имена ее млсти кнгни, пнее моее, до Буремъла. То пак, деи, подданые его млсти пна Кгабриала Прусиновского ис села его млсти Золочовки на има ѳедина Носович а Панас Лѹдкошкович[1], ѳедина Жидкович, Гриц Трохимович, Жданец Лукошкович, Тишко а Ѣско Самоилович, Марко Носович, перенемъши тых верхѹ помененых подданых ее млсти кнгни, панее моее, на дорозе ѹ гостинца, которыи идеть // з Ѹгринова до Буремла, ѹ врочища Березового Запусту, розбили, самых подданых кнгни ее млсти, пнее моее, ѡкрутне побили, поранили, покололи так, иж не вѣдаю, будут ли живы.

С Пашка сермягу новую чорную, за сорокъ грошеи куплєную, кожух барании новыи, за семдесат грошеи куплєныи, поас з ножами, за десать грошеи куплєныи, шапку, за пат грошеи куплєную, боты шкорни, за петнадцат грошеи куплєные, рукавицы вовнаные з скурою, за ѡсмъ грошеи куплєные, злупили, и к тому сани и два волы гнедых, за шесть копъ грошеи куплєные.

Ѹ Павлюка ѹ боярина сермягу чоръную новую, за полкопы ѡсмъ грошеи куплєную, кожух барании новыи, за семъдесат грошеи куплєныи, поас з ножами, за десет грошеи куплєныи, шапку, за пят грошеи купълєную, боты шкорни, за чотырнадцать грошеи куплєные, рукавицы вовнаные з скурою, за ѡсмъ грошеи куплєные, полкопы грошеи литовских готовых злупили, кона, шерстью вороного, за пят копъ грошеи куплєного.

Ѹ ѳедины Бѣлика сермягу бѣлую, за полкопы и семъ грошеи куплєную, кожух барании новыи, за семдесат грошеи куплєныи, поас з ножами, за десет грошеи купълєныи, шапку, за пат грошеи куплєную, боты шкорни, за чотырнадцат грошеи куплєные, рукавицы волнаные з скурою, за ѡсмъ грошеи куплєные, сверѣпа чалаа, за пят копъ грошеи куплєнаа.

К томѹ санеи трои ѡт тых же вышеи помененых людеи с тыми меноваными конми, по шести грошеи куплєные, хомутов два, по дванадцати грошеи куплєные,

[1] Слово правлено.

ѳздъ двѣ, по шєсти грошєи куплєныє, // вожокъ дратованых трои, по ѡсми пнзєи куплєныє, сокѣръ три, по дванадцать грошєи куплєныє, ѡтнали.

Которыє, дєи, подданыє єє млс. кнєгини, пнєє моє, тых вєрхѳ помєнєных подданых[1] єго млсти пна Прусиновского золочовских познали».

И просил врѧдникъ єє млсти кнгни Дмитровоє Буремъскоє Богдан Мотовило, абы то было записано.

А так ѭ тую жалобу и ѡповєданє єго до книг кгродских луцких записати казалъ. ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 21, арк. 29 зв.–30 зв.

№ 116

1580 р., січня 14. Володимир. – Скарга володимирського і берестейського єпископа Феодосія до володимирського ґродського уряду на князівну Катерину Чорторийську, піддані якої, звівши греблю перед церковними млинами, перешкодили їх роботі, та зізнання возного Михайла Голуба Сердятицького про огляд непрацюючих млинів і зруйнування за наказом отця Феодосія зведеної греблі

Того жъ мсца гєнвара ДІ [14] днѧ

Присылал на врад кгродскии володимєрскии до мєнє, Алєксандра Курцєвича, подстаростєг[о] володимєрского, вєлєбныи в Бозє єго млстъ ѡтец ѳєѡдосии, владыка володимєрскии и бєрестєискии, ѡповедаючи и жалуючи, ижъ дєи:

«Σє милост пни Василєваѧ Загоровскаѧ, кашталѧноваѧ браславскаѧ, кнєжна Катєрина Чорторыиског[о], нє дбаючи ѡ запис нєбожъчика малжонъка своєг[о] мнє даног[о], млыном своим нижъним, которыи єстъ нижєи млынов моих цєрковныхъ бєлобєрєзских, звлаща до кгрунту и бєрєгу моєг[о] ѳєдоровског[о] под ѡбовѧзками грєблю ѳсыпаным, ѡт часу нємалого дєръжачи водѳ [...]битнюю[2] ѳ млына своєг[о], мои млыны подтопила и шкодѳ великую ѳчинила. [...][3] звлаща в часє тєпєрєшнєм недостатокъ воды, кгдыжъ, дєи, всюды по сторонам млыны ѡт морозов великих стали, а пєрєд моими, дєи, млынами ѳвєрху вода мєрнаѧ, а внизѳ вєликаѧ, так ижъ кола лєдва ѡборочают, а ѡдно, дєи, коло затонуло стоитъ.

А врѧдничок, дєи, єє млсти пнєє Загоровскоє Троѧнъ, болшєи тым хотєчи млыны мои подтопити и ѳстановити, способивши собє грабара ѡ колконадцат грабарчиков и многих подданых пнєє своєє зобравши моцно кгвалътомъ, кром // вєдомости моєє, кгрунт мои ѳєдоровскии копаєт и ѡтмєл пєрєд потоком робочим подыимуєтъ и посыпуєт, заимуючи водѳ длѧ подтоплєнѧ млынов моих ку шкодє моєи».

И просил мєнє єго милост ѡтєц владыка, абых ему придал возног[о] на ѡбводєнє потопєнѧ млынов єго бєлобєрєзскихъ внизу и на застатє кгвалтовног[о] копанѧ кгрунту єго млсти ѳєдоровского.

ЊА єго млсти на то придавал возног[о] повєту Володимєрского пана Михаила Голуба Сєрдѧтицкого, которыи, тамъ бывшы и єг[о] ѡглєдивши, ку записанѭ до книг кгродских вызнал тыми словы, ижъ дєи:

[1] Слово написано над рядком.
[2] Текст пошкоджено.
[3] Текст пошкоджено.

«Дня сєгоднєшнєго, даты вышєи помєнєноє, за ѡказанєм служєбника владыки єг[о] милости Ѡникиа турыиского видєл єсми млыны єго млсти бєлобєрєзскиє знизѣ подтоплєны, в которых кола пєрєдниє лєдва ѡборочаютсиа, а ѡдно коло заднєє стоит затонуло. И то тєжъ ѡповєдал и ѡказовал, ижъ вєрхѣ тых млынов бєлобєрєзских досыт воды с потрєбѣ и знак тог[о] єстъ, кгды знизѣ бы нє подтоплєны, добрє бы мололи.

А потомъ заразомъ ѡтъ тых млынов бєлобєрєзскихъ самъ вжє владыка єго милост зо мною єхал на кгрунт имєнъиа єго млсти θєдоровицкии. И кгды приєхали єсмо до млына пнєє Загоровскоє, тамъ застали єсмо грабара на имиа Малоша и ѡколконадцат грабарчиков и нємало подданыхъ пнєє Загоровскоє, которыє кгрунт владыки єго млсти θєдоровскии копаютъ и на грєблю тачками точат и водѣ заимуютъ. Которых владыка єго млстъ пытал, хто бы то имъ росказал кгрунт єг[о] млсти копати и брати.

Ѡни повєдили, ижъ дєи: «Врядник панєє Загоровъскоє Троиан».

А так владыка єго млстъ мною тот кгвалт ѡповєдал и ѡног[о] грабара з грабарчиками и подданых пнєє Загоровскоє з кгрунту своєг[о] слугамъ своим зогнати и тым жє грабарчиком воды, чєрєз грєблю троха прорывши, пустити казал, кгдыжъ пєрєд тым млыном вєликостъ воды была. А тотъ грабар, причинаючи єє пєрид [потоком], водѣ заимал и ѡтмил вышєи посыпал.

А в тот [час] при мнє шлиахта была пан Тимоѳєи Чєрнєвскии а панъ Симон Лазовскии».

И просил мєнє єг[о] млст ѡтєц владыка, абых иа тоє ѡповєданє єго млсти и сознанє возног[о] до книг кгродских записати вєлєл.

Иа записати казал.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 13, арк. 4–4 зв.

№ 117

1580 р., січня 20. Володимир. – Свідчення возного Дем'яна Мокренського перед володимирським ґродським урядом про зізнання дівчинки-сироти Ганни Попівни, яка після захоплення Полоцька мешкала разом з полоцьким протопопом Марком Москвитином у дружини володимирського міщанина Василя Каплі

Tranzakcya oyca protopopy Połockiego w pewney sprawie Vasionie dzieweczki

Того ж мсца гєнвара К [20] дня

Пєрєдо мною, θєдором Курцєвичом, на тот час будучим на мєстцѣ єг[о] млсти кнзиа Алєксандра Курцевича, подстаростєг[о] володимєръског[о], в нєбытности єго ѳ Володимєри, ставши ѡчєвисто, возныи повєтѣ Володимєрского пан Дємянъ Мокрєнскии кѳ записанию до книг кгродскихъ вызнал ты ловы[1], ижъ дєи:

«Року тєпєрєшнєг[о] тисяча пиатсот ѡсмъдєсятог[о], мсца гєнвара девиатог[о] надъцат дня и маючи иа при собє шлиахту, пна Сємєна Лозовского а пна Мартина Ѳшєнского, за приданємъ врядовым былом на потрєбє ѡтца Марка Москвитина, протопопы полоцкого, тут в мєстє Володимєрскомъ в господє єго в дому пнєє

[1] Так в оригіналі. Має бути «тыми словы».

Василєвоє Каплиноє, мєщанки володимєрскоє. Ставил пєрєд нами тот Марко протопопъ дєвочку нєвєликую московку, приятєлку свою, имєнєм Ганну Поповну, котороє Ганны пытали єсмо:

«Коли ты, Ганно, по вынятю Полоцка там же в Полоцку яко сирота [при]шла до тог[о] Марка, протопопы, приятєля своєго, принєсла [...]ы[1] якиє рєчи з собою злото, сєрєбро або дєнги?»

И тая дєвочка Ганна Московка повидила:

«Коли, дєи, єсми, будучи єще в Полоцку, пришла к тому приятєлю своєму Марку протопопє, ино, дєи, єсми болшєи з собою маєтности нє принєсла до нєго, толко рубашок чотыри а ширинєкъ дєсєт, а яко золота, сєрєбра, дєнєг того-м до нєг[о] ничог[о] нє приносила, бо-м, дєи, тог[о] и нє мєла».

Кв тому тєж пытали єсмо тоєи дєвочки Ганны:

«Єст [ли] жє вжє якому члвку доброму пошлюбила в малжєнство и єстли вжє вєнчалася с ким?»

И она повєдила, иж дєи:

«Єщє єсми ни с ким нє вєнчалася и никому в малжєнство єсми нє пошлюбила».

Которое жъ я сознанє возного до книгъ кгродскихъ записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 13, арк. 6.

№ 118

1580 р., лютого 13. Луцьк. – Скарга Адама Рудавського до луцького ґродського уряду на Федору Гулевичівну, удову Павла Бранського, яка, давши письмову згоду вийти за нього заміж та встановивши дату і місце весілля, порушила свою обіцянку

Року АФП [1580] мсца ѳєврала ГІ [13] дня

Писал и присылал до мєнє, Андрѣя Кивєрєцкого, подстаростєго луцкого от єго млсти пна Алєксандра Жоравницкого, старосты, ключника и городничого луцкого, врожоны пан Адам Рудавскии, жалуючи и оповедаючи на пнюю Павловую Бранскую пни ѳедору Гулєвичовнв тыми словы, иж дєи:

«Часу нєдавно минулого пни Павловая Бранская з добрым росмыслом своимъ в дому в себє, нє будучи ни от кого примушона, алє по доброи воли своєи, з воли Божєє позволила и пошлюбила, дєи, мнѣ в стан свєтыи малъжєнскии быт жоною моєю, час и мѣстцє вєсєлю зложивши в року нинєшнємъ тисєча пятсотъ осмъдєсятомъ, мсца ѳєврала одиннадцатого дня в дворє дєржавы своєє Бранєх, нєотменнє постановила и записомъ слушнымъ, водлугъ обычаю права посполитого справєнымъ, и мнє, дєи, чєрєз нєє до рвкъ даныи, достаточнє постановила и варовала иначєи того нє чинить.

На которыи, дєи, то дєн и мєстцє, взвышъописаноє, конєчно постановила мнѣ с килкома приятелєи моихъ до Бран приєхат а прєрєчоноє малжєнъство кончить, а того постановєна своєго, такжє вмовы и часу ничим нє отменят и ни в чомъ нарушат нє мєла, мнѣ са описала и по достатку обовєзала. // Иж того часу и дня, взвышъпомєнєного, в Бранєх пилновати и ждати была повинъна и ничим

[1] Текст пошкоджено.

ѡмѣшкивать, такжє зволочать и ни жадными причинами ѡткладат и на иншии, деи, час и мєстцє перекладат нє мела и моцы мєти нє могла под зарѣками и нагорожєньємъ шкод на голоє рєчєньє слова в записє, деи, моємъ, ѡписаными, такъ, яко, деи, ѡ томъ всємъ в записє, мнѣ ѡт нєє даномъ, ширеи а достаточнеи ѡписано и доложоно єст.

Ино, деи, я, чинєчи досыт постановєню єє взвышъѡписаному, на день и мєстцє, чєрез нєє зложоноє, с килкома приятелеи дня ѡдиннадцатого мсца ѳєврала, яко в чєтвєргъ на маслєноu нєдели, приєхали єсмо до двора Брян. В которомъ дворє пнєє Павловоє Бранскоє нє застали єсмо и пыталємсє, деи, ѡ єє млст, гдє бы на тот часъ была а для чого бы водлугъ записѣ и постановєня своєго вєсєла назначоного нє пилновала, албо кому бы таковыхъ ѳортєлєвъ зо мною, чоловєкомъ ѣчтивымъ, ѣживала а рєчамъ, постановєнымъ водлугъ запису, досыт[1] чинит нє хотєла?

На што, деи, ѡни мнѣ ѡтповєдили, ижъ:

«Мы ничого ѡ томъ нє вѣдаємо, намъ ничого до того, толко то вєдаємъ ижъ, деи, пни наша, хот бы колко листовъ записовъ на сєбє дала, ѡна за тєбє ити нє хочет, алє ѣжє подобно[2] за инъшого хочеть. А вжє, деи, тоє с тыиден єстъ, якъ гдес поєхала».

Што, деи, я, всє возным и шляхтою ѡсвєтчивши, такжє и ѡколичнымъ суседомъ водлугъ права са ѡповєдавши, назад ни с чим з Брянъ ѡтехат мусел».

В чомъ собє жаль, шкоду, дєспєктъ и кривдѣ // нємалую панъ Адамъ Рудавскии, ѡт пнєє ѳєдоры Брянскоє быт мєнєчи, просилъ, абы то было записано.

А такъ я тоє ѡповеданє єго до книг кгродскихъ луцких записати казал.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 21, арк. 136–137.

№ 119

1580 р., лютого 16. Луцьк. — Скарга Івана Якововича зі Львова на Адама Милеєвського, урядника князя Юрія Збаразького, про пограбування його крамних речей, які він продавав у маєтку князя Збаразького Голоби

Року АФП [1580] мсца ѳєврала SI [16] дня

Пришодши на врад кгродскии в замокъ гсдрскии Луцкии до мєнє, Андрѣя Кивєрецкого, подстаростєго луцкого, ѡт его млсти пна Алєксандра Жоравницкого, старосты, ключника и городничого луцкого, Иван Яковович зо Львова жаловал и ѡповедал тыми словы, иж деи:

«Я, яко чоловѣкъ ѣбогии, маючи водлуг ѣбозства своєго // в тлумку и в кобелцє рєчеи крамъныхъ, то єсть перец, шаѳран, инбер, гвоздики, иглы и иншиє дробныє рєчи, ходил єсми тут на Волыню по селом тыє рѣчи продаючи.

То пакъ, кгды-м, деи, дня прошлого в патницу, мсца ѳєврала второгонадцат дня до Головбъ, имена его млсти кнза Юря Збаразского пришол, и тыє рѣчи свои крамныє продават был почал. Тогды, деи, врадникъ єго млсти кнза Збаразского головбъскии пан Адам Милєєвскии нѣт вѣдома для которое причины мєнє зшарпал и тыє рѣчи мои с кобелки и з с тлумка, которыє мєнє коштовали шест копъ

[1] Слово написано над рядком.

[2] Літеру «б» правлено.

грошєи литовских, а готовых грошєи шєст копъ литовских с калиты ѳ мєнє ѿтнѧл и бєзвинне пограбил».

И просил тотъ мєнованыи Иван Ѣковович, абы то было записано.

А так ѧ тоє ѡповєданє и жалобу єго до книг кгородских луцких записати казалъ. ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 21, арк. 162 зв.–163.

№ 120

1580 р., лютого 28. Володимир [1580 р., січня 3. Варшава]. — Універсал короля Стефана Баторія про затримання і покарання осіб різних станів, які порушують мир з сусідами на кордонах Речі Посполитої

Того ж мсца ѳєвралѧ КИ [28] днѧ

На врѧд кгродскии володимєрскии до мєнє, Алєксандра Курцє//вича, подстаростєго володимєрского, комо*р*никъ єго кролєвскоє млсти панъ Ѣкубъ Пруски*и* подал ми тот лист єго кролєвскоє млсти, которого слово ѿт слова до книг кгродских вписати єсми вєлєлъ и такъ сѧ в собє маєтъ:

«Стєѳан, з Божоє ласки корол полскии, вєлики*и* кнзъ литовъскии, руски*и*, пруски*и*, мазовєцкии, жомоитскии и сєдмикгродскии.

Всим вобєцъ и каждому зособна: старостам, подъстаростим, дєржавцомъ, кнжатомъ, пном и рыцєръскоѳ[о] стану людєм, на Вкраинє рускои, києвскои, волынскои, браславъскои мєшкаючим.

Ѳприимє вєрнє нам милыє!

Ѳчина[1] єст конституцєѧ на том тєпєрєшнєм соимє головномъ Варшавском ѿт ѳсих станов коронъных ѡколо каранѧ людєи своволных, которыє на пограничю, чинєнємъ ѳторчок у зємлю сусєд, прилєглых, пєрємєрє кгвалтити, розрывати звыкли. Ѳ которои конституцєи иж то доложоно єст, жє на чинєнє инквисициєи ѡколо таких людєи своволных посылати маєм. Тогды мы, прихилаючисѧ до тоѳ[о] в. м. всим росказуєм, абыстє сє в гамованю, лапанѧ и каранѧ людєи таковых своволных водлє наѳки тоє конституцєи ѡписаноє, заховали, [тоє] ѡд нас докладамы, жє гдє бы гултаи ѧкиє поиманы были, абы [п]ротивко им [субпєнис] водлє конституцєи поступєно было. А гдє бы старости которыи нашъ ѧкого шлѧхътича нєѡсєлоѳ[о] або тєж плєбєѳмъ ѡсєлого поимал, маєт єго до инѳормацєи нашоє затримати. Такжє тєж, гдє бы ѿт [...][2] которого або книжати, або тєж шлѧхтича былъ поиманъ шлѧхтичъ [ѧкии] нєѡсєлыи, маєт быти до котороѳ[о] близкоѳ[о] старости ншого ѡдосланыи, до наѳки аж ншоє хованыи, а нєма быт в томъ скваплівє бєзъ вєдомости // ншоє инквизициєи достаточноu поступовано, штобы до вєдомости пришлоu и на потом жадєн, абы причины нє мєл, вымовлаючисѧ нєвєдомостю ѧкою тыє рєчи.

Росказуємъ старостам ншим тот ѳнивєрсал на городъ до книг кгроду своєго ѳвести, а потом по повєту своєм ѡбъволат и в домы шлѧхетскиє, такжє до мєст и мєстєчок всих так нших, ѧкѡ и шлѧхетских розослат под ласкою ншою кролєвъскою».

[1] Так в оригіналі. Має бути «ѳчинєна».

[2] Текст пошкоджено.

Дан ѹ Варшавє дня трєтєго мсца стычня року Божо*г*[*о*] тисєча пѧт*сот* ѡсмъдєсѧто*г*[*о*], панованья ншого чєт*в*ертого на *в*ласнє росказан*є* короля єго млс*т*и.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 13, арк. 45а зв.–46 зв.

№ 121

1580 р., лютого 29. Луцьк [1580 р., січня 4. Варшава]. – Поборовий універсал Стефана Баторія 1580 року

Року тисєча пѧт*сот* ѡсмъдєсѧтого мсца ~~ѳ~~евраля Кѳ [29] дня

Принєсєнъ и поданъ мнѣ єстъ Анъдрѣю Кив*е*р*ец*ком*ѹ*, подъстаростєм*ѹ* луцъком*ѹ*, ѡ*т* его млс*т*и пна Алєксанъдра Жоравъницького, старосты, ключника и городъничого луцъкого, листъ *ѹ*нєв*е*рсалъ его королєвъское млс*т*и поборовы*и*, тєпєръ нєдавно на со*и*мє Варъшавъскомъ *ѹ*ѳалєны*и*, чєрєзъ коморъника єго королєвъское млс*т*и пна Ꙗкуба Пруского.

Ино ѧ тотъ *ѹ*нивєръсалъ, с польского письма на руское прєложити вєлѣвши, до книгъ дла въписованья принялъ, которы*и* такъ сѧ в собѣ маєть:

«*ѹ*нив*е*рсалъ поборовы*и* року Божого тисєча пѧт*сот* ѡсмъдєсѧтого.

Стєѳан, з Божєи ласки корол полски*и*, вєлики*и* кнѧз литов*с*ки*и*, руски*и*, пруски*и*, мазов*ец*ки*и*, жо*и*тъски*и* (!), києвски*и*, волын*с*ки*и*, и*ѳ*лант*с*ки*и* и сєдмикгрод*с*ки*и*.

Всѣмъ вобє*ц* и ко*ж*дому зособна, которого *ж* колвє стану, достоєнства и *ѹ*рядѹ так духовного, ꙗко и свє*т*ского, людѧм и иным всѣмъ подданымъ наши*м* мѣстъ и мѣстєчок, сєл и иных ѡсѣлости*и*, ꙗкими *ж* колвєк тытулы и прозвиски названы*м*и, в Корунє и во всѣхъ пан*с*твах нших мєшкаючих, которы*м* колвєк налєжи*т*, и до которых колвєк тєпєрєшнѧя со*и*мован *ѹ*хвала прии*д*ет, ѡзнаи*м*ена будє*т*.

Вдѧчнє и вєрнє нам милымъ ласку нш*ѹ* королєвск*ѹ*ю, вдѧчнє и вєрнє нам милыє и*ж*, зложивши со*и*м валны*и* корун*н*ы*и* въ Варшавє для попєртъя во*и*ны Моск*ов*ское, видѧчи в том вєликую Рєчи Посполито*и* потрєбу, такжє, абы краи Руские и Подол*с*киє ѡпатрєни мѣти могли, побо*р* по всє*и* Корунє, въ Вєликомъ кнѧзствє Литов*с*ком и пан*с*твах всѣхъ, до нє*и* налєжачихъ, за зєзволєнємъ всѣхъ стано*в* на ѡдин рок, толко вєдлє *ѹ*нивєрсалу, на прошлом со*и*мє ѹчинєного, с поправою, нижє*и* ѡписаною, ѳѳалѧмы и публикуємо. А то, нє *в*зрушаючи побору того и чопового, которы*и* в том року // выдаю*т* и вєдлє прошлого *ѹ*нивєрсалу выда*т* повин*н*и, абы ка*ж*ды*и* вєдлє того постановєня и ѳѳалы ку поратован*ю* Рєчи Посполитоє справ*ед*ливє выдавали так, ꙗко сє нижє*и* ѡписало.

Всѣ кмєти и ка*ж*ды*и* з них зособна так нши, ꙗко и подданых нших духов*н*ых и свє*т*ских ѡсобъ всѣхъ пан*с*твъ нших корун*н*ых, Вєликого кнѧзства Литов*с*кого, которы*и* собѣ албо паном своим ѡрут албо роботу ѡ*т*купую*т* ѹ тых жє пановъ своих, так в сєлах старода*в*ных, ꙗко и новоѡсажоных, нє вєдлє старых квитацы*и*, алє на то*т* рок толко с ка*ж*дого лану, зъ жєрєбъя, сладѹ, волоки, з осѣлых рѧлъ мают платити по грошє*и* пєтнадцати; с таковых жє ѡписаных рол кмєтє*и* ѡсѣлых зъ стороны дєсєти*н* по других пєтнадцєти грошє*и*, буд, гдє сут сноповыє дєсєтины албо мєшнє, спи, албо малдри, ꙗко вышє*и* ѡписано. А з дєсєти*н* и такє*ж* с тых спи мают то собѣ вытручат, а гдє пѣнє*ж*ныє дєсєтины сут, а нє вынєсли бы так вєлє, тєды кмєт своим доложити маєт так, и*ж*бы з роли и з дєсєтины сполна грошы*и*

тридцат дал; а где бы тєж десєтины сноповои ани пѣнєжнои, ани мєшнєкго (!) нє было, кмѣтъ повинєн сам дати споѵна грошєи тридцат. А въ Вєликом кнѧзствє Литоѵском, в Києѵскомъ и на Волыни, и индєи, где колвєк волок мѣроных нємаєшъ, ѡдно службы, с каждои службы ѡсѣлои по золотому ѡдному, а иж на инших службах бываєт по колко дымовъ, тєды два дымы на золотыи ѡдин складатиса маютъ, а где тєж службъ, ани волок нємаєшъ, ѡдно дымы, ꙗко бываєт на Подлѧшю, такжє по два дымы на золотыи ѡдин складатиса маютъ.

А в зємлѣ Галицкои, Подолском воєводствє, почавши ѡды Львова, нє з ланов, ани з волок, алє с каждого плуга каждыи маєт дати золотыи, илє их выходитъ на роботу. Жолтысы, воитовє, кнѧзєвє, тивоновє, путныє боꙗровє так нши кролєвскиє, ꙗко и дѣховных и свєтских и мєстских подданыє нши, каждыи платити маєт з волоки ѡднои по золотому[1] ѡдному, а хто бы жолтыса скупил, зъвлаща в кролєвских и доховных маєтностѧх, абы далъ ѡт каждого шолтыства по злотєму єднєму, выняѵши добра єздъных, с которых шолтысы николи до воины нє належат, а вшакжє и шълѧхєтскии[2] // шолтыс маєт дати з волоки золотыи ѡдин. Шлѧхтич каждыи, которыи подданых нє маєт, а своим плугом або ратаискимъ ѡрєт, будєт повинєн дати з волоки грошєи пєтнадцєт, а єсми мнєи ѡрєт, тєды водлуг можности дат маєт за рєкокгницыєю своєю, а где бы их много ѣв одномъ сєлѣ было, тєды всѣ през двох ѡрачовъ албо ѡгородников своих будут могли таковыи побор за рєкокгнитарми своими до поборцы ѡтослат.

В чом ѣсѣхъ напоминаємо, абы видѧчи на тот час так наглую и вєликую потрєбѣ Рєчи Посполитоє з болшєю хутю и пилностю, ѡднако сполєчнє до того сѧ прикладали, ꙗкобы справєдъливє, а ѡднако сполєчнє, ꙗко хто повинєн тот побор выдавати. А ѡт волоки каждои пустои и тыє зълаща[3], которыи бы до ѳолварку здавна, то єст перед тою конституцыєю нє прилончиль, алє єи дал с трєтизны албо с коптизны ѡрат, албо єи на иншии пожиток ѡберънул, из волок пашных, которых наимуют ѡландровє на пашу и иныє с таковых, каждыи будєт повинєн давати по грошєи десєти; ратає, каждыи з них, которыє скопчизны ѡрут, каждыи повинєн дати по золотому ѡдному с плѣга[4]. Сєла ловчиє, которыє на ловєхъ сєдѧт, и вшєлякиє иныє такжє з осѣлыхъ волок по грошєи тридцєти платити маютъ, а з волъных волокъ сами повинни єхати на воину, а на имꙗ стрєлцы. Сєла волоскиє повинни платити будут, ꙗко и в ынших сєлах з роль, єсли их маютъ, албо з дворища по грошєи тридцати, а которыи рул нє маютъ, тєды ѡт быдла, звлаща ѡд ста ѡвєцъ по грошєи двадцєти а ѡт десєти коров грошии двадцат. Загородники, которыи на ѡгородах сєдѧт, што з вымолоцку живут, платити маютъ по грошєи чтырохъ, загородники, которыи домки[5] маютъ и ѡгороды, а на чиншу без робот сут, ꙗкоеж колвєкъ ѡбыстє своє мають, по грошєи дванадцати платити маютъ. Коморники, што быдло маютъ, по грошєи ѡсми, а што быдла нє маютъ, по грошєи двох. Лозни, то єст гултѧи мущизна и нєвѣсты, которыє сѧ на службы дорочныє

[1] Літери «оло» правлено.
[2] Літеру «ъ» правлено.
[3] Так в оригіналі.
[4] Літеру «ѣ» правлено.
[5] Літеру «и» виправлено з літери «у».

нє наимуют, такжє дѹдары, скоморохи, каждыи ѿт сєбє по грошеи двадцєти и чотырох дати повинъни. Воит с присѧжники под присѧгою доизрєти мают, абы таковыє нє ѹхоронѧлисѧ побору того, а которыє на ѳлисє сут заразом и кгловы над Нокгатєм платити мають: // перекупъки [...][1] на сєлах по грошеи дванадцєти, рємєсники вшєлякиє в сєлах по грошеи чотырохъ, рыбытвы на сєлах по грошеи ѿсми, алє которыє роли мают, ѿсобно будут повинни платити з рулъ, корчъмары на сєлах, що роли мают, ровно з кмєтми ѿт рулъ платити будутъ вєдлуг вєлкости ролъ. Сєла нши ѹ панов дѹховныхъ и каждых инших, которыє сутъ на яких колвек послугах, а хот тєж чиншу нє платѧтъ и податков перед тым нє давали албо тєж десєтины нє плачовали, тот[2] податок ровно з другими кмєтми повинни платити. Сєла новоѿсажоныє и мѣстєчъка, которыє бы чотыри лѣта высєдили, такжє повинни платити тот податок ровно з дрѹгими сєлми и мѣстєчками; такжє маєт быт розѹмѧно и ѿ сєлах и мѣстєчках погорѣлых и звоєваныхъ ѿт чотырєх лѣтъ. Млынарє ѿт кол валных дєдичных, корєчных, лодных, вазныхъ, ѿт каждого по грошеи двадцєти и чтырєх, а ѿт дорочных колъ по грошеи дванадцєти; пилы, ѳолюшє, ступы ѿт каждого кола по грошеи пєтнадцєти, а ѿт вѣтрных млынов закупных по грошеи десєти так новых, яко и старыхъ, а ѿт дорочных по пяти. Млыны, которыє дєржавцы добръ нших кролєвских трєтюю мѣру выкупили длѧ пожитку, платити повинъни, яко иншыє млыны, так дєдичє[3], яко и дорочнє. Папѣръницы ѿт папєру по золотых дву, рудники ѿт каждого кола по золотых двох, а которыє ролю мают ѿсобно з рол, яко и иншиє платити будѹт. Дюгтярє, смолярє ѿт свого рємєства по грошеи дванадцєти, попелярє, смалцарє, которыє до спустовъ смолы палят, ѿт пєчи каждого по золотых два, и товарышы смолниковъ, рємєсники и товаришы з рємєслъ тых жє мистрєвъ, то єст вєнкглярє, дымарє, ковалѣ, кузницы, плокарє, такжє и при папєрниках такжє по грошеи дванадцєти, ѿт гут склѧных по золотых двох, а товарыши их по грошеи дванадцєти.

Митрополитовє, владыковє, архимандрытовє, гумєновє, попы всѣ рускиє, такжє и бискуповє ѹрмѧнскиє з осѣлых рол такжє давати маютъ по золотому, а которыє подданых и рол нє мают, толко // ѿт ѿбыстѧ своєго, котороє маєт при цєркви, по золотых двух, а протопопове по золотых чотырєхъ.

З мѣстъ и мѣстєчок тым способом побор выбиран быти маєтъ: мѣста и мѣстєчка так нши кролєвскиє, яко и подданых нших всѣхъ дѹховных и свєтскихъ, нє трояко, ани чворако, которых зовут дѹпла, вєдлє старого звычаю, нє заставуючи, ани сѧ боронячи жадными волностями с которои колвек причины, выдати до пришлого свѧта свѧтого Воицеха в том жє року нинєишимъ мают.

А въ Вєликом кнѧзствє Литовском вєдлє постановєнѧ соимику Волковыиского плачєнємъ шосов ѹхвала соиму нинєишого совито мѣста и мѣстєчка прикладатисѧ мают, то єст в мѣстах ѹпривилєєваных з домов рынковых, с каждого по грошеи шєстнадцати, ѿт ѹличных по грошеи ѿсми, а на пєредмѣстъю ѿт домов по грошеи чотырох, а в мѣстах и в мѣстєчках малых нєѹпривилєваных з домов

[1] Місце пропущено.

[2] На літерах «от» чорнильні плями.

[3] Слово правлено: другу літеру «д» виправлено з літери «ж», літеру «ч» з літери «д», літеру «є» з літер «ыє».

рынковых по грошеи шєсти, з уличных по грошеи чтырєх, а з нєндзных халупъ по два гроши. Вшакож, хто при домєωгород будєт мѣлъ, тот ωсобно ωт ωгорода дат повинєн будєтъ, в тых жє мѣстах и мѣстєчках мєщанє и прєдмєщанє, шолтысы и воитовє, которыє колвєк роли маютъ, з волок платити будѳт по тридцати грошеи, ωт рємєсников вшєлюаких в мѣстєх и в мѣстєчках и тыє, которыє сѫ до шосу прикладают, ωсобно ωт рємєсла вшєлюакого платити будѳт. Каждыи мистръ, то єст золотник, каждыи ωт рємєсла своєго по золотых двох, рєзник золотых два, пєкарє в мѣстєх головных по золотыхъ двох, а в мѣстєчках по грошеи пєтнадцєти, а въ сєлахъ по грошеи ωсми, барбєр, цырулик по золотых двух, абтєкар ωт абтєки по золотыхъ[1] трєх, прасол, которыи солю, купцы по золотому ωдному и иныє всѣ рємєсники. И в мєстєхъ кравец, которыи єдвабныє рєчи робит, швец, которыи кордъваном и саѳъяномъ робит, кушнєры, которыє вєликиє товары маютъ, повинни платити по золотых двох, а в мѣстєчках и в сєлах по половицы, яко вышеи стои, вєдлє важности рємєслъ и рємєсников, бѣлоскурницы и тыє, которыє замши выправуют, по чотырох золотыхъ // при вєликих мѣстєх, а чирвоныє кгарбарє по золотому ωдному, а то сє ѳсє на самыє мистры толко стєгатиса маєтъ.

Купцы ѳсѣ ωбчих народовъ, которыє в Корунє мєшкают, купецтвомъ гандлюют албо шаѳарми купцов постронных, а в Корунє сє бавят, и тых, которыє ωсѣлости, ани права мѣстъского нє маю, и тыє, которыє перед ѳнивєрсалом первшим року тисєча пятъсот сємдєсят ωсмого мѣстъского права и пасєсѣи нє мѣли, яκиє колвєк купли и товары маю во всѣхъ панствах ншихъ корунных, каждыи ωт ωсобы своеи платити будѳтъ повинни по золотых чотырох, ωпроч гостеи, которыи на ярмарки з куплями по инших потрєбах до Коруны приєждают[2], и кром купцов нших, в Корунє ωсѣлыхъ, тыє з особ своих и ωт купли, которыє до кролєвъства привозят, волны быти маю. Шотовє, которыи колвєк з опалками ходят, а возов нє маютъ, з особы своеи по золотому ωдному, а тыє, которыи возы и кони маю, ωт конеи[3] пълатити по золотых двох, а ωт товару ровно з дрѳгими будѳтъ. Коморники и коморнички в мѣстєхъ болшихъ по дванадцєти грошеи, а в мѣстєчках менших по шєсти грошеи, перєкупныє, перєкупки, лѣзни в мѣстєхъ больших, то єст гултаи мужчизна и нєвѣста по грошеи тридцєти, такжє наємницы[4] и слуги жидовскиє, а в малых мѣстєчках по грошеи пєтнадцєти.

А поборца маєт быти в том ωсторожныи, абы жаден с таковых под ничиим титуломъ волностю и ωбороною того податку нє ѳбєгал. Рострухары, што конми купчат, ωт ωсобы по золотых двохъ, податки ωт перєкупнєв и перєкупок, гултаєвъ, рємєсников, дѳдаровъ, и которыии бы был [...][5] ѳнивєрсалє, а наиден быти моз в мѣстє и в мѣстєчках, тот через ѳрад мѣстскии с пилностю и вѣрою выбиран быти маєтъ, а кгды єго ѳрад выбєретъ, повинєн тыє податки всѣ до свєтого Воитѣха до рук поборцы ωтдати за рєкокгнитарми и печатю мєстскою под вѣрою и присягою.

[1] Літери «ол» правлено.
[2] Так в оригіналі. Має бути «приєзджают».
[3] Слово правлено.
[4] Літеру «и» виправлено з літери «л».
[5] Місце пропущено.

Вшакоѫ побо*р*цы волно буде*т* вывѣдова*нє* того справѣ*д*ливого выбира*нꙗ* // чини*т*, чого му ѡни помочи повин*н*и вѣдлє зда*нꙗ* єго.

Кѹпцѣ ѕсѣх, которыє кол*в*єк за границы Коруны наше*и* воли подолскиє пожонѣ, маютъ давати ѡ*т* каѫдого вола на*д* цло погранічноє по дєсєти грош*еи*, а ѡ*т* воло*в* полских або мазов*ц*ких, такжє ꙗлови*ц*, ѡ*т* которых п*ѣт*надцє*т* грош*еи* на цлє бєру*т*, по грош*еи* пєти. При каѫдо*и* комори коруннымъ[1] ѡста*т*н*еи*, волы, которыє на коморы мазов*ц*киє ид*ѹ*т, такжє и вшєлꙗкиє купли з Литвы и панстъ[2] иных коруннych, абы старимы гости*н*цами, право*м* посполито*м* ѡписаными, ити были повинъни, а прєзыски ѡ нєвыда*нє* прошлого побору ѡ*т* воло*в*, кгды побо*р* буде*т* заплачоны*и*, касуємо и внивє*ч* ѡборочаємо.

Такъжє тє*ж* и ѡ*т* каждых иных товаро*в* полских, которыи с Полщи за границы вывозити буд*ѹ*т, на*д* цло а*л*бо мыто погранічноє, которыи дава*ю*т по три гроши, абы чє*т*вє*р*ты*и* гру*ш*[3] на то*т* ѡдно гро*ш* выбирали побо*р*цы, которое причине*нє* пода*т*ку на*д* чло и мыто звыча*и*нє нє з сєлницы, алє побо*р*цовє в Полщи выбирати мают, а ѡни з них, ꙗко з ы*н*ших поборо*в*, личбу повин*н*и чинити буд*ѹ*т.

Жидовє так в Короне, ꙗко въ Вєликом кнꙗзствє Литовском по полтора золотого, каѫды*и* ѡ*т* головы платити буд*ѹ*т повин*н*и, жа*д*ного зъгола нє вы*и*муючи, которое поголовноє волно будетъ пну под*к*анъцлѣрєму, порозѹмѣвшисє зъ шаѳа*р*ми щодо набо*л*шого пожитку, привєсти и до шаѳаро*в* ѡ*т*дати.

Чоповоє в мѣста*х* и в мѣстє*ч*кахъ таки*м* способо*м* ма*єт* быти выбирано и ѹ Вєлико*м* кнꙗзствє Литовскомъ в мѣста*х* и в мѣстє*ч*ка*х* королєвских, д*ѹ*ховных и свє*т*ских, нє ѡ*т* ко*р*ца, ани ѡ*т* чвє*р*тє*и*, ани ѡ*т* жа*д*нои мѣры солод*ѹ*, водлє звычаю давного, алє ѡ*т* бочо*к* ты*м* способо*м* чоповоє бы*т* ма*єт*, ꙗко бочка продавана буде*т* ѡ*т* каѫдого гроша, ꙗко гдє поставлєно и продавано буде*т*, по пѣнєзю ѡдному полъскому платити буд*ѹ*тъ повин*н*и. А єсли бы то*т* жє, што пиво вари*л*, то*ж* пиво ши*н*кова*л*, зособна ѡ*т* тоижъ кождои бочки взгладо*м* // ши*н*ку ѡ*т* гроша по пѣнєзю платити буде*т*, а єсли бы то*т* пивова*р* кому и*н*шому пиво прода*л*, то*т*, што єго купи*т* до мѣстєчо*к*, до сє*л*, ѡ*т* взꙗтъꙗ того пива ѡ*т* гроша по пѣнєзю платити будетъ. А то*т* пѣнꙗ*з* ѹ того пивовара, а нє ѹ того, що пиво купуетъ, побо*р*ца рєпетова*т* буде*т*, а то в добра*х* нших кролєвских и д*ѹ*ховных, которыє на со*и*ми того пода*т*ку нє ѹзборонꙗлисє.

А што сє дотычеть добръ шлꙗхетъских, тєды и*м* ѳолгу чиными, и*ж* ѡ*д* них ѡ*т* чотырєхъ шєлєго*в* пива ѡди*н* пѣнꙗ*з* выбиранъ буде*т*, з мєлъцѹховъ, де*р*жавцы добръ нших д*ѹ*ховных, шлꙗхе*т*ских, що на ши*н*къ пиво чинитъ дава*ю*т, каѫды*и* корчъма*р* ма*єт* давати ѡ*т* бочки вышин*к*ованои гро*ш* ѡдинъ. А и*ж* сє наи*д*ѹ*ю*т нѣкоторыи зъ стану шлꙗхе*т*ского, нѣкоторыи тє*ж* старо*с*товє, которыи в мѣстє*х* нших кролєвскихъ и д*ѹ*ховных домы мают, а пива на вышинкъ варать, таковыи тому *ж* подлєчи мают и таковоє чоповоє плати*т*и буду*т*, ꙗко и и*н*шиє мєщанє, корчъмары а*л*бо пивоваровє, которы[ε] и на сєла*х* пиво вара*т*. Понєва*ж* тыє ши*н*куют и и*н*де*и* продаваю*т*, таковыє ѡ*т* каѫдого гроша в сєла*х* нших и д*ѹ*ховных, а *в* шлꙗхе*т*ских ѡ*т* чотырохъ шєлєго*в* по пѣнєзю ѡдному су*т* повин*н*и. Солодо*в*ники, которыи

[1] Так в оригіналі. Має бути «коруннои».
[2] Так в оригіналі. Має бути «панствъ».
[3] Так в оригіналі. Має бути «гро*ш*».

солоды робꙗт, а пива нє варꙗт, ѡт рємєсла своєго до року повинни дати по золотыхъ двохъ. Ѡт пєрєвозного пива на имє кгданского, свидницкого, кглокговского, ѡт каждого ахтєлꙗ, которыи привєзєт до Коруны и до Вєликого кнꙗзства Литовского, маєт дати грошеи пєтънадцєт, а ѡт ѳасы грошеи тридцєтъ. Ѡт палєнꙗ горѣлки и банеи, котла в мѣстєх и в мѣстєчках каждыи повинєн платити по двадцєти грошеи и чтырєхъ, а на сєлах по дванадцєти грошеи, а ѡт шинку то иж горѣлъки в мѣстєх и в мѣстєчках ѡт каждои кварты по квартникѹ, а въ Вєликом кнꙗзствє Литовъском ѡт шинкованꙗ горѣлки ѡт каждои кварты по два пнзи бѣлых, чемѹ арєндарє горѣлъки вшєсдеи маю т.

Вина вшитки, абы иншими дорогами нє шли, ѡдно тыми на Ꞗаслиска, на Дѹклє, на Рымꙗнов, Сондечъ, Бєч, Новыи Торгъ, Кросно, Самбор, Лєско, Стрии и чого маю т пєрєстєрєгать старостовє, цєлник коронныи и ѹрꙗды мѣстъскиє. // А хто бы сꙗ важил иншими дорогами вина вєнкгєрскиє с тыхтам краєвъ до Коруны[1] вєзти[2] албо провадити, прєто ѡт каждого такового пулкуѳка маєтъ платити на складє тотъ, што єдно Коруны привєзєт по двух золотыхъ, а тот, которыи єє купит до мѣста албо до мѣстєчъка, на шинкъ зложит, будєт повинєнъ дати зособна по двох золотых. Такжє малмазѣꙗ, мѹшкатєла на Камєнєц и на Снꙗтин проважона быти маєт. А так на тых мєстцах ѡт того каждыи платити до побор цы будетъ повинєнъ, жадного нє выимуючи, ѡт каждои куѳы того питꙗ по золотых чотырох, а нє болъшеи.

А иж ѡсобливых побор цов длꙗ пилнєишого и раднѣишого выбиранꙗ до того потрєба, тєды назначамы до вина, ꙗко сє вышеи ѡписало, ѹрожоно[го] Киликана Дробоєвского, а до малмазѣи на Камєнєцъ и на Снꙗтин ѹрожоного Прокопа Рашка, судю галицкого, а въ Вєликом кнꙗзствє Литовском побор цы того доизрєти маю т. А тыє побор цы ѡт таковых вин и малмазѣи и мушкатєл, которыє колвєк на тє мєстца приволꙗт, и ѹрꙗд мѣстъскии под вѣрою и присꙗгою побор цы рєкокгницыю выдат маю т такового взꙗтꙗ побору справєдливє там жє на тых мѣстъцах. Хто ж колвєк заплатит, возмєт кунстытуцыю ѡт побор цы и писара цєлного, с которою, кгды до Кракова албо на иншєє каждоє мѣстъцє приєдєт, а побор цы мѣстца ѡного ѹкажє, юж ѡтъ такового вина платити нє будєт повинєн, алє єсли такои кунстытуцыи нє ѹкажє, так в Краковє, ꙗко и на инших мѣстцах, гдє мєстцє ѡписанє, тыхъ складов минул, тєды тым способом вина тратит, которого на нас половица и на цєлника с побор ца половица ити маєт. Вина: єдимбурскє, раковскє, мѹравскє, ирынскє, иж вшєлꙗкє идѹт до Малои и Вєликоє Полски, томѹ пєвни склад быти нє может. На коморах цєлных побор ца при писару цєлным и ѹрꙗдє мѣстъцком выбирати будєт ѡт каждого вєдра, котороє маєт мѣти ѡсмъдесꙗт кварть, ѡт моравского, ирынъского по грошеи шєсти, а ѡт єдимбор ского ѡт каждого вєдра, котораꙗ (!) маєт кварть сто и чтыри, грошеи // десєт, ѡт вина кгубинского, крошинского и ѡт иншого ѡт каждого дрєлинка по грошеи двадцєтъ чотырох[3], а ѡт роского[4] вина барила по грошеи шєстнадцєти. Вина, которыє морєм приходꙗт: ѳранцѹзкиє,

[1] Літеру «ы» правлено.
[2] Літеру «є» правлено.
[3] Перші дві літери слова правлено.
[4] Літеру «р» виправлено з літери «в».

влоскиє, гишпанскиє, пинолы, алєканты, рывѹлы, сєкимондры, ѡзоє, канары и иныє, которыє кгды до мѣста албо мѣстєчка привозѭт, ѡт каждыи барилы платити маютъ по грошеи двадцєти и чотырох, чого поборца и ѵрядъ мѣстъскии вѣрънє доизрєтъ будѹт повинни. Ѡт бочки каждыи[1] мєдѹ розсычоного, в которои бы были три барилы питого, ѡт каждои по грошєи дванадцєти, а ѡт пулбочки барилы по грошєи шєсти вєдлуг важности, ѡт мєдов старых совито каждыи маєт дати ѡт бочки по грошєи двадцєти и чотырохъ, а ѡт барила албо[2] пулбочки по грошєи дванадцєти, такжє ѡт троинику, кєрстранку, малиннику, каждыи ѭко ѡт старого мєдѹ платити будєт повинєн.

А жєбы то справєдливє доходило, поборца в каждым воєводствє будєт повинєн по взѭтю внивєрсалу поборового, ѡбєхати мѣста ѵсѣ и мѣстєчка ѡного воєводства албо зємлѣ, а так з рады мѣстскоє албо с посполитого чоловѣка ѡдного ѡбрати, которыи прєз нєго и чєрєз радѹ маєт быти присѭгою ѡбвѭзаныи, жє того податку чопового пилнє и вєрнє доглєдати и выбирати будєтъ водлуг того ѵнивєрсалу, до которого с кади мєрскоє маєтъ быти ѡдин придаван, абы тым болшаѭ вєра была и пилностъ, щого сѭ ѵрядъ мѣстъскии вымовлѭти и за тою ѵѣалою будєт повинєн. А пѣнєзи выбраныє на квартал поборцы ѡтдавати за достаточъным списаным рєєстру каждого и шинкованѭ запєчатованємъ пєчатю мѣстъскою под виною сто гривєн. Тот жє поборца в сєлах нших кролєвских и дѹховъных маєт постановити с корчмарми з вѣдомостю панов самых, старостов и ѵрядников, ѭко бы с того чопового тот побор доходил справєдливє, а гдє бы сѭ то показати могло, зєбы в том нєбачнє ѭких ѡортєлєв ѵимуючи, тои соимовои[3] ѵѣалє ѵживати, хто мѣлъ таковыи, виною двоѭко чотырнадцєт гривєнъ // маєт быти каран, ѡ ктурую маєт мѣти завитыи ѡстатниі рок пєрєд старостою за дєлатѧ[4] поборцовою, познани будѹчи. А з сєлъ шлѭхєтских пановє сєл ѡных албо их ѵрядники маютъ побор чоповыи ѡтсылати до поборцы прєз корчъмары свои з лы ты, ѡзнаимуючими, зарукою и пєчатю своєю, ѡповєдаючи, ѭко вєлє чопового, азє зѹполнє а справєдливє ѡтсылаютъ. А єсли бы сє тєж, которыи ѵпорнє хотѣли ѭкими волностѭми боронити, таковыи ку заплатє примушєни ѵряднє быти маютъ и листы жадьными противко тому боронитсє нє маютъ.

Шипровє ѡт збожѭ и ѡт товаров лєсных так платити маєт. ѴсѢ, которыє збожє водою пущаютъ до Кгданска, Слбонкга, Кролєвца, Рыкги и индє на всѣ мѣстъца портовє платити повинни так: ѡт пшєницы, жита, єчмєня, ѡвса, муки, ѭгол и вшєлѭкиє живности ѡт каждого лашту по грошеи тридцєти, а в Великом кнѭзствє Литовском при цлє новопостановєным, цла старого по грошу ѡдному ѡт бочки каждои. Литовскиє купцы из тых мѣстъ, где волности ѡт старых цєл маютъ, на так кгвалтовную потрєбу платити повинни будѹтъ, вынѭвши в тымъ вшєлѭкиє збожѭ ѵрожаю шлѭхєтского, которыє ѡт того волны быти маютъ. Вшакжє таковым ѡбычаєм, жє слуга каждого шлѭхтича, ѭкого колвєк стану, достатєчную присѭгу ѵчинити маєт, жє тоє збожє нєпєрєкупноє, алє власного ѵрожаю пна єго, а то маєт быти на мєстцах звыклых, до того ѡбраных.

[1] Літеру «и» виправлено з літери «а».
[2] Слово правлено.
[3] На літері «и» чорнильна пляма.
[4] Літеру «ą» передано в польському написанні.

Ѡт товаров лєсных з добръ наших кролєвъских, гдє старостовє попєлы и товары лєсныє справуют накладомъ своимъ, а на свои властныи пожиток ѡт лашту попелу по грошєи тридцєти, ѡт смолы грошєи двадцєтъ и чтыри, ѡт ста клєпєкъ грошєи тридцєтъ, ѡт ста вашилєк кгрошєи тридцєт, ѡт ста пипелєк грошєи тридцєт, ѡт ста ванчоса грошєи двадцєт и чтыри, ѡт копы чємбровины грошєи тридцєт, ѡт лшту каждого по грошєи пєтнадцєти, ѡт ста балов грошєи двадцєтъ и пятъ, ѡт копы тєртиц по грошєи дєсєти. Вшакож, гдє товары лєсныє в добрах ншихъ, ку пожитку скарбу ншого были бы роблєны и спущоны, // ѡт таковых товаров чло жадноє нє маєт быти плачоно. Шипровє ѡт каждои власнои шкуты, ѡкром шлхаєтских, которыє ѡдно наимуют, зъ шѳохту платити маютъ на рок по золотых шєсти, ротмани, выслни ѡт ѡсоб по золотому ѡдному, ѡд дѯбасъ по три золотыє монєты, ѡд лихтана по золотых двох, то маютъ выбирати [...][1] над Ноκгатємъ ѯрожоныи Крыштоѳъ Карзницкии, которыи в Олбонкгу маєт мѣти свого суцъколєнтора[2], такжє на коморах литовских в Рєстю поборца Адам Поцєи, судя брєстєнскии, а въ Юръборку поборца ѳранцъ Кградовскии. А єсли бы сє, хто таковыи налѣзлъ, которыи бы тыє вышєи мєнованыє поборы водныє арєнъдовати хотѣлъ, то волно бытти маєт шаѳарови вєлкгополскому з вѣдомостю ншєю ку пожитку лєпшому Рєчи Посполитоє на тот рок тєпєрєшнии и на дрѯгии арєндовати, такжє и в Вєликом кнлзствє Литовском, толко нє жидом з вѣдомостю шаѳара. Такжє и чоповє, абы поборцом арєндовати было волно.

Ѡт каждои бочки сєлєдцовъ в прєкупнє по грошєи шєсти, ѡтъ бочки доршу и стоквишу по грошєи двох, ѡт бочки лвовскихъ щук по грошєи дванадцєти, ѡт бочки рыб прускихъ и кролєвєцкихъ по грошєи шєсти, ѡт бочки ѯгоричов по грошєи дванадцєти, ѡт вызины мазы по золотых двохъ, ѡт бочки ѡсєтрины по грошєи дєсєти, ѡт сухих рыб вєликих ста по грошєи пєти, ѡт лососа сухого по грошу ѡдному, ѡт ѡсєтра вялого по грошу ѡдному, ѡт троски, ѯюнов по грошу ѡдномѯ.

Ѡвчарє, ѡсєпни, панстови, ѳалєчни и инныє, абы дали ѡт дєсєти своих ѡвєц по грошєи два и ѡт тыхъ, що є в наимє маю. Тыє, которыє маю пнзи лєжачиє а на интєрєсє их дават, абы каждыи ѡт ста золотых дал золотых два. А наимятыє, которыє маєтности свои продавши, в мѣстєх мєшкаю, вшакжє абы абы[3] нє брал жаден[4] ѡт ста ѡдно золотых ѡсмъ.

А ѡсобливє ижс[5] // въ Вєликом кнлзствє Литовском на сєимику Волковыискомъ в року тисєча пятсот сємдєсят сємого податок пєвныи на потрєбу Рєчи Посполитоє постановєныи и ѯхвалєныи, которыє ѡдни выдаю и выдали, а дрѯгиє до того часу нє выдали, в чом сє вєликоє ѡмєшканъє Рєчи Посполитои дѣтъ, и на сєимику Волковыиском єстъ постановлєно: хто бы до свята святого Михала в року тисєча пятсот сємдєсят сємом прошлого податку нє выдал, тогды совито платити был бы повинєн, чого ижс вєлє их нє ѯчинило. Прєто, абы сє тому постановлєню досыт стало, водлє тоижъ ѯхвалы Волковыиское, ѯзычаючи єщє часу, до того ѡстатнии

[1] Місце пропущено.
[2] Так в оригіналі. Має бути «суцъколєктора».
[3] Повтор в оригіналі.
[4] Літеру «ж» виправлено з літери «з».
[5] На літері «жс» чорнильна пляма.

час до выдаванъıа тых податков, такжє з добръ наших волных доживотъных и заставных, ıакож и ѳсѣхъ добъ[1] дѳховных и свєтскихъ на свıатого Воитѣха в року тєразнєишим, тисєча пıатсот ѡсмъдесıатом, пришлы постановлıаємо. А хто бы з добръ нших так духовных, ıако и свєтских, того податку до свıатого Воитєха нє выдал, затриманє поборы, тогды ѳжє зъ совитостıю платити будєтъ повинєн, а єсли бы надалєи до свıатого Воитєха в року тєпєрєшнєм, тисєча пıатсот ѡсмъдесıатом, тыхъ податков нє выдал, тогды на добрах такового каждого староста ѡного повѣту, ѡткул сє то нє выдало, сполєчнє с поборцею ѡтправити и въ имєнıа сє ѳвєзати до скутєчнои заплаты зъ совитостıю ѡного податку, до старостов и дєржавєц нших то привєрнути и дєржати маєт. Такжє старостовє и дєржавцы нши, где бы тым жє способом пєрєд свєтым Воитѣхом, близко пришлы, тых податков з добръ наших нє выдали и до скарбу нє заплатили, таковыи каждыи мандатом ншим пєрєд нас маєт быти позванъ, а где бы, пєрєд нами станувши, зъ скарбу квиту достаточного нє ѳказал, тогды южъ дваıакою совитостıю з добръ своихъ платити повинєн будєт. Тот жє // тєж варунок и тот поступок маєт быти захован ѳ вытєганю рєиструъ податков двох, на прошломъ соимє Варшавском ѳхвалєных, и того податку нового, на тым сє соимє постановлєного.

Варунок выбираıа поборов: поборцовє ѳсѣ, такъжє их суцолєкторовє[2] будѳт повинъни присєгнути в повѣтє на [...][3] пєрвших по принєсєню ѳнивєрсалу пєрєд ѳрıадом и шлıахтою, которыє тамъ на тот час будутъ, в тую роту под вѣрою и сумнєнєм пилнє, справєдливє, никому нє ѳолкгуючи, тот побор выбирати и вцѣлє, ничого собѣ нє привлащаючи, ıако нижеи ѡписано, ѡтдавати будѳтъ повинни заразом по ѡтбираню до шаѳаров, нижеи ѡписаных, тым ѡбычаєм[4], жє тот, що будєт ѡтдаван, маєт дати албо послати рєкокгицыю[5] тому то поборцы внє того податку з рул ѳсєго и маєтности своеи, ѡповєдаючи ѳсє, ıак много ѡт чого ѡтдал, и таковую рєкокгыцыю[6] на справєдливоє ѡтданє чопового побору, ıако вышеи ѡбмєнованого, чєрєз корчъмара, а на ланового чєрєз сєбє албо слугу своєго зоставити маєтъ. А гдє бы хто поборов нє выдал, тогды такового поборца до ѳрıадѳ замкового, где подлєг, повинєн дєѳєровати и ѡного ѡжаловати, и ѡного виною чотырнадцат гривєнъ на томъ жє року, которыи маєт быти завитыи, виновати и до ѡтданıа поборов вцѣлє правом примусити. Такжє тєж, где бы з добръ нших кролєвскихъ староста албо дєржавца такъ в Корунє, ıако и в Великомъ кнıазствє Литовскомъ, податку нє ѡтдал, таковыи жє вину, ıако и шлıахтич, подълєчи маєт, ѡ що ѡт поборцы до блиижшого, которого колъвєк прилєгло, городѳ маєт быти позван.

А староста кажъдыи судови повинєн будєт [...][7] пилнє чинити на тыхъ ѳсѣхъ, задєѳєрованым поборцы албо поборцов, под виною сто гривєн, ѡ которую, ѡт кого ж колвєк позваныи, на пєршом року, ıако на завитомъ, повинєн будєт рєспондовати

[1] Так в оригіналі. Має бути «добръ».
[2] Так в оригіналі. Має бути «суцъколєкторовє».
[3] Місце пропущено.
[4] Літеру «ч» правлено.
[5] Так в оригіналі. Має бути «рєкогницыю».
[6] Так в оригіналі. Має бути «рєкогницыю».
[7] Місце пропущено.

65. Стефан Баторій (1533–1586), король польський і великий князь литовський. Портрет роботи Войцеха Стефановича

66. Князь Костянтин Іванович Острозький. Уявний портрет XVIII ст.: Білоцерківський краєзнавчий музей

67. Князь Януш Васильович Острозький (1554–1620).
Портрет XVI ст. в копії XIX ст.

68. Князь Олександр Васильович Острозький (1570–1603).
Портрет XVII ст. в копії XIX ст.

и тую винѹ, ѡт суду нє ѡтстѹпѹючи[1], ѡтложити. А гдє бы тєж сам старо̀ста судови нє выдал албо [...][2] над ин̀шими нє чинилъ // до нєдѣлъ дєсєти, тєды єго будєт волно побо̀рцы до ин̀шого ближ̀шого городѹ на ѡтправу подати. А гдє бы хто ѡтдал поборъ, вєдлє рєкогнитии[3] своєи албо ѹрядника своєго, таковыи жадєн нє можє, ани маєт быти позван ѡт побо̀рцы, албо тєж, гдє бы побо̀рца кого нєслушнє ѡскаржил албо нєправнє подал до ѹрядѹ, а ѡн бы побо̀р ѡтдал вєдлє рєкогницыи[4], а квит ѹказал побо̀рчинъ ѹрядовыи, над таковым ѹряд єксєкуцыи чинити нє маєт и ѡвшєм маєт єго волным ѹчинити бєз плачєнꙗ памєтного, а побо̀рца таковыи ѡ нєслушнє до ѹрядѹ поданє маєт бы̀ти каран виною совитою чотырнадъцати гривєнъ, ѡ що там жє пєрєд тым ѹрядом конєчнє повинєнъ будєт ѡтповєдати, нє выимуючиса ничим ѡт права, и там маєт быти на ним поступо̀к права аж до конєчноє ѡтправы [...][5].

А иж̀ побо̀рцовє так двулєтныє, ѡдны нє чинили личбы достатєчнє, дрѹгиє нєрыхло сє зъєхали, дрѹгиє нє приєхали, а дрѹдзи тєж рєтєн и рєст нє ѡтдали, тогды повинъни будѹть на близкопришлых роцех зємских албо кгро̀дских албо [...][6], которыє з нихъ пєрвеи по публикованю того ѹнивєрсалу въ своеи повисти пєрєд дыкгнитарми, воєводою албо кашталꙗном, такжє ѹрядники зємскими, кгро̀дскими и шлꙗхтою, которыє сꙗ на тотъ час зъєдѹть, личбу побо̀рства своєго ѹчинити, з которого єднак на близъкопришлыи соимъ ставитъсє будѹт повинни, а то по̀д виною, вышеи на побо̀рцѹ ѹчинєную.

Побо̀рцы до выбиранꙗ поборовъ назначєни въ воєво̀дствах: Краковъским ѹрожоныи Пєтръ Стала, судꙗ зато̀рскии, що и в Познанским ѹрожоныи (!), Вилєнъским ѹрожоныи Малхєр Пєндъкович, в Лидским повѣтє ѹрожоныи Андреи Долкгєртъ, в Осмꙗнском ѹрожоныи Станислав ѳурсъ Авкгуштынович, а Браславским ѹрожоныи Богушъ Копєць, въ Вилкомєрским кнꙗз Юркги Масалскии, в Сондомєрском повѣтомъ Судомєрского, Выслиц̀кого и Пилзнєнского ѹрожоныи Андреи ЊАкубовскии, Радомского, Ѡпочиⷩского [...][7] и Стєнжиского ѹрожоныи Дзєржекъ Стрєнбош, // в Калиским ѹрожоныи (!), в Троц̀ком ѹрожоныи ЊАн Кгудзꙗнскии, писа̀р зємлѣ Троц̀кое, а повѣту Кгродзиⷩского ѳедо̀р Масалскии, тот жє и ѡт товаровъ лєсныхъ брати маєт, в Ковни ѹрожоныи ѳранцъ Кградовъскии, въ Вупицє ѹрожии[8] Алєксандро Злоц̀кии, в Сєрац̀комъ ѹрожоныи ѳранцышок Масловскии, писа̀р жє (!) Масловскии (!) мє (!) Вєлунскии[9], Вєлунского и Ѡсрошовского повѣту ѹрожоныи Пєтръ Лончиц̀кии, ѹрожоныи Воитєх Крыковскии, в зємълѣ Жомоитскои ѹрожоныи Воитєх Билєвич, в Бєрєстском ѹрожоныи ЊАн Трєбуховскии, в Києвском ѹрожоныи Мацеи Ѕзєрскии, в Новлоцлавскомъ ѹрожоныи Миколаи Рожинскии, в Добрынском ѹрожоныи Андриꙗн

[1] Слово правлено.
[2] Місце пропущено.
[3] Так в оригіналі. Має бути «рєкогницыи».
[4] Так в оригіналі. Має бути «рєкогницыи».
[5] Місце пропущено.
[6] Місце пропущено.
[7] Місце пропущено.
[8] Так в оригіналі. Має бути «ѹрожоныи».
[9] Так в оригіналі.

Хєлминскии[1], в Руском, Лъвовском, Галицким зємлиам[2] вроженыи Прокоп Рашко, Прємысского, Саноцкого вроженыи Килиан Дрогоєвскии, Холмъского вроженыи Ѣан Сарницкии, Волхинскомъ[3] вроженыи (!), Адам Боговитин, подкомории крємианєцкии, Подолскимъ вроженыи Жикгмунтъ Блазовскии, Любелском вроженыи Собостианъ[4] Стоєнскии, Полоцком вроженыи Ѣан Рожицкии, Белским вроженыи Павєл Рудовъскии, Новогородским вроженыи князь Срии Масальскии, въ Волковыискомъ повѣтє вроженыи Иван Вєнкгликъ, Плоцком вроженыи Томаш Добръскии, въ Витєбъском вроженыи Анъдрѣи Ѡшиповскии, Ѡршанъского повѣту вроженыи Анъдрѣи Воропаи, писар земскии. Мазовецкихъ зємлъ: Цєрскыи[5] вроженыи Петръ Ѡдриволскии, Варшавским вроженыи Ѳлориан Завиша, Вышкогродъскимъ вроженыи [...][6] Заборовскии, подсудокъ земскии, Закрошимскии вроженыи Ѣакуб Келпинскии, Цехановскии вроженыи Ѣанъ Карновскии, хоружии цехановъскии, Ломзенскии вроженыи Ѣан Вєрбицкии, Розанскии вроженыи Анъдрѣи Пониковскии, Нурское зємлѣ вроженыи Станислав Кгорскии, Ливъскии вроженыи Адам Ѣаблонскии, Виски вроженыи Павєл Кошаковскии. А тыє всѣ поборцовє воєводства Мазовецкого Брык Вышинскии (!) будѳт мѣти салариа сто гривєн. В Подлиаском, повѣту Белского, вроженыи Бенашъ Ѣал (!) Дрохицкого, Мелницкого вроженыи Ѣанъ Кгротъ, Равъским вроженыи (!), Брестъским Литовским вроженыи Адам Пацеи, судя земскии, а Пинского повѣту вроженыи ѳалъко Гречина, Хєлъмєнсъком[7] вроженыи (!), Мъстиславским // вроженыи Богдан Сєлицъкии, Малборским вроженыи (!), Браславским вроженыи (!), Поморским вроженыи (!), Мєнским вроженыи Жыкгмонт Сологубъ, повѣту Мозєрского вроженыи Васил Коршакъ, хоружии, Рєчицкого вроженыи Анъдрѣи Халєцкии.

Поборъца воєводства Краковъского, маєтъ того пилнє доиздрєт, абы во всѣх повєстиах[8] воєводства Краковского жаденъ повѣтъ, ани мѣсто нє блєгло ѡт поратованиа Рєчи Посполитои, алє абы всѣ повѣты воєводъства того Краковъского Прошовши (!) Ксєнски, Лєловски, Списки, [...][9] Бецки, такжє княжство Ѡсвєнцимскє, Заторскє достатєчнє тот податок выдали, а тым къшталтом и всѣхъ иных воєводствъ поборцы заховатися маютъ.

Скарбъ маєт дати поборцє до воєвостъ[10], которых тут на соимє нє мєновано, шаѳарє поборшов (!), вышєи прєрєчєных, назначєни сутъ: въ Вєликои Полщи до воєводства Познанского, Калиского, Сєрадского, зємлѣ Вєлунскєи, Лєнчицкого, Брєского, Иновлоцславского, зємлѣ Добрынское вроженыи Раѳалъ[11] Лещинскии; Плоцкого, Мазовецкого, Подлиаского, Равъского вроженыи Станиславъ

[1] Літеру «*Х*» правлено.
[2] Так в оригіналі. Має бути «*зємлиах*».
[3] Так в оригіналі. Має бути «*Волынскомъ*».
[4] Так в оригіналі.
[5] Так в оригіналі. Має бути «*Чєрскыи*».
[6] Місце пропущено.
[7] Слово правлено.
[8] Так в оригіналі. Має бути «*повєтах*».
[9] Місце пропущено.
[10] Так в оригіналі. Має бути «*воєводствъ*».
[11] Літеру «л» правлено.

Радзимин*ск*и*и*, староста ливски*и*; въ Малои Полщи до воєводствъ Краков*ск*ого, Судомир*ск*ого, Любєцкого ѳрожоны*и* Анъдрєи Кголуховъски*и*, подкомори*и* судомир*ск*и*и*, Пєтръ Ѡлєшниц*к*и*и*, Станислав Гнєвошъ водлє старого ѳнивєрсалу. В нєбыт*н*ости пна Кголуховъского тыє два дрѳгиє маю*т* мѣти зѳполноє справован*є* тоє справы[1] шаѳар*ск*оє, маю*т* пнзи ѡт*б*ирати и ѡт*с*ылати. До Києв*ск*ого, Рус*к*ого, Волхинъского[2], Подол*ск*ого, Браслав*ск*ого ѳрожоны*и* Станислав Дрогоєв*ск*и*и*, кашталян прємыс*ск*и*и*. Въ Вєлик*о*м кнѧзствє Литов*ск*омъ до всѣхъ воєвод*с*тъв вєлмож*н*ы*и* и ѳрожоны*и* Лаврѣнъ Воина, подскарби*и* зємски*и* Вєликого кнѧзства Литов*ск*ого, староста пин*ск*и*и*, кнѧз Лукаш Свєр*ск*и*и*, маршалок, Станислав Нарушович, тивонъ вилєн*ск*и*и*. А иж єст тєж над ѳхвалу соиму тєразни*и*шого мы то з ѳхвалы всѣхъ станов Вєлико*г*[*о*] кнѧзства Литов*ск*ого, которє нам доброволнє даровали, тєды тєж мыто допущаю*т* и позволяютъ // ѳхвалу всѣхъ станов Вєликого кнѧзства Литов*ск*ого пановє рады и послове, ѡт которого ѡт которого[3] выбиранъя назначаємо мыт*н*ика албо побор*ц*є[4] ѳрожоного (!).

А ижъбы тым порондны*и* шаѳунокъ был ѳсѣхъ тых пѣнєзе*и* так поборовых[5], яко и воткул и над до тои Москов*ск*ои воины и ѡбороны руских краєвъ назначоны*и*, даваємо шаѳара ѳрожоного Анъдрєя Кголухов*ск*ого, подкоморєго судомир*ск*ого, которы*и* ѡбецнє въ воин*є* будєт, а службы порадн*о*и жолнєров єздъныхъ и пѣшихъ догледати маєт сполом с писаромъ полнымъ алъбо кого мы до нєго назначимо зъ сєи стороны, а кажды*и* щъвєрти лѣта и коли бы была потрєба, абы єздъныє были повинни роты свои порядн*є* попи*с*ати так ѡдног[*о*] дня, яко и гдє потрєба покажє. Тот жє доизрєти и пилнє постєрєгати будєт повинєн притягнєнє кажд*о*го, которого дня и з яким почтом на службу Рєчи Посполитои приєдєт з вѣдомостю нашею и писара полного, которы*и* противныє [...][6] ѳсєго тримати будєт повинєн. По писаню рот пнзи заразом давати будєт нє вєдлуг приповѣдзєня службы, алє водлуг почту и притягнєня кажд*о*го. Пєших ѳсѣхъ так полских, яко чужозємских, абы кажд*о*го мѣсєца ѡказовал пєрвєи и попи*с*овал с писаромъ полнымъ, а потым, которыє до бою годни будѳт, пнзи самым пѣшим до рук, а ротмистрови, водлуг[7] назначєня жолдѳ их давалъ, абы так пѣшиє ѳкривжєны[8] в жолдзє своим нє были. На пєршую чвєртъ лѣта ѡднымъ, а на два мѣсєци пѣшим по приєнъдю их будѳтъ повинъни шаѳарє давати пѣнєзи на мѣстъцѳ, чєрєз нас назначоном и за листы ншими, а ѡ томъ до шаѳара дадѳт знати, абы вѣдалъ, яко далєи ѡтправовати будєт повинєнъ. Побор*ц*ы, так прошлых поборовъ, которыє в том року выбираю*т*, яко и тєразнєишихъ, на кажд*ѳ*ю чвєртъ лѣта до шаѳаровъ своих ѡтдавати, то єст пєрвшоє чвєрти лѣта ѡстатнєго ѳєвраля второго дня, ѡстатнєго мая дня, ѡстатнєго августа дня, ѡстатнєго ноября и далєи // таковым жє порядкомъ. А которы*и* бы сє на тот дєн нє ставил, пропадати будєтъ сто гривєнъ. Ѡ ѡтдаванє пѣнєзе*и*: Вєлкгополщи в Калишѳ, Малои

[1] На літері «в» чорнильна пляма.
[2] Так в оригіналі. Має бути «Волынъского».
[3] Повтор в оригіналі.
[4] Літеру «є» виправлено з літери «ы».
[5] Літеру «х» виправлено з літери «з».
[6] Місце пропущено.
[7] На літері «в» чорнильна пляма.
[8] Літеру «и» правлено.

Полщи в Судомиру, з воєводствъ Рускихъ, Подолскихъ, Волхинъскихъ[1], Браславъских, Києвскихъ в Премышлю, Мазовецъкого, Равского, Подлясского, Полоцкого в Ливє. На тых же мєстцах маютъ сами шафарє обєцнє быти албо слуги свои ховати, которым бы отбиранъ такового звєрили, а которы бы мєлъ здполную моц квитовать каждого зъ отданя пѣнєзи. Тыє шафарє будят повинъни на одно мѣстъце пѣнязи зебранє, так прошлых поборовъ, яко тєразнєишихъ отъвозити до Варшавы трикрот прєзъ рокъ, пєрвши раз на денъ Божого Вступєня, дрдги раз Нарожєня Панны Марыи, трєти раз на дєн свєтого Миколая, а потом тым же порядком. А што колвєк пѣнєзи зберут, въ водну громадд злучатъ и одномд с посредку сєбє, которого обєрут алътернатим, послу до воиска и там же до рукъ шафара того, которы при воищє будєт, отдаддтъ зуполна за квитомъ єго, абы онъ водлуг потрєбы, за часом ими шафовалъ на жолнєрє и вшелякиє потрєбы воєнныє, в пєрвшомъ днивєрсалє описанє, щого на соимє пришломъ валным так станом дсѣмъ поборцы, яко и шафарє личбу дчинити маютъ и буддтъ повинни. А єсли бы на што иншого тыє всѣ шафарє тыє пнзи выдали, тогды маютъ и буддтъ повинни своимъ властнымъ заплатити. А литовскиє поборцовє на тыє ж чсы въ Вилнє отдавати пнзи буддтъ повинни до рук шафаров, под тым же варунком вина и право на шафарє дсѣ и на того, которы въ воище мєшкати будєт. Вєдлє днивєрсалу прошлого за працд шафарови, которы при воиску будєт, пдлтора тисєча золотых на рок. А єсли бы мы воины с тым Московским, для которое колвєкъ причины нє справовали, тогды тот побор при шафарах вцѣлє зостати маєтъ и на соимє пришломъ станомъ корунъным отдати єго будєт повинєнъ.

Час отданья поборовъ. От рол, осѣлости, шосовъ, млыновъ, гултаєвъ, жидов дсѣхъ податков, которыє одно раз в рок плачоно быти маєтъ, окромъ чопового, // лаштового и инных рєчєи, которыє през рок бываютъ выбираны, час назначаємо двѣ нєдѣли по публикованю в повѣтє днивєрсалу. От которого часу почавши, выдати дсѣ повинни буддтъ до свтого Воитеха в року тєпєрєшнєм, а публикатиа днивєрсалу быти маєтъ в повѣтех. А выбиранє лаштового от збожа, которое до порту пущают, такжє чопового вшелякого в мѣстах и в мѣстечках дховных и свєтских початисє маєт от скончєня тєрєзнєишого чопового, а маєт тривати рок здполны, которое арєндовати ку лєпшому пожитку позволямы. Вшакжє во всѣхъ мѣстех каждыи побор дхвалєны, нє закладаючи жадными волностями, а звлаща в Краковє и в ынших мѣстех дсѣхъ, которым на тот часъ толко димуємо, справедливє платити и выдавати буддт повинни. А пнзи с тых поборов, которыє до шафаров зносити буддтъ, такжє и кварты, которую до Равы зносити буддтъ на жолнѣрє, так до Руских и Подолскихъ краєв и до Москвы маютъ быти оборочаны, а напрод с тых поборов и кварты повинноє опатрънє маєтъ быти и оборона краєм Руским, Подолскимъ, Волхинским[2] єзды три тисєчи, а пєших тисєча, албо яко потрєба Рєчи Посполитоє дкажє. А тамтєчным людямъ нє дати рот, звлаща старостам, тому що тєж пановє дховныи межи собою зъ хдти своєи около поратованя нас на тую воину нє постановою маєтъ тєж подлєчи и дховєнъство вѣры грєчєскоє тыє, которыи дховєнъства именами сутъ опатрены держимо, тєж и о панох радах, и дрядникахъ, и державцах добръ нших въ Вєликомъ князствє Литовскомъ, иж тєж

[1] Так в оригіналі. Має бути «Волынъскихъ».

[2] Так в оригіналі. Має бути «Волынским».

нас ратовати нє занєхают под тую потрєбꙋ, а иж знєсєнъє поборов такъ прошлыхъ, ꙗко и тєразнѣишихъ длꙗ прудкоє воєнънои выправы прєдсужатсє[1] позволꙗємо шаѳаром Рєчи Посполитои, абы могли достати сумы, ꙗкобы могла быти наболша пѣнєзи, которая с тых то поборов заплатити, выбравши по воли будꙋт могли. На ѡтъбиранє кварты до Равы на пришлыє свꙗтки депꙋтуємо з рад корунъных ꙋрожоных Алєксанъдра Лаща, кашталꙗна цєрского, ЂАна ѳрєдра с Плєшовычъ, кашталꙗна саноского, з рыцєръства ЂАна // Бєковского, столника зємлѣ Прємысскоє, Анъдрєꙗ ЂАлбрыка Вышинского, писара кгродского бѣлъского.

Чоповоє и шосы в Камєнцꙋ-Подолскомском[2] того року и прошлого далихмо на ѡправу мѣста Камєнца, вшакжє з опатръностю, абы то было[3] в шаѳунку ѡсобъ двꙋ з рыцєрства, ꙋрожоных Миколаꙗ Нємоєвъского и Жикгмунъта Блазовского, а двох з мѣста, Лаврєнтого радцы при бурмистрꙋ[4] на ѡн час будꙋчимъ, которыє на соими пришлым личбы ꙋчинити с того будꙋт повинни и ѡказатъ поправу маютъ перед воєводою зємены (!). До того ж Камєнъца за позволєнємъ всѣхъ станов сто пѣших стрєлцов позволꙗємо с тєпєрєшних поборов и кварты до соиму пришлого, а ротмистромъ над тыми пѣшими чинимы ꙋрожоного Миколаꙗ Нємоєвского. А иж попєртъє тои воины, длꙗ которыи сє такоє постановєнє чинити ѡтправованъє быти нє можетъ, єдно черєз люди жолнѣръскиє, которыхъ трудно бы достати и вывєсти на службу Рєчи Посполитоє, гдє бы ꙋбєспечєнꙗ ꙗкого ѡт насъ и Рєчи Посполитоє зъ стороны справъ своих судовых, под часъ своєи нєбытности нє мѣли, и прото конститутꙗ[5] прошлого соимꙋ Варшавского, анъни тисєча пꙗтсотъ сємдесꙗт сємого и Пєтровског[о] (!), анъни [...][6], абы жолнѣры, ꙋрꙗдники и слуги ꙋсѣ, которыє[7] бы[8] намъ противко московъскомꙋ и иным нєприꙗтєлєм корунъным служили и служити будꙋть, ѡт судовъ и сужењ вшєлꙗкихъ ꙋрꙗдовъ и судовъ, так ѡстатнєго, ꙗко и которого колвєкъ ꙋставањ року, волны были, ꙋхвалою соиму нинєшнєго до дрꙋгого соиму валного ѡткладаєм.

А ижъ в конституцыи Пєтръковскои, анъни [...][9] нє припущєни были до того ꙋѳолкгованꙗ тыє, которыє перед судом сут алъбо ку записом акцыє маютъ, албо мѣти будетъ, и тыє тєжъ, которыє ѡ мужобоиства алъбо зкгвалчењ, алъбо ꙋсилства, алъбо тєж ѡ наєзды домовыє и выбитꙗ кгвалтовнє спозвани сут, албо будꙋтъ, тєды, забєгаючи ѳортєлом[10] людскимъ, то в[11] конституцꙋю[12] дєкларуємы, иж тыє всѣ, которыи бы сами такового ꙋчинъкꙋ, которого быти[13] были винни, албо которыи

[1] Літеру «є» правлено.
[2] Так в оригіналі. Має бути «Подолском».
[3] На літері «л» чорнильна пляма.
[4] Літеру «м» правлено.
[5] Так в оригіналі. Має бути «конституциꙗ».
[6] Місце пропущено.
[7] Літеру «є» правлено.
[8] Частку «бы» написано над рядком.
[9] Місце пропущено.
[10] Літеру «м» правлено.
[11] Літеру «в» написано над рядком.
[12] Літери «ꙋц» правлено.
[13] Літеру «т» виправлено з літери «б».

записомъ явнымъ нєзастаралымъ, а застаралыє записы // розѵмєютсє ѡт лѣтъ дєсєти, по которыхъ могло бы што иншого припаст, позваны были, тыє таковыє могли бытu и могут быти без жадноє пєрєказы, нєбытности Рєчи Посполитоє сужєни. А иншим способом, противко которому колвєк, которыє бы на воєнъноu послузє был, хотя ж бы приятєл албо прокуратор єго примушоныu вырокомъ в рѣчъ далєu сє вдал, дєкрєта сороване быть нє мѣли, ани маютъ, малжонъки тєж ѡсобъ тыхъ, торыи[1] бы на таковоu послузє были, кгдыж сутъ под ѡбороною малжонъковъ, маютъ мѣти таковыє ѡтволоки, которыє то таковыє жолнѣры и ѵрадники, и слуги наши, ѡбычаємъ вышєu ѡписаным, высвобожени, которыє алъбо сами, албо малжонки их справы судовыє мѣли, алъбо мѣти будѵтъ, листы и свядєцства[2] з канцєлярии нашоu мѣти маютъ, которыє канцєлярия нша давати им будєт повинъна. Дєкларатия єстъ з ѵхвалы соимѵ ѡт всѣхъ становъ, ѡпроч воєводствъ Краковъского и Судомирского, которыu стоит при конституцєu анъни [...][3], яко слова правныє ѡпєваютъ в конституцыи, а такъ таа дєкларатия на тыє толко воєводства двє стєгатисє маютъ, а то иж нєбытности длa Рєчи Посполитоє врядомъ и актию ѵрожоного Станислава Радимиnского, старосты лиѳского, шаѳара одного поборовъ корунных, личъбою на тєразниuшимъ соимє и ѡтберанымъ ѡт поборъцовъ пѣнєзєu забавєного, которую на трибунали на поискованъє шлxатънаго Анъдрєа Кармановъского ѡ выбитъе з арєнъды пєвных добръ на ѵпор под соимомъ пошла. Моцью соимѵ с позволєнъя всѣхъ пановъ радъ вцелє заховѵємо[4] и рокъ ку розознанъю и розъсужєнъю справы тоє, зновѵ тамъ же на трибуналє // в чотырох нєдєлxахъ по соимє тымъ же припозъванъємъ, ѡт которыхъ колъвєкъ стороны назначаємо, хотя бы в ынъшомъ воєводствє припала нємнєuше и того быти потрєба розѵмѣємо, абыс мы, маючи на тотъ часъ с тымъ нєприятєлємъ, до чинєнъя ѡстерєгли того, якобы инъше сусєднє народы нє были ѡт людєu ншихъ загабаны и пєремиръя, которое з ними мамы, прєзъ своволєнъство чиє туръбовано, прото жъ за сполънымъ ѵсѣхъ становъ на томъ соимє зєзволєнымъ постановляємо, иж людє своволнє, которыи на Ѵкраинє Рускоu и Кєвъскоu[5], Волынскєu, Подолскєu, Браславскоu пакта з турки, татары, волохи туръбуютъ, которыи бы были простытыє и нєѡсѣлыє маютъ старостовє, кнxажата, пановє, рыцєрство въ своихъ старостъвахъ, имєнахъ лапати и на горло карати. Гдє бы тому досытъ нє ѵчинили такъ старостовє, яко и кнxажата, пановє, шлxахта маютъ быти ѡ то за дворомъ конєчно потxагнєни, длa чого будєть[6] повинъни на выведованъе до тыхътамъ краєвъ посылатъ, гды будєт того потрєба. А за тым выведованъємъ волъно будєтъ каждого тыхъ инстикгаторови нашомѵ за дворомъ позвати: // старостовє ѡтнxатємъ ѵрядѵ, а иншиє, яко помочники злодѣиства, маютъ быт прєз дєкрєтъ нашъ сказани. Кгдыбы тєжъ, хто бы з осѣлыхъ людєu того сиа важил, жебы самъ покоu посполитыu и пакта туръбовалъ, такжє будєтъ винєнъ за дворомъ ѡтповєдати и вєдлугъ выступъку набыт, маєт быти ѡт нас

[1] Так в оригіналі. Має бути «которыи».
[2] На першій літері «в» чорнильна пляма.
[3] Місце пропущено.
[4] На останніх чотирьох літерах слова чорнильні плями.
[5] Так в оригіналі. Має бути «Києвъскоu».
[6] Літеру «ь» правлено.

ѡсужонъ, которую вину на таковом можемо[1] [...][2]. А таковое своволѣнъство тымъ постановѣнъемъ нѣдолго маѣт тривати и моцы мѣти, ѡдно до пришлого соиму, а толко на воєводъства, вышеи мѣнованое, стѣгатисѣ маютъ.

А длꙗ вѣры и пѣвности того всѣго пѣчат наша коруннаꙗ ест до того листа притиснѣна.

Данъ въ Варъшавѣ, в понѣдѣлокъ, пѣрѣд Трима Кролми[3] на соимѣ валъномъ коруннымъ, року пожого[4] тисѣча пꙗтсотъ ѡсмъдѣсꙗтого, а панованꙗ нашого року чѣтвѣртого, на власное королꙗ его млсти росказанѣ».

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 21, арк. 181–192 зв.

№ 122

1580 р., липня 5. Луцьк. – Скарга Івана Покотиловича П'ятигорського від імені київського воєводи князя Василя-Костянтина Острозького до луцького ґродського уряду на князівну Марушу Збаразьку, слуги і піддані якої пограбували двір кречевичівського попа, в якому зберігалися речі селян, сховані від жовнірів

Рокѣ АФП [1580] мсца июлꙗ Σ [5] днꙗ

Писалъ и присылал на врꙗд кгродски луцкии до мѣнѣ, Анъдрѣꙗ Кивѣрѣцкого, подстаростѣго луцкого ѡт его млсти пна Алѣксандра Жоравницкого, старосты, ключника и городничого луцкого, служебникъ его млсти вѣлможного пна Костѣнтина кнꙗжати Ѡстрозского, воєводы києвъского, панъ Иванъ Покотилович Пѣтигорскии, жалуючи и ѡповѣдаючи именѣмъ кнꙗжати его млсти, пна своѣго, на ѣю (!) млсть пнѣю Василѣвою Загоровъскую кнꙗжну Маршю (!) Збаражскую тыми словы, иж дѣи:

«Року тѣпѣрѣшнѣго тисѣча пꙗтьсотъ ѡсмъдѣсꙗтого, мсца июлꙗ второго днꙗ за розказанѣмъ ѣе млсти слуги ѣе млсть на имѣ Парѣнъ, Ѕвхимъ а Гарꙗчко а подданые ѣе млсти гривꙗтковъскиѣ на имѣ ѳѣдко а Павѣл Тимошѣвичи, Сѣнько Лобачъ и иншиѣ подданые ѣе млсти, наѣхавши моцно кгвалтомъ на власныи кгрунт его млсти кнзꙗ Романа Санкгушка, воєводича браславъского, пна моѣго млствого, имѣнꙗ его млсти Кричѣвицкого, избу новую, толко зо всимъ ꙗкъ потрѣба зрѣбълѣную, попа кричѣвицкого пограбили и побрали до двора ѣе млсти Гривꙗтковъского, клуню тамъ жѣ того попа и хлѣвъ тынѣныи, пѣтънадцати сажонъ вдолъжъ, и коморѣ при клуни спалили. При тои жѣ клуни спалили жита стоговъ три, в кождомъ по тридцати копъ было, а грѣчки копъ тридцать. Маѣтность того ж // попа, што тамъ в тои коморѣ было и в клуни, там жѣ моцно кгвалтомъ побрали и пограбили: кола, новыи возъ зо всимъ ꙗкъ потрѣба, сани пошовни новыѣ, бодꙗ вѣликаꙗ, в которои было сто локот полотна, салъ шѣсть, полтеи мꙗса дванадцат.

Тамъ жѣ[5] подданые крѣчѣвѣцкии маѣтности свои были пѣрѣд жолнѣръми въвѣзли ѣ сховане до тоѣ ж коморы и клуни[6] поповы.

[1] На першій літері «о» чорнильна пляма.
[2] Місце пропущено.
[3] Ця дата припадає на 4 січня 1580 року.
[4] Так в оригіналі. Має бути «Божого».
[5] Частку написано над рядком.
[6] Слова «и клуни» написано над рядком.

То єст Тимоша Голопузовича, старца крєчєвицкого, бодни двє с хустами бєлыми, ѳв одноu было сувоєвъ полотна тонъкого три, в которыхъ было сувоєхъ полотна[1] локотъ по пєтънадцати, товъстого было полотна сувоєвъ шєсть, ѳв одномъ сувои было локот двадцать, в дрѳгомъ сувою было локот дєвєтънадцать, в трєтємъ сувои локот шєстнадъцать, в чєтвєртомъ сувои было локот чотырнадцать, в пѧтомъ сувои было локотъ ѡдинадцать, а в шостомъ сувоu было локотъ ѡсмъ. Сорочокъ музскихъ тонкихъ чотыри, а товъстыхъ сорочокъ сємъ, сорочокъ женскинъскихъ (!) тонкихъ пѧт, а товъстыхъ сорочокъ дєвєть, намєтокъ женнъскихъ тонкихъ шєсть, ручъниковъ пѧть, плахотъ чєрвъцовыхъ три, а синихъ двѣ. В другоu бодни было: сукманъ ѡдинъ муравъскиu сєрыu, а другиu шъвєбєдинъскиu синиu, сєрмѧгъ двє чорныхъ сукна литовского, куплєныє по полкопы и по пѧти[2] грошєu литовскихъ, сєрмѧгъ бєлого сукна чотыри, куплєныхъ по двадцат и чотыри гроши литовъскихъ, кожухъ боранu, юж троха примарєныu, купъ//лєныu за сємъдєсѧтъ грошєu литовъскихъ, а дрѳгиu кожухъ старыu, которыu стоѧлъ грошєu тридцати литовъскихъ, шапку чоръную, за пѧть грошєu куплєную.

ѲКацка Кудърєвича бодня ѡдна с хѳстами бєлыми была, ѳ котороu было полотна сувоєвъ два тонъкого, в которыхъ было ѳв одномъ локотъ ѡсмнадцать, а в другомъ трынадцать, а полотна товъстого сувоєвъ чотыри, в двух было локотъ по двадъцати, а въ двухъ было локотъ по пєтънадъцати, сорочокъ музскихъ чотыри тонъкихъ, а шєст сорочокъ товъстыхъ, женскихъ сорочєкъ сємъ тонкихъ и товъстыхъ. Плахту ѡдну чєрвъцовую, а двє плахты синихъ, сєрмѧгу чорную, куплєную за полкопы три гроши литовъскихъ, а три сєрмѧги сукна бєлого, куплєныхъ по двадцати грошu литовъскихъ, кожухъ баранu, которыu его[3] коштовал копу грошєu литовъскихъ.

ѲДемида Пєтровича взѧто мѧса полтєu пѧть, а сал три свиныхъ, сєрмѧгу чорную, куплєную за полъкопы грошєu[A] и шєсть грш.,[5] а бєлыхъ сєръмѧгъ двє, за которыхъ дано грошєu по двадъцати и по два, полотъна товъстого ѳзѧто сувоєвъ шєсть, в которыхъ было локоть по пєтънадцати, сорочокъ музскихъ пѧть, а женъскихъ сємъ.

ѲСавки Карповича взѧто бодню с хустами бєлыми, в котороu было полотна сувоєвъ два товъстого, а в нихъ локотъ по двадцати и чотыри, сєрмѧгъ двє // бєлыхъ, за которыхъ дано грошєu по двадъцати и пѧти, плахтъ двє синихъ, которыє коштовали по грошєu пєтънадцати литовскихъ.

Подданого жъ єго млсти на имє Лукашову сєножать такъжє моцно кгвалтомъ покосили, на котороu становитьца возъ пєтнадцать. Того жъ Лукаша взѧли столи (!) избноє копу».

И просилъ панъ Иванъ Покотилович именємъ єго млсти кнѧжати, пна своєго, абы то было записано.

А такъ ѧ тую жалобу и ѡповєданє єго до книгъ кгродскихъ луцкихъ записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 22, арк. 15–16 зв.

[1] Слово написано над рядком.
[2] Слова «и по пѧти» написано над рядком.
[3] Слово написано над рядком.
[4] Слово в оригіналі закреслено.
[5] Слово написано над рядком.

№ 123

1580 р., серпня 1. Луцьк. – Скарга Трохима Кушніра, залавського підданого київського воєводи і маршалка Волинської землі князя Василя-Костянтина Острозького, до луцького ґродського уряду на липлянських підданих луцького єпископа Іони Красенського, які пограбували його п'яного і сплячого в дорозі

Року АФП [1580] мсца августа А [1] дня

Пришодши на врѧд кгродскии в замокъ гсдрьскии Луцкии до мене, Андрея Кивєрецкого, подстаростего луцкого ѡт его млсти пна Алєксандра Жоравницкого, старосты, ключника и городничого луцкого, подданыи вєлможного его млсти пна Костєнтина Костєнтиновича кнѧжати Ѡстрозского, воєводы києвского, маршалка зємъли Волынскоє, залавскии на имѧ Трохимъ Кушнєръ жаловал и ѡповєдал тыми словы, иж деи:

«Року тепєрешнєго ѡсмъдесѧтого, мсца июлѧ двадцать пѧтого дня, в понеделокъ, ехал єсми, подпивши, из мѣста Луцкого до Колчина. И, яко чоловеку подпилому, трафилосѧ ми ѕ вози заснуть, а хлопецъ мои, дѣтина малыи, мене, спѧчого, вєзъ, якожъ потомъ и тот хлопец, люгши ѕ вози, заснул. И кгды кон самъ пришол под село Липлѧны, где подданыє липълєнскиє в тот час на поли робили, тѣды, иж сѧ въжє было спознило, ѡныє подданыє липълѧнскиє влдки его млсти луцкого ѡтца Иѡны Красєнского конѧ моего з возомъ ѕ сторону з дороги звєрнули. А потомъ, як сѧ было змєркло, мене, человека подпилого съпячого на вози, ѡбобрали, а то менювитє, деи, знѧли з мене єрмѧкъ люнскии блакитныи, черес ремѧныи шѣстьми копами грошеи литовских, к тому два ножи з рогомъ, шапку, за которою были два выписы с книг кгродскихъ луцкихъ, а с хлопъца моего знѧли шапку и ѡпанъчу мою з воза взѧли».

И просил тотъ подданыи его млсти кнзя воєводы києвского залавскии Трохимъ Кушнєр, абы то было записано.

А такъ ѧ тоє ѡповєданє и жалобу его до книг кгродскихъ луцкихъ записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 22, арк. 159–159 зв.

№ 124

1580 р., серпня 1. Луцьк. – Скарга Прокопа Михайловича Хрінницького до луцького ґродського уряду на брата Івана Хрінницького, луцького земського підсудка, який, всупереч їхній домовленості про узгодження щодо видання заміж братанок Ганни і Полагі, дочок покійного брата Богдана Михайловича, самостійно видав заміж Ганну за Матфія Рогозинського

Року АФП [1580] мсца августа А [1] дня

Пєредо мною, Андреємъ Кивєрецкимъ, подстаростим луцкимъ ѡт его млсти пна Алєксандра Жоравницкого, старосты, ключника и городничого луцкого, зємєнинъ гсдрьскии пан Прокопъ Михаилович Хрєницкии тыми словы ѡповєдал, иж деи:

69. Печатка луцького земського підсудка Івана Михайловича Хрінницького (1583 р.)

«Пан Иванъ его млсть Хрєницкии, подсудокъ зємскии луцкии, брат мои, маючи зо мною постановєнє ѡколо дочокъ зошлого пна Богдана Михаиловича Хрєницкого, брата ншого рожоного, панны Ганны и панны Полаги, братанокъ нших, иж бєз воли моєи и нє давши мнѣ ѡ том знать, яко брату своєму а стрыєви их, ни за кого змовлꙗти ани ѡтдавати нє мел. То пакъ, деи, тєпєр в року тєпєрєшнємъ тисєча пꙗтсот ѡсмъдесꙗтомъ, мсца июн (!) двадцать трєтєго днꙗ, пробачивши змовы и посътановєнꙗ зо мною, братом своим, которꙋю ꙋчинилъ, братану мою старшую панну Ганну въ станъ малжонскии за пна Матьѳєꙗ Рагозинского бєз воли моєє змовилъ».

Хотєчи пан Прокопъ Хрєнницкии ѡ тое зъ его млстью пном Иваном Хрєницкимъ, подсудкомъ зємъскимъ луцкимъ, пєрєд судомъ зємъскимъ луцкимъ розправу мѣти, просил, абы то до книг было записано.

А такъ ꙗ тоє ѡповєданє єго до книг кгродскихъ луцкихъ записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 22, арк. 171.

№ 125

1580 р., жовтня 29. Луцьк. – Оповідання Семена і Богдана Ободенських перед луцьким ґродським урядом, що під час пожежі у Вінницькому замку в них та їхнього сестринця Семена Бушинського вогнем були знищені документи та майно

Року АФП [1580] мсца ѡктєбра Кѳ [29] днꙗ

Вжє по зєштью з сєго свѣта єго млсти пна Алєксандра Жоравницкого, старосты, ключника и городничого луцкого, писали и присылали на врꙗд кгродскии луцкии до мєнє, Андрѣꙗ Кивєрецкого, подстаростєго луцкого, на замку Луцком на мєстьцꙋ врꙗдовомъ до наꙋки єго королєвскоє млсти зосталого, зємꙗнє гсдрскиє воєводства Браславского пан Сємєнъ а пан Богданъ Ѡбодєнскиє, ѡповєдаючи тыми словы, иж деи:

«З допущєнꙗ Божого замок Вѣницкии часу нєдавно минулого мсца ѡктєбра ѡсмого днꙗ, в суботу, згорел. В котором замку ꙋ схованю были привилꙗ наши, то ест привилꙗ данины короля єго млсти славъноє свѣтоє памєти Алєксандра на ѡтчизнꙋ нашу на Ѡбодно, на Илинцы, на Врунчовъ, на Воитовцы и на Дѣдковъцы, такъ тєж листы на долги и вси иншиє справы потрєбныє, до права налєжачиє, и всꙗ маєтность нша погорѣла. И тамъ жє, деи, при тых листєх привилꙗхъ // наших были привилꙗ того ж славноє свѣтоє памєти королꙗ Алєксандра сєстрєнца нашого пна Сємєна Бушинского на Бушинцы и на Бушꙋ, и инъшиє справы и маєтность єго погорєли».

И просили пановє Ѡбодєнскиє, абы то было записано.

А такъ ꙗ тоє ѡповєданє ихъ до книг кгродских луцкихъ записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 22, арк. 533 зв.–534.

№ 126

1581 р., лютого 24. Володимир. — Зізнання возного Ждана Чирського перед володимирським ґродським урядом про скаргу володимирського єврея Айзака Давидовича на володимирського і берестейського єпископа Феодосія, який відібрав передані йому в оренду млини, та пояснення єпископа, що відмова в оренді пов'язана з настанням голоду

Того *ж* мсца ѳєврала КД [24] дна

Пєредо *м*ною, Адамо*м* Мисєвски*м*, на то*м* час будѫ[чи мнє] мєст*ц*ѣ его млсти кнза Костє*н*тина Кур*ц*євича, по*д*старостєго володимє*р*ского, в нєбы*т*ности его млсти ѣ Володимєри, на *в*радє кгро*д*ско*м* ставши ѡчєвисто, возны*и* повєту Володимє*р*ского пан Ждан Цир*с*ки*и*[1] ку записа*н*ю до кни*г* кгро*д*ски*х* вызнал тыми словы, и*ж*:

«Будѫчи мнѣ за прида*н*є*м* врадовы*м*, был єсми // на по*т*рєбє жида володимє*р*ского А*и*зака Давыдовича року тєпєре*ш*нєго тисєча пѧтсо*т* ѡсмъдєсѧ*т* пє*р*вого, мсца ѳєврала двадцє*т* чєтвє*р*того дна, маючи ꙗ при собє шлахту, пна Пє*т*ра Чуби*н*ского а пна Матуса Кгли*н*ского. Ѡповєдал мнѣ то*т* жи*д* володимє*р*ски*и* А*и*закъ Давыдови*ч* и тои шлꙗхтє, звы*ш*помєнєно*и*, и*ж* де*и*:

«Σго млс*т* владыка ѳеѡдоси*и*, єпископ володимє*р*ски*и* и берєсте*и*ски*и*, ѡра*н*довал мнѣ мълыно*в* два своих: ѡди*н* хрепали*ц*ки*и*, а други*и* пѧтиде*н*ски*и* на три лита ѡ*т* зборѣ до зборѣ и *в*за*л*, де*и*, ѣ мєнє за еде*н* рокъ зѣполную заплатѣ, то, де*и*, всєго зо *в*сим пѧтдєсѧ*т* ко*п* грошє*и* литовскоє личбы, которы*х*, де*и*, пєнєзє*и* нє квитовал. А тєпєре*ш*нєго, де*и*, часу ѡ*т* мєнє тыє млыны ѡтнꙗлъ и мєнє споко*и*ного де*р*жана выбил».

То є*ст* ꙗко дна сєгоднє*ш*нєго року ѡсмъдєсѧ*т* пє*р*вого, мсца ѳєврала двадца*т* четвє*р*того дня ꙗко*ж* ꙗ вєсполок с тою шлꙗхтою и с ты*м* жидо*м* А*и*зако*м* ходили єсмо до єго мл. ѡ*т*ца ѳеѡдосиа, єпи*с*копа володимє*р*ского и бєре*с*тє*и*ского, пытаючи єго млсти, дла которое бы то єг[*о*] млс*т* причины вчини*т* рачил, жєбы мєл ѡныє мълыны ѡ*т* того жида ѡтнати а вєдлє ѡра*н*ды а ѡпис ѣ своєго тому жид ѣ досы*т* нє *в*чинил.

Σго млс*т* ѡтє*ц* владыка повѣдил тыми словы:

«Пра*в*да, де*и*, єс*т*, пнє возны*и*, и*ж* ꙗ был ѡра*н*довал том ѣ жид ѣ тыє мълыны на три годы. Ꙗко*ж*, де*и*, ѡ*н* ѣжє ѡди*н* гу*д* (!) выдє*р*жал и мнѣ, де*и*, за то досы*т* ѣчинил. Ни*ж*ли ꙗ его с тых пинєзє*и* с пє*р*вого року ѡра*н*ды нє *к*витовал, ни*ж*ли ѣжє на тыє два годы тому жид ѣ мълыно*в* своих де*р*жа*т*и нє допущ ѣ дла тоє причины, и*ж* на мєнє самого тєпе*р* голо*д* и нє маю чи*м* слу*г* своих выживити. А што са, де*и*, тычє єсли бы ꙗкая кри*в*да была тому жид ѣ Аизак ѣ, в то*м* року ꙗ єму хочу то нагородити або ты[х][2] мълыно*в* поде*р*жати за то*т* пє*р*ши*и* ро*к*, або готовыми пинєзми доплач ѣ, алє тых мълыно*в* // на два годы де*р*жати нє допѹщ ѣ».

Што ѡны*и* жи*д* А*и*зак свє*т*чил мною, и*ж* де*и*:

«Σго млс*т* ѡтє*ц* владыка мєнє споко*и*ного де*р*жана вєдлє ѡранды своєє, которѣю мнѣ єго млс*т* на три лита бы*л* дал, выбил, та*к* тє*ж* и збо*ж*а, которыє были ѣ мълинє*х*, побрал и пограбил: жита ма*ц* десѧ*т*, пшєници ма*ц* чотыри, грєчки ма*ц* чотыри, ꙗчмєню ма*ц* три, солодо*в* два. То, де*и*, єго млс*т* всє кгвалто*в*нє пограбил и побрати казал».

Которое *ж* ѧ сознанє возного до кни*г* кгро*д*ски*х* записати казал.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 14, арк. 20 зв.–21 зв.

[1] Очевидно, помилка писаря. Має бути «Чи*р*ски*и*».

[2] Текст пошкоджено.

№ 127

1581 р., травня 5. Володимир. — Скарга володимирського і берестейського єпископа Мелентія Хребтовича Богуринського до володимирського ґродського уряду на луцького зем'янина Михайла Михайловича Дрозденського, який, напавши на єпископських воронківських підданих, побив їх, пограбував, зґвалтував трьох жінок та ув'язнив двох чоловіків

Того *ж* мсца маꙗ Σ [5] днѧ

Писалъ и присылал до врядꙋ кгродъского володимерского ко мнѣ, Ꙗкимꙋ Стрыважскомꙋ, на тотъ час бꙋдучомꙋ на мѣстцꙋ его млсти князя Костентина Курцевича, подстаростего володимерского, в небытности его ꙋ Володимери, его млстъ ѡтецъ Мелентыи Хрыбтовичъ Богуринъскии, наречоныи епископъ володимерскии и берестеискии, ѡповѣдаючи и жалуючи на земꙗнина повѣтꙋ Лꙋцкого пана Михаила Михаиловича Дрозъденъского ѡ томъ, ижъ деи:

70. Печатка володимирського і берестейського єпископа, архімандрита Києво-Печерської лаври Мелентія Хребтовича Богуринського (1585 р.)

«Тотъ панъ Михаило Дроздѣнъскии днꙗ вчорашнего, того жъ мсца маꙗ чѣтвѣртого самъ ѡсобою своею з слугами и помочъниками своими, которых ѡнъ самъ знаетъ и имена их ведаетъ, наехавши моцно кгвалтом на властъныи кгрꙋнт мои Воронъскии, ꙋ лесъ прозываемыи Моравско, жоны, деи, мꙋжнии подданыхъ моихъ воронъскихъ и девки их, которые, деи, снитъкꙋ до домовъ своихъ рвали, ѡные, деи, невесты и девки, то ест подъданого моего Кꙋрилову жонꙋ Ꙋлъку збилъ, зкгвалтилъ и товъстъку зъ нее, которая, деи, коштовала двадцатъ чотыри гроши литовъскихъ, пълатъ з головы, которыи, деи, стоꙗлъ грошеи пꙗтъ литовъских, поесъ за грошеи пꙗтъ пограбилъ. Сенкову жонꙋ Марꙋшꙋ збилъ, змордовалъ и сермꙗгꙋ за полкопы грошеи куплендꙋю, платъ, которыи, деи, стоꙗлъ грошеи семи литовъскихъ, поꙗсъ зъ голникомъ, в которомъ, деи, было грошеи двадцатъ литовских взꙗлъ и пограбилъ. Ивашкову девку Ѡгапью збилъ и зкгвалтилъ и товстку з нее, которая, деи, стоꙗла семънадъцатъ грошеи, платъ за шестъ грошеи, поꙗсъ за чотыри гроши погърабилъ. Мартинову жонꙋ збилъ, зкгвалтилъ и серъмꙗгу з нее за полкопы грошеи куплену, платъ за семъ грошеи пограбил, сына ее Курила збилъ, змордовалъ и серъмагу за двадцатъ шест грошеи куплендꙋю, шапку за чотыри грошы, поꙗс з мошною, в которомъ было шестъ грошеи взꙗлъ и пограбилъ. В Дацевы девки толстъкꙋ за шестнадцатъ грошеи, платъ за пꙗтъ грошеи, поꙗсъ за три гроши. В Стецковы девки толъстку за ѡсмънадцатъ грошеи знꙗли и пограбили.

А потомъ, деи, того жъ днꙗ тот же панъ Михаило Дрозъденскии с тыми жъ слугами своими, наехавши, подданых[...][1] моихъ // на властном кгрунте моемъ, которые, деи, по полах ходили, ѡгледаючи збожа, то естъ Курила Корпичевича збили, змордовали и серꙗгу з него за полкопы грошеи, сокиру за ѡсмъ грошеи, поꙗсъ з ножами, з мошною, в которои, деи, было десетъ грошеи, шапку за пꙗтъ грошеи пограбил. Сенка Карповича збили и серъмагу за полкопы грошеи, сокиру

[1] Текст пошкоджено.

за сємъ грошєи, поюас з мошною, в которои, деи, было дванадцатъ грошєи, шапку за пАтъ грошєи пограбилъ. А двох, деи, подданых моихъ на имя Сенка Куцевича и Васка тот же панъ Дроздєнскии тож на властном кгрунтє моємъ позбивалъ, помордовалъ и до вєзенА их своєго до Дроздєн посажалъ и тепер, деи, ихъ ѳ вєзенъю держитъ».

И просил его млстъ ѡтец Мєлентыи Хрыбтович, абых тоє ѡповедане и жалобу єго млсти до книг кгродских записати казал.

ЂА то записати вєлєлъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 14, арк. 117 зв.–118.

№ 128

1581 р., червня 9. Володимир. — Заява володимирського єврея Натана Аврамовича до володимирського ґродського уряду про спробу Петрика Котовича, підданого земського берестейського підсудка Богдана Туминського з села Пузів, продати йому крадених овець

Лєта Божого нарожєнА АФПА [1581] мсца июня дєвАтог[о] дня

Пєредо мною, Алєксандромъ Курцевичомъ, подстаростим володимєрским, на врАдє кгродскомъ, ставши ѡчєвисто, жид мєста Володимєрског[о] на имя Натан Аврамович ку записаню до книг кгродских вызнал тыми словы, иж деи:

«Дня сєгоднєшнєго, в пятниць, мсца июня девятого дня, року тєпер идучого ѡсмъдесАт пєрвого привез до мєнє двоє ѡвец и до дому моєго провадил подданыи пна Богдана Туминского, подсудка зємского бєрєстєиского, с Пузова на имя Пєтрик Котович, продаючи их, и мовил мнє:

«Жидє, купи в мєнє тыє ѡвцы».

И я-мъ ему казал:

«Нєхаися поражу с товарышом своимъ».

И кгды єсми пришол с тымъто товаришомъ своимъ до тых ѡвец, тєды мои товарыш мовил, иж деи:

«ЂА тых ѡвец купит нє хочу».

Тєды я самъ єго спытал, што бы ѡн хотєл за тыє ѡвцы. А ѡн ѡт мєнє запросил за тыє двоє ѡвец грошєи двадцати. Которых єсми видєл в шєрстъ ѡдна ѡвца чулАчорнАА, а баранєцъ сєголєтнии сѢрыи. И торговалсА зо мною. Мовил єсми ємѹ:

«Много хочеш».

А потомъ ми их давал грошєи за [ш[д]єсєтъ][1]. ЂА сА на тоє розмышлАлъ, иж ѡн тыє ѡвцы дєшєво спускаєтъ и нє хотєл єсми в нєг[о] купи[ти] тых ѡвец. Ѡн на то мнє ѡтказал:

«Єсли ты в мєнє тых ѡвец купитъ нє хоч, нєхаи жо ѡни в тєбє на час постоят, я кому иншому их продамъ».

И кгды єсми шол з дому своєго на рынок, ажномъ потъкал чоловѢка пузовского, сусида єго на имя Трохима Волосовича, и пытал єсми єго:

«Чи маєт твои сусѢдъ Пєтрок ѡвцы в сєбє // свои?»

И ѡн мнє ѡтказал, иж деи:

[1] Літери «ш» та «д» правлено, другу літеру «є» вписано в рядок.

«Нє маєт ни ѡдного».

Ꙗ-мъ тєж чуючи ѡт тог[о] чоловєка то, жє ѡн ѡвєц своих нє маєт и порозꙋмєл єсми с того, што ѡн так дєшєво продаєтъ, жє єстъ нє єго, алє крадєныє. Тєды вєрнуломъсѧ зас до дому своєго, ажномъ єго вжо в дому своємъ нє застал и нє вєдатъ, гдє сѧ подєл. И ждал єсми єго аж до вєчора, а єг[о] до тых ѡвєц нємаш.

Ꙗ тыє ѡвцы врѧдовнє ѡповєдал и до замкꙋ их пну подстаростєму ѡтдал».

Которое ж ѧ сознанє ѡчєвистоє тог[о] жида пєрворєчєного Натона до книг кгродских записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 14, арк. 176 зв.–177.

№ 129

1581 р., липня 5. Володимир. — Скарга луцького підстарости Станіслава Петровського до володимирського ґродського уряду на князя Михайла Заславського, який разом зі слугами напав на приміщення луцького ґродського суду, вчинив замах на вбивство самого Петровського і завдав тілесні ушкодження його слузі Войтеху Воленському, та зізнання володимирського возного Михайла Голуба Сердятицького про огляд пораненого і заподіяної шкоди в Луцькому замку

Лєт. Божс. народж. АФПА [1581] мсца июлѧ Σ [5] днѧ

Што пєрвєи сєго року тисєча пѧтьсот ѡсмъдєсѧтъ пєрвого, мсца июлѧ втторого (!) днѧ писал и присылал на врѧд кгродскии володимєрскии до мєнє, Алєксандра Курцєвича, подстаростєго володимєрского, ѡт єго млсти вєлъможного пна Костєнтина кнѧжати Ѡстрозского, кръаичого Вєликого кнѧзства Литовского, старосты володимєрского, єго млст пан Станислав Пєтровскии, подстаростии луцкии, жалуючи и ѡповєдаючи тыми словы, иж дєи:

«Днѧ ѡногда ашнєго, в пѧтницꙋ, мсца июнѧ тридцатого днѧ, ꙗкобы ѡ годинє двадцатои, будꙋчи мнѢ в замку вышнємъ Луцкомъ, на палацꙋ его кр. млсти, в ызбє судовои над вороты замковыми, по ѡтваланъю рочковъ кгродских луцких, которыє припадали и сужоны быти мѢли в замку єго кролєвскоє млсти мсца июнѧ двадцатъ дєватог[о] // днѧ, в чєтвєргъ, ѡдножъ длѧ нєбытности суди кгродского нє дошли, ѡднакъ жє справуючомꙋ мнѢ много справъ, ꙋрадꙋ моємꙋ належачих, в справє своєи, которꙋю маєт с пны Дꙋбровскими ѡ Чарꙋковъ, абы тот возныи ꙋказанъє тоє, которое за листы єго кр. млсти пну Хрꙋстицъкомꙋ чєрєз мєнє з рꙋшєнъємъ повєту ꙋчинєно єст, до книг кгродских луцких созналъ и пан Хрꙋстицкии [всю справꙋ] свою листовную, которꙋю на сумꙋ на Чаруковє прєзысканꙋю маєтъ, пєрєдо мною положилъ.

А кгды-мъ єє с пномъ Богушомъ Липлєнъскимъ, писаромъ кгродскимъ луцкимъ, посполу просмотривалъ, напєрвєи показалъ три декрєты нєбожчика пна Алєксандра Жоравницкого, старосты луцкого, и лист ѡписъ пна Миколаѧ Дꙋбровского пнꙋ Хрꙋстицъкому на сумꙋ двє тисєчи и полъчєтвєртаста золотыхъ долгꙋ ѡтца своєго, з вєликими варунки даныи, за которымъ листомъ нємалаѧ сума тыми декрєтами панꙋ Хрꙋстицкому, а мєновитє три тисєчи, сто двадцатъ и чотыри копы и грошєи сорок личбы литовскоє всказана и на имєнъю Чаруковє ꙋрадовнє чєрєз мєнє з рꙋшєнємъ повѢту ѡтправлєна єсть.

А в томъ часє пришол до нас єго млсть пан Адамъ Патѣи, суда земскии берєстєиски, с пномъ Ѡлєхномъ Вороною тєжъ в справах и потрєбах своих, которыє мєлъ до нас, ꙗко до врадꙋ, которого мы тєжъ ꙗко гостꙗ и такъ зацнꙋю ѡсобꙋ пилнє з налєжъности ꙋрадꙋ ншго в рєчах єго млсти // выслухивали а зъ єго млстью са в справах ꙋрадовых забавали.

А в томъ часє при бытности єго млсти пна суди, пна Хрꙋстицкого и пна Вороны и иных нємало пришол до нас нєꙗкиисъ пахолєкъ барзо ѡпилыи, с колко пахолковъ маючи при собѣ, кождыи з них по ручницы долгои с кросы, которых право посполитоє и конъстытуцеа соиму, нєдавно прошлог[о] варшавского, под виною ꙋживатъ и з ними ходити заборонаєтъ и ꙋрадови их ѡтъбирати позволаєтъ. А кгдымъ єго пыталъ, ꙗкъ емꙋ има, ѡн повєдилса быт Ꙗкубомъ Вєрбовєцким. Што ꙗ видачи, жє ѡн, будꙋчи єщє ѡпилыи, мимо конституцею Варшавскую з ручницами до избы судовоє на замокъ своволнє а бєзпєчнє вшол, тогды а вєдлє конституцеи заховываючисє возномꙋ повєту Луцкого Станиславу Коломыискому взати єсми их росказал.

А в томъ по маломъ чсє самъ кназ Михаило Жєславскии, барзо ѡпилыи, маючи з собою колконадцатъ слугъ, такъжє вєлъми ѡпилых, з ручницами, с полгаками и сагаидаками, прибєгши з ними на конєх до броны замковоє, с конєи позсєдавши, ꙋбєгъ кгвалтомъ в замокъ Высокии, сторожовъ ѡт ѳорты ѡтопъхавши, и ѳорту ѡную, в которои сторожи стоꙗли, впадши и до избы судовоє, где єсмо сєдєли, бєз жадного розмыслу вшодши и нє маючи жадного взгладꙋ на мєстцє и ꙋрадъ єго кр. млсти, которыи ꙗ на ѡсобє своєи ѡт вєлможного пна Алєксандра Пронъского, столъника Вєликого кназства Литовъского, старосты луцкого, пна своєго, носил, ани на Статутъ права посполитого // и конституцыи, ѡ бєзпечєнствє судовом и ѡ зкгвалчєнъю их уѳалєноє, до нас, людеи спокоиных и брони при бокох своих нє маючих, шабли заразом добывши, прєпомнєвши боꙗзни Бжоє, звирхности єго кр. млсти, срокгости права посполитого кгвалтовнє а ꙋпорнє з слугами своими торгнулъса самъ на горло моє, волаючи на слуги свои: «Биии, забиии!». Которыє, ꙗко людъ ѡпилыи, з шаблами добытыми припадши, зараз сєчы на мєнє почали, а другиє з луковъ и ручницы, зложивши их ко мнє с приложоными курками, ꙗкобы на полтора сажна ѡт боку змирали.

Ꙗ-м, за стол вскочивши и стол порвавши, ѡнымъ са таковому притинанъю их закладал, а потомъ шаблю ꙗкуюсъ, на ѡкнє за собою нашедши и єє взавши, самъ ѡдин в ызбє, слуги жадного на конєцъ и хлопца при собє нє маючи, ѡным са ꙗко могучи боронил.

А єго млстъ пан суда берєстєиски, видечи таковоє моє нєбєзпечєнство, лєдво ѡт них с писаромъ кгродскимъ здорово ꙋшли. А кгды пан суда зъ замку сходилъ и поткавши на мосту слугꙋ моєго, ижъ бы ма вжє забито ѡному повєдил.

Которыи, хотєчиса того довѣдати, што са зо мною дєѣтъ, а кгды впадал до избы, в томъ ѡного слугу моєго, шлахтича почтивого, ємꙋ и никому ничого нє винного на има Воит[ɛ]ха Волєнского ѡкрутнє ꙋ двєрох ꙋсѣкли и три раны крывавыє сєчоныє шкодливыє ѡномꙋ задали. Пєрвшаа рана ꙋ пєрси под самымъ горломъ татаꙗ крываваа шкодливаа, дрꙋгаа рана ꙋ лєвоє рꙋки нижеи локта татаа шкодливаа, трєтаꙗ // засє в члонокъ и долон ꙋ самого палца правоє руки.

Затымъ м*ест*цє судовоє, замокъ и палац его к*р*. млсти зкгвалтили и роскрывавили, поко*и* посполиты*и* судовы*и* взрушили. А тотъ гукъ, кгды воротны*и* замковы*и* ѕслышавши, замковую ѳорту замкнѕлъ.

А в то*м* нєиаки*и* Ѡстроѕхъ, врадникъ жаславски*и*, з нєиаки*м*ъ Ма[...][1], слуги кназа Ѣанѕша Жєславско*г*[*о*], и *з* другими слугами кназа Ѣануша Жаслав*с*ко*г*[*о*], брата его рожоного, до ѳорты замковоє прибєгши, з ручницами и з добытыми шаблами, ѳорту вырубати и до замку сє вломитъ ѕсиловали и ѳорту порубали.

Воротны*и*, кгды то ѕслышал, хотечи вѣдати, хто бы то был, ѳорту ѡтворил, они затымъ до замку з ручницами а з добытыми шаблами впали и мало сторожовъ у брони нє позабивали, которымъ двє ручницы набитыє с приложоными кур*к*ами и шаблю добытую ѡднѕ чєрез слу*ж*ки замковыє сутъ ѡтнаты.

А потом пришєдчи в замокъ ѕрожоны*и* панъ Василє*и* Гулєвич, во*и*ски*и* володимєрски*и*, а братанич его пан Дємян Гулєвич з нємалою громадою людє*и* з рѕчницами помєнєного кнза Михаила Жєславского и слугъ его в нємаломъ почътє яко кгвалтовники, которы*х* я до наѕки его к*р*. млсти [в][2] замку задєржати хотєл, зъ замку звєли и спровадили.

В котором то таковомъ кгвалтє в ызбє судово*и* з стола ѡного листы вышє*и* помєнєного пна Хрѕстицкого, то *ест* ѡписъ то*т*, вєрхѕ мєнованы*и* головны*и*, и декрє*т* ѡдин, которым таа помєнєнаа сума за тымъ // записомъ на рок*х* мсца гєнварꙗ двадцатъ дєватого дна в року прошломъ тисєча пѣ*т*сотъ сємдєсатъ дєватом припалы*х* и сужоны*х* всказана, згинулъ, которого єсмо по зєштъю и*х* зъ замку на*и*ти нє могли. И пєчатъ вєликаа срѣбрнаа его млсти пна моєго ѕрадоваа кгродскаа, котораа тут жє на столє дла ѡтправованѧ справ ѕрадовы*х* лежала, згинула была, котораа са пото*м* чєрез возного зємского Станислава Колємы*и*ского лєдво нашла. Там жє и шапку мою, збивши ми єє з головы, собѣ взали. Там жє и тыє двѣ ручницы, которыє-мъ, дє*и*, былъ врадовнє возномѕ Станиславу Коломы*и*скому ѡт слугъ того Вєрбовєцъкого ѡтобрати казал, в свєтлицы судово*и* кгвалтовнє взали и ꙗкъ с ты*х* ручницъ, такъ и з ыны*х*, которы*х* з собою нємало мѣли, мало, дє*и*, ма нє забили.

Ѣакожє-мъ, дє*и*, то*т* кгвалтъ, жалъ и дєспєктъ и зранє*н*є слуги своєго людє*м* добры*м* шлахтє ту*т*, в повѣтє Луцкомъ, ѡсѣлымъ, ꙗко сусѣдомъ ѡколи*ч*нымъ, и*х* млсти пну Ма*р*тину Мєжинъскому, пну Станиславѕ Бо*б*рику, пну Ѣарошѕ и пну Крыштоѳу Добърын*с*кимъ, пну Михаилу Гапоновичу Новосєлєцкомѕ, панѕ Матѣю Ѣарєм*б*инскомѕ а панѕ ѳалєлию Бєрєжецкому такжє и врадѕ мєстскому луцкомѕ зараз того *ж* часу ѡповедал и ожаловал и тыє знаки кгвалътовныє на палацу его к*р*. млсти и ра*н*ного слугу своєго и*х* млсти ѡказовал и ѡсвєтъчил. Такъ тє*ж*, взавши тро*х* возны*х* // повєту Лу*ц*кого, то*т* кгвалтъ и ра*н*ного слугу своєго ѡбводил єсми».

Ѣако*ж* и ѡтсєл, з ѕрадѕ кгро*д*ского володимєръского за прозбою пна по*д*старостєго луцкого на ѡгледан*є* того кгвалту а ра*н*ного слуги єго придавалъ єсми з ѕрадѕ моєго пну по*д*старостємѕ возного повєту Володимєрского Михаила Голуба Сєрдатицъкого. Которы*и*, тамъ в Луцку бывши и того всєго ѡглєдавши,

[1] Слово написано нерозбірливо.

[2] Текст пошкоджено.

ѡтолъ приєхавши, даты, вышеи написаное, перед мною на врадѣ кгродскомъ володимерскомъ до книг кгродских володимерских ку записованю тыми словы сознал, иж деи:

«За приданъємъ твоимъ врадовымъ року тепер идучого ѡсмъдесатъ первого, мсца июла четвертого дна былъ есми в замку гсдръскомъ Луцкомъ. И, маючи при собѣ двох шлахтичов, то ест Станислава Ѡшчовскогѡ а Крыштоѳа Росохацкого, тамъ же видѣл есми в замку Луцкомъ в палацу его кр. мл., гдѣ суды ѡтправовати врад кгродскии луцкии звыклъ, въ свѣтлицы над брамою замковою знаки кгъвалтовные, то ест: на двѣрох у тоѣ свѣтлицы и на столѣ знаки рубаные и сукно на стѣни, которым стѣна ѡбита, у чотырох местцох знатъ же шаблами протато, бо и на мурѣ под сукномъ рубанѣ шабелное знати, к тому знаки рубаные шаблами на ѳортъкѣ и у брамы замковоѣ.

А на служебнику, деи, пна подстаростего Воитехъ Волѣнскомъ видѣли есмо раны, то ест: на правои руцѣ на самых члонкох палцовых рана рубана крываваа шкодлива, а на лѣвои руцѣ нижеи локта рана рубана крываваа тежъ шкодлива, а трета рана рубана // крываваа на персахъ под горломъ такжѣ шкодлива. И ручницъ двѣ и шаблю голую, в бронѣ ѡтнатую, которыѣ перед нами покладаны были. Што, деи, панъ подстаростии а тот Воитех Волѣнскии мѣнили быти ѡт кнза Михаила Жеславского и слугъ его за кгвалтовнымъ наеханѣмъ и наиштъемъ его на замокъ его кр. млсти Луцъкии».

И просил его млст панъ подстаростии луцъкии, абы то до книг записано было.

А такъ а тую жалобу и ѡповѣданъѣ его млсти и возного сознанъѣ до книг кгродских володимерских записати казал.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 14, арк. 207–210 зв.

№ 130

1581 р., грудня 20. Луцьк. — Оскарження королівським секретарем Василем Красенським справжності боргових документів під час розгляду справи в луцькому ґродському суді між його сестринцем королівським ротмістром Василем Жоравницьким та Матфієм Малинським щодо двох записів на грошові суми, начебто позичені в останнього, та надання судом возного для перевірки їх достовірності

Справа пана Жоравницкого с пномъ Матѳиемъ Малиньскимъ

Рокъ АФПА [1581] мсца декабра К [20] дня

На рокох сѹдовых кгродских, ѡт дня четвертогонадцат мсца декабра зачатых, передо мною, Станиславом Петровским, подстаростим, а Ѡстаѳъемъ Малинским, судею, врядниками кгродскими луцкими, кгды ѹмоцованыи ѡт пана Матѳея Малинского, Ꙗкуб Климашевскии, положивши перед нами, судом, у права позов ѡт пана Матѳея Малинского по пана Василя Жоравницкого, ротмистра его королевскоѣ млсти, старостича луцкого, писаныи, просил, абы былъ позов читан. В которомъ позвѣ такъ есть ѡписано, ижь, деи, менованыи пан старостич луцкии пану Малинскому на двохъ записех, на ѡдномъ двѣстѣ девѣтдесят, а на дрѹгом двѣстѣ

сємдесѧт талѧров старых винєн быти мєл. И того, дєи, пану[1] Малинскому и до сєго часу нє заплатил, што ширєи єсть на позвє ѡписано.

А по вычитанію позву тотъ жє звышмєнованыи ѵмоцованыи пєрєд судом положил два записы на таковую двєстє дєвєтдесѧть и двєстє сємдесѧт талѧров старыхъ под пєчатьми кнѧзя Кирика Рѵжинског[о], пана Михаила Загоровского и пана Гнєвоша Костюшковича Хоболтовског[о]. // И просил, абы суд водлуг тых записов и ѡбовѧзков на пану старостичу и на имєню Григоровичахъ сказь ѵчинил.

То пак, тут жє стоѧчи ѵ судѵ, пан Василєи Красєнскии, сєкрєтар єго королєвскоє млсти, просилъ ѡ слуханьє, абы сѧ до тоє справы имєнєм сєстрєнца своєго, пана старостича луцкого, примовил, чого єму суд позволил. И повѣдил тыми словы, ижь дєи:

«Ꙗ с килъком приѧтелєи своихъ, а мєновитє кнзємъ Матушом Вороницким а паном Миколаєм Гулєвичом, которыє, дєи, туть жо зо мною пєрєд в. мл. ѵ судѵ стоѧть, маючи ѡ том вєдомость, ижь пан Матѳєи Малинскии давно сѧ с тым ѡголосил, ѧкобы мєл мєти на записєхъ сумѵ нємалую на панѵ старостичу луцкомъ. Нє занєхали, єсмо мы ѡ томъ до воиска пану старостичєви дати знати, ѡт которого ѧко, дєи, мы вєдаємо такую ж вєдомост в тои справє, и ѡт пана старостича маємо, ижь, дєи, пан старостич таковых записов на таковую сѵму, ѧкую, дєи, туть на тыхъ записєх ѵ судѵ показуєт, никгды панѵ Малинскому нє давал. Ѡдно, дєи, кгды пан Матѳєи Малинскии, уєхавши ѵ ротѵ пана старостичовѵ, при панѵ старостичѵ, ѧко // ротмистрѵ своємѵ, мєшкивал, и приставство в мєстє єго млсти кнѧзя бискупа луцкого в Торьчинє на дванадцать конєи почтѵ мєл и стацыи з ымєнєи зацныхъ людєи на почоть своим браль. И кгды, дєи, будѵчи потрєбєн пан старостич грошєи, и ѵ кого ѡныхъ вєдаючи, просил пна Малинского, абыємѵ гроши позычити зъєдналъ. И длѧ того, дєи, ему, ѧко вєдаємо, трохъ мамърамовъ звєрилъ. Потом, дєи, пань Матьѳєи Малинскии, кгды сѧ вжо рота рѵшила с Торчина, ѵбєзъпєчивши ротмистра своєго, зъ роты прочь выєхалъ, а мамърамы, дєи, тыє три пана старостичовы при нємь сѧ ѡсталы. Чого, дєи, пань старостичъ пану Малинъскому нє замолъчати и часу своєго ѡ то мовити ѵмѣти ѵдѣть».

И присмотривщисѧ добрє пан Василєи Красєнскии пєчатємъ ѵ тыхъ листовь, мєнѵючи ихъ быти нєслѵшными. // А вєдаючи, дєи, туть, ѵ Луцкѵ, ѡ ѡдном пєчатнику, панѵ Гнєвошу Костюшкєвичу Хоболтовскомъ, просил насъ ѡ возного ку пытанію, єсли жє коли до листу албо до ѧкихъ мамърамовъ за прозбою пана старостичовою пєчат свою пан Костюшковичъ ѡ ѧкии долгъ ѡт пана старостича пану Малинскому винныи прикладал. Кгды, дєи, право посполитоє ѵчить, ижь за ѡчєвистою прозбою а вєдаючи, што, дєи, в листє або записє будєт написано, пєчатник пєчат свою прикладати, а ѡныи запис на врядє вызнан быти маєт.

А так мы на тую справу, звышмєнованую, пану Василю Красєнскому в тои справє пна старостичовои з мєстца своєг[о] придали возного повєту Луцкого пна Михаила Гулѧлницкого, а тоє ѡповєданє пна Василя Красєнского, сєкрєтара єго королєвскоє млсти, до книг кгродских луцкихъ записати казал.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 25, арк. 431–431 зв. Опубл.: Безпалько В. Фальшування документів та печаток у Луцькому повіті 1581 р. // Український історичний збірник (2010). – Вип. 13. – Част. 2. – К., 2010. – С. 168–169.

[1] Слово написано над рядком.

№ 131

1581 р., грудня 20. Луцьк. – Зізнання луцького возного Яцка Гуляльницького перед луцьким ґродським урядом про опитування Миколаєм Гулевичем Гнівоша Костюшковича Хоболтовського щодо використання його печатки Матфієм Малинським

Справа єг[о] мл. пн. Василя Жоравницког[о] ротмистра кр. єг[о] мл.

Року АФПА [1581] мца дєкабра К [20] дня

Пєрєдо мною, Станиславомъ Пєтровскимъ, подстаростъимъ лѣцкимъ ѡт єго вєлможнос млсти пана Алєксандра Пронского, столника Вєликого кнѧзства Литовского, старосты луцкого, ставши ѡчєвисто в замкѣ Лѣцкомъ, возныи повєтѣ Луцкого Ѣацко Гулалницкии кѣ записованъю до книг созналь тыми словы, иж дєи:

«Сєго дня, в сєрєдѣ, даты вышєи писаносє, маючи ѧ при собє двох шлахтичов, Михаила Ѣасєновского а Воитєха Саспов ского, былъ єсми на справи єго млсти пана Василъя Жоравницкого, ротмистра короля єго млсти, за ѡчєвистымъ приданєм врадовымъ при пану Миколаю Гулєвичу. Которыи пєрєдо мною пыталъ пана Гнєвоша // Костюшковича в замку ѡколнємъ Луцкомъ, пєрєд дворомъ пана Кирдѣєвымъ: «Єсли бы клалъ до ѧких листовъ записовъ або мамърамовъ пана ротмистровых пєчатъ, которыє бы пану Матѳю Малинскому даватъ мєлъ?»

Ѡнъ повєдил пану Гулєвичу, ижъ дєи: «Ѣа приєжчалъ до нєго грошєи брати жолнѣрских, тєды ѡн, ѣ мєнє сыкгнєтъ взѧвши, в себє на палцѣ дєржалъ и припєчатовалъ мамрамы и листы писаныє».

Панъ Миколаи повєдил, ижъ дєи: «В. мл. вєдалъ бы, до ѧких листовъ пєчати класти мѣлъ?»

Ѡн повєдилъ, ижс дєи: «Ѣа нє вєдаю, на што ѡн пєчатовалъ».

А такъ ѧ тоє ѡчєвистоє сознанє возного до книг кгродских лѣцкихъ записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 25, арк. 433 зв.–434. Опубл.: Безпалько В. Фальшування документів та печаток у Луцькому повіті 1581 р. // Український історичний збірник (2010). – Вип. 13. – Част. 2. – К., 2010. – С. 169–170.

№ 132

1581 р., грудня 23. Луцьк. – Визнання луцького возного Матиса Славоґурського перед луцьким ґродським урядом про опитування бурмистра і радців міста Луцька щодо захоплення Малинськими луцького війтівства, Яска Івановича Андросовича щодо написання підробних боргових листів та золотаря Блашка щодо підробки печаток на замовлення Матфія Малинського

Справа пна Василя Жоравницког[о] с пном Матѳиєм Малинским

Року АФПА [1581] мсца дєкабра КГ [23] дня

Пєрєдо мною, Пєтром Мложєвєким, писаром кгродскимъ луцкимъ, будѣчим на мєстцѣ пна Станислава Пєтровского, подстаростєго луцкого ѡт єго вєльможнос милости пана Алєксандра Пронского, столника Вєликого кнѧзства Литовского, старосты луцкого, а при мнє на тот час были люди зацныє ихъ млсти пан Василєи

Гулєвич, воискии володимєрскии, пан Ѣрошъ Сємашко, пан θедор Зморовскии, пан Ѣн Завадскии а пан Матєи Спєнковскии, ставши ѡчєвисто на врядє кгродскомь луцкомъ, возныи повєту Луцкого Матыс Славокгурскии ку записованю до книг врядовых тыми словы вызнал, иж:

«Будѵчи, дєи, ја за прозбою пна Василја Красєнского а пна Миколаја Гулєвича приданым на справу єго млсти пна Василја Жоравницкого, ротмистра єго кролєвскои млсти, старостича луцкого, зъ стороны записов, до которых, дєи, пан Матѳєи Малинскии позвал пна старостича до врядѵ кгродского, мєнуючи на нєм мєти долгу сумы нємалоє, такъжє, дєи, тєж и з стороны воитовства луцкого, которое, дєи, // тєж пан Матѳєи Малинскии такъ голосить, јакобы мел ѵ колконадцати тисєчы золотых заставою держати. А так, маючи ја при собє шлјахту, Станислава Кгадомского, Юрја Сєнєвского, днја ѵчорашнєго, ѵ чєтвєргъ, мсца декабра двадцать пєрвого днја, то єсть был єсми там, кгды лантъвоитъ и радцы на мєстцу своєм врядовом, ѵ ратушу, в мєстє Луцкомъ засєли. Их млсть панъ Василии Красєнскии и пан Миколаи Гулєвичъ при мнє, возном, и шлјахтє, звышпомєнєноu, лантъвоита, бурмистра и радец мєста Луцкого пытали:

«Мают ли ѡ том вєдомост јакую, иж бы коли пан старостич луцкии мел воитовство луцкоє пану Матѳєю Малинскому въ јакои сумє заставовати и єму тоє врядовнє в держанє подати, а вам, паном радцом и мєщаном, послушєньство єму, јако воиту, водлуг права и ѡбычаю звыклого чинити ѵказал?»

То пак, дєи, лантъвоитъ, бурмистръ и радцы пану Василю и пну Гулєвичу таковыи на то ѡтказ ѵчинили:

«Мы, дєи, тєпєр, јако блудныє ѡвцы бєз пастуха, нє вєдаєм, // хто ѵ нас тєпєр воитом. А такаја, дєи, колатнја почаласє єщє пєрєд свєтым Сємєном, јармаркомъ луцкимъ. И коли, дєи, пан старостич луцкии на воину єхал, ѡставил, дєи, нам лантъвоитом служєбника своєго Ѣроша. А потом, дєи, нє вєдаємо, хто Ѣкубу Климашовскому лантвоиство луцкоє порѵчил. Которого кгды пытали єсмо, хто бы єму тоє поручил, ѡн, дєи, повєдил, иж пани Михаиловаја Малинскаја. Мы, дєи, зобравшисја, до панєє Малинъскои ходили, которая в замку Луцкомъ ѵ подворю своємъ на тот час была, пыталиса и єє милости: єсли бы порѵчила Ѣкубу Климашовскому ланътвоиство луцкоє? Σє млсть ѡтказала намъ, иж, ѡ том ничого нє вєдаєть. А мы, дєи, бурмистръ и радъцы, јако ѡ жаднои заставє воитовства луцкого ѡтъ пна старостича луцкого пану Матьѳєю Малинъскому ничого нє вєдаємъ, такъ и пан старостичъ, јако воитъ // нашъ дєдичныи, жадъного послушєньства намъ пану Малиньскому никгды чинити нє вказывал. ѠДно тоє бачимо, иж ѡт пна Матѳєја Малинскоr[о] Ѣкубъ Климашовскии ѵ нас тєпєр лантвоитом быти повєдаєтсє. А тєпєр, дєи, днја нинєшнєго тоє нас доходил (!), јакобы вжє иншии воитъ пан Ѡстаѳєи Малинскии, судја гродскии луцкии, ѵ нас быти мєль. Што пак далєи будєт, нє вєдаєм».

А потом, дєи, вызвавши з ратуша, пан Васил Красєнскии и пан Миколаи Гулєвич, Ѣска Ивановича Андросовича, при мнє, возном, и шлјахтою, звышмєнованою, пытал: «Ѣко єсли писал јакиє листы ѡ јакии долгъ на пану старостичу пану Матѳєю Малинскому?»

Ѡн ѡтказал, иж дєи: «Σсми писал на двох мамрамєх листы на пана старостича пну Матѳєю Малинскому за росказанємъ єго, ѡдин на двєстє

дєвѣтьдєсѧтъ, а дрѣги*и* на двєстє сємъдєсѧтъ талѧров старых и ин*ш*их листов килка на мємрамєхъ». //

А пото*м* ѡтътолъ, кгды єсмо пришли до господы пана Васил*ѧ* Красєнского за Глусцомъ, в домъ Бугаковски*и*, ѡтътол пан Василе*и* Красєнъски*и* и пан Миколаи Гулєвичъ послали по злотара луцкого, по Блашка, заложивши причину, и*ж* бы єму дати мєли, што робити. И кгды вжо золотаръ приходилъ ку тому дому, на шъто, дє*и*, сторожа была, в то*м* часє панъ Василєи Красєнъски*и* и пан Миколаи Гулєвич, мєнє, возного, и шлѧхту ѣ свѣтлицы в запечу ѣтаивши, з мєнованымъ Блашкомъ, золотаре*м*, при *м*нє пєръвє*и* ѡколо роботы, єсли бы хотєлъ сєрєбромъ радъ ѡправити, з нимъ розмовлѧли. А по долго*и* розъмовє почали золотара пытати тыми словы:

«Пєрєстєрєгъ, дє*и*, насъ ѡдинъ прия҃тєлъ, ꙗкобыс ты, Блашъку, мєлъ пєчати пану Матѳєю Малинъскому ꙗкиє // рєзати».

Блашко, стоѧчи, доброволънє самъ тыми словы повєдилъ, и*ж*:

«Тыхъ нєдавъныхъ часовъ, нєдєлъ тому килъка, панъ Ма*т*ѳє*и* Малинъски*и* прислалъ по мєнє до Луцка, просєчи и росказѣючи мнє, абыхъ ѧ до нєго до Бо*р*блина, имєнѧ єго, бы*л*, а *з* собою жєлєзца длѧ рєзанѧ єму пєчатє*и* ѣзѧлъ. И кгды, дє*и*, єсми до нєго тамо приєха*л*, ѣказавши мнє листъ писаны*и* с чоты*р*ма пєча*т*ми запєчатаны*и*, таковыє пєчати, жєбы сє ничимъ нє ѡт*м*єнилъ, каза*л* ми вырєзати. Кгды-*м* сє єму с того вымавлѧ*л*, ѡ*н* мє до того примуси*л*, жє-*м* єму таковы*х*, ꙗко на листє были, пєчати чотыри вырєза*л*. Што-*м* ѣчини*л*, бо-*м* и пєр*в*є*и* того єму двє пєчати, по*м*ню ѡдну топо*р* вырєза*л*, а дрѣгоє нє по*м*ню».

Потомъ єго пытали: «Помниш ли, ꙗкиє а чиє бы то пєча*ти* // ѣ листу того были?» Блашко повєди*л*: «Памєтаю, двє пєчати были, три врубы на ѡдно*и*, зъ гєлму три пєрє струсихъ, трєтєѧ знаю сє гораздъ кнзѧ Кирика Ружи*н*ско*г*[*о*], бо-мъ нєдавъно сєстрє єго на сыгнєтє такую пєчать рєза*л*, чєтвєртоє нє памєтаю гораздъ».

И, взѧвши пєро, написалъ Блашко рѣкою своєю на цєдулцє пєча*т* кнѧзѧ Рѣжинъского и другую, которое повєди*л*, и*ж* нє могъ вспамѧтати гораздъ, а трєтюю написа*л* топоръ, которѣю, дє*и*, пєрвє*и* єсми з дрѣгою пєчатью пану Мали*н*скому рєзалъ. И бачи*л*, дє*и*, єсми тоє, жє то штось нєдоброго. Тыхъ часєхъ, ѡ тєпєрєшьнихъ роцєхъ кгродскихъ, кгды пан Василєи Павъловичъ в дому пана Лагодовско*г*[*о*] ѣ мєнє господою стоѧлъ, тоє, дє*и*, єсми всє ѡ рєзанью тыхъ пєчатє*и* пану Василью Павловичу повєдалъ. Которы*и*, дє*и*, того баръзо нє ѳалилъ и тому сѧ дивовалъ.

Потом, казавъши золотарови по*и*ти прочъ, всє тоє мною, возънымъ, и шлѧхътою ѡсвѣтъчилъ и тую, дє*и*, цєдѣлъку, на которо*и* золотаръ ꙗкиє пєчати рєзалъ, написалъ, до рѣкъ моихъ ѡдъдали. Которую ѧ на върядъ при томъ вызнанью моємъ ѡтъдаю подъ пєчатью моєю».

Которое жъ ѧ созънанье возного до книгъ кгродъскихъ луцъкихъ записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 25, арк. 448–451. Опубл.: Безпалько В. Фальшування документів та печаток у Луцькому повіті 1581 р. // Український історичний збірник (2010). – Вип. 13. – Част. 2. – К., 2010. – С. 170–172.

№ 133

1581 р., грудня 25. Володимир. — Скарга врядника села Осєгрів Панка Полешка до володимирського ґродського уряду на урядника села Осьмиговичі Милевського, який завадив переслідуванню злодіїв, винних у розоренні бортей та крадіжці меду у володіннях його пана Манойла Болобана Осєкровського

Того *ж* мсца дєкабра КΣ [25] днꙗ

Приходил на врꙗд кгродскиu володимєрскиu до мєнє, θедора Курцєвивича, подстаростєг[о] володимєрског[о], врꙗдник пна Маноила Болобана Ѡсєкровског[о] Панко Полєшко, ѡповєдаючи и жалуючи именєм пна своєго, иж деи:

«Днꙗ нєдавно минулог[о], в нєдєлю, с тог[о] днꙗ нєдели на понєдєлок вночи, нєвєдомє без бытности пна моєго, пна Маноила Болобана, в том имєню єг[о] Ѡсєкровє // злодєєвє на власном кгрунтє пна моєг[о] Ѡсєкровском, пришєдши, двоєнадцатєро бчол зъ сосонъ на корєн выдрали.

Ино, деи, ꙗ з ыншими поддаными пна моєг[о] зараз в понєдєлок, ѡбачивши таковую шкодꙋ пна своєго, взꙗвши сусєдов ѡколичных на имꙗ воита сєркизовског[о] Ивана Лꙗдвича, Тишка Ивашутича з Мокович а Наума Шила, которым, деи, ѡказавши шкодꙋ, зараз слєд взꙗли, бо, деи, снєг з нєдєли на понєдєлок ꙋпал и добрє, деи, слєд было знатъ, куды ѡт тых сосон пошол и тоє тєжъ знатъ, ꙗк мєд нєсучи, судна, дєжски и коробки на зємли ставили, которых, деи, злодєєвъ чотыри было.

И ѡным, деи, слєдомъ ишли єсмо и привєли єго в самоє сєло Ѡсмиговичи и кгды, деи, нас ꙋрꙗдник ѡсмиговицкиu ѡбачил, ижъ мы тымъ слєдомъ до сєла за тыми злодєꙗми идємъ, ѡныи ꙋрꙗдник на имꙗ Милєвскиu с поддаными, всимъ сєломъ Ѡсмиговицкимъ ꙋ звон зазвонивши и кгвалту заволавши, нас в сєло нє пустили и кгвалтомъ ѡт слєдꙋ нас ѡтбили а слєдꙋ з сєла Ѡсмиговицкого нє вывєли и вывєсти заборонили.

Што, деи, ꙗ того *ж* часу заразомъ сусєдми, вышеи поменєными, ѡсвєтъчил».

И просил, абы тоє ѡповєданє єг[о] до книг кгродских было записано.

ꙖА то записати казал.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 14, арк. 484 зв.–485.

№ 134

1582 р., січня 4. Володимир. — Скарга Станіслава Ворищського до володимирського ґродського уряду на князя Дмитра Козеку, піддані якого вивезли його ворищського селянина Миска разом із сім'єю та майном і оповідання про переслідування збіглого

Лѣта Божс. народж. АФПВ [1582] мсца гєнвара Д [4] днꙗ

Писал и присылал на врад кгродскиu володимєрскиu до мєнє, θедора Курцєвича, подстаростєг[о] володимєрског[о], пан Станислав Ворисцкиu жалуючи и ѡповєдаючи на єго млсть кнзꙗ Дмитра Козєку ѡ томъ, иж деи:

«Подданыє єго млсти кнзꙗ Дмитра Козєки, с пꙗтници на суботу, вночи, подъєхавши, подда//ного моєг[о] ворискоrо на имꙗ Миска злодєиским ѡбычаєм выкрали єго самого, жону и дєти, кони, быдло и всє (!) маєтност єго. ꙖАкож днꙗ

вчорашнєг[о], в суботу, мсца гєнвара трєтєг[о]надцат днꙗ порану дали ми знатъ подданыє ж моє рукоємцы, которыє рꙋчили по томъ ꙋкрадєномъ подданом моєм. Ꙗ з ними посполу слєдом поєхал и до имєнꙗ єго млсти Жасковичъ слєд пригнали в дом подданых єго млсти Миска а Стєпана Сидоровичов и там же єсми ꙋрꙗднику єго млст Андрєику и боꙗрину Мартинку и иным нємало подданым єго млст слєд ѡказовалъ и то ѡповєдал и тог[о] Миска ꙋрадник єго млст пытал:

«Гдє, дєи, єстъ брат твои молодшии Стєпан?».

А ѡн ѡтказати на то нє ꙋмєл, але почал тривожити и казат, иж дєи:

«В чєтвєргъ єхал сєна купити». Потом повєдил: «В пꙗтницꙋ».

А потом жона того Стєпана за пытанєм ꙋрꙗдника повєдила, иж дєи:

«Сєгодня в суботу рано єхал».

Потом с тог[о] дому почали вырꙗдник и с поддаными єго млст слєд выводити. И вывєли слєд воловыи, а кони, возы з ними всєми и всєю маєтностю в того подданого єго млст в дому зостала, бо слєду нє вывєл з дому своєг[о]. А ꙗ-мъ с тыми поручниками тым слєдом воловым бєг и догонилом тог[о] подданого кнзꙗ Козєчина Стєпана Сидоровича, которог[о] дому слєдъ вышол, ꙋво имєню єго млст кнзꙗ Алєксандра Порыцкого ꙋ Кучковцы, в дому подданог[о] єго млст на имꙗ Анътона з волы двєма подъданого своєго. // И там же зоставивши при нєм слуг и подданых своихъ, а сам єсми бєжал до єго млсти кнзꙗ Порыцкого до имєнꙗ єго млст Грошовоє. Коли ꙗ южъ єсми єго мл. ѡповєдал и ѡ приданє вижа просил, што єг[о] млст, на прозбу мою вчинивши, мнє вижа придал и тог[о] подданого с тыми волы, которыхъ при мнє зостато, выдал».

И просил мєнє пан Станислав Ворисцкии о приданє возног[о].

А иж ꙗ на тот час при собє возного нє мєл, ꙗ єму на то квит свои до возного дал, которог[о] бы собє способити мог, а тоє ѡповєданє и жалобу єго до книг кгродских записати казал.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 15, арк. 24 зв.–25 зв.

№ 135

1582 р., січня 7. Луцьк. – Скарга Григорія Сенюти до луцького ґродського уряду на риканських підданих Юрія Тишковського, які на чолі з урядником Федором побили і пограбували його в селі Рикани; перелік та оцінка вартості пограбованого майна

Жалоба пана Григорꙗ Сєнюты на подданых пна Тишковского

Року ПВ [82] мсца гєнвара З [7] днꙗ

Приходилъ на врꙗд кгродскии луцкии до мєнє, Воитєха Вєтєского, на тот час будꙋчого на мєстцꙋ пана Станислава Пєтровского, подстаростєго луцъкого ѡт єго вєлможноє мл. пана Алєксандра Пронского, столника Вєликого кнꙗзства Литовского, старосты луцког[о], // панъ Григорєи Сєнюта тыми словы жаловалъ и ѡповєдал, ижъ дєи:

«Року тєпєрєшнєго ѡсмъдєсꙗтъ второго, мца гєнвара шостого днꙗ, в суботу, на дєн Трєхъ Кролєи єхал єсми гостинцємъ звыклымъ дорогою доброволною до Заборовлꙗ до пна мостовничого в которыхъ потрєбахъ своих. И кгды-м, дєи, пєрєєхалъ грєблю до сєла пана Юрꙗ Тишковского, до Рыканъ, то пакъ, дєи, ꙋрꙗдник пна Тишковского

и мал҃жонки єго млсти пнєє Мар*и* Сємашковны рыкан*ски*и на *и*мє θєдор, заволавши кгвалту на мєнє, чоловѣка споко*и*ного, которы*и*, дє*и*, єсми єхал дорогою доброволною ни ѡ чомъ нє вєдаючи, зо всѣми мужиками пна своєго рыканскими в сєлє Рыканахъ моцъю кгвалтомъ мєнє, дє*и*, самого збил и слугъ моихъ пограби*л*.

То *єст* мєновитє: сани, в которыхъ єсми самъ єхал, з двєма конми гнєдыми, и зо *вс*ѣми рєчми, которыє на тыхъ жє санахъ. Шкатулу, в которо*и*, дє*и*, было копъ сорокъ грошє*и* литовскихъ. Тлумок з шатами, в которомъ было двє парє шать: чуга шарлатнаа, кунами подъшитаа, котораа, дє*и*, коштовала дєвєтъдєсят золотых полскихъ, жупан адамашки чирвоноє, дѳпълею чирвоною подшиты*и*, которы*и*, дє*и*, коштовал сорокъ и три золотыхъ полскихъ, чуга кгранату бурнатного, подъшита ѡтласомъ чирвоным, котораа коштовала сємъдєсятъ золотыхъ полскихъ, жупан ѳалюндышовы*и* чиръвоны*и* козацки*и*, лисами завы*и*ками подъшиты*и*, которы*и*, дє*и*, коштовал тридцать и три // золотыхъ полскихъ; постєл: пєрин двє, подѳшокъ чотыри, наволочки, вышитыє чорным єдвабємъ, и простирадло, вышиваноє чорнымъ єдвабємъ, котораа постѣлъ коштова[1] копъ ѡсмъ грошє*и* литовских. Торбу с кошулами и зъ рєчми дробными, в которо*и* было кошул ѡсмъ, чотыри ѳламъских, золотом вышиваных, а чотыри колєнскихъ, бєлю вышиваных, которыє коштовали копъ шєст грошє*и* литовскихъ; полгаковъ два, куплєных за дъвадцатъ золотыхъ.

И тыє, дє*и*, ѳси грабєжи до двора пна Тишковского допровадили».

А так ѣ тоє ѡповєданє єго мл. пна Сєнютино в книги кгродскиє луцкиє вписати казал.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 26, арк. 9 зв.–10 зв.

№ 136

1582 р., січня 8. Луцьк. — Скарга Андрія Сиросецького, служебника полоцького воєводи Миколая Монвида Дорогостайського, до луцького ґродського уряду на Романа Олехновича Козинського, який, напавши в дорозі, побив і пограбував його, та зізнання возного Станіслава Рошковського про огляд потерпілого

Жалоба пна Сыросєцкого на пна Романа Козинъско*г*[*о*]

Року АФПВ [1582] мсца гєнвара И [8] днa

Вєликоѡбтєжливє жалова*л* на врадє кгродъскомъ в замку Луцкомъ пєрєдо мною, Во*и*тєхомъ Вєтєскимъ, на тотъ час будѳчимъ на мєстъцѳ пна Станислава Пєтровского, подстаростєго луцкого ѡт єго вєлможноє млсти пна Алєксанъдра Пронского, столника Великого кнaзъства Литовского, старосты луцкого, служебникъ вєлможного пна єго милости пна Миколая Монвида Дорогостаиского, воєводы полоцкого, старосты волковыиского, лєпєнского, державцы вєлєнъского, боисанголско*г*[*о*], шєрєшевского, тивуна в зємли Жомоитско*и* кгондинъского, ѳрожны*и* панъ Андрє*и* Сыросєцки*и* тымъ ѡбычаємъ, што *ж* дє*и*:

«Был єсми за посланъємъ пана Миколая Муриновича, намєстъника дорогостаиского, ѳ брата и ѳ приатєлъ єго на Руси, в Мєнъскомъ повєтє // и ѳ Волковыску, и кгды-мъ ѡт нихъ назадъ єхал до Дорогостаи, то пакъ сєго року тысєча

[1] Так в оригіналі. Має бути «коштовала».

пѧтьсотъ ѡсмъдєсѧть второго, мсца гєнъвара шостого днѧ, з суботы на нєдѣлю, вночи, ꙗкобы ѡ трєт*и* годины в ночъ, Рома*н* Ѡлєхновичъ Козинъски*и* з слугами, з помочниками своими, перєнємши мєнє на доброволно*и* дорозє, перєєхавши Миловши под липовымъ гаємъ гаємъ[1], мєнє розби*л*, змордовалъ, зрани*л* и ѡблупи*л*.

То єстъ, ѡборва*л* на *м*нє з черєсомъ золотыхъ чєрлєныхъ в золотє двєстє сорокъ пѧ*т*, а с тор*б*ою ѡт*н*ѧ*л* в мєнє талѧро*в* старыхъ двєстє двадца*т*, а тыє пнзє вез єсми пну Миколаю Муриновичу ѡ*т* брата єго пна Ꙗна Муриновича и ѡ*т* прия҃телє*и* єго кре*в*ных ѡ*т* Мєнъска, к тому в то*и* жє торбє кошу*л* колєнскихъ три, тувалъню колєнъскую з бєлымъ шитъемъ, хусток колєнъскихъ три, коштовало то мєнє дванадцать золотых по*л*скихъ, ручниц҃ беръдєбушку з о*л*стромъ, ша*б*лю ѳрєнкгию, кожух турє*ц*ки*и*, ѡпанъчу бєлую мос*к*овскую, коштовало то мнє золотых по*л*ских дєвє*т*надца*т*.

Которого *ж* то Романа Ѡлєхновича Козин*с*кого до*б*рє // єсми на томъ розбою ҃ тва*р* позналъ».

И просилъ панъ Андрє*и* Сыросєцки*и* на ѡказованьє ра*н* свои*х* ѡ возного, на штомъ ꙗ єм҃ квитъ мо*и* в нєбы*т*ности на ҃рѧдє на то*т* часъ до возного Станислава Рошковского далъ. Которы*и*, на то*и* справє бывши и сътавши ѡчєвисто на врꙗдє, ку записованью до книгъ созналъ тыми словы, ижъ дє*и*:

«За приданьємъ в. м. пна подстарости ҃рѧдовымъ былъ єсми на справє пна Андрєꙗ Сыросєцького, служебника єго мл*с*ти пна воєводы полоцького, а маючи при собє сторону шлꙗхъту пна Андрєꙗ Кгноє*в*ского а пна Ко*н*рада Вєрєсковского, в тєпєрєшнємъ року ѡсмъдєсѧ*т* второмъ, м*с*ца гєнъвара девꙗтого днѧ видєлъ єсми ҃ предърєчоно*г*[*о*] пана Андрєꙗ Сыросєцького рану синюю битую подъ ѡкомъ правымъ и шкарє*д*нє ѡко по*д*бито.

А повєдалъ пєрєдо мъною, вознымъ, и пєр*е*д шлꙗхътою панъ Андр*е*и Сыросєцъки*и*, ижъ, дє*и*, мнє тую рану задалъ и ѡко подъбилъ панъ Рома*н* Ѡлєхновичъ Козинъски*и*, кгды мєнє розби*л* и ѡ*б*лупилъ».

Ꙗко то, дє*и*, єсть статєчнє в оповєданью на врѧдє кгро*д*скомъ лу*ц*ко*м* доложоно.

А такъ ꙗ тую жалобу и ѡповєданьє пна Андрєꙗ Сыросє*ц*кого и возного ѡчєвистоє со*з*нанье до кни*г* кгро*д*ских луцких записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 26, арк. 15–16.

№ 137

1582 р., січня 19. Луцьк. – Скарга Мар'ї Василівни Чаплянки Шпановської та її брата Григорія Васильовича Чаплича Шпановського до луцького ґродського уряду на її сина, князя Яхима Богушевича Корецького про побиття і пограбування, заподіяні його слугами у Торговицькому замку, в якій подається перелік та оцінка вартості пограбованого майна, та визнання луцького возного Матиса Славоґурського про огляд потерпілих

Справа кнгни Кор*е*ц*к*оє з сыно*м* єє кнзємъ Ꙗхимо*м* Корецки*м*

Року АФПВ [1582] мсца гє*н*вара ҂И҃ [18] днѧ

Пришо*д*ши и постановившисѧ ѡчєвисто на врѧдє кгро*д*скомъ в замку гсдрскомъ Луцъкомъ пєрєдо мъною, Во*и*тєхомъ Вєтєскимъ, на то*т* час буд҃чимъ на мє*ст*ц҃

[1] Повтор в оригіналі.

пна Станислава Пєтровского, подстаростєго луцкого ѡт его вєлможное млсти пна Алєксандра Пронъского, столника Вєликого кнлзства Литовского, старосты луцъкого, шлахетныи Матыс Славокгурскиѣи, возныи повѣту Луцъкого, ку записованью до книгъ кгродскихъ луцкихъ тыми словы сознал, ижъ деи:

«Будучи мнѣ приданымъ з ѳрадy кгродского луцкого року тєпєръ идѳчого тисєча пятсотъ ѡсмъдєсят второго, мсца гєнвара шостогонадцат дня на справу єє млсти вєлможное кнгни Богушовое Корецкое, воєводиное волынское, кнгни Мара Василєвъны Чаплянки въ Торговицы, и при мнѣ были // стороною шляхта люди добрые, пан Жикгимонт Тиминскии и Мартинъ Дилинскии. Там же, деи, перед мною, Матысомъ Славокгурскимъ, возным повѣту Луцкого, и при мнє будѳчими стороною шляхътою люди добрые ѡповедал кгвалт и ѡбътежливє жаловалъ брат єє млсти его млст панъ Григореи Василєвичъ Чаплич Шпановскии на сына єє млсти кнзя Ѣхима Богушєвича Корецкого, воєводича волынъского, именємъ єє млсти кнгни Корецкое, пнее сестры свое, тымъ ѡбычаем, ижъ деи:

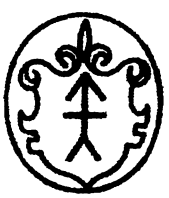

71. Печатка шляхтянки Мар'ї Василівни Чаплянки Шпановської (1586 р.)

«Дня ѡногъдашнего року тєпєръ идучого тисєча пятсотъ ѡсмъдесатъ второго, мсца гєнъвара трєтєгонадцат дня, в суботу, будучи, деи, сыну єє млсти кнзю Ѣхиму Корецъкому гостем ѳ єє млсти в замъку єє млсти Торговицком часъ нємалыи, которыи, деи, яко дня ѡногдашънего, в суботу, рано выехалъ зъ замку з малжонъкою своею через мостъ замъковыи на мєстечъко єє млсти Торговицѳ.

То пакъ, деи, сын єє млсти кнзь Ѣхимъ Корецкии, вернувши ѡт себе и послави слугъ своихъ и при них шєстєры сани, ѡдны з возниками з сивастрокатыми ѳарбованымі цѳгом пошостным, а иншиє, деи, по чотыри и по два кони, то єст мєновитє: Малхєра Прєрадовского, Миколая Радоминского, Матыса Сасиновского а ѳронца Сасиновъского, Безсокирских двох, Бурдана Суликовъского, Качковского и инъшихъ нємало слугъ своихъ, и при них помочниковъ своихъ пна Ивана Дмитровича Козинского а пна Станислава Былєцкого с полъгаками и з шабълами добытыми, з розными бронами, воинє // належачими, которыє, деи, впадши моцъно кгвалтомъ до замку єє млсти Торговицкоѓ[о], тамъ же, деи, нашодчи моцно кгвалътомъ на въласныи ѳпокои єє млсти кнгни Богушовое Корецкое, сєстры моєє, повыбивали и двєри выламали и єє, деи, млсть самую ѡкрутнє збили, зморъдовали и до коморы, ѳпъхнувши, замъкнули и при неи дѣвку служебънѳю панну Кахънѳ Ивановну Сосъницкого а другую Ѡгапъку такжє ѡкрутнє збили и зморъдовали, ключника и девокъ двє, Татаръку а Просимъку, з собою взали и до Корца попровадили.

При которомъ, деи, збитю и змордованью єє млсти на тот, деи, часъ тыє кгвалтовъники, мєнованыє, маєтност, деи, єє млсти всю выбрали и выграбили, золото, сєребро, перла, клеиноты и гроши готовыє, шаты и иншую, деи, маєтност всю побрали и до єго млсти кнзя Ѣхима Корецъкого, сына єє млсти, которыи ихъ подъ гаємъ и запустомъ єє млсти Торговицъкимъ ждалъ, тыє, деи, речи побраныє провадили. Бо, деи, ихъ там дожъдавши, зо всимъ до двора имена помєнєного пна Ивана Дмитровича Козинского и малъжонъки єго пнєє Зоѳѣи Андрєевны

Бабинъского до Тєрєшова поєхалъ, и тамъ жє, дєи, повєзли на тыхъ выше мєнованыхъ шєсти санѧх и всимъ, дєи, тымъ по воли своєи шаѳовали и ку пожитку своєму ꙗкъ хотєли ѡборочали».

Ꙗкожъ и ѡбводилъ мною, возныимъ, и мєнованою шлѧхътою брат єє млсти кнгни Корєцкоє єго млст панъ Григорєи Чаплич Шпановскии збитє и поморъдованьє єє млсти самоє и дѣвокъ, помєнєныхъ, єє млсти. // Ꙗкож видєл єсми єє млсть кнгни Корєцкую самую збитую и зморданую и зранєную, и дѣвокъ двох, панну Кахну Сосницкого и Ѡгапкѵ, побитых и мордованых, то єст мєновитє: ѵ єє млсти Корецкоє самоє видєл єсми на руцє правои нижє локътꙗ рану битую кривавую, ѵ панъны служебноє панны Кахны видєлъ єсми шиꙗ кровью набєгла, а ѵ Ѡгапки видєлъ, дєи, єсми на губє рану крывавую, а на носє такжє рану крывавую.

То пакъ, дєи, сама єє млсть кнгнѧ Корецкаꙗ, воєводинаꙗ волынскаꙗ, ѵстнє мнє, возному, з урядѵ приданому, и при мнє будѵчои шлюхтє ѡповєдала и жалъ свои прєложила тыми словы, ижъ дєи:

«Мꙗ тоє збитьє и зморъдованъє и тыє дѣвки мои, мєнованыє, за росказанємъ и посланємъ сына моєго кнзꙗ Ꙗхима Богушєвича Корєцъкого ѡт слугъ и помочниковъ єго маю. Ижъ будучому, дєи, сыну моєму кнзю Ꙗхиму Богушєвичу Корецкому ѵ мєнє гостємъ во имєню и в замку моємъ Торговицкомъ часъ нємалыи, которыи, дєи, ꙗко днѧ ѡногдашнєго, в суботу, рано зъ замку моєго з малъжонъкою своєю выєхалъ чєрєзъ мостъ замъковыи на мєсътєчко моє Торговицѵ.

То пакъ, дєи, сынъ мои кнѧзь Ꙗхимъ Корецкии, вєрнувши ѡт сєбє и послављши слугъ своихъ и при нихъ шєстєры сани, ѡдны з возниками пошостными з сиваскоркатыми ѳарбоваными, а инъшиє, дєи, по чотыри и по два кони, мєновитє: Мальхєра Прєрадовъского, Миколаѧ Радоминъского, Матыса Сасиновского а ѳронъца Сасиновъского, Бєзъсокиръскихъ двохъ, Буръдѵна Суликовского, Качковъского и инъших нємало слугъ // своихъ, и при нихъ помочниковъ своихъ, пна Ивана Дмитровича Козинского а пна Станислава Былєцкого, с полгаками и з шаблѧми добытыми, з рознымі бронми, воинє налєжачими, правє ꙗкобы на ѡдного нєприꙗтєлѧ посъторонного, которыє, дєи, слуги и помочники єго, впадши моцно кгвалътомъ до замъку моєг[о] Торговицъкого. Такъжє, дєи, нашодчи моцъно кгвалътомъ на власъныи ѵпокои мои, двєри повыбивали и выламали и мєнє, дєи, самую и дѣвокъ моихъ ѡкрутнє збили и зморданули, и, до коморы ѵпъхѵвши (!), з девъками замъкнули, и ключника а дѣвокъ двє, Татаръку а Просимъку, з собою възѧли и до Коръца попъровадили.

При которомъ, дєи, збитью и зморъдованью моємъ на тотъ, дєи, часъ тыє кгвалътовъники, мєнованыє, маєтъность, дєи, мою всю побрали и пограбили, и до сына моєго кнзѧ Ꙗхима Корецъкого ѡтпровадили. Которую, дєи, всю маєтность мою до имѣньѧ и двора пна Ивана Дмитровича Козинъского и малъжонъки єго пни Зоѳѣи Андрєевны Бабинъского, до помочъника єго, ѵвєзли.

То єсть мєновитє побрано маєтнѵости моєє, напєрвєи:

Скрыню зъ грошъми готовыми з монєтою литовскою, которои, дєи, было три тисєчи коп грошеи личъбы литовскоє, личєчи по дєсєти пнзеи бѣлыхъ ѵ грош, а в копу по шєстидєсѧт грошеи литвских. // А другую, дєи, скрыню, в которои,

дєи, было тисѧча копъ, двєстє копъ и сємъ копъ грошєи монєты полскоє, а личбою личєчи литовскою. Трєтюю, дєи, скрыню взѧли, в которои, дєи, было талѧровъ старыхъ тринадцат сот.

А з шкатулою, дєи, взѧли з великою, котораѧ была желѣзомь бѣлым всѧ ѡбитаѧ, в которои, дєи, было вє злотє золотых чєрлєных триста и пєрстєи[1] чотыри золотых чєрлєных с камєнємъ дорогим. Такъ, ѡдин пєрстєнь двоичастыи з двєма камєнми, в котором было шмаракговъ чотыри а шаѳиров два, дєамєнътовъ два, рубинъ одєн, за которыи пєрстєн дала сто золотыхъ и тридцат золотыхъ полских; а другии пєрстєнь золотыи, в котором, дєи, было камєнєи пѧт, шмаракговъ три, диѧмєнт а рубин, за которого, дєи, дала дєвєтдєсѧт золотых полских и два золотых; пєръстєнь трєтии золотыи с туркусомъ, за которого дала, дєи, пѧтдєсѧт золотых полских; а чєтвєръты пєръстєнокъ с камєнєм диамєнтом, за которого дала, дєи, тридцат пѧт золотых полских.

А скърыню вєликую взѧли, дєи, з срєбром, в которои, дєи, срєбра было нємало, конвєи, чар и кубков и розмаитого срєбра. То єст, конвєи три срєбрных позлотисътых, ѡдна коновъ важила ѡсмъ гривєнъ и скоицов дєвєт, другаѧ важила шєст гривєнъ и скоицовъ чотыри, трєтаѧ конов важила шєст гривєнъ и скоицов чотыри, гривна кожъдаѧ с позлотою плачона по ѡдєннадцати // золотых полских; чєтвєртаѧ конов срєбърнаѧ нєпозлотистаѧ, котораѧ важила гривєн одєннадцат и скоицов ѡсмъ; пѧтую коновъ нєпозлотистую, котораѧ важила гривєнъ шєст скоицовъ три; мѣдницу срєбрную з наливкою срєбрною, в которои было, дєи, вагою срєбра пѧтнадъцат гривєнъ, за гривну платила по дєсєти золотых полских; чара вєликаѧ срєбрнаѧ с кончцы, в которои, дєи, было вагою срєбра гривєнъ чотырнадъцат и скоицовъ сєм, а за гривну платила по дєсєти золотых полских; другую чару взѧли, дєи, вєликую позлотисътую, котораѧ важила гривєнъ пѧтнадцат и скоицовъ три, а за гривну, дєи, пълатила по ѡдєннадъцати золотых; взѧли, дєи, три чари нєпозлотистыхъ, ѡдна подолє другоє, которыє важили срєбра гривєнъ ѡсмънадцать и скоицовъ сємъ, а за гривну кождюю платила по дєсєти золотых полских; коновок двє нєвєликих позлотистых, ѡдна подолє другоє, важили в них срєбра гривєнъ полъѡсмы и скоицовъ полтора, за гривну платила по дванадцать золотых полских; котєлокъ срѣбрныи, которыи важил гривєн шєстнадцат и скоицов полъшоста, за гривну платила по дєсєти золотых полских; кубковъ позлотистых три вєликих, которыє важили ѡдєн подлє другого гривєн пѧтнадцат, за гривъну // платила по дванадцати золотых полских; кубковъ чотыри нєпозлотисътых, ѡдєнъ подлє другого, важили в них срєбра гривєнъ тринадцать и скоицовъ полдєвєта, за гривну, дєи, платила по дєсєти золотых полских; кубокъ вєликии позлотистыи, которыи важил гривєн шєст, за гривну платила по тринадцати золотых полских; ложокъ тузинов три срєбърєных, ѡдин тузин важил гривєн дванадцат, за гривну платила по дєсєти золотых полских, другии тузин важил гривєн дєвєт и скоицов шєсть, за гривну платила по дєсєти золотых полских; камєн жабинєцъ, срєбром ѡправъленъ, на котором срєбра вагою скоицов чотыри, позлотистыи, за которыи давано, дєи, тридцат коп гршєи литовских.

[1] Так в оригіналі. Має бути «пєрстнєи».

А ѡтбивши скрыню великую, в которои, деи, были шаты мои, то пакъ, деи, с тое съкрыни шаты вси выбрали и выграбили. То есть меновите взяли, деи, шату ѡкъсамиту чорного, в которои было ѡксамиту мерого[1] локот двадцат чотыри, за локот давано по ѡсмдесят гршеи литовских; шату ѡтласу чорного, в которои было локот двадцат чотыри, которая з деветма брамами ѡксамиту чорного, которая коштовала, деи, сорокъ пат золотых полских; шату адамашки чорное з брамами патьма ѡксамиту чорного, которая коштовала, деи, петьдесят золотых полских; шату китаики дѳпли з оксамитом чорнымъ с трема брамы, которая коштовала, деи, сорок семъ золотых полских; шубѳ соболю, ѡтласомъ крытую, которая коштовала, деи, двесте и двадцать коп гршеи литовских; шубку кѳнюю, за которую дала, деи, пятдесят золотых полских и золотых ѡсмъ; шубѳ лисью, за которую // дала, деи, сорокъ семъ золотых полских; шату ѳалюнъдышу чорного, которая коштовала, деи, двадцат золотых полских; брамокъ двѣ перъловых, которые коштовали, деи, триста золотых полских; поесовъ сребрных два, ѡден ѡбручъ позлотистыи, в котором было гривен чотыри, а другии пояс сребрныи, в котором было вагою сребра гривна ѡдна и скоицовъ пат; а поясъ третии сребрныи позлотистыи старои роботы, в которомъ было вагою сребра гривен полторы и скоицовъ три, а за гривну с позлотою плачоно по дванадцати золотых полских; тесемокъ золотых три, которые коштовали десет золотых полскихъ.

А скрынку розлупавши, в которои, деи, были тувални и ручники, шитые шолком а белымъ шитемъ шитые, взяли, деи, и выграбили с тое скрыни тувален двадцат чотыри, шолком шитых, которые кошътовали, деи, кождая тувална по десети золотых полскихъ; а белю шитых тувален шестьнадцат, которые коштовали, деи, по шести золотых полских; ручников дванадцат, белью шытых шест, которые коштовали, деи, по чотыри золотых полских; а шест ручниковъ, шолъкомъ шитых, которые кошътовали, деи, по пети золотых полских; шътуку полотна ѳлямского, за которую, деи, дала семъ копъ грошеи литовскихъ; а другую штуку полотна швабского, за которую дала, деи, десет золотых полских; ѡбрусовъ шестнадцат взоры ѡдамашковые, за которые дала, деи, патдесят золотых полских; три штуки сервет ѡдомашкового взору, за которые дала, деи, по десети // золотых полских; зарукавъе ѡтласовое, куницами подшитое, которые коштовали, деи, шест копъ гршеи литовских; рукавицы ѡтласовые, которые коштовали, деи, пат золотых полских; шапку ѡтласу чорного, соболми подшитую, которая коштовала, деи, десет копъ грошеи литовских; ковровъ два белыхъ солъгацких новых великих, за которые дали, деи, по десети копъ грошеи литовских, а третии жолътыи, за которыи дала, деи, десет золотых полских, которые побрали ѳ светлицы; а с коморы взяли ковровъ шест, которые купила, деи, за ѡсмъдесят золотых полских.

А ѳ панны Кахны Сосницкое, панны служебное, ѡтбивши скрынку, взяли, деи, кошулекъ пат, шолкомъ шитых, которые коштовали, деи, ѡсмъ копъ грошеи литовских, а рантуховъ три коленскихъ, которые коштовали, деи, пат золотых польских.

А взяли, деи, скрынку с коморы з листы, мне потребными, зъ записы и зо всими справами, которые ѡдно записы свои ѡт небожчика князя малъжонка моего

[1] Так в оригіналі.

зошлого єго млсти князѧ Богуша Корецкого, воєводы волынского, на имєньꙗ и листы вєновныє, такъ и на иншиє, долги записы, которыє колвєкъ записы мєла, то всє слуги а кгвалътовники и помєнєныє помочники сына моєго побрали и выграбили, которыє листы и записы ѡписанье мєла єсми, и в них было сумы // написаноє болшє, нижли на шєст тисячи коп грошеи литовских».

Ꙗкожъ, деи, пєрєдо мною, возънымъ, а мєнованою шлѧхътою ѡказовала єє млст кнгни Богушовѧ Корєцкаѧ, воєводинаѧ волынскаѧ, кнгни Марѧ Василєвна Чаплѧнка и скрыни, сокєрами порубаныє и попсованыє, и двєри в комори, в которои, деи, скарбъ мои былъ, выбитыє и замокъ ѡтбитыи. Ꙗкожъ, ѡглєдал єсми двєри въ комори выбитыє и замокъ ѡтбитыи и скрын чотыри порубаных и розлупаных. И то єє млст кнгнѧ Корєцкаѧ ѡповєдала, иж деи:

«С тых скрын слуги сына моєго и помочъники єго, кгвалътовъники поменєныє, мєнє, деи, самую збивши и зморъдовавши, и дѣвокъ позбивавши, и всю маєтност мою с тых скрын моих выбрали и выграбили».

Которое ж ꙗ созна̑ньє возного до книг кгродских луцких записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 26, арк. 51 зв.–56 зв.

№ 138

1582 р., січня 30. Луцьк. – Визнання Яна Напольського перед луцьким ґродським урядом, що Боговитин під Вінницею відбив частину здобичі у загону татар і турків, які грабували Брацлавщину

Созна̑ньє пна Наполского, иж слышал ѡт Рыдзовского ѡ згромєню турковъ

Року ПВ [82] мсца гєнъвара Л [30] днѧ

Пєрєдо мъною, Станиславомъ Пєтровскимъ, подстаростимъ луцкимъ ѡт єго вєлможноє млсти пна Алєксандра Пронского, столника Великого кнѧзства Литовского, старосты луцкого, постановившисѧ ѡчєвисто, шлѧхєтныи пан Ꙗнъ Наполскии созналъ тыми словы, иж деи:

«Днѧ вчорашнєго, будѡчи в господє, слышалъ ѡт Рыдзовского з ымєнѧ власного, ѡному нєвєдомого, // которыи менилсѧ быти слугою пна Боговитиновымъ, на ѡн часъ, кгды в року нинєшнєм татаровє под Вѣницею и Брасълављєм шкоды чинили, за которыми тєжъ пан Боговитинъ в шєстидєсѧт конеи з Вѣницы выєхалъ и потkалсє с татары, мєжи которыми и турковъ конеи тридцат было, маючи возов великих пѧт а шостыи малыи, в потканью ѡдарили, на себє воза ѡдного великого, а другого малого панъ Боговитин досталъ, в которых и сукна, єдамашки и иныє рєчи были, повѣдалъ».

На што и созна̑ньє ѡчинилъ, мєнєчи бытии при том шлѧхєтного пна Пєтра Мложовского, писара кгродского луцкого, которыи за пытаньєм ѡрѧдовымъ повєдил, ижъ:

«Ѡт того Рыдзовского слышалъ, жє пан Боговитинъ, выєхавши з Вѣницы, поткалсє с татары, мєжи которыми и турцы были, ударили, на себє и в томъ погромє достали воза малого, в которомъ сукна и иншиє рєчи были».

Которое созна̑нє пна Наполского и пна писарово до книг кгродскихъ луцких єст записано.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 26, арк. 104 зв.–105.

№ 139

1582 р., січня 31. Луцьк. – Декрет луцького підстарости Станіслава Петровського у справі галицького єврея Шмойла Симшича, якого луцький єврей Аврам Шмойлович належним чином не винагородив за посередництво в розлученні дочки

Справа жида галицкого Шмоила з жидом луцкимъ Аврамом

Року АФПВ [1582] мсца гєнъвара ЛА [31] дна

Пєрєдо мною, Станиславом Пєтровским, подстаростим луцким ѡт его вєлможнос млсти пна Алєксандра Пронского, столъника Великого кнзства Литовского, старосты луцкого, ставши ѡчєвисто на врдє, жид мѣста Галицкого Шмоило Симшич жаловалъ на жида тутошнєго луцкого на имє Аврама Шмоиловича, иж дєи:

«Тот Аврам ѳпросил мєнє, абых ю рєч ѡт нєго справовал ѡ розводъ дочъки єго з мужом єє Сачком Лєвѣєвичом, и ѡбецалъ, дєи, мнѣ дати за то дєсєт копъ грошеи литовских».

И за пытанєм моим тот Аврам повѣдил, ижъ дєи:

«Знам ю до того, жє-м ему ѡбєцал копъ дєсєт грошеи дати, за тож ѡн мнѣ мѣлъ право выиграти на Сачку Лєвѣєвичу сто двадцат копъ грошеи. А иж, дєи, сд мы с тым Сачъкомъ погодили, жє, дєи, мнѣ з ѳгоды, а нє з его мовєнд, ѡт того Сачъка тридцат копъ грошеи дошло, тєды ю єму копъ полътрєтѣ грошеи литовских за то далъ».

А иж, ю, то ѳзнавши, жє то тому Авраму кгривдою, жєбы мѣлъ дати ѡт тридцати копъ грошеи дєсєт копъ за працу, понєвиж ѡн ничог[о] ѡт нєго нє справовал, алє сд чєрез ѳгодѳ стало, тєды єсми такъ знашолъ, абы тот Аврам Шмоилович єщє другую полтрєтѣ копы гршеи тому Шмоилу заплатилъ.

А тот Шмоило, мєнєчи собѣ быт тот мои суд кгривдою, до єго млсти пна Алєксандра Пронского, столника Великого кнзства Литовского, старосты луцкого, апєлєвал и до приєздѳ его мл. то собє взалъ.

Чого ю єму допустилъ и то дла памєти до книгъ кгродских луцких записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 26, арк. 112 зв.

№ 140

1582 р., лютого 3. Луцьк. – Скарга Мар'ї Василівни Чаплянки Шпановської, удови князя Богуша Корецького, до луцького ґродського уряду на менглінського єпископа та жидичинського архімандрита Феофана, слуги якого пограбували майно торговицьких євреїв Песаха і Либка та куплені ними в Луцьку на її замовлення товари, перелік та оцінка вартості яких подається

Жалоба кнгни Корецкоє на архиманъдрита жидычинского

Року АФПВ [1582] мсца ѳєвралиа Г [3] дна

Присылала на врд кгродски в замокъ гсдръски Луцки вєльможнаа єє млсть кнгни Богушоваа Корецкаа, воєводинаа волынскаа, Мариа Василєвна Чаплинка до мєнє, Воитєха Вєтєского, на тот час будучого на мєсьтцѳ пна Станислава Пєтровского, подстаростєго луцкого ѡт его вєльможнос млсти пна Алєксандра Пронского, столника Великого князьства Литовского, старосты луцкого, ѡповєдаючи кгвалт // и ѡбтєжливє жалуючи на ѡтца θєѡѳана, єпископа мєнглинского, архиманъдрита

жидычинского, черезъ служебника своего Ѣацька Василевича, которыи оповедал тот кгвалт именемъ ее млсти кнгни Богушовое Корецкое, воеводиное волынское, пнее своеи, тым обычаемъ, ижъ деи:

«Посылала есми поданыхъ своихъ, жидов торговицких Писаха а Либка, до Луцка для потребъ своихъ кповать никоторыхъ речеи. Которые, деи, поданые мое ехали гостинцемъ черезъ село Буремец, то пакъ, деи, за влостнымъ росказаньемъ его млсти отца θеωѳана, архиманъдрита жидычинскоѓ[о], врадникъ буремецкии Андреи Гораиновичъ а Михаило Хмарич а Черкасъ, кухар его млсти, и иншихъ помочников при собе мели немало, которыи менованыи врадникъ, перенемъши, деи, тыхъ менованыхъ жидовъ поданыхъ моихъ, на доброволноu дорозе черезъ село Буремецъ едчихъ, деи, самихъ побили и помордовали и тые всѣ речи покупленые, которые для потребъ моихъ покупили в Луцкп, в нихъ побрали и пограбили.

То есть меновите: постав сукна бѣлого // муравского, за которое дали шесть коп гршеи литовскихъ, ѳпнтъ шаѳрану, за которыи дали, деи, семъ золотыхъ польскихъ, перцп ѳунтов шесть, ѳунтъ куповали по шестьнадцати грошеи литовскихъ, рыб выалыхъ три десатки великихъ щкъ, за которые дали, деи, три золотыхъ полскихъ.

И маетность, деи, ихъ, котрую мѣли при собе, в нихъ побрали и пограбили. Взяли, деи, в Либка грошеи готовыхъ дванадцать коп, тыляров десетъ, пугвицъ великихъ позлотистыхъ сорокъ чотыри, которые коштовали его осмъ копъ грошеи литовскихъ, с палца знали перстенъ золотыи, в котором было червоныхъ золотыхъ сем, коцъ кострубатыи чирвоныи, за которог[о] далъ, деи, три талары старыхъ, шубку белинюю, сукномъ чорнымъ люнскимъ крытую, за которюю дал, деи, [...][1] копъ грошеи.

А в Пѣса (!) взяли, деи, готовыхъ грошеи копъ десеть, оксамиту три локти, за которые дал, деи, он чотыри копы грошеи литовъскихъ, шубку лисю, сукномъ ѳалюндышем крытую, котораа коштовала, деи, его осмъ копъ грошеи литовъскихъ, кобенак чорныи сукна мазовецкого, за которыи // дал, деи, онъ шесть золотыхъ полскихъ, кожух барании чорныи, за которого дал, деи, онъ осмъдесат грошеи литовскихъ».

И просила ее млсть кнгня Корецкаа черезъ менованог[о] служебника своего Ѣацка Василевича, абы то было записано.

А такъ на тую жалобу и оповедане ее млсти до книг кгродскихъ луцких записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 26, арк. 116 зв.–118.

№ 141

1582 р., березня 2. Володимир. — Декрет володимирського ґродського суду про передання будинку подружжя володимирських євреїв Айзака Абрамовича та Гендлі їхньому кредитору — володимирському міщанину Гарасиму Андрійовичу — у рахунок погашення боргу, оскільки вони покинули місто, не розрахувавшися з ним

Лѣта Божс. народж. АФПВ [1582] мсца марца В [2] дня

Приходил на врад кгродскии володимерскии до менє, ѳедора Курцевича, подстаростег[о] володимерского, мещанин гсдръскии володимерскии Гарасим

[1] Пропуск в оригіналі.

Андрєевич ѡповѣдал и покладал лист запис жида володимѣръского Аизака Абрамовича и жоны его Гєндли с подписанємъ рѫки его по-жидовску, в которо̀м записє ѡписано, иж тот жид з жоною своєю зостали єму винни шєст копъ гршєи литовских, которѫю шєст коп гршєи ѡписалиса єму ѡтдати на двѣ ратє в року ѡсмъдєсят пєрвомъ. Ино, дєи, тот жид з жоною своєю, нє ѡтдавши мнѣ тых шєсти копъ гршєи, з мєста в нєвѣдомости проч вышол, а дом, дєи, єго тут, в мєстє, пусты̀и єсть.

И просил мєнє, абых ѣ за тым листомъ того жида на дому єго ѡтправу ѫчинил и тот домъ в тых шєсти копахъ гршєи єму, так тєж и в шкодах, которыє собє мєновал быт пєтдєсят гршєи литовских, подал.

А такъ ѣ, бачєчи то, иж тотъ жидъ з мєста вышол, а дом свои впустє зоставил, чинєчи за тот долгъ ѡтправу помєнєному Гарасиму, придавал єсми служебника своєго Ѣаръмоша Кунаховича, которы̀и за посланємъ моим тот дом жида, мєнованог[о], в шєсти копах и в пєтидєсят гршєи до ѡтданѣ єму тых пнзєи подалъ. А тот, дєи, дом лєжит з одноє стороны жида Манусца, а зъ другоє стороны жида ѳалка над улицею Миколскою.

И то вызнал, иж тот дом ѡшарпан, пєчи, ѡкон у свєтлицы и двєрєи ѵ коморы нєт и стаини половина розобрана.

Котороє ж ѣ поданє єму того дому до книг кгродъских записати казал.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 15, арк. 90.

№ 142

1582 р., березня 5. Володимир. – Зізнання возного Михайла Голуба Сердятицького перед володимирським ґродським урядом про заяву Григорія Киселя Низкиницького щодо відсутності у нього подружжя візника Гайвоса та Катерини, підданих Семена Шишки з маєтку Бутятич, дружина якого вимагала вчинити «справєдливост» втікачам

Того ж мсца марца Σ [5] днѣ

Пєрєдо мною, Алєксандром Курцєвичом, подстаростим володимєрскимъ, на вралє кгродском в замку гсдръском Володимєрском, ставши ѡчєвисто, возны̀и повєту Володимєрского пан Михаило Голуб Сєрдѣатицкѝи ку записанѭ до книг кгродских вызнал тыми словы, иж:

«Будѵчи мнє за приданєм твоим врадовым днѣ сєгоднєшнєг[о], в сєрєдѵ, року тєпєрєшнєг[о] ѡсмъдєсят второг[о], мсца марца сємог[о] // днѣ на потрєбє пнєє Сємєновоє Шишчиноє пнєє ѳедоры Пєтровны с Калусова и, маючи при собє шлѣахту, пна Михаила а пна ѳедора, служебника єго млст кнзѣа Алєксандра Курцєвича, был єсми в дому пна Григорѣа Киселѣа Низкиницког[о] у Володимєри.

Там же пєрєдо мною, вознымъ, и шлѣахтою приятел пнєє Шишчиноє пан Михаило просил пна Григорѣа Киселѣа, абы учинил справєдливост на збєгов малжонка єє пна Сємєна Шишки, то єст на возницѵ Гаивоса и на жону єго Катєрину, которѝи в нєбытности пна малжонка єє з дому єго Бутѣатич проч, нєѵчтивши, пошли.

Пан Григорєи Кисел тых збєгов ѣ сєбє быти нє признал и повєдил, же: «Их ѵ сєбє нє маю».

Котороє ж ѣ сознанє возног[о] до книг кгродских записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 15, арк. 99 –100.

№ 143

1582 р., березня 13. Луцьк. — Визнання луцького возного Григорія Посника Івачковського перед луцьким ґродським урядом про вчинення присяги Бартошем Мисевським на уряд луцького ґродського підписка

Вписанье присєги Бартоша Мисєвъского, подписка кгродского луцкого

Року АФПВ [1582] мсца марца ГІ [13] дна

Пєред нами, Станиславом Пєтровскимъ, подстаростим, а Ѡстаѳъємъ Малинскимъ, судєю, врадниками судовыми кгродскими, и при нас будучи вєлє зацныхъ людеи шлахты повѣту Луцъкого, ставши ѡчевисто, возныи повѣту Луцкого Григореи Посник Ивачковъскии ку записованью до книг кгродских луцких сознал тыми словы, ижъ:

«Ꙗчинєл при мнє присагу шлахєтныи Бартошъ Мисєвскии, подписокъ кгродскии луцкии, в тые слова:

«ІА, Бартошъ Мисєвскии, присагаю пну Богу всємогучому на тои збавитєла Исуса Хрыста Свангелии, ижъ ꙋрадъ мои, мнѣ злєцоныи, вѣрнє справовать и выконывать буду, всѣ справы судовыє и ꙋрадовыє до книг справєдливє, вѣрнє, водлугъ сознанья сторонъ жалобъ, возныхъ сознанья вписовать, и з них выдаючи през ѡшукана вшєлакого // з наболшою пилностю, нє ѳолкгуючи приятєлєви а нєприязни нє ѡбавaючиса, такъжє тєжъ крєвному и жадному своему ничого нє чинєчи, ѡдно самого Бога пєред ѡчима маючи, вєдлугъ права и справєдливости поступовать хочу и будꙋ, доходы сполна ѡтдавати будꙋ повинєнъ.

Такъ ми, Пнє Божє, поможи, которыи ѡстатнєго дна вси таємницы судити будєшъ».

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 27, арк. 60 зв.–61.

№ 144—149

Конфлікт між братами — князями Матушом (Матисом) та Левом Воронецькими

№ 144

1582 р., березня 27. Луцьк. — Скарга князя Матуша зі Збаража Воронецького перед луцьким ґродським урядом на брата князя Лева зі Збаража Воронецького, пінського підстаросту, який напав на маєток Тристень і пограбував його підданих

Справа кнзя Матуша Вороницкого

Року АФПВ [1582] мца марца КЗ [27] днꙗ

Пєредо мною, Воитєхом Вєтєским, на тот час будꙋчого на мєстцꙋ єго млсти пана Станислава Пєтровского, подстаростєго луцкого ѡт єго вєлможнои млсти пана Алєксандра Пронского, столника Вєликого кнꙗзства Литовского, старосты луцкого, єго млсть кнꙗз Матушъ Вороницкии // зє Збаража чєрез шлꙗхєтного Ивана Виржєвского ѡповєдалсє на врꙗдє кгродском луцком на кнꙗза Лва Вороницкого зє Збаража, подстаростєго пинского, брата своєго рожоного, тыми словы, штож деи:

«С понєдѣлка на волторок, вночи, то єсть мсца марца двадцат шостого дня в року тєпєрєшнємъ ѡсмдєсят второмъ князь Лєв Вороницкии, подстаростии пинскии, сам с помочниками своими ночным ѡбычаєм, маючи, деи, из собою ѡ колкодєсят конєи, наєхал нєвєдомє на дом и на двор єго млсти кнзя Матуша Вороницкого в Тристєни, хотєчи, деи, єго самого здоровя позбавити и маєтность єго побрати, побилъ, поранил, помордовал, яко кгвалтовникъ покою посполитого, маєтность подданных тристєнскихъ кнзя Матошовыхъ побрал, пограбил, самъ с помочниками своими».

И просил, абы таковоє ѡповєжєнє єго до книг врядовых принято и записано было.

Што я записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 26, арк. 252 зв.–253. Опубл.: Безпалько В. Соціальні стосунки у шляхетському середовищі XVI ст. (за актовими джерелами) // Українознавство. – 2012. – №4. – С. 85.

№ 145

1582 р., березня 28. Луцьк. – Скарга пінського підстарости князя Лева зі Збаража Воронецького перед луцьким ґродським урядом на князя Матуша Воронецького, який пограбував його слуг і бояр поблизу маєтку Тристень

Ѡповєданє єго мл. кнзя Вороницкого

Рокѹ АФПВ [1582] мсца марца КИ [28] дня

Писал и присылал на врад кгродскии луцкии до менє, Воитеха Вєтєского, будѹчого на мєстцѹ пана Станислава Пєтровского, подстаростєго луцкого ѡт єго вєлможнoє млсти пана Алєксандра Пронского, столника Вєликого княства Литовского, старосты луцкого, єго млсть князь Лєв зє Збаража Вороницкии, подстаростии пинскии, жалуючи и ѡповєдаючи тыми словы, ижь деи:

«Ꙗ, маючи пилныє потрєбы, зъєхал єсми на час малыи до домѹ своєго Бабъєго з ѹрядѹ єго млсти книжати воєводы браславского, пна и повинного моєго, ис староства Пинского, для выправы до Москвы при єго млсти князю воєводє браславском, яко при послє. И хотєчи, абых побывал ѹ ѡтчизнє своєи, вєздє казал єсми противъ сєбє приєхати слугам и боаром з ыменъя своєго ѡт Збаража, з Вєрещакъ с тыми конми, на которыхъ я сє до Москвы готовалъ и з возниками. А, ижь я пєрвєи приєхалъ до именъя своєго Бабъєго, анижь тыє слуги мои, прото-м ихъ ѡжидал в ыменю своємъ Бабъємъ, абы ми прибыли с конми. //

Ꙗкожь дня ѹчорашнєго, в понєдѣлокъ, тыє слуги и боарє моє с конми с тыми, на которых сє я выправовал при єго млсти князю воєводє браславском, яко при послє, до Москвы, и з возниками єхали до именъя моєго Бабъєго дорогою звыклою мимо именєи князя Матуша Воронецкого Тристєн, то пакъ князь Матуш Воронєцкии сам ѡсобою своєю и з слугами, выпадши з двора своєго Тристєня, тыє вєрхописаныє кони моє в слугъ и боар моихъ побрал и пограбил. А то мєновитє: возники зо всим ѹбєромъ, конєи почтовыхъ дванадцат из сєдлами и иншихъ шкод мнє нємало починил».

И просил єго млсть князь Лєв Вороницкии, абы то было записано.

А такѡ ѣ тоѥ ѡповѣданѥ и жалобу ѥго млсти до книг кгродскихъ луцкихъ записати казал.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 26, арк. 258–258 зв. Опубл.: Безпалько В. Соціальні стосунки у шляхетському середовищі XVI ст. (за актовими джерелами) // Українознавство. – 2012. – №4. – С. 85.

№ 146

1582 р., березня 31. Луцьк. – Скарга пінського підстарости князя Лева зі Збаража Воронецького до луцького ґродського уряду на брата князя Матуша зі Збаража Воронецького, який, гостинно прийнятий з озброєним загоном у маєтку Баб'є, несподівано напав на господаря і забив насмерть його слугу Яна Кривецького

Ѡповѣданѥ ѥго мл. кнзѧ Лва Вороницкого

Рокѹ АФПВ [1582] мсца марца ЛА [31] дня

Писал и присылал на врѧд кгродскии луцкии до менѥ, Воитѣха Вѣтѣского, на тот час будѹчого на местцѹ пана Станислава // Пѣтровског[о], подстаростѣго луцкого ѡт ѥго вѣлможноѥ млти пана Алѣксандра Пронского, столника Вѣликого кнѧзства Литовского, старосты луцкого, ѥго млст кнѧз Лѣв зѣ Збаража Вороницкии, подстаростии пинскии, ѡповѣдаючи и жалуючи тыми словы, иж:

«Дня ѡногдашнѣго мсца марца двадцат дѣвѧтого дня, в чѣтвергъ, кнѧз Матуш зѣ Збаража Воронѣцкии, приѣхавши до мѣнѥ в дом до Бабѣго з нѣмалым почтом людеи помочников своих, которых ѡн сам лѣпеи знаѥт и имѣна их вѣдаѥт, ѡ шестдѣсѧт конеи, якож ѣ ѣму хлѣба и трунку своѥго в домѹ своѥмъ нѣ боронил. Кгды вжѥ былъ добрыи мысли, якобы хотѣчы ѣхати з двора моѥго, кгды вышолъ на дворъ всѣдати на кони, яко мнѥ сѥ годило домовому господарѣви, вышол ѥсми за нимъ, то пакъ кнѧз Матушъ Воронѣцкии, нѣ маючи до мѣнѥ и до слугъ моихъ жадноѥ потрѣбы, бѣзъ ѡтповѣди, алѥ заразомъ самъ рѹкою своѥю добывши шабли, служѣбника моѥго Станислава Хрѹслицкого, доброго поцливого[1] шлѧхтича, шкодливѥ зранилъ, с которыхъ ранъ нѣ вѣдаю будѣтъ ли живъ. А потомъ сам жѥ с тыми слугами и помочниками своими до мѣнѥ самого з добытыми бронми скочил, хотѣчи мѣнѥ ѡ горъло приправитъ. ЂА, видѣчи кгвалт на сѣбѥ такии, мусѧломъ в домъ своии в сѣни ѹбѣгъ з нѣкоторыми служками своими замкнутисѥ. То пак кнѧз Матуш Воронѣцкии, нѣ хотѣчи покинѹти ѹмыслу своѥго, в томъ домѹ моѥмъ, почѣнши ѡд нѣшпорноѥ годины ажь до заходѹ слонца добывал, двѣри, ѡкна порубал, ѡдно за помочю Божю мѣнѥ в том дому моѥмъ нѣ добыл, толко з двора моѥго выѣхавши, служѣбники ѥго слугѹ моѥго ЂАна Кривѣцкого насмѣртъ замордовали и забили, и иныхъ подданыхъ моих нѣмало побили и поранили».

И просилъ мѣнѥ ѥг[о] млст кнѧз Лѣв зѣ Збаража Воронѣцкии, абых ѣ ѥго млсти з ѹрѧдѹ возного придал ку ѡгляданю того кгвалту, збитѣа, зранѣнѧ и замордованѧ насмѣрть тог[о] слуги ѥг[о] млсти.

А, иж ѣ на сѥс час при врѧдѣ возного нѣ мѣл, ѣ ѥго млсти лист мои до возного дал а тую жалобу ѥго млсти до книг кгродских луцких записати ѥсми казал.

[1] Так в оригіналі. Має бути «поцтивого».

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 26, арк. 268–268 зв. Опубл.: Безпалько В. Соціальні стосунки у шляхетському середовищі XVI ст. (за актовими джерелами) // Українознавство. – 2012. – №4. – С. 86.

№ 147

1582 р., квітня 1. Луцьк. – Скарга князя Матуша зі Збаража Воронецького до луцького ґродського уряду на брата князя Лева Воронецького, який, запросивши його на учту до маєтку Баб'є, підступно з озброєними людьми напавши на нього та його слуг, кількох поранив і двох забив насмерть

Жалоба кнзꙗ Матуша Воронић҃кого на кнзꙗ Лва Воронић҃кого жъ

Року АФПВ [1582] мсца апрєлꙗ А [1] днꙗ

Писал и присылалъ на врѧд кгродскиu луцкиu до мєнє, Воиτєха Вєτецкого, на тот часъ будꙋчого на мєстцꙋ пна Станислава Пєτровского, подстаростєго луцког[о] ѡт єго вельможноє млсти пна Алєксандра Пронского, столника Вєликого кнзьства Литовского, старосты луцкого, єго млсть кнзь Матушъ зє Збаража Вороницъкиu, жалоюч҃и и ѡповєдаючи тыми словы, ижъ:

«Днꙗ ѡнодашнєг[о], в року тєпєр идꙋчом тисєча пѧтьсот ѡсмъдєсѧтъ второмъ, мсца марца двадцать девꙗтого днꙗ, ꙋ четвєргъ, братъ моu кнѧз Лєвъ Вороницкиu, ꙋпросивши нас на ꙋчту в домъ своu до Бабъєго чєрєз пана Ꙗкуба Вєлєбновского, ротмистра єго королевскоє млсти, пна Миколаꙗ Гулєвича, шурина моєго, пна Ꙗна Наполского, ꙗко людеu бєзпечных, ꙋбєзпечивши нас потчтивымъ (!) словомъ своимъ, тамъ жє, кгды єсьмо в домъ приєхали, спєръву былъ нам рад, чєстовалъ насъ. А потомъ, кгды єсьмо вжо подпивши, собє до дому моєго Тристєнꙗ єхать хотѣли, кони слуги нши в рукахъ дєржали, кнзь Лєвъ, ꙋбєзпечивши насъ покоємъ а нє маючи до нас жадноє причины, ѡдно ꙋмыслнє наполнившисꙗ воли и злого ꙋмыслу своєго, напєрвеu з розказанья єго влосного слуга кнзꙗ Львовъ Воиτко Миколаєвичъ, // маючи короткую рꙋчницꙋ в рꙋкавѣ кожꙋха турєцког[о], кгды ѡблапилъ панъ Миколаu Гулєвичъ кнзꙗ Лва, жєкгнаючисѧ з ним, ѡн с тоє рꙋчницы короткоє ꙋ ногу правую пна Гулєвича пострєлилъ. За тымъ заразом братъ моu кнзь Лєвъ самъ заволалъ кгвалту слугъ своихъ и подданыхъ, абы з рꙋчниц҃ на насъ стрєлꙗли. Мы, видечи таковыu злыu ꙋмыслъ єго, до конєu сѧ ꙋдали, хотєчи з двора ꙋєждать (!), в том чсє кнзь Лєвъ ворота ꙋ дворє замкнуть казалъ, жєсмо нє могли ꙋєхати. А ꙋ дворє ꙋтаєны были ꙋси подданыє єго сєла Бабъєго ѡ сто чоловѣка з розным ѡрꙋжъємъ, воинє належачим. Тамъ жє, кром всєє боꙗзни Божоє и мотости хрєстиꙗнъскоє, насъ самыхъ побили, пострєлꙗли, поранили и полупили, и ѡдного нашого ꙋчтивого чоловєка шлꙗхтича Андрєꙗ Словича Букоємъского ѡкрꙋтнє насмєрть с полгаку кнзь Лєвъ забилъ и замордовалъ. А до мєнє самого з ручъницъ, кгды єсми стоꙗл посполу з слугою брата моєго кнзꙗ Станислава Воронић҃кого Станиславомъ Прєсмыцкимъ, стрєлєно, в томъ чсє мєнє самог[о] хибили, а того а того[1] Станислава Прєсмыц҃кого подлє мєнє застрєлєно и забито насмєрть. А пна Миколаꙗ Гулєвича и инъшихъ слугъ нашихъ побито, поранєно и ѡкрꙋтнє помордовано и полупєно, и шкоды нємалыє нам починєно, с

[1] Повтор в оригіналі.

которыхъ ранѣ нє вѣдаю, єсли будѹть ли живи. А тѣло трѹпъ // нєбожъчика Андрєя Словича Букоємского, казавъши тамъ жє ѹ дворє своємъ ѹ Бабъємъ ѹ городню внєсти, а насъ, колко лєдво живыхъ, з двора проч вѣыгналъ».

И просилъ єго млсть кнзь Матушъ Вороницкиѣ, абы то было записано.

А такъ ꙗ тою жалобу и ѡповѣданє єго до книгъ кгродскихъ луцкихъ записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 26, арк. 269–270. Опубл.: Безпалько В. Соціальні стосунки у шляхетському середовищі XVI ст. (за актовими джерелами) // Українознавство. – 2012. – №4. – С. 86.

№ 148

1582, квітня 2. Луцьк. – Визнання луцького возного Яцка Гуляльницького перед луцьким ґродським урядом про огляд ран пінського підстарости князя Лева зі Збаража Воронецького та його слуг, поранених у маєтку Баб'є Миколаєм Гулевичем, та забитого насмерть Яна Кривецького

Сознанє ЂАцка Гулꙗлницкого в справє кнзꙗ Лва Вороницъкого

Року АФПВ [1582] мсца апрєлꙗ В [2] днѧ

Пєредо мною, Воитєхом Вєтєскимъ, на тот часъ будѹчимъ на мєстцѹ пна Станислава Пєтровского, подстаростєг[о] луцкого ѡт его вєлможнос млсти пна Алєксандра Пронского, столника Вєликого кнзьства Литовског[о], старосты луцкого, постановившисѧ ѡчєвисто, возныи повѣту Луцког[о] ЂАцко Гулꙗлницкиѣ ку записованю до книг кгродскихъ луцкихъ тыми словы вызналъ, иж деи:

«Року тєпєр идѹчог[о] ѡсмъдєсѧт второг[о], мсца // марца тридцать пєрвого днѧ, будѹчи мнѣ за приданєм ѹрѧдовымъ, маючи ꙗ при собє двох шлꙗхтичов, ЂАна Стрѹнєвског[о] а Григорꙗ Крылєвского, былъ єсми на справє єго млсти кнзꙗ Лва зє Збаража Вороницкого, подстаростєг[о] пинского, ѹ дворє єго Бабємъ. Тамъ жє за ѡказованьєм єго млсти видилъ єсми на нєм самом нєдалєко ѹха правого рана крываваꙗ битаꙗ, а в служєбника єго Станислава Хруслицкого чєрєз ѡко правоє рана тѧтаꙗ шкодливаꙗ, а в боꙗрина ЂАрмолца видилъ рану тѧтую под ѹхом правымъ, а на палци вєликом ѹ руки лѣвоє такъжє рана тѧтаꙗ. Ѡказовано тєж ми чоловєка забитог[о], лобъ розбитыи, которог[о] того забитого єго млсть кнзь Лєв назвалъ назвискомъ и имꙗмъ ЂАном Кривєцкимъ. Такжє ѡказовалъ мнѣ самъ єго млсть кнзь Лєвъ в дворє своємъ в Бабємъ ворота порубаныє и ѡкна, двєри в дому посєчоныє, ѡболоны повыбиваны и кулю в стєну встрєлєную. Которое збитє, зранєнє и забитє того служєбъника своєго ЂАна Кривєцкого, такжє и порубанє кгвалтовноє знаков кгвалтовныхъ в дому єго млсти Бабинскомъ менилъ быти ѡт пна Миколаꙗ Гулєвича в року тєпєрєшнємъ ѡсмъдєсѧт втором, мсца марца двадцать дєвѧтог[о] днѧ».

А такъ ꙗ тоє ѡчєвистоє сознанє возного до книг кгродских луцкихъ записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 26, арк. 272–272 зв. Опубл.: Безпалько В. Соціальні стосунки у шляхетському середовищі XVI ст. (за актовими джерелами) // Українознавство. – 2012. – №4. – С. 86–87.

№ 149

1582 р., квітня 4. Луцьк. – Скарга пінського підстарости князя Лева зі Збаража Воронецького до луцького ґродського уряду на брата князя Матуша Воронецького, який, вдершись до його маєтку Баб'є, взяв дім в облогу та забив насмерть декількох слуг

Жалоба кнзѧ Льва Вороницког[о]

Рокѹ АФПВ [1582] мсца априлꙗ Д [4] днѧ

Пришєдши на вырядъ кгродскиі луцкиі до мєнє, Воитєха Вєтєского, будѹчого на мєстцѹ пана Станислава Пєтровъского, подъстаростєго луцъкого ѡтъ єго вєлъможноє милости пана Алєкъсандра Пронъского, столъника Вєликого кнѧзъства Литовъского, старосты луцъкого, єго милостъ кнѧзъ Лєвъ зє Збаража Вороницкиі, подъстаростиі пинъскиі, ѡповєдаючи и жалуючи на єго милостъ кнѧзꙗ Матѹша Вороницъкого ѡ томъ, ижь дєиі:

«Σго млстъ року тєпєр идѹчого тисєча пꙗтсотъ ѡсмъдєсꙗтъ второго, мсца маръца двадъцатъ дєвꙗтого днѧ, наєхавши моцно кгвалтом з воискомъ нємалымъ // конєи ѡ шєстъдєсꙗтъ, зъ слугами, приѧтєльми и помочъниками своими, мєновитє: з нєꙗкимъ паномъ Вєлєбъновскимъ, паномъ Миколаємъ Гулєвичомъ, паномъ Напольскимъ и с паномъ Красовъскимъ, ѹрядъникомъ блѹдовъскимъ, и з нѣꙗкимъ паномъ Васильємъ, и з ыными многими людъми и помочъниками своими до дъвора моєго Бабъєго, тамъ жє сѧ, дєи, ѹ дъворъ моиі ѹ ворота кгвалтовънє ѹламали. А ꙗ, видꙗчи нєспособностъ свою напротивъкѹ ихъ, мусєлъ с колькомꙗ слугъ своихъ до сѣнєи ку свєтълицы ѹстѹпити и въ томъ домѹ запєрсꙗ єсъми. То пакъ єго милостъ кнзь Матушъ с помочъниками своими въ томъ домѹ моємъ добывалъ мꙗ ѡ колько годинъ, хотєчи мєнє ѡ горъло приправити, волаючи: «Биі, забиі!», и просилъ сам кнѧзъ Матушъ слугъ своихъ: «Даитє, дєи, ми ѡгъню, спалю єго з домомъ».

А кгдыжь ѹжо ѡбачилъ кнѧзъ Матуші с тыми помочъниками своими, ижь мꙗ в томъ дому нє былъ, то пак слугъ моих, которыє сѧ зо мною до тог[о] домѹ нє втиснули, ѡдног[о] ѹктивог[о] шлꙗхтича Ивана Кривєцког[о] насмєрть забили, и тєло нєт вєдома, гдє подєли, а другог[о] такжє ѹчътивого шлꙗхтича Станислава Хрѹслицког[о], слуг[у] моєг[о], шкодливє ранили чєрєзъ ѡко, што нєтъ вєдома, будєт ли // живъ, такъ тєжъ подданного моєго Σрмола Гавриловича зранили шкодливє, нєтъ вєдома, будєть ли живъ. А служєбника єго млсти кнзꙗ Станислава зє Збаража Вороницкого, брата моєго, которыі при мнє былъ длꙗ ѡсвєтчєньꙗ того кгвалътѹ, такъжє ѹктивыі шлꙗхтич Станислав Прєсмыцкиі насмєрть забитъ, которого мнѣ была дати рачила єє млсть кнгини Станиславовая стороною, бєз бытности пана малъжонъка своєго длꙗ длꙗ[1] ѡсвєтчєньꙗ того кгвалтѹ, которого-мъ сє сподєвал ѡт кнзꙗ Матуша Вороницкого.

А, ижє-м того кгвалтовного наєханꙗ на домъ своі до врадѹ вшєи млсти заразомъ нє ѡтнєс с тыхъ причинъ, ижє-мъ самъ былъ ѡт кнзꙗ Матуша Вороницкого и з слугами во дворє моємъ Бабъємъ, почавши ѡт днѧ двадцать дєвꙗтого мсца марца, аж до сєго часу в облєжєнію. А иныхъ слугъ своихъ, по дорогахъ пилнуючи, абы з стороны моєє слуги мои до врадѹ з оповєданьємъ нє ехали, розослалъ, росказѹючи

[1] Повтор в оригіналі.

слугамъ своимъ, абы, хто бы ѡт мєнє єхати мєлъ, имали, до врѧдꙋ нє допускали. Про то, иже-мъ тєпєръ с того ѡблєжєнья вышол, вашєи милости то всє, ꙗко сѧ зо мною дѣяло, ꙋстнє ку вєдомости, ꙗко врѧдови, доношу и прошу, абы тоє ѡповєданьє моє было до книгъ кгродскихъ луцъкихъ записано».

Што ꙗ, всє ку вєдомости своєи врѧдовои припустивъши, тоє ѡповєданьє // єго млсти кнзя Лва Вороницкого до книг кгродскихъ луцкихъ записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 26, арк. 286–287 зв. Опубл.: Безпалько В. Соціальні стосунки у шляхетському середовищі XVI ст. (за актовими джерелами) // Українознавство. – 2012. – №4. – С. 87.

№ 150

1582 р., квітня 6. Луцьк. — Скарга Раїни Андріївни Русинівни Берестецької до луцького ґродського уряду на сестру Настасю та її чоловіка Щасного Сокола, які не віддали її частки спадщини, з детальним переліком рухомого майна та документів на нерухомість, належної їй по батькові, пінському і турівському єпископу Андрію Русину Берестецькому

Справа пнєи Раины Рꙋсиновны Бєрєстєцъкои

Року АФПВ [1582] мсца апрєлѧ S [6] днѧ

Пришєдши на врѧд кгродскии луцкии до мєнє, Воитєха Вєтєского, на тои час будꙋчог[о] на мєстцу пна Станислава Пєтровского, подстаростєго луцкого, єє млсть пни Раина Андрєєвна Русиновна Бєрєстєцъкаѧ вєликоѡбтєжливє жаловала и ѡповєдала на Щасного Сокола и малжонку єго, а сєстрꙋ свою рожоную пнюю Настасью Андърєєвну Рꙋсиновну тыми словы, што дєи:

«По смєрти ѡтца моєго Анъдрєѧ Русина Бєрєстєцкого, нарєчєного владыки пинского и туровского, року тисєча пѧтьсотъ сємдєсѧт второго, мсца августа пѧтог[о] днѧ, ꙋчинившисѧ ѡпєкунами, писар зємскии луцъкии Михаило а брат єго пан Павєлъ Корытєнскиє и Василєи Рогозєнскии, нєдавъно з сєго свєта зошлыи, кгвалтовнє вси добра и маєтность, зосталую ѡтца моєго, лєжачиє и рꙋхомыє, то єст двор и имєньє Бєрєстєчко, всє, дєи, ѡт дала[1] и до вєлика, гроши готовыє, золото, сєрєбро, шаты, ѡбитѧ вєликиє до избъ, запоны, кобєрцы турєцкиє, полотна, скрыни з многими рєчами, цынъ, мєдь, кони єздныє, возы ѡкованыє, // шоры, сєдла, стадо свєрєпє, быдло рогатоє вєликоє и дробноє, панцыри, такъжє листы и записы на долги многиє ѡт розных ѡсобъ, привилєѧ, права и въшєлѧкиє тверъдости на имєнѧ ѡтчизныє, вєчистыє и купныє, и въшєлѧким ѡбычаєм набытыє, к тому иныє многиє рєчи, вєс спрѧт домовыи, начинѧ и статъки, до всѧких робот налєжачиє, и тєж ѳолварок з людъми и з кгрунтом на пєрєдмости Луцком, домов три в мєстє Луцком жє з будованєм нємалым забрали и под кшталтом ѡпєки кгвалтовнє были привлащили. ѠШто, дєи, ꙗ на них самих и помочников ихъ на врядє кгродском луцком ѡбъжаловати и таковую кривдꙋ и шкодꙋ свою достаточнє до книг кгродских луцких скоро по смєрти ѡтца своєго, року, вышє мєнованого, а потом з ними правом чинити часу бєзкролєвства нє занєхала и ѡказати готова.

[1] Так в оригіналі. Має бути «мала».

То пакъ, дєи, маючи ꙗ пєвную вєдомост, иж сєстра моꙗ мєнованаꙗ Настасꙗ, пошєдши в малжєн//ство за Щасного Сокола, за нєѡсєло[1] в зємли Волынскои, ѡную всю маєтност, вышє мєнованую, по ѡтцы нашомъ зосталую, котораꙗ єсть мєновитє всꙗ пєрво сєго на врꙗдє луцком ѡповєдана и до книг кгродских луцких записана, поспол з мужєм своимъ Щасным Соколом, порозꙉмєвшисꙗ з вышмєнованымі пны Корытєнскими и з опєкунами Василꙗ Рогозєнского ѡт Василꙗ Борзобагатого а Ивана Словича Букоємског[о], всю, на мєнє, дєи, згола ничого нє заставуючи, сами побрали бєз воли и вєдомости моєи, кром ѡдного двора и имєнꙗ Бєрєстєчка и ѳолварку на пєрєдмости Луцком, которыи на сєс час ꙉ пна Ивана Хрєнницког[о], подсудка зємского луцкого, в дєржани єст, ку вєликои кривдє и шкодє моєи. Котораꙗ маєтност, ѡтца моєго зосталаꙗ, подлє права моєго прирожоного и Статута Вєликого кнꙗзства Литовског[о] заровно мнє з нєю, ꙗко з сєстрою рожоною, налєжит и приходит. Такжє, дєи, ꙉ дъвор в мєстє тутошнєм Луцком, ѡтчизны вєчистыи сполныи, которыи в парканє над рєкою Стыром, и ꙉ два плꙗцы спустошалыхъ, ѡдин Батковскии а дрꙉгии Ѡтабєлєвскии, которыи ѡтєц нашъ навєчно ѡткупил, нє вєдаю, ꙗким способом в дєржанє свое взєла.

Такжє, дєи, листы на долги пнжныи, // ѡтца моєго зосталыє, привилєꙗ, право и всꙗкиє твєрдости на имєнꙗ наши сполныи ѡтчизныѥ, вєчистыѥ и куплєныѥ, побрала и их с тых всих добръ квитовала, и ѡною маєтностю, котороѥ забрала, на част мою налєжачєи, ꙗко двє тисєчи коп грошєи литовских ѡтдати, так тєж имєнꙗми ѡтчизными Бєрєстєчком и ѳолварком на пєрєдмости Луцком выкуповать ꙉ пна Ивана Хрєнъницкого, такжє и тым домом и двома плꙗцами в мєстє Луцком, которыѥ нє вєдаю, ꙗким способом побрали, дєлом ровъным и вєчистым зо мною дєлити и ѡтдати мнє части моєи нє хочут ку вєликои кривдє и шкодє моєи.

А то, дєи, єстє мєновитє: лист пна вилєнского на двєстє коп грошєи литовских, листов три пна Алєксандра Сємашка на шєстдєсꙗт коп грошєи литовских, лист Сємєнов Батковъ на двєстє и на тридцат коп грошєи литовских, которым листом Батко ꙉв онои сумє завєл ѡтцꙉ нашому два домы в мєстє Луцком, ѡдин, гдє сам мєшкал, а другии свои жє, прозываємыи Ѡтабєлєвєскии, и иныи листы и выписы врꙗдовыи на тыи домы и тєж привилєи и лист купчии и иныє листы, врꙗдовыи выписы, и всє право // на три дворища на пєрєдмостьи Луцком, которыѥ ѡтєц наш на вєчност купил ꙉ Юска, жида люблинского, право и вси листы на имєнє нашє сполноє сполноє[2] ѡтчизноє Лꙗшки, на которꙉю справꙉ ѡтєц наш, правꙉючисꙗ зошлым Станиславом Залєским Мєдвєдєм и потомками єго ѡт часу нємалого, наложил чотыриста копъ грошєи литовских, привилєи и лист купчии, и иныє листы и выписы врꙗдовыи на двор отчизныи сполныи вєчистыи въ мєстє Луцком, в парканє над Стыром, и всꙗкии права и тверъдости на имєньꙗ наши сполъныє, вышє мєнованыи, вєчистыи, сами, дєи, кромъ вєдомости моєи, побрали.

А маєтность, дєи, на част мою налєжачєи, взꙗли сєстра моꙗ з мужєм своим ѡт вєрхꙉ мєнованыхъ ѡсобъ.

[1] Так в оригіналі. Має бути «нєѡсєлого».

[2] Повтор в оригіналі.

Мєновитє грошєи готовыхъ тисєчу копъ; лыжокъ вєликихъ срєбрєныхъ тузин, в которыхъ шєсть гривєнъ срєбра; ковъшовъ вєликохъ[1] два, въ которыхъ ѡсмъ гривєнъ срєбра; панагєа срєбрєнаа позлотистаа с камєньми кошътовъными и с пєрлы вєликими, за которꙋю дано двадцать коп грошєи литовскихъ; поасовъ два срєбрєныхъ позлотистыхъ, в которыхъ важило шєсть гривєн срєбра, за которыи дано сорокъ коп грошєи литовскихъ; // ношєнъє панєньскоє золотоє с трєма камєньми, з рꙋбиномъ а зъ дьвєма туръкусы, коштовало сто талꙗровъ; пєръстєньковъ золотыхъ два, ѡдинь з шаѳєромъ, а другии з рꙋбиномъ, за которыи дано пꙗтъдєсѧт талꙗровъ; сыкгнєты два, в которыхъ было ѡсмъ чиръвоныхъ золотыхъ.

72. Печатка пінського і турівського єпископа Андрія Русиновича Берестецького (1560 р.)

Шата ѳаилюньдышу сукна чоръного, кунами подшитаа, котораа кошътовала двадьцать чотыри копы грошєи литовъскихъ; шата ѳаилюнъдышꙋ чоръного ж, коштовала ѡсмъ копъ грошєи; шубка попєличаа, шєсть копъ грошєи; кожух завыиковыи лисии, коштовалъ пєтнадцать копъ грошєи литовскихъ; жупица ꙋтєрѳину чорного, брꙋшками лисими подшитаа, коштовала пꙗт копъ грошєи; два бланы ѳꙋтра брꙋшкового лисєго, коштовали дванадцать копъ грошєи.

К тому платє бєлоє: ѡбрусы, ручники, кошꙋли, простирадла, наволочки, постєлъ, колдра, коштовали дванадцать копъ грошєи; полотна простого домовои роботы чотыриста аршинов, кожды аршин по два гроша литовскихъ; кобєрцов чотыри турецких, коштовали // дєсєть копъ грошєи литовскихъ; три ѡпоны ковровъ домовои роботы, вєлми вєликихъ и широкихъ, и полавочник кобєръныи вєликии, коштовали сорокъ копъ грошєи литовскихъ.

Цыну: мисъ вєликихъ дванадцать, коштовали ѡсмъ копъ грошєи; полмисковъ шєсть цыновыхъ, кошътовали чотыри копы грошєи; приставокъ шєсть цыновыхъ, кошътовали двє копє грошєи; талєров два тузины цыновых, коштовали три копы грошєи; лихътаровъ цыновых два, за полъкопы грошєи; мєдъница и рꙋкомыа мозꙗзоваа, за которꙋю дано двє копє грошєи; ѳлꙗшъ цыновыхъ двє, кошътовали двє копє грошєи.

Мєдꙗного начинъя: котъловъ вєликихъ кухонъныхъ два, кошътовали три копы грошєи; панъвы двє, кошътовали полъторы копы грошєи; котєлъ пивныи, коштовалъ сєм копъ грошєи; ѡбложинье и волки желєзныи, коштовали двє коп грошєи; котєлокъ мосꙗзовыи за сорокъ грошєи; можчир мосꙗзовыи, коштовал полтрєти копы грошєи; лихтаровъ мосꙗзовых два, коштовали сємдєсѧт грошєи.

Панцыр, коштовал тридцат копъ грошєи литовскихъ.

Конєи: подездков пꙗть, // коштовал кождыи по три копы грошєи; возниковъ цꙋкгъ, коштовали тридцать копъ грошєи литовскихъ; два шоры шлєи почворных, коштовали ѡсмъ копъ грошєи; карєта, за которꙋю дано ѡсмъ коп грошєи; рыдван з сукномъ, коштовал шєст коп грошєи.

Конов мєдꙗнаа, коштовала копу грошєи.

Волов ѡрємых двадцат, коштовали сорокъ коп грошєи литовскихъ; коров доиныхъ с тєлꙗты дєсѧт, коштовали двадцать копъ грошєи; ѡвєцъ сорокъ,

[1] Так в оригіналі. Має бути «вєликихъ».

коштовали дєсєт коп грошеи; ѣловицъ пѣть, коштовали ѡсмъ копъ грошеи; быков ѳпрѣажснѣов чотыри, кошътовали шесть копъ грошеи; вєпров дєсѣат, кошътовали пѣат коп грошеи; свинеи матєрокъ двадъцать, коштовали дєсєт копъ грошеи; подсвинковъ двадцатєро, кошътовали три копы грошеи; стада трынадцать клѣчъ, кожъдаѣ свєрєпа по чотыри копы грошеи.

К тому иныє многиє и нємалыє рєчи».

И просила мєнє, подъстаростєго, пани Раина Андрєєвъна Рѳсиновна Бєрєстєцкаѣ, абых тоє ѡповєданє и жалобу єє до книг кгродских луцких записати казал.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 26, арк. 293–296 зв.

№ 151

1582 р., квітня 10. Луцьк. – Скарга Настасі Михайлівни Ощовської, удови Бориса Охлоповського, Василя і Микити Ощовських та Івана Селецького до луцького ґродського уряду на Іону Якимовича Охлоповського, який під час поховання її чоловіка розігнав присутніх та забрав труну з тілом

Справа пни Борисовоє Ѡхлоповскоє

Року АФПВ [1582] мсца апрєлѣ I [10] днѧ

Писали и прысылали на врѧд кгродскии луцкии до мєнє, Воитєха Вєтєского, на тотъ час будѳчого на мєстцу пана Станислава Пєтровского, подстаростєго луцкого ѡт єго вєльможноє млсти пана Алєксандра Пронъского, столника Вєликого кнзьства Литовъского, старосты луцкого, ихъ милость пани Борисоваѣ Ѡхлоповскаѣ Настасѣ Михаиловна Ѡщовского, панъ Василеи Ѡщовскии, панъ Иванъ Сєлецкии а панъ Микита Ѡщовскии, жалуючи и ѡповєдаючи на пана Иѡну Ѣкимовича Ѡхлоповского тым ѡбычаєм, ижъ:

«Днѧ ѡногдашнєго в року нинєшнємъ ѡсмъдєсѧт второмъ, мсца апрєлѣ ѡсмого днѧ, пєрєд вєчєромъ, ѳв Охлопови мы змєрлоє тѣло з допущєнѣ Божого // нєбожчика пана Бориса Ѡхлоповского, водлугъ закону нашого хрєстиѣнского, до цєркви ѡхлоповскоє, хотєчи погрєбъ ѳчтивыи и хрєстиѣнскии ѳчинити.

То пакъ, дєи, скоро єсьмо на цвинътар тєло припровадили и попы водлугъ повинности своєє дѳховєнскоє над тєломъ провод чинили и да скопани[1] казали, ино тот панъ Иѡна Ѣкимович Ѡхлоповскии с помочниками своими, паномъ Кузмою Порванєцкимъ а с паномъ Тихномъ Иржищовским и з многими иншими помочниками своими, такъ тєжъ слугами и подданными своими, которымъ ѡнъ самъ имєна и прозвиска вєдаєть, тамъ жє будѳчи, дєи, при похорони, звазнившисѧ и ѳмысливши то по воли своєи ѳчинити, торгнувшисѧ до шабєль и ѡскочивши тѣло нєбожъчика пана Бориса Ѡхлоповского, с крикомъ попов розогнали и нас мало нє позабиѣали, а тѣла пана Борисова Ѡхлоповского поховати намъ нє допустили, и тымъ, дєи, намъ кгвалт при цєркви посполитои ѳчинили.

И тѣло с труною и з марами, а на трѳнє простирадло колєнскоє, котороє коштовало чотыри // золотыє, єрмѣкъ ѳалюнъдышовыи тємънобурнатныи з шнурами, которыи коштовал пѣат копъ грошеи, кобєрец солгацкии, которыи коштовал ѡсмъ золотыхъ, ѳ нас, дєи, кгвалтовнє на тот час ѡтнѧли. Котороє,

[1] Так в оригіналі.

дєи, тѣло нєбожъчика пана Бориса Ѡхлоповского, кгвалтовнє ѡтнавши зо всимъ тым, нє вєдати, гдє подѣли».

И просили тыє помєнєныє ѡсобы, абы тоє ѡповєданьє и жалоба ихъ до книгъ кгродскихъ луцкихъ было записано.

Што-мъ ја записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 26, арк. 305–306.

№ 152

1582 р., квітня 28. Володимир [1582 р., березня 19. Деречин]. — Інвентар маєтків: Біле Поле, Деречин, Завидів, Конюхи, Кути і Млинів — з реєстром підданих та їх повинностей, складений возним Жданом Чирським за дорученням крайчого Великого князівства Литовського, володимирського старости князя Костянтина Острозького, львівського хорунжого Миколая Жолкевського, володимирського ґродського писаря Андрія Романовського та Амброжего Лаща, опікунів, призначених покійним власником, волинським підстолієм Ґабріелем Прусиновським

Того *ж* мсца марца КИ [28] днја

Пришєдши на врад кгродскиу володимєрскиу, пєрєд нас, Алєксанъдра Курцєвича, подстаростєг[о], а Лазара Иваницкого, судю, врадников судовых кгродскихъ володимєрских, возныи повєту Володимєръского // Ждан Чирскии ѡчєвистє до книг вызнал, иж дєи:

«За придаєм[1] врадовым, маючи при собє сторону, пна Богуша Дрєвинског[о] а пна Станислава Порванєцкого, єздиломъ на потрєбу ихъ млст јаснєвєлможног[о] кнжати Костєнтина Ѡстрозског[о], краичого Вєликог[о] кнјазства Литовского, старосты володимєрского, єго млст пна Миколаја Жолкєвского, хорѫжог[о] лвовског[о], єго млст пна Амброжєго Лаща а пна Андрєја Романовског[о], писара кгродског[о] володимєрского, ѡпєкунов малжонки, дєтєи и маєтности нєбожчика пна Кгабриєлја Прѫсиновского, подстолег[о] волынског[о], в тєстамєнтє ѡписаных и ѫстављєных, року тєпєрєшнєг[о] вышеи писаног[о], мсца марца ѡсмогонадцєт днја.

Напєрвеи былом в Конюхахъ, ѫ Мълыновє, в Бєлом Полю, в Кутєх, в Дерєчинє, в Завидовє. В которых всих имєнјахъ людє зъ их повинностјами, такжє статки, рєчи рѫхомыє, быдло, кони, рынштунки, цыну, мед, ставы, млыны, корчмы и всє ѡт мала до вєлика на реистръ списавши, под пєчатю и с подписю руки своеи, такжє под пєчатми людеи добрих, которыи на тот час при мнє стороною были, пна Богуша Дрєвинъ[ского] а пна Станислава Порванєцког[о], их млсти паномъ ѡпєкуном, вышеи помєнєных, далом».

ІАкожс и тот реистръ под пєчатю и с подписом рѫки своеи, такжє под пєчатми ѡных людеи добрих, при нєм в тот час будѫчих, нам до рѫкъ ѡтъдал. Которыи мы, пєрєдъ собою вычитать давши, в книги кгродъскиє володимєръскиє вписати казали и так сја в собє маєть:

«Реистръ списанја людеи, такжє быдла, конеи и всєє маєтности, зосталоє // по смєрти нєбожчика пна Кгабрєлја Прѫсиновског[о], подстолєго волынског[о],

[1] Так в оригіналі. Має бути «приданєм».

зосталоє по смєрти єго, черєз мєнє, Ждана Чирского, возног[о] повєту Володимєрского, з вѣрядѣ на то приданог[о], и шлѧхту, пна Богуша Древинског[о] а пна Станислава Порванєцкого, и поданꙗ в моц, в ѡпєку и в ѡборону опєкуном, которых на тєстамєнтє своєм нєбожчик пан Прѣсиновскии малжонцє и дєтєм своим назначил, єг[о] млсти ꙗснєвєлможному кнѧжати Костєнтинѣ Ѡстрозскому, краичомѣ Вєликог[о] кнѧзтва Литовског[о], старостє володимєрскому, єго млсти пну Миколаю Жолкєвскомѣ, хорѣжому львовскому, єго млсти пну Амъброжємѣ Лащѣ а пну Анъдрєю Романовскомѣ, писарѣ кгродскому володимєрскомѣ.

Напєрвєи приєхали єсмо до имєнꙗ заставног[о], до Конюхъ, року тєпєрєшнєг[о] тисєча пѧтсот ѡсмъдєсѧт второг[о], мсца марца ѡсмог[о]надцєт днꙗ.

Напєрвєи ѡбора: волов робочих сємнадцєт, волов кормных три, коров двадцєт чотыри, бугаи ѡдєн, ѡзимковъ пєтнадцєтъ, свинєи посполитых двадцєт чотыри, вєпров кормных пѧт, гусєи тридцєт, каплунов чотыри, кѣров ѡсмънадцєт, клѧч троє, жеребꙗ ѡдно.

Рєчи вси рѣхомыє: золото, серебро, ланцѣхи, шаты, кони ѣздныє, такжє рынштункъ воєнныи, розделивши по половицы, сыновє нєбожчика пна Прѣсиновског[о], пан Адам и пан Каспєр, пєрєд их млстю пны ѡпєкуны, и част свою пан Адам Прѣсиновскии до рѣкъ и владзы своєи взял. А част молодшого сына пна Каспра при матцє єго пнєи Прѣсиновскои, такжє и част дєвки пнєи Ѣдвикги при матцє их панєи Прѣсиновскои зостали и до лєт их дохованы бытии маютъ. Што всє, мєжи собою на рєистръ списавши, под пєчатю ѡдєн дрѣгому рєистра дали.

Скринка з листами в коморє конюскои была за пєчатю нєбожчика пна Прѣсиновског[о] // за двєма замъками, въ которои видєли єсмо листы на имєнꙗ заставныє и на сѣмы позычоныє, то єстъ напєрвєи: листы записы на суму пнзєи на шєстсот коп гршєи на имєнє Лавровъ и Мытиша; листы и всꙗ справа на имєнє купноє Золочовку; листы и всꙗ справа на имєнє заставноє Липую, на которои сума чотыри тисєчи пѧтсотъ и дєвєтдєсѧт золотых полских; листы и въсꙗ справа на имєнє заставноє Смолавѣ, на котором сума двє тисєчи золотых полских; листы, справа всꙗ на имєнє Конюхи с присєлками, к нємѣ налєжачими, на которых сума три тысєчи и чотыриста коп гршєи литовских; листы и всꙗ справа на имєнꙗ заставныє Завидов и Дерєчин, на которых сума двє тысєчи коп гршєи литовских; листы и всꙗ справа на плѧц, куплєныи в замкѣ Луцком; листы записы пна Юрꙗ Тишковского на пѧтсот золотых полских; запис пнєи Катерыны Прѣсиновскоє ѡт нєбожчика пна Кгабриєлꙗ Прѣсиновског[о], малжонка єє, на тысєчѣ коп гршєи литовских даныи, которѣю сумѣ пнзєи на имєню Завидовє єи ѡписал.

В коморє Конюскои панцеров сємъ, бехтеров два, прилбицъ дванадцат, шишаков шєст, ручниц сємъ, мис циновых двадцєт, полмисков дєсєт, талєрєи тузинов три, котловъ кухєнных шєст.

Подданыє конюскиє. Подворищныє: Ѣацко Поплєска дворище, Панко дворище, Жданъ дворище, Лєвко дворище, Манъко дворище, Сєнко Михнович дворище, Назар дворище, Ѳедор з Васком дворище.

Полдворищныє: Ѣанко полдворища, Трушъ Хилкович полдворища, Иван Бобошко полдворища, Ѳалко полдворища, робота коли роскажут, в рокъ по полкопы гршєи, по ѡсми мацъ ѡвса, по двоє кур дават повинни.

Ѡгородники: // Вакула ѡгородникъ, Грицко Кухта ѡгородникъ, Моисѣи Гоща ѡгородникъ, Хомица ѡгородник, Трохим ѡгородник, Иван Куцевич ѡгородник, Андрѣи Михнович ѡгородник, Андрѣи Побережник ѡгородник, Маско Мацевич ѡгородник, Грицъко [...][1] ѡгородник, Моисѣи ѡгородник, Иван Сурмач ѡгородник, Михалко ѡгородник, Иван Шамрал ѡгородник, Дмитрик ѡгородник, Иван Зелѣнко ѡгородник, Михно Зелѣнко ѡгородникъ, Павѣл ѡгородъник, Сидор ѡгородник, Ѣцко тивонъ, Сашко з Савкою ѡгородник, Миско Лоскотка ѡгородникъ. Робити повинни по два дни в тыиденъ, в рок по шѣсти гршеи и по курати.

Подсусѣдки: Ѣнко подсусѣдок, Хома подсусѣдок, Кохно подсусѣдок, Романчич подсусѣдок. Робити повинни ѡденъ день в тыиденъ.

Боярове: Калѣник боярин, Зринец боярин, Иван Проскурничич боярин, Миско Проскурничич боярин, Гаврило Проскурничич боярин, Миско Матич боринъ, Ждан Крѣденѣа боярин, Климко Попович боярин, Илица боярин, Антон боярин, Юско Похилко боярин, Иван Похилко боярин, Юзѣѳъ Козека боярин. Повинни давати в рок по семи золотых полских и за пят мил ехат.

Хацко мѣлник.

Сѣло Млынов. Люди подворищные: Лѣвко дворище, Перхии з братом дворище, Лѣвко зъ Занком дворище, Миско зъ Ском дворище, Ѡхрим зъ Срѣшѣвою дворище, Стѣцко з Мартином дворище, Иван Гапонович полдворища. Повинност такаа жъ, яко и въ Конюхах всѣа.

Ставов спустных два в Конюхах, которым спуст припадает в рокѣ ѡсмъдесѣатъ четвертом, за которые первеи был спуст за двѣстѣ копъ.

Корчма конюскаа.

В Кутех и в Белом Полю на млыновѣ з двема колми млыновыми конюскими и с колом ѡдным в Кутех чинят до року золотых ѡсмъдесят полских.

Сѣло Бѣлополѣ. Подворищные: Сидор дворище, Иван Мартинович дворище, // Лѣвко Клѣцкии дворище, Грицко Тишковичъ дворище, Стѣпан дворище, Андрѣи дворище, Маско Микитенѧ дворище, Пашѣнѣа дворище.

Полдворищные: Сенко полдворища, Васко полдворища, Павлюкъ полдворища, Сенко Ѡзимок полдворища, Давыдиха полдворища, Ѡмелян полдворища, Мартин полдворища, Лѣвко полдворища, Васил полдворища, Ѣнко полдворища, Савка Свищъ полдворища, Свхим полдворища, Воитъко полдворища, Климко полдворища, Марковаа полдворища, Карпъ полдворища, Ѣким полдворища, Костюк полдворища, Марко полдворища. Повинност таковаа ж, яко и в Конюхах всѣа.

Ѡгородники: Грицковаа ѡгородничка, Занко ѡгородник, Курило ѡгородник, Малош ѡгородник. Повинни робити по два дни в тыиденъ, в рок по ѡсми гршеи и по курѣти.

Подсусѣдъки: Сен подсусѣдок, Ѡмелян подсусѣдок, Гаврило подсусѣдок, Назар подсусѣдокъ, Антиско подсусѣдок, Ѣцко Смиян подсусѣдок, Ѣцко Тютка подсусѣдок, Сацко Полѣшко подсусѣдок. Тимош Ванюк тивон, Ванюк кравец Ванюк[2]. Робити по ѡдномѣ дню в тыиденъ повинни.

Сѣло Куты.

[1] Слово написано нерозбірливо.

[2] Повтор в оригіналі.

Люди подворищные: Кондрат дворище, Ѡстап Боботович дворище, Ѳедко дворище, Юрко дворище, Бартош дворище, Грицко дворище, Манко дворище, Данило дворище. Повинни давать в рок по полкопы гршеи, по шєсти маų ѡвъса, по двоє кур, робота коли роскажѹт.

Ѡгородники: Лєвко ѡгородник, Иван Губка ѡгородник, Ѣацук ѡгородник, Зецъ ѡгородник, Грицко ѡгородник, Хилко ѡгородникъ, // Санко ѡгородник, Микита ѡгородник, Ивашко ѡгородник, Ѡначко ѡгородник, Миколаи ѡгородник. Повинни давать в рок по полосма гроша, робити по два дни.

Приєхали єсмо до имєня Дерєчина и Завадова (!) мсца марца дєвятогонадцєт дня.

Двор Дерєчинскии. Напєрвєи: корова ѡдна, свинєи тридцєт, вєпръ ѡдєн, гусєи двадцєт, каплунов шєстдесят, куров двадцєт, качок чєтвєро.

Сєло Дерєчин.

Люди подворищъные: Паų дворище, Прокоп дворище, Иван Грєдин дворище, Ѣачєнята дворище, Гриų Корєцкии дворище, Гадинка дворище, Ѣакубєнята дворище, Миų з Вєтошкою дворище, Тимош Брик дворище, Панас дворище, Макар дворище. Повинни робити коли роскажут, в рок по двє мацы ѡвса, по шєсти гршеи и по двоє куръ давать повинни.

Ѡгородники: Мартин Дѹдка ѡгородник, Юрко ѡгородник, Гриų ѡгородник, Демян ѡгородникъ, Скрабан ѡгородник, Субек ѡгородник, Васко Юха ѡгородник. Робити в тыидєн по два дни, по три гроши и по курєти.

Сєло Завидов.

Люди подворищные: Пєтран дворище, Гриų Кот дворище, Лаврин Жидчєня дворище, Гриų Лычич дворище, Вавула дворище, Лєжака дворище, Довоитъко дворище, Ѡмєлянъ дворище, Матеи дворище, Ѡлєшко дворище, Иван Сыч дворище, Сєргеи дворище, Коше[…][1] дворище, Демянеų дворище, Гриų з братом дворище, Ѳедор Верєщалка дворище, Лосвин дворище, Иван Квач дворище, Пєтраш дворище.

Полдворищные: Иван Погибло полдворища, Сєнчина полдворища, Соловеи // полдворища, Стеų з Себєстьянцєм полдворища, Савъка Линчич полдворища, Демид Попович полдворища, Иван Кривошии полдворища, Кудин полдворища, Ланчик полдворища, Сємєн полдворища, Слоб зъ Ѣацыкєм полдворища, Ѳедко Поцєня полдворища, Иван Римар полдворища, Свхим полдворища, Лєвчєня полдворища, Иван Лычко полдворища, Радко полдворища, Ползун полдворища, Андрѣи Ивашкович полдворища, Васко з братом полдворища, Лєвко Шинкар полдворища, Сацик полдворища, Супрун полдворища. Повинност их з дворища по стѹ гршеи цыншѹ, за барана по двнадцати грошеи, куров по ѡсми, робота, коли роскажут, и в подводѹ гдє потреба.

Ѡгородники: Лѭпа ѡгородник, Скорих ѡгородник, Ѳедко Ножка ѡгородник, Пєтръ Заеų ѡгородник, Гриų Лєдъвик ѡгородникъ, Карпъ ѡгородник, Сычик ѡгородник, Кнѭзик ѡгородник, Ѣакуб ѡгородник, Пєтрук ѡгородник. Робити по два дни в тыидєн, цыншѹ по грошеи дванадцєти, за барана по три грши.

Корчма, до которои з двора солоды дают шинковат. Кол три млыновых вєшняков.

[1] Слово написано нерозбірливо.

И на том ѣ, Ждан Чирскии, возныи повѣту Володимерского, того списанѣ всих рѣчеи, ѣако сѣ вышеи на сем реистрѣ поменило, и поданѣ в моц, в ѡборону и в опѣку их млстѣм пном ѡпѣкуном, в тестаментѣ ѡписаным и на сем реистрѣ на початку поменѣным, дал их млстѣм сеи реистръ под печатю и с подписом рѫки моеѣ и под печатми тых людеи добрихъ, которыѣ на тот час при мнѣ были.

Писан ѵ Дерѣчинѣ, рокѵ тисѣча пѣтьсот ѡсмъдесѣт // второго, мсца маръца девѣтогонадъцать днѣ.

Ждан Чирскии, рѫка власнаѣ, Станислав Порванѣцкии, рѫка власнаѣ».

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 15, арк. 112 зв.–116 зв.

№ 153

1582 р., травня 2. Луцьк. – Скарга Івана Жуковецького до луцького ґродського уряду на пасерба Прокопа Холоневського, який вигнав його з маєтку Холонів та захопив майно і документи на маєтки Жуковець і Горзвин

Ѡповедан̃е пна Жѵковецкого на пасерба его Холонѣвского

Року АФПВ [1582] мсца маѧ В [2] днѧ

Пришедши на врѣд кгродскии лѵцкии перед мнѣ, Воитеха Вѣтеского, бѵдѵчого на местцѵ пана Станислава Петровского, подстаростъего лѵцког[о] ѡт его вѣлможноѣ млсти пана Алѣксандра Пронского, столника Великог[о] кнѧзства Литовског[о], старосты лѵцкого, панъ Иванъ Жѵковецкии вѣликоѡбтѧжливѣ жаловалъ и ѡповедалъ на пасерба своего пана Прокопа Холонѣвского тыми словы, иж деи:

«Днѧ вчорашнего, в олторокъ, мсца маѧ первого днѧ, годѵ нинѣшнег[о] ѡсмдесѧтъ второго, тотъ то Прокопъ, наполнившисѧ злоѣ воли своеѣ, в дому моемъ во именѣю Холонѣвскомъ, самъ ѡсобою своею и с помочникомъ своимъ паномъ Гарасимомъ Рожъною мнѣ бѣзвинънѣ збилъ, змордовалъ и зранилъ. И мало, деи, ещѣ на томъ маючи, жѣ мѧ збилъ, зранилъ и з дому моего ѡт всеѣ маетности моеѣ, которѵю-мъ колвѣкъ мѧлъ, выгналъ. А то, деи, естъ мѣновитѣ, што сѣ тамъ зостало маетности моеи: скрынка з листы привилѣми на двѣ имѣнъѧ Жѵковец и Горзвинъ и иншиѣ листы церокграѳы, и всѧ маетностъ рѵхомаѧ, што колвѣкъ в домѵ было, то всѣ собѣ при//влащилъ».

И просилъ панъ Иванъ Жѵковецкии, абы то было записано.

А так ѧ тоѣ ѡповеданъѣ и жалобу его до книгъ кгродских лѵцкихъ записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 26, арк. 383–383 зв.

№ 154

1582 р., травня 5. Луцьк. – Скарга Криштофа Побединського, рівненського намісника вишегродського старости Войтеха Стареховського, до луцького ґродського уряду на Семена Хребтовича Богуринського, який зі слугами наїхав на двір у селі Бармаки; перелік та оцінка вартості пограбованого майна

Справа его мл. пна Старѣховского

Року АФПВ [1582] мсца маѧ Σ [5] днѧ

Писалъ и присылалъ на врѧд кгродскии лѵцкии до мнѣ, Воитеха Вѣтеского,

бѹдѹчого на мєстцѹ пана Станислава Пєтровского, подстаростєго лѹцкого ѡт єго вєлможноє млсти пана Алєксандра Пронского, столника Вєликого кнѧзства Литовского, старосты лѹцког[о], намєсникъ ѣснєвєможного (!) єго млсти пана Воитєха Старєховского, старосты вышєкгродского, ровєнскиі панъ Крыштоѳъ Побєдинскиі, ѡбтєжливє жалуючи и ѡповєдаючи тыми словы, ижъ дєи:

«Ѣко днѧ ѡногдашнєго мсца маѧ трєтєго, ѹ чєтвєргъ, панъ Сємєнъ Хрєбтовичъ Богѹринскиі, наславши, дєи, моцно кгвалтомъ пасынка своєго пана Ивана Городищского з Городища з слугами, боѣары и з ыншими многими помочниками своими, ѡ колкодесѧт конєи на имєнє єго млсти пана моєго, на двор Бармацскиі[1], врѣдника бар//мацкого Мартина Свиридского, такъжє и тивуна бармацкого ѳєдора Шираѧ збили, зранили и змордовали, и инъших нємало подданыхъ позбивали и поранили.

За которымъ, дєи, кгвалтовнымъ насланъємъ пана Богѹринского а наєханъєм пасынка єго тамъ жє ѹ дворє Бармацкомъ поиманъ и ѹв оборонє зранєнъ врѧдникъ городищскиі Ѣкуб, которого ачбы, дєи, зараз, ѣко кгвалтовника, тутъ на врѣд гсдрскиі луцкиі прислалъ, нижли, дєи, єстъ барзо ранъныи, и даломъ єго до балвєра ѡпатрити.

И при томъ жє, дєи, кгвалтовномъ насланъю єго шкоды нємалыє в том жє дворє Бармацкомъ починєно, а то єст мєновитє: ѡтбивши, дєи, комор, взѣто скрынку, в которои было золотыхъ полскихъ грошєи готовых триста и сємдесѧтъ, а чирвоных золотыхъ ѡсмдесѧт; листы цєрокграѳы на долги; сыкгнєтъ золотыи с палца скгинолъ, которыи важилъ золотых чирвоныхъ пѣт; шаблѧ, срєбром ѡправнаѣ, на которои срѣбра было гривєн двѣ, коштовала копъ дванадцатъ грошєи литовскихъ; сагаидаковъ два, ѡденъ срєбромъ ѡправлєнныи и позлотистыи, на которомъ срєбра полторы гривны было, коштовалъ копъ ѡсмъ грошєи, а дрѹгии сагаидакъ нєѡправлєныи, коштовалъ копъ двє грошєи; рѹчницъ с кросами пѣт, коштовали дєсєтъ копъ грошєи.

А шат с тои ко//моры побрали: дєлѣѣ кгранатоваѣ, коштовала копъ двадцатъ грошєи; жѹпанъ бурнатныи кгранатовыи, китаикою дѹплею подшитыи, коштовал пѣтнадцатъ копъ грошєи; дєлѣѣ бурнатнаѣ влоскаѣ, лисами подшитаѣ, коштовала копъ дванадцатъ грошєи; жѹпанъ чорныи ѳалюндышовыи, коштовалъ коп пѣт гршєи; ѣармѣакъ порпѣановыи ѳаилюндышовыи, китаикою подшитыи, коштовалъ копъ дєсєт гршєи литовских; шлык мармурковыи, за которого дано копъ дванадцат гршєи.

А з стаини конєи два почтовых, которыє куплєно по двадцати копъ гршєи литовскихъ, ѡдєн сивыи а дрѹгии гнєдыи, сєдєлъ двє малєваны, саѳъыаном чирвоным крытых, которыє коштовали дєсєт коп гршєи литовскихъ.

А иж, дєи, тыє всѣ рєчи, вышєи помєнєныє, за насланъємъ и наєханъємь их кгвалтовнымъ погинули».

И, хотєчи ѡныи кгвалт и наєздъ ѡбвєсти и ѡсвєтчити и ѡных ранъныхъ ѡказати, просилъ, абых ємѹ з врѧдѹ возного придал.

Ѣ-м ему придан моє врѧдовоє до возного дал, а тѹю жалобу и ѡповєданъє пана Крыштоѳа Побединского до книг кгродских лѹцкихъ записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 26, арк. 396 зв.–397 зв.

[1] Літеру «ц» виправлено з літери «т».

№ 155

1582 р., травня 30. Луцьк [1582 р., березня 20. Охлопів]. — Тестамент Бориса Дахновича Охлоповського, за яким він передає свою дружину Настасю Михайлівну Ощовську та дітей в опіку Василю і Микиті Ощовським та Івану Селецькому

Ѵписанье тєстамєнтѵ зошлого Бориса Ѡхлоповского

Року АФПВ [1582] мсца маѧ Л [30] днѧ

Присылала на врѧд кгродкии луцкии до мєнє, θалєлиѧ Бережецкого, на тот час будучого на мєстцѵ пна Станислава Пєтровского, подстаростєго луцкого ѡт єго вєлможноє млсти пна Алєксандра Пронского, столника Великого кнѧзства Литовского, старосты луцкого, пни Борисоваѧ Ѡхлоповскаѧ пни Настасѧ Михновна Ѡщовского прияτєлѧ своєго пна Василѧ Белостоцкого с тєстамєнтомъ нєбожчика малжонка єє пна Бориса Ѡхлоповского, ѡстаточною волею єго ѵчинєныи, просєчи, абы тот тєстамєнт до книг кгродских луцких был ѵписан. Которыи ѣ тєстамєнтъ[1] перед собою єсми читати казал, и так сѧ в собє маєт:

«Во имѧ Бжєє, стансѧ ку вєчноu памєти. //

Кгдыжъ кожды члвкъ нє єст ничого на свєтє пєвнєишеи, ѡдно смєръти, котораѧ кождого члвка ѡминути нє можє. Што на писмє доложоно бываєт, тымъ каждымъ людєм ку памєти приходить и въ вѣдомости сѧ заховыває, а што без писма бываєт, тымъ людєм кожъдымъ с памєти ѡтходит.

Прото ѣ, Борис Дахновичъ Ѡхлоповскии, ачъ будучи в нєдостаточномъ здорови, алє в цєломъ розумє, з добрымъ розмысломъ и доброю памєтю пишу сєс тєстамєнтъ ѡстаточнєю волею моєю. Напєрвєи, єстли Богъ дшу мою ѡт тѣла мого розлучить, душу мою полецаю Богу Ѡтцѵ, а тѣло моє зємли, подножию Ѯго свєтоє млсти. Тѣло моє працею и накладомъ жоны моєє милоє Настаси Михновъны Ѡщовского водлугъ закону ншого хрєстѧнского поховано быти маєт при церкви свєтого ѡтца Николы в Охлоповє.

А што єсми жонѣ моєи милои Настаси Михаиловнє Ѡщовского двѣстє копъ грошеи литовских и рєчи рухомыє иншєє, такъ ѣко на листє моєм доброволномъ записномъ, ѡт мєнє єи, жонѣ // моєи, даномъ, написано и на врѧдє пєрєдъ судомъ зємъским луцким за ѡчєвистымъ сознаньємъ моим єсть ѵписан, того ѣ сознаньѧ своєго симъ тєстамєнътом и ѡстаточною волею моєю потвєржаю и ѵмоцнаю. А ку тому жонѣ моєи милои Настасєи Михаиловє Ѡщовского статков, конеи єздных, быдла вєликого и всѧкого дробного, ѡт мала и до вєлика, што колвєкъ єст в дому моємъ пожиточного, во всємъ половицу ѡт дєтєи, братьи и ѡт крєвных и иных повинных по мнѣ, з близких моих, даю и дарую жону мою милую Настасю Михаиловну Ѡщовского, а поручаю ѵ моц и в вопєку их млстамъ пну Василю Ѡщовскому, пну Ивану Селецкому а пну Микитє Ѡщовъскому, которыє их млст жону мою Настасю и дѣти мои ѵ ласкавои ѡпеце и ѡборонє своєи вєдлє сєго доброволного тєстамєнту моєго мѣти маю т.

А єстли бы по животѣ моєм жона моѧ Настасѧ замужъ поити хотѣла, то єи будєт волно, а дѣти мои або и тот, хто имєнє моє на тот час дєржати будєть, повинни будут

[1] Літеру «м» виправлено з літери «т».

тую суму пнзєи, // ꙗко-мъ и жонѣ своєи Настаси тєперъ на листє вєновномъ, ѡт мєнє даномъ и врꙗдовнє потвержономъ, за власнымъ а ѳстънымъ прошеньємъ моимъ, то всє ѡтдати и заплатити бєз жадноє забавы и вымовы повинни будуть. А єстли бы тєж жона моꙗ Настасꙗ нє хотєла замуж поити, тогды на всєи власноѝ части моєи, котораꙗ мнѣ водлугъ Статуту сєиму валного Берестєиского, з дѣтми моими и своими до живота своєго мєшкати маєть, а дѣти нши и нихто з близких, крєвъных и повинных моих ни в чом єє рушити, жадноє противности чинити нє мають.

Што ꙗ всє то сим тєстамєнтомъ ѡстатнєю волєю моєю потвержаю по доброи воли моєи, нє будучи ни ѡт кого намовєнымъ, ани припужоным (!), всє тоє симъ тєстамєнтомъ моим ѳмоцнил и ѳтвердил вѣчными чсы. Которыи сєс тєстамєнт моѝ доброволныи, при доброи а цєлои памєти моєи ѳчинєныи, и всѣ листы жонѣ моєи, ѡт мєнє даныє, кождыи ѳрꙗд за слушныи принꙗти маєт.

Ѣкожъ ꙗ на сєс час, ѳпросивши в домъ моѝ их млсти пнвъ а приꙗтелеи своих, то єст єго мс. пна Кузму и пна Клима Нємиричовъ[1] Порванецких, и єго млсти пна Василꙗ Ѡлизаровъского, и брата своєго пна Иѡну Ѡхлоповского, // которыє всѣ, ѳѳаливши ѳстную прозбу мою, на то позволили и пєчати свои приложити рачили. Ѣ тєжъ при ихъ млсти на твєрдост сєго тєстамєнту моєго доброволъного пєчат свою приложил и руку свою подписал, которыи вѣчнє а нєпорушнє ѳ кожного права заховано быти маєт.

А хто бы противку сєго тєстамєнту моєго будь слушного и нєслушного мовил, тотъ противку Бга и сумънєнꙗ моєго кгвалт ѳчинить, и нєхаи сє со мною розсудить пєрєд млстивымъ Бгом. И єщє посвєтчаю духовнымъ своимъ, которому-м сꙗ ꙗ сповєдал вѣдомых и нєвѣдомых грєховъ моих, Карпови, которыи єст свєщєннєком ѳ церкви свєтого Николы во имєнью ншомъ ѳв Охлоповє.

Писан при моєи великои хоробє ѳв Охлоповє, лѣта Бжого нарожєнꙗ тисєча пꙗтсот ѡсмъдесꙗт второго, мсца марта двадцатого днꙗ. Борис Ѡхлоповскии, рука власнаꙗ, Карпъ, свєщєнник ѡхлоповскии, рука власна».

Которого ꙗ тєстамєнту, ѡглєдавши и вычитавши, слово в слово до книг кгродских луцких записати єсми казал.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 27, арк. 93 зв.– 95 зв.

№ 156

1582 р., червня 8. Луцьк [1582 р., червня 5. Ворончин]. — Визнання луцького возного Яцка Гуляльницького перед луцьким ґродським урядом про введення князя Януша Воронецького у володіння маєтком Ворончин із селами: Стидень, Межилісся, Котова Воля, Волосова Воля, переданим йому батьком князем Юрієм Воронецьким, та списання возним інвентаря Ворончинського двору

Справа кнзꙗ Ѣнуша Вороницког[о]

Року ПВ [82] мсца июнꙗ И [8] дн҃ꙗ

Пєрєдо мною, ѳалѣлєємъ Берєжецкимъ, будѳчим на мєстцѣ пана Станислава Пєтровског[о], подъстаростєго луцкого ѡт єго вєлможноє мл. пна Алєксандра

[1] Літери «ич» правлено.

Пронского, столника Великого князьства Литовского, старосты луцкого, ставши очевисто на врадѣ, возныи повету Луцкого Яцко Гулялницкии ку записанью до книгъ кгродскихъ луцкихъ сознал тыми словы, ижъ:

«Року тепереъ идучого осмъдесат второго, мсца июня пятого дня, маючи я при собе шляхту, Яна Добровского а Яроша Маковецкого, был есми на потребе его млсти князя Януша Збаразского ку вказанью в именья, то est Воронъчин и приселка, кь ему належачие, Стыдень, Волю Котовъ, Межилесе, Волосовъ Волю, которые имена отець его млсти князь Юреи Вороницкии дал и на вечность даровал, якоже-мъ возныи именья его млсти князя Януша Вороницкого за доброволным постъпеньемъ отца его млсти звезалъ, и тые имена и все, што колвекъ маетности // было, инъвенътаръ списал».

Которыи инъвентар передо мною подъ печатью и с подписомъ руки своее положил и просил, абы былъ до книг кгродскихъ луцкихъ вписанъ. Которог[о] я вписати казалъ, и такъ са в собе мает:

«Инъвенътаръ домовъства всего в селѣ Ворончине в року тисеча пятьсотъ осмъдесатъ второго мсца июня пятого дня.

Напродъ домъ с приездъ о дву веръхох, изба великая, в ызбе шабра великая, столов два, оконъ шесть, лав чотыри, пѣчъ поливаныи, с тое избы комора, передъ избою кганокъ, столъ одинъ на кганъку, две лаве, з сенеи комор две и двери двое, кухня мърованая. На горѣ две коморе, всход на горъ одинъ, с тыхъ сенеи, идучи на долъ, всходъ великии, над всходомъ кгонтами побито, вежка малая на всходе, на вежъце коморъка малая, у бронє комора одна и тарасъ, о броне лава одна, ворота одны. На доле изба великая, драницами побита, в ызбе печъ поливаныи, комин, лавъ три, столъ одинъ, оконъ две склеаных в ызбе, с тое избы комора, окно одно, лавъ две, с тои избы сенъ, в сенахъ кухня, двери с кухни на огород, ворота великие на огородъ, з сѣнеи истебка, оконъ три, з ыздебки комора, две ложи. Подле избы великое на доле // огородокъ, подле огородка сыръникъ, всход одинъ, две галце. Пекарни две, сень, з сенеи три коморы, лав три, печъ, оконъ три, в сѣнехъ лава одна, столик, ступа, стомпоръ, пекарня другая, с пекарни сень, в пекарни две лавє, оконъ три, з сенеи комора. Бровар, студня, озле броварь лазня, коморъка в поддвору. В огороде стаина, перед стаинею шопа, пивъница, обора. За пекарнею хлевов три, колешня, межи ними огородов пять, садов три. Гумно, в гумне стодола одна и половникъ, ворота двое до гумна, голубников два, в подворъ бчолы чворы.

До того двора сел пять: Ворончин, Стыдень, Воля Котова, Межилесе, Волосова Воля.

Стадо: ключ старыхъ сем лонскихъ, три ключи того року, жеребять трое.

То все, што са тутъ выше помянило, его млсть князь Юреи Збаразскии зо всѣмъ тым двор и именье Воронъчин и тые села менованые передо мною, вознымъ повѣту Луцког[о] Якомъ[1] Гулялницкимъ, и передъ шляхтою людми добрыми, паномъ Яномъ Добровъскимъ а паномъ Ярошом Маковецкимъ, сыну своему его млсти князю Янушъ Збаразскому подалъ и поступил.

До котрого инвентарь я, возныи, шляхта печати свои приложили есмо.

[1] Так в оригіналі. Має бути «Яцкомъ».

Писанъ ѳ Воронъчинє. Ѣацко Гулꙗлницкиꙋ, возныꙋ, власною рѫкою, Ѣанъ Дѫбровскиꙋ, власна рєнка».

Которое *ж* сознанє // возного и тотъ мєнованыꙋ рєєстръ до книг кгродскихъ луцкихъ записати казал.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 26, арк. 542–543 зв. Опубл.: Безпалько В. Шляхетський маєток на Волині останньої чверті XVI ст. у світлі фіскально-господарської документації // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Збірник наукових праць: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. – Вип. 22. – Рівне, 2011. – С. 265–266.

№ 157

1582 р., жовтня 18. Луцьк. – Скарга Огренки Іванівни Чаруковської, дружини Андрія Кузьминського, до луцького ґродського уряду на свого сусіда луцького возного Григорія Посника Івачковського, який за відсутності чоловіка вигнав її з Івачківського двору та захопив майно

Справа пнєє Андрєєвоє Кузмєнскоє Ѡгрєнки Ивановны Чаруковского с паномъ Григоръємъ Посникомъ Ивачковскимъ

Року АФПВ [1582] мсца ѡктєбра ИІ [18] днѧ

Пєрєдо мною, ѳалєлѣємъ Бєрєжєцькимъ, на томъ часъ будучимъ на мєстъцу пна Станислава Пєтровскогъ[о], подъстаростєго луцкого, жаловала ѡбътєжливє зємꙗнка гсдрскаꙗ Анъдрєєваꙗ Кузъмєнскаꙗ Ѡгрєнка Ивановна Чаруковского на сєбра своєго Григоръꙗ Посника Ивачковъского, возного повѣту Луцького, ѡ томъ, ижъ дєиꙋ:

«Тыхъ нєдавно прошлыхъ днєиꙋ, мсца ѡктєбра пꙗтого днꙗ, въ пꙗтницу, бєзъ бытъности мужа моєго Анъдърєꙗ Кузмєнъского, которыꙋ єхалъ зъ єго млстью // кнзємъ Костєнтиномъ, воєводою києвскимъ, до Варшавы на сєимъ, наполнившисє, дєиꙋ, воли своєиꙋ и ѳмыслу злого, будучи пъꙗнъ, звазнившисє на мєнє, нє вєдаю зъ ꙗкихъ причинъ, самъ ѡсобою своєю з слугами, подъдаными и помочникамиꙋ своими, то єстъ з слугою своимъ Мартинкомъ а прозвищомъ Ратомскимъ а з наимитомъ своимъ дворнымъ Пєтриком Шихомъ, и с подданымъ своимъ ѳєдцомъ Халимоновичомъ и з ынъшими помочниками своими, которыхъ ѡнъ лепєиꙋ знаєтъ и вєдаєтъ, з рознымъ ѡружъємъ и бронми, нашодъши на домъ моиꙋ во Ивачковє, моцно кгвалътомъ мєнє самую, тамъ знашодши и заставъши, збилъ, змордовалъ, поличковалъ и, за шию платомъ взємши, чєрєзъ пороги з ызбы и з сєнєиꙋ выпхнувши, на дворѣ мало мꙗ нє задушилъ, а потомъ такъ рєкъ:

«Хочєш ли повєда, абыхъ тєбє здровємъ даровалъ, абыхъ тутъ вжє ми нє бывала, и по томъ часу, абыхъ тєбє тутъ нє застал, бо тєбє кажу забить або втопить».

И єщє мꙗ з двора моєго в шию выпхнулъ, ѡтъ всєє маєтности моєє и мужа моєго спокоиного дєржанѧ выбилъ, ажъ єсми пєша за выбитємъ єго до имєнꙗ єє млсти пнєє Григорьєвоє Болбасовоє Росток пришла и тамъ єсми тоє выбитє своє ѡповєдала, такжє тєжь и иншимъ сусєдомъ ѡкѡличнымъ.

За которымъ, дєиꙋ, выбитьємъ и выгнанъємъ єє з дому, ѡтъ Григорꙗ Посника шкод собє быть мєнила, то єстъ: в коморє, дєиꙋ, была скрынꙗ чорнаꙗ, куплєнаꙗ за сорокъ грошєиꙋ, а в скрыни, дєиꙋ, торба мужа моєго // и в торбє, дєиꙋ, было листовъ

потрєбныхъ нємало, которыхъ, дєи, ꙗ мєновитє, ꙗко нєвєста, на сєи часъ всихъ вымєнити нє могу, толко два листы вєдаю, ижъ были ѡдинъ на пꙗтдєсꙗть золотыхъ, а другии на сто золотыхъ, а за торбу дано талѧръ.

А к тому в тои жє скрыни саѧнъ мухоꙗровыи чирвоныи з оксамитомъ, коштовал чотыри копы грошєи литовъскихъ, кожухъ лисии, сукном чорнымъ ѳтєрѳиновымъ крытъ, дєвєт копъ грошєи коштовалъ литовъскихъ, поꙗс срєбрєныи, з роботою коштовал дєсєть коп грошєи литовскихъ, тканка пєрловаꙗ, коштовала пꙗт копъ грошєи литовскихъ, ѡкромъ листовъ, сумою того двадцат ѡсмъ копъ грошєи литовскихъ.

Платꙗ бєлого: хустъ, скатєрътєи, ручников, кошул музскихъ и жєнскихъ; прꙗдивъ тєртыхъ и нє тєртыхъ, конопєл сємѧни и збожъꙗ всꙗкого в схованъю было в дому, сокѣръ, мотыкъ, кос, кожухи и сєрмꙗги чєлѧдныє, такжє суд домовыи, бочки, кади, дѣжи, стуи, болше, дєи, шкодъ, нижли на тридцать копъ гриш. литовскихъ.

Къ тому в огородєхъ ꙗрины всѣ нє зобраныє, цыбули, капусты, постєрнакъ, морковъ, рꙗпы, то всє, ѡгороды поламавши, статки своє в огороды нагнати казал.

И тую всю маєтност мою, вышєи мєнєную, поѡтбиꙗвши замки ꙋ клєти, ѡт мала до вєлꙗ побрал и до своєго пожитку ѡбєрнул.

А ꙗ, дєи, сама индєи пєхотою ишла, а индєи подводки, наимуючи, брала, сє тут // до врꙗду и до прикꙗтєлєи своихъ, просєчи, абы то дали на врꙗдє записати».

Ꙗкожъ ꙗ, водлугъ жалобы и ѡповєданъꙗ єє, казалємъ то до книгъ кгродъскихъ луцъкихъ записати.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 26, арк. 1115–1116 зв.

№ 158

1583 р., вересня 30. Луцьк. — Скарга Ігната Юхновича Гуляльницького до луцького ґродського уряду на Станіслава Держановського, гуляльницькі піддані якого пограбували його винницю і побили сина Миска

Жалоба Игната Гулѧлницкого на подданыхъ пна Дєржановского

Року ПГ [83] мсца сєнтєбра Л [30] днꙗ

Пєрєдо мною, Стєѳаномъ Кнєгининскимъ, на тотъ часъ будѹчимъ на мєстъцѹ пна Ꙗна Кгєсинъского, подстаростєго луцкого, пнъ Игнатъ Юхновичъ Гулꙗлницъкии жаловалъ и ѡповєдалъ тыми словы, ижь дєи:

«Року тєпєршєго ѡсмъдєсꙗть трєтєго, мсца сєнтєбра двадцатъ шостого днꙗ, вночи, подданыє пна Станислава Дєржановского гулꙗлницкиє Мацко Мазѹръ, Кондратъ Пархомовичъ, Дмитрикъ а Ивашко Зубко, нє видати єстъ ли за росказанємъ чиимъ, наполнившисꙗ злоє воли и ѹмыслу своєго, пришодчи моцно кгвалтомъ // до винницы моєє гулꙗлницкоє, сына моєго Миска збили, змордовали а наимита моєго Ивашка такжє збили, змордовали. И на тотъ часъ ꙋ сына моєго знꙗли и пограбили жупан шарыи муравскии, которыи коштовалъ пꙗть золотыхъ полскихъ, шапку, за шєстъ грошєи куплєнѹю, чєрєвики, за чотири гроши куплєныє, сокирку козацкую, за дєсєть грошєи куплєную, а з мєшкомъ ѡборвали два золотыхъ полскихъ; з наимита знꙗли и пограбили сєрмꙗгу чорную торговую, за сорокъ грошєи куплєную.

В тои же, деи, винницы взяли горилки з барилкомъ квартъ ѡсмъдесѧтъ, а сокир до рубанѧ дров двѣ, которые, деи, коштовали по дєсєти грошеи. И то, деи, кгвалтовнє забравши, заграбивши, з собою понєсли».

Которое жь ѡповєданє пна Гулѧлницкого до книгъ кгродских луцких записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 30, арк. 483 зв.–484.

№ 159

1583 р., жовтня 20. Луцьк [1581 р., червня 7. Луцьк]. — Зізнання луцького возного Марка Збранного перед луцьким ґродським урядом, що під час поховання Григорія Єло Букоємського його стриєчний брат Семен Куневський, у зв'язку з похилим віком, передав право опікунства над малолітніми дітьми покійного його небожу Івану Єло Букоємському та взяття останнім в опіку небіжчикових дітей, сина Адама і дочок Ганну та Катерину, разом з їхніми спадковими частками в маєтках Кунів, Букойма і Переморівка

Року ПГ [83] мсца ѡктєбра К [20] днѧ

На рокох ж пєрєд нами, то єсть.

Ставши ѡбличнє в замку гсдръскомъ Луцкомъ, зємєнин гсдрскии пан Иван Словичъ Букоємъскии ѡповєдалъ и покладал пєрєд нами выдимусъ с книг кродъскихъ луцъкихъ сознанѧ возного повѣту Луцкого Марка Збранного, просѧчи, абы в книги зємскиє ѵписанъ был.

Которого мы, ѡглєдавши, длѧ вписованѧ до книг принѧли и такъ сѧ в собє маєть:

«Видимус с книг кгродских замку гсдрского Луцкого лѣта Божого нарожєнѧ АФПА[1] мѣсєца июнѧ КѲ[2] днѧ.

Пришодъши и ставъши ѡчєвисто на врядє кгродъскомъ в замку гсдръскомъ Луцкомъ пєрєдо мною Станиславомъ Пєтровскимъ, подъстаростим луцкимъ, ѡт єго вєлможнос млсти пана Алєксандра Пронъского, столника Вєликого кнъзства Литовского, старосты луцкого, возныи повєту Луцкого Марко Збранныи ку записованю до книг кгродских луцкихъ сознанє ѵчинил тыми словы, иж деи:

«Будучи мнѣ з урядѵ приданымъ єго млсти пну Ивану Словичу Букоємскомѵ, // ижъ быхъ при погрєбє тѣла зошлого зъ сєго свѣта стрыѧ єго, нєбожчика пна Григоръя Словича Букоємъского, былъ и тамъ того всєго, штобы сє при том погрєбє, ѡт кого колвєкъ дѣяти и показовати мєли, прислухалъ. То пакъ, деи, днѧ нєдавно минулого, мсца июнѧ сємого, в року тєпєръ идѵчомъ тисєча пѧтсотъ ѡсмдесѧт пєрвшомъ, в сєрєдѵ, былъ єсми зъ шлѧхтою людми добрыми, то єстъ с паномъ Богданомъ Кнєгинскимъ[3] а с паномъ Ѳєдоромъ Ласкомъ и з ыншими людми зацными, которыхъ на тотъ часъ было[4] нємало при погрєбє того тєла нєбожчика пана Григорѧ Букоємскоємского (!) в Букоимє при цєркви букоємскои. Тамъ жє, кгды

[1] Літерне позначення року, тобто 1581.

[2] Літерне позначення дня, тобто 29.

[3] Так в оригіналі. Має бути «Кнєгининскимъ».

[4] Літеру «о» правлено.

былъ провдъ[1] тѣлу нѣбожчиковскому водлѣ звычаю цѣрковного ѡтправленъ, кгды вжѣ тѣло мѣло быти до зѣмли[2] пущоно, его милост пан Иванъ Букоѣмъскии перед тыми зацными людми, которые там при погребѣ того тѣла были, в голос примову до всих вобецъ вчинилъ тыми словы, ижъ деи:

«Стрыи мои, нѣбожчик пан Григорѣи Букоѣмскии, будвчи час никоторыи в хоробѣ своѣи, тестаменту за живота своего нѣ чинилъ и без тестаменту зъ сего свита зошол. А такъ, деи, ꙗ, будвчи на сесъ часъ при погребѣ тѣла зошлого мѣнованого пана стрыꙗ моего, а видечи недорослого лет сына нѣбожчика стрыꙗ моего пна Адама и нѣ розвмеючи тежъ, абы хто иншии с повинных нѣбожчиковских водлѣ права прирожоного слушнѣишии и блиижшии надъ мѣнѣ могъ быти ѡпѣкуном, тую ѡпѣку, ꙗко речъ мнѣ належачую и правом прирожоным на мѣнѣ спалвю, зо всим, то ест: з дѣтми до лѣтъ их звполных, з ымѣнꙗми и зо всею маѣтностю, лежачою и рвхомою, такъ, ꙗко его милост нѣбожчик стрыи мои держалъ и вживалъ, и ꙗко тежъ тѣперъ по смерти его зостало, всѣ ѡт мала // и до вѣлика водлѣ права посполитого на себѣ в моцъ и в держанъе мое берв, злаща, ижъ теж так перед погребомъ, ꙗко и тепер при погребѣ тѣла нѣбожчиковского, нихто, абы ѡпѣку, записаную ѡт нѣбожчика, стрыꙗ моего, мѣлъ, нѣ[3] показал».

Ѡдъно пан Сѣменъ Кунѣвскии за примовою его млсти пна Ивана Букоѣмского повидил:

«Ачъбы, деи, таꙗ ѡпѣка по смерти нѣбожчика брата моего, пана Григорꙗ Букоѣмского, на мѣнѣ, ꙗко на ближшого, правом прирожонымъ приити и спасти мѣла, нижли бачѣчи, деи, ꙗ то добрѣ, ижъ, деи, есми чоловек хорыи, к тому лет зошлыи, тогды, то всѣ вважаючи, тую ѡпѣку по нѣбожчику брату моем, правом прирожоным на мѣнѣ припадаючуѣ[4], его милости пану Ивану Ѯловичу Букоѣмскому вступую ꙗко тому, которыи, деи, тому спростати и досыт вчинити может. Ѡдножъ, деи, то собѣ впередъ варую и до вѣдомости кождого стану людем доношу, ижъ, деи, ми нѣбожчик брат мои зостал винѣнъ на листъ запис своии доброволныи чотыриста копъ грошеи литовскихъ, которымъ пнзѣмъ рокъ кв заплатѣ маѣтъ, деи, припасти ѡ серѣдопости посту вѣликого в року пришлом ѡсмдесꙗт второмъ».

И, показавши лист запис нѣбожчиковскии, просил, абы ѡглѣданъ и читанъ былъ. Ꙗкож ꙗ, возныи, и вси их млст люди зацные, на тот час будвчие, тот лист, ѡглѣдавши и прочитавшии, назад тому ж пна[5] Сѣмену Кунѣвскому в цилости вернули.

В тот же час припоминал панъ Ѡстаѳеи Свищовскии, ижъ деи:

«Нѣбожчик тѣсть мои, пан Григорѣ[6] Букоѣмскии, зостал ми винѣнъ ѡсмдесꙗт копъ грошеи, на што и лист запис его в себѣ маю».

На которыѣ слова пана Щсвищовского (!) его мл. пан Иван Букоѣмскии: //

«Зостал былъ винѣн на лист запис своии пану Ѡстаѳъю Свищовскому помѣнѣную ѡсмдесꙗт коп грошеи литовских, вѣджѣ, деи, з вгоды и постановѣнꙗ людеи

[1] Так в оригіналі. Має бути «провод».
[2] На літері «ѣ» чорнильна пляма.
[3] Літеру «ѣ» виправлено з літери «а».
[4] Так в оригіналі. Має бути «припадаючую».
[5] Так в оригіналі. Має бути «пну».
[6] Так в оригіналі. Має бути «Григорѣи».

зацныхъ стрыи моихъ, панъ Григорєи Букоємскихъ, єщє за живота своєго пану Ѡстаѳью Свищовскому нє болшєи, толко шєстдєсятъ копъ и полсємы копы грошєи былъ винєнъ. Которыє пнзи, помєнєную шєстдєсятъ копъ и полсємы копы грошєи, стрыи моихъ панъ Букоємскихъ на рокъ чєрєзъ тыхъ жє приятєлєи, з обєюхъ сторонъ зложоныи, то єст мсца июлиа тринадцатого днiа в року прошломъ сємдєсятъ дєвятомъ посылалъ слугами своими ҂Акубомъ Брєзскимъ а Матысом Монвидомъ з вознымъ повєту Луцкого Станиславомъ Рошасовскимъ в домъ до пана Ѡстаѳьа Свищовского до Свищова. Нижли, дєи, тамъ в дому єго нє застали и, сподєваючиса єго знаити ѳ пана Пєтра Хомєка ѳ Смордови, и тамъ з оными пнзми єздили, iакожъ и там ѳ Смордви ѡныє слуги нєбожчика стрыа моєго, нє знашєдчи єго, ѡпшатъ с тымъ жє вознымъ и з оными пнзми до пана свого до Букоимы приєхали. А на тотъ, дєи, часъ панъ Ѡстаѳєи Свищовскихъ былъ ѳ Рѳдцє ѳ пана ѳєдора Рудєцкого, ѡтъ которого, дєи, єдѳчи до дому своєго до Свищова[1], заслалъ до стрыа моєго, нєбожчика пана Григорьа Букоємского, до Букоимы служєбника своєго Миколаа, вымєраючиса, ижъ самъ на тотъ часъ длиа вєликихъ потрєбъ своихъ з дому своєго ѡтєхати мусиалъ, и, просiачи, дєи, абы тыє пнзи ѡпшатъ до нєго до Свищова до нєго (!) в домъ были ѡтосланы. То пакъ, дєи, стрыи моихъ, помєнєныи панъ Григорєи Букоємскихъ, тыє пнзи шєстдєсятъ копъ и полсємы копы грошєи литовскихъ трєтєго днiа по ѡномъ року до пна Ѡстаѳьа Свищовского до Свищова в домъ єго слугою своимъ ҂Акубомъ Брєскимъ а жидомъ луцкимъ Мошкомъ Симшичомъ ѡтослалъ. Которыє, дєи, пнзи панъ Ѡстаѳєи Свищовскихъ, взявши ѡтъ ѡныхъ посланцовъ, того листу запису нє вєрнулъ.

К томѳ[2], дєи, тєжъ в року прошломъ сємдєсятъ сємомъ помєнєныи панъ Ѡстаѳєи Свищовскихъ, кгды // єхалъ с кнiажатємъ єго млстю, воєводою києвскимъ, на сєимъ до Торуня, позычил ѳ стрыа моєго, пана Григорьа Букоємъского, сагаидакъ, срєбромъ ѡправныи ε[3] позлотою, з лукомъ и стрєлами, на которомъ важило срєбра гривєнъ чотыри, а на позолоту ѡсмъ злотыхъ чирвоныхъ, за лубъє два золотыхъ полскихъ, за лукъ двє копє грошєи литовскихъ, за два дєсятка стрєл двє копє грошєи литовскихъ, за двє лєшинє на тѳтумъ (!) и на ѡшивку, на лубъє сорокъ грошєи литовскихъ. Которыи, дєи, сагаидакъ зо всимъ пєрєд тымы жс приятєлы, вєрху помєнєными, панъ Ѡстаѳєи Свищовскихъ прирєкъ, дєи, былъ пану стрыєви моєму на тотъ жє часъ при ѡтданю пнзєи, вышє помєнєных, ѡтдати. То пак, дєи, ѡнъ iако ѡного листу на ѡсмъдєсятъ копъ грошєи, так и того сагаидака помєнєнымъ посланъцомъ пна стрыа моєго на тотъ часъ нє ѡтдалъ. ҂Акожъ, дєи, стрыи моихъ пнъ Григорєи Букоємъскихъ такъ ѡ тотъ листъ запис своихъ, iако тєж и[4] ѡ[5] сагаидак[6] пана Ѡстаѳьа Свишовского (!) позвы зємъскими пєрєд судъ зємскихъ луцъкихъ на роки михаловскихъ позывалъ».

Тамъ жє, дєи, при погрєбє тѣла того пна Григориа Букоємского єго милостъ пнъ Иванъ Букоємъскихъ, постєрєгаючи того, абы акиє листы, ѡписы и iакиє жъ колъвєкъ справы, ѡтъ кого и iакимъ колъвєкъ ѡбычаємъ, рєчи змєшлєныє (!) на

[1] Літери «Св» правлено.
[2] Літеру «ѳ» правлено.
[3] Так в оригіналі. Має бути «з».
[4] Літеру правлено.
[5] Літеру правлено.
[6] Літери «га» правлено.

имєнъıа и добра, и маєтъности нєбожъчика пна стрıа єго под пєчатю єго по сємъ часє нє бıли показованы, пєчатъ гєръбы пана Григорıа Бѣкоємъского, стрıа своєго, котораıа была в хустѣ завинєна и с трєма пєчатъми шлıахєтскими, то єстъ пєчатью Станислава Рожковского, возного повєту Луцкого, а пєчатью пна Василъıа Сємашка и тєжъ // пєчатю пна Микиты Ощовского, запєчатаную, которыє пєчати, выше мєнованыє, возного, мєнованого, и шлıахъты, видєли єсмо, ижь были цѣлы и нєрѣшоно, а нє отпєчатовано были, ѣказавши пєрєдо мною, вознымъ, и шлıахтє людємъ зацным, просил, абы таıа пєчать была водлє ѡбычаю звыклого при погрєбє того тєла збит. Которую ıа, возныи, взıавши от єго млсти пна Ивана Букоємского, перед собою заразом при шлıахтє людеи зацных, которыє, деи, тамъ на погрєбє того тєла были, слєсару збити казал а, збивши, вкинул, деи, єсми под труну ѣ ıаму.

Потомъ, деи, назавтрєє по погрєбу того тѣла нєбожчика пна Григорєвича (!) Зловича Букоємъского, в четвергъ, мсца того ж июня ѡсмого дня, будучи мнѣ зь шлıахтою людми добрыми, то єсть с паном Богданом Кнєгининским а с паном ѳєдором Ласкомъ, в дворє Букоємскомъ нєбожчика пна Григорıа Букоємъского, тамъ же за ѡказанємъ єго милости пана Ивана Букоємского видел, деи, єсми маєтъность, рєчи рѣхомыє помєнєного нєбожчика пна Григорıа Букоємского в сєнех перед свєтлицею, въ скрынıах малых и вєликих замкнєную и трома пєчатми запєчатаную. Которых, деи, скрынъ и ѡноє маєтъности, нє тыкаючисѧ ничим, напєрвеи: дворъ зо всѣмъ будованъємъ, гумно со всєю сєлитбою и збожъємъ, в нємъ зостальм и на поли засєıаным, з ѡбороною всıакоє сєлидбы, с конми зъ єздъными и стадомъ, з быдлом, мальм и вєликимъ, так, ıако сє тот дворъ, гумно // и ѡбора сама в собѣ зо всимъ будованъєм и ѡсєлєю маıють.

Тожь потомъ всю тую маєтъность нєбожьчика пна Григорьıа Букоємъского, рєчи рѣхомыє и всѣ статъки домовыє, малыє и вєликии, и ıаким колвєкъ имєнєм названыє и мєнованы бы быти мєли, нє зоставуючи с них жадъноє рєчи, к тому ставъ, млынъ с корчомою (!) и половица всєго имєнъıа Букоємъского, в повѣтє Луцкомъ лєжачую, з слугами путными, людъми тıагълыми, подворищъными, ѡгородъниками и зъ их повинностıами всıакими, платы, цынши, доходы, роботами, з кгунты[1] зємлıаными всıакими, ѡсєлыми и нєѡсєлыми, и зо всѣм так, ıако сѧ половица того имѣнъıа Букоємъского зо вьсѣми пожитками сама в собє в широкости кгунта здавна маєт и тєпер єст от мала и до вєлика, всє мєновито по достатку списавши, такжє и дєти нєбожчика пна Григорıа Букоємского, пна Адама, сына, и дочок двє пнну Ганну а панну Катєрину, до лѣтъ их зѣполъных подал єсми в ѡпєку єго милости пну Ивану Зловичу Букоємскому, ѡпєкуну, водлє права прирожоного.

И тому року и мєсıаца, того ж июня, лєч дня чотырнадъцєтого єздил, деи, єсми с тоєю ж шлıахтою, вєрху помєнєною, то єст с паном Богданом Кнєгининским и с паном ѳєдором Ласком, до имєнеи того ж зошлого з сєго свѣта нєбожчика пана Григорıа Букоємского до сєла Приморовки, до сєла Кунєва. Там же, деи, тыє помєнєныє ѡбєдвє имєнıа, в повєтє Луцком лєжачиє, в них людє ѡсєлыє, кгрунты зємълıаныє, // збожъє[2] засєıаноє и двор в Кунєвє зо всимъ будованъємъ, такжє и ѡборѣ того двора Кунєвъского з быдлом рогатым, з дерєвом бортным и со бчолами так, ıако сѧ тыє ѡбєдвє имєнıа Перєморовка и Кунєва сами в собє в широкости своеи

[1] Так в оригіналі. Має бути «кгрунты».

[2] На літері «о» чорнильна пляма, а над нею ще раз написано літеру «о».

зо въсѣми крѡнъты и пожи*т*ками, з ни*х* приходѧчими, здавъна мают и тепе*р* єстъ, ѡ*т* мала и до вєлика, нє выличаючи з ни*х* никотороє рєчи, мєновитє, по доста*т*ку списа*в*ши, подалъ єсми єго *ж* милости пну Ивану Зловичу Букоємъскому, ѡпєкунѡ водлє права прирожоного дєте*и*, имєне*и* и маєтнос*т*и вшєлякоє, лєжачоє и рѡхомоє, до лє*т* зѡполны*х* дєте*и* нєбо*ж*чика пана Григо*р*ѧ Букоємского.

А так ѧ тоє ѡчєвис*т*оє сознанє возного до кни*г* кгро*д*ски*х* лу*ц*ки*х* записати каза*л*. На што и сє*с* видиму*с* с кни*г* по*д* пєча*т*ю єго милости пна Алєксанъдра Про*н*ского, сто*л*ника Вєликого кнѧзтва Литовско*го*, старосты луцъкого, року тєпєръ идѡчого тисєча пѧ*т*со*т* ѡсмъдєся*т* трєтєго, мѣсєца ѡктєбра ѡсмого днѧ пну Ивану Букоємъскому єстъ выданъ.

Писанъ в Луцъку. Пєтръ Мложєвски*и*, писаръ кго*д*ски*и*[1] луцъки*и*».

А такъ мы то*т* выпи*с* кгро*д*ски*и* луцки*и* слово в слово с почa*т*ку аж до конца до кни*г* справъ судовы*х* зє*м*ски*х* луцки*х* записати казали.

ЦДІАК України, ф. 26, оп. 1, спр. 4, арк. 380 зв.–384.

№ 160

1583 р., листопада 15. Луцьк. – Скарга князя Василя Максимовича Сокольського до луцького ґродського уряду на князя Марка Солтановича Сокольського, слуги якого захопили і пограбували двір у селі Тростянець та майно князя Василя, його матері, сестри Марухни з переліком і оцінкою його вартості

Жалоба кнзѧ Васи*л*ѧ Соколского на кнзѧ Ма*р*ка Соколского

Року АФПГ [1583] мсца ноѧбра пѧто*г*[*о*]надцє*т* днѧ

Писалъ и присылалъ на вря*д* кгро*д*ски*и* лу*ц*ки*и* // до мєнє, Стєфана Кнєгини*н*ского, будучого на мистъцѡ по*д*староства луцкого, кня*з* Васил*е*и Максимовичъ Соколски*и*, ѡбъте*ж*ливє жалуючи и ѡповєдаючи на кнѧзя Ма*р*ка Солътановича Соколъского тыми словы, ижъ де*и*:

«Року тєпе*р* идучого тисєча пѧ*т*сотъ ѡсмъдесѧтъ трєтєго, мсца ноѧбра чоты*р*надцатого днѧ, ѡ понєдилокъ, ѡ годинє нєшъпорно*и* кня*з* Ма*р*ко Соколъски*и*, прєпомнѧ*в*ши боѧзни Бжоє и *с*рокгости права посполитого, наслав*ши* моцно кгвалътомъ слугъ свои*х* на *и*мє: Ꙗкуба Мони*ш*ковъского, Ꙗна Кголы*н*ского, Ма*р*тина Ворону, Станислава Пєсо*ц*кого, Миха*и*ла, во*и*та своєго соколъского, и при ни*х* бо*р*, по*д*даны*х* свои*х* и мєщанъ соко*л*ски*х* и и*н*ши*х* помочниковъ свои*х*, которы*х*, де*и*, ѡнъ лепе*и* знаєтъ, имєна и прозвиска вєдаєтъ, ѡ колъкосотъ чоловєка, з рознымъ ѡружємъ, во*и*нє належачи*м*, на имє*н*є моє ѡ*т*чизноє, лєжачоє у повєтє Лу*ц*комъ, прозываємоє Тростєнєцъ, на дво*р* и до*м* споко*и*ного де*р*жанъя моєго, такъжє ѡрѧдника моєго на *и*мє Юрѧ Камє*н*ского збилъ, змо*р*довалъ и звєзалъ, и въ вєзє*н*є нємилосє*р*дъноє бє*з* всякоє млсти хрєстия*н*скоє чєрєзъ ночъ ѡ вєзєнъю де*р*жалъ. Тымъ, де*и*, поко*и* посполиты*и* и домъ споко*и*но*г*[*о*] де*р*жанѧ // моєго скрывавилъ и зъгвалътилъ, и мєнє ꙗпоко*и*ного де*р*жанъя ѡного имєнъя и двора моєго споко*и*ного держанъя выбилъ и маєтъностъ мою, котораѧ ѡ томъ дворє моємъ была, побралъ и пограбилъ.

[1] Так в оригіналі. Має бути «кгро*д*ски*и*».

А то єстъ мєновитє, выбивши двєри до коморы, которая з великоє свєтлицы в бокъ комора з ызбы єстъ, такъжє скрыню ѡтлупивши, в которои были шаты мои, напєрвєи: ѣармякъ сукна брунатного ѳаилюндышу, кунами подшитыи, которыи кошътовалъ копъ грошєи тридцатъ; другии єрмякъ ѳаилюнъдышѣ чирвоныи, подшитыи лисы, тотъ коштовалъ копъ двадцатъ пятъ; шубка матки єго млсти чорная ѡксамитная, куны подшитая, коштовала копъ пєтъдєсятъ шєстъ; другая шубка ѳаилюндышу чорного, лисы подшитая, тая кошътовала коп ѡсмънадцатъ; лєтникъ сєстры єго млсти княжны Марухны злотоглавовыи, которыи кошътовалъ копъ пятъдєсятъ; литникъ ѡксамиту чорного рытого, тотъ кошътовалъ копъ тридцатъ двє; другии лєтникъ ѡдомашку чирвоног[о], которыи коштовалъ копъ двадцатъ сємъ; сѣянъ ѳалєнъдышу брунатного, которыи кошътовалъ копъ пятнадцатъ; мухаяровыи лєтникъ, которыи кошътовалъ копъ дєвєтъ; жупановъ моих два, // ѡдинъ чирвоныи ѳаилюндышовыи, которыи коштовалъ копъ сємъ, другии брунатныи, которыи коштовалъ копъ дєвєтъ. В тои жє скрыни была шабла, срєбромъ ѡправная, на которои было срєбра чотыри гривны; сагаидаки три, ѡправъныє срєбромъ, на которых было срєбра гривєнъ ѡсмъ; радки три, срєбромъ ѡправниє, на которых было срєбра гривєнъ чотыри.

Другая скрынѣ, в которои скрыни были матъчины риги, брамокъ пєрловых пятъ, двє брамъки з уриянъских пєрєлъ, которыє коштовали копъ сємдєсятъ, а три коштовали копъ тридцатъ, поясовъ срєбрєных шєстъ, в каждом было по двє гривнє, ношєнє с каминми двоє, которыє коштовали копъ полътораста, ланцухи два, в которых было по сту чирвоных золотых.

В трєтєи скрынцє, в котрои было ложокъ тузиновъ три, которыє коштовали копъ шєстъдєсятъ, кубков срєбрєных дєсєтъ, в кождомъ кубку было срєбра по три гривны, чарокъ пятъ, в каждои было срєбра по чотыри гривны, срєбра ламаного гривєнъ ѡсмъ.

Скрынѣ чєтвєртая, в которои было ѡбрусовъ, сєрвєтъ, плотна полъна скрынѣ, талєровъ тузиновъ три цыновых, мисъ цєновых двадцатъ чотыри, полмисковъ тридцать шєстъ.

В пятои скрыни было пинєзєи готовых // копъ шєстъсотъ.

В стаини валахов шєсть, каждыи коштовалъ по дванадцати коп.

Мєду питого бочокъ дєсєтъ, пива бочок дванадцатъ».

А такъ ѣ тоє ѡповєданє и жалобу княза Соколъского до книг кгродских луцких записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 30, арк. 568 зв.–570 зв.

№ 161

1584 р., березня 9. Володимир. — Зізнання возного Ісакія Долматського перед володимирським ґродським урядом про огляд зґвалтованої жовнірами неповнолітньої дочки Васка, підданого дружини князя Михайла Чорторийського з маєтку Грибовиця

Лѣта Божъего нарожєнъя тисєча пятсот ѡсмъдєсятъ чєтвєртого мсца марца дєвятого дня

Ставши ѡчєвисто в замку гсдръскомъ Володимєръскомъ пєрєдо мною, Алєксандромъ Курцєвичомъ, подъстаростимъ володимєрскимъ, возныи повѣту

Володимєрского Исакиu Долъматъскиu ку записанъю до книгъ сознал тыми словы, иж:

«За приданъємъ вашєu млсти // врядовымъ рокѹ тєперъ идѹчого тисєча пятсотъ ѡсмъдєсятъ чєтвєрътого, мсца ѳєврала пятог[о]надъцатъ дня, маючи ю при собє шлюхту, пана ѳєдора Красовъского а пна Станислава Словиковъского, былъ єсми на справє и потрєбє єє млсти кнгни Михаuловоє Чорторыuскоє во uмєнъю єє млсти Грибовицы. Тамъ жє мнє бѹдучы, ѡглєдалъ єсми ѹ подъданого єє млсти Васка дєвчинѹ нєдорослѹю зкгвалтованѹю, которыu кгвалтъ мєнит собѣ быти тотъ подданыu єє млсти на uмя Васко ѡт жолънѣровъ роты пана канцлєровы на uма пана Бозовского, Яна Видовского. Што мною, вознымъ, и тою звышъпомєнєною шлюхтою, которая на тотъ час при мнє была, тотъ подъданыu єє млсти грибовицъкиu оповєдалъ и освєтчалъ».

А такъ ю тоє ѡчєвистоє вызнанъє возного до книг кгродъскихъ записати казалъ. ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 17, арк. 129 –129 зв.

№ 162

1584 р., березня 9. Володимир. – Скарга подружжя Дем'яна Мокренського і князівни Василиси Ружинської до володимирського ґродського уряду на Станіслава Молинського і Мар'ю Гаврилівну Яковицьку та їхніх синів, які нападають з підданими на їхній двір, погрожують та чинять шкоди

Лѣта Божъєго нарожєныа тисєча пятсотъ ѡсмъдєсят чєтвєртого мсца марца дєвятого дня

Писали и присылали на врядъ кгродскиu володимєрскиu до мєнє, Алєксанъдра Курцєвича, подъстаростєго володимирского, пан Дємъян // Мокрєнъскиu, возныu повѣту Володимєрского и малжонка єго пани Василиса Рѹжинъского, жалѹючи и ѡповєдаючи на пана Станислава Молинъског[о] яко и на малъжонкѹ єго млсти панюю Марю Гавриловнѹ Яковицъкого, иж:

«Ѡни, пробачивъшы боязни Божоє, срокгости права посполитого, нє дъбаючы чєрєз листъ врядовыu зарѹчныu року тєпєрєшнєго тисєча пятьсотъ ѡсмъдєсятъ чєтвєртого, мсца марца чєтвєртого дня пни Молинскаа в нєбытности малъжонка своєго и так тєжь ѹ нєбытности моєu в домѹ, взявши пєрєд собє такиu ѹмыслъ, наполънивъшиса своволноє мысли своєи, собравъшиса з слѹгами, з с поддаными малъжонка своєго з своими и с чєлядью дворною, з сынъми своими ѳєдоромъ а Иваном Стєпановичы Рѹжинъскими а з слѹгами подъдаными мєновитє: Якубомъ а Васкомъ хлопцєм, а Васючиною Тимошковичомъ, а Иваномъ Лыснємъ, Хацкомъ, Нєстюком Ѡсмєлановичи а Романцємъ Гаидѹновичомъ с паробками, чєлядью дворъною, которых ѡна сама лѣпєu вѣдаєть, и пришєдши моцно кгвалтомъ подъ двор моu, словы нєѹчтивыми, доброu славє и зацности шкодливоu, и дѣтокъ нашихъ Василью а Раинѹ Ѡхлоповскихъ, а сына моєго Дмитра, намнєu при почътивости нє зоставѹючы, словы шкарадъными соромотила.

Потомъ сама, зоставъшиса пєрєдъ вороты, а тымъ всимъ яко сыномъ, такъ слѹгамъ и подданымъ, чєлади дворноu казала в дворъ моu кгвалтовнє поити.

Которыє вси, доставъши бронь, розныхъ шабєль и кордовъ, а инъшии с киими, з дрѹчъємъ, пришєдши // кгвалътовнє ѹ дворъ мои за росказаньємъ панєє Молинскоє, и принєсли з собою стєрво вєпровоє на носилахъ, которое стєръво, вынєсъши кгвалтовнє в дворъ мои, и на столє подъ холодникомъ положили. А сами кгвалтовнє добывалися до жоны моєи в домъ, ѡтповєди и похвалъки чинили на здоровъє моє и жоны моєи, мовєчы тыми словы:

«Курво стараа, выиди сюды!»

Напєрвєи пасынки пана Молинъского а сыновє жоны єго, ижъ деи: «Ѡтчимъ нашъ Молинскии и маткa наша бѹдуть мєть по дєсєти копъ, вамъ ѹши и губы ѡбрєжємъ, а васъ лотровъ навыажѹть».

Такъ тєжъ слѹги и подданыє, и чєлад пановъ своих такиє шкарадныє слова мовили, которыхъ и встыд пєрєдъ вашєю млстю, такъ шкарадныхъ повєдить, бо ѡколо ѡконъ ходєчи чєлядь и, подънявъши подолки на головы, ѹказывали задки. Которыхъ всихъ было ѡ тридцат ѡсобъ.

Кгдыж ся ѹ домъ нє могли ѹломить, тоє стєръво зоставивъши въ домѹ моємъ, и с тыми ж ѡтъповєдьми и похвалъками з двора нашєго ѡтъишли. А кгдыжъ за таковыми похвалъками тыхъ кгвалътовниковъ яко самоє панєє Молинъскоє, такъ сыновъ, слугъ, подъданыхъ, чєлади, которыє ся дали слышєть, имєнємъ пана Молинъского и панєє Молинъскоє ѡтповєдаючи на здоровъє нашє. Ѡтътуль, млстивыи панє, розѹмємъ, ижъ за власнымъ росказанємъ самого пана Станислава Молинъского жона єго с тыми помєнєными сынъми своими и к тому тєжъ ѡповєдамъ, ижъ пни Молинъскаа // в нєбытности малъжонка своєго, якъ сынъ мои Дмитръ до[1] става нашєго посполитого, якъ кони до воды водиты, пани Молинъскаа, засылаючы сыновъ своихъ Хвєдора, Ивана а хлопъца малъженъка своєго Васка, и чєлядь бєлѹю и сына моєго мало вжє трикроть з лазни, бєрѹчы камѣньє и грѹдьє мєъзлаки, и сына моєго Дмитра, тискаючи на нєго, мало нє забили, алижъ єго с помочъю Божею конь ѹносилъ.

А то єстъ в року тєпєрєшнємъ ѡсмъдєсатъ чєтвєрътомъ, мсца маръца пєрвого дна, мєсєца маръца второго дна и трєтєго дна, а ничимъ ся нє хвалят, толко забиствомъ, имєнємъ ѡтъчима своєго и матъки своєи. А кгдыжъ ся такъ дають слышєть, такъ розѹмѣмъ, ижъ на то єстъ вола и росказаньє пана Молинъского и инъшихъ бѣдъ, жалю и трѹдностеи своихъ, которыє ѡтъ пана Молинъского, малъжонки єго, слугъ и подданыхъ ихъ выписати и выжаловати нє ѹмѣю, алє инъшиє кривъды свои на собє ѡтношѹ, бо лєда в дєнь милостивыи панє за таковыми похвалъками пана Молинъского и малъжонъки єго здоровъя своєго страдать мѹшу, бо панъ Молинскии на право ничого нє ѹкладаєть, толко забить и пнзми заплатить».

И просили, абы тоє ѡповєданьє ихъ до книгъ кгродъскихъ володимєръскихъ было записано, а на ѡглєданьє ѡног[о] кгвалту ѡ возного.

Ꙗ, ижє-мъ на тъ (!) часъ при собє возного нє мѣлъ, квитъ мои приданыи до возного далъ.

А тоє тєпєрєшнєє // ѡповєданьє ихъ до книгъ записати вєлєлъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 17, арк. 129 зв.–131зв.

[1] Слово «*до*» написано над рядком.

№ 163

1584 р., червня 4. Луцьк. — Реєстр майна небіжчика Григорія Чаплича Шпановського, підчашого Волинської землі, переданого його вдовою Оленою Єло Малинською опікунам: луцькому земському судді Федору Кадянові Чапличу Шпановському, Василю Андрійовичу Бабинському та луцькому земському писарю Івану Павловичу Шпаковському

Ѹписанє рєєстру списанꙗ маєтности по нєбожчику пну Григорю Чапличу зосталоє

Рокѹ ПД [84] мсца июнꙗ Д [4] днꙗ

Пєрєдо мною, Станисвомъ (!) Пєтровъскиѧ, подстаростимъ луцкиѧ[1], ставъши ѡчєвисто, возныи повєту Луцкого Григорєи Посъникъ Ивачъковъскии// покладал пєрєдо мною рєєстръ под пєчатю и з подписомъ рѹки своєє списанꙗ рѣчєи по нєбѹщикѹ (!) панѹ Григорю Чапличѹ Шпановъскомъ, подчашомъ земли Волынскоє, зосталомъ, просꙗ, абы тот рєєстръ до книг кгродских луцкихъ былъ записанъ. Котороє ꙗ, ѡглєдавши и єго до записованꙗ принꙗвши, в книги кгродскиє сълово ѡт слова записати вєлил, и так сꙗ тот рєєстръ в собє маєт:

«Рєєстъ (!) рєчєи рѹхомых, которыє по смєрти нєбожчика пана Григорꙗ Чапълича Шпановского, подчашого земли Волынскоє, малжонка єго милости єє милостъ пани Григорєваꙗ Чапъличоваꙗ Шпановска пани Ѡлєна Словъна Малиновъского паномъ ѡпєкѹномъ, то єстъ ихъ милостъ пану ѳєдорѹ Кадꙗнови Чапъличѹ Шпановъскомѹ, суди земскомѹ луцкомѹ, пану Василью Андрєєвичу Бабинъскому и панѹ и пану[2] Ивану Павъловичѹ Шпаковъскомѹ, сѹди[3] земскомѹ луцкомѹ, правъ вєзываню (!) их милости во имєньꙗ нєбожъчиковъскиє// при мънє, возномъ повєту Луцкого Григорю Посънику, и при шълꙗхътє, котораꙗ при мънє была, то єстъ а[4] Ѣан Лупчєвскии, до рукъ их милостъ ѡтдала.

Напєрєдъ, што ѹ коморє в замъку Кърупскомъ єє милостъ ѡтдала: полгаковъ восполок з рѹчъницами с колы старыхъ дєсєтъ, гаковниц сємъ, ѡлсторъ старых рѹчъничных дєсєтъ, пулъгаковъ губъчастыхъ ѡдинъ, рѹчъница губчастаꙗ стараꙗ ѡдна, проховънии старых подлыхъ сємъ, ладѹнокъ такжє старыхъ двѣ, рогатинъ козацкихъ двѣ, пошовъ рогатинных двѣ, зброꙗ блꙗховаꙗ, зброꙗ звєрцєдлова, бєхтєръ ѡдинъ, панцєръ ѡдин, мотыка ѡдна, сєдло гусарскоє, чєрвонымъ сукномъ крытоє, ѡдно, сєдло дєтинскоє козацкоє ѡдно, воилок ѡдинъ, в коло бакгазиєю ѡбшито, двє ѹзъды козацкихъ, двє ѹзденици рємєнъных, ѹдилъ кгриговых старыхъ пꙗтъ, дєкъ старыхъ ѹзких, // порадныи ѡдин, запона стараꙗ дирава ѡдна, ланцѹжъковъ жєлєзных малыхъ на собаки два, дека кгранє на конѣ, торба кобєръцова нова турскаꙗ, таистра волосꙗна, ~~ѳѹ~~тро волчєє под жѹпицѹ, волкъ выправъныи ѡдинъ, сардакъ лосꙗныи, роги ѡлєновы, шєстъ трѹбъ старыхъ до котловъ горєлъчаных, двє тєсолки жєлєзных малых, билъцѹхи

[1] Слово написано над рядком.
[2] Повтор в оригіналі.
[3] Так в оригіналі. Вочевидь помилка, має бути «писару».
[4] Так в оригіналі.

и молотокъ, двє тєбєнъки, книга папєрована нєписана, мыши ѡбъгрызли краю, кри*н*ка[1] малая ѡдна, скри*н* вєликихъ три про*ж*ныхъ, ничого в нихъ нѣтъ.

У *д*ворє Шу*п*ковъскомъ што єє м*л*т ѡт*д*ала: *л*ожокъ срєбърєныхъ шєстъ, шабъла срєбъро*м* ѡправна позлотиста, три пулгаки, двє прохо*в*ници, ладѳ*н*ка ѡдна, лукъ дєтины*и* з сага*и*дакомъ, стрєлами, сага*и*дакъ зъ стрєлами бєз лука, дєрєвъцє малюваноє коза*ц*коє, жупанъ чо*р*ны*и* ѳаилюнъдышовы*и*, // каѳтаникъ китаичаны*и*, мисъ пѣат цинованых старых, а шостая поломана, по*л*мисковъ шєстъ, приставочокъ чотыри старыхъ, талєровъ шєстъ, лихътаровъ три мосаж*н*ых, ко*н*ви цынованыхъ двє вєликиє, коновъка ѡдна малая, ѳлашокъ цинованых чотыри, козловъ два горєлчаныхъ старых, дѳ*р*шлякъ мєдены*и*, котєлъ кухо*н*ны*и* стары*и*, а дърѳ*г*и*и* лихи*и* котєлъ брова*р*ны*и* пивъны*и*.

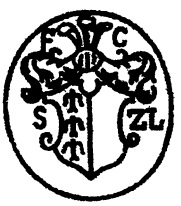

73. Печатка луцького земського судді Федора Кад'яновича Чаплича Шпановського (1592–1600 рр.)

Въ гумънє Шу*п*ковъскомъ ѣакъ мно*г*[*о*] которое пашнѣ трєтєголє*т*ного жита сти*р*ти старыхъ чотыри, два стоги пшєници нєпочатыхъ, ѣачъмєню два стожъки нєпочатых, грєчъки три стожъки нєпочатых, ѣароє пшєници стожокъ цєлы*и*, горохѳ стиръточъка на поли, въ гумънє чотыри сты*р*ти жита, ѣачмєню двє сти*р*ты, ѡвса стирта.

Всѣакого бы*д*ла ѳ *д*ворє Шупъко*в*скомъ ѣакъ много: воловъ плуговыхъ чоты*р*надъца*т*, коровъ сє*м*надъцатъ, быковъ дванадъца*т*, тєлицъ и*з* ѣаловицами розъного товарѳ // дъва*д*цатєро и *д*воє, того всєго бы*д*ла, што сє вышє*и* помєнило, всєго восъполокъ єстъ шєстъдєсѣатъ и пѣатєро, ѡсобливє тєлѣатъ сєголєтъныхъ сємєрона*д*цатєро; ѡвєсъ[2] в сєлє в кошарахъ сто и три*д*цатєро, тамъ жє козъ двєнадъцатєро; свине*и* з вє*п*рами всєго вос*п*олокъ два*д*цатєро, ѳ поросѣатъ ѡсобъно пѣатєрона*д*цатєро, стада всєго поголовъя чоты*р*надъца*т* (!).

Григоре*и* По*с*никъ Ивачковъски*и*, р*ѳ*ка власъная».

Которы*и* сєсъ рєєстъ (!) за прозбою возного записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 31, арк. 402–404 зв. Опубл.: Безпалько В. Шляхетський маєток на Волині останньої чверті XVI ст. у світлі фіскально-господарської документації // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Збірник наукових праць: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. – Вип. 22. – Рівне, 2011. – С. 266.

№ 164

1584 р., червня 14. Володимир. – Скарга луцького ґродського писаря Петра Мложовського до володимирського ґродського уряду на Василя Борзобагатого Красенського та його служебних татар, які постійно чинили «кривъды» мешканцям сіл Колчин та Звоз, належних князю Олександру Пронському як луцькому старості

Справа вєлможно*г*[*о*] є*г*[*о*] мило*с*ти пна Алєксан*д*ра Про*н*ско*г*[*о*] старосты луцко*г*[*о*] с пномъ Василъємъ Борзобогатымъ

Лѣта Божо*г*[*о*] наро*ж*е*н*а тисѣача пѣат*с*от ѡсмъдєсѣат чєт*в*є*р*того мсца июла чє*т*вє*р*тогона*д*ца*т* дня

[1] Так в оригіналі. Має бути «скри*н*ка».

[2] Так в оригіналі. Має бути «ѡвєцъ».

На рочкохъ судовыхъ кгродскихъ володимерскихъ перед нами, Александромъ, подстаростим, а ѳедоромъ, судею, Курцевичами, врядники кгродскими володимирскими, пришедши очевисто до судꙋ, ꙋрожоныи пан Петръ Мложовскии, писар кгродъскии луцкии, маючи при собе возного повету Кремянецкого Ѡпанаса Пахинского и возныхъ повету Луцког[о] Станислава Коломыиского а ѳронца Бромирского, ему ꙋрядовне приданыхъ, оповедалъ то, ижъ:

«Тут, в замъку Володимерскомъ, застал татары, которые, абы были пытани и о собе справу дали, просилъ о возног[о]. А то для тог[о], ижъ в держаню ключа добръ Колъчина и Звозꙋ велъможног[о] пна, пна Александра Пронского, столъника Великого кнзъства Литовског[о], старосты луцког[о], ижъ тые татаре великие кривды в лупизъствахъ, // краденю конеи, быдла, розбоихъ на дорогахъ доброволныхъ и иные немалые кривъды подданымъ его милости пна старосты луцкого чинятъ. А, ижъ, деи, такимъ людем заборонили и ѡбъцованя з людми хрестянскими, абы была розностъ межи добрыми а злыми, такъ тежъ, абы не за одно было волъно з невольными розумено. Ѡбачивши я, деи, ихъ тутъ, а хотечи на них тог[о] всего, яко поганъцов, довести, просил, абы были на замъку ег[о] королевское милости задержаны и справедливостъ з нихъ заразъ чинена готовымъ ся бытъ, ѡѳерꙋючи тог[о] всег[о] на них довести, и тое справы поперти».

На што ѡт нас приданя возног[о] жадалъ, што его водле права до тое справы дошло. А затымъ, тут же стоячии ꙋ судꙋ, Василеи Борзобогатыи Красенскии очевисто тыми словы поведил, ижъ:

«Не столъко тые татары, которые, деи, сут слугами моими, ане жадног[о] иного, але немъцы, гишпаны и иного розмаитог[о] народꙋ людеи при собе ховаю. И с кождог[о] чинитъ, хто бы одно што до них мелъ, справедливостъ готовомъ ся быт оповедалъ».

Противко чому ꙋрожоныи панъ Петръ Мложовъскии именемъ его милости пна своег[о], яко з рамена короля его милости зверъхности ꙋрядꙋ // староства Луцъкого естъ ся, оповедалъ, ижъ деи:

«Сстъ выволанцемъ яко и тые шкодъники татаровє, такъ и он самъ з ними сполъне, абы былъ на ꙋрядє задержанъ ажъ до ꙋсправедливенъя, кгдыжъ яко осилости его, так тежъ вотъколъ бы мелъ быть, оных и оног[о] самог[о] реквировать ꙋказовал, ачъ надто, ижъ оног[о] тутъ засталъ з ними, которог[о] бытъ имъ зꙋтолъ (!) и ѡтдалено[о] зо всихъ волностеи, за розмаитыми в розных справахъ на нег[о] ѡдержаными баницыами, абы водле права былъ осажонъ.

Противъ которому, ижъ правомъ звытяжоному поконаному и сказаному яко противникови права волности шляхетъское с книг короля ег[о] милости его милостъ пан староста луцъкии звирхностю ꙋрядꙋ своег[о], такъ зо всими помочъниками ег[о] ку выконаню екъзекуцъеи поступити будетъ хотелъ».

Што[1] для пришлыхъ часов просилъ панъ писар именемъ его милости пна старосты луцкого, абы то было до книгъ здешныхъ кгродских записано.

Што мы, все слышачи и принявши, тое оповедане пна писарово до книг записати есмо велели.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 17, арк. 399 зв.–400 зв.

[1] Текст пошкоджено при прошнуровуванні книги.

№ 165

1584 р., липня 8. Володимир. — Скарга Василя Мировицького (Вохнович Вербського) до володимирського ґродського уряду про відбирання у нього сином холмського каштеляна Миколая Лисаковського Ольбрихтом поля, розташованого в урочищі Великий Курган, побиття його дружини Овдоті Юр'ївни Вохновської і дітей Настасі, Єзофа, Яна та зізнання возного Дем'яна Мокренського про огляд тілесних ушкоджень Овдоті і Яна

Справа пна Василя Мировицкого[о] зъ его млстю пном Лысаковским сознанє возного[о] ѡ збитє сына

Лѣта Божєго нароженъя тисєча пѧтсотъ ѡсмъдєсѧт чєтвєртого мсца июля ѡсмого дня

Пєрєдо мною, Алєксандромъ Курцевичом, подстаростимъ // володимєрскимъ, на врядє кгродскомъ в замъку гсдрскомъ Володимєрскомъ, ставши ѡчевисто, возныи повєту Володимєрского Дємъянъ Мокрєнскии ку записанію до книг кгродских созналъ тыми словы, ижъ:

«Року тєпєрєшнєг[о] тисєча пѧтсотъ ѡсмъдєсѧтъ чєтвєртог[о], мсца июля сємог[о] дня и, маючи ѧ при собє шлѧхту, Ѣана Круковского а ѳєдора Ѣацковича Косинског[о], за приданъємъ врядовымъ былємъ на потрєбє пна Василя Вохнович Вєрбъског[о] и малжонъки єг[о] пнєє Ѡвдоти Юрєвны Вєрбског[о] в части имєня ихъ Вохнович Вєрбои. Тамъ жє ѡповєдал мнє и тои шлѧхтє пан Василєи Вєрбъскии, ижъ дєи:

«Року тєпєр идѹчог[о] тисєча пѧтсот ѡсмъдєсѧтъ чєтвєртого, мсца июля шостог[о] дня ѡрал єсми поддаными своими на сєбє на власномъ кгрунтє своємъ Вохновичах Вєрбъском на врочищу ѹ Кургана Вєликог[о]. И, застановивши роботу, ѡставил, дєи, єсми при роботниках жону свою Ѡвдотю Юрєвъну Вохновског[о] и сына моєго Ѣана. А при жонє, дєи, было дєтокъ нашихъ двоє, лѣтъ нєдорослыхъ, дочка Настасѧ а сын Ѕзоѳъ, а самъ, дєи, єсми пошолъ былъ до дому своєг[о]. И, будѹчи мнє в дорозє, въслышалъ єсми за собою потупъ и волане, мовєчи: «Имаи, имаи єго!». И ѧ-мъ, дєи, назадъ ѡглєнул, ижъ, дєи, за мною // слуга пна Миколая Лысаковского, кашталяна холмъског[о], Карпъ Вакуличъ за власнымъ росказанъємъ єго милости самого з ыншими пєхотою бєжат. А потомъ, дєи, и сын его милости пна холмъског[о] пан Ѡлъбрыхтъ Лысаковскии такъжє за росказанъємъ его милости пна ѡтца своєг[о] з многими слугами, бояры и поддаными пна ѡтца своєг[о] и своими вєрбъскими з добытыми бронями за мною гонит. А ѧ, дєи, бачачи таковыи кгвалтъ за собою, втєкъ єсми до гаю своєг[о], а зъ гаю до дому. И коли быхъ, дєи, нє втєкъ, пєвнє бъ мѧ ѡ якую лєгкостъ або о горло приправил. А потомъ, дєи, жона моя Ѡвдотѧ, ѡставивши при роботє сына нашог[о] старшого Ѣана, а сама, дєи, з двоимѧ дєтками нашими, лєтъ нєдорослыми, пошла была до дому за мъною.

А панъ Ѡлбрыхтъ Лысаковскии, которыи за мъною гонил, вєрнувшисѧ назадъ и поткавъши жону мою в дорозє з дєтками, тамъ жє єє на доброволноі дорозє, на власномъ кгрунтє нашомъ вохновскомъ, самъ руками своими киємъ єє збил, а Карпъ Вакуличъ, боярин єго милости пна холмъског[о], дочъку мою Настасю а сына Ѕзоѳа бичємъ бил, мовєчи: «Памєтаитє, дєи, за што вас бъю, абы єстє врочищє вєдали». И на томъ, дєи, єго милостъ пан Ѡлбрыхтъ нє пєрєставши, до врочища, вышєи мєнованог[о], // Вєликог[о] Кургана пришєдши с тыми слугами своими,

гдѣ подданыѣ мои ѡрали а сын мои Ѣан над ними роботы пилновал, нѣ маючи, деи, лютости хрестианскоѣ над тымъ сыномъ моимъ, припадши до негo с тылу самъ власными руками своими киемъ збил, змордовал и за мертвогo покинул, а подданых моихъ, которыѣ ѡрали, з роботы розогнал и тымъ, деи, менѣ с тогo кгрунту кгвалтовнѣ спокоиногo держанѣ и ѫживанѣ выбилъ».

И за ѡказанемъ пна Василя Вохнович Вербъскогo видел есми на малжонцѣ его пнеѣ Ѡвдотъи на руцѣ правои рану синюю битую спухлую. Ѡповѣдала, ижъ деи:

«Тоѣ збитѣ и зранѣнѣ мнѣ стало мсца июля шостогo дня ѡт пна Ѡлбрыхта, сына пна холмъскогo, на доброволноu дорозѣ, кгды-мъ до дому своегo ѡт роботниковъ шла».

А въ сына ихъ Ѣана видѣлъ есми на тъвары над ѡкомъ правымъ над бровъю ранѫ кривавую битую, и всѣ око и чѣлюстъ запухла, а на плѣчи правомъ рана синѣя битая, а бокъ лѣвыи ѫвѣс сын, збитъ, ажъ егo в постѣли поворочаютъ. И ѡповѣдал мнѣ, ижъ деи:

«Пан Ѡлъбрыхтъ, сын пана холъмъскогo, припадши с тылу самъ рѫками своими киемъ мѣнѣ при роботниках на поли на власномъ кгрунтѣ ѡтца моегo збил и за мертвогo покинул».

А выѣжъдчал пан Василии Вербъскии зо мъною, вознымъ, и зъ шлѣхтою тамъ на тот кгрунт свои, гдѣ собѣ кривъдѫ быти мѣнилъ, збитѣ сына своегo Ѣана на поли ѫ Великогo Кургана, гдѣ подданыѣ егo парѣнину ѡрали, и ѡповѣдал // мнѣ пан Василеи, ижъ деи:

«Сгo милостъ пан Ѡлбрыхтъ зъ своими и зъ слугами пна ѡтца своегo, пришедъши зъ двора егo милости Вербъского за вѣдомостью и росказанемъ пна ѡтца своегo на тот власныи кгрунт, полѣ моѣ, безвиннѣ жону мою и дѣтъки малыѣ, при неи будѫчиѣ, збилъ. А потомъ, ѡтшедъши ѡт нѣѣ, сына моегo Ѣана такжѣ власными рѫками своими киемъ збилъ, змордовал, с которого зранѣня нѣ вѣдаю, будѣтъ ли жив. А то, деи, всѣ егo милостъ пан холмъскии чѣрезъ сына своегo и слуг своих мнѣ над заруки продъка своегo въ листѣ граничномъ и над зарѫки листовъ ѫрядѫ земскогo и кгродскогo володимерскихъ и над листъ власныи свои ѡписанъѣ ѫчинилъ и мѣнѣ, деи, кгвалтовнѣ с тогo полня супокоиногo держанѣ и ѫживанѣ выбил».

Которыѣ жъ ѣ ѡчѣвистоѣ сознанѣ возногo до книг кгродъскихъ записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 17, арк. 375 зв.–377 зв.

№ 166

1584 р., вересня 28. Луцьк. — Декрет луцького ґродського суду у справі між Іваном Селецьким, Василем і Микитою Ощовськими, опікунами Настасі Михайлівни Ощовської, вдови Бориса Охлоповського, та Іоною Якимовичем Охлоповським щодо взаємних звинувачень у крадіжці пшениці на підставі свідчень Станіслава Збицького, служебника Іони Охлоповського, та луцького возного Матиса Славоґурського

Декрѣтъ пнеѣ Борисовоѣ Ѡхлоповъскоѣ с пномъ Иѡною Ѡхлоповъскимъ ѡ забранѣ пшѣницы на поли

Року ПД [84] мсца сентѣбра КИ [28] дня

На рокох судовыхъ кгродскихъ луцкихъ дня вчорашнѣго, в чѣтъвергъ, мсца сентѣбра двадцат семого дня припалыхъ и сужоныхъ, перед нами, то естъ Станиславомъ

Пєтровскимъ, подстаростим, а Ѡстаѳъємъ Малинскимъ, судєю, врядъники кродскими луцкими, ставши ѡчєвисто в замъку Луцкомъ, зємянє гсдръскиє пан Иванъ Сєлєцкии а пан Василєи Ѡщовскии сами ѡт сєбє и ѡт пна Микиты Ѡщовского и ѡтъ пнєє Борисовоє Ѡхълоповскоє пнєє Настасьи Михаиловны Ѡщовского жаловали, ижъ дєи:

«Што єсмо поимали слугу пна Иѡны Ѡхлоповског[о] Станислава Збицъкого с чотырма возами пшєницы пни Борисовоє, которꙋю, дєи, ѡн на поли єє вночи двадцать копъ ꙋкъралъ, и привєли єсмо єго с тыми чотырма возами и зо пъшєницєю тутъ до замъку на врядъ. И просимъ ѡ вчинєнъє з нимъ справєдливости, яко изъ злодєємъ ншимъ».

Которыи слуга пана Ѡхлоповского, кгды былъ пєрєдъ // нами ꙋ сꙋду поставлєнъ, тогды ѡт нєго пан єго панъ Иѡна Ѡхлоповъскии з выпису жалобы своєє повєдилъ тыми словы, ижъ дєи:

«Маючи ѡни на мєнє, на братью, приятєлъ и слугъ моих в сєрцахъ и ꙋ мыслєхъ своихъ нємалую вазнь и розъятривъшисѧ за то, ижъ ꙗ зъ братъєю своєю сєстрꙋ ихъ пни Настасю Ѡхлоповскую ѡ забитъє и замордованъє брата своєг[о] пна Бориса Ѡхлоповского, которого ѡна сама ножємъ сколола и насмєрть замордовала, позываю и на нєє ѳолдрꙋю, и правє вжє таѧ рєчъ на самомъ ꙋзнанꙋ и дєкрєтє єго королєвскоє милости зависла. И чуючисѧ ѡни в томъ винни быти а ꙋмысливъши мєнє, яко инстыкгатора а повода тоє рєчи, зъ сєго свєта зъгладити и нєзбожнє забити, нє дбаючи ничого на боѧзнь Божꙋ, на повинность свою хрєстианъскую, на срокгость права посполитого, на зъвєрхность и на листъ єго королєвскоє милости зарꙋчныи под зарꙋкою на кожъдог[о] з нихъ по пѧтисотъ копъ грошєи ѡ нєбєзъпєчъность здоровꙗ моєго и слугъ моихъ, на нихъ вынєсєнꙋю и положонꙋю, ꙋмысливъши мнє самому и слугам моимъ дєспєктъ вчинити и здоровꙗ ихъ позбавити, засадили на мєнє // и на слуги мои в корчъмє пнєє Борисовоє ꙋв Охлопове, котораѧ, дєи, корчъма тужъ подлє двора моєго єстъ, сынов своихъ пан Василєи Ѡщовскии на имꙗ Ꙗкова и Анъдрєѧ и слугъ своихъ на имє Пашковского а Сємєна, и иншихъ нємало людєи, которых имєна и прозвиска ѡни сами лєпъшъ вєдаєтє (!), и подданных своихъ пна (!) Борисоваѧ з бронѧми розными, з рꙋчъницами, з луками, зъ шаблѧми. Которыє, дєи, сыновє пна Василꙗ Ѡщовского Ꙗков, Анъдрєи с тыми слугами, подданными и помочъниками за росказанємъ ихъ року нинєшнєг[о] ѡсмъдєсят чєтвєртого, мсца августа ѡсмого днꙗ, в сєрєдꙋ, пєрєдъ полуднємъ, выпадъши с корчъмы пнєє Борисовоє з луками, з рꙋчъницами, зъ шаблѧми, пєрєнявши кгвалтомъ слугъ моихъ Станислава Збицъкого а Криштоѳа Камєнского и паробъка моєго дворного Климъка и подданного моєго Хилъка, которыє слуги мои и паробокъ на моих власныхъ дворныхъ возєхъ и моими влостъными конми, а тотъ Хилко, подданыи, своєю клячою за посъланємъ моимъ с поля моєго пшєницꙋ мою влостънꙋю дворнꙋю до двора моєго вєзли, ѡныхъ слугъ, паробъка и подданого моєго, ѡскочивши и ѡкрикъ на нихъ ꙋчинивъши и ѡтъбивши ѡт // возов и ѡт конєи, заразъ возы с конми до двора пнєє Борисовоє кгвалътомъ завєрнꙋли и пограбили и до двора пнєє Борисовоє попровадили, а за тыми слугами и паробъками моими гонили, а з рꙋчъницъ и з луков на нихъ стрєлѧли, и ѡного слугу моєго Станислава Збицкого, шлѧхътича почтивого, поимавши єго в конъцꙋ грєбли, збили, зморꙋдовали и, ѡкрутънє зранивши,

зъ собою с тыми конъми и з возами єго до *д*вора пнєє Борисовоє ѡ*т*вели и тамъ єго ѡкрутънымъ а нєслыханымъ вєзенъємъ мо*р*довали».

Которы*и* тотъ ѳвєсь грабєжъ, ꙗко сꙗ вышє*и* помєнило, и того слугу єго Стани*с*лава Збицького зранєного зо *в*симъ тым грабєжомъ до двора пнєє Борисовоє ѡ*т*вели и ѡ*т*провадили. И тамъ єго чєрєзъ ѳвє*с* дє*н*, ѳ ланцѳхъ ѳсади*в*ши, ѡкрутнє мо*р*довали. И дє*р*жа*в*ши и мо*р*дова*в*ши єго водлугъ мысли своєє и водечи єго по розъмаитыхъ мєстъцахъ, то єстъ з Охлопова до Сєлъца, а зъ Сєлъца до Тєрєшко*в*ца, а с Тєрєшко*в*ца до Ѡщова, бъючи, мо*р*дѳючи, ви*а*жѳчи, чєрєзъ два дни и двє ночи ажъ, дє*и*, на трєти*и* дє*н*, вынашодъши собє ꙗкую*с* злую а нєзъбожнѳю а нєслыханѳю радѳ, и зложи*в*ши и змысливъши на того слугу є*г*[*о*] // Стани*с*лава нєꙗкоє*с* злодє*и*ство и покрадєечъ (!) пшєницы, до Луцка, до *в*рꙗдѳ до за*м*кѳ ѡ*т*вели и до вєзенъꙗ в замокъ Луцки*и* бєзвин*н*є ѡ*т*дали, которого, дє*и*, слугу своє*г*[*о*] ажъ на порѳку з ѳрꙗдѳ взꙗлъ. Покладал тоє жалобы своєє выпи*с* с кни*г* кг*р*од*с*ких лѳцкихъ, в которомъ таꙗ жалоба єго такимъ жє способомъ, ꙗко пєрєдъ нами ѳ судѳ мовилъ, ѡписана єстъ, и повєди*л*:

«ꙊАко-мъ то на пр*е*дмовє своє*и* повєдилъ, та*к* и тєпє*р* тоє жъ мо*в*лю, ижъ то*т* слуга мо*и* тоє пшєницы нє кралъ, алє мою пъшєницѳ вєзъ, и ѡни єго збили и зранили и змы*с*лили на нє*г*[*о*] тоє злодє*и*ство, хотєчи зъ зарѳкъ вы*и*ти, што ижъ сꙗ мнє и *с*лузє моєму, шлꙗхтичу ѳчътивому, чєрєзъ зарѳку єго королє*в*скоє милости ѡтъ нихъ дєєтъ, волъноє и цєлоє право собє ѳ судо*в* налєжныхъ заховал и нєпоѡднокроть то споминалъ и *т*вє*р*дилъ».

Панъ Сєлєцки*и* и па*н* Ѡщо*в*ски*и* показали выпи*с* с кни*г* кгродъскихъ луцкихъ сознаньꙗ возного Матыса Славокгу*р*ского, где пишєтъ, ꙗкобы тотъ Збицъки*и* сознавати мєлъ такимъ способомъ, ижъ дє*и*:

«ꙊА за росказанъємъ пна своєго пна Ишны Ѡхлопо*в*ского, такъ и пна Савы Ѡхлопо*в*ско*г*[*о*], вночи, то єстъ и трохъ товаришовъ моихъ, слугъ своихъ, и з нами по*д*данныє // свои на ѡ*с*тро*в* пнє*ε* Борисовоє Ѡхлоповъскоє пшєницы брати по*с*лали, и толъко жъ, дє*и*, пшєницы на возы єсмо набра*ли*, такъ и мужикомъ єсмо набратъ казали, такъжє, дє*и*, мєнє врꙗдникъ ѡхлопо*в*ски*и* ꙊАнъ Пашко*в*ски*и*, которы*и* тамъ ѡ*т* ѡпєкуно*в* нєбожъчика пна Бориса Ѡхлопо*в*ского в Охлопови мєшкаєтъ, мєнє толъко самого по*и*малъ, а и*н*шиє товариши мои и по*д*данныє пна Ишны и пна Савы Ѡхлопо*в*скихъ по*в*тєкали. Которое всєє пшєницы набрали єсмо два*д*цатъ копъ и толъко, дє*и*, зо мною чотыри возы пшєницы по*и*малъ, а ѡ*с*татокъ до двора пна Ишнина ѡ*т*вєзєно, вла*с*нѳю пшєницѳ дво*р*ную ѡ*с*трова пни Борисовоє, а *в* подъданого пни Борисовоє Грицка Рыкала полътрєтона*д*цатъ копы».

До чого панъ Ишна повєдилъ:

«Дали Богъ, ꙗко то*г*[*о*] слугу моєго бєзвин*н*є насєрєдъ сєла з моєю пшєницею с чоты*р*ма возами, по полъторы копы пшєницы наложоною, по*и*мали, и толъко ту*т* до замъку зъ сорокъма снопами пшєницы привєзли, а ѳходꙗчи того злыми а нєзбожными ѳо*р*тєлъми, видечи, ижъ нєгораздъ ѳчинили и *в* зарѳку єго королє*в*скоє милости попали, бо ми нє потрєба чужои пшєницы и *с*воєє маю с потрєбѳ. А ку тому и само подобєнъство ѳказѳєтъ, ижъ ѳ жнива // люди вси на поли робꙗть, гдє єстъ таки*и* бєзпєчъны*и* злодє*и*, абы вдє*н* крас*т*и могъ? А хотꙗ бы и такъ было, тєды бы єго мєли, ꙗко и *С*тату*т* ѳчи*т*, на поли ѳ копъ по*и*мати. Такъ, дє*и*, тє*ж* того такимъ

способомъ тотъ слуга мои передъ вознымъ не мовилъ, яко ѡни собе к воли, хотечи с того всего и зъ зарѵбкъ выити, возного способили и несправедливе сознанъе его ѡдержали, показѵютъ».

Над то и того слугѵ своег[о] ставилъ, абы самъ ѡ собе справѵ далъ, которыи повѣдилъ:

«Ижъ я болшъ передъ вознымъ не казал, ѡдно-мъ мовилъ, же-мъ я за посланемъ пна своег[о] пшеницѵ з ынъшими слугами не вночи, але вденъ возил. Але жебых вѣдалъ, чие то тамъ поле, на которомъ тую пшеницу брали, есмо того не вѣдаю, естъли пнее Борисовое Ѡхлоповское або пна Иѡны Ѡхлоповского, бо я ѵ пна своего нѣдавна служѵ и не былъ есми, яко тамъ ѡрано и яко сѣяно, только-мъ то возилъ, што ми панъ казалъ. А тыхъ инъшихъ слов есми не мовилъ, жебы мѣло быти влосное поле и пъшеница пни Борисовое и жебыхмо пшеницы ее двадъцатъ копъ, а Грицъковы полтретинадцаты копы взяти мѣли, того-мъ ничог[о] не мовил». //

Ꙗкожъ еще над то панъ Иѡна показовалъ выпис созънанъя того жъ возного и того жъ дня, яко и пановe Ѡщовскиe, в которомъ выписе тог[о] слуги мовенъе инакъшое естъ, анижъ ѵ томътамъ выписе. А то естъ такъ тамъ пишет, ижъ деи:

«Ꙗко-мъ тобе, пне возныи, в господе пнов Ѡщовскихъ казалъ, же мя на дорозе в селе пнове Ѡщовскиe поимали, збили и зранили и тут до Луцъка привѣли, такъ, деи, и тепер тое жъ тобе повѣдаю».

При чомъ панъ Иѡна мовил и выводилъ то, ижъ деи:

«И на речи своеи сами мыслятъся, то естъ кажѵтъ двадцатъ копъ на жалобе пшеницы, а на выписе еще тринадцат копъ мужицъкое. И што естъ за подобенъство, абы на чотыри возы двадъцатъ копъ набрати мѣлъ? Бо на возъ болшъ не можетъ ѵзяти, ѡдно полторы копы. Теды на возехъ не было болъшъ ѡдно шестъ копъ, и тое ѡни не привезли тут до Луцъка, але, дома мало не всю зоставивши, тутъ толко для знакѵ сорокъ снопов на всихъ чотырохъ возехъ привезли, што, деи, и воротъныи замъковыи панъ Адамъ Вилъковскии сознаваетъ».

И просилъ панъ Ѡхлоповскии, абы тот слуга ег[о] волнымъ ѡт всего тог[о] ѡбъжалованъя ѵчинен былъ. //

А панъ Василеи Ѡщовскии повѣдилъ, ижъ деи:

«Ꙗ при тои пшеницы, яко при лицы, готовъ тог[о] слугу, яко злодея, на сумънене свое взяти и его поприсягнѵти, нехаи бѵдетъ сказан на горло и каран горломъ, яко злодеи».

А такъ мы, суд, присмотревшися тои справе ихъ добре из нѣмалыхъ подобенствъ и выводов, а ѡказанъя речи пна Ѡхлоповского зрозѵмевши, и ведячи быти зъ стороны ѡбъжалованъя и поступъков пна Селецъкого и пновъ Ѡщовскихъ много речеи вонтпливыхъ и нѣбезъпечъныхъ, и хотя жъ ѡни его поприсягнѵти хочутъ, але за такою великою вонтпливостью ихъ, зъгожаючися с правомъ посполитымъ, где пишет, ижъ врядъ кождыи в речахъ вонтъпливыхъ маетъ быти склонненшии ку вызволенью, а нижли ку каранью, прото сказали есмо тому слузѣ пна Ѡхълоповского ѡтвестися и присягнѵти на томъ, ижъ его не вночи и не на поли, але в селе перед корчъмою с тою пшеницою поимали, и не кралъ ѡн тое пъшеницы, але явне за посланъемъ пна своего бралъ вдень, чого се тот слуга зъ хѵтью подняалъ.

Алє панъ Сєлєцъкии и панъ Ѡщовскии, того всказ҃ нашого нє приимѣючи, апєлєвали с тымъ до // єго королєвскоє милости.

Мы, суд, имъ апєлꙗцыи допустили и рокъ имъ, ѡбєюм сторонамъ, пєрєдъ єго королєвскою милостью становитисꙗ за чотыри нєдєли зложили.

По которомъ дєкрєтє сторона поводоваꙗ, панъ Иван Сєлєцъкии а пан Василєи Ѡщовскии, домовлꙗласє, абы тот слуга до росъправы вазєнємъ ѕищон былъ.

Которог[о] слугу панъ Иѡна Ѡхлоповскии принꙗл в порѣцє ставити до росправы, варѣючи то собє, жєбы ѡдно до тог[о] часѣ, поки росправа бѣдєтъ, нє ѣмєр або нє былъ забитъ.

Што мы всє про памєтъ до книг кгродских луцкихъ записати казали.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 28, арк. 848–851 зв.

№ 167

1584 р., жовтня 26. Володимир [1583 р., травня 6. Ковель]. – Дарчий лист князя Андрія Михайловича Курбського слузі Івану Люшницькому на маєток Двірець у Ковельській волості як винагороду за багатолітнє вірне служіння на умовах несення військової служби

Лєта Божєго нарожєнꙗ тисєча пꙗтсотъ ѡсмъдєсꙗтъ чєтвєртого мсца ѡктєбра двадцат шостого днꙗ

Пєрєдо мною, Алєксандромъ Курцєвичом, подстаростим володимєрским, на врꙗдє кгродском, ставши ѡчєвисто, шлꙗхетныи панъ Иванъ Люшницкии покладал лист данину нєбожчика єго млсти князꙗ Андрєꙗ Михаиловича Кѣрпъского Ꙗрославского єму, жонє и дєтєм єго на ѡсєлостъ за службы єго, в окрузє Ковєлскомъ даноє, и на том листє мєновитє ѡписаноє, с пєчатью и с подписанъєм руки єго млсти по полску, даныи, в котором ширеи єст всє мєновитє ѡписано. И просил, абы тотъ листъ в книги кгродскиє был записанъ. Которого ꙗ слово ѡт слова записати казалъ и такъ сꙗ в собє маєтъ:

«Анъдреи Михаиловичъ Курпъскии Ꙗрославскии ѡзнаимую сим моим листомъ нынєшним и на потом бѣдучым, иж што єсми пєрво того слузє моємѣ Пєтру Вороновецкому дал был ѡсєлостъ в окрѣзє Ковєлскомъ, чого ѡн часъ нємалыи ѣживаючы, з сєго свѣта смєртью зъшол. Которое ж тое имєнє, ꙗко сєдꙗчоє на моркгах порыдубъских, засъ по смєрти помєнєного Пєтра Вороновецкого на мєнє спало.

А такъ ꙗ, дознавши вєрныє и ѣчтивыє а накладныє службы служєбъника моєго, шлꙗхетного Ивана Люшцинского (!), которыє ѡн з молодости своєи, при мнє бавꙗчысꙗ, ѣчтивє показывал а нє толко мнє, алє и єго королєвскои млсти, пану нашомѣ милостивому ласку заслѣговалъ, иж пєрво того, кгды поганє татаровє в зємлю єго королєвскоє млсти тут, на Волыни, на розных мєстцах по колкукротъ бывали и шкоды чинивали, будѣчы часто в потрєбах со мною, здоровьꙗ и горла своєго нє лютуючы. Такжє, кгды королєвскаꙗ млст панъ нашъ милостивыи [с] кнꙗзємъ вєликим московским щасливє валькѣ зачати рачил, напєрвеи под Полоцком со мною, а потомъ под Великиє Лѣки, такжє и подо Псковъ посполъ з ыншими слугами моими, в почътє моємъ бываючы, з нєлютованємъ кровопролитьꙗ здоровьꙗ и ѣбогоє маєтности своєи накладнє служилъ, будѣчы готовъ до кождоє потрєбы єго

королєвъскоє млсти вєрнє, ѳчтивє и ѡхотнє застановлꙗтисѧ. Которыхъ служєбъ ꙗ про хоробу свою нє могѳчы перед его королєвскою млстью паномъ нашимъ милостивымъ залецыти, а [...][1] то ку вѣдомости всємъ привєсти и его впрод ѡхотнєишимъ ку службамъ рицерским способити, // тот Дворецъ, помєненыи, которыи сєдитъ на моркгах межи Порѳдѳбами и Сєлищами, сєлы моими, в окрузє Ковєлъскомъ лежачы, нєбожчика Пєтра Вороновєцкого з бубованъєм[2] дворнымъ и зо всими кгрунты и людми, к тому Дворцу надаными, ѡсєлыми, то єстъ имєна им мєновитє написаны.

В сєлє моєм Сєлищѳ Ивашка Колодѳ, Мєлєхарѳ Быцивича, Манка, Ꙗцка [Иванъчича] з братомъ его ѳєдором, Опинаша Сидоровича з братомъ его Ѡмєлꙗномъ, Чєка, Кузму Ꙗковича, Осєика з братомъ его Пєтрашомъ, Клима Луччича, Куца Ковалєвича, Свътуха Болотєника, Ꙗкима Парка.

В тыхъ же сєлах моихъ Порыдѳбых и Сєлищах волок пустовных тринадцатъ и с тыми моркгами, на которых тот Дворец єстъ посєлєн, ꙗко с тыми людми, вышеи ѡписаными, такъ з нихъ платы грошовыми, з данью мєдовою, з роботами ихъ, с полми ѡрємыми и нєѡрємыми, з сєножатми, з гаи, з лєсы, з дѳбровами, з дерєвом бортномъ тыє люди и волоки помєнєныє зо всякими пожитки и добрами, на мєнє приходꙗчыми, так, ꙗко тот Пєтръ Вороновецкии держалъ, зо всєм на всє, ничого нє ѡставѳючы, ани уимуючы на сєбє и на потомки мои, єму самому, жонє, дєтєм и потомком его даю, дарѳю и симъ листом моим записѳю [вє]чнє[3] бєз нарушєнъꙗ ѡт насъ самых и потомъковъ моихъ и ѡт кождого члвка, хотꙗ бы сꙗ хто на потом хотєл ѡтозватисꙗ до того имєнъꙗ, ѳже до того жадъное моцы нє будєт мєти.

Маєт помєнєныи Иванъ Люшнинскии (!) тоє имєницо сам, жона, дєти и потомки его держати и ѳживати и, ꙗко сами налєпеи розумєючи, ку своєму пожитку ѡборочати. А намъ с того и потомкомъ нши службу воєнънѳю зємъскѳю конно, зброино по тому, ꙗко и инъшиє // зємꙗнє ѡкругу Ковєлского, служити маєтъ. А инъшихъ жадных повинностеи ѡн самъ, жона, дєти и потомъки его мнє самому, жонє, дєтєм и потомком моим полнити нє маютъ.

Вєчнє и на потом дал єсми сеи мои лист под моєю печатю и с подписом власноє рѳки моєє писмом полскимъ.

Писанъ в Ковлю, лєта ѡт нарожєнꙗ Сына Божого тисєча пꙗтсотъ ѡсмъдесꙗтъ трєтєго, мсца маꙗ шостого днꙗ.

Анъдреи Куръпъскии, рєнъка своꙗ».

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 17, арк. 581–582 зв. Опубл.: Жизнь князя Андрея Михайловича Курбскаго в Литве и на Волыни. – К., 1849. – Т. 1. – С. 242–245.

№ 168

1584 р., листопада 15. Володимир [1584 р., серпня 27. Люблін]. — Привілей короля Стефана Баторія князю Янушу Острозькому на уряд волинського воєводи

Справа вєлъможного єго млсти кнꙗжати Ꙗнуша Ѡстрозского воєводы волынъского

[1] Текст пошкоджено при прошнуровуванні книги.

[2] Так в оригіналі. Має бути «будованъєм».

[3] Текст пошкоджено при прошнуровуванні книги.

Лѣта Божого нароженьꙗ тисѧча пѧтьсотъ ѡсмъдесѧт чѣтвертого мсца ноꙗбра пѧтогонадцатъ днꙗ

На врꙗдѣ кгродскомъ в замку гсдръскомъ Володимерскомъ перед нами, Алѣксандромъ, подстаростимъ, а ѳедором, судъею, Курцевичами, врꙗдники кгродскими володимерскими, ставши ѡчевисто, служебникъ велможног[о] его млсти кнꙗжати Ꙗануша Ѡстрозского, воєводы волынского, панъ Иванъ Калусовъскии покладал листъ его королевское млсти нашого млстивого пана под печатью его королевское милости корѹнъною и с подписомъ руки пана канцлера корунного // велъможного пна Ꙗна Замоисцъкого, писаныи до всих, зособна дикгнитаровъ, ѹрꙗдниковъ земскихъ и всего рицерства шлꙗхты, такъ тѣжъ воитовъ и мѣщанъ земли Волынское, ѡзнаимуючы их млсти, иж воєводство земли Волынское его млсти кнзю Ꙗнѹшу Ѡстрозскому естъ дано, на которомъ листѣ ширеи всѣ по достатк ѡколо того естъ ѡписано и доложоно, просечы, абы тот листъ его королевское млсти до книг кгродских володимерскихъ был записан.

Которыи мы, вычитавши, до книг записати слово ѡт слова казали и так сꙗ в собѣ маетъ:

«Стѳван, Божю милостью король полскии, великии кнꙗз литовскии, рѹскии, прѹскии, мазовецкии, жомоитскии и седмикгродскии.

Всѣмъ вобец и кажъдомѹ зособна: дикгнитаром, ѹрꙗдникомъ земским и всему рыцерствѹ, шлꙗхтѣ, ѡбывателем земли и воєводства Волынского и тѣжъ воитомъ, бурмистромъ, радцамъ и жидомъ в мѣстехъ и в мѣстечкахъ нашых кролевских в томъ же воєводствѣ Волынскомъ и иным всим, которым то належати будетъ и до которых вѣдомости тотъ нашъ листъ приидетъ, ѹприимѣ и верне намъ милым, ласка наша кролевъскаꙗ.

ѸприимѢ и верне намъ милые!

Ѡзнаимуемъ вамъ, иж мы, маючы бачѣнъе на зацност Домѹ и ѳамилии кнꙗжат Ѡстрозскихъ, а ѡсобливѣ ѡбачивши в речах рыцерскихъ делностъ и в справах вшелꙗкихъ бѣглостъ ꙗснѣвелъможного кнꙗжати Ꙗануша Ѡстрозского, ѡному воєводство Волынское по смерти велъможного нѣкгды кнꙗзꙗ Андреꙗ Вишневецкого, воєводы волынского, вакѹючое, далисмы и ѡсобливымъ листомъ привилеем нашимъ ѹтвердилисмы про то, жебы ѹприимости и верности вашы ѡ потомъ вѣдали, ѡного за правдивого и досконалого воєводѹ земъли Волынское мѣли и ѹзнавали, такжѣ и во вшелꙗких справах своих, которыѣ бы ѹрꙗдови его воєводзомѹ належали, до нѣго сꙗ ѹтѣкали и повинностъ, єму належачѹю, ѡтдавали // и въ юръздыцыю его ничимъ сꙗ нѣ въступовали и тѣжъ уставамъ его воєводзымъ, коториѣ с права посполитого єму належатъ, ни в чомъ противни нѣ были, а иначеи длꙗ ласки нашоѣ, абы ѹприимости и верности ваши нѣ чинили.

Писанъ в Люблинѣ, днꙗ двадцатъ сємого мсца августа, року тисѧча пѧтьсотъ ѡсмъдесѧтъ чѣтвертого, а кролеванъꙗ нашого року дєвꙗтого.

Иѡанъ Замоисцъкии, рекгни Полюнию канцлериѣ, Миколаи Кграбовецъкии».

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 17, арк. 597–598.

№ 169

1585 р., лютого 4. Луцьк. — Скарга Яцка Андрійовича, підданого князя Федора Буремльського із села Зміїнець, до луцького ґродського уряду на луцького єврея Афрашця (Опрашця) Єіловича, який його побив і пограбував

Справа кнꙗзꙗ ѳєдора Бꙋремъского зъ жидо*м* лꙋцъкимъ Аѳрашцомъ Сєловичомъ

Року ПΣ [85] мсца ~~ѳєвр~~алꙗ чєтъвєр*тог*[*о*] днꙗ

Пєрєдо мъною, Ꙗкубомъ Климашєвъски*м*, будꙋчимъ на мєстъцꙋ подстароства лу*ц*кого, жаловал и ѡповѣдалъ подданны*и* кнꙁꙗ ѳєдора Буре*м*ского Змєи*н*ца Ꙗа*ц*ко Анъдрєєвичъ на жида лу*ц*кого Ѡпърашъца Силовичъ, ижъ, спотъкавши єго на добровол. дорозє, збил, змордовалъ, рукавици за грошє*и* пꙗтъ, горщъковъ пꙗтъ поливаны*х*ъ за два гроши, ножи за грошє*и* чотыри взꙗлъ и пограби*л*.

Которо*г*[*о*] вижъ за придан*ем* ѡглєдал и видєл ранꙋ с правоє стороны битую крывавꙋю на бородє и на носє такжє раны битыє крывавыє.

Што всє за жалобою того подъдано*г*[*о*] *ест* до книгъ кгрод*с*кихъ луцъкихъ записано.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 34, арк. 152 зв.

№ 170

1585 р., квітня 10. Луцьк. — Скарга Лева Лясоти до луцького ґродського уряду на кременецького підкоморія Адама Боговитина Козерадського щодо пограбування його слугами і підданими двору у маєтку Яшківці, в якій міститься перелік і оцінка вартості пограбованого майна Лясоти, урядника Наума Шостаковського, його дружини Ганни, двірських слуг Радка Москвитина (Москаля) і Васка Литвина, та визнання луцького возного Андрія Хреновського про огляд пошкоджених будівель та ран, завданих постраждалим

Пна Лва Лꙗсоты с пно*м* Адамо*м* Боговитиномъ

Року тисꙗча пꙗтьсотъ ѡсмъдєсꙗть пꙗтого мсца априлꙗ дєсꙗтого днꙗ

Пєрєдо мною, Стєѳаномъ Кнєгининскимъ, на то*т* час будꙋчимъ на мєстцꙋ пана Станислава Пєтровского, подстаростєго луцкого ѡ*т* єго млсти пна Алєксандра Прон*с*кого, столника Вєликого кнꙗзства Литовского, старосты лу*ц*кого, зємꙗнинъ гдр*с*ки*и* повѣту Луцкого панъ Лєвъ Лꙗсота ѡбтꙗжливє жаловалъ и ѡповѣдалъ на єго милость пна Адама Боговитина Козирадского, подкоморого крємꙗнєцкого, ѡ то*м*, што жъ дє*и*:

«Року тєпєръ идꙋчого тисꙗча пꙗ*т*сотъ ѡсмъдєсꙗть пꙗтого, мсца априлꙗ ѡсмого днꙗ єго милость па*н* подкомори*и* кърємꙗнєцки*и*, наславъши мо*ц*но кгвалътомъ врꙗдника своєго колєсницкого Миска Турашинича з слугами, боꙗры и подданными своими колєсницкими и бꙋхаровъскими на *и*мє: Ѡнискомъ Чикизєнꙗмъ, Ровковскимъ, Мазꙋромъ, Хвєдоромъ Довбєнькою, Хвєдоромъ Кравцомъ, Хвєдоромъ Ꙋсенꙗмъ, Кузмою Морозомъ и з ынъшими многими помочниками єго ѡ колькодесꙗть чоловѣковъ з рознымъ ѡрꙋжъємъ, во*и*нє налєжачимъ, на влас*т*ны*и* дво*р* мо*и* имєньꙗ моєго Ꙗшковєцъ. //

Которы*и*, дє*и*, тотъ врѧдъникъ колєсницки*и* єго милости пна подъкоморого крємѧнєцкого за власънымъ росказа*н*ємъ и посла*н*ємъ єго мл*с*ти пна Адама Боговитина Козира*д*ского, по*д*коморого крємѧнєцкого, пана своєго самого, с тыми слугами и по*д*данными єго мл*с*ти и з ынъшими многими помочниками своими, ѡ*т* пна по*д*коморого крємѧнєцкого на то посланы*м*и, наше*д*ши моцъно кгвалтомъ на имєньє моє Ꙗшковцы, вломивъшисѧ ѵ дворъ мо*и* властны*и*, до сєнє*и*, до свѣтълицы и до и*з*бы чорноє двєри и ѡкна выбили и, добывъши того дому, врѧ*д*ника моєго ѧшъковъского На*д*ма Шостаковского, шлѧхтича почтивого, и жону єго Ганънѵ, и слугъ мои*х* на *и*мє Радъка Москвитина а Васка Литвина ѡкрѵтнє побили, помор*д*овали и поранили.

А пото*м*, ше*д*ши до комори, в которо*и* рєчє*и* и маєтности моєє нємало было, двєри выбили, защепки, пробои поламали и маєтность мою всю, которая на тотъ ча*с* тамъ была, побрали.

А то єстъ мєновите: скрыню бєлую полупавши, взѧли з нєє сто ше*ст*дєсѧть копъ грошє*и* литовски*х*, золотыхъ чирвоныхъ двєстє, талѧро*в* стары*х* сємъдє//сѧть пѧ*т*, ланцѵхъ золоты*и*, в которомъ, дє*и*, было ѡсмъдєсѧть шєсть золоты*х* чирвоныхъ, листовъ пѧть на долъги розъныє на триста дєвѧтьдєсѧть копъ грошє*и* литовъскихъ, привилєя два на имєньѧ, на Дворєцъ и на Де*д*ковци.

З дрѵгоє, дє*и*, скрыни взѧли, ланъцѵжокъ золоты*и*, которы*и*, дє*и*, важилъ сорокъ золотыхъ чиръвоныхъ; пєръстєнко*в* золоты*х* дєвѧть з розными камєньми, коштовали, дє*и*, ѡсмъдєсѧть копъ грошє*и* литовъскихъ; ношєньє панєнъскоє золотоє, коштовало, дє*и*, тридъца*т* копъ грошє*и* литовъскихъ; манєлє золотыє ѡдъны, коштовали, дє*и*, дєсѧть копъ грошє*и* литовъскихъ; ѡбърѵчъ срєбны*и* позлотисты*и* з шма*л*цомъ, коштовалъ, дє*и*, дванадъцать копъ грошє*и* литовски*х*; два поѧсы срєбны*х* позлотисты*х*, коштовали, дє*и*, три*д*цать шєсть копъ грошє*и* литовскихъ; кошулєкъ золоты*х* три, коштовали, дє*и*, два*д*цать ѡсмъ копъ грошє*и* литовскихъ; кошулєкъ шовкомъ шитых шєсть, коштовали, дє*и*, пѧт копъ грошє*и* литовскихъ.

ѵ скрыни были вєлико*и* шаты взѧли, дє*и*, єрмѧкъ кгранатовы*и*, кунами по*д*шиты*и*, коштовалъ, дє*и*, мєнє три*д*цать копъ грошє*и* литовъски*х*; шубка нєвєстьѧ соболъѧ, коштовала, дє*и*, сорокъ копъ грошє*и* литовъскихъ; // жупа*н* адамашковы*и* чорны*и*, китаи*к*ою по*д*шиты*и*, коштовалъ, дє*и*, мєнє пѧ*т*надъцать копъ грошє*и* литовскихъ; лєтникъ нєвєсти*и* ѡксамиту чорного, коштовалъ, дє*и*, дванадъцать копъ грошє*и* литовскихъ; лєтникъ адамашки бу*р*натноє з брамами, кошътовалъ, дє*и*, шєстьна*д*цать копъ грошє*и* литовскихъ; лєтникъ китаи*к*и горєчожолтоє, коштова*л*, дє*и*, двана*д*цать копъ грошє*и*; шубка сибиръковаѧ на голє, коштовала, дє*и*, пѧть копъ грошє*и* литовскихъ; сукнѧ нєвєстьѧ ѳалю*н*дышоваѧ чорнаѧ, коштовала, дє*и*, ѡсмъ копъ грошє*и* литовъскихъ; шапка ѡксамитнаѧ жонскаѧ, соболцами по*д*шитаѧ, коштовала, дє*и*, пѧ*т* копъ грошє*и* литовъскихъ; шабліа ѡправнаѧ позлотистаѧ, коштовала, дє*и*, мєнє тридъцать двє копє грошє*и* литовъскихъ.

В то*и* жє коморє взѧли ми*с* ци҃новыхъ шєсть, полъмисковъ дєвѧть, талєре*и* тузи*н* ѡди*н*, коштовали, дє*и*, мєнє дванадцать копъ грошє*и* литовъскихъ; котєлъ пивны*и* ѡди*н*, горєлъчаныхъ два котлы, котловъ кухонъны*х* три, тое, дє*и*, ко*ш*товало // мєнє дєсѧть копъ грошє*и* литовъскихъ.

В тои же, деи, коморє взѧли панъцыровъ пѧт, коштовали, деи, мєнє сорокъ копъ грошєи литовскихъ; прилъбиць чотыри, коштовали, деи, мєнє пѧть копъ грошеи литовъскихъ; сагаидакъ ѡправныи, коштовал, деи, мєнє пѧтънадъцать копъ грошеи литовъскихъ; рогатинъ три, рѣчниц двє, коштовали, деи, мєнє чотыри копы грошеи литовскихъ; сєдєлъ малѧваных, саѳъѧномъ крытыхъ, двє з воилоками, коштовали, деи, мєнє пѧть копъ грошєи литовскихъ.

К тому хуст бєлыхъ и инъших спрѧтовъ домовых досыт, деи, нємало побрали.

А врядника, деи, моєго ѧшковєцкого Наѣма Шостаковского рєчеи побрали, мєновите: ѧрмѧкъ чорныи ѳалюндышовыи, коштовалъ, деи, єго сємъ копъ грошеи литовскихъ; кожухъ адчамскии, коштовалъ, деи, єго двє копє грошєи; сагаидакъ, саблю, сєдъло, нажчакъ, тоє, деи, всє коштовало єго пѧть копъ грошеи литовскихъ.

Ѹ жоны, деи, того врядъника моєго ѧшковєцкого на имє Ганны взѧли кожухъ кроликовыи, ѣтєрѳиномъ чорнымъ крытыи, коштовалъ, деи, єє шєсть копъ грошеи литовскихъ; сукня люнскаѧ синѧѧ, коштовала, деи, полътрєтѣ копы грошеи литовскихъ; скрынку з рєчъми єє, в которои, деи, было // плахотъ шєсть, кошулъ жєнскихъ дєвѧть, мужскихъ пѧть, полотна кужилного локотъ сорокъ, рантуховъ пѧть, тоє, деи, всє коштовало єє шєсть копъ грошеи литовскихъ.

Ѹ слугъ, деи, моих дворныхъ Радъка Москалѧ, Васка Литвина взѧли, деи, ѧрмѧковъ шѳбединскихъ два, сєрмѧгъ чотыри, ножовъ пар двє, сокир три, тоє, деи, коштовало их пѧть копъ грошеи литовских».

И просилъ мєнє панъ Лєвъ Лѧсота на ѡглєданьє того кгвалту и поранєньѧ врядника и слугъ своихъ ѡ возного.

ЊА єго млсти на то придалъ возного повєту Луцкого Анъдрєѧ Хрєновского, которыи, тамъ бывши во имєнью пна Лва Лѧсоты, кгвалтовного нахожєнѧ на двор пна Лѧсотинъ ЊАшковєцкии, такжє побитых и поранєныхъ врядника и слугъ єго мл. ѡгълєдавши, до книгъ кгродских луцких днѧ сєгоднєшънєго мсца апрєлѧ чєтвертогонадцатъ днѧ року ѡсмъдєсят пѧтого ѡчєвисто вызналъ тыми словы, иж деи:

«Будѣчи ѧ ѡд врядѣ приданыи и маючи при собє сторону двохъ шлѧхтичов, на имє пна Гаврила Лисовского а пна ЊАна Воитковского, днѧ прошлого, в сєредѣ, мсца апрєлѧ десѧтого днѧ року тєпєрєшънєго ѡсмъдєсят пѧтого был єсми во иминю пна Лва Лѧсоты ѣ дворє ЊАшъковцахъ. Там же, за ѡказанємъ пна Лѧсотинымъ, видел єсми ѣ дворє єго млти ЊАшъковцах ворота порѣбаны // и поламаны, такжє двєри до сєнеи, до свєтлицы и до избы чорноє, ѡкъна и двєри такъжє и до коморы на дворє порубаны и пощєпаны, защєпки и прибои поламаны. В тои же, деи, коморє ѡказал пан Лѧсота скрыни три, ѡдна бєлаѧ, а двє чорныє, полѣпаныи и замки ѡд нихъ поѡддираны.

Ѡказалъ тєж врядника своєг[о] ѧшъковєцького Наѣма Шостаковского и жону єго Ганну, и двох слуг своих Радъка Москалѧ а Васка Литвина збитых и поранєных. Видел, деи, єсми тоє ж: на вряднику Наѣмє раны, на рѣцє лєвои вышеи локътѧ рану синюю битую, а на нозє правои на голєню ранѣ битѣю синюю, а в жоны, деи, єго Ганны видел, деи, єсми ран двє на плєчахъ битых синихъ, на Радку Москалю видел, деи, єсми на рѣцє лєвои подлє палца вєликого рану крывавѣю штыховую пробитую, а на Васку Литвинє видел, деи, єсми на руцє лєвои на палцѣ вєликом рану крывавую, штыхомъ пробитую.

Которое, дєи, кгвалтовное наистє на двор Ѣшковецъкии, порубанє и поламанє воротъ и дверєи, и полупанє скрынєи, и побранє маєтности, такжє побитє и поранєнє врядника и слуг своих пан Лясота повєдил, иж єму стало за наслансмъ от пна Адама Боговитина Козирадского, подкоморого кремянєцкого, врядника, слуг, боар и подданных колєсницкихъ и бухаровских».

Которое оповєданє пна Лва Лясоты и очєвистоє сознанє возного вышєи помєнєног[о] Андрєа Хрєновского до книг кгродских луцких записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 34, арк. 287–290.

№ 171

1585 р., квітня 15. Володимир. – Скарга Михайла Оранського до володимирського ґродського уряду на своїх слуг Степана Барановського та Станіслава Козельського, які змовилися його пограбувати і вбити, про що він дізнався від слуги Юрка, та зізнання возного Михайла Голуба Сердятицького про свідчення Барановського під час допиту

Справа пна Михаила Оранског[о] з служебникомъ его Барановским

Того ж мсца апрєлиа ΣІ [15] днa

Пєрєдо мною, Ѣкубом Крушинскимъ, на том час будучым на мєстцу его млсти пна Андрєа Романовского, подстаростєго володимєрского, ставши очєвисто, возныи повєту Володимєрског[о] Михаило Голуб Сєрдятицкии ку записанію до книг кгродскихъ вызнал тыми словы, иж:

«За приданєм твоєи млсти врядовым и маючи ѣ при собє шлѣхту людєи добрых, пна Ивана Обуха Вощатинског[о], пна θедора Волчка Желєновского, пна Томила Оранског[о], пна θедора Вохновского, року тєпєрєшнєго тисеча пѣтсот осмъдєсят пѣтог[о], мсца апрєлиа второгонадцатъ днa был єсми на потрєбє а справє пна Михаила Оранъског[о] вы имєню и дворє єго [Ѣновє].

Там жє пан Михаило Орански пєрєдо мною, вознымъ и шлѣхтою, пєрвопомєнєною, вєлико и обътєжливє оповєдал на слугу своєг[о] Стєпана, которыи сѣ прозывает Барановскимъ, иж дєи:

«Он, приказавшисѣ мнє быт слугою моим и, давши руку, прирєк и шлюбил, ѣкобы тєж присѣгъ вєрнє а цнотливє служити и служечи, дєи, мнє ласки и добродєиства от мєнє вживал. А ѣ, дєи, будучи єго бєзпєчнымъ, нє толко маєтности моєи, алє и здоровиа моєго єму вєрил.

То пак тых часов дал ми тог[о] справу слуга мои Юрко, иж тот Стєпан з другим слугою моимъ Станиславом Козєлскимъ змовилисѣ мєнє, пна своєг[о], зрадливє вночи забити, абых, о том вєдаючы, имъ нє довєрал и их сѣ в том стєрєг, бо, дєи, ѣ потому змову их вєдаю, иж дєи, и мєнє з собою на то намовѣали, алє ѣ з ними нє пєрєставал, абых тєбє, пна своєг[о], зрадити мел.

ѢА, дєи, будучи от того слуги моєг[о] Юрка пєрєстєрєжоным а нє довєраючи Стєпану и Козєлскому, длиа бєзпєчности здоровиа своєго в дворє моємъ тутошнємъ Ѣновє завжды вночи сторожу мѣл.

Ино, дєи, оногдашнєг[о] часу, з волторъка на сєрєду, мсца априлиа девѣатог[о] днa, вночи, и кгды-м сѣ вжє клал спат, тєды Стєпан был у дворє, а Козєлскии нє был. Повєдили, иж ув Оранєх сєгодниа чєрєз увєс денъ зъ Саском Оранским у дворє

єго пил, бо ꙗк же єщє о зборє у Володимєри, нагнєвавши мєнє на сєбє, от мєнє проч отєхал и въ Воранєх в жены своєи пєремєшкивал, а в мєнє, дєи, вжє [от] килка нєдєл нє бывалъ и чолом мнє нє вдарив.

И кгды-м, дєи, вжє был заснул на впокоику своєм в малои свєтлочцє, гдєи толко один хлопєц при мнє был, ажъ, дєи, сторожа почала кликати кгвалту. // ꙗА порвалъсꙗ з свєтлочки на двор, почал пытати, што сꙗ дєєтъ. Они повєдили, што Козєлскии з нємало людєи, нє вєдати с кимъ, приєхав под дворъ, у ворота дворъныє кгвалтомъ сꙗ почали добывати, а другиє горожу огородную до двора проламали, хотєчи у двор мои увоити єсмо их залєдво от двора отпєрли, а Стєпан, дєи, прозываємыи Барановскии, нам нє помагал.

ꙗА, дєи, вєдлє данꙗ мнє справы служєбника моєг[о] Юрка и за таковым порозумєнъємъ тог[о] Стєпана и Козєлског[о], ижъ Козєлскии, будучи слугою моимъ и отєхавши от мєнє з нєласкою а нє бывши в мєнє килка нєдєлъ, нєт вєдома с кимъ вночи кгвалтомъ на дворъ мои наєхал. А Стєпан отпору тог[о] кгвалту чинити сторожи моєи нє помагал, што сꙗ ꙗвнє значит, иж промєжку сєбє на мєнє змову мєли.

Того Стєпана, ꙗко слугу и зрадцу своєг[о], казал єсми у вєзєнє всадити, хотєчи от нєг[о] вєдомост пєвную взꙗти, єсли жє он самъ с Козєлским тот злыи умыслъ на мєнє взꙗли, хотєчи мꙗ о горло приправити, або єстли жє их хто направил. Прото, дєи, пнє возныи и пановє шлꙗхта, пытамъ того Стєпана пєрєд вашєю млстю, абы то повєдил справєдливє».

Которыи ж Стєпан, прозываємыи Барановскии, пєрєдо мною, возным, и шлꙗхтою доброволнє бєз муки повєдил и зналсꙗ до тог[о] злого умыслу своєг[о], мовєчи тыми словы:

«Правда, дєи, ижє-м ласки и добродєиства вшєи млсти, пна своєго, вживал. Алє, дєи, бєзвинънє єсмо с Козєлскимъ, злыи умыслъ пєрєд сєбє взꙗвши, вжє от полрока змовилисꙗ, хотєчи тєбє о горло приправити и маєтность твою побрати и проч поєхати. Однож, дєи, часу потому нє мєли, ꙗк жє, дєи, Козєлскии, мєшкаючи в Оранєх и бываючи в дому пна ꙗАска Оранског[о], з ним сꙗ о то змовил, на што ꙗАско Оранъскии позволил и мєл с Козєлскимъ и кого бы могли к собє приспособит, з волторка на сєрєду, вночи, до двора тут, до ꙗАнова, до мєнє прибыти, абыхмо мыслисвоєи досытъ вчинили, а тєбє забили и маєтност твою побрали, што ꙗ от Козєлског[о] запєвнє вєдал, ꙗк жє вєдлє змовы вчинили. А тои там ночи до двора были приєхали, однож сторожа, постєрєгши их, закликали кгвалту и от двора их отпєрли и за тым то стало, жє тєбє єсмо нє забили».

Пнъ // Михаило Оранскии, хотєчи с тым пєвнєишую вєдомостъ от того Стєпана взꙗти, єстли жє так єстъ, ꙗк повєдил, и до чог[о] зналсꙗ, казал катови з свєчами до нєг[о] приити, грозєчи єму мукою. Онъ повєдилъ, хоч, дєи, и до смєрти замучит, тогды сꙗ инъшого ничог[о] нє домучит, бо єстъ так, а нє иначєи, ꙗк єсмо пєрвєи повєдил.

Пан Михаило Оранскии, нє даючи на муку, мною, возным, и шлꙗхтою, пєрвопомєнєною, то всє освєтчил и, хотєчи противку єму в том далєи правнє поступити, засꙗ казал єго у вєзєнє всадити до права.

ꙗАкож днꙗ сєгоднєшнєго, даты, вышєи писаноє, будучи у замку очєвисто пєрєдо мною, тот Барановскии и пєрєд людми добрыми, при мнє на тот час будучими,

самъ доброволнє до всєго сє признал водлє тоє [тармєны], бо єму в голос читана, жє так было, а нє иначеи, толко наболшеи Юрка волал а Козелского, Ѣанка, дворника волинског[о], жє тыє до того з нимъ намову мєли».

А так ѣ тоє очєвистоє сознанъє возног[о] и самого Барановског[о], пєрєдо мною учинєног[о], до книг кгродских записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 18, арк. 107 зв.–108 зв.

№ 172

1585 р., травня 9. Луцьк. – Скарга володимирських ґродських урядників, підстарости Андрія Романовського, судді Федора Курцевича та писаря Костянтина Курцевича від імені крайчого Великого князівства Литовського, володимирського старости князя Костянтина Острозького на князя Петра Полубенського, який під час судових рочків, порушуючи громадський спокій у місті Володимир, вчинив погром єврейських будинків і зґвалтував єврейську служницю Ганну, та зізнання у цій справі володимирських возних: Дем'яна Мокренського, Ісакія Долматського і Михайла Голуба Сердятицького

Справа всєго ꙋрядꙋ кгродского володимєрского с кнзємь Пєтром Полꙋбєнскимь Рокꙋ АФПΣ [1585] мсца маꙗ θ [9] днꙗ

Присылал на врядъ кгродскии луцкии до мєнє, Стєѳана Кнєгининъского, будꙋчого на мєстъцꙋ пана Станислава Пєтровского, подстаростєго луцкого, врядꙋ кгродскии володимєрскии: панъ Анъдреи Романовскии подъстаростеи, ѳедорь судꙗ, Костентинъ писар Курцевичи, врядники кгродскиє володимєрскиє, жалуючи и ѡповедаючи именємь єго милости кнжати Ѡстрозского, краичого Вєликого кнзства Литовског[о], старосты володимєрского, пана своєго и своимь, а то постєрєгаючи зъвирхности єго королєвскоє милости, сꙋмнєнꙗ пристоиностє своєє, // на кнзꙗ Пєтра Полубєнского ѡ том, штож:

74. Єврей-орендар

«Мало на томъ маючи, иж прошлых рочковь зъ слꙋгами своими вєликиє стрєлꙗнья и нєбєзпєчности людємь и мѣсту, ходєчи вночи с огнꙗми, свєчами и запалꙗючи на рынку возы, што были на торгъ зъєхали, чинил, вчорашнєго, деи, днꙗ, ѡ рочках кгродских володимєрскихь, мсца маꙗ ѡсмьдєсят пꙗтого кꙋ замкꙋ єго королєвскоє милости на зацныхь и почтивых людеи, пана Дємъяна Гꙋлєвича, пана Гнєвоша и пана Ивана Калꙋсовскихъ, пана Станислава Ворыского и иных многих, кгды вкꙋпє до сꙋдꙋ кгродского шли, ꙗко то их милостъ, пришедъши до нас, сꙋдꙋ кгродского володимєрского, ѡповедали, зъ рꙋцницъ и зъ лꙋков надъ право, коньстытуцыи заказ и ѡбьволанъє зъ ꙋрядꙋ, ѡт нас ꙋчинєноє, стрєлꙗл такь, иж кꙋли и стрѣлы в стєнах замковых сꙗ ѡпирали и ѡстали.

А потомь, к вєчорꙋ, в мєстє на рынкꙋ, ѡбачивши копею листꙋ // кнжати єго милости ꙋрядовꙋю с пєчатю кгродскою и с подписю рꙋки писарскоє ѡколо захованꙗ

покою и вшелꙗкоє пєзпєчности[1], до всих писаны*и*, на м*єст*цѣ посполитомь ꙗвномь длꙗ вєдомости всих, ку слупѣ подсєньномь народномъ домѣ мєстьского панє*и* Каплино*и* прибитую и ѡбволандꙋ, на възгордѣ звирхности єго королєвскоє милости и ѣрядѣ, права и покою посполитого слузє своємѣ пострєлити казал. Которымь стрєлєньємъ ѡны*и* слуга и шлꙗхтича почтивого пана Васил*ꙗ* Мировицкого мала нє забил, бы была кѣлꙗ в ономъ столпє нє завꙗзла.

И ѡ*т*толꙗ прошєдши до арєндара замкового, жида володимєрского Мошка, в домь єго, слугамь своимь збытки чинити казаль, которыє за росказаньємь єго двєри *из* изъбы до коморы выбили, розламали и шинъка*р*ку мѣжа тую кгвал*т*омь были взꙗли, аж имь лєдвє ѣтєкла и *с*крыласꙗ // такь з домѣ Мошкова. А дрѣгого жида володимє*р*ского *ж* Ꙗнуша, што в па*р*кани живє*т*, ѡкна до дому єго выбили. И мало на томь маючи, в дому жида Мо*р*дѣхаꙗ, влєзши и втиснѣвшисꙗ, дєвкѣ жоны того Мо*р*дѣхаꙗ служєбную на *и*мꙗ Ганьну моцно кгвалтомь възꙗли и до господы своєє ѡ*т*вєли, гдє *ж* и кгвалть, ѣсилство панєньскоє або дєвоцкоє ю*и* сꙗ ѡ*т* кнзꙗ Пєтра Полубєнского, звышъпомєнєного, стало.

Чого, д*єи*, всєго хотєчи пєвнє*и* сꙗ довѣдати, ꙗснє то показа*т*, идѣчи тамь, мы сами, ѣрядъ, зъ замкѣ на мєсто, просили єсмо, абы пановє шлꙗхта и сами з нами шли а ты*м* сꙗ знакомъ присмотрєли, або слугъ своих длꙗ болшоє вѣры, пєвности и свѣдецътва послали. Ꙗко*ж* никоторы*и* з них, длꙗ старости и затрѣднєнꙗ нє могѣчи сами тамъ ити, служєбниковъ своих посылали, а многиє з них сами тамь ходили и вси, пришодши на замокь, згоднє такую справѣ // дали иншимь, жє:

«За ѡказаньємь и ѡсвєтчєньємь нашимъ ѣрядовы*м* видєли копѣю з листа кнжати єго м*лти* с пєча*т*ю кгро*д*скою и с по*д*писомъ рѣки писа*р*скоє, на рогу рынку мєстъского прибитую, с полгакѣ прострєлєную, а ѣ жида Мошка, арєндара за*м*кового, двєри з ызбы до коморы прибоку выбиты и наполы розлупаны, што ѡны*и* арєнда*р* *из* жоною мєнили ѡ*т* кнзꙗ Пєтра Полубєнского и слу*г* єго, кгды сꙗ до коморы ламали, жє двєрє розбили и шин*к*а*р*ку мѣжа тую были кгвалтомь взꙗли, а*ж* лєдво ѣтєкла и *с*крыласꙗ.

Ꙗко*ж* и возны*и* повєту Володимє*р*ского па*н* Дємꙗнь Мокрєнски*и*, па*н* Исаки*и* Дол*м*а*т*ски*и* а пан Миха*и*ло Голубь Сєрдꙗтицки*и* тоє *ж* всꙗ, ꙗко сꙗ вышє*и* помєнило и ѡписало, и то жє Мо*р*дѣха*и* жи*д* в домѣ своємь вєспол *из* жоною своєю з вєлики*м* страхомь, боꙗзнъю и жало*ст*ю ѡповєдали и ѡсвѣтчали на кнзꙗ Пе*т*ра Полѣбєнского, жє дєвку служєбную // чєрєзъ слу*г* своих з домѣ их кгвалтовнє взꙗл и кгвалть дєвоцки*и* ѣсилство ѣчинил. Ꙗко*ж* и ѡна, нєбога бєднаꙗ дєвка на *и*мꙗ Ганна з вєликимъ страхомь, встыдомъ, жалємь и плачємъ имь, возны*м*, и многимь шлꙗхтє на того кнзꙗ Пе*т*ра Полубєнского ѡповєдала и знаки кгвалтѣ ѣсилства крывавыє показовала.

Што ѡни, пановє возныє, и нємало пановъ шлꙗхты пєре*д* нами всими, пришє*д*шє до сѣдѣ на замокъ, вызнали, и ѡни, жидовє сами, Мошє*и*, арєнда*р* замковы*и*, и Мо*р*дѣха*и*, ѡныє кгвалты свои и домовь своих, такьжє таꙗ дєвка ѣсилъство и *з*кгвалчєнъє на кнзꙗ Пєтра Полѣбєнского пєре*д* нами ѡповєдала и знаки ѡного кгвал*т*у ѣсил*с*тва показовали».

Гдє тє*ж* и ѡную копѣю листу кнжати єго милости Ѡстрозского, кра*и*чого Вєликого кнзъства Литовского, старосты володимє*р*ского, около поварованꙗ

[1] Так в оригіналі. Має бути «бєзпєчности».

покою и бєзпєчности, бар*з*о слушную и потрєбную, пєрє*д* шлѧхту до нас, суду, прострєлєнную, такь жє и стрєлу, зъ стєны замковоє вынѧтую, ворот*н*ы*и* // замковы*и* Кирило пєрєд нас ѕ сѣдѕ и пєрєдъ шлѧхту, принєсши, показовал и покладал, а то запєвнє твєрдилъ, жє то кнзъ Пєтрь Полѣбєнски*и*, стрєлѧючи на замокь и люди, што до замку шли, ѡную стрєлу встрєлиль.

Ꙗкожь и многиє люди, жє такь было справѕ давали и вызнавали, а и*ж* сѧ то по*д* часомь рочковь и сѣдовь кгродских стало з вєликимь ѡбєлжєньєм и жаломь ѕрѧдовымь, нє могѕчи на то*т* час в томь справєдливости за зєханъємь кнзѧ Полубєнского мє*т*».

А стєрєгѕчи в томь ѡбраженѧ звирхности єго королєвскоє милости ѕрѧдового, а пристои*н*ости и повинъности своє*и*, хотєчи то на єго королєвскую мило*ст* и на єго мило*ст* кнжа старостѕ, пана своєго, вложи*т*, просили, абы тоє ѡповєданьє их до кни*г* кгродских луцких было записано. Ꙗко*ж* и возны*и* повєту Володимєрского шлѧхєтны*и* пань Дємьянь Мокрєнски*и*, ту*т* жє стоєчи на врѧдє кгродскомь, кѕ записова*н*ю до книгь, жє сѧ то такь всє дѣало, // а имь и другими возными то ѡ*т* ѕрѧдѕ и ѡ*т* ѡныхъ жидовъ, такьжє ѡ*т* ѡноє дєвки въ Володимєрє ѡповєдано, ѡсвєтчоно и ѡказовано.

Которое ѡповєданьє жалобы и вызна*н*є возно*г*[*о*] до кни*г* кгродъских луцъких записа*т*и казал.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 34, арк. 421 зв.–425.

№ 173

1585 р., травня 13. Луцьк. — Зізнання шляхтича Федора Чайковського перед луцьким ґродським урядом про відвідування шинку на запрошення шевця Федора Котевича

Сознанє Чаи*к*овского и*ж* єго θєдо*р* швє*ц* до господы просилъ

Рокѕ АФПΣ [1585] мсца маѧ ГІ [13] днѧ

Пришєдши пєрєд мєнє, Стєѳана Кнєгини*н*ского, будѕчого на мє*ст*цѣ по*д*старо*ст*ва луцкого, шлѧхє*т*ны*и* пан θєдо*р* Чаи*к*овски*и* ку записова*н*ю до книгь кгро*д*ских луцких по*д* присєгою тєлєсною сознал, и*ж*:

«Року тєпє*р* идѕчого тисєча пѧтсо*т* ѡсмъдєсѧ*т* пѧтого, мсца маѧ ѡсмого днѧ, маючи зо мною давную знаємо*ст*, ниѧки*и* θєдо*р* Коттєви*ч*, саѳыанъникь, потраѳи*ѳ*шисѧ зо мною ту*т*, ѕ мєстє Луцкомь, ѕ замкѣ ѡколномъ, могло с полѣдня зъ годинѣ, просил мєнє на мєдъ. И пришли єсмо до ниѧкого Трѣша Волєвачєвича, мєщанина с Троєцкоє ѕлицы, // тамъ жє єсмо самого господара нє застали и гост*и* никого нє было, ши*н*ка*р*ка Каска ниѧкаѧ Шилниха, и коли єсмо коновок три выпили, и господыни сама пришла.

Та*м* жє мы, попи*в*шисѧ, пєрєдъ вєчоромъ могло бы*т* з годинѣ, просили господыни, абыхмо могли у дому єє проспа*т*, которая казала кухарцє коморѣ ѡтомкну*т*. Ꙗкожъ кухарка намъ ѡтомъкнула а, ѕпустивши нас ѕ коморѣ, ѡбух колодкою зънадво*р*ѧ замъкнѣла.

И спали єсмо тамь а*ж* до дєвѧтоє годины а ѡ*т*тол пошли єсмо до замкѣ зара*з* рано».

Которое доброволное сознанє до книг кгродских луцких записано єсть.
ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 34, арк. 432 зв.–433.

№ 174

1585 р., червня 7. Луцьк. – Заява жовніра Станіслава Внуровського перед луцьким ґродським урядом, що Ольшевський, товариш з роти Старинського, не з'явився на «сєдєньыа» у Луцькому замку, де він мав відсидіти 12 тижнів за вироком приятельського суду

Справа Станислава Внѣровского товариша зъ роты пана Старинского с товоришомь[1] его панома Ѡлшєвскима

Року АФПΣ [1585] мсца июня З [7] дня

Пєрєдо мною, Адамом Вилковским, будѣчим на мєстцѣ подстароства луцкого, на врядє кгродскомь в замкѣ господарском Луцкомь врожоныи Станиславь Ѣриновскии (!), товариш зъ роты пана Старинского, ѡповєдаль тыми словы, иж деи:

«Товаришь тєж с тоє ж роты пана Старинскоґ[о] Ѡльшєвскии, которыи, нашєдши на господѣ мою в мєстє // Клєваню часу нєдавно минулого, мєнє нєпристоинє был зъранил, и с помєркованыа приятєлского тут, в замкѣ Луцкомь, нєдєл дванадъцать, и яко дня прошлого мсца июля тридцать пєршого приєхать и, в замкѣ господарскомь Луцкомь засєдши, ѡт дня, звышмєнованого, до нєдєл дванадцати за нагорожєнє мнѣ тых рань сєдѣти мѣль, и цнотливымь словом своим прирєк.

А такь, деи, я для ѡсаженыа его туть, в замку Лѣцкомь, дня мєнованого приєжчгал (!) и пилност ажъ до вєчора чинил, нижли тот Ѡлшєвскии, нє чинєчи досыт застановєнью своєму и рєчєнью цнотливого слова, туть до Луцка нє приєхал, и ѡ собє жадноє вєдомости нє дал. И повторє, деи, я дня сєгоднєшнєґ[о] тут до Луцка, хотєчи ѡ том вєдомост взять, приєхаль, а ѡ нєм и до того // часу прєдъсє туть в Луцкѣ ани был, ани того сєдєныа выконываєт».

Которое ѡповєданьє пана Станислава Внѣровского до книг кгродских луцких єсть записано.
ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 34, арк. 512 зв.–513 зв.

№ 175

1585 р., липня 25. Володимир. – Скарга поповичів Лукаша та Івана з міста Межирич, підданих троцького воєводи князя Стефана Корибута Збаразького, до володимирського ґродського уряду на служебника Григорія Колмовського Матуша Ланевського і серкизівського війта Івана Лядвича, які їх пограбували та захопили дружин і дітей під час їхнього повернення до Межирича після тривалої служби на Волині

Того ж мсца июля КΣ [25] дня

Приходили на врядъ кгродскии володимєрскии до мєнє, Адама Драмиского, на тотъ часъ будучого на мєстцу єго милости пана Анъдрєа Романовъского, подстаростєго володимєръского, подданыє дєржавы єго милости кнзя Стєѳана Корибутовича Збаразского, воєводы троцъкого, поповичи з мєста Мєжирича

[1] Так в оригіналі. Має бути «товаришомъ».

Лукашъ а Иванъ, жалуючы и оповѣдаючы тым способомъ, ижъ, будучы они людъми волными, вышли были з отъчизны своєє для служъбы на Волынъ. И, бавѣчысѧ имъ по служъбамъ на Волыню часы нємалыє, пожѥнилисѧ, а потомъ, намысливъшисѧ, засъ до домовъ своихъ шли з жонами, з дѣтми и з маѣтъностѧми своими засъ до отъчизны своєє, до дєржавы єго милости до Мєжирєча.

То пакъ, дєи, служѣбникъ пана Григоръя Колъмовъского Матушъ Ланєвъскиі а воит єго сєркизовъскиі Иванъ Людвичъ з росказанъя властного пана своєго, // погонивъшиихъ надоброволноидорозєподъсєломъихмилостипановЛысаковъскихъ Могилномъ, з ыными слугами и поддаными пана своєго сєркизовскими, року тєпєр идучого осмъдєсѧтъ пѧтого, мсца июня двадцатъ дєвѧтого дня ихъ самыхъ од жонъ и дѣтеи и всихъ маѣностеи ихъ поотбивавъши, вси маѣности ихъ властные з жонами, з дѣтъми пограбили и побрали и до двора вашєи милости Сєркизовъского отъпровадили. А то єстъ мєновитє взѧли и пограбили в нихъ:

У Лукаша взѧли коня сивого, за которого, дєи, онъ дал осмъ копъ грошеи литовскихх; возъ, которыи коштовалъ сорок грошеи литовскихъ, хомутъ з набѣдрыками, которыи єго коштовал полкопы грошеи литовскихъ; воловъ шєстъ, которыє коштовали єго по двє копє грошеи литовъскихъ; коровъ доиныхъ чотыры, которыє коштовали єго по двє копє грошеи литовскихъ; єрьмѧкъ голубыи лунскиі, которыи коштовал три копы грошеи литовскихъ, другиі єрмѧкъ муравскиі, которыи коштовал сто грошеи литовъскихх; саѧнъ влоскиі зєлєныі, которыи коштовалъ чотыри копы грошеи литовскихъ; // кожухъ турєцъкиі, которыи коштовал пѧт золотыхъ полскихъ, кожух кроликовыі, которыи коштовал осмъдєсѧт грошеи. Скринка с хустами бѣлыми, в которои было платов осмъ тонкихх, которыє коштовали по дєсєти грошеи литовскихъ; кошулєкъ шестъ ткацъкихъ, которыє коштовали по шєстнадцатъ грошеи литовскихъ; сорочокъ пѧт тонкихъ, которыє коштовали по дванадцат грошеи литовскихъ. Другую скринку взѧли, в которои было грошеи готовыхъ копъ двадцатъ чотыри литовскихх. А у вози взѧли шаблю, которая коштовала сорокъ грошеи литовъскихъ, сагаидакъ, которыи коштовал полкопы грошеи литовскихъ, сокир двє, которыє коштовали по сємн грошеи литовскихъ, сковорода жѣлѣзная, которая коштова (!) пѧт грошеи литовскихъ.

А у Ивана взѧли и пограбили, то єстъ: коня сивого, которыи коштовал осмъ копъ грошеи литовскихъ; [воз], которыи коштовал сорокъ грошеи литовскихъ; хомут з набѣдрыками, которыи коштовалъ полкопы грошеи литовскихъ; воловъ тры, которыє коштовали по три копы грошеи литовскихх; коров три доиныхх, которыє коштовали по двє копє грошеи литовскихх; ѧловицъ три, которыє коштовали по полтори копы грошеи литовскихх; масла дєжка и конов, которое стоѧло осмъдєсѧт грошеи литовскихх; // сыров двє копє, которыє стоѧли по грошу литовскому; вєпров сємъ кормныхъ, которыє коштовали по пѧтдєсѧтъ грошеи литовскихъ; мяса полтев два, которыє коштовали по золотому; сал три, которыє коштовали по шєстнадцат грошеи литовскихх; жупан муравскиі, которыи коштовал сто грошеи литовскихъ; кожух барании, которыи коштовал копу грошеи литовскихъ; сукня оболокалная з оксамитом голубая, которая коштовала три копы грошеи литовскихх; шапка оксамитная, которая коштовала копу грошеи литовскихъ; перин двє, которыє коштовали по сороку грошеи литовскихх; подушокъ чотыры, которыє коштовали

по дєсєти грошєи литовскихъ. Скриню с хустами бєлыми, в которои было кошул три тонкихъ, которыє коштовали по двєнадцати грошєи литовскихъ; рантухов три, которыє коштовали по пѧтнадцат грошєи литовских; серпанков два крамных, которыє коштовали по дванадцатъ грошєи литовских; коцъ, которыи коштовал двадцат грошєи литовских; банѧ горєлчанаѧ з рурами и з шапкою, котораѧ коштовала пѧт золотых и грошєи осмънадцат литовскихъ; грошєи готовыхъ копъ три литовских.

И просили тыє подданыє єго млсти князя воєводины, абы тоє оповєданє их было до книг записано.

Што ѧ записати казал.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 18, арк. 398–399 зв.

№ 176

1585 р., липня 31. Володимир. – Лист-зобов'язання князя Прокопа Курцевича виплатити Федорові Сипковському, служебнику свого покійного брата князя Олександра Курцевича, грошову винагороду за вірну службу згідно з тестаментом небіжчика

Того ж мсца июлѧ ЛА [31] днѧ

На врядє кгродскомъ володимєрскомъ пєредо мною, Андрєємъ Романовским, подстаростимъ володимєрскимъ, ставши очєвисто, єго милостъ князь Прокопъ Курцєвичъ ѧвнє // и доброволнє ку записанъю до книг кгродскихъ вызнал водлуг листу своєго, которыи подъ пєчатю и с подписомъ властное руки своєє и тєжъ под пєчатми и с подписми рукъ людеи добрыхъ на суму пнзеи пѧтдесѧтъ золотыхъ полскихъ пану θедору Сипъковскому даного, которыи листъ пєредо мною на врядє покладалъ и просилъ, абы до книгъ кгродскихъ был записан.

Которого ѧ листу, оглєдавши и єго пєред собою вычитатъ казавши, за прозбою єго млсти князя Прокопа Курцєвича слово от слова до книг кгродских записати єсми казалъ и так сѧ в собє маєтъ:

«ІѦ, Прокопъ Курцєвичъ, созная то симъ моимъ листомъ, ижъ што брат мои кнѧзь Алєксанъдро Курцєвичъ служебнику своєму пну θедору Сипъковскому за цнотливыє службы єго пѧтдесѧт золотыхъ полъскихъ на тєстамєнътє отписал и мнє с пнзи от арєндара володимєрского жида Мошка заплатити єму казал.

Ино вжє ѧ вжо оныє гроши от жида Мошка взѧл, тогды добрымъ словомъ обєцую оныє гроши пѧтдесѧт золотых полских на близкопришлыє рочки кгродскиє володимєрскиє в замку Володимєрскомъ пну θедору Сипковскому або умоцованому єго грошми готовыми отдати под закладомъ другихъ пєтидесѧт золотых полских, о што волно будет пну θедору або тому, у ког[о] бы сеи лист мои был, мнє до кождого права, где одно похочет, хот перед нєзуполныи урѧд позвали. А на пєршом року, ѧко на завитом, жадными причинами правными и нєправными нє закладаючисѧ, во всєм сѧ справєдливити буду повинєн.

И потом дал пну θедору Сипковскому сеи мои лист з моєю пєчатю и с подписом властное руки моеи и под пєчатми пна Мартина Прибόрского и пна Адама Драминского, ѧкожє-м ѧ то и на врядє кгродскомъ володимєрском пєред пномъ подстаростимъ вызналъ.

Писан у Володимєри, лєта Божєго нарожєнꙗ тисєча пєтсот осмъдєсꙗт пꙗтом, мсца июлꙗ тридцат пєрвого днꙗ.

Прокоп Курцєвич, рука власнаꙗ, Мартин Приборскии, подписок, Адам Драминскии, рєнка власнаꙗ».

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 18, арк. 482 зв.– 483.

№ 177

1585 р., вересня 1. Луцьк. – Визнання луцького возного Станіслава Коломийського перед луцьким ґродським урядом про відібрання Томилою Вороною Боратинським маєтку і двору Цевів у вдови Яна Ворони Боратинського; подається реєстр підданих та оцінка пограбованого майна

Справа єє милости пнєє Ꙗновоє Ворониноє с пномъ Томилом Вороною

Рокꙋ тисєча пꙗтьсотъ ѡсмъдєсꙗтъ пꙗтого мсца сєнътєбра пєрвого днꙗ

Пєрєдо мною, Стєѳаномъ Кнєгининскимъ, бꙋдꙋчимъ на мєстъцꙋ подстароства луцкого, ставши ѡчєвисто, возныи повєтꙋ Луцкого Станислав Коломыискии ку записованью до книгъ кгродъскихъ вызналъ тыми словы, ижъ деи:

«Рокꙋ тєпєрєшнєго тисєча пꙗтьсотъ ѡсмъдєсꙗтъ пꙗтого, мсца авъгꙋста двадъцатъ пꙗтого днꙗ, в сєрєдꙋ, маючи ꙗ при собє двохъ шлꙗхътичовъ людеи добрых, пна Станислава Лисовъского а пана Ꙗна Карєвского.

Панъ Томило Ворона Боротинскии, зобравшисꙗ з многими помочъниками своими, боꙗри и слꙋгами, а мєновитє: с пном Лавриномъ Кглажовскимъ а пномъ Иваном Жꙋковєцъкимъ, вознымъ повєтꙋ Луцког[о], а с пномъ Матысомъ Добрыньскимъ, и з ыными многими помочъниками своими, которых, деи, ѡнъ имєна лєпеи вєдаєтъ и ихъ знаєтъ, наєхалъ моцно кгвалътомъ на имєнє и на двор єє милости Цєвовскии, и ѡнъ, деи, двор зо всимъ на всє кгвалътовнє, бєзправнє з людми подворыщъными и ѡгородниками, с польми и сєножатъми дворными кꙋ рꙋкамъ своимъ кгвалтовнє взꙗлъ.

Напєръвеи: // двор, лєсою ѡгорожоныи, а в томъ, деи, дворє домъ старыи, в которомъ, деи, домꙋ свєтълица, сєни, напротивъку пєкарнꙗ, на дворє клєть, в которои, деи, клєти было мєдꙋ прєсного вєдєръ девꙗть, а на тотъ час кожъдоє вєдро платило по сороку грошеи; спижарнꙗ рꙋблєнаꙗ, в которои, деи, списарни[1] было салъ двє а на тотъ час платило по полъкопы грошеи, стаинꙗ, пивница.

Спрꙗт домовыи: мꙗса полтеи три, которыє стоꙗли по полкопы грошеи, бочъки, дєжи, горщъки, мисы, вєдра, которое домовство коштовало двє копє грошеи.

Курникъ, в которомъ, деи, курникꙋ куръ было сємъдєсꙗт, то єстъ куриць сорокъ, а каплꙋнов тридцатъ, гꙋсеи сорокъ, качокъ тридцатєро. Пасєка зо бчолами, в которои пасєцє ꙋльєвъ зо бчолами пꙗтдєсꙗтъ. Гꙋмъно, въ которомъ, деи, гꙋмнє было пшеницы копъ пꙗтдєсꙗтъ, жита копъ пꙋлътораста, ѡвъса копъ сто. Бровар, в котромъ, деи, броварє был котелъ пивъныи, кади, корыто пивъноє, которыи котелъ с кадми, с коритомъ коштовалъ копъ ѡсмъ грошеи. Вєпров кормныхъ три, свинеи великихъ дєсꙗтєро, подсвинъков дєсєтъ.

[1] Так в оригіналі. Має бути «спижарни».

Подворыщъныхъ чоловѣковъ пѧть, то єстъ Ивашко а Сєнько Кѳзмєнѧтичъ, а Игъната Слѳжькѳ, Грицъка и Гаврилъца, ѡгородники Пронѧ, Ивашка з роботами, // дворищами, с повинностѧми ихъ кгвалътовнє в моцъ свою взѧлъ, а єє милость панюю Ѣановѳю Воронинѳю Боротинъскѳю зѳпокоиного держанья выбилъ и шкоды нємалыє починилъ.

Которыє, деи, шкоды ѡна собє, прочъ кгвалътѳ, збожа, кур, гѳсеи, качокъ, свинеи, шацѳєтъ копъ шєстнадъцать литовскихъ и грошеи тридцать».

Которое ж сознанье возного до книгъ кгродскихъ луцъкихъ записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 34, арк. 1001–1002.

№ 178

1586 р., квітня 24. Володимир. – Скарга Яна Мнишковського до володимирського ґродського уряду на Тимофія Черневського, який покалічив його підданого Федка Коптевича, котрий не зміг доглянути власну худобу, яка через це поздихала

Того ж мсца апрылѧ КД [24] днѧ

Писал и присылал на врѧд кгродскии володимєрскии до мєнє, Мартина Прибор̑ского, будучого на мєстцу пна Андрєѧ Романовского, подстаростєго володимєрского, пан Ѣан Мнишковскии, жалуючи и ѳскаржаючисѧ на пна Тимоѳєѧ Чєрнєвскогѳ[о] ѡ том, иж:

«Пєрво врѧдника моєго ѳсєк, нє маючи до нєго жадноє причины, заступивши єго на доброволноu дорозе. Потом знову зимы прошлоє в року тєпєрєшнєм ѡсмъдєсѧть шостом подданого моєго θедка Коптєвича с Чєрнєва киємъ збил, зморд̑овал и калєкою єго навєки ѳчинил, руки и ноги поѡтбивалъ так, жє [...][1] до смєрти ничого за которым, деи, ѡхромєнємъ и збитємъ своим тот подданыи, будучи так хорыи, быдла и конеи дозрет нє мог, жє єму всє быдло и кони поздыхало и нємало на том шкодуєт».

Ѣакож и возныи пан Лука Чєрнєвскии даты, вышеи помєнєноє, пєрєдо мною ку записанѧ до книг кгродских ѡчєвисто созналъ, иж:

«Того подданого збитого и зранєного видил, в которого видил раны в головє, на хрыбътє, на ногахъ, на рукахъ и всєго барзо збито».

Што ѣ всє за прозбою пна Мнишковского до книг записати казал.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 19, арк. 160.

№ 179

1586 р., травня 22. Луцьк [1529 р., лютого 13. Вільно]. – Привілей польського короля Зиґмунда I Старого троцькому городничому князю Петру Михайловичу на маєтки Дерн, Одиради, Уховецьк, Мощаниця

Вписованьє привилею або декрєту єго королєвъскоє мсти славноє памєти
Жикгимонта в справє єє милости кнєгини Андрєєвоє Ѡстрожєцкоє
Року тисєча пѧтьсотъ ѡсмъдєсѧт шостого мсца маѧ двадцат второг[о] днѧ

[1] Слово написано нерозбірливо.

Постановившисѧ ѡчєвисто на врѧдє кгродъскомъ в замъкѣ господа*р*скомъ Луцкомъ пєрєдо мною, Стєѳаномъ Кнєгининъскимъ, бѣдѣчимъ на мєстъцѣ // вєльможного пна Алєксандра Проинъского (!), столника Великого кня*з*ства Литов*с*кого, старосты луцъкого, а пєрєдо мною, Ѡста*в*иємъ Малин*с*кимъ, суд*з*ею кгродъскимъ луцкимъ, служєбникъ єє милости кнєгини Андрєєвоє Ѡстрожецкоє кнєгини Нас*т*а*с*и Зловны Малин*с*кого панъ Ѣцко Ваньковичъ Богушєвичъ покладалъ пєрєдъ нами на врѧдє листъ привил*е*и або дєкр*е*т и потъв*е*рженьє єго королєв*с*коє милости, свєтоє славноє памєти короля єго мило*с*ти Жикгимонта, на па*р*гамєнє писаны*и*, с пєча*т*ю привєсистою, мєжи Алєксандромъ Ѡпарипєскимъ а городничимъ троцъкимъ кнзємъ Пєтромъ Миха*и*ловичомъ ѡ имєнья Дєрнъ, Водєрадь, Ѳховицкого а Мощєницѣ. И просилъ мєнованы*и* панъ Ѣцко имєнємъ єє милости кнєгини Ѡстрожецкоє, абы тотъ привил*е*и єго королєв*с*коє милости до книгъ кгро*д*скихъ луцкихъ ѣписа*н* былъ.

Которого мы, ѡглєдавши, пєр*е*д собою читати казали, и такъ сѧ в собє маєтъ:

«Жикгимонтъ, Бо*ж*ю милостью король пол*с*ки*и*, вєлики*и* кня*з* литов*с*ки*и*, рѣски*и*, прѣски*и*, жомоитски*и*, мазовєцки*и* и ин*н*ых.

Смотрєли єсмо того дєла с Паны Радами ншими.

Стоѧли пєр*е*д нами ѡчєвисто, жалова*л* намъ зємєнинъ волы*н*ски*и* // Алєксандро Ѡпарипески*и* на городничого троцъкого кнзя Пєтра Пєтра[1] Миха*и*ловича ѡ томъ, ижъ ѡ*н* дєръжитъ по*д* собою имєнья на *и*мя Дєрєнъ а Водєрады а Во*в*ховицко а Мощаницѣ, матєризнѣ жоны єго, нєть вєдома, которымъ ѡбычаємъ.

И кня*з* Пєтръ повєдилъ пєрєд нами, ижъ сєстры єго рожоныє Шѣдовая Катєрина а Ѣновая Котовича Бєлухна записалиємѣ в тых имє*н*ахъ, выше*и* писаныхъ, двє части матєризны своєє, што мєло на нихъ прити, и записы свои на то єму подавали. И мы водлє записовъ тых єго сє*с*тръ в тыхъ имєньях тыи двє части кнзю Пєтрѣ потъв*е*рдили нашимъ привил*е*мъ на вєчъность. И на то ѡ*н* записы сєстръ свои*х* и потъв*е*рженьє ншо пєр*е*д нами всказывалъ, ино в тых запис*е*х выписано, штожъ сєстры єго в тых имєньяхъ в Дє*р*нѣ а в Водєрад*е*х а Во*в*ховицъку а ѣ Мощєницы записали єму сво*и* двє части п*е*рв*е*и, нижли мы с Паны Радами и со въсими зє*м*лями по*д*аными ншими Великого кня*з*ства Литовъского ѣстановили, ижъ нє маєтъ нихто, кромъ трєтєє час*т*и, ѡтъ близки*х* записывати. А такъ мы, бачєчи то, кгдыжъ тыє двє частиємѣ записаны пє*р*в*е*и ѣставы ншоє, и то єсмо ємѣ привильємъ ншимъ потв*е*рдили, // намъ тог[*о*] вжо нєлзє было ѣзрѣшовати. В то*м* єсмо кнзя Пєтра правого знашли и при тых двох частєхъ имєн*е*и ѣ Дє*р*нє а ѣ Водєрад*е*х а в Овъховицку а ѣ Мощєницы єго зоставили водлє записовъ тых сєстръ єго и привил*е* ншого, и вжо чєр*е*з то тотъ Алєксандро ма*е*т в томъ вєчноє молъча*н*є мєти.

И потъв*е*ржа*е*м то симъ нашимъ листомъ вєчно самомѣ кнзю Пєтрѣ и єго жонє, и ихъ дєтємъ, и на потомъ бѣдѣчимъ ихъ щад*к*омъ со *в*сими люд*м*и, которыи на тыхъ часте*х*, и *з* ихъ служъбами, и входы, и со всими зємълями пашными и бо*р*тъными, и *з* сєножатъми, и *з* гаи и лєсы, и боры и дѣбровами, и *з* ловы звери*н*ными и пъташъими, и со ѡзєры, и з рєками и *з* рєчъками, и ставы и ставищи, и *з* млыны и их вымєлъки, и *з* бобровыми гоны, и *з* даньми грошовыми и мєдовыми и бобровыми и куничъными, и *с* цынъши и с пашънями дво*р*ными, и *з* дяклы и*р*жаными и ѡвсяными, и со въсими иными платы и доходы и пожитъки, и со въсимъ с тымъ, какъ сѧ тыє двє

[1] Повтор в оригіналі.

части в тыхъ имєньяхъ, вышєи писаныхъ, здавна сами ѹ собє и ѹ границахъ сѣа своихъ маютъ. И волєнъ кнѣаз Пєтръ и єго потомъки тамъ прибавити, розширити и къ своємѹ лєпъшомѹ и вжиточномѹ // ѡбєрнѹти, какъ сами налєпєи розѹмєючи.

А на твєрдость того и пєчатъ ншѹ казали єсмо привєсити къ сємѹ нашомѹ листѹ.

При томъ были: кнѣаз Ѣнъ, бискупъ вилєнскии, воєвода троцкии, гєтъманъ ншь навышшыи, староста брѣславъскии и вєнъницъкии кнѣаз Костєнтинъ Ивановичъ Ѡстрозскии, воєвода вилєнскии, канъцлєр ншъ, староста бєльскии и мозырскии панъ Ѡльбрахтъ Мартиновичъ Кгаштолтъ, панъ вилєнъскии, староста городєньскии, маршалокъ ншъ дворъныи панъ Юрєи Миколаєвичъ Радивиловича, панъ троцкии, староста жомоитскии панъ Станиславъ Станиславовичъ Ѣновича, маршалокъ зємъскии, воєвода новъгородъскии, державъца мєрецкии, ѡшлинъскии и довъкговъскии панъ Ѣнъ Ѣновичъ Забєрєзынскии, воєвода києвъскии, державца свислоцъкии панъ Андрєи Ѣкубовичъ Нємировича, воєвода полоцкии, староста дорогицъкии панъ Пєтръ Станиславовичъ и иныє пановє рады Вєликого кнѣазства Литовскоѓ[о].

Писанъ ѹ Вильни, подъ лєты Божого народженьа тисєча пѣатьсотъ двадъцатъ девѣатыи, мсцъ ѳевъраль трєтиинадъцатъ дєнь, инъ//дыкъта вторыи. Копоть Васковичъ, маршалокъ и писаръ».

А такъ мы тот дєкрєтъ єго королєвъское милости слово ѡт слова до книгъ кгродъскихъ луцъкихъ записати єсмо казали.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 36, арк. 205–207 зв.

№ 180

1586 р., червня 7. Луцьк. — Заява Катерини Горайнівни, дружини Валентія Пашинського, про передання двох частин маєтку Ясениничі своїм синам від першого чоловіка Мартина Ясениницького — Івану, Андрію та Левку

Року АФПS [1586] мсца июня З [7] дня

На рокохъ сѹдовыхъ зємскихъ лѹцкихъ ѡт дня свєтоє Троицы, рємъского (!) свѣата, в року тєпєрєшнємъ ѡсмдєсѣат шостомъ водълє статуту припалыхъ и судовнє ѡтправованыхъ, пєрєдъ нами, ѳєдором Кадъяномъ Чапличомъ Шпановскимъ, судєю, а Иваномъ Хрєницкимъ, подсѹдкомъ, врядъниками зємскими сѹдовыми повѣту Лѹцкого, ставши ѡчєвисто ѹ судѹ, єє млст пни Валєнтовая Пашинскаа Катєрина Гораиновна доброволнє до книг кѹ записованъю тыми словы вызнала, иж што:

«Которое право мєла єсми ѡт нєбожчика, малъжонка своєг[о] пна Мартина Ѣсєниницкого, на имєню Ѣсєниничохъ, на двох частєх чотыриста копъ грошєи, за листомъ єго млст ѡписаныхъ, тєды ѣа з оныхъ двохъ частєи зрєкласа и ѹмораю и всє право своє сыномъ своим Ивану а Анъдрєю и Лєвку ѡтдаю, и вєчными часы ѹмораю и въ ни во што ѡборочаю.

А што сє дотычєт дєвкє моєє, тєды ѣа повинъна будѹ з оноє трєтєє части своєє дєвку свою, паннѹ ѳєдорѹ Σсєниницкѹю, ѹ сєбє ховат и на нєє накладат, ажъ поколь ѡна замѹжъ поидєт.

Тожъ ѡни маютъ, // ѣако[1] и дрѹгои сєстрє своєи, с чєтвєртоє части выправѹ єи повинни дати».

[1] Літеру «ѣа» правлено.

Которое мы сознанъе ее млст пнее Валентовое Пашинъское до книгъ земскихъ лѣцкихъ записати казали.

ЦДІАК України, ф. 26, оп. 1, спр. 6, арк. 63 зв.–64.

№ 181

1586 р., червня 10. Луцьк [1586 р., січня 6. Коблин]. — Тестамент Раймундуса Каркасона, особистого лікаря київського воєводи, маршалка Волинської землі князя Василя-Костянтина Острозького

Року АФПS [1586] мсца июня I [10] дна

На рокох судовыхъ земъскихъ луцкихъ перед нами, то ест.

Постановившися ѡчевисто в замъку гсдръскомъ Луцком, пан Петръ Ѵмястовскии, доктор[1], ѡповедал и доброволнє вызналъ тестаментъ пна Раимундѣса Коркасона, доктора, тъстя своего, которыи ему самому и малжонце его панеи Малкгоратє, такъ тєж и жонє Раимундѣсовои пнеи Ганнѣ належачии, которыи ѡн, маючи в рукахъ своих, под печатю Каркасоновою и тєж под печатми и с подписами рукъ людеи добрихъ перед нами, врядом, покладаючи просил, абы до книг справ судовыхъ земских луцких был ѣписанъ.

Мы, того тестаментъ ѡглядавши и з вычитанья его достаточнє зрозумевши и то ку ведомости своеи припустивши, казали єсмо его до книг справ судовыхъ земских луцкихъ ѣписать. Которыи слово ѡт слова такъ ся в собє маєть: //

«Во имя Божєе стансє.

Ѩ, Раимундус Каръкасона, доктор ясневелможъного его млсти кнажати Костентина[2] Ѡстрозъского, воєводы киевского, маршалъка земълѣ Волынскоє, бачечи, иж всѣ речи, которыє снат ѡт початку свѣта деали и деют, с памети людъскоє сплываю̀т и в забитє приходят, кгдыбы чого писмомь нє ѡбяснил и приятелеви през писмо нє поручил.

А иж над то на свети нє маєт ничого певнеишого каждому чоловикови толко смерть и до кончєнъе живота его с того мизерного света а дочасного, прєто, я, бѣдучи в лѣтехъ зошълым, а при том ѡт пна Бга, сотворителя моего, естемъ хоробою навежоныи, ведъжє будучи целого розѣму и памети доброе, розмысливъшися на то, якобы и дом, жону, дети и маєтность мою в порядку по животє моемъ зоставилемь, тым писмомъ а тестаментомь и ѡстаточнею воелею[3] моею доброволънє сознаваю и ку ведомости каждому доношу, комѣ бы того была потреба ведати: напередъ порѣчаю и ѡтдавамь духа моего в рѣки Пну Бгу, сотворителеви своему, а тело моє грѣшноє жона моя пни Ганьна зъ их млстями пны ѡпекунами тамъ, где я их млсти наслушнеи будеть видети, ѣчтивє ведъле законѣ рымского, в котором я был и ест, зъ церемониями маєт быт поховано.

Єго млсти ясневелможного княжати Костенътина Ѡстрозского, воєводы киевского, маршалка земълѣ Волынскоє, пна а пна моего млстивого, которому я верне а цъноливє по ѣвес часъ живота служил, ѣнижоными прозбами моими

[1] Слово «доктор» написано над рядком.

[2] Слово «Костентина» написано над рядком.

[3] Так в оригіналі. Має бути «волею».

прошу, абы его млст, ꙗко пан прирожоное добротливости своее, жонє и дѣтькам моимь, к тому и ѳбогому имєничьку моєму, которое ꙗ в сумє пнзеи ѿт его жь млсти маю, млстивымь пномъ быти и их ѿт всꙗкихъ кривдъ, нє допѹщаючи жадного ѳтиску, боронити рачиль. Ко тому вєдлє права посполитог[о], маючи вольност, кого хотꙗчи ѿпєкуном жонє, дѣтємъ и маєтности моеи ѳчинити, прєто тоєю ѿстаточнєю волєю моєю ѳживаль прозбами моими ѿпєкунами жонє, дѣтєм и маєтьности моеи быти их млсти // пновъ приꙗтелеи моих вєлможного его млсти пна Алєксанъдра Сємашъка, кашталꙗна браславскаго, пна Ꙗкоба Мошєнского а зятꙗ моєго пна Пєтра Ѹмастовъского с Климонтовь, доктора въ ѳилозоѳии и въ мєдыцынє, ничого в доброти и в ласцє ихъ млст нє вонтьпєчи, иж их млст, маючи пєрєдъ собою повинностъ хрєстиꙗнскую, ꙗко людємъ хрєстиꙗнским належати бѹдет, тымъ всимь ѿпикатисꙗ будѹть, ꙗко волꙗ моꙗ, нижеи ѿзнаимєна и написана єст.

А то єст жонє моеи милои пнеи Ганънє суму, которую маю ѿт его млсти книжати Ѿстрозъского, воєводы києвского, моєго млстиво[го] пна и добродѣꙗ, на Тристєнцу пꙗтъсоть золотых полских, так тєж пашъню, стадо: волы робочиє и нєробочиє, коровы, ѿвцы, козы, свини и што ѿдно єстъ господарства моєго набытого в обѹдъвухъ ѳолваркохъ моих в Тристєнцѣ и в Добрынє жонє своеи милои до живота єє ѿстаточнєю волєю своєю ѿписую. А по животє єє сын[ы] моѣ маѹт тымъ всим на ровъныє части мєжи себє поделити. А ѿсобно малжонцє моеи милои Ганнє сѹму пнзеи, которую маю ѹ его млсти князꙗ Юрꙗ Чорторыского, сто и тридцат золотых полских до рукъ еи даю, абы ѿна их ѹ сєбе ѹ схованю и въ цєлости мєла, которых бєз воли и вєдомости ихъ млсти пновъ ѿпєкуновъ нє маєть на жадныи пожитк ѿборочати. Двор в Дубнє, которыи жона моꙗ пни Ганна за своѣ власныє пнзи купила, тєды еи волно по смєрти моеи будет, кому хотєчи продати, даровати и ку своємѹ пожитку ѿбєрнути.

А тую сѹму пнзеи, которую мꙗ винєн пан Марцинъ Прѹсиновъскии, триста золотых полскихъ, в которои сѹмє пнзеи єст ѹ мєнє ланцух его золотыи в заставє, а ѹ Хами, жида, арандара дѹбенского, двєстє золотых полскихъ, на которую двєстє золотых полъских маю того мєнованого жида Хамъи пєвъныи цєрокграѳъ або квит, што чинит всєго пꙗтьсот золотых полскихъ, которую сѹму пнзеи девцє моеи Малкгорєтє тым тєстаментомъ а ѿстаточнєю // волєю моєю ѿписую. А где бы Пан Богъ въпєрєдъ на мєнє смєрть допѹстил, а ѿна бы замужъ нє была выдана, тєды ихъ млст пновє ѿпєкуновє докол бы єє з маткою замужь нє выдали, взꙗвъши тую пꙗтсотъ золотыхъ полских, будут повинни дати комѹ на ꙗкоє имєнє, штобы мєла ѿтолку ѿспатрєню потрєбъ своихъ. Тую сѹмѹ, котораѧ сѧ мнѣ зостала по пнеи Мокрєцы и девцє моеи Михаиловои Привєредовскои, бєзъ потомства з с того свєта зошлои, то єст водълє тєстамєнту пна Михаила Привєредовъского, малжонъка єє, пꙗтсот золотых полских, которое сѹмы, кгды доидут пновє ѿпєкуновє сполєчнє зъ[1] сынами моими, и мають их млсть пнвє ѿпєкуновє тоєю сѹмою сынов моих ровно поделити, ѿстаточнєю волєю моєю то сыном моим ѿписую.

Книги всѣ мои и рєчи лекарскиє, што ѿдно маю, по смєрти моеи пну Пєтру Ѹмꙗстовскому с Климонтовъ, докъторови въ ѳилоѳии[2] и въ мєдыцынє, зꙗтєви

[1] На літері «ъ» чорнильна пляма.

[2] Так в оригіналі. Має бути «ѳилософии».

моємy милому, маютъ зостати; ключ двє зъ жеребяты, двє корови с телятy ωстатнею волею моею зятеви моємѹ пну Петру Ѹмястовскому ωтписую.

Ѣнови Кгелтовскому, хлопъцови моєму, ключу и коровy с телямъ и сукно люнскоє на жупан и на делѣю ωтписую, якож тот Кгелтовскии маєть ѹ зятя моєго пна Петра Ѹмястовского служити, а зят мои маєт єго дати на навку латинскую.

Над то, єсли бы речєи моих рѹхомых: цыны, мєди и иншихъ речи, по мнє зосталыхъ, которыє ся бы рѹхомою речю назвали, тыє всѣ жона моя милая пни Ганна маєт до живота своєго в цєлости в схованю своємь мєти, а по животє єє их млсть пновє ωпєкуновє як пнзи, такъ и инъшиє рѹхомыє речи маютъ дєтєи моих на ровныє части поделити.

До которого тєстамєнту а ωстаточноє воли моєє я, Рамундусъ Каркасона, пєчать свою приложил, а руки ж[1] нє могъ.

До того моєго тєстамєнту и ωстаточноє воли моєє подписати для зєшълых моих лет и дъля дрыженя руки в тыи хоробє моєи, а для лєпшоє твердости того моєго тєстамєнту просилєм ѡ приложенъє пєчатєи и ѡ подпис рукъ их млсти пновъ приятелєи моихъ. Што ихъ млсть на прозбу мою // ѹчинили, пєчати свои до сєго моєго тєстамєнту приложили и руками своими подписать рачили єго млст панъ Щасныи Кгалєзскии, пан Ѣнъ Присталовъскии а пан Ѣнъ Виталишєвскии. Так тежь за прозбою моєю князь Воитєхъ(!) Дукелскии, плєбан кобълинскии,сповидникъ мои, до того тєстамєнту печатъ свою приложилъ и рѹку свою власную подъписал».

Писан ѹ Коблинє, року ωт нарожена Исус Хрыста, Сына Божого, тисяча тисяча[2] пятсот ωсмъдєсят шостого, мсца гєнъваря шостого дня.

А в того тєстамєнту пєчатєи пять и подпис рук тыми словы по полску: Щєсныи Кгалєскии, Ѣн Присталовскии, рѹкѹ власну, Ѣн Виталишєвскии, рѹкѹ власну, Албертусъ[3] Дукелскии, плєбан коблинскии.

Которое тое ωчевистое вызнанє пна Петра Ѹмястовского и тот тєстамєнт Раимундуса, єму даныи[4], слово ωт слова спочатку аж до конца до справъ судовых зємских луцкихъ записано єстъ.

ЦДІАК України, ф. 26, оп. 1, спр. 6, арк. 68–70.

№ 182

1586 р., червня 11. Володимир. – Скарга Якуба Бриковського, служебника Матея Вигнанського, до володимирського ґродського уряду на Івана Дубовицького і його служебницю Зофію про заподіяння ними тілесних ушкоджень та зізнання возного Ісакія Долматського про огляд пораненого

Того ж мсца июня AI [11] дня

Пришедши на врад кгродскии володимеръскии до мєнє, Ѣна Шостовицкого, на тотъ час бѹдучого на мєстцѹ єго млсти пана Андрєя Романовского, подстаростєго

[1] Літеру «ж» написано над рядком.
[2] Повтор в оригіналі.
[3] Літеру «т» правлено.
[4] Слова «єму даныи» написано над рядком.

володимєрского, слуга пана Матєя Выкнанского пан Ѣкуб Бриковскиі, жалуючи и ѡповєдаючи на пана Ивана Дѹбовицъкого ѡ томъ, иж:

«Року тисѧча пѧтьсотъ ѡсмъдєсѧт шостогѡ, мсца июня ѡсмого дня кгды был был[1] панъ моі панъ Выкгнанъскиі в дому за прозбою его в Божанъце, ѡнъ сѧ панъ Иванъ з братом пана моєго паном Ѣномъ Выкгнанскім звадилъ. Тамъ жє, дєи, ѧ, хотєчи гамовати и розвадити ихъ, ѡнъ мєнє самъ из служебницею своєю Зоѳиею, поимавши с тылу, ус вырвалъ и твар выкусил зѹбами и иншиє раны позадавалъ».

И просилъ мєнє ѡ приданъє возного длѧ ѡглєданъя ранъ.

Ѣ-мъ єму до тоє справы возного зємского повєту Володимєрского Исакиѧ Долмацкого придалъ, которыі пєрєдо мною, ѡчєвисто ставши, созналъ, иж:

«За приданъємъ врядовымъ ѡт твоєи млсти был єсми на справє служебника пана Выкгнанского пна Ѣкуба Бриковского, то єстъ // ѡглєдалъ єсми ѹ нєго раны и видєлъ єсми ѹсъ выторганыи. З обохъ сторонъ рана на твари: з лєвоє стороны кривавая выкушонаѧ зубами глубоко, другаѧ рана тѧтаѧ ѹ головє с тылу, трєтѧ рана на правоі рѹцє нижє локтѧ штыховаѧ, на лєвоі рѹцє видил чотыри знаки кривавых. При котором збитью и зранєнью мєнил собє быть шкоды золотых чирвоных пєтнадцать а талєровъ дєсѧт, монєты чотыри копы грошєи либских (!) што, дєи, єму в тоі звадє с паном Иваномъ з мєшком ѡборвано.

И при мнє на тотъ часъ была шлѧхта пнвє пан Ѣкуб Словиковскиі а Матиѧс Биструпъ».

А так ѧ тоє ѡчєвистоє сознанє возного до книг кгродскихъ записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 19, арк. 218 зв.–219.

№ 183

1586 р., червня 17[2]. Володимир [1566 р., березня 3. Іваничі]. – Лист Лавріна Богушевича Іваницького, яким було гарантовано право на волю та можливість безперешкодно залишити маєток Іваничі у будь-який час городельському ковалю Тимошу, його дружині та синам Денису, Карпу, Стецку і Оску

Постановившисѧ ѡчєвисто на врядє кгродском в замку гдрском Володимєрском пєрєдо мною, Ѣном Шостовицким, бѹдѹчим на мєстцѹ пна Андрєя Романовского, подстаростєго володимєрскоґ[о], Дєнис, ковал з Ыванич, которыи мєшкаєт на части зєшлого пна Лаврина Иваницкого, покладал лист свои, которыи єст дан ѡт Лаврина Иваницкого под пєчатю и с подписом рѹки того пна Иваницкоґ[о] ѡтцѹ єго, зєшломѹ Тимошѹ ковалю, а по смєрти тоґ[о] Тимоша ємѹ, Дєнису и брати єґ[о], которым листом своим пан Иваницкиі ѹчинил их волными з ымєнєя его Иванич, кѹды хотєчи доброволнє поити бєз гамованє, ѧко то ширєи на том листє єст рєч ѡколо того ѡписана и выражона.

Которыи листъ пєрєдо мною тот Дєнис, положивши, просил, абы был до книг кгродских володимєрских записан.

Ѣ ѡныи лист, принємши и пєрєд собою прочитат казавши, за жеданєм того Дєниса до книг кгродских записати єсми слово ѡт слова [ка]зал и так сѧ в собє маєт:

[1] Повтор в оригіналі.

[2] Дату встановлено за попереднім документом.

75. Печатка волинського шляхтича Лавріна Богушевича Іваницького (1571 р.)

«Ꙗ, Лаврин Богушєвич Иваницкии, вызнавам тым листом моим, комꙋ бꙋдєть потрєба того вєдати, иж Тимош ковал, бꙋдꙋчи члвком добрым и в[...]ным[1] рємєсником, которыи з мєста гсдрского Городєлского пришєдчи з жоною своєю и з сынми своими Денисом, Карпом, Стєцком а Юском з статки домовыми и з начинєм своим, рємєслу єго ковалскому налєжачим, до имєня моєго Иваничъ // и, мешкаючи през час нємалыи, чинєчи мнє послугу в рємєслє своємъ ковалскомъ, просил мєнє, абых ꙗ ему лист мои доброволныи дал, за которымъ бы листомъ волно было ему самому, жонє и дєтєм єго з статками своими, єсли похочу зъ ких (!) колвє причинъ або и по доброи воли своєи, кроме причин, з ымєня моєго Иванич поити и ѡсєсти в мєстє и в сєлє єго королєвскои млсти кнзском, панскомъ, земянскомъ, дꙋховномъ и где ж колвєк в земли єго королєвскоє млсти Коруны Полскоє и Вєликого кнꙗзства Литовского.

Ино ꙗ, напрод вспомнєвши на боꙗзнъ Божую и на повинъностъ хрєстꙗнскую, ꙗко кожду хрєстꙗнскому чоловикови пристои члвка волног[о] волнымъ завжды в сєбє ховати и мєти, а нєволи никоторое ему ни в чомъ нє привлащати, за жеданєм и прозбою єго симъ листомъ моимъ вызвалꙗю и волнымъ чиню єго самого, жонꙋ, дєти и вси потомки єго, звышпомєнєныє, зо всими єго статки домовыми и начинъємъ, рємєслу єго ковалскому налєжачим, ꙗко людеи волныхъ на вси стороны, коли колвєк и на которое мєстцє похочут з ымєня моєго Иванич волно будет ему самому, жонє и дєтємъ єго поити и гдє хотєчи ѡсєсти и мешкати. А ꙗ самъ, жона моꙗ и сыновє мои Лазар и Богуꙋал Иваницкиє єго самого, жоны и дєтеи єго и всих ихъ статков, маєтностеи домовыхъ и начинъꙗ, рємєслу єго ковалскому налєжачого, ничимъ гамовати и понєволнє вы имєню моєм Иваничох задержовати, такжє и нигдє [их пои]скивати нє маю и нє маютъ вєчными часы. И на то ꙗ, Лавринъ Иваницкии, Тимошу ковалю, жонє и потомкомъ дєтємъ єго даю сеи мои листъ под печатю моєю и с подписю властноє руки моєє.

Писан ꙋво Иваничох, лѣта Божєго нарожєня тисꙗча пꙗтсот шєстъдесꙗтъ шостого, мсца марца трєтєго днꙗ.

Лаврин Иваницкии, єго власнаꙗ рꙋка».

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 19, арк. 232–232 зв.

№ 184

1587 р., січня 2. Володимир. — Скарга володимирського міщанина Стефана Завади до володимирського ґродського уряду на володимирського війта Михайла Дубницького, який, будучи свідком і зберігачем розписки у справі про позику грошей Завадою у Максима Лудовича, не передав борговий лист Заваді після повернення ним грошей Лудовичу, а також через особисту неприязнь образив його честь та гідність і довів до зубожіння.

Ѡповедань мєщанина володимєрского Завады на пна воита володимєрского

Року ПЗ [87] мсца гєнвара второго днꙗ

[1] Текст пошкоджено.

Приходил на врѧд кгродскиѝ володимєръскиѝ[1] пєрєд мєнє, Ивана[2] Бобриковича, на тот час будѹчого на мєстцѹ в нєбытности єго млсти пна Андрєя Романовскоѓ[о], // подстаростєго володимєрского, славєтныѝ Стєѳан Завада, мєщанин господарскиѝ володимєрскиѝ, ѡповєдаючи и плачливє жалуючи на Михаила Дубницкого, воита володимєрского ѡ том, иж деи:

«Дня сєгоднєшънєго, ѹ пѧтницѹ, мсца гєнвара второго дня приходил єсми в дом Михаила Дубницкого, воита володимєрского, в потрєбє и справє своєи властноѝ с паном Максимом Лудовичомъ, а мєновитє ѡ то, иж року прошлого ѡсмъдєсѧт шостого, кгды пан Максим Лудович мѧл справу зо мною пєрєд воитом ѡ долгъ своѝ, ѡ двадцат коп и чотыри копы грошєи литовскихъ, водлє запису моєго. Которыѝ запис моѝ пан Максим в тот час Михаилу Дѹбницкому до рук єго ѡтдал до заплачєня сумы пану Максиму, водлє запису моєго за сказанємъ правным воитовым.

Ино кгды єсми пну Максиму тот долгъ заплатил и просил єсми пна Максима нєпоѡднокрот, абы тот запис моѝ, ѡт воита выискавши, и мнє єго ѡтдал. А пан Масим[3] Лудович[4] ꙗко члвкъ цнотливыѝ мовил єму нєпоѡднокрот, абы запис моѝ мнє ѡтдал. А воитъ запису моєго мнє и до сєг[о] часу нє ѡтдал, нє вєдати длꙗ которое причины ѹ себє запис моѝ ховаєт.

А так ꙗ днꙗ сєгоднєшнєго, ѹ пѧтницѹ, на датє вышєѝ ѡписаноѝ мовил пну Максиму, абы записъ моѝ, ѡт воита выискавши, мнє ѡтдал. А пан Максим заразом зо мною до дому воитова пошол. Ино кгды в дом воитовъ ѹвєшли єсмо с паном Максимом и почал пан Максим воитови мовити, абы лист моѝ воитъ мнє ѡтдал на двадцат коп и чотыри копы гршєѝ литовских, бо мнє, повєда, Завада вжє давно досыт ѹчинил. // А Михаило Дубницкиѝ, наполнившисꙗ своволноѝ воли своєи, и нє маючи доброго бачєнꙗ и, прєпомнєвъши боꙗзни Бжєѝ и присєги своє ѡ ѹрꙗдовоє, и срокгости права посполитого и заразом почал мєнє соромотити словы попудливыми и ѹщипливыми на доброѝ славє моєѝ, соромотєчи мєнє тыми словы, звал мєнє скурвым сыном, злодєєм, кобєлєм, хлопом, мужикомъ.

И порвалсє до мєнє з мєчомъ з мєстца ѹрꙗдѹ своєго, хотꙗчи мєнє забити в дому своємъ воитъ сам рукою своєю, и выгнал мєнє вон з дому своєго, а запису моєго на двадцат коп и чотыри копы гршєѝ литовскихъ и тєпєр мнє воитъ нє ѡтдал, и в сєбє тот запис моѝ ховаєт. А, маючи на мєнє гнєв ѡт давного часу и ѹмыслъ своѝ злыѝ жє, мєнє знищил и зубожил на всєѝ маєтности моєѝ и всєго доброго мєнє воитъ Михаило Дубницкиѝ збавил и ку вєликому ѹбозствѹ и знищєню мєнє привєл. А єщє на том мало маючи, жє мєнє зубожил, а тєпєр и на ѹчтивости моєѝ мєнє мажєт и лжит.

И нє вєдаю, ꙗкобыхъ мѧл подлє воита в дому своємъ мєшкати и пробыти. Подобно мушѹ з дому своєго проч поити длꙗ воита и жоны єго Томилы, а злаща тєпєр, будѹчи ѹ безкролєвствє, бєз пана, в нєбытности короля єго млсти в том

[1] Літери «л» та «ръ» правлено.
[2] Перші три літери слова правлено.
[3] Так в оригіналі. Має бути «Максим».
[4] Літеру «о» правлено.

панствє и, будѹчи зо *м*ною ѹ во апєлꙗцыи до єго королєвскоє млсти, ѹ нєзносных а вєликих кривдах моих. А тєпєр ѹпокою ѡт воита и жоны єго нє маю, што єст ку вєликои кривдє моєи».

И просил мєнє Стєѳан Завада, мєщанин володимєрскии, плачливє, // абых ꙗ тоє ѡповєданє и жалобу єго ѹ книги кгродскиє записати казал.

ЊА тоє ѡповєданъє и жалобу Стєѳана Завады ѹ книги кгродскиє записати казал.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 20, арк. 1–2 зв.

№ 185

1587 р., січня 22. Луцьк. — Скарга Сасина Русиновича Берестецького до луцького ґродського уряду на Семена Фалелійовича Рогозинського про завдання йому ран під час сварки і бійки між Семеном Рогозинським та Янушом Кошкою, та зізнання луцького возного Марка Збранного про огляд ран потерпілого

Справа пана Рѹсина Бєрєстєцкого с паномъ Рогозинскимъ

Року АФПЗ [1587] мсца гєнвара КВ [22] дня

Писалъ и присылалъ на врядъ кгродскии в замокъ Луцкии до мєнє, Стєѳана Кнєгининъского, бѹдѹчого на мєстцѹ подстароства луцкого, зємєнинъ гсдрскии повѣтѹ Луцкого панъ Сасинъ Рѹсиновичъ Бєрєстєцкии, жалѹючи и ѡповєдаючи тыми словы, ижъ дєи:

«Часу нєдавно минѹлого мсца сєго жъ гєнвара чотырнадцатого дня, в сєрєдѹ, бѹдѹчи мнє з братомъ моимъ паномъ Стєѳаном Рѹсиновичомъ и с паномъ Андрєємъ Кошкою, и сынами єго паномъ ЊАнушомъ и паномъ Гнєвошомъ в домѹ приꙗтелєи крєвных своихъ, ѹ панєє Сємєновоє Козинскоє и ѹ сыновъ єє милости, пана Матѳѣя и ѹ пана Андрєя Даниловичовъ Рогозєнскихъ, в Рогознє, там жє, дєи, и панъ Сємєнъ ѳалєлѣєвичъ Рогозинскии в тотъ домъ пришолъ.

И кгды вжо под вєчоръ добра мысль была, тотъ, дєи, панъ Сємєнъ Рогозєнскии, вчинивши посвар з сыномъ пана Андрєя Кошъчинымъ, с паном ЊАнушомъ, порвалися были до себє. А потом, кгды ся за розважєньємъ ѡт пановъ Рогозєнскихъ, ꙗко ѡт господаровъ, и ѡт насъ, ꙗко ѡт приꙗтелєи своихъ, гамовалъ, и таꙗ бурда ѹскромиласа была, могло быти годинъ зо три в ночъ, кгды вжє панъ Матѳєи Рогозинскии и братъ, дєи, мои панъ Стєѳанъ пошли спать, и мы всѣ, вышєдши з ызбы, далом пану Сємєну Рогозєнскомѹ и паномъ Кошкамъ добраноцъ, такжє с паном Андрєємъ Рогозєнскимъ пошли спать.

В том // часє дано намъ знать до избы, жє ся на дворє ѹ ворот знову панъ Сємєнъ Рогозинскии з сынами пана Кошчиными вадитьсꙗ, с паномъ Андрєємъ Рогозєнскимъ. ЊАко будѹчи на ѡбє сторонє братьꙗ и въ крєвности повинъныє, вышли єсмо до нихъ, хотєчи в томъ погамовать. ЊА, дєи, пана Сємєна Рогозєнского почалъ ѡт того ѡтводить и просил, абы томѹ далъ покои. Ино, дєи, нє толко, абы ся в томъ погамовати мѣлъ, алє хотєчи ѹмыслу своєму досыть ѹчинити и звадѹ прєдся зачать, нє памєтаючи на срѹкгость и постановєньє каптѹровоє, на зъєзъдє тєпєрєшнємъ Луцкомъ ѡт всєє Рєчи Посполитоє ѹѳалєноє, снать маючи на мєнє ꙗкуюсъ вазнь, мєнє, чоловѣка нєвинъного, причины до звады ани до жадноє нєхѹти єму нє заданоє, самъ з слѹгами своими, з нєꙗкимъ Станиславомъ Кгутовскии,

Пєтрономъ Сємєновичомъ и Стасємъ Мысливъчикомъ, и з ыншими слѹгами своими безѡбронне и шкодливє зранилъ».

И просилъ ѡ приданье возного на ѡглѣданьє тыхъ ранъ своихъ. На што емѹ былъ приданъ ѡт мєнє возныи повѣту Лѹцкого Марко Збранъныи, которыи, там бывши и дня сєгоднєшнєго, мсца гєнвара двадцать второго дня, постановившисѧ на врядє пєрєдо мною, до книгъ кгродскихъ луцкихъ созналъ тыми словы, иж деи:

«За приданьємъ ѹрядовымъ часу нєдавно минулого, мсца гєнвара дєвєтнадцатого дня року тєпєръ идѹчого ѡсмъдєсѧтъ сємого, маючи ѧ при собє шлѧхту, пана Прокопа Свиричовского а пана Мартина Скудєлъского, за ѡказаньємъ пана Сємєна[1] Рѹсиновича Бєрєстєцкого видєлъ єсми на рѹцє лєвои, нижєи члонъковъ, ѹ палъцовъ рану тѧтую шкодливѹю, а на тои же рѹцє, нижєи запѧстя, рану, тылъцємъ шабєлнымъ ѹдарєную, а на рѹцє правои вышєи локтя ранѹ, такжє тѧтую, а в головє на потылицы рану тѧтую. Которыє раны пан Сасинъ Рѹсиновичъ мєновал быти ѡт пана Сємєна ѳалєлѣєвича Рогозєнъского и ѡт слугъ єго Станислава Кгутовского, // Пєтрона Сємєновича, а Стася Мысливчика и иныхъ слѹгъ єго».

А такъ ѧ тоє ѡповѣданье пана Сасина Рѹсиновича Бєрєстєцкого и жалобу єго милости, такжє и ѡчєвистоє сознанє возного до книгъ кгродских луцкихъ записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 37, арк. 79–80.

№ 186

1587 р., лютого 9. Луцьк. – Скарга Микити Бражинського до луцького ґродського уряду на Яна Комнацького про його побиття, пограбування та ув'язнення у селі Дяків дяківським урядником Яном Семковським, у якій міститься перелік та оцінка вартості пограбованого майна, та визнання луцького возного Григорія Анцутича про огляд ран потерпілого

Ѡповѣданє пана Микиты Бражинъского на пана Ꙗна Комънацъкого

Року АФПЗ [1587] мсца ѳєвралѧ дєвѧтого дня

Присылалъ на врѧд кгродскии в замокъ гсдрскии Луцкии до мєнє, Стєѳана Кнєгининского, на сєс часъ бѹдѹчого на мєстцѹ подъстароства луцкого, панъ Микита Бражинскии, жалѹючи и ѡповєдаючи ѡбтѧжливє на пана Ꙗна Комнацкого ѡ томъ, ижъ деи:

«Рокѹ тєпєрєшнєго тисєча пѧтсот ѡсмъдєсѧтъ сємого, мсца гєнвара двадцать сємого дня, ѹ волторокъ, едѹчи мнѣ з Берєздова до пана Корыцкого ѡт товарышовъ своихъ, ѡт пана Ѡлєкшого Ѡрла и от пана ѳєдора Минковского, слугъ єго милости кнѧзя воєводы києвъского, пана нашого милостивого, безъпєчнє, ꙗко чоловєкъ спокоиныи, нє маючи ни с кимъ заистя жадного, самъ ѡдинъ, только с хлопцомъ своимъ, през пана Ꙗна Комнацкого. Нѣтъ вєдома для которое причины, наполнившисѧ злого ѹмыслу своєго, хотячи мєнє самого ѡ горло приправити, врядник, деи, дьяковскии на имя Ꙗн Сємковскии,

[1] Так в оригіналі. Очевидно помилка.

зобравшисѧ з многими подъдаными пана своєго дьѧковскими, мирютинскими и зубовскими, то[1] єстъ на имѧ: Игнатъ Лопутко з сыномъ Иваномъ, Иванъ Старыи з сыномъ, Ѣрошъ Сучанъ зъ сыномъ Игнатомъ, Грицко Стєбловичъ, Савка Сємѧч, Василь Кѳрѧновичъ, Илица, Пєтръ Стахновичъ, Тимушъ, Лєнєцъ, Дємьянъ, Сєргии Ковал из братомъ, Трохимъ Высєвковичъ, Наумъ Ѡбол, Сачко ѡтаманъ, Трѳшъ, Сидоръ, Васко Кошиль, Стєпанъ Брранъ (!), Мартинъ Пожога, Костюкъ Корол, Анъдрѣи Кравєцъ зъ сыномъ Мишкомъ, Иванъ Блудовєцъ, Кондратъ Соцкии, Мишко Быында з сыномъ Юскомъ, Кузма Пацыничъ, Сємєнєнъ Высєвко с унѳкомъ своимъ // Звъсиємъ, Малушъ и з ыншими многими поддаными пана своєго, которымъ ѡнъ лєпии имєна и прозвища вѣдаєть и знаєть, ѡ колкодєсѧть чоловѣковъ, з рознымъ, дєи, ѡружъемъ, з рогатинами, с киими, за росказаньємъ пана Ѣна Комнацкого, пєрєнѧвши, дєи, и заступивши мнѣ дорогу в сєлє Дьѧковє, ѳв улицы, тотъ ѳрѧдникъ єго, звышъпомєнєныи, и с подъдаными, вышєи помєнєными, пана своєго мєнє самого, поимавши, збили, змордовали мало нє насмєрть, и маєтность моѧ вбогаѧ всѧ, котораѧ при мнѣ была на тот час, ѡт мала и до вєлика при том бою погинула.

То єстъ мєновитє: два конѣ, ѡдинъ громакъ шєръстью тисавыи, што хлопєц єхалъ, за которого-м далъ пану Ѡлєкшомѳ Ѡрълѳ, слузє єго милости кнѧзѧ воєводы києвского, нашого милостивого пана, пѧтнадцать копъ грошєи литовскихъ, а на нємъ сєдло было малєваноє, саѳъѧномъ покрыто чирвонымъ, за которое дано три копы грошєи литовскихъ, рѧд мосѧзовыи позлотистыи ѡрдынскии, за которого-мъ далъ двѣ копє грошєи литовскихъ, конь дрѳгии шєрьстью гнєдыи чорногривыи, на которомъ самъ єсми єхалъ в санкахъ, за которого-мъ конѧ дал єсми панѳ ѳєдорѳ Вєрєщацє дванадцать копъ грошєи литовскихъ.

А в тыхъ санках моихъ былъ клумокъ скѳраныи зъ шатами и грошми. В том же клумку были в чєрєслѣ, то єсть золотыхъ чирвоных пѧтдєсѧт, монєты литовскоє личбы копъ двадцать грошєи, талѧровъ старыхъ трыдцать. А то єстъ шаты мєновитє: пара, єръмѧкъ ѳалюндышовыи бурнатныи, на нємъ строка золотаѧ и зо шнѳрами золотыми, лисами подшитыи, за которыи дано шєстнадцать копъ грошєи литовскихъ, жупанъ чирвоныи ѳалюндышовыи, подшитыи бакгазиєю, зъ кгѳзиками срєбраными позлотистыми, за которыи дано ѡсмъ копъ грошєи литовскихъ; ѳбраньє чирвоноє ѳалюндышовоє, за которое дано двѣ копє грошєи; шлыкъ лисии московъскии лисицы бѳроє, за которого дано три копы грошєи; кошуль колєнских пѧть, бѣлью вышитых три а шовкомъ чорным вышиваных двѣ, которыє кошътовали двѣ копи грошєи; тувални двє, ѡдна бєлю шитаѧ, а дрѳгаѧ чорнымъ шовкомъ шитаѧ, которыє тувални коштовали копа грошєи; хѳстокъ тры, чорнымъ шовкомъ шитыє, а трєтѧя чирвоным шовком шитаѧ, которыє хѳстки коштовали полъкопы грошєи; рѳчниковъ два, которыє кошътовали // дванадцать грошєи; боты саѳъѧну жолтого, за которыє дано двѣ копи грошєи.

В тых же санкахъ клунокъ простыи с постѣлью былъ, которое в томъ клумку такъ много было, то єсть мєновитє: колдра чирвонаѧ тѳрєцкаѧ, за которѳю дано двѣ копи грошєи; постєлѧ, пєринка пѳховаѧ и подѳшок три пѳховыхъ с китаикою

[1] Літеру «т» правлено.

чирвоною, наволочки колѣнскиѣ, простыра, за которꙋю дано шѣсть копъ грошеи; ковєрецъ новыи чирвоныи, за которого дано три копы грошеи; коцъ бѣлыи вєнъкгєрскиѣ, за которыи дано два золотыхъ полскихъ; сагаидак, срѣбромъ ѡправныи позлотистыи, срѣбра гривєнъ двѣ, на позолоту чирвоных золотыхъ три, лукъ бꙋхарскиѣ, двѣ копи грошеи, лубъе, полъкопы грошеи, стрѣлъ три дєсѧтки, полторы копы грошеи, которыи сагаидакъ коштовалъ чотырнадцать копъ грошеи литовскихъ; саблѧ, срѣбромъ оправнаѧ позлотистаѧ, срѣбра гривєнъ три, на позлоту чирвоных чотыри, шаблѧ желѣзо, двѣ копи грошеи, котораѧ шаблѧ коштовала сємънадцать копъ грошеи; пꙋлгакъ, за которыи дано двѣ копи грошеи, за пороховницу дано золотыи полскиѣ.

На тот же час, ꙗко мєнє самого имали, били и мордовали, знѧли ꙗрмѧкъ зєлєныи каразиєвыи, жꙋпанъ синиѣ каразиєвыи, баранками подшитыи, которое ѡбоє платьє коштовало дєвѧть копъ грошеи литовскихъ; поѧсъ шовкꙋ чирвоного, за которыи дано два золотыхъ полскихъ; ножи со срѣбромъ позълотистые, за которыє дано золотыи; мѣшокъ тꙋрецкиѣ, въ котором было два золотых полских, сыкгнѣтъ, которыи коштовалъ чотыри золотых чирвоных; санъки, за которыє дано дванадцать грошеи, хомꙋтъ з набєдрыками, чимбуром, за которыи дано полкопы грошеи. Таѧ, дєи, всѧ вбогаѧ моѧ маєтност ѡт мала и до вєлика на тотъ часъ погинꙋла.

А мєнє, дєи, самого, лєдвє живого зоставивши, до двора пана своєго Дьѧковского ꙋ вєзєньє, в ланцꙋхъ и в колодꙋ, посадили, хотєчи мєнє єщє с того вєзєньѧ, взѧвши, ꙋтопити. Нижли Панъ Богъ такъ хотєлъ, же-мъ вночи с того вєзєнѧ, ѡткриѧвши, помалꙋ втєкъ до пана Захарѧша Корыцкого ꙋ одномъ каѳтаникꙋ и в капцахъ».

Ꙗкож на ѡгледаньє того збитья и зранєньѧ своєго панъ Микита Бражинскиѣ бралъ з ꙋрядꙋ ѡт мєнє // возного повѣту Лꙋцкого Григорьѧ Анцꙋтича, которыи, тамъ бывши и ѡглєдавши, днѧ сєгоднєшнєго, на датє вышеи писаного, до книгъ кгродских луцкихъ сознал тыми словы, ижъ деи:

«Маючи ѧ при собє шлѧхтꙋ людеи добрыхъ, пана Михаила Гꙋлянищкого а пана Василья Подвинского, видєлъ єсми раны синиє, битыє киими, на хрыбтє и на ногахъ ꙋ пана Микиты Бражинъского, засталом лєжачого в постєли лєдвє живого, с которого битья и мордованѧ нє вѣмъ, єсли живъ бꙋдет. Так тєжъ и тыє шкоды вси, што на тотъ час в нєго при томъ бою погинуло, пєрєдо мною, возным, ѡповєдал».

Которое ѡповеданє пана Бражинского и сознанье возного до книгъ кгродскихъ луцкихъ єстъ записано.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 37, арк. 93 зв.–95.

№ 187

1587 р., лютого 10. Володимир. – Скарга Гнівоша Козинського про те, що під час його гостин на хрестинах сина київського земського судича Андрія Немирича Стефана князь Андрій Козека вчинив замах на його життя, а князівський служебник Себастян Конарський поранив його служебника Яна Несташевського

Ѡповеданє пна Гнєвоша Козинъскогѡ[о] на кнзѧ Козѣкꙋ

Року ПЗ [87] мсца ѳєвралѧ дєсѧтогѡ[о] днѧ

Присылал на врѧд кгродскиѣ володимєрскиѣ до мєнє, Ꙗна Шостовицкогѡ[о], на тот час будꙋчим на мєстцꙋ пна Андрєѧ Романовскогѡ[о], подстаростєгѡ[о]

володимєрскоѓ[о], пнъ Гнєвошъ Козинскиѝ боꙗрина своєго на имѣ Гриꙋка Дрозда, жалꙋючи и ѡповѣдаючи на его мл. кнзⷭ Козѣку тыми словы, ижъ:

«В року тєпєрєшнєм тисꙗча пⷭтсот ѡсмъдєсꙗт сємом, мсца гєнъвара, двадцат дєвꙗтоѓ[о] днꙗ, в домꙋ его млсти пна Андрєꙗ Нємирича, сꙋдича зємскоѓ[о] києвскоѓ[о], в Бискупичахъ, где-м всполку з ініми прилтєлми его мл. на христинахъ сына его мл. Стєѳана // был, его мл. кнзъ Андрєи Козєка, кром данꙗ ѡт мєнє причины, досыт попєндливыми словы на мєнє а торгнувши и потом мєча доставши, по килкакрот[1] штыхом на мє ꙋдарил, хотєчи мꙗ ѡ горло приправити. Нижли пнъ Бгъ емꙋ тоѓ[о] нє допустил, в чом иж сꙗ ꙋмыслови его досыт нє стало, жє-м ꙗ подлуг воли своє сам нє пожил. Тєды служебник его млсти на имꙗ Сєбистиан Конарскиѝ з росказанꙗ[2] его мл. власноѓ[о], гды-м з ызбы вышол до синєи, стрєлил с полгака за мною черєз двєри и пострєлил ѡкрꙋтнє служебника моего ЂАна Нєсташєвскоѓ[о]. С котороѓ[о] пострєлєнꙗ нє видати, єсли жив зостанєт, а то сꙗ зостанєт бєз крулꙗ под часом ꙋпокоиным, под каптуром».

И просил пнъ Козинскиѝ чєрєз тоѓ[о] боꙗрина своєго ѡ приданє возноѓ[о].

ЂА, емꙋ приданє до возноѓ[о] давши, тое ѡповѣданъе до книг записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 20, арк. 38 зв.–39.

№ 188

1587 р., лютого 22. Луцьк. — Скарга луцької міщанки Орини, дружини Щасного, до луцького ґродського уряду на кременецького земського суддю Антонія Єловицького, який захопив її будинок у місті Луцьку, пограбував майно і поселив Тишка Седляра, та визнання луцького возного Федора Свиридовського щодо цієї справи

Справа мєщанъки луцкоє прозываємоє по пєршомъ мꙋжꙋ Сєньковоє а по тєпєрєшнємъ Щасноє

Року АФПЗ [1587] мсца ѳєвралꙗ КВ [22] днꙗ

Пришедши на врꙗд кгродскиѝ луцкиѝ до мєнє, Стєѳана Кнєгининского, бꙋдꙋчого на мєстцꙋ подстароства луцкого, мєщанка мєста гсдрского Луцкого, прозываємаꙗ по пєршомъ мужꙋ своємъ Сєньковаꙗ, а по тєпєрєшнємъ Щаснаꙗ, ѡповєдала тыми словы, ижъ:

«В року прошломъ ѡсмъдєсꙗт шостомъ, ѡтєждаючи з мꙋжомъ своимъ, мєнованымъ Щаснымъ, до имєнꙗ єє милости пани ЂАроѳиєвоє Гостъскоє Росникъ на врꙗд з домꙋ своєго, ꙋ мєстє Луцкомъ лєжачомъ, мєжи домы, з одъноє стороны попади троецкоє, а з дрꙋгоє стороны домомъ Козловича, ѡставиламъ в дом[3] дому Трꙋша Волєвачєвича, зятꙗ своєго, и дочку свою Масютꙋ, при которых в томъ жє домꙋ зоставиламъ маєтност свою в скрыни великоѝ.

То єстъ, напєрвєи: шуба лисєꙗ, крытаꙗ сукномъ чорным ѳалюндышовымъ, с кнаѳлꙗми срєбраными канистыми позлочиваными, в которых была гривна сєрєбра,

[1] Літеру «и»правлено.

[2] На літерах «ро» чорнильні плями.

[3] Так в оригіналі. Має бути «в том».

которыє коштовали копъ тры грошєи дванадцать; сѹкня люнскаа синєа з оксамитом, коштовала копъ пѧт грошєи литовских; лєтникъ чамлєтовыи // чирвоныи з оксамитомъ, которыи коштовалъ сємъ копъ грошєи литовскихъ; поєсъ срєбраныи, в которомъ было чтыри грывны срєбра, которыи коштовалъ копъ шєстьнадцать; коберец чирвоныи, которыи мєнє коштовалъ сємъ золотыхъ полских; шапка ѡксамитнаа жоноцкаа, котораа мєнє коштовала чотыри золотых полскихъ; тканка пєрловаа, котораа коштовала пѧть копъ грошєи литовскихъ; ѡбрѹсовъ сувоєвъ два тъкацкихъ, в которыхъ было по търидъцати аршиновъ; полотна ткацкого сувоєвъ два, в которыхъ было по пєтьдєсѧт аршиновъ; рѹчниковъ взористыхъ ткацкихъ сувои, в которомъ было шєстьдєсѧтъ аршиновъ. Въ тои же скрыни мис цєновыхъ было шєсть, талєровъ трынадцать, полмисковъ тры, приставокъ чтыри, солничка цынованаа, конвии цыновыхъ кгарцовыхъ три, конвии полкгарцовых цыновыхъ двє, кгвартъ цыновых три.

И коли-мъ днѧ нинєшнєго приєхала тутъ до Луцка, ѡбачивши мєнє, приѧтели и сусєди моє ѡстєрєгли мєнє, абыхъ до домѹ своєго бєзпєчнє нє єхала, даючи тую справѹ, ижъ панъ Анътонии Ѣловицкии, судя земскии крємянєцкии, тотъ домъ мои в моцъ, дєржанье своє взял. Ѣ, яко нє бѹдучи никомѹ винна и ни припозывана, правомъ нє приконана, а ѡбовлаючиса подступков справъ заочныхъ людскихъ и нє смєючи сама бєзъврядовнє до дому своєго ити, просила ѡ приданьє возного, при котором, в домъ свои вшєдши, того, которыи в домѹ томъ мєшкаєть, пытала, ѡт кого домъ єє держить и єсли того дому єи боронити будєть?»

Ѣкожъ ѧ за ѡповєданємъ и прошєнъємъ єи з врядѹ кгродского луцкого возного повєту Лѹцкого ѳєдора Свиридовского придалъ, которыи, тамъ на тои справє бывши и ѡтул пришєдши, пєрєдо мною ставши, кѹ записованю до книгъ кгродскихъ луцкихъ тыми словы созналъ, ижъ:

«Рокѹ тєперъ идучому тисєча пѧтсотъ ѡсмъдєсѧт сємого, мсца ~~ѳ~~евралѧ сємогонадцать днѧ, маючи при собє двохъ шлѧхтичовъ, то єстъ пана Воитеха Трѹшєцкого а пана Ѣна Кгурского, пришол єсми в домъ пани Ѡрины Щасноє, подлє домѹ Троєцкоє, котораа, вшєдши в тот домъ, пытала: «Хто бы тѹ ѡсподарємъ былъ в домѹ моєм?»

И ѡзвалъсѧ нєѧкии Тышко Сєдєлъникъ, которого пытала: «Ѡт кого ты ѹ домѹ моємъ власномъ мєшкаєшъ?»

Тышко повєдѧл, ижъ: «Ми слѹги пана Антона Ѣловицкого тутъ в томъ домѹ твоємъ до часу мєшканьє дали».

А пани Ѡрина пытала: «Маєтность таа, которѹю-м ѧ в томъ домѹ своємъ зоставила, гдє єстъ?»

Тышко повєдилъ: «Ѣкъ ѧ маєтности твоє нє вєдаю, такъ мнє єє // в руки нє подано. Ѡдно вижѹ, в коморє скрынѧ вєликаа стоить замкнєна бєз печати, ѹ которомъ нє вєдаю, што єстъ. А комора на горє замъкнєна, в которои пєчать ѡдорвана».

И пытала пани Ѡрина того Тышка: «Ѯсли ты мънє домѹ моєго власного бороними?»

Ѡн повєдилъ, иж: «Ѣ дому твоєго власного нє бороню, алє єсли нє будєть ласки твоєи мєнє нанѧт и нє допѹстишъ мнє в домѹ своємъ за наємъ мєшъкать, ѧ

заразомъ з домѡ твоєго сє провадѡ. А комора и пивница нє замъкнєна, поиди, бєри собє, ꙗкъ своє влосноє».

Тогды пани Ѡрина, ѡзꙗвши мєнє, возного, и при мнє будѡчои шлꙗхту, ѡшла до коморы подлє пєкарни. Тамъ нашли єсмо только одну скрыню вєликую, ѡ которои повєдала: «Иж тут ѡсѣ рєчи моє, коториє-мъ зоставила ѡ томъ домѡ своємъ».

А коли пєрєдо мною ѡтътворила скрыню, ѡ тои скрыни нашли єсмо скрынкѡ малую, ѡ которои пєрцѡ с полѳѡнта ѡ мєшку, а въ дрѡгомъ мєшку ладану с чєтвєртк, а шкатулка порожнєꙗ, ничого ѡ нєи, а шкатула лєгка, знать шъто в нєи ничого нєтъ, а была замъкнєна, ꙗ єи нє ѡтворалъ. ѠТ тои жє скрыни пєрина пєрьꙗ драного и подѡшокъ двє, шишаковъ тры, косъ кѡшнєрскихъ двє, панцєровъ два, зброи дощатыхъ полъторы, набєдрики ѡхтєвыє старыє, инъшихъ рѡхълєдєи домовыхъ дробныхъ потрошє, которыхъ и писать нєчого.

На горє была комора замъкнєна колодкою, ѡт котороє ключа нє было, толко пєчат знать жє была, алє ѡторвана. Тую коморѡ коли ѡтъвороно, ничого в нєи нє было, толко судъ порожнии, знать, жє было збожъє або иншиє рєчи хованьє в нихъ.

Потомъ ишли єсмо до пивницы, тамъ жє Тишко Сєдлꙗръ ѡповєдалъ мнє, возномѡ, и шлꙗхтє, ижъ дєи: «ІА тутъ нашолъ бочокъ вєликихъ ѡсмъ, полубочокъ ѡдинъ, барилка ѡдна, квасниковъ мєдовых два, цєбровъ три, конви тры, коновокъ малыхъ двє, кухлєвъ два, кгарцєвъ до питьꙗ поливаныхъ три, замковъ вєликихъ два».

И просила пани Ѡрина Сєньковаꙗ, а тєпєрєшнаꙗ Щаснаꙗ, абы то ѡповєданьє єє и возного сознанье до книгъ кгродскихъ луцкихъ было записано.

Што-м ꙗ записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 37, арк. 105 зв.–106 зв.

№ 189

1587 р., березня 14. Луцьк. — Скарга Стефана Сербина до луцького ґродського уряду на Мар'ю Чаплянку Шпановську, удову князя Богуша Корецького, яка не сплатила, згідно угоди, за дванадцятирічну службу та, наславши своїх слуг, пограбувала його майно і захопила листи, у тому числі про угоду щодо оплати його послуг

Ѡповєданьє пана Стєѳана Сєрбина на єє милость кнєгиню Богушовѡю Корецкѡю воєводинѡю волынъскѡю

Року АФПЗ [1587] мсца маръца ДІ [14] днꙗ

Пришєдъши на врꙗд кгродскии в замокъ гсдрскии Лѡцкии до мєнє, Ѡникеꙗ Ѡгурцєвича, подъписка кгродского, на тотъ час бѡдѡчого на мєстцѡ подъстароства луцкого, панъ Стєѳанъ Сєрбинъ жаловалъ и ѡповєдал на єє милость вєльможную кнꙗгиню Богушовѡю Корєцкѡю, воєводиную волынъскую, старостиную луцкѡю, браславъскую и вєницкую, кнєгиню Марью Чаплꙗнъку тыми словы, ижъ дєи:

«ІА, бѡдѡчи чєрєз часъ нємалыи ѡтъ єє милости кнєгини Корєцкоє ѡзабавєныи службами, за которыє, дєи, ми на кождыи рокъ чєрєзъ листъ своu властныи ѡписъ єє милости поступила была юркгєлту по сту золотыхъ польскихъ готовыхъ грошєи, по дванадъцати локотъ ѳалюндышѡ, ѳѡтро лисє або чотыри копы грошєи за ѳѡтро,

и по жерѣбцѣ на кождыи рокъ стада своєго, збожъя, жита мацъ тридцать и сорокъ мацъ ѡвса, на кожъдыи рокъ давати мєла. И кгды, деи, водлє того постановєньа ѡт єє милости // мнє ничого нє дано, тотъ юркгєлтъ нѣ доходилъ, ѕпоминаломъсıа, абы ми сıа водлє того постановєньа ѡт єє милости заплата и нагорода за служъбы мои стать мѣла, або бы мıа, болшъ нє приводıачи до ѕтраты лѣтъ, ѡт служъбъ своих вызволила и ласкавє ѡтпустила.

Што, деи, єє милость ани за слѣжбы мои нагородити, ıако тєжъ и ѡтпуститъ нє хотєчи, абы мє собє за примушєньємъ до службъ знєволила, тєперъ в року ѡсмъдесıатъ сємомъ, мсца ѳєвралıа двадъцать первого днıа, приславши, деи, єє милость до господы моєи в Торговицы служєбника, писара своєго на имıа Парѳєна, прозываємого Голузку, з ынъшими слугами и боıары, и поддаными своими, и тую маєтностъку мою, што-мъ трохи мєлъ, за росказаньємъ єє милости кнєгини Корєцкоє кгвалътовнє побрали и пограбили, и до замъку своєго Торговицкого побрати казала.

То єстъ: торбу, в которои было грошеи готовыхъ сто золотыхъ польскихъ, листъ тотъ ѡписъ єє милости, мнѣ даныи, постановєньа юркгєлту на рокъ, такжє тєжъ и другии листъ, по латини писаныи, на двє тисєчи талıаров и двадцать талıаровъ. Ѡсобливє, деи, кладѕчи шкоды свои за ѡписомъ єє милости в нєзаплачєнъю юркгєлту ѡт колько лєтъ, то єст ѡт року сємъдесıатъ пıатого ажъ до сєго року ѡсмъдесıатъ сємого, ıако полторы тисєчи копъ грошеи литовскихъ, кромє того листу, по латинє писаного, на долгъ и тых рєчеи, што ѕ мєнє за росказанъємъ кнıагини єє милости в господє побраны».

И просил пан Стєѳан Сербин, абы таıа жалоба и ѡповєданъє єг[о] до книгъ кгродских луцких было записано.

Што ıа записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 37, арк. 148–148 зв.

№ 190

1587 р., травня 29. Луцьк. — Реєстр речей, повернених володимирським і берестейським єпископом, архімандритом Києво-Печерського монастиря Мелентієм Хребтовичом Богуринським Шломі Єрусалимцю

Справа Шломы Єрѕзалимца зъ ѡтъцємъ архимандрытомъ києвъскимъ

Року АФПЗ [1587] мсца маıа Кѳ [29] днıа

На врѧдє кгродскомъ в замку гсдрскомъ Луцкомъ пєрєдо мною, Лукашомъ Малаховскимъ, намєстникомъ старостıва луцкого, постановившисѧ ѡчєвисто єго милость в Бозє вєлєбныи ѡтецъ Мєлєнтеи Хрєбтовичъ Богуринскии, владыка володимєрскии и бєрєстеискии, покладалъ рєєстръ длıа ѕписаньа до книгъ, водлугъ которого мєлъ Шломє Єрѕсалимцѣ з ѕгоды рєчи, ıако в нємъ єст мєновито ѡписано, поворочати, и просил, абы былъ до книгъ вписанъ.

Которого ıа, принıавъши, в книги записати казал, и так ѡн в собє маєт: //

«Рєстръ ѡтца Мєлєтиıа Хрєбтовича Богуринског[о], владыки володимєрского и бєрєстеиского, архиманъдрыта києвского манастыра Пєчєръского.

Напродъ: кожуховъ мєдвєжих два, єрмѧкъ блакитныи люнскии, єрмѧкъ дрѕгии шарыи мѕравскии, жѕпица люнскаıа синıа, сукманъ жоноцкии чирвоныи ѡбволокалныи, ѕбраньє замшовоє, шапка ѡксамитнаıа скраıанаıа, сєрмѧгъ двє, кожухъ барании,

книгъ жидовъскихъ двадцат сєм, двоє ризы колєнскиє, шапка ѡдамашковаꙗ бєлаꙗ, полотна колєнского штука, полотна ткацкого шєснадъцать аръшиновъ.

Скрыня з бєлымъ платємъ: кошуль жєнскихъ колєнскихъ дванадцат, кошуль музъскихъ шєсть колєнскихъ, ѳартѹховъ дєвєть, рантуховъ колєнских дєвєть, своицовъ два сєрпановъ ѳлѧмских, простир колєнскихъ шєсть, чотыри простири полотна ткацкого, скатєртєи добрыхъ дєвєт, а чотыри простыхъ, рѹчниковъ сємъ добрых, а пꙗть простыхъ, сорочокъ панєнъских колєнъскихъ дєвєть, а шєст простых, ѳартуховъ панєнъскихъ добрыхъ шєст, а шєсть простыхъ, тувалєнь шолковых двє, батуховъ колєнскихъ два.

Шкатула, а в нєи видилъ єсми: сєрєбро гривну, пєръстєнєи золотых чотыри, пєринъ чотыри, твилихами поволочаны, взголовъꙗ дванадцать, на нихъ пошвы твилиховыє и колєнскиє, колдра турєцкаꙗ, коцъ бєлыи, мисъ цыновыхъ шєст, приставокъ шєсть, полмисков чотыри, талєровъ тѹзинъ, коновокъ [...][1] а шєсть, полъкгарцовъ пѧт.

Иншиє сѹды: // ѳлꙗшъ цыновыхъ три, мождчєр мосюсдзовыи, три бани горєлчаныє, лахан пѧт мєдꙗныхъ, лихтаровъ два мєдных, а пꙗть котловъ горєлчаныхъ, шєстдєсѧт пар гаѳликовъ срєбрєных, котєл пивныи, котєлъ длꙗ платьꙗ, што золитъ, горщковъ жєлєзныхъ чотыри, што платє золить, камєнєвъ жєлєзныхъ три, кочєрга жєлєзнаꙗ, рожновъ чотыри, сокир три, ѡгородниковъ два.

Коровъ с тєлѧтми ѡсмъ, чотыри ѡзимки, ѡвєцъ з бараны двадцат чотыри, воловъ чотыри кормных, пчолы двои.

Ковєрєцъ с покромєи люнскии, ноженикоѵъ чотыри, бочка з горєлкою, дчєргѹ волосєную, лисицъ двє, два мєшки ѳѹтра лисєго, кадь мєдѹ прєсного, маца пшєницы, чотыри кваръты вина зємского, два ѳѹнты пєръцѹ, чотыри ѳѹнты ѡливы, воску грѹда вєликаѧ, ѳѹнтъ изъ шалꙗми, кур шєстъдєсѧт, кѹр волоских пꙗтнадцат, каплунов двадцат, гусєи сорок, ѹтичу двадцат пѧт, сарна.

А ку тому повєдалъ, жє ми винни подданыє моє: Тира полсємы копы, Ѡчкасъ пꙗт копъ. Пав двє, двє сєдлє, саѳъꙗномъ критыє, полгак, костью ѡсажоныи, двє рѹчници коротких, сагаидакъ, ѹ нємъ стрєлъ два дєсѧтки, Статутъ рѹскии».

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 37, арк. 411 зв., 511–511 зв.

№ 191

1587 р., червня 10. Володимир. – Скарга луцького підкоморія Яна Харлинського до володимирського ґродського уряду на слуг київського воєводи, маршалка Волинської землі князя Василя-Костянтина Костянтиновича Острозького: Криштофа, Андрія і Юрія Римінських, Юска Опарипеського, Андрія Вільгорського та Януша Кошку, – які зі слугами напали на його маєток Жуковець, побили слуг та відібрали у них одяг, перелік якого подається

Ѡповєданьє пана ЇАна Харлинъского подъкоморого луцъкого на слугъ єго млсти кнзѧ воєводы києвъского маршалъка зємли Волынскоє

Року ПЗ [87] мсца июня дєсꙗтого дня

[1] Текст погаслий.

Присылал на врѧд кгродскиu володимерскиu до мєнє, Ѣна Шостовиuкого, на тот час будѹчог[о] на мєстцѹ пна Андрєа Романовского, подстаростєго володимерского, єго млстъ пнъ Ѣнъ Харлинъскиu, подкомориu луuкиu зємли Волинскоє, ωпекун и ωборонца викариєвъ костєла головного луuкого свтоє Троuци, именєм своим и ωт всихъ викариєв кнзѧ Матиа Маринского, кнзѧ Симона з Минска, кнзѧ Ѣкуба Чєховича а кнзѧ Станислава з Соколова, жалуючи и ωбтєжливє ωповедаючи ω том, ижъ деи:

76. Печатка луцького підкоморія Яна Харлинського (1576 р.)

«Року тепер идѹчого тисѧча пѧтсот ωсмъдесѧт сємого, мсца июня шостого, с пѧтници на суботу вночи, могло быт ω полночи, кгды сѧ вжє людє ѹспокоили и спали, слуги єго млсти вєлможного пна Костентина // Костентиновича кнжати Ωстрозкого, воєводы києвского, маршалъка зємъли Волынъское, Кришътоѳъ, Андреи, Юреи Риминъскиє, Юско[1] Ωпарипескиu, Андреи Вилигорскиu а Ѣнушъ Кошка, маючи тєжъ при собє иныє многиє слуги єго млсти пна воєводы києвского, поганство татар, гаидѹки, вєкгри, вшєлѧкоє[2] нации людеи ω триста кониu єныхъ[3], пишихъ, конно, зброино, з гаковницами, с полгаками, з дѣлки полними, зъ рѹчницами, зъ сагадаками (!), зъ луками, зъ стрєлами, зъ рогатинами и инымъ ωрѹжъємъ, воинє належачим, ꙗко напротивку нєприѧтєла[4] за властным зосказанємъ[5], волею, вѣдомостю єго млсти пна воєводы києвского, нє ѹбаючи ничого на покои посполитыu, тепер в зыстю короля єго млсти, пна нашєго, застановєныu и ѹѳалєны, на срокгост права посполитого, ѹмыслъно наєхавши моцно кгвалтом на имєнє костєлноє Жѹковец, ку имєню Садову прислухаючоє. Там, деи, слугъ єго млсти пна подкоморєго луuкого, которыє лежѹ в томъ имєнъю Жѹковцѹ мєли, ѹчтивых шлѧхтичовъ на има: Петра Цибулского, Матиа Дѹбицкого, Петра Борѹцкого, Ѣна Шадѹрского, Андрєа Кгостомского и боꙗръ єго млсти Петра Бутовича, Ѣцъка // Миuковича, Мартина Казновского, Марка Мозєлєвского, Адама Рибалтовского, Григора Жуковецкого, Семєна Ивановича, Лазка Шєвца, Сергиа Ωстровского, такъ тєжъ и слугѹ єго млсти вєлъможного пна Алєксанъдра Пронского, столника Великого кнѧзства Литовского, старосты луuкого, пна Сєбєстиана Боришовского, которыu тєжъ там на час малыu, едѹчи до єго млсти пна своєго до Берєстєчъка с Торчина, на ноч до имєнѧ Жуковца зъєхал и ступилъ, ѹпершисѧ и ѹломивьшисѧ моцно кгвалътом до двора Жуковецкого, ωныхъ слугъ всих, коториє там ωдно были, побили, помордовали и ωкрѹтнє поранили, полупили и поѽдирали, и ωных ѹчтивых шлѧхтичов побивши, полупивши и поѽдиравши, и нагихъ позоставлѧвши, ꙗко нєприѧтели а кгвалтовники покою посполитого, такоє тиранство нєслыханоє ѹчинивши наполы мертвыхъ, а дрѹгихъ посєчоных, злупивши, з двора вымєтали[6]

[1] На літері «Ю» чорнильна пляма.
[2] Літеру «о» правлено.
[3] Так в оригіналі. Має бути «єздныхъ».
[4] Літери «нє» та першу літеру «ѧ» правлено.
[5] Так в оригіналі. Має бути «росказанємъ».
[6] Літеру «т» правлено.

и повыганꙗли, и з оного имєнꙗ и двора Жꙋковєцкого кгвалтовнє вытиснули и спокоиного дєръжанꙗ выбили.

При котором кгвалтовном наєханъю на ѡноє имєнъє Жꙋковєц взꙗли и пограбили стрєлбы єго млсти пна подкоморого[1] луцкого властноє, котора в том Жꙋковцꙋ была звєзєна под час тєперишнии нєбєзпєчныи ѡт нєприꙗтєлꙗ: гаковниц ѡсмъ, полгаков шєстнадцат, // котораꙗ стрєлба коштовала чотыриста золотыхъ полъскихъ. А ꙋ слугъ єго млсти пна подкоморєго луцкого побитыхъ, помордованыхъ и поранєныхъ злупили и поздирали, а то єсть мєновитє: ꙋ Пєтра Цибулского жупанъ ѳалунъдишу чирвоного, за шєстнадъцатъ золотыхъ справлєныи, шаблю, за три талꙗри куплєную, полгакъ, за пꙗтъ талꙗровъ куплєныи, шапка макгєрка, за грошєи сєм куплєнаꙗ, ножъ, за дванадцат гршєи куплєныи; ꙋ Андрєꙗ Кгостомского в тот жє часъ злꙋпили дєлию люнскꙋю чирвоную, за три копы гршєи литовских куплєную, шаблю, за два золотыє куплєнаꙗ, полгакъ, за шєст талꙗрєи куплєныи, ладꙋнъки, за золотыи справлєныє, конъ вороныи, за пꙗтнадцатъ золотыхъ куплєныи, сєдъло з воилоком, за три золотых куплєноє, ꙋбранъє бꙋрънатноє ѳалюнъдишовоє, за три золотыхъ справлєноє, поꙗс китаики чирвоноє, за два золотыхъ справлєныи, мєшокъ, ꙋ мєшку было гршєи пꙗтнадцат, ключы до шкатулы пнъскоє, и в тот жє час взꙗли шапку макгєръку, за ѡсмъ гршєи куплєную; ꙋ Матиꙗ Дꙋбицкого в тот жє час злупили и знꙗли жупанъ каразии бєлоє, за сємъ золотых справлєныи, ꙋбранъє ѳалюнъдишꙋ[2] зєлєного, за полчєтвєрта золотого справлєноє, ꙋ кишєни два золотыхъ чирвоныхъ было, чижмы саѳꙗновиє с капцами, за золотыи куплєныє, шаблю, за три талꙗри куплєнаꙗ, поꙗс шолку чирвоного, за двадцатъ чотыри грошии справлєныи, шапку макгєрку, за сємъ гршєи куплєную; ꙋ Сєргиꙗ Ѡстровского в тот жє час злупили дєлию жалобную чорную муравскую, котораꙗ // коштовала золотых пꙗт, полгакъ, за пꙗт золотых куплєныи, пороховницꙋ, ключъ, ладꙋнъки, за талꙗр справлєныи; ꙋ Ꙗна Шадꙋрского на тот жє час злупили дєлию чирвоную ѳалюндишовую, котораꙗ коштовала пꙗт копъ гршєи, ꙋ скури лосєє на нєм ѡторвали кгузиков сєм срибрьныхъ, коториє коштовали талꙗр, шаблю, за два талꙗри куплєную, полгакъ, ладꙋнъки, котороє коштовало всє сємъ талꙗровъ, мѣшокъ, ꙋ мишку двадцат пꙗт гршєи литовских; ꙋ Мартина Казновского в тот жє час ꙋрвали калиту, ꙋ калитє гршєи сорок и калита, за ползолотого куплєнаꙗ; ꙋ Пєтра Борꙋцкого в тот жє час злупили жупан каразии бєлоє, за шєст золотых справлєныи, шаблю, за пꙗт талꙗровъ куплєную, макгєрку, за полѡсма гроша куплєнаꙗ, хꙋстка зъ єдвабомъ чирвонымъ, котораꙗ єго коштовала золотыи, боты саѳиꙗновиє, за сорок гршєи литовских куплєныє; ꙋ Пєтра Бутовича в тот жє час злꙋпили жупан шарии муравскии и дєлиꙗ мꙋравскаꙗ сꙋкна синю (!), баранки подшитую, за дванадцат золотых справлєныє, шаблꙗ, за копу грошєи куплєную, полгакъ з олстром, за пꙗт золотыхъ куплєныи, сєдло з воилоком, за копу грошєи куплєноє, ѡпанчꙋ, за сорок гршєи куплєную, боты, за гршєи пєтнадцат куплєныє, кошꙋлꙗ, за гршєи шєстънадцат справлєнаꙗ, коцъ, за талꙗр куплєныи; ꙋ Григорꙗ Жуковєцкого в тот жє час злупили єрмак домовоє роботы, за копу гршєи, полгакъ, за пꙗт золотыхъ куплєныи, коцъ, за талꙗр куплєныи; // ꙋ Гацка Мицковича злупили

[1] Літеру «г» правлено.

[2] Літеру «д» правлено.

єрмакъ шарии, за пат золотыхъ справлєныи, шаблю, за два талари куплєную, полгакъ, за шєст золотых куплєныи; ѳ Лазка Шевца в тот же час ѳрвали шаблю, за два талари куплєную; ѳ Ивана Сємєновича (!) в тот же час взали шаблю, за два золотыхъ куплєную, а ѳ слуги пна старосты луцкого пна Сєбєстиана Боришовъского, взали кон дропатыи, за семдесат золотых полских куплєныи, дрѳгии кон гнєдыи, за тридцат золотыхъ куплєныи, седел две гусарских зо всимъ наглядомъ[1], за золотыхъ дванадцат куплєныє, два наголовки з монштуками, с пуклами а ѳздєниц двє, за то всє золотых чотири, полгаковъ два з олъстрами, за дванадцат золотых куплєныє, шабла ωправная срибром позолотиста, за тридцат золотых справлєная, делиа бурнатъная ѳалюндишоваа, баказиєю зелєною[2] подшитаа, кгузиковъ ѳ нєє шєстънадцат срибърныхъ позлотистыє, котораа коштовала двадцат и пат золотых, жупан бурнатныи ѳалюнъдишовыи, подшитыи баказиєю синєю, кгузиковъ ѳ нєго на предѢ[3] ωдинадцат[4], а ѳ рѳкавовъ колец срибърных тридцат, которыи жупанъ коштовал золотых двадцат, колпакъ куниии, покритыи атласом чирвоным, за котории дал сем золотых, ладѳнъки, атласом чирвоным критыи, кгузик ѳ нихъ ωтливаныи срибърии, за которыє дал золотыи чирвоныи, ключ долъгии до рѳчниц // коротких, за котории дал гршєии (!) десят, а грошеи готовыхъ шєст золотыхъ з мишкомъ ѳрвали, поас шолку зелєного, за золотыи куплєныи, бачъмакги с капцами, за двадъцат чотыри грши куплєныє, чижмы с капцами саѳиановыє, за талар куплєныє, ωстроги гѳсарскиє долгиє, за золотыи куплєныє, макгерка, пер ѳ нєє было журових белих чотыри, за три золотыхъ куплєныхъ; а ѳ слуги[5] пна Боришовского Мацеа Захарєвского в тот же час взали тлумокъ з речами его, а в тлумку делиа была каразиє зелєноє, за три копы гршеи куплєнаа, жупанъ тоєжъ каразии, шнѳрком ωбложоныи, за три копы куплєныи, ѳбранє бурнатное ѳалюндишовоє, за три золотых справлєноє, поас з ножем за гршеи ωсмъ, кошул пат ткацкихъ, за два золотых куплєныє, рѳчник ωдєн, хѳсток чотыри, боты козловыє, за шестнадцатъ гршеи куплєныє, книшки каменныє, за гршеи деват куплєныє, готовых грошеи ѳ тломку взали золотых два; ѳ Ѣдама Рибалътовского в тотъ же час взали рѳчницѳ, за три золотых куплєную, шаблю, за полкопы гршеи куплєную, каѳтаник лосєє скури, бакгазиєю подшитыи з баволною, за чотыри золотыи справлєныи, шапку, за пат гршеи кѳпленую, пороховницѳ с порохом, котораа его коштовала девят грошеи литовских; ѳ Марка Мозолєвского взали конѣ вороного, // куплєныи за сем копъ гршеи, седло з воилокомъ, за три золотых куплєноє, ωлстро ωт пулгака, за золотыи куплєноє, кожух, за копу гршеи куплєныи».

И просил его млстъ пнъ подкомории луцкии сам ωт себе, именем викариевъ луцкихъ, абы тоє ωповедане было до книгъ кгродскихъ володимерскихъ записано.

Што ѣ записати велилъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 20, арк. 277–280 зв.

[1] Літери «глѣа» правлено.

[2] Літеру «з» виправлено з літери «с».

[3] Літеру «є» виписано з літери «п», а літеру «Ѣ» виправлено з літери «ь».

[4] Літеру «ω» правлено.

[5] Літеру «у» виправлено з літери «з».

№ 192

1587 р., вересня 24. Луцьк. — Зізнання возного Яна Пецинського перед луцьким ґродським урядом про очікування луцького мостовничого Івана Красенського в Луцькому замку на сплату за спуст Риканського ставу від луцьких міщан Самійла Максимовича та його зятя Євхима

Справа пана мостовничого луцкого з мєщаны луцкими Самоилом и Євхимом

Року тисєча пятсотъ ѡсмъдєсѧть сємог[о] мсца сєнтєбра двадцат чєтвєртог[о] днѧ

Постановившисѧ ѡчєвистє на врядє кгродскомъ в замъку Луцькомъ пєрєдо мною, Лукашомъ Малаховскимъ, намєстникомъ подстароства луцького, шлѧхєтъныи ЊАн Пецинскии сознал до книг // тыми словы, ижъ:

«Днѧ нинєшнєго, ѕ чєтвєргъ, єго милость пан Иван Красєнскии, мостовничии луцкии, маючи мєнє, возног[о], при собє и при мнє двохъ шлѧхтичов, пана Григорьа Кгнинског[о] а пана ЊАна Залєского, ѡчєкивал ѕ дворє своємъ в замку Луцком заплаты трєхъсотъ золотыхъ личбы литовскоє ѡт мєщан луцких, Самоила Максимовича а зѧтѧ Євхима, которыє мєли пану мостовничому заплатит днѧ вышеи мєнованого Чєсного хрєста, а то за спустъ ставу єго милости Рыканского.

На што дєнъ цєлыи при мнє, возномъ, и при помєнєных шлѧхтичохъ ѡчєкивал, а ѡни, два помєнєныє мєсчанє, Самоило и Євхимъ, нє зысталисѧ и нє заплатили мєнованыхъ трохсотъ золотых литовских, длѧ чого в совитость и в обовѧзки водлє запису своєго пану мостовничому попали».

При чом будѕчи, пан мостовничии просил, абы таковоє возного сознанє до книгъ кгродских луцких было записано.

Што ѧ записати казал.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 37, арк. 866–866 зв.

№ 193

1588 р., березня 11. Володимир. — Скарга брацлавського воєводи князя Романа Романовича Санґушка на свого підданого Арнольфа Вириковського, який, отруївши князя і його слугу Федора Дорогостеського, втік з маєтку Несухоїжі

Ѡповєданє єго млсти книжати Романа на Арнолѳа Вырыковског[о]

Року ПИ [88] мца марца пєрвог[о]надцат днѧ

Писалъ и присылал на врѧд кгродскии володимєрскии // до мєнє, Анъдрєѧ Романовского, подстаростєг[о] володимєрского, єго млстъ кнзъ Роман Романовичъ Санкгушко, воєводичъ браславъскии, жалѕючи и ѡповєдаючи тыми словы, ижс:

«Арънолѳъ Выриковскии, хлопъ а подданыи мои, слугѕ моєго доброг[о], на котором вси справы мои налєжатъ ѳедора Дороготєского (!) ѡтрѕл, так тєж[1] и мєнє самого ѡтрѕл и ѡчаровал, с которое трѕтизны и чаров тот слуга мои и ѧ нє вѣдаю, єсли будємъ живы.

[1] На літері «т» чорнильна пляма.

ѡ которои трѣтизнє и ѡ чарах скоро сѧ знаки пєвныє, такь черєз цєдѣлу єго, которѣю єго повинныи хлопєцъ моѝ на имѧ Ѣан Чєрнъскиѝ на покою моємъ ѣ стѣну ѣткнул. Ѣако тєж и иными подобєнствы показовати и до вѣдомости моєє приходити почали, што часу справы пєвными доводы на нєго ѡт мєнє ширєи показано бѣдєт.

Тогды-м ѧ єго был, ꙗко зрадцѣ хлопа подданого своєго поимати росказалъ, нижли, будѣчи ѡстєрєжоны ѡт того повинного своєг[о] Ѣана Чєрнъского и чѣючисѧ в том винныи, зараз вночи, мца ѳєвралѧ двадцатъ ѡсмого днѧ в року тєпєрєшнєм ѡсмъдєсѧт ѡсмом, с пѧтницы на суботѣ, з имєнѧ моєго Нєсухоєжъ, посполу зъ Чєрнъскимъ ѡтбєгши, в господє // своєи чотырох шкапъ з возомъ и с постѣлъю ѣтєк».

И просил єго млстъ кнзъ Роман Романовичъ Санкгушко, воєводич браславъскиѝ, абы тоє ѡповєданє єго млсти до книг кгродскихъ было записано.

Што ѧ записати казал.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 21, арк. 112 зв.–113 зв.

№ 194

1588 р., квітня 10. Володимир. — Зізнання володимирського возного Ісакія Долматського про показання засудженої на смерть Ганни Карпової щодо злодіїв Каленика та його сина

Сознанє возного з стороны Ганны Карповоє

Року ПИ [88] мсца апрѣлѧ десѧтого днѧ

Ставши ѡчєвисто на врядє кгродскомъ володимєрскомъ пєредо мною, Ѣаномъ Шостовицкимъ, на томъ час будучимъ на мєстцу єго млсти пана Андрєя Романовского, подстаростєго володимєрскогъ[о], // Исакиѝ Долматьскиѝ, возныѝ зємскиѝ повєту Володимєрского, до книг кгродских сознал тыми словы, жє-м:

«Был в дому пнєє Василєвоє Каплиноє на потрєбє єго млсти пна ѳєдора Загоровского и там мнє будучи, маючи при собє шлѧхту людєи добрых, пна Пєтра Калусовского а Томаса Клєчковского, слышалєм тоє и видил, ꙗк была приведєна пєрєд єго млсти пна ѳєдора Загоровского Ганна Карповаѧ, котораѧ была поимана на злодѣствє и была сужона на горло в дому воитовскимъ пєрєд воитомъ и сѣдом єго, и была выдана на смєрть там жє.

Таѧ Ганна Карповаѧ пєрєд судом воитовскимъ, ꙗк ѣжє была ѡсужона, помовила и поволала Юска Ковалѧ, которого воитъ з собою ѣ лавицы до суду своєго засажываєть, жє тот Юско из злодєими ѡбцуєть з сєла Горѣчєва:

«Калєник и Калєников сынъ кони крадєныє до нєго привоживали, и ѡн з ними ѡбцовывал и кони тыє в погрєбє своєм пєрєховывал, покул ѡн з ними продал. И ѡн их з дому своєго вывоживал и мєнє завсюгды ѣчил и намовѧл з жоною своєю, абым, гдє колвєк што ѣкрадши, до нєго нєсла и єму до рук давала».

То зознавала пєрєд єго млстю кнѧзєм ѳєдором Кѣрцєвичом, судею кгродскимъ володимєрскимъ, // и пєрєд єго млстю паном ѳєдором Загоровскимъ. Што мною, возным, и шлѧхтою, при мнє будучою, звышмєнованою, бѣрмистръ, раицє и човєк посполитыи свєтчили, што так было, а нє иначєи».

А такѡ ꙗ тоє ѡчєвистоє сознанє возного в книги кгродскиє записати вєлєл.
ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 21, арк. 159 зв.–160 зв.

№ 195

1588 р., червня 20. Луцьк [1587 р., травня 9. Серники]. – Дарчий лист князя Романа Санґушка на суму 2 тисячі кіп грошів, забезпечену на маєтку Воєгоща, за багаторічну віддану службу Федору Дорогостейському, який спершу навчав його «словєнского ꙗзыка читати и писати», потім був у нього писарем і підскарбієм, за умови подальшої служби його самого і потомків та спорядження ними з наданого маєтку двох вершників на військову службу

Року ПИ [88] мсца июня К [20] дня

На рокох судовых зємских луцких ѡт дня свѣтоє Троицы, свята римского, в годѣ тєперєшнєм ѡсмдєсят ѡсмом, водлє порꙗдкѣ статутового припалых и судовнє ѡтправовати зачатых, пєрєд нами, то єст ѳдоромъ Чапличомъ Шпановским, судею, а Иваном Хриннициким, подсудком, врꙗдниками судовыми зємскими повєту Луцкого, постановившисꙗ ѡчєвистє ѣ судѣ в замку гсдрскомъ Луцкомъ, панъ Кирикъ Дорогостєиски ѡповєдал и покладал выпис с книгъ кгродских володимєрскихъ сознанья вєлможного єго млсти кнꙗзя Романа Санкгушка, воєводича браславского, з ѣписаньєм в нємъ доброволного листу запису єго млсти, которого ѡт сєбє єго млсть дати рачил пану ѳдору Дорогостєискому, записуючи єму суму пѣнєзи на имєнью своємъ сєлє Воєгощѣ, ѣ повєтє Володимєрскомъ лєжачого, то єст мєновитє дви тисєчи копъ грошеи личбы литовсоє[1] и просил, абы тот выпис с книг кгродских володимєрских ѡбычаєм пєрєнєсєнꙗ до книг справ зємских вписан был.

Которого мы, длꙗ вписанꙗ принꙗвши, єго ѡглєдавши, слово в слово до книгъ вписати казали. И такѡ сꙗ в собє маєть:

«Выпис с книг кгродских володимєрских.

Лѣта Божого нароженья тисєча пꙗтсот ѡсмъдєсꙗт сємого, мсца маꙗ шостогонадцат днꙗ пєрєд нами, Ꙗном Шостовицкимъ, на тот час будѣчим на мєстцѣ пна Андрєꙗ Романовского, подстаростєго володимєрского, а ѳдором Курцєвичом, судьею кгродским володимєрским, ставшы ѡчєвистє на врꙗдє кгродском володимєрском, єго млсть вєлможныи кнꙗжа Роман Санкгушко, воєводич браславскии, ку записанью до книг сознал вєдлє листу своєго, дарованого пану ѳдорѣ Дорогостєискому, на дарованьє имєньа своє[2] Воєгощѣ и на записаньє на нєм двох тисєчии копъ грошеи литовскихъ власноє руки писаньа своєго под пєчатью и с подписомъ руки своєє и тєжъ под пєчатми и с подписми рѣкъ людеи добрых даного. Которыи листъ пєрєд нами єго млсть покладал и просил, абы был до книг кгродских вписан, которого мы вписати казали. И такѡ сє в собє маєть:

«Романъ [кнꙗжа] Санкгушъкѡ, воєводичъ браславскии, ѡзнаимую // сим моим листом, ижъ, дознавши ꙗ пилных и вєрныхъ а цнотливых послугъ служебника

[1] Так в оригіналі. Має бути «литовскоє».
[2] Так в оригіналі. Має бути «своєго».

моєго пна θедора Дорогостєискогo, которыє ѡн з молодости лєтъ своих, бавячисѧ при мнѣ, противко мнє, пану своєму, ѳчтивє показовал, то єсть мєновитє: лет три словєнского ѩзыка читати и писати мнє ѳчил, а потом, бѣдѳчи ѳ мнє подскарбим и писаромъ час нємалыи, в том годнє и вєрнє, ѩко на нєго цнотливого приналєжало, служилъ и ни в чом мнє, пану своєму, сѧ нє знєверил.

Которыє ѳчтивыє послуги єго, ѩ, єму нагорожаючи и впєред до послугъ своихъ хотячи єго хѳтлившого мєти, далєм єму и симъ листом моимъ даю имєнє моє ѡтчизноє, ку замку моєму прислухаючоє Нєсухоєзскому, сєло Воєгощє з людми и з их повинностями, с полми, сєножатми, з дѳбровами, з озєрами, зъ ставы и млыны, з данью мєдовою и зо вшєлакими пожитки, правє и зо всимъ на всє, ѩко сє тоє имєнє здавна в обыходех, границах, в широкостях и в пожитках своих маєть. Которое имєньє Воєгощъ панъ θедор самъ, єго жона, дєти и потомковє єго держати и всих пожитков, з оного имєньѧ приходячих, ѳживати мають.

А мнє, пану своєму, и потомком моим ѡн самъ и потомки єго з оного имєнѧ Воєгоща повинєнъ служжити[1] и два кони на службу Рєчи Посполитоє воєннѳю ставити водлугъ пристоиности.

А хотячи ѩ єго на тои данинє моєи ѳмоцнити и варовати так ѡт сєбє, ѩко и ѡт потомъков моих, даю, дарѳю з ласки моєє и записую єму на томъ моємъ имєню на сєлє Воєгощи, на всих кгрунтех и пожитках того имєньѧ, ничого ѡт нєго нє ѡтыимуючи, двє тисячи коп гршеи личбы литовскоє, личачи в кождыи грошъ по дєсєти пєнєзеи бєлых, а в копу по шєстидєсят грошеи литовских.

А єсли бы ѩ сам хотел або потомковє мои хотєли тоє имєньє Воєгощъ зъ ѩких колвєкъ причин ѳ нєго албо в потомков єго взѧти, тогды винєн будѳ и потомковє мои винни будуть зложити єму врядовнє рок на румацыю дванадцат[2] нєдєл. // А по выистью ѡных дванадцати нєдєл, на румацыю зложоных, пєрвеи винєн будѳ и потомковє мои винни будѳтъ ѡтдати и заплатити єму двє тисєчи копь гршеи личбы литовскоє, то ѭж ѡт нєго имєнє з рѳк взѧти. А пакли бых ѩ, нє помнєчи на сєс запис мои, в чом колвєкъ, давши причину слушную албо нєслушную, сюю данину мою взрушил и єго з оного имєнѧ кгвалтовнє вытиснулъ, тєды винєн будѳ заплатити єму, ѩко сторонє ѳкривжонои, заруки двє тисєчи коп грошеи личбы литовскоє ѡ шкоды на голоє рєчєнє слова єго єму нагородити. И давшисѧ ѡ то позвати за пєршим позвом, ѩко на року завитомъ, винєн будѳ стати и, нє збиваючи позву и року жадными правными причинами, во всємь сѧ єму ѳсправєдливити. Так тєжь и потомковє мои против єму и потомком єго во всем вєдлє сєго листу запису заховатисѧ маєт[3] под ѡбовѧзками и варунками, в сєм листє ѡписаными, а, заплативши зарукѳ и за шкоды досыт ѳчинивши, прєдсє сєс лист запис мои ѳ кождого права и судѳ при моцы зѳполноu захованъ быти маєт.

Даю тєж волност тому служєбнику моєму пну θедору Дорогостєиском ѳ и потомком єго, а єсли бы пнзеи потрєба ѳказовала, кому хотєчи тоє имєнє моє Воєгощъ в тои сумє, єму и на томъ имєню ѡт мєнє ѡписаноє, в двох тисєчєх

[1] Так в оригіналі.
[2] Так в оригіналі.
[3] Так в оригіналі. Має бути «мают».

копахъ грошєи личбы литовскоє завєсти, заставити, а ꙗ противъ тому, хто бы тоє имєнє моє ѳ него албо ѳ потомковъ его закупил, во всємь сꙗ маю вєдлє сєго листу запису моєго заховати и потомковє моим такжє виннн заховатисꙗ будѳтъ и на то с повинности [сл]ужбы, в сєм листє моєм помєнєноє, того, кому бы тоє имєнє Воєгощъ ѡт пна ѳедора Дорогостєиского заставою пришло, вызволаю и волным чиню.

И на том дал пну ѳедорѳ Дорогостєискомѳ сєс мои листь власного писанꙗ руки моєє, притиснувши сам до нєго пєчат мою и руку под пєчатю своєю власную подписавши.

При чом были их млст пновє приꙗтєли мои [пан ѳедор Заго]ровскии, пан Василєи и пань Пєтръ Сємашковє и, будѳчи тому свѣдомы, за ѳстною и ѡчєвистою прозбою моєю пєчати свои к сєму моєму листу притиснути и руки свои власныє их млстъ под[пис]ати рачили.

Писанъ ѳ Сєрниках, року ѡт нарожєнꙗ Исус Христа, Сына [Божого], тисєча пꙗтсот ѡсмьдєсꙗть сємого, мсца маꙗ дєвꙗтого днꙗ. Роман Романович Санкгушко власною рукою, ѳедор Загоровскии власнаꙗ рука, Василєи Сємашко власнаꙗ рука, Пєтръ Сєма[шко] власнаꙗ рука».

Которого вписованꙗ до книг сєго листу, сєс выпис [под пє]чатми ншими и с подписми власных рук ншихъ пну ѳедору // Дорогостєискому єсть выдан.

Писан ѳ Володимєри. Ꙗн Шостовєцкии рукою власною, ѳедор Курцєвич, судꙗ кгродскии володимєрскии, власнаꙗ рука, Ꙗкуб Крусинскии, писар».

А так мы, суд, тот выпис кгродскии володимєр. з ѳписаньємь в нєм листу запису єго млсти книжати Санкгушка, воєводича браславского, слово ѡт слова до книг справ зємских записати казали.

ЦДІАК України, ф. 26, оп. 1, спр. 61, арк. 163–164 зв.

№ 196

1588 р., червня 20. Луцьк. — Скарга Фалелія Бережецького до луцького земського уряду на Григорія Дениска, який застрелив його братанича Матфея Григоровича Минковського, та зізнання повітового возного Федора Свиридовського про публічне оголошення забиття та огляд тіла покійного

Року ПИ [88] мсца июнꙗ К [20] днꙗ

На роках судовых зємских луцких ѡт днꙗ свѣтоє Трујцы, римского свта, припалыхъ и на завтрєє того свта судовнє ѡтправовати зачатых, пєрєд нами, ѳедором Кадꙗном Чапличом Шпановским, судъєю, а Иваномъ Хрѣнницким, подсудком, врꙗдниками судовыми зємскими повѣту Луцкого, постановившисꙗ ѡчєвисто в замку єго королєвскоє млсти Луцком в судѳ, пан ѳалєлии Бережецкии жалоснє а ѡбтꙗжливє ѡповєдал, ижъ дєи:

«Ꙗко-м днꙗ ѡногданєго[1], в понєдилок, мсца июнꙗ трєтєгонадцат днꙗ в року тєпєрєшнєм ѡсмъдєсꙗт ѡсмом ѡповєдалъ на пна Григорꙗ Дєниска, которыи, нє маючи жаднои причины до братанича моєг[о] пна Матѳѣꙗ Григорєвича

[1] Так в оригіналі. Має бути «ѡногдашнєго».

Минковского, на доброволноu дорозѣ, кгды єсмо шли до судꙋ вшєu млсти, нє дбаючи ничого на срокгости права посполитого, того братанича моєго, покоєм посполитым ꙋбезпечєного, с полгаку з брони нєзвыклоє[1], которыu нам конституцыями соuмовыми сут ѡбварованы и ꙋбезпечоны, пострєлил, с которого, деu, посътрєлєнıа днıа нинєшнєго ꙋмєр».

И просил ѡ приданє возного так на ѡгледанє змєрлого, ıако ку ѡбваланю над тилом водлє права посполитого.

На што // мы ѡт ѡт[2] суду придали возного повиту Луцкого ѳедора Свиридовского, которыu, на тоu потребє будꙋчи, кꙋ записованю до книг земских луцких вызнал тыми словы, ижъ:

«Будꙋчи мнѣ ѡчевистє ѡт вшєu млсти, судꙋ, приданым на справу и потрєбꙋ пна ѳалєлѣıа Бєрєжєцкого, року тєпєр идꙋчого ѡсмъдесıат ѡсмого мсца июнıа сємогонадцат днıа, и маючи при собѣ шлıахту, пна Ꙗна Хрєновского а пна Ивана Новосєлєцкого, ѡглєдал єсми тило забитого пна Матѳиıа Минковского, в которого видєл єсми ꙋ ливоu ноги ꙋдъ на ѡбєдви сторони, аж другимъ ꙋдом правым кулıа, с полгака пострилєную, аж наскроз вышлую, с которого пострєлєнıа с того свита сшол.

И ѡного нєбожчика пна Матѳиıа Минковского, пострєлєного и на смєрть збитого, пан Бєрєжецкиu мєнил быти ни ѡт кого иного, толко ѡт пна Григорıа Дєниска.

Ꙗкож и ıа, возныu, заховуючиса водлє права посполитог[о] и пристоиности врıаду своєго, над тым тилом ꙋмєрлого нєбожчика пна Матѳиıа Минковского ѡбваланє чинил под тым способом, иж тот пан Матѳѣи Мин[3] Минковскиu ни ѡт кого нє єст забит и замордованыu и с тог[о] свита зошлыu, ѡдно ѡт пна Григорıа Дєниска за пострєлєнєм єго самого».

А так мы тоє ѡповеданє и сознанє возного до книг справ судовых земских луцких записати казали.

ЦДІАК України, ф. 26, оп. 1, спр. 61, арк. 238 зв.–239.

№ 197

1588 р., червня 25. Луцьк. — Визнання Катерини Сенютянки з Ляховець, дружини Яна Комнацького, перед луцьким земським урядом повноліття сина Костянтина Чаплича Шпановського, народженого у попередньому шлюбі з покійним Федором Чапличем Шпановським, з метою звільнення його від опіки стрия, київського каштеляна Івана Чаплича Шпановського

Року ПИ [88] мсца июнıа КΣ [25] днıа

На рокох судовыхъ земских луцкихъ ѡт днıа свєтоє Троицы, света римъского, в годꙋ тєпєрєшнємь ѡсмъдесıат ѡсмомъ водлє порıадку статутового припалых и судовнє ѡтправовати зачатых, пєрєд нами, то єсть ѳедором Чапличом Шпановским, судею, а Иваном Хрєнницкимъ, подсудкомъ, врıадники судовыми земскими

[1] Літеру «л» правлено.

[2] Повтор в оригіналі.

[3] Так в оригіналі.

повѣту Луцкого, постановившисѧ ѡчєвисто в судѣ в замку єго кролєвскоє млсти Луцкомь, єє млсть пни Ѣановаѧ Комнацкаѧ пни Катєрина Сєнютѧнка з Лѧховєц ѡповєдала и ку записованью до книг зємских луцких єє млсть пни Комнацкаѧ а бывшаѧ малжонка зошлого пна Ѳєдора Чаплича Шпановского тыми словы сознала, иж дєи:

«Што-м сплодила з нєбожчиком, з мѣжєм моим пном Ѳєдором Чапличом Шпановским, сына моєг[о] пна Костєнтина Ѳєдоровича Чаплича Шпановског[о], по которог[о] смєрти пна Ѳєдора Чаплича, бывшог[о] пна малжонка моєго, єго млсть вєлможны пан Иван Чаплич Шпановски, кашталян києвски, ѡного сына моєго пна Костєнтина и всѧ (!) маєтност именѧ по нєбожчику ѡтцѣ єго зосталисѧ, на сына моєго спалыє, ѣв опєку и владзѣ свою взѧти рачил и на сєс час держит и ѣживаєт и єю шаѳуєт и сына моєго пна Костєнтина ѣв опєцє своєи маєт.

А иж ѧ, ѧко матка сына моєг[о] пна Костєнтина, а видєчи ѡ лѣтєх єго, которому водлє Статуту права посполитого в року тєпєрєшнєм ѡсмъдєсѧт ѡсмом ѡ свѣтои Троицы, свѣтє грєчєском, лѣт ѡсмънадцат сполнилосѧ. За ѡным всполнєнємь лит єго, тєды нє маєт вжє ни в кого ѣв опєцє быти, алє ѧко тот, которому сѧ лѣта водлє права сполнилисѧ, маєт сам вжє ѡ своєм вѣдати и в моцы маєтност свою мити и єю ѧко влосностю своєю шаѳовати».

ѢАкож за признанємъ єє млти пнєє Комнацкоє лит пну Костєнтину Чапличу перед судом, ѡчєвисто просил пан Костєнтин Чаплич, абы тоє призънанє лѣт пну Костєнтину Чапличу ѡт тєпєрєшнєє Ѣановоє пнєє Ком//нацкоє а бывшоє малжонки пна Ѳєдора Чаплича, матки пна Костєнтина, было записано.

Што мы, суд, записати єсмо казали.

ЦДІАК України, ф. 26, оп. 1, спр. 61, арк. 257 зв.–258.

№ 198

1588 р., липня 12. Володимир [1588 р., лютого 28. Секунь]. – Тестамент Михайла Яковича Секуньського

Тєстамєнт пна Михаила Сєкѣньского

Року ПИ [88] мсца июлѧ второгонадцатъ днѧ

Прысылалъ на врѧд кгродски володимєрски до мєнє, Анъдрєѧ Романовского, подстаростєг[о] володимєрского, єго млстъ пан Кирило Зѣбъцовски, городничи луцки, служебъника своєго пна Сєбєстиана Искоростинского, ѡповєдаючи въ тыє слова, иж што дєи:

«Часу нєдавного в року тєпєрєшнєм тисєча пѧтсотъ ѡсмъдесѧтъ ѡсмом, мсца маѧ двадцатъ ѡсмого днѧ прысылал єсми до врядѣ кгродского володимєрского ѡповєдати и до книгъ акътыковати тєстамєнт зошлого нєбожчика пна Михаила Сєкунского, которым, дєи[1], мєнє Кирила Зѣбъцовского, ѡпєкуном позосталымъ малжонцє своєи пнєи Катєринє Матушовнє и до[ч] цє своєи паннє Ганнє Сєкунскои назначил, и въсю маєтъность, именѧ и рєчи рѣхомыє им ѡтписал.

[1] Слово «дєи» написано над рядком.

Ино иж, дєи, таких тєстамєнтов слово въ слово ѡдин з датою, а дъругии бєз даты нєбожчикъ пан Михаило Сєкунскии мєл и по смєрти своєи при мънє ѡставилъ. Тогды, нє постєрєгшисѧ єсми тут, на врѧд кгродскии, ѡдного тєстамєнтѹ бєз даты єсми былъ прислалъ, а дрѹгого з датою при сє[бє][1] задєржал.

И варѹючисѧ, дєи, абы за тым въ ѧкую вонтпливостъ зоставлєног[о] права нє пришло, тєпєр знова дрѹгии такии жє слово въ слово тєстамєнтъ нєбожчика пна Сєкунского зѹполныи з датою до врѧдѹ в. м. посылаю. Ѩкож чєрєз служєбъника своєго Сєбєстиана Искоростивъского (!) на врѧдє покъладал, просєчи, абы былъ до кънигъ кгродских володимєрских ѹписан».

Которого ѧ, ѡглєдавши и єго достатєчнє пєрєд собою // казавши вычитати, слово ѡ[2] слова за прозбою єго млсти пна Зѹбъцовъского до кънигъ кгродских записати єсми. Которыи такъ сѧ в собє маєтъ:

«Во имѧ Ѡтца и Сына и Свѧтого Дѹха во Троицы славимого Бога, амин.

Ѩ, гришъныи рабъ Божии, Михаило Ѩковлєвич Сєкунскии, вѣдаючи то, иж смєрти жадєн чєлвкъ, которыи родилсѧ, минути нє можєтъ, тогды нє будѹчи ѧ ни ѡт кого примушоныи, на[3] намовлєныи, толко сам по моєи доброи воли, будѹчи здров и зѹполного розѹму, так мѣти хочѹ, абы-мъ жону мою милую пнюю Катєрину Матысовну Трошковскую а дочку мою пну Ганну, такъ дом и маєтъностъ порѧднє по животє моєм ѡставилъ. И къгды Гсдъ Бог и с прєзрєнѧ своєго по дѹшу мою зослати, а с тѣлом розлучати рачитъ, тогды дѹшу мою гришную порѹчаю Госпоѹ Богу моєму, а тєло моє жона моѧ милаѧ Катєрина зъ их млстъ пны приѧтєли моими и ѡпєкуномъ водлє пристоиности хрєстиѧнскоє вѣры нашоє грєчєскоє, ѹчинивши провод, а ѹ стого архангєла Михаила вы имєню моєм Сєкунѣ поховати маѧт, попов и ѹбогих накормивши, статєчнє водлугъ маєтности моєє и водлє бачєнѧ своєго жона моѧ млстынєю поделит их маєт.

А жону мою милую пнюю Катєрину Трошковскую и дочкѹ мою панну Ганну напрод Гдѹ Богу, а потымъ в мстивую и ласкавую ѡпєку порѹчаю и даю по животи моємъ єго млсти пну и добродѣю моєму пну Кирилу Зѹбъцовскому, городничому луцкому, зо всєю маєтъностью имєнъє Сєкунъ и Шушъки зо всим на всє, // такъжє и домы мои в мєстє Ковєлскомъ и на прєдмєстю, и плацы, и ѡгороды, и ѳолварки, и сады, што ѧ самъ за властъныє мои пнзии куповал, а иншиє мнє и жонє моєи по тєстю моєм, по ѡтцы жоны моєи по пнє Матѹшѹ Трошъковъскомъ, воитє ковєлскомъ, прирожоным правомъ маєт и ѧким жє колвєкъ ѡбычаємъ набытє.

Такжє и всѧ маєтностъ моѧ ѡт мала и до вєлика злото, срѣбро, цын, мѣдъ, шаты, зъброи, кони єздъныє и стадо: быдло рогатоє и дробъноє, ѡвцы, козы, свини и вшєлѧкии статокъ домовыи малжонъцє моєи Катєринє и дочцє моєи Ганнє по животѣ моєм до власного и до волного шацункѹ их ѡтказѹю.

Алє єсъли жона моѧ поидет замуж, нє выдавши дочки моєє, тогды тоє вышеи помєнєнєноє[4] маєтности моєє всєє, ѧкосѧ вышеи помєнило в сємъ тєстамєнтє моєм, так имєнє моє Сєкун и Шушъки и всѧ маєтностъ моѧ, рѹхомаѧ и лєжачаѧ,

[1] Останні літери слова пошкоджено при прошнуруванні книги.
[2] Так в оригіналі. Має бути «ѡт».
[3] Так в оригіналі. Має бути «ни».
[4] Першу літеру «н» правлено.

жонє моєи из дочкою моєю наполы подѣлєна маєтъ быти през єго млстъ пна Кирила Зѳбъцовского. А иж Пан Бог з допущщенъя своєго жону мою Катерину хоробою навєдити рачил, которая южс часъ нємалыи хораєт, и єсли бы на нєє Пан Бог смертъ допустити рачил, нє шєтши замужъ по неи, тогды дочку мою панну Богу сътворителю а єго млсти пну Кирилу Зѳбъцєвъскомѳ, городничомѳ луцкому, из ымєнѣми, вышєи помєнєными, Секунємъ и Шушъками и зо всею маєтъностью моєю и жоны моє, лєжачую и рѳхомую, // ѿт ма[ла] и до вєлика, и къдеж бы колъвєк и якимъ колвєкъ имєнємъ названыи, в млстивую и ласкавую ѿпеку и ѿборону и шацунок подаю и порѳчаю. До которых имєнеи и маєтъностии моєє, такъ лєжачоє и рухомоє, и внесєнє в дом мои по жонє моєи нихто въступоватиса ничимъ нє маєтъ, єдно дочцє моєи Ганнє.

Млстъ пан Зѳбъцовскии, яко за живота моєг[о] моим ласкавым паномъ и добродѣємъ до мєнє был, так ѳѳаю ласцє єго млсти, ижъ и по животѣ моєм до жоны моєє и дочки моєє ласкавым пном и добродѣєм и ѿпекуномъ, будѳчимъ ѿт мєнє ѳстановлєным, будєтъ рачилъ, и так ѿбъмышъливати ѿбъ всємъ, якобы з налєпъшимъ пожиткомъ жоны моєє и дочъки моєє было. Которая дочъка моя в опецє ѳ єго млсти пна Зѳбъцовского маєтъ мєшъкати, покул за Божєю волєю и старанємъ єго млсти пна Зѳбъцовского замуж выдана будєтъ, а выховањє дочцє моєи в дому єго млсти маєтъ быти яко на стан шлѧхєтскии приналежит. ѢАкож єго млстъ пан Зобъцовскии (!) с тоє маєтъности моєє зо всєє, которая ѳ шацѳнкѳ єго млсти будєт, личъбы никому чинити нє маєт и повинєн нє будєтъ, а кгды замуж выдана будєт будєтъ[1] дочъка моя, тогды имєнє моє Секун и Шушъки, двор и ѳѳлварки, плѧцы и ѿгороды в мєстє Ковлю и на пєрєдмєстю, и всю маєтност мою ѿт мала и до вєлика єг[о] // млсть пан Зѳбцовскии дочцє моєи панє Ганнє ѿтдати маєть.

Што сѧ тычєть имєньа моєго Секуна и Сушков, которое брат мои панъ Иванъ Калємєтъ выслѳжилъ, а по животє брата моєго Калємєта за моє вєрьныє послѳги тоє имєньє Секунь и Сушки єго млсть кнѧз Кѳрпскии, нашъ млстивыи панъ, мнє самому, жонє, дєтѧмъ и потомкомъ моимъ дати рачилъ. На шъто и данину, листы ѿт кнжати Кѳрпского маю при собє ѳ схованью при инъших листах и справахъ, а инъшиє єсть при панѳ городничомъ ѳ схованью.

Што тежь сѳма пнзеи копъ пѧтсот гршеи личбы литовскоє зостало в скарбє ѳ єго млсти къняза Кѳрпского, пана моєго, по животє єго млсти, которѳю сѳму взялъ кнзь єго млсть до схованьа за забитьє брата моєго Калємєта, кгды кнѧзь Бѳлыга забилъ, на што и квит маю. Тогды скоро по смєрти кнзя єго млсти Кѳрпского на погрєбє тѣла ихъ млсть пнвє ѿпекѳновє, вложившиса за мною, до єє млсти кнгни Кѳрпскоє рачили причинити, казали заплатити, якож єє млсть и по сиє часы тоє сѳмы коп пѧтисот мнє нє[2] рачила заплатити. Которыи квит на тую сѳмѳ пѧтьсот копъ гршеи при иншихъ листахъ и твєрдостѧхъ єсть ѳ схованью.

Тєды якъ ѿ тоє имєньє моє Сєкѳнь и Сѳшки, такъ и ѿ тѳю сѳму, помєнєную, такъ и ѿ кождѳю рєчъ маю зѳпєлънѳ надею в млстивои ласцє єго мл. кнжати Костєнътина // Костєнътиновича Ѿстрозского, воєводы києвского, которыи господар нашъ млстивыи можє памєтати послуги брата моєго Калємєта и мои, яко єсмо при єго млсти кнзю

[1] Повтор в оригіналі.

[2] Літеру «є» правлено.

Кѳрпскомъ, панє нашомъ, выєхали[1] з Московского панства, ѡпѳстивши родичов своих и маєтность свою, а в тѳтошнємъ панъстве, кровъ проливаючи, горла нє лютуючи, з ѳтрачєньємъ маєтности, на вшєлякихъ мєстцах кнжати єго млсти слѳжили.

Такъжє маю надєю в млстивои ласцє єє млсти кнєгини Кѳрпскоє Алєксандры Семашковны и кнажат Кѳрпских, наших млстивых пнов, и въ их млсти пановъ ѡпєкунов єє млсти кнгни Кѳрпскоє и дєтокъ єє мл., иж их млст вшистки, яко хрєстиянскиє пнвє и милосєрдныє, вспомнєвши Бога створитєля и вєрныє послуги нши, тогды жонє моєи Катринє и дочцє моєи Ганнє кривдъ и втисковъ ниаких чинити нє бѳдѳть рачили. Алє єсчє и пну ѡпекунови жоны моєє и дочки моєє, в чом колвєкъ до их мл. с прозбою ѳтєкатися бѳдѳть, их млсты млстивє и ласкавє помагати бѳдѳть рачили, за што их мл. гсдром моим млстивым Бог сотворитєл заплатою бѳдєт рачил.

Цєрковъ свтого арханъгєла Михаила за Божєю помочю збѳдована вы имєню моєм Сєкунѣ, и што колвєк до тоє цєрквы ѡт мєнє надано, тогды жона и потомки мои и нихто иншии ничимъ рѳшати нє маєт.

А што я кому винєнъ, то єст Симсє копъ ѡсмъ литовских, в которых ѡсми копах пас жоноцкии // срєбрєныи, в которомъ срєбра пять гривєн позлотистыи, ѳ того ж Симхи тѳзинь лыжокъ срєбрєных во трєх копах гршєи литовских; ѳ ратєньскоє жидовки ѳ Вихны ѳ заставє два поясы срєбрєных, в которых срєбра важить гривєн шєсть; а иншимъ нѣкоторым жидом в Ковлю, штос винєн пну Мордѳхаю а сєстрєнцѳ моєму Поснику Ростовскомѳ винєн на квит коп дєсят, а Бєняшѳ за китаикѳ и за шапки. ѡ чомъ єсли дадѳть ѡни справу и сведецство слушноє, такжє хто бы ся показалъ з слѳшным ѡписом моимъ на якиє долги, ѡ нѣкоторых нє памєтаю, то жона моя и ѡпєкун з ымєня моєго платити и тыє рєчи выкѳпити, и дочцє моєи ѡтдати мають. Толко прошѳ, абы в длѳкгах мєнє нє положили, за слушным сведецством жона моя и ѡпєкун мают з ымєня моєго долги заплатити.

А што мнє хто винєн, то єст, яко ся вышеи помєнило, єє млст кнгня Кѳрпская, наша млстивая пни, тых пєтисот коп гршєи нє рачила заплатити, што мнє ѳ єго млсти кнзя Кѳрпского в скарбє по животє єго за ѳбитє брата моєго Калємєтя взято, на што квит маю, тогды тую сѳму гршєи копъ пятсот дочцє моєи Ганни ѡтказѳю. А што было мнє заслѳжоного, в скарбє по нєбожчикѳ кнзю Кѳрпскомъ, панє нашом, зостало, винно копъ сто, то мнє єє млсть[2] збожєм ѡтдавати рачила, ѡдно тых ста копъ, якобы тридцати мац жита єсчє ѳ єє мл. зостало нє заплачоно // мнѣ, то єє млсть рачи ѡтдати жонє або дочцє моєи Ганнє.

З стороны слуг моих и чєлядн, тогды кажному з них жона моя и ѡпєкун водлє заслугъ их и бачєня своєго мают поплатить, абы нє нарєкали, а которым єсми, так в Сєкуню, яко и в Ковлю ѡсєдлости моєго властного кгрунту подавал за живота моєго, того ѳ них нихто ѡдыимовати нє маєт по животѣ моєм. А ѡни тєж вєдлє можности своєє жонє и потомкомъ моимъ служити мают, кгды дєржати будут тую данину мою в Сєкуню, ѡкром мєстких плацов, кому даны ѡт мєнє.

Якож сєго тєстамєнту и ѡстатнєє воли моєє нихто ничим нарушати нє маєт, а хто бы ся важил того, в чом жє колвєкъ нарѳшити и єго нє выполнити, тому сѳдя и помство Бог сотворитєл, в Троицы единыи, в сєм вѣцє и в будусчомъ, амин».

[1] Літеру «и» правлено.
[2] Літеру «м» правлено.

А длꙗ лєпшоє вєры и свѣдѣцства до сєго тєстамєнту моєго пєчат свою приложил єсми. А при том были и того свѣдоми люди добрыє пнвє приꙗтєли мои, их млсть пан Богдан Пєрєвєскиі а пан [Ва]силь Кушников, а пан Григорєи Клєчковскиі. И за прозбою моєю ѡчєвистою и ꙋстною пєчати свои приложили, которыє ꙋмєли, и руки свои подписати рачили.

Которыи єсми тєстамєнт моі дал жонє моєи панєи Катаринє и дочцє моєи паннє Ганнє.

Писан ꙋ Сєкунѣ, року Божого нарожєнꙗ тисєча пꙗтсот [ѡс]мъдєсꙗт ѡсмого, мсца ѳєвралꙗ двадцат ѡсмог[о] днꙗ.

Богдан Иванович Пєрєвѣскиі рукою властною, Григорєи Андрѣєвич // Клєсковъскиі, рꙋка моꙗ въластънаꙗ».

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 21, арк. 307–311. Опубл.: Жизнь князя Андрея Михайловича Курбскаго в Литве и на Волыни. – К., 1849. – Т. 1. – С. 283–290.

№ 199

1589 р., січня 1. Луцьк [1588 р., жовтня 27. Лисин]. – Визнання луцького возного Яцка Гуляльницького перед луцьким земським урядом про введення луцького земського підсудка Івана Михайловича Хрінницького у володіння маєтком Лисин, згідно продажного листа Станіслава Миколайовича Палуцького, та списання реєстру двора і підданих селян

Року Пѳ [89] мсца гєнвара І [10] днꙗ

На рокох судовых зємских, ѡ Трєх Кролꙗх, свꙗтє римскомъ, в року тєпєр идучомъ тисєча пꙗтсотъ ѡсмъдєсꙗт дєвꙗтом припалыхъ на завтрєє и судовнє в замку гсдрском Луцкомъ вышнємъ ѡтправованыхъ, пєрєд нами, ѳєдоромъ Кадꙗномъ Чапличомъ Шпановскимъ, судею зємскім луцкимъ, а Гаврилом Гостскимъ, на мѣстцу врꙗдовомъ пна Ивана Хринницкого, подсудка зємского луцкого, засажоным, постановившисꙗ ѡчєвисто ꙋ суду в замку гсдрскомъ Луцкомъ, возныи повєту Луцкого Ꙗацко Гулꙗлницкиі ку записованю до книгъ зємских луцкихъ созналъ, ижъ дєи:

«Року тєпєр идучого тисєча пꙗтьсотъ ѡсмъдєсꙗт ѡсмого мсца ѡктєбра двадцат сємог[о] днꙗ, // маючи ꙗ при собє шлꙗхту, пна Станислава Андрузского а пна Ивана Гулꙗлницкого, былъ єсми на справє єго млсти пана Ивана Михаиловича Хриннницкого за ѡчєвистым приданємъ врꙗду кгродского во имєньи єго млсти Лысинє, которое имѣньє Лысин при мнє, возномъ, єго млсть пан Станислав Миколаєвич Палуцкиі, ѡтчич того имєнꙗ Лысина, водлугъ доброволного листу своєго вєчистоє продажи, єго млсти пну подсудку даного, доброволнє чєрєз мєнє, возног[о], в дєржаньє и в вєчистоє вживанє подал и поступилъ.

А ꙗ, дєи, тоє имѣньє Лысин и люде, на рєєєстръ (!) списавши, до книгъ кгродских вызнал, с которых книг и выпис єго млсть панъ подсудокъ собѣ ѡдєржалъ».

Ꙗкожъ тот выпис кгродскиі луцкиі мєнованыі возныі пєрєд нами, судом, длꙗ выписованъꙗ (!) до книг зємских покладал, которого мы, ѡглєдавши, пєрєд собою читати казали. И так сє в собѣ маєт:

«Выпис с книг кгродских замку гсдрского Луцкого.

Лѣта Божого нарожєнꙗ тисєча пꙗтсотъ ѡсмъдєсꙗт ѡсмого мсца ѡктєбрꙗ двадцат ѡсмого днꙗ.

Пєрєдо мною Лукашєм Малаховскимъ, на тот час будучимъ на мєстцу подстароства луцкого, постановившисє ѡчєвисто на[1] врꙗдє кгродскомъ в замку гсдрском Луцкомъ, возныи повєту Луцкого Ꙗцко Гулꙗлницкии ку записованю до книг кгродскихъ луцкихъ сознал тыми словы, ижъ деи:

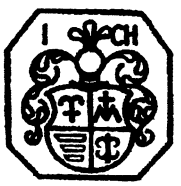

77. Печатка луцького земського підсудка Івана Михайловича Хрінницького (1592–1600 р.)

«Року тєпєр идучого тисєча пꙗтсот ѡсмъдєсꙗт ѡсмого, мсца ѡктєбра двадцат сємого днꙗ бил єсми за ѡчєвистым приданємъ врꙗдовым, то єст єго млсти пна Ѡстаѳьꙗ Зловича Малинского, подстаростєг[о] луцкого, на справє єго млсти пна Ивана Михаиловича Хринницког[о], подсудка зємског[о] луцкого, во имени єго млсти Лысинє, гдє была при мнѣ и шлꙗхта, пан Станислав Андрузскии а пан Иван Гулꙗлницкии, которое имєнє Лысин при мнѣ, возном, и при вєрху мєнованои шлꙗхтє єго млсть пан Станислав Миколаєвич Палуцкии, ѡтчич тог[о] имєнꙗ Лысина, водлуг доброволног[о] листу своєго вєчистоє продажи, єго млсти пну подсудку даного, доброволнє двор з будованємъ, з боꙗры и зо всими людми тꙗглыми, ѡгородники, зъ их роботами, чиншами, платы и повинностями, з кгрунты зємлєными[2], гаи, запусты, дубровами, полми и сєножатъми, рєкою Стыром и зо всими малыми и вєликими тог[о] имєнꙗ Лысина пожитки, ничого собѣ в томъ имєни Лысинє нє ѡставуючи, и ꙗко сꙗ в границах своих маєт, єго млсти пну подсудку в моц, в дєржанє и вєчистоє ѳживанє подал и поступил. //

И зобравши до двора Лысинского боꙗр и всѣхъ подданых лысинских, которых ꙗ, возныи, на рєєстръ списал и тым людєм послушєнство єго млсти пану подсудку, дѣтємъ и потомкомъ єго млсти вѣчными часы чинити и полнити росказал».

Которыи рєєстръ, вєрху поменєныи возныи на врꙗдє под печатю своєю и с подписомъ влостноє руки своєє покладал и просил, абы до книг кгродских луцких ѳписан былъ. Которыи так сє в собѣ маєт:

«Лѣта Божого нароженьꙗ тисєча пꙗтсотъ ѡсмъдєсꙗт ѡсмого мсца ѡктєбра двадцат сємого днꙗ. Рєєстръ списанꙗ двора, людеи имєнꙗ Лысинского, которое єго млсть панъ Станислав Палуцкии водлугъ листу своєго продажного єго млсти пану Ивану Хринницкому, подсудку зємскому луцкому, чєрєз мєнє Ꙗцка Гулꙗлницкого, возного повєту Луцкого, ѡчєвисто на то з урꙗду приданого, в спокоиное вєчистоє дєржанє и ѳживанє подал и поступил. То єст напєрвеи двор, тыном ѡгорожоныи, в нєм будованє: свєтлиц двє, ѡдна с прибоком, а другаꙗ з сѣнъми, с коморою, и сѣни глиною ѡблєплєны, кгонтами побитыи, холодникъ з дощокъ ѳроблєныи, кгонтами побитыи пєсєрєд[3] двора, а под нимъ пивница, пєкарєн двє з сѣнми рублєными, кгонтами побитых, в сѣнєхъ пивница, стаинꙗ лѣсєнаꙗ, глиною ѡблѣплєнаꙗ.

[1] На літері «а» чорнильна пляма.

[2] Літеру «л» виправлено з літери «а».

[3] Так в оригіналі.

В томъ сєлѣ людєи и подданыє подворищныє, напєрвєи: Станиславъ Слонка, боярин, з жоною, з дєтми; Пахно з жоною, з дєтми; Павлюкъ з жоною, з дєтми; Левко з жоною, з дєтми; Матѳєи з жоною, з дєтми; Иванъ Пєручич з жоною, з дєтми; Грицко Донаи з жоною, з дєтми; Бакум з жоною, з дєтми; ѳедко Игнатович з жоною, з дєтми; Марко з жоною, з дєтми; Гриц̑ко Лапич з жоною, з дєтми; Гриц̑ко Максимович з жоною, з дєтми; Ѣцина Плиска з жоною, з дєтми; Ивашко Игнатович з жоною, з дєтми; Кузма з жоною, з дєтми; Панас з жоною, з дєтми; Кондрат з жоною, з дєтми; Васко Дрєгєл з жоною, з дєтми; Ѣц̑ з жоною, з дєтми; Трохимъ з жоною, з дєтми.

Того ж сєла ѡгородники: Михно з жоною, з дєтми; Мартин з жоною, з дєтми; Ѣрмакъ з жоною, з дєтми; Сєнъчик Дудка з жоною, з дєтми; Гордышъ з жоною, з дєтми; ѳедко Корол з жоною, з дєтми; Иванъ Рыбка з жоною, з дєтми; Хома з жоною, з дєтми; Иванъ Тивунъ з жоною, з дєтми.

А при мнѣ на тотъ час была шлѧхъта, панъ Станислав Анъдрузскиі а пан Иванъ Гулѧлницкиі.

И на том дал єго млсти пану Ивану Хринъницкому, подсудку зємскомѵ [луцкому], дѣтємъ и потомъкомъ єго млсти сєс моі рєєстръ // под моєю пєчатю и с подписомъ влостноє руки моєє и тєжъ под пєчатми тыхъ вєрху помєнєныхъ шлѧхтичов.

Писанъ ѵ Лысинє року и дня, вышеи помєнєного. Ѣц̑ко Гулѧлъниц̑кии, возныи, власнаѧ рука».

А так ѧ таковоє ѡчєвистоє возного сознанє и тот рєєстръ, єго млсти пну подсудку даныи, слово в слово до книгъ кгродских луц̑ких записати казал.

С которых и сєс выпис под пєчатю моєю єго млсти пну Ивану Хринъницкому, подсудку зємскому луц̑кому, єсть выдан[1].

Писанъ в Луц̑ку. Адам Букоємъскиі, кгрод. луц̑киі писар, Миколаі Чарноцкиі, кгрод. луцкиі подписокъ».

А такъ мы таковоє ѡчєвистоє возного сознанє и тот выпис кгродскиі луц̑киі з уписанємъ в нємъ рєєстрѵ, єго млсти пану подсудку даныи, слово в слово до книг зємских луцких записати казали.

ЦДІАК України, ф. 26, оп. 1, спр. 61, арк. 327–328 зв.

№ 200

1589 р., січня 1. Луцьк. — Скарга Богуша Липленського до луцького ґродського уряду на Гелену Залеську, яка постійно насилає сина Миколая Круша зі слугами на маєток Хусів, через що дружина, діти, сестра і челядь Липленського змушені переховуватись у приятелів, та заява Михайла Федоровича Гулевича Воютинського, що його недорослий син Василь, проживаючи в домі Богуша «при бакалѧру длѧ наѵки», захворів, ховаючись від нападників у снігових заметах

Року Пѳ [89] мсца гєнвара А [1] дня

На рокох судовыхъ зємских, ѡт дня Трєх Кролєи, рымского свта, в року тєпєрєшнєм ѡсмъдєсят дєвѧтом вєдлє Статуту припалых и судовнє ѡтправовати

[1] Літеру «а» закрито чорнильною плямою.

зачатыхъ, постановившисѧ ѡбличнє в замку гсдрскомъ Луцкомъ пєрєд нами, то єст θедором Чапличом Шпановским, судєю, а Иваномъ Хриннцким, подсудком, врядниками судовыми зємскими повєту Луцкого, зємянин гсдрскиі панъ Богушъ Липлєнскиі вєликоѡбтяжливє и плачливє жаловал и ѡповєдал на пни θронцовую Крушовую пни Галєну Залѣского и на сына єє Миколая Круша, иж дєи:

«Ꙗко то єсть нє таино многимъ людєм и врядови кгродскому луцкому, што мя за дєспєкты, наєздъ, раны и иншиє кривды и шкоды ѡт сына єє за нєсланємъ и росказанємъ єє з дому єє з Лящков потыкают. Такъжє тєжъ ѡни, того злого а нєзбожного ꙋмыслу своєго пєрєстати нє хотєчы, насадилисѧ розмаитыми способы, мысли своими // на то, абы мя нє толко сами чєрєз сєбє, алє и чєрєз таковых людєи, которых собѣ на то способлюють и на мєнє направују, а никоторых в сєбє за пнзи пєрєховывають, якож колвєкъ злє а нєпристоинє здоровя позбавити могли розными а ѡортєлъными мыслями своими. Частокроть, мало нє кождоє ночы, тот то Миколаи Круш за росказанємъ и наслanємъ матки своєє з дому єє з Лящков з нємалыми почты слуг и помочниковъ своих под двор мои Хусовскиі, ѡдно чєрєз шпѣкги мєнє шпикгуючи, другоє наєждчаючи на имѣнє моє Хусово вночи кгвалтовным ѡбычаєм, под двор подбєгаючи, розмаитыми причины до вывабєня и до потаржки закладаючи, хотячи мя яко з дому выбыти и ѡ горло приправити, подєждчают и мнѣ в дому, и жонѣ, и сєстрє моєи, и дѣтємъ, и всєи чєлядн моєи кгвалтовныи а наглыи пострах и нєбєзпєчєнство показуючи и поповнюючи, дѣлают.

За которыми таковыми частыми наєздами и розными ѡортєлными их ꙋчинками, частокроть жона моя и сєстра з дєтками и с чєлядкою по розных а нєбєзпєчных мѣстцах в тєпєрєшниє зимныє часы в замєтахъ снєжных и в соломах з вєликим прелєкнєнємъ и страхом и нєбєзпєчєнством крытисѧ и ховати мусят.

Для чого завжды нє яко в дому спокоином шляхєтскомъ, алє власнє яко на пограничю поганскомъ ꙋставичнє з горлы своими и то з вєликим нарушєнємъ и ѡбразою здоровя своєго з дому ѡт хлѣба, ѡт соли и ѡт всєго доброго своєго ꙋтєкают, ꙋхоронюючы нє толко горла, алє и ꙋчтивости свои бѣлоголовскиє. За которыми такъ нєзносными а нєхрєстянскими ꙋчинками их, нє могучи юж далєи таковых частых страхов и наєздов, за которыми вжє для вєликого а частого прелєкнєня // и половицы здоровя своєго нє мают, а дєтки малыє, тыє ледво толко живы суть, и панъ Богъ то вѣдаєт, што ся зъ их здоровємъ станєт вытєрпєти. А навєд же для таковыхъ вєликихъ нєбєзпєчєнствъ и частых наєздов и пострахов и дома мєшкати нє смѣємъ и єст єсмо ѡт них из дому правє кгвалтомъ ѡт всєго доброго нашого выгнани и, ꙋходячи болшого своєго нєбєзпєчєнства, в домєхъ прыватєлских з горлы и здоровємъ нашимъ пєрємєшкивати мусимъ.

А дома в нєдоизрєнью господарства и в отбєжєню всєє маєтности нашоє вєликꙋю шкоду а правє ꙋпадок нємалыи подыимуємо и ганєбную нєволю и кривдꙋ тєрпимо. И рад бых, дєи, тут до суду в. м. жону и сєстрꙋ и сына своєго и тєжъ сына пана Михаила Воютинского, ꙋнука жоны своєє, ставил, алє с таковыхъ вєликих страхов за наєздами их и з вєликого пєрєзябнєня суть барзо нєспособного здоровя и Богъ то вѣдаєт, што зъ их здоровємъ будєт».

При которои жалобѣ пана Богушовѣ, пришѣдши пєрєд нас до суду, зємянин гсдрскии пан Михаило θєдорович Гулєвичъ Воютинскии жалоснѣ и ѡбтєжливѣ пєрєд нами жаловалъ на того ж Миколаа Круша и на помочников єго, иж деи:

«За таковыми кгвалтовными наєздами єго на дом пана Богушов сын мои Василеи Воютинскии, дитя малоє, которого там при бакалярy для наѣки ѳ пна Богуша мѣлъ єсми, з вєликим пєрєстрахомъ ѳтєкаючи з дому пна Богушова в часы тєпєрєшниє зимныи в замєтях снєжныхъ и в соломѣ ховаючися, яко дѣтина нєдужии малыи з великого нєѡднокротного пєрєлаканя и пєрєзяблєнья лєдво живо зостало и нє вѣдаю, што ся далеи и здоровѣмъ єго дѣяти будєт».

Чого всєго пан Богѣшъ Липинъскии (!) // и пан Воютинскии з жонами и з дѣтми своими, жалоснѣ вживаючы, просили насъ, абы таа жалоба и повєданѣ ихъ до книгъ записано было.

Што мы до книг справ нашъ (!) судовыхъ зємскихъ записати казали.

ЦДІАК України, ф. 26, оп. 1, спр. 61, арк. 337–338 зв.

№ 201

1589 р., січня 18. Луцьк. – Зізнання луцького возного Григорія Вербського перед луцьким земським урядом про введення Семена Козинського у володіння четвертою частиною маєтків Богурин і Куняткiв Луцького повіту, проданих йому подружжям Григорієм Подбийнетом і Катериною Іванівною Богуринською, та реєстр підданих цих сіл

Рокѣ Пθ [89] мсца гєнвара ИІ [18] дня

На рокохъ судовых зємских, ѡт дня Трєх Кролеи, римского свята, в року тєпєрєшнємь ѡсмъдєсят дєвятом припалых и судовнє ѡтправовати зачатых, пєрєд нами, то єстъ θєдором Чапличомъ Шпановским, судею, а Иваномъ Хринницкимъ, // подсудкомъ, врядники сѣдовыми зємскими повєтѣ Луцкого, становши ѡчєвисто в замкѣ гсдръском Луцкомъ, возныи повєту Луцкого Григореи [Вєрбъскии] // кѣ записованю до книг вызнал тыми словы, иж деи:

«Року прошълого тисєча пятсоть ѡсмъдєсят ѡсмого, мсца июня двадцат второго дня, маючи я при собє шляхту людеи добрых, то єст пна Сєбєстяна Глуховского а пна Станислава Рудницкого, за доброволным позволєнємi и поступєнємi ѡт пана Григоря Подбиинєты и малжонки єго млсти панєє Катерыны Ивановны Богуринского ѳвезал, в держанє и ѳживанє подал єсми єго мл. пану Сємену Козинскому чєтвєртую част во имєнях Богуринє и Куняткове, которѣю єму пан Григореи Подбипєть[1] и малжонка єго млст пни Катєрина Богурынского маєтность продали.

А то, деи, єсть мєновитє: двор з бѣдованємь, с пашнею засєяном[2] ѡзимою и яриною, поля, гаи, дѣбровы, сєножати, в ставєх, млинєх и што ѡдно колвєкъ в том имєню Богуринє и Куняткове єст, всєго на всє чєтвєртую част и люди сєла Богуринского: Томило Баисак дворище, Трохим Шипуля полдворища, Радко Полишанин полдворища, Васко Стеи полдворища, Кунеи Дрончич чєтвєртина

[1] Так в оригіналі.

[2] Так в оригіналі. Має бути «засєяною».

дворища, Мартин Шамына полдворища, Ѡгапка вдова дворищє, Ѡкгота вдова, Хмара Костюкович полдворища, Кондрать Баисєикович, Андрєи Литвин, Мишко Полишко.

А в селє Кунятковє: Лука з братєю дворищє, Гаврилик з сыном дворищє, Ѡлєкса з братом Лєвонцєвичи дворищє, Ѡпанас Ѡлєксѣєвич дворищє, Лукаш Полишко полдворища. Тую, дєи, вышєи мєнованую чєтвєртую част, што ѡдно колвєкъ до нєи належит, в моц, в держанє и ѳживанє єго мл. пну Козинскомѳ ѳво имєнях Богуринє и Кунятковє подал єсми».

А так мы тоє ѡчєвистоє сознанє возного до книг справ судовых зємскихъ луцких записати казали.

ЦДІАК України, ф. 26, оп. 1, спр. 61, арк. 439 зв.–440.

№ 202

1590 р., січня 20. Луцьк. – Скарга Адама Новоселицького до луцького ґродського уряду на Станіслава Держановського, жовніра роти варшавського каштеляна Яна Ренчайського, який зі слугами розграбував Шельвівський маєток у Гуляльниках, з переліком та оцінкою вартості загрябованого майна, та визнання луцького возного Матиса Славоґурського про огляд заподіяної шкоди

Рокѳ АФЧ [1590] мсца гєнвара К [20] дня

Пришєдши до замъкѳ гсдрского Луцкого пєрєд мєнє, Щасног[о] Кгалєзского, подстаростєго луцкого ѡт єго милости вєльможного пана Алєксандра Сємашъка, кашталяна браславског[о], // сѳрокгатора єго королєвскоє милости староства луцкого, ѳрожоныи панъ Адамъ Новосєлєцкии ѡбтєжливє с плачємъ жаловалъ и ѡповєдалъ тымъ ѡбычаємъ, иж дєи:

«Року тєпєпєрєшнєго[1] тисєча пятьсотъ дєвєтъдєсятого, мсца гєнвара зъ дня ѡсмогонадцать на дєнь дєвятыинадцать, с чєтвєръга на пятницѳ, ночнымъ ѡбычаєм, яко доброму шлахтичови чинити нє пристоило, в нєбытности моєи в дому моємъ во имєнью Шєльвовцѳ при Гуляльникохъ, нєякии пан Станиславъ Дєръжановскии, жолнєръ жолънєръ[2] з роты єго милости пана Ѣна Рєнчаиского, кашталяна варшавского, ротмистра єго королєвскоє милости, нє маючи до мєнє жадноє причины, алє и ѡвшємъ ѡбликговавшисє пєвными ѡбликгацыями кождомѳ, хто бы тоє имєньє дєръжалъ, покои заховати и трудности в дєръжаньи жаднои нє задавати, наславши моцно кгвалтомъ нємало слугъ и приятєлєи своих, которимъ ѡнъ самъ имєна и прозвиска лєпии вєдаєть и ихъ знаєть, и к тому подданых з розных сєлъ, в которыхъ ѡнъ приставъство маєть, такъ тєжъ и по дорогах пєрєимѳючи, подводы брали, тых всих подвод ѡ полтораста воз зобравши на тоє помєнєноє имєньє моє Шєльвовєц при Гуляльникохъ. Тамъ жє тыє слѳги и приятели єго, которих было чоловєка на конєх пятдєсятъ, ѡступивши ѡколо двор мои, сподиваючисѧ, жє-м мялъ сам в томъ домѳ моємъ быти, стєрєгучи, нибы-х самъ мєл на дворъ до них выити, хотєчи мєнє ѡ горъло приправити, ѳломившисѧ в дворъ мои, напєрвєи до сєнєи, до свєтъчицъ[3]

[1] Так в оригіналі. Має бути «тєпєрєшнєго».

[2] Повтор в оригіналі.

[3] Так в оригіналі. Має бути «свєтълицъ».

двєри повысєкавши и повыломовавши, а потомъ добывшисѧ в дом, до коморъ и до спижарєнъ двєри повыбивавши, всю маєтъность мою, золото и срєбро, и вєс спратъ домовыи, нє зоставивши ничого, побрали, выливпили и вынищили.

А то єстъ напєрвєи, што мнє взѧто и вылуплєно:

У коморє на кганку, ѡтъбивши двєри и ланцухъ розламавши, взєли скринку, которвю, вынєсши на кганок, розлупивши, взєли з нєє брамъку пєрловвю с понталѧми, которая коштовала золотых полских шєстдєсят; поѧс срєбрєныи позлотистыи, которыи коштовалъ двадцат золотыхъ полских; // лыжокъ срєбрных дванадцать, которыє мєнє коштовали золотыхъ полскихъ пѧтъдєсѧтъ; шапка ѡксамитнаѧ бєлоголовскаѧ, кунами подъшитаѧ, з бобромъ, которая коштовала золотых полских сємъ; пєрстєнковъ два золотыхъ, коториє коштовали золотых чєрвоныхъ чотыри.

У тои жє коморє взѧли шаблю, которая коштовала два талѧры; сагаидакъ з лвкомъ, з стрєлами, котории коштовалъ золотыхъ дєсєть полъскихъ; котєлъ броварныи, коштовалъ золотых полских тринадцат; котєлъ горєлъчаныи, которыи коштовалъ золотых полских шєсть; пила жєлизнаѧ, которая коштовала золотых полских два.

В тои жє коморє взѧли прадива илнєного полтори тисєчи повєсомъ, которое мєнє коштовало золотых полских пѧт; коноплєного сємєнѧ полтори мацы, ильнѧного сємєни маив; ланцвхъ жєлєзныи, которыи былъ вєдлє двєрєи прибить, тотъ коштовалъ два золотых полских; скоблювв два вырвбали, тыє коштовали три гроши литовскихъ.

В другои коморє взєли шуръ чєрвоныи новыи, взды и шлєи, которыи мєнє коштовал (!) золотых полских пєтънадцат; жєлизъ плвговых двоє, которыє коштовали полтора золотого полских; сокиръ двє, коториє мєнє коштовали грошєи дванадцат литовских; косъ двє, коториє коштовали грошєи ѡсмнадцать; сєрповъ три, которыє коштовали грошєи шєсть полских; скуръ двє воловых, которыє коштовали три золотых полскихъ.

У свєтлицы вєликои, ѡболонв вынѧвши, шкло, выбивши, покинвли, а ѡлово на куски тамъ жє полили, коториє коштовали золотых полских три. У коморє з дрвгоє свєтълицы ѡкно шклѧноє выбили и ѡлово собє побрали, которая коштовала золотых полских полътора. В тои жє коморє замокъ нвтраныи, ѡтлупивши, из собою взѧли, которыи коштовалъ полтора золотого полского.

Увв оборє быдла двоє, коровв гнєдвю а вола полового, с полъгаковъ прострєлили, которыє заразъ поздыхали. Гусєи з собою живых побрали двадцатєро и троє, качокъ двадцатєро и троє, пав сємеро // з собою взѧли, каплуновъ тридцат сємъ, квров и квриць шєстдєсѧтъ двє, жита, в стыртах складєного, которое стоѧло в запустє, копъ сто сємдєсѧтъ и полтрєти копы. Там жє в запустє взѧли сєна возовъ тринадцать, жита сѣхого в пєкарни взѧли двє мацы, муки иръжаноє взѧли тамъ жє в пєкарни двє мацы.

И то, дєи, всє, побравши и вылвпивши, и на тыє подводы, которыє з собою были, припровадили ѡную маєтность мою всю, вышєи мєнєную, и вшєлѧкии спратъ домовыи, наклавши, из собою повєзли и попровадили».

И на ѡглєданьє того кгвалътовного вылвпєньа и сплюндрованьа и починєньа шкод в домв єго, во имєнью Шєлвовцв при Гулѧлникохъ сталого, просилъ мєнє панъ Новосєлєцкии ѡ придане возного.

Ꙗ ємꙋ придалъ возного повѣту Луцкого Матыса Славокгурского, которы*и*, на то*и* потрѣбє єго бывши и пришѣдши пер*ѣд* мєнє, ѡчєвисто ку записанью до книгъ сꙋрокгаторских сознался тыми словы, ижъ дє*и*:

«Днꙗ сєгоднєшнєго, мсца гєнвара двадцатого днꙗ року тєпєрєшнєго дєвѣтдєсꙗтого, за приданьємъ вшє*и* милости врадовымъ былъ єсми на справє и потрѣбє ꙋрожоного пана Адама Новосєлєцкого[*о*] во *и*мєнью єго Шєльвовцꙋ при Гулꙗникох. А маючи ꙗ при собє двох шлꙗхтичовъ, пна Миколая Заєца а пана Андрєя Стоꙗрского, та*м* жє, за ѡбвожєнєм и ѡказаньєм служєбника пана Новосєлєцкого Миколая Щєнютинского, видѣлъ єсми, напєрвє*и*: ꙋ коморє на кганку двєри выбитыє, чєканами побито и дєрєвомъ вєликимъ бєръвєньємъ, и видѣлъ єсми бєрвєно на кганкꙋ лєжачоє, ꙋшакъ вєръхни*и* выпав и двєры выбиты, а в коморє ничого нє застал єсми, скоблювъ два в двєрєх и в ꙋшаку видѣлъ єсми выбито и побрано, а ꙋ свєтълицах трох видѣлъ єсми двєры до сєнє*и* и до свєтълицъ повыбиваны, ѡкна и ѡболоны шклꙗныє потовъчєны, а в свє*т*лицах жита в снопах наслано, знать жє кони стоꙗли, такъ тєжъ по дворꙋ // всюды жита в снопах наслано, ꙗкобы ꙗкоє во*и*ско стоꙗло.

А потомъ за ѡказованьємъ того жъ служєбъника пана Новосєлєцкого видѣлъ єсми ꙋв оборє быдла двоє, корову гнѣдꙋю а вола полового, с полъгаковъ пострѣлꙗно и побито. За*с* ми ѡказовалъ то*т* жє служебни*к* в запустє пер*ѣд* двором пана Новосєлєцкого за ставкомъ мєстъца, знать, гдє жито в стыртах стоꙗло. И повѣдилъ тотъ слꙋжєбникъ, жє дє*и*:

«В тых двох стыртах жита было сто сємъдєсꙗтъ и полътрєти копы. То, дє*и*, всє сталосꙗ пну моєму за кгвалътовнымъ насланьємъ пана Станислава Дєръжановского, жол*н*єра з роты єго милости пана варшавского, з нємало слугъ и прия*т*єлє*и* своих, которымъ ѡнъ имєна и прозвиска лєпє*и* вєдаєть, к тому по*д*даных з розных сєлъ, в которых ѡни приставства мають, и, пр*ѣи*мꙋючи по дорогах, в подводы собє брали, которых по*д*даныхъ з возы было ѡ полтораста воз».

То всє тотъ служєбникъ пана Новосєлєцкого мною, возны*м*, и шлꙗхтою, при мнє бꙋдꙋчою, имєнєм пна своєг[*о*] ѡсвѣтчилъ.

И просилъ за то панъ Новосєлєцки*и*, абы то было записано.

А такъ ꙗ тоє ѡповѣданьє єго и возного ѡчєвистоє сознаньє до книгъ кгро*д*скихъ сꙋрокгаторских записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 38, арк. 38–40.

№ 203

1590 р., січня 24. Володимир. — Скарга Войни Порядничa Защитовського, служебника князя Григорія Санґушка Кошерського, на підданого володимирського земського писаря Федора Солтана Яска Силку, який за намовою Михайла Яновича Загоровського погрожує розправитися з членами його родини, та про збройний напад на брата Романа

Ѡповѣдан*ѣ* пна Порꙗдничово на Ꙗска Силькꙋ

Року АФЧ [1590] мсца гєнварꙗ КД [24] днꙗ

Прысылалъ на врꙗд кгро*д*ски*и* володимєръски*и* до мєнє, Сєбєстьяна Глєбовича, бꙋдꙋчого на мєст*ц*у пна Романа Вилго*р*ского, по*д*старостєго володимєрского,

служєбникъ єго млсти вєлможного пна Григорꙗ Санкгушка кнꙗжати Кошєрског[о] єго Воина Порꙗдничъ Засчитовскиι, ѡповєдаючи и жалуючи тыми словы, иж дєи:

«Сынъ подданоє пна ѳєдора Солтона, писара зємъского володимєрского, в дому єго ѳ Володимєри мєшкаючоє, Ганицы ꙗАско, которыи сꙗ прозываєть Силкою, ѡт часу нємалого, єщє з лѣта чєрєзъ всю ѡсєнь и зиму, во имєнью Засчитовє ѳ подданого засчитовского Лукъяна бєз службы пєрємєшкивалъ, и ѳ нас в дворку на каждыи дєнь, покрываючи ѡблуднє злыи ѳмыслъ и прєдсꙗвзꙗтє своє, бывалъ. То єсть, взꙗвши порозумєнє с паномъ Михаиломъ ꙗАновичємъ Загоровскимъ и малъжонкою єго пни ꙗАкгнєжкою Лєвицкого и намовившисꙗ з ними всє, што сꙗ колвєкъ ѳ нас дєꙗало, шпикгуючи, ѡнымъ знат давал, и ѡ то ꙗкобы ѡтца моєго або которого з нас ѡ горло зрадливє приправити могъ, с пилностью сꙗ в нєвєдомости ншои старал, до чого, дєи, за милосєрдьємъ Божимъ прии[ти] // нє мог.

Аж, дєи, днꙗ вчорашнєго, волторок, мсц[а] гєнвара двадцат трєтєго, подпивши собє в подданого засчитовского Лазки Шєвъца, того злого зрадливог[о] ѳмыслу своєго в собє затаити нє могъ и тыми словы повєдил, иж дєи: «ꙗА тых Порꙗдничов по ѡдному ловити бѳдѳ».

Ѡ чом, дєи, кгды днꙗ сєгоднишнєго, в сєрєдѳ, ѡт господара мєнованого Лазка вєдомость взꙗл, ѡного-м Силки[1] пытал и тож єсмы жадєн з насъ такъ пнѳ Загоровскомѳ, малжонцє єго, ꙗко тєж и ємѳ самомѳ ничог[о] нє винни єму ѡказовал. Ѡн, дєи, Силка похлєбными лагодными словы зрадливыми и хитрыми ѳсты своими с того ми сꙗ вымєралъ, на пъянство своє вскладал, повєдаючи, ижє-м того в помышлєнью своємъ нє мєл, толко, дєи, пан Загоровскии мєнє просил и нагородити добрє ѡбєцал, жєбы-м былъ Сака Дєгтꙗ забил, алє ꙗ сє, дєи, того нє подыимовал. Которым то хитрым и зрадливым словам єго ꙗ-мъ ѳвєрил.

А кгды, дєи, днꙗ сєгоднишнєго ж, звышъписаного, в нєбытности ѡтца моєго на ѡн час в дому брат мои рожоныи Роман Порꙗднич Засчитовскии, ѡтправивши подводы на Полєсье, самъ за ними был поехал. То пак, дєи, мєнованыи Силка, вєдаючи ѡ том єханю єго, и маючи вжє конꙗ поготовю ѡсєдланого, и скоро ѡдно мєнованыи брат моиз сєла Засчитова выєжчал[2], ѡн к нєму на кони приєхал, а з ним под [по]крывкою приꙗзни хитрє, ѡблудънє и зрадливє мовєчи, аж до сєла Загорова єхал. // А скоро приєхавши к сєлѳ, и зєжчаючи на гребліо з ставѳ[3] против млына Загоровског[о], приближавшисꙗ к санкам, на которых тот брат мои єхал, єго ж шаблю, в санках ѳткнєнѳю, порвавши ѡного тою ж шаблєю єго с пошвами збил, словы досыт шкарадными на ѡтца нашог[о] и на насъ всихъ, ѡтповєди чинєчи, соромотил. Пєрєд которым Силкою[4] тот брат мои лєдва назад на санках до Засчитова ѳтєкъ, а тот, дєи, Силка до двора пна Михаила Загоровского до Загорова поєхал».

И просил пан Воина Порꙗднич Засчитовскии, абы то было записано.

ꙗА тоє ѡповєдане єго записати казал.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 23, арк. 96 зв.–97 зв.

[1] Другу літеру «и» правлено.

[2] Так в оригіналі. Має бути «выєзджал».

[3] На літері «ѳ» чорнильна пляма.

[4] Літеру «и» правлено.

№ 204

1590 р., березня 22. Луцьк. – Визнання луцького возного Марка Збранного перед луцьким ґродським урядом про пограбування Кіндратом Хорошком збіжжя у млині Богдана і Івана Княгининських

Сознанье возного Марка Збранъного в справє пана Богдана и пна Ивна (!) Кнєгининских с пном Кондратом Хорошком

Року АФЧ [1590] мсца марца двадцат второго дня

Пєрєдо мною, Алєксандром Вороничомъ Боротинсъкимъ, бѣдѣчим на сєс час на мєстцѣ єго млсти вельможного пана Алєксандра Сємашка, кашталяна браславского, сѣрокгатора єго королєвскоє млсти староства луцкого, постановившиса ѡчєвисто в замку єго королєвскоє млсти Луцком, возныи повѣту Луцкого пан Марко Збранъныи до книгъ кгродскихъ луцких ку записованью сознал тыми словы, иж дєи:

«Року тєпєрєшнєго дєвєтдєсятого, мсца марца ѡсмогонадцат дня за приданьємъ врядовым, маючи при собє двох шляхтичов, пана Станислава и пана Яна Монишковских, был єсми на справє пана Богдана и пана Ивана Кнєгининскихъ во млынѣ кнєгининскомъ, тамъ жє за ѡказаньємъ их видил єсми ѣ скрини вєликои, в которѣю розмѣр сыплют, дощка ѡдна вдолжъ рощѣпєна для выимованыа пробоя.

Якож мєлник млына их кнєгининскии Васко повѣдилъ, ижъ дєи:

«Дня ѡногдашнєго в понєдѣлокъ, то єстъ мсца марца ж дванадцатого дня, в сєм жє року дєвєтдєсятом пан Кондрат Хорошковичъ, пришєдши до млына, напєрвєи долбнєю почал скриню бити и пробоя добывати, а потом, замки в скрини поѡтбивавши и зємли положивши, замки побивши, ѣ водѣ вкинѣлъ. А розмѣръ скрыни кгвалтом побрал, то єст жита, дєи, мацъ три // и мєрокъ три, пшєницы мѣрокъ три, ѡвса мѣрокъ три».

А такъ я тоє возного ѡчєвистоє сознанье до книгъ кгродских сѣрокгаторскихъ записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 38, арк. 160 зв.–161.

№ 205

1590 р., квітня 1. Володимир. – Зізнання володимирського возного Ісакія Долматського перед володимирським ґродським урядом про заяву сина Михайла Семеновича Івана щодо обставин повернення володимирськими радцями – Михайлом Семеновичем і Тимофієм Пахировичем – боргу небіжчику Матіяшу Шамотулі

Справа Задєрєикова и Глобина, жє долъгъ Шамотулє заплатили

Року Ч [90] мсца априля І [10] дня

Пєрєдо мною, ѳилономъ Котєлницким, будѣчим на мєстцѣ пна Романа Вєлгорского, подстаростєго володимєрского, ставши ѡчєвисто, возныи повєту Володимєръского Исакии Долмацъкии ку записованю до книгъ сознал тыми словы, ижъ:

«Року прошлого тисєча пятсотъ ѡсмъдєсятъ дєвятого, мця ноябра второгонадцатъ дня, маючи я при собє шляхту, пна Кгрєкгора Ѡстровского а пна Павла Ѡсинского, был єсми на справє и потрєбє славєтных Михаила Сємєновича а Тимоѳєя Пахировича, рядєц володимєрских, в клѧшторє костєла свєтои Троицы

при погрєбє нєбожъчика пна Матиꙗша Шамотулы. В то*т* часъ при томъ [п]огрєбє, ꙗко нєбожчика Шамо*т*ꙋ южъ до гроба мєли ѕдѣщати, припоминалсꙗ, ѡповєдал пєрєдо мною, вознымъ, и шлꙗхтою, звышъпомєнєнною, Иванъ, сынъ Михаила Семєновича, имєнєм ѡтцꙗ своєго и Тимоѳєꙗ, рꙗдєц володимєръскихъ, же были винни на запис свои сполєчнє, на имен[а]х написаны, нєбожчику пну Матиꙗшу Шамотули чотырънадцатъ копъ грошєи личбы литовъское, же ємꙋ // на тотъ листъ тотъ долгъ заплатили копъ тринадцатъ литовъскихъ, а копу чєтвєрътуюнадъцатъ при собє задєръжали длꙗ тои причины, жє на тотъ час при нєбожчику того ихъ запису нє было. И такъ ними былъ постановилъ тотъ записъ ихъ, выискавши, им ѡтдати, а копу грошєи чєтвєртуюнадъцатъ в них възꙗвши, имъ тот записныи ихъ листъ вєрнути.

Што и потомъ колкокротъ просили и въпоминалисꙗ в нєго, нєбожчика, того листѣ своєго. Ѡнъ имъ ѡбецал, што ѡни мєнꙗт, же того видоми людє добрыє. А в том часє нєбожчик зароралъ[1] и в тои ѳоробє ѕмєръ.

А ѡтєц мои, дєи, и Тимоѳєи Пахировичъ нє были свѣдоми ѡ ѳороби єго и, нє надѣваючисꙗ так прудкого ѕмєртыꙗ єго, в нєго живого листу своєго записного нє выискали.

И при нємъ, дєи, зосталъ и к тому припоминалсꙗ пєрєдо мною, дєи, возным и шлꙗхтою, звышъпомєнєнною, тотъ рєчоныи Иванъ, сын Михаила Семєновича, и мамрамъ. Которыи мамрамъ дал имъ на сєбє Михаило Григорєвич Прєпирка, мєщанин никгды былыи володимєрскии, на чотырнадъцатъ копъ грошєи личбы литовское. А ѡн, нєбожчик, мил им на том мамрамє лист записныи справити нарєчоного Михаила Пєрєпєлицѣ и жонѣ єг[о] Галшкѣ на долгъ, ꙗко им зостал винны, тои тот мамрам при нєм, нєбожчику, зостал.

И повєдал перед нами, возным и шлꙗхтою, Иван Михаилович, ѡтєц мои, нє ленил бы сꙗ в тои справє и сам до нєг[о], нєбожчика, ꙗко был єсчє жив, так и тєпер на погреб нєбожчиковскии прибыт, єдно єст такжє барзо хвор и нє вим, єсли будєт жив.

Што всє тоє мовєнє своє мною, возным, и шлꙗхтою, звышъпомєнєною, свєтчил».

А так ꙗ тоє ѡчєвистоє сознанє возного до книгъ кгродскихъ володимєрскихъ записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 23, арк. 196–196 зв.

№ 206

1590 р., липня 2. Володимир. — Реєстр речей, узятих з комори ковельського війта Григорія Федоровича на потреби князя Андрія Курбського

Рєєстръ бранꙗ рєчєи с коморы ѕ Григорꙗ ѳєдоровича ѡт кнꙗзꙗ Андрєꙗ Кѕрпского[2]

Року тисꙗча пꙗтсот дєвєтъдесꙗтого мсца июлꙗ второго днꙗ

Пришєдши на врꙗдь кгрѳдскии володимєрскии до мєнє, Ꙗкима Стрывꙗжьского, будѕчого на мєстцѣ пана Романа Вєлгорского, подьстаростєго

[1] Так в оригіналі. Має бути «заѳоралъ».

[2] Першу літеру «К» правлено.

володимєрьского[1], воитъ ковєлскии Григории θедорович покладалъ пєрєдо мною рєєстръ нєбожчика єго милости кнзя Андрєя Кѣрпъского ис подписом рѣки єго милости пана Кирила Зѣбьцовского, городничого луцкого, на долги, которыє в нєго с коморы брано.

Которыи рєєстръ помєнєныи воитъ пєрєдо мною на врядє покладал, и просиль, абы до книгь ѣписань былъ.

Которого ѧ, принємше // и єго перед[2] собою вычитатъ давши, слово в слово до книг кгродскихъ володимєрских записати казалъ[3]. И так сє в собє маєть:

«На кнзя єго млсти потрєбѣ с крамѣ брано.

Рокѣ сємдєсѧть дєвѧтого[4]: θедко кравєць взѧлъ шолку чирьвоного лотъ ѡдинь до манастыра на прєстолъ, грошєи шєстъ; волохом стали до Хотєшова на сокиры за гршєи три; панєрѣ[5] до Милѧнович взѧто либръ три, гршєи шєсть; до Гоишина стали на ѡскарды Богдан Панскии взѧл грошєи чотыри; на пѣщєнє маслѧноє папєрѣ до Милѧнович либръ три за грошєи шєсть; ключникъ Жданъ взѧлъ стали до Гоишина за грошєи три; Брѣмъ взѧлъ папєрѣ до пєрєводу либрь двє, грошєи чотыри; Кузма Ѡблапскии взѧлъ стали до млына ѡблапского на вєрєтєна, на коробкѣ под вєрєтєна и на ѡскарды грошєи пѧть; Хведко кравєцъ взѧлъ шолкѣ блакитьного за грошєи три и далъ Богданѣ цехмистрови; Бартломєи взяль папирѣ либрѣ ѡднѣ, ѧкь єго милостъ кнѧз єхаль до Лѣцка, за грошєи два; θедко кравец взѧлъ полотна чорного[6] поллокця до риз, грошєи полтора; Сила попъ взѧлъ папєрѣ до пєрєводѣ либрѣ ѡдну[7], грошєи два, ѡрешковъ и копирвасу за гршъ ѡдинъ; пань[8] Зѣбъцовскии взѧлъ стали до Нѣна[9] за грошии два; θедко кравєцъ повторє взѧлъ шолкѣ блакитьного за три гроши до подбиѧньѧ жѣпана кнзя єго милости, тоть жє θедько взѧлъ шолкѣ бурнатного // два лоты на жѣпанъ кнзя єго милости китаичаныи и полотна чорьного полълокця, грошєи полчєтвєрьтанадцать; Гѣрько платнєръ взѧвъ стали на желєзца за грошєи два; Миско столяръ взѧлъ клею до дрєвець за три гроши; кнжнє взѧто полотна локотъ ѡдин за[10] три гроши, под кшталть, под торбѣ взѧто бакгазєи локотъ два, грошєи шєсть; на поправованъє риз кравцомъ взѧто шолкѣ за грошєи чотыри; панъ Зѣбъцовскии Ѹшалкови хлопцѣ взѧлъ шапкѣ макарькѣ за грошии шєстъ; панъ єго милость чєрєзъ Ивана, слѣгѣ своєго, хълопцомъ кнзя єго млсти взѧл макгєрокъ двє за грошєи чотырнадцатъ[11]; θедко кравец взѧлъ бакгазии на колнир поллокця, гршєи три, костокъ до шабалташа шєстъ, грошєи полтора[12], ѡн жє гапликов[13] взѧлъ тѣзьнєи пѧть, гри ѡденъ; θедъко

[1] На літері «є» чорнильна пляма.
[2] Першу літеру «є» правлено.
[3] На літері «ъ» чорнильна пляма.
[4] Першу літеру «о» виправлено з літери «ь».
[5] Так в оригіналі. Має бути «папєрѣ».
[6] На літері «р» чорнильна пляма.
[7] Літери «ѡд» правлено.
[8] На літері «ь» чорнильна пляма.
[9] Так в оригіналі. Має бути «Нѣино».
[10] Літеру «з» правлено.
[11] Літеру «ы» правлено.
[12] На літері «т» чорнильна пляма.
[13] Літеру «в» правлено.

78. План церкви Святої Трійці із зазначенням місця, де під церковною підлогою було знайдено склеп з труною князя А. М. Курбського. Малюнок зроблений під час експедиції у 1840-х рр.

79. Князь Андрій Михайлович Курбський

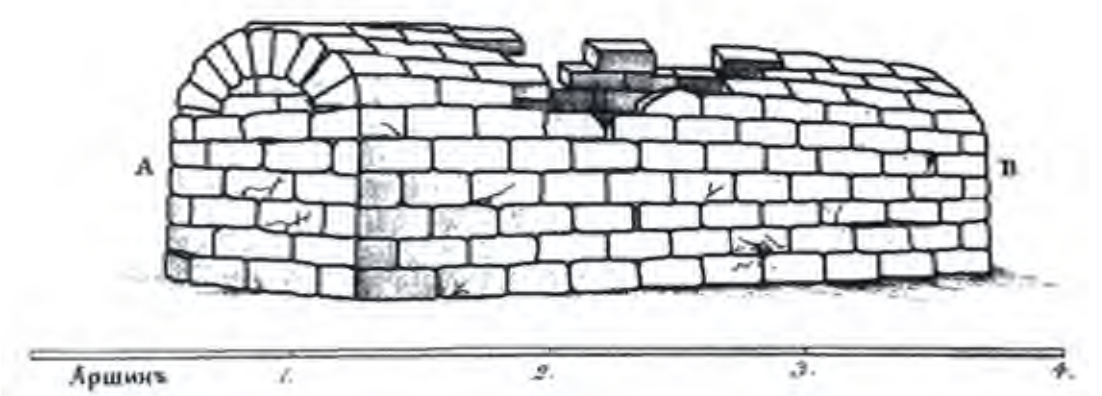

80. Склеп, виявлений під підлогою церкви Святої Трійці, в якому знаходилась труна з рештками тіла, на думку члена Київської Тимчасової комісії для розгляду давніх актів Миколи Дмитровича Іванишева, належних князю А. М. Курбському. В подібних склепах на Волині ховали знатних осіб. На деяких зверху церковної підлоги встановлювали надгробний камінь з написом. Малюнок зроблений під час експедиції у 1840-х рр.

81. Церква Святої Трійці біля села Вербка Володимирського повіту де, на думку Іванишева, був похований князь А. М. Курбський. Малюнок зроблений під час експедиції у 1840-х рр.

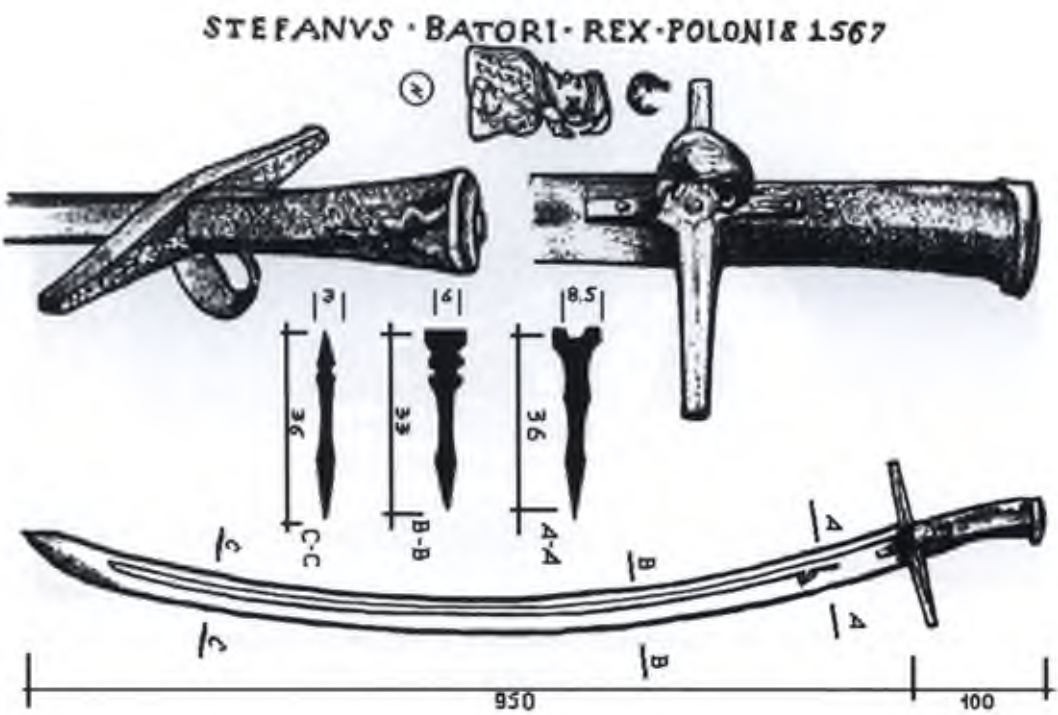

82. Баторівка. Угорсько-польський тип шаблі,
введений у користування в Речі Посполитій королем Стефаном Баторієм

83. Гаківниці дубеńської роботи. Метал, лиття. XVI ст.

84. Синагога в м. Любомль. Вигляд з північно-західного боку. Фотографія С. Раковського, 1917 р.

85. Інтер'єр синагоги в м. Любомль. Фотографія Г. Поддебського, 1925

взѧлъ по*д* слъмы*н*кѫ (!) бакгазы*и* полло́ктѧ, грошє*и* три; а мєльникъ взѧлъ стали за грошъ ѡдинъ и далъ Кар*п*овичѫ до ѡскар*д*овъ къ Го*и*шинѫ[1].

Маѧ два*д*цатъ пѧтого: Ꙗ*н*ко взѧлъ сѣры полѡѫнъта, грошє*и* два, горє*ш*ковъ польѡѫньта, грошє*и* чотири, золото ростирати.

Июнѧ пєръвогона*д*чатъ (!) днѧ: Стаско взѧвъ галѫнѫ за три гроши; за росказа*н*є*м* Сѫльмєва пѫшкарь[2] взѧлъ сє*р*ки ѡѫнтъ ѡдинъ, грошѝ чотири, Гѫрько взѧлъ стали на желєзца за *д*ва гроши и шапъкѫ подъ панцыръ, на ѡстроги далємъ желєза шинъ три за грошѝ[3] // шєсть пинєзє*и* шєстъ; Богданѫ дѧкѫ далємъ желєза на возъ и на шрѫбы шинъ ѡдьну, за писанъємъ Ѡлєшковымъ кназѧ єго милости мыла брѫсъ, грошє*и* два.

Июнѧ двадьцѧтого[4] днѧ: пани єє милость, ꙗко єхала с тєпълицъ, на кнѧжѫю потрєбѫ шолькѫ зєлєного и чирьвоного лоты два, прєзь полътора гроша, грошє*и* польѡдинънадьцата до манастыра капьстизьмѫ[5]; ѳєдъко Ши*и*чинь шолькѫ чирьвоного грошє*и* польтрєтѧ; шаповалъ кнзѧ єго милости на ѡпонъчи взѧлъ мыла тры брѫсы, грошѝ три; рѫдьникови за росказанъємь[6] пана Зѫбьцовьского далємь золоты*и* польски*и*; Карьповичѫ до Го*и*шина на ѡскарьды ѡбьбивать камєнь новы*и* взѧль стали за грошѝ литовскихъ дванадьцать; Митко Борисовичь взѧль шолкѫ[7] чорьного лоть за грошє*и* шєсть; на рѧдь кнзѧ є*г*[*о*] милости, которы*и* рѧдь робиль Вавила золотарь; пани єє милость взѧла на потрєбѫ кнзѧ єго милости шолъкѫ за грошѝ три польлота; костокь до барьвы кнзѧ єго милости тѫзьни*и* два за грошѝ сємь; ꙗкь на во*и*нѫ єхаль кназь єго милость Брѫмь єхаль до Ѡстрога, папєрѫ двє либры, грошє*и* чотири; кнєгини єє милости либрѫ папєрѫ пань єго милость послалъ, ꙗкь єхала до Литвы противь кнзѧ єго милости грошѝ два; стали до Гѫ*и*шина на рѫдѫ, грошѝ дванадьцѣть литов*с*ких панъ казаль дати; ѳєдъко кравєць на саѧнъ кнжнє шолъкѫ за грошь и гапликѫ тѫзьни*и* три, грошє*и* дєвєть; рѫдьникови на мєхи сало кѫпилъ, грошѝ тридьцатъ, на шѫрь желѣза // шинь двє, грошє*и* пѧть; кнгни є*и* милости ꙗкь єхала до Литвы противь кнзѧ єго милости мощєноє карипєнѧ на камєнь новы*и*, на ровѣ ковєльскомъ стали грошє*и* дєвєть литовскихь.

Марьца пєрьвого днѧ: Во*и*шєвски*и* до пєрєводѫ ѡднѫ либрѫ папєрѫ, грошѝ два; на ѳалшѫрѫ кнзѧ єго милости шолькѫ бѫрьнатного полтора лѫта, грошє*и* дєвєть; пань єго милость казаль дати стали на молотьки золотарьскиє Вавили, грошѝ три.

Марьца дєсѧтого днѧ: пань єго милость каза*л* дати Кѫзьми Ѡблапскомѫ до млына ѡблапского стал*и*, гршє*и* сто, и за*м*ки два, грошѝ чотири; пань Ꙗнькови казаль дати до ѳар*б*ованьꙗ бобровь копириваѕ, грошѝ чотири.

За вєдомо*сть*ю моєю тыє ричи ѫ Грица брано за росказа*н*ємь єго милости[8] кнзѧ на *в*ласныє потрєбы єго милости кнѧжиє.

---

[1] Слово правлено.
[2] Літеру «ш» правлено.
[3] Літеру «г» виправлено з літери «л».
[4] Першу літеру «о» виправлено з літери «ъ».
[5] Так в оригіналі. Має бути «капьстизьнѫ».
[6] Другу літеру «а» правлено.
[7] Літеру «л» виправлено з літери «в».
[8] На першій літері «и» чорнильна пляма.

Кириль Зѳбьцовски*и*, рѳка власнаꙗ. А длꙗ того нє заплачєно, жє пинєзє*и* нє было при мьнє. Рѳка власнаꙗ».

А такь ꙗ тоть вышє*и*мєнованы*и* рєєстръ за прожьбою[1] во*и*та ковєльского Григорьꙗ ѳєдоровица до книгь кгродьскихъ записати казаль.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 23, арк. 377 зв.–379 зв. Опубл.: Жизнь князя Андрея Михайловича Курбскаго в Литве и на Волыни. – К., 1849. – Т. 1. – С. 310–314.

№ 207

1590 р., липня 5. Володимир. — Зізнання володимирського возного Ісакія Долматського перед володимирським ґродським урядом, що на прохання Войни Порядничa Защитовського він опитав володимирських міщан щодо соціального статусу Бартоша Силки, батька Яска та Олізара Силків

Сознанъє возного в справє пна Воины Пор*ѧ*днича зъ Ꙗ*с*ко*м* и Ѡлизаромъ Силками

Рокѳ АФЧ [1590] мца июлꙗ пꙗтого днꙗ

На вр*ѧ*дє кгродскомъ в замкѳ его королєвскоє милости Володимєръскомъ пєрєдо мною, Роман*о*м Вєлигоръскимъ, по*д*старостимъ володимєръскимъ, ставши ѡчєви*с*то возны*и* повєтѳ Володимє*р*ского панъ[2] Исаки*и* Долъматски*и* кѳ записанъю до книгъ кгро*д*ских володимє*р*ских созналъ тыми словы, ижъ:

«Рокѳ тєпєрєшнєго тисєча пꙗт*с*от дєвєтъдєсꙗтого, мсца июлꙗ чєтвєртого днꙗ, маючи ꙗ при соби шлꙗхтѳ людє*и* добрыхъ пана Юзєфꙋ Носовицкого а Василꙗ Талалаєвича, бѳдѳчи мнє посланы*м* ѡ*т* пана Во*и*ны Пор*ѧ*днича Засчитовского, то єстъ мєновитє на пытанъє мєщанъ тѳтошни*х* володимє*р*скихъ, єсли бы бы*ли* того свєдоми, єсли бы Силчинъ и Ѡлизарцовъ ба*т*ко былъ шлꙗхътичомъ[3], называємы*и* имєнємъ Бартошъ. Тогды напє*р*вє*и* ходилъ єсми до Григорьꙗ Кравца, называємого Нѳжъки[4], чоловєка сєдиво*г*[*о*] и статєчного, по*д*даного єго милости в Бозє вєлєбного ѡ*т*ца Мєлєнтиꙗ Хрыбтовича, єпископа володимє*р*ского и бєрєстє*и*ского. Которы*и* Нѳжка пєрєдо мною, вознымъ, и шлꙗхтою повєдилъ, и*ж*:

«Батько Силъчинъ и Ѡлизарцовъ нє бы*л* шлꙗхтичомъ, алє простымъ чоловєкомъ, и нє шлꙗхєцъкими сє ѳчинками паралъ и за грошъ чєрє*з* дєнь робъливалъ, хтоємѳ заплатилъ, и хлєбомъ мати и*х* часомъ пєрєпєка*ла* // и на мєстє продавала, и в пана Солтана, писара зємъского володимє*р*ского, подворникомъ тѳтъ ѳ Володимєри былъ».

Што ꙗ, слышачи, та*к* сознаваю, а нє иначє*и*.

А потомъ того жъ днꙗ ходилъ єсми до по*д*даного єго милости ксєндза Бє*р*ната Матєєвского, бискѳпа лѳцкого и бєрєстєиского, тѳтъ ѳ Володимєри мєшкаючого, до Микиты Дорона, пытаючи єго, єсли бы Силчинъ и Ѡлиза*р*цовъ батко шлꙗхтичомъ былъ. Которы*и* Микита Доро*н* повєдилъ, и*ж*:

«Ꙗ нє вєдаю, єсли бы*л* шлꙗхтичъ батько и*х*, алє то вѢмъ, жє нє шлꙗхєцкимъ сє способомъ ѡбыходилъ, дрыва на рынокъ и собѢ воживалъ и продавалъ, и хлєбомъ

[1] Так в оригіналі. Має бути «прозьбою».

[2] На літері «п» чорнильна пляма.

[3] Літеру «ш» виправлено з літери «б».

[4] Літеру «Н» правлено.

мати ихъ пєрєпикала и на мистѣ продавала, и роботникомъ посполитым был и нє вимъ, єсли былъ шлѧхтичъ або ни».

Што всє ѭ, слышачи[1] такъ сознаваю.

Потом того *ж* днѧ и с тою *ж* шлѧхтою, вышєи поменєною, ходилъ єсми до подворницы єго милости кнзѧ θедора Кѳрцевича Марѳши Ивановоє, пытаючи єє, єсли бы того свєдома была, єсли бы Силчинъ батко шлѧхтичомъ былъ. Которая повєдила, иж:

«Ѣѧ нє вєдаю, хто ωн єстъ, бо ωн прихожи былъ, и нє вєдаю, ωтколъ ωнъ былъ».

Што всє ѭ, слышачи, такъ сознаваю.

А потомъ того *ж* днѧ и с тою жъ шлѧхтою, вышъшєи поменєною, ходилъ єсми до тивона замкового до Манѳила Кѳшъки и пыталъ єсми єго, єсли бы батко Силчинъ и Ѡлизарцовъ шлѧхтичом был. Которы тивѳнъ пєрєдо мною повєдилъ, иж: «Их батко нє былъ шлѧхтичомъ, алє простымъ чоловєкомъ и нє шлѧхєцкими сє ѳчинками парал и за грошъ чєрєз дєн робливалъ, хто ємѳ заплатилъ, и хлєбомъ мати их часомъ пєрєпикала и на мєсто продавала, и в пана Солтана подворъникомъ тѳтъ ѳ Володимєри былъ».

Што всє такъ было, а нє ичєи[2].

Которое *ж* ѭ ωчєвистое сознанъє возного до книгъ кгродских записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 23, арк. 387–387 зв.

№ 208

1590 р., жовтня 5. Луцьк [1590 р., вересня 17. Луцьк[3]]. – Дільчий лист про розподіл половини маєтку Приведів між дочками покійного Михайла Приведовського, Зофією, дружиною волинського мечника Тимофія Висоцького, та Федорою, дружиною Григорія Андрійовича Дедеркала, з реєстром підданих селян і пляцу в місті Луцьку

Мсца ωктєбра Σ [5] днѧ[4]

На рокох судовых зємъских луцких ωтъ днѧ свєтого Михала, римского свѧта, в году тєпєр идучомъ тисєча пѧтъсотъ дєвєтъдєсѧтом, водлуг порѧдку статутового припалых и судовнє ωтправованых, перєд нами, θедором Кадѧномъ Чапличом Шпановским, судєю, и Иваном Хрєнъницким, подъсудъкомъ, врядниками судовыми зємъскими повєту Луцкого, постановившисє ωчєвисто в замъку єго королєвскоє милости Луцком в суду, у[ро]жоны пан Тимоѳєи Высоцки, мєчникъ короля єго млсти зємли Волынъскоє, ωповєдалъ сам ωт сєбє и имєнєм малъжонъки своєє панєє Зоѳєи Прєвєрєдовского, ижъ што, дєи, половица своєго имєня Прєвєрєдова, лєжачого в повєтє Луцкомъ, по смєрти нєбожчика пана Михаила Прєвєрєдовского правомъ прирожонымъ на малжонку мою Зоѳєю Михаиловну Прєвєрєдовского и на малъжонъку пна Григорѧ Дедєркала пани θедору Михаиловну Прєвєрєдовского по ωтцу ихъ спало.

[1] Літеру «с» наведено чорнилом.

[2] Так в оригіналі. Потрібно «нє иначєи».

[3] Акт уривається, тому тут вказана дата внесення його до гродських актів.

[4] Напроти дати з лівого боку на полях у два рядки написано: Dział rzeweredowskich.

Которымъ имєнъємъ, дворомъ, боꙗры, людми, ставомъ, млыномъ и всими кгрунты и пожитки мы и малъжонъки наши, межи себе дѣломъ вѣчистымъ ровно поделившисе, межи себе розобравши и листы дѣлъчиє под печатми своими и с подписомъ рукъ своих и под печатми людеи зацных межи себе давши, на врядѣ кгродском // луцкомъ в року тепер идучомъ тисеча пятьсотъ девѣтъдесятомъ панъ Григореи Дедеркало и малъжонъка его ѡныи дѣлъ вызнали, ꙗкожъ и выписъ с книгъ гродских луцких з вписованъємъ в нем менованого листу дѣлъчого в суду ѡказалъ и перед нами покладалъ, просечи, абы былъ вычитанъ и в книги земъскиє луцкиє ѡбычаем перенесенъꙗ уписанъ.

Которыи то выписъ кгродскии луцкии зъ вписанъємъ в немъ листу дѣлъчого пана Григорꙗ Дедеркала и малъжонки его панеи ѳедоры Прѣвередовского мы, судъ, до книгъ длꙗ вписованъꙗ принꙗвши, передъ собою читати казалъ. Слово ѡт слова такъ сѣ в собе маѣть:

«Выпис с книгъ гродских замъку гсдръского Луцкого.

Лѣта Божого нароженъꙗ тисеча пꙗтътсотъ девѣтъдесꙗтого, мсца сентебра семогонадцат днꙗ.

Постановившисꙗ ѡчевисто на врядѣ кгродскомъ в замъку гсдръскомъ Луцкомъ передо мною, Алексанъдромъ Семашкомъ, кашталꙗномъ браславским, старостою луцкимъ, урожоныи пан Григореи Дедеркалъ весполъ з малъжонкою своєю, пани ѳедорою Привередовского, устънє а доброволнє водлугъ листу своєго дѣлъчого з стороны дѣлу во имєнъю Привередовє под печатми и с подъписомъ рук своихъ и тежъ под печатми и с подписомъ рукъ людеи зацныхъ єго млсти пану Тимоѳєю Высоцкому и малъжонъце єго пани Зоѳїи Привередовского даного, сознали, ꙗко ширеи в томъ листе их ѡ томъ всем ѡписано и доложено есть. Которыи листъ, передо мною положивши, просили, абы был до книгъ кгродских луцких уписан.

Которого ꙗ, длꙗ уписанꙗ в книги приимуючи, перед собою читати казал. И такъ сꙗ в собе маєт:

«ѢА, Григореи Анъдрєевичъ Дедеркало, а ꙗ, ѳедора Михаиловна Привередовского, малъжонка поменѣного пана Григорꙗ Дедеркала, чинимъ ꙗвно и вызнаваемъ симъ нашимъ листом кождому, кому того потреба будеть ведати тепереѣшнего и на потомъ будучого вѣку людем, ижъ што которое имєнъе половицу[1] всего Привередова на менє Григоревую Дедеркаловую ѳедору Привередовскую и на сестру мою пани Тимоѳєевую Высоцкую Зоѳею Привередовскую правомъ прирожонымъ пришла и на вечност спала, которымъ имєнъемъ мы, возвавши на то пановъ приꙗтелъ своих, людеи зацных, и перед нами на вечность дворомъ, людми, кгрунътами, млыномъ, ставомъ и всими пожитками, такъжє и домомъ в местє Луцкомъ поделили, и то, розобравши в деръжанъе и спокоиное уживанъе, каждыи свою часть, собе належачую, взꙗлъ.

А меновитє, што сє кому людеи ѡзчизных[2] у Привередовє зостало, то есть на часть[3] нашу Григорꙗ Дедеркала и на менє Григоревую Дедеркаловую ѳедору Привередовскую: Трушъ Мискович из сынами, Артимъ Ѡлексєевичъ из сынами,

[1] На літері «у» чорнильна пляма.

[2] Так в оригіналі. Має бути «ѡтчизных».

[3] Літеру «с» виправлено з літери «є».

Михно, Аєроцки*и* // Зєнъчичи з сыномъ, Масина з сыномъ, Васко Вацєвичъ з сыномъ, Гасюха вдова из сыномъ Иваномъ, Совостъка*н* из сыномъ, Тру*ш* из сынами, Игна*т* Бо*р*тникъ из сынами, Дмитръ Чоботаръ, члвкъ волны*и*, нєѡ*т*чизны*и*, похожи*и*.

А на часть пана Тимоѳєя Высоцкого и малъжонъки єго Зоѳєи Привєрєдовскоє зостало людєи ѡ*т*чизных у Привєрєдовє, то є*ст*: Игнатъ а ѳу*р*съ Матъѳєєвичи из сынами, Матъѳє*и* из сынами, Гри*ц*ко Трусє*и*ко з сынами, Васко Ма*р*тинъчичъ з сынами, Сє*н*ко, Микита и Анътонъ, людє волные, нєѡ*т*чизные, похожиє.

Кгру*н*ты того имєня нєбожчика тєста нашого, пана Миха*и*ла Привєрєдовского, дво*р*, ста*в*, млынъ и и*н*шиє вси приналєжности, того всєго, наполы справє*д*ливє подєливши, мєжи сєбє розобрали єсмо.

А в мєстє Лу*ц*комъ плъа*ц*, которы*и* нєбожчикъ панъ Миха*и*ло Привєрєдовски*и* з братомъ своимъ, паномъ Васи*л*ємъ, по половицы мєли, тєды тоє половицы нєбожъчика пана Миха*и*ла Привєрєдовского, того плъацу и дому часть намъ, а другаа часть пану Высоцкому и малъжонъцє єго зостала, ѡ*т* дому Ивана Быбки, а ко*н*цомъ ѡднымъ на улицу, котораа идєтъ з Рынъку мимо домъ Аврама Пєсаховича, жида, на улицу Караимъскую, а другимъ конъцомъ ѡтъ Панъкрата Поповича.

Которы*и* жє тотъ дѣлъ такимъ способомъ, ꙗко сꙗ вышє*и* написало, мы сами и потомъки наши дє*р*жати и кажды*и* свою споко*и*нє уживати маємъ, ѡди*н* в другого часть ничимъ нє въступуючи, вєчными часы по*д* зарукою на сторону ѡбражоную стома копами грошє*и* литовскихъ. Которую заруку за пєрвшимъ позвомъ пєре*д* урꙗдомъ, ꙗко на року завитомъ, єстли бы котораа сторона, мы сами або потомъки нашого[1], з сєго запису выступила, и тотъ дєлъ, ꙗко колвєкъ взрушати або ѡдинъ другому часть уступовати хотє*л*, заплатити повинъни будємъ. Такъжє дєти и потомъки наши ѡную заруку платити будутъ повин*н*ни, а заплативши заруку, пре*д*сє тотъ дєлъ нашъ водлугъ сєго ... »[2].

ЦДІАК України, ф. 26 оп. 1, спр. 7, арк. 646–647 зв. Копія.

№ 209

1590 р., жовтня 15. Луцьк. – Скарга Якова Ощовського до луцького ґродського уряду на Яцка Білостоцького, який за побиття дружини Ощовського Ганни Іванівни Білостоцької за рішенням приятельського суду мав відсидіти у Луцькому замку чотири тижні, але до замку не з'явився і його дружину не перепросив

Справа пна Ѡщо*в*ско*г*[*о*] с пномъ Бєлосто*ц*ки*м*

Року тисєча пꙗтъсотъ дєвє*т*дєсꙗтого мсца ѡктєбра ІΣ [15] днꙗ

Приходи*л* на врꙗдъ кгродъски*и* в замокъ гс*д*рски*и* Луцъки*и* до мєн*ε*, Сабастыана Лапчинского, будучого на тотъ час на мєстцѣ пна Щасного Кгалєзского, подъстаростєго лу*ц*кого, пнъ Ꙗковъ Ѡщо*в*ски*и*, жалуючи и ѡповєдаючи тыми словы, и*ж* дє*и*:

[1] Так в оригіналі. Має бути «наши».

[2] Акт уривається.

«Ѣко дня вчорашнєго, в нєдєлю, сєго мсца ѡктєбра чтырнадъцатого[1] дня пнъ Ѣцко Бєлостоцкии, водлугъ постановєня прыятєлского ѡ збитє малжонки моєє Ганны Ивановны Бєлостоцкого, вчтивоє шлюхтянки, мєл был в замку Вышнємъ Луцкомъ сѣсти и чотыри нєдѣли сполна высєдѣти, а высєдєвъши, в домъ мои до Тєрєшъковца приєхати и пєрєпрошєнє малжонцє моєи вчинити.

К тому тєжъ дня вчорашнєго на лист запис свои мєл был мнѣ пан Ѣцко Бєлостоцкии чотыри копы гр. литовских ѡтдати, а єсли бы-м ю на тотъ час самъ в Луцку нє был, тєды мєл тыє чотыри копы // на врядє тѣтошнєм кгродскомъ зоставити.

Чого всєго пнъ Бєлостоцъкии нє вчинилъ, в замъкѣ нє сѣлъ и гршєи ми нє ѡтдалъ».

И просил пнъ Ѣков Ѡщовъскии, абы тоє ѡповєданє єго мл. до книгъ было записано.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 38, арк. 871 зв.–872.

№ 210

1590 р., жовтня 27. Луцьк. – Скарга Яна Жоравницького до луцького ґродського уряду на Ганну Гулевичівну, дружину князя Юрія Пузини, долзькі піддані якої пограбували його жоравницьких і волицьких селян; перелік та оцінка вартості пограбованого майна

Ѡповєданє пна Ѣна Жоравъницкого на кнєгиню Пѣзынинѣю

Року тисєча пѧтсот дєвєтдєсѧтого мсца ѡктєбра двадцат сємог[о] дня

Писалъ и присылал на врядъ кгродскии луцкии до мєнє, Щасного Кгалєзского, подстаростєго луцкого ѡт єго мл. пна Алєксандра Сємашка, кашталяна браславъского, старосты луцкого, жалуючи и ѡповєдаючи, пнъ Ѣнъ Жоравъницкии на єє мл. кнєгиню Юрєвѣю Пузынинѣю, иж дєи:

«Бєз бытности моєи на тотъ час в дому моємъ Жоравницкомъ, за даньємъ справы подъданых моих жоравницких, в року тєпєрєшнємъ тисєча пѧтсотъ дєвєтдєсѧтомъ мсца ѡктєбра пѧтогонадъцат дня єздили, дєи, подданыє моѣ жоравницкиє и волицкиє ѵ дуброву мою Жоравницкую по ѻоростъ для ѡгорожи. То[2] пакъ, дєи, єє мл. кнєгини Юрєваа Пѣзынинаа Ганна Гѵлєвичовна за власнымъ росказанємъ и вѣдомостю єго мл. князя Юрья Пузыны, малжонка своєго, послала ѵмыслънє кгвалтовънє врядъника своєго долъского // нѣякого Закгробъского и при нєм брата своєго пна Михаила Гулєвича з слугами, боѧры, с подъдаными долзскими и иными помочниками, способивши ѡ колкодєсят члвка, пєрєнємъши, дєи, подъданых жоравницких на доброволноу дорозє на кгрунтє Жоравницкомъ подъ сєломъ присєлка Жоравницкого Волицы, подъданых, дєи, єго жоравницких и волицких побили, помордовали, побрали и пограбили.

То єстъ, ѵ Савки конѧ полового, за чотыри копы гршєи литовских куплєного, воз, за полкопы гршєи литовских куплєныи, хомутъ, за двадъцат гршєи литовских, ѵзду, за чотыри грши литовских, вожки, за сємъ пнзєи бєлых, кожух новыи барании,

[1] Першу літеру «т» правлено.

[2] Слово правлено.

за полъсемадєсѧт грше*и* литовъских*х*, шапку чо*р*нꙋю по*д*битꙋю новꙋю, кроликами по*д*битꙋю, за дванадъцат грош*е и* литовъских*х* куплєнꙋю.

Ѵ Максим*а* Мицєвича клꙗчу сивꙋю зъ жєрєбꙗ*м*, за по*л*сємы копы грше*и* литовских*х* куплєную, во*з*, за двадъцат грош*е и* литовъских*х*, хому*т*, за дванадцат грше*и* литвских*х* // литовъскихъ, ꙁздꙋ, за по*л*чєтвєрта гроша, сокиру, за дєсєть грше*и*, серъмꙗгу, за двадъцат и за два грши литовских*х*, шапку макгєръку, за пꙗть грше*и* литовских*х* куплєную.

Ѵ Ѣацка конꙗ вороного, за по*л*пєты копы грше*и* литовских*х* куплєного, во*з*, за дъвадцат чотыри грше*и* литовских*х*, хомут, за ше*ст*надъцат грше*и* литовских*х*, сокиру, за дванадъцат грше*и* литовских*х*, шапку, за сємъ грше*и* литовских*х*, ѳꙋтромъ смушковымъ по*д*шитую, поꙗ*с* з ножами, за пꙗ*т* грше*и* литовских*х* куплєны*и*.

Ѵ Макара клꙗчу вороную, за по*л*пєты копы грше*и* литовских*х* куплєную, во*з*, за ѡсмънадъцат грше*и* литовских*х*, хому*т*, за пє*т*надъцат грше*и* литовъских*х*, сокиру, за дєсє*т* грше*и* литовских*х*, шапку макгєрку чо*р*ную, за по*л*пєта гр̀ша куплєную.

Ѵ Ивана Прибыша клꙗчу тисавую, за пꙗтъ копъ грше*и* литовских куплєную, во*з*, за двадца*т* чотыри гроши литовских*х*, хому*т*, за ше*ст*надъца*т* грше*и* литовских*х*, ꙁзду, за три грши, сокѣру, за дванадца*т* грше*и*, кожух новы*и*, за копу грше*и* литовских*х* куплєны*и*.

Ѵ Лаврина Маръковича клꙗчи двє сивыє, за дєвє*т* коп грше*и* литовских*х* куплєныє, возы два, за пꙗ*т*дєсѧ*т* грше*и* // грше*и* литовских*х*, хомуты два, за сорок грше*и* литовских*х*, ꙁздъ двє, за дєвє*т* грше*и* литовских*х*, сокир двє, за двадъцать грше*и* литовских*х*, серъмꙗгъ двє новых*х*, за сорокъ грше*и* литовских*х*, шапок двє макгєрокъ, за ѡдинна*д*ъца*т* грош*е и* литовских*х* куплєныє.

Ѵ Кꙋца клꙗчꙋ вороную, за полъшосты копы грше*и* литовских*х* кꙋплєнꙋю, во*з*, за ше*ст*надъца*т* грше*и* литовских*х*, хомꙋтъ, за чоты*р*надъца*т* грош*е и* литовских*х*, сокерꙋ, за ѡдинна*д*цат грше*и* литовских*х*, се*р*мꙗгу, за двадъца*т* и за два грши литовских*х*, ша*п*ку, за чотыри грши литовских*х*, поꙗ*с* зъ ножами ꙁго*р*скими, за ше*ст*надъца*т* грше*и* литовских*х*.

Ѵ θеска клꙗчу вороную, за шєсть копъ грше*и* литовских*х* куплєнꙋю, во*з*, за по*л*копы грош*е и* литовских*х*, хомꙋтъ, за двадъца*т* грше*и* литовских*х*, ꙁздꙋ, за чотыри грши литовских*х*, сокѣрꙋ, за дванадъца*т* грше*и* литовских*х*, шапкꙋ, за шєсть грше*и* литовских*х* кꙋплєнꙋю.

Ѵ Ѣа*ц*ка Га*р*дєєвич*а* клꙗчꙋ плєснивꙋю, за по*л*шосты копъ грше*и* литовских*х* куплєнꙋю, возъ, за ѡсмънадъца*т* грше*и* литовских*х*, хомꙋтъ, за ѡдинна*д*ъца*т* грше*и* литовских*х*, ꙁздꙋ, за три грши, сокерꙋ, за ѡсмъ грше*и* литовских*х*, шапкꙋ, по*д*битую кроликами, за дєсє*т* грше*и* литовских*х* куплєную.

Ѵ Манка Ти*р*киновича клꙗчу // плєснивую, за пꙗ*т* копъ грше*и* литовских*х* кꙋплєную, во*з*, за двадъцать грош*е и* литовских*х*, хомутъ, за дванадъцать грше*и* литовских*х*, ꙁзду, за чотыри гроши литовских*х*, вожъки, за ше*ст* пнзе*и* бєлых*х*, сокирꙋ, за дєсє*т* грше*и* литовских*х*, се*р*мꙗгꙋ, за двадъца*т* чотыри грши литовских*х* куплєную, шапку макгє*р*ку, за по*л*пєта грша литовских*х* куплєную.

Ѣакожъ, де*и*, тотъ звышъмєнованы*и* грабєжъ с ко*н*ми, клꙗча*м*и, з возы, хомутами, з ꙁздами, сокєрами, з вожъками, по*д*данымі до двора т. м. Долгого тотъ врꙗдникъ т. м. долзски*и* Закгробски*и* ѡтпровадилъ и т. м*л*. в схова*н*є далъ. А подъданых*х*,

дєи, жоравницких до вєзєнꙗ т. мл. посажати казала, а иных, дєи, єго подданых жоравницких нѣтъ вѣдати и до сих мѣстъ, гдє вша мл. подѣла».

И просил єго мл. пнъ Ꙗнъ Жоравъницкии, абы тоє ѡповєданє єго до книгъ кгродъских луцъких было записано.

Што ꙗ єст записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 38, арк. 919 зв.–921.

№ 211

1590 р., грудня 2. Луцьк. — Скарга Андрія Прусиновського, жовніра роти Адама Прусиновського, до луцького ґродського уряду на несвіцьких урядників, які, закликавши селян, вчинили опір при спробі вибирання стації та завдали шкоди жовнірам; перелік та оцінка вартості майна, відібраного у жовнірів

Ѡповєданє пана Андрєа Прꙋсиновскоґ[о] на врꙗдниковъ єго млти пна воєводы витєбского и пна Василꙗ Гулєвича нєсвєцкихъ

Року АФ [1500] дєвєтдєсꙗтоґ[о] мсца дєкабра второго днꙗ

Пришедшы на врꙗд замкꙋ гсдрского Луцкого до мєнє, Сєбєстиꙗна Лапчинского, писара кгродского луцкого, и на тот часъ бꙋдочого на мѣстцꙋ подстароства луцкого, єго мл. пан Андреи Прꙋсиновскии, ѡповєдаючи и ѡбтꙗжливє жалуючи на врꙗдниковъ, то єст на єґ[о] мл. пна воєводы витєпъского пна Сопѣги а пна Василꙗ Гꙋлєвича, нєсвєцких, иж дєи:

«Рокꙋ тєпєр идꙋчого тисєча пꙗтсот дєвєтдєсꙗтого, мсца дєкабра пєршого днꙗ, в сꙋботу рано, ꙗко пєрвеи, такъ и на тот часъ, маючи приставство на єго мл. пна Адама Прꙋсиновского, ротмистра єго королєвскоє мл., в ыменю пнов их в Нєсвичꙋ, прикахавши мни з слугами єго мл. пна ротмистровыми до того села Нєсвича, ꙋпоминаючисє, ꙗко ꙋво властномъ приставствє єго мл. пна своєго, стацыи, будꙋчи ꙋпрєспечєнымъ спокоиным ꙋєздом своим с тыми то слугами єго мл. пна ротмистровыми, пна своєго, позсєдавши с конєи, почалис мы сє стацыи ꙋпоминати в тых врꙗдниковъ нєсвєцких, звышъ//помєнєных.

Ѡни на тоє ꙋпоминанє нашє ничого нє ѡтповидившы, єжєли мєли стацию дат або нє, кгвалтовнє ѡбурившисє на нас, бєз жадного розмыслꙋ и далшого розмовенꙗ з нами ѡколо тоє стацыи, ꙗко на люд ꙋбєспечоныи, спокоиныи, в звонъ вдаривши, на кгвалт хлоповъ всє сєло збивши, почали на нас ѡкрꙋтнє бит. Которыи могъ до конꙗ приити, которыи нє поспил – пєхотою, ѡборонною рꙋкою залєдво здоровъє своє ꙋнєсти могли.

Ꙗкож в том кгвалтє слꙋгꙋ єго мл. пна Адама Прꙋсиновъского, ротьмистра єго королєвскоє млти, пна нашого, на имє Воитєха, с кличою вороною и зо всѣми рєчами так рꙋхомыми, ꙗко и пнзми готовыми, чогосмо мы были свєдоми, цо при ним было, и, поимавши, нє вєдат, гдє єго подѣли, єжєли до смєрти ꙋбили албо єго ꙋтопили, и до сєго часꙋ ѡ нєм вєдомости мєти нє можєм.

А то єст мєновитє, што при нєм было, то єст: клꙗча воронаꙗ, за золотых дєсєт, на тои клꙗчи сєдло козацкоє, коштовало золотых чотыри, шаблꙗ, коштовала талꙗровъ три, рꙋчница коротказ, коштовала талꙗровъ чотыри, сокирка, коштовала талꙗр, жꙋпанъ бꙋрнатныи а дєлиꙗ чырвонаꙗ, коштовало тоє ѡбоє золотых шєстнадцат,

в тои дєлии были кгѳзики срєбрєныє, готовых пнзєи мѣл при собє золотых ѡсмъ полских.

В мєнє, Анъдрєя Прѳсиновскєкго, при том кгвалтє згинѳло: палашъ, которыи коштовал талѣров чотыри, рѳчница коротка, коштовала золотых пѣт, чєкан, коштовал талѣр.

В слуг его мл. ротмистровских, напєрвєи:

Ѳ Станислава Полѣановского згинѳлъ кобєнѣк бѣлыи, коштовал золотых дєсєть, кончир, коштовалъ талѣровъ чотыри, ножи ѡправъныє, кошътовали золотых дєсєть, рѳчница короткаа, коштовала золотых шєсьть.

Ѳ Василя Лопатинского згинулъ кобєнѣкъ бєлыи // сукна муравского, которыи коштовал золотых шєсть, ручница короткаа, коштовала талѣровъ чотыри, чєкан, коштовал талѣр, рѳкавицы, коштовали грошєи двадцать.

Ѳ Валєриа Набокгуцког[о] згинѳло при томъ кгвалтє: дєлиа бѣлаа каразѣєваа с пєтлицами чирвоными, котораа коштовала талѣровъ дєсєт, ручница коротка, коштовала талѣровъ чотыри, чєкан, коштовал талѣр.

Въ Ѣанѳша Кгабѳтовского при том кгвалтє шкоды: ключѳ тисавѳю лысѳю под ним ѡтбили, ключа коштовала копъ чотыри, на неи сєдло, коштовало золотых пѣт, на том сєдлє была торба, в которои торбє было сукна ѳас каразии бѣлоє локот полчєтвєрта, которое коштовало золотых три бєз двѳхъ грошєи, кошулъ ѡсмъ, коштовали золотых сєм бєз ѡсми грошєи, кгаци пѣтєри, коштовали копа грошєи, рѳчниковъ два, коштовали грошєи двадцат, полотна тонъкого локтии дєсєт, коштовало золотых полтрєтѣа, хѳсток ѡсмъ, коштовали золотых чотыри, кгузиковъ срєбрєных шєст, которыє коштовали талѣровъ шєст, монєты пнзєи готовых талѣровъ шєст, полгакъ, которыи коштовалъ талѣровъ ѡсмъ, коц в тороках, которыи коштовал золотых чотыри.

Ѳ Вавринъца Ковалєвъского на том кгвалтє шкоды стали, то єст: конъ тисавыи, коштовал копъ шєст литовских, сєдло на нєм турєцкоє, коштовало золотых ѡсмъ, кантар, коштовалъ талѣр, палашъ, которыи коштовал золот. шєст, руцница коротка, котораа коштовала талѣровъ три, чєкан, коштовалъ талѣр».

И просилъ помєнєныи пнъ Андреи Прѳсиновскии, абы тоє ѡповєданє его до книгъ кгродских лѳцкихъ записано было.

Што-м ѣа записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 37, арк. 906–907.

№ 212

1590 р., грудня 5. Луцьк. – Скарга Якова Ощовського до луцького ґродського уряду на пустомитського урядника Бихавського та свинюського урядника Орховського, які, шукаючи його в маєтку Терешківці для розправи, образили його матір

Рокѳ тисєча пѣтъсотъ дєвєтъдєсѧтого мсца дєкабра пѣтого днѣа

Пришєдши на врѣадъ кгродъскии в замокъ гсдръскии Луцкии пєрєдъ мєнє, Щасного Кгалєзкого, подъстаростєго луцкого, зємєнинъ повєту Луцкого пнъ Ѣаковъ Ѡщовскии ѡповєдалъ и ѡбтєжливє жаловалъ тыми словы, ижъ дєи:

«Рокъ тєперъ идъчого тисєча пѧтьсотъ дєвєтдєсѧтого, мсца дєкабра чєтъвєртого днѧ, въ олъторокъ, // в нєбытности моєи, ꙗко-мъ в домъ Холонєвє былъ и вжє єхалъ с Холонєва до Старого Ставъ, потκалъ мѧ в дорозє посланєцъ з домъ моєго отъ пни маткы моєє, которая до мєнє послала с тымъ, ознаимъючи ми, ижъ:

«З ымєнъя Пустомыта пустомытскии ꙗрѧдникъ, нѣꙗкиисъ Быхавъскии, ꙗрѧдникъ свинюскии, нѣꙗкиисъ Ѡрховъскии, способивши к собє множство людєи, члвка с пєтдєсѧтъ, мєжи которыми много знаємыхъ было, напєрвєи: боꙗринъ свинускии Дємко Дєнисовичъ, Матєи Брозовъскии, Мошинъскии, Кгославскии, а с Корытницы Лєнартъ Дворєцкии, Сємєнъ Чєрнєи, з рознымъ ꙗрꙗжьємъ, воинє налєжачим, нє маючи жадъное причины, з полгаками, понакладавши ꙗ нихъ кꙗръки, днѧ, дєи, сєгоднєшнєго на дворъ в. млсти Тєрєшковъскии наєхали и матъки в. м., єсли єстъ дома, пытали:

«Чи єстъ, дєи, сынъ твои, тои здрадца нєцнотливыи, дома? Бо, дєи, маємо до нєго потърєбꙗ».

Пни матка, дєи, в. м. ихъ пытала:

«Длѧ чого, дєи, такими шкарадными словы ѡ сынъ моєм пытаєтєсѧ? Годєнъ, дєи, того сынъ мои, абы єстє ѡ нємъ, ꙗко ѡ пнъ домъ и имєнѧ тꙗтошнєго статєчнє вєдлє станъ єго шлѧхєтъского, пытали».

И пытала тєжъ ихъ: «На што бы єго потърєбовали?»

Ꙗрѧдникъ, дєи, свинускии, тотъ то Ѡрховъскии, єи на то повєдилъ, иж дєи:

«На то потрєбꙗємо, бо быхмо, дєи, єго тутъ в домъ єго ꙗ рꙗкахъ своих подєржали, бо, дєи, то намъ заслꙗжилъ».

Ѡна, дєи, им почала мовити:

«Σстли бы, дєи, вам што сын мои былъ винєнъ, тєды бystє нє так того домовлѧлисѧ, бо, дєи, онъ сєдит, ꙗко волныи шлѧхътичъ, под правомъ».

Ѡни, дєи, и єє вшєтєчными словы соромотили, называючи єє старою малпою, а мєновитє тот то сам Ѡрховъскии, ꙗрѧдникъ свинꙗскии, соромотилъ и на в. м., дєи, ѡповєдалъ, мовєчи:

«Быхмо, дєи, єго тꙗтъ застали, ѡбачила быс, дєи, ты, стараѧ малпо, што бы сѧ над ним дєѧло и // [...][1]».

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 38, арк. 1032–1032 зв.

№ 213

1590 р., грудня 6. Луцьк. – Скарга Яна Обчинського до луцького ґродського уряду на шваґра Степана Солоневського, який не повернув дві маци жита і позичений на тиждень одяг

Ѡповєданьє пана Ѡбчинского на пана Солонєвъского

Року АФЧ [1590] мсца дєкабра S [6] днѧ

Пришєдъши на врѧд кгродъскии в замок гсдрскии Луцкии до мєнє, Сєбєстиѧна Лапъчинского, писара кгродского луцкого и на тотъ час будꙗчог[о] на мєстъцꙗ подстароства луцкого, // ꙗрожныи пан Ѧнъ Ѡбъчинскии на швакгра своєго Стєпана Солонєвского жаловалъ и ѡповєдалъ тыми словы, иж дєи:

[1] Акт уривається.

«Року тєпєр идѳчого тисєча пѭтъсотъ дєвєтдесѭатого, мсца ѳєвралѧ двадъцатъ трєтєго днѧ, позычивши в мєнє на час малыи, ѡдно на тыждєнь, шатъ, то єстъ делии червоное ѳалєндышовое, которая коштовала ѡсмъ копъ и двадцатъ пѭатъ грошеи литовъских, копєнѧка блакитъного люнъского, сѳкном чєрвонымъ подшитого, с пєтлицами чєрвоными кармазыновыми, которыи пѭатъ копъ грошеи литовъскихъ коштовалъ, которых мнѣ шат нє вєрнувши, на потрєбѳ свою ѡбєрънул и нє заплатилъ, и платити нє хочєтъ.

До того тєжъ позычилъ, деи, ѳ мєнє двох мацъ жита, которыє на свѣтыи Сємєнъ, ѭрмарокъ луцкии, в рокѳ тєпєрєшнєм дєвѣтъдесѭатомъ ѡтдати былъ ѡбєцалъ и тых до тых часов нє ѡтдалъ, и тым мєнє до шкоды приправил».

И просил пан Ѡбъчинскии, абы тоє ѡповѣданьє єго до книг было записано.

Што-мъ ѧ записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 38, арк. 1037 зв.–1038.

№ 214

1591 р., березня 2. Володимир. — Зізнання володимирського возного Ісакія Долматського перед володимирським ґродським урядом у справі Федора і Властного Костюшковичів Хоболтовських з братовою Катериною Гулевичівною, яка не з'явилася на поховання свого чоловіка, їхнього брата Івана Костюшковича Хоболтовського

Сознанє возного ѡ погрєбє тєла Ивана Костюшковича

Року ЧА [91] мсца марца В [2] днѧ

На врѧдє кгродскомъ пєрєдо мною, ЂАкимомъ Стрывѧзскимъ, будучимъ на мєстцу пна Романа Вилгорског[о], подстаростєго володимєрского, постановившисѧ ѡчєвисто, возныи повєту Володимєрского Исакии Долмацкии ку записанью до книг кгродских вызналъ тыми словы, иж:

«Року тєпєрєшнєго тисєча пєтсотъ дєвєтдесѧть пєрвого, мца ѳєвралѧ шостогонадцат днѧ, маючи при собє шлѧхту, пна Матѳєя Триполского а пна ЂАцка Марковъского, быломъ на справє и потрєбє пна ѳєдора и пна Властного Костюшковичов Хоболътовских, то єсть на погрєбє тєла нєбожчика пна Ивана Костюшковича Хоболтовъского, брата их рожоного. Которыи погрєбъ былъ ѡтправован днѧ, вышеи помєнєного, в ымєнъю Хоболтовє, в цєркви Хоболтовъскои. Там жє панъ ѳєдор и пан Властныи Костюшковичи ѡповѣдали мнє, жє пнеи братовои своеи, пнеи Ивановои Костюшковичовои пнеи Катринє Гулєвичовнє ѡ погрєбє тєла мужа єє а брата своєго, абы на погрєбъ єхала, ѡзнаимовали, нижли, деи, пни братоваѧ их на погрєбъ єхати нє хотєла, даючи причину, жє вознички нє маєть, ни с кимъ єхати.

Ѡ што сѧ пановє Костюшковичи мною, вознымъ, и шлѧхтою свѣтчили, иж пни братоваѧ их, будучи ѡт них ѡзнаимєна ѡ погрєбє тєла мужа єє а брата их, на погрєбъ єхат нє хотєла. А то, деи, всє длѧ того, ижєх мы сє водлє въ права в никоторых пєвных справах своих єи на погърєбє ѳпоминати мєли, то єсть, напєрвеи, шєстисот золотых полских властных пнзеи нєбожчика, брата их, которыє, деи, ѳ пна Павловьског[о][1] были, и ѡна, деи, нє маючи до того ничого, их взѧла.

[1] Літеру «к» виправлено з літери «а».

К тому, иж, деи, по смєрти нєбожчика ѡтца их, нєбожчикъ // пан Иван Костюшкович, брат их а муж єє, ꙗко старшии брат всю маєтност рухомую, по ѡтци их зосталую, которая часу своєго мєновитє помєнєна будеть, побравши ѡную маєтность, в дому своємъ ѡтдмєръ. Которая ся, деи, маєтность при нєи, панєи братовои их, зостала, и ѡ то, деи, єє на погърєбє дпомєнути хотели. К тому пановє Костюшковичи ѡсвєтчилисє, иж, деи, пни братоваꙗ их нє толко, абы водлє повинности своєи такую дчтивость тєлу малъжонка своєго ѡстатнюю послугу дчинити мєла, алє, деи, єщє властныи кошть и наклад их, то єсть сукно ѳаилюндышовоє чорноє и полотно колєнскоє в цєркви з гробу знꙗла, и то собє кгвалтомъ привлащила.

На што ставилъ попа Хоболтовъского, которыи вызналъ, иж деи:

«Мнє с панєю Ивановою нє битисꙗ было, ꙗко с панєю. Пришедши, деи, до цєркви сукно и полотно взꙗла, и собє, што потрєба з нєго пошила».

Што всє пновє Костюшковичи мною, вознымъ, и шлꙗхтою всєю, при мнє и на погрєбє будучою, ѡсвєтчили».

Которое ж то сознанье возного до книг кгродских єсть записано.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 24, арк. 148–148 зв.

№ 215

1591 р., листопада 20. Луцьк. — Скарга князівни Марини Андріївни Друцької Соколинської, дружини луцького підсудка Івана Хрінницького, до луцького ґродського уряду на сина від першого шлюбу, князя Андрія Олександровича Буремльського, про привласнення ним маєткової документації та майна, які вона перед поїздкою на Білу Русь довірила на зберігання його брату, князю Федору Буремльському, який під час її відсутності помер; перелік та оцінка вартості цих речей

Ѡповеданье єє млсти панєє подсдъковое земское лдцкое на его млсти князя Андрєя Буремског[о]

Рокд тисєча пꙗтъсотъ дєвєтъдесꙗтъ пєрвого мсца ноꙗбра двадъцатог[о] дня

Пришедши на врядъ кгродскии в замокъ єго королєвскоє мл. Лдцкии пєредъ мєнє, Алєксандра Семашка на Хдпковє, кашталꙗна браславского, старосты лдцкого, єє млст пани Ивановаꙗ Хрєнницкаꙗ, подсдъкова лдцка, Марина Андрєєвна кнжна Дрдцка з Соколни, ѡповедала и жаловала на сына своєго кнзꙗ Анъдрєꙗ Алєксандровича Буремъского ѡ томъ, иж деи:

«Зошлыи ѡтец єго, а пєршии малъженокъ мои кнзь Алєксандро Дмитровичъ Бдремъскии записалъ мнє долъгомъ пєвнымъ сдмд пнзєи полъторы тисєчєи копъ грошєи литовских на всих именьꙗх своих, то єсть на Бдремли, Коръсовє, Сестратинє, Козеи, Ѡбзыру и Змеинцд. В которои сдмє пнзєи по животє пєръшого малъжонка моєго кнзꙗ Алєксандра Буремъского ꙗ тыє вси помєнєныє имєнꙗ в дєржаньи и дживаньи своємъ ажъ до лєтъ сынов своихъ, зъ єго милостью спложеных, кнзꙗ Ѳедора а кнзꙗ Анъдрєꙗ Алєксандровичовъ Бдремъских, мєла.

Которыи, деи, сыны мои, кгды лєтъ своих доросли, а нє маючы пнзеи, чимъ бы мєли д мєнє тыє имєньꙗ ѡтчизнд свою ѡкдпити, дживали мєнє, абых ꙗ з Бдремлꙗ, Ѡбзыра и Змеинца тдю всю сдмд пнзеи полторы тисєчы копъ грошеи на имєньꙗ

Корсовъ, Сєстратин и Козю знєсла и тыє имєньа в тои сѣмє пнзєи мєла дєръжала. Што-мъ ѣ была з милости моєє против них матєринское ѣчинила, и, нє нарѣшиваючи, ани змєнъшоваючи ни в чомъ права своєг[о], // на Корсовє, Сєстратинє, Козєи пєрєстала, а имъ на выхованє Буремль, Ѡбзыр, Змеинец ѣстѣпила. Которѣю сѣмѣ пнзєи на Корсовє, Сєстратинє, Козєи ѡни мнє листомъ записомъ своимъ ѣистили и то на врѧдє пєрєд сѣдомъ зємъскимъ лѣцкимъ вызнали.

То пакъ, дєи, року тєпєр идѣчого тисєча пѧтъсотъ дєвєтъдєсѧт пєръшого, мсца ѳєврала чєтвєртого дня, кгды-м для пилных потрєбъ моих до братьи моєє их мл*сти* кнзєи Дрѣцких Соколєнъских на Бєлую Рѣсь ѡтєждчала, и ѡбавѧючиса, абых в тои дорозє, ꙗко нєвєста лєтнѧа и хораа, живота нє доконала, повєрила-мъ и дала до захованьа сынови моєму старшомѣ кнзю ѳєдорѣ Буремъскомѣ, которогомъ статєчноє щирости сыновскоє, мл*сти*, зычливости и поволности противъ сєбє дознавала, в домъ єго до Буремъла нєкоторых справъ и листовъ моих, а мєновитє: листѣ и записѣ, которымъ ѡни мнє тую суму пнзєи на Корсовє, Сєстратинє, Козєи варовали и ѣстили, справы ѡ Корсовъ с паномъ Колмовскимъ и дєкрєтѣ сѣдѣ городового крємѧнєцкого, чєрєзъ которыи мнє тот Корсов присѣжонъ, и мамраму моєго с подписомъ рѣки моєє и пєчатъми нєкоторых людєи добрых.

К томѣ нєкоторых рєчєи моих рѣхомыхъ, а мєновитє: квартѣ срєбрєнѣю, в которои важило полъчєтвєрты гривны срєбра; лыжокъ срєбрных тѣзин, в которыхъ важило чотыри гривны срєбра; ковъшовъ срєбрных два, в которыхъ ѡбєєхъ важило двє гривнє; пасъ ѡбрѣчь позлотистыи, в которомъ полъторы гривны; крыжик злотыи, в которомъ было два злотых чирвоныхъ; пєрстєнєи два злотых; хѣтро кѣнєє, которое коштовало пѧтъдєсѧтъ золотыхъ полских; шубка бобровая, которая коштовала сємнадцєть злотых полских; // бланъ ѳѣтра лисєго, которыи коштовалъ дванадцєт злотыхъ полских; ѳѣтро соболєє под колъпакъ, которое коштовало пѧтънадцєть злотых полских; жѣпан ѡксамитѣ чоръного гладкого, которыи коштовалъ тридцєть пѧть злотых полских; лєтъникъ ѡксамитѣ чоръного рытого, которыи коштовалъ сорокъ пѧт зълотых полскихъ; китаики зелєноє дѣпли дєсєть локотъ, кождыи локот по гривнє полскои; сукна чирвоного полъшкарълатьа пѧть локотъ, кождыи локоть по чотыри талѧры старых; сѣкна буръната ѳаилюнъдышѣ дєвєть локот, кождыи локоть по три злотых полских; сѣкна чорного ѳаилюнъдышѣ пѧт локот, кождыи локотъ по полтрєтѧ злотого; китаики дѣпли чорноє чотыри локотъ, кождыи локоть по гривнє полскои кѣпленых; злотых чирвоныхъ тридцать; постел пѣховаа з китаикою чирвоною, з ѳарботами бѣлыми, пошєвками колєнъскими; колдра китаики зелєноє, кѣплєна за полѡсма злотых польских; ѡбрѣсовъ ткацких шєсть, колєнских чотыри; товалєн чотыри; рѣчников шєсть.

Над то порѣчиламъ в оборонѣ и владзѣ имъ, ѡбєма сыномъ моимъ, кнзю ѳєдорѣ и кнзю Анъдрєю Бѣремъскимъ, покол быхъ са з Рѣси ѡт братьи моєє кнзєи Дрѣцкихъ Соколєнъскихъ звєрнѣла, имєньа мои Коръсовъ, Сєстратинъ и Козъю.

А такъ кгды-мъ, дєи, з Рѣси тѣтъ на Волын приєхала, сынъ мои кнзь ѳєдоръ до Люблина на трибѣналъ ѡтєжъдчалъ и скоро, з Люблина до домѣ своєго приєхавши, заразъ з воли Божєє в тѧжкѣю хоробѣ ѣпал и, стративши памєть, тєстаменътѣ вєдлє права нє справивши, з вєликою жалостью моєю з сєго свєта зышолъ.

По которого сына моєго смєрти брать єго рожены*и*, а сынъ мо*и* князь Андре*и* Бѣремъски*и* имєнє и всю маєтность єго и мою на себе забралъ и тєпер дерьжит. Ꙗкожъ при погребе тєла нєбожчика, сына мо́єго // князя Ѳедора Бѣремъского, ѣ Буремли при многихъ а зацныхъ людех тыхъ своихъ листовъ и мамрамѣ, также и речє*и* рѣхомыхъ, сынови моємѣ князю Ѳедорѣ Буремъскомѣ до схованья повероныхъ, и имєне*и* свои*х* Корсова, Сестратина, Козе*и* в оборонѣ имъ до зверєня моєго з Белое Рѣси злеценых, через приятеля моєго єго милости пана Ѳедора Рудецкого, чашника земли Волынское, ѣ сына моєго князя Андрея Бѣремъского ѣпоминала. Которы*и* ачъ пришбецовалъ все тое, што бы мнє належало, вернути, предсе и до сего часѣ листовъ, мамрамѣ, речє*и* мои*х*, именья Корсова, Сестратина, Козе*и*, ани сумы пнзе*и* полъторѣ тисеч копъ грошє*и* литовски*х*, на тых именьях ѣищоныхъ и записаных, мнє нє ѿтдалъ».

И просила єе милость пани подсудъковая, абы таковое ѿповедане єе до книг было записано.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 40, арк. 51 зв.–52 зв.

№ 216

1591 р., листопада 25. Луцьк. – Оповідання підданого села Голешів Трохима Полешка перед луцьким ґродським урядом про повернення додому коня, вкраденого у нього два роки тому

Ѿповеданье подданого короля его мл. голешовского Трохима Полешка в справе своє*и*

Року тисеча пятьсотъ девѣтьдесят перъвого мсца ноября двадцат пято*г*[*о*] дня

Пришедъши в замокъ господаръски*и* Луцки*и* перед менє, Щасного Кгалезского, подъстаростего луцкого, подданы*и* короля его милости, до староства Луцкого належачиє, голешовски*и* Трохим Полешко ѿповедалъ, ижъ де*и*:

«Рокѣ теперъ идѣчого тисеча пятсотъ девѣтьдесятъ первого, мсца ноября двадъцать пятого дня конь мои власны*и*, шеръстью гнедыи, которы*и* был ѣ менє ѣкраденъ, безъ петъна, чомѣ вже два годы бѣдѣть, до менє в домъ самъ с петъном пришолъ».

И, ѣходечи клопотѣ якого, просилъ менє, абы-мъ тое ѿповеданьє его до книгъ записати казалъ, якожъ и кон тои на ѣряде был.

Што єсть записано.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 40, арк. 75 зв.

№ 217

1591 р., грудня 13. Луцьк. – Скарга четвертенського єврея Іцка Натановича до луцького ґродського уряду на Кирила Зубцовського, який начебто продав його будинок у місті Ковелі, та свідчення луцького возного Войтеха Яблонського про перебіг перемовин сторін

Ѿповедане жида чєтвертенъского на пана Кирыла Зѣбцовъско*г*[*о*]

Року тисеча пятьсотъ девѣтьдесятъ первого мсца декабра третегонадцат дня

Пришедши на врядъ гсдръски*и* в замокъ Лѣцки*и* до менє, Миколая Вилковъского, намесника подстаростего лѣцкого ѿт его млсти велможного пна Александра

Сємашъка на Хѳпъковє, кашталяна браславъского, старосты луцкого[о], подданыє его млсти вєлможного кнѧзя Ѣнѳша Збаразского[о], воєводы браславъского, старосты кремянецкого, на имє Ицко Натанович, жид чєтвєртєскии, з сыном своим Хазъкомъ року тєпєр идѳчого тисєча пѧтсотъ дєвєтдєсѧт пєрвого, мсца дєкабра чєтвєртого дня, ѡповєдаючи и жалѳючи на пна Кирила Зѳбчовского тыми словы, иж:

«Нєт вєдома // длѧ чого пан Зѳбчовскии бєз бытности моєи, нє маючи до мєнє жадноє причины, и ничого єсми єму нє винєнъ, дом мои властъныи над рынком ѳ мєстє Ковлю продал, которыи мєнє коштовал с плѧцємъ и з бѳдованъємъ копъ сто и шєстъдєсѧт копъ грошєи литовских, лежачии на ѳлицы Кошєрскои мєжи ковалємъ Мартишємъ, а з дрѳгоє стороны жида Сєлѧ.

А то мєновитє будованє: свєтлица тєсанаѧ чотырох сажон, ѳ свєтлици тои шаѳъ двѣ, мамарии двѣ зъ замками нѳтраными, лиштованє крѳгом в свєтлицы, пѣчъ зєлєнаѧ поливанаѧ; противко тоє свєтлицы сѣнъ, а в сѣнѧх комор двѣ противъко свєтлицы, звєрхѳ кгонътами побито ѳвєс домъ; на том дворє пєкарънѧ з сєнми и с коморою, драницами побита, пивъница рѳблєнаѧ дѳбованаѧ в зємли, а на тои пивницы клѣтъ, драницами побитаѧ, и стаинѧ на том жє дворє рѳблєнаѧ и побита драницами, и колодязъ подлє бровара.

Ѳ комори противко свєтлицы за замкомъ моим нѳтраным была скрынѧ чорнаѧ вєликаѧ, у которои было: кожух кѳнѣи голыи, за которыи дал был єсми шєстънадцатъ копъ грошєи литовъских; а дрѳгии кожух лисии, за которыи єсми был дал дєсєтъ коп грошєи литовъских; трєтѧя шубка сибирковаѧ, за которѳю єсми был далъ чотыри копы гршєи литовъскихъ; ложокъ сєрєбраныхъ тузинъ, коштовали осмъ копъ гршєи литовъских; шапка оксамитнаѧ, куницею подшитаѧ, коштовала копъ двє грошєи литовъскихъ.

Ѳ тои жє коморє цѣнѳ было: мисъ вєликихъ ѡсмъ, коштовали копъ три грошєи литовъскихъ, приставокъ малыхъ пѧтъ, коштовали ѡсмъдєсѧтъ грошєи литовъскихъ; скѳр воловыхъ вєликихъ сто и двадцатъ, за которыє єсми был дал тридцат и ѡсмъ коп грошєи литовъских.

Ѣкож тот дом мои свои властныи, никомѳ нє завєдєныи, ани заставлєныи, зо всѣмъ на всє нанѧл єсми был жидови мытникови королєвскомѳ на имѧ Юзєѳови на кождыи рокъ по пяти копъ грошєи литовскихъ».

И просил мєнє тот жидъ чєтвєртєнъскии ѡ приданъє до возного єхати до пана Кирила Зубчовского, пытаючи, длѧ ко//торое причины домъ продал.

Ѣкож єсми придан дал тому жидови до возного повєту Лѳцкого Воитєха Ѣблонского. Ѣкож тот жє возныи повєтѳ Лѳцкого шлѧхєтныи Воитєх Ѣблонскии, ставши ѡчєвисто, тыми словы ку записанѧ до книг кгродских лѳцких сознал, ижъ:

«Року тєпєрєшнєго тисєча пѧтьсотъ дєвєтдєсѧт пєрвого, мсца дєкабра дєсѧтого дня за приданємъ вшєи милости, панє подстаростии, єздил єсми з жидомъ чєтвєртєнъскимъ Ицъком Натановичомъ до пна Кирила Зѳбчовског[о] до имєнья єго до Дѳбна под Ковєлъ. А коли єсми тамъ приєхал, застал єсми єго ѳ дворє з боѧриномъ чєтвєртєнъскимъ, которыи боѧрин чєтвєртєнъскии подал листъ,

писаны*и* ѡ*т* ѳрꙗ*д*ника чєтвє*р*тєнъского на *и*мє Матєꙗ Кгоро*л*ского, которы*и* писа*л* за тым жидо*м* ѡ домъ, што продалъ па*н* Зѳбчо*в*ски*и* ѳ Ковлю ѳ мєстє.

Та*м* жє пєрєдо *м*ною, возны*м*, то*т* листъ прѳчитавъши, повѣдил тому жидови И*ц*кови и почалъ єго пытати тыми словы: «Чи ты И*ц*ко?»

То*т* И*ц*ко повѣдил: «Ꙗ, панє Зѳбцо*в*ски*и*».

«Ѡ то писа*л* до мєнє па*н* староста вашъ чє*тв*є*р*тєнски*и* за тобою, ꙗко бы*х* ꙗ до*м* тво*и* мєлъ продати».

То*т* И*ц*ко повѣдил: «Правъда, пнє Зѳбцовъски*и*, такъ ми дано справѳ, жє ты мо*и* до*м* продал, а ꙗ тобє ничого нє винєнъ и ни жадномѳ, нє вєдаю длꙗ чого єго в. м. продал. Бо-*м* вжє нєпоѡднокро*т* до тєбє зъ листо*м* єздзѳ, што рокѳ ѡ*т* єго мило*с*ти пна моєго, пна воєводы браславъского, и ѡ*т* ѳрадников єго млсти, докучаючы тобє шторoку. Ꙗкожъ памєтуєшъ, вша мл*т*ь, жє ꙗ и при погрєбє н*ε*божчика кнзꙗ Кур*п*ско*г*[*о*] вш*и* мл*т*и сꙗ ѳпоминалъ, вша мл*т* на то*т* часъ мнє ѡ*т*казалъ».

«Жє-мъ ꙗ єго нє продавал домѳ твоєго, Ицкѳ, ани сꙗ до то*г*[*о*] знаю, такъ и тєпєрь мовлю пєр*ε*д пномъ вознымъ, жє-*м* ꙗ нє продавал, нє такъ Ѡлшовскомѳ, алє никомѳ. Мож*ε*т сꙗ приточити ꙗкаꙗ справа з мєста ѡ*т* кого *ж* колвє*к*, алє ꙗ нє тꙗмлю, бо мнє ѳ то*т* часъ было волно тым шаѳовати, бо-мъ был старшимъ ѳрадникомъ ѳ Ковлю, волно // мнѣ было сѳдити ка*ж*дого, такъ жидо*в*, ꙗко и мєщанъ. А вшакжє є*д* собє до книгъ до Ковлꙗ, тамъ сꙗ довєдае*ш*ъ, хто за чимъ дє*р*житъ домъ тво*и*. Алє ꙗ єго нє продавал, ани того тꙗмлю, и чого сꙗ болше*и* жидє напираєшъ, вшакъ ꙗ тобє ѡ*т*казал досить, бо ты мнѣ ничо*г*[*о*] нє винєнъ, длꙗ чого бы*х* мєл домъ тво*и* продавати?»

А коли тоє повєди*л* па*н* Зѳбцовъски*и* тѳмѳ жидови, та*м* жє и ѡсвєтчившисє мною, возны*м*, єхали єсмо прочъ.

А такъ ꙗ тоє ѡповєда*н*є жидовскоє, такъ тєжъ сознанъє возного до кни*г* кгродъскихъ лѳцки*х* записати казал.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 40, арк. 100 зв.–102.

№ 218

1592 р., січня 22. Луцьк. — Скарга Войтеха Краєвського, боголюбського урядника львівського, галицького та кам'янець-подільського єпископа, жидичинського архімандрита Гедеона Болобана, до луцького ґродського уряду на Романа Олехновича Козинського, який зі слугами влаштував погром у боголюбській корчмі, розігнавши усіх відвідувачів

Ѡповєданьє врадника боголю*б*ского на пна Романа Козинского

Рокѳ тисєча пꙗ*т*со*т* дєвє*т*дєсꙗ*т* второго мсца гєнвара двадца*т* второго днꙗ

Присылалъ до врадѳ гдр*с*кого за*м*ку Луцкого до мєнє, Щасного Кгалєзского, по*д*старостєго лу*ц*кого, врадникъ боголюбски*и* єго мл. ѡ*т*ца Гєдиѡна Болобана, єпископа лвовского, галицкого и Камєньца Подольского, архиманъдрыта жидичинского и вси*х* крилошанъ жидичинскихъ, шлꙗхєтны*и* панъ Во*и*тєх Краєвски*и* посланца своєго, ѡповєдаючи и ѡбтєжливє жалуючи ты*м* способомъ, ижъ дє*и*:

«В року тєпєръ идѳчо*м* тисєча пꙗтьсотъ дєвє*т*дєсꙗтъ второмъ, мсца гєнвара двадцато*г*[*о*] днꙗ зємєнинъ гдр*с*ки*и* повєту Луцкого панъ Романъ Ѡлєхновичъ Козински*и* самъ ѡсобою своєю и з слугами своими Пєтромъ а Иваномъ Косымъ и

Лучкою ѹничынєм, приєхавши до сєла Боголюбского, до манастыра Жидичинского налєжачого, до каръчмы боголюбскоє, которѹю на ѡранди дєржит на имє Воитъко, казалъ собє и слугамъ своимъ водлугъ воли и ѹподобаньа своєго горєлъки давать. И тамъ жє, дєи, попившиса, слуги єго при нємъ сами мєжи собою звадѹ ѹчинили, в которои тои звади их ѡдинъ дрѹгого ранил, и, ѡбачивши, дєи, то, сам панъ Козинскии лєдвє ихъ розгамовалъ.

И заразомъ, всєдши на кони з слѹгами своими, нє заплативши за горєлъку, єхати хотєлъ. В тотъ час жона того арєндара боголюбъского на имє Ѡвъдюха просила, дєи, пана Козинского, абы єи за горилку заплатилъ, што з слугами // своими выпил. То пакъ, дєи, панъ Козинскии вмєсто заплаты тую арєндарку ѡкрутнє збилъ и зморловал и, нє заплативши, проч из слугами своими до дому своєго поєхалъ.

А потомъ, дєи, того жъ дня, мало погодивши, тот жє панъ Романъ Козинскии самъ ѡсобою своєю и с тыми жъ слугами своими Пєтромъ а Иваном Косым и Лучкою ѹничынємъ, и з ыншими многими слугами а помочниками своими, которыхъ ѡнъ самъ лепєи ихъ знаєт и имєна их вєдаєть, взявши пєрєд сєбє нєть вєдома якии ѹмыслъ, прєпомнєвши боязни Божєи и сроκгости права посполитого, з розными бронями, з рѹчницами, з лѹками, з ощєпами и з шаблями, и иншою нємало бронью, воинє налєжачою, наєхавши моцно кгвалтомъ до сєла Боголюбого до тоє жъ коръчмы боголюбскоє и до арєндара боголюбского, до Воитка, знашодши в тои коръчми людєи боголюбских и нємало людєи ѡбчихъ, кгвалътовнє прочъ с каръчмы, ѹгонаючисє за ними, порозгонял, которые, нє заплативши за напитокъ ѡрєндарѹ, прочъ повтєкали, а иншихъ посєкъ и поранилъ, и з луковъ пострєлялъ. А мєновитє: Ѣкова, боярына боголюбскоґ[о], а подданых Сидора Пыпку а Васка Сысуна и жонѹ єго Ѡксиню и Матєя, мєлникова брата, ѡкрѹтнє посєкъ, поранил и з лѹковъ пострєлялъ.

Што, дєи, арєндаръ боголюбскии Воитко, видєчи таковыи кгвалтъ и наєздъ ѡт пна Козинского, до пивницы, где питє, такъжє и схованьє своє мєл, ѹтєкъ и замъкнулсє ѡт нєго. А панъ Козинскии, прєдсє єщє на томъ мало маючи досыт ѹмыслу своєму, выбивши двєри ѹ пивницы и добывшисє до нєго, єго самого, того ѡрєндара, самъ ѡсобою своєю ѡкрутнє зранил и ѹсєкъ.

Пры которомъ, дєи, збитю єго, того ѡрєндара, шкоды сє єму нємалыє стали, то єстъ: розбивши бодню, взято грошєи готовых ѡсмъ копъ литовских; к тому, дєи, єщє тот жє пан Козинскии двє бєчки пива, вынєвши чопы з них, повыпущалъ, которого всєго пива было за двє копє грошєи литовских, а барилко горєлъки розсєкъ и внивєчъ ѡборотилъ и выпустил, которое горєлки всєє было ѡсмъдєсят квартъ и чотыри кварты, // кождаа кварта горєлки по грошєи два литовскихъ; а за розогнанємъ людєи ѡбчихъ с каръчмы, которые, нє заплативши за пиво и за горєлкѹ, прочъ повтєкали, шкодуєтъ, дєи, собє ѡрєндаръ боголюбскии двє копє гршєи литовских».

Которого того кгвалтовного наєханьа от пна Романа Козинского и стрєлъ двадцат, которыми, дєи, подданых боголюбских пострєлялъ и поранилъ, врадникъ боголюбскии чєрєз того жъ посланца своєґ[о] сєздє на врад кгродскии луцкии прислалъ.

Которое ѡповєданьє и жалоба врадника боголюбского єстъ до книг врадовых записано.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 40, арк. 216 зв.–217 зв.

№ 219

1592 р., лютого 19. Луцьк. — Скарга луцького міщанина Григорія Голузки до луцького ґродського уряду, підтримана бурмистром і радцями, на Семена Богдановича Круневича, який пограбував його дім і ув'язнив сина Івашка, та визнання луцького возного Фронца Бромирського про перебування у в'язниці Івашка, який підтвердив, що його посадив до в'язниці Семен Круневич

Ѡповѣданъє мѣщан луцких на пана Сємєна Крунєвича и сознанъє возного в тои же справє

Року тисѣча пѧтьсотъ дєвѣтъдєсѧтъ второго мца ѳєвралѧ дєвѧтог[о]надцатъ днѧ

Приходили на врад кгродскии в замок гсдрскии Луцкии до мєнє, Миколая Вилковского, будѳчого на мєстцѳ подстароства лѳцкого, славєтныє бурмистръ и радцы мѣста Лѳцког[о], ѡповѣдали и ѡбтєжьливє жаловали на пана Сємєна Богдановича Крѳнєвича, ижь деи:

«Року тєпер идѳчого дєвєтдєсѧть второго, сєго днѧ, мца ѳєвралѧ сємогонадъцат днѧ єго мсть пан Сємєнъ Крѳнєвич, пропомнєвши боѧзни Божоє и срокгости права посполитого, способившисѧ з многими слѳгами, поддаными своими гнидавскими, нєврядовнє, бєзправнє, своволнє нашедши моцно кгвалтом на дом сусѣда нашого, члвика спокоиного Григорыя Голѳзки старого и к тому хорого, двєри до коморы выбивши, сына єго Ивашка, кгвалтовнє збивши, змордовавши, з дому взял, которѳю справу тот сѳсѣдъ нашъ Грицко Голѳзка ширеи пєрєдъ вшою мстью жалобу свою прєложит.

Которыи Грицко Голѳзка, тѳтъ жє стоѧчи, ѡповѣдал такєжь слова, ѧко и вышеи бѳрмистръ з рядъцами ѡповѣдали, доложивши того, иж:

«При том кгвалтовномъ наштью пан Сємєн Крѳнєвич взял и пограбил с тоє ж коморы скринку, гдє, кгвалтовнє двєри выбивши, сына моєго, збивши, зморъдовавши, взял, ѳ которои скринцє было грошеи готовыхъ копъ тридъцет литовских, дванадъцат золотыхъ чырвоных, талѧровъ дванадцат, поѧсов два срѣбрєных, // кнаѳлєв дванадцет, ложокъ срѣбрънных чотыри, пєрстєнков пѧт золотых, кошѳлъ пѧт колєнскихъ а дєвоцкихъ три. А в того сына моєго Ивашка чєрєс ѡборвали, ѳ котором было копъ грошеи три, золотыхъ чырвоныхъ два, которыє был ѳзял на спѳсть єхать по рыбы».

И повєдил тотъ Грицко Голѳзка, ижъ: «Пан Крѳнєвич, слышѳ, ѳсадил сына моєго ѳ вєжу воитовскѳю».

ЊАкож бѳрмистръ и рядцы просили ѡ придан возного на ѡглєдан того вязня.

ЊА-м придал возного єнерала повѣту Лѳцкого ѳрєнца Бромырского, которыи, там бывши, пєрєдо мною созналъ, ижь:

«Сєго днѧ, мца ѳєвралѧ сємогонадцат днѧ, видєл єсмь сына Голѳзчиног[о] Ивашка ѳ вєзєню ѳ тѳрмє сєдѧчого. И пытал єсмь, хто бы єго ѳсадил? Ѡн повѣдил: «Ижь мѧ пан Крѳнєвич, кгвалтовнє з дому взявши, збивши, змордовавъши, тут ѳ вєжѳ, ѡковавши, ѳкинѳлъ, и своими замками замкнул и сторожѳ свою приставил».

И просили пановє бурмистрь и радцы, абы то, ѧкъ ѡповѣдан ихъ и Голѳзчино, так и сознан возного, было записано.

Што-мъ ѧ записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 40, арк. 275 зв.–276.

№ 220

1592 р., березня 17. Луцьк [1591 р., вересня 11. Кременець]. – Лист волинського воєводи, білоцерківського і богуславського старости князя Януша Острозького про призначення на луцьке вознівство Валентія Тучаницького

Ѹписанье листѹ его мл. пна воєводы волыньского пнѹ Тучаницкому на возновство даныи

Рокѹ тисеча пѧтьсотъ дєвѣтьдесѧт второг[о] мсца марца сємогонадцать днѧ

На врядє кгродскомъ в замку гдрьскомъ Луцкомъ пєрєдо мною, Щаснымъ Кгалєзъскимъ, подстаростимъ луцкимъ, постановившисѧ ѡчєвисто, шлѧхєтныи Валєнтии Тучаницкии покладалъ пєрєдо мною листъ єго милости пана воєводы волыньского, єму на возновство даныи. Которыи листь, положивши пєрєдо мною, просилъ, абы былъ принѧть и в книги кгродьскиє луцкиє ѹписанъ былъ.

Которого ѧ листу, ѡглєдавши, пєрєдъ собою читати казаль, и так сє в собє маєт:

86. Возний

«ІѦнушъ, кнѧжа Ѡстрозъскоє, воєвода волынъскии, староста бєлоцєрьковскии и богѹславъскии, ѡзнаимую то всимъ вобець, ижь за причиною ѡбывателєи зємли Волынъскоє, видєчи быти того потрєбу длѧ ѡтправованъя справ людскихъ, постановиломъ и сим листом моим ѹставлѧю // на врѧд возновъскии въ зємли Волынскои въ повєтє Луцкомъ чоловєка доброго, шлѧхътича, в зємъли Волынъскои ѡсєлого, Валєнътого Тучаницкого. Которыи пєрєдо мъною на тот врѧдь возновъскии заразъ присєгу ѹчинилъ, и єсть пострыжонь и в реистръ мои вписанъ. Ѡ которомъ ижь бы ваша милость вєдаючи, єго до всих справ своихъ възывали и на врѧдєхъ всюды за возного приимовати рачили. Которыи, на томъ врѧдє возновства своєго ѹчтивє и побожнє заховываючисѧ, во всих справахъ водлє права Статуту и присєги своєє поступовати и справовати маєть.

А на тотъ врѧдъ возновъства єго далємъ єму и сєсъ листъ моии подъ пєчатью и с подписомъ рѹки моєє.

Писанъ ѹ Крємѧнцѹ, лѣта по нароженъю Сына Божого тисєча пѧтьсоть дєвѣтьдесѧть пєрвого, мсца сєнътєбра пєрвогонадцать днѧ. Власною рѹкою».

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 41, арк. 63 зв.–64.

№ 221

1592 р., березня 20. Луцьк [1591 р., лютого 22. Корець]. – Тестамент Єви Дембської, за яким опікуном неповнолітніх дітей нею призначено зятя Андрія Душевського та зроблено розпорядження щодо розподілу майна між дітьми

Ѹписанье тєстамєнтѹ панєє Ѕввы Дємъбскоє панѹ Дѹшєвскому даныи

Рокѹ тисєча пѧтьсотъ дєвѣтьдесѧть второго мсца марца двадцатого днѧ

На рочъкахˡ судовыхъ кгродскихъ луцкихъ, ѡт дня дєвятог[о]надцат мсца марца припалых и сѣдовнє ѡтправовати зачатых, пєредо мною, Алєксанъдромъ Сємашкомъ на Хѣпковє, каштеляномъ браслављскимъ, старостою луцкимъ, постановившисѧ ѡчєвисто, панъ Анъдрєи Дѣшєвскии покладалъ тєстамєнтъ ѡстатънєє воли нєбожчицы пнєє Свы Дємбскоє, тєщи своєє, и просилъ, абы был вычитанъ // и в книги кгродскиє ѣписанъ.

Которого ѧ, длѧ вписованѧ в книги приимуючи, пєрєд собою вычитати казал и так сє в собє маєть:

«Во имѧ Ѡтца и Сына и Свєтого Дха, аминъ. Станъсє волѧ милостивого Бога.

Кгдыж вшєлякиє справы, памєти годноє, длѧ вєдомости людскоє на писмє зоставую, прото ѧ, Свъва Дємбскаѧ, будѣчи навєжона ѡт Пна Бога ѡбложною хоробою, єще-м сама при доброи памєти а цєломъ розумє пишѣ сєс мои тєстамєнтъ, кромъ намовы людскоє, лєчъ по доброи воли своєи, абы-мъ за живота моєго дєти моє, лєтъ нєдорослыє, в доброи ѡпєцє и в поручєнъю по собє зоставила. Розѣмєючи по сынохъ моихъ, лєтъ доросълыхъ, Воитєхѣ а Матею Дємбскихъ, ижь ѡни, люди в молодости лѣтъ своихъ єстъ забавєны послугами а к тому люди нєнаѣчоныє и до того нєѣмєєтъныє тымъ справовати, с тыхъ причинъ ѡтдалѧю и ѡтписую их симъ тєстамєнтом моимъ ѡт ѡпєки дєтєи моих, лѣтъ нєдорослых, абы ѡныє кривды имъ ѣ маєтности ихъ нє чинили, которѣю ѧ за живота моєго ѡтписую. Кгды жє-мъ ѧ, будѣчи здорова, маєтъности своєє водлє можности моєє тымъ вєрхѣ мєнованымъ двом сыномъ моимъ ѣдєлила, а тєпєрь, што єстъ маєтъности моєє рѣхомоє так при мнє самои, ѧко кгдє ж колъвєкъ ѣ людєи, ѡтписую дочкамъ моимъ Ганънє и Ѣкганцє, Галєнє и Каси, а никому инъшому з сыновъ, повинных и кровъных моих.

То єстъ напєрвєи, поручаю дѣшу мою Пану Богу, в Троицы единому, а тєло моє грєшноє зємлѧ єстъ зємли, маєть поховатъ панъ Анъдрєи Дѣшєвскии. Дєти моє, лєть нєдорослыє Ѣаска, Павла, Галєну, Каску и при них маєтъностъ мою, рєчи рѣхомыє, што при мнє, шаты и гроши готовыє и тєжь, гдє колъвєкъ на людєхъ грошєи готовых єстъ, порѣчаю ѣв опєку пну Андрєю Дѣшєвскому // и дочцє моєи Ганнє, абы ѡны дєтємъ моимъ кривды чинити нє допущали а ихъ власности доходили. Маєть панъ Анъдрєи, ѡпєкун дєтєи моих, и дочка моѧ Ганна по зошлог[о] живота моєго дєтми моими, лєтъ нєдорослыми, ѡпєкати и тєжь ѣбогоє маєтности моєє, на комъ, што єстъ винного мнє, дєтємъ моимъ правомъ доходити.

Дочку мою Каску, которѣю ѧ, ѡтєждзчаючи до Корца на час малыи, при панєи Палуцкои в Шєплю зоставила, маєть ѡпєкун дєтєи моихъ и дочка моѧ Ганъна, єхавши, ѣ панєи Палуцкои ѡтыискавъши, на мєстьцє доброє, кому зрозумєют, служить дать албо при собє в наѣцє ховать. Сына моєго Ѣаска, которыи з вєдомостью моєю ѣ пна Палуцког[о] служить, ѡпєкунъ дєтєи моих, взявши, маєть, кому будєть розумєть, служитъ дать.

А то єстъ мєновитє маєтност моѧ, што-мъ мєла ѡт єго милости кнѧзя Корєцкого двадцєть талѧровъ старыхъ, которыи талѧри дала-мъ до захованъя на час малыи Чєлядцы, зятєви моєму. Которыи Чєлядка, видєчи мєнє на смертєлъноі

[1] Слово правлено.

постєли, ижь нє могла бытъ жива, с Корца, кромъ вєдомости моєє, взявши ѡныє талѧри и смыкавицѫ мою, шлѧмами подшитую, до Шєпля поєхалъ. Тогды панъ Дѫшєвскиѝ, ѡпєкунъ дєтєѝ моиѯ, и дочка моя Ганъна маєть, ѫ Чєлядки тую двадцєтъ талѧровъ ѡдыскавши, на погрєбъ тєла моєго ѡсмъ талѧровъ ѡбєрнути, а двенадцать талѧровъ ѡтписую дочкамъ моиѡ, вышєѝ помєнєнымъ, всимъ. А што Чєлядка взялъ смыкавицѫ мою, шлѧмами лисими подшитую, то ѡтдаю, ѡтписую тую смыкавицѫ дочцє моєѝ Каси, а сукню мою и шапку ѡксамитную ѡтписую дочцє моєѝ Галєнє.

А што єсми в року прошломъ ѡсмъдєсѧть ѡсмомъ пну Станиславови Палуцкому позычила шєстдєсѧть золотыхъ полскиѯ готовыхъ а два чирвоныѯ золотыѯ позычила самоѝ панєѝ Палуцкоѝ, вєриламъ єго милости, яко пну и приѧтєлєви моєму, // бєзъ листу, ѡт которыхъ шєстидєсѧть золотыѯ полскихъ з доброє воли своєє поступилъ мнє єго милост плату на кождыѝ год по дєсєти золотыѯ полскиѯ, али єго милость тыє вси пнзи сполъна в року тєпєрєшнємъ дєвєтъдєсѧть пєрвомъ мнє самоѝ на Громницы ѡтдать, ѫѧмъ ласцє єго милости. Ижь, ѡбачи сєсъ моѝ тєстамєнтъ, тую шєстьдєсѧтъ золотыѯ полскихъ и тоє, што мнє на кождыѝ годъ ѡт тыѯ шєстидєсѧт золотыѯ полскиѯ плату поступить, ѡтдать будєть рачилъ ѡпєкунови дєтєѝ[1] моиѯ пну Дѫшєвскому а дочцє моєѝ Ганнє, а никому инъшому з сыновъ моиѯ. Кгдыбы єго милость панъ Палуцкиѝ шєстидєсѧть золотыѯ полъскиѯ, што ѫ мєнє позычилъ, и того, что мнє ѡт тыѯ пнзєѝ на кождыѝ год плату поступилъ, тому ѡпєкунови дєтєѝ моиѯ пну Дѫшєвскому и дочъцє моєѝ Ганнє ѡтдати нє хотєл, тогды має панъ Дѫшєвъскиѝ тыхъ всихъ пнзєѝ на пну Палуцкомъ правнє доходить, такъжє и єє млт пни Палуцкая маєть тыє два чирвоныѯ золотыѯ тому ж пану Дѫшєвскому и дочцє моєѝ Ганънє ѡтдати.

А што єст в Домбю, в зємли Любєлскоѝ, ѡтчизна всихъ дєтєѝ моиѯ ѫ брата моєго пана Миколая Бокгатки, которыѝ до приєханья всиѯ дєтєѝ моиѯ ни в чомъ дєржить, будѫтъ ли хотєти вси потомки мои, зволившися сполєчнє, єхавши, водлє постановєня моєго пна Миколая Бокгатки ѡсмъдєсѧт гривєн за нагородѫ, што прєз часъ нємалыѝ ѡтчизны вживалъ, мєжи собою ровно подєлити маютъ. А такъ я, што-м дочъкамъ моимъ симъ тєстамєнътомъ моимъ ѡтписала, яко з розделъку ѡтчизны на дочки моє, лєтъ нєдорослыє, ѡт братьи приити маєть, тогъды панъ Дѫшєвъскиѝ, ѡпєкунъ дєтєѝ моиѯ, и дочка моя Ганна вси тыє пнзи, до рѫкъ своиѯ взявши, до лєт ихъ платъ дати маютъ. А што ѡт тыѯ пнзєѝ платѫ на кождыѝ год приидєть, тогды, тоє взявши, на ѡбыходъ ихъ выдати, а кгды лѣть доростуть всѣ дочки моє, мають // тыє пнзи имъ в цалости ѡтдати.

А хто бы ѡстатнюю волю и сєс тєстамєнть моѝ нарѫшитъ, и ѫ тоє ѫступоватися мєлъ алъбо противку нєго мовити, тотъ розсудитьсє со мною на ѡстатънєм свѣтє пєрєд милостивымъ Богомъ.

А коли жь колъвєкъ на рокахъ зємъскиѯ луцкихъ сєс тєстамєнтъ моѝ ѡповєдан и до книгъ ѫписанъ будєть, таковыѝ в кождого судѫ и права в зуполноѝ моцы приимованъ быти маєть.

[1] Літеру «д» правлено.

И на томъ дала пану Дѡшєвскому, ѡпєкунови дєтєи моих, и дочцє моєи Ганьнє сєсъ моѝ тєстамєнъть под пєчатью моєю. А при томъ были и тому добрє свѣдоми за ѡчєвистою и ѵстною прозбою моєю пєчати своє приложити и рѣками своими подписати рачили ихъ милость пановє ксєндзъ Матєѡшъ Сливовскиѝ, панъ Маръτинъ Пєщинъскиѝ, панъ Стєѳан Головинскиѝ.

Писанъ в Корцѡ, лѣта по нарожєню Сына Божого тисєча пѩтъсотъ дєвєтдєсѩть пєрвого, мсца ѳєвъралꙗ двадцать второго днꙗ».

Ѵ того тєстамєнту пєчатєи притиснєных чотыры, подпис рѣкъ в тыє слова: Za oczewista prozbą pieczec przylozil y ręką swą podpisal Matius Sliwowsky, za oczewista prosbą Marczin Pesczinsky reką swą podpisal y pieczęc przylozil, за ѡчєвистою прозбою Стєѳанъ Головинскиѝ пєчать свою приложил и рѣку подписалъ.

Которыѝ тєстамєнтъ слово ѡт слова до книг кгродских луцкихъ єстъ ѵписанъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 41, арк. 67–69.

№ 222

1592 р., червня 12. Луцьк. – Визнання луцького возного Матиса Славоґурського перед луцьким ґродським урядом у справі Станіслава Навинського з підданим троцького каштеляна Кузмою, який у рахунок погашення боргу віддав Навинському коня

Сознанє возного в справє пана Станислава Новиньского с подданым єго мл. пна троцкого

Року тисєча пѩтсотъ дєвѣтъдєсѩтъ второго мсца июнꙗ второгонадцат днꙗ

Пришєдъши на врад кгродъскиѝ луцкиѝ пєрєд мєнє, Щасного Кгалєзского, подстаростєго луцкого, возныѝ повєту Луцкого Матысъ Славокгуръскиѝ ку записованью до книгъ кгродских луцких тыми словы вызналъ, ижъ:

«Року тєпєрєшнєг[о] дєвєтъдєсѩтъ второго, мсца июна дванадцатого днꙗ былєм на справє пана Станислава Навиньского. Будучи на рочкахъ у Луцку, панъ Станиславъ Навинскиѝ при мнє, возномъ, на рынъку у Луцку позналъ виноваицу своєго, ниꙗкого Кузмѡ, которыѝ сꙗ повєдилъ быти на сєс часъ подданымъ єго милости пана троцъкого. Тамъ жє при мнє, возномъ, призналъсꙗ тоѝ Кѡзма, иж єсми ѡсталъ и єстъ винєнъ пну Навиньскомѡ за конꙗ грошєи золотых шєсть, кгдымъ былъ подданымъ єго милости пана Людвика Мꙗкицкого ѵ Крупцѡ. И кгды єго панъ Навиньскиѝ хотилъ дати ѡсадити до замъку, абы за нимъ писалъ єго панъ албо врадникъ, тогъды тоѝ Кузма повєдилъ:

«Панє Навинскиѝ, ты мєнє нє позываи и ни сажаи, ѡзми ѵ мєнє за своѝ долъгъ конꙗ глинꙗстого, кгдыжъ ꙗ грошєи готовых нє маю».

А панъ Навиньскиѝ, тоє мною ѡсвєтчивши, што тоѝ Кузма самъ доброволнє за долгъ даєт, конꙗ того ѡтъ Кузмы взꙗлъ. А при мнє на тотъ часъ была шлꙗхта».

Которое ꙗ возного ѡчєвистоє сознанье до книгъ кгродских луцких записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 42, арк. 44.

№ 223

1592 р., червня 19. Луцьк. — Скарга Григорія Баковецького до луцького ґродського уряду на Лавріна Дривинського, який відмовився відпустити його з рукодайної служби і видати платню

Ѡповѣданє пна Грєгорꙗ Баковєцкого на пна Дрєвинского

Рокѣ тисєча пꙗтьсотъ дєвєтъдєсꙗтъ второго мсца июнꙗ дєвꙗтоґ[о]надцатъ днꙗ

Пришєдъши на врꙗдъ кґродъскиı в замокъ ґсдрькиı Лѣцькиı до мєнє, Алєксанъдра Сємашка на Хѣпъковє, кашталꙗна браславъскоґ[о], старосты лѣцького, шлꙗхєтъныı панъ Григорєиı Баковєцькиı ѡповѣдалъ тыми словы, иж дєиı:

«Милостивыı панє староста, служилъ, дєиı, єсми панѣ Лавринѣ Дрєвинскомѣ часъ нємалыı, прєзъ колко лєтъ заховалємъсє ємѣ, ꙗко чоловѣкъ добрыı. А тєперъ, дєиı, иж мнє заслужоного моєго золотых сорока платити нє хотєл, просилємъсє ѣ нєго, абы мєнє с послугъ своихъ волънымъ ѣчинил, хотєчи на мєстъцє пожитєиıнєиıшоє, на которомъ бы заплата доходила, ѣдатис. И кгды-м, дєиı, ѡтъ нєґ[о] потрикротъ просилъ, ѡн, дєиı, мєнє, шлꙗхтича волноґ[о], с послуґ своих вызволити и ѡтъправити нє хочєтъ кѣ вєликоиı ѣтратє моєиı». И с тым сє панъ Баковєцкиı, ѡповѣдавъши, заразомъ просилъ мєнє ѡ придан̑є возного, пєрєдъ которым бы сє єщє ѣ пана Дривинского просити мєл.

А такъ ꙗ ємѣ ѡчєвисто придал возного повєтѣ Лѣцького Григорꙗ Красносєлъского, которыı, за приданъємъ // моимъ там бывши, днꙗ сєгоднєшнєґ[о], на датє помєнєного, кѣ записованью до книгъ тыми словы созналъ, штожъ дєиı:

«Рокѣ тєпєрєшнєґ[о] дєвєтъдєсꙗтъ второго, мсца июнꙗ сємогонадцат днꙗ ходилом с паномъ Григорꙗєм Баковєцким до єго милости пана Дривинского. Там же при мънє, возном, и при нємало людєи зацъныхъ просил панъ Баковєцкиı пана Лавърина Дрєвинъского, абы ємѣ заслужоноє єго золотыхъ сорокъ заплатил и єго с послуґ своихъ вызволилъ, нє хотєчи ємѣ болъшє слѣгою бытъ.

На котороє прошєнє его панъ Дривинскиı такъ повєдил, иж дєиı:

«Ѯсми ємѣ винєнъ заслужоных пнзєи колъконадъцатъ копъ, которыє, дєиı, ємѣ инъшимъ часомъ заплачѣ. А ижь сє, дєиı, ѡтъ мєнє проситъ, чого-м сє по нєм нє сподивал, абы ѡтъ мєнє ѡтъстати тєпєр мєлъ, нєхаи жє собє, гдє волꙗ єго, єдєтъ и слѣжитъ, ѡднож, дєиı, ꙗ рѣки ємѣ тєпєр нє дам».

А потом панъ Баковєцькиı повторє и потрєтє пана Дрєвинъскоґ[о] просилъ, абы заразъ єго, ꙗко панъ, с послуґ вызволилъ, и што вынєнъ, абы заплатилъ. Ѡн и повъторє и потрєтє, ничого болъшєи нє мовєчи, толъко ѡбєцѣючи ємѣ иншого часѣ заслужоноє заплатити, повєдил: «Рѣки нє дам, алє, дєиı, гдє хочєиı[1]». И, то вымовивъши, з ызъбы пошолъ.

А пань Баковєцькиı, слышєчи тотъ ѡтъказъ, ѡсвєтъчивъшисє мною, возным, и подꙗковавъши ємѣ, а ѣпоминаючисє заслужоного, прочъ ѡтъшол».

Котороє то ѡчєвистоє возъного сознанъє до книґ кґродъских лѣцькихъ записати єсми казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 42, арк. 94–94 зв.

[1] Так в оригіналі.

№ 224

1592 р., червня 19. Луцьк. – Скарга Лавріна Дривинського до луцького ґродського уряду на рукодайного слугу Григорія Баковецького, який самовільно покинув службу, не прозвітувавши належним чином про ввірені йому кошти

Ѡповѣданє пна Лаврина Дрєвинского на пна Грєгорꙗ Баковєцкого

Рокѹ тисєча пꙗтьсотъ дєвѣтьдєсꙗт второг[о] мсца июнꙗ дєвꙗтог[о]надцат днꙗ

Постановивъшисꙗ ѡчєвисто на врꙗдє кгродъскомъ луцкомь пєрєдо мъною, Щаснымъ Кгалєнъскимъ[1], подстаростимъ лѹцькимъ, єго милостъ панъ Лаврин Дривинскии ѡповѣдалъ на Григорꙗ Баковєцького тыми[2], иж дєи:

«Тотъ то Баковєцъкии, будѹчи в мєнє слугою рѹкодаинымъ, с пєвъного юръкгєлътѹ служєчи на рок ѡтъ Божого нарожєньꙗ в рокѹ ѡсмъдєсꙗт дєвꙗтомъ до дрѹгого рокѹ, и такъ рокъ ѡтъ рокѹ аж до сєс тєпєрєшнєго рокѹ служити мєл тєжь до Божєго нарожєнꙗ // в сємъ рокѹ дєвѣтьдєсꙗтъ втором, взꙗвши ѡтъ мєнє ѹси гроши напєрєдъ, што зо мъною змовил, такжє и парѹ шатъ каразиєвых. И маючи нємало справъ моихъ ѡтъ килъкѹ лєтъ на соби, а мєновитє єщє ми служєчи хлопъцємъ лєтъ два, грошми моими шаѳовал и ажъ до сєго часѹ ими шаѳѹєтъ, которых то грошєи моих власныхъ ѡтъ мєнє розными часы ѹзꙗлъ и брал до шаѳѹнькѹ своєго золотых полских три тисєчи, с которых то грошєи, кгды-мъ єго хотєлъ личъбы слухати, ѡн, нє ѹчинивъши ми з нихъ личъбы достаточнoє, ани рєєстровъ ми ѡтъдавъши, ꙗко ѡтъ пана своєг[о], которомѹ рѹкоданною службою служитъ, нє ѡтъставъши, ꙗко пристоитъ добромѹ цнотъливомѹ шлꙗхтичѹ и слузи, проч и нитъ видома, гдє поихалъ. И мало єщє на томъ нє маючи, потраѳивъши возницѹ моєго Матыса з конми возниками моими, моєг[о] власного конꙗ, возника тисаво[о] лысого, пєрєнємъши на добровольнои дорози, кгды ихъ тотъ возница до Лѹцька вилъ, подъ Боротином взꙗлъ и пограбил, и нитъ видома, гдє сꙗ з нимъ подил».

А такъ ꙗ тоє ѡповѣданъє пана Лаврина Дривинского до книг кгродъскихъ лѹцькихъ записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 42, арк. 101–101 зв.

№ 225

1592 р., червня 24. Луцьк [1592 р., червня 23. Юшківці]. – Зізнання луцького возного Григорія Вербського перед луцьким ґродським урядом, що під час поховання Федори Хом'яківни він подав в опіку Федору та Івану Петровичам Хом'якам їхнього сестринця Федора, згідно з тестаментом його батька-небіжчика Василя Юшковського, разом зі спадковим маєтком Юшківці та реєстром двору і підданих селян, складеним за дозволом вітчима Патрикія Окорського

Сознанье возного в справє пнов Хомєковъ с пном Ѡкорскимъ

Року тисєча пꙗтсот дєвєтдєсꙗт второго мсца июнꙗ двадцет чєтвєртого днꙗ

На врадє кгродскомъ в замъку гсдрском Луцком пєрєдо мною, Миколаєм Вильковским, буркгрибимъ замку гсдрского и намєстником подстароства Луцкого,

[1] Так в оригіналі. Має бути «Кгалєзскимъ».

[2] Так в оригіналі. Має бути «тыми словы».

постановившисѧ ѡчєвисто, возныи повєту Луцкого шлѧхєтныи Григореи Вєрбскии ку записованью до книгъ кгродских луцких сознал тыми словы, ижъ:

«Будучи мнє на справє и потрєбє их мл. пновъ θєдора а Ивана Пєтровичовъ Хомѧковъ, то єстъ при погрєбє тєла нєбожчицы пнєє Патрикыєвоє Ѡкорскоє θєдоры Хомѧковны, там жє, кгды скоро по погрєбє тєла нєбожчицы пнєє Ѡкорскоє ихъ мл. пан θєдоръ и пан Иван Хомѧки, ѧко при погрєбє тєла пєрєдъ перед[1] вєлє зацных людеи, на погрєбє будучихъ, з опєкою такъ водлє права прирожоного, ѧко и тєстамєнтом ѡстатнєю волєю и правом посполитымъ обварованую, приповєдали.

Тамъ жє того жъ днѧ, то єстъ мсца июнѧ двадцат трєтєго, справившисѧ вєдлє права посполитого, при бытности на тот часъ в томъ дворє пна Патрикиѧ Ѡкорского, чєрєз мєнє, возного, такъ в двор и во вси рєчи рухомыє, в томъ дворє будучиє, ѧко и подданыє, в кгрунъты и во всє имєньє Юшковцы, ѧко сє само в собє и во всих пожиткох маєть, вєдлє тєстамєнту нєбожчика пна Василыѧ Юшковского увошли. Ѣкожъ ѧ, возныи, маючи при собє шлѧхту людеи добрыхъ, пна θєдора Вєрємовского а пна Сємєна Лосѧтиньского, дворъ и сєло, гумно, быдло, стадо, людє, збожъє, в гумнє зложоноє и на поли засєѧноє, з людми, з кгрунты, сєножатми, з ставом, з млином и зо всими пожитки в моцъ и дєръжаньє и уживанє до лєтъ зуполных сна єго милости пна Василѧ Юшковского, // пна θєдора, подалъ и поступилъ.

Што всє такъ з будованьємъ, ѧко и тоє имєньє з людми и зо всими пожитъки, на рєєстръ єсми списалъ. Ѣкож и сам пан Ѡкорскии чєрєз мєнє, возного, того имєнѧ их мл., ѧко опєкуном прирожонъным и тєстамєнтомъ, ѡт нєбожчика пна Василыѧ Юшковского ѡбваровањм, двор и всю маєтьность вєдлє того тєстамєнту, сєло з людми, з кгрунты, зо всими пожитки поступилъ и в моц и в дєръжаньє подалъ.

Ѣкожъ ѧ за позволєнємъ и поступлєньємъ пна Патрикиѧ Ѡкорского тыє людє, мєновитє имєна списавши, их мл. подал и поступилъ. А то єстъ мєновитє: Хома, Мартин Анъдрєєвичъ, Ѡлєкса, Ивашко, Лєвко, Гарєль, Мартин Матѧшовичъ, θєдко Иванович, Пилипъ Станкович, Санко а Мартинъ Андрєєвичъ, Ѡпанас Бєрєзичъ, Лучка Голѧковичъ, Дєнис Андрєєвичъ а Хома, тыє вси домами своими мєшкают. Хата мурозванаѧ[2] пустаѧ, в которои мєлникъ мєшкаєт, а будованѧ дворного: свєтлица с коморою и з гриднєю, свєтлочка другаѧ, клєтєи двє, стаинѧ, клунѧ, издєбок двє».

Котороє жъ ѧ ѡчєвистоє сознаньє возного до книг кгродских луцкихъ записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 42, арк. 125–125 зв.

№ 226

1592 р., липня 8. Кременець [1590 р., лютого 26. Варшава]. – Привілей короля Зиґмунда III волинському зем'янину Янушу Жабокрицькому на уряд кременецького земського судді

Лѣта Божог[о] нарожєнѧ АФЧВ [1592] мсца июлѧ ѡсмого днѧ

[1] Повтор в оригіналі.

[2] Так в оригіналі.

На рокох судовыхъ земъскихъ кремянецкихъ, по свтои Троици, свтє[1] римском, водлуг конъстытуции Варшавскоє в року, звышъменованом[2], в[3] шест[4] недел припалыхъ и судовнє отправованыхъ, перед нами, Григоремъ Дедеркалом, писаром кгродскимъ кремянецкимъ, на местъцѣ пна Ꙗнуша Жабокрыц//кого, суди земъского кремянецкого, засажонымъ, а Михаиломъ Краєвскимъ, подсудъкомъ земским кремянецкимъ, ставши в судѣ очевисто, пнъ Ꙗнушъ Жабокрыцкии, судыа земъскии кремянецкии, покладал привилеи его королевскоє млсти, ему на судеиство земскоє кремянецкоє под печатю корѣнъною и с подписом рѣки его королевскоє млсти даныи, просил, абы до книг земъскихъ кремянецкихъ ѣписан был.

Которого мы, оглеавши, и перед собою читати казали, и так ся в собє маетъ:

«Жикгмонт Трєтии, Божю млстью корол полскии, великии кнзъ литовскии, рускии, прѣскии, мазовецкии, жомоитскии, иѳлиантскии, киевскии, волынскии, подлашъскии, королевства Швецкого власныи дедич и пришлыи королъ.

Ознаимуем тым ншим листом всѣмъ вобец и кождому зособна, кому колвекъ то ведати належит, нинешним и на потом будучимъ.

Кгды нам преложоного и на писмє показано от пнов рад и ѣрядниковъ нших, ижъ часовъ недавно прошлых на соимику елекции, через велможного Ꙗнуша кнжати Острозского, воєводы волынского, зложоном, рады, дикгнитарє и рицерство, шлахта, обывателє земли Волыньскоє повєтѣ Кремянецкого, до Кремянца зьехавшися, порядкомъ своимъ водлє Статутѣ на местъцє зошлого Анътона Ꙗловицкого, суди земъского кремянецкого, на тоє то судеиство електов чотырох с посродку себе братю свою, людеи цнотливых, ѣмеетъных, в том повете оселыхъ, обрали и имена их до нас на писмє за печатъю[5] того *ж* пна воєводы волынского тепер послали, просечи, абыхмо одного, которого с тых електов на преречоныи ѣряд судеискии призволивши, дали и ѣтвердили.

Тогды мы, чинячи досытъ правѣ посполитому и належности ншои королевскои и маючи тежь ласкавоє бачене нашє за причиною пнов радъ ншихъ на верныє и пилныє заслуги одного с тых то чотырох електовъ, то есть ѣрожоного Ꙗнуша Жабокрыцкого, которыи неѣпослежаючи[6] ни *в* човъ (!) ѣчтивых продков своих старожитного дому шлахетского[7] Жабокрыцких, почавши з молодых летъ своих аж до сего часу, так в речах рицерских, яко теж в правныхъ и во всяких инъших справахъ и припадьках завжды[8] ѣпреимую вѣрѣ, дѣлъностъ и неомешкалыє послуги, яко продкомъ ншим, такьжє намъ самим и Речи Посполитои завжды статечнє и пожиточнє отдавал и отдаетъ, до чого всего и впередь хотячи его тым охотънеишого ѣчинити, прото оныи ѣряд судеиство земскоє // кремянецкоє зо

[1] Літери «св» виправлено з літер «ри».
[2] Літеру «з» виправлено з літери «є».
[3] Літеру «в» правлено.
[4] Літери «шє» правлено.
[5] Літеру «ю» правлено.
[6] Літеру «ю» правлено.
[7] Буквосполучення «ского» правлено.
[8] Літеру «д» правлено.

*в*сѣкою влад*но*с*т*ю, присудо*м* и[1] пожи*т*ки пр*е*р*е*чоному Ѣнушу Жабокры*ц*кому дали єсмо и тымъ листо*м* нши*м* даємъ.

Маєт ѡн порѣдко*м* звыклы*м*, в правє посполито*м* ѡписаны*м*, на то*т* ѳрѣд вступи*в*ши, всѣ справы судовыє пи*л*нє а нєѡмєшкалє ѡт*п*равовати, спра*д*ливо*ст*[2] ѳкры*в*жоны*м* чинити, судити, сказовати и во *в*сємъ сѣ пристои*н*є заховати таковы*м* ѡбычаємъ, порѣдкомъ и поступъкомъ, ѣако мо*ц* и влад*но*ст то*г*[*о*] ѳрѣдѳ в правє посполитомъ єстъ ѡписана, бєз всѣкоє на*д* право ѡбтѣа*ж*ливости лю*д*скоє ажъ до своєго живота алъбо до болъшого достоє*н*ство*м* ѡпатрє*н*ѣа его.

Што всѣмъ и ко*ж*домѳ зособна, кому то вєдати налєжи*т*, злаща ѡбывателє*м* воєво*д*ства Волы*н*ского, а ѡсобливє повєтѳ Крємѣанє*ц*кого, ку вєдомости приводи*м* и росказѳємъ, абы єстє ѳрожоного Ѣнуша Жабокри*ц*кого за властного суд*ю* зє*м*ского крємѣанє*ц*кого мєли и ему зѳпо*л*нє влас*т*ность спра*в* судовы*х* признавали, мєстъца допущали, послуше*н*ство, пожи*т*ки и всѣ налє*ж*ности, пра*в*нє налєжачиє, ѡ*т*давали и *в* таково*м* ѳважє*н*и, чти, его маючи, в ѣако*и* прод*к*овє его, суд*и* зємъскиє крємѣанє*ц*киє, были, и *в*си иныє в дрѳги*х* повєтєхъ быва*ю**т* мѣаны.

А длѣа ле*п*шоє вѣры и свѣаде*ц*ства се*и* листъ, рѳкою нашою по*д*писа*в*ши, пєча*т* нашу корѳ*н*ную до нєго притисн*ѳ*ти єсмо ра*с*сказали.

Писа*н* ѳ Ва*р*шавє, дн*ѣ*а два*д*цатъ шостого м*с*ца ~~ѳєв~~ра*л*ѣа року ѡ*т* нарожє*н*ѣа Исусъ Хры*с*това тисѣача пѣа*т*сот дєвєтъдесѣатого, а королєва*н*ѣа ншого року трєтєго».

Ѳ того привилею пєча*т* коро*н*наѣа а по*д*пи*с* руки єго королєвъскоє мл*с*ти в тыє слова: Sigismůndůs Rex, такъжє и по*д*пи*с* рѳки писара ка*н*цлѣарии коро*н*ноє в тыє слова: Lawrin Piesoczinsky, notaryůs.

Которы*и* мы[3] привиле*и* єго королєвскоє мл*с*ти єго мл*с*ти пну Ѣнушѳ Жабокры*ц*комѳ, су*д*и зємъскому крємѣанє*ц*комѳ, на суде*и*ство зє*м*скоє крємѣанєцкоє даны*и*, ѳвєс слово ѡ*т* слова до кни*г* зємъски*х* крємѣанє*ц*кихъ записати єсмо[4] каза*ли*.

[И[5] сє*с* выпи*с* з ни*х* по*д* пєча*т*ю моєю єго мл*с*ти [пнѳ] Ѣнушѳ Жабокры*ц*кому, су*д*и зємъскому крємѣанє*ц*кому, на то єстъ].

ЦДІАК України, ф. 22, оп. 1, спр. 8, арк. 45 зв.–46 зв.

№ 227

1592 р., липня 15. Луцьк. – Скарга Михайла Ворони Боратинського до луцького ґродського уряду на Северина і Юрія Жуковецьких, які побили і пограбували його самого, дружину та слугу Яна Яворинського, та зізнання луцького возного Фронца Бромирського про огляд ран потерпілого слуги

Сознанье возного в справє пана Михаи*л*а Вороны и ма*л*жонки єго с паны Жуковєцки*м*и

Року тисєча пѣатьсотъ дєвєтъдесѣа*т* второго м*с*ца июлѣа пѣатогона*д*ца*т* дн*ѣ*а

Пєре*д*о мною, Миколаємъ Ви*л*ковскимъ, бѳ*р*кграбимъ и намєстъником*ъ* по*д*староства луцкого, па*н* ѳро*н*цъ Бромир*ски**и*, єнєралъ возны*и* повєтѳ Луцко*г*[*о*],

[1] Літеру «и» правлено.

[2] Так в оригіналі. Має бути «справєдливо*ст*».

[3] Слово вписано і правлено.

[4] Літеру «о» правлено.

[5] Літеру правлено.

кѫ записованью до книгъ кгродских луцких тыми словы созналъ, ижъ дєи:

«Рокѫ тєперъ идѫчого девєтдєсятъ второго, мсца июлиа дєсятого днiа, маючи иа при собє двох шлiахтичовъ, пана Матыса Змєинского а пана Станислава Заболозскогѡ, былъ, дєи, єсми на потрєбє пана Михаила Воронича Боротинского во имєнью и дворє єго Тѫличовскомъ. А кгды-мъ до нєго приєхалъ, ωповєдалъ перєдо мною и мєнованою шлiахтою пан Михаило вєсполъ з малъжонкою своєю великиі жал и долєглость, дєспєкты ωболъживости своєи и мовєчи, иж дєи:

«Мсца, вышєи мєнованого, июлиа, трєтєго днiа приєхали, // дєи, были єсмо на ярмарокъ до Торчина з малжонкою моєю длиа кѫпованьиа сѫкна и полотна собє и иншихъ потрєбъ домовых. И, бѫдѫчи, дєи, иа з малъжонъкою своєю бєзъпєчными и никомѫ ни в чомъ нє виннымиі, шли, дєи, єсмо ωбоє до мєста и кгды, дєи, черєз мост торчинскиі перєходимъ и въ броньѫ мєстъскѫю єсмо ѫвошли, и вжє з броны выходимъ, ажъ, дєи, противъ насъ идѫть панъ Сєвєринъ, пан Юрєи Жѫковєцкиє з многими помочниками и слѫгами своими, которымъ, дєи, ωни имєна и прозвиска лєпєи вѣдаютъ и их знаютъ. Перешєдши, дєи, мєнє з малъжонъкою моею на доброволноі дорозє в мєстє на ѫлицы, бєзъ жадныі вины и причины нашєи, мєнє, дєи, самого и жонѫ мою ωныє Жѫковєцкиє ωбадва рѫками своими збили и зъшарпали, за грѫди водили, торсали, и малъжонкѫ мою, такжє водечи за грѫди, тотъ истыи Сєвєринъ по видєнью билъ, а Юрєи изъзадѫ кѫлакомъ в шию вдарилъ».

Ѣкожъ и сама пани Михаиловаиа в тыє жъ слова тотъ жал своі, збитьє и зшарпанье, ωт тых Жѫковєцкихъ сталоє, ωповєдала, ижъ дєи:

«Миа Сєвєринъ и Юрєи Жѫковєцкиє моцно кгвалътомъ, такжє иако и малжонка моєго, нєвинънє збили и зшарпали. Слѫжєбникъ, дєи, нашъ Ѣнъ Ѣаворинъскиі, ѫчтивыі шлiахтичъ, которыі, дєи, шолъ за нами позадѫ, припадши до них, почалъ насъ рєтовати. Ωныє, дєи, мєнованыє Жѫковєцкиє того служєбника такъжє моцно кгвалтомъ перед нами ωкрѫтнє збили, зморъдовали и зранили, а, збивши и змордовавши, єго лєдвє живогѡ ωт насъ взiали и зъ собою поволокли.

При которомъ, дєи, томъ слѫжєбникѫ нашом грошєи наших, которыє, // дєи, нєсъ за нами в мєшкѫ полотєнном за пазѫхою, пiатьдесiатъ золотых полских, рѫчницѫ коротъкѫю с костъми, котораиа, дєи, стоiала за пiат золотых полских, пороховницѫ с порохомъ за полътора золотого полского, шаблиа за пiат золотых полских, с тымъ, дєи, всимъ того слѫжєбника нашого ωт насъ взiали и до господы своєи ωтвєли и ѫ вєзєньє своє ωсадили.

Которыі, дєи, тотъ слѫжєбникъ нашъ сєдєлъ в них ѫ вєзєнью цєлыі тыжъдень. А потомъ, бачечи то, ижъ быхмо тогѡ слѫжєбника в нихъ ѫ вєзєнью з вознымъ нє застали и к томѫ, абы нє въмєръ, того слѫжєбника, выпѫстивши з вєзєниа, выгнали из двора своєго, которыі, дєи, збитыі, змордованыі приволокъсиа до нас».

Просилъ мєнє панъ Михаило, абых того збитиа и зранєниа ωглєдалъ, што-мъ иа с тою шлiахътою того Ѣна Ѣаворинского ωглєдалъ. В которогѡ видєлъ єсми на правомъ плєчи ранѫ битѫю синюю шкодливѫю, на рѫцє правоі вышєи локътиа ранѫ синюю битѫю, по хрыбтѫ раны синии крывавыє, киємъ и ωбушкомъ битыє, с которогѡ збитиа злє сиа маєт.

И повєдилъ перєдо мною тотъ Ѣаворинскиі, ижъ дєи:

«Мꙗ Сєвєринъ и Юрко пановє Жꙋковєцкиє в Торъчини на ѡнъ часъ, кгды пана и панюю били, шарпали, и мєнє при них збили и змордовали. А збивши и змордовавши, из собою мєнє кгвалътом в пана взꙗвши, повєли, а привєдши до господы своєи, до вєзєньꙗ ѡсадили в ланцꙋхъ. При которомъ, дєи, збитью и зморъдованью в мєнє, дєи, пꙗтъдєсꙗтъ золотых полских грошєи панскихъ, которыє, дєи, єсми нєсъ за паном и панєю // в мєшкꙋ за пазꙋхою до мєста, тыє, дєи, гроши ѡни в мєнє взꙗли и рꙋчницꙋ панъскꙋю, пороховницꙋ с порохомъ, шаблю, то всє в мєнє ѡтобрали и въ вєзєнью, дєи, мєнє, ꙗко волного шлꙗхтича, всадивши, тыждєнь дєръжали и нєвиннє мордовали. А потомъ, дєи, мꙗ, з вєзєньꙗ хорого выпꙋстивши, и выгнали, ажъ, дєи, лєдвє єсми до пна доволокъсꙗ».

По которомъ сознанью возного, просилъ слꙋжєбникъ, ꙗко посланєцъ пана Михаиловъ, абы то было записано.

Которое ꙗ возного сознанье до книгъ кгродскихъ лꙋцких записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 42, арк. 178 зв.–180.

№ 228

1592 р., липня 31. Луцьк. — Скарга луцького єврея Айзака Мошієвича до луцького ґродського уряду на золотаря Білицького, який замість викупу заставленого срібла намагався завдати йому тілесні ушкодження

Ѡповєданє жида лꙋцкого Аизака на Былицкого золотара

Рокꙋ тисєча пꙗтсот дєвєтдєсꙗт второг[о] мсца июлꙗ тридцат пєрвого днꙗ

На врядє кгродском в замкꙋ гсдрьском Луцкомъ пєрєдо мною, Щасным // Кгалєзким, подстаростим луцким, постановившисꙗ ѡчєвисто, жид луцкии Аизак Мошиєвич, маючи при собє возного повєту Луцкого Каспра Богуша, ѡповєдал и ѡбтєжливє жаловал на Бєлицкого золотара ѡ то, иж дєи:

«Року и днꙗ, вышеи помєнєног[о], мсца июлꙗ тридцатцат[1] пєрвого єг[о] млст пан Воитех Витвинскии послал был мєнє з жидом, канъторомъ нашим жидовскимъ, до помєнєного Белицкого, ꙋпоминаючисꙗ, ижъбы выкупил срєбро, которое мєлъ помєнєныи канътор в заставє ѡт Бєлицкого. То пакъ, кгды єсмо до нєго пришли, мовилємъ имєнємъ пана Витвинского до Бєлицкого, абы срєбро выкупилъ а гроши кантор ѡтдалъ. А Бєлицкии заразъ, нє маючи до мєнє жадноє злоє инъшоє причины, мєнє зсоромотил и нєꙋчтивыми словы торгнулсꙗ и, порвавши, дєи, камєнъ, цєглу вєликую кинул на мєнє, и бы-м, дєи, нє ꙋмкнулъ головы, там жє бы мєнє насмєрть забилъ. И єщє мало на томъ маючи, за мною аж до самог[о] замку з сокирою гонилъ, и бы-м, дєи, нє ꙋтєкъ, и там бы мꙗ тєжъ ранилъ».

Ꙗкожь и помєнєныи возныи Каспєр Богуш, ставши ѡчєвисто, зозналъ, иж дєи:

«Видєлом, ꙗкъ Аизака Былєцкии сромотилъ и камєнєм на нєго кинул, и аж до самог[о] замкꙋ з сокирою за нимъ гонил».

И просил, абы то было записано.

А так ꙗ тоє ѡповєданє и ѡчєвистоє сознанє возного до книг записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 42, арк. 257 зв.–258.

[1] Так в оригіналі. Має бути «тридцат».

№ 229

1592 р., серпня 5. Луцьк. – Зізнання луцького возного Войтеха Яблонського перед луцьким ґродським урядом про претензії луцького єврея Мошка Гайдука до луцького бурмистра Зенка Никоновича щодо мосту через р. Стир, на ремонт якого з нього було взято кошти

Сознанье возного в справе жида луцкого Мошка Гаидѹка з мещаны луцкими

Рокѹ тисеча пятьсотъ девѣтъдесятъ второго мсца августа пятого дня

Пришедшы на врядъ кгродскии в замокъ гсдръскии Лѹцкии до мене, Миколая Вилъковского, буркграбего и намисника подстароства луцкого, возныи повѣдѹ Луцкого Воитех ЊАбълонъскии кѹ записанью до книгъ кгродских луцких тыми словы созналъ, ижъ:

«Рокѹ теперъ идѹчого девѣтъдесятъ второго, мсца июля (!) звышъпомененого дня нинешнего, маючы при собе двох шлахтичовъ, пна Станислава Ањковского а Миколая Ставского, за ѡбъваженьемъ жида места Лѹцкого на имя Мошка, прозываемого Гаидѹка, видел есми мостъ великии, идетъ черезъ Стиръ // ѡт броны Троецкое ку Гноищѹ, велъми лих. Которыи повѣдилъ тотъ жидъ, ижъ тотъ мостъ мещане лѹцкие повинъны робитъ и моститъ. И ѡповѣдалъ тотъ жидъ перѣдо мною, возным, и при мне бѹдѹчои шляхте, ижъ:

«Панъ Зенъко Никоновичъ, бурмистръ места Луцкого, которыи ѹ мене зыску ѹзялъ золотых червоных шестъ и порохѹ рѹчничного камень и ѡбовезалъ ми ся тотъ мостъ правитъ, штобых шкоды не милъ, а теперъ шкодѹю на томъ золотых полъских сто».

Са[1] вказовалъ тотъ Мошко кѹпцовъ немало перед мостом, которые на мостъ лихии ехати не хотели и назадъ са верънѹли, што есмо видели.

А потом того *ж* дня шли есмо с тою жъ шляхтою, звышъпомененою, до Зенка бурмистра. Тамъ же і еред нами Мошко пыталъ того Зенка: «Для чого того мостѹ не правишъ, до шъкоды мене приправуешъ, ѹзявши ѡтъ мене шестъ червоных золотых и камень порохѹ зискѹ?»

Пнъ Зенко повѣдил: «ѸзялоМ ѹ тебе чотыри чирвоных, а болше ничого не бралъ, а мостѹ правитъ не естем повинен, ани мещане повини».

Што Мошко мною, вознымъ, и шляхтою светчил».

Которое ѡчевистое сознанъе возного до книгъ кгродских луцких записати есми казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 42, арк. 265–265 зв.

№ 230

1592 р., серпня 24. Луцьк. – Визнання возного Матиса Славогурського перед луцьким ґродським урядом про смертельне поранення кременецького єврея Айзака луцьким міщанином Васком Онисковичем та невдалу спробу арешту вбивці луцькою єврейською громадою

Сознанъе возного в справе жида кремененцкого забитог[о] Аизака

Рокѹ тисеча пятьсотъ девѣтдесятъ второг[о] мсца августа двадцат четвертог[о] дня

[1] Так в оригіналі.

На врѧдє кгродскомъ в замку гсдрьскомъ Луцкомъ пєрєдо мною, Миколаємъ Вилъковъскимъ, бѹркграби*и* и намєстъникомъ подстароства луцкого, постановившисѧ ѡчєвисто, шлѧхєтны*и* Матыс Славокгурски*и*, возны*и* єнєралъ воєводствъ Києвско*г*[*о*], Волынско*г*[*о*] и Браслав*с*кого, // кѹ записанъю до книгъ созналъ тыми словы, ижъ де*и*:

«Рокѹ тєпєрєшнєго дєвєтъдєсѧтъ второго, мсца августа двадцать чєтвєртого днѧ, будѹчи мнє ѡ*т* врѧдѹ в. м. кгродского луцкого приданымъ на справѹ и потрєбу жидомъ вси*м* луцки*м* зборѹ рабанского и ходилъ єсми з ними до єго млсти пна Адама Боговитина, подкоморого крємѧнєцкого, воита мєста Луцкого, до господы єго милости. И кгды-*м*, де*и*, єсмо тамъ пришли помєнєныє жидовє при мнє, возномъ, жаловали и ѡповєдали єго милости на Васъка Ѡнисковича, кравца, мєщанина луцкого, тыми словы ѡ то, и*ж* де*и*:

«Ѡнъ днѧ вчорашнєго, в нєдєлю, жида крємєнєцко*г*[*о*] Аизака зъбилъ, змордовалъ, с которого, де*и*, збитъѧ днѧ сєгоднєшнєго помєнєны*и* жид Аизакъ смєрътъю зъ сєго свѣта зшолъ. И кгды, де*и*, пєрвєи сєго жаловали єсмо пєрєд в. мл., милостывы*и* пнє воитє, на Васка Ѡнисковича, в. мл. нам росказати рачил ѡного Васка Ѡнисковича поимати и до сєбє привєсти, на што, де*и*, в. мл. нам до то*г*[*о*] и служєбника своєго пана Станислава Кгумовского придати рачил.

То пакъ, кгды єсмо пришли до домѹ пана Балъцєра Бєрлинъского, лантвоита лѹцкого, застали єсмо ѡного мѹжобоицѹ Васка Ѡнисковича в домѹ єго и мовили єсмо панѹ Бєрлинъскомѹ, абы казалъ ѡсадити до вєзєнъя Васка Ѡнисковича, кравца, мєщанина[1] луцкого. Кгдыжъ, де*и*, взялъ єго на порѹкѹ, а мы тоє порѹки нє хотєли, кгдыжъ, де*и*, вжє в тотъ час былъ помєнєны*и* жид Аизакъ на смєрътєлно*и* постєли, и мовили єсмо, ижъ вєдлє права на гарячумъ ѹчинъкѹ поиманъ и до вєзєнъя маєтъ быти ѡсажонъ, кгдыжъ єстъ ѡбжалованъ на врѧдє воитовско*м*. На што панъ Бєрлинъски*и* ѡтъповєдалъ, ижъ нєха*и*, де*и*, жид вашъ ѹмърєтъ, ма*м* ѧ добрѹю порѹкѹ, и вжє ѧ вамъ в то*м*, и росказалъ помєнєномѹ Васкови Ѡнисковичѹ, абы, де*и*, вшолъ в до*м* єго.

Мы, де*и*, хотєчи повєсти єго до вашоє милости, панє воитє, то пакъ панъ Романъ Трѹшєвич, мєщани*н* луцки*и*, из брато*м* того Васка Ѣацко*м* Ѡнисковичо*м*, и з иными помочниками своими, мєщаны луцкими, на*м* того Васка вєсти нє допѹстили и жида школъника ранили.

И просили, де*и*, в. мл., милостивы*и* панє воитє, абы, де*и*, в. мл. тоє ѡповєданъє нашє записати росказатъ рачилъ, а по пана Балъцєра Бєрлинского // и по пана Романа Трѹшєвича, такжє и по того Ѣацка Ѡнисковича, брата Васкова, послати рачил, абы пєрєд в. млтью стали и нам ѡтъповєдали, длѧ чого намъ того Васка заборонили до вєзєнъя всадити».

То пакъ єго милостъ панъ воитъ луцки*и* зараз послал по пна Бєрлинъского и по пана Романа, и по того Ѣацка Ѡнисковича, ѧкожъ зараз тоє жъ годыни панъ Балцєр Бєрлинъски*и* сталъ, а панъ Романъ Трѹшєвич и помєнєны*и* Ѣацко нє стали, ѡдно пришолъ панъ Матъѳєи Трѹшєвич, братъ пана Романов.

И мовили жидовє, ижъ де*и*: «Нє по в. мл., алє по брата в. мл. мы послали, длѧ чого нам злочинъцѹ нашого ѡтнѧли?»

[1] Літеру «є» виправлено з літери «и».

Ѡн повѣдил: «Добрє, жє ѡтнѧли, бо єстъ ѡсєлыи».

Што всє жидовє мною, вознымъ, то ѡсвѣтчили, а того пана Балцєра Бєрлинъскоґ[о] жидовє вси луцкиє єго милости панѹ воитѹ луцкомѹ в дєсѧти тисєчах золотых полских припорѹчили. И то всє мною, возным, свѣтчили.

А такъ ѧ тоє ѡчєвистоє сознанъє возного до книґ кґродских лѹцких записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 42, арк. 303–304.

№ 231

1592 р., листопада 6. Луцьк. — Скарга луцького міщанина Семена Івановича до луцького ґродського уряду на Януша Угриновського, який, згідно угоди, не забезпечив помешкання для робітників на зданому в оренду ставі

Ѡповѣданє мєщанина луцкого Сємєна на ЂАнуша Ѹгриновского

Року тисѧча пѧтсотъ дєвѣтьдєсѧт второґ[о] мсца ноѧбра шостого дня

Пришєдши на врѧд кґродскии в замок господарскии Луцкии до мєнє, Миколаа Вилькоѵского, бѹркграбєго и намєстника подстароства луцкого, славєтныи Сємєн Иванович, мєщанин луцкии, сам ѡтъ сєбє и имєнєм сѧбра своєго, нєвєрного Лєзара Чоповника, жида луцкоґ[о], жаловал ѡ то, штож:

87. Печатка волинського шляхтича Януша Угриновського (1576 р.)

«Пан ЂАнуш Ѹгриновскии запродал нам длѧ зловєнѧ рыбъ ставъ своии спустныи въ Ѹгриновє за пєвную суму пнзєи за триста золотых полских, ѧкожъ вжє и пнзєи половицѹ золотых полтораста у нас взѧл. При котором спустє мєл нам длѧ мєшканѧ роботников и длѧ справованѧ и зложенѧ рыбъ, мєлъ поставити избѹ и сєни. Которыи спустъ почалъсѧ пєрєд свѣтым Сємєном за полтрєти нєдѣли, а пан Ѹгриновскии вєдлє постановєньа своєго з нами и до тых часов тоє избы и сєнєи нє поставилъ кѹ вєликои кривдє и шкодє нашои, за чим пан Ѹгриновскии нам ку заплатє во вси ѡбликги в арєндє єго, нам данои, ѡтъ нєго ѡписаныє, єстъ попалъ. И шкоды маєм за нєпостановєнє тоє бѹды сто золотых полских».

Ѡ што всє, с паном Ѹгриновским // правнє чинити хотѧчи, просил помєнєныи Сємєн, абы тоє ѡповєданє єго было записано.

Што-мъ ѧ записати казал.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 42, арк. 455–455 зв.

№ 232

1592 р., листопада 14. Луцьк. — Угода між київськими міщанами Станіславом Яворським і Григорієм Павловичем, поводами, з одного боку, та Якубом Ястрембським і Терентієм Яцковичем Серепою, відповідачами, з другого, щодо відкладення поїздки на королівський суд у зв'язку з пошестю у Варшаві

Справа мєщан києвъских

Року тисєча пѧтьсотъ дєвѣтьдєсѧтъ второго мсца ноѧбра чєтвєртогонадцат дня

На врѧдє кґродскомъ в замъкѹ гсдръскомъ Луцькомъ пєрєдо мъною, Счасным Кгалєзским, подстаростим луцкимъ, постановившисє ѡбличнє пан Станислав

Ѣворскиѝ и панъ Григорєѝ Павловичъ, цєхмистры и мєщаны мєста Києвскоѓ[о], мєнєчи сєбє[1] быти стороною поводовою, а панъ Ѣкѹбъ Ѣстрємбъскиѝ, писарь мєста Києвъскоѓ[о], а панъ Тєрєнтиѝ Ѣцковичъ Сєрѣпа, такожє мєщанє києвскиє, мєнєчи сє быти ѡтъ ѹсєє рєчипосполитоє мєста Києвского послаными, стороною ѡтпорною, ѡдностаинє и добровольнє, прибывъши тѹтъ до мєста єго кр. мл. Луцкого, мєжи собою зєзволивши сє кѹ записованю до книгъ кгродскихъ луцкихъ, тыми словы сознали, иж дєи:

«Бѹдучи мы послаными для справы, которѹю мєжи собою з обѹдъву сторонь маємъ и которая єстъ на рєлацыи кр. єго милости зависла, ино мы, ѡбоя сторона, взявши пєвную вєдомостъ ѡ вєликом нєбєзпєчєнъствє в Корѹнє Полъскои, а мєновитє ѹ Варъшави и коло Варшавы, стороны повѣтриа морового и ѹхранаючисє таковыхъ[2] нєбєзпєчєнъствь, нє єдѹчи на ѹставанъє року в тои справє, постановили єсмо мєжи собою такимъ способом, ижъ в тои справє, вышєи мєнованои, принаали єсмо собє рокъ ѡбоя сторона // в року тєпєръ придѹчомъ дєвєтъдєсятъ трєтємъ по свѧтє римъскомъ свєтоє Троицы в тыдєнь, тоє справы своєє з обѹдъву сторонь пєрєд єго королєвскою милостью тамъ, гдє єго кр. мл. счастливє дворомъ своимъ панъскимъ на тотъ часъ бѹдєтъ пилновати и рокѹ ѹставати. А до тоѓ[о] часу жаднаа сторона з нас ѡдна дрѹгоє в тои справє ниякимъ способомъ вздавати и никотороє пилъности чинити нє маєм, и хотъ бы сиа якоє зданъє и пилность противко которое стороны ѡказати мєло, тогды жадъноє моцы в кожъдоѓ[о] сѹдѹ и права за слушноє приимовано бы нє маєтъ».

И просили ѡбоя сторона, абы тоє ѡчєвистоє а доброволноє сознанє до книгъ кгродъских луцких было записано.

Што ѧ записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 42, арк. 463–463 зв.

№ 233

1592 р., листопада 18. Кременець. – Декрет кременецького земського суду у справі подружжя Григорія Сенюти Ольшаницького і Дороти Виждчанки з кременецьким войським Федором Сенютою Ляховецьким, який 1584 року, скориставшись незахищеністю удови Дороти після смерті першого чоловіка Григорія Волчка, під час її відсутності напав на маєток Миклаші, пограбував речі, вивіз та збезчестив її вихованицю Марухну, яка за цей час народила від нього кількох дітей, і продовжує утримувати у своєму маєтку Дедеркали

Року Божоѓ[о] нарожєнѧ тисѧча пѧтсот дєвєтдєсятъ второѓ[о] мсца ноѧбрѧ ѡсмоѓ[о]надцатъ днѧ

На рокох судовых зємских крємѧнєцких, по свѧтом Михаилє, свѧтє римском, в шєстъ нєдєл в року, звышъмєнованомъ, припалых и судовнє ѡтправованыхъ, пєрєд нами, Ѣнушом Жабокрицкимъ, судею, а Михаилом Краєвским, подсудъком, врѧдниками зємскими крємѧнєцкими, кгды сиа приточила справа за позвомъ, постановившисиа, ѹрожоныи єго мл. панъ ѳєдор Сєнюта Лѧховєцкии, воискии крємѧнєцкии, ѡповєдал, иж дєи:

[1] Слово правлено.

[2] Літери «овы» правлено.

«Року тєпєрєшнєг[о] тисѧча пѧтсот дєвєтъдєсѧтъ второг[о], мсца ѡктєбра пєрвогонадцатъ днѧ дан мнє єстъ позов зємскии крємѧнєцкии чєрєз возног[о] повєту крємѧнєцкого Ивана Бєлокрыницког[о] ѡт ѳрожоног[о] пна Григорꙗ Сєнюты Ѡлшаницког[о] и ѡт малжонки єго панєє Дороты Выждчанки ѡ нєѧкоєг[о] ѧкобы ѡт мєнє наєханє на домъ пнєє Дороты Выждчанки[1] в сєлє Миклашах маючи а ѡ взѧтє дѣвки Марѳхны, выхованици єє, и ѡ побранє ниѧкихсъ маєтностєи».

И на довод тог[о] данꙗ позву ставил[2] пєрєд нами, судом, возног[о] повєту Крємѧнєцког[о] Ивана Бєлокрыницког[о], которыи то возныи, постановившисѧ, пєрєд нами, судом, таковыми словы сознал, иж деи:

«Року тєпєрєшнєг[о] тисѧча пѧтсот дєвєтъдєсѧтъ второг[о], мсца ѡктєбра пєрвог[о]надцат днꙗ позов зємъскии крємѧнєцкии, ѡт пна Григорꙗ Сєнюты Ѡлшаницког[о] и малжонки єго пнєє Дороты Выждчанки, писаныи по єго млстъ пна ѳєдора Сєнюту Лѧховєцког[о], воиког[о](!) крємѧнєцког[о], ѡ възѧтє ѧкоибы // чєрєз єго млст пна воиского дѣвки Марухны, выхованици пнєє Сєнютиноє, и ѡ побранє нєкоторых маєтностєи з двора Миклашовского, ѡтнєс єсми до Лѧховєц и ѳ ворота замкѳ Лѧховєцкого ѳткнул єсми был. А потом єго млсть пан воискии казал мнє тот позов собє в рѳки дати. Тогды ꙗ, вынѧвши тот позов з вород[3], дал єсми єго млсти ѡчєвисто в рѳки».

По котором возного сознаню єго млсть пан воискии, ꙗко сторона позванаꙗ, поднєсши позов, просил, абы читан был, которыи таковыми словы написан єст:

«Жикгимонт Трєтии, Божю млстю корол полскии, вєликии кнѧз литовскии, рускии, прускии[4], жомоистскии, мазовєцкии, иѳлянткии и королєства Швєцкого наблизшии дєдич и пришлыи королъ.

Зємєнинѳ[5] зємли Волынское повєтѳ Крємѧнєцкого ѳрожономѳ ѳєдорѳ Сєнютє Лѧховєцкому, воискому крємѧнєцкомѳ.

Жаловал ѳ судѳ ншого зємского крємѧнєцкого ѳрожоныи Григорєи Сєнюта за данєм справы малжонки своєє и ꙗко ѡпєкун и малжонка єго Григорєваꙗ Сєнютинаꙗ Дорота Выждчанка на тєбє ѡ том, иж рокѳ минѳлого тисєча пѧтсот ѡсмъдєсѧт чєтвєртого в пѧт нєдєл по нарожєню Сына Божог[о] по смєрти мѳжа єє пєршог[о] Григорꙗ Волчка, будѳчи сиротою, поѡставши (!) малжонка своєг[о] а сєдєчи на вдовєм столцы, против которым таковым билым головам каждыи чоловєк хрєстиѧнскии с повинности своєє хрєстиѧнскоє нє толко ѡноu крывдѳ сам чинити, алє и ѡт инших въ єє ѳкривжєнꙗх боронити повинєн, ꙗкож мєл єси воискии томѳ досыт чинити, маючи, деи, повинность близкую крєвнѳю з нєбожчиком Волчком. И коли, деи, ѡна з домѳ своєго Миклашъ до приѧтєл своих выєхала, зоставивши тут ѳ дворє своєм Миклашском чєлѧд свою а на имє Марухнѳ, выхованыцѳ свою, поручивши єи маєтност свою, ты, деи, нє ѡгледаючисѧ на повинност хрєстиѧнскую[6] и срокгост права посполитог[о] и на ѡноє єє сироцтво, в котором на ѡн час была, приєхавши,

[1] На літері «ж» чорнильна пляма.
[2] Літеру «и» виправлено з літери «а».
[3] Так в оригіналі.
[4] Літеру «у» виправлено з літери «и».
[5] На літері «ѳ» чорнильна пляма.
[6] Літеру «х» правлено.

дєи, єси сам ѡсобою своєю до сєла Миклаш, так тєж и до двора Миклашовскоr[о][1] з слугами своими, ѡную Марухнѫ до замкѫ Лѣховєцкого взял єси и ѫчтивости єє позбавил єси, и з оною, лѣтъ килка мєшкаючи, и потомство єси мєл и тєпєр, дєи, ѡнѫю Марухнѫ ѫ маєтности своєи в Дєдєркалєх[2] маєш.

При котором ѡт тєбє браню тоє то Марухны на тот час вєликоє ѫсчєрбєнє Григорєваа Сєнютинаа // в маєтности своєи мєла, а то єст мєновитє маєтност, што, дєи, єси забрал с тою то Марѫхною: ѫ свєтлицы взѣто з скрынки лыжок тѫжин срєбрєных, которыє, дєи, коштовали золотых сємдєсят полских; в тои жє скринцє взато купков три срєбрных и чарка срєбрнаа, которыє кубки и чарка коштовали золотых пѣатдєсят полских; поѣасов срєбрных пѣат с цатками ѡкрѫглыми, которыє коштовали золотых шєстдєсят полских; поѣас, ѡбруч срєбрныи ѫвєс, которыи коштовал золотых пѣатдєсят[3] полских; брамка с пєрлы вєликими и с пѫнталы на днє[4] талєтовом, котораа, дєи, коштовала талѣаров[5] сто; ѫ тои жє скринцє ѫзѣато грошєи готовых копъ ѡсмъдєсят литовских; ѫ тои жє свєтлицы зъ скрини вєликоє ѫзѣато шѫбку ѡксамитную, чорную, кѫнами подшитую, з бобром, котораа, дєи, коштовала золотых сто полских; лєтников два, ѡдин ѡксамитныи, а дрѫгии чирвоныи атласовыи, которыє, дєи, коштовали золотых сто полских; ѡбрѫсов ткацких дванадцат, тоє, дєи, всє коштовало дєсєт копъ грошєи литовских. За которым, дєи, на тот час взятєм тоє то ѡт тєбє Марухны и тоє маєтности, вышєи мєнєноє, и инших, дєи, шкод, ѡт тєбє поднѣатых, щацѫєть собє Григорєваа Сєнютинаа шкоды ѡт тєбє шестсотъ копъ грошєи литовских. ѡ которѫю то Марухнѫ и маєтность, вышєи помєнєную, так тєж и шкоды, в сєм позвє помєнєныє, давно с тобою Григорєваа Сєнютинаа правнє бы чинит нє занєхала, нижли, будѫчи на тот час вдовою, приѣатєлѣа ани ѡпєкуна нє мѣала, которыи бы с тобою правнє[6] ѡ то чинити мог. А потом, пошєдши замуж, лєт килка роки зємскиє крємѣанєцкиє[7] в нєдостатку судѫ зємского крємѣанєцкого нє сѫдилисѣа. А так тєпєр, взѣавши пєвную вєдомост Григорєваа Сєнютинаа Дорота Выждачанка (!), жє суд зємскии крємѣанєцкии зѫполныи, тєбє сим позвом зємским крємѣанєцким и Григорєи Сєнюта, ѣако ѡпєкун малжонки своєє, и за данємъ справы ємѫ ѡт малжонки єго, в позвє мєнованоє, так тєж и малжонка єго Дорота Выждчанка позываєт.

Прото ж тобє, ѳєдорє Сєнюта Лѣховєцкии, воискии крємѣанєцкии, з особы твоєє и зо всих добръ твоихъ, лєжачихъ и рѫхомыхъ, приказѫєм, абы єси за сим позвом пєрєд судом ншим // зємским крємѣанєцким в замку гсдрском[8] Крємѣанєцком на роки зємскиє крємѣанєцкиє, которыє припасти и судитисѣа почнутъ в року тєпєрєшнєм тисѣача пѣатсот дєвєтъдєсѣатъ второr[о] в шестъ нєдєл по свѣатом Михаилє, рымском свѣатє, то єст мсца ноѣабра дєсѣатоr[о] днѣа сам стал, так[9] тєж тую Марѫхну

[1] Літеру «а» правлено.
[2] Другу літеру «д» правлено.
[3] Літеру «с» виправлено з літери «в».
[4] Літеру «н» правлено.
[5] Літеру «т» правлено.
[6] На літері «в» чорнильна пляма.
[7] Першу літеру «к» правлено.
[8] На літері «о» чорнильна пляма.
[9] Літеру «к» правлено.

и тую маєтно*ст*, вышє*и* мєнованую, Григо*р*єво*и* Сєнютино*и* на жалобу єє, в позвє ѡписаную, ѕсправє*д*ливил[1].

Писа*н* ѕ Крємѩнци, року Божо*г*[*о*] тисѧча пѧ*т*со*т* дєвєтъдєсѧ*т* второ*г*[*о*], мсца ѡктєбра сємо*г*[*о*] днѧ».

А по вичита*н*ю то*г*[*о*] позву єго млстъ па*н* во*и*ски*и* повєди*л*:

«Кгдыж, дє*и*, па*н* Григорє*и* Сєнюта и ма*л*жо*н*ка єго пни Дорота Выждчанка, будѕчи строною поводовою, а до то*г*[*о*] ѡ*т* мєнє, ꙗко стороны позваноє, чєрєз возно*г*[*о*] по три дни до права приволиваныє, са*ми*, ани чєрєз ѕмоцованых своих нє стали и[2] никоторое вєдомо*с*ти ѡ собє, такъ вшє*и*[3] млсти[4] судови, ꙗко и мєнє[5], сторонє, знати нє дали, проси*л*, абы, ꙗко нєсталыє, зданы были».

А такъ су*д* нинєшни*и*, заховуючиса в то*м* вєдлє права посполито*г*[*о*] а бачєчи то, и*ж* па*н* Григорє*и* Сєнюта и ма*л*жо*н*ка є*г*[*о*] пни Дорота Выждчанка, будѕчи сами стороною поводовою, а до[6] то*г*[*о*] ѡ*т* стороны позваноє, ѡ*т* єго млсти пна во*и*ско*г*[*о*] чєрєз возно*г*[*о*] приволываны, сами, ани чєрєзъ ѕмоцовано*г*[*о*] своєго нє стали и никоторое вєдомо*с*ти ѡ собє такъ судови, ꙗко и сторонє знатъ нє да*ли*. С тых прычи*н* за домовє*н*ємъ стороны позваноє пна Григо*р*ꙗ Сєнюту и ма*л*жо*н*ку єго пную Дороту Выждчанъку, ꙗко нєсталых, здатъ[7] допусти*в*ши, єго млсти пна во*и*ско*г*[*о*] крємѩнєцко*г*[*о*] ѡ*т* року волнымъ учинили.

И тоє судовоє сказа*н*є нашє в книги записати єсло[8] казали.

ЦДІАК України, ф. 22, оп. 1, спр. 8, арк. 242 зв.–244.

№ 234

1592 р., листопада 18. Кременець. — Декрет кременецького земського суду у справі подружжя Маруші Федорівни Білокриницької і Федора Жашковського з брацлавським воєводою, кременецьким старостою, князем Янушом Збаразьким, який, піддавши сумніву шляхетське походження подружньої пари, захопив спадкову частину Маруші в маєтку Біла Криниця

Рокѕ Божє*г*[*о*] нарожє*н*ꙗ тисєча пѧ*т*со*т* дєвє*т*дєсѧ*т* второ*г*[*о*] мсца[9] ноꙗбра[10] ѡсмо*г*[*о*]на*д*ца*т* днꙗ

На рока*х* сѕдовых зємских крємѩнє*ц*ких, по свѧто*м* Михалє, свѧтє ри*м*ско*м*ъ, в шє*ст* нєдє*л* в рокѕ, звы*ш*мєнова*н*о*м*, припалых и сѕдовнє ѡ*т*правованых, пєре*д* нами, Ѣанѕшо*м* Жабокри*ц*ки*м*, сѕдею, а Михаи*л*о*м* Краєвски*м*, подсу*д*ко*м*, врадники сѕдовыми зємскими крємѩнє*ц*кими, подноси*л*а позо*в* в жалобє своє*и* пни Марѕша

[1] На першій літері «с» чорнильна пляма, очевидно, у зв'язку з цим було дописано ще одну літеру «с».

[2] Літеру «и» виправлено з літери «а».

[3] Літеру «є» правлено.

[4] Літеру «и» виправлено з літери «ь».

[5] На першій літері «є» чорнильна пляма.

[6] Літеру «о» вписано над строкою.

[7] Літеру «д» правлено.

[8] Так в оригіналі. Має бути «єсмо».

[9] Літеру «а» виправлено з літери «н» наступного слова «ноꙗбра».

[10] Літеру «а» попереднього слова «мсца» було виправлено з літери «н» наступного слова «ноꙗбра», тож залишилось «оꙗбра».

ѳедоровна Белокриницкого ѳедоровая Жасковскаа по его млсти кнзя (!) Ѥануша Збаражского, воєводѹ браславского, старостѹ кремянєцкого, чрєз ѹмоцованог[о] своєго пна Ѥана Шостовицкого и просил, абы был читан, которы так сѧ в собє маєт:

«Жикгимонт Трєтии, Божю млостю корол полскии, великии кназ литовскии, рускии, пруссии, мазовецкии, иѳлиастскии (!) и королєства Швецкого наближшии дєдич и пришлыи корол.

Вєлможномѹ кнажати Ѥанѹшѹ Збаразскомѹ, воєводє браславскомѹ, старостє кремянєцкомѹ.

Приказѹємо, абы ваша мл. пєрєд сѹдом ншим земским кремянецким на роки земскиє кремянецкиє в рокѹ тепєрєшнєм тисеча пѧтсот дєвєтдесѧт втором по свѧтом Михаиле, римскомъ свѧтє, в шест нєдєл припадаючиє в замкѹ ншомъ Кремянецкомъ завитє и ѡбличнє стал на жалобѹ и сѹдовное попиранє шлахетное Марѹши ѳедоровны Белокриницкого ѳедорово[1] Жашовное[2], которая то Марѹша Белокриницког[о] сполнє з малжонком своим ѳедором Жашковским вашѹ млость позываєт ѡ то, иж ваша милост ѡтчизнѹ єє власную, на нєє правом прирожоным по ѡтцѹ єє ѳедорѹ Ждановичѹ Белокриницкомъ спалѹю, то єст половицѹ имена Белокриницкого з людми и з ставами, млынами, полами, сеножатми, дѹбровами и всими приналежностами и пожитками до того имена Белокриницкого // части єє ѡт часѹ нємалог[о] безправнє на себє держиш и вживаєш, а єи яко власноі дедичце тоє половицы имена Белокриницкого, на нєє правом прирожоном спалое, нєт вєдома для чого выделит и постѹпит нє хочеш. За чим ѡна собє шкоды менит быти ѡт вшєє млсти за нєдєржанєм[3] тое маєтности ѡтчизны своєє на три тисачи золотых полских, яко то на рокѹ пришлом вашеи млсти ширеи ѡбяснєно и выведєно будет, позывает тогды вашѹ млсть так в нєделєнє и нєпостѹпєнє ѡтчизны єє власноє половицѹ имена Белокриницкого, яко и ѡ шкоды, звышмєнованыє. Прото абыс вша млсть стал а на всє сѹдовнє ѡтказовал.

Писан ѹ Кремянцу, лета Божег[о] нарожена тисеча пѧтсот дєвєтдесѧт второго, мсца авгѹста двадцатого дня».

А по вычитанѹ того позвѹ и, довєдши рокѹ выписом с книг земских кремянецких сознана возного Томаша Тѹпичовского, полежана позву на именю єго млсти пна воєводы браславского ѹ Белои Криницы в рокѹ девѧтдесѧт[4] втором, мсца сентєбра двадцат[5] пятого дня, а ѹмоцованыи єго млсти[6] пна воєводы браславского пан Григореи Дедеркало за моцю, ѡчевистым злеценємъ ѹ сѹду ѡт єго млсти пна воєводы браславского, заховавши собє вси ѡбороны правныє вцалє так до рокѹ и позву, яко и до самоє речи тылє, илє бы права посполитог[о] доставати могло, и нє признаваючи ничого, повєдил, иж:

«Таа то Марыа Жашковскаа, котораа сѧ менит быти ѳедоровною Белокриницкого, ѡ то єго млсти позывати актором належным быти нє может з двох причин: пєршаа потрєба того, абы то показала, єсли єст дочкою ѳедора

[1] Так в оригіналі.
[2] Так в оригіналі.
[3] Другу літеру «є» виправлено з літери «и».
[4] Літеру «в» виправлено з літери «с».
[5] Літеру «в» виправлено з літери «с».
[6] Літери «мл» виправлено з літери «о».

Бєлокрініцкого, чого его мл. нє признаваєт и ѡвшєм того боронит, жє ѡна дочкою ѳєдора Бєлокрініцкого нє єсть; дрѣгая хотя бы то и ѣказала, жебы дочкою ѳєдора Бєлокрініцкого была, чого єи єго млсть нє признаваєть и при пєршои ѡборонє своєи стоит[1], тєды и з дрѣгоє миры ѡна // поводом налєжным быти нє можєт, кгдыж шла[2] замуж за простог[о] чоловєка нє шлюхтича, чим право своє до маєтности, єсли бы якая єи належала, стратила, и вжє бы нє ѡна, алє близкиє маєтности єє, которая єсли бы была, чого ѡднак єго мл. нє признаваєт, доходити мєли и ѣказал на то артыкул ѡдиннадцатии в розделє пятом и просил волности ѡт позвѣ и рєчи в нєм».

А ѣмоцованыи стороны поводовоє повєдил, иж:

«Што ся тычє[3] пєршєи єксцєпции, єсли єсть сторона поводовая власным потомкомъ ѳєдора Бєлокрініцкого[4], тєды нє трєба єи в томѣ болшєи доводов, кгдыж того жадєн прить нє можє, абы нє мила быти дочкою ѳєдора Бєлокрініцкого, ѡднак жє, подпираючи того, ставит Ивана Бєлокрініцкого, шлюхтича ѣцтивого повєтѣ Прємянєцкого»[5]. А ѡбяснаючи тѣю линию, яким кшталтом тоє ся ѣрожєнє з одноє матки стало, повєдил, иж:

«Были два Бєлокрініцких, ѡдин[6] Килдиш, дрѣгии Ѡкиньа, был тєж ниякии Дємихович, тои Килдыш Бєлокрініцкии продал част свою половицѣ Бєлокриницы томѣ Жданови Дємиховичѣ, а сам потом тои Килдиш без потомства зышол. А тои Ждан Дємихович, названыи по том сєлѣ Бєлокрініцкимъ, сплодил сна ѳєдора. Ѡкимѳа зас Бєлокриницкии сплодил двох сынов Михаила а Ивана. Михаило Бєлокрініцкии, сын того Ѡкиньы, бєзпотомнє[7] зъшол, был забит. Потом ѡныи ѳєдор, зъ Ждана Дємиховича Бєлокрініцкого спложоныи[8], понял Ѡкимѳиндю Бєлокрініцкѣю, маткѣ ѡного забитог[о] Михаила и тєпєрєшнєго Ивана Бєлокрініцких Ѡкимѳичов, с которои сплодил Ѥцка, которыи был забит, и Марѣшѣ, тєпєрєшнєю Жашковскою, которая єсть сторона поводовая и таким способом з одноии ся матки породили, и доходит тых добръ яко ѡтчизны по ѳєдорѣ, ѡтцѣ своєм, зосталых[9], за правомъ кѣпным дѣда єє Ждана Дємиховича Бєлокрініцкого. Ѥкож по смєрти ѡтца єє ѳєдора, // кєды тая Жашковскаа ѣ сироцтвє была, тои Иван тєразнєишии Бєлокрініцкии замуж єє выдал за того ж Жашковского и выводил то, жє єст власным потомком тая Марѣша ѡного Ждана Дємиховича а ѳєдора Ждановича Бєлокрініцкого».

Ѥкож пєрєд нами, сѣдом, стоячи ѡбличнє, тои Иван Бєлокрініцкии, нє позваныи и нє пытаныи, зозналъ иж тая Марѣша Жашковскаа єст сєстрою по матцє ѳєдора Ждановича Дємиховича, Бронницкого дочка. А Жасковскии сам повєдил, жє Ждан Дємихович мєл жонѣ дрѣгую, которѣю звано Бронницкою, а тая была ѳєдорови мачоха.

---

[1] На літері «о» чорнильна пляма.
[2] Літеру «ш» правлено.
[3] Літеру «ы» правлено.
[4] На другій літері «о» чорнильна пляма.
[5] Так в оригіналі. Має бути «Крємянєцкого».
[6] Літеру «ѡ» правлено.
[7] Літеру «з» правлено.
[8] На першій літері «о» чорнильна пляма.
[9] Літеру «о» правлено.

И далєи тот ѳмоцованыи повєдил, иж што тут задає позваныи, абы Жашковскии нє мил быти шлѧхтич, за чим и ѡна добръ своих ѡдпадат бы мєла[1] и ѡ них бы вжє чинити нє могла и то єксцєпциа досыт нєправнаа а, показавши право посполитоє, артыкул сорок трєтии в розделє чєтвєртомъ, выводил то з нєго, иж позваныи на позов маєт ѡтказовати и рєчами нєпотрєбными справы нє трѳднит. А што сѧ дотычєт шлѧхєцства Жашковского, тєды, кгды ѡ то задаст[2] пан воєвода браславскии чєрєз позов, тогды в сѣдѣ налєжном ѡ то сѧ справит, на што показал конституцыю рокѳ тисєча пѧтсот ѡсмъдєсѧт девѧтого и просил, абы позваныи, нє труднячи справы, на позов сѧ справовал.

А ѳмоцованыи его млсти пна воєводы браславского повєдил, иж што дєи:

«Сторона поводоваа, выводячи линию, повєдают, иж Ждан сплодил ѳєдора, а ѳєдор сплодил тѳю Марю, тєды то сут слова голыє и ѳ судѳ в. м. приимованы быти нє могут. Алє ѧко повєдаєт, нєхаи того писмом пробуєт, а што повєдаєт, ижь брат єє Иван Белокриницкии признаваєт, тєдыс мы того признанѧ нє чѳли, алє кгды достаточнє ѳслышим, то, што вєдлє права налєжати будєт, повѣдим, а што повєдаєт, иж тот Жашковскии с тоґ[о][3] справоватиса нє єст повинєн, єсли єст шлѧхтич албо нѣ, ажбы ѡ то позван был, водлє артыкѳлу сорок трєтєго в розделє чєтвєртомъ // и конституцыи соимѳ Варшавского, в рокѳ ѡсмъдєсѧт девѧтом ѳѳаленои, тєды тот артыкул сорок трєтии намнєи до тоє справы нє налєжит, абовєм ѧ нє ѡтстѳпѳю[4] позвѳ и ѡвшєм до того позвѳ пристѳпѳю порѧдком[5] своим, абы пєрвєи ѳказала сама, єсли єстъ тым, чим сѧ быти мєнит, и то жєбы показала, єсли за ровного шла. А што ѳкѳзѳєт[6], иж бы тот Жашковскии того справоватиса нє был винєн, ажбы был ѡ то позван, тєды то єґ[о] вспомочи нє можєт. Пєршаа, єст право посполитоє в розделє трєтєм артыкул шостынадцат ѡ звод шлѧхєцства, в котором выписано достаточнє, иж хто бы комѳ рєк, жєбы нє был шлѧхтич, тєды сѧ того винєн справовати; дрѳгаа єст право посполитоє артыкур[7] чтырнастыи[8] в розделє ѡдинадцатомъ, иж кгдыбы комѳ была сказана навєзка, а тот бы[9] емѳ рєк, жє нє єст вєдом, жєбы был шлѧхтич, тєды тот, хто сѧ шлѧхтичом быти мєнит, маєт сѧ выводити. А што ѳкѳзѳєт[10] конституцыю Варшавскѳю, ѡ слѧхєцство ѳѳаленѳю, в которои ѳказѳєт, жє маєт позвати того, хто сѧ шлѧхтичєм быти мєнит, тєды таа конституцыа єго вспомочи нє можєт, абовєм таа конституцыа позволила такового, хто бы сѧ шлѧхтичом быти мєнил, а нє был им, позвати, за чим и добра свои тратит, єсли ж таа конституцыа кождомѳ, хто сѧ шлѧхтичєм быти мєнит, хотѧ до нєго ничого нє маєт, позват

[1] Літеру «є» правлено.
[2] Літеру «д» правлено.
[3] Слово «с тоґ[о]» вписане над рядком.
[4] Другу літеру «ѳ» виправлено з літери «о».
[5] Літеру «р» виправлено з літери «д».
[6] Так в оригіналі. Літеру «з» правлено.
[7] Так в оригіналі. Має бути «артикул».
[8] Літеру «с» правлено.
[9] Частку «бы» вписано над рядком.
[10] Так в оригіналі.

позволила и таковы*и* добра свои, которыє бы м*ѣл* тратит*и*. Поготовѹ кгды, хто нє[1] будѹчи шлѧхтичєм, подо м*но*ю маєтности моєє искати хочєт, бо єсли жє тог[*о*] сторона нє покажєт, тєды ѡн єго м*л*сти[2] пна ѵоєводы позыват, ани волностєи шлѧхєцких ѵживати нє могъ, ани сѧ тєж єго м*л*стьємѹ справоват нє єст повинєн, кгдыж ровны*и* ровномѹ справоватисѧ повинєн, а ѡн чоловєк простыи волностєи шлѧхєцких ѵживати нє можєт. Ѵказал артыкул двадцат пєрвы*и* // в розделє трєтєм а, ѵказавши тот артыкул, звышѡписаны*и*, повєдил, єсли ж чоловєк простыи волностєи шлѧхєцких ѵживати нє можєт, поготовѹ и никого позывати и тєжємѹ бєз єго пна справоватисѧ[3] нє єст винєн, кгдыж єст право посполитоє артыкѹл двадцат дєвѧтыи в розделє чєтвєртомъ, єсли бы сѧ чиим подданым дѣали ѡт кого ѣкиє кривды, тєды пан єго ѡ єго кривдѹ[4] позывати маєт».

А на тоє свєдєцство[5] Ивана Бєлокриницкого ѵмоцованыи єго м*л*сти пна воєводы браслав. повєдил, иж, дєи:

«Свєдєиство таковоє ѵ судѹ в. м. приимовано быти нє можєт и сторона поводовая за таковым свєдєиством ничо (!) в тои справє[6] ѡдєржати нє можєт, кгдыж право посполитоє в розделє чєтвєртомъ артыкѹл пѧтдєсѧт шостыи ѵчит, жє свєдками кгрунтѹ выиграват нє можєт, а звлаща жадного писма пєвного нє ѵказѹєт, а хотѧ бы и таковоє свєдєцство ѵ судѹ в. м. приимовано быти могло, што-м ѵказал, жє приимовано быт нє можєт, бо ѡднак и тоє свєдєцство тог[*о*] свѣдка[7] єст противно, кгдыж и Бєлокриницкии нє по ѡтцѹ, алє по матцє повинную быти признаваєт, и то нє Бєлокриницкою, алє Бронницкою». При тых и при пєрших ѡборонах своих стоѧчи, просил волности ѡт позвѹ и рєчи.

А ѵмоцованыи стороны поводовоє повєдил, иж:

«Тых ѡколичностєи противѹ правѹ ѵживати нє можєт, бо рєч, котораѧ сѧ мєжи двєма точит або точити маєт, трєтємѹ ничого пєрешкожати нє можєт, ани тыє Статѹта, которых сторона ѡколичностѧми ѵживаєт, маѽт то в собє, абы сѧ хто ѡ то бєз позвѹ был повинєн справовати и над то ѵсє тоє завєзала и ѡбѧснила констытѹцыѧ, против котороє нє можє сторона показати, ани покажєт, абы хто, нє будѹчи ѡ што позваны*и*, мєл сѧ справовати, ани тєж тоє линии бурѹти[8] можєт, бо сѧ досыт ѵказало, жє єст правдивым потомком ѳєдора Бєлокриницкого и слушнє тых добръ правом прирожоным водлугъ артыкѹлѹ чєтвєртогонадцат в розделє трєтєм доходит». Просил, абы сторона, // нє трѹднячи нєправными єксцєпциями справы, на позов ѡтказовала

А так сѹд нинєшнии земскии крємянєцкии, выроѕѵмєвши тои справє достаточнє а бачачи то, иж сторона поводоваѧ, то єст Жашковскии и жона єго Марѹша никоторых доводов слушных водлє права на тѹю половицѹ имєнѧ Бєлокриницы, ѡ што єго м*л*сть пна воєводѹ браславского[*о*] позывали, в сѹдѹ нинєшнєго нє показали,

[1] Літеру «н» правлено.
[2] Літеру «и» виправлено з літери «ь».
[3] На літері «о» чорнильна пляма.
[4] Літеру «д» правлено.
[5] Літеру «в» виправлено з літери «ѵ».
[6] Літеру «є» виправлено з літери «а».
[7] Літеру «ѣ» правлено.
[8] Так в оригіналі.

с тых причин ѡт того позвѹ и рєчи, в нєм ѡписаноє, суд нинєшнии волным єго млсти пна воєводѹ браславского ѹчинил.

А сторона поводоваа, того дєкрєтѹ ншого нє приимѹючи, апєлєвал до трибуналѹ Любєлского.

Которое апєлацыи суд допѹстил и рок им ѡбєюм сторонам на трибуналє пришлом Любєлском кѹ росправє стати зложил, кгды справы воєводства Волынского ѹ трибуналє ѡтправованы будут.

При чом зараз Жашковскии ся свєтчил против єго млсти пнѹ воєводє браславскомѹ ѡ тоє наганєнє шлахєстства (!), ѡѳєрѹючиса ѡ то правнє зъ єго млстю чинит.

И то єст до книг справ зємских записано.

ЦДІАК України, ф. 22, оп. 1, спр. 8, арк. 246 зв.–249 зв.

№ 235

1592 р., листопада 21. Кременець [1592 р., листопада 18. Збараж]. – Інвентар частини міста Збаража та сіл Зарудцє, Охримівці, Черниківці з реєстром їх підданих, складений кременецьким возним Михайлом Гуляльницьким, при переданні дочок покійного подружжя, князя Юрія Миколайовича Збаразького та Барбари Михайлівни Козинської, князівен Галшки і Катерини Збаразьких, призначеним судом опікунам – кременецькому старості, брацлавському воєводі князю Янушу Збаразькому і князю Петру Збаразькому

Року Божог[о] нарожєнїа тисѧча пѧтсот дєвєтдєсѧт второг[о] мсца ноѧбрїа двадцат пєрвог[о] днѧ

В рокох судовых зємских крємянєцкихъ, которыє водлуг порѧдку, в конституцыи ѡписаног[о], в року тєпєрєшнємъ дєвєтъдєсѧтъ второмъ по свѧтом Михаилє, рымскомъ свѧтє, в шест нєдєл припали и судитиса зачали, перед нами, Ѣнѹшом Жабокрыцкимъ, судею, а Михаилом Краєвскимъ, подсудкомъ, врѧдникми судовыми зємскими крємянецкими[1], ѡблично постановившиса, возныи повєту Крємянецкого Михаило Гулѧлницкии ку записованю до книг зємских крємянецкихъ // тыми словы сознал, иж дєи:

«За приданємъ вшєи млсти ѹрѧдовымъ єздилъ єсми на справу и потрєбѹ вєлможног[о] пна єго млсти книжати Ѣануша Збаразког[о], воєводы браславского, старосты крємянецкого, и[2] кнѧзя Пєтъра Збаразког[о], ѧко ѡпєкунов потомков кнѧзя Юрѧ Збаразкого з Баръбарою Козынского спложоных, кнѧжны Галки (!) и кнѧжны Катєрыны Юрєвєнъ Збаразких, днѧ ѡногдашнєг[о] тутъ ѹ сѹдѹ вшєи млсти до ѡпєки ѡт пна Андрєѧ ѳирлєѧ з Домбровицы, каштєлана радомског[о], з дєкрєту вшєи млсти ѹрѧдового[3] ѡтданыхъ, до имєнєи прерєчоных книжєн Збаразких ѡтчизныхъ[4] половицы замку Збаразског[о] и сєл, до нєг[о] налєжачих, для поданѧ их ѹв опєку єго млсти пну воєводє браславскомѹ, книажати Пєтрѹ Збаразкомѹ с тыми панами их млсти книажнами Юрєвнами Збаразскими.

[1] На літері «м» чорнильна пляма.

[2] Літеру «и» вписано над рядком.

[3] Літери «во» вписано над рядком. Літери «го» виправлено з літер «рє».

[4] Літеру «т» правлено.

Кгды єсми року тєпєрєшнєг[о] дєвєтдєсѧтъ второг[о], мсца ноѧбрѧ девѧтог[о]надцатъ днѧ до тыхъ имєнєи ѡтчизныхъ кнѧжєн Збаразскихъ приєхавши а[1] ѳв опєку єго млсти пну воєводє браславскому и[2] кнѧзѳ Пєтрѳ Збаразкомѳ ихъ подаючи, то, што колвєкъ єсми ѳ нихъ застал, то всє порѧднє такъ замокъ самии з бѳдованємъ єго[3], такъжє ѳво имєнѧхъ подданые и всє в нєм будѳчое, на инвєнтаръ єсми списал а, списавши, то всє єго млсти пну воєводє браславскому, кнѧжати Пєтрѳ Збаражскомѳ ѳв опєку подал».

Которыи инвєнтар возныи рєчоныи с пєчатю и с подписомъ рѳки своєє, такъжє и шлѧхтє (!), при нємъ будѳчои, перед нами положивши, просил, абы при єго таковомъ ѳстном сознаню тотъ инвєнтар был вычитан и до книг зємских крємѧнецкихъ // ѳписан был.

Которог[о] мы, до вєдомости своєє врѧдовоє приимуючи, читати єсмо перед собою казали. И такъ сѧ в собє маєтъ:

«Инвєнтар списанѧ половици[4] части замку Збаразкого и сєлъ[5], до нєг[о] прислухаючих, части зошлог[о] кнѧзя Юрѧ Збаразкого, которыи ѧ, Михаило Гулѧлницкии, возныи повєту Крємѧнєцкого, подаючи в опєку єго млсти пну воєводє браславскомѳ кнзѳ Пєтрѳ Збаразкому, ѧко ѡпєкуномъ прирожонымъ потомковъ кнзя Юрѧ Збаразког[о], кнѧжны Галжки и кнжны Катєрыны Збаразкихъ, и маєтностєи, тым кнѧжнамъ належачихъ, списал.

Напєрвєи: замок мурованыи, брѳна (!) мурованаѧ, при которои звод з ланцѳхом, котораѧ и з боку мурованаѧ. На тои жє брамє свєтлица мурованаѧ з двєрми и с пичю, при тои жє свєтлицы комора[6] мурованаѧ без двєрєи, тутъ жє дрѳгаѧ свитлица з двєрми, без пєчи, тутъ жє салѧ[7], тартицами намощєна, при которои зыкгар желєзныи без звона. При тои жє брамє склєпъ мурованы под столовою свєтлицею, в котором ѡконъ пѧтъ с кратами желєзными, на томъ склєпє свєтлица вєликаѧ столоваѧ без двєрєи и без пєчи и без ѡболон, напротивко свєтлицъ ѳпокоиных двє без пєчєи и без двєрєи и без ѡболонъ, толко ѳв одноє свєтлички двєри. В том жє замку костєл, под которымъ склєпъ, при которомъ пєкарнѧ мурованаѧ и сины и комора. Под свєтлицами дерєвѧными рядомъ чотыры склєпы[8], при нихъ[9] вєжа вєликаѧ мурованаѧ, под которою скарбныца замкнєна з ланцѳхомъ желєзнымъ, на которои свєтлица без пєчи, при которои комната мурованаѧ. На тых // склєпах свєтлицъ дерєвѧных двє, без двєрєи и без пєчєи и[10] без ѡконъ.

Дерєвѧноє будованє с пригородка, то єстъ: пєкарнѧ, сини, кухнѧ, свєтлица и дрѳгаѧ свитлица, внєсєна до замку длѧ частых тривогъ, абы нє спалєно. На

[1] Літеру «а» вписано над рядком.
[2] Літеру «и» вписано між словами.
[3] Літеру «є» правлено.
[4] Літери «ци» правлено.
[5] Літеру «л» правлено.
[6] Літеру «м» виправлено з літери «т».
[7] Літери «са» правлено: літеру «а» виправлено з літер «тє» спершу написаного слова «стєлѧ».
[8] Літеру «ы» правлено.
[9] Літеру «и» правлено.
[10] Літеру «и» правлено.

пригородку вєжа дєрєвяная, глиною ѡблєплєна, тутъ жє на пригородку лазня и свєтличка стараа, вєжица ѣ палѧх нарожная.

Списанѧ подданыхъ, до тог[о] замку Збаразкого належачихъ. Напервєи ѣ Збаражѣ: Гриц̑ко Шарко боярин[1], Иван Слєсар[2] боярын, Соколко боярын, Ѣцикъ Ѣлєзло боярын, θєдєчко боярын, Дахно Скоринъ, Лєхно Бондар[3], θєн Луциковичъ, Волос, Кост Ивашина, Талошко, Сремко, Васко Лєсничии, Выдра, Марко[4], Ѣцко Щєрбак[5], Харко, Холодило, Сєман[6], Макар, Иван Бєлоѣс, сыны воротног[о] два Савка а Лучка ѣв одном дому, Шалдриха, Ивашиниха вдова, ѡстапиха[7] вдова, θєдориха вдова.

Сєло Чєрниковцы: Понъ, Демко, Дмитръ, Гавърило, Лєско, Савка, Курыло, Сєнко, Ивашко, сын Кахнин, Сєнко, Илѧшиха, Ман Трохимич, Бирѣкъ, Гринєц̑, θєдор, Васко, Стєц̑ко, Марко, Стєхно, Михаилиха, Гринєчко, ѡстапко, Лєнко Кнѧзик, Пєтрикъ, Трохим, Миско, Боркало, Тимко, ѡлєкъсѧ, Костукъ, Захарка, Анрѣс з двєма брати ѣв однои хатє, Павєл Шахович, Максимъ Аростъ, Стєпанъ, Тара, Марко Погорєлко, Грицко, Тарас Щєрбанєв[8], Лєх, Панасиха, Тарас, Процикъ, Максим Погорєлко[9], Васко Бєрєндии[10], Макар[11] Бєрєндии[12], Кушнєриха, Лукъян ѡлииникъ, Илѧшъ Мєлникъ, Куц̑ Чєрманъ, Васко Ворожбитъ, Иван Воитович, Тимошъ, θєдко, ѣ єго хатє Демко[13], Ѣцко ватаманъ, Кузма втаман[14].

Сєло ѡхримовци: Ивахно ватаман, ѣ нєг[о] сусєд Гаврило, Мац̑ко, Стєц̑ко Чєрман, Ивахно Тимошич, Лєвко, Антонъ а Пилипъ и Луцикъ, тыє вси ѣв однои хатє живутъ, а вси // жонатыи, Таско, Стєпан а Иван, сын єго, ѣ нєго ж сѣсєд Иванєц̑.

Сєла (!) Зарѣдцы: Савка, Туръ, Дмитръ.

Тыхъ имєнєи ставы пустыє[15]: Зарѣдскии Нижнии такъжє пустыи, Ѣшкаловскии пустыи, ѡхремовскии[16] пѣстыи[17], Сєрєднии пѣстыи[18]. Поповскии, на том млын, коло ѡдно; Вєрнац̑кии став, на томъ млын[19], коло ѡдно».

Што ѧ, возныи, всє по достатку на сеи рєистръ инвєнтар ѣписалъ[20] и єго млсти пну воєводє браславскому и кнѧжати Пєтрѣ Збаразкому ѣв опєку подал. И сєс инвєнтар

[1] Літеру «н» правлено.
[2] Літеру «є» виправлено з літери «и».
[3] Літеру «р» виправлено з літери «ж».
[4] Літеру «м» правлено.
[5] Літеру «к» правлено.
[6] Так в оригіналі.
[7] Літеру «п» правлено.
[8] Літеру «є» виправлено з літери «ъ».
[9] Літеру «к» виправлено з літери «н».
[10] Літеру «и» правлено.
[11] Літеру «к» правлено.
[12] Літеру «є» виправлено з літери «р».
[13] Літеру «м» виправлено з літери «р».
[14] Так в оригіналі.
[15] Літеру «ы» правлено.
[16] Літеру «ѡ» правлено.
[17] Літеру «п» виправлено з літери «р».
[18] Літеру «п» виправлено з літери «р».
[19] Літеру «л» виправлено з літери «и».
[20] Літеру «л» правлено.

с печатью и *с* подписомъ рѳки моеи, такъжє шлюхты, при *мнє* будѳчоє, пна Ѣкуба Жаховского а пна Воитеха Соколовског[о], их млстъ дал.

Писан ѳ Збаражѳ, року тисяча пятъсотъ дєвєтъдесятъ второг[о], мсца ноябрю ѡсмог[о]надцатъ дня».

Ѳ тог[о] инвентарѳ печатеи три а подпис рѳкъ в тыє слова: Михаило Гулялницки, возныи, рѳкою властною, Yakub Zachowszky ręką wlaszną, Woyczіech Szokolowszky ręką.

А такъ мы тоє ѡчєвистоє сознанє возног[о], инвентар ѳвєсъ слово до слова до книг земских кремянецкихъ записати казали[1].

ЦДІАК України, ф. 22, оп. 1, спр. 8, арк. 265–267. Опубл.: Денисенко Я. Збаразький замок у кінці XVI ст. (за інвентарем 1592 року) // Старий Луцьк. Науково-інформаційний збірник ЛДІКЗ. – Вип. VII. – Луцьк, 2011. – С. 236–242.

№ 236

1592 р., листопада 23. Кременець [1586 р., листопада 11. Ямпіль]. – Інвентар міста Ямпіль і прилеглих до нього сіл: Дідківці, Довгалівка, Лепесівка, Святець, Вязовець, Лисогірка, Паньківці, Тихомель – з реєстром їх підданих, складений кременецьким возним Іваном Білокриницьким, при переданні князівни Барбари, дочки-спадкоємиці покійного князя Стефана Збаразького, в опіку князям – кременецькому старості, брацлавському воєводі Янушу Збаразькому та Костянтину Владиславовичу Збаразькому

Року Божог[о] нарожєня тисяча пятсот дєвєтдесят второг[о] мсца ноября двадцат трєтєг[о] дня

На роках судовых земских кремянецкихъ, которые водлугъ порядку, в конституцыи ѡписаног[о], в року тєпєрєшнємъ дєвєтдесятъ второмъ по свято Михаилє, рымском святє, в шест нєдєл припали и судитися зачали, перед нами, Ѣнушом Жабокрыцкимъ, судею, а Михаиломъ Краєвскимъ, подсудкомъ, врядниками судовыми земскими кремянецкими, // ѡблично постановывшися, служебникъ[2] вєлможног[о] пна єго млсти княжати Ѣнуша Збаразког[о], воєводы браславского, старосты кремянецкого, пан Мартин Кратович[3], ѡказавши выпис с книг кгродских кремянецкихъ з ѳписанємъ в нем инвєнътарѳ списанє замку мєста Ѣнушъполског[о][4] и всих сєл до нєг[о] належачих, при поданью ѳв опєку тых именеи вєлможному пну єго млсти княжати Ѣнушу Збаразкомѳ, воєводє браславскомѳ, старостє кремянецкому и княжати Костентину Збаразкомѳ ꙗко ѡпєкуном потомка и всєє маєтности, по смєрти нєбожчика славнос памєти єго млсти княжати Стєѳана Збаразкого, воєводы троцкого, зосталоє, чєрєз возног[о] повєту Кремянецког[о] Ивана Бєлокрыницког[о] списаныхъ. И просил именєм єго млсти пна воєводы браславског[о] тот служебникъ єго млсти, абы тот выпис с книг кгродских до книг земских кремянецких ѡбычаємъ пєрєнєсєня принят и в книги земскиє кремянецкиє ѳписан был.

[1] Літеру «к» правлено.
[2] Літеру «ъ» правлено.
[3] Літеру «и» правлено.
[4] Літери «ск» правлено.

Которы*и* мы, до вѣдомо*с*ти своєє врѧдовоє прии*м*ующи, пер*ѣд* собою читати казали, и тыє су*т* єго слова:

«Выпи*с* с кни*г* кгро*д*ских кре*м*ѧнє*ц*кихъ.

Лѣ*т*а Божо*г*[*о*] наро*ж*е*н*ѧ тисѧча пѧтьсотъ ѡсмъдесѧтъ се*м*о*г*[*о*] мсца гєнварꙗ три*д*цатъ пер*в*о*г*[*о*] дня, по*с*тановивши*с*ѧ ѡчєви*с*то на *в*рѧдє кгро*д*ско*м* в за*м*ку го*с*пода*р*ско*м* Кре*м*ѧнєцкомъ пєредо *м*ною, ѳедоро*м* Лу*д*ви*с*кимъ, по*д*старо*с*тимъ кре*м*ѧнє*ц*кимъ, возны*и* повєту Кре*м*ѧнє*ц*кого Иванъ Бєлокрыни*ц*ки*и*, ѡказав*ш*и ин*в*єнтаръ списа*н*ѧ замъку име*н*ѧ ѢАнушъполꙗ // и вси*х* сєл, до нєго налєжачи*х*, которы*є* по *с*мєрти в*ѣ*лмо*ж*ного[*о*] пна єго мл*с*ти кнѧжати Стє*ѳ*ана Збаразкого, воєво*д*ы тро*ц*кого, подаючи *д*в опєку в*ѣ*лмо*ж*ном*д* пну єго мл*с*ти кнѧжати Ѣану*ш**д* Збаразком*д*, воєводє бра*с*лав*с*ком*д*, старо*с*тє кре*м*ѧнє*ц*ком*д* и єго мл*с*ти кнѧжати Ко*с*тє*н*тину Владиславович*д* Збаразкому, ꙗко ѡпєкуномъ потомка и *в*сєє маєтно*с*ти, по *с*мєрти нєбожчика пна воєводы тро*ц*ко[*о*] зо*с*талоє, на ин*в*єнта*р* списа*л*.

И положи*в*ши тотъ ин*в*єнтаръ с пєча*т*ю и *с* по*д*писомъ р*д*ки свое*и* и шлꙗхты, при нємъ буд*д*чоє, имєнємъ єго мл*с*ти пна воєводы бра*с*лав*с*кого и кнзя Ко*с*тє*н*тина Збаразко*г*[*о*] про*с*и*л*, абы на *в*рѧдъ для вписа*н*ѧ до кни*г* єстъ принѧтъ и слово в слово *д*писа*н* бы*л*.

Которы*и* то ин*в*єнъта*р*ъ ѡ*т* возно*г*[*о*], рєчоного, ꙗ[1], для вписа*н*ѧ єго до книгъ на *в*рѧ*д* прии*м*ующи, пер*ѣд* собою читати каза*л*. И такъ сѧ в собє маєтъ:

«Ин*в*єнта*р* за*м*ку и мєста Ѣану*ш*полско*г*[*о*] и всихъ сєлъ, до нє*г*[*о*] налєжачихъ, при бра*н*ю *д*в опєку че*р*єз єго мл*с*тъ кнѧжати Ѣануша Збаразко*г*[*о*], воєводы бра*с*лав*с*ко*г*[*о*], старо*с*ты кре*м*ѧнє*ц*кого, кнзя Ко*с*тє*н*тина Влади*с*лавовича Збаразко*г*[*о*], братьи[2] стрыєчныхъ, по *с*мєрти в*ѣ*лможно*г*[*о*] пна єго мл*с*ти кнѧжати Стє*ѳ*ана Збаразкого, воєводы тро*ц*кого, пото*м*ка єго мл*с*ти пна воєводы тро*ц*кого кнѧ*ж*ны Барбары Збаразкоє, воєводꙗнки тро*ц*коє, и то*г*[*о*] име*н*ѧ Ѣанушъполꙗ и въсихъ сєлъ, до нєго налєжачихъ, чєре*з*[3] мєнє Ивана Бєлокрыни*ц*ко*г*[*о*], возного повєту Кре*м*ѧнє*ц*ко*г*[*о*], в року тисѧча пѧ*т*со*т* ѡсмъдесѧ*т* шо*с*томъ, мсца ноѧбрꙗ ѡдина*д*цатого дня при пода*н*ю тоє маєтно*с*ти *д*в опєку єго мл*с*ти пну воєводє бра*с*лав*с*кому и кнѧз*д* Ко*с*тє*н*тину списано*г*[*о*].

Напе*р*ве*и* замо*к* Ѣанушполски*и*, // *д*ве*с* ѡбодраны*и*, ѡбла*м*ки погнилиє, ꙗко сѧ[4] в собє маєтъ: в котором баштъ три, ѡдна на*д* вороты, др*д*гаꙗ ѡ*т* гребли Ѣанушъполскоє, трєтꙗя ѡ*т* лєска[5] Тихомского. Пекарня, кухня в стєнє того за*м*ку, ꙗму*с* глинꙗны*и* посере*д* то*г*[*о*] за*м*ку, в котором ничого нитъ, и ин*ш*ее будува*н*є то*г*[*о*] за*м*ку, ꙗко сѧ в собє ма*є**т*.

Стре*л*ба то*г*[*о*] за*м*ку: де*л* три, ѡдно желизноє кованоє а двє литы*х* желєзны*х*, гаково*в*ни*ц*[6] дєсѧтъ, р*д*чни*ц* стары*х* двє, порох*д* до де*л*, гаково*в*ни*ц* и р*д*чницъ каменє*и* два, ку*л* до де*л* двадцатъ, а до гаково*в*ни*ц* шєстъдесѧтъ ку*л*, порохо*в*ницъ гаково*в*ничныхъ дєсѧтъ.

---

[1] Літеру «ꙗ» правлено.

[2] Літеру «ь» правлено.

[3] Літери «чє» виправлено з літери «к».

[4] Літеру «с» вписано між словами.

[5] Все слово правлено.

[6] Літеру «к» виправлено з літери «з».

Пригородокъ того замку ѵвєс ѡбострожоныи а в нєм хата, толко што рыболовє в неи мєшкаютъ, а в нєм болшъ ничого нитъ. Став под замкомъ спустныи нєзанѧтыи.

Мєсто Ѣнушполскоє, ꙗко сѧ само в собє маєтъ, ѡстрогомъ ѡбострожоное. Подданыє, в томъ мєстє Ѣнушъполскомъ мєшъкаючиє, наиперъвеи: Мошко жидъ, Матисъ Свидєрскии, Стасъ Барбиръ, Ѣрмола Слєцъ[1], Авнаръ жидъ, Миско[2] Крамаръ, Шлома жидъ, Бартушъ Кравєцъ, Потапъ, Тимушъ. Дрѣгаѧ сторона ѵлици Рынковоє: Сташко Мазѵръ, Лукашиха вдова, Илъѧшъ волъныи, Игнатъко, Павєлъ Кунъцєвичъ, Стєпанъ, Грицко Смєлъчєнѧ, Аврамъ Рѣдыи, Стасъ Ковалъ, Бубликъ жидъ. Ѵлица Вєликаѧ: ѳроико жидъ, Кутъмашъ жидъ, Сара жидовка, двор школныи жидовскии, Мошко Сєрєдныи жид, ѳроим жид, Шломка жидъ, Блажко, Гаврило Тинчик[3], Васко Пєлєпєнка, Иван Куцевич, Васко Никунчєнѧ, Ѡмєлѧнъ. Дрѣгаѧ сторона ѵлици Вєликоє: Горшии жид, Ѣн Лѧх, Воитко Скрипка[4], Аврам ѡрандар, Аизик жид, Ѡстапко Налужныи, // Харко Москал, Лєпєха, Микита, Никончаѧ, Сарꙗ жидовка, Павєл Пакало. Ѵлица ѡт ставу з рынку: Вакула Кунашєвич, Михаилиха, Ѣкуб Клєванєцъ, Симон, Харко Москалєнѧ, Пинчукъ, Корнии Кушнир, Грицко, Лу[...][5], Лаврошъ Кошич, дом пна Ѣцков Дєдєркалувъ, Андрии боꙗрин, Сємєн Скнюгубєнѧ, Хома Рєзникъ, домъ ѡтамана лысогородскоѓ[о]. Дрѣгаѧ сторона тои ѵлицы: Иван Танчик[6], Карпъ Иванович, Пархомъ Свитло, Ѡниско Богдановичъ, Пилипъ Солодовникъ, Ждан Насипко[7], Лаврычка вдова, Миско Швєц, Сахно Рудєбчєнѧ[8], Бучєнѧ[9]. Ѵлица Чоботарскаѧ: Хома Швєц, пна Хармєнского дом, Грицко Микута, дом ѡтамана Панковского, Тишко Швєц, дом пна [...][10], дом Путꙗтин, Бондар Максимєнѧ, Андрии Котлꙗръ, Максим Рєзникъ, Гаврыло Дудик, Андрыи Смушко, Ѣцыкъ Швєц, Рꙗбин жидъ. Ѵлица Воитовскаѧ: Ѡлєкса Швєць, Андрѣшко[11] Гончар, Аврам Иличичъ, Грицко Мєркулєнѧ, Аврам Рѣдыи, Чєркасъ Швєцъ, Павєл Клочко. Ѵлица Гончарскаѧ: дом ѡтамана свꙗтєцкого, Панюкъ, дом Ѣцка Дедєркала, дом пна Андрєєв, Трѣшик Ворожинко, Грицко Гончар, дом Марцынов пустыи, ѳилипъ писаръ. Ѵлица к цєркви[12]: дом Тєнєвичов, дом пна Бєлостоцкого, тотъ при цєркви[13]. Што в парканех мєшкаютъ: Скочко, Тимушъ, Харко Швєцъ, ѳєдор Ѡлииникъ. Пєрєдмєстє: Артишко Свитло, Марцин Бутчєнѧ, Мартин, ѳєдор Кривєико, Ѣско Бондар, Стєпан Глущєнѧ, Стасъ[14] Юркгєлꙗ, Бутчиха вдова, Павєл Лєпєшєнѧ, Дмитрикъ Корниєнѧ, Павєл Шабєлник, ѳєдор Пилюкъ, Михно Шкодка, Ивашко

[1] Літеру «є» правлено.
[2] Буквосполучення «иск» правлено.
[3] Першу літеру «и» правлено.
[4] Літеру «с» правлено.
[5] Текст нерозбірливий.
[6] Літери «нч» правлено.
[7] Літеру «к» виправлено з літери «и».
[8] Першу літеру «є» вписано над рядком.
[9] Літери «нꙗ» правлено.
[10] Текст нерозбірливий.
[11] Літеру «к» правлено.
[12] Літеру «и» правлено.
[13] Літеру «и» правлено.
[14] Буквосполучення «асъ» правлено.

Пристралєнꙗ, Захарчиха вдова, Панас Пристрꙗло, Маско Царикович, Лучка[1] Кардашъ, // Литвин, θедор Сапєц, попъ пєрєдмєстскиι, Стєцко Коцапирка[2], Васко Андрыιкович, Лучка Замриборщъ, Андриι Сєргиєвич, Горпишъ Мицєвич, Кузма Дорошъ, Тимушъ Лєсота[3], Сєрєжка Сєзєн, Мицєвичъ. Што за парканом мєшкаютъ: Малаѳєи, зꙗтъ єго Мартинъ, дом пна Бєнєцког[о], Кузма Кунашєвич, Дмитръ Колпачєнꙗ, Игнатко Москал, Васко Москал, Панкратъ, Васута Москал, Мєлєшко.

Сєло Довгалєвка дворыщныє[4]: Ждан Чоботаръ, Ѡвєрко Процикъ, Панас[5] Шашчєнꙗ, Хилко Крывохижєнꙗ, Тишко Крывохижєнꙗ, Иван Рѳдко, θедор Полозко, Процикъ, Сєнко Шашчєнꙗ, Кунчаꙗ, Андрєи Протасєнꙗ, Кривохижа Давид, Протас, Иван, Конон, Ѣцко Шишчєнꙗ, Васко Ѡстапъчєнꙗ, Васил, Мартинъ Ивахнєнꙗ, Ивахно, Ѣрмакъ, θедор Шинкар, θедор Пинчукъ, Ѣрошко Мицикъ, Мороз, Зрємиι Литвинъ, Андрєи θедюкъ, θед Шутъ, Ѡвєрко.

Сєло Свꙗтєцъ: Грицко, Васил, Богданъ Сокирка, Тєрєшко, Иванъ Походєн, Сахниха вдова, Иванъ Хромꙗк, Михно, Сутъко, Левко Дѳбровныє, Ѣрмошъ, ѡтамановъ синъ, Михно Ѡтаманєнꙗ, Игнатъко Великиι, Игнатко Малыι, Ѣрмош Кудрикъ, Ѣнъ Дѳбровныι, Кузко Старыι, Панко Коржъ, Гахно Юшчєнꙗ, Мєлєшко Гаидѳкъ, Лукꙗнъ Гаидѳк, Карпъ[6], Ман Коржєнꙗ, Лаврик, Стецко Сахнєнꙗ, Юрко, Левко Лотырка, Гарасим, Ѣрмак, Сємєн Гулко, Ѡмелꙗн, Ѡлєшко, Марѳбок, Ѣцко Сѳтах, Куришко Тиракало, Игнатиха, Макар Мєлєх, θедєчков Васко, Романов зꙗт, Ѣцко, Пинꙗзов[7] зꙗт, Лашко Швец, Карпиха, Сєнко Коржєнꙗ, Климко Шєлєсть, Михно Лысыι, Ѣрмош Шевко, Лєшко Зрмошєнꙗ, Грицко Бѣлєнкиι, Роман, Манина Ковал, Марцин Сокерка, Микита Сокерка, Пилип, Павлиха, // Ѡбушко, поп при цєркви Гаврило Чорныι.

Сєло Лысогорка: Пєтръ Брасимєнꙗ, Лукꙗн, θедор, Микита а Сѣргеи, θедорко Раст, Лаврин Ковал, Ѡниско Скалєнꙗ, Иевъ Салчєнꙗ, Моисеи, Маибородиха, Шулга Гаидѳкъ, Пєтръ, Савчин зꙗт, θедор пастух.

Сєло Вꙗзовец: Пєтрош Гончар, Дєшчишъ Сємєн, θедор Дѳдка, Ѣнко Гордогача, Павел, Юско Дѳдчич, Стєпан Колєсник, Маско Проскурка, θед, Сахно Кондратєнꙗ, Пашко Проскѳрка, Грицко пастух, Ѡниско Гаидѳкъ, Ѣковец Гаидѳк, Ѣцко Розыигра, Ивашко Брєчка, Вашчиха вдова, Тимош, Антон пастѳх, Жданко, Миско Ѣкимєнꙗ, Ивашко Ѣкимєнꙗ.

Сєло Панковцы: Пилипиха, Процык, Иванюк, Карпъ, Дацко, Сєнко, Иван Чєрєнкович, Гринец Великиι, Авдєєц, Михно Паточєнꙗ, Иван Ракъ, Иван Чорныι, Прончаꙗ[8] вдова, Иван Чєх, Пилипиха вдова, Мишуико, Иван Мушлєнꙗ, Иван Чурило, Шмоило, Димид Соцкиι, θедор волныι.

[1] Літеру «ч» правлено.
[2] На літері «о» чорнильна пляма.
[3] Літеру «є» правлено.
[4] Літери «ны» правлено.
[5] Літеру «н» правлено.
[6] Літеру «ъ» правлено.
[7] Літеру «и» виправлено з літери «є».
[8] Літеру «а» правлено.

Сєло Дєдковцы[1]: Вєрскии, Пєтраш Борисєнꙗ, Борыс Старыи, Никон[2], Ѡстап, Сахно Татаринович, Иванюк Залєнскии, Муслих, Стараѧ, Ꙗков, θедор Гаидꙋкъ, Ждан Муслєнꙗ, Игнатко.

Сєло Лєпєсовка: Прис Старыи, Пєршко, Андреи Ꙗрмакович, Ѡлєкса, θедор Кривохижич, Тишко, Лукꙗн, Ганєц Кривохижич, Ꙗцко Мишчєнꙗ, Миц, Ион Дратєнꙗ, Ивашко Кожан, Кондратоваꙗ, θедор, Андреи Нєкрашєвич, Ивашко Сєргиєвич, Ѯксюк, Васко Панлєнꙗ, Матєєнꙗ, Стас, Ѡхремъ, Сєзен, Ивашко, Дєнис, Симон, Конон, Галат, Гаврило, Пархом, Гришко боꙗрин, Сєверин боꙗрин, поп при цєркви, Васко Головєнка.

Сєло Тихомлє: Иван Тригуско, Роман Жидчєнꙗ, Юско Парпурич, Лучка, Стас Лꙗх, Ꙗрошко, Ѡниско, Лазко, Галат, Трускало, Сидор, Мартинъ, Мицик.

Которое то имєнє Ꙗнушпол и сєл, до нєг[о] належачиє, подаючи их млти пнꙋ воєводє браславскому и кнзю Костєнтинꙋ Збаразскомꙋ, на инвєнтар списавши, их млти подал. И до тог[о] инвєнтару печат свою приложилъ и рꙋкꙋ подписал и шлꙗхта, при нєм бꙋдучаꙗ, пан Ꙗн Лихотварскии а пан Станислав Борковскии.

Писан ꙋ Ꙗнполю, рокꙋ тисеча пꙗтсот ѡсмъдесꙗт шостог[о], мсца ноꙗбра ѡдинадцатог[о] днꙗ».

Ꙋ тог[о] инвантарꙋ[3] // пєчатєи три а подпис рꙋкъ в тыє слова: Иван Бєлокриницкии, возныи, рꙋкою, Jan Lichotwarsky ręką wlasną, Stanislaw Borkowsky wlasną.

А так ꙗ тот инвєнтар, чєрєз возного Ивана Бєлокриницкого до книг длꙗ записованꙗ до врадꙋ поданыи, ꙋвєс слово ѡт слова до книг кгродских кремꙗнєцких записати казал.

И выпис с книг под пєчатю мєнє, Томаша Бєлєцкого, подстаростєго кремꙗнєцког[о], рокꙋ тєпєрешнєг[о] девєтдесꙗт второг[о], мсца апрелꙗ двадцатого днꙗ єго млти пнꙋ воєводє браславскому єст выдан.

Писан ꙋ Кремꙗнцꙋ».

Ꙋ того выписꙋ пєчат ѡдна а подпис рꙋки в тыє слово: Григорє Дєдєркало, кгродскии кремꙗнєцкии писар.

А по вычитаню того выписꙋ рєчоныи служебник єго млти пна воєводы браславског[о] Мартин Кратович повєдил, иж:

«Ѯго млт пан воєвода браславкии, пан моu, пєрвєи сєго такъ давно, ꙗко и на нєдавно прошлых рокох тог[о] инвєнтару с книг кгродских до книг тꙋтошних зємских кремꙗнєцких перенєсти и актыковати[4] бы нє занехал, нижли тых справ сдавно за повєтриєм, а потом тепєр за ѡдосланємъ их до Литвы досєгнꙋти и приити до них нє мог, алє тепєр, скоро их досиг, перенєсти нє занехил[5]».

И просил, абы то всє, ꙗко сꙗ вышєи поменило, до книг зємскихъ кремꙗнєцкихъ записано было[6].

А так мы тот выпис с книг кгродских кремꙗнєцкихъ до книг зємских, ѡбычаєм перенєсенꙗ принꙗвши, слово в слово записати казали.

ЦДІАК України, ф. 22, оп. 1, спр. 8, арк. 267–270 зв.

---

[1] Літеру «є» виправлено з літери «ꙋ».

[2] Першу літеру «н» виправлено з літери «а».

[3] Так в оригіналі.

[4] Літеру «к» правлено.

[5] Так в оригіналі. Має бути «занєхал».

[6] На літері «о» чорнильна пляма.

№ 237

1592 р., грудня 11. Луцьк. — Зізнання луцького возного Сидора Гуляльницького перед луцьким ґродським урядом про випадкове поранення хлопчика Трохима під час гри з сином поповича Сидора Масковича Феском (Хвеском) та прохання пораненого в разі смерті роздати його маєтність на шпиталь та бідних

Сознанє возного Сидора Гѣлиалницкогѓ[о] в справє поповича иванчицкогѓ[о] Сидора

Рокѣ АФ [1500] дєвєтдєсиат второгѓ[о] мсца дєкабра пєрвогонадцат дня

Постановившисѧ ѡчєвисто на врядє кгродскомъ луцкомъ пєрєдо мною, Миколаємъ Вилковъскимъ, бурκграбимъ и на тотъ час подстаростим луцкимъ, возныи повєтѣ Луцкого Сидор Гѣлиалницкии ку записованью до книгъ тыми словы сознал, ижъ:

«Дня сємого мсца ноѧбра року дєвєтьдєсиат второго, будѣчи мнє ѡт ѣрядѣ вашмости приданым на справу и потрєбу сына свєщєнника иванчицкого Сидора Масковича а маючи при собє двох шлѧхтичовъ, пана Ѡлєхна и пана Саву Гулиалницкихъ, в дому єго в сєлє Иванчичох, там жє єсми видєлъ хлопца на имѧ Трохима, ѡбражоного в бокъ правыи, которого-мъ пытал, ѡт кого тоє маєтъ и ѧкимъ способом?

На што мнє, возному, и шлѧхтє помєнєныи Трохимъ повєдил, ижъ:

«Дня вчорашнєго по полюдни (!) иґралємъ з хлопцєм поповым на имѧ θєском, ѧ-мъ сє ѣ рядно ѣбралъ, а ѡнъ пєрєдо мною бєгалъ. И гонячим за ним, наступившимъ на рядно, ѣгонивши θєска, на нєго-мъ пал, и по нєщастю моємъ на ножс, которыи у ножонках ѣ θєска былъ и ѣ поѧса висєлъ, в бокъ ѡбразил. Што сѧ стало мнє ѡт того θєска, тєды нє в звадє, ани зє злои воли, толко ѣв ыграще».

И то при доброи памєти и з розѣмомъ, ходѧчи по избє мнє, возномѣ, и шлѧхтє повєдил.

И там жє зараз попа иванъчицкого Маска тот Трохимъ просилъ, єсли бы Панъ Богѓ смєрть допѣстити рачилъ, тогды, абы жадноє маєтности єго, которая и ѣ людєи єстъ, ѡтцѣ єго нє давалъ, алє то на шпитал и ѣбогим роздал, даючи тую до ѡтца причину, ижъ на нєго нєласкав былъ и ничоѓ[о] по нєм доброго нє ѣзналъ, алє-мъ завшє ѡт нєго ѣтекал.

Ѧкожс ѧ, возныи, из шлѧхтою и при вєлю людєх добрых тотъ Трохимъ повєдил:

«И ѡ тоє ображєньє θєска, внѣка попова, нєвинного, ани того на нєго нє мовлю и волным єго чиню тєпєр и на вєчныє часы, и єсли бы ѡ то ѡтєц моиѵ свєщєникови албо Хвєскѣ трѣдность задавать хотєл, тогды повєда, нєхаи сє жаднаѧ шкода свєщеникѣ нє диєт, бо то за нєщастєм моим мнє в ыгрє стало, ани в бытвє».

Што мною, возным, и шлѧхтою Сидор Маскович, ѡсвєтчивши, просил, абы то было до книг кгродских записано».

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 42, арк. 572 зв.

№ 238

1593 р., січня 13. Луцьк. — Скарга князя Станіслава Воронецького[1] до луцького ґродського уряду на Тита і Киндина Хом'яків, у якій він спростовує їхні майнові претензії щодо начебто позиченої ним суми грошей у покійної дружини Ганни Хом'яківни, зазначаючи про надання їм лише права видати заміж дочку Марушу, яку наразі виховує її бабка Лабунська

Ѡповѣданъе єго милости кнѧзя Станислава Збаразского на пна Тита Хомєка и на сына єго пна Кинъдина Хомѧка

Рокѹ тисєча патъсотъ дєвєтъдєсѧт трєтєго мца гєнъвара трєтєг[о]надцат дня

На врядє кгродском в замкѹ гдръском Луцком пєрєдо мною, Щасным Кгалєзским, подстаростим луцким, ставши ѡбличнє, єго милостъ кнѧз Станиславъ Збаразскии на Щѹринє ѡповѣдалъ и ѧвнє сѧ протєстовалъ на пна Тита Хомѧка и на сына єго пна Кинъдина Хомѧка тым способом, иж дєи:

«Дошла мѧ таковаѧ видомостъ, жє ѧко дня ѡногдашнєго на ѹрядє зємъском луцком помєнєные панъ Титъ Хомѧкъ и сынъ єго пнъ Кинъдинъ мили сѧ ѡповѣдати и протєстовати на мєнє ѡ том, што-м ѧ кѹ потрєбє своєи пилноу взѧл и позычил пєвнѹю сумѹ пнзєи чотыриста коп грошєи литовскихъ ѹ малжонки моєи милоу пнє Марины Гулєвичовны. И тѹю сѹму пнзєи єи листом моим на всих добрах моих записал и тєж доживотъе єи, помєнєноу то малжонцє моу[2], на имєнъю моєм Щѹринє з доброє воли моє даровалъ и записал, ѧко то ширєи в тых листєх записєх моих доброволных пнє Маринє Гулєвичовнє, малжонцє моєи милоу, даных, єстъ ѡписано, приповѣдаючи// сѧ з нияѧкими листы або записами, которыє ѧко бы-м ѧ мил дати пєршоу малжонцє моєи, с того свита зошлоу пнє Ганнє Хомѧковнє, и ѡзываючисѧ ѧкобы с пєршим правом на маєтъност мою. Ѡ котором ѧ нє видаю, аним тєж такъ тоу помєнєноу пєршоу малжонцє моєи, с того свита зошълоу, ѧко тєж анє им ни на жаднѹю сѹму пнзєи нє давалъ. Толко, дєи, по смєрти тоє то помєноє[3] малжонки моєє пєршоє Ганны Хомѧковны далом им мамрамы на то, абы дочку мою кнѧжнѹ Марѹшѹ волно было им змовити замѹжъ, кгдыж тєж, дєи, тую то дочкѹ мою пни Лабунскаѧ, ѧко бабъка, взѧли были єє за дитѧ своє властноє. А на иншѹю, дєи, ѧ ани на жаднѹю сѹмѹ нияѧкого листѹ им нє давалъ и ѡвшєм, гдє бы сѧ в них ѧкиє листы записы показали, противко им, ѧко ѡд мєнє николи нє даваныє, мовити бѹдѹ с тым сѧ всим протєстов».

И просил, абы таѧ протєстацыѧ єго была до книг принята и записана.

Што ѧ, принявши, до книг записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 43, арк. 44 зв.–45.

№ 239

1593 р., березня 2. Володимир. — Зізнання володимирського возного Ісакія Долматського перед володимирським ґродським урядом про нез'явлення Андрія Дідка Трипольського для взяття шлюбу з Федорою, сестрою Андрія та Фрідріха Подгороденських, згідно укладеної з ними угоди

Сознанє возного в справє панов Подгородєнских с паном Дидком Триполским

Рокѹ ЧГ [93] мсца марца В [2] дня

[1] У цьому документі Станіславом Збаразьким названий князь Станіслав зі Збаража Воронецький.

[2] Так в оригіналі. Має бути «моєи».

[3] Так в оригіналі. Має бути «помєнєноє».

Пєрєдо *м*ною, θєдоро*м* Загоровъски*м*, по*д*старо*ст*и*м* володи*м*е*р*ски*м*, постановившися, возны*и* єнєра*л* воєво*д*ства Волы*н*ского Исаки*и* Дол*м*а*т*ски*и* ку записанъю до книгъ созна*л* тыми словы, и*ж* де*и*:

«За приданъє*м* в*ш*. мл. ѳрадовы*м* дня ѡногда*ш*нєго, мсца ~~ѳ~~єврал*а* два*д*ца*т* ѡсмого в року тєпєрєшнє*м* дєвє*т*деся*т* трєтє*м* бы*л* єсми на справє пновъ Андреа и ѳридриха Под*г*ороде*н*ски*х* в Под*г*ородно*и* при згромаже*н*ю и бытно*ст*и мъного люде*и* зацны*х*, то єсть пна Миколая Волчка, по*д*столєго хол*м*ъского, пна Ꙗкуба и Ра~~ѳ~~ала Слон*к*овъски*х*ъ, пна Дє*м*яна Гулєвича, пна Лукаша Городєнъского, пна Станислава и ѳєдора Ворис*ц*ки*х*, пна Томаша Покгрѳ*ш*євского, пна[1] Зронима Ꙗсєнъского, пновъ Стєпана и Ꙗнуша Козин*ск*и*х*, пно*в* Миколая и Станислава Богушєвичо*в* Трацєвъски*х*, пановъ Миколая, Ꙗна, Павла, Матиаша Т*е*рновъски*х*, пна Ꙗкуба Боро*в*ца, пна Лаврина Иваницъкого, пна Ꙗна и Лю*д*вика Рокгалю*в*[2], пна[3] Пєтра Вьюцкого, пна Дзє*м*бовъского, пна Сєбє*ст*яна[4] и Станислава Хоє*н*ски*х*, пна Миколая Андрєєвъского, пна Ꙗна Ꙗковицкого и и*н*ши*х* много люде*и* зацъны*х*, такжє бєлы*х* голо*в*, которы*х* ѡкол*к*одеся*т* та*м* жє-*м* при и*х* мл*ст*и бы*л* чєрє*з* то*т* ѳвє*с* денъ в нєдилю.

Пото*м*, кгды вжє были[5] свєчи запалєны, пановє Под*г*ороденъскиє пєре*д* вы*ш*ше*и* помєнєны*м*и прия*т*елъми своими жалобливє ѡповєдали // жє, де*и*, єсмо змовили были с пано*м* Андрє*м* Дидко*м* Триполски*м*, ижъ ѡ*н* дня сєгоднєшънєго мєлъ былъ, приєхавъши туть в до*м* нашъ, понна*т*и в ста*н* мал*ж*е*н*ски*и* сєстрѳ нашу рожонѳю па*нн*ѳ θєдорѳ. На што єсмо и лис*т*ы, промєжкѳ сєбє пописавши, до схованъя и рукь пна Ꙗкуба Слон*к*ов*с*кого дали с ты*м* докладо*м*, ижь ѡ*н* и*х* до часу вєсєл*а* назначоного ѳ сєбє де*р*жати, часу вєсєл*а* каждо*и* сторонє налєжачо*и*[6] вєрнути. А єстли бы, котора*я* сторона постановєню и ѳмовє досы*т* нє ѳчинила, тогды то*и* сторонє, котора*я* бы досы*т* чини*т*и хотєла, ѡба*д*ва лис*т*ь[7] ѡт*д*а*т*и мєл. А и*ж* мы[8] тєпє*р*, будѳчи готовы, водълугъ запису своєго сє*ст*рѳ нашу панънѳ θєдорѳ пнѳ Триполскомѳ в станъ мал*ж*е*н*ски*и* дати в*ш*. мл. єсмо та*к* много люде*и* зацны*х* до того вєзвали, ко*ш*тъ[9], накла*д* и праць нємалую подня*л*и, и чєрє*з* ѳвє*с* де*н* а*ж* до сєго часу жда*л*и, которы*и* и*ж* нє приєхал, записови своєму досыть нє ѳчинил, нас ѡ вєлики*и*[10] кошть и шкоды приправил.

И просили пєрєдо *м*ною пна Слон*к*ов*с*кого, абы тыє записы во*д*лугъ ѳмовъ ѡба, я*к* и*х*, та*к* и пна Триполского, до ру*к* и*х* ѡт*д*ал.

А па*н* Слон*к*ов*с*ки*и* тоє постановєнє чєрє*з* сєбє такъ, яко пновє Под*г*ороде*н*скиє бы*т* повєдаю*т*, признавъши ѳ сєбє бы*т*и лис*т*ы повєди*л*: «Толко жъ, де*и*, и*х* на сє*с* час до рукъ ва*ш* лис*т* ѡтъдати нє могу, ажь сє на тоє розмысль, якобыхъ пото*м* самь ѡтъ пана Триполъского, якоє трудъности нє ѳжиль».

---

[1] На літері «а» чорнильна пляма.
[2] На літері «о» чорнильна пляма.
[3] Літеру «а» правлено.
[4] Першу літеру «є» правлено.
[5] Літеру «и» виправлено з літери «о».
[6] Літеру «о» виправлено з літери «а».
[7] Так в оригіналі. Має бути «лис*т*ы».
[8] Літеру «ы» правлено.
[9] Літеру «ъ» правлено.
[10] Літеру «в» правлено.

Што всє пновє Подъгородєнъскиє мною, вознымъ, и людъми зацъными ѡсвѣ*т*чили».

Которое жь ꙗ сознанъє возъного до книгъ // кгро*д*скихъ володимє*р*скихъ записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 26, арк. 151–152.

№ 240

1593 р., квітня 15. Луцьк. — Оповідання Антона Визґерда Заболоцького перед луцьким ґродським урядом про втечу наймита Васка Литвина в сусіднє село Іванчичі до поповича Сидора та схоплення втікача, який за намовою поповича, чинячи опір, поранив його

Ѡповѣда*н*є пна Ан*т*она Заболо*ц*кого на поповича ива*н*чи*ц*ко*г*[*о*] Сидора //

Рокѹ тисѣча пꙗ*т*со*т* дєвѣтьдєсꙗтъ трєтєго мсца априлꙗ пꙗто*г*[*о*]надца*т* днꙗ

На врꙗдє кгро*д*скомъ в замкѹ гсдрскомъ Лѹцкомъ пєрєдо мною, Щаснымъ Кгалєзскимъ, по*д*старостимъ лѹцки*м*, жаловалъ и ѡповѣдалъ зємєнинъ господа*р*ски*и* повєтѹ Лѹцкого панъ Антони*и* Визкгєръдъ Гѹлꙗлницки*и* Заболоцки*и* ѡ томъ, ижъ дє*и*:

«В рокѹ тєпєрєшнємъ дєвѣтьдєсꙗть трєтємъ, мсца априлꙗ пꙗто*г*[*о*]надъцатъ днꙗ знашолъ єсми збєга своєго на *и*мꙗ Васка Литвина, которы*и* сꙗ кажєть бытъ родомъ з Ли*т*вы с Косова, ѹва *И*ваньчичахъ, имєнью єє мл*с*ти панєє Васи*л*євоє Красєнъскоє Ганъны кнєжны Сокольскоє, которое имєньє Иваньчичи єє мл*с*ть вєсполъ зъ сынъми своими панами Костєньтиномъ, Васильємъ, Андрєємъ а Иваномъ Красєньскими за правомъ своимъ дє*р*жати рачить, мєновитє ѹ слѹги ихъ мл*с*ти у Сидора, поповича иваньчицкого, ѹ домѹ єго вы *И*ванчичахъ. Которы*и* жє то помєнєны*и* збєгъ мо*и* Васко Литвинъ за пєвнымъ юркгєлтомъ нанꙗ*л*сꙗ ѹ мєнє до рокѹ слѹжи*ти*, то єстъ, почавши ѡ*т* свѣтого Михаи*л*а, свꙗта рѹско*г*[*о*], в рокѹ дєвѣтьдєсꙗть второмъ, которое быва*єт* ѹ зимѹ встѹпѹючи, а дослѹговать маєтъ рокѹ до дрѹгого такового жъ свꙗта, которое припасти и бы*т* маєтъ в рокѹ тєпєрєшнємъ дєвѣтьдєсꙗтъ трєтємъ, за вєдомостью сѹсєдовъ моихъ пана Ко*с*ти, пана Сємєна и пана Ѹласа Гѹлꙗ*л*ницкихъ, которыє при томъ на*и*мѹ и при могорычѹ были.

Ꙗкожъ тотъ помєнєны*и* на*и*мит мо*и*, побравши ѹ мєнє нємало пєрєдъ рокомъ заплаты, а мєнє правє тєпєръ ѹ вєсну, в лито и в пи*л*ную потрєбѹ и роботѹ ѹвє*д*чи, и ѡ*т* мєнє, пана своєго, за намовою того Сидора, поповича ива*н*чицкого, кѹ нєму до *И*ваньчичъ прочь ѹтєкъ и мєнє тымъ, пна своєго, зрадилъ. Алє єє мл*с*тъ пани Красєнъскаꙗ, ꙗко пани побожнаꙗ и бачнаꙗ, вєспо*л* з сы*н*ми своими мнѣ того збєга и зра*д*цѹ моєго томѹ поповичови своємѹ иваньчи*ц*кому Сидорѹ ѡ*т*да*т* росказали, абы ми єго з домѹ своє*г*[*о*] зо всимъ выдалъ спокоємъ.

То пакъ тотъ помєнєны*и* Сидоръ, поповичъ ихъ мл*с*ти иванъчицки*и*, лєгко собє поважаючи росказанье ихъ мл*с*ти пановъ своихъ и мєнє, чоловєка цно*т*ливого, // а каждомѹ добромѹ цнотливому во всємъ ровномъ, и скоро ѡнъ, зо мною вышє*д*ши з двора ихъ мл*с*ти пановъ своихъ а идѹчи до домѹ своєго мнѣ того збєга моєго выдаватъ, такъ и до домѹ своєго пришєдъши, нє дбаючи, а словами нєѹчтивыми пєрєдъ шлꙗхтою людъми добрыми, и пр*е*д слугою єє мл*с*ти, панєє своєє, зсоромотилъ и рѹкою своєю до мєнє сꙗ торъгалъ, хотꙗчи мꙗ заразъ заби*т*, ажъ єго ѡ*т* мєнє ѡтєцъ єго ѹхватилъ и бить мєнє нє далъ в домѹ своємъ. А потомъ заразъ тотъ жє поповичъ

Сидоръ пр*ѣд* шлꙗхтою людми добрыми, ꙋчинил мнє такую ѡт*п*овѣдъ и похвалкꙋ на здоровьє моє и на домъ мо*и* тыми словы:

«Вѣда*и* о томъ ты, Заболоцки*и*, же ꙋ коро*т*комъ часє ꙗ самъ вєсполъ с тымъ на*и*митомъ твои*м* Литвиномъ, где-нь колвєкъ тєбє трапивши, насмєрътъ забъємъ и домъ тво*и* ѡгнємъ зо всимъ на корєнь спалимъ, и робить болше тымъ на*и*митомъ нє бꙋдешъ».

А вымовивши тую ѡ*т*повѣдь, росказалъ томꙋ Литвинꙋ Васкꙋ, зра*д*ци и збєгови моємꙋ, абы з домꙋ єго з Ыванчичъ ѡбороньнє прочь пошол и мнѣ абы сꙗ иматъ нє давалъ, росказавши мꙗ насмєр*т*ъ забитъ.

Ꙗкожъ то*т* Литви*н* Васко, зра*д*ца и збєгъ мо*и*, маючи ꙋ сєбє два киє ганєбныхъ вєликихъ, и з росказанья єго з домꙋ єго прочь ѡборонънє ити пєрєдо мною на сєло Иванъчичъцкоє хотєлъ. Ꙗ за нимъ, ꙗко за збєгомъ и зра*д*цею моимъ, гони*т* почалъ. То пакъ тотъ Васко Литвинъ, зра*д*ца и збєгъ мо*и*, нє боꙗчисꙗ боꙗзни Божоє, ани на то мыслєчи, жє єстъ слꙋгою або на*и*митомъ моимъ, а видєчи мꙗ правє ѡ*д*ного нєспособного и кꙋ мнє с тыми ки*и*ми двєма скочи*в*ши, а ѡ*д*нымъ киємъ потискомъ мєнє, пана своє*г*[*о*], ꙋ головꙋ ꙋдарилъ, ранилъ, а дрꙋгимъ киємъ на мꙗ ганєбнє бєзъ бачєнꙗ на головꙋ бить почал. И такъ мꙗ шко*д*ливє чєрєзь шаблю побилъ киємъ, жє три раны, битыхъ синє спꙋхлыхъ, ѡ*т* того Литвина Васка, зра*д*ци и збєга моєго, маю.

Которого ижъ ми далъ Панъ Богъ з ласки своєє свѣтоє на то*т* жє часъ до рꙋкъ моихъ по*и*мати, и тєпєръ ꙋ мєнє в домꙋ моємъ в Гꙋлꙗникахъ ꙋ вєзєнью моємъ, ꙗко зра*д*ца и збє*г* мо*и*, єстъ. Которого, ачъбы ми волно водлугъ Статꙋтꙋ // права посполитого, ꙗко слꙋгу и зра*д*цꙋ моєго, за тоє зъранє*н*є моє и тєпєръ заразомъ горломъ и ꙗко хотєчи кара*т*. Тылко жъ тєпєръ ꙗ, поважаючи свѣтыє и постныє дни ꙗко хрєстꙗнинъ, а тоє каранье томꙋ зра*д*ци моємꙋ подъ тою жъ моцью на ча*с* волнє*и*ши*и* ѡ*т*кладаю».

И тоє тєжъ ѡ*т*повєдѣ, помєнєноє, ѡ*т* того поповича ива*н*чицко*г*[*о*] Сидора панъ Заболоцки*и*, нє лєгцє сєбє поважаючи а хотєчи з часомъ з нимъ ѡ то правомъ чинити, просилъ, абы то было до кни*г* записано.

Которꙋю жалобꙋ и ѡповѣданъє пна Антона Визкг*ѣ*рда Гꙋлꙗлъницко*г*[*о*] Заболоцкого ꙗ до книгъ кгро*д*скихъ лꙋцкихъ записатъ казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 43, арк. 347 зв.–349.

№ 241

1593 р., квітня 22. Луцьк. – Заява Федора Тереховича, гнідавського урядника Семена Круневича, перед луцьким ґродським урядом про пожежу в селі Гнідава, знищені вогнем будинки, загиблих людей та згорілі королівські листи гнідавським підданим на певні привілеї, та зізнання луцького возного Федора Свиридовського про огляд наслідків пожежі

Ѡповѣда*н*є врꙗдъника єго мл*с*ти пна Сємена Крꙋнєвича гнєдавско*г*[*о*] и сознанъє возно*г*[*о*] в то*и* жє справє

Рокꙋ тисєча пꙗтсотъ дєвє*т*дєсꙗтъ трєтєго мсца априлꙗ двадца*т* второ*г*[*о*] днꙗ

На врꙗдє кгродъскомъ в замкꙋ гѣдръскомъ Лу*ц*ко*м* пєрєдо мною, Миколае*м* Вилъковскимъ, бꙋ*р*кграбимъ и намѣстникомъ подъстароства лꙋцкого, ѡ*т* єго вєльможноє мл*с*ти пана Алєксандра Сємашъка на Хꙋпковє, кашталꙗна браславского, старосты лꙋцкого, ꙋстановлєнымъ, постановившисє ѡчєвисто на врꙗдє, ꙋрꙗдникъ

пна Семєна Крꙋнєвича гнєдавскиu θедор Терєховичъ зо всими подъдаными єго королевское млсти гнєдавскими з великимъ жалєм и плачємъ ѡповєдали, ижъ деи:

«Рокꙋ тепер идꙋчого девєтъдесѧтъ третєго, дня ꙋчорашнєго, на дат є вышеи поменєного, в небытности, деи, пана нашого пна Семєна Крꙋнєвича на сєсъ часъ на Гнєдавє, з допꙋщенъѧ Божого припавши ѡгонь з вєтромъ кгвалтовнымъ, дворов шест в селє нашомъ Гнєдавъскомъ на корєнь зо всими маєтностѧми, з быдлом и статками домовыми выгорєли, а надъ то и двоє людеи до смерти згорєли.

А то єстъ, напервеи: домъ Сєнька Боронки, воита гнєдавского, ꙋ которог[о] ꙗко ꙋ чоловєка лєтнєго а воита нашого гнєдавъского в захованъю были, деи, листы привилиѧ нши, наданье давныхъ королеи полскихъ и великихъ кнзеи литовскихъ на вольности наши гандлєват, єздечи по дорогахъ далєкихъ, так тєжъ на мыто ѡтъ солєниковъ-прасоловъ, ѡд каждого полвозка по ст толпъ соли и по грошꙋ литовскомꙋ за пасєнъе волов ихъ на кгрꙋнтє нашомъ Гнєдавскомъ брать; при тымъ тєжъ листы на волность вожєнѧ дров с пꙋщи королѧ єго млсти Лꙋцкое; и самъ тот Сєнко Боронка, воитъ гнєдавскиu, бꙋдꙋчи члвком хорымъ // а лєтнимъ, нє мог сѧ такъ кгвалтовного ѡгнѧ вырваты и тамъ згорєлъ, толко тєла лєдъво добыли; дрꙋгиu домъ згорєлъ Михна Сєнковича Борончыча; трєтиu домъ згорєлъ Лꙋчки Сєнъковича Борончыча; чєтвертыu домъ згорєлъ Ганны Андрєевны Хомковны Дмитровое, у которое в томъ домꙋ при маєтности єє згорєла тєжъ дєвка, уже, деи, єи было лєт дванадъцатъ, на име Полажка, а дрꙋгаѧ дочка ѡгорєлаѧ лєдво выпозла; пꙋтыu домъ згорєлъ Пацꙋка Хамъкєвича; шостыu домъ згорєлъ Стєпана Хамкевича – зо всими маєтностѧми ихъ ѡт мала до велика, толко з дꙋшами нєкоторыє лєдъво с тыхъ довъ[1] повыбєгать могли».

И просили мєнє, ꙋрядꙋ, ѡ возного на ѡгледанъе того погорєнъѧ тыхъ шести домовъ ихъ и тыхъ двоѧ людеи погърєлыхъ.

Ꙗ имъ на то придалъ возного повету Луцкого θедора Свирыдовского, которыu возныu, тамъ бывши и пришедъши передъ мєнє на врядъ до книг кгродъскихъ лꙋцкихъ, на цеи цедꙋлє своєи сознал тыми словы, ижъ деи:

«За поланъемъ[2] в. м. врядовымъ былємъ в селє короля єго млсти Гнєдавскомъ и, маючи при собє двохъ шлѧхтичов, пана Ваврина Раковича а пана Ꙗна Туршинского, и инъшихъ нємало шлѧхты людеи зацных, которыє на тотъ час до сєла Гнєдавского глєдєти тоє жалости подъданыхъ пна Крꙋнєвьчовыхъ зъєхати рачили были, то єстъ кнзѧ Дмитрєѧ Рꙋжиньского, Михаила Кєнздерского, старостꙋ полонъского, пана Дмитра Исаиковъского, пна Миколаѧ Исаиковского, пана Андрєѧ Боротинъского Воронꙋ.

И видєломъ за ѡказываньемъ ꙋрядника и всихъ подъданыхъ гнєдавскихъ шест домовъ на Гнєдавє, на корєнь выгорєлыхъ зо всими маєтностѧми и спрѧты домовыми. При тымъ жєжъ видєломъ тєло згорєлоє нєбожъчика Сєнка Боронки, воита гнєдавского, дрꙋгоє тєло дочки Ганны Хамковны Дмитровое // Палажки, так тєжъ и чєтверо быдла згорєлого видєлъ есми. И на тотъ жє час пєредо мною, вознымъ, и при тых ꙋсихъ шлѧхтичахъ, вышеи поменєныхъ, ꙋрядъникъ и вси подъданыє гнєдавскиє з жалємъ великимъ ѡповєдали, ижъ, деи, ꙋ воита гнєдавского Сєнка Боронки в домꙋ єго згорєли листы привильѧ, наданьє королеи давных

[1] Так в оригіналі. Має бути «домовъ».

[2] Так в оригіналі. Має бути «посланъемъ».

полскихъ на мыто солєное ѡт прасолов и на вожєнє дровъ с пѣщи короля єго млсти Лѣцкое, и инших листов и привилєєвъ на волности ихъ нємало».

Которое ѡповєданьє врядника и подъданыхъ гнєдавских, такъ тєжъ и сознаньє возного ѡчєвистое на сеи цєдѣле до книг кгродъскихъ лѣцкихъ записати єсми казалъ.
ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 43, арк. 360–361.

№ 242

1593 р., червня 5. Луцьк. – Скарга луцького єврея Мошка Гайдука до луцького ґродського уряду на пана Гаврила Тимошовича Гуляльницького, який вкрав у його домі столове срібло

Ѡповєданьє жида миста Луцкого Мошка Гаидѣка рабана на пна Гаврила Гулялницкого

Рокѣ тисєча пятъсотъ дєвєтъ дєсят трєтєго мсца июня пятого дня

Пришєдшы на врад кгродски луцки пєрєд мєнє, Миколаа Вилъковского, бургкграбєго и намєстника подстароства луцкого, подданы єго королєвскоє милости, жид миста Луцкого, раба на имє Мошко Гаидѣкъ, ѡповєдалъ и жаловал на Гаврила, сына Тимошова Гулялницкого тыми словы, иж:

«Рокѣ тєпєрєшнєг[о] дєвєтдєсят трєтєго, мсца июня чєтвєртого дня, у пятницѣ, пєрєд Сємою сѣботою нашєю, пєрєд вєчором жона моя, вышєдши школы, яко на шабас и на свято наготовала и сєрєбро на столи положила. А в тот час, будѣчи єщє нам в школє, тотъ Гаврило Гулялницъки, маючи при собє помочников своих, пришол в дом мои и казалъ собє мєдѣ датъ. Жона моя, давши єму мєдѣ, почєласє в домѣ забавлати для готованья на шабас, а ѡнъ, выпивши мєдъ, взял и пограбил // на столє кубєкъ срєбны, чаркѣ и шєстъ ложок срєбных, то всє взявши и пограбивши, з домѣ проч пошол».

И просил Мошко Гаидѣкъ, абы тоє ѡповєданьє єго до книг кгродских луцких записано было.

Штом я записати казалъ.
ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 43, арк. 566 зв.–567.

№ 243

1593 р., червня 8. Луцьк. – Скарга Станіслава Козаревського, муравицького урядника віленського тивуна Яна Паца, до луцького ґродського уряду на рудецьких підданих волинського чашника Федора Рудецького, які під час весілля у селі Рудка побили і пограбували муравицького міщанина кушніра Куцка Верещеня (Верещаку), та зізнання луцького возного Марка Збранного про огляд потерпілого

Ѡповєданьє ѳрядника мѳравицкого на подданых єго млсти пна Рѳдєцкого рѳдєцкихъ

Рокѣ тисєча пятъсот дєвєтдєсят трєтєго мсца июня ѡсмог[о] дня

Присылал на врад кгродски в замокъ гсдръски Луцки до мєнє, Щасного Кгалєзского, подстаростєго луцкого, ѳрядникъ мѳравицки пнъ Станислав Козарєвски, жалѳючи и ѡповєдаючи тыми словы, иж дєи:

«Рокъ // тєпєр идъчого тисєча пѧтсот дєвєтдесѧт трєтєго, мсца того ж іюня шостого дня, в нєдєлю, подданыи єго милости пна моєг[о] пна ЂАна Паца, тивона вилєнского, старосты камєнєцкого, мєщанин муравицкии Куцко Вєрєщєня, кушнєр, єздилъ на вєсєлє, а попростъ зовъчи на свадбъ, с приѧтєлєм своим, а подданым єго милости пна Алєксандра Сємашка, кашталяна браславъского, старосты луцкого, бєнєвским Антоном Максимовичом, будъчи ѿт нєго з стороны єго ѵпрошоным, до сєла Рѣдки в дом до подданого єго милости пна θєдора Рѣдєцкого, часника[1] єго королєвскоє милости зємли Волынскоє, того ж сєла Рудки на имя до Илка.

Там жє, кгды, дєи, вжє з с тог[о] вєсєля з домъ мєнованого Илка, подданого єго милости пна θєдора Рудєцкого, а тєстя Антонова, з оною свадкою[2], то єстъ з жєнихом и з дєвкою и с приѧтели, на тот часъ з стороны жєниховы взѧтыми, а ѿтъ того мєнованого Илка, подданого рѣдєцкого, гостми и приѧтєльми вдячнє принѧтыми, назад до домъ єхалъ, то пакъ подданыє, дєи, єго милости пна θєдора Рѣдєцкого, чашника єго королєвскоє милости, // рудєцкиє, а мєновитє: Ѿниско Ѿнацковичъ, Андрєи, Солобкого сын, а Прокопъ, з ыншими поддаными помочниками єго милости пна своєго и многими помочниками своими, которых, дєи, ѿни сами лепѣи знают, имєна и прозвища их вєдаютъ, пєрєнємши того подданого єго милости пна моєго звышъ рєчєного Куцка Вєрєщаку, кѹшнєра, ꙗко чоловєка спокоиного, им самым и никому ничим нє винного, на доброволноu дорозє в том жє сєлє Рѣдцє ѿкрѣтнє и бєзвиннє єго збили и змордовали, зранили и пограбили ѣ нєго конѧ з сєдьлом, воилоком, ѣздою, з опаньчєю, а з єго самого єрмѧкъ люнскии з шнѣрами, колпакъ ѣторѳиновыи, лисом подшитыи, хѣстк з шолком, поѧс з ножами и з мошонкою, а в мошонцє полторы копы и шєстъ грошєи литовских.

И тот ѣвєс грабєж тыє подданыє єго милости пна чашниковы, имєны вышєи писаныє, в того ж часъ до сєбє до домов своих побрали и поносили и кѣ пожиткъ своємѣ привлащали. С которого такъ вєликого а ѿкгрѣтного и досытъ нєлютостивого збитъя и змордованого Бог зна, єст ли жив зостанєт, // аболи на котором члонкъ хром нє будєт».

И просил звышъ рєчоныи ѣрѧдникъ муравицкии длѧ ѿглєданья ранъ тыхъ ѿ возного.

ЂА єму на то придал возного повєтъ Луцкого Марка Збранного, которыи, там бывши и ѿтол приєхавши и ставши ѿчевисто пєрєдо мною, тыми словы кѣ записованью до книг кродских луцких вызналъ, иж дєи:

«Маючи ѧ при собє шлѧхтъ людєи добрых, пна Ивана Новосєлєцкого а пна Миколая Лупинского, был єсми во врадника муравицкого в пана Станислава Козарєвского в Муравицы, рокъ и мсца, вышєи писаного, днѧ дєвѧтого. Томъ[3] жє, за ѿказанємъ того ѣрѧдника муравицкого, видєл єсми на подданом мѣравицкомъ на Куцку Вєрєщацє, кушнєрѣ, раны, то єст на рѣцє лєвоu подлє плєча ранѣ рѣбаную крывавѣю, вєлми шкодливѣю, на тои жє рѣцє лєвоu чєрєз всѣ палцы ранѣ рѣбаную крывавѣю, такжє вєлми шкодливѣю, которою рѣкою нє вєдати, єсли владнути будєт,

[1] Так в оригіналі. Має бути «чашника».

[2] Так в оригіналі.

[3] Так в оригіналі. Має бути «тамъ».

а плєчи а хрыбєтъ увєс, ѡт шии ажъ до поıаса, то всє побито, синє и попухло. // Которое збитє и зранєнє, грабєж и нємало шкод тот то Кѵцко Вєрєщака собє быти повєдил на доброволноıи дорозє в сєлє Рѵдцє ѡт подданых єго млсти пна чашниковыхъ рѵдєцких и помочниковъ их».

И просил ѵрядникъ муравицкıи, мєнованыı пан Станислав Козаровскıи, абы тоє ѡповєданє єго а ѡчєвистоє сознанє возного до книгъ кгродских лѵцкихъ было записано.

А так ıа тоє в книги записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 43, арк. 586–588.

№ 244

1593 р., червня 14. Луцьк. – Скарга крупського священика Василя Подгаєцького до луцького ґродського уряду на луцьких міщан-ремісників, які під час загрози татарського нападу, відбуваючи сторожу на міських укріпленнях, пострілом поранили його дочку Богдану, та зізнання луцького возного Яна Валевського про огляд заподіяних жінці ран

Ѡповєданьє попа єго мл. пна воєводы києвского крѵпского на мєщан луцких
такъ тєж и сознанье возного в тоı же справє

Рокѵ тисєча пıатсот дєвєтдесıат трєтєг[о] мсца июня чотырнадцатого днıа

На врадє кгродском в замку гсдръском Луцком пєрєдо мною, Миколаєм Вилковским, буркграбим и намєстником подстароства луцкого, ставши ѡчєвисто богомолєц ıаснєвєлможного пана єго милости книжати Костєнътина Ѡстрозского, воєводы києвского, свєщєникъ крѵпскıи // ѡтєц Василєи Подгаєцкıи ѡбтєжливє жаловал и ѡповєдалъ на мєщан луцких на двадцат чоловєков, а мєновитє на тых, то єстъ напєрвєи: на дєсıатника Адама Римара, на Гарасима Рымара, на ĤАцка Рымара, на Стєпана Рымара и на дрѵгого Стєпана Лоика Рымара, на Васка Рымара, на Євтѵха Рымара, на Уласа Слєсара, на Мацка Сєдълıара а на Миска Ковалєнıа тым ѡбычаєм, иж дєи:

«Часѵ нєбєзпєчности ѡт татар заслалом жонѵ и дєти до Луцка, ıако сє то зо всих сторон людеи збєгло было. То пакъ, дєи, ѡныє мєщановє вси, вєрху помєнєныє, днıа ѡногдашнєго, мсца июня второнадцатъ (!) днıа в годѵ тєпєрєшнєм дєвєтъдесıатъ трєтєм бєз жадноє тривоги, снатъ под добрѵ мыслъ, з с пѵлгаков и з ручниц губчастых нєрıаднє зстрєлıаючи, там жє над валом заднєє брамы ѡт Ѡкопищъ прєд господою моєю нєвиннє а ѵмыслнє, нє маючи страхѵ и боıазни Божоє, ани помнєчи // на срокгостъ права посполитого, ѡдєнъ з них за радою их всих дочкѵ мою Богданѵ Ивановую з рѵчницы ѵ грѵди пострєлил и ѡкрѵтнє ѡбразил, нє вєм, бы жива зостала».

И просил ѡ возного, которым бы раны дочки своєє, з рѵчницы пострєлєноє, ѡказалъ.

ĤА єму ѡчєвисто придал возного повєту Луцкого єнєра[1] шлıахєтного пана ĤАна Валєвского, которıи, там бывъши и тоє дочки свєщєнниковы Богданы Ивановоє ѡглєдавши, до книг кгродских луцких вызнал тыми словы, иж:

[1] Так в оригіналі.

«За ѡчєвистым приданьєм в. м. врꙗдовым, маючи з собою двох шлꙗхтичов, пна Тимоѳєꙗ Подгаєцкого и пна Ꙗна Ѡпꙗтицкого, видєл, деи, єсми на Богданє Ивановои, дочцє свєщєника крупского, на грудєхъ лєвого боку ранъ двє ѡкрꙋтных, з ручницы пострєлєных. Которая мєновала, иж єє мєщанє луцкиє, которыє на страж до броны, попившисє, з дєсꙗтником своим Адамом Рымарєм ѡ колконадцатъ чоловєковъ пришли // и, бєзпотрєбнє, бєз жаднос тръвоги стрєлꙗючи, ꙋмыслнє, нє вєм, которыи з них, за радою их всих на мєнє прєд господою моєю зстрєлꙗл и тыє раны ми на грудєх задал. И нє вєм, бы ѡная дочка свєщєнника крупского з с тог[о] застрєлєньꙗ жива зостала».

А так ꙗ тую жалобу и ѡповєданьє ѡтца Василꙗ, свєщєнника крупского, и сознанє возного повєту Луцкого єнєрала Ꙗна Валєвского до книгъ кгродских луцких записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 43, арк. 606 зв.–608.

№ 245

1593 р., липня 31. Луцьк. — Зізнання волинського возного Івана Жуковецького перед луцьким ґродським урядом про Тимоша Полубенку з Голятина, який, жебракуючи з сім'єю у селі Зборишів, помер 1592 року, незабаром померла і його дружина, а їхня маленька донька мешкає разом з бабусею у дворі Григорія Колмовського

Сознанє возного в справє пна Григорꙗ Колмовского с поддаными пна Борзобогатого

Року тисꙗча пꙗтсот дєвꙗтдєсꙗт трєтєго мсца июлꙗ тридцат пєрвого днꙗ

На врꙗдє кгродъскомъ луцькомъ // пєрєдо мъною, Миколаємъ Вильковъскимъ, бꙋрькграбим и намєсъникомъ подъстароства лꙋцького, ставъши ѡчєвисъто, возныи єнєралъ воєводъства Волынъского Иванъ Жꙋковєцкии сознанье своє до кънигъ кгродъскихъ лꙋцких ꙋчинилъ тыми словы, ижь деи:

«В рокꙋ тєпєрєшънєм дєвєтдєсꙗт трєтємъ, мсца июлꙗ тридьцатого днꙗ, бꙋдꙋчи мнє на справє єго млсти пана Григорыа Колъмовъского во имєню єго Колмовє а маючи мнє зь собою двох шлꙗхьтичовъ людеи добрых, єзьдил єсъми за посланьємъ єго млсти до имєньꙗ єго млсти пна Ивана Борьзобогатого Зборошєва.

И кгды-мъ тамъ былъ, пыталъ єсми ꙋ подданых пна Борзобогатого зборошєвъских на имꙗ: ꙋ Курила // и ꙋ сына єго Андрєа, а в Олєсиꙗ Момочєтънꙗтꙗ и брата єго Лахьвы, и в Данила, Мацꙋкова сына, єсли бы ѡни знали Тимоша Полꙋбєнькꙋ з Голꙗтина?

Тєды ѡныє подъданыє пєрєдо мъною вызънали тыми словы, иж деи: «Ѯсьмо ѡного Тимоша Полꙋбєнку знали правє добрє, бо тутъ ꙋ Зборошовє бывалъ и хожꙋвалъ, жєбрꙋючи из жоною и зь дѣтꙗмъ по сєлꙋ, тамъ на сторонє пана нашого, ꙗко и на пна Колмовъского, и ночовывалъ ꙋ насъ. И такъ, жебрꙋючи, ꙋмерь, вжє то рокъ минулъ. А жона єго, по ним нє мєшъкаючи, ꙋв осєнь в томъ жє року дєвꙗтдєсꙗт второмъ ꙋмєрла ꙋво имєнью Зборошовє на сторонє пна Колмовъского. А дитꙗ зостало малєнкаꙗ дєвчина, єщє и нєдобрє мовила. Алє маєтности жаднос и ѡсєлосъти такъ под паномъ нашимъ и под паном Колмовским нє мꙗл». //

Ꙗкожь панъ Колмовъскиꙋ и ѡноє дитꙗ ѳказовалъ, которого єсми видѣл, ижь барьзо мало. И кгды-м єго пыталъ, тєды ѡно дєвъчє, лєдъвє знать што мовит, єдъно то ми повєдало, кгды єсми пыталъ ѡ ѡтца и ѡ матъкѳ, тєды мовило, ижь ѳмєрли. Которое єст ѳ бабы своєє, которая мєшъкаєтъ ѳ дворцѳ пна Колмовъского въ Зьборошовє.

Ꙗкожь ми ѡныє подъданыє и могилѳ тѳю ѳказовали, гдє ѡнъ лєжить. И видєлъ єсми могилѳ на гъраницы зборошинъскоꙋ тутъ жє под сєломъ».

Которое то ѡчєвисътоє возьного сознанье до кънигъ кгродъскихъ луцъкихъ записати єсми казал.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 44, арк. 71–72 зв.

№ 246

1593 р., вересня 23. Луцьк. – Заява київського стольника князя Матуша (Матиса) зі Збаража Воронецького перед луцьким ґродським урядом про втечу служебного хлопця та крадіжку ним його речей

Ѡповєданє кнзꙗ Матыса Вороницког[о] на хлопца єго ѡ покрадєнє шабли ѡправноє и дєлѣи чєрвоноє

Року тисєча пꙗтсот дєвєтдесꙗт трєтєго мсца сєнтєбра двадцат трєтєго днꙗ

Писал и присылал на врꙗд кгродскиꙋ луцкиꙋ до мєнє, Алєкъсандра Сємашка на Хѳпъковє, кашталꙗна браславского, старосту луцъкого, єго млсть кнꙗз Матушъ зє Збаража Воронєцкиꙋ, столникъ земли Києвскоє, ѡповєдаючи тыми словы, иж дєиꙋ:

«Ми хлопєцъ моꙋ ѳтєкъ, которыꙋ ми занєс шаблю ѡправную позлотистую и дчѳгу чирвоную[1], кунами подшитую, которая, дєиꙋ, мнє шабля коштовала золотых сємдесꙗт полских, а дєлѣꙗ, дєиꙋ, коштовала копъ тридцат литовских.

А такъ, где бы сꙗ траѳило того хлопца, збѣга моєго, ѳ кого колвєкъ застати, с каждым таковым правнє чинити ѡѳєрѳє».

И просил мꙗ, абых ꙗ тоє ѡповєданє єго до книг кгродских луцких записати казал.

Што єсть записано.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 44, арк. 445 зв.

№ 247

1593 р., жовтня 1. Луцьк. – Заява Миколая Стахорського перед луцьким ґродським урядом про припинення служби у Лавріна Дривинського через несплату ним винагороди за послуги

Ѡповєданє пна Миколаꙗ Стахорского на пана Лаврина Дривинъского

Рокѳ тисєча пꙗтсотъ дєвєтдесꙗтъ трєтєго мсца ѡктєбра первог[о] днꙗ

На врꙗдє кгродъскомъ лѳцкомъ в замъкѳ єго королєвскоє милости в Лѳцкѳ пєрєдо мною, Алєксандром Сємашкоꙋ на Хѳпковє, кашталꙗном браславъскимъ, старостою лѳцким, постановивъшисꙗ ѡчєвисто, ѳрожоныꙋ Миколаꙋ Стахоръскиꙋ ѡповєдалъ и ѡсвєтъчалъсꙗ тыми словы, ижъ што дєиꙋ:

[1] Літери «чи» правлено.

«Слѡжилъ єсми панѡ Лавринѡ Дрєвиньскомѡ час нємалыи чєрєзъ колько лєтъ, а ижъ мꙗ заплата, ꙗкаꙗ сꙗ годить, ѡтъ нєго нє доходила, прото просил єсми єго чєрєз єго милости пана Миколаꙗ Хрєнницкоѓо, а потомъ и самъ поколькокроть, абы мꙗ, с послѡгъ своихъ вызволивъши, ꙗко сꙗ годить, ѡтправилъ. А ѡн мнє ани листѡ вызволєного дати, ани ѡтъправити нє хотєл. Ѡтъ которого, нє хотєчи емѡ понєвольнє слѡжить, ѡтъєхалъ єсми.

С тымъ сꙗ ѡсвєтъчаю, абы-мъ за ꙗкого збєга поличон нє былъ, протєстѡюсє, жє-мъ добровольнє ѡтъєхалъ, кгдыж мєнє ѡтъправити, ани листѡ вызволєного ѡтстанꙗ моєго ѡтъ нєго мнє дати нє хотєл, мнє заслѡжоного нє заплатилъ, алє єщє нємало маєтности моєє власноє в маєтности своєи загамовал, побрал и пограбил».

И што всє такъ ѡ нєзаплачєнє емѡ заслѡжоного, ꙗко и ѡ маєтность свою, протєстовалсꙗ правом зъ пномъ Лаврином Дривинъским чинити.

И просилъ, абы тоє ѡповєданьє // єго до книгъ кгродъскихъ записано было.

Которое ꙗ записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 44, арк. 492–492 зв.

№ 248

1593 р., листопада 18. Кременець. — Визнання Ганни Костюшківни Хоболтовської, дружини Костянтина Колпитовського, перед кременецьким земським урядом повноліття сина Івана, народженого у шлюбі з колишнім чоловіком, покійним Іваном Романовичем Сенютою

Року Божого нарожєнꙗ тисєча пꙗтсот дєвєтдесꙗт трєтєго мсца ноꙗбра ѡсмогонадцат днꙗ

На роках судовых зємских крємꙗнєцких, ѵ шєст нєдєл // по свꙗтомъ Михалє, свꙗтє римъскомъ, в рокѡ, звышмєнованомъ, припалыхъ и сѡдовънє ѡтправованыхъ, пєрєд нами, ЂАнушомъ Жабокрицкимъ, судею, а Михаиломъ Краєвъскимъ, подсудкомъ, врадниками зємъскими крємꙗнєцкими, ставъши в сѡдѡ ѡчєвисто, єє мл. пани Костєнтиноваꙗ Колпытовскаꙗ пани Ганъна Костюшъковъна Хоболътовъскаꙗ ставила ѡчєвисто пєрєд сѡдом нинєшнимъ сына своєго, с пєршимъ малжонъкомъ своимъ зошлымъ паном Иваном Романовичом Сєнютою спложоного, пана Ивана Сєнютѡ.

Которомѡ пєрєд сѡдом нинєшним зємскимъ лєта зѡполъныє признала, повєдаючи, иж ѡныи сынъ єє зѡполъныє лєта маєт.

За которим признанєм єє млсти и суд нинєшнии зємскии крємꙗнєцкии, бачачи помєнєног[о] пна Ивана Сєнюту, лєта єму[1] зѡполнє водлє права посполитого признаваєтъ. За чим вжє ѡн вшєлꙗких добръ и маєтностєи своих доходити и всꙗкиє поступки правныє во вшєлꙗких справах своих, ꙗко лєт дорослыи, справовати и ѡтправовати[2] так на врадєх и на кождом мєстцѡ моц мєти маєт.

Што єстъ до книг записано.

ЦДІАК України, ф. 22, оп. 1, спр. 8, арк. 478–478 зв.

[1] Слово вписане над рядком.

[2] Літеру «о» правлено.

№ 249

1593 р., листопада 22. Кременець. — Позов несухоїзького поповича Стефана Шолухи Дорогостейського до підляського воєводи князя Януша Заславського, який, заставивши йому місто Несухоїжі та прилеглі до нього села, наслав слуг, які пограбували його майно, детально перелічене у позові

Рокъ Божого нарожєнꙗ тисєча пꙗтсотъ дєвєтдєсꙗтъ трєтєго мсца ноꙗбра двадъцєть второго днꙗ

На рокахъ судовыхъ земскихъ кремꙗнєцкихъ, по свєтомъ Михалє, свꙗтє римскомъ, в шєст нєдєль ѡтправованыхъ, перед нами, Ꙗнъшомъ Жабокрицкимъ, судею, а Михаломъ Краєвскимъ, подсудъкомъ, врадники земскими кремꙗнєцкими, ставши ѡчєвисто ъ судъ, ꙗрожоныи панъ Валєнтыи Хоєнскии, писар кгродскии хєлмъскии, а до справы и позвъ, нижеи ѡписаного, ѡт поводовое стороны, в томъ позвє ѡписаноє, за ꙗмоцованого сꙗ быти повєдаючи, маючи при собє перед сꙋдомъ нинєшнимъ, ѡбличнє стоꙗчог[о] Михаила Гулꙗлницкого, возного пєвєтꙋ[1] Кремєнєцкого, ѡт судъ ємꙋ або сторонє поводовои до вшелꙗкихъ справ приданог[о], и шлꙗхєтныхъ Адама Ганског[о], Алєксандра Стана и Пєтра Кгалинского, тєж ѡбличнє будꙋчихъ стоꙗчи[2] моцнє и зоставаючи при ѡсвєтчєню своємъ в справє, нижеи ѡписаноı, и при тоı же справє, кгды была сꙋжона, ꙗчинєномъ, просил, абыємꙋ тыє пꙗт позвовъ ѡт стороны поводовое, то єст Стєфана Шолухи Дорогостєиског[о] его млсти пана Ꙗнуша кнжа Жєславскоє, воєводꙋ подлꙗскаго, позваного, заарєстованыє, кгды при тоı справє покладаны, до читанꙗ и с тою справою сполнє до вписанꙗ нє были допꙋщени и с тєпєрєшнєм ѡсвєтчєнємъ были принꙗты, и в книги земскиє так, ꙗко сꙗ в собє маютъ, слово ѡт слова были вписаны.

Што суд с повинности своєє ꙗчинил и тыє пꙗт позвовъ принꙗл, с таковымъ ѡсвєтчєньєм до книг записати и выпис с книг выдати позволил. С которыхъ пяти позвов пєршого позвъ тыє сꙋт слова:

«Жикгимонт Трєтии, Божю млстю королъ полскии et.

Вєлможномꙋ Ꙗнꙋшови кнжати Жєславскомꙋ, воєводє подлꙗскомꙋ, зо всихъ добръ вєрности вашое, рꙋхомыхъ и нєрꙋхомыхъ, где колвєк лежачихъ.

Приказꙋємъ, абы вєр. ваша станул на рочкахъ земскихъ кремꙗнєцкихъ, в шєст нєдєл по свєтомъ Михалє, свꙗта римског[о], в Кремꙗнцꙋ рокъ тєпєрєшнєго тисєча пꙗтсотъ дєвєтдєсꙗт трєтєго припадаючихъ, кгды порадкомъ с всим [...][3] ѡтправованы будꙋтъ, на жалобꙋ и правноє попиранє Стєфана Шолухи Дорогостєиског[о], поповича нєсухоєжског[о], которыи вєр. вашꙋ позывает ѡ то, иж вєр. ваша рокъ прошлог[о] тисєча пꙗтсотъ дєвєтдєсꙗт пєрвого сємого днꙗ мсца ѡкътєбра, наславши слуги своє до Нєсꙋхоєж, черєз вєрность вашꙋ ємꙋ арєндованыхъ, // тую маєтност Нєсухоєзскую арєндованую, водлє кондыцыи, в тои жє арєнъдє варованоє, ѡтнꙗвши черєз слуги своє, вєр. ваша, кгвалтомъ побрал и на свои пожитокъ ѡбернулъ рєчи єго власныє.

[1] Так в оригіналі. Має бути «повєтꙋ».

[2] Літери «ст» правлено.

[3] Пропуск в оригіналі.

То *єст*: панцыровъ правє добрых ѡсмъ, кожды*и* по золотых полских шєсти; зарѣкавєвъ ѡсмєро по золотых полских три; прилбиц ѡсмъ, кождаꙗ по золотых двѣ полских, грошєи дєсѧт; привлок на панцыры баказыєвых ѡсмъ, кождаꙗ по золотых три полъских, привлок китаиковых зъ злотоглавом двє, кождаꙗ по золотых дєсѧти полских; рогатин ѡсмъ, кождаꙗ по полтрєтꙗ золотых полских з олстрами; сагаидаков ѡсмъ, з луками и стрєлами право добримы, кожды*и* по золотых ѡсми полских; сагаидаковъ засє два з сєрєбром, з луками и *з* стрєлами по золотых сорокѣ полских; шаблꙗ кѣзолбаскаꙗ бѣлатнаꙗ, само желєзо за сто чєрвоных золотых, срєбра з оправою на нєи за золотых полских пꙗтдєсѧт; дрѣгую шаблю ѣгорских желєз, сєрєбром злотистим ѡправную, за золотых полских сємдєсѧт кѣплєнѣю; палашов два, срєбром ѡправных, за золотых полских ѡсмъдєсѧт; пѣлгаковъ добрых з олстрами дванадцать, по золотых полских шєсти; такжє много пороховниц з ладѣнъками и порохом по полтора золотых полских; ручниц коротких ѡсмъ з ольстрами по золотых чотыри; рѣчниц засє правє цѣдных коротких; двє парє зшиваных ѡлстрах, кождаꙗ пара по золотых чотырнадцати; копѣи чотыри, кождаꙗ по полтора золотог[*о*] полског[*о*], сєдєл гусарских пара по дванадцати золотых полских; сєдєл козацких шєсть по золотых полских шєсти; рꙗдов, сєрєбромъ ѡправных, два, кожды*и* по стѣ золотых полских; рꙗдовъ козацких, мосꙗзєм ѡправных, ѡсмъ, кождыи по золотых пꙗти; рꙗдовъ ѣсарских бакгирыєвых шєст, кождыи по золотых полских сєми; дєлѣю шкарлатную з кгузами дротѣ золотог[*о*], шлꙗмами рисими подшитую, за полтрєтꙗста золотых полских; жѣпан чєрвоныи адамашковыи, китаикою подшиты*и*, доброго кармазынѣ за шєстдєсѧт золотых полских; жупан адамашковыи зєлєныи, ѣвєс китаикою подшиты*и*, за пꙗтдєсѧт и пꙗт золотых справлєныи; копєнꙗк кгранотовыи, адамашкомъ ѣвєс подшиты*и*, за сто и двадцат тꙑ ѧров старых; жѣпанъ // ѡтласовыи бєлыи, китаикою ѣвєс подшиты*и*, за шєстдєсѧт золотых полских; дєлєю полкгранотовую, кѣнами подшитѣю, за сто золотых полских; дєлѣю полшкарлатную, аксамитомъ подшитѣю, за ѡсмъдєсѧт золотых полских; жѣпан полкгранатныи, шлюмами лисими[1] падшиты*и*, за пꙗтдєсѧт золотых полских; жѣпан ѳалюндышовыи бурнатныи, бакгазыєю подшиты*и*, за дватцеть[2] и пꙗт золотых полских; жѣпан ѳалюндышовыи бурнатныи, хрибътами лисими подшиты*и*, за тридцат и пꙗт золотых полских; ꙗрмꙗкъ ѳалюндышовыи бурнатныи, китаикою подшиты*и*, за золотых сорок; жѣпан адамашковыи бєлыи за сорок и пꙗт золотых полских; кожѣх шлꙗмовыи бобровыи за двадцеть и шєсть золотых полских; бобровъ выправных дванадцат, кождыи по золотых полских чтырох; ѳѣтро вовчєє[3] за шєстнадцеть золотых полских; сукъна нєшитого кгранотового дєсѧт локотъ по дєсѧти тꙗлꙗров[4] старых; ѳалюндышѣ зєлєного ѡсмъ локот по трох золотых полских; скриню ѡднѣ з рєчами, в которои было адамашкѣ бєлого локтєи пꙗтнадцать, локот по два золотых полских; адамашкѣ бурнатного локтєи дванадцать, тєж

[1] Літеру «м» правлено.
[2] Так в оригіналі.
[3] Літеру «є» правлено.
[4] Першу літеру «ꙗ» виправлено з літери «р».

по двѹ золотых полских; китаики дѹпли локтеи дванадцать по гривнє полскои; чапракгъ на коня за дватцеть золотых полских; ѡбрусов три по пяти золотых полских; сервѣтъ тѹзинов два по два талѧры старые; ложок сєребрных дванадцат за золотых пятдесят; чарок сєребраных злотистых двє за шестдесят и чотыри золотых полских; пасок[1] панєнскии золотыи за червоных золотых ѡсмъдесят; ножж, сєребром злотистым ѡправныи, за ѡсмъ золотых.

Там жє шкатѹлу, в которои было сребра ламаного гривєн путь; кобєрцовъ бєлых пар двє по золотых дєсєти полских; кобєрцовъ чирвоных три по дєвєти золотых полских; наметок на ложко за ѡсмъ золотых полских; саѣъянѹ жолтого скур ѡсмъ по чєрвономѹ золотомѹ; капелюшов два, акъсамитом подшитые, за дванадцать золотых полских; шлык мармуръковыи за сорок золотых полских; сѹкно до ѡбитя избы за десят золотых полских; коцов на сани и на кони новых за двадцать и шест золотых полских; шоров два почворных за двадцать // и чотыри золотых полских; скѹр юхтовых чирвоных дєсят за двадцать золотых полских.

Цѣни, то єст: мис, талѣровъ, конвеи, наливок, лихтаровъ и иншое цѣны за сто золотых полских; так жє начинє мєдєноє кѹхонноє, то єст: котлы, панвы, горщки и броварноє начинє, котловъ пивных и горєлчаных[2] за золотых полских полтораста, желєз плужных чєтвєро по золотых полтора полских; сошников копъ двє, каждая копа по золотых пятнадцати полских; сокир, рожновъ, мотык, рыдлєв, косъ, сєрповъ, ѡбложин кѹхонных желєжных[3] и зєлеза нєроблєного в шинах за золотых полских полтораста; масла ѳасок тридцать, каждая по полтораста золотых полских; малдрыков ѡвъчих копъ сорок, каждая копа по золотомѹ полскомѹ и грошеи ѡсми; сыров копъ тридцать, кождая копа по двѹ золотых полских; рыбъ выалых, лососеи, єсєтров, коропии, щук, ѹгорычов, лєщовъ и инших рыбъ посполитых за шестдесят золотых полских; солонины полтеи двадцать, по золотых полтора полских; сал десять за золотых два полских.

Конеи почтовых чотыры, наперед валах себєрковоє шєрсти, за золотых двєстє полских, дрикгант гнєдыи цєкелских конеи за сто золотых полских, тисавыи валах за ѡсмъдесят золотых полских, дропнатыи валах подолских конеи за дєвєтдесят талєрев старых; мєрина плєснивого доброго за сорок золотых полских; мєрина мрозоватог[о] за сорок золотых полских; мєрина сивого за тридцать и шєсть золотыхъ полских; мєрина шпаковатого доброго за пятдесят золотых полских; иноходника сивого яблоковатого за пєтдесят талєровъ старых; иноходника вороного за тридцать шєсть золотых полских; котчиє два за тридцать и шєсть золотых полских; воз скарбныи, сѹкномъ критыи, за дватцат[4] пят золотых полских.

Нєводы два новыє добрыє за шестдесят золотых полских; трєтии нєвод старыи за чотырнадцать копъ литовскихъ; сєти дригѹбицѹ до рыбъ за дванадцат золотых полских; сєти заєчиє за двадцать золотых полских.

В пивницахъ мєдѹ шичоного бочок десят за золотых полских сорокъ; пива бочок десят за золотых полских двадцат; ѡцтѹ бочок чотыры за злотых десят

[1] Літеру «к» правлено.
[2] Літеру «и» правлено, а над нею залишилась виносна літера «к».
[3] Так в оригіналі.
[4] Так в оригіналі.

полских; мєдъ прєсного нєсычоного в розмаитом начиню за злотых // полских полтораста; солодов шєстъ за злотых полских сорок; шкатълу за злотых чотыры полских; шафрану фунтов два за злотых двадцат полских; перцъ фунтовъ десят, кожды по золотомъ полскомъ; кминъ полкамєня, рыжъ полкамєня, имберъ полкамєня, гвоздыков мъшкатового квѣтъ и иншого корєня нємало за золотых полских тридцат. Шкатъл двє [з] флашами за двадцать золотых польских; хортовъ чотыри, кажды по три ръблеи грошии; окровъ осмъ, кажды по ръблеи три; кобьза[1] турецкая за злотых шест полских; шлянищ венецких розмаитых за золотых двадцать полских.

При том с подваркъ маєтности, до тоє ж арєнды належачоє, волов роботных шєсть а кормных чотыри, кажды вол по золотых полских десять; в Брѣховичах волов роботных осмъ а кормъных десят, кажды вол по золотых полских десяти; в Чєрногородкъ волов роботных шєст, кормъных два, кожды вол по злотых полских десєти; в Колкъ волов роботных шєст; в Ситницы волов роботных осмъ, кажды вол по золотых полских десяти.

В тых всєх фолварках вєпровъ кормных тридцат, кажды вєбръ[2] по золотых три полских; збожа єго власног[о] молочоного: пшєницы, жита, ячмєню, овсы, гречки во всих тых фолваркох, за пятсотъ золотых полских скъпєног[о]. В рѣдах сошников єго власных копъ двадцать, каждая копа по зотых[3] пятнадцати полских. Макъ во всих фолваркох за тридцат золотых полских, насєня конопного за двадцати золотых полских, волны за сто золотых полских, хмєлю за двєстє золотых полских, книг рѣских, полских и латинских за полтораста золотых полских, начиня домового древняног[о] и глиняного за золотых шестдесят полских так яко о тым всим протєстацыє[4] врядовыє[5] противко вам, врядовнє вчинєна, въ описаню своєм по достатку объмовлает, чинечи то къ кривдє и шкодє єго великои, которъю собє напротив вєрности вашои шацует на пят тисячеи копъ грошеи личбы и монєты литовскоє албо, яко суд скажет.

Вшакжє о нєотданє сумы, на арандъ[6] заданоє, и о иншиє шкоды, кгвалты и кривды, здоровоє собє право з вер. ваш. чинит заховує. Толко ж тепер вер. ваш. // о побранє вышеи менованых речеи позывает, держаня тоє арєнды отступуючи, кгдыж через вер. ваш. єстъ отнято, яко то вєрности ваш. на рокъ пришлом ширеи обяснєно и довєдєно будет, на што, абы вєрность ваша съдовнє отъказовал.

Писан в Кремянцъ, дня четвартог[о] мсца окътєбра, рокъ Божєго тисєча пятсотъ девєтдесят трєтєго».

Которыи жє то позов, вышеи менованыи, до книг земских кремянєцкихъ єстъ записанъ.

ЦДІАК України, ф. 22, оп. 1, спр. 8, арк. 581–583 зв.

[1] Літеру «б» виправлено з літери «п».
[2] Так в оригіналі.
[3] Так в оригіналі. Має бути «злотых».
[4] Літеру «є» правлено.
[5] Першу літеру «в» виправлено з літери «а».
[6] Так в оригіналі.

№ 250

1593 р., листопада 24. Кременець. — Зізнання кременецького возного Стефана Покощовського перед кременецьким земським урядом про огляд спаленого двору Єсифа Малишки в селі Теліжинці під час татарського нападу 14 червня 1593 року, де згоріли передані дворогосподарю князем Янушем Заславським привілеї на Мелецький монастир, та зізнання возного, що він був свідком того спалення, оскільки на той час був неподалік двору

Рокѹ Божого нарожєньıа тисєча пѧтьсотъ дєвѣтдесѧтъ трєтєго мсца ноѧбра двадцать чєтвєртого днѧ

На рокахъ сѹдовыхъ зємъскихъ крємѧнєцкихъ, в шесть нєдєль по свєтомъ Михалє, свѧтє рымскомъ, припалыхъ и сѹдовънє ѡтправовати зачатыхъ, пєрєд нами, Ѣанѹшомъ Жабокрицкимъ, судєю, а Михаиломъ Краєвъскимъ, подсудъкомъ, врадниками сѹдовыми зємъскими крємѧнєцкими, постановившисıа ѡбличнє пєрєд сѹдомъ в замкѹ гсдрскомъ Крємѧнєцкомъ, шлѧхєтныи Стєѳанъ Покощовскии, возныи повєтѹ Крємѧнєцкого, кѹ записованью до книг зємъскихъ крємѧнєцкихъ тыми словы сознал, иж:

«Рокѹ тєпєр идѹчого тисєча пѧтьсотъ дєвѣтдесѧтъ трєтєго, мсца августа двадцать пєрвого днѧ, будѹчи єсми приданыи ѡт сѹдѹ кгродского крємѧнєцкого ѹрожономѹ панѹ Сиѳѹ Малышце, дєржавцє житомирскомѹ и тєлєжинскомѹ, на ѡбъвод спалєньıа двора єго в сєлє Тєлєжинцах, в повєтє Крємѧнєцкомъ лєжачого, чєрєз воиско татарскоє в рокѹ нинєшънємъ дєвѣтдесѧт трєтємъ, мсца июнѧ чєтвєртогонадцєт днѧ спалєного.

За тымъ жє придан ємъ врадовым в рокѹ нинєшнємъ дєвѣтдесѧт трєтємъ, мсца сєнътєбра двадцать дєвѧтого днѧ прирєчоныи панъ Сиѳъ Малышка, вєзвавши мєнє, возного, до поменєного сєла своєго Тєлєжинец, тамъ жє, маючи при мнє двох шлѧхтичовъ людеи добрых, пана Ѣана Грѹшвицкого а пана Ѣакѹба Завистовского, ѡповєдалсıа нам подлуг выписѹ протєстацыи своєє, на врядє тѹтошнимъ кгродскомъ крємѧнєцкомъ ѹчинєноє.

Которая ѡ томъ ширеи и достаточнеи ѡбъмовлѧєтъ, ижж днѧ чєтвєртогонадцать мсца июнѧ в рокѹ тєпєр идѹчомъ дєвѣтдесѧт трєтєм, кгдыж ѡн был на трибуналѹ в Люблинє, в домѹ єго в сєлє Тєлєжинцах листы привилєıа // на манастыр Мєлецкии, в повєтє Володымєрскомъ лєжачии, чєрєз єго млсти вєлможного пана Ѣанѹша кнжати Жаславского, воєводѹ подлѧского, емѹ даныє, в мєшкѹ сукъна чорного зашитыє, такъжє справы єго самого власныє прилтелскиє при спалєню домѹ єго погинѹли, то єстъ албо чєрєз татар побраны и до ѡрды завєзєныи, албо гдє зарѹцоны, албо тєж пожжєныи, албо чєрєз шлѧховъники злодеи покрадєны суть, ѡтъ которых хотєчи выведоватисıа, заховалъ собє с кождымъ таковымъ волное право в налєжного сѹдѹ в цєлои моцы.

Потом[1], ѡбъводив мною, вознымъ, и шлѧхтою спалєнє двора своєго в сєлє Тєлєжинцах, в которомъ дворє ѧ, возныи, пєрєд тым нєпоѡднокротъ бывал и будованъє[2], которое єстъ попалєно, видел єсми, то єстъ: домы два з встлицами[3], з сєнѧми, с коморами, пєкарну, шпихлєр, спижарню, стаиню, ѡгнємъ попалєныє, которого будованıа, гдє пєрєд тымъ было, тєпєр только знаки а мєстца сѹть. Ѣакож ѧ, возныи,

[1] Першу літеру «о» виправлено з літери «а».

[2] Літеру «ъ» правлено.

[3] Так в оригіналі. Має бути «свєтлицами».

самъ того добрє свѣдомъ и видѣлъ єсми, кгды дня чєтвєртогонадцать мсца июня в рокѣ тєпєр идѣчомъ дєвєтдєсят трєтємъ татарове, наєхавши на сєло Тєлєжиньцы, тот домъ пана Малышчин спалили, на што смотрил єсми з стороны, будѣчи ѡтол[1] за пол мили.

Которое шкоды пна Малышчиныи, такъжє ѡбъводѣ и ѡповєданья его пєрвєи сєго на рєлацыю моєє[2] до книг тѣтошних кгродских крємянєцких по достатѣ нє ѡтдал єсми».

А такъ ѡ то повторє пєрєд нинєшнюю рєлацыю мою ѣ книги зємъскиє вношѣ и вызнаваю.

И просил панъ Сциѳъ Малышка, абы тот ѡбвод єго, возного помєнєного, ѡчєвистоє сознанье до книг зємских крємянєцких записано было.

Што єсмо записати казали.

ЦДІАК України, ф. 22, оп. 1, спр. 8, арк. 547–547 зв.

№ 251

1594 р., лютого 15. Кременець [1592 р., вересня 16. Кременець]. — Заява Богдана Андрузького перед кременецьким земським урядом про втрату привілеїв на маєток Андругу, «граничних» листів та поборових квитів під час пожежі, що сталася у ніч з 14 на 15 січня 1592 року, та визнання кременецького возного Григорія Гуляльницького про огляд шкоди, заподіяної пожежею

Року Божог[о] нарожєня АФ [1500] дєвєтдєсят чєтвєртог[о] мсца ѳєвраля пятогонадцат дня

На роках судовых зємских крємянєцкихъ, которыє водлє порядку, в конституцыи ѡписаног[о], в року, звышмєнованом, по Трєх Кролєх в шєсть нєдєл припали и судится зачали, пєрєд нами, Ѣнушом Жабокрицким, судею, а Михаилом Краєвским, подсудком, врядниками зємскими крємянєцкими, ставши ѡчєвисто пнъ[3] Богдан Андрузкии покладал выпис с книг кгродских крємянєцких ѡповедання своєго погорєня ѡгнєм дому своєг[о] и всєє маєтности, такъ тєж листов привилєвъ ѣ сєлє[4] Андрузє, яко ширєи на том выписє єсть ѡписано и доложєно, и просил, абы тот выпис книг кгродских крємянєцкихь вписан был. Которог[о] мы, ѡглєдавьши, и пєрєд собою читати казали и тыє сут єго слова:

Выпис книг кгродских крємянєцких.

Лєта Божого нарожєньа тисєча пятсот дєвєтдєсят второго мсца сєнтєбра шостог[о]надцат дня

Пришєдши на врад єго королєвьскоє милости до замку Крємянєцког[о] пєрєд мнє, Томаша Белєцкого, подстаростєго крємянєцкого, зємении єго королєвскои милости повєту Крємянєцкого пнь Богдан Андрузкии таковыми словы ѡповедал, иж деи:

«В року тєпєрєшнєм тисєча пятсот дєвєтдєсят втором, мсца гєнвара[5] зо дня чєтвєртогонадцат на пятыинадцат, то єсть з сєрєды на чєтвєргъ, вночи, з допущєня

[1] Літеру «о» правлено.
[2] Літеру «м» правлено.
[3] Літеру «ъ» виправлено з літери «а».
[4] Першу літеру «є» виправлено з літери «а».
[5] Першу літеру «є» виправлено з літери «а».

Божого дом мои в селѣ Аньдрузѣ зо всею маетностю ѡгнѣмъ згорил, толко, деи, єсми сам з жоною, з детми и с челедю залѣдва сѧ выхватили[1], а ретунку жадног[о] ѧко живо дати єсмо нє могли, такжѣ, деи, в том дому при инших маетностѧх моих привилеѧ на имена, листы[2] граничные и иншиє справы // погорели.

А то єсть мѣновитє: привилиа ѡтчизные на имѣнє Лишнюю, листы граничные, ѡдин листь, которыи граничат (!) имѣнє наше Лишнюю з Башковцами; другии листь, которыи граничит тоє жє имѣнє наше Лѣшнюю з ымѣнѣмь нєбожчика кнѧзя Матѳєя Четвертенског[о] Стожком; третии лист, которыи кгрунт того жє имѣнѧ нашог[о] Лешнєє зъ єго млсти пном Костентиномъ кнѧжатом Ѡстрозким, воєводою києвским, граничит; четвертыи листъ граничныи жє, которыи имѣнє нашє Андругу з Билою Крыницею граничит; листь запис панєє Настаси[3] Свищенскои (!) на проданє вечистоє части имѣнья Андрузког[о][4]. Ку тому квиты поборовыє, што єсмо давали поборы ѡт зачатѧ поборов єго королєвскоиє милости[5] с подданых наших андрузких и лещанских, справа тєж свѧ[6] на куплю вечистую[7] подворя под замкомъ Кремянецкимъ ѡ[8] пна Савина Ѣловицкого».

Ѣкожє и возныи повету Кремянецкого Григореи Гулянициии, ставши пєредо мною на врядє, в суботу, мсца[9] генваря семогонадцать дня ѡчевисто, до книг кгродских ку записованю таковыми словы сознал, ижє деи:

«За приданємъ и посланємъ[10] в. м. врядовым с паном Богданом Андрузким вы имєню их Андрузє былъ єсми и за показованємъ пна Богдана Андрузького на том мєстцу, где дом єго был, видел єсми дом огнем згорил, толко попел а ѳголє. Показовал тєж мнє, возному, и шлѧхтє пнъ Богдан Аньдрузскии желєзє, которое знати што ѳв огни было, ѡ[11] скринь великих и ѡт скрынеи малых, такжє ѡт шкатул и повєдал нам, ижє деи:

«С тою шкатулою и скрынкою тыє привилеѧ и лисъты граничные, золото и серебро, гроши готовыє, а з великими скринями шаты, хусты белыє и иншиє речи[12] маетности моеи ѡгнем погорели».

Ѣкожє и видели єсмо пнзи горелыє и сребро, ѡгнѣмъ ѳскожоноє, и нєдогарки шат, а в тои часъ при мнє, возном, были шлѧхта, пнь Ѣцко а пнъ Ѣрохьно Аньдрузскииє»[13].

Ѣ тоє ѡповєдане и возного ѡчєвистоє сознанє до книг кгродских записати казал. С которыхъ и сес выпис под печатю моєю пну Богдану[14] Анъдрузскомѳ то єсть выдан. Писан ѳ Кремянцѳ».

---

[1] Літеру «х» правлено.
[2] Літеру «л» виправлено з літери «а».
[3] Літеру «н» виправлено з літери «к».
[4] Літеру «к» виправлено з літери «ч».
[5] Літеру «л» виправлено з літери «а».
[6] Так в оригіналі. Має бути «вся».
[7] Літеру «ч» виправлено з літери «л».
[8] Так в оригіналі. Має бути «ѡт».
[9] На літері «а» чорнильна пляма.
[10] Літеру «ъ» виправлено з літери «ь».
[11] Так в оригіналі. Має бути «ѡт».
[12] Літеру «є» правлено.
[13] Так в оригіналі.
[14] Слово написане по витертому.

Которы*и* выпис ѹвєс слово въ слово до книгъ зємскихъ крємєнєцкихъ записа*н* єстъ[1] .

ЦДІАК України, ф. 22, оп. 1, спр. 9, арк. 130–130 зв.

№ 252

1594 р., лютого 18. Кременець. – Скарга волочника Степана Дроневича до кременецького земського уряду на Івана, Петра, Олексія Некрашевичів Бережецьких та дружину Опанаса Андрузького, які, найнявши його переміряти маєток Бережці на волоки, відмовляються розділити їх між собою, через що не сплатили йому за роботу

Рокѹ Божо*г*[*о*] нарожєнїа тисѧча пѧт*со*т дєвєтьдєсѧт чєтвєр*т*ого мсца ѳєвралїа ѡсмогонадца*т* дня

На рока*х* сѣдовы*х* зємски*х* крємѧнєцки*х*, по Трє*х* Кролє*х*, римского свѧта, в шєс*т* нєдє*л* в рокѹ, вышє*и* мєнованомъ, припалы*х* и сѣдовнє ѡтправованы*х*, пєрє*д* нами, Ѧнѹшо*м* Жабокры*ц*кимъ, судею, а Михаи*л*о*м* Краєвскимъ, подсудкомъ, врѧдники сѣдовыми зємскими крємѧнєцкими, ставши ѡчєвисто пєрє*д* сѣдомъ нинєшнимъ, Стєпа*н* Дронєвич, волочни*к*, ѡповєдал и жаловал на пана Ивана, на пана Пєтра а на пна Ѡлєксиѧ Нєкрашєвичо*в* Бєрєжє*ц*ки*х* а на панюю Ѡпанасовѹю Андрѹзкѹю, и*ж*:

«Мєнє ѹедьнали на розмєрєнє крѹнтѹ Бережє*ц*кого. Што ѧ кгрѹнть на волоки розмєрилъ, а ѡни мнѣ платити нє хочѹ*т* и волокъ нє розбираютъ и дєли*т*сѧ нє хочу*т*[2] кѹ кривъдє и шкодє моє*и*.

Прошѹ рачтє, в. м., росказа*т* ѡповєда*н*є моє записа*т* и возьного прида*т*, абы и*х* ѡ то напомнил».

Которое ѡповєда*н*є до книгъ зємъски*х* записати єсмо росказали.

Што є*ст* записано.

ЦДІАК України, ф. 22, оп. 1, спр. 9, арк. 69.

№ 253

1594 р., червня 4. Луцьк. – Скарга Богдана Борейка Кнерутського від себе та брата Григорія до луцького ґродського уряду на дружину Марка Борейка, яка зі своїми слугами побила і пограбувала їхнього слугу Трухона Кухара та підданих Грицка і Митроху Яковцевича, та визнання возного Яна Валевського про огляд поранених та завданої шкоди

Ѡповєданьє пана Бо*г*дана Борє*и*ка на пнюю Маръковѹю Борє*и*ковѹю

Рокѹ тисєча пѧт*со*тъ дєвєтьдєсѧ*т* чєтвєр*т*ого мсца июня чєтвєр*т*о*г*[*о*] дня

На врѧдє кгродъскомъ в замъкѹ гсдръско*м* Луцкомъ пєрєдо мъною, Щаснымъ Кгалєзскимъ, подстаростимъ луцки*м*, є*г*[*о*] мл. панъ Богданъ Борє*и*ко Кнєрѹтъски*и* са*м* ѡ*т* сєбє и имєнємъ брата своєго рожоного пана // Григорьа Борє*и*ка

[1] Текст «слово въ слово до книгъ зємскихъ крємєнєцкихъ записа*н* єстъ» написано чорнилами і почерком XIX ст. Очевидно, спершу цей текст було записано на наступному аркушу, що був у дуже поганому стані, тож упорядники могли його дописати на чистому місці попереднього аркуша.

[2] Літеру «х» правлено.

Кнєрутъскоѓ[о] ѡповѣдалъ и жаловалъ на пани Марковую Борєиковѫю тыми словы, ижъ дєи:

«Розными часы, маючи мы во имєнъю нашомъ Кнєрѫти нємалыє кривды и шкоды подданымъ своимъ кнєрутъскимъ, такъ в покрадєнью, ꙗко и в попъсованью быдла и статькѫвъ, которыє кривды и шкоды подданымъ нашимъ вставичънє чинит и ихъ дєлаєт. Ѣкожъ, дєи, дня ѡногдашнєго, мсца маꙗ двадъцатого рокѫ тєперъ идѫчого тисєча пѧтьсот дєвєтдесѧтъ чєтвєртого, кгды чєреда ѫ вєчоръ до домѫ гнала, с которое кузъ (!) троє слуги нашого Трѫхона Кѫхара забєгло. И скоро ѡбачивши тыє козы, выпадши сама с чєледю и с паробками своими, которымъ имєна и нависка[1] сама имъ лєпии вєдаєть, казавши тыхъ троє козъ слѫги нашого, и тамъ жє двомъ козамъ ѫши, а трєтєи ѳоста сама своими власными рѫками повръзовала.

И кгды, дєи, помєнєныи слуга наш Трухонъ, пришєдши, и просилъ єє, абы таковых збытъковъ и моръдєрства над статками нє чинила, ѡна, дєи, бєзъ жадноє лютости и милосєрдиꙗ, порвавшисꙗ с киємъ до нєго, єго самоѓ[о] збила и змордовала и зранила, и з нєго копєнѧкъ сукна бєлого брєзинского, которыи єго кошътовалъ пѫлъторы копы грошєи, кѫ томѫ // шапькѫ, за шєсть грошєи кѫплєнѫю, поєсъ з ножами, за грошєи чотыри кѫплєныє, и зъ мошонкою, в которои было чотыри золотых полских, кгвалътовнє побрала и пограбила.

А потом назавтрєє того жъ мсца маꙗ двадцать пєръвого днꙗ, вышєдши с паробъками своими на имє Марътиномъ и з ынъшими под запѫстъ, гдє часѫ нєпогоды быдло подданыє нши на паши пасли, тамъ жє подданых наших, мєновитє: сына Гринцова на имє Гриꙗка а дрѫгоѓ[о] Митроха Ѣковꙗцєвича нємлстивє збила и зморъдовала, и баранов двох ѫ сына Гринцова, а въ Митроха ѡдного кгвалътовнє и бєзъправнє взєла и пограбила, и, припровадивши ихъ до дворца нашого, гдє мєшкаєть, ихъ скорыстила, а з нихъ самых сермяги, шапъки, поєсы з ножами, з мошонками, з грошми кгвалътовнє позбирала и пограбила».

Гдє, тѫтъ жє бѫдѫчы, и возныи єнєралныи шлꙗхетныи Ѣнъ Валєвскии, стоєчи ѡчєвисто, ку записанью до книг кгродских луцких созналъ тыми словы, ижъ:

«Року тєпер идѫчого дєвєтдесѧтъ чєтвєртого, мсца маꙗ двадцать трєтєго днꙗ за приданьємъ ѫрꙗдовымъ былъ єсми на справє пановъ Борєиковъ во иминью их Кнєрѫтє и тамъ жє ѡгледал єсми слѫгѫ ихъ мл. Трѫхона, ѫ которого видєл над ѡкомъ правымъ ранѫ кръвавѫю, коломъ пробитѫю шкодливую, на рѫках и на плєчохъ раны синиє битыє, а козъ въ домє єѓ[о] видилом // двомъ ѫши ѫрѣзано, а трєтєи кози хвоста врєзано. И повєдилъ мнє, возномѫ, ижъ дєи:

«Пани Марковаꙗ сама своими властными рѫками с чєледю своєю мєнє самого збила и зморъдовала, и статькѫмъ моим ѫши и хвосты повръзовала, а зъ мєнє самого копєнѧкъ бєлыи брєзинъскии, кѫплєныи за полторы копы грошєи литовских, поєс з ножами, которыи коштовалъ чотыри грошєи литовских, з мєшком, в мєшкѫ было грошєи чотыри золотых полских, тоє всє в мєнє кгвалътовнє побрала и пограбила».

Ѫ подданых кнєрѫтъских, ѫ сына Грицкова на имє Гриꙗка видєлъ єсми раны на хрыбтє и по плєчохъ синиє бѫтые, а ѫ Дмитроха (!) такъжє раны на хрыбтє и на плєчохъ и по рѫкахъ синиє битыє. Которое збитье и зранєньє подданыє пановъ Борєиковъ мєнили собє быти ѡт Марковоє Борєиковоє. И при томъ збитю взєла,

[1] Так в оригіналі. Має бути «врꙗдниками».

дєи, и пограбила в нихъ, ѳ сына Гринцова барановъ два, а ѳ Митроха барана ѡдного, которыє, дєи, побравши и пограбивши, ихъ скорыстила и на пожитокъ свои ѡбєрнѳла. А ѡсобливє, дєи, з нас сєръмяги, по полъкопы грошєи кѳплєныє, зъ поєсъми, з ножами, по грошєи чотыри кѳплєныє, шапъки, по грошєи шєст кѳплєныє, мошонкѳ ѳ сына Гринцова, ѳ которои было грошєи двадцат, а ѳ Митроха мошонку, в которои было грошєи полъкопы, ѡт поєсовъ поѡдрывали // и то всє з собою до дворъца, гдє мєшкаєть, в нихъ побравши и пограбивши, ѡтпровадила».

Которое то ѡповѣданьє пановъ Борєиков и сознанье возного ѣ, принявши, до книгъ кгродских луцких записати єсми казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 45, арк. 754–756.

№ 254

1594 р., червня 15. Луцьк [1584 р., червня 5. Свищів]. – Розподіл маєтків Свищів і Надчиці між братами Тимофієм і Остафієм Свищовськими за участю полюбовних суддів: волинського чашника Федора Рудецького, його брата Антонія, Василя Болбаса Ростоцького і Яна Ворони Боратинського та реєстр селянських родин, які відійшли до Тимофія

Дєлъ мєжи пны Свищєвъскими

Рокѳ АФЧД [1594] мсца июня ΣІ [15] дня

На рокох судовыхъ зємъских луцких, ѡт дня свтоє Троицы, света римъского, водлє порядку статутового припалых и сѳдовнє ѡтправованых, перед нами, ѳедоромъ Чапличом Шпановским, судею, а Иваном Хрєнницким, подъсудком, врядками[1] сѳдовыми зємскими повѣту Луцкого, постановившисє ѡчєвисто ѳ сѳдѳ, панъ Тимоѳєи Свищовскии покладалъ перед нами рєєстръ дєлчии вєчистыи роздѣлькѳ з братом своим рожоным пном Ѡстаѳємъ Свищєвским имєнєи своих Свищєва и Надчичъ и, положивши перед нами, просил, абых мы єго до книгъ для ѳписованя приняли.

Которого мы, приимѳючи, перед собою читати казали и такъ сє в собѣ маєтъ:

«Мы, приятєли, ѳпрошоныє и звєдєныє панов Тихна и Ѡстаѳъя Свищєвскихъ до имєня Свищова и двора старого ѡтца панов Свищовских, полюбовныє, з обѳдвѳ сторон высажоныє на розделокъ вєчистыи имєнєи Свищова и Надчич в людех, в кгрѳнтех, в гаех, в запѳстех и во всѣхъ пожитках, до тых имєнєи належачихъ, ѳедор, чашникъ єго кр. млсти воєводства Волынского, Антонии Рѳдєцкии, Василєи Болбас Ростоцкии а ЂАн Ворона Боротинскии, за пєвными ѡписы на рокъ, в листє назначоныи, припалыи, зъехавшисє на мєстцу свыше помєнєноє и маючи в моцы людєи свищовских и надчицких ѡт пнов Свищовских, абыхмо мєжи их млсти вѣчныи розделокъ ѳделали. Мы, за жаданємъ и прозбою их млсти розделокъ вєчистыи в людех ѳчинивши, такъ застановили, то єст мєновитє, которыє люди пнѳ Тихнѳ зостали.

Напєръвєи свищовскиє: Костюкъ з жоною, сынов три ѳедор, Сидор, Трохим, дочокъ три Кѳлина, Ѡришка, Соломонида; Лєвко Андрєєвичъ з жоною, сынов два

[1] Так в оригіналі. Має бути «врядниками».

Лукъяи, Ѣацко, дочка ѡдна Луца; // ѵ попади синов три, Панас з жоною, дочка в нєго Луца, Самуило и Хома; Гаврило Чорнобаєвичъ з жоною, синов три Ѣацко, Романъ, θєдор, дочокъ двѣ Ѡлєна, Ѵлита; Сєнюта Ѣармаковичъ з жоною, синов три Ѵласъ, θєдор, Михно з жоною, синов в нєго Гаврило, а Сєнютиных дочокъ двѣ Ганна и Ѡлєна; Ивашковаа, синов два Грицко, Савка; Иван Чєръникъ з жоною, синов два Мартинъ, Гордѣи, дочокъ двѣ Кулина, Соня; Савка Чорнобаєвич з жоною, синов пѧат Ѣацко, Курило, Анъдрѣи, θєдор, Сахно, дочокъ двє Палажка, Варвара; Михал Малєшєвич з жоною, сын ѡдєн Тихно, дочокъ двє Марꙗ, Вѣръка; вдова Щаснаа, сыновъ два Гаврило, Лукꙗнъ, дочокъ двє Таца, Марꙗ; вдова Ѣаковчаа, сыновъ два Гаврило, Лукъяи, дочокъ двє Таца, Марꙗ[1].

Люди надчицкиє: Прокопъ з жоною, сыновъ чотыри Сидор, Савка нєжонатыє, Хацко з жоною, сынъ в нєго ѡдин Гапонъ, дочка Ѡгапка, Самъсонъ з жоною, а Прокопова дочка ѡдна Параска; Мартин Козакєвич з жоною, синов три Иван, Грицко, Гапон, дочокъ двє Марꙗ, Хрыстина; Радко Суховиа з жоною, сын Иван, дочка Васꙗ, брат єго Тишко Суховиа и двє сєстрѣ, ѡдна вдовица, а другаа дєвка; Васко Колбаска з жоною, синов чотыри Вакула, Грицко, Карпъ, Иван, дочка ѡдна Кулина; Масюкъ з жоною синов чотыри Сєнко, Лєвко, Михно, Иван, дочка ѡдна Ганна; Лєцъ Макъ з жоною, сынъ Мєлєшко з жоною; Полуан Маковичъ з жоною, сын Гордєи, дочокъ три θєдꙗ, Марꙗ, Вовда; Ивашко Маковичъ з жоною, сынъ Курило; Дємко з жоною, сын Васко, дочка Вовдꙗ; Олєкса Лубєнич з жоною, дочокъ три Матрѳна, Марꙗ, Параска; Сацъ з жоною, дочокъ двє θєдꙗ, Гасꙗ; Бартошъ з жоною, синов чотыри Михно, Томъко нєжонатыє, Стас з жоною, сыновъ два Амброжии, Павлюкъ, дочокъ три Ѡгапка, Полонъка, Ганна, Кондрат з жоною, а Бартошовых дочокъ двє Марꙗ, Ганна; Мосєєвичов брати чотыри Пєтръ, Грицко, Сѳпрѳнъ, Павлюкъ, два з жонами, а два нє з жонами, ѵ старшого дочокъ двє Ѡгапка, Настасꙗ; Ермакъ Литвиновичъ з жоною, сын θєдор, дочокъ двє Настасꙗ а Параска; Масюта Трохимовичъ з жоною, сын Ѡниско и брат єго Трошка з жоною; Кондрат Климъкович з жоною, синов три Лукъянъ, Иван, Игнат, дочокъ три Катєрина, Мотрѳна, Ѵстимка, а братъ єго Мартин з жоною; Васко Шѳлъган з жоною, синов чотыри Андрѣи, Иванъ, Андрошъ, Гапонъ, дочка Мєлаха; Максимъ Шикъ з жоною и з матєрю, ѵ того Максима синов три Стєпан, Ѡстахии, Ѡмєлꙗнъ, дочка ѡдна; Ивашко Полѣшко з жоною; θєдко з жоною, синов три Курило, Иванъ, Хома; Грицко Комарец з жоною, сыновъ два, Стахии, Павлюкъ; Юрко з жоною; Ѣацко з жоною, сыновъ два Васко, Пилипъ, дочка Вовъдꙗ; Кондрат Барташєвичъ з жоною, сын ѡдєн Ѯвхим, дочокъ двє θєдꙗ и Марꙗ.

Тыє вси люди, вышеи в сем рєєстрє написаныє, сами з жонами и з дєтми, статками, волми и с конми и зо всею маєтностю домовою ѡт сєго часу на вєчныє часы пнѳ Тихнѳ Свищовскомѳ, малжонци, дєтєм и всємѳ потомству // их млсти зостали. И в держанъє и вживанъє и шаѳованъє их млсти ѡт пна Ѡстаѳъя Свищовского, брата пна Тихнова, чєрез нас, приателеи з обудвѳ сторон полюбовныхъ и делчихъ, єстъ поданы и поступлены.

А што сє дотычет кгрѳнтов, сєножатеи, пулъ (!), гаєвъ, запустовъ, хворощъ, ставов, млынов, дворищъ и ѡгородов и иньшихъ приналєжностеи и пожитков, до тых

[1] Так в оригіналі.

имєнєи налєжачих, тєды мы за скроченємъ часѹ ѡ то промєжку пны Свищовскими на сєс час помєрковати и розделити нє могли. Алє за прозбою и власнымъ позволєнєм их млсти пнов Свищовских зложили єсмо на розделєньє вєчноє тых кгрѹнътовъ их млсти рокъ и час пєвныи ѡт нєдели близкопришлыє свта ншого грєческого, тєпєръ близкопридѹчого, мсца июня сємого дня водлє старого калєндарѹ в рокѹ тєпєръ идѹчомъ ѡсмдесят чєтвєртом Сошєствиа свтого Дха того жс мсца июня двадцат пєрвого дня, на которых-мъ рокъ и дєн маютъ их млсти пнвє Свищовскиє, ѹпросивши по два приятели и звести до имєня своєго Свищова, а мєновитє до двора брата их млсти стрыєчного пна Сємєна Свищовъского. И тамъ жє на тот часъ тыє приятели за сими рєєстрами, яко за власными компромисами, маючи моцъ зѹполнѹю, мєжи пны Свищовскими в кгрѹнтєхъ всих, вышеи помєнєных, што сє можєт на мєстъцѹ сєдечи, розделити, а гдє потрєба вказовати бѹдєт на кгрѹнтє, до гаєвъ, запѹстовъ, полъ, сєножатеи и вшелякихъ кгрѹнтовъ выити або выєхати, ровно розделити и помєрковати мєжами и знаками ѡзначити. А чому бы ѡдного дня досыт нє вделали, тєды будєт мѣти моц тую тул, покул бы тому всєму досыт вделали и, розделившы на вживанъє и шаѳованє вєчноє на ѡбєдвє стороны, пнѹ Тихну и пнѹ Ѡстаѳъю Свищовским, жонам, дєтєм и всєму потомствѹ их млсти роздати и листами записами ѡт пнов приятелеи, на тот час зведеных и дєлчихъ. Такъжє и сами пновє Свищовскиє мєжи сєбє ѡписатисє и то моцно ѹтвєрдити, на врядє вызнати мают и повинъни бѹдѹтъ.

На што панъ Тихно и пан Ѡстаѳеи Свищєвъскиє, ѡбадва, зєзволившы, ѡбєцали тому всєму досыт дєлати и выполънити и сами доброволнє на сєбє зарѹкѹ знєсли, мєновитє чотыриста копъ гршеи. Хто бы чому в сєм рєистрє, поменєномъ, дѣлати нє хотилъ и зъпротивилсиа, повинєн бѹдє зарѹки заплатити чотыриста копъ гршеи литовскихъ томѹ, которыи бы то выполнити хотєл, и ѡ тую зарѹкѹ роком завитым волно будєт до кгродѹ позвати.

А пнвє приятєлє, // зведеныє дєлчиє, на тотъ рокъ, в сємъ рєистрє поменєныє, мают то згодънє мєжи паны Свищовъскими розделити и скончити.

И в чомъ бы сє нє згодили, тєды то мают кождаа сторона, на листех написавши по достаткѹ, въ чомъ сиа и длиа чого нє згодиатъ, на врядъ кгродскии луцкии на рочки, которыє потомъ и пєрвѣи сужоны будѹтъ, чєрєзъ стороны ѡтослати.

А врядъ, присмотрѣвшисє ѡнымъ записомъ, которыє будѹтъ слушнеишиє и ку праву и справєдливости близшиє, маютъ чєрєз дєкрєт свои скончити.

На чомъ стороны пан Тихно и пан Ѡстаѳеи Свищовъскиє, кромъ вшелиаких апєлиацѣи, на томъ пєрестати и вдиачнє приниати и то сами, дєти и потомъки ихъ млсти здєръжати и выполнити вєчъными часы маютъ под зарѹкою чотырохсотъ копъ гршеи литовъских.

На што пан Тихно и панъ Ѡстаѳеи Свищовъскиє, зєзволивши, печати свои до того рєистрѹ приложити рачили а за ѹстною // и ѡчєвистою прозбою их млсти ѡбєюхъ мы, приятели, вышеи в сєм рєистрє поменєныє, з обѹ сторонъ полюбовныє, пєчати своє к сємѹ рєєстрѹ приложили и рѹки подъписали єсмо. И тот рєиєстръ, запєчатавши и рѹками своими подписавшы, пнѹ Тихнѹ Свищовъскому дали єсмо.

Писанъ ѹ Свищєвє, рокѹ по нарожєню Сына Божого тисиача пиатъсотъ ѡсмъдесиатъ чєтвєртого, мсца июня пиатого дня водлє калєндарѹ старого».

У того рєиструѳ печатєи шєстъ и подъписъ рѳкъ в тыє слова: θєдор Рѳдєцкии, чашникъ короля єго млсти зємли Волынъскоє, власною рѳкою, Василєи Болъбасъ Росътоцкии власною рѳкою, Ѣанъ Ворона Боротинъскии власною.

А такъ мы тотъ рєєстръ ѿт пна Тимоѳєя Свищовъского, пєрєдъ нами, // судомъ, покладаныи мъ[1], до книгъ записати єсмо казали.

ЦДІАК України, ф. 26, оп. 1, спр. 9, арк. 711–714 зв.

№ 255

1594 р., червня 16. Луцьк. – Декрет луцького земського суду у справі подружжя Матея Бердовського і Анни Сокорівни з Григорієм Юнковичем Колмовським щодо відшкодування ним матеріальних витрат, оскільки, поставивши під сумнів їхнє шляхетське походження, він змусив їх доводити шляхетство у багатьох судових засіданнях, внаслідок чого вони зазнали значних матеріальних збитків

Рокѳ АФЧД [1594] мсца июня SI [16] дня

На рокох сѳдовых зємских луцких, ѿт дня свта римского свєтоє Троицы // в року тєпєрєшнєм, вышєи мєнованом, припалых и на завтрєє того мєнованого свта судовнє ѿтправовати зачатыхъ, пєрєд нами, то єстъ θєдором Чапличом Шпановским, сѳдею, а Иваном Хрєнницким, подсѳдкомъ, врядники сѳдовыми зємъскими повєту Лѳцкого, кгды припала з рєєстрѳ справа, постановившися ѡчєвисто в судѣ в замку гсдрском Лѳцкомъ, шлѧхєтныи Матєи Бєрдовскии и малжонка єго Анна Сокоровна а Ѣаким Ѡбѳх, слуги єго млсти пна Алєксандра Пронского, кашталяна троцкого, давши сторону свою ку правѳ на ѿтказ позваную єго млсти пна Григорья Юнковича Колмовского чєрєз возног[о] єнєралного шлѧхєтного Ивана Бѳрцевского в справє, нижєи написаноі, заволати и, поднєсши позов жалобы своєє прєз приятєля и ѳмоцованого своєго шлѧхєтного Криштоѳа Кгуискоѓ[о], просила, абы был читан. Которыи в тыє слова читан был:

«Жикгимонт Трєтии, Божю млстью корол полскии, вєликии кнѧз литовскии, рѳскии, прѳскии, мазовєцкии, жомоитскии, иѳлѧнтскии, и дєдичныи корол швєдскии.

Зємєнину нашому повєту Лѳцкоѓ[о] врожоному Григорю Юнковичу Колмовскому.

Жаловал ѳ сѳдѳ нашоѓ[о] зємскоѓ[о] луцкоѓ[о] зємєнин наш повєту Лидского ѳрожоныи Матєи Бєрдовскии, служебник вєлможного Алєксандра Пронского, кашталяна троцкого, и малжонка єго шлѧхєтная Анна Сокоровна, бывшая θєдоровая Ѡбѳховича, и шлѧхєтныи Ѣаким Ѡбѳхович, служебник того ж кашталяна троцкого, на тєбє ѡ том, штож, дєи, ты, кромъ жадноє вины и причины, а нє маючи до них жадноѓ[о] права, алє толко ѳмыслнє звазнившисє на них, хотячи их яко людєи добрых, стану шлѧхєтскоѓ[о], ѡ лєгкоє поважєнє и ѡ шкоды приправити, позывал єси позвы // кгродскими на рочки кгродскиє луцкиє, которыє дня чотырнадцатоѓ[о] мсца ноября в року прошлом дєвєтдєсѧть пєрвом припадали и сужоны были, вєлможноѓ[о] Крыштоѳа Радивила, кнжти на Биржах и з Дѳбинок, воєводѳ вилєнского, гєтмана Вєликого кнѧзства Литовского, салєцкого,

[1] Так в оригіналі. Має бути «имъ».

борысовского, ѵрендовского и коконгавского[о] старосту, менячи, якобы тот Бердовскии мел понати за себе боярку твою з имена Нового Двора Анну Сокоровну, бывшую ѳедоровую Ѡбѵховую, и весполок з нею, также и зо всею маетностю и тот ЂАким Ѡбѵховичъ з жоною и з маетностю своею з имена твоег[о] Серкизова збегли и до имена менованого пна воеводы виленского до Полоное приити, ѡсести и там мешкати мели, шацѵючи кождого з нихъ по петисотъ гривен полских, на которых то вышеи помененых рокох перед судом кгродским лѵцким того позву своего еси попирал.

А пан воевода виленскии чрезъ ѵмоцованог[о] своего тобе ся ѡ то справовал, иж тые Бердовскии и жона его, также и ЂАким Ѡбѵховичъ ѵ маетности его Полонскои николи жадное ѡселости николи жадное ѡселости николи[1] и на ѡн час тамъ их не было и ѡвшем ся их зрекал, иж николи его не были.

Теды сѵд кгродскии луцкии наказал был тобе присягу ѵчинити, яко сѵт збеги твое и давности не заседели, и тот позов ѵ маетности Полонскои ихъ застал.

Ѵмоцованыи стороны ѡтпорное, видечи таковыи декрет ѵрядовыи с кривдою принципалу своему, до трибѵналу апелевал, якож в року недавно прошлом девятдесят третем, мсца июня шостог[о] дня, кгды за пилным старанем, коштом, накладом пан воевода виленскии тых ѡсоб, // вышеи меновите ѡписаных, где индеи, а ним своее маетности способивши, звѣдши до заступу, в тои речи себе, яко в том невинныи, перед сѵдомъ головным трибѵналским ставил. Которые, заступивши в том пна воеводѵ, и за певными выводами и свядецтвы там же перед судом трибѵналским значне и явне показали и довели, иж тот Матеи Бердовскии есть ѵчтивым шляхтичом, там же и жона его менованая Анна Сокоровна и тот ЂАким Ѡбѵховичъ сут люде волные и никгды подданымы твоими не были и ѡт тебе не втекали, ани в маетности пна воеводинои ѵ Полонскои жадное ѡселости николи не мели. За которыми певными ясными и справедливыми выводами и свядецтвы суд головныи трибѵналскии волными их ѡт тебе, также и пна воеводѵ виленского ѵчинил, яко ширеи таа справа на декрете кгродском лѵцком и трибѵналском есть ѡписана.

За которым, деи, таковым невинным позванем и поволанем твоим и звожением до заступу тых ѡсоб, пан воевода виленскии, шкод собе ѡт тебе немало быти именуючи, ѡ то в сѵдѵ належномъ право собе заховует.

А тые менованые Матеи Бердовскии и малжонка его Анна Сокоровна и также и ЂАким Ѡбѵховичъ, ижес их невинне в том, якобы мели быти подданымы и збегами твоими, ѡславил а их збегами ѡшацовал, чого они яко люде шляхетскоѓ[о] стану а ничоѓ[о] тобе в том не винни, справуючися тобе, ездячи дорогами немалыми и бѵдучи ѵ Люблине болшеи десяти недел, за чим немало и своих потреб ѡмешкали, в чом всем шкод собе, ѡт тебе быти менуючи, на пятсот коп гршеи литовских, ѡ том с тобою ѵ права ѡчевисто и то и то[2] словне ширеи и достаточнеи на року припалом тобе вывести и показати хочут.

ЂАкож, деи, ѡни тебе непоѡдно//крот так на роки прошлые земские ѡ светом Михале, в року прошлом девятдесят третем сѵжоных, яко на роки трекролъские,

[1] Повтор в оригіналі.
[2] Повтор в оригіналі.

в року тєперєшнєм дєвєтдєсѧт чєтвєртом сѻжоныє, позывали, нижли, деи, ты на тых ѡбєюх рокох самъ нє сталъ и никоѓ[о] ѡт сєбє до сѻдѹ нє прислалъ, за тымъ их до шкоды приправилъ и в вины єси статутовыє сѻдови и сторонє попалъ.

Прото ѡни тєбє по трєє[1] до сѻдѹ нашоѓ[о] зємскоѓ[о] луцкоѓ[о] позываютъ.

И росказуємъ тобє, абыс на роки прышлыє зємскиє луцкиє, которыє в року тєперєшнєм дєвєтдєсѧт чєтвєртомъ ѡ свєтои Троицы, римскомъ свѧтє, припадѹт и на завтрєє того свта сѻдитисє почнутъ, в замку нашомъ Лѹцкомъ пєрєд сѻдомъ зємскимъ луцкимъ самъ, ꙗко на року завитомъ, сталъ и, ставши, двоє нєстанноє вєдлє права напродъ заплативъ, тєжъ потомъ на самую головную рєч ѹсправєдливилсѧ и во всємъ томъ поменєньмъ ѡсобам скутєчнє ѹистилъ.

Писанъ в Лѹцку, року тисєча пѧтсот дєвєтдєсѧт чєтвєртого, мсца апрєлѧ двадцат второго дня. Михало Корытєнскии, писарь».

А по вычитанію позву ѹмоцованыи поводовоє стороны, довєдши року позваному водлє права слѹшнє выписомъ с книгъ, возного сознанєм, просилъ, абы судъ в тои справи позваному ѡтказовати наказалъ.

А ѹмоцованыи стороны позваноє панъ Кондратъ Хорошко при бытности самого пна Колмовского ѡчєвисто в сѻдѹ напродъ повєдилъ, ижъ:

«Зла бы то была сєкавєлѧ, жєбы хто, кгды доходитъ крывды своєє, а мєновитє збєговъ своихъ, и потомъ ѡ нихъ нє дошолъ, жєбы мєлъ быти ѡт ѡныхъ шкодниковъ своихъ або збєговъ, ѡ ꙗкиє шкоды позывалъ, и имъ их нагорожатъ. А до тоѓ[о] нє з ними панъ Колмовскии вєлъ право, алє з єго млстю пномъ воєводою вилєнскимъ, ꙗко ѡ збєги свои, и показалъ дєкрєтъ головныи трѹбуналскии[2], // которыи сє сталъ мєжи пномъ Колмовскимъ и єго млстю пномъ воєводою вилєнскимъ ѡ тыє збєги, то єстъ Бєрдовского и Ѣкима, ижъ их волными ѹчинєно, а ѡ шкоды чинити жадноє змєнки нє заставлєно, бо досыт выграли, коли их ѹчинєно волными».

Ѹмоцованыи поводовоє стороны повєдилъ, жє:

«Позваныи задават того нє можє, абы поводовая сторона нє мѣла ѡ то слѹшнє чинитъ, ѡ што єстъ позванъ тєпєрєшниі позваныи, кгды ж право посполитоє позволѧєт ѡ таковыи кривды чинитъ, которое за собою шкоды поноситъ. Бо, гдє шкоды нє маєш, тамъ бы слѹшнє кривда быт нє мѧла, алє гдє єстъ ѹмєншєн за чиєю причиною бѹд в маєтности, бѹд то в доброи слави, тамъ кривда мѹсит быти и нємала. А ижъ тєпєрєшниє поводовє ѡт тєпєрєшнєѓ[о] позваноѓ[о] нє тылко ѹкривжоны сут в шлѧхєцкомъ своємъ станє, бо их называлъ быти збигами, чого на нихъ нє моѓ показатъ, до того тєжъ и в маєтности их худои нємалѹю шкодѹ ѹчинилъ имъ тымъ, жє их ѡт килкунасту лѣт поволокувалъ до права нєвиннє, за чимъ ѡни, ꙗко людє ѹбогии и нєвєликую маєтностъ маючи, нє могли и пномъ слѹжити и до ѹбозства пришли. А такъ в аковои[3] кривдє, за которого хто вєликую шкодѹ поноситъ, можє ѡ нєє чинити вєдлє права».

А такъ тот ѹмоцованыи поводовоє стороны просилъ, абы судъ, ѡтложивши на сторону ѡбороны нєправныє позваноє стороны, в тои справє єи справоватисѧ наказалъ.

[1] Так в оригіналі. Має бути «по трєтєє».

[2] Так в оригіналі. Має бути «трибуналскии».

[3] Так в оригіналі. Має бути «таковои».

А так суд нинєшнии земскии лѹцкии, выслѹхавши мовєнꙗ сторон ѡбѹдву а бачєчи то з декрєту трибуналског[о], иж повод нє заховал сєбє в судє трибуналском чинит ѡ шкоды с тєпєрєшним позваным ѡ потеганє их за збеги, // где их волным ѹчинєно, с тых причин суд позваног[о] ѡт того позву и рєчи, в нєм ѡписаноє, волным чинит.

Ѹмоцованыи стороны поводовоє, декрєту нє приимуючи, апєлєвал до сѹдѹ головного трибѹналу Любелского.

Суд апелꙗцыи допустил и рок сторонам ѡбѹдвум в сѹдє головном на трибѹналє в Люблинє в тот час, кгды справы воєводства Волынского напєрвѣи по датє сєго декрєту в сѹдѹ головног[о] трибѹналского припадѹт и сѹжоны бѹдѹт, в тои справє ку росправє становитисє зложил.

Што всє длꙗ памєти до книг справ земских лѹцких записати єсмо казали.

ЦДІАК України, ф. 26, оп. 1, спр. 9, арк. 783 зв.–786 зв.

№ 256

1594 р., червня 16. Луцьк. — Декрет луцького земського суду у справі подружжя Матея Бердовського і Анни Сокорівни з Григорієм Колмовським, який кілька років тому, оголосивши молоду шляхтянку Настасю, дочку Анни, народжену нею у першому шлюбі з Федором Обуховичем, своєю збіглою служницею, за судовою постановою отримав дівчину у своє підданство, зґвалтував її й продовжує утримувати у власному маєтку

Рокѹ АФЧД [1594] мсца июнꙗ SI [16] днꙗ

На рокох сѹдовых земских луцких, ѡт днꙗ свта римског[о] свтоє Троицы, в року тєпєрєшнєм, вышеи мєнованом, припалых и назавтрєє того свта сѹдовнє ѡтправовати зачатых, перед нами, то єст ѳедором Чапличом Шпановским, судею, а Иваном Хрєнницким, подсудком, врꙗдники сѹдовыми земскими повѣту Луцкого, кгды припала з рєєстрѹ справа, постановившисє ѡчевисто ѹ сѹдѹ, шлꙗхетныи Матеи Бердовскии // и малжонка его Анна Сокоровна, давши сторону свою позваную его млсти пна Григорꙗ Колмовского через возного єнералного шлꙗхетного Ивана Бурцевского ку ѡтказѹ на позов в справє, нижеи написаноі, заволати и, поднесши позов жалобы своєє, просил, абы был читан. Которыи в тыє слова читан был:

«Жикгимонт Трєтии, Божю млстю корол полскии, вєликии кнꙗз литовскии, рѹскии, прѹскии, жомоитскии, мазовєцкии, иѡлꙗнскии, и дєдичныи корол швєцкии.

Земєнину ншому повєту Луцког[о] ѹрожономѹ Григорю Колмовскому.

Ѡбтєжливє и плачливє жаловали ѹ судѹ нашог[о] земского луцког[о] ѹрожоныи Матеи Бердовскии ꙗко малжонок и ѡпекун жоны своєє Анны Сокоровны и деток єє, такжє и мєнованꙗ жона єго Анна на тєбє ѡ том, штож, деи, року прошлог[о] тисєча пꙗтсот ѡсмъдесꙗт ѡсмого таꙗ Анна Сокоровна, бывшаꙗ ѳедоровꙗ Ѡбѹховича а тєпєрєшнѧꙗ Матеєваꙗ Бердовскаꙗ, зоставши по том мєнованом мужѹ своєм ѳедорє Ѡбѹховичу з малыми детками ѹдовою, ꙗко бѹдучи ѹдовою нєвѣстою, в маетност нє во всєм достаточную, ѡдну девочку свою ѹчтивую шлꙗхтꙗнку на имꙗ Настасю ѳедоровну Ѡбѹховича длꙗ ѹчтивог[о] выхованꙗ и цвичєнꙗ єє дала была сама з рѹк своих тєпєрєшнеи пнеи Сємєновои Крѹнєвичовои Настаси Хомꙗковнє, котораꙗ єщє на ѡн час была вдовою по малжонку своєм.

Ино, дєи, Анна Сокоровна, пошєдши в стан малжонскии за тєперєшнєго мужа своєго Матєя Бєрдовског[о], и длꙗ пилных потреб ѡтєхала з ним ѡтсєлꙗ з Волынꙗ до ѡтчизны єго до повєту Лидског[о] ꙋ Вєликом кнꙗзствє Литовском. То пак, дєи, ты в нєбытности єє тут на Волыню, с траꙋднику будучи в дому Сємена Крꙋнєвича на Гнидавє а ѡбачивши тую дєвку єє мєнованую панну Настасю Ѳедоровну Ѡбꙋховича вжє подрослую, запалившисꙗ до нєє ꙋмыслом своим хутливым. А нє могучи ꙗк до тог[о] приити, ꙗкобы тому ꙋмыслу своємꙋ с тою панною досыт ꙋчинити, // змысливши собє, позывал, дєи, єси Сємена Крꙋнєвича и малжонку єго пани Настасью Хомꙗковну на рочки кгродскиє луцькиє, которыє припали и сꙋжоны были днꙗ чотырнадцатого мсца ноꙗбра в року прошломъ тисєча пꙗтсот дєвєтдєсятъ пєрвомъ, мєнꙋючи, ꙗкобы таꙗ панна Настасꙗ Ѳедоровна Ѡбꙋховича мєла быти з ымєнꙗ твоєго з села Нового Двора и, служачи матъцє твоєи мєла рєчи на рꙋках своихъ, зашкодивши нємало, ѡтътолъ з Нового Двора ꙋтєчи и до двора ꙋтєчи и до двора[1] ихъ Гнидавы приити и, в нихъ служачи, тамъ мєшкати мєла, ꙗко ширєи в томъ позвє жалоба твоꙗ єстъ написана.

Гдє тамъ жє на ѡн час за тымъ позвом твоимъ пєрєд сꙋдомъ бꙋдучи, Сємєнъ Крꙋнєвич самъ ѡт сєбе и имєнємъ помєнєное малжонки своєє, чинєчи ѡтказ на жалобу твою, повєдилъ, ижъ таꙗ дєвка Настасꙗ, которꙋю ты в позвє своєм помєнил, єст ꙋчтиваꙗ шлꙗхтꙗнка, котораꙗ никгды матцє твоєи нє служила и никоторых рєчєи, ꙗко в позвє єси мєновал, на рꙋках своих нє мала. Алє малжонка єго ѡт матки єє пни Матєєвоє Бєрдовскоє маєт, и вжє ѡт дванадцати лѣт ꙗко малжонцє єго служит, бо, дєи, много єст, иж ꙋчтивыє шлꙗхтичи и шлꙗхтꙗнки прєз ꙋбозство своє во имєнꙗх шлꙗхєтских пєрємєшкиваю т, // вєджє тымъ шлꙗхєтство и ꙋчтивости своєє нє тратꙗтъ.

А ты, дєи, тоє ж, што и пєрвєи твєрдил, мєнꙗчи быти тую дєвку Настасю збєгомъ и шкодцєю своимъ и просєчи, абы на томъ тобє довод водлугъ конституцыи наказан был.

Выслухавши вас, ѡбєюхъ сторон, и прихилꙗючисꙗ до конституцыи, ѡ збєгахъ ꙋтвороноє, наказал тобє довод, то єст присꙗгу на томъ, ꙗко єстъ таꙗ дєвка подданаꙗ и збєг твои и давности ꙋ стороны позваноє нє заседєла, алє што сꙗ тычє з стороны шлꙗхєтства и ꙋчтивости, тєды ѡ тоє самои к тому, кому налєжало волноє право с тобою, заховал.

А по том таковомъ дєкрєтє, ꙋжалившисꙗ, никоторыє ѡсобы людє заꙗныє, тамъ на ѡн час при сꙋдє бꙋдучи, тоє дєвки, хотꙗ ꙋбогоє, алє ꙋчтивоє, нє хотєчи тєбє допускатъ до присєги, складалисꙗ на нємалую суму пинєзєи, а єє Сємєновои Крꙋнєвичовои до ѡтданъꙗ єє в стан малжонскии зоставити.

Нижли, дєи, ты, нє дбаючи ани на прозбу людєи заꙗныхъ, ани хотꙗчи тых пинєзєи ꙋ них за тую дєвку брати, толко чинєчи прєдсєвзꙗтью и запалчивости своєи, досыт нєсправєдливє тамъ жє на тыхъ рочъкахъ, то єстъ мсца ноꙗбра двадцєт второго днꙗ, присꙗгу єси // вєдлє дєкрєту сꙋдового ꙋчинилъ. За которою присꙗгою сторона позванаꙗ там жє перед сꙋдом ѡную дєвку за всказанєм сꙋдовым тєбє выдала, ꙗко ширєи на дєкрєтє кгродском луцкомъ присꙗга твоꙗ єстъ ѡписана.

Которꙋю, дєи, то дєвку мєнованую панну Настасю Ѳедоровну Ѡбꙋховича взꙗвши, ты и зараз з нєю, ꙋсадивши ꙋ воз свои, в дорогу поєхал за Гнидаву. На

[1] Повтор в оригіналі.

гостинцѣ Луцъкомъ, деи, єси злоє воли а ѣмыслови своєму з нею досыт ѣчинил и єє, згвалтивши, и до того часу ѣ дворє своєм Колмовє, з нею пополнюючи волю свою, непристоино мешкаєшъ.

Чого, деи, всєго, яко ся вышеи помєнило, матка єє мєнованая Бердовская, приехавши з Литвы на Волын, ѡт вела людеи зацных правдивє довєдавшися, с плачем ѡ то на тєбє жалуючи, и того на тебє вєдлє права доводит и с тобою ширеи на року зложоном ѡчєвисто мовити хочет. Ꙗкож, деи, ѡна тєбє непоѡднокрот, так на роки прошлыє земскиє ѡ свєтом Михалє в року прошлом девєтдесят трєтєм сѣжоных, яко и на роки Трєкролскиє в року теперешнем девєтдесят четвертомъ сѣжоныє, позывали. Нижли, деи, ты на тых ѡбоюх рокох сам нє стал и никого ѡт сєбє до судѣ нє прислал и за тым их до шкод приправил, за чим єси и в вины статутовыє судѣ и сторонє попал, прото ѡни тєбє по трєтє до сѣдѣ нашого земског[о] луцког[о] позываот.

Приказѣм тобє, абы на роки пришлыє земскиє луцкиє, которыє в року тєперешнем девєтдесят четвертом ѡ свтои Троицы, римском святє, припадут и на завтрєє // того свята судитисє почнутъ в замку ншомъ Луцком, перед судом нашим земскимъ луцкимъ самъ, яко на року завитом, стал, а ставши, двоє нєстаноє, то єстъ вины сѣдѣ и сторонє напрод водлє права заплатив и во всємъ томъ скутєчнє ѣистил и ѣсправєдливилъ.

Писанъ ѣ Луцку, року тисєча пятсот девєтдесят четвертого, мсца априля двадцат второго днꙗ. Михало Корытенскии, писар».

А ѣмоцованыи поводовоє стороны по ѣчинєню жалобы, довєдши слушного року позваноі сторонє, просил, абы судє в тои справи ѡтказовати наказал.

Ѣмоцованыи стороны позваноє пан Конъдратъ Хорошко при бытности самого пана Колмовъского ѡчєвисто в судѣ напрод поведилъ, ижъ:

«Тут позывает нєѡсєлыи ѡсєлого, а идет имъ ѡбєюмъ ѡбъ ѡдну рєчъ, бо позовъ ѣщипъливыи, ѡтъ чого, єсли будєтъ панъ Колъмовскии бєзъ присєги волєнъ, пєвнє ѡ тыє рєчи змышлоныє чинитъ нє занєхалъ бы».

Суд наказал ѣмоцованому пана Колъмовъского далеи поступоватъ.

А въ далъшомъ поступъку ѣмоцованыи па[1] Колмовского повєдил, ижъ:

«Тотъ Бєръдовскии нє єстъ актором або повод[о]мъ слушнымъ тоє справы, бо то подданая пана Колъмовъского, которѣю, ижъ была збєгла, пошкодивши нємало, тогды ѡную и чєрєзъ право за декрєтомъ кгродскимъ луцким ѡдержал. Которыи декрет зараз перед судом покладал, а понєваж то показалъ, єсли жє подданая моя, тєды ѡ єє кривдѣ нихто нє можє чинити, толъко панъ, подъ которымъ з давныхъ часовъ єщє с продковъ своих ѡсєлостью мєшъкаєтъ и служитъ. А до того, комѣ кривъда дєєтъся або кгвалтъ, тєды нихто инъшии маєтъ того доходити, толъко ѣкривжоныи, бо єсьми бы пришло до конвикцыи, тєды бы нє моглъ нихто, толко тотъ, кому кривда дєєтся. Ѡ вєзєнъє тєжъ позыватъ нє можє, бо ми выдана през декрет, а нє кгвалт, и которѣю ѡтдалєм заразъ до стрыєвъ єє, которыє вжє єє и замужъ выдали».

И просилъ пан Колмовскии волности, заховавъши собє иншиє ѡбороны, єсли бы их потрєба была, вцалє.

[1] Так в оригіналі. Має бути «пана».

Ѹмоцованыи поводовои стороны, заховавши собѣ вси ωбороны правныи вцали, повѣдил, же:

«Позванаꙗ сторона задават тог[о] нє можє, абы нєналєжным поводом в тои справи нє мѣла быт пни Бердовскаꙗ из малжонкомъ своимъ до дохожєнꙗ дѣвки своє, ꙗко волного чловѣка. Кгдыж ωна тєпер ни ω што иншог[о] чинит, толко, абы могла дѣвку свою, слышачи єи ω великуи[1] кривды, с таковои нєволи ωсвободити, бо ач написала в позвє, ꙗкиє вєликиє кривды с таковои нєволи ωсвободити, бо ач написала в позвє, ꙗкиє вєликиє // кривды[2] поносит дочка єє ωтъ тєпєрєшнєго позваног[о], алє ωна ω то тєпер нє чинит, бо без неи нє можєт, толко ω высвобожєнє єє, бо ач ω єє тєпєрєшнии позваныи позывал дрѹгог[о] шлꙗхтича, ꙗко ω збига, и зыскал єи за присєгою своєю нєвѣдомо ꙗко, вєджє предсє нє єст нєволницею ѹ нєг[о], длꙗ тог[о] и ωвшєм єи повинєн ωтпустити ꙗко волную до матки єи власноı. А єсли жє можє пан ω слугу, а слуга ω пана, ѹ вєзєню будѹчог[о], вєдлє констытуцыи чинити, тогды далєко болшєи матка ω дочку свою, хотєчи єи з нєволи выбавити. А так тот ѹмоцованыи поводовои стороны, показавши то, дєклꙗрѹючи позов свои, жє нє ω што иншого чинит, толко ω высвобожєнє дєвки своєи, просил, абы суд, ωтложивши на сторону ωборону нєправную позваног[о], в тои справи ему ωтказовати наказал».

А так суд нинєшнии зємскии луцкии, выслухавши спорѹ и мовєнꙗ сторон ωбудву, тєпєрєшнєго повода наидѹє слушным быти поводомъ тоє справы сторону поводовую и наказѹєт сторонє позваноı далеи поступовати.

Сторона позванаꙗ апєлєвала до сѹдѹ головного трибуналу Любєлского.

Суд апєлꙗцыи допустил и рок сторонам ωбудвум в судѹ головном на трибуналє в Люблинє в тот час, кгды справы воєводства Волынского напєрвеи по датє сєг[о] дєкрєту в судѹ головног[о] трибуналского припадѹтъ и сѹжоны бѹдѹт, в тои справє ку росправє становитисє зложилъ.

Што всє длꙗ памєти до книгъ справъ зємскихъ луцкихъ записати єсмо казали.

ЦДІАК України, ф. 26, оп. 1, спр. 9, арк. 777–780 зв.

№ 257

1594 р., липня 24. Луцьк. — Скарга дружини князя Станіслава зі Збаража Воронецького Марини Гулевичівни до луцького ґродського уряду на брата її чоловіка, київського стольника князя Матуша (Матиса) зі Збаража Воронецького, який, не відпускаючи додому її чоловіка для огляду заподіяних ним же шкод, не допустив до нього і возного; під час другого нападу на маєток Щурин Матуш (Матис) Воронецький намовив князя Станіслава ображати свою дружину, а під час її виїзду з дочкою до села Зміїнець він зі слугами зупинив воза і захопив шкатулу з різними документами

ωповєданє книгини Станиславовоє Вороницкоє на кнзꙗ Матыса Вороницког[о]

Року тисєча пꙗтьсотъ дєвєтдєсꙗть чєтвертого мсца июлꙗ двадцать чєтвертого днꙗ

На врꙗдє кгродском в замку гсдрьском Луцком пєредо мною, Алєксандромъ Сємашком на Хѹпъковє, кашталꙗном браславским, старостою луцким,

[1] Так в оригіналі.

[2] Повтор в оригіналі.

постановившисѣ ѡчевисто, пни Марина Гулѣвичовна кнѣгиня Станиславоваꙗ Вороницкаꙗ тыми словы ѡповѣдала, иж:

«Року тепер идꙋчого дєвѣтдесѧт чєтвертого, мсца июлꙗ двадцат пꙗтого днꙗ приехалам была до именьꙗ своєго Щꙋрина до пна малжонка своєг[о] его млсти князꙗ Станислава зѣ Збаража Воронєцкого, алє-м его млсти в дому нѣ застала. Повѣдили подданыи щꙋринскии, иж есть в Тристєню // в кнꙗзꙗ Матыса, брата своєг[о], и ꙋ малжонки его. ꙗА-м, дєи, зараз послала посланца, просечи, абы пан малжонокъ мои до дому прибыл и ѡглѣдил шкод, ѡд князꙗ Матыса, брата своєг[о], и ѡт малжонки его млсти пнеи Настаси Гулѣвичовны ꙋчинєных, ꙗкожѐ-м была и возног[о] способила за приданєм ꙋрядовым.

Тогды, кгды мои посланєцъ пришол до князꙗ Матыса зѣ Збаража Воронєцкого, столника києвског[о], и малжонъки его млсти панеи Настаси Гꙋлєвичовны, ѡни его нѣ допустили до пна малжонка моєго. ꙗА и дрꙋгии раз послала, просечи их млсти, абы допꙋстили посланца моєго до пна малжонка моєго, алє их млсть князь Матыс и малжонка его нѣ допустили посланъца моєг[о] возного.

А пна малжонъка моєг[о] стали зараз чєстовати горилкою и, вѣчєстовавши его млсти и намовивши, ꙗко чоловѣка лєтного, взємши его князь Матыс Воронєцкии з собою за намовою и сполною радою пнєє малжонки своєє Настаси Гулѣвичовъны, и, взємши ниꙗкогос Сошєньского и слуг своих, врꙗдника тристєнского Миколаꙗ, Пилитовского, ꙗАкубовског[о], Бакалꙗра, хлопъца Масла, подданых тристєнских а бабинских с косами и з рогатинами, иншиє с киꙗми, припавши моцно кгвалтомъ до имєнꙗ моєго Щꙋрина, которое ꙗ за пєвным правом спокоинє держꙋ ѡт пна малжонка своєго, сам ѡсобою своєю и пна малжонка моєго з собою привезши, слуг, помочников // с пном малжонком послал до сєла, а сам в пєрєгороды в сєлє Щꙋринє зостал с поддаными пишими, росказавши слугам и помочником своим, абы били, мордовали и пограбили, а то всє за сполною радою и намовою кнєгини малжонки своєє Настаси Гꙋлєвичовны.

Там жє в том часе приехала, дєи, до мєнє дочка моꙗ кнєгиня Воронєцкаꙗ и стала, дєи, на сєлє ꙋ подданого на имє Марка в Щꙋринє господою. А такъ ꙗ, видѣчи таковую бурдꙋ вєликую а нє маючи конеи з возом готовых, хотєлам была сполнє з дочкою своєю ехат прєд тою бурдою.

Нижли, припадши з дому князꙗ Матысового и малжонки его, посланцы стали бит, мордоват слуг и возниц и подданых, там жє побивши и пораниви и ѡбодравши, ꙗкъ матка народила пустивши и што ѡдно было при них побравши, мєнє, дєи, самую зсоромотили словы нєучтивыми, доброи славє шкодливыми, а то, дєи, мєновитє Пилитовъскии и врадникъ Миколаи, слуга князꙗ Матыса Вороницкого, столника києвъского, и малжонки его кнєгини Настаси Гулєвичовны за росказанєм, дєи, пна и пнєє своєє, звышъпомєнєных. Там жє, пришедши, его млсть князꙗ Станислав стал ми лаꙗт за направою брата своєго князꙗ Матыса и малжонки его кнєгини Настасъи Гулєвичовны, и слуги их млсти похвалки на здоровъє моє мнѣ почали чинити.

ꙗА з великим страхом, ꙋпадши к дочцє своеи в котчии, ехати есмо хотєли, алє нас загамовано, // пєрвеи кобєрцꙋв три чирвоных с котчого знꙗли, за которых дано тридцат золотых полских, постел бєлую с ковдрою и с тлумоком, котораꙗ коштовала двадцат и два золотых полских, потым жє шкатꙋлы почали искати, алє нє нашли, бо, дєи, схована была ꙋ подданого щꙋринског[о] ꙋ Марка. А такъ, взємши

панꙋ слꙋжебнꙋю Зоѳию Нєвидомскую били, мордовали, пытали: «Гдє шкатула?» Ѡна, дєи, повєдила: «Нє вєдаю».

А потом ꙋсѣ ѡтєхали прочь, нас зоставивши ꙋ Щꙋринє, и пна малжонка, дєи, моєго взяли з собою. Мы, дєи, пождавши добрє по них, взємши шкатулꙋ ꙋ подданого щуринского и возного, єхали до Змеинца назад. Приєздечи, дєи, к грꙋши над дорогою пєрєд сєлом Тристєнєм, али стоят под дꙋбиною тыє вси люди, што в Щꙋринє были, и сам князь Матыс с пном малжонъком моим и з слугами. Коли, дєи, єсмо нє могли иначеи назад, мусили, дєи, єсмо єхати дорогою против них, бо было близко. Возныи ѡт нас ꙋтєкъ в дꙋбинꙋ, князь Матыс на вороном коню собє ступил з дороги в дꙋбину, росказавши з намовою и зꙋполною радою малжонки своєє слугам своим Пилипотовскому[1] под нами воз застановити, взємши за кони, и дали панꙋ малжонку моєму кнзю Станиславу Воронєцкому кия в рꙋки, [...][2] там же, дєи, казали нам з воза высєдати, под нами нє нашли шкатулы, мамка на пєрєдє на шъкатулє з дитятєм сєдѣла. Взємши мамъку з дитятєм, кинꙋли на землю, хотєчи шатꙋлу[3] взяти, дочка, дєи, моя, кнєгиня Станиславовая, // пала на шкатулє, и тую пъхнꙋли з воза и шкатулꙋ, дєи, вырвали. Потым же мєнє самую кнзю казал бити києм, а шкатулꙋ до дому своєго с паном малжонком моим взяли и ꙋпровадили до двора своєго Тристєня, которая шкатула коштовала ѡсмънадцат копъ гршеи личбы литовское. Которꙋю, дєи, была ѡтдала дочцє своєи кнєгини Воронєцкои и для моєи нєбєзпєчности далам была до схованя у шкатулу лист граничъныи под печатми высланых на границу сєлєцкую с подписом рꙋкъ трох ѡсобъ, и право всє, позвы и выписы на кнзя Матыса и малжонку єго, и тыє позвы, которыє мнє были дали ѡт сєбе князь Матыс и малжонка єг[о] пни Настася Гꙋлєвичовна, и позов пна малжонка моєго, которыи мнє был дал, и многих розных ѡсобъ позвы, которыє мнѣ были даны всѣ тыє позвы на рочки тєпєрєшниє близкопришлыє, и двє придання ꙋрядовых на возных».

С тым сє всѣмъ пєрєдо мною протєстовала и просила, абы тоє ѡповєдань до книг кгродских луцких принято.

Што я, принємши, записати казал.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 45, арк. 935–937.

№ 258

1595 р., січня 14. Луцьк. – Скарга Федора Шимковича Шклинського до луцького ґродського уряду на Яна Цимінського, який всупереч правовим приписам викликав його на поєдинок «пѣшо шаблями албо на конях с копиями»

Протєстацыа пна ѳєдора Шимковича Шклѣньского на пна Ꙗна Цыминского

Року тисєча пятсотъ дєвєтдєсят пятого мсца гєнвара чєтвєртог[о]надцат дня

На врядє кгродскомъ в замку єго кр. мсти Луцком пєрєдо мною, Алєксандром Сємашком на Хꙋпковє, каштелянom браславским, старостою луцким, ставши

[1] Так в оригіналі. Має бути «Пилитовскому».

[2] Місце пошкоджено при прошнуровуванні книги.

[3] Так в оригіналі. Має бути «шкатꙋлу».

ѡбличнє, ѳрожоныи єго мл. панъ ѳєдор Шимковичъ Шклєнскиі, жалоснє и плачливє ѡповєданє и жалобу чинил тыми словы, иж:

«Панъ Ѣанъ Цимінскиі, ꙗко пєрвєи сєго, пропомнєвши боꙗзни Божоє и срокгости правноє, вытискаючи мєнє з маєтности моєє, кривды нєзносныє мнє чинєчи, слуг моихъ насмєрть побил, помордовал, а инших ѡкрѳтнє поранил, ѡ што з ним правнє чинити нє занєхал, которая справа до трибуналу сє выточила.

А тєпєр знову, нє гамуючисє ѡт нєбачного прєдсєвзѧтѧ своєго, над право посполитоє и конституцыи, в таковых рѣчах учинєныє, на тых часєх нєдавно року тєпєр идѳчом дєвєтдєсят пятом, мсца гєнвара второг[о] дня, нє маючи до мєнє жаднoє причины, в дом мои шлꙗхєтскиі правом и покоєм посполитым ѡбваровани, будѳчи ꙗ в дому своємъ члвком ѳбєзпєчоным, прислал до мєнє возног[о] своєг[о] власного Щасного Клєпацкого и двох шлꙗхтичов, Шимановског[о] и нѣякогос Сабинского, вызываючи мєнє на поєдинок, абы-м з ним пєрєд цєрковъю шклєнскою або пєрєд дворомъ моимъ пѣшо шаблꙗми албо на конꙗх с копиꙗми ѳчинил.

ѡ которое своволноє прєдсєвзѧтє єго ѡ вызыванє того поєдинку водлуг права, правнє з нимъ чинити нє занєхамъ».

И просил, абы тоє ѡповєданьє єго до книг кгродскихъ луцких было записано.

Што ꙗ записати казал.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 46, арк. 49.

№ 259

1595 р., лютого 3. Луцьк. – Скарга Яна Шмоневського, служебника луцького біскупа Берната Мациєвського, до луцького ґродського уряду на Романа Войну, який відібрав у його дружини коштовну хустку, якою була обгорнута свічка-громниця після святкової служби

ѡповєданє пна Ѣана Шмонєвского на пна Романа Воину ѡ ѡтнꙗтьє хѳстки в жоны єго

Року тисєча пꙗтсот дєвєтдєсꙗт пятого мсца ѳєвралꙗ трєтєго дня

Пришедши на врꙗд кгродскиі луцкиі пєрєд мєнє, Єрєго Кошиковского, бургкграбєго и намєстъника подстароства луцког[о], панъ Ѣанъ Шмонєвскиі, служебник в Бозє вєлєбного ѡтъца Бєрната Мацєєвского, бискупа луцкого, ѡбтꙗжливє жаловал, ѡповєдал и свєтчилсꙗ, иж:

«В року тєпєрєшным дєвєтъдєсꙗтъ пятом, мсца ѳєвралꙗ второго дня, кгды малжонка моꙗ, водлуг ѡбычаю хрєстиꙗнского повшєхъного костєла, на свꙗто ѡчищєнꙗ Паньны Мариє свєцею громницою до ссог[о][1] тєла пришла, которѳю ѡходожила[2] длꙗ ѳчтивости хѳстькою, на рѳбковомъ полотнє золотом, сребром и шовком чєрвоным[3] шитую взорами, досыт нємалую, чворо гранистою. Там жє, кгды по ѡтъправє [вс]єи хвалы Бжоє, позшы малжонъка моꙗ с тою громницєю, на которое таꙗ хѳстка ѳвитаꙗ была, ꙗко ѳчтиваꙗ и спокоинаꙗ бєлаꙗ голова, никому ничого нє виннаꙗ, до дому своєго шла, єго мстъ пнъ Романъ Воина, нє дбаючи на

[1] Так в оригіналі. Має бути «стог[о]».

[2] Так в оригіналі. Має бути «ѡхондожила».

[3] Літеру «ы» виправлено з літер «ого».

мєстцє посвєсцєноє, на покои, правом посполитымъ ѡбваровании, бєзправнє кгвалтовнє ѳ малжонки моєи тую хѳстку ѡтнял и погробил.

А таа хѳстка, звышьпомєнєнаа, з дрѳгою хѳсткою ѡт пна Миколаа Потанского к малжоньцє моєи до схованя была дана, на што пан Потанскии малжонцє моєи золотых чотыри полских за питъє[1] зостал винєн».

И просил пнъ Ан Шмонєвскии, абы тоє ѡсвєтчєнє єго до книг кгродских луцких записано было.

Што а записат казал.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 46, арк. 91 зв.

№ 260

1595 р., лютого 25. Луцьк. – Скарга Петра Рогачевського від себе і дружини Ганни Гуляльницької до луцького ґродського уряду на брата Михайла, який зґвалтував і силоміць кілька днів утримував їхню служебну «дѣвку» Овдотю

Ѡповєданє пна Пєтра Рогачовского на пана Михаила Рогачовского

Року тисєча пятсотъ девєтдєсятъ пятого мсца ѳєвраля двадцат пято г[о] дня

На врядє кгродском в замку єго кр. млти Луцком пєрєдо мною, Щасным Кгалєзским, подстаростимъ луцким, жаловал // и ѡповєдал вєлико и ѡбтєжливє пан Пєтръ Рогачєвскии на пна Михаила Рогачєвского, брата своєго рожоного, самъ ѡт сєбє и имєнєм малжонки своє пнєє Ганны Гуляльницкого, тєж и имєнєм дѣвки своєє служебноє на имя Ѡвдотьи, которая, дєи, дѣвка час нємалыи ѳчтивє им служила и тєпєр служит, ѡ том и тыми словы, иж дєи:

«Часу тєпєръ нєдавно прошлого в року тєпєрєшнєм тисєча пятсотъ дєвєтдєсятъ пятомъ, мсца генвара двадцат шостого дня, рано на свитаню, таа помєнєнаа дѣвка наша служебнаа Ѡвдотя з двора нашого Рогачєвского пошла по водѳ з сѳдомъ, з видрами до ставу Рогачєвского. И кгды, воды начєрпши, шла до двора нашого Рогачєвского, то пак того дня, помєнєного, и тоє ж годины на свитаню мсца генвара двадцат шостого, кром слышєня и бєз вєдома нашого, пан Михаило Рогачовскии, взявши пєрєд сєбє нєпристоиныи а нєпобожныи ѳмыслъ а пєрєнявши з водою тую помєнєную дѣвку нашу Ѡвдотю и єє в рѳки своє ѳхвативши, судъ з водою на ставу поставивши, а тои дѣвци нашои губу пъястю и шапкою своєю затъкавши, абы кгвалту нє волала, и паробком своим дворным на имє Ѡмєльку и Сасину кгвалтовнє єє ѳ двор свои до коморы своєє ѳволочи казалъ.

А там ѳ комори своєи тую дѣвку нашу Ѡвдотю кгвалтовнє и понєволнє сам пан Михаило, зкгвалтовавши, на дѣвоцтвє и нєѳчтивости єє ѡшпєтивши, и ѳ сєбє ѳ комори своєи тую дѣвку нашу в нєвєдомости нашои понєволнє аж до трєтєго дня ховал и з нею чєрєз кгвалтъ ѳмыслъ свои выполнялъ.

А потом тую дѣвку, зкгвалчоную и змордованую, до дворца своєго Рогачовского, до чєлядн своєи робочоє до нєвѣстъ, потаємънє з двора своєго выпровадивши, и там ѳ дворцѳ своєм тоє дѣвки нєвєстам стєрєчи казал, абы нє втекла.

Алє таа дѣвка наша Ѡвдотя, яко з нєволи и зкгвалчонаа, ѡт нєго с того дворца єго золєдво аж трєтєго // дня ку нам до двора нашого Рогачовского

[1] Літеру «ъ» правлено.

ѹтєкши, и мнє, пну своєму, и людєм посторонным, которыє на тот час ѹ дому моємъ были, таковыи кгвалтъ свои и знаки кгвалту своєго на твари, на тѣли и на кошули своє ѡповѣдила, жє сѧ єи кгвалтъ ѥпо нєволи на дєвоцтвє єє ѡт пна Михаила Рогачєвского стал».

И просил пан Пєтръ Рогачєвскии ѧк ѡт сєбє и имєнєм малжонки своєє, тєж и имєнєм тоє дѣвки своєє служебноє Ѡвдоти, абы таѧ жалоба и ѡповѣданє их до книг кгродскихъ луцких было записано.

Што длѧ памєти ѧ до книг кгродских луцких записати казал.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 46, арк. 113–114.

№ 261

1595 р., червня 25. Луцьк. – Визнання Миколая Олександровича Семашка перед луцьким ґродським урядом про звільнення з підданства Федора Матфійовича Непоседящого, який, змалку пішовши з міста Острожець на «наѹкѹ кѹшнєрскѹю», осів і одружився у місті Луцьку

Справа єго млсти пна Миколаѧ Сємашка чинєньє волнымъ с подданъства ѳедора Нєпоседѧщог[о]

Року тисєча пѧтьсотъ дєвѣтъдєсѧтъ пѧтого мсца июнѧ двадцат пѧтого днѧ

Постановившисѧ ѡчєвистє на врѧдє кгродскомъ в замкѹ гсдръскомъ Луцкомъ пєредо мною, Юръємъ Кошиковскимъ, буркграбимъ и намѣстникомъ подстароства луцкого, єго милость панъ Миколаи Алєксандрович Сємашко ѡповѣдалъ и ку записованю до книг сознал тыми словы, йжъ што деи:

«Мѣщанинъ луцкии ѳедор Матъѳѣвичъ Нєпоседѧщии, вышєдши з ымѣнъѧ моєг[о] Ѡстрожъца ѡт ѡтъца своєго Матъѳѣѧ Кѹхаровича, мєшкаєть тѹтъ, в мѣстє Луцкомъ, ѡ которого ѧ, ѧко подданого своєго ѡтчизного, правнє чинити и єго з мѣста Луцкого выняти хотєлъ. Нижли ѡн, почѹвъшисѧ в томъ, мєнє за тоє подданъство своє перєєднал и досыть ѹчинилъ.

И ѧ тєжъ, бачачи поволность и прозбѹ єго, звлаща взѧвши пєвнѹю вѣдомость, йжъ тотъ ѳедор Нєпоседѧщии єщє малымъ хлопцемъ з ымѣньѧ моєго Ѡстрожъца, ѡт ѡтца своєго на наѹкѹ кѹшнєрскѹю пошєдши, ѹдалъсѧ, и давност зємъскѹю, тѹтъ в Лѹцкѹ ожєнившисѧ, замєшкал. С тых причинъ ѧ того ѳедора Матъѳѣевича Нєпо[1] // Нєпоседѧщого с подданъства и вшєлѧкого послѹшєнства моєго вызволяю и волнымъ чиню вѣчными часы такъ, йжъ ѧ самъ, малъжонка и потомъство моє, до подданства або ѧкого послѹшєнъства своєго того то ѳедора Нєпоседѧщого, жонѹ и дєтєи єго потѧгати, мєновати, правомъ ѡ них чинити и жаднoє трѹдности имъ и томѹ пнѹ або врѧдови, где бы ѡни мєшкали, задавати нє маю и нє маютъ вѣчными часы».

И просилъ, абы то было записано.

А так ѧ тоє ѡчєвистоє вызнанье єго млсти пна Миколаѧ Сємашка до книгъ кгродских луцких записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 46, арк. 468 зв.–469.

[1] Так в оригіналі.

№ 262

1595 р., серпня 23. Луцьк. — Заява Романа Войни перед луцьким ґродським урядом про втечу з вкраденими у нього речами служебника Яна Житовича, якого він взяв на службу за рекомендацією Балцера Мартишевського

Ѡповѣданє пна Романа Воины на пна Балцера Мартишєвского

Року тисєча пѧтсот дєвѣтдесѧт пятого мсца августа двадцат трєтєго днѧ

Пришедши на врѧд кгродскии в замокъ его кр.[1] мл. Луцкии перед мєнє, Юрѧ Кошиковского, бѣркграбєго и намєстника подстароства луцкого, ѣрожоныи его мл. пан Роман[2] Воина на Хлапотє ѡповѣданє чинил тыми словы, иж:

«Рокѣ тєпер идѣчого дєвѣтдесѧт пятого, мсца июнѧ его мл. пан Балцер Ювкгєл Мартишєвскии з рѣкъ своих приказал был до мєнє нѣякого ЂАна Житовича, повѣдаючи єго быти шлѧхтичом родом зо Жмоити, знаємыи его мл., и шлюбовал мнє за тог[о] пахолка, жє ѧ-м єго во всєм мѣл быти пєвєнъ и бєзпечен.

Которыи то ЂАн Житович, прєпомнєвши пристоиности своєє шлѧхєтскоє, взявши ѣ мєнє конѧ горчичковатого валаха, которыи мєнє коштовал сорокъ талѧров старых, сєдло за двє копє, полгаков два, за золотых ѡсмънадцат куплєныє, шаблю за три золотыхъ, жѣпан чирвоныи люнскии и єрмѧкъ, и с тым всѣм, покрадши, // проч ѣтєк».

И просил єго мл. пан Воина, абы тоє ѡповѣданє его до книг было записано.

Што ѧ записати казал.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 48, арк. 146 зв.–147.

№ 263

1595 р., вересня 2. Луцьк. — Скарга Василя Васильовича Загоровського до луцького ґродського уряду на Балцера Мартишевського, за рекомендаційним листом якого він взяв на службу Рибинського, котрий утік, вкравши його майно, перелік та оцінка вартості якого подається

Ѡповѣданє пна Василѧ Загоровскоґ[о] на пна Балцера Мартишєвъского

Рокѣ тисєча пѧтсот дєвѣтдесѧт пятого мсца сєнтєбра второґ[о] днѧ

Присылал на врѧд кгродскии луцкии до мєнє, Щасного Кгалєзского, подстаростєго луцкого, ѣрожоныи его мл. пан Василєи Василєвич Загоровскии, кашталѧновичъ браславскии, ѣскаржаючисє и жалѣючи ѡбътѧжливє на пана Балцєра Мартишєвскоґ[о] ѡ том, иж деи:

«Ѡнъ рокѣ прошлого дєвѣтдесѧт чєтвєртого, мсца марца двадцатъ ѡсмого днѧ, кгромє жадноє прозбы моєи, толъко нє вєдаю въ ѧкии способъ и ѡбычаи, слугѣ своєго нияκого Рибинского до мєнє, бѣдѣчого въ Ѡршовє в домѣ єє мл. панєи браславскои, матки моєи, с писанємъ своим, до мєнє писанымъ, прислал, в которомъ, деи, листє до мєнє писал ни ѡ чом иншом, // толко залєцаючи до слѣжебъ моих ѡного Рыбинского, ѡписѣючи в оном листє добрыє а цнотливыє єго постѣпки и захованє. ЂА тєды, нє взглѧдомъ потрєбованѧ слѣжебъ того то Рыбинского, толко

[1] Літеру «к» правлено.

[2] Слово правлено.

корыстєчи в ласцє и приязни пана Мартишєвского[о], к томѹ[1], абы того ѡ мнѣ нє розѹмєлъ, иж бы-мъ приязнью и зычливостью єго взгаржатъ мєлъ, до того добрє зрозѹмєвши с писанꙗ и листѹ ѡд пана Марцишєвъского, до мєнє писаног[о], жє ми ѡного Рыбинского за доброго и ѹчтивого млодєнца в писанью, до мєнє писаномъ, залєцалъ и удавалъ, с тых тєды причинъ ѡного Рыбинского до слѹжебъ своихъ принꙗлємъ был.

Которыи тєды то Рибинскии, слѹжачи ѹ мєнє полрокѹ або над то болшєи, а нє маючи ѹ мєнє жадноє кривды, нє вєдаю, з ꙗких причын, взꙗвши пєрєд сєбє злыи ѹмыслъ, ꙗкии добромѹ а цнотливомѹ шлꙗхтичѹ нє залежит, рокѹ того ж дєвєтдесят чєтвєртого, мсца ноꙗбра двадцат шостого днꙗ в нєбытности моєи, ꙗкомъ ѡдєхалъ былъ до єго млсти кнꙗжати Юрꙗ Чорторыского, пана дꙗдка моєго, в потрєбах моих нєкоторых до Клєванꙗ, зъ соботы на нєдєлю вночи ѹтєклъ з Малєва, имѣнꙗ єго мл. пана Андрєꙗ Загоровского, дꙗдка моєго. А ижє-м ємѹ на рѹки и до схованъꙗ всѣ рєчи свои, кони повєрил был, кгды-м самъ ѡдєжчалъ, а то в надєѣю залєценꙗ пана Марцишєвского. Ѡнъ, ꙗко нєцнота, пропомнєвши продкомъ боꙗзни Божєє, потом ѹрожєнъꙗ своєго шлꙗхетского, к томѹ нє поважаючи и залєценꙗ пана Марцишєвъского, а наконецъ и ласки моєи, // мало на том мєл, жє мꙗ здрадиль и ѹтєчи мєл, алє к томѹ з рєчеи моих власных, которыє до схованꙗ єго повєроныє были, що сꙗ ємѹ наилєпшєго здало, нємало никоторых рєчеи покралъ, к томѹ и конꙗ.

ѢАкож тых ѡд нєго ѹ мєнє покраденых рєчеи порꙗдокъ в тои жє протєстацыи моєи по достатк ѡписѹю. То єст, напєрвєи: ѹкрал конꙗ з возников моих, шєрстью гнєдого, з сєдлом козацкимъ, правє цѹднє малєваным, зо всѣми потрєбами до нєго належачими, которыи коштовал мꙗ тринадцет копъ литовских, а сєдло двє копє литов.; зас парѹ шат, то єст кѹртѹ брѹнатнѹю ѡалєндишовѹю, атласом чирвонымъ лꙗмованую а бакгазыєю подшитѹю, до тоєи ж кѹрты дєлию чирвонѹю зъ золотыми пєтлицами, бакгазыєю блакитною всю подшитѹю, зо всими потрєбами, ꙗкиє слушнє тои парє шат мєт належали, которая пара шат коштовала мꙗ сорокъ золотых полских; грошеи готовых ѹкрал, скринкѹ злѹпивши, копъ пꙗтнадцат литовских; пѹлгакъ цѹдныи, дробною костю сажоныи, позлотистыи мєсцами, которыи мꙗ коштовал шєст копъ литовских; шаблю ѹкралъ зъ рабцами ѡправными, которая мꙗ коштовала три копы литовских; ѡѹтро бирок тѹрєцкихъ, которое мꙗ коштовало копъ три литовъскихъ; сукна ѡалєнъдышѹ брѹнатъного ѹкралъ локътии два, которое мꙗ коштовало копъ двѣ литовъскихъ; товалню рѹбъковѹю на саженъ вдолъжки, на сєтъце чирвоноии кармазыновои, золотомъ, срєбромъ и розными єдвабами вышиванѹю, ѹкрал, которая мꙗ коштовала пꙗт копъ литовских; // рєчи, звышмєнованомѹ полгакѹ налєжачиє, покрал, то єсть ладѹнъки аксамиту чорного с пасамєнами золотыми, пороховницѹ цѹднѹю, ключ довъгии, срєбромъ гєцованыи, шрѹбы и иншиє потрєбы, пулгакѹ налєжачиє, которыє потрєбы коштовали мꙗ три копы литовских; ѡбрѹсов два укралъ, которыє мꙗ коштовали копъ двѣ литовъских».

Ѡ которыє тєды то шкоды своє, звышъпомєнєныє, и ѡд тог[о] Рыбинъского, которыи го(!) панъ Марцишєвъскии панѹ Загоровъскомѹ залєцилъ, починєныє, єго мл. пан Загоровскии с паномъ Марцишєвъским правомъ чинити протєстовалъсє,

[1] Літеру «м» правлено.

ꙗко с тымъ, которы*и* ѡного Рыбинъского, злочин*ц*ѹ пана Загоров*с*кого, за доброго и цно*т*ливог[*о*] є*м*ѹ залєцилъ. Которы*и* то, ꙗко сє звышъпом҃енило, з нємалою шкодою пана Загоров*с*кого покравши рєчи, звы*ш*м҃еноваыє, ѵтєклъ.

А такъ ꙗ, ѡповєданъє єго мл*с*ти пана Загоровъского принꙗвши, и до книгъ кгро*д*ских лу*ц*ких записати єсми каза*л*.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 48, арк. 193 зв.–195.

№ 264

1595 р., вересня 6. Луцьк. – Скарга волинського возного Єремія Радочинського до луцького ґродського уряду на королівского ротмістра Гуляльницького та його жовнірів, які протиправно вибрали стацію з маєтків дружини підляського воєводи князя Януша Заславського, княгині Олександри Романівни Санґушківни – з міста Голятин та приналежних до нього сіл, з реєстром постраждалих підданих та переліком реквізованого майна

Ѡповѣданьє пна воєводы по*д*ласко*г*[*о*] и ма*л*жонки єго м*л*. на жо*л*ниро*в*

Року тисєча пѧтъсотъ дєвє*т*дєсѧ*т* пятого мсца сєнтєбра шосто*г*[*о*] дня

Пришє*д*ши и постановившисѧ ѡчєвисто // на ѵрядє кгро*д*ско*м* в за*м*ку гсдръско*м* Лу*ц*ко*м* пєрєдо мною, Алєксандро*м* Сємашко*м* на Хѵпковє, кашталꙗно*м* браславски*м*, старостою лу*ц*ки*м*, шлꙗхєтны*и* Ѯремѣ*и* Радочынски*и*, возны*и* єнєра*л* воєво*д*ства Волынско*г*[*о*], ѡповєда*л* и з освѣтьчєнъє*м* протєстова*л*сє имєнє*м* вєлможноє єє милости кнжны Алєксандры Романовны Санкгушковны Ꙗнѵшовоє Жаславскоє, воєводиноє по*д*ла*с*коє, и малжонка, ꙗко ѡпєкуна єє милости вє*л*можного єго милости кнжати Ꙗнѵша Жаславского, воєводы по*д*ласкаго, та*к* т*ж* и имєнє*м* по*д*даныхъ и*х* милости, нижєпомєнєны*х*, голꙗтинских и з ынших сєлъ и*х* милости, до Голꙗтина належачихъ, на єго милости пана Гѵлꙗ*л*ницкого, ротмистра єго королєвскоє милости, и на товариши роты єго милости ѡ то*м*, и*ж* д*е*и:

«Року тєпє*р* идѵчого дєвѣтъдєсѧтъ пꙗ[1] пѧто*г*[*о*], мсца маꙗ чєтвє*р*тогона*д*цатъ днꙗ єго милостъ пнъ ротмистръ, лєжачи*и* на то*т* час з ротою своєю в мєстє Бєрєстєчку, имєнъю єго милости пна троцкого, насылаючи розны*х* днє*и* и часовъ мо*ц*но кгвалто*м* слу*г* и товариш*о*в своихъ на маєтно*ст* єє милости панєє воєводиноє // по*д*ласкоє и пна малжонка, ꙗко ѡпєкуна єє милости, єго милости пна воєводы по*д*ласкаго на мєсто Голꙗти*н* и иншиє сєла и*х* милости, до помєнєно*г*[*о*] имєныа Голꙗтина належачиє, нижє*и* помєнєныє, нєзносныє шкоды и грабєжи по*д*даны*м* и*х* милости починили.

А то єстъ, напєрвє*и* в мєстє Голꙗтинє: ѵ Пар*х*ома Полєшка взꙗто чвє*р*тъ ѡвса, ку*р* дво (!), ꙗє*ц* дєсєтъ, мꙗса свиного за грошє*и* ѡсмъ, горохѵ кошъ, крѵпъ кошъ а жита снопо*в* дєсєть; ѵ Приход*к*а взꙗто чвє*р*ть ѡвса, ку*р* чєтвєро, хлєбо*в* пѧтъ, ꙗє*ц* пѧтна*д*цатъ; ѵ Пютрка[2] Литвинича взꙗто копѵ жита, чвє*р*ть ѡвса, ку*р* чєтвєро, по*л*полтꙗ мꙗса, ꙗє*ц* дєсєтъ, хлєбо*в* шєстъ; ѵ Валєнтого взꙗто ѡвса

[1] Так в оригіналі.

[2] Так в оригіналі.

чвєртъ, полот мяса, єєц дванадцат, хлєбов пятъ, кур троє; ѳ Матьяха взято чвєрть овса, полполтя мяса, яєцъ осмъ, хлєбъ один, готовыхъ грошєи два полских; ѳ Хвєдка Прачика взято, отбивши бо́дню, рантѳхов три правє добрыхъ, шацѳючи кождого по золотому полскому, полкопы жита, свиню живую, кур троє, пѳлмацы овса; ѳ Ѣаска Воицишиного взято хлєбов пятъ, кур двоє, яєц десятъ, полполтя мяса, жита снопов сємъ; ѳ Ѣакуба Литвича // взято пшєныцы чєтвєр., хлєбов пят, жита снопов сєм, овса полчєтвєрты, кур двоє; ѳ Кондрата Волошина взято пшєницы полмацы, полотъ мяса, барана, кур двоє, пулчєтвєрти овса; ѳ Андрєя Мартиновича взято полмацы ячмєнью, кур шестєро, яєц чотырнадцатъ, хлєбов осмъ, чвєртъ овса; ѳ Грицка Литвина взято єчмєнью полмацы, яєц сорокъ, кур чєтвєро, полполтя мяса, хлєбов чотыри, сина копиц двє; ѳ Лѳцка взято яєц девєтъ, полполтя мяса, хлєбов десєтъ; ѳ Андрияка взято чвєртъ овса, кур троє, полполтя мяса, хлєбов три, яєц дванадцатъ, зособна полотъ мяса; ѳ Сѳпрѳна взято яєц двадцат чотыри, кур чєтвєро, чвєрть овса, готовыхъ грошєи три полских, хлєбов чотыри; ѳ Лаврина Пинчуковича взято жита снопов двадцат, полмацы овса, кур шестєро, хлєбов шест, ѳбранєи парѳ плотняных; ѳ Лєвка Клопота взято мяса свиного за грошєи сємъ, ѳзда за грошєи сємъ, кур двоє, полчєтвєрти овса, хлєбов два, на пиво грошєи два, мєхъ за грошєи чотыри новыи; ѳ Ивана Полєщука взято полмацы овса, барана, жита полкопы, полотъ мяса, мєхов два новых за грошєи осмъ, хлєбов дванадцатъ, на пиво грошєи два; ѳ Крѳпина взято яєцъ // яєць двадцатъ, кур двоє; ѳ Костора взято чєтвєртъ овса, хлєбов три, кѳрча, на пиво грошєи два, мєхъ новыи за грошєи чотыри; у Макара, зятя Тарасового, взято полмацы овса, на пиво грошєи пятъ, хлєбов девєтъ, мєхов новыхъ три за грошєи дванадцат, курча; ѳ Стєцка взято свинєи двоє живыхъ, рѳчников два, кошѳлю, яєц тридцатъ, хлєбов чотырнадцат, мѣрку хорохѳ (!), мяса за грошєи осмъ, мєхов два новыхъ за грошєи осмъ; ѳ Власа, сына Лѳччиного, взято чвєртъ овса, кѳр двоє, хлєбъ одинъ, яєц пятънадцат; ѳ Демида взято чвєрть ячмєню, хлєбов чотыри, яєц двадцатъ чотыри, полполтя мяса, пятънадцат грошєи готовыхъ, мєхов чотыри, кур троє, сыров дванадцат; ѳ Сидка Лазниковича взято мяса за грошєи чотыри, на пиво грошєи два, хлєбов два, мєх одинъ, пулъчвєрты овса; ѳ Стєцка Московчича взято барана, полполтя мяса, чєтвєрть овса, яєц пятънадцат, хлєба шестєро, кур чєтвєро; ѳ Сидора Лапа взято мяса за грошєи чотыри, полчвєрти овса, хлєба двоє, на пиво грошєи два, кур двоє; ѳ Павла взято мєхов, полчвєрти овса, кур двоє, яєц тридцатъ, хлєба двоє, жита снопов пят; ѳ Хвєдка Лавриновича взято полмацы овса, // копѳ жита, кур троє, полполтя мяса, копу яєц, полчєтвєрти мѳки пшеничное, хлєба шестєро; ѳ Стєцка взято мяса за грошєи тридцатъ и полгроша, кѳра одног[о], хлєба двоє; Заска самого збили, змордовали и взяли в нєго копѳ жита, полмацы овса, кур пятєро, копу яєцъ, хлєба шестєро, полполтя мяса; ѳ Васка Ѣаничка взято кур чєтвєро, на пиво грошєи чотыри, хлєба чотыри, яєц двадцатъ, полчєтвєрти овса, мяса за грошєи чотыри; ѳ Стєцка Хомиченати взято полотъ мяса за злотыи, кур чєтвєро, яєц копъ двє; ѳ Ѣармола Чаики взято кур двоє, хлєба двоє, яєц десятъ, мяса за грошъ одинъ, чвєртъ овса, жита снопов сємъ; ѳ Илька

Пицка взѧто полполтѧ солоны[1], хлєба шєстєро, кур двоє, снопов жита дєсѧт, полчвєрти ячмєню; ѳ Лаврина Мороза взѧто полмацы ѡвса, жита пѧтъ снопов, кура ѡдного; ѳ Ѡниска Боровика взѧто чвєртъ ѡвса, кур двоє, хлєба шєстєро, ѧєц тридцатъ; ѳ Хвєдка взѧто кѳра ѡдно и мєхъ ѡдинъ; ѳ Сидора Полишка взѧто чвєртъ ѡвса, вєпра цалог[о], хлєба пѧтєро, жита снопов двадцатъ; ѳ Тєрєшка Полишка взѧто полмацы ѡвса, кур двоє, хлєбъ ѡдинъ, кур[2] тридцатєро, // жита снопов шєстъ; ѳ Ювтуха Лысого взѧто єчъмєню три чвєрты, коробку горохѳ, сито крѳпъ, кур ѡсмъ, хлєба троє; ѳ воита взѧто пива за грошєи двадцатъ, жита снопов пѧтнадцатъ, барило ѡцтѳ за золотыи, хлєба троє; ѳ Гѳцка взѧто полот мѧса, садло, воз новыи за грошєи литовских тридцатъ, горъщокъ мєдѳ присного, хлєба чєтвєро, кѳр пѧтънадцат; ѳ Лєска Морозєнѧти взѧто полмацы ѡвса, хлєба троє, кур чєтвєро, полполтѧ мѧса, жита снопов дєсѧтъ; ѳ Бодника взѧто кур троє, на пиво грошєи два, ѧєц пѧтънадцатъ, жита снопов чотыри; ѳ Сидка Лѳчєвича взѧто поросѧ, ѧєц сорокъ, кѳр чєтвєро; ѳ Шѳлгача взѧто полмацы ѡвса, полотъ мѧса, барана, кѳръ чєтвєро, ѧєц дєсѧтъ, на пиво грошєи два, полчвєрти гречки; ѳ Ѣацка Гултаєвича ис Ковалєм взѧто мѧса за грошєи сємъ; ѳ Ива[3] Гучковича взѧто чвєрть муки пшєничное, полчєтвєрти ѡвса, кура ѡдно, хлєбъ ѡдинъ; ѳ Хомы Тонского взѧто полот мѧса, ѧєцъ тридцат пѧтъ, кѳр чєтвєро, хлєба чєтвєро, чвєртъ ѡвса, колбас три, мѧса за грошєи пѧтъ; ѳ Хвєдка Соничка взѧто чвєрть ѡвса, хлєбь ѡдин, крѳпъ мисѳ, кура ѡдног[о], ѧєц дєсѧтъ, пнзєи // готовых золотыи; ѳ Сєливона Гултаєвича възѧто пшєницы чвєрть, рантухъ добрыи, ѧєц тридцатъ, хлєба шєстєро, кур чєтвєро, крупъ за грошєи два, чвєртъ ѡвса; ѳ Тараса Пиньчѳковича взѧто хлєба чєтвєро, кур чєтвєро, чвєрть ѡвса, грѧда чоснику, сєножатъ потравили, шацѳючи полкопы, копѳ жита ѡднѳ, ѧєц сорокъ, кѳр пѧтєро, на пиво грошєи два; ѳ Ѣакима Мискєвича взѧто кур двоє, коробку ѡвса, грѧдѳ чоснику; ѳ Васка Каплуна взѧто полполтѧ мѧса, полчвєрти ѡвса, жита снопов дєсєтъ, хлєба двоє; ѳ Климка взѧто чвєрть ѡвса, жита снопов дєсѧтъ, хлєба чєтвєро, кур чєтвєро, ѧєц дєсѧтъ; ѳ[4] Стєцка взѧто скур баранихъ двє, кура, ѧєць дєсѧтъ, хлєбъ ѡдин; ѳ Мартина взѧто кѳра ѡдног[о], хлєбъ ѡдин, ѧєц три, пива за полтора ѡсмака; ѳ Ивана пива за грошєи три.

А потом того *ж* часу в сєлє Голѧтинє: ѳ Михна взѧто полчвєрти горохѳ, полтори чвєрти ѡвса, чвєртъ єчмєнью, ѡвцѳ ѡднѳ, кур двоє, сыр ѡдєнъ, килбас двадцатъ, штѳка солонины за грошєи пѧтъ; ѳ Гаца взѧто чвєртъ ѡвса, мѣрку горохѳ, кура ѡдного, хлєбъ ѡдинъ, солонины за грошєи пѧтъ; ѳ Мартишка взѧто чвєрть ѡвса, чвєрть ячмєня, полкопы жита, кѳра ѡдного, хлєбъ ѡдин, // солонины за грошєи два; ѳ Игната взѧто ѡвса полчвєрти, єчмєню полмацы, кур двоє, хлєба двоє, солонины за три гроши, крѳпъ миркѳ, горохѳ мѣрку, сѳкманъ и кожѳхъ; ѳ Антона взѧто полторы чвєрти ѡвса, хлєбъ ѡдвоє[5], кур двоє, мѣрка горохѳ, масла горщокъ, мѧса свиного за грошєи шєстъ; ѳ Андрия Догодка взѧто полмацы ѡвса, полмирки

[1] Так в оригіналі. Має бути «солониӌы».
[2] Так в оригіналі. Має бути «ѧєц».
[3] Так в оригіналі. Має бути «Ивана».
[4] Слова «дєсѧтъ ѳ» виправлено зі слова «дєсѧтєро».
[5] Слово «ѡдвоє» виправлено зі слова «ѡдинъ». Має бути «двоє».

горохѹ, хлєба троє, мяса за грошєи три, сина возъ ѡдєнъ; ѹ Ивана Кѹрилчича взято полмацы ѡвса, чвєрть пшєницы, полчвєрти горохѹ, хлєбов два, кура ѡдного, колбас десят; ѹ Грица Караима взято хлєба двоє и куръ ѡдвоє[1]; у Хвєдка, тивона, взято хлєба чєтвєро, кѹра ѡдного[о]; ѹ Мєлника взято хлєба двоє и кура ѡдного[о]; в Авѹла взято полтори чвєрти ѡвса, полполтя мяса; ѹ Захарка взято чвєрть ѡвса, мѣрка горохѹ, кѹра одного[о]; ѹ Грицка Кѹцєвича и ѹ Мєкухи и ѹ Ивана Плишки полот мяса, хлєба чєтвєро, кур двоє, ѡвса чвєрти пять; у корчмара голятинского горилки и пива выпито за золотыхъ чотыри.

В сєлє Новоставє: ѹ Заска взято кур двоє, мяса за грошєи два, ячмєнью полмацы, хлєбъ ѡдинъ; ѹ Пархома взято чвєртъ жита, кур троє, пулсадла, полполтя мяса // мяса, хлєбъ, полмєрки горохѹ, полмєрки крѹпъ; ѹ Ивана Чєберяка взято полмацы ѡвса, мѣрка горохѹ, полполтя мяса, кѹр чєтвєро; ѹ Максима взято полмацы пшєницы, полмацы єчмєню, полполтя мяса, кѹръ троє, яєц тридцатъ, хлєба, ѡпанчѹ новую; ѹ Стєцка взято свинью, лѹжникъ, два гроши на пиво, яєц тридцатъ, кура ѡдна; ѹ Шыбы взято мацѹ ѡвса, полполтя мяса, хлєба двоє, кѹр двоє, чвєрть гречки, чвєрть горохѹ, яєц тридцат, крѹпъ мярка; ѹ Скурата взято полторы чвєрти ѡвса, полполтя мяса, кур двоє, яєц тридцатъ, крѹпъ мѣрка и хлєбъ ѡдинъ; ѹ Климка взято чвєрть жита, капльна одного, єєцъ тридцатъ; ѹ Макара взято чєтвєрть ѡвса, горохѹ мирка, єєц тридцат; ѹ Ивашка взято чвєрть ѡвса, за грошєи чотыри мяса, кѹра ѡдного, яєцъ пятънадцатъ; ѹ Стєпана Лаховича взято чвєрть ѡвса, полчвєрти єчъмєнью, полчвєрти пшєницы, кура ѡдно, хлєбъ ѡдинъ, мяса за грошєи два; ѹ Яца Грєчѹка взято чвєрть ѡвса, чвєрть ячмєнью, кур двоє, яєц пятнадцат, полполтя мяса, хлєбъ ѡдин; ѹ Игната Сыпка взято чвєртъ ѡвса, кур троє, хлєба двоє, яєц пятнадцатъ; ѹ Тєрєшка взято чвєртъ ѡвса, кура ѡдно, хлєбъ ѡдєн, мяса // за грошєи два, яєц пятънадцатъ; ѹ Кравца взято чвєртъ ѡвса, полполтя мяса, кура ѡдно, хлєбъ ѡденъ; ѹ Андрєя Сыпковича взято чвєртъ ѡвса, мяса за грошєи два, кура ѡдно и хлѣбъ ѡдинъ; ѹ Андрєя взято мяса за грошєи чотыри, яєц тридцатъ, кур двоє, хлєбъ ѡдєн; ѹ Ивана Крывоноса взято мяса за грошєи чотыри, кур двоє, яєцъ тридцатъ; ѹ Ивана Дєдошка взято полполтя мяса и садло и крѹпъ, чвєртъ ѡвса и хлєбъ ѡдин; ѹ Кудра взято полмацы ѡвса, полмацы ячмєнью, мяса за грошєи три, кур двоє, хлєба двоє; ѹ Хвєдка Клєвчика взято чвєртъ ѡвса, кѹр троє, полполтя мяса, хлєбъ ѡдєн; ѹ Сємашка взято кур двоє, яєц пятнадцат; жону Тарасови зкгвалтовали.

Того ж року дєвєтъдєсят пятог[о], мсца маа шостогонадцат дня тот жє его мл. пнъ Гулялницкиі, ротмистра[2] его королєвскоє милости, наслал моцно кгвалтом слуг и товаришов своих на маєтность єє милости пнєє воєводиноє подляскоє и пна малжонка єє милости єго милости пна воєводы подляского на сєло Звинячѹю. Там жє напрод ѹ подданых их милости: ѹ Игната Зинєвича взято, ѡтбивши замокъ до коморы, двє мацы ѡвса, полотъ слонины и воз вложили, // ѡкром того єсти и пити брали, што сами хотєли; ѹ Ивана Болумча взято мацѹ овса, полмацы[3], полотъ солонины, замокъ до коморы ѡтбивши; ѹ Хвєдка Яцєвича

[1] Слово «ѡдвоє» виправлено зі слова «ѡдного». Має бути «двоє».

[2] Так в оригіналі. Має бути «ротмистръ».

[3] В оригіналі не вказано якого продукту.

взѧто кур троє, солонины полполтꙗ, ѡвса полмацы; ѳ Ꙗкима Зєлєнка взѧто полотъ солонины, полмацы ѡвса, кур сємєро и в воз вложили, замокъ до коморы ѡтбили и сына єго збили; ѳ Луцки Борыскович взѧто полотъ солонины, полмацы овса и в воз вложили; у Хвєдка Цѳпалы взѧто мацѳ ѡвса, полот солонины, кур ѡсмъ, голубов пар дванадцат, полторы копы ꙗєц, горщокъ масла и то всє до воза вложили, замокъ до коморы ѡтбивши; ѳ Саца Мацєвича взѧто мацѳ ѡвса из мєхом, полотъ солонины, горохѳ полчвєрти, крѳпъ полчвєрти, кур ѡсмєро, ꙗєц сорокъ, то всє въ воз вложили; ѳ Кулика взѧто полторы мацы ѡвса, барана, мєхов пѧт, то всє въ воз вложили; ѳ Гаврила Прочиковича взѧто полполтꙗ солонины, полмацы пшєницы, пѧт чвєртиц ѡвса, то всє въ воз вложили; ѳ Ивана Масєєвича взѧто полотъ солонины, три чвєрти ѡвса, ѡсчєпъ, полчвєрти кѳпъ[1], кѳр троє, то всє въ воз въложили; ѳ Михна Колтуна взѧто полмацы ѡвса из мѢхом, хомут, кожѳх, // кур шєстєро, полчвєрти горохѳ, тоє всє въ воз вложили; ѳ Ивана Ковшиковича взѧто полмацы ѡвса, полотъ солонины, полчвєрти жита, полчвєрти горохѳ, два мєхи, кур ѡсмъ, ꙗєц сорокъ, то всє въ воз вложили; ѳ Мѳца Микитича взѧто и забили свиню кормнѳю и полотъ солонины, полчвєрти ѡвса, полчвєрти єчмєнъю, кур двоє, ꙗєц десѧт, то всє въ воз вложили; ѳ Тимоша Бокинича взѧто чвєртъ єчмєнъю, хлєба ѡсмєро, кур чєтвєро, ꙗєц двадцатъ, кол двє з воза знѧли, и то всє въ воз вложили; ѳ Михна Мисковича взѧто чвєртъ пшєницы; ѳ Лєшка Пєшєвича взѧто полмацы ѡвса, полполтꙗ солонины, кур пѧтєро, ꙗєц двадцать; ѳ Маска ѳ Живона взѧто три чвєрти ѡвса, полотъ солонины, кур шєстєро; ѳ Ивашка Ѡлєксиєвича взѧто хлєба дєвѧтєро, горщокъ масла, мацѳ ѡвса, два мєхи, кур ѡсмєро, сєдло цилое; ѳ Мѳканского взѧто три чвєрти ѡвса, кур чєтвєро, мєхов три; ѳ Аврама Кривопиши взѧто мацѳ ѡвса, полотъ солонины, кобас[2] пѧтьнадцатъ, барана, мєхов три и радно ѡдно новоє; ѳ Васка Пєнѧжника взѧто полот солонины и полмацы ѡвса. То всє кгвалтовнє с комор, замки ѡтбиваючи, побрали и на возы свои вложили.

А потом дня чотырнадцатого мсца июня в том же року дєвєтдесѧт пѧтом тот же пнъ ротмистръ // наслал моцно кгвалтом товаришов своих, которым ѡн лєпєи имена вєдаєтъ, на тоє ж имєнє их милости пна воєводы подляскогѳ[о] и пнєє воєводиноє подляскоє Звинѧчѳю. Там же, занѧвши чередѳ и быдло подданых их милости тамошних звинѧцкихъ, на выбор колкодесѧтъ волов, ꙗловиц выбрали. А то єст, напєрвєи: ѳ Трохима Зѳковича взѧто ꙗловиц двє, ѳ Сєнка Жданєвича взѧто ꙗловицѳ ѡднѳ, ѳ Ивана Мєцєвича взѧто ꙗловицѳ ѡднѳ, ѳ Андрика Побєрєжника взѧто ꙗловицѳ ѡднѳ, ѳ Миска Качєвича взѧто ꙗловицъ двє, ѳ Микиты вола ѡдного взѧто, ѳ Аврама Кривопиши взѧто коров ѡт тєлѧт двє, у Панаса Козака взѧто ꙗловиц двє, ѳ Кунаха взѧто ꙗловицѳ ѡднѳ, ѳ Лаврина Ждановичъ взѧто коров ѡт тєлѧтъ двє, ѳ Васка Пєнѧжка взѧто ꙗловиц три, ѳ Андрєа взѧто клачѳ ѡднѳ. То всє забравши, до лєжи своєє до мєста Бєрєстєцка ѳгнали и ѡтпровадили.

Наконєц потом зас с тоє ж роты пна Гулꙗлницкого слѳги пна порѳчникови за насланьєм єго милости пна ротмистра, наєхавши на сєло их милости пна воєводы

[1] Так в оригіналі. Має бути «крѳпъ».

[2] Так в оригіналі. Має бути «колбас».

подлꙗскоѓ[о] и пнєє малжонки єго милости, до Голꙗтина прислухаючоє, на имє Красова, тамъ жє напєрєд взꙗли полот мꙗса, полмацы ѡвса, кѣров пꙗтънадцатъ, ꙗєцъ пꙗтъдєсꙗтъ, то всє, на воз забравши, // ꙁ собою до Берєстєчка ѡтвєзли и ѡтпровадили».

И просил помєнєныи возныи именєм єє милости пнєє воєводиноє подлꙗскоє и єго милости пан воєводы подлꙗского, абы тоє ѡповѣданъє єго до книг кгродских луцких записано было.

Што-м ꙗ, принꙗвши, до книг кгродских луцких вписати казал.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 48, арк. 259 зв.–266 зв.

№ 265

1595 р., листопада 18. Кременець. — Мирова угода, що сталася у процесі розгляду кременецьким земським судом справи Левка, Васка Карповича з жоною Ганною, базалійських підданих волинського воєводи князя Олександра Острозького, і Кузми Забужанського з дружиною Рахною, підданого Сави Яловицького, — синів і дочок покійного Станіслава Колтуна, з другим чоловіком покійної матері Раїни, Станіславом Стецковичем, щодо спадку по батькові і матері

Рокѣ Божоѓ[о] нарожєнꙗ тисєча пꙗтсотъ дєвєтдєсꙗт пятоѓ[о] мсца ноꙗбра ѡсмогонадъцєть днꙗ

На роках сѣдовых зємъских кремꙗнєцких, которыє водлє порꙗдко[1], в конъстытѣцыи ѡписаного, в рокѣ тєпєрєшнимъ // дєвєтдєсꙗт пятомъ по свѣтомъ Михалє, римскомъ свтє, в шест нєдель припали и сѣдитисє зачали, перед нами, Ꙗнѣшом Жабокрицкимъ, судею, а Михаломъ Краєвским, подсудъкомъ, врадниками зємъскими кремꙗнєцкими, кгды сє приточила справа за позвомъ вельмжного пна єго млсти книжати Алєксандра Ѡстрозкого, воєводы волынского, в довожєню справєдливости подданымъ єго базалиискимъ Лєвкови, Васкови Карповичови и зонє[2] єго Ганънє[3], а подданого пна Савина Ꙗловицкого Кѣзмы Забужєнского и жоны єго Рахны[4], сыновъ и дочокъ нєбожчика Станислава Колтѣна, ꙗко поводами ж одноє, а вєлможною панною єє млстю кнажною Барбарою Стєѳановною Збаражскою, воєводꙗнкою троицкою, и ѡпекѣномъ єє млсти, єго млстю вєлможнымъ паномъ кнꙗжатєм Пєтромъ Владиславовичомъ Збаразкимъ, и служєбником єє млсти панъны воєводꙗнъки троицкоє новозбаразким Станиславом Стецковичомъ ѡ нєѣчинєнє справєдливости тым подданым єго млсти пна воєводы волынского и подданомѣ пна Ꙗловицкого с того служєбника єє млсти панны воєводꙗнки троицкоє Станислава Стецковича рѣхомоє по смєрти нєбожчика ѡтца и матки тых жоны подданого єго млти пна воєводы волынского и жоны подданого пна Ꙗловицкого того Лєвка, которѣю ѡнъ по смєрти ѡтца их за взꙗтєм за себє в станъ малжєнскии матки их Станиславовоє Колътѣновоє ꙗкобы побрати мєл, ꙗко ширеи тотъ позов в собє ѡбмовлꙗєт.

[1] Так в оригіналі.

[2] Так в оригіналі.

[3] Літеру «є» виправлено з літери «ы».

[4] Спершу слова «и жоны єго Рахны» були пропущені, а потім вписані між словами.

На рокъ[1] тогды нинѣшнимъ, // за тымъ позвомъ припаломъ, сторона поводоваа, ѿмоцованыи его млсти пна воєводы волынского панъ Каспєр Зрогъковскии за моцю зѿполною, ємy до тоє справы на писмє на зыскъ и стратѿ даною, и с тыми актормы, которымъ справєдливости доводит, ѡчєвисто ѿ судѿ[2] ставши, просил, абы сторона позванаа на позовъ жалобы его справоваласє.

А его млсть книжа Пєтръ Збаразкии, ıако ѡпєкѿнъ єє млсти панны воєводıанки троцкоє, ѡчєвисто ѿ судѿ ставши, складаючи[3] то зъ сєбє, ставил ѿ судѿ[4] нинѣшнєго того Станислава Стєцковича, с которого ıакобы таа справєдливост ѡ тыє рєчи рѳхомыє по смєрти[5] ѡтца[6] жонъ тых подданых пна воєводы волынского и подданого пна ЂАловицкого и того Лєхна ѳчинєна быт нє мєла, до ѳсправєдливєнıа, абы сıа самъ справилъ, ıако тоеи маєтности по смєрти и ѡтца и матки их нє брал и ничого их ѿ сєбє нє маєт. И поставивши его пєрєд нами, сѳдомъ, просил волности ѡт позву и рєчи, противъ чого и повод нє был.

Судъ нинєшнии зємскии крємıанєцкии, выслухавши тоє справы а бачачи то, иж єго млсть книжа Пєтръ Збаразскии тог[о] Станислава Стєцковича, которомѿ власнє ѡт тых подданых, акторов власных, тоє кривды ѡ тыє рєчи рѳхомыє, по смєрти ѡтца и матки их зосталыє, вина дана, ѿ судѿ нинєшнєго ставил и сѳдѿ нинєшнєму справєдливост з нєго чинит позволıал.

Которого мы, судъ, // принıавши єє млсть паннѿ воєводıанкѿ троцкую и єго млсти книжати Пєтра Збаразского, ıако ѡпєкѿна єє млсти, ѡт того позву и рєчи вольным єсмо ѳчинили, а сторонє поводовои противъ того Стєцковича далєи поступовати наказал.

А сторона поводоваа, рєчоныи ѳмоцованыи пна воєводы волынского, и тыє подданыє акторовє власныє тоє кривды Лєвко, Васко Карповичъ и жона єго Ганъна и подданыи пна ЂАловицкого Кузма Забужанскии и жона єго Рахна, далєи постѳпуючи, чинили жалобу на того Стєцковича ѡ то, иж:

«Будѳчи голотою понıал былъ маткѿ их Раину з двома дєтми, то єстъ зъ сєстрою и з братомъ их з нємалою маєтностью, по смєрти ѡтца их позосталою, и тоє маєтности з маткою их ѳживалъ, и по смєрти матки их таа маєтность всıа при нємъ зостала[7]. И тєпєр ѡнь єє[8] вцалє всю маєтност, по ѡтъцѿ а матцє их зосталѳю, на них правомъ прирожонымъ налєжачѳю, которѳю ѡнъ тєпєр дєржитъ и вживаєтъ, на тоє жадного[9] права, ани ѡпєки нє маючи, а мєновитє: готовых пнзєи пєтсотъ и шєстдесıат копъ грошєи литовских, шубъку лисюю, сукъномъ чорнымъ критѳю, сѳкъню зєлєнѳю ѡтєрѳиновую з окъсамитомъ, котловъ горєлчаных три, пивныи ѡдєнъ, конєи дванадцать, воловъ дєсєт, коровъ дванадцат, молодиковъ чотыри, ıаловиц пıат, ѡзимъковъ ѡсмъ, ѡвєц двадцатєро сємєро, свинєи тридцать, пасєки за копъ дванадцать, ставокъ за коп дванадцат».

[1] Літеру «ѿ» правлено.
[2] Літеру «д» виправлено з літери «р».
[3] Літери «кла» правлено, а літеру «с», спершу пропущену, вписано попереду.
[4] Літеру «ѿ», на якій чорнильна пляма, правлено.
[5] Літери «ти» правлено.
[6] Спершу слово було пропущене, а потім вписане в рядок.
[7] Літери «ла» правлено.
[8] Літеру «є» правлено.
[9] Літеру «ж» правлено.

А по ѳчинєню тоє жалобы[1] рєчонаꙗ сторона поводоваꙗ, ѳказавши нєкоторыє доводы своє тоє справы, просила, абы тыє подданыє єго млсти пна воєводы волынскоѓ[о] // и подданыи пна Ѣаловицкого до доводѳ на тыхъ рєчах рѳхомых, ꙗко их тотъ Стєцковичъ по смєрти ѡтъца и матъки их побраль и тєпєр их ѳ сєбє маєтъ, припѳщєни были.

А сторона позванаꙗ Станиславъ Стєцковичъ, ѳ судѳ стоꙗчи а на жалобу их справѳючисє, повєдилъ, иж дєи:

«Кгды єсми тѳю Станиславовую Колтѳновѳю за сєбє в станъ малъженьскии поняль, тогды єсми маєтности жадноє того Станислава Колтѳна и по смєрти єє имъ, потомкомъ их належачоє, нє бралъ и єє в сєбє нє маю».

И просилъ, абы на томъ[2] до ѡтводѳ, ꙗко близшии, припѳщон былъ.

Судъ нинєшнии зємъскии крємꙗнєцкии, выслухавши тоє справы а прихилаючисꙗ правѳ посполитомѳ, сказали єсмо, абы тотъ Станиславъ Стєцковичъ тѳтъ жє заразомъ ѳ судѳ самотрєт присєгѳ на томъ ѳчинил, иж, кгды Станиславовую Колтуновѳю за сєбє в станъ малженскии поняль, и по смєрти єє маєтности жадноє Станислава Колтуна и єє в сєбє нє маєт. А кгды присꙗгнєтъ, судъ накажєтъ то, што водлє права належати будєтъ.

А Станиславъ Стєцковичъ, нє приимуючи того дєкрєту нашого, до сѳдѳ головного трибуналѳ Любелского апєлєвалъ. Мы, судъ, апєлꙗцыи допѳстили и рокъ имъ ѡбєюмъ сторонамъ пєрєд сѳдомъ головнымъ трибуналским, кгды справы воєводства Волынского сѳжоны будѳтъ, становитисꙗ зложили.

По которомъ допѳщєню тоє апєлꙗцыи сторона позвана Станиславъ Стєцкович и сторона поводоваꙗ, ѡтступивши тоє апєлꙗцыи и ѡчєвисто ѳ судѳ стоєчи и хотєчи дєкрєту ѳрꙗдовомѳ во всимъ досыт чинить, водлє наказа на[3] ѳрꙗдового, присꙗгѳ выконати былъ готовъ.

А сторона поводоваꙗ, // ѳмоцованыи єго млсти пна воєводы волынского, такъ тєж и тыє акъторовє власныє тоє кривды, ѡчєвисто ѳ судѳ стоꙗчи, с тоє присєги позваного вызволилѓ и на вси пришлыє часы волынымъ[4] учинили.

За чимъ и судъ нинєшнии зємъскии крємꙗнєцкии того Станислава Стєцковича ѡтъ тоє присєги и тоє маєтности, ѡ которѳю былъ ѡбъжалованъ, и всєго поступъку тоє справы вольнымъ на вси пришлыє часы ѳчинил и симъ дєкрєтомъ чинить.

И то єстъ до книг записано.

ЦДІАК України, ф. 22, оп. 1, спр. 9, арк. 265–267.

№ 266

1596 р. січня 17. Луцьк. – Скарга братів Остафія і Василя Єло Малинських до луцького земського уряду на Андрія Васильовича Гулевича, який разом зі своїми пахолками та слугами Дем'яна Гулевича забив на смерть їхнього родича Адама Григоровича Єло Букоємського

Протєстацыа пна Ѡстаѳьа Малинского напротивко пна Андрєа Гулєвича ѡ забитє пна Адама Букоємъскоѓ[о]

Року тисєча пѧтсотъ дєвєтдєсѧт шостого мсца гєнвара сємогонадцат днꙗ

[1] Літеру «о» виправлено з літери «а».

[2] Літеру «о» правлено.

[3] Так в оригіналі. Має бути «нашого».

[4] Так в оригіналі. Має бути «вольным».

На рокахъ судовыхъ зємъскихъ луцкихъ, ѡтъ дня Трехъ Кролеи, римскоѓ[о] свята, в року тєпєр идѣчомъ дєвєтьдєсятъ шостомъ припалыхъ и судовнє ѡтправованыхъ, перед нами, ѳєдором Чапличомъ Шпановскимъ, судею, а Иваномъ Хрєнницкимъ, подсудъкомъ, врядники судовыми зємскими луцкими, постановившисѧ в сѣдѣ, врожоныє пан Ѡстаѳєи, тєж пан Василєи Єловичи Малинкиє жалоснє ѡповѣдали и жаловали, ижъ: //

«Будѣчи нєбожчику брату ихъ, пну Адаму Григорьєвичу Єловичу Букоємъскому, ѡ потрєбах своихъ на роцехъ тєпєрєшнихъ трєкролскихъ зємъскихъ в Луцку и стоѧчи в господє ѣ Семєна Поповича, мєщанина луцкого, мєвши, деи, ѣ сєбє на вєчери дня вчорашнєго ѣво второкъ килку приѧтєл ѧко пна ЂАроша, пана Крыштофа Кгосинских, тєж пана Адама Кгалєзского, которыи, ѡпустивши и выпровадивши до господы ихъ, сам сѧ, деи, тєж в дом господы своєє ѡбєрнулъ, што, деи, могло быти годин зо двє в ноч.

А в том ѡршак нємалыи людеи того вєчора ѣво второк зъ замку вышло, то єст пан Анъдреи Василєвичъ Гулєвича (!)[1] а пан Павєл Вишинскии и Кондратъ Смиковскии, з ними пахолков зъ двадцат, а слугъ пна Дємяна Гулєвича Пєтръ Гулялницкии и нєякии Горох, скочивши ку гсдє ѡтваронои нєбожчиковои, кгвалтовнє нєѡтповєднє, до которых, деи, кгды сѧ нєбожчик ѡбєрнулъ в сѣнєх, порвал, деи, єг[о] пан Андреи Гулєвич за пєрси рукою члвка бєзпєчного, ни с ким ничоѓ[о] нємаючоѓ[о], и бєзброиноѓ[о], торгнувшисє напєрво словы спросными и заразом, всадивши ручницѣ коротку в пєрси подлє цицки правоє, стрелил, так жє, деи, кулѧ навылєт прошла, жупан атласовыи и сорочку нємало тот порох спалил и заразом нєѡтповєднє нєпристоинє бєзброинє забил, замордовал и з живаг[о] мєртвого ѣчинил.

До чого сє и сам пєрєд судом зємским [со]знал, ѧкобы сє то нєбожчикови ѣв оборонє ѡт мєнє стат мєло.

Которое ганєбноє нєпристоиноє замордованє брата нашоѓ[о] на мєнованых вышеи, то єст пна Андреѧ Гулєвича и помочников єг[о], ѡповєдаєм, зоставуючи пни малжонцє и брати єг[о] близшои до кгрунтовнєишоѓ[о] и ширшоѓ[о] ѡповєданѧ в том жалостном припадку, ѡ шкрутєнство над нєбожчиком выполнєноє [… ко...дыє...][2], которыє, деи, сє на томъ кгвалтє стат мєли.

А так мы тоє ѡчєвистоє ѡповєданє до книг справ зємских луцих записати казали. ЦДІАК України, ф. 26, спр. 10, арк. 187–187 зв.

№ 267

1596 р., січня 17. Луцьк. – Скарга Андрія Гулевича до луцького земського уряду на Адама Букоємського, який з Ярошем, Криштофом Ґесинськими та іншою шляхтою, заступивши дорогу, коли він ішов з Луцького замку, зробив на нього напад, під час якого загинули його пахолки Горох і Лукаш

Ѡповєданє пна Андреѧ Гулєвича на пана Адама Букоємъского

Року тисєча пѧтсотъ дєвєтдєсят шостого, мѣсєца гєнвара сємоѓ[о]надцат дня в срєдѣ

На рокох судовых зємских, ѡт дня Трех Кролеи, римскоѓ[о] свта, в року тєпєр идѣчомъ дєвєтъдєсѧтъ шостом припалых и судовнє ѡтправованых, пришедши

[1] Так в оригіналі.

[2] Текст нерозбірливий.

пєрєд нас, θєдора Чаплича, судю, а Ивана Хрєнницкого, подсудка, врядники зємскиє повєту Луцкого, пан Андрєи Гулєвич ѡповєдал и жаловал, иж дєи:

«Дня вчорашнєго, ѕ волторок, могло быть година або и далєи в ноч шол єсми з дому брата моєго, пна Дємъяна Гулєвича, зъ замку господы своєє до мѣста, которѣю-м мєл в дому Стєпановоє в Рынку, бєзпєчнє, нє маючи ни с ким жодного заиштыя и нє мыслєчи никому ничого злого.

Там, кгдыж был на мосту, видєлом громадѕ людєи нємалую конєц самог[о] моста на ѕлицы и поза Вголъю, мєжи которыми видєл єсми Адама Букоємског[о] и брата (!) жоны єго, Ѣароша и Криштоѳа Кгєсинских, Адама Кгалєского и иных много, которых-єм на тот часъ познати и єщє до сєго часу ѡ них вєдати нє мог, с которыми волноє простєстованє и право за взѧтєм вєдомости собє заховую.

И кгды-м к ним ближє приходил, рєкли ѡдни до других: «Ѡвож єст, ѡвож єго маємъ», за тым с трох полгаковъ до нас стрєлили, жє папѣр ладѕнковыи правє ми на ѡко впал. Ѣа, розѕмєючи, яко и тєпєр то розѕмєю, жє ми ѕмыслънє дорогу заступили, хотячи мя ѡ горло приправити, крикнулєм, што-м вам винєн, чому на мєнє стрєлѣєтє. В томъ часє Букоємскии кордом до мєнє скочилъ и єщє с колко полгаков стрєлєно, пан Бог так стєрєг, жє мя нє ѕбито, алє такъ мя ѡглушєно, жємъ ач был прикнєкнул.

Слышалєм яκобы с тамтоє стороны кого пострєлити мѣно (!), алє то пєвнє, // жє нє ѡт мєнє, бо и ручници нє толко в тот час, алє и того дня в рѕках єсми нє мєлъ. Алє раднеи такъ розѕмѣю, жє єго хто зъ их жє стороны пострєлити мусєлъ, бо с трох сторон из-за Вголя густо стрєляно, а єстли бы тєжъ ѡт которого пахолъка з моєє стороны, тєды ся то в оборонє здоровя стати мусєло, бо был на нас кгвалт и ѕчискъ вєликии, якож ми два пахолка на тот час, то єст Горох и Лукаш, загибли. Σсли их позабияно або поимано, вєдати нє могу, бо ми было нє до них, и сам єсми с такъ злого разу назад до замку ѕходити мусєл. Ѡ которых погинулых кривдѕ я повинным ихъ за взѧтємъ вєдомости я волноє право зоставую.

А так мы, суд, тоє ѡчєвистоє ѡповєданъє пана Андрєя Гулєвича до книг зємских луцких записати казали.

ЦДІАК України, ф. 26, спр. 10, арк. 209–210.

№ 268

1596 р., січня 17. Луцьк. – Декрет луцького земського суду у справі Григорія Котельницького з луцьким войським Жданом Боровицьким, який, запропонувавши Котельницькому посаду острозького підстарости на вигідних умовах, спровокував його залишити посаду підписка канцелярії луцького старости Олександра Семашка, але, не дотримавши обіцянки, призвів його до значних матеріальних втрат

Дєкрєт Котєлницкого из паном Жданом Боровицкимъ

Року тисєча пѧтсот дєвєтдєсѧт шостого мсца гєнвара сємог[о]надцат дня

На роках судовых зємских луцких, ѡ Трех Кролеи, свтєримскомъ, в року нинєшнємъ тисєча пѧтсот дєвєтдєсѧт шостомъ припалых и судовнє ѡтправовати зачатых, // пєрєд нами, θєдаром Чапличом Шпановским, судєю, а Иваном Хрєнницкимъ, подсудкомъ, врядниками судовыми зємъскими луцкими, кгды справа з рєєстрѕ

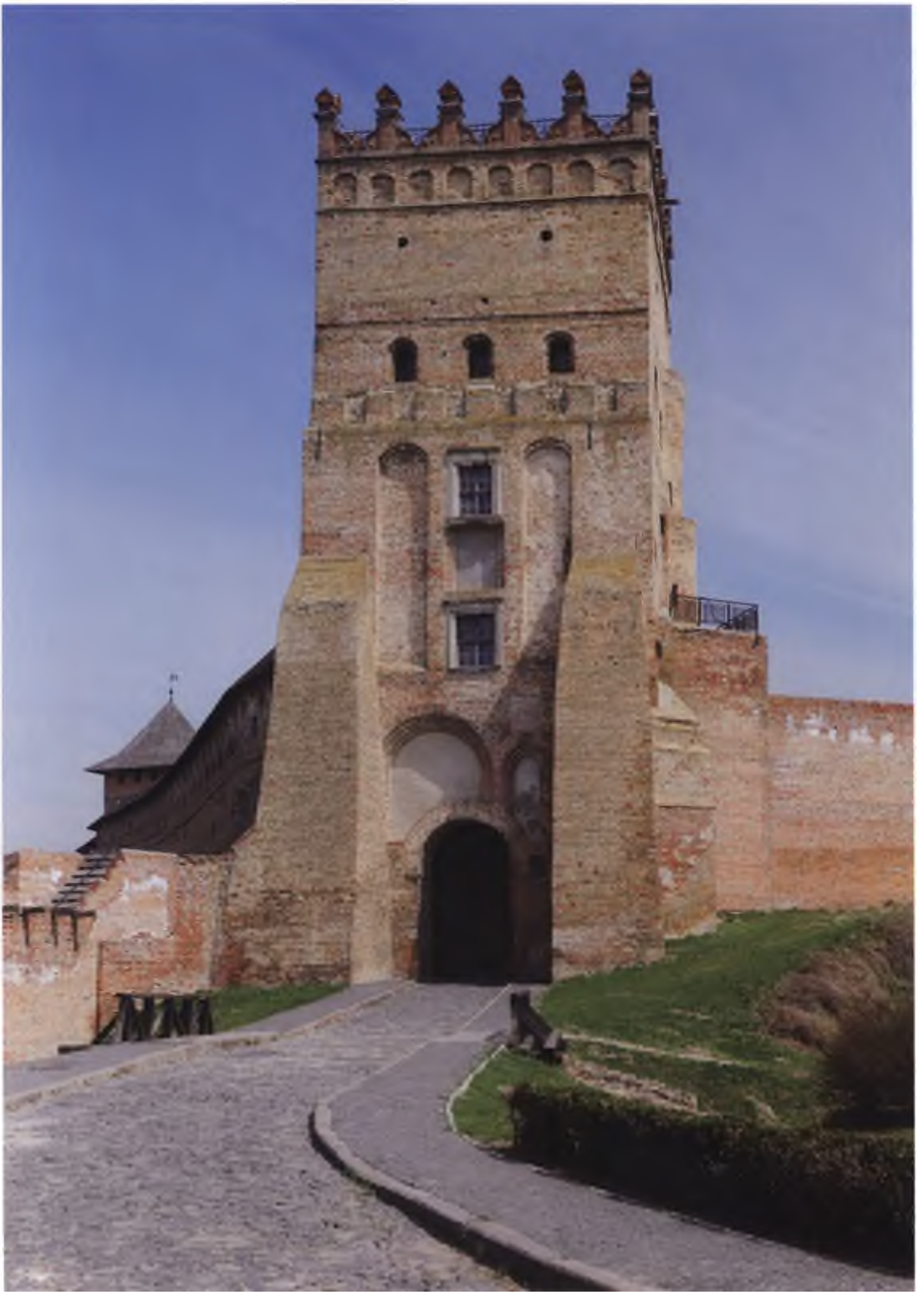

88. В'їзна вежа Верхнього замку (замку Любарта) в м. Луцьк. Вигляд з боку Окольного замку. Сучасна фотографія В. Чухрая

89. В'їзна вежа Верхнього замку (замку Любарта) в м. Луцьк.
Вигляд з боку замкового подвір'я

90. Луцький замок. Вигляд з висоти пташиного польоту.
Сучасна фотографія В. Чухрая

91. Панорама внутрішнього подвір'я Верхнього замку (замку Любарта)
в м. Луцьк. Сучасна фотографія

92. Луцький замок в XVI ст. Художня реконструкція художника О. Дешка

93. Реконструкція укріплень Верхнього та Окольного замків у Луцьку.
На малюнку відзначені: А – Верхній замок; Б – Окольний замок; В – місто. 1 – Воротна вежа; 2 – Владича вежа; 3 – Стирова (Свидригайла) вежа; 4 – вежа без назви; 5 – Пінська вежа; 6 – Перемильська вежа; 7 – Воротна вежа; 8 – вежа Чорторийських; 9 – Свинюська вежа; 10 – вежа Четвертенських (Івана); 11 – вежа Архімандрита; 12 – костьол мурований; 13 – костьол єзуїтів; 14 – колегіум єзуїтів; 15 – кляштор бригідок; 16 – гавань; 17 – мости над ровами. а, б – муровані стіни та вежі, що збереглися; б, в – муровані стіни з городнями; в, г – муровані стіни, що не збереглися; д – дерев'яні вежі та стіни

судового припала, постановившисѧ ѡчевисто в судѣ, шлѧхєтныи Григореи Котєлницкии, давши сторону позваную, то єст ѣрожоного Ждана Боровицкого, воиского луцкого, до справы, нижеи написаноє, врядовнє черєз возного шлѧхєтного Матыса Славокгуръского приволати, поднєс позов зємскии луцкии, которыи был читан, и так сѧ в собє маєть:

«Жикгимонт Трєтии, Божю млтью корол полскии, вєликии кнѧз литовскии, рѣскии, прѣскии, мазовєцкии, жомоитскии, иѳлиански, швєдскии, кгоцкии, вандалскии дєдичныи корол.

Ѣрожоному Ждану Боровицкомѣ, воискомѣ нашому луцкомѣ, старостє ѡстрозскомѣ.

94. Зустріч двох шляхтичів

Приказѣмъ, абы вѢрность твоя перед судом нашим зємским луцким ѡ свѧтє Трех Кролех, римском свѧтє, на роки зємскиє луцкиє в рокѣ нинєшнєм тисєча пѧтсот девєтдесѧт шостом ку правѣ сам ѡбличнє и завитє стал на жалобу и правное попартье шлѧхєтного Григорꙗ Котєлницкого, которыи на вер. т. жалуєт и сим позвом перед суд нашъ позываєт ѡ то, штож, деи, бѣдѣчы емѣ слугою вєлможного пна Алєксансандра (!) Сємашка на Хѣпковє, кашталѧна браславского, старосты луцкого, при писарѣ его ѣрожоным Сєбестиѧном Лашъчинском подпискомъ в канцлєрии кгродскои луцкои и маючи, деи, ѡн на врѧд его подписковскии доходѣ на каждыи рокъ по пєтисот золотых полских приходѧчого. То пакъ, деи, року прошлого тисєча пѧтсот девєтдесѧт первого, мца ѡктєбра трєтєг[о] днѧ на рочках кгродских луцкихъ, вер. тв., пнє Боровицкии, на помєнєних рочках, маючи справъ нємало розных з розными ѡсобами и вєлико//важных кнѧжати его млти Костєнтина Ѡстрозского, воєводы києвского, маршалка зємли Волынскоє, старосты володимєрского, пна своєго, ѣживаломъ, вер. тв., Котєлницкого, абы справы кнѧжати его млсти воєводы києвского прудко с канцлєрыи ѡтправовал, ѡбєцѣючи єму за то дати подстароство ѣв Острозє, гдє бы подписковство ѡпустити хотєл, которое подстароство повєдал, деи, вер. тв., иж болшии пожитокъ, нижъ пѧтсотъ золотыхъ до року ѣчинити мєло. К тому ѡбєцал, деи, вер. тв., Котєлницкому имєнє ѣ кнѧжати его млсти ѣправити.

То пакъ, деи, ѡн, будѣчи прозбами, вер. тв., ѣсилованъ, такжє и ѡбєтницами ѣпєвнен, ижъ его хибит нє мѣли, справы кнѧжати его млсти, коли сєиколвєк трафили, завжды прудко с канцлєрии ѡтправовал и нє бєрѣчи ѡт нихъ ничого доходѣ, на врѧд его подписковскии приходѧчого.

Ток[1] пакъ, деи, вер. тв., пнє Боровицкии, бачачи то, иж справы кнѧжєцкиє с канцлєрии прудко ѡтправовалъ, такъ самъ черєз себє, ꙗко и черєз нѣкоторых ѡсобъ жадал єси его, абы ѡн, ѡпустивши подписковство, до вер. тв. до Ѡстрога приехал и ѡбєцал, вер. тв., дати єму подстароство ѡстрозскоє [а] шєст члвка ѣ Розважи

[1] Так в оригіналі. Має бути «То».

Поповщизны. И так долго, вер. тв., нє перестал ѳсиловати, аж єго на предсєвзятє своє намовил и до сєбє до Косарєва приєхати казал и на то, деи, єси єму руку дал, иж єму подстаростьво ѿстрозскоє и шест члвка ѳ Розважи дати мєл.

То бак[1], деи, ѿн, будѳчи прозбами и ѿбєтницою и рукоданємъ, вер. тв., ѳпєвнєн, ѿпустивши пна // до сєбє ласкавого и мєстцє доброє пожиточноє, в року прошлом тисєча пятсотъ дєвєтдєсят чєтвертом по свнтє Вєликодєнномъ рускомъ в тыждєн до Косарєва до вер. тв. приєхал, а с Косарєва за посланємъ вер. тв. до ѿстрога послал и там ѳв Острозє, ѿжидаючи вер. тв., нєдєл дєсят мєшкал. А потомъ, вер. тв., до ѿстрога приєхавши, трѳдностями и потрєбами своими забавилсє, а Котєлницкому до сєбє часу иншого ѳпатровати єси казал, которог[о] часу ани подстароства, ани имєня и до сєго часу ѿт вер. тв. нє маєть.

Алє, деи, єщє вмѣсто нагороды за службы єго, што, будѳчи подписком а потом и намєстникомъ подстароства Луцкого, в справах кнажати єго млти, такжє и вер. тв. служилъ, до шкод нємалых и ѳтрат, вер. тв., Котєлницкого приправил. Которых шкод за страчєнє мєсца чєрєз вер. тв., за нєплачєнє доходѳ ѿт справ кнажати єго млсти, такжє и вєрности твоеи чєрєз три лѣта и далеи, к тому за частым писанєм, посыланєм до вєрности твоеи, такжє и сам з жоною и з дєтми за вер. тв. ездечи, полторы тисячи золотых полских быти мєнит, ѿ чом на року за сим пєрвом припалом противко вр. тв. ширеи выведєно, ѳбяснєно и ѿказано будет.

Ѣакож вжє вр. тв. Котєлницкии ѿ то на роки зємскиє луцкиє ѿ сватои Троицы, римском сватє, в рокѳ дєвятдєсят пятом прошлыє позывал, нижли, вр. тв., на пєршом рокѳ за пєршим позвом нє стал, также и на дрѳгиє[2] роки, ѿ сватом Михаилє припадаючиє, повторє позывал, нижли, вер. тв., такъ на пєрвыє, яко // и на другиє роки нє стал.

За которым нєстанєм водлє права посполитог[о] всказана єст на в. м. Котєлницкому копа гршеи литовскаа, а сѳдови дванадцат гршеи, а за другоє нєстанє Котєлницкому три рѳблѣ грєшеи (!), а судови двадцат чотыри грши.

Прото, абы, вр. тв., за сим позвомъ на року, звыш ѿписаном, стал, вину по дваркотност нєстанья Котєлницкому и судови заплатилъ, такжє ѿ данє рѳки, ѿ трачєнє мєсца чєрєз вер. тв. и ѿ шкоды, за тым походячиє, Котєлницкому, чєрєз вер. тв. сталыє, ѳбличнє завитє и скутєчнє ѳсъправєдливилъ.

Писан в Луцку, року тисєча пятсот дєвєтдєсят пятого, мца ѿктєбра трєтєгонадцат днѧ. Михаило Корытєнскии, писар».

А по вычитаню таковог[о] позву, довєдши року и позву положєня водлє права, такжє такжє[3] и пєршог[о] подвакротного нєстаня пна Боровицкого, ѳмоцованыи поводовоє стороны шлахєтныи Миколаи Чєрнацкии домовилсє, абы позваныи вину подвакротного нєстаня своєго, в Статутє ѿписаную, заплатил а, заплативши, на тєпєрєшнии позов и жалобу, в нємъ ѿписаную, ѳсправєдливилсѧ.

А ѳмоцованыє стороны позваныє (!), шлахєтныє Миколаи Мѳринович а пан Криштоѳъ Кгуискии за моцю зѳполною, имъ на писмє до тоє справы даною,

[1] Так в оригіналі. Має бути «пак».

[2] Літеру «є» правлено.

[3] Повтор в оригіналі.

повєдили, иж, дєи, ꙗко ѡ томъ пєрвомъ подвакротном пєрєводє права принцлал[1] их нє вєдаєт, такжє и ѡ том позвє на роки тєпєрєшниє трєкролскиє нє вєдал. И бралисꙗ до присєги, ѡѳєрвꙋючисꙗ на том в (!) принцыпал ихъ маєт выконат на роки зємскиє, которыє по датє сєго дєкрєту наипєршиє сужоны будꙋть.

А такъ суд нинєшнии, выслухавши мовєнꙗ ѡбєєх сторон, наказал, абы позваныи нинєшни (!) на роках зємских луцких, которыє по // датє сєго дєкрєту наипєршиє сужоны будут, присєгу выконал, ꙗко в том пєрєводє права пєршого подвакротного нє вєдал, такъжє и ѡ тєпєрєшнємъ позвє нє вєдал.

А кгды присꙗгнєтъ, суд накажєть, што будєть вєдлє права.

Што всє длꙗ памєти єст до книг записано.

ЦДІАК України, ф. 26, спр. 10, арк. 227–229 зв.

№ 269

1596 р., січня 17. Луцьк. – Зізнання волинських возних Матиса Славоґурського і Василя Гуляльницького перед луцьким земським урядом про огляд ними тіла забитого насмерть Адама Букоємського та помешкання, де під час сесії земського суду сталося його забиття Андрієм Васильовичем Гулевичем

Возных сознанє ѡ нєбожчика пна Букоємъского

Року тисєча пꙗтсот дєвєтдєсꙗтъ шостого мсца гєнвара сємог[о]надцат днꙗ

На роках судовых зємских луцких, ѡт днꙗ свꙗта римског[о] Трєх Кролєи, в року тєпєрєшнєм дєвєтьдєсꙗт шостом зачатых и судовнє ѡтправованых, пєрєд нами, ѳєдором Чапличом Шпановским, судєю, а Иваном Хрєнницкимъ, подсудком, врꙗдниками судовыми зємскими луцкими, постановившисꙗ ѡчєвисто в судꙋ, шлꙗхєтныє Матыс Славокгурскии а Василєи Гулꙗлницкии, возныє єнєралы воєводства Волынского, сознали, иж дєи:

«Будꙋчи нам ѡт в. м. придаными, то єст на ѡглєданьє тѣла нєбожчика забитог[о] пна Адама Словича Букоємского, а так, маючи мы при собє людєи добрых, пна Станислава Нєвєнгловского, пна Ѡстаѳъꙗ Ратомског[о], пна Тимоѳєꙗ Брꙗнског[о] а пна Ꙗна Валєвского, возных єнєралов зємли Волынскоє, при бытности // тєж в. мс. и вєлю зацных людєи, которыє на том час ꙋ судꙋ были.

Кгды тѣло нєбожчика пна Адама Словича Букоємъского под ѡкна[2] дому судовог[о] тут в замку Луцкомъ припроважоно было, которог[о] тѣла єсмо ѡглєдали и видєли рану ꙋ пєрсꙗх над цыцкою правою з ручницы пострєлєную и аж кулꙗ на другую сторону навылєтъ мєжи плєчима выпала, а ѡколо раны на пєрсꙗх тѣло ѡт жупана и кошули, которыи сꙗ былъ ѡт порохꙋ запалил, пожжєноє, и тот жꙋпан и кошулю, ꙋ судꙋ пєрєд в. млю покладаныє, видєли єсмо против пєрсєи нємало выгорєло.

И тоє забитє и замордованє ихъ млть пан Ѡстаѳєи и пан Василєи Єловичи Малинскиє ѡповєдали быти стадоє ѡт пна Андрєꙗ Василєвича Гулєвича и помочников єго за наштьємъ кгвалтовнымъ на господꙋ нєбожчика пана Букоємског[о]

[1] Так в оригіналі. Має бути «принципал».

[2] Літеру «к» виправлено з літери «д».

в мєстє Луцком под часом сужєньа и отправованіа роков земских, вночи, зо вторка на середѹ, забитоє и без данa жадноє причины замордованоє, нє маючи перед тымъ з ним жадного заиштьа, ани вазни, нє давши єму отповєди.

Где тѣло забитоє оглєдавши, были єсмо в господє нєбожчика пна Букоємъского[о], где за оказанємъ видєли єсмо кров в сѣнiах, на стєнах и на зємъли, где нєбожчика забито, там же видєли єсмо окна посѣчєныє и двєри с полгаиков пострєлєныє и порубаныє.

Што всє нам, возным, оповєдали, жє сa то при настью на господѹ от мєнованого пна Гулєвича стало».

И просили поменєныє возныє, абысмо тоє сознанє // их и возных, при них будѹчих, до книг земских луцких, принявши, записати казали.

ЦДІАК України, ф. 26, спр. 10, арк. 231–232.

№ 270

1596 р., січня 18. Луцьк. — Декрет луцького земського суду у справі Мар'ї Яцківни Гуляльницької з Іваном Тимоховичем Гуляльницьким щодо повернення ним заставленого їй земельного наділу, відрізаного внаслідок волочної поміри, проведеної співвласниками села Гуляльники

Року тисєча пятъсотъ девєтдесят шостого мсца гєнвара осмогонадцат днa

На роках судовихъ земских луцких, от днa свта римского Трех Кролеи припалых, и днa днa нєделного в року тепєрешнєм, звышъмєнованом, дрѹгого днa по Трех Кролєхъ отправовати зачатых, перед нами, то єстъ Ѳедором Чапличом Шпановским, судею, а Иваном Хрєницким, подсѹдком, врядники сѹдовыми земскими повєту Луцкого, кгды припали[1] з рєєстрѹ справа за потрикротным приволаньєм возных през три дни, постановившисє очєвисто ѹ сѹдѹ, пни Василєвaя Гулялницкая Марья Яцковна, давши сторону свою позванѹю пна Ивана Тимоховича Гулялницкого кѹ отказ на позов через возного Матыса Славокгурского заволати и поднєсши // позов през приятєлка ѹмоцованого своєго, шлахєтного Миколая Чєрнацкого[о][2], просила, абы был читан. Которы в тыє слова читан был:

«Жикгимонтъ Трети, Божю милостью королъ полски, великиі князь литовски, рѹски, прѹски, жомоитски, мазовецки, києвски, волынски, подлянски, иѳлянски и Швєдског[о] королєвства дєдичны корол и иных.

Зємєнину повєту Луцкого Ивану Тимоховичу Гулялницкому и сыну твоєму Гаврилѹ и нєвєстцє твоеи Дороте Лишьчанце Гѹлялницкои[3].

Жаловали в сѹдѹ ншого земского луцкого зємєнинка ж того ж повєту луцкого Василєвaя Борисовича Гулялницкая Марья Яцковна на вас ѡ том, иж, деи, ты, Иванє Тимоховичу, в року прошлом тисєча пятсотъ осмъдесят первом, мсца сєнътєбра первого днa позычил, деи, єси в пна Мартина Яцковича Гулялницкого, ѹ брата рожоного Василєвои, и ѹ Василья Борисовича, мѹжа єє, копѹ грошеи литовских, а в Мартина Яцковича дрѹгѹю копу грошеи, которѹю копѹ грошеи жна братѹ своємѹ Мартинѹ заплатила, которого долгу зостал, деи, єси винєнъ двє копє грошеи литовских.

[1] Так в оригіналі. Має бути «припала».

[2] Літеру «к» правлено.

[3] Літеру «ѹ» правлено.

ѹ которыхъ же, дєи, тыхъ двохъ копахъ грошєи заставили єстє имъ полꙗ своєго властного на пꙗт днын[1] ωраньꙗ на мєстцахъ сєвныхъ в листє вашомъ мєновитє знаки и мєжи ωписаны на рокъ. И з року в рокъ, ꙗко властныи // листъ вашъ ωписѹєт, ꙗкоже, дєи, ωписалисꙗ єстє в листє своєм, єсли бы хто в нихъ тыє полꙗ ѹтиимовал албо ѹ дєржанью ωныхъ пол пєрєказѹ ꙗкуюс вчинити мєл, тогды вы ѹт кождого такового своим коштом и накладом в кождого права боронити мєли. А єсли бы тєж, нє ѹтдавши пнзє, бєз року тыи полꙗ в нихъ сами ѹтнꙗти мєли албо тєж и ѹт кождого такового, хто бы в дєржанью ωныхъ пол пєрєказѹ чинити мєл, а вы бы боронити и заступовати нє мєли, тогды ωписалисꙗ єстє на врꙗд нашъ господарскии луцкии зарѹки платити дєсꙗт копъ грошєи литовскихъ, а сторонє ѹкривжонои, дєржачои листъ вашъ, дрѹгѹю дєсꙗтъ копъ грошєи и єстли бы сꙗ єстє ѡ тоє нєѡборонєньє до права нас кого позвати дали, тогды шкоды и наклады на рєчєньє слова, кром присєги и доводѹ, заплатити ѡбовꙗзали.

То пакъ, дєи, ты, Иванє Тимоховичѹ, из сыном своим Гаврилом ѹ Мари Ꙗцковны Василъєвои тыє пꙗт днин полꙗ кгвалтовнє ѹтнꙗл, за чим єси вєдлє листу запису своєго в зарѹки на нєго, господара, в дєсєт копъ грошєи попал, а дєржачому листъ вашъ такжє в дрѹгѹю дєсꙗт копъ грошєи в зарѹки попали и ѹ во всѣ шкоды и наклады вєдли листу, // в чом ωна собє ѹт вас кривдѹ и шкодѹ вєликую быти мєнит и ѡ том з вами ѹ права сѹдѹ ншого луцкого зємского ѡчєвисто мовити хочєтъ.

Прото приказѹєм вам, абыстє пєрєд сѹдом ншим зємским луцким в замку ншом Луцком на роки зємскиє луцкиє трєкролскиє близкопришлыє, которыє в року тисєча пꙗтсотъ дєвєтдєсꙗтъ шостом ѡ свтє римскомъ припадаютъ и на завтрєє того свта зачати и вєдлє порꙗдку статутового сѹжоныє быти маютъ, сами пєрєд сѹдом нашимъ зємским луцким в замку нашом Луцком, ꙗко на року завитом, стали и ѡ том всєм, ꙗкъ ѡ зарѹки и шкоды вєдлє листу доброволного запису своєго и вєдлє сєго позвѹ и жалобы єє, ѡчєвисто ставши, и ѹсправєдливили и напєрєд, ним в право вступитє, зарѹкѹ на нас господара и на сторону ѹкривжонѹю, дєржачѹю листъ доброволныи запис вашъ, шкоды и наклады на рєчєньє слова єє, кром доводѹ и присєги, вєдлє листѹ доброволного запису своєго заплатили и вєдлє сєго позвѹ и жалобы ѹ во всєм ѹсправєдливили.

Писан ѹ Луцку року ѹт нароженъꙗ Исѹса Христа, сына Божог[о], тисєча пꙗтсот дєвєтъдєсꙗт пꙗтого, мсца дєкабра пєрвого днꙗ. Михаило Коритєнскии, писар».

А по вычитанью позвѹ ѹмоцованыи стороны поводовое, шлꙗхєтныи Миколаи Чєрноцкии, // довєдши року и позву водлє права сознанъємъ возного, домовлꙗлсє, абы позваныи на позов ѹтказовал.

Гдє тут же, бѹдѹчи ѡчєвисто, ѹмоцованыи стороны позваное, пна Тимохи Гулꙗлницкого, шлꙗхєтныи Вєзкгєртъ Заболоцкии, повєдил, иж:

«На тои позов ѹтказовати позваныи нє єсть повинєн, абовѣм сама пни Василєвая позволила на помєрѹ волочнѹю, и тоє полє с помєры в нєє ѡтышло. Тєды вжє в тым єи позваныи нєстъ винєн и тым запис свои, которого[2] в себє быти мєнит, нарѹшила, жє мимо єго нарѹшила, позволила и єго тым [...][3] и моцы жадное тотъ запис нє маєтъ и волности ѹт позвѹ просил. А што сє тычєт побранꙗ жита ѹ пнєє Василєвоє ѹт

[1] Першу літеру «н» виправлено з літери «є».

[2] Літери «ко» спершу було пропущено, а потім вписано в рядок.

[3] Пропуск в оригіналі.

позваного, тєды позваны*и* до того нє знає, абы в нєє тоє жито брати мєл». И бра*л*сє на то*м* до ѡт*в*одѹ.

А ѹмоцованы*и* стороны поводовоє повєдє*л*, жѐ:

«Сторона моꙗ ты*м* запис ѹ своєго до вотпливости нє привєла, жє на помєрѹ волочнѹю позволила, абовѣ*м*, жє сє всѣ на то зєзволили, алє тєпєрєшни*и* позваны*и* своє властноє зостанови*л*, и єсли то в нєє с помєры ѡтышло, пр*є*дсє *ж* маєть то*т* позваны*и* полє, с помєры єму зосталоє, абы єго такъ, в кого таки бы*л* застави*л*, тєпєрєшнєму // поводови, вымєривши, ѡт*д*а*л* и тоє збо*ж*с, што побра*л* в нєє нєвиннє, абы є*и* з винами, в правє ѡписаными, поворочал».

Су*д* нинєшни*и* зємски*и* луцки*и*, бачачи то, и*ж* вси доброволнє на помєрѹ волочнѹю позволили и тоє полє чєрє*з* помєрѹ волочнѹю ѡтышло, тєды наказѹє, абы на власно*и* волоцє своє*и* та*к* много полꙗ позваны*и* выдєли*л* по*д* зарѹкою таковою *ж*, в записє ѡписаною, ѡт даты того дєкрєту за чотыри нєдели, а на сє*с* ча*с* позваного з зарѹкъ[1] волного чинит. А ѡ побранъє жита, жє сє позваны*и* нє зна*л*, ꙗко бы єго брати мєл, на то*м*, и*ж* сє бра*л*, до присєги суд єму ѡт*п*рисꙗгнутиса наказалъ. И на выконанъє єє до др*ѹ*гих рокѡ*в*, пєрших, по сих сѹжоных, ѡбєю*м* сторона*м*, такъ поводово*и* ку слѹханъю, ꙗко позвано*и* ку выконанъю єє припозвѹ, рокъ склада*є*т.

На чо*м* ѡбоꙗ сторона пєрєстала.

Што длꙗ памєти до кни*г* спра*в* зємских лу*ц*кихъ записати казали.

ЦДІАК України, ф. 26, спр. 10, арк. 244–246 зв.

№ 271

1596 р., січня 18. Луцьк. – Скарга Михайла Гулевича до луцького земського уряду на Станіслава Олдаковського про його змову з Яном Напольським щодо заподіяння смерті матері Адама Бранського, спустошення маєтку Брани й намовляння недорослого Адама віддати в заставу маєток Павлові Ґидзинському та прохання не приймати до уряду жодних майнових визнань від Адама у зв'язку з його неповноліттям

Ѡповєданьє пна Михаи*л*а Гулєвича на пна Станислава Ѡлдаковско*го*

Року тисєча пѩт*с*от дєвєтъдесѩ*т* шостого мсца гєнвара ѡсмогонадца*т* дня

На рока*х* зємских лу*ц*ких, которыє припали и сѹдовнє сє ѡт*п*равовали в року дєвєтъдесѩтъ шосто*м* на завтрєє Трохъ Крѹловъ, ры*м*ско*го* свꙗта, постановившиса ѹ сѹдѹ, пнъ Михаи*л*о Гулєви*ч* пєрєдо *м*ною, Кадано*м* Чапличомъ, а Ивано*м* Хрєнницки*м*, подсѹдко*м*, зємскими лу*ц*кими (!), ѡповєда*л* и ѡбтєжливє жалова*л* на Станислава Ѡлдаковского тыми словы, иж:

«То*т* то Ѡлдаковски*и* з жоною своєю, ни*т* вєдома ꙗки*м*[2] способо*м* и за ꙗки*м* змисле*н*є*м* правомъ, влизши ѹ Браны ѹво и*м*єньє нєбо*ж*чика Бранского, жону нєбожчика Бранского а матку того то Адама Бранского, ни*т* видома, где є*и* з Бранъ поди*л*, а сна*д*, змови*в*шиса*ꙗ* з нєприꙗтєлми єє из Ꙗано*м* Напо*л*ски*м* и з иншими, хотєчи маєтно*ст* тыє Браны ѡсꙗгну*т*, на ѡкрѹтную сме*р*тъ єє выдалъ, котора*ꙗ* єстъ ѡкрѹтнє замо*р*дова (!), ꙗко ширє*и* ѡ то*м* єстъ ѡписано в книга*х* кгро*д*ских.

[1] Так в оригіналі. Має бути «зарукъ».

[2] Літеру «ꙗ» правлено.

То пакъ и тєпєр того то потомка нєбожчика Бранского, Адама Бранского, которыи єщє нєстъ в тым розѣмным и лет нємаючии, // хотєчи єго подступити, маючи єго ѣпорнє при собє, грозєчи ємѣ, такъ тєж ѡблудными словы намовлаючи єго, абы Браны пану Павлу Кгидзинскому заставил в пяти тисєчеи золотых полских бєзпотрєбнє и нєвиннє, которыи то Ѡлдаковскии, нє маючи на то права, ани належности, ани повинности, ѡдно яко своволикъ крапижникъ, держачи нємалыи час тоє имєньє спустошил и сплюндровал, и тєпєр до конца єго хочєтъ завєсти и с пинєзами, нє видати где, хочєтъ ѡтєхати.

А так прошѣ свых (!) милостивых пнов, абы в. м., взгланувши на тоє дитя нєдорослоє и литъ нємаючоє, бо всє, што тєпєр чинитъ, то з мѣсѣ и подманкою ѡт ных самых, єсли бы што там ѣ книг сознавал, абы вша мл. того нє рачили прииматъ, кгдыж и право посполитоє того заборонаєтъ, а єсли бы сє якоє там тых рєчах зознанє ѡт того дитини стало, я свѣдчусь такъ против пну Павлу Кгидзинскому, такъ тєж и Ѡлдаковскому, такъ ѡт дєтини тоє на пришлыи час, коли листъ[1] доидєтъ и сам ѡт сєбє правом чинит з каждым».

И просил, абы тоє ѡповєданъє моє было до книг принято.

ЦДІАК України, ф. 26, спр. 10, арк. 278–278 зв.

№ 272

1596 р., січня 19. Луцьк [1595 р., листопада 24. Гуляльники]. – Визнання Семена і Олехна Івановичів Пахновичів Гуляльницьких перед луцьким земським урядом про виконання декрету луцького земського суду, згідно якого вони виділили Мар'ї Яцківні Гуляльницькій частину ґрунту в урочищі Вокри в обмін на заставлену ними їй ділянку, відрізану внаслідок проведеної 1592 року волочної поміри в селі Гуляльники

Ѵписанє листу пна Сємєна и Ѡлєхна Гуляльницкихъ пнеи Василєвои Гуляльницкои даного

Року тисєча пятсот дєвєтдєсят шостого мца гєнвара дєвятогонадцат дня

На роках судовых земских луцких, ѡт дня Трєх Кролеи, римского свята, в року тєпєрєшнєм, вышмєнованом, припалых и на завтрєє того свята судовнє ѡтправовати зачатых, пєрєд нами, ѳєдором Чапличомъ Шпановским, судею, а Иваном Хрєницким, подсудком, врядниками судовыми земскими луцкими, постановившися ѡчєвисто ѣ судѣ, ѣрожоныє пан Семєн, пан Ѡлєхно Ивановичи Пахновичи Гуляльницкиє ку записованю до книг земских луцких вызнали тыми словы, иж што:

«В року тєпєрєшнєм дєвєтдєсят шостом припадал ним рокъ за позвом земским луцким, которым нас пани Василєваа Гуляльницкаа в року нєдавно прошлом дєвєтъдесят пятом на роки тєпєрєшниє земскиє луцкиє трикролскиє за розеимом нашим и за дєкрєтом земским луцкимъ михалским ѡ выделок кгрунтѣ своєго, которыи ѡт нєє чєрєз помѣрѣ волочнѣю на Любничнє ѡтишло, которыи то кгрунт ѡна ѣ нєс[2] была // из нєбожчиком мѣжєм своим Василєм купила за тридцат копъ грошеи литовских.

[1] Літеру «л» правлено.

[2] Так в оригіналі. Має бути «нас».

Ино мы вєдлє розєи*м*у своєго и водлє дєкрєт҃ъ зєм*с*кого лу*ц*кого за там*т*от ѡстровъ Лювни*ц*ки*и* ѡт*м*ѣною за тую суму три*д*ца*т* копъ грошє*и* литовских*ъ*, згодившисѧ мы с панєю Васил*є*ваю, завєл*и* єсмо таки*и* жє ѡстров҃ зємли и в дє*р*жанье[1] є*и* мл҃ти чєрє*з* возного пна Васил*ь*а Гулѧлни*ц*кого подали и поступили ѳ҃во и*м*єню Гулѧлниках*ъ* на своє*м* власно*м* рєз҃ на врочищ҃ на Вокри подлє гости*н*ца Тор*ч*ин*с*кого, которы*и* идє*т* з Гулѧлни*к* до Тор*ч*ина, мєжи рєзами пнов҃ сѧбров҃ наших*ъ*, з одного боку рѣзъ пна Дємѧнов҃[2] Гулєвичов҃, з др҃гого боку рѣзъ пна Васил*є*въ Ю*н*ковичовъ Гулѧлни*ц*кого. Которы*и* то ѡстров҃ зємли почина*є*тсє ѡдны*м* конц*е*м ѡт гости*н*ца Тор*ч*ин*с*кого, а др҃г*и*м конц*е*м ѡпира*є*тсѧ ѡт стрыми того болота, ником҃ ни в чомъ нє пєнны*и* и нє заведены*и*, толко тєпе*р* пан*є*и Васил*є*во*и* ѡт насъ поступлены*и*, ꙗко ширє*и* и достаточнє то*т* ѡстров҃ зємлѣ лис*т*ом наши*м* доброволны*м* записо*м* пнє*и* Васил*є*во*и* єсмо варовали.

При котором то ѡчєвис*т*ом вызна*н*ю своє*м* то*т* Сємєн и Ѡлєхно и лис*т* запис сво*и* по*д* пєча*т*ми своими и по*д* пєча*т*ми и с по*д*писами р҃къ люде*и* за*ц*ных нам с҃дови до рук подали и просили нас за то, абыхмо мы то*т* лис*т* и запис их прочитати казали и, прочитавши такъ ѡчєвистоє их вызна*н*є и то*т* лис*т*, до книг зємских лу*ц*ких записа*т*[3] казали. Которы*и* то*т* лис*т* мы, су*д*, пєр*є*д собою читати казали. И так сє в собє маєть:

«ѢА, Сємєнъ, а ꙗ, Ѡлєхно, Ивановичи // Пахновичи Гулѧлни*ц*киє так ѡдин, ꙗко ѡбадва, а такъ ѡба*д*ва, ꙗко ѡдин, ꙗвно чини*м* и си*м* листо*м* наши*м* доброволны*м* записо*м* вызнаваєм такъ тєпе*р*, ꙗко и на пото*м* на всѣ вѣчныє и пото*м*ныє часы, и*ж* што в року ѡсмъдєсѧ*т* чєтвє*р*то*м*, мсца июлѧ второго дня продали єсмо были сполєчнє из нєбо*ж*чико*м* брато*м* нашимъ рожоны*м*, Ѣ*р*моло*м*, ѡстров҃ и зємли кгрун҃ту нашого ѡ*т*чизного ѳ҃во и*м*єню Гулѧлниках*ъ*, на врочищ҃ на Лювънєчнє лєжачи*и*, за пєвн҃ю сум҃ пнзе*и* за три*д*ца*т* копъ грошє*и* литовских нєбо*ж*чику Василю Борисовичу Гулѧлни*ц*кому и мал*ж*онцє єго пнє*и* Мари Ѣа*ц*ковнє Васил*є*во*и* Гулѧлни*ц*ко*и* на вєчнос*т*. Которы*и* то ѡстров҃ зємли мєнованы*и* продаж*н*ы*и* и листо*м* записомъ нашим и созна*н*є*м* до книг лу*ц*ких кгро*д*ских и зємских, варовавши имъ, и сознали єсмо, которы*и*[4] то ѡстровъ, мєнованы*и*, ҃ нас к҃плены*и*, нєбо*ж*чикъ Васил*є*и и мал*ж*онка єго споко*и*нє в дє*р*жа*н*ю своє*м* кил*к*ана*д*ца*т* або кил*к*адєсѧ*т* ле*т* мєли а*ж* до року дєвє*т*дєсѧ*т* второ*го*.

А пото*м* в року дєвє*т*дєсѧ*т* второ*м* ҃сѣ пановє Г҃ѧлни*ц*киє ҃часники и сѧбровє ҃сѣ, ѡ*д*нако згодившисѧ, позволили ҃вєс кгрун҃т Гулѧлни*ц*ки*и* чєрє*з* волочника на волоки розделити и розмєрити, а по то*м* розмєрє*н*ю чєрє*з* волочника мєжи сєбє розобрати и поделити, такъ мєжи сєбє, ꙗкъ хто с ки*м* пєр*є*д розде*л*ко*м* де*р*жал, так и по розде*л*ку де*р*жати має*т*. Которы*и* то ѡстров҃ зємлѣ мєнованы*и*, ѡ*т* нас и*м* проданы*и*, ѡ*т* них чєрє*з* помѣр҃ волочную ѡ*т*ишол, што пани Васил*є*ваꙗ, // видєчи то, и*ж* то*т* ѡстров҃ зємлѣ ѡ*т* них ѡтышолъ, и вжє по розмєрєнью и розделє*н*ю є*и* там по смє*р*ти нєбо*ж*чика мал*ж*онка єє того ѡстрова ҃живат нє допщоно.

Ѡна нас ѡ выделокъ то єє купли до суд҃ зємского лу*ц*кого позво*м* зємски*м* луцкимъ на роки зємскиє лу*ц*киє, которыє в року дєвє*т*дєсѧ*т* пѧто*м* на дєн свєтоє Тро*и*цы, ри*м*ско*м* свѧто, припадали и судовнє ѡ*т*правовати были, позывали (!).

[1] На літері «д» чорнильна пляма.
[2] Літеру «о» правлено.
[3] Літеру «и» правлено.
[4] Літеру «т» правлено.

Ни*ж*ли мы, нє припускаючи тоє справы до розсу*д*къ правного, взяли єсмо с панею Васил*є*вою и розняли на вгодѣ таковы*м* способомъ, и*ж* мѣли єсмо с панею Васил*є*вого кгру*н*ту та*м* много на свои*х* волоках ѡт*м*єною зє[1] та*м*то*т* ѡстровъ Любни*ц*ки*и* выдєлити и до держанꙗ єє вєдлє розє*и*му нашого подати и поступити, ни*ж*ли таꙗ ѣгодє (!) мєжи нами с панєю Васил*є*вою нє дошла, кгру*н*ту сє *є*и нє подало с пєвны*х* причи*н*, ѡ которое то нє досы*т* ѣчинє*н*є наше розє*и*мови своє*м*ѣ, на*с* зновѣ пани Васил*є*ваꙗ позвала позво*м* зє*м*ски*м* лу*ц*ки*м* на роки зє*м*скиє лу*ц*киє, которы*є* в рокѣ такжє дєвє*т*дєсѧт пꙗто*м* на дєнъ свѣтого Михаи*л*а, ри*м*ского свꙗта, припадали и судовнє ѡт*п*равованы были, пєре*д* су*д* зє*м*ски*и* лу*ц*ки*и*.

Котораꙗ то справа, кгды за ты*м* позво*м* з рєєстрѣ судового зє*м*ского лу*ц*кого припала, су*д* зє*м*ски*и* лу*ц*ки*и* нашъ розє*и*мъ слушны*и* *и*з розсудкѣ своєго быти призна*л* и наказа*л* на*м*, абы*х*мо мы имєньꙗ Ѡлєхна водлє розє*и*мѣ своєго пни Васил*є*во*и* // на свои*х* волоках, гдє сꙗ на*м* з роздѣлку зостало, за чотыри нєдѣли ѡт выданꙗ того дєкрєту с кни*г* зє*м*ски*х* лу*ц*ки*х*, то на*м* дєкрєтомъ свои*м*, по*д* заруками в розє*и*мє нашо*м* ѡписаными, выполнити, то*т* кгру*нт*, дє*и*, мсти до дє*р*жанꙗ пода*т* наказа*л*.

А пото*м* рокъ водлє дєкрєту зє*м*ского лу*ц*кого припа*л*, ино мы, чинєчи досы*т* дєкрєтови зємскомѣ лу*ц*комѣ и томѣ розє*и*мови своєму, на тотъ рокъ, в дєкрєтє ѡписаны*и*, то *є*ст в року тєпєрєшнє*м* дєвє*т*дєсѧт пꙗто*м* мсца ноꙗбра ѡсмого днꙗ, постєрєгаючи мы того, абы*х*мо в зарѣки, в дєкрєтє ѡписаны*є* и в розє*и*мє нашо*м* помєнєны*е*, нє попали, на влас*н*о*м* рєзє нашо*м*, которы*є*[2] на*м* з розделку волочного ѡт сꙗбровъ наши*х* ѣ дворищи Дєшковско*м* зостал, на врочищѣ на Вокри по*д*лє дороги То*р*чи*н*ское, котораꙗ идє*т* з Гѣлꙗлникъ до То*р*чина, ѡстровъ зємлѣ та*к* вєлики*и*, ꙗки*и* былъ на Любъничны, выдєлили и за тамъто*т* ѡстровъ Любни*ц*кии, ѡт*м*єною за ты*є* гроши три*д*ца*т* копъ приданы*и*[3], *є*и єсмо чєре*з* возного єнєра*л*ного пана Васи*л*ꙗ Гулꙗлни*ц*кого подали и поступили. Ко*н*цємъ того ѡ*т* ѡстрова зємъли мєжи боцны*є* ѡбъвєли и пере*д* нємало суседовъ наши*х* ѡбапо*л*ны*х*ъ пане*и* Васил*є*во*и* и пото*м*ко*м* єє ѡказали. Которы*и* то ѡстровъ зємлѣ почина*є*тсꙗ ѡт дороги, мєнованоє То*р*чи*н*ское, а дрѣги*м* ко*н*цє*м* ѡпираєтсꙗ ѡ стрими того болота ѡ Вокрѣ а лєжи*т* // мєжи рєзами сꙗбро*в* наши*х*. З о*д*ного боку лєжи*т* рѣзъ єго мл*с*ти пана Дємъяно*в* Гулєвичовъ, идѣчи ѡ*т* гости*н*ца до болота по правои рѣце, а *з* дрѣгого боку лєжи*т* рѣзъ пана Василъєвъ Ю*н*ковичо*в* Гулꙗлъни*ц*кого, которы*и* сꙗ пнѣ Василю зосталъ ѡ*т* пана Антона Заболоцкого купнымъ ѡбычае*м*, идѣчи ѡ*т* гостинъца того *ж* до болота по лєво*и* рѣце. Которы*и* то ѡстро*в* зємъли пни Васил*є*ваꙗ и пото*м*ки єє маютъ вєчными часы ѡ*т*мєною за тотъ ѡстровъ Любни*ц*ки*и* и за ты*м* право*м*, которое служило такъ запи*с* намъ, ꙗко и зозна*н*є и вси справы, которы*є* ѡдно на то*т* ѡстровъ Любницки*и* слѣжили, маю*т* на с*є*с ѡстровъ служити и при томъ дєкрєтє зємъско*м* лу*ц*комѣ и розє*и*мє нашо*м* такую мо*ц* мати маєть, ꙗко на то*т* ѡстро*в* мо*ц* мєли. Которы*и* то ѡстровъ на Вокри, ѡ*т* нас пнє*и* Васил*є*во*и*, пото*м*комъ єє присужоны*и* и ѡ*т* нас поданы*и*, маютъ вєчнє де*р*жати и вживати сами и потомъки и*х*, маючи волно*ст* продати, ѡ*т*дати, замєнити и кому хотєчи записати.

С которого то ѡстрова мы сами, жоны и дєти наши вырєкае*м* вєчными часы, в тотъ ѡстровъ вступоватисꙗ и жадно*є* трудности пнє*и* Васил*є*во*и* само*и* и пото*м*ко*м*

[1] Так в оригіналі. Має бути «за».

[2] Так в оригіналі. Має бути «которы*и*».

[3] Так в оригіналі. Має бути «проданы*и*».

ихъ сами чєрєз сєбє, ани чєрєз жон и дєтєи и потомковъ наших, близкихъ и далєких чинити нє маємъ вєчными часы и под // заруками на врядъ кгродскии луцкии тридцатма копами грошєи литовскихъ, а на сторонѣ, то єстъ на панюю Василєвую и потомковъ єє дрѣгую тридцатма копами грошєи литовскихъ, под которыє то заруки мы заразом тєпєр сєбє самых, жонъ и дєтєи и потомковъ своихъ и всѣ добра свои, лежачиє и рухомъе, поддаєм и рокъ завитыи собє симъ листом нашим ку заплачєню сим листом нашим мєти хочєм и ѡбовєзѣємъсиа и то всє здєржати маємъ и повинъни бѣдємъ.

А єсли быхмо мы, пропомнєвши сєго нашого листу и ѡбовязку в нєм ѡписаныє, в тои ѡстровъ чимъ колвєкъ якую колвєкъ трудност, перєказѣ чинити мѣли и трудность задавали, тєды даєм волность сєбє и кождыи з нас и буд, до якого колвєкъ права позвати рокомъ и мєжи рочков, маємъ стати и, ѡдин дрѣгимъ нє вымовлаючиса, ставши, пєрвєи зарѣки врядови и сторонѣ мєнованыє поплатит, а потом, ѡт судѣ нє ѡтходечи, маєм сиа водлє позву и сєго нашого листу во въсєм сиа ѣсправєдливити и што суд на нас сторонє вскажєт, на том маємъ пєрєстати и нигдє нє апєлєвати в суд за рєч сужонѣю на нас сторонє моцнє и ѡтправѣ на добрахъ нашихъ, лежачих и рукомыхъ, маєт ѣчинити // и сєс нашъ лист при зѣполнои моцы маєт заховати и зоставити, и мы єго заховуєм за слѣшныи и зѣполныи и на то єсмо дали сєс нашъ лист доброволныи.

При чом были и того добрє свѣдоми их мл. пановє и прятєлѣ наши, пан Антонии Визкгєрдъ Заболоцкии на Гулялниках, пан Василєи Юнкович, пан Лукашъ Котєлницкии а панъ Юрєи Григорєвич Гулялницкии, которыє то за прозбами нашими при пєчатєх наших к сєму нашому листу пєчати свои приложили и руки своє власныє подписати рачили, хто писати ѣмєл, подписали.

Писан ѣ Гулялниках, року по нарожєню Исус Хрыста, сына Божого, тисєча пятсот дєвєтдесят пятого, мсца ноябра двадцат чєтвєртого дня».

У того листу пєчатєи шєст и подпис рѣкъ в тыє слова: Антонии Визкгєрдъ ѣ Гулялниках Заболоцкии, Василєи Юнкович Гулялницкии, єнєрал, власная рѣка. За власною а ѣстною прозбою панов Сємєна а Ѡлєхна Пахновичов Гулялницких Лукашъ Котєлницкии к сему листу пєчат приложил и рѣку подписал.

Которыи жє то вышєи мєнованыи лист, пєрєд нами, ѣ судѣ, покладаныи, пнєи Василєвои Гулялницкои даныи, и за прозбою пна Сємєна и Ѡлєхна Пахновичов Гулялницких мы, суд, принявши, слово в слово с початку аж до конца до книг справ судовых зємских луцких записати єсмо казали.

ЦДІАК України, ф. 26, спр. 10, арк. 336–339 зв.

№ 273

1596 р., квітня 9. Луцьк [1596 р., лютого 18. Гудчий Брод]. – Тестамент Семена Олехновича Лавриновича, померлого від випадкового поранення, отриманого від свого пана Гнівоша Гулевича Дрозденського, за яким доручалося рухоме майно тестатора вуєві Микиті Гулевичу Дрозденському з подальшим переданням братові

Тєстамєнт ѡт Сємєна Лавриновича слуги пана Дрозъдєнъского

Рокѣ тисєча пятьсотъ дєвєтдесят шостого мсца априля дєвятого дня

На врядє кгродскомъ луцкомъ пєрєдо мною, Юръємъ Кошиковскимъ, буръкграбимъ и намєстникомъ подстароства луцкого, постановившисє

ѡчєвисто, возны*и* єнєралъны*и* воєво*д*ства Волынско*г*[*о*] шлѧхєтны*и* Ѡста҃ѳ*и* Ратомъски*и* кѵ записанью до книгъ кгро*д*ских луцких сознал тыми // словы, ижъ:

«Рокѵ тєпєръ идѵчого дєвєтьдєсѧтъ шостого, мсца ѳєврала ѡсмогона*д*цать дня был єсми на справє и потрєбє его млсти пна Гнєвоша Гулєвича Дрозденского в Дроздънохъ. И, маючи ѧ при собє стороною шлѧхтѵ люде*и* добрыхъ, пна Сємєна Новосєлєцкого а пна Григоръя Визкг*є*рта Бранского Ѡлєшъвєнского, тамъ жє, при *м*нє возномъ и шлѧхътою при мнє будѵчою, а пер*е*д вєлє за*ц*ными лю*д*ми в Дрозъдне*х*, никгды того *ж* дня погрєбъ был тєлѵ нєбожчика Сємєна Ѡлє*х*новича Лавриновича, слуги єго. На которомъ то погрєбє тєла дня, выше*и* мєновано*г*[*о*], мсца ѳєврала ѡсмогона*д*цать дня панъ Гнєвошъ Гулєвичъ Дрозденъски*и* ѡказовалъ тєстамєнтъ того то нєбожъчика Сємєна Ѡлє*х*новича Лавриновича с пєчатью и с по*д*писомъ рѵки єго властъное пи*с*момъ полскимъ, и тєж с пєча*т*ми и с по*д*пи*с*ми рѵкъ люде*и* за*ц*ныхъ, за живота єго ѡ*т* нєго спра*в*лєны*и*. Которымъ тєстам*є*нтомъ мєнованы*и* Сємєнъ Ѡлєхънови*ч* Лавриновича пна Гнєвоша Гулєвича Дрозденско*г*[*о*] ѡ*т* зранєнья своє*г*[*о*] вєчными часы во*л*нымъ ѵчинилъ и вызволилъ и никотороє тру*д*ности близъкимъ и пови*н*нымъ своимъ и тєжъ жа*д*ноє головъсчизны ѵ пна Гнєвоша Дрозденского доходити и по*и*скивати нє позволилъ».

Ꙗкожъ и тотъ тєстам*є*нт чере*з* мєнє, возного, панъ Гнєвошъ Дрозденски*и* дла вписан*ь*а до кни*г* на вря*д* прислалъ. Которы*и* то тотъ тєстам*є*нт на вря*д*є возны*и*, мєнованы*и*, положи*в*ши, просил, абы тотъ тєстам*є*нт былъ до кни*г* кгродъских луцкихъ при томъ ѡчєвистомъ сознанью єго ѵписанъ.

Которы*и* чєрєзъ возного, мєнованого, на вря*д*є пєре*д*о мною покладаны*и*, такъ тє*ж* и сознанье єго ѡчєвистоє ѧ, дла вписанья до книгъ прин҃авши, прєрєчоны*и* тєстамєнтъ пер*е*д собою читати казал, и такъ сє в собє маєть: //

«Во *и*мѧ Божєє стансє.

Ꙗ, Сємє*н* Ѡлєхънови*ч* Лавриновича, хотѧ жъ з допѵщєнья Божого за нєсчєснымъ припа*д*комъ а с причины моєє жъ єстємъ ранєны*и* и в томъ зранєнью хоробою навєжонъ, є*д*нак жє з добрымъ розъмысломъ и статєчъною памєтью и бачєньємъ моимъ сє*с* тєстам*є*нт ѡстатънєє воли моєє ѵчинити ѵмыслилъ.

Ѯсми бачечи то, ижъ кожды*и* члвкъ такъ здоровы*и*, ꙗко и хоры*и*, вшелѧкомѵ припа*д*кови по*д*лєглъ, и ничого пєвнє*и*шого нєма*ш* ꙗко смє*р*ть, прєто и ѧ, Сємєнъ Ѡлєхънови*ч*ъ Лавриновича, єсли бы-мъ с того зранєнья за прєзърєньємъ Божимъ ѵмєръ, тєды напере*д*ъ ѵшѵ мою порѵчаю в рѵки нєзъмерного милосєръдья Божого, маючи пєвнѵю надѣю и вєру, жє єго свєтая милость дла Хр*с*та, Сна Своє*г*[*о*], грєхи мои ѡ*д*пѵстити и ѵшѵ мою до *х*валы своєє свєтоє прин҃ати будєть рачилъ.

Што сє дотычєть того зранєнья моєго, которое ми сє стало ѡ*т* пна моєго єго мл*с*ти пна Гнєвоша Дрозденского, тєды ѧ, хотѧ бы-мъ с того зранєнья ѵмєръ, нє хочѵ того на ѵшѵ мою брати, алє справе*д*ливє, боѧчисє Бога всємогѵсчого, вызна*в*аю, ижъ мє панъ мо*и* нє с хѵти и нє ѵмыслънє, алє за причиною моєю а за нєсчаснымъ припа*д*комъ пригодне ранилъ. Прєто ѧ єго мл*с*ти тєпєръ тутъ

на сємъ свтє и перед Паномъ Богомъ с того вызволяю и ѡтпѹсчаю и волными чиню вєчными часы, и пилнє за то всѣх людеи такъ повинныхъ моихъ, яко и ѡбъчих, ѹживаю и для Пна Бога прошѹ, абы ѡ то єго млти пну Дроздєнскомѹ никоторое трѹдности нє задавали и головщины нє позыскѹвали, кгдыжъ то сє стало пригоднє а што болшого жє-мъ я самъ причиною былъ. А гдє бы хто с повинныхъ моихъ ѡ то на єго млсти инъстикговати мєлъ, тєды я вшєлякого ѹряду // ѡ то пилнє прошу, абы то на дѹши моеи нє зостало, жєбы в тои справє вшєлякии постѹпокъ правныи нє былъ важныи и ѡвшємъ, абы вшєлякии ѹряд, гдє бы сє то приточило, ѡт того єго млсти пна Дроздєнского волнымъ ѹчинилъ вєчными часы.

Рєчи мои рѹхомыє, мєновитє: конеи два, ѡдин вороныи а дрѹгии плєснивыи, жѹпан бурнатныи ѻалюнъдышовыи козацкии, делия чєръвоная каразыєвая, кѹръта свєтлозєлєная каразиєвая, бєкєшка шарая, чорънымъ ѻѹтромъ баранковымъ подшитая, шабля, порътъки[1] зєлєныє надхожалыє, шапъка, ѻѹтромъ кроликовымъ подшитая, рѹкавицы палчатыє, сєдло з воилокомъ, ѡстроги, кошѹля, пѹто рємєнъное, подкова ѡдна конская и шило – порѹчаю панѹ вуєви своєму пну Микитє Дроздєнскомѹ, абы ихъ въ ѡпецє своєи мєлъ и братѹ моємѹ ѡтдалъ вцалє.

Того жъ пна вѹя моєго пилнє прошу, абы такии милосєрдныи ѹчинокъ ѹчинилъ а тєло моє грєшноє в цєръкви в Дрозднях ѹчтивє вєдлє ѡбычаю нашого хрестянског[о] поховати казалъ.

Которыи жє тотъ тєстамєнт ѡстатънєє воли моєє, хотєчи єго во всємъ при моцы зоставити, подписалъ єсми єго рѹкою моєю и пєчать притиснѹлъ.

И до того просилъ єсми дѹховника моєго, свєщєнника дроздєнског[о] Богдана, ѡ подпись рѹки, яко ѡ приложєньє пєчатеи и ѡ подпис рѹкъ их млсти нижеи мєнованых пановъ и приятелеи, то єсть єго млсти пана Лямъпаръта Ѡвлѹчимъског[о], пна Павла Тура, пна Гнєвоша Козинского а пна вѹя моєг[о] пна Микиту Гулєвича Дроздєнского. Которыє их млсть при тои ѡстатнеи воли моеи были и того добрє сведоми, а за ѡчевистою и ѹстною прозбою моєю пєчати свои приложити и рѹки подписати рачили.

Писанъ у Гудчомъ Бродє, рокѹ Божого нарожєния тисєча пятъсотъ дєвєтьдєсятъ шостог[о], // мсца ѻєвралия ѡсмогонадцать дня».

Ѹ того тєстамєнтѹ пєчатеи пять и подпись рѹкъ в тыє слова: Siemion Olechnowicz Ławrynowycza ręką, proszony pieczętarz Lamparty Owłuczymsky ręką swą, прошоныи пєчатар Павєлъ Тур, власная рѹка, прошоныи пєчатар Гнєвушъ Козинскии, рѹка власная, Свъсєгєнии свщєникъ дрозденъскии, мєнованыи Богдан, рѹка властная, Микита Дроздєнскии рѹкою.

Которыи жє то тєстамєнтъ за сознанємъ помєнєног[о] возног[о] єнєралного Ѡстаѳъя Ратомъског[о] и за прозбою єг[о] слово в слово, с початѹ ажъ до конца, до книгъ кгродскихъ луцких записати єсми казал.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 47, арк. 43–45 (пагінація за 1596 р.).

[1] Слово «порътъки» виправлене зі слова «подшитая».

№ 274

1596 р., червня 26. Луцьк [1596 р., квітня 22. Харуча]. – Тестамент Андрія Річицького з проханням до князя Яхима Корецького щодо влаштування подальшої долі дітей та розпорядження про розподіл майна між дружиною і дітьми

Ѹписанье тєстамєнтѹ пна Анъдрєа Рєчицъкого

Року тисєча пѣтьсотъ дєвѣтъдєсѧтъ шостого мсца июня двадцать шостого дня

На врядѣ кгродскомъ в замъкѹ гсдрскомъ Луцком пєрєдо мъною, Алєксандромъ Сємашкомъ на Хупъковє, кашталянѣмъ браславскимъ, старостою луцкимъ, постановившисѧ ѡчєвисто, єє милость Андрєєваа Рєчицкаа покладала тєстамєнтъ мужа своєго, с того свѣта зошлог[о], пана Анъдрєа Рєчицкого и просила, абы был принѧтъ и до книгъ ѹписанъ.

Которого ѧ, до вписованьѧ в книги приимѹючи, пєрєдъ собою читати казалъ, и такъ сѧ в собє маєть:

«Во имѧ Ѡтца и Сына и Духа Свѣтого. Нєхаи будєть Пан Богъ при початку и доконанью вшєлѧкихъ справ моихъ.

Тым тєстамєнътомъ моимъ ѡзнаимую и вєдомо чиню, комѹ бы сѧ ѡ томъ годило вєдати, ѡстатънюю волю свою и такоє постановєньє. Тую триста золотыхъ, которыє маю ѹ ихъ млсти, ѹ єго мл. кнѧжати Корецкого, такъжє сполєчънє малъжонки єго милости, ѡтказѹю дєтькамъ своимъ по пѹлътораста золотыхъ. А будєтъ ли ласка ихъ милости тыє пнзи ѹ сєбє ховати, тєды ихъ милость нєхаи, ѡт нихъ до дєсєти лєтъ платъ ѡбраховавши, то єсть по тридцати золотыхъ на кождыи рокъ, то ѹчинить дрѹгую триста золотыхъ до дєсєти лєтъ. А на тотъ рокъ, ижъ єє милость кнѧжна мовила з жоною моєю, жє плат дамо, которыи прошу, абы дано, єсли мєнє // Панъ Богъ ѡзмѣть, абы мєнє мєла моѧ жона ѡ чомъ погрєсти ѹчътивє.

Жонє своєи намилшои ѡсєвокъ вшєлѧкии, воловъ шєсть, конєи пара, Волошина и Харъка, и двоє быдла, а дєтємъ чєтвєронадцатєро; такъжє ѡвєц жонє з ѧгънѧты чєтвєронадцатєро, дѣтькомъ такъжє по чєтвєронадцатєро; свинєи жонє пѧтєронадцатєро, а дєтємъ по троєнадцатєро. Бокгумилє бронатънѹю дєлию зъ ѹбраньємъ брунатным, коли дали Панъ Богъ подъростѣть, сѹкню єи з нєє ѹчинить; лѣтъничокъ китаичены, чорънаа нитъка и чєрвонаа, шѹбка чорнаа кгрубриноваа, кунами подшитаа, и плащъ чорныи кгрѹбриновыи, попелицами на пєрєдъку подшитаа[1] Бокгумилє. Пєрстєнь золотыи з рогомъ Бокгумилє, другии пєръстєн золотыи сыкгнѣтъ Юркови, ѳутро моє лисє Юръкови, чорънаа жѹпица моѧ кгрубриноваа Юръкови, зъ кгѹзыками зсрєбръными, што ѹ пна Быстрыма, клѧча зъ жєрєбъѧтємъ. Бокгѹмилє брамъка и чєпєц золотыи старосвєцкии, скрыню зєлєную и чорнѹю скрынкѹ, Бокгумилє три подѹшки, пєринъка и пєръничокъ з повлочками и простирадло, колъдра турецкаа.

Цѣны: жонє миса и полъмисковъ три, ѳлѧши всѣ цєновыє жонє; Бокгѹмилє миса и полъмисковъ три; котълы жонє три, чєтвєртыи малыи, и панєв пѧтаа, такъжє возы и коберъци жонє; клѧчъ Юръкови три и Бокгумилє три; конѧ того тисавого

[1] Так в оригіналі. Має бути «подшитыи».

продать и долъги поплати*т*. Юръкови пара пулъгаковъ, пара коръдовъ, палашъ, мєч, зброꙗ, шишакъ, пара пан*ц*єровъ и прил*б*ица, сєдло кул*б*ака.

Тымъ рєчомъ ꙁсѣмъ и ꙁбогимъ дѣ*т*камъ, такъжє и намил*ш*о*и* жонє чиню єго м*л*сти кнꙗжати Ꙗхима Коре*ц*кого, воєводича волы*н*ско*г*[*о*], // моєго м*л*стивога, такъжє єго милости пна Матєꙗ Стємпъковского, судю кгро*д*ского лу*ц*ко*г*[*о*], и єго м*л*сти пна Ѯрєго Быстрама, такъжє єго м*л*сти пана Во*и*тєха Камєньского, ѡпєкꙁна*ми* ꙁꙁаючи. Ѯго м*л*сти панꙁ Быстрамови, такъжє *єє* милости пан*єє* малъжонцє єго м*л*сти, єсли мꙗ панъ Богъ с того свѣта ѡзмє*т*, абы то и*х* м*л*сть рачили ꙁчинить длꙗ Пана Бога с повин*н*ости своєє хрєстиꙗньскоє, тыє ꙁбогиє сироты до сєбє рачили взꙗть и*з* тою малою худобою, которꙁю-мъ имъ ѡ*т*писалъ, и то всє при собє мєли ажъ до взрꙁстꙁ ихъ, а *з* приплод*к*у то*г*[*о*] на сиротинъскиє потрєбы ихъ ѡборочать рачили.

М*л*стивы*и* кнꙗжє Коре*ц*ки*и*, ꙁнижен*є* вашєє кнꙗжєтъскоє м*л*сти прошу, абы*с* ваша кнꙗже*т*скаꙗ милость рачилъ взꙗти Ю*р*ка, сына моєго, кгды мꙁ лѣтъ сємъ вынидєть, до слꙁжбъ єго м*л*сти сына своєго пана Каролюса, которы*и* за ласкою ваше*и* кнꙗжатъскоє милости жєбы сꙗ ꙁчи*л* заразъ лацины. Такъжє прошу ѡ причину ваше*и* кнꙗжатъскоє м*л*сти до *єє* м*л*сти кнєжны, моєи милостивои панєи, кгды дєвъчинъка моꙗ под*р*остєтъ, абы єє милость рачила взꙗть до *єє* милости пан*н*ы Ма*р*цибе*л*ли.

Писа*н* в Хоручи*и*, м*с*ца квитънꙗ два*д*цать второго днꙗ, року тисєча пꙗтъсотъ дєвєтъдесꙗтъ шостого».

Ꙁ того тєстамєнтꙁ пєчати*и* притиснєны*х* чотыри и под*п*исы рꙁкъ в тыє слова: Михалъ Краєвъски*и* властною рꙁкою, Бо*г*данъ Краєвски*и* вла*ст*ною рукою, ꙗ, Григоре*и* Коръни*ц*ки*и*, за прозбою пна Рєчи*ц*кого пєчать свою приложилъ и рꙁкꙁ сво*ю* под*п*исалъ к сємꙁ листу.

Которы*и* жє то т*є*стамєнтъ за прозбою пани Рєчицкоє слово в слово с початъку ажъ до конъца до кни*г* кгро*д*ски*х* луцки*х* єсть ꙁписанъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 47, арк. 105 зв.–106 зв. (пагінація за 1596 р.).

№ 275

1596 р., липня 5. Володимир [1596 р., лютого 13. Володимир]. – Декрет володимирського земського суду у справі луцького і берестейського біскупа Берната Мациєвського з Федором, Андрієм і Олександром Загоровськими, Іваном, Тимофієм і Яцком Обухами Вощатинськими та їх братаничами Петром і Сліськом Федоровичами щодо розмежування земель біскупського маєтку Хотячів і села Вощатин

Дєкр*є*т биск*ꙁ*п*ов* з ꙁчасника*ми* Вощатинскими

Рокꙁ АФЧΣ [1595] м*с*ца июлꙗ Σ [5] днꙗ

На рок*ох* судовы*х* зємски*х* володимєр*ских* во *т*ри нєдєли по свєто*и* Тро*и*це, свꙗтє ри*м*ско*м*, припалы*х* и судовнє ѡ*т*правованы*х*, пєре*д* нами, Андрє*є*м Залєнски*м* з Слꙁбиць, суде*ю*, а Григо*р*емъ Киселє*м* Низкини*ц*ки*м*, подсꙁдко*м*, врꙗдниками сꙁдовыми зємскими воло*д*имєр*с*кими, постановившисꙗ ѡчєвисто ꙁ сꙁдꙁ, ꙁмоцованы*и* его м*л*. ксєєндза[1] Бєрната Мацєєвского, биск*ꙁ*па луцкого и бєрєстє*и*ского, и капитулы, Станислав Ꙗцковски*и* за мо*ц*ю ꙁполною, єму до

[1] Так в оригіналі. Має бути «ксєндза».

справы, нижеи ѡписаноє, на зыскъ и стратѹ даною, вмѣсто жалобы своєє поднєс позовъ, которыи былъ читан в тыє слова:

«Жикгимонт Трєтии, Божю мл. корол полскии, вєликии кнѧз литовскии, рѹскии, прѹскии, мазовєцкии, жомоитскии, иѳлѧнскии, такжє швєдскии, кготскии, вандалскии дєдичныи король.

Врожоныѧ θєдорѹ, подстаростєму володимєрскомѹ, Андрєю и Алєксандрѹ Загоровскимъ, с прєдковъ ваших дєдичомъ албо тєж надавцомъ и подавцомъ манастыра Загоровского, до которого пєвнаѧ часть в сєлє Вощатинє налєжит, так жє Дєнисѹ, игѹмєнѹ манастыра Загоровского, албо которыи бы тымъ часомъ на томъ мєстцѹ[1] былъ, зо всѣмъ собранємъ твоимъ, дєдичѹ и дєржачомѹ того ж манастыра и части сєла Вощатина, илє которымъ з вас дєдицство тоє части сєла Вощатина налєжит и всѣмъ иншимъ, которыє бы єстє собє право[2] и налєжност дєдичнѹю до тоє части цєрковноє сєла Вощатина мєти мєнили, которых сѹт имена и прозвища за выражоныє мєти хочємъ.

Такжє Ивану, ЂАцкѹ, Тимоѳєю Ѡбѹхомъ Вощатинскимъ и Пєтрѹ и Слєскѹ, сыномъ и потомкомъ власнымъ нєбожчика θєдора Ѡбуха с помєнєными Иваномъ, ЂАцкомъ, Тимоѳєємъ Ѡбѹхами, стрыѧми и ѡпєкунами вашими прирожоными, и з ыншими, єсли бы єстє сѧ, которыє мєнили мѣти в сєлє Вощатинє дєдѣчомъ, в тои рєчи нєрозделнымъ, [по] томѹ ж Иванови Ѡбѹхови Вощатинскомъ, нєбожчика Ѡлєхна Ѡбѹхa сынови // и иншимъ всѣмъ, которыє бы до тоє[3] справы налєжати мєли.

Зо всѣхъ добръ ваших, рѹхомых и лєжачихъ, в панствах наших маючих, росказѹємо, абы єстє пєрєд сѹдом зємскимъ володимєрскимъ на рокохъ зємскихъ, которыє в рокѹ тєпєрєшнємъ во три нєдѣли по свѣтои Троици, римского свѧта, водлѹгъ конституцыи в замкѹ Володимєрскомъ припадѹть и сѹдовнє ѡтправованы бѹдѹть, на жалобу и правноє попиранє вєлєбност в[4] Бозє єго мл. ксєндза Бєрната Мациєвскоѓ[о], з ласки Божєє бискѹпа лѹцкого, и капитѹлы єго станѹли.

Которыи вас всѣх с помєнєною капитѹлою позываєть ѡ то, иж вы чєрєз старовѣчную границѹ имєнѧ єго костєлного, до бискѹпства Лѹцкого налєжачого, сєла Хотєчова з ымєнємъ вашимъ сєла Вощатина, котораѧ сѧ починает ѡт дороги, зъ ЂАнова до Рѹсова идѹчоє, над сєломъ ЂАновомъ чєрєз долинѹ на рогъ гаю высокого, пѹтищєм того ж гаю идѹчимъ чєрєз полє до дороги з Рѹсова до Вощатина идѹчимъ, и чєрєз тѹю дорогѹ полємъ до Высокоє Могилы, до дороги с Хотѧчова до Вощатина идѹчоє, потомъ чєрєз Кѹрово ажъ до пѧты сєла Лазко[в]а, гостинца Володимєръского, в зємлю[5] єго милости костєльную Хотѧчовскую вступѹєтєсѧ и кгрунты, дѹбро[вы] имєнѧ Хотєчовского ѡтнимаєтє, бои, граб[єж]и, [ш]коды и ѹстиски розныє єго мл. и подданыѧ єго млти // чинитє, хотєчи єго млсти с того кгрѹнту вытискати.

В чом єго млсть, ѡт вас кривдѹ и шкодѹ нємалую маючи, вас кѹ ѹчинєню границы, посыпаню копцов и поправлєню старых знаков граничныхъ промєжку того имєньѧ

[1] На літері «т» чорнильна пляма.
[2] Літеру «а» правлено.
[3] На літері «є» чорнильна пляма.
[4] На літері «в» чорнильна пляма.
[5] Літеру «ю» виправлено з літери «и».

своєго Хотѧчова з одноє, а сєла вашого Вощатина з дрꙋгоє стороны, и сказаню єго млсти поводства позываєт, ꙗко тоє всє на року припалом ширеи ѡказано будетъ.

Писан ꙋ Володимєри, року Божого нарожєнъꙗ тисєча пѧтсотъ дєвєтъдєсѧтъ шостого, мца ѳєвралꙗ тринадъцатого днꙗ. Юреи Ѡвлучимскии, писаръ».

По которомъ вычитаню позву, довєдши за ним вєдлє права рокꙋ, просил, абы сє сторона на позов росправовала.

А ꙋмоцованыи всѣхъ ꙋчасников Вощатинскихъ при самыхъ ѡсобах, пан Матиꙗш Иваницкии повєдил, ижъ сє позваныє на тот позов поводови справовать нє повинни, а то с тых причин, жє собє нєпорꙗднє в том поступила, ꙋчасников всѣхъ в позов нє доложила, то єст дєвок сполнє з братєю, потомков нєбожчика θєдора Ѡбуха, которыє єсчє єстъ нєдорослыє а до того и нєвыпосажоныє. А покол дивки выпосажоны нє будꙋтъ, дотул во имєню дєдичним части, чєтвєртаꙗ частъ на нихъ вєдлє права приходит, хот бы замуж пошли в нєдостатку заплачєнꙗ посагꙋ, которых, ижъ въ позов нє вложилъ, просилъ волности. И до того по собє подавалъ право посполитоє, которое ꙋчитъ, абы ꙋчастьникъ бєз ꙋчастника нє ѡтповєдал, а ижъ ꙋчастники нє всѣ позваны, тєды тєж ѡтповєдат ѡдин бєз дрꙋгого нє повинни. Што вывєдши, просил ѡт рокꙋ и позвꙋ волности.

А ꙋмоцованыи ксєндза бискупов повєдилъ, што сє сторона позванаꙗ щититъ, ꙗкобы єщє нє всѣхъ потомков θєдора Ѡбуха в позвє доложєно, то єст дєвокъ нє вписано. Тєды сторона поз[вана] // добрє зрозумєти нє хочет, бо в позвє потомков θєдора Ѡбуха, то єстъ Пєтра и Слєзка и инших, которыє бы до тоє справы налєжат мєли, доложоно. А што сторона домовꙗєтсꙗ, жє дивокъ в позов нє вложоно, тєды сє то такъ платитъ, жє таꙗ справа идетъ ѡ ґраници. А коли гдє братꙗ єст, тєды дивки нє дєдичатъ и ѡвшємъ на посагꙋ пєрєставаютъ, ибы тєжъ им добрє, ꙗкаꙗ частъ в нєдостатку заплачєнꙗ посагу была на[1] част выдєлєна, тєды тоє выдєлєнє поты трываєтъ, поки єє нє скупꙗт. Алє скоро єи посагъ вєрнутъ, ѡна ѡт добръ зараз ѡтпадаєтъ, ꙗко ѡ том ꙗсныє права, так коронныє, ꙗко и волынскиє, ѡбмавꙗют, и власныє момєнтєнєꙗ посєсиꙗ ихъ маєт быти розꙋмєна добрє.

Тогды сторона поводоваꙗ собє поступила, жє дєдичовъ позываєтъ, иншиє ѡбороны собє вцалє заховавши.

А такъ мы, сꙋд, выроꙁꙋмєвши добрє с контровєрсии[2] ѡбудвꙋ сторон, а бачєчи то, иж слушнє вєдлє права повод собє в том поступил, ижъ дєдичов ꙋсихъ припозвал, с тых тєды причинъ тыє ѡбороны стороны позваноє[3], на сторону ѡтꙗвши, далєи поступовати наказалъ.

Которого дєкрєтꙋ нашого позваныє, нє приимуючи, до судꙋ головного трибуналу Любєлского апєлєвали.

Мы им тоє апєлꙗцыи допꙋстившы, рокъ ѡбєюм сторонам на трибуналє Любєлскомъ зложили на тот час, кгды справы воєводства Волынского порꙗдкомъ инших воєводъствъ ѡтправованы будꙋтъ и рокъ ѡбоꙗ сторона мє[ти] маютъ.

Што всє про памєтъ до книгъ зємъских володимєрскихъ записати єсмо росказали. ЦДІАК України, ф. 27, оп. 1, спр. 10, арк. 109–110 зв.

[1] На літері «а» чорнильна пляма.

[2] На літерах «є», «с» та «и» чорнильні плями.

[3] На літерах «оє» чорнильні плями.

№ 276

1596 р., липня 6. Володимир [1596 р., червня 29. Дрозні]. — Тестамент Михайла Гулевича Дрозденського

Вписанє тєстамєнтꙋ нєбожчика пна Михаила Дроздєнского

Рокꙋ АФЧS [1596] мсца июлꙗ S [6] днꙗ

На рокахъ судовыхъ зємскихъ володимєрскихъ во три нєдєли по свтои Троицы, римскомъ свтє, припалыхъ и судовнє ѡтправованыхъ пєрєд нами, Андрєєм Залєнскимъ з Слубици, судєю, а Григорємъ Кисєлєм Низкиницкимъ, подсудкомъ, врядниками судовыми зємскими володимєрскими, постановившисꙗ ѡчевисто ꙋ судꙋ, служєбникъ єго млсти пна Гнєвоша Гулєвича Дроздєнскоґ[о] Пєтръ Мостицкии покладал тєстамєнт нєбожчика пна Михаила Гулєвича Дроздєнского подъ печатю и с подписомъ рꙋки єго, такъ тєжъ подъ пєчатми и с подписми рꙋкъ людєи добрыхъ, за чимъ просилъ, абы былъ принꙗтыи и в книги зємскиє володимєрскиє вписаныи. Которого мы, длꙗ вписованꙗ принꙗвшы, пєрєдъ собою читати казали и такъ сє в собє маєтъ:

«Во имꙗ Божєє стансє.

ꙗ, Михаило Гулєвичъ Дроздєнскии, ѡзнаимую симъ моимъ листомъ, тєстамєнтомъ ѡстатнєє воли моєє, иже-м будꙋчи с прєзрєнꙗ млстивого Господа Бога а збавитєлꙗ моєго, ѡт часу нємалого навєжонъ хоробою, с которое розꙋмєючи, жє-м жив быти нє могъ, и за доброє памєти ꙋглєдаючи то, ꙗкобыхъ малжонкꙋ и дѣтки моє в добромъ ѡпатрєню по животє моємъ зоставил, порꙋчивши их напєрвєи Господꙋ Бгу в опєкꙋ и ѡпатрєнє єго свтоє, а потомъ их млсти пномъ братии моєи, то єст єго мл. пнꙋ Гнєвошови Гулєвичꙋ Дроздєнскому, пнꙋ Стєѳану, панꙋ Микитє и пану Ѳєдорꙋ Гулєвичомъ Дроздєнскимъ, которыхъ покорнє прошу, жєбы ихъ млстъ малжонкꙋ и дѣтки м[оє] в опєцє своєи маючи, ѡт вшєлꙗкихъ кривдъ их боронили и в добромъ ѡпатрєню своємъ мєли.

А што сє дотычетъ ѡправы милоє малжонки моєє кнꙗжъны Ганны Ѳєдоровны Полубєнскоє, што-м былъ, поимуючи єє в стан светыи малжєнскии, далъ єи мамърамъ на шєстсотъ копъ грошєи литовскихъ противъ внєсєнꙗ[1] єє, которыи // мамрамъ з обєєх сторонъ ꙗ з малжонкою моєю повєрили єсмо и до схованъꙗ дали єго млсти пану Алєксандрꙋ Пєтровичу Загоровскому. Тотъ мамърам их млстъ пновє ѡпєкуновє и малъжонка моꙗ маютъ, выискавшы ꙋ єго млсти пна Загоровского, скасовати и внивєч ѡбєрнути, жє в каждого права жадноє моцы тот мамрам мои мєти нє можє, а то с тыхъ причинъ, ижъ ми посагу двохсотъ копъ гршєи литовскихъ ѡт ихъ млсти кнзєвъ Полубєнскихъ нє ѡтдано.

Прєто ꙋглєдаючи и ꙋважаючи маєтность мою, ꙗкобы тыє сироты, дєтки мои, ꙋкривжоны нє были, малъжонка тєжъ моꙗ нє наголє зостала, дарꙋю и ѡтписую єи, малжонцє моєи, симъ листомъ тєстамєнтомъ ѡстатнєє воли моєє на чєтвєртои части всєє маєтности моєє во имєню Дрозднꙗх и Гудчомъ Бродє, такъ лєжачоє, ꙗко и рꙋхомоє, в быдлє, в стадє, в конєх єздныхъ и ꙋ во всєм домовствє двєстє коп грошєи литовских. Сли бы замуж поити хотєла, тєды их млсть пновє ѡпєкуновє маютъ єи, малъжонцє моєи, выдєлити чєтвєртую частъ маєтности моєє такъ, ꙗк сє вышеи

[1] Літеру «ꙗ» правлено.

помєнило, а ѡна, малжонка моꙗ, маєтъ то дєржати и вживати спокоинє до ѡтданꙗ звышъпомєнєноє сумы пнзєи двохъсот копъ грошєи литовскихъ. Ѯсли бы замужъ поити нє хотєла а на вдовиномъ столцѣ живот свои провадила, тєды, так дѣтки моє, з нєю, малжонкою моєю, спложоныє, ꙗко и всю маєтност ѡна, малъжонка моꙗ, ѣв опєцє своєи при их млсти [па]ном ѡпєкѣном мєти и всим радити маєтъ вєдлє[1] Божєє воли такъ, ꙗкобы дєткамъ моим ничого нє ѣтратила, того их мл. пновє ѡпєкуновє доизрєти мают. А з стороны долговъ моих, што-мъ зосталъ винєн, тыє з маєтности моєє заплачоны быти мают, которыє-м на рєєстръ // казалъ списати под пєчатю и с подписом рѣки моєє их млсти пномъ ѡпєкуномъ и малжонцє моєи зоставил.

А што-мъ мамраму, ѡт мєнє даного жидѣ ковєлскому, нєбожчикѣ Мордѣхаєви Симъшичови, нє выискалъ, на тот єсми ничого нє винєн, бо-мъ єму за то досыт вчинилъ.

Которыи то тєстамєнтъ ꙗ, власною рѣкою своєю подписавшы и пєчатъ приложившы, длꙗ лєпшоє твєрдости просил єсми ѡ приложєнє пєчатєи и ѡ подпис рѣкъ ихъ млсти пновъ а приꙗтєлєи моихъ, которыє на тот час в дому моєм были, и за ѣстною прозбою моєю пєчати своє приложили и рѣки подписати рачили до сєго тєстамєнтѣ моєго, то єст єго млстъ панъ Иван Клюскии, єго млстъ пан Тимоѳєи Чєрнєвскии и єго млстъ панъ Андрєи Бутковскии.

Писан ѣ Дрознꙗх, року Божого тисєча пꙗтсотъ дєвєтдєсꙗт шостого, мсца июнꙗ двадъцатъ дєвꙗтого днꙗ».

Ѣ того тєстамєнтѣ пєчатєи чотыри а подпис рѣкъ, в тыє слова: Михаило Гулєвич Дроздєнскии, рѣка власнаꙗ, Иван Клюскии, рѣка власнаꙗ, Тимоѳєи Чєрнєвскии власною рѣкою, Jєdrzy (!) Butkowsky wlasną ręką swą.

ЦДІАК України, ф. 27, оп. 1, спр. 10, арк. 147–148.

№ 277

1596 р., липня 27. Кременець. – Декрет кременецького земського суду в справі князя Януша Збаразького з Яном Боговитином Шумським, який, уклавши угоду з князівським підданим Хилком на оренду маєтку Шумська і взявши завдаток, скористався неписьменністю останнього і в орендній угоді замість нього вписав власного підданого Мартина

Року АФ [1500] дєвєтдєсꙗт шостоґ[о] мсца июлꙗ двадцат сємого днꙗ

На роках судовых зємских крємꙗнєцких, по свꙗтои Троицы, рымском свꙗтє, в шєст нєдєл в року, звышнаписаном, припалых и судовнє ѡтправовати зачатых, пєрєд нами, ЊАнушом Жабокрицким, судею, а Михалом Краєвским, подсудком, врꙗдниками зємскими крємꙗнєцкими, кгды справа з рєистрѣ судового вєлможного пана єго мл. кнꙗжати ЊАнуша Збаразского, воєводы браславского, старосты крємꙗнєцкого, в довожєню справєдливости подданомѣ дєржавы своєє цєцєнєвскомѣ Хилку с паномъ ЊАном Боговитином Шумским порꙗдком припала, ѣмоцованыи єго мл. пна воєводы браславского шлꙗхєтныи пан Мартин Кратович жаловал с позвѣ жалобы стороны поводовоє на єго мл. пна ЊАна Боговитина Шумского ѡ томъ, иж:

[1] Літеру «*д*» правлено.

«Пан Шумскии року прошлого дєвєтдесѧт трєтєго, арєндовавшиємѣ вси пожитки, доходы во имєню своємъ Шумску за пєвнѣю сѣмѣ пнзєи за ѿсмъдесѧт и чотыри копы грошєи литовских, ꙗкожс ѡн пну Шумскомѣ на тую арєндѣ задатку сорок копъ грошєи литовских зараз дал, а пан Шумскииємѣ на то лист своі арєндовныи под печатю и с подписом рѣки своєє, водлє права справлєныи, дати мєл. Нижли пан Шумскии, што єму таковую арєндѣ дати мєл, тєды тоє арєнды ємѣ нє дал, алє толко с печатю и с подписом рѣки своєє на тую арєндѣ ркомои на имꙗ єго дал, и в том писаню арєнды подступок под ним, ꙗко чоловєком простым и писма нєѣмєєтныи, ѣчинил. Кѣ варєндє нє єго самог[о], алє нижакого подданого своєго Мартина, которыи з ним тоє арєнды ѣ пна Шумског[о] нє закѣповал, ани з ним грши пнѣ Шумскомѣ давал, // ѣв онѣю арєндѣ иначєи, ниж было ѣписал, и подствпок под нимъ, чоловєкомъ простымъ, ѣчинил. До того єщє, кгды ѡн до посєсии тоє арєнды и тых пожитков всих за тою арєндою имєнꙗ Шумска приити хотєл, то пак пан Шумскии ємѣ тоє арєнды имєнѧ своєго Шумъска и пожитковъ приити нє дал и нє постѣпил и ѡвшєм єщє моцно заборонил, за чим всим до шкод єго нємалых[1] приправил, которых ѡн собѣ, ѡт пна Шумского принꙗтых, быти мєнѣєт ѡсмъдесѧт коп грошєи литовских, ꙗко ширєи на том позвє єстъ ѡписано и доложоно».

А по вычитанію того позвѣ ѣмоцованыи стороны поводовоє, довєдши водлє права року и позвѣ, домовꙗлсѧ, абы сторона позванаѧ на позов ѡтказовала.

А ѣмоцованыи стороны позваноє пан Кондрат Хорошко, маючи моц зѣполнѣю, єму ѡчєвисто ѡт пна Шумского на то даною, ѣчинку, в позвє ѡписаного, нє признаваючи, алє ѡвшємъ такъ євиктора собѣ в тои справє, ꙗко и всих правных ѡборон, илє бы их собѣ в тои справє быти розѣмєл, нє ѡпѣскаючи на мєстцѣ своєм, вцалє их заховавши, повєдил, иж на таковыи позов єго мл. пан Боговитин справоватисѧ нє повинєн, абовєм право посполитоє в розделє чєтвєртомъ артикул шєстнадцатыи в позвєх земских слов ѣщипливых писати боронит. А иж в позвє доложоно слова ѣщипливыє, ꙗкобы єго мл. пан Шумскии мєл нижакиисъ подствпок або ѡшуканє под тым хлопом ѣчинити, с тых причин за таковыми словы дотклівыми справоватисѧ нє єст повинєн, волности просил.

А ѣмоцованыи стороны поводовоє на то повєдил, иж:

«Сторона тымъ позвѣ збиват нє можетъ, // бо сѧ ничого такого ѣщипливого ємѣ нє задаєт, толко кривдѣ выписѣєт[2], же томѣ подданомѣ арєндовал, задаток взꙗл, а ѣв арєндє кого иншого, а нє єго самого з ним, иначєи, нижли было, написал, и ємѣ члвку нєѣмєєтномѣ далъ и арєнды нє ѣступил. Ѡтож тєпєр ѡ задаток и ѡ шкоды за то позываєт и длꙗ того сѧ так в позвє пишетъ, ѡт кого и ꙗковым способом тѣю кривдѣ ѡт позваного маєт». За чим просил, абы суд, ѡбороны[3] позваного на сторонѣ ѡтложив, а на позов справоватисѧ наказал.

Суд нинєшнии земскии кремꙗнєцкии, вырозѣмєвши тои справє достаточнє а бачачи то, иж сторона поводоваѧ ничого в том позвє дотклівого нє написала, сторонє позваної на позов далєи поступовати наказал.

[1] На літері «ы» чорнильна пляма.

[2] Літеру «ѣ» правлено.

[3] Літеру «ы» виправлено з літери «ѣ».

А сторона позванаꙗ, нє приимуючи того дєкрєту нашого, до суду головного трибꙋналского апєлєвала.

Суд апєлꙗцыи допꙋстил и рок им ѡбєюмъ сторонам ꙋ суду головного трибꙋналского в Люблинє на тот час, кгды справы воєводства Волынского ѡтправованы будут, становитисꙗ зложил.

Што всє длꙗ памєти до книг зємских крємꙗнєцких єстъ записано.

ЦДІАК України, ф. 22, оп. 1, спр. 9, арк. 498 зв.–499 зв.

№ 278

1596 р., серпня 1. Луцьк. – Скарга луцької міщанки Ганни Андрієвої та її дочки Ганни, дружини Станіслава Петровича Кравця, до луцького ґродського уряду на Михайла Гулевича, який завдав смертельної рани чоловікові дочки, та зізнання возного Матиса Славоґурського про огляд потерпілого

Ѡповєданьє мєщанки луцкоє и дочки єє на пна Михаила Гулєвича и сознанье возног[о] в тои жє справє

Рокꙋ тисєча пꙗтсот дєвєтдесꙗть шостог[о] мсца авгꙋста пєршого днꙗ

Пєрєдо мною, Юрємъ Кошиковским, бꙋркграбим и намєстником подстароства лꙋцког[о], постановивъшисꙗ ѡчєвисто, мєщанка луцкаꙗ Ганна Андрєєваꙗ посполꙋ з дочкою своєю Ганною Станиславовою Кравцовою ѡбтꙗжливє жаловали и ѡповєдали на єго мл. пана Михаила Гꙋлєвича, сына єго млсти пана Василꙗ Гꙋлєвича, воиског[о] володимєрского, ѡ то, иж:

«Рокꙋ тєпєрєшнєг[о] // дєвєтдесꙗт шостог[о], мсца июнꙗ трєтєг[о]надцат днꙗ єго мл. пан Михаило Гулєвич, сын пана Василꙗ Гꙋлєвича, воиског[о] володимєрского, нашєдши моцно кгвалтомъ на домъ нашъ влостъныи, тꙋть в мєстє Лꙋцкомъ лежачии, з слꙋгами и с помочъниками своими, которых ѡн имєна и прозвиска лєпєи вєдаєт, кгвалътомъ примꙋшал собє мєдꙋ давати на боргъ.

И кгды ємꙋ мужс цорки моєє Станислав Кравєц, зꙗть мои, повєдилъ, иж дєи: «Милостивыи панє, ꙋ мєнє мєд нє даромъныи», ѡнъ ѡкрꙋтнє а нєлитостивє в головꙋ палашомъ сам рꙋкою своєю тꙗлъ и нас самых порозгонꙗл, там жє в домꙋ нашомъ ѡкна побилъ и порꙋбал и инъших шкод нємало починил ꙗко на тридцат золотых полских. Ѡт которого того ѡкрꙋтного а нєлитостивог[о] зранєнꙗ ꙋ нєдєлю ѡсмую мсца июлꙗ, ꙋво второкъ, двадцат трєтєго днꙗ с того з свѣта зшолъ, мовєчи, жє: «Нє ѡт чиих рꙋкъ єстєм забитъ и замордован, ѡдно ѡт пана Михаила Гꙋлєвича, сына пна Василꙗ Гꙋлєвича, воиского володимєрскоg[о]».

И просили мєнє ѡ приданє возног[о].

Ꙗ на ѡглєданє збитꙗ и зранєнꙗ мꙋжа цорки своєє а зꙗтꙗ своєг[о] Станислава Кравца Пєтровича, на што єсми придал возного єнєрала шлꙗхєтног[о] Матыса Славокгꙋрского, которыи, там бывши и постановившисꙗ // ѡчєвисто, кꙋ записанꙋ до книг сознал тыми словы, иж:

«Рокꙋ тєпєрєшнєг[о] тисєча пꙗтсот дєвєтдесꙗт шостого, мсца июлꙗ двадцатъ пєрвого видєлом за ѡказанємъ Станислава Кравца Пєтровича ꙋ нєго самог[о] ранꙋ тꙗтую шкодливую, аж и мозокъ з головы шол. Там жє пєрєд паном Юрємъ Кошиковскимъ и мною, возным, мовил, бꙋдꙋчи єщє при доброи памєти, ижъ дєи:

«Ни ѡ*т* чии*х* рѣкъ идѣ с того свѣта, єдно ѡ*т* пана Михаи*л*а Гѣлєвича, сына пана Васи*л*а Гѣлєвича, во*и*ского володимє*р*ского».

Пото*м* дня двадца*т* трєтєго мсца июля рокѣ дєвє*т*дєся*т* шосто*г*[*о*] з свѣта зшолъ. Та*м* же-мъ чини*л* поволанє по трикро*т* водлє звычаю».

Которое ѡповєданъє и созна*н*є возного до кни*г* кгро*д*скихъ лѣцкихъ записати казаломъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 49, арк. 552 зв.–553 зв.

№ 279

1596 р., серпня 20. Луцьк. — Скарга Лавріна Дривинського до луцького ґродського уряду на Адама і Каспера Ґабріеловичів Прусиновських та їхніх помічників Станіслава і Павла Жоравинських, які з наміром його вбити напали вночі на дім у селі Пашова, та свідчення возних Малхера Лукашевича і Федора Свиридовського про огляд поранених та перелічені господарем збитки

Ѡповєданьє пна Лаврина Дривинско*г*[*о*] на его мл. пна Прѣсиновского и сознанье возно*г*[*о*] в то*и* жє справє //

Року тисєча пѧ*т*сотъ дєвє*т*дєсѧтъ шосто*г*[*о*] мсца августа двадъцатого днѧ

Што пє*р*вє*и* сєго, в року нинєшнємъ дєвє*т*дєся*т* шосто*м*, мсца августа дєвато*г*[*о*]надцатъ днѧ, єго мл. панъ Лавринъ Дривинъски*и* писа*л* и присыла*л* ту*т* на врѧ*д* кгро*д*ски*и* луцки*и* до мєнє, Юрья Кошиковского, бу*р*кграбєго и намєстъника по*д*староства лѣцкого, жалуючи и ѡповєдаючи ѡбтєжливє на пановъ Адама и Каспра Прусиновскихъ и помочниковъ ихъ ѡ кгвалтовны*и* и бєзправны*и* наєздъ на домъ сво*и* Пашовски*и* и ѡ скривавєнъє дому своєго, такжє и ѡ починєнъє шкодъ, грабєжовъ и ѡ по*и*ма*н*є, збитє и зморд*ова*нє его. Чого такъ прудко вєдати, такжє и шко*д*, боєвъ ѡбличити нє могучи, чєлєди розогнаноє нє зобравши, толъко зараз писалъ, ѡповєдаючи и просєчи, абы то*т* жалъ, кривда и дєспєктъ и скривавє*н*є домѣ єго при памєти врѧдово*и* было, просєчи ѡ приданъє возныхъ ку ѡбъвєдєнъю и ѡказанъю знаковъ кгвалту, бою, скривавєнъя дому своєго, хотєчи по взѧтью вєдомости достаточнє протєстацыю свою до книгъ врѧдовнє подати. То пакъ рокѣ тєпєрєшнєго жъ дєвєтъдєсѧтъ шосто*г*[*о*], мсца августа двадцатого днѧ, даты, звышънаписаноє, присыла*л* на врѧ*д* кгро*д*ски*и* лу*ц*ки*и* до мєнє *ж*, Юрѧ Кошиковского, бу*р*кграбєго и намєстъника по*д*староства лу*ц*кого, єго мл. панъ Дрєвинъски*и*, жалуючи и ѡповєдаючи самъ ѡтъ сєбє и ѡ*т* малъжо*н*ки своєє панєє Ѡвдотъи Дани*л*євны Рогозєнъско*г*[*о*] тыми словы, и*ж* де*и*:

«В року нинєшнємъ дєвє*т*дєся*т* шостомъ, мсца августа з днѧ ѡсмогонадъца*т* на дєвє*т*надцаты*и*, з нєдєли на понєдєлокъ вночи, правє в пєръвоспы пан Ада*м* Прѣсиновски*и* за радою, вєдомо*ст*ю // и помочю мал*ж*онъки своєє панєє Галєны з Слѣ*ж*ова, котора пр*е*з сыновъ своих пана Станислава и пана Павла Жоравинъских малжонъкови своєму[1] на то помо̨чна была, а панъ Каспєръ Кгабриєлєвичи Прѣсиновскиє, ꙗко принъцыпаловє, ѡба сполънє и ѡдномыслнє з дому своєго Золочовъки на то приспособившиса, росказавши всимъ по*д*данымъ своимъ

[1] Слово правлено.

золочовскимъ, згромадивши ихъ *из* розною бронъю, во*и*нє налєжачою, такожє маючи *их* мл*с*ть при собє помочниковъ своихъ, сыновъ панєє Адамовоє Пр*ѳ*сиовскоє, *их* мл*с*ти пановъ Станислава и Павла Жоравин*с*ких, такожє и слугъ своихъ и иных нємало, которымъ ѡни, то єстъ панъ Адамъ и Каспєр Пр*ѳ*сиовскиє, имєна и назвиска вєдаютъ, запомнєвши боязни Божєє и зв*ер*хности єго королєвскоє м*л*. и срокгости права посполитого, нє памєтаючи на пок*ои* пос*п*олит*ы* домовы*и*, которого каждом*ѳ* *ѳ*чтивому стєрєчи, яко свобо*д*, волъности и бєзпєчєнъства потрєба, всєго того на взга*р*ду права посполито*г*[*о*] *ѳ*мыслнє *ѳ*хиливши, наєхавши моцно кгва*л*то*м* с тыми помочниками, такожє з слугами свои*ми* и с по*д*даными золочовскими на власны*и* домъ мо*и* во *и*мєнъя (!) Пашєвє шлях*єт*ски*и*, право*м* и покоємъ посполитымъ ѡбъварованы*и*, и припа*д*ши ку *д*ворѳ моєму, на мєнє, чоловєка споко*и*ного, *ѳ*бєзпєчоного, паномъ Пр*ѳ*сиовскимъ до таково*г*[*о*] *ѳ*чи*н*ку и каранъя ни в чомъ нє винъного, бє*з* вшєлякоє слу*ш*ноє причины, напєр*в*е*и* ворота *ѳ* того двора моєго и *ѳ*ор*т*у выр*ѳ*бавши а *ѳ*ломившисє и *ѳ*па*д*ши *ѳ* дво*р*, *ѳ*чинивши ѡкрикъ и стрєлянъє полгаковъ, власнє яко нєприятєлє посторонъниє, в пє*р*восны, // кгды кажды*и* чоловєкъ на*и*бєзпєчнє*и*шы*и* єстъ, а *з*влаща в домєхъ своихъ. Припадъши до то*г*[*о*] дому, гдє-мъ я самъ з малъжонъкою своєю былъ, такъжє и сєстра моя панъна Ѡвдо*т*я Дрєвинъская с панєю старою и з ынъшими панєнъками, чєл*єд*ю бєлою и *з* дєточками моими и прия тєлъскими, которыє на на*ѳ*цє в дому моємъ єстъ, в ынъших свєтлицах напротивко в то*м* жє дом*ѳ* спали, двєри, ѡкна напєр*в*е*и* до них повыр*ѳ*б*ѳ*вавши, ѡдны ѡкнами а др*ѳ*гиє двєрми тамъ до них впадъши, такъ сєстр*ѳ* мою, яко и чєля*д*, при нє*и* буд*ѳ*ч*ѳ*ю, по*з*бивали, по*ѡ*крывавяли, ѡ мнє самомъ мєжи ними пытали, хотєчи мєнє замо*р*довати. А кгды, дє*и*, то ѡбачили, жє в тых избахъ мєнє нємашъ, скочили до противноє и*з*бы, которая замъкомъ вну*т*рнымъ и на врєтя*з* была замъкнєна, тамъ сє до тоє и*з*бы *ѳ* тыє двєри добывали, двєри лупали, грозєчи и кричєчи, соломою ѡбволокши, запали*ти* и вжє были и соломы казали приволочи.

А я, слышачи и видєчи таковы*и* кгвалтъ и нєбєзпєчностъ здоровъя своєго, с ко*м*наты або с коморы, которая с тоє и*з*бы в ты*л* єстъ, ѡкно*м* на ты*л* выскочилъ и кгды-мъ *ѳ*кривающисє, *ѳ*в огоро*д* *ѳ*пал, а з огорода за дворъ в полє. Та*м* жє на *д*вохъ слу*г* пно*в* Пр*ѳ*сиовскихъ, которыє были *ѳ*мыслнє ѡ*т* них розсажоны вколо двора, на*т*ра*ѳ*и*л* єсми, которыє мєнє по*и*мали и за шию по*р*вавши, при коню пишо, бьючи мєнє, мо*р*д*ѳ*ючи, вєли а*ж* по*д* новы*и* запу*ст* Золочо*в*ски*и* за гостинъцємъ, которы*и* иде*т* з Золочо*в*ки до Лу*ц*ка. И прив*єд*ши мєнє тамъ, розныє смєрти мнє ѡбирати казали, а пото*м*, бьючи, мо*р*дуючи и страшєчи розны*м* доконан*єм* // живота моєго, за вєликою про*з*бою моєю дали сє *ѳ*гамовати, вшакжє подали ми ко*н*дыцыє таковыє, абы-*м* ѡ то*т* дєспєктъ сво*и* вєчнє молъчалъ, нє позывалъ, ани пановъ Пр*ѳ*сиовскихъ тымъ славилъ, по*д*даны*м* золочовскимъ, абы кривды их, которы*є* бы ко*л*вєкъ мєнили, абы-мъ имъ нагородилъ, и напроти*в*ко пана Адама Пр*ѳ*сиовского никгды ни с ки*м* нє пєпєрєставалъ[1], а мєновитє с паномъ Иваномъ Хрєнъницкимъ, по*д*судкомъ л*ѳ*цки*м* и сынами єго, такжє и с паномъ Миколаємъ Ꙗловицким, с которыми ѡнъ споръ ѡ границы маєтъ. На што за прим*ѳ*шєнъ*є*м ихъ присєгнути єсми мусєлъ. А на*д* то казали собє тыє слуги, которы*х* єсми ани пєр*єд*

[1] Так в оригіналі. Має бути «пєрєставалъ».

тымъ нє знальъ, ани сꙗ мнѣ єму имєны або назвиски повєдит нє хотєли, абы-м ꙗ, ѡкупꙋючи горло своє, ѡсмъсотъ золотыхъ имъ дати позволилъ, и казали собє дати в Луцку ѡ ꙗрмарку, кгдыбы ѡни чєрєз ꙗкого колъвєкъ слугу моєго до мєнє всказали, абы-мъ тую ѡсмъсотъ золотыхъ имъ до дому ѡдного мєщанина луцкого нѣꙗкого Станислава прислалъ, и на томъ ми присєгꙋ ꙋчинити казали. А кгды тою жъ по своєи воли ѡдєржали, тєды мє пꙋстули[1], мовєчи: «Дꙗкуи Панꙋ Богу, жєс на нас траѳилъ, алє быс такъ на пановъ самыхъ або пановъ младыхъ Жоравинъскихъ, або на ꙗкихъ инъшихъ траѳилъ, южс былъ горло далъ».

ꙖА-мъ в тым до гаю своєго вшолъ и тамъ ꙋ гаю втаил.

А пановє Прꙋсиновскиє, ꙗко-мъ взꙗлъ вєдомостъ, и с помєнєными помочниками своими, добывшисꙗ до тоє избы и до комънаты, гдє-мъ ꙗ з малжонкою своєю былъ, малъжонъкꙋ мою ѡбєлживши словы ꙋщипливыми а ѡную зшарпали и пошиковали, грозєчи єи горломъ, ѡ мнє самом сє пытали. ꙋ которое, // кгды сє нє допытали, свєчи лꙗныє запаливъшы, по всих избах и єндєи по коморах, по пєчахъ шукали, хотєчи мєнє замордовати. И кого сами пановє Прусиновскиє любъ тєжъ помочники и слуги их слꙋжокъ моих знашли, побили, поморъдовали и поранили и маєтъностьку их побрали и пограбили. Такжє и в тои избє, гдє-м ꙗ былъ, што застали маєтъностъки моєи, на тот жє час взꙗто и пограблєно. А малжонка, дєи, моꙗ с таковог[о] кгвалътꙋ, кгды сꙗ ѡни розбєгли з огнꙗми мєнє шꙋкаючи, ꙋтєкла криꙗткою з дому до пана Миколаꙗ Хрєнницког[о] и до панов Русиновъ до мєнꙗ[2] их Бєрєстєцка, которое тут жє ѡ границꙋ з ымєнємъ моим Пашовою єст.

А пановє, дєи, Прꙋсиновскиє с помочниками своими час нємалыи ажъ до свитанꙗ ꙋ дворє бавилисꙗ, хотєчи ꙋмыслу своєму досыт ꙋчинит а мєнє, знашєдши, насмєртъ заморъдовати. Чого иж доказати нє могли, жє мєнє Пан Богъ ѡт таковог[о] тиранства их ратовати и им самым, ꙗко прагнучим нєвинъноє криви моєє, в рꙋки их подати нє рачил, домъ мои шлꙗхєтскии зкгвалтивши, ѡкривавивши, то пакъ пан Адамъ Прꙋсиновскии до малжонки своєи, которая на грєбли под дворомъ моим Пашєвскимъ стоꙗла, пошол. Тамъ жє и панъ Каспєръ Прусиновскии и пановє Жоравинъскиє зо вшимъ[3] ѡршакомъ з двора моєго вышли.

ꙖАкож, дєи, малъжонъка моꙗ, ним єщє свитъ был, зараз засвєжа с паном Миколаєм Хрєнъницким и с пны Русинами до дому моєго Пашовског[о] приєхавши, нє маючи жадноє вєдомости ѡ мнє, єсли-мъ жив або забит, тот кгвалтовныи наєздъ, скривавєнъє дому ѡповєдила, ѡсвєтчила // и знаки кгвалту ѡказала. А ꙗ-мъ, дєи, иж, кгды южс добрыи свєтъ былъ, ѡслухавшисꙗ з гаю моєг[о] Пашовского, кгды мє вжє по гаю слуги и подданыє мои шукали и волали, ѡзвавшисє вышолъ, пана Миколаꙗ Хрєнъницког[о] и панов Русиновъ в домꙋ моємъ заставши, знову-м тот кгвалтъ, скривавєнє домꙋ моєго и то всє, што сꙗ зо мною дѣꙗло, ѡповєдалъ».

При которои протєстацыи, постановившисꙗ ѡчєвисто пєрєдо мною, Юрємъ Кошиковскимъ, буркграбимъ и намєсникомъ подъстароства луцкого, возныє повєтовыє єнєралы Малхєръ Лукашєвич а ѳєдор Свиридовскии ку записованю до книгъ кгродскихъ луцкихъ сознали тыми словы, иж дєи:

[1] Так в оригіналі. Має бути «пꙋстили».

[2] Так в ориналі.

[3] Так в ориналі. Має бути «всимъ».

«За приданъемъ в. м. врꙗдовымъ на справу пна Лаврина Дривинского и малжонъки его мл. пни Ѡвдоти Данилевны Рогозенъского, маючи мы при собе шлꙗхту людеи добрыхъ, пана Маръцина Мадзолевъского а пана Ꙗна Хебединского, в рокꙋ нинешнем дневетдесꙗтъ шостомъ, дня сегоднешнег[о], ꙋ волторок рано мсца авгꙋста двадцатого, бꙋдꙋчи нам во именъю ихъ мл. Пашеве, тамъ же его мл. пан Дривинскии ѡказовалъ нам и шлꙗхте ворота двора своег[о] Пашовского и ѳорту порꙋбаные, полупаные, и плот подле воротъ выламаныи. Потомъ за ѡказованемъ пана Дривинъского видели есмо ꙋ двох свътълицахъ ѡкна шклꙗные поламаные и ѡконъницы тежъ порꙋбаные, двери такъ ꙋ сенеи, ꙗко ꙋ свътлиц и ꙋ комънатъ порꙋбаные и с полгаковъ пострелены.

И за ѡказованъемъ пана Дривинъского видели есмо на самомъ его мл. панꙋ Дривинъскомъ плечи синые збитые, аж до криви спухлые, такжс и ее мл. пани Древинска // ѡповедила нам ѡбележенъе и пошикованс, которое се ее млсти при томъ кгвалтовномъ наездс стало.

А потомъ такжс ꙋ сестры ее млсти пана Древинского панны Ѡвдотъи Древинъское видели есмо ранꙋ битую синюю на чолѣ. Ѡглядали теж и видели есмо панюю старꙋю Андреевую Митковичовую Ледꙋховского ѡкрꙋтне збитую, на которои видели есмо хрибетъ ꙋвес синии збитыи кривавыи, такжс рꙋки и ноги, невѣдомо, если жива будетъ, которая нам ѡповедала, иж деи: «Менс для того ѡкрꙋтне збили, пытаючися ѡ его мл. пану Дривинъскомъ, где бы спал, соромотечи самого пана Дривинъского и малжонъку его мл. словы ꙋщипливыми».

А потомъ видели есмо ꙋ слуг его мл. пана Дривинъского, ꙋ Станислава Ивановског[о] ранꙋ штыхомъ пробитую в колене ноги левое; а ꙋ Петра видели есмо ꙋ голове на рогъ чола рану тꙗтую, а ꙋ голове ранъ бытых синихъ и кривавыхъ три; ꙋ Ѡлешка Пекара видели есмо плечи ѡкрꙋтне збитые кривавые, синие.

Што его мл. панъ Лавринъ Древинъскии и малжонка его млти ѡповедали перед нами, иж:

«Тые знаки кгвалътовъ и тые раны и боє сталисе в рокꙋ нинешнемъ девѣтъдесꙗтъ шостом, мсца августа ѡсмогонадцатъ дня на девꙗтыинадцат, з недели на понеделокъ, вночи ꙋ первоспы, ѡт пана Адама Прꙋсиновского за радою и помочю малжонъки его пни Галены з Слꙋжова и ѡт пна Каспра Прꙋсиновског[о], ꙗко принцыпаловъ, а ѡт пна Станислава и ѡт пана Павла Жоравинъских, сынов пани Прꙋсиновскоє, и ѡт инших ꙗко ѡт помочников».

Ꙗкож ег[о] мл. пан Древинскии // пан Дривинскии ѡ шкоды своє, которые на тот час менил быт побраные и пограблены, перед нами, возными, ѡповедалъ, то естъ напервеи:

«Взꙗли и пограбили пулгаковъ чотыри, которые, деи, куплены были за ѡсмъ копъ грше литовских; рꙋчъницъ коротъких две, за чотыри копы грошеи литовскихъ кꙋпленые, з лядꙋнъками, пороховницами, што, деи, коштовало двс копс грошеи литовских; к тому шабла, которая, деи, менс коштовала дванадцатъ копъ грошеи литовскихъ; порътки ѳаленъдышовые, которые, деи, коштовали двс копс грошеи литовскихъ; бачмакги саѳъановые которые, деи, коштовали сорокъ грошеи; каѳтаникъ атласовыи чирвоныи, которыи, деи, коштовалъ чотыри копы грошеи литовских; поꙗс едъвабныи з ножемъ, што, деи, менс коштовало двс копс грошеи

литовскихъ; поꙗс бѣлоголовъскиꙋ срѣбныꙗ, которыꙗ, дѣꙗ, коштовалъ шѣстъ копъ грошеꙋ литовскихъ; шапка з бобромъ, которая, дѣꙗ, коштовала чотыри копы грошеꙋ литовскихъ; плащикъ ѡксамитъныꙗ, кунами подшитыꙗ, которыꙗ, дѣꙗ, кошътовалъ дѣсѧтъ копъ грошеꙋ литовскихъ; товалнꙗ, которая, дѣꙗ, коштовала копѣ грошеꙋ литовских».

А в служнеꙋ избѣ такжѣ видѣли єсмо двѣри порѣбаныє, где мѣнили слуги єго млсти пана Дрєвинъского, ижъ дѣꙗ: «Тутъ ѣ насъ побрано, то єстъ: ѣ Моисєꙗ Дѣгтꙗ грошеꙋ готовыхъ двє литовскихꙋ, жѣпанъ и дѣлию каразыєвыє, што, дѣꙗ, коштовало шѣстъ копъ грошеꙋ литовскихъ; ѣ Алѣксанъдра жѣпанъ каразыєвыꙗ и портки, што, дѣꙗ, коштовало чотыри копы грошеꙋ литовскихъ; ѣ Милєвского жѣпанъ и дѣлию каразыєвыє, што, дѣꙗ, коштовало шѣстъ копъ грошеꙋ литовскихꙋ, а готовыхꙋ грошеꙋ копъ три литовскихъ – то, дѣꙗ, всє при томꙋ наєханью кгвалтовномꙋ пана Адама и пана Каспра // Прѣсиновскихꙋ и ѡтꙋ панов Жоравинъскихъ єстъ побрано и пограблєно».

Которая жалоба и ѡповѣданє єго млсти пана Лаврина Дрєвинъского и возныхꙋ, помѣнєныхъ єнєраловъ, сознанъє до книгъ кгродскихꙋ луцкихъ єстъ записано.
ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 49, арк. 643–647 зв.

№ 280

1596 р., вересня 20. Луцьк [1596 р., липня 30. Козин]. – Інвентар маєтків Козин, Любче, Передмостє, Рудка, Залісці, Тихотин, Ставок, Соловичі, Падалівка з поіменним переліком селян та їх повинностей, списаний волинським возним Андрієм Жирицьким під час поховання Маруші Рудецької, удови князя Григорія Любецького, та передання їх разом з недорослими дітьми в опіку Остафію Єло Малинському

Инвѣнтар двора Козидского[2]

Року тисєча пꙗтьсот дєвѣтдесꙗт шостого мсца сєнътєбра двадцатого днꙗ

На рочкахꙋ судовыхꙋ кгродскихꙋ луцкихꙋ, ѡт днꙗ двадцатого мсца сєнтєбра в року, звышмєнованомъ, зачатыхꙋ и судовнє ѡтправованыхꙋ, пєрєдо мною Алєксандромꙋ Сємашкомꙋ на Хупковѣ, кашталꙗномъ // браславскимꙋ, старостою луцкимъ, постановившисꙗ у суду ѡбличнє, возныꙗ єнєралъ воєводъства Волынъского шлꙗхєтъныꙗ Анъдреꙋ Жирицкиꙋ ку записованью до книг вызналъ тыми словы, ижъ дѣꙗ:

«Року тєпер идучого дєвѣтьдесꙗть шостого, мсца июлꙗ тридъцатого днꙗ былъ єсми на погрєбє тѣла зошлоє[3] нєбожъчици єи млсти кнєгини Григоръєвоє Любєцъкоє пни Маруши Рудецкого зъ ихъ млсти пны приꙗтѣлы, такъ самого нєбожчика зошлого єго млсти кнзꙗ Григорꙗ Друцкого Любєцкого, ꙗко тєжъ и приꙗтѣлъ єє млсти кнєгини Григорєвоє Любєцъкоє, малъжонки єго млсти, во имєнью зошлого кнзꙗ Григорꙗ Любєцкого в дворє Козинє. Там жє за сполною намовою и зозволєнємъ тєж и за моцами ѡт их млсти пна ЊАна а пна Миколаꙗ Словичов Малинскихъ, ѡпєкунов прирожоныхꙋ их млсти, всихꙋ пановъ приꙗтѣлъ єго млти кнзꙗ Любєцкого, маючи при сѣбє шлꙗхту, то єсть пана ѳєдора Вєрємовского

[1] Так в оригіналі. Пропущено слово «копы».
[2] Так в оригіналі. Має бути «Козинского».
[3] На першій літері «о» чорнильна пляма.

а Станислава Пꙗсєцъкого, списалєм на рєєстръ двор Козинскии и в нємъ маєтность рухомую, такъ тєжъ сєла, до нєго налєжачиє, и вси пожитки приходꙗчиє ꙗко ширєи на том инвєнтару ѡнаꙗ маєтность єсть ѡписана.

Которыи то двор Козинскии // и всю маєтъность, рухомую и лєжачую, єго млсти пану Ѡстаѳъю Словичу Малинскому до лєт кнзꙗ Павла Григорєвича Любєцкого єсми подал, ꙗкож подданыє и повинность заразъ полнити почали».

Которыи то инвєнътар пєрєдо мною покладалъ и читан был в тыє слова:

«Инвєнтар двора Козинского и в нєм вшєлꙗкоє будованьє[1] лєжачоє, такъ тыж, ꙗко и рєчєи рухомыхъ, за злєцєньєм ихъ милости панов и приꙗтєлєи нашихъ мнє Ѡстаѳъю Словичу Малинскому чєрез возного єнєрала воєводства Волынского шлꙗхєтного Андреꙗ Жирицъкого и през двохъ шлꙗхтичовъ, шлꙗхєтъныхъ пну ѳєдору Вєрємєвъскому а Станиславу Пꙗсєцкомъ, в року тисєча пꙗтьсот дєвєтьдєсꙗт шостомъ, мсца июлꙗ тридцатого днꙗ списавши и на рочках пришлых кгродскихъ луцких инъвєнтар ихъ милостꙗмъ ѡказати и до лѣтъ потомъковъ зошлого кнꙗзꙗ Григорꙗ Друцкого Любєцкого и зошлоє малъжонки єго кнєгини Григорєвоє Любєцъкоє пнєи Маруши Рудєцкого врꙗдовнє поступивъши заховати.

Двор Козинъскии ѡстрогом ѡгорожоныи и въвєсь ѡстрожоныи. В нємъ будованє: свєтълица вєликаꙗ столовaꙗ, в нєи пѣчъ поливанаꙗ, столов три, ѡболоны шклꙗныє, которыє поправы потрєбуют, двєри на завєсєх, лавы и зыдли в нєи два. При тои свєтлицы сѣн рублєнаꙗ, в нєи стол и лава, комин мурованыи, которое будованє, кгонты побитоє, потрєбует покровли ж. // Свєтълици впокоинаꙗ, в нєи пєч бєлаꙗ, лавы єст, ѡболоны шклꙗныє потрєбують поправєнꙗ, з нєє комъната, в которои пич плохаꙗ и ложко єсть, при которои свєтълицы сєн и комора. В тои коморє кадовбовъ пꙗть малыхъ и вєликихъ з нищим, с тыхъ жє сѣнєи пєкарнꙗ, в тои пєкаръни лавы єсть и стол, с тоє пєкарни комора, в нєи лав три, дєжок двѣ. Пєрєдъ тымъ будованьєм холодникъ, в нєм єст стол, лавъ двє. Тоє всє будованьє потрєбуєт покрытꙗ. Водлє тоє пєкарни сад, в которомъ бчол двои, ѡдни старыє, а другиє молодыє. Комора скарбнаꙗ, в тои коморє скрынꙗ возоваꙗ чорнаꙗ, звєрху ѡбита скурою, в нєи ѡбрусовъ два колєньских, ѡбрусовъ розных ткацкихъ одиннадцать, сарвєть двадцат ѡсмъ, тувалєнь двє колєньскихъ, по три лиштвы нитєных бєлью шитых, лыжокъ срєбрєных сєм, камєнєи два алєбастровыхъ до тачаньꙗ рубковъ. Скрынька малєванаꙗ в тои жє коморє, в нєи сыгнєтов два, ѡдин з гєрбомъ нєбожчика кнзꙗ Любєцкого, а другии з гєрбом нєбожчицы кнєгини Любєцкоє, камєнєи шест до ѡправєньꙗ злотомъ албо срєбрєм[2], лиштов нитєныхъ по сєтkахъ шитыхъ тринадцєт, в тои жє скринцє малєванои кошулєк колєнъскихъ бꙗлокгловскихъ сєм, кошулꙗ довгаꙗ ночнаꙗ ѡдна; в тои жє коморє ручников новыхъ нєвыбєлєных пꙗтдесꙗт аршинов; в тои ж коморє лєтник чорныи кгрубриновыи // кгрубриновыи с пасаманами чорными. В тои жє коморє постел: перин двє, исподнꙗꙗ и вєрхънꙗꙗ с поволочками, подушок двє вєликихъ с поволочками ткацкими, а малаꙗ ѡдна, а поволочка вєтхаꙗ ѡдна; в тои жє коморє сукна вєтхого карєтного чорного муравского шест шлатов; в тои жє коморє ѡлстєрко чорноє, в нєм ѳлꙗш три шклꙗныхъ; в тои жє коморє полтынок з листами малопотрєбными, в тои жє коморє шкатулка корєлнаꙗ, в нєи ничого. В тои

[1] На літері «о» чорнильна пляма.

[2] На другій літері «є» чорнильна пляма.

же коморє цынъ єстъ, то *єст*: полмисков ѡсмънадцєт, мис великихъ двє, талєров тузин вєликихъ, а тузин малыхъ, наливка, под нею миса цыноваꙗ вєликаꙗ, ѳлꙗша вєликаꙗ цыноваꙗ, конєвка цыноваꙗ, в кгарцовнє мажчєрскиu цє (!) лихтаров чотыры мосꙗзовыхъ добрыхъ, пꙗтыu малыu, а шостыu лихиu, мєдница мєрнаꙗ мосꙗзоваꙗ, ꙗщиков чирвоныхъ два з замочками. В тоu жє коморє мѣд кухоннаꙗ: котлов три, панвєu три и єдны друшлꙗк мєдєныu, друшлꙗк бєлого желиза, банꙗ ѡдна мєдєнаꙗ длꙗ грєнꙗ укропу, лєика и ѳлꙗшечка бєлого желѣза, рожєн ѡдин и сковорода ѡдна желѣзнаꙗ; в тоu // жє коморє желѣза шин шєст, а прутов карєтныхъ чтыры, сєрдечник желѣзныu ѡдин, а топор мєсныu а сокира длꙗ рубанꙗ дров ѡдна; в тоu жє коморє пила желѣзнаꙗ вєликаꙗ, свєтилныє млыновоє вєрєтєно с полприцою.

При томъ тєж писаню инвєнтара кнꙗз Павєл Григорєвич Друцкиu Любецкиu ключи перєдо мною, вознымъ, его млсти пну Ѡстаѳю Зловичу Малинскому с паном Василємъ Красинскимъ ключов три дали, повєдаючи, иж ѡд тых скрин, которыє в Соколю у єє млсти кнєгини Марковоє Соколскоє листы с привилꙗми и зо всѣми правами, тєж з шатами и иншими рєчами в захованю єсть.

Спижарнꙗ, в нєu шор на чтыры кони, рынкгортовъ два, набєдрънки ѡдни бєз паса, корыт всѣхъ пꙗт нищимъ, кадовбов шєсть нищчим, кол новыхъ звонистыхъ чотыри, мєхи ковалскиє два лихиє[1].

Пивница, в нєu скрынꙗ шаѳарнаꙗ, бочок шєстнадцать малых и вєликих, кадєu три, конвєu дєрєвєныхъ пꙗт, кухол триухиu, а другиu малыu, лагвичка ѡдна, бочка с пивомъ ѡдна.

Стаинꙗ рублєнаꙗ, кгонтами побитаꙗ, зо всимъ, вєдлꙗ стаини дєрєва соснового вєликого копа и шєстєро. Кухнꙗ, с тоu кухни свєтлица, в нєu пєч бєлаꙗ, стол, лав двє, бровар, котєл и суд вєс. Против бровара винница, котълов горєлчаных два с трубами, кадми винных дви, [во]зница[2] зо всим а солодовънꙗ єщє нєдороблєна. //

Гумно, в томъ гумъно[3] клунꙗ рублєнаꙗ. За тым гумномъ тоє полє житом и пшєницею єсть засꙗно, лъну прꙗдива ꙗрицы мац полторы засєꙗно, ꙗчмєню двє мацы засꙗно, гороху чєтвєртъку засєꙗно и лну прꙗдива у двухъ мєстцах засєꙗно.

Вєдлє того *ж* двора дворєцъ, в том дворцу пєкарнꙗ, сєн и комора, драницами побито, в тоu коморє кад ѡдна. В томъ дворцу ѡбора, в нєu хлєвовъ два, быдла рогатого: коров доиных чотыри, быков вєликих и малых ѡдиннадцат, всєго тоголовꙗ[4] двадцатєро ѡсмєро, тєлꙗт сєголєтних чєтвєро, стадо свєрєп вєликих ѡсм, жерєбєц такрочныu ѡдин, жерєбꙗ сєголєтнєє ѡдно, конєu єздных чотыри, свинєu вєликих и малыхъ тридцатєро и пꙗтєро, гусєu старых чотырнадцатъ, а молодых сємьнадцатєро, кур дворъных старыхъ пꙗть, а молодых сємънадцатєро[5], качокъ старых двє, а молодых дєсєтєро.

Водлє двора цєрковъ, а в тоu цєркви[6] Звангєлиє, ѡтласомъ чирвонымъ крытоє, Апостол, Псалтыр, Тришд Поснаꙗ, Минєꙗ. Над гробом зошлого кнзꙗ Григорꙗ

[1] На літері «х» чорнильна пляма.
[2] Дві перші літери не прочитуються через чорнильну пляму.
[3] Так в оригіналі. Має бути «гумънє».
[4] Так в оригіналі. Має бути «поголовꙗ».
[5] На літері «є»чорнильна пляма.
[6] На літері «и» чорнильна пляма.

Любєцкого ѡксамитомъ[1] чо*р*нымъ пр*є*з увєсь[2] гробъ[3] криты*и*, звон ѡди*н*, а звонокъ мале*нкии*, у ц*єр*кви ризы, стихар, сосуд со вси*м*, кади*л*ница, ѳлюшка цыновая.

Кузня, в тои кузни мєхи кова*л*ские[4], молото́в два, гвозница стоячая, // клєсчи двои, друшлаков два, шпара, точило малоє. Пєр*є*д дворомъ млин со вси*м* вєшни*и*, коло ѡдно.

Напєр*є*д сєло Козин, в томъ сєлє слуги дво*р*ныє подачокъ и плато*в* ниякихъ нє повинни дава*т*.

Сєло Любчє. В томъ сєлє ц*єр*ковь со всимъ и крунты, до нєє налєжачиє. Иванъ Полєшко робить штодєнь, даєть грошє*и* полкопы па*т*, ѡвса мацъ двє, пать возъ сѣна, мєду прєсного дви вєдри, ку*р* двоє; Павлюк Сєцєня робить штодєнь, даєть грошєи полкопы па*т*, ѡвса мацъ двє, сєна во*з* пать, ку*р* двоє; Миско Ходкєвичъ робить штодєнь, даєть гршє*и* сорокъ, ѡвса мац двѣ, сєна па*т* во*з*, ку*р* двоє; Гриць и Ѕвхимъ Марчєнята робя*т* штодє*н*, даютъ грошє*и* сорокъ, ѡвса мацъ двє сєна па*т* возъ, ку*р* по двоє; Миско[5] Мєдвєдникъ з Сєнкомъ Сипкомъ робять штодєнь, даютъ грошє*и* сорокъ, ѡвса ма*ц* двє, сєна па*т* воз, ку*р* по двоє; Пилапъ[6] робить три дъни в ты*ж*дєнь, даєть грошє*и* два*д*цать, ѡвса мацу, сєна полтрєтя воза, ку*р* двоє; Ма*т*ѳє*и*[7] Сєцєня робить три дни в тыжъдєнь[8], даєть грошє*и* два*д*цать, ѡвса мацу, сєна полътрєтя воза, ку*р* двоє; Юско Гово*р*кович робит штодє*н*, даєть грошєи полкопы па*т*, ѡвса ма*ц* полторы, ку*р* двоє; Прокопъ на ѡгородє, роби*т* два дни в тыжденъ, // даєть грошє*и* дванад*ц*ать, ку*р* двоє.

Мєсто Любєцкоє, в томъ мєстє замокъ кгру*н*то*м* лєжачи*и*. Андрєи Пачи*н*ски*и* на ѡгородє, то*т* на воли до року, повинъность мєскаа заровно з ы*н*шими буде*т*, ку*р* двоє; Васко Иванови*ч* на ѡгородє, даєть полкопы грошє*и*, в рокъ три дни жати, ку*р* двоє, ко*р*чъма, пєка*р*нѧ, сєнь нєпокрытая, с тоє арєнъды Васко даєть копъ грошє*и* шєсть; Дубски*и* на ѡгородє, даєть грошє*и* шєсть, а з листомъ, гдє кажуть, жати маєть три *д*ни, куръ двоє.

Сєло Пєрєдмєстцє: Ста*с* Кушни*р*, ѡгородовъ по*д* нимъ два, повинє*н* в кожды*и* ро*к* кожухъ дава*т* долъги*и*, кур двоє; Пилипъ на ѡгородє, по *д*ва *д*ни в ты*ж*дєнь робить, даєть грошєи шєсть, кур двоє.

Сєло Рудка: Дмитръ ѳєнєви*ч* повинє*н* роби*т* штодєнь, даєть грошє*и* сорокъ, ѡвса мацу, ку*р* двоє; Михно на ѡгородє, робить два дни в ты*ж*дє*н*, даєть грошєи дванад*ц*ать, ку*р* двоє; Иван а Трохимъ Кондратовичи робя*т* штодє*н*ъ, даю*т* грошє*и* сорокъ, ѡвса мацу, ку*р* двоє; Павєлъ Тєрєшєня роби*т* штодєнь, даєть грошє*и* сорокъ, мацу ѡвса, кур двоє; Иван Ни[ки]порович тоє *ж* повинє*н* заровно з ними; Полуа*н*, боя*р*и*н*, повинє*н* конє*м* служи*т*; Паско и Кузма Иваникєвичи робя*т* штодєнь, даютъ грошє*и* сорокъ, ѡвса мацъ двє, ку*р* двоє; Васко Сапъ роби*т* штодє*н*, даєть грошє*и* сорокъ, двє мацы ѡвса, ку*р* двоє; Михно Ту*р* на ѡгородє, робит два *д*ни в ты*ж*дє*н*, грошє*и* даєт дванад*ц*ать, ку*р* двоє.

[1] На літері «т» чорнильна пляма.
[2] На літері «ь» чорнильна пляма.
[3] На літері «б» чорнильна пляма.
[4] На літері «а» чорнильна пляма.
[5] На літері «с» чорнильна пляма.
[6] Так в оригіналі.
[7] На літері «є» чорнильна пляма.
[8] На літері «н» чорнильна пляма.

Сєло Залєсца, которое дєржит в заставє панъ Гнєвошъ Дроздєнскии.

Сєло Тихотинъ: // Мартинъ Говорко конємъ служитъ; Васко Говорко штодєнь робитъ, даєть грошєи полкопы, кур двое; Пархом Шиика повинъность таа ж; Андрєи Гунька повинность таа жъ; Гошко Ѡмєльяновичъ повинность таа жъ; Лєвко повинность таа жъ; Ѣацко Говорко повинность таа жъ; Чудинъ Михно повинность таа жъ; Миско Полєшко повинность таа жъ, такъ робота, дачъка ровна за ѡдно, ѣкъ ѡдин, такъ и всѣ.

Сєло Став: Ѡниско Симанєвичъ робить штодєнь, даєт грошєи сорокъ, ѡвса мацъ двє, куръ двое; Гриц̧ко Баи изъ θєдъкомъ робѣть штодєнь, дають грошєи сорокъ, ѡвса мацъ двє, кур по дъвое; Иванъ Грєчъчєникъ з сѣбрами своими повинєн робить три дни в тыждєнь, кур трое; Илиа Королєвичь а Грицко робѣть штодєнь, дают грошєи сорокъ, ѡвса мацъ двє, куръ по двое; Никонъ робить штодєнь, даєть грошєи двадцєт, ѡвса полмацы, кур двое; Сєнько Климовичъ робить три дни в тыжъдєнь, даєть грошєи двадцать, ѡвса полмаци, кур двое; Конъдратъ робить три дни в тыжжъдєнь (!), грошєи даєть двадцєть, ѡва (!) полъмацы, кур двое; Стєцъко Мєлъникъ на ѡгородє, даєть грошєи дванадцат, кур двое; Радко Цицунъ робить штодєн, даєть гроши сорокъ, ѡвса мацу, кур двое; Андреи Ѡтєтєико изъ зѣатємъ робить штодєнь, даєт грошєи сорокъ, ѡвса мацу, кур двое; Лучка Климовичъ робить три дни в тыжъдєн, даєть грошєи двадъцать, ѡвса полмацы, куръ двое; // Тишко Приступа робить по три дни в тыждєнь, даєть грошєи двадцать, ѡвса полъмацы, кур двое; Савка робит по три дни в тыждєнь даєт грошєи двадцат, ѡвса полмацы, кур двое; Гриц̧ Климовичъ на ѡгородє в тыждєн робит два дни, даєт грошєи дванадцат, кур двое; Панас Симанєвич з θєдком Климовичомъ робит штодєнь, грошєи дают сорок, двє мацы ѡвса, кур по двое.

В том сєлє Ставє корчма, пєкарня и сєни уєзнаа вєликаа, с которое корчмы на рок арєнды дают по ѡдинънадцати копъ грошєи литовских з мытом. В том жє сєлє млын вєшнии пусты и нє мєлєт.

Сєло Солович: Пархом, Игнат Малышъчєнята робѣт штодєн, грошєи дают сорок, ѡвса мац̧ двѣ, кур по двое, мацу (!); Гирич робит[1] штодєнъ, грошєи даєть золотыи, ѡвса маца, кур двое; Бартошъ робит три дни в тыждєн, грошєи даєть двадцат, ѡвса полмацы, кур двое; Лазко Гиричъ зъ зѣатєм Барташовым робить штодєн, гршєи дають сорокъ, ѡвса полмацы, кур по двое; Юрко Литъвин робить три дни в тыждєн, грошєи даєть двадъцєть, ѡвса полмацы, кур двое; Богдан Литвин на ѡгородє, тои на воли до року; Пєтрашъ робить штодєн из зѣатєм, грошєи даєть сорокъ, ѡвса мац̧ двѣ, кур двое.

Сєло Падаловка: Лєвко Пєнко з зѣатємъ даєть грошєи полкопы, кур по двое; Миско Бєлєнєцъ даєть грошєи полкопы, кур двое; Кузма Барилович даєть грошєи полкопы, кур двое; Миско Лалушко // даєть грошєи полкопы, кур двое. А тое сєло Падаловка робити повинни вси ровно нєдєлю ѡдну до двора, а собє двє.

Ѣкож ѣ, заховуючиса водлугъ права посполитого и врѣду своєго возновского, списавши всє на рєєстръ, такъ двор Козинъскии и што у дворє єсть, сєла, люди, роботы, повинности ихъ вшєлакиє, зъдавна налєжачиє, єго мл. пану Ѡстаѳью Словичу Малинскому сєсь рєєстръ с пєчатю и с подписом руки своєє власноє далъ.

[1] На літері «и» чорнильна пляма.

Писан у Козинє».

Которыи жє то инвєнтар, вышєи мєнованыи, слово в слово до книг кгродских луцких єст уписан.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 49, арк 758–763 зв.

№ 281

1596 р., жовтня 30. Луцьк. – Визнання волинського возного Матея Вонсовського перед луцьким ґродським урядом про спалення з необережності підданими Романом та Омеляном Павлюкевичами гумна в селі Кустин, що перебувало в оренді Марка Китайчича

Сознанє возного в справє пна Марка Китачича

Рокѣ тисєча пѭтсот дєвєтдєсѧт шостого мсца ѡктєбра тридцатого днѧ

На рочкахъ судовых кгродских луцких, того ж мсца ѡктєбра двадцат чєтвєртого днѧ припалыхъ и судовнє ѡтправовати зачатых, пєрєдо мною, Алєксандром Сємашком на Хѣпковє, кашталѧном браславским, // старостою луцким, постановившисѧ ѡбличнє, возныи єнєралныи воєводства Волынскоґ[о] пан Матеи Вонсовскии ку записованю до книгъ вызналъ тыми словы, иж:

«Будѣчи мнє на справє пна Маръка Китаичича, арєнъдара кустинскоґ[о], в Кустинє а маючи при собє шлѧхъту людеи добрыхъ, пна Мацѣя Рациборовского а пна Криштоѳа Свѣдєрского, ѡповєдал и ѡбводил жалостивє (!) мною, вознымъ, и тыми добрыми людми шкодѣ свою, спалєнє гумна чєрєз Романа а Ѡмєлѧна Павлюкєвичовъ, брати рожоное, подданыхъ єє мл. пнєє Ивановоє Кирдѣєвоє Мылъскоє Макгдалєны Скуминовны кустинскихъ, иж деи:

«Ѡни, ѣпросивши в мєнє ѣсушити солод свои, на свою потрєбѣ роблєныи, ѣ ѡзници, котораа была в гумнє ѣ клуни, и за позволєнємъ, деи, моим там на тои ѡзници тот солод свои сами суш ли, тєды за нєѡпатрънострю своєю запалили зажгли ѡзницѣ, ѡт которое ѡзници зараз всѧ клунѧ иналасѧ горѣти днѧ шостоґ[о]надцат ѡктєбра в полуднє року тєпєр идѣчоґ[о], тисєча пѭтсот девѧтдєсѧт шостоґ[о]. Там жє при тои клуни погорѣло в гумнѣ пашнѣ, напрод жита ѣ двохъ стиртахь копъ сто и десѧт, ѡвса стырть пѭть, а шостыи стогъ, в которыхь было копъ полчєтвертаста, ячмєню копъ шєстдєсѧть, ѧрици копъ шєстдєсѧт, горохѣ стырта ѡдна, грєчки коп пєтдєсѧт и чотыри. А в тои жє клуни згорѣло пшєници копъ дєсѧть, солодѣ пшєничного маца ѡдна, кадии вєликих длѧ сыпанѧ збожѧ двє, кадии зась мєншихъ шєстъ, цєбровъ три, вѣдєр три, коробокъ ѡсмак двє, прѧдива нєтєртоґ[о] лєжачоґ[о] вѧзокъ сємдєсѧт. В том жє гумнє хлѣвъ, сєнник згорѣлъ и сѣна в нєм возов пѭтдєсѧть, корито новоє сосновоє, которое купилєм, деи, был длѧ мочєнѧ солодов за золотыи полскии».

Которое шкоды ѡдноґ[о] при дрѣгом рахѣєт собє пан Марко в том спалєню гумна двѣстє копъ гршеи литовскихъ, што всє мною, поменєнымъ вознымъ // возным, и тыми добрыми людми, шлѧхтою помєнєною, тую шкодѣ свою ѡбводил.

Ѣакож ѧ, бачєчи тую шкодѣ и сознанє доброволное тыхъ подданых єє млсти пнєє Кирдѣєвоє кустинских Романа а Ѡмєлѧна Павлюкєвичовъ, иж сѧ то чєрєз них стало, до книг кгродских луцкихъ сознаваю».

Которое сознанє возноґ[о] до книгъ кгродскихъ луцкихъ єст записано.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 49, арк. 835–836.

№ 282

1596 р., листопада 19. Кременець. – Декрет кременецького земського суду у справі Андрія і Павла Яроцьких з подружжям Станіславом Киринським і Барбарою Ходоровською, підданий яких Іван Згут з маєтку Голофастовець 1594 року вивіз підданих Яроцьких з маєтку Федірки та пограбував їх майно

Року Божо*г*[*о*] нарожен*ı*а тисıача пıат*с*от дєвє*т*дєсıат шосто*г*[*о*] м*с*ца ноıабра дєвıато*г*[*о*]над*ц*ат дня

На рокахъ с҃дових зе*м*ских крємıанє*ц*ких, в ше*с*т нєдє*л* по свıато*м* Михалє, ри*м*скомъ свıатє, в рокѣ, звы*ш*//написано*м*, припалых и судовнє ѡт*п*равова*т* зачатых, пєре*д* нами, Ꙗнушомъ Жабокри*ц*ки*м*, судєю, а Миха*и*ло*м* Краєвски*м*, по*д*судко*м*, врıадниками с҃довыми зе*м*скими крємıанє*ц*кими, кгды справа з ре*и*стрѣ с҃дового ѣрожоных пна Андрєа и пна Павла Ꙗро*ц*кихъ з ѣрожоны*м* пно*м* Станислово*м* Кири*н*ски*м* и мал*ж*онкою єго Бар*б*арою Ходоровско*г*[*о*] порıадкомъ припала, сторона поводова пановє Ꙗро*ц*кие по*д*нєсли позов зе*м*ски*и* кремıанє*ц*ки*и* жалобы своєє, по пана Станислава Кири*н*ьского и мал*ж*онку єго выданы*и*, и просили, абы был читан, которы*и* тыми словы *єст* написа*н*:

«Жикгимо*нт* Трєти*и*, Божью мл*с*тью корол полски*и* et.

Ѣрожоному пну Станиславѣ Киринскомѣ и мал*ж*онцє твое*и* Бар*б*арє Ходоровско*г*[*о*].

Жаловали на*м* ѣрожоные Андре*и* и Павєл Ꙗро*ц*кие на ѣприи*м*остъ вашѣ ѡ то*м*, и*ж*, де*и*, подданы*и* ѣприи*м*ости вашое з сєла Голоѳастове*ц* на и*м*я Иванъ Зкгу*т* за радою и вєдомостью и власны*м* росказан*ı*ємъ ѣприи*м*осте*и* ваших єще, де*и*, в рокѣ тисıача пıат*с*от дєвєтъдесıат чєтвєр*т*о*м* подданых дєржавных зъ сєла θедо*р*ковє*ц*[1], которое сєло ѡсажоно на*д* рєкою Болван*ц*омъ, потаємнє повы*и*кочива*л* мєновите: Стасıа Шаповала, Стєпана Мєлника, Васка, Тараса а Мартина з жонами, з де*т*ми и *з* никоторыми маєтностıами их с того име*н*ıа дєржавы их выпровади*л* и нє вєдати, гдє их подєвалъ, а тых по*д*даных мєнованых кождого зособна шацѣютъ собє водлугъ ко*н*стытуцыи Варшавское по пıатисо*т* гривєнъ полских. А и*н*шиє, де*и*, маєтности тых по*д*даных их в до*м* сво*и* то*т* Зкгутъ побра*л* и на пожито*к* свои ѡбе*р*ну*л*, то *єст* мєновите: бчолы три*д*цатєро и пıатєри з ѣлъıами, мєдѣ пре*с*ного // полубочо*к*, которыє бчолы чере*з* то*т* нємалы*и* час ѣ роıах по роıах и в пожи*т*ку, та*к*же и то*т* пол*б*очокъ мєдѣ [п]ре*с*ног[*о*][2] собє ѡни Ꙗро*ц*кие триста золотых полских и и*н*ших, де*и*, маєтносте*и*, рече*и* рѣхомых нємало побралъ, которое маєтности и*н*шиє[3] шацуєтъ собє ѡни Ꙗро*ц*кие на пıа*т*десıа*т* копъ грошє*и* личбы литовъское.

И кгды, де*и*, ѡни Ꙗро*ц*кие тог[*о*] таково*г*[*о*] ѣчи*н*ку на того по*д*даного дєржавы ѣприи*м*осте*и* ваших пєвнє сıа довєдали, в то*м* же дєвє*т*десıа*т* чєтъвєр*т*о*м* року и в року дєвє*т*десıатъ пıато*м*, справєдливости просıачи, нєпоѡднокро*т* до ѣприи*м*осте*и* ваших єздили, ино, де*и*, ачколвє*к* ѣприи*м*остъ ваша роки на *в*чинєнє справєдливости покладали, алє на жадно*м* року справєдливости слушное николи и*м* нє ѣчини*л* и тыє

[1] Очевидно йдеться про с. Федірки Кременецького повіту. Див: Баранович О. Залюднення Волинського воєводства в першій половині XVII ст. – К., 1930. – С. 138.

[2] Місце пошкоджено.

[3] Літеру «є» правлено.

роки рєчми нєпотрєбными єстє зволокали и ѳ вины, в правє посполитом написаныє, ѳприимость ваша попали. Которую таковую шкодѳ и зволоканє справєдливости, ѡни Ꙗроцкиє, ѡт ѳприимостєи ваших чинєноє, видячи а заховѳючися в том водлуг права и Статуту, втєклися с тым до сѳду нашог[о] зємског[о] крємянєцкого. И взявши ѡт тог[о] судѳ листъ навпоминалныи и с тым листом, такжє з вознымъ[1], просечи справєдливости, знову до ѳприимостєи ваших єздили, а ѳприимость, дєи, ваша, ничог[о] нє дбаючи на тоє навпоминанє судѳ нашого зємског[о] а ѳолкгуючи в том тому подданому, яко и ѡному росказанъю своєму, никоторое справєдливости нє вчинили. В чом собє ѡни Ꙗроцкиє[2] ѡт ѳприимостєи вах[3] вєликии жал, кривдѳ и шкодѳ бытι мєнуючи, ѡ том всим з ѳприимостю вашою ѳ права ѡчєвисто мовити хочутъ.

Прото приказѳємъ ѳприимостям[4] вашим, абы єстє в замкѳ нашом Крємянєцком перед судом нашим зємским, яко на року завитом, ку правѳ сами стали и того подданог[о] Ивана Зкгута поставили на роки судовыє зємскиє крємянєцкиє пришлыє, которыє припасти маюτ и судитися почнут в рокѳ тєпєрєшнєм тисяча пятсотъ дєвєтъдєсят шостом по святом Михалє, римском святє, в шест нєдєл, и так ѡ тыє шкоды, яко и ѡ вины, ѳ которыє, дєи, ѳприимост ваша за нєѳчинєнє // справєдливости попали, наконец ѳсправєдливили.

Писан ѳ Крємянцѳ року по нарожєню Сына Божог[о] тисяча пятсот дєвєтдєсятъ шостог[о], мсца августа двадцат сємог[о] дня».

А по[5] вычитаню тог[о] позвѳ пан Андрєи и пан Павєл Ꙗроцкиє, довєдши водлє права рокѳ и позвѳ, по сторонѳ позваную выданом, просили ѡ придане возног[о] на приволанє стороны позваноє.

Суд им придал возног[о] повєту Крємянєцког[о] Бартоша Ꙗблонског[о]. Которыи возныи, ѳ судѳ ѡчєвисто ставши, созналъ, иж стороны позваноє пана СтаниславаКиринског[о]ималжонкиєг[о]потрикротводлєправадосудѳприволывал, за которым приволанєм сторона позванаа сами, ани чєрєз ѳмоцованог[о] своєг[о] до[6] права нє стали, судѳ и сторонє ѡ том нєстаню своєм дати нє дали.

За чим пановє Ꙗроцкиє домавялися, абы суд сторону позваную, яко нєсталых и права посполитого нєпослушных, на впад в рєчи вздат допуставши, и рєч, в том позвє поменєную, на сторонє позвани вскази.

Суд нинєшнии зємскии крємянєцкии, бачачи то, иж сторона позванаа пан Станислав Киринскии и малжонка єг[о] пани Барбара Ходоровског[о], будѳчи ѡт стороны поводовоє до судѳ нинєшнєг[о] позвани и по трикрот чєрєз возног[о] водлє права до судѳ приволывани, сами, ани чєрєз ѳмоцованого своєг[о] нє стали, судѳ и сторонє[7] ѡ том нєстаню своєм знати нє дали, с тых тогды[8] причин суд нинєшнии зємскии крємянєцкии за домовєнєм стороны поводовоє сторону позваную, яко нєсталых и в рєчи ѳпалых, на впад вздат допустивши. А тыє шкоды, в позвє

[1] Літеру «ъ» правлено.
[2] Так в оригіналі. Має бути «Ꙗроцкиє».
[3] Так в оригіналі, має бути «ваших».
[4] Літеру «т» правлено.
[5] Прийменник «по» вписано над рядком.
[6] Літеру «д» правлено.
[7] Літеру «н» правлено.
[8] Літеру «т» виправлено з літери «д».

помєнєныє, пну Андрєю и пану Павлу Ѣароцкимъ на сторонє позванои пну Станиславу Киринскимъ и малжонцє єг[о], то єст ѡ выкочєнє подданых з ымєнїа державы их ѳєдорковєц мєновитє: Стасїа Шаповала, Стєпана Мєлника, Васка, Араса[1], Мартина з жонами, з дєтми и з маєтностїами их, за кождого подданог[о] по пєтисот гривєн полскых, такжє за бчолы, за мєд триста золотых полскых и за иншиє шкоды[2]...
ЦДІАК України, ф. 22, оп. 1, спр. 9, арк. 737–738.

№ 283

1596 р., грудня 15. Луцьк. – Визнання возного Матиса Славоґурського перед луцьким ґродським урядом, що під час постою у селі Хрінники жовнірської роти слуга жовніра Ірего Ґалезовського Валко Варцабович випадково поранив селянина Євхима Ярошевича, у котрого у зв'язку з цим загострилися приступи епілепсії, на яку він хворів з дитинства

Рокѣ тисєча пѧтсот дєвєтдєсѧт шостог[о] мсца дєкабра пятогонадцєт днѧ
Пєрєдо мною, Щасным Кгалєзским, подстаростим лѣцким, постановившисѧ ѡчєвисто, возныи повєтѣ Лѣцког[о] єнєралныи шлѧхєтныи Матыс Славокгѣрскии кѣ записаню до книг кгродских лѣцких сознал тыми словы, иж:
«Рокѣ тєпєрєшнєг[о] дєвєтдєсѧт шостог[о], мсца дєкабра второг[о]надцєт днѧ, в чєтвєргъ, за приданємъ ѣрядовым ѡчєвистым, маючи при собє двох шлѧхтичов, пна Станислава Кѣчковског[о] а пна Бартоша Кглинског[о], был єсми на справє и потрєбє слѣги пна Ирєкго Кгалєнзовског[о], товарыша роты єг[о] мл. пна Ѣана Тарнавског[о], на имє Валка Варцабовича, с которым то, кгды-мъ пришол до домѣ мєщанина лѣцког[о] Томила Максимовича, там жє в тылє тог[о] дому, где мєшкают сусєди на имє Васко Кѣшнєръ // Кѣшнєр и Манѣило, знашли єсмо члвка на имє Євхима Ѣарошєвича, которыи сє мєнил быт подданым єго млсти пна Ивана Хрєнницког[о], подсудка лѣцког[о], с Хрєнник. Которыи то члвкъ Євхим Ѣарошєвич за пытанєм ѡного слуги пна Кгалєнзовског[о] перед нами доброволнє, бѣдѣчи єщє при добром здоровю и розѣмє, поведил, иж дєи:
«Тот то Валко Варцабович, слуга пна Кгалєзовског[о], кгды з ротою єго мл. пна Тарнавског[о] з Бєрєстєчка тѧгнѣчи, и в Хрєниках, имєнью пна моєг[о], ночлег мѣлѣ, и в мєнє господою пан Кгалєзовскии стоял. Там жє тот то Валко, слѣга єго, вытираючи рѣчницѣ, мєнє нє з ѣмыслѣ, алє з нєщасливог[о] припадку мєнє пострєлил. Ѣакож и зараз мєнє в том чєрєз пна своєг[о] за вєдомостю инших товарышов з роты єго мл. пна Тарнавског[о] поєднал и балвєра застѣпил, и, взявши мєнє, вилєчити тѣт дал. На чом ѣа, пєрєставши а видечи в том нєвинност ѡного слѣги пна Кгалєзовског[о], так єсми ємѣ приѡбецал: хот бы-м ѣ тог[о] пострєлѣ ѣмєрєти мел, тєды от тог[о] так ѡн сам, ѣако и кождыи, комѣ бы ѡ то винѣ так пан мои єго мл. пан подсѣдок, ѣако и кождыи с повынных моих винѣ дал, на кождом местцѣ волни быти мают».
Ѣакож и тєпєр пєрєдо мною, возным, и шлѧхтою, при мнє бѣдѣчою, тот то члвкъ Євхим Ѣарошєвич слугѣ пна Кгалєзовског[о], такжє и кождог[о] с товарыства // єго

[1] Так в оригіналі. Має бути «Тараса».
[2] Акт не дописано. Половина наступного аркуша залишилася незаписаною.

и єсли бы сє в чом ткнѹло имєни самого пна Кгалєзовскогѡ, такѡ ѡтѡ тогѡ зранєнїа, ꙗко теж и ѡтѡ тогѡ, єсли бы ѹмєрєти мєл, вєчнє вызволил и волными ѹчинил и повєдил, ижѡ дєи: «Мїа нє такѡ тоє зранєнє трипитѡ, алє хороба, которѹю с прирожєнїа маю, то єстѡ кадѹкѡ, которая ми вєлми шкодитѡ».

Ꙗкожѡ и господарѣ, то єстѡ Васко Кѹшнєрѡ а Мануило и жоны ихѡ, где тотѡ члвкъ лежал, повєдили, ижѡ дєи: «Ꙗко ѡдно тѹтѡ привєзєно тогѡ члвка, мало нє на кажды дєн хороба, то єстѡ кадѹкѡ, на нєгѡ приходила и єго трапила и трапитѡ».

Што всє слѹга пна Кгалєзовскогѡ Валко Варцабович мною, возныѡм, и шлꙗхтою, при мнє бѹдѹчою, свєтчил и просил, абы то всє до книг было записано».

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 49, арк. 964 зв.–965 зв.

№ 284

1597 р., січня 9. Луцьк. – Скарга Івана Єло Букоємського і Лукаша Єло Куневського, родичів, та Зофії Свідзинської дружини, небіжчика Адама Єло Букоємського на луцький земський уряд за незаконне відкладення сесії земського суду через змову судових урядників з Андрієм Гулевичем, який разом зі своїми приятелями зірвав судове засідання, аби справа про вбивство ним покійного не дійшла до сеймового суду

Ѡповєданє на судѡ ѡтѡ пновѡ Букоємскихѡ ѡ нєсуженъє роковъ

Року тисєча пꙗтсотѡ дєвєстдесꙗтѡ сємогѡ мсца гєнварꙗ дєвꙗтого днꙗ

Пєрєд нами, θєдором Чапличомѡ Шпановскимѡ, судєю, а Иваномѡ Хрєнницкимѡ, подсѹдкомѡ, врꙗдниками сѹдовыми зємскими повєту Луцкого, постановившисє ѡчєвисто на роках зємскихѡ луцкихѡ, ѡтѡ днꙗ ѡлторковогѡ на завтрєє по Трєхъ Кролꙗхѡ, римскомѡ свтє, в рокѹ, звышънаписаномѡ, припалыхъ, шлꙗхєтныи пан Иван Букоємскиѡ а пан Лукаш Кѹнєвскиѡ Словичи, ѡпєкуновє прирожоныє, и пни Зоѳѣꙗ з Свидна, позосталаꙗ малжонка нєбожчика пна Адама Словича Букоємского, своѡм и позостaлоє дочки рєчоногѡ нєбожчика Адама Букоємского, панны Ганны Букоємскоє, имєнєм ѡповєдали и свєтчилисє в тыє слова, ижѡ дєи:

«В. м. пновє судовыє, зачавши и актъ роковѡ днꙗ ѡногдашнєго ѡлторковогѡ на завтрєє по Трєхѡ Кролꙗхѡ, свтє римскомѡ, записавши и приволанє двоє водлє права ѡтправивши, противѡ чому днꙗ ѡногдашнєго пєршогѡ и второгѡ приволыванꙗ жаден сє нє противил, нє мовєно и нє протєстовано // противко праву посполитому и водлє Статѹтѹ, которымъ сꙗ зємълꙗ Волынскаꙗ сѹдить, в розъделє чєтвертомѡ, в артътикулє двадъцать сємомъ ѡписаного, где часъ роковъ пєрєстаньꙗ сѹдити чотыри нєдели пєрєдъ сѣимомъ толъко єсть ѡзначоно констытѹцыею, в року дєвєтдесꙗтомъ ѹѳалєною, которое держачисꙗ, а ѡнаꙗ конъстытѹцыꙗ нє Волынєви, алє Коронє тылько слѹжить. Кгдыжь пєрєдъ тымъ в правє коронъномъ часѹ пєвъного, коли роки пєрєдъ соѣимомъ пєрєставати мєли, нє ѡзначоно, тылько за заложеньємъ листовъ сєѣимовыхѡ ѹставали сѹды зємскиє и кгродъскиє. Алє въ Статутє Литовъскомъ єстъ выражоно давъно, жє чотыри нєдѣли // пєрєдъ соѣимомъ суды[1] зємскиє ѹставати маютъ.

[1] Буквосполучення «уды» правлено.

До того, кгдыбы таꙗ конъстытѹцыꙗ Волынєви служити мєла, тогды, кгдыбы тутъ[1] н[а] Волынєви скръкговє справы, которыє в Коронє во двє нєдили подъстаростии с писаромъ ѡтправуєтъ, и тѣтъ мєли бы быти ѡтправованы. Такъжє и положєньє книгъ до выкѹпъна добръ зоставъныхъ позывати, ꙗко и въ Корѹнє, што писаръ зємскии с коморъниками звышъ сѣдити могли бы, чого Статѹтъ Волынскии всєго заборонꙗєт. Што сꙗ показѹєть, жє таꙗ конституцыꙗ Волынєви ничого нє належит, лєчъ, дєи, в. м. пнови суди, кождыи сє домислити можєть, нє маючи взглядѹ на право посполитоє и на присꙗгу свою, которѹю єстє на тотъ сѣдъ своии ѹчинили, жє водлє права и Статѹтѹ, которым сꙗ // Волынь сѣдить, судити маєтє.

Вєдаючи ѡ том добрє, жє на тот час сужєнꙗ тєперєшних роков припадала справа вывожєнꙗ шкрутиниѹм против панѹ Андрєю Василєвичу Гулєвичѹ[2] ѡ забитє помєнєного нєбожчика пна Адама Словича Букоємског[о], кг воли тому пану Гулєвичу, змовившисꙗ снат з ним, жєбы таꙗ справа на соимє з готовым шкрѹтєниѹмъ на суд соимовыи нє прошла и конца своєго нє взєла, ѳолкгуючи в том пну Гулєвичови, нє кг воли праву, алє кг воли сторонє тых роков, зачавши их и справы, роком належачиє, на них ѡтправовавши, за прибытєм самог[о] пна Гулєвича с приꙗтелы єго кг воли тои ѡднои справє, которых приꙗтєл длꙗ намовы и розєрванꙗ роков был звєл, докончити и судили (!), мєнуючи час, правом ѡбваровањым, нє хочєтє ку вєликои шкодє и кривдє ншои.

Видечи мы такъ значную крвавую и прѹдъкоє справєдливости потрєбностъ, ѡ што в судє належном з вшеи млтꙗми чинити нє ѡмєшкаємъ, при томъ тєжъ, ижъ, в. м., тыхъ роков сѣдити нє хочєтє, просили, жебы єстє, в. м., ѡт тыхъ людеи добърых, которыхъ єсмо до ѡтданьꙗ свꙗдєцтва на тыє роки припозвали, которыє при том // замордованъю были и того добрє свєдоми, ѡдобравши ѡт нас, пєрвеи водлє права на справєдливоє вєдєньє свєтков, присꙗгѹ ѡтданє свєдєцства принꙗвши, нам водлє права в завартью выдати рачили.

А ижъ, в. м., и того такъ слушноє рєчи ѹчинит збронꙗєтєсꙗ, чинити то ку ѳолдзє сторонє тамтои и з ними сꙗ порозѹмєвши, притивко в. м. и ѡ то свєтчимысє, жє ѡ то всє, ꙗко и вышеи, в судє належном нє ѡмєшкаєм чинити».

Которои ж то ѡповєданє ѡсоб, звыш помєнꙗных, до книг зємских луцких записати єсмо казали.

ЦДІАК України, ф. 26, оп. 1, спр. 11, арк. 6–8.

№ 285

1597 р., лютого 24. Володимир. — Скарга володимирського земського писаря Юрія Овлочимського до володимирського ґродського уряду про утиски свинюськими євреями Іршем Левковичем та Ґецем Давидовичем християнського населення села Конюхи, незаконно орендованого ними у князя Григорія Санґушка Кошерського

Оповєданє писара пна писара зємског[о] волод*им*. на жидов свинюских

Року ЧЗ [97] мсца ѳєвралꙗ КД [24] днꙗ

[1] Другу літеру «т» виправлено з літери «ж».

[2] Літеру «ѹ» виправлено з літери «в».

Пєрєдо мъною, Григорємъ Обухом Восчатинъскимъ, будучимъ на мєстцу подстароства володимєрского, ставши ѡчєвисто в замькѣ // єго кр. мл. Володимєрском, єг[о] мл. пнъ Юрєи Ѡвлочимскии, писар зємскии володимєрскии, будѣчи приведєн жалємъ трапєнїа ѣбогих хрєстиан и порушон и кгвалцєнъєм прав и волностєи хрєстианскихъ, ѡповєдал и жаловал на жидов свинюских Ирша Лєвковича и Ктєцїа Давыдовича тыми словы, иж:

«Ѡни, лєгцє собє поважаючи право посполитоє и констытуцыє[1] коронныє ѡ томъ, противко имъ, нєвєрънымъ жидомъ, ѣѳалєныє, которымъ заказано и заборонєно народови жидовскому нє толъко дєръжанъїа, ѣживанъїа и закупованъїа добръ зємъских шлїахєтскихъ, с которыхъ воєнънаїа служъба и податъки єго королєвъскоє млсти и Рєчи Посполитои коронъноu служатъ, вшєлїаких дикгнитартвъ (!) и врѣдовъ, под їаким колвєкъ прєтєкстомъ права набытых, алє наконєцъ арєндованїа мытъ и карчомъ, до того и над власныє права и привилєє жидовскиє, жидом ѡт их королєвскоє млсти наданыхъ, которыми спєциѳици заборонєно и заказано жидомъ нє толко на добра и маєтности шлїахєтскоє, алє и на листъ записы, ѡкром готовоє заставы золота, сєрєбра, шат, пнзєи своих дават и иных, їакож колвєк иначєи позычит, так ѡ том Статута, констытуцыє коронныє, права и привилєє жидовскиє въ ѡписанѣ своєм ширєи свєтчат и ѡбмовлїают. То пакъ ѡни, жидовє свинюскиє // Ирш и Кгєц, то всє ѣ сєбє [лєгцє] поваживши и надъ право посполитоє и своє привилєє, самыхъ сєбє привєтнє поднєсши, ширєи ростєгаючы, ниж им належит, волности и право своє, бѣдѣчи простоє кондыцєє людми и до тог[о] нєвєрными жидами, криви и народови хрєстиънъскомѣ с прирожєнїа нєсприязными, часу пєвног[о] важилисїа ѣ вєлъможног[о] кнїажати Григорїа Санкгушка Кошєрског[о] двора и сєла Конюх з єго присєлками, людми, их подачками всїакими повинностями добръ шлїахєтских, в повєтє Володимєрскомъ лєжачих, на ѡсобы своє до выстїа зѣполных пїати лет арєндовати и на записы имєнєи, помєнєных, арєндовнє пнзєи своих мимо права и привелєє жидовскиє позычати и запис на помєнєнѣю маєтъностъ на ѡсобы своє ѡт нєг[о] ѡтримати и инѣю маєтностъ в посєсии своєи на своє ѡсобы дєржат и иноє, бєзпєчнє ровнаючисїа в том людєм народу шлїахєцског[о], ѣживати, людєм и подданым конюским росказоват, ѡных радти (!), сѣдити и справовати и до свїатенїа шабатов до жидовства хрєстианє примушати, нє полнїачих росказанїа ихъ жидовского, розмаитым вєзєнємъ трапити и мордовати и вины з них нєзносныє брати а правє до єгипєтскоє нєволи людєи народѣ хрєстианског[о] кгвалтовнє и нєслѣшнє // примѣшати и притискати, а владзѣ, врїад и росказованъє собє над людъми ѣбогими хрєстианскими, жидами бѣдѣчи, привлащати и кром позволенїа єго кр. мл. и права посполитог[о] собє приписовати».

И просил єго мл. пан писар, абы тоє ѡповєданє єго мл. до книг кгродских володимєрских было записано.

Што ї записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 30, арк. 54–55 зв.

[1] Літери «ст» правлено.

№ 286

1597 р., березня 25. Володимир. — Скарга Кирика Ковалевича, селецького мельника, підданого князівського подружжя Януша Заславського і Олександри Романівни Санґушківни, до володимирського ґродського уряду на Григорія Новоселицького, який зґвалтував його сестру Ганну, та зізнання возного Щасного Злобоцького про огляд потерпілої

Ѡповѣданє мєлника сєлєцкого на пна Григорꙗ Новосєлєцко*г*[*о*] ѡ зкгвалтованє дєвки

Року З [7] мсца марца КΣ [25] днꙗ

Приходил на врꙗд кгродски*и* в замокъ его королєвскоє м*л*сти Володимєръски*и* до мєнє, ѳєдора Загоровского, по*д*старост*г*[*о*] володимєръского, по*д*даны*и* и мєлни*к* и*х* милости вєлможных пано*в* кнꙗжати*и* Ꙗа҃нъша Жас*л*авского, воєводы подлꙗского, старосты житоми*р*ского, и малъжонки его милости кнєжны Алєксандры Романовны Са*н*кгушковны сєлєцки*и* на *и*мє Кирикъ Ковалєвичъ, жалуючи и плачъливє ѡповѣдаючи на пна Григо*р*ꙗ Новосєлєцко*г*[*о*] ѡ то, и*ж* дєи:

«Ѡ*н* рокъ тєпєрєшнє*г*[*о*] тисꙗча пꙗт*с*отъ дєвєтъдєсꙗтъ сємого, мсца ма*р*ца шостогонадца*т* днꙗ, з нєдєли на понєдєлокъ, вночи, взꙗвши пєрєд сєбє злы*и* а нєпристо*и*ны*и* ѕмыслъ, наєха*в*ши кгвалтовнє на домъ мо*и* во *и*мєню и*х* м*л*сти Сєлцу, маючи при собє слу*г* и помочков (!) свои*х* ѡ кил*к*а чєловѣка, которы*х* ѡ*н* сам знає*т* и имєна и*х* вѣдаєтъ, та*м* жє двєри до сєнє*и* и до и*з*бы выби*в*ши и нашєдши тамъ дєвку сєстрѕ мою рожонѕю на *и*мє Га*н*ну, всю чєлꙗдъ, которѕꙗ ѡдно была ѕ*в* ы*з*бє, во*н* вы*г*нал а, нє ѡглєдаючисꙗ на вины, противко кгва*л*товникомъ ѕѣа*л*єныє, ѡно*и* кгвалътъ ѕчинил и з дєвоцтва єє ѡ*т*нꙗлъ».

И проси*л* мєнованы*и* мєлникъ ѡ возного на ѡ*г*лєданъє ѡно*г*[*о*] зкгвалъчє*н*ꙗ дєвки, мєнованоє, на што з ѕрадѕ кгродского прида*н* былъ єму на то возно*г*[*о*] (!) шлꙗхєтъны*и* Счас*н*ы*и* Злобоцки*и*, которы*и*, на то*и* справє бывши, ѡно*г*[*о*] кгвалтѕ ѡглєда*в*ши, ѡповєда*н*ю присл҃ха*в*шисꙗ а ста*в*ши ѡчєвисто, на врадє днꙗ, на датє, вышє*и* ѡписано*и*, ма*р*ца // двадцатъ пꙗто*г*[*о*] кѕ записа*н*ю до кни*г* вызна*л* тыми словы, и*ж*:

«Року тєпєрєшнє*г*[*о*] дєвєтъдєсꙗ*т* сємо*г*[*о*], мсца ма*р*ца двадъцатъ пє*р*вого днꙗ бы*л* єсми на справє и потрєбє подданы*х* и*х* мило*ст* кнꙗжати Ꙗа҃нъша Жаславско*г*[*о*], воєводы по*д*лꙗско*г*[*о*], и ма*л*жонъки его мило*ст* кнєжны Алєксан*д*ры Романо*в*ны сєлєцко*г*[*о*] Кирика Ковалєвича и за ѡказа*н*ємъ єго видил єсми сєстърѕ его на *и*мє Га*н*ну змо*р*дованую и зша*р*паную, на которо*и* видил єсми кошѕлѕ всю ѕ кръвє а ноги по*д*раныє. И ѡповєдалъ мнє тотъ то мєлъникъ и сама дєвка, и*ж* то*т* кгвалътъ ста*л*сє є*и* ѡ*т* пна Григо*р*ꙗ Новосєлєцъко*г*[*о*] днꙗ шосто*г*[*о*]надъцатъ ма*р*ца за наєха*н*ємъ кгвалътовнымъ на домъ».

И проси*л* мєнованы*и* мєлникъ, абы тоє ѡповєда*н*є єго и созна*н*є возного до кни*г* было записано.

Што ꙗ записати каза*л*.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 30, арк. 100–100 зв.

№ 287

1597 р., квітня 20. Володимир. — Зізнання возного Івана Жуковецького про скаргу Аврама та Івана Марковичів, підданих князя Григорія Санґушка Коширського із села Біле Поле, на свинюських євреїв Ірша та Ґеца щодо утисків ними християнського населення та побиття Іршем Аврама Марковича, внаслідок якого постраждалий невдовзі помер

Сознанъє возног[о] в справє кнжти Григорꙗ Коширскогъ[о] противко жидовъ свинюскихъ

Року ЧЗ [97] мсца априлꙗ К [20] днꙗ

Пєрєдо мною, ѳєдором Загоровским, подстаростимъ володимєрскимъ, ставши ѡчєвисто, возныи єнерал шлꙗхєтныи Иванъ Жꙋковєцкии ꙋчинил сознанъє до книг, ижъ:

«Року прошлого тисєча пꙗтсот дєвєтдєсꙗтъ шостого, мсца дєкабра двадцꙗтого днꙗ подданыє єг[о] мл. Григорꙗ Санкгушка Коширского бєлополскиє Аврам и Иванъ Марковичи ѡповєдали мнє вєликую а нєзноснꙋю кривду и [ꙋтискох] а правє нєслыханую мєжи хрєстиянством нєволю ѡт арєндаровъ конюских жидовъ свинюских Ирша и Кгєца, которыє, дєи, нєзноснымъ ꙋтꙗжєнъємъ ихъ ꙋтꙗжаючи, нє токмо маєтность ихъ берꙋтъ, алє, дєи, тєпєр нєдавно поменєныи арєндар Иршъ, жидъ, мєнє, Аврама Марковича такъ ѡкрꙋтнє збилъ, с которого, дєи, збитъıа нє вєдаю, єсли живъ бꙋдꙋ.

Ꙗкож бꙋдꙋчи в Бєлом Полю днꙗ, вышєи поменєног[о], видилъ єсми в домꙋ того Аврама Марковича, лєжачого, ѡкрутнє збитого, в которого видилъ єсми ранꙋ лєвую, плєчє и ꙋвєс бокъ лєвыи синє шкодливє збитыи и спꙋхлыи и такъ вєлми хорыи, ижъ залєдвє мовити моглъ. И повєдилъ єсми, дєи:

«Ꙋмрꙋ тєды ѡт рꙋкъ Иръша, жида арєндара конюского».

А потомъ того *ж* року тисєча пꙗтъсотъ дєвєтъдєсꙗтъ шостого, мсца дєкабра двадцєтъ сємого днꙗ прибєгъ до мнє Иванъ Маръковичъ, вышєи поменєныи, и плачливє ѡповєдалъ, ижъ братъ єго Абрамъ Маръковичъ з оног[о] збитъıа Иръшового ꙋмєръ.

И кгды-мъ до Бєлополъıа того днꙗ, вышєи поменєного, приєхал, видиломъ того Абрама Марковича ꙋмєрлог[о], // которого, кгды ховано, тєды-*м* ѡбволалъ, жє з рук того Ирша арєндара с того свта идєтъ и ѡт нєго єст забитъ. Которое сознанъє моє до книг кгродскихъ володимєрских».

А такъ ꙗ тое ѡчєвистое сознанъє возного до книг кгродских володимєрских записати казалъ.

Што єстъ записано.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 30, арк. 153 зв.–154.

№ 288

1597 р., травня 9. Кременець. — Скарга Фалелія Бережецького до кременецького ґродського уряду на Олександра Овадовського, який за вказівкою свого пана, волинського хорунжого Вацлава Боговитина, зіпсував посіяну городину в селі Жолобки, де він тримав частину маєтку в заставі від Миколая Боговитина, та визнання кременецького возного Миколая Вресинського про огляд зламаної огорожі та витоптаних грядок

Ѡповѣданє пана ѳалєлиꙗ Бєрєжєцкого[о] на пана Алєксандра Ѡвадовского[о] ѡ выламанє плотꙋ из ѡгорода и вытравєнє ꙗрыны и соз. воз. в тои жє справє // Лѣта Божого[о] нарожєнꙗ АФЧЗ [1597] мсца маꙗ ѳ [9] [дня]

Ставши ѡчєвисто на врядє кгродском в замкꙋ гдрском Крємꙗнєцком передо мною, Ермолои Подгаєцким, бꙋркграбим замкꙋ Крємꙗнєцкого, бꙋдучим на мєстцꙋ подстароства крємꙗнєцкого, ꙋрожоныи єг[о] мл. пан ѳєлєлии Бережєцкии ѡповедал и ꙋскаржалсє на ꙋрожоного[о] пна Алєксандра Ѡвадовского, державцꙋ жолобского[о], ѡ том, иж деи:

95. Хорунжий

«Рокꙋ тєпєрєшнєго тисєча пꙗтсот дєвєтдесꙗт сємого, мсца маꙗ шостого[о] днꙗ, ꙋв олторок, поменєныи пан Ѡвадовскии, зобравшисꙗ з многими слꙋгами и поддаными своими, нашодши моцно кгвалтом на власныи ѡгород мои, которого[о] ꙗ ѡт чотырох лет спокоинє держал и ꙋживал, держачи имєнє Жолобки заставою ѡт пна Миколаꙗ Боговитина в сꙋмє пнзеи пєвноu, плот розобравши, на пожиток своu ѡбєрнꙋлъ, ꙗринꙋ, которая была на том ѡгородє посєꙗна: цибꙋлю, росадꙋ, постырнак, морков, рипꙋ, ѡгорки (!) и мак, которая ꙋжє и сходила, попсовал и внивєч ѡбєрнꙋл и тот ѡгород, ꙋ мєнє моцно кгвалтом ѡтнꙗвши, мєнє спокоиного[о] держанꙗ и ꙋживанꙗ выбил. За которым то розобранємь плотꙋ и попсованємъ ꙗрины, на том ѡгородє посєꙗноє, кром кгвалтовного выбитꙗ, шкоды собє, подєланоє ѡт нєго, быти мєнꙋю пꙗтнатцат коп грошеи литовских».

Ꙗкожє и возныи єнєралныи шлꙗхєтныи Миколаи Врєсинскии, на тои справє бывши и того[о] розмєтанꙗ ѡгородꙋ, попсованꙗ ꙗрин, на том ѡгородє засєных[1], ѡглєдавши и передо мною ѡчєвисто // на врядє ставши, кꙋ записованю до книг кгродских крємꙗнєцких тыми словы сознал, иж:

«Рокꙋ тєпєрєшнєго тисєча пꙗтсот дєвєтдесꙗт сємого[о], мсца маꙗ шостого[о] днꙗ был єсми на справє и потрєбє пна ѳалєлиꙗ Бережєцкого в селє Жолобках, там жє єсми ѡглєдал ѡгорода пна Бережєцкого, розмєтаного и попсованого[о] ѡт пна Алєксандра Ѡвадовского, и видєл єсми плоты з с трох сторон поламаны, попсованы и грꙗды, на которых были ꙗрины засєꙗны, потоптаны и ни во што ѡбєрнєны. Которое потоптанє тых грꙗд и поламанє и попсованє того ѡгородꙋ менил быти ѡт пна Алєксандра Ѡвадовского[о] за кгвалтовным наиштьем з многими слꙋгами и помочниками єго».

Ꙗкожтꙋт жє тот возныи, стоꙗчи передо мною ѡчєвисто днꙗ вышмєнованого[о], сознал, иж деи:

«Єсми был посланым ѡт пна Бережєцкого до пна Ѡвадовского, пытаючисꙗ єго, длꙗ чого бы тот ѡгород попсовал и длꙗ чог[о] єго з нєг[о] выбил и ꙗрины потоптал?

А ѡн, деи, мнє ѡтказал, иж:

«Што-м то ꙋчинил, тогды сꙗ нє прю, правда то всє, але-м то ꙋчинил за росказанємь пна Ваꙗлава Боговитина, хорꙋжого[о] волынского[о]».

[1] Так в оригіналі. Має бути «засєꙗных».

А такꙗ тоє ѡчєвистоє возного сознанє до книг кгродских кремꙗнєцких записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 21, оп. 1, спр. 36, арк. 144 зв.–145 зв.

№ 289

1597 р., травня 20. Кременець. – Визнання кременецького єврея Маїра Зинделевича перед кременецьким ґродським урядом про продаж ним «пашноє» волоки землі кременецьким міщанам з передмістя Запоточчя Миколаю і Марку Карповичу за вісім кіп литовських грошів

Сознанє подданого его королєвскоє мл. жида Маира проданє волоки пашноє Мазличинскоє Миколаю а Маркѹ Карповичѹ на вєчностъ

Лѣта Божог[о] нарожєнꙗ АФЧЗ [1597] мсца маꙗ К [20] днꙗ

На врꙗдє кгродском замкѹ гсдрском Кремꙗнєцком пєредо мною, Ермолом Подгаєцким, бѹркграбим замкѹ Кремꙗнєцкого, бѹдѹчим на мєстцѹ подстароства кремꙗнєцкого, ѡблично постановившисꙗ, Маир Зынделевич, жид кремꙗнєцкии, ꙗвнє ѹстьнє и доброволнє кѹ записованю до книг кгродских кремꙗнєцких сознал, иж:

«Нє бѹдѹчи ни ѡт ког[о] примѹшоныи, ани намовєныи, толко сам по своєи доброи воли, бѹдѹчи потрєбєн пнзєи, волокѹ пашнѹю Мазлыковскѹю зо всим, ꙗко сꙗ в собє маєт в широкости и рєзах, которая ємѹ в пєвноu сумє пнзєи вєчностю зостала, подданым короля єг[о] мл. зъ Запоточꙗ Кремꙗнєцкого Миколаю а Маркѹ Карповичѹ за пєвную готовѹю рѹкоданѹю сѹмѹ пнзєи ѡсмь коп грошєи литовских зъ єє титѹлом, паннованєм, власностью и налєжностю вєчнє и нєпорѹшнє продал и зараз в моц, в дєржанє спокоиноє а вєчноє их ѹживанє подал и поступил и ѡноє права титулу, власности и налєжности єє зрєксꙗ. Мают и волны будѹт подданыє короля єг[о] мл. помєнєныє Миколаи // […][1]

ЦДІАК України, ф. 21, оп. 1, спр. 36, арк. 174.

№ 290

1597 р., червня 8. Кременець. – Визнання кременецької міщанки з передмістя «ѡт Вишнєвца» Христини Куцевни перед кременецьким ґродським урядом майнових прав Олешка Фединича на половину пляцу, який свого часу її батько Куц Каленикович продав Миску Гончарові

Соз. подданоє єг[о] кр. мл. Богдановоє Христины потвєрженъє продажи Ѡлєшкѹ ѳединичу плацѹ чєрєз ѡтца єє емѹ проданог[о]

Лѣта Божого нарожєнꙗ АФЧЗ [1597] мсца июнꙗ И [8] днꙗ

На врꙗдє кгродскомъ в замъкѹ гсдрском Кремꙗнєцком пєредо мною, Томашом Белєцкимъ, подстаростим кремꙗнєцкимъ, ѡбличъно постановившисꙗ, подданаꙗ его королєвскоє мл. с пєредмєстꙗ Кремꙗнєцъкого ѡт Вишънєвца Богдановаꙗ Христина Кѹцєвъна ꙗвнє ѹстънє и доброволънє ку записованъю до книгъ кгродских кремꙗнєцких сознала, иж што:

«Нєбожчик ѡтєцъ мои Кѹц Калєниковичъ продалъ былл на вєчъность половицѹ плацѹ з огородами, зъ садомъ и частъю лиска мєжи плацами, з одноє стороны //

[1] Акт уривається.

Тришъка Плотъницкого, а з дрѣгоє стороны Зѣнца Кѣдравого, задом кѣ Ѣацковомѣ Тѣрчиновичовому садѣ, будѣчи потрєбєнъ пнзєи за пєвнѣю сѣмѣ пнзєи за полътрєти копы грошєи литовских Мискови Гонъчарови. Которого помєнєныи Миско Гончар час нємалыи держал и, бѣдѣчи винєн сѣмѣ пєвнѣю жидѣ крємянецкому Лєибѣ, в тои сѣмє тот плац томѣ Лєибѣ вєчностю пѣстилъ. А потом тот Лєибъ тот жє плац зо всимъ, с чим сєємѣ вєчностю ѡсталъ, подданому короля єго млсти Ѡлєшькѣ Ѳединичѣ за пєвнѣю готовѣю сѣмѣ пнзєи за пѧтъ копъ грошєи литовъских вєчностю продалъ иємѣ в спокоиное держанъє и ѣживанє на вєчныє чсы подалъ, которого ѡн тєпер ѣ спокоиномъ держаню и ѣживанъю єстъ.

Ѣакожъ ѧ, ѧко потомокъ влосныи ѡтца своєго, бѣдѣчы того всєго вєдома, ѧко нєбожчикъ ѡтєц мои тот плац з огородами, садом и лєскомъ ѡсобамъ вышъпомєнєным вєчностю продалъ и им тоє пѣстилъ, которого ѡни, держачы, томѣ Ѡлєшкѣ Ѳединичѣ вєчностю продали, тоє всє пєрєд в. мл. сознаваю. И вжє ѧ сама, а по мънє дѣти и потомки мои, ани тєж сєстры, братка, близкиє, кровныє мои и нихто иншии ѡбъчии того плацѣ ѣ Ѡлєшка з моцы и держанъя єго брати и в то сѧ и въ ѧкѣю колвєкъ в томъ плацѣ рєчъ ѣстѣповати // нє маю, нє маю т и мочы нє бѣдѣт чсы вєчными под зарѣкою пѧть копъ гршєи литовских и под нагорожєнємъ шкод и накладов на голоє рєчєнъє слова, кромъ довод ѣ и присяги».

И просила, абы тоє ѣстноє а доброволноє сознанъє єє до книгъ кгродских крємянєцких записано было.

Што ѧ записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 21, оп. 1, спр. 36, арк. 202 зв.–203 зв.

№ 291

1597 р., вересня 2. Володимир. — Скарга Войтеха Перехристи, коморника дружини коронного гетьмана Яна Замойського, до володимирського ґродського уряду на володимирського єврея Гошка Бенашевича, який разом з помічниками побив і пограбував його, та зізнання возного Мойсея Дегтевського про огляд потерпілого

Протєстациа комрника пнєи Замоискои Воитеха Пєрєхрысты на жидов володимєрскихъ

Року дєвєтдєсѧтъ сємого мсца сєнтєбра второг[о] днѧ

Приходил на врядъ кгродскии в замок єго королєвское млсти Володимєрскии до мєнє, Григорка Ѡбуха Вощатинского, намєстника подстароства володимєрского, Воитех Пєрєхрыста, комрникъ ѧснєвєлможноє єє млсти пнєє Ѣановои Замосцъкои, (!) гєтмановои канцлѣровои коронноu, ѡповєдал и ѡбтєжливє жаловал на нєвѣрных жиѣдов володимєрских, то єстъ на им[є Гошка] Бєнєшєвича и на инших помочников єго, которых // ѡн сам лєпєи знаєт, имєна и прозвиска их вєдаєтъ, жє мѧ взвавши в дом свои на вєсєлє и напоивши мѧ в дому своєм, ты мѧ били, мордовали и зранили, при котором збитю и зранєню пограбили. То стъ, (!) мєновитє: золотых чирвоных сто, шаблю, которая коштовала три талѧры, листы и справы и записы на пѧт тисячии золотых полских, пилныє єє млсти пнєє моєє».

И просил мꙗ тот Воитех Перехрыста ѡ приданє возного, на што ꙗ з ѳрядѳ возного придал шлꙗхетного Моисеꙗ Дегтевского, которыи, там бывши и тог[о] збитꙗ и зранєнꙗ ѡглєдавши, ставши ѡчевисто, кѳ записаню до книг кгродских сознал тыми словы, иж:

«За приданєм в. мст., врꙗдовым днꙗ сєгоднєшнєго мсца сєнтєбра второго днꙗ былом на справє и потрєбє Воитеха Перехрысты, коморника ꙗснєвєлможнοє пнєє панєє[1] ЮАновои Замосцъкои, гетмановои канцлѣровои коронноu, на ѡглєданє збитꙗ и зранєнꙗ, єму ѡд тых жидов нєвєрных сталог[о], в мєстє Володимєрском в дому Гошка Бєнашєвича, нєвєрного жида. То єстъ видил єсми на лєвом боку [раны] пробитє кривавыє, на голови волосы выρваныє, на носи рану синюю битую, при котором збитю, зранєню, повєдил: «Пограбили, то єст: золотых чирвоных сто, шаблю за три талꙗры, листы, справы и записы єє млсти пнєє моєє на пꙗт тисєчеи золотых полских».

Которое збитє и зранєнє и пограбєнє мною, возным, свꙗтчил».

И просил, абы тоє ѡповєданє єг[о] и сознанє возного до книг кгродских володимєрских записано было.

Што ꙗ, принꙗвши, записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 30, арк. 615–615 зв.

№ 292

1597 р., вересня 22. Кременець. – Скарга суразького намісника Василя Андрійовича до кременецького ґродського уряду на князя Миколая (Михайла) Подгорського, Марка Ісернського та возного Миколая Вресинського, які напали на ярмарок у місті Сураж, пограбували і нанесли тілесні ушкодження міщанам та зізнання кременецького возного Сасина Дамицького про огляд заподіяних міщанам ран

Ѡповєданє намєстника сѳражского на кнꙗзꙗ Миколаꙗ Подгорского и пна Марка Исєрнского ѡ побитє и поранєнє мєсчан сѳражских и соз. воз. ѡглєданє ранъ

Лѣта Божєго нароженъꙗ АФЧЗ [1597] мсца сєнътєбра КВ [22] днꙗ

Присылал на врꙗдъ кгродскиu в замокъ єго королєвъскоє млсти Крємꙗнецкиu[2] ѳв отєханъю пна Томаша Бєлецког[о], подстаростєго крємꙗнецкого, до мєнє Зръмолы Ѡлєховича Подгаецког[о], буръкграбєго замъку Крємꙗнецкого и будѳчого на мєстцѳ подстароства Крємꙗнецког[о], строитєлъ шпиталꙗ ѡстрозског[о], справца и д[о]зорца и шпиталных[3] // пан Василеи Андрєєвичъ, жалуючи и ѡповєдаючи на зємъянъ єго королєвскоє млсти повєту Крємꙗнєцкого, на пна Михаила кнꙗжєка Подгорьског[о] а на пна Маръка Исєрнъског[о], ꙗко принципалов и старъших поводовъ ѳчинъка, нижеи написаного, а Миколаꙗ Врєсинского, возног[о], помочъника их млсти, ѡ томъ, ижъ деи:

«Рокѳ тєпєрєшнєг[о] тисєча пꙗтъсотъ дєвєтъдєсꙗтъ сємого, мсца сєнтєбра ѡсмогонадцатъ днꙗ тыє звышъмєнованыє их млстъ ѡсобы с тым то помочником своимъ Миколаємъ, возным, слугами и з иншими многими помочниками

[1] Повтор в оригіналі.

[2] На другій літері «є» чорнильна пляма.

[3] Слово правлено.

своими, которых, дѣи, их милость сами лѣпѣи знаютъ имѣна и назвиска их вѣдаютъ, бѫдѫчих ѡноѥ рады и мысли тог[о] дня, вышшѣи мѣнованого, з розным ѡрѫжьем до бою наготованы до мѣстѣчка шпиталног[о] Сѫража, на ѩрмарокъ приѣхавши, водлѫгъ змовы и ѫмыслѫ своего, ѫ людѣи на ринкѫ никоторыѥ рѣчи брали и грабили. Што, дѣи, мѣщановѥ тог[о] мѣстѣчка, ѡбачивъши а хотѣчи их млст ѫпросити, жебы ѩрмаръкѫ нѣ розганяли, сколко чоловѣка до их млсти пришедшы, навъпоминали.

И просили, жебы их млст того прѣдсѩдзѩтъя позанѣхавшы, спокоинѣ сѣ заховали. То пакъ, дѣи, их милостъ на тѫю прозбѫ и въпоминанъѥ ихъ ничого нѣ дбаючи а будѫчи на то приготовани и иных мѣсчанов позбивали, поморѫдовали // и поранили, то ѥст мѣновитѥ: Ивана Гончара при пограбѣню кобзы збил[и] и зранили и ѡнѫю кобзѫ до сѣбѥ взяли, которая, дѣи, кобза талѣр кошътовала; Тимка Бондара збили и зранили, и инших подданых посторонных, на ѩрмарок приежчих, такжѥ позбивали. Што, дѣи, всѥ починивши, з мѣстѣчка ѣдѫчи воротного сѫразского имѣнем Ѣна, ѫ ворот знашедши, збили, зморѫдовали. А в дорозе[1] на Ковалѣвои грѣбѣлцѥ, поткавши подданог[о] шпиталног[о] сѣла Старого Соража имѣнем Сѣнка Стрыжевич и кгвалтовнѥ пограбили ѫ нѣго с хрибта сѣрмяг ѫ новѫю, за сорок грошеи кѫплѣнѫю, кѫ томѫ сокир двѥ, которыѥ собѥ шацѫѣт тот подданыи шѣстнадцат грошеи литовских, шапкѫ, за пят грошеи куплѣную, поѣс з мошонкою, а в мошнѥ, дѣи, было грошеи золотых полских два, косѫ за ѡсмъ грошеи кѫплѣнѫю, то, дѣи, всѥ побравши и кгвалтовнѥ пограбивши, з собою до домов своих повѣзли. А при том грабѣжѫ и того Стрыжѣвича самог[о] ѡкрѫтнѥ збили и зранили, и пан Исѣрньскии сам рѫками своими бородѫ емѫ з тѣлом ѫрезал, а ѡни, дѣи, Миколаи, возныи, помочник их млсти, того подданого за рѫки дѣржал».

Ѣкож и возныи повѣту Крѣмянецкого шлѩхетныи Сасин Дамицкии пѣредо мною на врядѥ вызнал, иж дѣи:

«Року тѣпѣрешнег[о] дѣвѣтдесят сѣмого, мсца сѣнтѣбра дѣвятогонадцат дня подданых шпиталных ран ѣсми ѡглѣдал ѫ мѣстѣчкѫ Сѫражѫ и видил ѣсми ѫво Ивана Гончара раны на твари битыѥ кривавыѥ, ѫ Тимка Бондара видил ѣсми на правом плѣчи битую синюю, на тои жѥ рѫцѣ нижеи локътя рана тятаа кривавая, ѫ Ѣна воротного видил ѣсми над ѡком лѣвым, заимѫючи ѡка, рана кривавая тятаа, а в Сѣнка Стрыжевича видѣл ѣсми ранѫ тятѫю кривавѫю з лѣвоѥ стороны, заимѫючи ѡка, вѣлми шкодливая, борода с тѣлом ѡтрѣзана, на рѫцѣ лѣвои чѣрез запястѥ на сѫставѣ рана тятаа кривавая шкодливая, с которое раны нѣ вѣдати на рѫкѫ ѣсли хром нѣ бѫдет, а по хрыбтѫ видил ѣсми много ран битых синих, изличити их было трѫдно. Которыѥ раны поделаныѥ мѣнили быти тыѥ подданыѥ шпиталныѥ ѡт кнзка Михаила Подгорского и ѡт пна Марка Исѣрньского, яко ѡт старших поводов и принцыпалов, ѡт слѫгъ и помочников их млсти».

А так ѩ тѫю жалобѫ и ѡповедань намѣстника сѫражского и возного ѡчѣвистоѥ сознанѥ до книг записати казал.

ЦДІАК України, ф. 21, оп. 1, спр. 34, арк. 142–143.

[1] На другій літері «о» чорнильна пляма.

№ 293

1597 р., жовтня 4. Луцьк [1591 р., квітня 25. Луцьк]. – Скарга Антона Павловича Визґерда Заболоцького до луцького земського уряду на Бенедикта, Дем'яна та Михайла Васильовичів Гулевичів у зв'язку з їхніми погрозами забити його на смерть, оскільки він, не поступаючись шляхетською гідністю, не підкоряється їм, із включенням до скарги тестаменту з призначенням опікунів для захисту вагітної дружини Мар'ї Лецківни Гуляльницької та дочок Олени і Ганни і заручного листа луцького старости Олександра Семашка із застереженнями до Дем'яна Гулевича щодо зазіхання на життя його та швагра Василя Лецковича Гуляльницького

Справа пна Антона Заблоцго (!) с паномъ Дємъяномъ Гулєвичомъ

Рокѹ АФЧЗ [1597] мсца ѡктєбра Д [4] дня

На рокахъ сѹдовыхъ зємъскихъ лѣцкихъ, ѡт дня свтого Михаила, свята рымъского, в року тєпєрешнєм дєвєтдесѧтъ сємом припалыхъ и назавтриє того мєнованого свта сѹдитисѧ зачатыхъ, пєрєд нами, θєдором Чапличом Шпановским, [сѹ]дєю, а Иваном Хрєнницким, подсѹдком, врѧдниками судовыми зємскими повєтѹ Луцкого, ставши ѡбличнє, шлѧхєтнє ѹрожоны пан Антонии Визкгєрдъ в Гулѧлниках Заболоцкии, зємєнин его кролєвское мл. повєтѹ Луцкого, которыи служит ѧснє вєльможномѹ пну [кн]жати Юръю Ивановичу[1] Чарторискомѹ́на Клєваню, имєнєм книжати его мл., пна своєго, и сам ѡт сєбє ѧвнє в голос напрод словнє, а потомъ сє на сєи интєрцизє писанья влосное руки своєє протєстацыю свою в судѹ ншого до книгъ зємских луцкихъ подалъ на их млсть пна Дємъяна Гулєвича а на пна Михаила и на пна Бєнєдикта Васильєвичовъ Гулєвичов, сынов его млсти // пна воиского володимєрского, ѡ томъ и тыми словы, иж дєи:

«Ихъ млсть помєнєныє пнвє Гулєвичи, запомнєвши звєръхности его кр. млсти и срокгости права посполитого, змовившисѧ з собою и з слѹгами своими, мєновитє з многими пны Гулѧлницкими, с тыми, которыє имъ служать, ѧко то ѡдна половина пнвъ Гулѧлницких, тыхъ, которыє, волности своєє шлѧхєцкоє постєрєгат нє хотєчи, до єго млсть пна Дємъяна Гулєвича, а дрѹгаѧ половина до пна Михаила Гулєвича з служѣбами своими ѹдавшисѧ, а намъ, которыє єсмо тєж тамъ в Гулѧлниках под волностми и правами нашими шлѧхєтскими ѡсєлости и маєтности за пєвными правами ншими покупили и пєвнє, жє ихъ млст пном Гулєвичомъ с того служит нє хочєм и нє єсть єсмо винни, бо волности своєє шлѧхєцкоє постєрєгаємъ[2]. А ихъ млст помєнєныє пановє Гулєвичи, тамъ жє до Гулѧлникъ промежкѹ нас, ѹбогою[3] шлѧхтѹ[4], ѹтиснувшисѧ[5], и снат, жє за часом всѣ Гулѧлники ѡт насъ, ѹбогоє[6] шлѧхты, под свою моцъ и одъ (!) свои росказъ подбити хотєчи, правє бєзъ встыдѹ́ и бєз боѧзни Бжоє хотѧчи мѧ ѹмыслнє ихъ млст чєрєз кгвалтъ и чєрєзъ розныє кривды, такъ сами собою, ѧко и чєрєзъ слугъ своихъ Гулѧлницъкихъ, с тоє ѡсєлости

[1] Першу літеру «и» правлено.
[2] Останню літеру «є» правлено.
[3] Літеру «ю» правлено.
[4] Літеру «ѹ» правлено.
[5] Літеру «ѹ» правлено.
[6] Літеру «г» правлено.

и з маєтности моєє Гулѧлниꙗкоє з Гулѧлникъ выт*и*снути и мєнє здоровьꙗ моєго напро*д* позбавити.

А єго мл*ст* па*н* Дємъян Гулєвич и чєрєзъ ли*ст* зарѳ́чны*и* ѳ́поминалны*и* зъ кгродѳ́ Лѳ́цко*го* ѡ*т* єго мл*сти* пна старосты лѳ́цко*го* ѡ*т* мєнє ѡ нєбєзпєчности[1] здоровꙗ в року тисєча пѧ*тсот* дєвє*т*дєсѧ*т* пєрвомъ подъ зарукою єго королєвскоє[2] мл*сти* по*д* пєтьмасты ко*п* гршє*и* литовскихъ до єго млсти ѡдєржаны*х* ѡдєржаны*х*[3] и врѧдовнє чєрє*з* возного єго мл. па*н*у Дємьяну ѡ*т*даны*и*, и прє*д* трєма возными и шлѧхтичами трєма на*д* тотъ ли*ст* заручны*и* чинил мнє ѡ*т*повє*д* на здоровє.

Такъжє и тєпє*р* в року тєпєрєшни*м* дєвє*т*дєсѧ*т* сємо*м* на рокахъ тєпєрєшнихъ, нє заховываючи и нє стєрєгучи и*х* мл. покою, которы*и* ко*ж*дому подъ часъ сужєнꙗ роковъ и завжды, х[...][4] бы ѡ*т* кождого бы*т* мєлъ, хотєчи мꙗ ѳ́мыслнє нє толко маєтности моєє в Гулѧлника*х*, алє и здоровꙗ позбави*ти*, єго мл*ст* па*н* Дємьян Гулєвич са*м* чєрєзъ сєбє и чєрєзъ слугъ своих вєспол с пано*м* Бенєдиктомъ и с паномъ Миха*ил*о*м* Гулєвичами вчини*ли* и чинѧ*т* завшє прє*д* слышєнємъ // многихъ людє*и* таковую ѡ*т*повєдь и похвалкѳ́, хотєчи мꙗ тутъ на тыхъ рока*х* в Луцку и пєрєдъ судомъ албо и по ѡ*т*сужєнью роковъ, гдє колвєкъ на дорози и в дому моємъ албо сами чєрєзъ собє, албо чєрєзъ слѳ́гъ своихъ Гулѧлницки*х* на смє*р*ть забити, або и повторє ки*и*ми руки и ноги ѡ*т*бити.

То длꙗ того, жє ꙗ ѡ кгва*лт* и ѡ раны свои єго млс*т* пна Миха*и*ла Гулєвича, которы*и* ми сє ѡ*т* нєго и ѡ*т* слугъ єго в дому моємъ в Гулѧлника*х* два*д*цать сємого днꙗ июлꙗ стал, а пна Дємьяна Гулєвича[5] ѡ кгвалтовноє насланьє слугъ єго млсти на домъ мо*и* ѳ́ Заболо*т*цахъ позыва*м*. Бо ми кгвалтомъ на домъ мо*и* ѳ́ Заболо*т*цахъ пнъ Дємьянъ мсца августа два*д*цать дєвѧтого днꙗ в рокѳ́ дєвєтьдєсѧ*т* сємомъ наслал забити мꙗ и граби*ти* слѳ́гамъ своимъ Андрєю и Андрѳ́шку Брѳ́льковичам, Миколаю Юсковичу Лєнчичу, Сємєну и Савци Гулѧлни*ц*кимъ а Миколаю Рыби*ц*кому и Ѡздовского сыну, самъ єго млсть росказал. Которыє слѳ́ги єго мл. з росказаньꙗ єго млсти, пна своєго власно*го*, до Заболотє*ц* на имєньє и на домъ мо*и* кгвалтомъ приєхавши, забит мꙗ с полгаковъ хотєли, прє*д* которыми з дому моєго залєдво-*м* ѳ́тєклъ, и знакъ кгвалту ѳ́чинили: конꙗ вороного ѳ́ подданого моєго Ꙗкима, за ѡсмъ копъ гршє*и* кѳ́плєного, на полꙗх заболоцки*х* з росказаньꙗ пна своєго пограбили, ѡ што ꙗ тєпєръ зъ и*х* мл. на сихъ рока*х* зємски*х* за позвы справ*у* мєти ѡѳєрѳ́ꙋсꙗ, єсли мꙗ и*х* мл. нє забъю*т* або забит нє кажуть. А и*ж* в то*и* ѡ*т*повєди ихъ мл*сти* давнє и тєпєрєшнє, жє то мꙗ ихъ млс*т* помєнєныє пновє Гулєвичи забит на смє*р*ть хочу*т*.

И прото ꙗ, ꙗко ѳ́боги*и* шлѧхтичъ, нє могучисꙗ са*м* такъ потужнымъ ѡ*т*повєдником ѡ*т*нѧти, а кнѧжа єго мл*ст* Ча*р*тористое на Клєваню, мо*и* млствы*и* па*н*, ижъ єсть по*д* симъ чсомъ ѡ*т* млсвого Бга навєжоны*и* хоробою, в которо*и* своє*и* хоробє, и*ж* єго млс*т* до Львова на лєка*р*ство ѡ*т*єхати рачилъ, и мєнє, слуги єго мл*сти*, в то*и* хоробє єго мл*сти* ѡ*т* таковыхъ кривдъ и нєбєзпєчностꙗ*х* мои*х*

[1] Літеру «п» виправлено з літери «б».
[2] Першу літеру «к» виправлено з літер «мл».
[3] Повтор в оригіналі.
[4] Текст пошкоджено.
[5] Літери «ча» правлено.

ратова*ти* ижъ є*ст* трудно. И прото ꙗ за доброго здоровъꙗ и зъ зуполны*м* розꙋмо*м* моимъ, покул мꙗ єщє нє забито и покул зъ ихъ мл. пны Гулєвичами до тых справокъ мои*х* нє приступлю за позвы моими, напро*д* сюю протєстацыю мою на и*х* мл., власного писанꙗ руки моєє, подаю до судꙋ в. м. а в се*и* жє тєперєшнє*и* протєстацыи моє*и* и словнє заразъ пере*д* судомъ в. м. зе*м*ски*м* лу*ц*ки*м* дєстаме*нт* ѡстатнєє воли моєє так чиню: //

«Напродъ дꙋшꙋ мою порꙋчаю млством*ꙋ* всємогучом*ꙋ* Богу Ѡтцꙋ и Снꙋ и свтомꙋ Духꙋ во Тро*и*ци єдиномꙋ Богꙋ. А ижъ женꙋ ꙋбогую шлꙗхтꙗнку за собою маю Лєцковнꙋ Гулꙗлницкого, маю из нєю двоє дєтокъ малы*х* дєвчатъ Ѡлєну и Ганну, а трєтємъ дитꙗтє*м* тєпе*р* ꙋ бєрємени таꙗ жъ жона моꙗ ходи*т*, котораꙗ жона моꙗ ꙗко ꙋбогаꙗ ꙋ прия҃тели крєвные, права ꙋмєєтны*и*, ижъ нє єсть тутъ на Волыню, з своихъ и мои*х* прия҃тюл можна, а и дєтьми ѡ то, жєбы по моє*и* смє*р*ти тыє помєнєные пнвє Гулєвичи сами, ани ихъ слꙋги Гулꙗлницкиє, которыє имъ служа*т* и моими прия҃тєльми ꙋсѣ є*ст*, ꙋбогоє маєтно*сти* моєє лєжачоє, куплєноє в Гулꙗлника*х*, дому и ѡсєлости або рече*и* рꙋхомыхъ, домовыхъ, коне*и*, быдєл на сєбє нє забрали, а жонє моє*и* на пансчизнꙋ ходи*ти* робити, абы нє казали, ꙗко то и тєпе*р* дрꙋгиє Гулꙗлницкиє имъ служа*т*, робꙗ*т*, жа*ти*, коси*ти*, ѡрати длꙗ боꙗзни ходꙗ*т*. И прото ꙗ, ꙋбоги*и* шлꙗхтич, ꙋпросилъ єсми покорными прозбами моими и*х* мл. побо*ж*ныхъ пновъ, которыє ѡ*т* кривдъ вшєлꙗкихъ насъ, ꙋбоги*х* люде*и*, боронити єсть мо*ж*ны, то єсть и*х* мл. ꙗснєвєльмо*ж*ныхъ пновъ книжа*ти* ꙗАндꙋша Жаслав*с*кого, воєводы подлꙗского, старосты житоми*р*ского, книжа*ти* Юрꙗ Михаи*л*овича Чар*т*ориского и єго мл*с*ть пна Юрꙗ Кирдєꙗ Мылского, мои*х* млствы*х* пнвъ, ѡпєкꙋна*м*и и ѡбронцами бы*т* ꙋбого*и* жонє, дєтємъ и всꙗко*и* маєтно*сти* моє*и*, лєжачо*и* и рꙋхомо*и*, в Гулꙗлника*х* и в Заболотъцахъ.

А пъри ихъ млсти такъжє ѡпєку злецам єго мл*с*ти книжати Юрю Ивановичу Чар*т*ориском*у* на Клєваню, па[нꙋ] моєму млствому, на сєсъ[1] чсъ ачъ хоромꙋ, которого, панє Бжє, с тоє хоробы врыхлє до доброго здоровꙗ и ѳор*т*унного пановань҃а привєрнути рачъ. Тыє жъ ихъ млсть помєнєныє паны ѡпєкуны и ѡбронъцы мои и єго мл. книжа, пан мо*и*, ꙗкъ тєпєръ при животє и по животє моємъ млствыми пнами, ѡпєкунами и ѡбронцами моими жонє и дєтємъ моимъ и вбого*и* маєтъно*с*ци моє*и* ꙋ Гулꙗлникахъ и въ Заболотъцах дер*ж*у, бити з ласки своєє // нєха*и* рачать.

А дєтки моє, тыє двоє и тоє трєтєє, єсли єго живого панъ Богъ сплодити жонє моє*и* дати рачи*т*, на ровные час*т*ки, лєтъ доросъши, маєтно*с*тю моєю всꙗкою в Гулꙗлникахъ и въ Заболотъцахъ розделитисꙗ мают. А жона моꙗ Марꙗ Лєцъковна Гулꙗлницкого, єсли заможъ нє по*и*дет, ино а*ж* до своєго живота при тых дєткахъ мои*х* на всꙗко*и* маєтности моє*и*, лєжачо*и* и рꙋхомо*и*, ꙋ Гулꙗлника*х* и въ Заболотъцахъ быти и сєдити маєт и дочки мои и свои замужъ водлꙋгъ подобаньꙗ своєго, за кого Богъ да*ст*, выдати маєть. А по смє*р*ти жоны моєє всꙗкаꙗ маєтъностъка моꙗ, лєжачаꙗ и рꙋхомаꙗ, в Гулꙗлникахъ и въ Заболотъкахъ (!) дєтъкамъ моимъ, а никомꙋ иномꙋ зостати маєть.

При которы*х* ихъ млсти вышъпомєнєныхъ панєхъ ѡпєкунєхъ зоставую тєжъ панюю и добродѣ*и*ку[2] матухну мою милꙋю и ласкавую панюю Ганну Викгуранъку

[1] Першу літеру «с» правлено.

[2] Літеру «к» правлено.

Павъловую Визкгєрдовꙋю Заболоцкꙋю быти ѡпєкункою и тєжъ пна Кирика и пна Клима Визькгєрдовъ Заболоцкихъ, братью мою рожоную, ѡпєкꙋнами жонє, дєткамъ и всѣкоѝ маєтности моєѝ, лєжачоѝ и рꙋхомоѝ, ꙋ Гулѣльникахъ и въ Заболотцах».

А дльа вєдомостѝ жонѣ и братьи моєѝ милоѝ и тєжъ ихъ мл. пномъ ѡпєкуномъ тотъ вышъпомєнєныѝ листъ заручныѝ, што-м з кгродꙋ Луцкого на єго млсть пна Дємьяна Гулєвича ѡ нєбєзъпєчность здоровьа моєго ѡдєржал, и єст ѡчєвистє тот листъ чєрєзъ Григорьа Вєрбского, возного, в томъ жє року дєвєтдєсѧт пєрвомъ мсца априля двадцать пѧтого днѧ пану Гулєвичу ту (!) в Луцкꙋ даныѝ, ѡ чомъ ꙋ книгахъ кгродскихъ в томъ жє року и протєстацыѝ моихъ и рєлѧцыѝ возныхъ в кривдахъ моихъ и ѡ нєбєзъпєчност здоровьа моєго ѡт пна Дємьяна Гулєвича и ѡт иныхъ слугъ єго Гулѣльницкихъ єсть досыть. А иныє выписы и в схованью в жоны моєє єсть, ино тотъ листъ зарꙋчныѝ ѧ тутъ жє при сєѝ потєстацыи моєѝ а власнє ꙋ сєсъ тєпєрєшнияѝ тєстамєнт моѝ слово // ꙋ слово ꙋписат нє занєхалъ єсми. И такъ сѧ в собє тот листъ заручныѝ, которого ѧ и пєрєд судомъ в. м. тєпєрєшнємъ дльа корєкторы з симъ тєстамєнътомъ моимъ и дльа подъписаньа єго рꙋками вашмости покладам, маєт:

«Алєксандєр Сємашко на Хꙋпковє, кашталянъ браславъскиѝ, староста луцкиѝ.

Ꙋрожоному єго млсти пану Дємьяну Гулєвичу, побѡрци єго кр. млсти воєводства Волынского.

На врядє моємь кгродскомъ в замъку Луцкомъ жаловали мнѣ ꙋрожоныє Антонєѝ Визъкгєръдъ в Гулѣльниках Заболоцкиѝ, зємєнинъ[1] гсдрскиѝ повєту Луцкого, а Василєѝ Лєцкович, швакгєр пна Антона Визкгєръда Заболоцкого, на в. м. ѡ томъ, ижъ дєѝ:

В рокꙋ тєпєрєшнимъ тисєча пѧтьсотъ дєвєтьдєсѧтъ пєрвомъ, мсца априля двадцать чєтвєртого днѧ, будꙋчи в. м. в замку вышнємъ Луцкомъ, тамъ жє, дєѝ, того днѧ ваша мл. самъ ѡсобою своєю ѡчєвисто а словнє пєрєдъ двєма возными повєту Лꙋцкого и при слышєнью вєлю людєѝ ꙋчтивыхъ шлѧхтичовъ ꙋчинилъ имъ ѡтповєдь и похвалку на здоровьє ихъ, хотєчи ихъ, гдє кольвєкъ потрапивши, самъ[2], твоѧ млсть, або чєрєзъ слугъ и подданыхъ в. мл. на смєрть забиѧти або ноги и рꙋки имъ казати пошбътинати и здоровьа ихъ позбавити. За которою жъ ѡтповєдью и похвалкою твоєѝ мл., пнє Дємьянє Гулєвичу, нє бꙋдꙋчи ѡни ѡбадва бєзпєчни такъ в домахъ своихъ, ꙗко и на кождомъ мєстцꙋ здоровьа своєго, ино просили мєнє, ꙋрядꙋ, за то, абы-мъ ѧ звир[хно]сти єго королєвскоє млсти, а з ꙋрядꙋ моєго староства Луцкого листомъ моимъ зарꙋчънымъ здоровъє их ѡт таковоє ѡтповєди в. мл. заложилъ и ѡгрозилъ.

Прото ѧ звиръхностю єго королєвскоє млсти з ꙋря[дꙋ] моєго староства Лꙋцкого ѡт кожъдого зъ нихъ симъ листомъ моимъ зарꙋчнымъ зарꙋчаю твоєѝ млсти на єго королєвскую млсть, на замокъ єго королєвскоє млсти Луцкиѝ под пєтисотъ копъ гршєѝ литовскихъ, // ижъбы ꙗко Антониѝ Визкгєрдъ в Гулѣльникахъ Заболоцкиѝ, такъ и швакгєр єго Василєѝ Лєцковичъ за тою ѡтдъповєдью (!) твоєѝ млсти, ꙗко ꙋ домахъ своихъ и на кожъдомъ мєстцꙋ завжды здоровьа своєго бєзъпєчни были. Бо гдє бы сѧ имъ, которомꙋ з нихъ забитье албо ꙋсчирбокъ на здоровꙋ и на члонкахъ ихъ за тою ѡтповєдью твоєѝ млсти, ѡт кого жъ кольвєкъ на ꙗкумъ

[1] Літеру «и» виправлено з літери «є».

[2] На літері «а», яку правлено, чорнильна пляма.

мєстъцѣ сталъ, ино тыхъ зарукъ помѣнѣныхъ и головщизны ни на комъ иномъ, толко на в. мл. самомъ и на маѣтностяхъ твоєи млсти крєвныє ихъ, приятєли або комѣ то водълугъ права налєжатимє, доходити бѣдѣть. А маєшъ ли, твоя мл., з ними, ѡ што якоє дєло, ино бы, твоя млсть, ѡ то з ними правънє, а нє боємъ, ѡбъходитися рачилъ.

Писанъ ѣ Луцъку, року тисєча пятьсотъ дєвѣтьдєсятъ пєрвого, мсца априла двадцать пятого дня».

В того листѣ пєчать сєкгнитова єго млсти пна старосты луцького а подъписъ рѣки писара бывшого кгродского луцкого пна Сєбєстиана Лапчинъского въ тыє слова: Сєбєстианъ Лапъчинъскии, писаръ».

Которѣю словную ѡчевистую и на сєи интєръцизє поданѣю протєстацыю пна Антона Визъкгєръда въ Гулялъникахъ Заболо[ц]ького и в тои инътєръцызє ѡписаныи и вызънаныи дєстамєнтъ єго и тотъ листъ заручныи для памєти до книг справ судовых зємских луцъкихъ записати єсъмо казали.

ЦДІАК України, ф. 26, оп. 1, спр. 11, арк. 617–620.

№ 294

1597 р., жовтня 12. Луцьк. — Зізнання волинського возного Михайла Жирицького перед луцьким ґродським урядом, що острозькі євреї Яцко Давидович і Гершон Єфраїмович мали служниць-християнок, які кілька років служили у них та доглядали їхніх дітей, та про Михайла Лебедського, який представляв у луцькому суді інтереси євреїв

Сознанє возного иж засталъ ѣ жидов ѡстрозских ѣ Кгєршона и Ѣацька хрєстианокъ служачихъ

Рокѣ тисєча пятьсотъ дєвятдєсят сємого мсца ѡктєбра дванадцатого дня

На врядє кгродскомъ в замъку гсдрсъкомъ // Луцкомъ пєрєдо мъною, Щаснымъ Кгалєзскимъ, постаростимъ луцькимъ, постановившися ѡчєвисто, шлях єтныи Михаило Жирицкии, возныи єнєралъ воєводъства Волынъского, кѣ записованъю до книгъ кгродских луцких созналъ тыми словы, иж:

«Рокѣ тєпєрєшнєго дєвѣтьдєсятъ сємого, мсца авгѣста шостогонадцатъ дня в мєстє Ѡстрозскомъ в домах, то єстъ ѣ Ѣацка Давыдовича а Кгєршона Ѳраимовича, жидовъ нєвєрныхъ, засталємъ служєбниц хрєстианокъ, ѣ Ѣацка жида хрєстианокъ три, а ѣ Кгєршона двє. Которыє повєдили, иж то ѣжє ѣ них по килкѣ годовъ служатъ и дєтєи их нєчистых пилнѣютъ, догледаютъ и вшелякѣю послугѣ так им самим, жидомъ, и жидовъкамъ, жонам их, чинятъ. Такъжє тѣт ѣ Луцкѣ на рочках тєпєрєшних рокѣ тєпєрєшнєго дєвѣтьдєсятъ сємого, мца ѡктєбра чєтъвєртого дня Михаило Лєбєдскии повєдил, // иж ѡн, Лєбєдскии, Ѣацкови и Кгєршонови, жидомъ нєвєрнымъ, служитъ и тєпєръ тѣтъ ѣ Луцкѣ на рочках справъ их жидовских пилънѣєтъ».

А такъ я тоє ѡчевистоє сознанє возного єнєрала до книгъ кгродских луцкихъ записати єсми казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 52, арк. 686–686 зв.

[1] Літеру «б» правлено.

№ 295

1597 р., жовтня 15. Луцьк [1597 р. серпня 17. Луцьк]. – Декрет луцького земського суду у справі Семена Мишки Холоневського з Ганною Ванківною Білостоцькою та її дочками Ганною, дружиною Андрія Медведського, Мар'єю, дружиною Яна Ґрабського, Федорою, дружиною Яна Зацвіліховського, та паннами Уляною і Овдотєю щодо повернення грошей, які її покійний син Богдан Селецький одержав, у тому числі й за нього, як відшкодування за їхніх трьох пахолків, забитих під час військової компанії у Волохах волоським шляхтичем Івонашкою Ґрелі

Дєкрєт пна Сємєна Холонєвского с панєю Сєлєцъкою

Року тисєча пѧтсот дєвєтдесѧт сємого мсца ѡктєбра пѧтогонадцат дня

На рокахъ зємскихъ луцкихъ, ѡт дня свтого[1] Михала, свѧта римского, в року, звышмєнованом, припалыхъ и назавтрєє по том свѧтє судовнє ѡтъправовати[2] зачатыхъ, пєрєд нами, то єст ѳєдором Чапличом Шпановским, судєю, а Иваном Хрєнницким, подсудком, врядниками судовыми зємъскими повєту Луцкого, ставши ѡчєвисто в судѣ, // ѣмоцованыи приятєл пна Сємєна Мышчича[3] Холонєвского пан Матиаш Иваницкии за моцю зѣполною[4], ємy до тоє справы даною, поднєс позов зємскии луцкии по нижєи ѡписаныє ѡсобы писаныи. Которыи вмєсто жалобы был читан и так сє в собє маєтъ:

«Жикгимонт Трєтии, Божю мл. корол полскии, [в]єликии[5] кнѧз литовскии, рускии, пруссии, жомоитскии, мазовєцкии, йѡлянскии и дєдичны король швєдскии.

Вам шлѧхєтным Ганнє Ванковънє з Бєлого Стоку, позосталои въдовє нєбожчика Ивана Сєлєцкого, такъжє и дочкам єє Ганнє Андриєвои Мєдвєдскои, Маръи[6] Ѣановои Кграбъскои[7], ѳєдорє Ѣановои Зацвилиховскои и малжонкомъ вшєи млсти, ѣако ѡпєкуномъ, пану Ѣанови Кграбскомѣ и пану Ѣанови Зацвилиховскомѣ, Ѣлъянє и Ѡвдоти, паннамъ, из опєкѣнами вашими, которых єсли бысте потрєбовали, спложоным, матцє и сєстрам нєбожчика шлѧхєтного Богдана Сєлєцкого в тои справє нєрозділнои з добръ ваших ѡправных, доживотных, заставных, дєдичных и рухомыхъ.

Приказуємо вам звирхности нашою королєвъскою, абы єстє на рокахъ близкопришлых зємъских луцких, которыє ѡ свѣтом Михалє, свѧтє римъском, припасти и назавтрєє того свѧта сужоны быт мают, в року тєпєрєшнєм тисєча пѧт // сотъ дєвѣтъдесѧт сємом в Луцку пєрєд судом зємским луцкимъ ѡбличнє и завитє стали напротивко ѣрожоному Сємєну Мыщича Холонєвскомѣ, которыи вас позывает ѡ то, ижъ нєбожчик, сын твои, Ганно, а брат ваш прєрєчоны шлѧхєтны Богдан Сєлєцкии, будѣчи ѣ Волошєх з воиском коронным, а то в року тисєча пѧтсотъ дєвєтдєсѧтъ пѧтом и служєчи посполу в ротє єго мл. пна

[1] Літеру «в» правлено.
[2] Останню літеру «т» правлено.
[3] Літеру «а» правлено.
[4] На літері «ѣ» чорнильна пляма.
[5] Літера «в» закрита чорнильною плямою.
[6] Літери «ъи» правлено.
[7] Літеру «ъ» вписано над рядком, очевидно пізніше, іншими чорнилами.

гєтмана[1] корунного с помєнєным[2] Сємєном Холонєвским и там, деи, з розных припадков[3] сталасє им ωбудвомъ кривда и шкода ωт шлѧхтича волоского на имє Иванашка Кгрєли, жє, деи, имъ трох пахолковъ забито и конѣ з рыштунком побрано.

Ино, деи, кгды была имъ справєдливостъ з оного помєнєного Иванашка Кгрєли, ωт господара волоского чинєна, тєды, деи, тот Иванашко, поєднавши их, и записалсє им ωбудвомъ на денъ тридцаты мсца стичня в року прошломъ девєтдесѧт пѧтом триста талѧров старых заплатити.

А кгды, деи, тот рокъ (!) приходил, тєды нєбожчикъ Богданъ Сєлєцки (!), взѧвши, деи, ъ помєнєного Сємєна Холонєвского, ꙗко товарыша своєго, моц, такжє // и на справу[4] золотых полских пѧтнадцать и пулгакъ, шацунком талѧров десѧт, такжє и лист ωт єго мл. пна гєтмана до господара волоского причинныи, самъ для ωтбиранꙗ тых трохсот талѧров до Волох до Сочавы поєхал. Которыи, деи, там будъчи, взялъ ωную ъсю сполна триста талѧровъ и зо всєго, деи, помєнєного Ивонашка, так самъ ωт сєбє, ꙗко и ωд товарыша своєго Холонєвского квитовал и волным, деи, ъчинилъ. А кгды, деи, въжє назад до домъ, з Волох ωдправившисє, єхал, тєды, деи, з допущенꙗ Божого в дорозє был хворобою навєжоныи и вє[5] Лвовє, деи, хвораючи, ъмеръ.

По которого смєрти ваша[6] милость, деи, всѣ добра побрали, такъ тую триста талѧров, с которых приходило и быти мѣло Сємєнови Холонєвскому за ωдного пахолка и шкоды єго сто талѧров, ꙗко тєжъ и почєт єго з роты прєз приꙗтелꙗ своєго Ивана Ръжищовского вашєи мл. взели[7] в нєбытности на тот час при ротє Сємєна Холонєвского. А иж, деи, ваша мл., тых ста таларов и пѧтнадцати золотых и полгаку Сємєну Холонєвскому вєрнути и ωтдати нє хотєли єстє а нє хочєтє, ꙗко тыє, которыє єстє всѣ добра, по нєм на вас толко самых спалыє[8], побрали ку [ш]кодє єго, которую ωн шацуєть напротивко вам на чотыриста золотых полъских полъских[9] монєты и личбы полскиє (!). Тєды вас сим позвом зємъским // луцкимъ на роки зємъскиє луцкиє, вышпомєнєныє, позываєт и з вами ω томъ мовити хочєтъ, ꙗко ширеи и ꙗснє ωт Сємєна Холонєвского вам на року припалом правнє ωказано и довєдєно будєтъ.

Прото, абы єстє сами ωчєвисто стали и в том сє Сємєнъ Холонєвскомъ наконецъ ъсправєдливили.

Писан ъ Луцку, року тисєча пѧтсотъ девєтдесѧт сємого, мсца августа сємогонадцат дня. Михаило Гулєвич Воютински, писаръ».

[1] Літеру «м» виправлено з літери «т».
[2] Літеру «ы» правлено.
[3] Другу літеру «п» виправлено з літери «с».
[4] Літеру «п» виправлено з літери «т».
[5] Літеру «в» виправлено з літери «д».
[6] Останню літеру «а» виправлено з літер «єх».
[7] Літери «вз» правлено.
[8] Літери «ыє» правлено.
[9] Повтор в оригіналі.

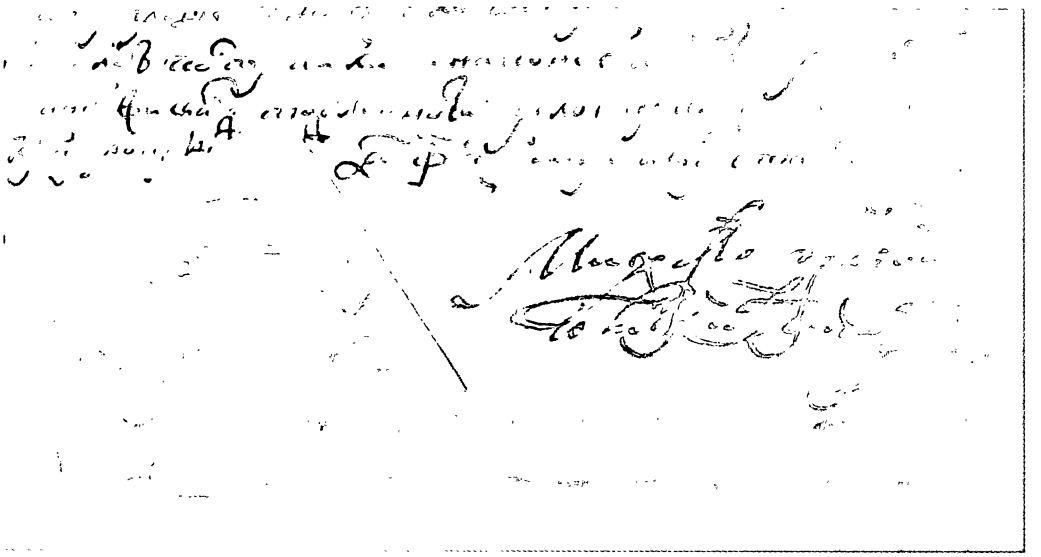

96. Підпис луцького земського писаря Михайла Гулевича Воютинського (1597 р.)

А[1] по вычита*н*ю того позв*ѳ*, кгды м*є*нованыє ѡсобы были ѡ*т* повода ч*є*р*ез* возного *є*нер*а*лно*го* Ивана Бур*ц*евско*го* до тоє справы приволани, то*г*ды то*л*ко ѡ*т* самоє пнєє Ивановоє Сєл*єц*коє *ѳ*моцован*ы*и прин*а*т*ел* єє, пан Сем*є*н Новосєл*єц*ки, за моцю з*ѳ*пол*н*ою, єму до тоє справы даною, ѡтозва*в*шисє, росправу пра*в*ную принѧти сє ѡѳ*є*ров*ал*. Нижли ижъ иншиє ѡсобы, в то*м* позвє помєнєныє, нє *с*тали и ѡ соби жад*н*оє вєдомо*с*ти судо*ви* и *с*тороне нє дали, тєды за домовєнємъ стороны поводовоє *ѳ* винє статутово*м* пєршого нєстан*ѧ* су*т* взданини (!). ѡ *ш*то, кгды знову позвани ѡ*т* повода б*ѳ*д*ѳт*, то*г*ды пєрвє*и* вину статутовую за тоє нєстанє заплатити мают*т*. А пни Ивановаѧ Сєл*єц*каѧ, ижъ, дє*и*, *ѳ*час*т*ников мєнованых росправова*т*исє нє била повин*н*а, за домовє*н*ємъ *ѳ*моцованого[2] єє на сє*с* час ѡ*т* року и позву волною[3] є*ст* *ѳ*чинєни (!).

Што дл*ѧ* памєти до кни*г* зємъских лу*ц*ких є*ст* записано.

ЦДІАК України, ф. 26, оп. 1, спр. 11, арк. 635 зв.–638.

№ 296

1597 р., жовтня 29. Луцьк. – Скарга Гаврила Тимоховича Гуляльницького до луцького ґродського уряду на Михайла Васильовича Гулевича, який, напавши на Шельвовський двір у Гуляльниках, змусив його з усією родиною втекти і ховатися у маєтку Семена Новоселицького, та зізнання возного Станіслава Невенґловського про огляд заподіяної Гулевичем шкоди, а також про прохання Михайла Гулевича до господаря не позиватися з ним, обіцяючи повернути пограбовані речі

Ѡповѣдан*є* пана Гаврила Тимоховича Гул*ѧ*лни*ц*кого на пна Михаила Гулєвича

[1] Літеру «а» правлено.

[2] Літеру «ѳ» правлено.

[3] Літеру «ю» виправлено з літер «го».

Року тисєча пѧтсот дєвѣтдєсѧтъ сємого мсца ѡктєбра двадцат дєвѧтого днѧ

Пришєдши в замок гсдрскиі Луцкиі перед мєнє, Юрꙗ Кошиковского, буркграбєго и намєстника подстароства луцкого, ꙁрожоныі пан Гаврило Тимохович Гулꙗлницкиі плачливє и жалоснє ѡповєдал и ꙁскаржалъ на пна Михаила Василєвича Гулєвича, иж:

«Тот пан Гулєвич, нє памєтаючы ничого на зацность дому своєго, ани тєж ѡглєдаючисѧ на срокгост права посполитого, алє, будꙁчы злым ꙁмыслом наполнєныі, року вышмєнєного, мсца ѡкътєбра дєвѧтогонадцат днѧ, вночи, правє, ꙗк кур пѣти мѣлъ, нєѡтповєднє, алє потаємнє, зобравши и маючи при собє помочников своих Ивана и Данка шлꙗхтєнꙗт, Савку Андрєєвича а Сєнчину Игнатовича панков Гулꙗлницких, и слугъ своих Михаила Калусовского, Пєтра Здзєрбицкого и инших слугъ нємало, єму знаємых, имєны и прозвисками вєдалых (!), з бронми, воинє против нєприꙗтєлꙗ поганского налєжачоі, нашєдши моцно кгвалтом на дворєц моі в сєлє Гулꙗлниках ꙁ дворищу Шєлвовцу и, запустивши штурмы до ѡкон, ѡконницы повыбивати казал и с пулгаков пєрво до избы чорноє стрєлꙗт росказал.

Жє-м лєдво ѡкном з свѣтлєчки з жоною и сєстрою жоны своєє панною Барбарою Лищанкою и з дєтми и швакгром // и швакгром своим паном Ꙗкубом Лишкою, вытиснувшисѧ, до пана Сємєна до двора єго ꙁтєкли и побє[1] всѣ єсмо и мало нє наго.

И потом до свѣтлици стрєлꙗти казали, в сѣнꙗх, ѡдвєрок выломивши и двєри выбивши, впали и сам пан Гулєвич, з добытым палашєм в сѣнє ставши, казал ѡгню запалати и нас собє наганꙗти, хотєчи нас палашєм рубати. Там жє чєлꙗд, што в ызбє чорноі была и нє могли сѧ покрыти, тогды казал єг[о] млст пан Гулєвич нєвѣст, служебниц моих, бити, мордовати и пытаючи, гдє сє ꙗ сховал. И сам пан Гулєвич, вшєдши до свѣтлици, мєнє шукаючи, єстє палашєм поколол, порубал, колыску дєтинную поколол и ѡбтꙗл, до коморы свѣтличноє замок ѡдбивши, рєчеі нємало побрали: сукна ѳалюндышу бурнатного пѧт локот, по копє литовскоі куплєного, сукню жонную ѡболокалную ѳалюндышовую бурнатную надношоную, котораѧ стоꙗла дєсѣть золотых полских, курта чорнаѧ ѳалюндышоваѧ, дєлиꙗ синнаѧ люнскаѧ, ꙁбранє ѳалюндышовоє, тоє всє стоꙗло двадцати золотых полских. Скринку, в комори взявши, розбили, в котороі выняли ланцушокъ, в котором тридцат чирвоных важило, пєрстєнков пѧт золотых с камєнємъ за шєстдєсѧт золотых полских, брамка пєрловаѧ, за двадцат и пѧт золотых куплєнаѧ, поꙗсов два срєбраных позлотистых, которыє коштовали тридцат и шєст золотых полских, локот ѡксамиту, за чотыри золотых полских куплєныі, лыжок шєст срєбрънych, за двадцат золотых куплєны. Хуст бѣлых в скрынцы и по жєрди, кошуль, рантухов, ѡбрусов, полотєн на сто золотых побрано и инших хуст и ѡбрусов, ꙁ пѣчъ избную накладши, запалит казал.

Иж тєж, нєпобожнє и нєправнє и нє вєдат ꙗким способом, а правє лакомє вступивши мєжи нас, ꙁбогую шлꙗхту, в Гулꙗлники, кривду нам ꙁбогим и нєправным людєм. Пнєзеи готовых, што-м был позычил ꙁ пана Сємєна Новоселєцкого сто золотых полских, пѧтдєсѧт золотых на иншиє потрєбы

[1] Так в оригіналі. Очевидно, має бути «побєгли».

своє роздал єсми, а пѧтдесѧт золотых и в тои же скринци, то всє на тот час побрал».

И просилъ пан Гаврило Гулѧлницкии ѡ придане возного на ѡглѣдане тых квалтов, битѧ чєлѣди и побранѧ и пограбенѧ маєтности в дому его ѡд пана Гулєвича, помочниковъ и слугъ его.

ЂА ему придалъ з урѧду возного єнералного пна // Станислава Невєнкговского, которыи, там в Гулѧлниках будучи и всєго ѡглѣдавши, постановившисѧ ѡчєвисто, сознал тыми[1], иж:

«Року, вышъменєного, ѡктєбра двадцат пєршого днѧ, ѯв олторок, за приданєм в. млсти врѧдовым, маючи при собє килканадцать шлѧхтичов людеи добрых, был єсми в сєлє Гулѧликох ѯ дворє пана Гаврила Тимоховича Гулѧлницкого. И за ѡказанєм его видєл в домѯ его ѯ свєтлицы ѡкна побитыє, стѣны и пѣчъ с пулгаков пострилѧны, такжє в пєкарни побито ѡконницы, стѣны пострєлѧно, пѣчъ, горшчки и иншиє статки домовыє побито, порубано, шматы хуст бєлых и ѡбрусовъ нєдогарки в пєчѣ избнои, наимичку Дороту битую, килканадцат ран синих по хрибту. И повєдил мнє, возномѯ, и тои шлѧхтє, при мнє будѯчои, пан Гулѧлницкии, же:

«Ми то починил кгвалт, стрєлѧнє пан Михаило Василєвичъ Гулєвичъ с помочниками своими Иваном, Данкомъ, шлѧхтєнѧты, Савкою Андрєєвичєм, Сєнчиною Игнатовичом, паны Гулѧлницкими, и слугами своими. При котором кгвалтовном наиштью на дом мои ѯбогии шлѧхєтскии побрано ми на килка сот золотых маєтности».

Такжє и нєвѣста повєдила, же: «То мѧ пан Гулєвич бит казалъ, пытаючи, гдє сѧ панъ пєрєдъ ними сховалъ».

Которыи то кгвалтъ домовыи, шкода, побранє маєтности стал вночи, вжє ѧкъ кур пѣти мєлъ, з нєдєли на понєдєлокъ, ѡктєбра дєвѧтогонадцать днѧ. И то мнѣ возному пан Гулѧлницкии ѡповєдалъ, же: «ЂА, боѧчисѧ пана Гулєвича, в дому своєм мєшкати, абы мѧ коли, вночѣ здыбавши, в дому моєм нє забилъ, мушу аж з жоною и дєтками в пана Новосєлєцкого мєшкати и зъ ѡдного (!) з ним сѧ ѡд пана Гулєвича стєрєчи, бо нам ѡбом на горло ѡдповєдалъ, хотєчи нас зъ свѣта згладити, а частки наши под себє подтиснути».

Видилъ тєж єсми в дому пана Новосєлєцкого постѣль пана Тимошину порубаную, подушки // подушки, пєрины и простиру и дєтиную постѣль поколотую. И повєдилъ пан Тимоха, же: «То сам пан Гулєвичъ порубалъ, поколол, кгды вночи кгвалтовнє на дом мои находилъ».

И при мнє, возном, того ж днѧ прысылал пан Гулєвич в дом пана Новосєлєцкого панов Михаила и Ѡлєхна Гулѧлницъкихъ и врѧдника своєго Лукаша, ворочаючи рєчи, в домѯ пана Гулѧлницкого побраныє, а другиє, мєжи слугами выискавши, ѡддать ѡбєцал. Толко просил, абы его нє славилъ панъ Гулѧлницкии ѯ врѧдѯ и ѯ панов приятєл, и жалуючи того вєлми наиштьѧ на дом. И повєдил врѧдникъ пана Гулєвичов, же, дєи, скарал Панъ Богъ слуг панских, бо, дєи, ѡ сукно своє слуги панскиє побили, и ѡдин другому шии надтѧлъ, Здзирбицкии Иванови.

[1] Так в оригіналі. Має бути «тыми словы».

Которое ꙗ ѡповѣданє пана Гулꙗлницкого и ѡчєвистоє сознанє возного, принꙗвши, длꙗ памєти до книгъ кгродских записати казалъ.
ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 52, арк. 708 зв.–710.

№ 297

1597 р., листопада 13. Кременець. – Скарга Шимона Мединського до кременецького земського уряду на Барбару Славиковську, яка по смерті чоловіка Федора Путяти, маючи в опіці його дочку Марухну, народжену в першому шлюбі з Марухною Мединською, захопила її спадкове майно і тримала в таких злиднях, що дружина кременецького ґродського судді князя Лева Воронецького, пожалівши дівчинку, взяла її до себе

Року тисꙗча пꙗтсот дєвѣтдесꙗт сємог[о] мсца ноꙗбра трєтєг[о]надцат днꙗ

На роках сѣдовых земских кремꙗнецких, в шест недел по свꙗтом Михалє, римскомъ свꙗтє, в рокѣ, звышнаписаном, припалых и сѣдовнє ѡтправовати зачатых, перед нами Ꙗнушом Жабокрицким, судею, а Михаилом Краєвским, подсудком, врꙗдниками земскими кремꙗнецкими, ставши ѡчєвисто в судѣ земског[о] кремꙗнецкого, ѣрожоныи пан Шимон Мединскии жаловал на панюю ѳєдоровую Путꙗтиную Барбарѣ Славиковског[о] ѡ том, иж:

«Таꙗ помєнєнаꙗ Путꙗтинаꙗ, позоставши по смерти мужа своєго нєбожчика пна ѳєдора Путꙗты, нє бѣдѣчи ѡпєкуном ѡсєлым, взꙗла до сєбє дочкѣ нєбожчика пна ѳєдора Путꙗти, с прершєю (!) жоною нєбожчицею Марухною Мединского а сєстрою моєю рожоною спложоную, на имꙗ Марухнѣ. По которои побрала маєтностъ ѣсю, то єстъ: гроши готовые, золото, сєрєбро, цин, мѣд, шаты а хѣсты бєлые, кони єздные, возники, стадо свєрєпєи, быдло рогатоє, ѡвцы, свини и всю маєтностъ [ѡт] мала до вєлика, щон до кѣска, што нєбожчик пан ѳє[д]ор Путꙗта по жонє своєи а[1] матцє єє а сєстрє моєи [взꙗл], и што правом Божим прирожоным на нюю по [ѡтцє][2] и матцє [єє] приходит и на ню спад[ываєт]ъ, // ѡт колка лєт на сєбє побрала и з маєтности єє всєє пожитокъ на сєбє привлащаєт и берєтъ.

А ѡную дочку пна ѳєдора Путꙗти на имꙗ Марухну в нєдзи вєликои держала, иж з ласки своєє єє млстъ кнгинꙗ Лвовaꙗ зє Збаража Вороницкаꙗ, судинаꙗ кгродскаꙗ кремєнецкаꙗ[3], ѣжалившисꙗ так вєликог[о] сиротъства и терпенꙗ, нєндзы єє, на полю пасучѣю свини, взꙗти росказати до сєбє рачила и з ласки своєє аж єє мл. кошулки єи и суконку на хрыбєтъ дати рачила».

И просил панъ Мединъскии, абы тое єго ѡповѣданъє до книгъ земъских кремꙗнецъких записано было, ѡѳєрѣючисꙗ ѡ томъ всємъ с панею Путꙗтиною, ꙗко наиблизъшии прикатєлъ ѡноє дочъки панєє Путꙗтиноє, правомъ чинити. Што мы записати казали.
ЦДІАК України, ф. 22, оп. 1, спр. 10, арк. 65 зв.–66.

[1] Першу літеру «а» виправлено літер «сє».
[2] Текст пошкоджено.
[3] Першу літеру «к» вписано між словами.

№ 298

1597 р., листопада 15. Кременець [1596 р., серпня 8. Заслав]. — Зізнання кременецького возного Стефана Покощовського, подане кременецькому земському уряду у письмовій формі, про полонення під час татарського нападу 1573 року його дружини і дітей та родини Нестора Веселовського, про надання їм королем Генріхом татар-в'язнів для обміну на їхні родини та втечу двох в'язнів з дому Нестора Веселовського, через що той не зміг викупити з полону своїх сестер, які до цього часу на «ѡкупє сѣдят»

Року тисѧча пѧтсот девѣтдесѧт сємого мсца ноѧбра пѧтогонадцат днѧ

На рокахъ судовыхъ зємъскихъ крємѧнецкихъ, в шєст нѣдѣл по свѧтомъ Михалє, римъскомъ свѧтє, в року, звышнаписаномъ, припалыхъ и судовнє ѡтправовати зачатыхъ, пєрѣд нами, Ѣнушомъ Жабокрицким, судею, а Михаломъ Краєвскимъ, подсудкомъ, врядниками зємъскими крємѧнецкими, постановившисѧ ѡблично, пан Стѳѳан Покощовскии, возныи повєту Крємѧнецкого, ѳстънє и доброволънє сознал, которого сознанѧ своєго цедѳлу на писмє длѧ записованѧ до книг подал, в тыє слова писаную:

«Ѣ Стѳѳан Покощовскии, возныи повєту Крємѧнецкого, ѡзнаимую и чиню ѧвно тымъ моим листомъ, кому того потрєба будет вѣдати, иж под датою року прошлого тисѧча пѧтсот сємъдесѧт трєтєго поганство татарє жону мою з дѣтми взѧли а пну Нєстєрѳ Вєсєловскому тєж татарє ѡтца, матку, братю и сєстры побрали такъжє.

Ѣ с паномъ Нєстєром Вєсєловским ездил єсми до Кракова до єго королєвскоє милости короля Генрико[1], просєчи ѡ вязни ѡ татарє на ѡтмєну, ѧ жони и дѣтеи своих, а пан Нєстєр Вєсєловскии такжє ѡтца, матки, брати и сєстръ своих ѡкупатъ. Ѣкож єго королєвскаѧ милостъ за причиною их милости панов рад мнє ѡдного татарина, на имѧ Качкелъдѳ, дат рачил, а пну Вєсєловскому двох татар, на имѧ Дзчаика, дрѳгого Танатара, што ѧ и тєпєр татар пна Вєсєловского в особу их познаю, кгды их ѡбачу.

И того-м ѧ добрє вѣдом, иж тыє вязни татарє єго, звышмєнованыє, през бытности єго з дому Вєсєловки проч повтєкали. А пан Вєсєловскии прѣдсє ѡтца своєго ѡкупил, а за повтєканємъ ѡных вязнєв[2], татар своих, матки, брати и сєстръ своих выкупит нє мил чимъ, што и тєпєр сєстры ѳ вєзєню на ѡкупє сѣдят и шкоды ѡ тыє вязни, // татарє свои, нємало поднял. И чого-м вѣдомъ добрє свѣдоцства своєг[о] пну Вєсєловскому далє-м тот мои листъ з моєю пєчатю и с подписом рѳки моєє власноє.

Писан в Жєславли, мсца августа ѡсмого днѧ, року девѣтдесѧт шостого».

А такъ мы, суд, тоє ѡчєвистоє вызнанє пна Покощовского, на писмє до книг поданоє, записати казали.

ЦДІАК України, ф. 22, оп. 1, спр. 10, арк. 74 зв.–75.

---

[1] Так в оригіналі.

[2] Літеру «ѧ» виправлено літери «з».

№ 299

1597 р., листопада 15. Кременець. — Зізнання Нестора Веселовського перед кременецьким земським урядом про досягнення мирової угоди між ним та подружжям Ярошем Дорменським і Марушею Волковською щодо відшкодування за захоплену ними маєтність його сестри Ганни Веселовни, забраної до татарського полону

Рокѹ Божого нароженъя тисеча пѧтсотъ девѣтдесѧт семого мсца ноѧбра пѧтогонадцать днѧ

[На роках] сѣдовых земских кремѧнецких, по свѧтом Михалѣ, свѧтѣ [римском], в шест недил припалых и сѣдовнѣ ѡтправованых, перед на[ми, ЂА]нушом Жабокрицким, судею, а Михаилом Краевским, подсудком, [врѧд]никами земскими кремѧнецкими, ставши ѡчевисто [ѹ] судѹ, пан Нестер Весѣловскии до книг земских кремѧнецких сознал [т]ыми словы, иж што[1]:

«Позывал есми велѣможного[о] ег[о] млстъ князя Костантина Ѡстрозского[о], воеводѹ киевского[о], ѡ невчинене справедливости з слуги ег[о] млсти[2] пна ЂАроша Дорменского[о] и малжонки ег[о] пнеи Марѹши Волковского[о] розными позвы и непоѡднокротнѣ на роки земскиѣ ѡ маетность и ѡ спадки сестры моее рожоное панеи Ганны Весѣловны, которая была замѹжем под Полоным за земяны кнжати его млсти, первеи за Сачиною Свинѣвским, а потом повторе за Андрием Жмикрупою[3] Свинѣвским же, // которѹю то сестрѹ мою, помененую [Ганну Весѣловну та]тарѣ в невolю взяли, а мѹжи ее пом[енены ...][4] их млсти побиты Сачина Свинѣвскии, [... Ан]дрѣи[5] Жмикрупич з Сѹетою на поли ѡт [...]я[6] менило, иж была ѡстала при [пнеи Весѣлововскои (!), тепѣрешнюи ЂАрошовуи Дерменского[о] ... до][7] велика сестры моеи Ганны Весѣловны.

А т[ак я, Нестер] Весѣловскии, маючи тепер ѹгоды и еднанѧ по [...][8], иж ми пан ЂАрош Дорменскии досыт ѹчинил и поеднал, [я ЂА]роша Дорменского и малжонку его пнюю Марушѹ [Волковского[о] ѡт позвов, призвов, записов, ѡповеданиu, пр[отестациu], реестров, релѧциu и ѡт всего вѣчными часы вол[ными] сознанѣмъ моим квитую сам ѡт сѣбѣ и ѡт потом[ков моих ѡт в]сее маетности, зосталоѣ, сестры моее Ганны, [кото]роѣ в позвѣ помѣнил есми был на семсот золотых [полских], его млстъ такжѣ зо всего вызволяю и выпускѹю, в[ѣчными ча]сы квитую. И вжѣ ни ѡ што в тои справѣ на жад[ного я] сам и потомство моѣ ѹпоминатисѧ и позывати [нѣ маем], кгдыж тоѣ еднанѣ нашѣ и ѹгода сталасѧ по доброи [воли], кром вшелякого[о] примѹсу и досыт ми сѧ стало, ѡтда[но и запла]чѣно всѣ ѡт пна ЂАроша Дерменского и ѡт малжонки его [за тѣ]перешнег[о] еднанѧ нашог[о]. И вси справы моѣ, которыѣ [якиѣ ж] колвек

[1] Літеру «т» правлено.
[2] Літеру «и» виправлено літери «л».
[3] Літеру «о» правлено.
[4] Текст пошкоджено.
[5] Текст пошкоджено.
[6] Текст пошкоджено.
[7] Текст пошкоджено.
[8] Текст пошкоджено.

были в тои рєчи напротивко кнжати єг[о] мл., ꙗко и на[про]тивко пну Ѣрошови Дорумєнскому и напротивко малжон[ки] єго Маруши Волковскои ꙁмораю, касꙁю и внивєч ѡбороча[ю] вѣчными часы. А єсми бы ꙗ сам чєрєз себє албо по мнѣ пото[м]ки мои ꙗкиє ж колвєк ѡ тую маєтностъ и ѡ спадки сєстры моєи Ган[ны] Вєсєловны новꙁ кнжат их млстъ албо пна Ѣароша Дєрꙁмєнско[го], малжонку албо потомство єго позвати, албо ѡ то намнии ꙁпоминатисꙗ мѣли, тогды, нє вступꙁючи и в право, повинни пєрвє[и] заплатити на врꙗд тотъ, где позовут, заруки сто коп грошєи и сторони //... ».[1]

ЦДІАК України, ф. 22, оп. 1, спр. 10, арк. 55–55 зв.

№ 300

1597 р., листопада 18. Кременець. — Декрет кременецького земського суду у справі Мартина Осемборовського і Яна Брестського щодо спадкової частини маєтку Вовківці, яка по смерті Лук'яна Волковського, дядька їхніх дружин Федори Трохимівни і Ганни Грицківни Волковських, припала на них, і яку привласнив другий дядько, батько Василя, Олехна, Семена та Лева Волковських, Андрій, бувши протягом тривалого часу опікуном неповнолітніх дівчат

Рокꙁ Божого нарожєнꙗ тисєча пꙗтсот дєвєтдєсꙗт сємого мсца ноꙗбра ѡсмогонадцат дня

На роках сꙁдовых зємских крємꙗнєцкїх в шєст нєдєл по свꙗтом Михаилє, римском свꙗтє, в року, звышнаписаном, припалых и сꙁдовнє ѡтправовати зачатых, пєрєд нами Ѣнушом Жабокрыцкимъ, судєю, а Михаиломъ Краєвскимъ, подсудкомъ, врꙗдниками зємскими крємꙗнєцкими, кгды справа з рєиствꙁ сꙁдового врожоных [пна] Мартина Ѡсємъборовского и малжонки єго пни θєдоры // [Тро]химовны а пна Ѣна Брєского и малжонки єго пни [Ганны Грицковны Волко]вских, ꙗко поводом з одноє, з ꙁрожоными пномъ Васи[лєм], Сємєномъ Волъковскими ꙗко стороны ѡтпор[ноu з другоє с]тороны, за розєимом порꙗдкомъ припала, сторона поводо[ваꙗ пнъ] Мартинъ Ѡсємъборовскиu самъ ѡт сєбє и за моцю [з]ꙁполъ[ною], єму ѡт малжонки єго, ѡт пна Брєского и малжонки єго на зыскъ и стратꙁ данои, подносил позов зємъскиu крємꙗнєцкиu на роки зємскиє крємꙗнєцкиє в рокꙁ тисєча пꙗтсот дєвєтдєсꙗт пꙗтомъ, в шєст нєдєл по свꙗтом Михаилє, римъскомъ свꙗтє, сꙁжоныє, по сторонꙁ позваную панов Волковских выданыu, за которым позвомъ в тои справє апєлꙗцыꙗ на трибунал была вросла, которꙁю справу ѡни обоꙗ сторона были розныали на вгодꙁ, которыu позов тыми словы єст написан.

«Жикгимонт Трєтиu, Божю мл. корол полскиu.

Зємꙗномъ нашим воєводства Волынского ꙁрожоным Ѡлєхну, Сємєну, Василю, Лвꙁ Волковскимъ.

Приказꙁємо, абыстє кꙁ праву на роки зємскиє крємꙗнєцкиє, которыє по свꙗтомъ Михалє, римскомъ свꙗтє, в шєст нєдєл в рокꙁ тєпєрєшнємъ тисєча пꙗтсотъ дєвєтдєсꙗт пꙗтом припасти и сꙁжоны быти маюt, ѡбличнє и завитє

[1] Акт уривається.

стали, ꙗко на року завитомъ, ѳсправєдливили на жалобѳ и сѣдовное попиранє ѳрожоных Мартина Ѡсємборовского и малжонки его ѳєдоры Трохимовны, Ꙗна Брєского и малжонки его Ганны Грицковны Волковских, которыє вас ꙗко ѡпєкуновє малжонокъ своих помєнєных в довожєню справєдливости, при них стоꙗчи, сим позвом позываютъ ѡ рєч, в томъ позвє нижєи помєнєную. Ѡ то, иж вы, нє маючи на то слушного права, ѳпорнє держитє част имєнꙗ ѳ Волковцах спадковую, которѳю по нєбожчику Лѳкъянє Волковском ѳ ровныи дєл, такъ в кгрунтех робочих, нєробочих, в людєх, в ставєхъ, в дѳбровах, в лєсохъ, в запѳстєх, в сєножатєх, в млынєх и их вымєлках, в спѳстєх и во вшєлꙗких инших пожиткох, ѡт брати его родноє Андрєꙗ, Грицка, Трохима, Сахна Волковских правом прирожоным налєжала и з дєлу выдєлєна єму была, по которомъ дєлу помєнєныи Лукꙗнъ прѳдъко бєз потомства змєр. По которого смєрти[1] таꙗ єго част и вси рєчи рѳхомыє сєрєбро, золото, пнз[и] // [… и][2], быдло и што колвєкъ маєтности было правом прирожоным [на братю] помєнєную Андрєꙗ, ѡтца вашого, Грицка, ѡтца жоны Брєскоѓ[о], [Трохима], ѡтца жоны Ѡсємъборовского, и Сахна Волковских спала. Которую част ѡтєц вашъ, помєнєныи Андрєи, по смєрти Лукꙗна, ꙗко [б]рат старшии, на сєбє взꙗл и рєчи рѳхомыє побрал, ѡ которыє рєчи ѡни соби на сєс час волноє право з вами заховують, а напєрвєи, дєи, взꙗл плац на будованє дворноє з огородами и служѳу людєи ѡтчизныхъ на имꙗ Ꙗцка Блажка з жоною, з дѣтьми єго, которыи мєл сынов шєст на имє Ꙗцко[3], Ивашко, Ѡмєлянъ Павєл Блажкєвичи, братю тых же Блажкєвичов родных Ѡлєксѳ и Лукаша, взꙗвши ѡт них выходѳ по дєсєти копъ грошеи личбы литовское, проч их на волю з жонами, з дѣтми выпѳстил, которых ѡни соби водлє конституцыи тєпєрєшнєє шацуютъ кожѳого з них зособна по пꙗтисотъ гривєн полских. Которыє, дєи, помєнєныє подданыє мєновитє: Ꙗцко, Ивашко, Ѡмєлянъ, Павєл на сєс час на томъ плацѳ и ѡгородєх Лукꙗновских з жонами, з дѣтми и зо всими маєтностꙗми своими мєшкают, с которых то помєнєных подданых повинности, роботъ, вин, чиншов, дєсєтин, ловєнꙗ в ставєх рыбъ и спѳстовъ, такъ жє вымєровъ зо млынов, сєножатєи, дѳбров, гаєв, лєсовъ, запѳстов, на тую част Лукꙗновскую приналєжачих, ѳживал. Ѡ которыи дєл тоє части Лукꙗновскоє ѡтєцъ жоны Ѡсємъборовского, Трохим, и ѡтєц жоны Брєстского, Грицъко, ѡ тот дєл нє росправившиса из ѡтцємъ вшим, прѳдко по Лукꙗнє змєрли, по которых смєрти на потомки их жонѳ[4] Ѡсємборовского и жону Брєстского правом прирожонымъ тот дєл в тои части Лукꙗновскои спал. Ѡтєц, дєи, ваш, будѳчи на ѡн час дочки Трохимовоє и дочки Грицковоє в лєтєх их малых и ѡсєротєлых нє толко, абы на потрєбы их, ꙗко ѡпєкун, с тоє части Лукꙗновскоє мєл што давати и потрєбами ѡтправовати, алє, во всємъ пожитков вживаючи, собє привлащал и, дєлу нє поступѳючи, змєр. По которого смєрти вы тоє части Лукꙗновскоє зо всими пожитками, помєнєными, ѳживаєтє и до сєго часѳ дєржитє и дєлу ровного вєчистого в неи имъ нє допѳскаєтє [и

[1] Літеру «м» правлено.
[2] Текст пошкоджено.
[3] Літеру «о» виправлено з літери «в».
[4] Літеру «ѳ» правлено.

части их] поступи*ти* нє хочєтє // кѳ кривдє и шкодє *их*, которы*х* ѡни шко*д* в ты*х* пожи*т*[ко*х*] ѡ*т* того часѳ, ꙗко ѡтє*ц* вашъ, нєправнє взꙗ*в*ши и дєлѳ [нє допустив]ши, на двєстє ко*п* грош*еи* литовськи*х* шкоды быти мєнѫ[ю*т*. Ѡ кото] ры*и* дєл позывали ѡни ѡ*т*ца вашого, ни*ж*ли справєдливо*ст* *их* нє до*ш*[ла], а пото*м* смєр*т* продъка нашого славноє памєти короля єго [мл*с*ти] Стєѳана, такъ жє пото*м* смєр*т*ъ писара зє*м*ского Бол*б*аса, а [по]то*м* Ан*т*она Ꙗлови*ц*кого, суди, вр*ꙗд*никовъ зємъски*х* крємꙗнє*ц*ки[*х*] закрочила, дл*ꙗ* чого роки сѳжоны нє бывали[1]. Ѡ што ѡни васъ на роки зє*м*скиє крємꙗнє*ц*киє, которыє в ш*ест* нєдє*л* по свꙗто*м* Михаи[лє], римъско*м* свꙗтє, в рокѳ дєвє*т*дєсꙗ*т* трєтє*м* были сѳжоны, позывали, на которы*х* рок*ох* бра*т* вашъ, Ѡлєхно, хоробою сꙗ заложи*л*, за чим на то*т* часъ справєдливостъ *их* нє дошла. Прото што єстє ты помєнєны*и*[2] Ѡлєхно водлу*г* дєкрєту зємъского крємꙗнє*ц*кого[3], ꙗко єси справєдливє хо*р* бы*л*, присꙗгу на то*м* на ты*х* рока*х*, помєнє*н*ы*х*, ѳчини*л*, до которое присꙗги ѡни тєбє припозываютъ и слуха*т* єє хочѳть, ꙗко тє*ж* и ѡ то*т* дє*л* с помєнєными бра*т*єю твоєю кѳ правѳ стали, листы и всє право, єсли бы єстє ꙗкое в себє на тую ча*ст* Лукъꙗновскую тв*е*рдили и мєни*ли*, пер*е*д суд*ом* положи*ли* и в то*м* сꙗ имъ вси сполнє ѡсобы, выш*еи* помєнєныє, водлугъ того того (!) позву ѳсправєдливили.

Писа*н* ѳ Крємꙗнцѳ, року тисєча пꙗ*т*со*т*[4] дєвє*т*дєсꙗ*т* пꙗтого, м*с*ца авгѳста три*д*цатого днꙗ».

А по вычита*н*ю того позву сторона поводовака, доводєчи рокѳ, покладал випи*с* с кни*г* кгро*д*ских крємꙗнє*ц*ких розє*и*мъ в то*и* справє, которы*и* тыми словы єстъ написа*н*:

«Выпи*с* с кни*г* кгро*д*ски*х* крємꙗнє*ц*ких.

Лєта Божого нарожє*н*ꙗ тисєча пꙗ*т*со*т* дєвє*т*дєсꙗ*т* сємого м*с*ца априлꙗ три*д*цатого днꙗ

На роч*к*ах кгро*д*ских крємꙗнє*ц*ких, ѡ*т* днꙗ два*д*ца*т* чєтвє*р*того м*с*ца априлꙗ в рокѳ, звышънаписаномъ, кѳ ѡ*т*правова*н*ю сѳдовнє[5] зачаты*х*, пер*е*д нами, Томашо*м* Бєлє*ц*кимъ, по*д*старости*м*, а *Л*вомъ Зє *З*баража Ворони*ц*кимъ, суд*е*ю, ур*ꙗд*никами кгро*д*скими крємꙗнє*ц*кими, постанови*в*шисꙗ ѡчєвисто ѳ суд*ѳ* пнь Ма*р*тинъ Ѡсє*м*боров*с*ки*и*, ꙗко поводовака сторона, маючи мо*ц* зѳполную ѡ*т* ѳчасниковъ своих, пна Ꙗна Брє*ст*ского и ма*л*жо*н*ки єго пнє*и* Га*н*ны Волковского и ма*л*жонъки своєє пн*и* ѳедоры Волковского, ꙗко поводовака сторона, а пнвє Вас[ил]є*и*, [Лє]въ и Ѡлєхно Волковскиє, Сємєна Волко*в*ского // [… Ѡ]сємъборовски*и*[6] ꙗко […][7], позвали, и*ж* што [в року] дєвєтъдєсꙗ*т* пꙗто*м* на роки зє*м*скиє крємꙗнє*ц*киє по [свꙗтом Ми]халє, римъскомъ свꙗтє, в ш*ест* нєдє*л* сѳжоныє, ꙗ, Ма*р*тин [Ѡсємъ]боровски*и*, поспо*л* с пномъ Ꙗно*м* Брє*ст*скимъ и ма*л*жо*н*ками [нашими] позывали єсмо пновъ Волковски*х* ѡ выдєлє*н*є части Лукꙗ[новскоє] ѳ Волковца*х*, которая по смєрти нєбо*ж*чика пна Лукꙗна Вол[ко*в*ского] на пновъ Волковски*х* и на

[1] Літери «ва» правлено.
[2] Літеру «п» виправлено з літери «з».
[3] Літеру «г» виправлено з літери «с».
[4] Літеру «п» виправлено з літери «ч».
[5] Літеру «в» правлено.
[6] Текст пошкоджено.
[7] Текст пошкоджено.

жон наших, Ѡсемъборовскую и Брест[скую, с]падкомъ спала, на которых то рочках, вышъмѣнованых, с кон[т]роверсыи наших в тои справѣ на трибунал Любелскии тепереишнии, в рокѹ дєвѣтдєсятъ сємомъ приѣпадаючии, апелѧцыа ѹросла, ꙗко ѡ томъ всєм ширєи и достаточнє таꙗ справа и декретъ земскии кремꙗнецкии ѡбмовлꙗетъ.

А так мы з обеюх сторонъ за ѹложенємъ прияꙋелскимъ тую справу, на ѹгодѹ рознꙗвши, тоє апелѧцыи ѹ судѹ головного трибуналского за тымъ декретомъ сѹдѹ земъского пилновати нє маєм и єє ѡтстѹпуємъ, алє сꙗ ѡ тоє єднати и годити маємъ. А єслибы сꙗ єсми в тои справѣ нашои, ѡ што нас Волковских пнь Ѡсемъборовскии, пнь Брестскии и малжонки их позывали, нє погодили и нє поєднали, тєды мы, Волковскиє, за тым же пєршимъ позвомъ, що нас на роки мѣнованыє позывали, на роках земских кремꙗнецких, которыє напєрвих по датє тепєрєшнєи сѹжоны будѹть, нє заживаючи[1] жадних дылꙗцыи правних и нєправных, нє збиваючи позву и нє чинꙗчи жадноє зволоки, водлє позву их повинни будємъ ѹсправєдливитисꙗ, толко апелѧцыю собє на трибуналъ з обудву сторон волную заховѹємо в рєчи головнои. А што сꙗ дотычє закладанꙗ хороб против пна Ѡсемборовского, пна Брестского и малжонокъ их на двоих роках земских прошлых, которыми сꙗ пнь Ѡлєхно и пнь Василєи Волковскиє закладали, тєды ꙗ, Мартин Ѡсемъборовскии, сам ѡт сєбє и ѡт ѹчасников своих за моцю их пномъ Волковскимъ то ѡтпѹскаю и вызволꙗю и ѹжє за то никоторых вин поисковати на них нє маюм. Которое сознанє их длꙗ памѣти до книг єст записано».

А по вычитанѧ того розєиму сторона поводовꙗ просил, абы справєдливост с позваных водлє позву и жалобы єє вчинєна была.

А ѹмоцованыи пна Василꙗ и Ѡлєхна Волковских шлꙗхетныи пнь Мартин Кратович // за моцю зѹполною, ємѹ ѡ[т] ни[х на] правє на писмє на зыскъ [даною], а пнь Лєв Волковскии сам, ѡчєвисто ѹ судѹ будѹчи, вси ѡбор[оны правныє] собє вцалє заховавши, повєдили, иж сторона позвана[ꙗ…][2] в тои справє[3] року жадного мєт нє могѹтъ и до росправы позв[аныє нє] повинни с пєвных причин. Пєршаꙗ, иж тот розєимъ толко с тро[ма] сталсꙗ, а чєтвєртыи ѹчасник их Сємєн Волковскии ани тоє апєл[ꙗцыи], котораꙗ сꙗ в тои справє была выточила, ѡтстѹпил, ани [то нє] росписовал, ани тєж тєпєр нє єстъ до того розєиму и справы [припоз]ван, бєз котрого ѡни до росправы нє єст повинни. Другаꙗ, ис того розєиму ѹказат повод нє можєт, абы и[4] тыє припозваныє тым розєимом рокъ собѢ на тых роках до росправы в тои справє, кром припозву, захвали[5] а, вказавши то, волности ѡт рокѹ[6] просил.

А пнь Мартин Ѡсемборовскии ѹказовал з роспискѹ быти рокъ ѡбєюмъ сторонам слушныи, повєдил, иж што:

«Пнвє Волковскиє повєдают, жє пнь Сємєн Волковскии, брат их, нє єст припозван, алє тут єст сторонамъ рокъ слушныи, в роспискє заховалыи, бо-мъ

[1] Літеру «з» правлено.
[2] Текст пошкоджено.
[3] Літеру «є» виправлено з літери «у».
[4] Літеру «и» правлено.
[5] Так в оригіналі. Має бути «заховали».
[6] Літеру «ѹ» правлено.

ꙗ имєнєм єго росписал рокъ в особє єго и тєпєр в особє єго, маючи ѡт нєго на єго част набытоє право, стою. Ганити тєж того пнвє Волковскиє нє могѹтъ, бо сами ж, ѡчєвисто стоꙗчи, росписовали рокъ собє и на роки тєпєрєшниє принꙗли. Што тєж повєдаютъ, жє в томъ росписє нє доложоно того, жє прєз припозву рокъ заховали, на то повєдамъ, жє того нє потрєба было докладати, бо досыт сѹтъ слова ꙗсныє в росписє, гдє написано, жє за позвомъ зємъскимъ, на роки Михаиловскиє в рокѹ дєвєтдесꙗт пꙗтомъ выданымъ, на которыи апєлꙗцыꙗ была закрочила, всправєдливитисꙗ маютъ. А єсли жє за ѡнымъ позвомъ, то пєвнє жє припозву нє потрєба». А, ѹказавши с тых причин быти рокъ слушныи, просил, абы сѹд позаному далеи поступовати наказал.

А сторона позванаꙗ, при пєршихъ ѡборонах своих стоꙗчи, то толко придавши, жє пнь Ѡсємборовскии ани моцы до росписѹ, ани цєсыи жадноє до тоє справы ѡт Сємєна Волковского нє мєл и тєпєр в росправу втрѹчатсꙗ нє можєт, кгдыж нє єстъ припозван, алє ѹказавши то, ꙗко и пєрвєи, жє в тои справє позваныє рокѹ нє маютъ и до росправы // [становити нє повинни] бєзъ чєтвєртого ѹчасника своєго Сємєна Волковскоґ[о].

[... Сѹд][1] зємъскии крємꙗнєцкии, вырозѹмєвши тои справє [...][2] то, иж сторона, росписѹючи тѹю справу в особє Сємєна[3] Волковского признали пна Ѡсємборовского, которыи сє за того чєтвєртого записѹєтъ, звлаща, иж сторона поводовала и самого пна Ѡсємъборовского дєржавцою части Сємєновскоє признали, прото наказѹємъ в тои справє трємъ позванымъ пну Василю, пну Лву, пну Ѡлєхну Волковскимъ поступовати.

А сторона позванаꙗ, нє приимуючи того дєкрєту, до сѹдѹ головного трибуналского апєлєвалъ.

Сѹд апєлꙗцыи нє допѹстил.

Позваныи свєтчилсꙗ, а потомъ, стоꙗчи при апєлꙗцыи и ѡсвєтчєню своємъ, повєдили, иж сꙗ то ѹ сѹдѹ ѹказѹєтъ[4], жє пнь жє Ѡсємъборовскии посєсором и дєржавцою, за ꙗкимъ правомъ тоє части Сємєна Волковского зостал, тогды потрєба было[5] поводовои сторонє, такъ Сємєна Волковского, ꙗко дєдича, ꙗко и пна Ѡсємборовского, ꙗко дєржачого, до того розєиму справы, ꙗко в справє сполноu и давно зачатои, припозватъ. И иж поводъ, ани того дєдича Сємєна Волковского, ани дєржачого пна Ѡсємъборовского, которыи за набытымъ правомъ в тыє добра вступилъ, до того розєиму и справы нє припозвалъ, бєзъ которых позваныє ꙗко сполных ѹчасников своих до жадноє росправы нє єстъ повинни, бо кгдыбы пришло до дєлу, тєды бы тыє три пнвє Волковскиє трѹдно в их части на дєл позволꙗт, бєз ѡных дєлит мєли и просили волности на тот час ѡт тоє справы.

А пнь Ѡсємъборовскии выводил, жє нє потрєба было сєбє самого припозывати, кгдыж з нимъ роспис зашолъ, и то нє пновъ Волковских кривда

[1] Текст пошкоджено.
[2] Текст пошкоджено.
[3] Літеру «с» правлено.
[4] Другу літеру «ѹ» правлено.
[5] Літеру «л» правлено.

была бы, алє того самого, кого бы нє припозвано, ѡѳєрдѹючисѧ тогды єщє за пна Сємєна Волковского записати, жє противъ томѹ нє будетъ, и просил, абы судъ, ѡтложивши [сто]рону // ꙗко нєправную пновъ Волковскихъ на сторону, ѡны[м ѡтказовати] наказаль.

Судъ нинєшнии зємъскии крємꙗнєцкии стор[онє ѡтпор]ноу в тои справє ѡтповєдати наказѹєтъ.

Сторона апєлє[вала].

Судъ апєлꙗцыи нє допѹстил.

Сторона ѡтпорнаѧ свєтчиласѧ [а сто]рона позванаѧ, поступѹючи далєи в тои справє, стоꙗчи при апєлꙗцыꙗхъ и ѡсвєтчєнью своємъ, и ни в чомъ ихъ нє ѡтступѹючи, повєдил, ижъ, до росправы в тои справє нє єст повинни, кгдыж акторовє ѡ тотъ спадокъ Лукꙗновскии сполныи сами бєз ѹчасника своєго сполного, то єстъ того Лукꙗна брата рожоного, пна Сахна Волковского, которыи жив єстъ и ровно до того спадку налєжит, чинити нє можєтъ а, ѹказавши[1] з доводов и с права, волъности ѡт позву просил.

А пнь Ѡсємборовскии, показѹючи то, жє пнь Сахно Волковскии до тоє правы нє налєжит, кгдыж, будѹчи до папартꙗ тоє справы ѡт пни Ѡсємборовскоє и ѡт пна Брєстского и малжонокъ ихъ припозванъ, самъ сє с тоє части Лукъꙗновскоє зрєкъ, чого выписомъ с книг довєдши, просил, абы судъ пномъ Волковскимъ скѹтєчнє ѡтповєдати наказал.

А сторона позванаѧ на то повєдила, ижъ єсми собѣ повод за тымъ зрєчєнємъ спадковымъ право до того спадку розѹмєлъ, тєды мєл и взглꙗдомъ своєє части и взглꙗдомъ[2] ѡт Сахна налєжачоє позват, а ижъ такъ мєновитє нє позвалъ ѡ зѹполную част Лукъꙗновскую, прото волности ѡт року и позву просил.

А пнь Ѡсємъборовскии выводил то, ижъ нє єстъ тог[о] потрєба в справє припоминати досыт на том жє на тот час, коли сторона того потрєбовала, то сє єи показало, нє позываѧт тєж ѡ инакъшѹю част, ѡдно ѡ такую, ꙗкаѧ справа на ихъ прииде, нє потрєба тєды того было в позвє докладати. Довєдши того сторона поводоваѧ, жє Сахно до тоє справы ничого нє налєжитъ, домовꙗлсѧ, жєбы судъ пномъ Волковским скѹтєчнє ѡтповєдати наказал, иншиє ѡбороны правныє, доводы вшєлꙗкиє собє вцалє заховавши.

Судъ нинєшнии // [зємскии крє]мꙗнєцкии, вырозѹмєвши тои справє а бачачи то, ижъ хо[тꙗ] части Сахновскоє в позвє нє доложоно, наидѹєтъ быт слушныи [позов], наказѹєтъ сторонє позваноу скѹтєчнє ѡтповєдати.

Сторона [позв]анаѧ, нє прииꙋмуючи того дєкрєтѹ, до судѹ головного трибѹналского апєлєвалъ.

Судъ апєлꙗцыи нє допѹстил.

Сторона позванаѧ свєтчиласє и, стоꙗчи при всихъ апєлꙗцыꙗхъ и ѡсвєтчєнꙗхъ своихъ, ни в чом ихъ нє ѡтступѹючи, повєдил, ижъ позваныє до жадного дєлу, ани до ѹстѹпєнꙗ тыхъ добр в части Лукꙗновъскоу нє єстъ повинни, кгдыж ѡтец позваныхъ, а потом и тєпер позваныє нє бєзъправнє ани впорнє, алє за правом своимъ слушным добрымъ, ѡт того нєбожчика Лукꙗна Волковского набытым,

[1] Літеру «ш» виправлено з літери «ч».

[2] Літеру «з» правлено.

ѡт пѧтидесѧт и килка лет през вси давности держал и позваные тепер за ѡнымъ держатъ. А доводечи того, ѕказали лист старыи записъ нєбожчика Лукѧна Волковского ѡтцѕ позваных с печатю и с подписом рѣки єго, такъ же под сведомом и печатю старосты кремѧнецкого и под печатми веле людеи заѧных водле права старого даныи, под датою року тисеча пѧтсот пѧтдесѧтъ третего мсца декабра второгонадцатъ дня, индикъта второгонадцатъ, которого листу Лукѧнъ за хоробою своею, в которои хоробе ѕмер, до книг сознати нє мог, тєды и перенесенє его през ѡтца позваных до книг земъских кремѧнецких ѕказовали. Которымъ то листомъ записом своимъ нєбожъчикъ Лукѧнъ Волковскии част свою ѡтчистѕю пѧтѕю во имєню Волковцах, ѡт брати его ѡтделєную, с тое части пѧтое две части в сѣмє пнзеи в двадцѧти копах грошеи литовских ѡтцѕ позваных записал, а третюю даровалъ вєчностю, за которымъ то записом и правомъ, ѡт тог[о] Лукъяна набытымъ, ѡтец позваных, почавши ѡт року тисеча пѧтъсот пѧтдесѧтъ третего аж до року тисеча // пѧтъсотъ ѡсмъдесѧтъ шостого през вси д[авности зем]ские, такъ за нєбожчика того Лукѧна, ѧко и за ѡтца [поводо]вое стороны и за их самых в спокоиномъ держанью [и вживаню] тое части был. А по смерти єго и позваные в держан[ню] тое части за тымъ же правомъ и тепер єстъ, а указавши то и право посполитое ѡ давностѧх земъских, нє ѕпускаючи собѣ над то и вшелѧкихъ пробацыи, єслибы ѧкиє с права потребни были, волности ѡт позву и речи просил.

А сторона поводоваѧ, нє признаваючи ни в чомъ слушности того записѕ, выводил то, же то на своємъ плѧцу зостати нє можетъ с певных слушных и правных причин. Першаѧ, же на тотъ час водлугъ порѧдку наѕки Статутѕ старого права нє мог нихто вечностю продати и записати, аж бы натомест позволенє єго королевское мл., чого иж нє показѕетъ сторона, тєды таковыи запис нє ест важныи. Дрѕгаѧ, же сторона позванаѧ и того нє показѕє, абы Лукѧнъ тот запис свои до книг врѧдовых мел сознати, припоминаючи право посполитое з розделу семого артикул вторыи ѕѳали сеиму Берестеиского в рокѕ шестдесѧт ѡсмомъ, где пишет, иж хто бы именє вечностю кому продал або записал, мает тот запис в кгроде сознати а потомъ до вышътъя року до земъства перенести, таковыи запис быва важныи, а хто бы такъ нє вчинил, нє мает быти важныи. Третѧ, иж по датє того мниманого записѕ Лукѧнъ на тот час нє был в держаню и вживаню тое части и, в держаню своємъ нє маючи, шаѳовати нє мог, подал на то артикул пѧтыи в том же розделє семом, иж вечности, ани сѣмы нихто никому нє можетъ записоват, чого в рѣках нє мает, бо тыє добра з братею єго нєдельны были. И доводечи того, же нєдельны были, покладал лист нєбожчика пна // [старосты] кремѧнецкого вспоминалныи под датою индикт шостыи, [же Л]укѧн з братею вспоминали ѡтцѕ пновъ Волковских делѕ, [по]томъ покладалъ листъ дельчии подстаростєго кремѧ[нє]цького под датою рокѕ пѧтдесѧтъ семого, с которого сє то показѕетъ[1], же[2] тамъ на тотъ часъ была част помєнєномѕ Лукъянови по тамътомъ мниманомъ записє в лет чотыри выделена[3]. А што

[1] Літеру «з» правлено.
[2] Літеру «є» правлено.
[3] Літеру «є» правлено.

тєж сторона позванаꙗ слушност того запису выводитъ, жє пєчатаромъ того записѹ єстъ панъ староста крємꙗнєцкиꙋ, которыꙋ[1] то записъ в килканадцатъ лєтъ и далєꙋ ѡтєц панов Волковскихъ до книг зємских крємꙗнєцких далъ вписатъ, на то так повєдамъ, жє [ачъ] приложєнє пєчати пна старосты крємꙗнєцког[о], ꙗко сторона позванаꙗ[2] повєдаєтъ, ѹ того записѹ єстъ, тогды то хотꙗж бы и так было, водлє права посполитого нє єстъ[3] важно, кгдыж то єстъ рєч инша пєчатаромъ за прозъбою[4] быти, а инша єстъ рєч записъ до книг принꙗти, а[5] што сє с правомъ нє згожа єстъ, ѹ права нє маєтъ быти прииꙋмовано. Што тєж повєдаєтъ и показѹєтъ, жє записъ до книгъ дал вписати и хотꙗж далъ вписати, тогды и то водлуг права нє єстъ важно, бо то нє Лукꙗн далъ до книг вписати, алє ѡтєцъ[6] панов Волковских в килкунадцитъ (!) лєтъ и далєꙋ по смєрътн Лукꙗна. А што тєж повєдаєтъ, жє за хоробою своєю Лукꙗнъ нє мог сознати, тогды то слова сутъ голыє, а водлуг права ничого[7] на то нє показѹютъ[8], по котором дєлу Лукꙗнъ рихло ѹмєр, по которого смєрти показовал то, жє давностю того задєржати нє мог. Выводєчи то, показалъ лист подстаростєго крємꙗнєцкого, жє в року сємъдесꙗтъ трєтємъ ѡтєцъ жоны Брєстского и ѡтєцъ жоны Ѡсємъборовского тоє части Лукъꙗновскоє ѹ ѡтца позваных такъ, ꙗко ѡбычаи на ѡн час нєслъ ѡтриманыи, ѹпоминалисꙗ, по которомъ таковомъ ѡтриманю листѹ ѡтєц жоны Брєстског[о] и ѡтєц жоны Ѡсємборовского помєрли, а панъ Анъдрєи Волковскии ѹ лєтєх ихъ малых нєдорослых и ѡсєротєлых, тєпєрєшнихъ // жону Брєстъского и жонѹ Ѡсємъборовского, по [смєрти ѡтца] ихъ их самых и добра ихъ в ѡпєку правомъ приро[жонымъ] взꙗл и, маючи их чєрєз килканадцатъ лєтъ в опєцє своєи, [аж року] ѡсмъдесꙗтом замужъ повыдавал. И на довод ѡпєки пока[зал] листъ ѡтца позваных с подписомъ рѹки єго под датою року тисєча пꙗтсотъ ѡсмъдесꙗт чєтвєртого, где єго позывалъ панъ Ѡсємборовскии з малжонкою своєю ѡ личбу, ꙗко ѡпєкуна, с которого листѹ то сє показѹєтъ, жє сє з собою поєднали. Показовал тєж позов зємъскии крємꙗнєцкии в року ѡсмъдесꙗт трєтєм, которымъ позывал ѡтца позваных ѡ тую частъ Лукꙗновъскую, которыи позовъ збитъ, чого написом на позвє рѹки писара зємского пана Макара Лєдоховского[9] доводилъ. А потомъ ѡтєцъ позъваных ѹмєръ, по которого смєрътн сыновє єго в рокѹ дєвєтъдесꙗтомъ[10] на роки трикролскиє, которыє припадали в рокѹ дєвєтъдесꙗтъ пєръвомъ, припозваны были, которого позъву рєлꙗцыєю Воитєха Кобылєнского, возного, довєлъ, тыє роки под сеимомъ нє были сѹжоны, потомъ в рокѹ дєвєтдесꙗт трєтємъ[11], бѹдѹчи припозваны, ѡдин з них Ѡлєхно

[1] Літеру «ы» правлено.
[2] Літеру «н» виправлено з літери «д», а літеру «ꙗ» правлено.
[3] Літеру «є» правлено.
[4] Літеру «о» правлено.
[5] Літеру «а» правлено.
[6] Літеру «т» правлено.
[7] На літері «и» чорнильна пляма.
[8] Літеру «ю» виправлено з літери «є».
[9] Літеру «х» виправлено з літери «р».
[10] Літеру «о» правлено.
[11] Літеру «м» виправлено з літер «го».

хоробою сѣ заложилъ[1], в рокѹ дєвѣтъдєсѧтъ пѧтомъ зас, бѹдѹчи припозваны, другиѝ ѹчасникъ Василєѝ хоробою сѧ заложилъ, ѡд чого апєлѧцыѧ на трибѹналъ выточило была. Которыє, по тоѝ апєлѧцыи ѡтстѹпавшисѣ[2], доброволнє рок собѣ росписали и на тєпєрєшних рокохъ рокъ до ѹсправєдливєнѧ зложили, чого всєго пєрєд сѹдомъ доводил, припоминаючи тєж и тожє позвы и справы сѹдовыє чєрєз[3] час догиѝ (!) нє шли, а то єст, жє смєртъ короля єго мл. Жикгмонта Авгѹста в рокѹ[4] сємдєсѧт второмъ закрочила, потомъ корол єго мл. Гєнри[к][5] с кролєвства ѡтєхал, потомъ смєрт пна писара зємскогѡ] крємѧнєцкогѡ] пна Болбаса, потомъ смєрт короля єго мл. // [Стєѳана], потомъ смєртъ суди зємского крємѧнєцкого пна [Антона Ѣаловиц]кого, потомъ зас подсѹдок пан Ѣаловицкиѝ врѧд своѝ здал. [Сто]ячи при тыхъ всихъ доводєхъ и выводєхъ своихъ листо[вныхъ], которыє по смєрти ѡтцов стороны поводовоє имъ зостали и до рукъ пришли, жє ѡтцовє жонъ ихъ и ѡни сами, вышєдши з опєки ѡтца позваныхъ, правомъ чинит нє ѡмєшкали и давности зємскоє, такъ ѡтцовє жонъ ихъ[6], ѧко и ѡни сами собѣ, нє ѹпустили. На томъ всємъ сторона поводоваѧ до присєги сє бєрєтъ такъ, ѧкобы с права посполитогѡ] належала, нє збранѧєтъ и ѡѳєрѹєтъ и подал артикул чєтвєртыинадцатъ з розделѹ трєтєго, жє по смєрти ѡтцовскоѝ и матчиноѝ дєти ѡт ѡтчизны нє мають быти ѡтдалєны, домовѧлсѧ, абы тот запис стороны позваноє, ѧко нєслушныѝ и нєправныѝ на сторонѹ былъ ѡтложон, а на позваныхъ водлугъ жалобы, в позвє помєнєноє, дєл и шацѹнокъ ѡ двохъ подданыхъ, в позвє до тоє части Лукъѧновскоє належачихъ, и шкоды на позваныхъ дєкрєтомъ было наказано.

А ѹмоцованыѝ стороны позваноє напрод повєдил, иж што сє дотычєтъ записѹ, которого повод нєважностъ длѧ того, жє нє былъ консєсъ єго королєвскоє мл., ани старостин на тот запис, ани єстъ сознаныѝ пєрєд єго королєвскою мл., ани пны радами, тєды на то повєдилъ, иж тотъ запис слушнє и правнє водлє права и звычаю старогѡ] єстъ справлєныѝ за пєчатю и с подписомъ рѹки нєбожчика Лукѧна Волковского и за пєчатю старосты крємѧнєцкого и вєлє инших людєѝ зацъных, ѡткол сє ѹказѹєтъ, жє на тот запис и староста тѹтошниѝ повєтовыѝ водлє права старого и звычаю до всєго позволил, бо єго самъ запєчатовал, што сѧ розѹмєтъ можєтъ, жє и консєсъ єго на то былъ и пєрєдъ нимъ тотъ запис ѡповєдан, а ѡнъ єго самъ пєчатовал. А иж сє с книг сознаныѝ нє показѹєтъ, тєды длѧ того, жє на тот час в зємли Волынскоѝ зємъства и книг єщє нє было, алє пєрєд єго королєвскою мл. созънавано, тєж длѧ того нє сознал, бо тот Лукѧнъ дѹховною // ѡсобою былъ зосталъ. А потомъ пнь Богъ єго за [...][7] записє хоробою навєдил, в которои хоробє час нємал[ыи был] и з оноє с того свєта нєѹздоровивши зшол. Алє што бол[шєи] за тымъ записомъ тыє добра ѡтєц позваныхъ за ѡтцов поводово[ε] стороны и за нихъ нє толъко ѡдну давност, алє[8] и пѧтъ задєржалъ,

[1] Другу літеру «л» виправлено з літери «з».
[2] Літеру «є» правлено.
[3] Літеру «є» виправлено з літери «р».
[4] Літеру «к» правлено.
[5] На літері «к» чорнильна пляма.
[6] Літери «хъ» виправлено з літери «ра».
[7] Текст пошкоджено.
[8] Літеру «а» правлено.

за чимъ самым самыи тотъ запис сѧ през тые давности ствєрдилъ, бо право староє и тєпєрєшнєє єстъ, жє хто бы, и права жадного нє маючи, добра ѧкиє през давност зємъскꙋю задєржалъ, то вжє вєчнє тые добра дєржати маєтъ, а тут нє бєзъправнє, алє за правомъ слушнымъ водлє права старого и звычаю тые добра през вси давности задєръжали. Алє и то нє мєнъшаѧ, злыи бы[1] то звичаи былъ, жєбы таковыє записы, водлє права старого и звычаю справлєныи и през давностъ задєржаныє, спадат бы мєли. А што сторона ꙋпоминанє ѧкоєсъ[2] ѡ дєлъ єщє пєрєдъ тымъ правомъ, а потомъ и дил ѧкиисъ подъстаростєго крємѧнєцкого ꙋказꙋєтъ, ѧкобы мєжи ѡтцы позваныхъ а поводовоє стороны чєрез нєго ꙋчинєныи, которымъ ѧкобы и того Лукѧна по томъ записє до дєлу припꙋщоно бытии мєло, тєды и то тому записꙋ, праву и посєсыи нє шкодитъ, бо того поводъ нє ꙋказꙋєтъ и листами ихъ власными нє доводитъ, абы сѧ тыє братьѧ мєжи собою дєлили и мєжи сєбє листы розъдали, алє ѧкоєсъ ѡбчоє ѡсобы листокъ, ѡ которомъ, ѧко ѡтєц позваных, такъ и позваныє ничого нє вєдаютъ, надъ то и з датою ѧкоюсъ нєзначною тотъ листъ єстъ. А што тєжъ ꙋказꙋєтъ на давност листокъ ѧкиисъ с пєчатю, мєнꙋючи єго на поминалъныи, ѡ тꙋю част Лукъѧновскую, иж Ѡлєкъшого Бєлєцъкого, ѧкобы подстаростєго крємѧнєцъкого, з написанъємъ в нємъ быти ...»[3] //.

ЦДІАК України, ф. 22, оп. 1, спр. 10, арк. 21–27.

№ 301

1598 р., квітня 1. Володимир. — Скарга земського берестейського підсудка Богдана Туминського до володимирського ґродського уряду на свого слугу, урядника маєтків у селах Пузів та Ворчин Бартоша Севрука, який завдав йому матеріальних збитків і втік, не надавши звіту про господарювання

Ѡповєданъє пна подсудка бєрєстєискоґ[о] на слугу и врѧдника своєґ[о] Сєврука

Лєтъ (!) Божого нароженъѧ тисєча пѧтсот дєвєтдєсѧт ѡсмоґ[о] мсца апрілѧ пєрвого днѧ

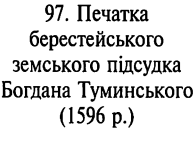

97. Печатка берестейського земського підсудка Богдана Туминського (1596 р.)

Писал и присылал на врѧд кґродскии в замокъ єго кр. мл. Володимєрскии до мєнє, Григорија Ѡбуха Вощатинского, намєстника подстароства володимєрскоґ[о], єго млстъ пнъ Богдан Туминъскии, подсудок зємскии бєрєстєскии, ѡповєдаючи и жалꙋючисє на слугу своєго тыми словы, иж:

«Слꙋжил ꙋ мєнє слꙋга имєнєм Бартошъ Сєврукъ, которыи мєнил сєбє шлѧхтичом с повєтꙋ Ѡшмєнъского. И ономꙋ слꙋзє Бартошови повєрил єсми єму был всєє маєтности моєє тут, в повєтє Володимєрском, во имєню Пꙋзовє и на Ворчинє, был врѧдником чєрез полтрєтѧ годꙋ. Тот такъ[4] за приєханємъ моим тыми часы до домꙋ моєго на Ворчин, росказалъ єсми емꙋ,

[1] Літеру «ы» правлено.
[2] Літери «ак » правлено.
[3] Акт уривається.
[4] Літери «ак» правлено.

абы ми личбу ѳчинил за двє лєтє ѩкъ с пнзєи готовых приходовых, такъ збожꙗ, зъ ꙗринъ и з ынших рєчєи домовых. Ѡныи Бартошъ, врꙗдничокъ моѝ, прєпомнєвши подобьно ѳчтивости своєє шлꙗхєтское, рокѳ тєпєрєшнєго дєвєтдесꙗт ѡсмог[о], мсца марца двадцєт трєтєго днꙗ, в понєдєлокъ, рано, с [то]го всєго ѩкъ с пнзєи, такъ зє ѕбожьꙗ и ѕ ꙗринъ и съ прєданого быдла [и млична] и з ынших рєчєи, личбы нє ѳчинивши, мєнє, пна своєго, нє ѳчтивши и нє спожєкнавши, зъєхал проч. На чом тєпєр собє шкоды ѡт єго ма[…][1] а поношу вчинєноѝ на триста злотых полских и прошу вашмост, абы тоє моє ѡповєданє и жалоба на нєго // была до книг врꙗдовых записана».

Што ꙗ, принꙗвши, до книг записати казал.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 31, арк. 116–116 зв.

№ 302–303

Конфлікт між пресвітером хмілівської церкви о. Іоанном та орендарем любельського воєводи, луцького старости Марка Собеського, свинюським євреєм Бером, спричинений сутичкою між ними на дорозі

№ 302

1598 р., вересня 8. Володимир. — Скарга о. Іоанна на Бера та його помічників до володимирського ґродського уряду про побиття і пограбування його самого та Миска Шийки, підданого Яна Потія, та зізнання возного Мойсея Дьогтівського про огляд тілесних ушкоджень постраждалих

Оповєданє свєсчєника хмєлєвского на жида свинюского Бєра

Року ЧИ [98] мсца сєнтєбра И [8] днꙗ

Приходил на врад кгродскиѝ в замокъ єг[о] королєвскоє мст. Володимєр. до мєнє, Григорꙗ Ѡбѳха Вощатинског[о], намєстника подстароства володимєрског[о], прєзвитєръ хмєлєвскиѝ ѡтєц Иоанъ, жалоснє ѡповєдаючи и жалѳючи на жидов свинюскихъ на имє Бєра, арєндара, подданог[о] єг[о] мл. пна Марка [Со]бєског[о], воєводы любєлског[о], старосты лѳцког[о], и товаришов або помочников // тог[о] жида, ѳчинкѳ, нижєи мєнованог[о], тыми словы, иж дєи:

«Днꙗ вчорашнєг[о] сєнътєбра сємог[о], маючи ꙗ потрєбы своє такъ до єг[о] мл. в Бозє вєлєбног[о] ѡтца владыки тѳтошнєг[о], ꙗко и до торгѳ, а кгды-м сє вжє ѡтъправил, єхалом назад додомѳ ꙗко чоловєкъ дѳховныи спокоинє, бѳдѳчи покоємъ посполитым ѡбєзпєчоныи. И кгды-мъ приєжджал противко Сꙗдмꙗрок, имєнꙗ єго мл. влдки луцког[о], наєхал єсми тог[о] то жида и товаришов єг[о], жє ѡныє подданог[о] пана моєг[о], на имє Миска Шиикѳ, кром жадноє причины, з воза знꙗвши, бьютъ, мордѳютъ и правє тиранскє ꙗко нєприꙗтєл над ним пастъвꙗтъ. ꙗА, ѡбачивши тог[о] подданог[о] панског[о] ѡ такъ сє срокгоє мордованє и битъє єго, зъсєдши з воза, почалєм имъ мовити, абы сє [вжды] (!) загамовали и до конца єг[о] нє забивали. То пак тотъ то Бєръ, пропомънивши боꙗзни Божоє, срокгости права посполитог[о], ѡдъложивши на сторонѳ ѳчтивоє своє, которог[о] ѡни, ꙗко люд нєвѣрныи, мало маютъ, видꙗчи, иж у мєнє ничог[о] в рѳкахъ нѣтъ,

[1] Текст пошкоджено при прошнуровуванні книги.

назвавши мєнє нєчистог[о] ложа сином, зараз до пѫлгакѫ порвалсє. Которого за пѫлъгакъ и за рѫкѫ ѫхопил, а дрѫгиє сас товари (!) єго, мєнє за лобъ вхопивши, на зємълю ѡбаливши, ѡкрѫтънє а нєлитостивє, кром жадног[о] милосєрдъя, збили и зранили. При котором збитъю и зранєню моємъ взяли и пограбили ѫ мєнє грошєи готовых, которыє-мъ за збожє и ѡд должниковъ взял тридцатъ золотых полских [...][1], коберец, кѫпълєныи за дєсєтъ золотых».

И просил помєнєныи свєщєникъ ѡ придане возного кѫ ѡглєданю збитъя и зранєня своєго, на што ѣ ємѫ придал ѡчєвисто возног[о] єнєрала воєводства Волынъског[о] шлѣхєтъног[о] Моисєя Дєгтєвског[о], которыи на тои справє бывши, ран ѡглєдавши, ѡповєданю прислѫхавшисѧ // и ставши пєрєдо мною, ку записаню до книг зєзнал тыми словы, иж:

«Днѣ, вєрхѫ на датє писаного, былєм на справє и потрєбє свєщєника хмєлєлєвского ѡтца Иѡана тут, у Володимєри. И за ѡказанємъ єго видєломъ подданог[о] єго млст пна ҂Ана Потєя хмєлєвског[о] Миска Шиикѫ, вєлми збитог[о] и зранєног[о], в которог[о] раны, то єст: в головє на правои сторонє рана битаѧ синѣаѧ, на руци правои подлє запѣастѣа рана битаѧ синѣаѧ шкодливаѧ, хрыбєт, плєча и боки, почавши ѡт шиє аж до ногъ, всє синє, збито. А ѫ свєщєника видєл єсми на головє рана битаѧ криваваѧ, на хрыбтє, на плєчи ливомъ рана битаѧ спухлаѧ, нижеи локтѣа на тои жє руцє лєвои рана битаѧ спухлаѧ, нижеи поѣаса на клуби (!) рана битаѧ синѣаѧ спухлаѧ, на лєвои руцє на палцу сєрєднємъ рана битаѧ криваваѧ.

И ѡповедал пєрєдо мною, вознымъ, ѡц (!) Иоанну (!), иж тоє зранєнє такъ ємѹ, ѣако и тому подданомѫ пна єго, сталосє днѣа вчєрашнєго ѡт жида свинюского Бєра и товаришов єго, которых ѡн самъ лепеи знаєтъ, имєна и прозвиска их вєдаєт. И побранє рєчеи ѣако в протєстации, помєнєноu, ѡповедал и ѡсвєтъчалъ».

Которое ѡчєвистоє сознанъє возного до книг кгродских володимєрскихъ єстъ записано.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 31, арк. 483 зв.–484 зв.

№ 303

1598 р., вересня 8. Володимир. — Скарга Бера до володимирського ґродського уряду на о. Іоанна та його слуг про побиття і пограбування та зізнання возного Щасного Злобоцького про огляд тілесних ушкоджень постраждалого

Ѡповеданє жида свинюского Бєра на свєсчєника Хмєлєвского ѡтца Иѡана

Рокѫ ЧИ [98] мсца сєнтєбра И [8] днѣа

Приходил на врад кгродскии в замокъ єго королєвскоє мл. Володимєрскии до мєнє, Григорѣа Ѡбѫха Вощатинског[о], намєстника подстароства володимєрског[о], жидъ свинюскии на имє Бєр, арєндар свинюскии, подданыи єго мл. пана Марка Собєског[о], воєводы любєлског[о], старосты лѫцког[о], ѡповедаючи и ѡбтѣажливє жалѫючи на попа ѳмєлєвског[о] (!) о[тц]а Иѡана // тыми словы, иж дєи:

[1] Текст пошкоджено при прошнуровуванні книги.

«Дня вчорашнєг[о] сєнътєбра сємог[о] поменєныи попъ, поткавши мєнє на доброволноu дорозє, котораꙗ идєтъ з Свинюх до Володимєра, кгды-м єхал в потрєбє пана своєго с пинєзми поборовыми до Володимєра, хотєчи их ѡтдати сѣколєкторови пна поборчиномѣ, а нє маючи милости Божоє в сєрцѣ своємъ и ѡвшєм пропомнєвши срокгости права посполитог[о], з нємало помочниковъ своих, которых ѡн сам знает и имєна их вєдаєтъ, мєнє, чоловєка, єму ничог[о] нєвинъного, ѡкрѣнътє (!) а нєлитостивє збивши, зранивши листы и пнзи, што колвєк в возє и в шкатѣлє было, то єст готовых грошєи золотых полских двєстє и листовъ [...][1] з шкатѣлою взꙗли, капєлюшъ которыи єго кошто (!) чирвоныи золотыи, кобъзѣ позлотистую, которѣю-м вез дєтꙗти панскому, мышокъ, в котором было золотых три, и инших рєчєи нємало побрали и кгвалтовнє пограбили и мєнє ѡт тог[о] всєг[о], бъючи, проч ѡтогнали».

И просилъ ѡ приданє возног[о] на ѡглєданє тог[о] кгвалтовног[о] збитꙗ и зранєнꙗ своєго.

ꙘА єму придал на то возног[о] єнєралног[о] шлꙗхєтъног[о] Щасног[о] Злобоцког[о], которыи, єго ѡглєдавши и пєрєдо мною днꙗ на датє, вышъ ѡписаноu, ставши, кѣ записанъю до книг сознал тыми[2] (!), иж:

«Рокѣ тєпєр идѣчог[о] дєвєтъдесꙗтъ ѡсмог[о], мсца сєнтєбра осмог[о] днꙗ за приданєм в. м. врꙗдовым, маючи при собє шлꙗхту пна ꙘАна Дѣдинског[о] а пана Миколаꙗ Кєндзирског[о], был єсми на справє жада (!) свинюског[о] Бєєрє (!) и за ѡказанєм єго видил єсми на нємъ ранѣ под ѡком лєвым битѣю синюю, такъжє хрибєт ѣвєс збитыи синиu.

И ѡповєдал мнє тот жид, иж деи:

«Сє мнє тоє збитъє стало днꙗ вчерашнєг[о] ѡт попа хмєлєвског[о] на доброволноu дорозє, котораꙗ идєтъ з Свинюх тут до Володимєра».

При котором збитъю и рєчєи нємало тот жидъ менит собє быти пограбрєных (!)».

Котороє то ѡповєданє и возног[о] сознанє до книг кгродских єстъ записано.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 31, арк. 484 зв.–485.

№ 304

1599 р., січня 1. Луцьк. – Скарга луцьких євреїв-рабанітів до луцького ґродського уряду на Бусахарця Дзюлія, слугу луцького і берестейського біскупа Берната Мацієвського, який вчинив погром синагоги і єврейських будинків у місті Луцьку, та визнання луцького возного Матиса Славоґурського про огляд заподіяних шкод та ран потерпілих

Ѡповєданьє жидовъ лѣцкихъ на пана Дзюлєго

Рокѣ тисєча пꙗтьсотъ дєвєтьдесꙗтъ дєвꙗтого мсца гєнъвара пєрвого днꙗ

Пришєдши ѡчєвистє на врꙗд кгродскиu луцкиu до замку гсдрьског[о] Луцког[о] до мєнє, ꙘАкуба Лысаковског[о], подстаростєг[о] лѣцког[о], жидовє старшиє миста Луцкого зборѣ рабанског[о] Лєзар ꙘАкубович, Ицхак Шоломович, Давыд Моисєєвич, Ицхак Лєвович, Мошко Кгєршонович имєнєм свым и тєж всєг[о]

[1] Слово написано нерозбірливо.

[2] Так в оригіналі. Має бути «тыми словы».

збору рабанскоѓ[о] жидов луцких, ѡповѣдали и жалоснє ѕскаржалисѧ на ниѧкоѓ[о] Бусахарьца на Дзюлеѓ[о], которыи сѧ мєнит быти слугою вєлєбноѓ[о] в Бозє его мл. ксєндза Бєрната Мациєвскоѓ[о], бискупа луцкоѓ[о] и бєрєстєискоѓ[о], ѡ то, иж:

«Ѡнъ, пропомнєвши боѧзни Божоє и срокгости права посполитоѓ[о], и ѡвшєм ѡноє собє лєгцє важечи, з многими помочниками своими, на то ѕмыслнє и ѕсилнє приготоваными, арматою, воинє належачою, и полгаками, добрє ѡпатрєными, которых ѡн имєна и назвиска лєпєи ведаєт и знаєт, ѡдинадцатоѓ[о] дня декабра в року девєтдесѧт ѡсмом, с пѧтници на сѕботѕ, коли ѕжє шабат зашол, кгды водлє звычаю Законѕ Старого, до ѡтданѧ модлъ звыклых Пну Богѕ, до школы рабанскоє сѧ зошли и там набожєнства своє ѡдправовали, помєнєныи Дзюлии с помочниками своими, єму добрє знаємыми, способивши єщє до тоѓ[о] и младєнцов никоторых школных, такжє орѕжєм, воинє належачим, и полгаками, добрє ѡпатрєни, впадши до школы зборѕ рабанскоѓ[о], где ѕвєс кгмин зборѕ жидовскоѓ[о] на набожєнстви был, с тыми ж помочниками своими с килкунадцат полгаков заразом стрилили и, ѡкрик ѕчинивши, тєн люд, на набожєнствє бѕдѕчии и ничоѓ[о] сѧ злоѓ[о] под тот час нє сподєваючии, сичи и мордовати почали, там жє столки, свичи, полпити, книги порѕбали, за чим ѡн люд, на набожєнство собраныи и таким наистьєм и ѡкриком стрвожоныи школы, до домов своих ухожати почал.

И кгды єщє никоторыи з жидов там в школи зостали, никоторых з них там жє зранили, мѧновитє: Мошка Мєлиховича, кантора, в чоло ранили, а другоѓ[о] приєждчоѓ[о] Абрама такжє збили, змордовали. И книги посикли, столки, полпиты порубали и свичи, поламавши, одны з собою побрали, а другиє вон повыкидали, и инших шкод нємало в посечєню лихтаров и статков школных починили.

Потом тои ж годины тєн жє Дзюлии, мало на тым маючи, с тыми ж помочниками своими, кгвалтовнє // на дом жида Кєлмана Абрамовича нашєдши, двєри выбили, самоѓ[о], до комор двєри повыбивавши, шѕкали, штыхами по постєли кололи, пєчи потолкли. И там нємало рєчии ѕ тоѓ[о] жида побрали, то єст лыжок срєбрных дванадцат, пѕлгакъ, тканкѕ пєрловѕю.

А мало єщє на тых кгвалтєх маючи, тєнъ Дзюлии с помочниками своими, кгвалтовнє на дом жида тутошнєго ж луцкоѓ[о] Ицхака Сєиѳовича нашєдши, самоѓ[о] збили, змордовали, там жє в том дому на тот час подданоѓ[о] єго млсти пна Жолкєвского з Бродов, порвавши, и до вєзєня до замку Луцкого до пана буркграбєго подали».

ЂАкож и возным Матысом Славокгѕрскимъ тєнъ кгвалтъ за приданъєм ѕрядовым ѡ крравєнє и зранєнъє жидов ѡбвєли и ѕказали.

Которыи то возныи, будѕчи ѡд ѕряд на ѡбвєдєнъє того кгвалтѕ приданыи, ставши пєредо мною ѡчєвисто, зознал, иж:

«Року прошлого девєтдесѧт ѡсмоѓ[о] мсца декабра дванадцатоѓ[о] дня, маючи при соби шлѧхтѕ людеи добрых, пана ЂАна Маковскоѓ[о] а Станислава Волскоѓ[о], былєм на потрєбє жидов луцкихъ збору рабанскоѓ[о] в школє их. Гдє за ѡказанєм старшихъ видєл єсми в стєнє школнеи пострєлов полгаковых чотыри, там жє столки, лавки и полпиты, где книги лєгают, такжє книги посечоныє, порѕбаныє, свичи поламанє, попсованє и лихтарє посечонє. Там жє за ѡказанємъ видилєм ѕ Мошка

Мєлєховича, кантора жидовскогѓ[о], рану на голови на ливои сторонє в чоли битѳю кривавую, такжє ѳ Абрама, жида с Кремянца, видилом правую рѳку плєсну спѳхлую и три пальци крваво битыє, и всє тило синоє, киями барзо збитоє, жє ся и рушити нє могѓ.

Которое збитє и зранєнє тых жидов, такжє порубанъє столков, книѓ и полпитов в школє, и поламанє свич и попсованє лихтаров, такжє и постралы, старшиє з жидов повидили пєрєдо мною, иж, дєи, дня ѡдинадцатогѓ[о] дєкабра року прошлогѓ[о] ниякии Дзюлии, слуга єго млсти ксєндза бискупа луцкогѓ[о], с помочниками, собє знаємыми, по заистью шабатѳ, с пятници на сѳботѳ на смєрканью, кгды были згромажєни до ѡтправованя набожєнства, впадши до школы с полгаками, добытыми бронями, тых жидов поранили и побили, книги и статки школныє порубали, свичи поламали, а дрѳгиє побрали. И ещє на том мало маючи, того ж дня, школы вышєдши, помєнєныи пан Дзюлии зо всими помочниками своими, єму добрє знаємыми, на дом жида Кєлмана нашол и, двєри выбивши, по коморах, постелях з голыми бронями шѳкали, штыхами в постели пхаючи. Которогѓ[о] самогѓ[о] нє нашєдши, скрыню ѡдбили, с которое, повєдали, якобы лыжок дванадцат срєбных тєн Дзюлии взяти мєл, полгакъ, тканькѳ // тканьку пєрловую, которых ся дошукати нє могли, и инших рєчєи нємало. Зщє того ж часу тых кгвалтов болшєи причиняючи, нашєдши на дом Ицхака Сєиѳовича, самого збили и подданого єго млсти пана гєтъмана полного Мошка Сєиѳовича такжє збили и зранили, ѳ которого єсми видєлъ ѳ головє по лєвои сторонє ранѳ крывавѳю.

Которыє таковыє бои и кгвалъты, вышєи помєнєныє, мною, вознымъ, и шляхътою, при мнє бѳдѳчою, ѡбъводили и ѡсвядчили мити ѡдъ прєрєчоного Дзюлєго и помочников єго».

Которое таковое ѡсвядъченъє старъшихъ жидовъ зборѳ рабанъского, такжє и сознанъє возного, принявши, до книѓ кгродских лѳцких записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 55, арк. 2–3.

№ 305

1599 р., січня 19. Луцьк [1599 р., січня 1. Гуляльники]. – Визнаний лист Ганни, дружини Костя Гуляльницького, та її зятя Василя Лецковича на половину садиби і городу в селі Гуляльники, заставлені на шість років Антону Визґерду Заболоцькому у сумі шість кіп литовських грошів

Запис ѡт Гулялницкоє и зятя єє пну Заболоцкому даныи

Року АФЧѲ [1599] мсца гєнвара дєвятогонадцат дня

На рокох судовых зємскихъ луцкихъ, ѡ Трєх Кролєх, римском свтє, // в року тєпєрєшнєм дєвєтдєсят дєвятом припалых и на завтриє судовнє ѡтправовати зачатых, пєрєд нами, Ѳєдором Чапличом Шпановским, судею, а Иваном Хърєнницким, подсудком, ѳрядники судовыми зємскими повєту Луцкого, ставши ѡчєвисто, пани Ганна Костинаа Гулянницкаа (!) посполу зъ зятєм своим Василєм Лецковичом ку записаню до книѓ зємских луцких сознали доброволнє и, ѡного сознанъя своєго потвєржаючи, подали лист доброволныи запис свои ѡт сєбє с пєчатми своими и с пєчатми людєи добрих, даныи пну

Антону Визкгєрдѹ ѹ Гулѩнниках (!) Заболоцкомѹ на заставу половины посады мѹжа своєго нєбожчыка Кости Гѹлѩлницкоѓ[о], в шєсти копах грошєи литовских пну Заболоцкомѹ заставлєнѹю, што ширєи в томъ листє их, нижєи ѹписаномъ, доложоно єстъ. И просили, абы тот листъ их былъ принѩтъ и в книгы зємскиє ѹписанъ.

А такъ мы тот листъ их, длѧ вписанѧ в книгы принѩвшы, чытати казали, которыи листъ так сѧ в собє маєт:

«ІѦ, Ганна Костинаѧ Гулѩлницкаѧ, и ѧ, Василєи Лєцковичъ, зѩт тоє ж Ганны Костиноѓ Гулѩлницкоє, вызнаваєм на сєбє сим нашым добровольным листом, ижъ ѧ, Костинаѧ Гулѩнницкаѧ (!), зоставшы по мужѹ моєм Кости Гѹлѩлницком ѹбогою ѹдовою з дєтми мужа моєго нєбожчыка, лєт нєдорослыми, а подъ сєс тєпєрєшниѓ дорогыи[1] рокъ, нє маючы хлєба, чимъ тыє дєти моѓ живити.

И прото єсмо ѿбоє сполнє вєспол зъ зѩтєм моим Василєм Лєцковичом позычили ѹ пна Антона Визкгєрта в Гулѩлниках Заболоцкоѓо шєст копъ грошєи литовских, в котором то долгу ншом ѹ шєсти копах грошєи литовских заразомъ завєли, заставили, подали и поступили єсмо чєрєз возного повєту Луцкого Ивана Гулѩлницкоѓ[о] пану Антону Визкгєрту в моцъ и в дєржанъє єго спокоиноє половицѹ посады и половицѹ всєго ѿгорода ншго, то єст мєновитє: // водлуг положоных борозєн волочних трєтюю посадѹ, идучоє ѿт церкви гулѩлницкоє ку дворови єго млсти пна Михаила Гулєвича, а таѧ посада лєжитъ ѿбътѧта борознами волочными промєжку двора и будованъѧ пна Ѿлєхна и Ѿлисєѧ Михаиловичовъ Гулѩлницких а промєжку двора єго млсти пна Михаила Гулєвича, а ѹподовъжъ ѿдным конъцєм почаласѧ ѿт дороги гостинца, которыи гостинєц идєт зъ Гулѩлникъ до Иванчич, а другыи концєм до рєчки гулѩлницкоє, прозываємоє Любъки. На которои то поменєноои посадє двор и будованъє нєбожчыка мужа моєго Кости Гулѩлницкоѓо здавна стоѩл и тєпєр єстъ, а тоє посады, двора и ѿгорода здавна ѹво всєм по половинє пнъ Антонєи Визкгєрдъ з нєбожчыком мужом моим Костєю Гулѩлницким и зо мною за пєвным купным правом своим дєржувал и тєпєр дєръжыт.

А по смєрти мужа моєго Кости Гулѩлницкого, ач ѧ никакого ѿпису на вєно и на внєсєнъє моє ѿт мужа моєго нє маю, алє сєдєчы ѧ на вдовиєм столцу на всєи маєтности лєжачои мужа моєго в Гулѩлниках з малыми дєтми моими, а водлуг Статуту права посполитого, иж мнє за вєнєцъ моѓ на тои маєтности мужа моєго Гулѩлницкои на всєм кгрунтє зємлєном тридъцат копъ грошєи литовских приходитъ и єст ѿт дєтєи мужа моєго и моих. И прото ѧ тым жє правом моим, што мнє за вєнєц моѓ приходит, з тое ж сумы зъ тридцати копъ тую ѹсю половину тоє помєнєноє посады моєє з плѧцом на будованє, з огородом, з дєрєвом ѿвощовым ѹсѧким, з сєножатью и зо всими пожитъки в тых шєсти копах грошєи литовских пну Антону Визкгєрту на шєст лєт, по собє идучыхъ, заставила и в дєржанъє спокоиноє // чєрєз того возного, вышъпомєнєноѓ[о], подала з вєдомостю и позволєнємъ тоѓ[о] зѩтѧ моєго Василъѧ Лєцковича.

А рокъ сѧ пну Антону Визъкгєрту почалъ дєръжанѧ тоє помєнєноє половины посады ѿ Трєх Кролєх, свѩта римского, в року тисєча пѩтсот дєвєтдєсѩт

[1] На другій літері «о» чорнильна пляма.

дєвѧтом, а выкупно бы*ти* маєт в року шєстсотном сємомъ (!) ѡт дєтєи моих або комѹ то належат водлугъ права будєтъ, а в том року шєстсотном сємомъ, єсли сѧ ѡт кого нє выкупитъ, то аж до другых шєсти лєт держат пан Антонъ Визкгєрѣдъ и потомки єго в заставє маютъ. И такъ ѡт шєсти до шєсти лєт, по собє идучых, аж до выкупна тоє помєнєноє заставы ншоє панъ Антон Визкгєрдъ ѹ дєржанъю и вживанъю своємъ, а по нєм и потомъки єг[о] бы*ти* маютъ. А промєжку роковъ мы сами и потомки нашы и нихто ѡбъчих ѹ пна Визкгєрда и потомков єго, ани в того, кому бы то панъ Визкгєрдъ тым же правом своим заставил, выкупова*ти* и ниѧкоє перєказы, шкоды и затруднєнъя чыни*ти*, з моци и дєржанъя ѡтыимовать в нєго и в потомков єго и в кожъдого, дєржачого по нєм, нє маєм и мочи нє будєм подъ зарукою других шєсти копъ грошеи литовских и под нагорожєнъємъ шкод ѹсѧких кождому ѹкривжоному на слово рєчєнє, кром доводѹ и присєги. А єсли там на тои помєнєноu заставы ншои што колвєкъ пан Антонъ Визкгєрдъ самъ, потомки єг[о] або хто ж колвєкъ, дєржачии ѡт нєго, за дєржанъя своєг[о] будованѧ ѧкого колвєк прибудуєт, на ѡгорожу дворную и на ѡгородъ горожы привласчит, сажовку єсли ѹсыпат кажетъ и што колвєкъ, єсли кошту и накладѹ своєго на то выложит, то ѹсє при выкѹпнє напєрєд нимъ грошы за тую заставу ѡтдават хто ж колвєкъ з нас // и потомков нашых будєт за всє прибудованє и за наклад єг[о] готовыми грошми на голоє рєчєнъє слова, кромъ доводѹ и присєгы, кожъдому дєржачому заплатити, тож на потом тую заставу нашу ѡдєръжати маєт.

Ѩко даєм волност пну Визкгєрдѹ тую заставу нашу, кому хотєчы, в таковои жє сумє и в болшои зъ ѧким прибудованъємъ єго заставити, такжє даємъ волъност кожъдому дєржачому ѡ кожъдѹю кривъдѹ и перєказу и ѡ шкоды, ѡ зарѹкы насъ самых и потомков ншых и кожъдого, хто бы ѧкую колвєкъ кривдѹ и шкодѹ ѹчинил, позват до ѧкого хотєчы суду, до кгродѹ або до земства и на трыбунал завитымъ рокомъ бы и накоротшымъ. А мы и кожъдыи, хто кривдѹ ѹчинитъ, перєдъ кожъдым таковым судомъ стат и ѡ всє водлуг позву и жалобы ѹкривжономѹ, кождому позву и рокѹ и акторам, правными и нєправными причинами нє бурєчы, ѹсправєдливитиса и всє заплати*ти* маємъ, ѡт суду нигдє нє ѡтступуючи, ани ѡт дєкрєту судового нигдє нє апєлюючи судѹ ѡ злыи виказ, а стороны ѡ злыи перєвод права на трыбунал и нигдє нє запозываючи.

И на то єсмо дали на сєбє сєсь нашъ вызнаныи лист з нашыми пєчатми, тєж с пєчатми пнвъ приѧтєл и сусєдов ншых пнъ Гулѧлницкыи пну Антону Визкгєрдѹ ѹ Гулѧлниках Заболоцкому, то єст с пєчатю пна Ѡлєхна и Ѡлисєа Михаиловичов, пна Савы Андрєєвича и пна Ивана Ѳєдоровича Гулѧлницких, ѡт насъ ѡчєвисто ѡ пєчати к сєму листу ншому прошоных.

Писан ѹ Гулѧлниках, року тисєча пѧтсот дєвєтдєсѧт дєвѧтог[о], мсца гєнъварꙗ пєрвого днѧ. В тог[о] листу пєчатєи // пѧт».

Которыи жє то лист их, выѡмєнованыи, с початку аж до конъца до книг зємских луцких з очовистымъ вызнанъємъ тых вышъпомєнєных ѡсоб єстъ ѹписанъ.

ЦДІАК України, ф. 26, оп. 1, спр. 13, арк. 351–353.

№ 306

1599 р. січня 22. Луцьк. — Визнання возного генерала Луцького повіту Якуба Савицького перед луцьким земським урядом про передання володимирським войським Василем Гулевичем маєтку Коршів (Коршовець) у вічне володіння синові Андрію

Посєсыа ѡт пна воискаго сынови его пнѵ Андрєю Гѵлєвичу в Коршєвъ

Року тисєча пѧтъсотъ (!) дєвєтъдєсѧтъ дєвѧтаг[о] мсца гєнварыа двадцат второг[о] дня

На рокох сѵдовых зємских луцких, ѡт дна Трєх Кролеи, римского свѧта, в рокѵ тєпєрєшнєм звышмєном (!) припалых и назавтрєє тог[о] свѧта сѵдовнє ѡтправовати зачатых пєрєд нами, то єст ѳєдором Чапличом Шпановским, сѵдєю, а Иваном Хрѣницким, подсѵдком, врядниками сѵдовыми зємскими повѣтѵ Луцкого, постановившисѧ ѡчєвисто ѵ сѵдѵ, шлѧхєтныи ѢАкѵб Савицкии, возныи єнєрал, до книг кѵ записованю сознал тыми словы, иж:

«За приданєм врядовым кгродским былєм на справє и потрєбє єго млсти пна Андрєѧ Гѵлєвича[1] ѵ Коршєвцѵ. Там жє при бытности моеи, шлѧхты людеи зацных, пна Пєтра Гѵрина, пна Лѵкаша Вилкосєского а пна Ивана Половецкого, панъ Василеи Гѵлєвич, воискии володимєрскии, ѡтдал снѵ своємѵ пнѵ Андрєю, право вичное єго на Коршовєц и выреченъе єго, што сѧ был зрєклъ с Коршовца и вызволил єго з нєг[о], зозвавши людеи до двора приказалъ им послѵшенство вѣчнос пнѵ Андрєю, снѵ своємѵ.

И, ѡтдавшиємѵ посєсию всєг[о] Коршовца, з двора выєхал. А панъ Андреи, подѧковавшиємѵ за то, людєм росказалъ заразъ, набравши жита, до Бѵга до комѧгъ своих єхати».

И просилъ мєнє, абых то на врѧд в. м. до книг записати дал.

Которое ѡчєвистое сознанє возного до книг зємских луцких записати єсмо казали.

ЦДІАК України, ф. 26, оп. 1, спр. 13, арк. 482 зв.

№ 307

1599 р., січня 25. Луцьк. — Скарга Матея Ростка до луцького ґродського уряду на єврея Юду Юсковича, який, маючи у служебницях його піддану Палажку Ковалівну, зґвалтував її

Ѡповєданьє пана Матєѧ Ростка на нєвєрного Юдѵ Юсковича

Рокѵ тисєча пѧтьсотъ дєвєтьдєсѧтъ дєвѧтого мсца гєнвара двадцат потого[2] дня

Пришєдши на врѧд кгродскии лѵцкии до мєнє, Миколаѧ Чарноцкаг[о], бѵркграбєго и намєстника подстароства лѵцкого, ѵрожоныи пан Матеи Ростєк, ѡповєдаючи и ѡбтєжливє жалѵючи на нєвєрного жида Юдѵ Юсковича ѡ то, иж:

[1] Літеру «а» правлено.

[2] Так в оригіналі. Має бути «пѧтого».

«Нєвѣрныи, пропомнєвши законѫ своєго жидовского и срокгости права посполитог[о], маючи ѫ себе за слѫжебницѫ подданѫю // подданѫю мою на имє Палажкѫ, дѣвкѫ Ковалєвнѫ, з ыимєна моєго Дворца, рокѫ тепєрешнєго девѣтдесят девятого мсца гєнвара з дня двадцат второго на ден двадцат трєтии ѫ Коршовє, где на тот час тот жид арєндѫ мел, ожнѫю, взявши перед себе злыи а нєпристоиныи ѫмыслъ, кгвалтовнє и ѫсилнє понєволивши, зкгвалтил и с панєнства єє нєпристоинє злѫпил».

А то єст таким способом, така девка, кгвалт терпячая, яко ся дѣяло, перед мною на врядє повєдила, иж:

«Тот жид Юда ѫ вечор, ѫ пятницу, кгды-м пошла до пивници хорелкѫ (!) хотєчи сховати, ожнъ за мною ѫбег до пивницы, огон загасивши, зараз згвалтити хотел. Там же єсми емѫ ся лєдво оборонила и, кгвалтѫ волаючи, ѫтєкла. Ожнъ, мєнє близко домѫ своєго догонивши, ѫ хлев, гѫбѫ мнє затѫлил, ѫволок и там нєпристоинє, кгвалтовнє и ѫсилнє зкгвалтил и с панєнства моєго нєпристоинє злѫпил. А потом, кгды въжє та жона єго и иншиє людє почѫли, он ѫтєкати почал, а жона єго, взявши мєнє до избы а кгвалтѫ и знаков постерєгши, кошолю[1] на мнє знаками розодрала[2] и кгвалтом з мєнє знала, а иншѫю на мєнє зложила. А потом, хотєчи то врядови оповєдати, до Лѫцка пошла єсми была, и он ѫ Полонои казал мєнє, погонивши, назад до сєбє привєсти, где мєнє, абы-м єго с того єго злого ѫчинкѫ вызволила, намовлялъ // и просил, и нагородѫ мнє ожєцовал, и сам же мєнє, тѫт до Лѫцка дня вчорашнєго двадцат пятог[о] мсца гєнвара привєзши, пѫстил».

Якожъ то всє и возныи Михаило Жирицкии всє от нєє на врядє слышалъ, што, от нєє слышачи, до книгъ созналъ.

И просилъ панъ Ростєкъ, абы то было до книгъ записано.

Што я записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 55, арк. 107 зв.–108 зв.

№ 308

1599 р., січня 27. Луцьк. – Декрет луцького земського суду у справі між Миколаєм Бережецьким та київським воєводою, маршалком Волинської землі, володимирським старостою князем Василем-Костянтином Острозьким щодо повернення ним речей покійного брата Миколая, київського ловчого Вавринця Бережецького, що залишилися у острозького єврея Макра Мисановича

Дєкрєт межи пном Бєрєжецким а пном воєводою києвским

Року АФЧѲ [1599] мсца гєнвара двадцат сємого дня

На роках судовых земскихъ луцкихъ, ω Трєх Кролєх, свтє римском, в року нинєшнєм тисєча пятъсотъ девѣтъдесятъ девятомъ припалых и судовнє отправовати зачатых, перед нами, Ѳедором Чапличом Шпановским, судею, а Иваном Хърєнницким, подсудком, врядниками сѫдовыми земскими луцкими, кгды справа з рєєстрѫ сѫдового припала, постановившисє очєвисто ѫ суду

[1] Так в оригіналі. Має бути «кошулю».

[2] Літеру «р» виправлено з літери «з».

ѳрожоны*и* пнь Миколаи Берєжецки*и* сам чєрєз сєбє и чєрєз ѳмоцованого приятєля своєго ѳрожоного пна Андрєя Дахновича, давъши сторону позваную, вєлможного єго мл. книжти Костєнтина Ѡстрозского, воєводѳ києвъского, маршалка зємли Волынскоє, старосту володимєрского, до справы, нижеи написаноє, приволат, подънєслъ позовъ зємъскии луцъкии, которыи былъ читанъ и так сє в собє маєтъ:

«Жикгимонт Трєтии, Божю млстъю корол полскии, вєликии кнзъ литовъскии, рускии, пруссии, жомоитскии, мазовєцъкии, иѳлиантскии, швєдскии, кготскии, вандалскии дєдичъныи корол.

Вєлможному єго мл. книжати Костєнтину Ѡстрозскому, воєводє києвскому, маршалку зємли Волынъскому, старостє володимєрскому.

Приказѳєм, абы в. м. пєрєд судом ншимъ зємъскимъ луцъкимъ на рокохъ зємъских луцких, которыє в року приидѳчом тисєча пиатсот дєвєтдєсиат дєвиатом назавътриє Трєх Кролєв, свтє римском, припасти и[1] сужоны быти маютъ в замку ншмъ Луцъком, стал на жалобу и правноє попиранє ѳрожоного Миколаа Бєрєжецкого. Которыи вєрность вшу позываєтъ, иж брат єго нєбожчикъ Вавъринєц Бєрєжецкии, ловчии зємли Києвъскоє, в року прошлом тисєча пиатсот дєвєтдєсиат чєтвєртом в мѣстє в. м. Ѡстрозском жидови на имє Макру Мисанови дал до схованиа маєтност свою в скринихъ, то єст: гроши готовыє, // листы, привилєиа, записы такъ нєбожчикови пну Вавъринцови Бєрєжецкому, брату єго, иако тєж и нѣкоторым повинным приятелєм єго на розныє добра, такъ лєжачиє, иако и рѳхомыє, и на сумы пнжныє, а мєновитє: пну Андрѣю Сурину и пну Ивану Корчєвъскому, швакгром єго налєжачиє, такжє и лист ѡриинални, водлє права справлєны, на суму пнзеи сємъ тисєчєи золотых полских на имєню Милиатинє ѡ[2] Почапъкохъ, ѡт пнєє Галшки ѳранцышковны ѳалчєвъского малжонкови єє пну Вавринови Бєрєжецкому, ловъчому києвъскому, брати Миколаа Бєрєжецкого, даны. Которых справ и иноє своєє маєтности поменєны жид и до сих часов Миколаєви Бєрєжецкому, иако власнеи єму по братє єго налєжачих, нє вєрнул и вєрнути и ѡтдати нє хочєт, и в. м. за частокротным прошєнємъ єго тому жидови тых справ и всєєи маєтности вєрнути нє кажеш.

Прото, абы в. м. на року, звышѡписаном, сам стал и того жида Макра Мисановича поставил и во всем[3] сє Миколаю Бєрєжецкому ѳсправєдливил.

Писанъ в Лѳцкѳ, року тисєча пиатъсотъ дєвєтъдєсиатъ ѡсмого, мсца декабъра второго дниа. Михаило Гулєвичъ Воютинъски, писаръ».

А по вычитаню такового позву, довєдши року и положєниа позвувъ водлє права, сторона поводоваа домавиаласє, абы с позваного справєдливостъ была ѳчинєна.

А ѳмоцованыи ѡт стороны позваноє ѳрожоны Къриштоѳъ Кгуиски повѣдил, иж, деи, сторона поводоваа ѳ книжти єго мл. на того жида справєдливости нє просила и просил волности ѡт позву и року.

Суд нинєшнии ѳзнава то, иж позваны // нє повинєн сиа на таковыи позовъ справовати з стороны тых рєчєи, схованых ѳ жида, и наказѳє, абы поводоваа сторона

[1] Літеру «и» виправлено з літери «н».

[2] Так у тексті. Має бути «и».

[3] Літеру «с» правлено.

справєдливости з жида водлуг права ѳ позваного жадаѣ (!), на тот час позваного ѡт позву и року волным ѳчинил.

А сторона поводоваѣ, нє прииѵуючи того дєкрєту, до суду головъного трибуналу Любєлского апєлєвал.

Суд апелѣацыєи допустил и рокъ ѡбєюм сторонам перед судом головъным трибуналским в Люблинє, которыи по датє сего дєкрєту ним пєрвєи сужонъ бѳдет, ку праву стати рокъ ѡбєюм сторонам зложил.

И то[1] всє про памєт до книг справ сѳдовых земских луцъкихъ записати казали.
ЦДІАК України, ф. 26, оп. 1, спр. 13, арк. 676–677.

№ 309

1599 р., січня 27. Луцьк [1599 р., січня 2. Луцьк]. — Зізнання возного генерала Луцького повіту Івана Бурцевського про публічне оголошення ним забиття на смерть Яна Ворони Боратинського, служебника луцького підкоморія Яна Харлинського, що сталося від руки Войтеха Кендзерського

Сознанє возного в справє пна подкомор. луцкого против Кєндзєрскому

Року АФЧѲ [1599] мсца гєнварѣа КЗ [27] днѣ

На роках сѳдовых земских луцких, в рокѳ, вышеи мєнованом, ѡ Трєх Кролѣах, римском свтє, припалых и на завтрєє // мєнованого свта сѳдовнє ѡтправовати зачатых, перед нами, Ѳедором Чапличом Шпановским, судею, а Иваном Хринницким, подсудком, ѳрѣадниками сѳдовыми земскими луцкими, постановившисє ѡчєвисто ѳ сѳдѳ в замкѳ его королевскои милости в Луцкѳ, возныи земскии єнералныи шлѣахетныи Иван Бурцєвьскии кѳ записованю до книг земских луцких сознал, ижь деи:

«Рокѳ и мсца вєрхѳ помєнило днѣа вчорашънего, в ольторок, был єсми на справє его милос. пна Ѣана Харлинского, подкоморого луцкого, в мєстє его королевскои милости в Луцкѳ на Троецкои ѳлици при костелє пны Марии на погрєбє забитого слѳжебника єго милос. нєбожъчика пна Ѣана Воронича Боротинского.

Там же, деи, прєд вєлю людми заѣными ѣакь при впѳщаню тѣла в дал, так перед замьком и посред рынкѳ потрикротное ѡбьволыванъє чинил, иж тот нєбожчикь, помєнєныи пнъ Ворона, ни ѡт кого иног[о] с тог[о] свѣта зшол, ѡдно черєз рѳки пна Воитеха Кєндзєрского, которог[о] ѡн сам власною рѳкою своєю рокѳ и мсца тєпєрєшнєг[о] жь днѣа второг[о], в сѳботѳ, могло быти година в ноч, кром вшелѣакоє вины єго, алє ѳтаившисє в сѣнех з-за дверєи нєѡтповєдно потаємнє, нєпристоинє, ѣако сє добромѳ нє годило, ѳмисльнє бєзѡброннє забил и ѡкрѳтьнє замордовал и из живѳ мєртвого ѳчинил.

А при мнє, деи, на тот часъ шла шлѣахта, пнь Каспєр Прѳсчинскии а пнъ Пєтръ Зброзско».

А такь мы таковоє ѡчєвистоє вєрхѳ помєнєного єнєрала созънанъє до книгъ земъских луцкихъ записати казали.
ЦДІАК України, ф. 26, оп. 1, спр. 13, арк. 680–680 зв.

[1] Літеру «т» правлено.

№ 310

1599 р., травня 15. Володимир. — Скарга Станіслава Собоневського, овадненського урядника володимирського ґродського судді Дем'яна Павловича, до володимирського ґродського уряду на Івана Яковицького, слуги якого вигнали дяка Мацка з будинку, побудованого Івановою матір'ю при овадненській церкві для дяка, та зізнання володимирського возного Михайла Гноєнського про поселення у цьому домі Тишка, підданого Івана Яковицького

Ѡповѣданє врядника пна суди кгрод. на пна Ивана Ѣковицкого

Року Чѳ [99] мца маа ΣІ [15] дня

На врадє кгродскомъ, в замку его кр. мл. Володимєрскомъ пєрєдомъною, Григорємъ Ѡбухомъ Вощатинскимъ, намєстникомъ подстароства Володимєрског[о], ѡбтєжливє жаловалъ и ѡповѣдал Станислав Собон[євс]кии,[1] врядник пана Дємъяна Павловича, суди кгродског[о] // володимєрског[о], ѡваденскии именємъ пана своєго, пана суди и малжонки его мл. панєи ѳдорє Ѣковицкого на пана Ивана Ѣковицког[о] тыми словы, ижъ:

«Што зошлаа пани Гавриловаа Ѣковицкаа, матка пна Ѣковицког[о] и панєи судиноu, во иминю Ѡваднове при цєркви ѡваденскоu побудовала халупы: ѡдну на мєшканє попови, а другую на мєшканє дякови, абы ѵставична хвала Божаа в цєркви ѡваденскоu нє ѵставала.

Ѣкож и при роздилку вси ѵчасники ѡваденскиє тыє халупы ѡт роздилку волно заховали и на то[2] вєдлє воли панєи матки своєи зоставили. В которых то халупах и тєпєр в одноu попъ мєшкаєт, а в дрѵгоu Мацко дяк, которог[о] его мл. пан моu з малжонкою своєю своимъ власнымъ коштомъ при цєркви для хвалы Божєє ховаючы, вшєлякими потрєбами ѡпатруют, которых в тоu халупє вєдлє ѡстатниu воли зошлоє панєи Ѣковицкоu, пани матки их мл., мєшкал[3].

То пакъ панъ Иван Ѣковицкиu, нє памєтаючы на ѡстатню волю паниu маткиu своєи, нє видати для которое причыны року тєпєрєшнег[о] тисєча пятсот дєвѣтдєсят дєвятог[о], мца маа чєтвєртог[о] надцат дня, в нєбытностности[4] на тот час в Овднє пана м[о]его, наславшы кгвалтовнє слуг своих Стася Стрєлца а Матыа, врядника своєго ѡваденскоg[о], на тую халупу, на домъ и мєшканє тог[о] вышъмєнованог[о] дяка Мацка, служєбника пана моєго, казал єго самог[о] з дому тог[о] выгнати, маєтности, рєчы єго с тоє халупы выкидати и побрати. Которыє то слуги єго, вышъмєнованыє, за росказанємъ и посланємъ пана Ѣковицкоg[о], пана своєго, того // дяка Мацка, єго самог[о] с тоє халупы выгнали и рєчы, маєтност єго властную ѡдну выкидали, а тую побрали: плахту[5] чырвоную, за пятдєсят грошєи куплєную, дрѵгую плахту синюю, за пулкопы грошєи куплєную, полотна тонког[о] двадцат сємъ локот, по пултрєтя гроша каждыи локот, росочок[6] тонких три,

[1] Слово правлено нерозбірливо.
[2] Слово «то» вписано над рядком.
[3] На літері «л» чорнильна пляма.
[4] Так в оригіналі.
[5] Літеру «п» виправлено з літери «а».
[6] Так в оригіналі. Має бути «сорочок».

кождаꙗ по золотому, сєрмꙗгу, за сорок грошєи куплєную. Што всє, побравшы,[1] до двора пана своєго ѡтнєсли, в чомъ пну моєму кгвалт сусидскии, а тому служєбнику пана моєго дꙗку шкодꙋ ꙋчынилъ».

И просил врꙗдник ѡваденскии, абы таꙗ жалоба и ѡповеданє єго до книг кгродских володимерских записана была.

А возныи на ѡгледанє и ѡсветчєнє вышъмєнованог[о] кгвалту и шкод почынєныхъ придан былъ. На што ꙗ з ꙋрꙗдꙋ возног[о] повиту Володимерског[о] шлꙗхетног[о] Михаила Гноєнског[о] ѡчєвисто придалъ. Которыи, тамъ на тои справє бывшы и то всє ѡгледавшы и, ставшы ѡчєвисто пєредо мною на врꙗдє року тєпєрєшнєго дєвєтдесят дєвꙗтог[о], мца маꙗ шостог[о]надцат днꙗ, ку записанꙋ до книг кгродских володимерских тыми словы вызнал, иж:

«Будꙋчы ꙗ з ꙋрꙗдꙋ[2] ѡчєвистог[о] приданыи, маючы при собє шлꙗхту людеи добрых, пана Криштоѳа Шумског[о] а пана Алєксандра, року тєпєрєшнєго дєвєтдесят дєвꙗтог[о], мца маꙗ пꙗтог[о]надцат днꙗ, то єстъ вчора, былємъ на справє их мл. пана суди кгродског[о] володимерског[о] и пани малжонки єго мл. в сєли Ѡвадновє. Там жє за ѡказанємъ врꙗдника их мл. ѡваденског[о] Станисла[3] видиломъ подлє цєркви халупу, в [ко]торои на тот часъ Тишко, подданыи пана Ꙗковицког[о], был. И повидил тот врꙗдник пана судинъ и Мацко дꙗкъ, // иж с тоє халупы пан Ꙗковицкии тог[о] дꙗка выкидати и выгнати казал, а своєго подданог[о] Тишка тамъ ꙋпустил. И ѡказовал тот дꙗкъ при тои халупє[4] ѡгород свои, которыи самъ загородилъ и ꙗрин ѡгородных насиꙗл, ѡт тог[о] всєго слуги пана Ꙗковицког[о], вышъмєнованыє, єго ѡтогнавшы, рєчы и маєтност єго с того дому ѡдну выкидали, а другꙋю побрали.

Што всє мною вознымъ ѡказали и ѡсвитчытли[5]».

Которое ѡповеданє ꙋрꙗдника єго мл. пана суди кгродског[о] володимерског[о], такжє и ѡчєвистоє возног[о] сознанє до книг кгродских володимерских єст записано.

ЦДІАК України, ф. 28, оп. 1, спр. 32, арк. 172 зв.–174.

№ 311

1599 р., червня 11. Луцьк [1599 р., травня 14. Лаврів]. – Скарга Сасина Несвіцького від себе і братаничів Дем'яна і Андрія та Раїни Данилівни Чеконської до луцького ґродського уряду на Дем'яна та його сина Олександра Гулевичів, які разом зі слугами наїхали на маєток Лаврів, розграбували двір та забили насмерть Яна Несвіцького на очах вагітної дружини

Протєстациа пна Нєсвєцкого ѡ забитє брата єго

Року АФЧѲ [1599] мсца июнꙗ ѡдинадцатого днꙗ

На роках зємъскихъ луцких, ѡт днꙗ свꙗтоє Троицы, римского свꙗ, в року нинєшнєм тисєча пꙗтсот дєвєтдесят дєвꙗтого дєвꙗтом припалых и судовнє

[1] Літеру «о» правлено.
[2] Літеру «р» виправлено з літери «з».
[3] Так в оригіналі. Має бути «Станислава».
[4] Літеру «х» виправлено з літери «а».
[5] Літеру «ч» правлено.

ѡтправовати зачатых, пєрєдо мною, θєдором Чапличом Шпановскимъ, судєю, а Иваном Хрєнницъким, подсудъком, врядниками судовыми зємскими повєтѣ Луцкого, постановившисѧ ѡчєвисто ѣ судѣ, ѣрожоныи панъ Сасин Нєсвєцкии ꙗко близкии крєвныи повинныи брат зошлого пна Ꙗна Нєсвєцкого и позосталыи ѡпєкуном потомком єго и имєнєм сынов того то пна Ꙗна Нєсвєцъкого, Дємꙗна и Андрєꙗ, такжє и пни Ꙗноваꙗ Нєсвєцъкаꙗ Раина Данилєвичовна Чєконскаꙗ, малжонка того то пна Нєсвєцкого, ѡбътꙗжливє и плачливє, прихилꙗючисє до протєстации в справє и рєчи, нижєи ѡписаноє, в ѣрядє кгродскомъ луцком ѣчинєноє, жаловали, ѡповєдали тыми словы, иж дєи:

«В року // нинєшнєм АФ[1] дєвєтдєсят дєвятом, мсца маꙗ на дєн чотырнадцатыи, с чєтвєрга на пꙗтницѣ, вночи, Дємиан Гулєвич и сын єго Алєксандєр, маючи при собє людєи ѡршакъ нємалыи так способлєныи способлєных[2], ꙗко тєж своих слуг и гаидѣков, ѡтложивши на сторонѣ боꙗзнь Божю, звєрхност єго королєвскоє млсти, срокгост права посполитого, милост блиꙁнєго и нє поглєдаючи на пристоиност свою, нєѡдповєднє, потаємнє прєз запустъ, подехавъши под двор того то пна Ꙗна Нєсвєцкого Лавъровъскии, и впрод, во двѣ мєстцах прокравши ѡстрог або ликовє до двора єго, а маючи зъ собою брус дєрєва нємалыи, тамъ жє моцъно кгвалтомъ на двор нашєдши, а ѡступивши ѡколо дом и коморы, потом брусомъ двєри двєры[3] до коморы, гдє ѡн з жоною своєю, ꙗко чоловѣкъ спокоиныи, никомѣ ничого нє винныи, спал, выбили.

И тамъ ѡного зараз, правє спꙗчого на ложъку, поръвавъши, ѣста, абы нє волал, затулившии[4], на двор, взꙗвъши за рѣки, за ноги, вынєсли, и тамъ пєрєд єго ж коморою на дворє, на зємъли положивши, розсєкали и такъ тиранско ѡкрѣтънє а нємилостивє забили, замордовали.

А мєнє, дєи, самѣю малжонкѣ єго, в руках своихъ маючи, на прозъбѣ мою нє ѣбаючи, на таковѣю смертъ єго ѡкрутнѣю Дємиан Гѣлєвич и сынъ єго глєдити вєлєли, и на том мало маючи, сам Дємиан Гулєвич и мєнє самѣю, кгды-м над ним падала, нє поглєдаючи на запалост бєрємєни моєго, шарпалъ, лжилъ, соромотилъ и килка раз по видєню ѣдарилъ.

А потомъ, пошєдъши в домъ и до комор, што ѡдъно кольвєкъ маєтьности нашоє было, такъ скрын[5], ꙗко и с комор выбрали и з собою побрали, што єстъ взꙗто на позъвах помєнит мєновитє нє занєхасє, ѡ чомъ всємъ ширєи єстъ ѡписано въ протєстациєи пєршои, в кгродє ѣчинєноu».

И просилъ панъ Сасинъ Нєсвєцъкии и пани Ꙗноваꙗ Нєсвєцъкаꙗ, абы таꙗ пртєстациꙗ была принꙗта и до книгъ записана.

Которую мы, принꙗвъши, до книг записати казали.

ЦДІАК України, ф. 26, оп. 1, спр. 13, арк. 773–773 зв.

[1] Літерне позначення року, тобто 1500.
[2] Повтор в оригіналі.
[3] Повтор в оригіналі.
[4] Першу літеру «и» правлено.
[5] Літеру «н» правлено.

№ 312

1599 р., червня 12. Луцьк. — Декрет луцького земського суду у справі луцького міщанина Щасного Жолудя з Галшкою, у першому шлюбі дружиною Андрія Халецького, а в другому — Вавринця Бережецького, яка порушила угоду щодо сплати за проживання у нього її сина Францишка Халецького під час його навчання у луцькій школі

Вздан*є* ѡд пна Жолѹдя[1] є*и* мл. пнєє Халєцъкоє

Року тисєча пѧт*со*т дєвє*т*дєсѧт дєват*о*го мсца июня второгонад*ц*ать дня

На рок*о*х сѹдовы*х* зємъски*х* луцъки*х*, ѡ*т* дня свта ри*м*ского, свтоє Тро*и*цы, в рокѹ тєпєрєшънє*м*, звышъмєнован*о*м, припалыхъ и сѹдовънє назавътрєє мєнованого свѧта ѡ*т*правова*т* зачаты*х*, пєре*д* нами, то єстъ θєдоромъ Чапъличомъ Шпановъскимъ, суд*ѣ*ю, а Иваномъ Хрє*нн*ицъкимъ, подъсу*д*комъ, врѧ*д*ники судовыми зємъскими повєтѹ Луцъкого, кгды припала з рєєстрѹ справа за потрикро*т*ны*м* приволаньємъ возныхъ пре*з* три дни мєжи ѹчтивы*м* Ща*ст*нымъ Жолѹдємъ, мєщаниномъ лу*ц*кимъ, поводо*м* з одноє, а ѹрожоною пнєю Ва*вр*ин*ц*овою Бєрєжєцъкою, ловъчиною києвъскою, позъваною з дрѹгоє стороны, а то за по*з*вомъ зємъскимъ луцъкимъ ѡ*д* повода, по позъванѹю сторону выданымъ, на роки тєпєрєшъниє, вышє*и* мєнованыє.

За которымъ приволаньємъ возъного и стороны поводовоє[2] позваноє стороны пре*з* три дни, ꙗко тєжъ и дня сєго*д*нєшнє*го*, кгды тая справа з рєєстрѹ припала, за приволан*є*мъ возъного позъванаѧ сторона сама нє стала // и ѡтъ нєє нихто сє нє ѡтозъвалъ, вєдомости ѡ собє сѹдѹ и сторонє нє дала. И за нєстаньємъ єє домовꙗлсє поводъ, абы была допѹсчона вздати.

Су*д* за нєстаньємъ стороны позъваноє а за домовє*н*ємъ поводовоє стороны, допустивъши поводови сторону позъванѹю вздать, поступо*к* в то*и* справє учини*т* наказалъ. И чинєчи в то*и* справє пово*д* далши*и* поступо*к*, по*д*нє*с* позовъ, в тыє слова писаны*и*:

«Жикгимо*н*тъ Трєти*и*, Бо*ж*ю мл*с*тю коро*л* полски*и*, вєлики*и* кн*ѧ*з литовъски*и*, руски*и*, пру*с*ки*и*, жомои*т*ски*и*, мазовєцъки*и*, и*ѳ*л*ѧн*т*ски*и*, швє*т*ски*и*, кго*т*ски*и*, ва*н*дал*с*ки*и* и дєдичъны*и* коро*л*.

Тобє, шл*ѧх*є*т*но*и* Галшцє, пє*р*вшо*го* малъже*нс*тва нєкгды ѹрожоного Анъдрєа Халє*ц*кого, а пото*м* второго ма*л*же*нс*тва ѹрожоного Ва*вр*ин*ц*а Бєрєжєцъкого, ловъчого києвъского, позо*с*тало*и* ма*л*жо*н*цє.

Зо вс*и*х[3] добръ твои*х*, рѣхомы*х* и нєрухомы*х*, гдє колвєкъ в па*нс*твах наши*х*, чєрє*з* тєбє маючи*х* и дєръжачи*х*, такъжє и *з* сумъ пѢнєжны*х*, положе*н*ємъ того позвѹ праву нашомѹ нє шкодє*чи*, росказѹємъ, абы*с* на рока*х* зємъски*х* луцъкихъ, которыє в року тєпєрєшнємъ тисєча пѧт*со*т дєвєтьдєсѧтъ дєвѧтомъ в замъку нашомъ Луцко*м* назавътрєє свѧтє римъскомъ свєтое Тро*и*цы будѹть сѹжоны, сама ѡбъличънє и завитє стала напротивъко ѹчътивомѹ Ща*ст*номѹ Жолѹдєви, мєщанинови луцъкомѹ.

[1] Буквосполучення «Жолѹд» правлено.

[2] На третій літері «о» чорнильна пляма.

[3] На літері «в» чорнильна пляма.

Которы*и* тєбє позываваєⷮ[*т*] ѡ то, *иж* ты сынови твоємѣ ѳра*н*ци*ишк*ови, з нєбожъчикомъ Халєцъкимъ спложономѣ, змовивъши сто*л* в року ѡсмъдєсѧтъ дєвѧтомъ, которы*и* ту*т* до школы в Луцькѣ ходилъ, постановила*с* была и ѡбєцала давати ѡномѣ ѡ*д* хова*н*ѧ того дитѧти на ко*ж*ды*и* рокъ по золотых три*д*цатъ полскихъ, муки ржаное пѧть ма*ц*, пшєни*ч*ное маца, крупъ грєчаных маца, горохѣ маца, кру*п* ячъмѧ*н*ных по*л*мацы, маслa го*р*щокъ, солонины полот. // Которо*и* ѡбє*т*ници твоє*и* в пєр*ш*ємъ рокѣ досы*т* єси была ѣчинила, то є*ст* за рокъ ѡсмъдєсѧтъ дєвѧты*и*, а за рокъ дєвє*т*дєсѧты*и* ани пнзє*и* по*с*тановєнъных, ани лєкгуми*н* поводови водълє ѡбє*т*ницы твоєє нє ѡ*т*дала*с* и тую заплатѣ и ѡ*т*данѧ прозбами и ѡбє*т*ницами ажъ до тых часовъ зволочи*ш* ку вєлико*и* шкодє поводово*и* стороны, в чом ѡнъ собє ѡ*т* тєбє шкоды мєни*т* на сто золотых полскихъ, а*л*бо ꙗко су*д* нашъ зємъски*и* лѣцки*и* накажє*т*. ѡ што ѡ*н* вєрность твою на роки зємъскиє свѣтотрикро*л*скиє, в рокѣ тєпєрєшнємъ судовнє ѡ*т*правованыє, позывалъ. За которымъ позвомъ вашмо*ст* нє стала, ѡ собє вѣдомости нє дала.

А за нєстаньє*м* вєрности твоєє а за домовєнємъ поводовы*м* тєбє в пєр*ш*и*м* нєстаны*м*[1] вда*т* су*д* допѣсти*л*.

Прото, абы вєрность твоꙗ за симъ позво*м* сама сътала[2] и пєрвє*и* нєстаноє судѣ и сторонє заплатила, тєжъ на рєч, в позвє ѡписанѣю, ѡ*т*повѣдала и ѣсправє*д*ливила.

Писанъ в Луцкѣ, рокѣ тисєча пѧ*т*сотъ дєвє*т*дєсѧ*т* дєвѧтого, мсца априлꙗ двадца*т* второго днꙗ. Михаи*л*о Гѣлєвич Воютинскии, писа*р*».

А по вычита*н*ю того позъвѣ пово*д* ставил ѡчєвисто ѣ су*д*ѣ возного єнєрально*г*о шлꙗхє*т*ного Матыса Славокгу*р*ского на дово*д* того позъвѣ и року, за нимъ припалого. Которы*и*, ставъши, со*з*нал, жє сторонє позвано*и* то*т* позовъ ѡчєвисто в рѣки в за*м*ку Лу*ц*комъ ѡколно*м* мсца маꙗ пѧтогона*д*ца*т* днꙗ в року тєпєрєшънємъ дєвє*т*дєсѧ*т* дєватомъ далъ. По котором таковомъ доводи того позвѣ ѡказалъ пєрвшое въздан*є* проти*в*ко стороны позъваноє з роко*в* трєкро*л*ских луцъких, судовънє ѡ*т*правованых в тєпєрєшънємъ рокѣ, вышє*и* мєнованомъ.

По которомъ таковомъ доводє пово*д* повєди*л*, // понєва*ж* позъвана сторона взданьꙗ мое*г*о тєпєрє*ш*нєго ѡ годинє звыкло*и* арєштово*и* нє арєштовала, а кѣ ѡ*т*казѣ сє нє станови*т*, и нихто сє ѡ*т* нєє нє ѡ*т*зываєть, с тых причи*н* домовꙗлсє, абы позванаꙗ сторона ѣ вина*х* другого нєстаньꙗ єму была допусчона вздаты.

Су*д*, бачєчи то, жє сторона за приволан*є*мъ возъного по три днꙗ ꙗко и днꙗ сєго*д*нєшънє*г*о, сама нє стала и тоє справы нє арєшътовала, за нєстаньємъ єє а за домовєньємъ поводовоє стороны ѣ вина*х* дрѣгого нєстанꙗ поводови позъванѣю сторонѣ вда*т* допѣстилъ по*д* таки*м* способомъ, кгдыбы пово*д* ѡ тѣю *ж* рєчъ сторонѣ позъванѣю позъвалъ, то*г*ды позъваны*и* пєрвє*и* повинє*н* будєть вины дрѣгого нєстаньꙗ судѣ и сторонє заплати*т*, то*ж* на рєч в позвє ѡписаную ѡтъповѣдати.

И то всє длꙗ памѣти до кни*г* зємъских луцъких записати казали.

ЦДІАК України, ф. 26, оп. 1, спр. 13, арк. 803–804 зв.

---

[1] Літеру «ы» правлено.

[2] Літери «съ» правлено.

№ 313

1599 р. червня 12. Луцьк [1599 р., лютого 8. Волиця]. — Тестамент Костянтина Спраського

Тєстамєнт пна Костєнтина Спраского

Року тисєча пѧтсотъ дєвєтдєсѧт дєвѧтого мсца июня второгонадцат днѧ

На рокохъ сѣдовыхъ зємъскихъ луцкихъ, ѡт днѧ свтоє Троицы, римъского свта, в року тєпєрєшнємъ, звышмєнованомъ, припалыхъ и на завтрєє того свта сѣдовнє ѡтправовати зачатыхъ, пєрєд[1] нами, то єстъ Ѳєдоромъ Чапличомъ Шпановскимъ, судєю, а Иваномъ Хрєнницкимъ, подсудкомъ, врядники судовыми зємъскими повєтѹ Луцъкого, постановившисѧ ѡчєвисто ѹ судѹ ѹрожоныи пан ЂАнъ Богушєвич Трацєвскии ѡповєдал и покладалъ тєстамєнтъ зошлого пна Костєнтина Спраского с пєчатю єго, такъ тєжъ с пєчатми и с подписомъ рѣкъ людєи зацныхъ, просєчи, абы до книгъ былъ ѹписанъ.

Которого тєстамєнъту мы, судъ, длѧ вписованъѧ в книги приимѹючи, пєрєдъ собою читати казали и такъ сѧ в собє маєтъ:

«Во имѧ Бжєє стансѧ. Кгдыж на свѣтє ничого пєвного нимаш над смєртъ, на которѹю и ѧ, Костєнтинъ Спраскии, памєтаючи, хотѧ ж будѹчи ѡт пна Бга хоробою навєжон, ѡднакъ з добрымъ розмысломъ моимъ, єсли бы мєнє пан Бог в тои хоробє моєи з с того свѣта поволати рачил, жону и дѣти мои так зоставити, ѧкобы жадного вархолу ѡколо ѹбогоє маєтъности моєє нє было.

Напрод тєды дѹшу мою полєцаю в рѣки нєзмєрєного милосєрдѧ Божого, маючи пєвнѹю надею и ѹѳанє в ласцє єго свѣтои, жє мнє вси грєхи мои ѡпѹстит и мєнє до ласки своєє принѧти будєт рачилъ, а тєло, ѧко зємълю, в зємълю водлє ѡбычаю христѧнского поховано быти маєтъ.

А што сѧ дотычєт ѹбогоє маєтности моєє, таѧ, што колвєкъ єст, // тут в сєс тєстамєнтъ мєновитє ѡписѹє, то єст: сума на Волици пѧтсотъ золотых полскихъ, а сто золотых на дъворцѹ Поцеровицкимъ; быдла рогатого с тєлѧты всєго поголовъѧ тридцєтєро и двоє; ѡвєц старых и молодых, такжє и кузь (!) и всѧкоє дробины сто и дєвєтъдєсѧтъ, а свинєи тридцатєро и двоє; конєи єзных два, ѡдин шєрстю сивыи, дрѹгии тисавыи; жѹпанъ ѳалюндыцовыи (!) чирвоныи новыи з шнурами шолъковыми и з строкою шолъковою; ѹбранє новоє ѳалюндышовоє з кгѹзами срєбрєными, а дрѹгоє каразиєвоє блакитноє; дєлѣи двѣ ѳалюндышовых новыхъ, ѡдна бѹрънатнаѧ, а дрѹгаѧ чирвонаѧ; колпакъ бѹрнатныи[2] новыи, лисами подшитыи; кобєрцовъ новыхъ чирвоныхъ два, а трєтии старыи; скѹра лосѧ, вжє нє новаѧ, з кѹзами срєбрєными; каптаникъ зєлєныи канавацовыи, ѹжє нє новыи, баволною подшитыи; боты саѳъѧновыє жолтыє и бачмакги жолтыє новыє с капъцами борнатными; капъти жолтыє[3], ѹжє нє новыє, з кгузами срєбраными, а дрѹгиє бурнатныє, також новыє бєз кгузиков; боты чорныє козловыє новыє; ѳѹтро лисєє староє с-под дєлии; пунчохи новыє, ѡдны бєлыє, а дрѹгиє шарыє; штука полотна колєнского; сєдєл кѹзацких новых три, чєтвєртоє гусарскоє; рядик

[1] Літеру «п» правлено.

[2] Буквосполучення «бѹрна» правлено.

[3] Літеру «ж» правлено.

мосѣажовы*и* позлотисты*и*; пулгако*в* три, рѳ́чни*ц* коротки*х* двє, а шабє*л* простых двѢ; лыжокъ срєбрєныхъ полтора тузина; поѣасокъ сєрєбраны*и* позлотисты*и*; шабліа ѡправнаіа позлотистаіа; кгузико*в* срєбрєных чоты*р*надъца*т*; ножъ, срєбромъ ѡпра*в*ны*и*, и на др*ѳ́*г*и*х ножєчка*х* срєбра троха; записо*в* два на *д*висти ко*п*, а др*ѳ́*г*и* на сорокъ ко*п*.

Тую всю ма*є*тно*ст* записую сына*м* мои*м*, Иванови и Стєѳанови[1], ѣако власны*м* потомко*м*. А дєвкамъ мои*м* ѳєдоѳи (!), Мар*ѳ́*ши и Катєринє с тоє всєє ма*є*тности моєє мєновитє, кгды лєтъ свои*х* доросту*т*, ма*є*т и*м* быти дано по двадцати ко*п* литовски*х* готовы*х* пнзє*и*, а по *д*вадцати ко*п* грошє*и* литовски*х* въ выправє, до того по шєсти лыжокъ срєбраныхъ и по поѣаскѳ́ срєбраномъ.

А малъжонцє моє*и* Катєринє Моралєвско*и* запис*ѳ́*ю сто золотых // полски*х* на дво*р*ц*ѳ́* Пуцєровскимъ, к тому конѣа карого, быдла вєликого и малого дєсєтєро, ѡвє*ц* и ко*з* двадцатєро.

До которого тєстамєнт*ѳ́* и тоє *ѳ́*богоє[2] маєтъности моєє *ѳ́*подобалъ єсми собє до росправєнѣа того всєго справцєю и ѡпєкуномъ дєтокъ мои*х* и маєтности тоє приѣатєлѣа моєго милого пна ЊАна Богуша Трацєвского, шваКгра моєго, которо*м*ѳ́ то всє злєцаю и пор*ѳ́*чаю и в мо*ц* даю, буд*ѳ́*чи того пєвєн ѡ добро*т*є и ласцє єго, жє ѡн ѡ дєтках мои*х* старанє мєти и тоє всє такъ, ѣако-*м* написа*л*, *ѳ́*чинити буде*т* рачи*л*.

Которы*и* то пан ЊА*н* Богу*ш* Трацєвски*и* при вздан*ю* ѡпєки, кгды дєти мои лє*т* доростутъ, сыны и дочки[3], тогды и*м* самы*м*, бра*т*и моє*и* рожоно*и* и никому с повин*н*ыхъ мои*х*, кому бы в*ѳ́*длє пра*ва* налєжало, жадноє личбы чинити з ма*є*тности моєє и *з* дє*р*жанѣа вшєлѣакихъ добръ и пожи*т*ковъ. А за дє*р*жанѣа єго ѡпєки ѣако жона, дѢти, бра*т*ѣа мои и нихто з близкихъ мои*х* жадноє пєрєказы єму ни в чо*м* чинити нє мают. К*ѳ́* тому мал*ж*онка моѣа повин*н*а буде*т* єму з гу*м*на личбу вчинити, которое-*м* зоставил вцалє.

Прош*ѳ́* и пор*ѳ́*чаю того *ж* пна ЊАна Богуша, ѡпєкуна дето*к* мои*х*, абы слуга*м* мои*м* и чєлѣади, што кому налєжи*т*, такжє и дочо*к* мои*х*, которы*х* ачъ нємного *єст*, алє што колвє єстъ, абы вси*м* поплати*л*, ѡдправилъ и нагороди*л*.

А хто бы ѡдно, бу*д* з дєтє*и* мои*х*, жона, бра*т*ѣа, близкиє, крєвныє и повин*н*ыє мои, то*т* тєстамєнтъ и ко*ж*д*ѳ́*ю в нє*м* кондыцыю нар*ѳ́*шити хотєл и поважи*л*, тогды с ко*ж*ды*м* таковы*м* пере*д* маєстато*м* Бжи*м* росправу заход*ѳ́*ю и на то*м* дал сє*с* мои тєстамє*нт* ѡста*т*нєє воли моєє с печа*т*ю моєю.

А и*ж* писати нє *ѳ́*мил, просил єсми ѡ приложєнє печатє*и* и ѡ подпи*с* ру*к* их млсти пно*в*, которыє при то*м* были и на прозбу мою то *ѳ́*чини*ли* и печа*ти* свои до того тєстамєнту моєго приложити и руки подписати рачили: вєлможны*и* єго мл. кня*з* Юрє*и* Чарторински*и* на Чорториску, пан мо*и*, пан Росѣан Шєвни*ц*ки*и*, пан Стєѳан Солонєвски*и*, пан Валєнты*и* Тучани*ц*ки*и* а д*ѳ́*ховни*к* мо*и*, протопопа чорториски*и*, ѡтє*ц* Хома Васи*л*єви*ч* воскрєсєнски*и*.

Писа*н* на Волици, року тисєча пѣа*т*со*т* дєвє*т*дєсѣа*т* дєвѣатого, мсца ~~ѳєвралѣа~~ ѡсмого днѣа».

[1] Літеру «т» правлено.
[2] Літери «г» і «є» правлено.
[3] Літеру «к» правлено.

В которого тєстамєнту пєчатєи пѣат и подпис рук в тыє слова: proszony pieczętarz na swiadęctwo Jrzy xiąże Czartoryskie m. p., proszony pieczętarz Rosian Szewnicky ręką swą, ѡчєвисто прошоныи до того тєстамєнту пєчат приложил и руку подписал Стєѳан Солонєвскии рукою власною, прошоныи пєчатаръ Валєнтыи Тучанцкии, єнєралъ, власною рѣкою, Хома Василєвич, протопопа, свєщєнъникъ воскрєсєнскии чарторискии, рѣка власна. //

ЦДІАК України, ф. 26, оп. 1, спр 13, арк. 824 зв.–825 зв.

№ 314

1599 р. червня 18. Луцьк. — Декрет земського луцького суду щодо сплати Федором Івановичем і Левком Семеновичем Гуляльницькими Антону Визґерду Заболоцькому штрафу в сумі однієї копи литовських грошів, а судові — 12 грошів через неявку на судове засідання

Року АФЧѲ [1599] мсца июнѧ ИІ [18] днѧ

На роках судовых земских луцких свтотроецких, в року ЧѲ[1] в ден свѧтоє Троицы, свѧта римског[о], припалых и на завтрєє того свѧта судит зачатых в замку Луцком, перед нами, ѳєдором Чапличєм Шпановским, судъєю, а Иваном Хрєнницким, подсудком, врѧдниками судовыми земскими луцкими за приволыванєм чєрєз ѕсѣ три дни трикротным ѡт повода[2] Антона Визкгєрда в Гулялниках Заболоцког[о] чєрєз возног[о] Матыса Славокгурског[о] стороны позваноє, то єст пна ѳєдора и пна Лєвка Гулялницких, за позвом земским луцким ку розправє[3] а, поднєсши тот позов, просил, абы ѕмѣсто жалобы єго был читанъ и так сѧ в собє тот позов маєт:

«Жикгимонт Трєтии, з ласки Бжии корол полскии, вєликии кнзь литовскии, рускии, прускии, мазовєцкии, жомоитскии, иѳлянтскии, кгодскии, вандалскии и швєцкии дєдичныи корол.

Вам, шлѧхєтнє ѕрожоным ѳєдору Ивановичу а Лєвку Сємєновичу Гулялницким.

Звирхностю нашєю королєвскою приказуєм, абы єстє за сим позвом перед судом нашим земским луцким на роках земских луцких, которыє ѡ свѧтои Троицы, свѧтє римском, в року ЧѲ[4] припадут и назавтрєє того свѧта сужоны будут в замку Луцком, ꙗко на рок завитыи, // ку ѕправєдливєню стали на жалобу пану Антону Визкгєрду в Гулялниках Заболоцкому, а то ѡ том, иж вы ѡбадва в року прошлом ЧИ[5], звадившисѧ и затѧгнувшисѧ з собою ѕ право ѡ збитє и зранєнє, твоє Лєвку, и жоны твоєє ѡт ѳєдора Гулялницког[о] и ѡт сынов ЂАрмогєна Шишки, сусєда вашог[о] в Гулялниках.

А нє маючи ты, Лєвку, на тот час достатку, чим быс мєл ѕ врѧду замку Луцког[о] и тєж ѕ врѧду земског[о] луцког[о] ѕ тых кривдах своих правом з ними доходит, анис тєж мєл за што прокуратора до тых справ своих нанѧти и длѧ того єго, Антона Визкгєрда, ѕпросил и з ним постановил, абы Антон Визкгєрдъ ѕ врѧдов кгродског[о] и тєж земског[о] луцког[о] тыє справы твои ѡ своєи стравє и своим коштом ѕ Луцку

[1] Літерне позначення року 99, тобто 1599.

[2] Літеру «д» правлено.

[3] Літеру «п» правлено.

[4] Літерне позначення року 99, тобто 1599.

[5] Літерне позначення року 98, тобто 1598.

на розных роках ѡтправовал, а за тоєс Антону Визкгєрду ѡбєцал так, иж єсли бы тот θедор Гулъалницкии буд чєрезъ право албо чєрез єдънанє якую нагороду тобє за бои твои дал, тос ты тым наполы ѡбєцалсꙗ єсꙁ Антономъ Визкгєрдомъ розделити.

Ꙗкож тобє θедор Гулъалницкии за бои твои, еднаючи тебє в Гулъалниках в дому Ѡлєхна и Ѡлисєꙗ Гулъалницких, дал тобє пат коп гршєи, то єст за три копы вєрнул тобє мамрам твои, за которым дєржал ѡн ѡт тєбє ѡгород твои Бчолинєц ꙋ Гулъалниках, а на двє копє дал ѡн тобє мамрам свои с пєчатю своєю и с подписю руки своєє, тєж с пєчатми и с подписми рук суседов своих панов Гулъалницких, абы там же зараз на том єдънаню ѡтдалєсъ тот мамрам θедоров Антону Визкгєрду ꙋ двох копах в нагороду за єго выклады, позволивши ты и давши моц словную, абы собє Антон Визкгєрдъ // тот довъгъ двє копє гршєи литовских ꙋ того θедора ꙋмєсто твоєє ѡсобы выискал, якож и ты, θедорє Гулъалницкии, ѡбєцалєс Антону Визкгєрду на том же єдънаню вашом, а за пєреказанєм на тобє ѡт Лєвка тую двє копє гршєи литовских за тот мамрам свои ѡтдат в року Чθ[1] ѡ сємои суботє рускои. А єстли быс тых двох копъ гршєи ѡ сємои суботє[2] нє ѡтдал тоєс, ѡбєцал Антону Визкгєрду рез полꙗ своєго на врочиску Куповатцу чєрез Вокру, то єстъ над гостинцем Торчинским аж до вул до границы Заболоцкоє в Гулъалниках тєпер на порєнинꙋ поступит, в дєржанє єго подат ѡрати, пахати аж на три лѣта до выкупна, и на то єму был тот мамрам свои, то єст Лєвкови дал, а ты, Лєвку Гулъалницкии, ижєс был тот мамрам θедоров Антону Визкгєрду ѡтдал и на нєго є словнє тот долгъ и ꙋсѣ ѡбовꙗзки с тым мамрамом ꙋлил.

То пак, кгды в сем року Чθ[3] ѡ сєредопостю Демꙗнъ Гулєвич, тєпер нєдавно з сєго свѣта зошлыи, слуг, гаидуков и выбранцов своих кгвалтом на дом Антона Визкгєрда в Гулъалниках насылал, самого, жону и тєсчу єго и чєлед єго домовую бит, мордоват и всю маєтност єго з дому єго жє, ꙋсѣ листы, справы, твердости и привилеи на тую част имєнꙗ єго, куплєног[о] ꙋ Гулъалниках, и многиє мамрамы людскиє, єму на довги и на иныє справы ѡт розныхъ людеи даныє, кгвалтом забрат росказал, дом єго ꙋво всємъ спустошил и за вѣдомостю вас ꙋсѣх Гулъалницких. А в тот час при том кгвалтє и тот мамрам твои, θедорє, на двє копє и на тот рез полꙗ твоєго з дому ꙋ Антона Визкгєрда згинул и єст чєрез тых кгвалтовников ꙋзꙗт и вам ѡтдан єстъ. За чим вы ѡбадва, то єст ты, θедорє, а з намовы твоєє, Лєвку, Антону Визкгєрду // ани тог[о] долгу двох коп гршєи платит, ани тєж того поменєног[о] рєза полꙗ ѡрати тєпер на парєнину дат и поступит на три лѣта нє хочєш и нє поступуєш. А Антон Визкгєрдъ и за нєѡтданєм того долгу на рок, в том мамрамє ѡписаныи, и за нєпоступєнєм на три лѣта того рєзу полꙗ ѡрати, пахати шацуєт[4] собє шкоды ѡт вас ѡбох по тридцат коп гршєи литовских або ꙗко суд за шкоды накажет. И ѡ всєм том з вами за сим позвом Антон Визъкгєрдъ правом сꙗ росперети хочєт, ѡ чом ширеи на року словнє вам ѡт повода и тєж свꙗдецтвы людскими ѡбꙗснєно будєт.

Писан ꙋ Луцку, року АФЧθ[5], мсца маꙗ дєсꙗтого днꙗ. Михаило Гулєвич Воютинскии, писар».

[1] Літерне позначення року 99, тобто 1599.
[2] Літеру «с» правлено.
[3] Літерне позначення року 99, тобто 1599.
[4] Літеру «є» правлено.
[5] Літерне позначення року, тобто 1599.

А по вычитанью того позву повод, довѣдчи року слушног[о] водлуг права поданꙗ того позву позваным, ѡчевистым сознанѣмъ ꙋ суду возным єнералным Андрѣем Жирицким, которыи возныи в суду ѡчевистє вызнал, жє тым позваным, ѳедору Ивановичу и Левку Семеновичу Гулꙗлницким, ѡчевисте ꙋ руки в тои справе кождому по ѡдному позву дал ꙋ селѣ Гулꙗлницком, то єст мсца маꙗ десꙗтог[о] днꙗ в року ЧѲ[1] на роки тепереɯние, звыɯ помєнєные свтотроецкиє.

А за тым доводом того позву сторона поводоваꙗ домовлꙗласꙗ, абы позваных ѳедора и Левка Гулꙗлницких, ꙗко нєсталых и права нєпослушных, кождог[о] з них ѡсобно, ꙋ винє перво нєстанꙗ водлуг статуту вздат допусчоно. Суд позваных на тот позов в пєршом нєстаномъ, а кождог[о] ѡсобно з особы здат допустил з волным арєштом ѡ годинє звыклои. А кгды ѡ годинє звыклои арєштовои // стороны до арєшту справ своих приволувани были, и тых пна ѳедора и Левка Гулꙗлницких чєрез того ж возного Матыса Славокгурског[о] на тот позов ѡт повода раз, другии, трєтии и чвартыи над право до арєшту приволувал, а позваныє пан ѳедор и Левко Гулꙗлницкиє и повторе нє стали и тоє справы своєє нє арєштовали.

Суд за нєстанем позваных, а за домовєнем ѡт повода позваных ꙋ винах перво[о] нєстанꙗ, а кождого з них ѡсобно здат допустил и наказует, жє кгды повторе ѡ то ѡт повода позвани будут, повинни будут позваныє напрод вину перво нєстанꙗ своєго, то єст каждыи за себє по[2] копє[3] гршеи поводови, а судови по дванадцат гршеи водлуг Статуту заплатит, тєж потом на позов ѡтказоват.

Што длꙗ памєти до книг земских записат єсмо казали.

ЦДІАК України, ф. 26, оп. 1, спр. 13, арк. 1035–1037.

№ 315

1599 р., липня 1. Володимир. — Декрет володимирського земського суду про стягнення штрафу з князя Юрія Козеки, який, позваний до суду кременецьким міщанином Василем Злотником за нанесення йому тілесних ушкоджень, не з'явився на судове засідання

Конътꙋмациꙗ Василꙗ Злотника с Ковлꙗ с кнзем Юремъ Козекою

Року тисꙗча пꙗтсот девѣтдесꙗт девꙗтого мсца июлꙗ перво днꙗ

На роках судовых земских володимерских, вє три нєдели по свє[тои] Троицы, римском свтє, в року тепереɯнем девѣтдесꙗтъ[4] девꙗтом // ведлє конституции припалых и судовнє ѡтправовати зачатых, перед нами, Андреем Заленским з Слубиц, судею, а Григоремъ Киселем Низкиницким, подсудком, врꙗдниками судовыми земскими володимерскими, постановивɯисꙗ ѡчевисто, славетныи[5] Василеи Злотник, мєщанин ковелскии, сторона поводоваꙗ, давши сторону позваную его мл. кнзꙗ Юрꙗ Козекꙋ по три дни трикрот чєрезъ возного ку праву приволати, подънєслъ позов жалобы поводовы по позъваного, вынєсєныи в тыє слова:

«Жикгимонтъ Трєтии єtc.

Ꙋрожоному кнꙗзю Юрю Козицє.

[1] Літерне позначення року 99, тобто 1599.

[2] Слово написане над рядком.

[3] Літери «пє» правлено.

[4] На літері «с» чорнильна пляма.

[5] На літері «а» чорнильна пляма.

Зо всих добръ вєрности твоєє[1], лєжачихъ и рѣхомыхъ, приказѣмъ, абы[2] вєрность твоѧ пєрєд судомъ ншимъ зємскимъ володимєрскимъ на роки сѣдовыє зємскиє володимєрскиє в року тєпєрь идѣчомъ дєвєтъдєсѧть дєвѧтомъ, вє т҃ри нєдєли по свѧтои Троици, свтє римъскомъ, в замку ншомъ[3] Володимєрскомъ припадѣть и сѣжоныє бѣдут, самъ ѡчєвисто, ꙗко на року завитом, стал на жалобу и правъноє попираньє славного Василѣѧ Злотника, мєщанина ншого ковєльского. Которыи вєрность твою позываєт ѡ то, южж вєрность твоѧ, ѣмыслънє самъ, взявши пєрєд сєбє своволныи ѣмыслъ свои, в року тєпєр идѣчомъ дєвєтъдєсѧт дєвѧтом, мсца гєнъвара дєвѧтого днѧ, кгвалътомъ до Ковлѧ приєхавъши, помєнєного Злотника, нє маючи до нєго причины, до господы до сєбє, до Шклѧра, жида ковєлского, єго призвати росказавши, бєзвинънє[4] збил, змордовалъ, зранил, ран нємало позадавалъ, на рѣцє лєвои три, пєршую вышеи локътѧ, нижеи плєча дрѣгѣю, трєтюю подлє тоє нижеи, ѡбѣхомъ [з]битыє, синиє, кровью набєглыє, которое збитъє и зранєнъє на ѣрѧдє кгродскомъ володимєрскомъ ѡповєдано и ѣрѧдовънє чєрєзъ возного ѡсвєтъчоно єстъ.

Ѡ чомъ всємъ ѡповєданъє и ѡсвєтъчєнъє, ѣрѧдовънє ѣчинєноє, ширеи[5] и достаточънеи в собє ѡбмовлѧєтъ. Ѡд которого збитьѧ и зранєнъѧ чєрєз колконадцат нєдєл ѣ балвара сє личилсє, чечисѧ[6] нємалыи коштъ поднѧл, за которымъ изранєнъємъ тот Злотникъ рємєсла своєг[о] золотарского чєрєзъ дванадцат нєдєл робити нє мог, за которым // нєробєнєм рємєсъла своєго шкодѣ собє нємалѣю быти мєнит, ѡ чомъ всєм, такъ ѡ тоє збитъє, зранєньє своє, ꙗко тєжъ[7] и ѡмєшканьє робєнѧ рємєсла, и што, лєчачисѧ ѣ балвара, коштъ подналъ, шацѣєтъ[8] собє шкоды на пѧтъдєсѧтъ копъ гршеи литовских.

Прото, абыс, вєрность твоѧ на роках, звышъпомєнєныхъ, сталъ, сторонє поводовои в томъ всємъ скутєчънє ѣсправєдъливилъ[9], шкоды помєнєныє нагородилъ або так, ꙗко суд накажєтъ. Што тобє на року, за симъ позвом припаломъ, ширеи и достаточънє словънє выведєно, ѡказано и ѡбѧснєно бѣдєтъ.

Писанъ ѣ Володимєри, року тисєча пѧтсот дєвєтдєсѧт дєвѧтого, мсца ѳєвралѧ шостого днѧ. Юреи Ѡвлучимъскии, писар».

А по вычитанъю того позву и по довєдєню року, за нимъ припадаючого[10], сторона поводоваѧ, видечи, иж сторона позванаѧ, бѣдѣчи слѣшънє позвана и до права по три дни трикрот приволывана, сама нє становила и никоторое вєдомости ѡ нєстанью своємъ сѣдови и сторонє нє дала, домовѧлъсѧ, абы позваныи, ꙗко нєсталыи и права нєпослушныи, ѣ винє пєршого нєстанного здат был допусчон.

Суд нинєшниеи зємскиеи володимєрскиеи, видечи, иж позваныи, будѣчи слушънє позванъ, а до того по три дни трикроть приволыванъ, самъ и ни чєрєзъ кого иншого

[1] На літері «т» чорнильна пляма.
[2] На літері «а» чорнильна пляма.
[3] На літері «ш» чорнильна пляма.
[4] На літерах «ви» чорнильні плями.
[5] Літеру «є» правлено.
[6] Так в оригіналі.
[7] Літеру «ж» правлено.
[8] На літері «а» чорнильна пляма.
[9] На літері «ъ» чорнильна пляма.
[10] На першій літері «о» чорнильна пляма.

ѳ сѣдѣ нє становил и ѡ нєстаню[1] своємъ вєдомости нє далъ. За нєстанъємъ єго[2] а за домовєнєм ѳмоцованого поводова, позваного ѳ винє пєршого нєстанног[о] здатъ допѣстилъ.

И кгды ѡ то позваны*и* ѡт поводу повъторє позванъ будєтъ, тогды, нимъ в право вступи*т*, вину нєстанъного сѣдови и сторонє заплатити повинєн будєтъ.

Што всє длꙗ памєти до книгъ справъ сѣдовыхъ зємских володимєрских єстъ записано.

ЦДІАК України, ф. 27, оп. 1, спр. 12, арк. 22 зв.–23 зв.

№ 316

1599 р., липня 20. Луцьк. — Скарга прасола Михайла Педеньковича з-під міста Долина до луцького ґродського уряду на київського воєводу, маршалка Волинської землі та володимирського старосту князя Василя-Костянтина Костянтиновича Острозького, оскільки через обвалення мосту в його місті Дубно втратив віз солі, вартість якого обрахував на 30 кіп литовських грошів

Ѡповѣданє прасолово на єго м*лт* пана воєводу києвского ѡ нєнаправєнє мостѣ и потонєньє соли

Рокѣ тисєча пꙗтьсоть дєвѣтъдєсꙗть дєвꙗтого мсца июлꙗ двадьцатого днꙗ

На врꙗд кгродски*и* в замокъ гсдрски*и* Лѣцки*и*, пришедши до мєнє, Миколаꙗ Чарноцког[о], буркграбєго и намєсника подстароства лѣцкого, Михаило Пєдєньковичь из сєла Раковьꙗ ѡтъ Долины, плачливє и ѡбтєжливє жаловал, ѡповѣдалсꙗ на єго млст вєлможнѣю кнꙗжати Костєньтина Костєньтиновича Ѡстрозского, воєводѣ києвског[о], маршалка зємли Волыньскоє, старостѣ володимєрьского, тыми словы, и*ж* дє*и*:

«Вєзѣчи мнє тєлєгѣ соли чере*з* мєсто Дѣбно, там заплативши мыто ползолотого и полтисꙗча соли, то пакъ, вьєхавши мнє на мо*ст* дубєньски*и*, сєрєд самого мосту мость сꙗ обломи*л*, тамъ за обломєньє*м* мосту утонула ми тєлєга соли, в которо*и* было соли сто и тридца*т* тисꙗчє*и*, а воловь два, которыє тым жє мостом были пришибєныє, з воды лєдво єсми ратова*л* и тыє домовъ (!) єсми послал, нє вєдаючи, чи жи*в* албо нє живь будѣтъ.

На котором то товарє солны*м* ꙗ, убоги*и* чоловєкъ, шкодую тридца*т* копъ литовских, а воловь своих нє вєдаю, єсли живы албо нє живы домовъ (!) дошли».

А такъ тоє созна*н*ьє и жалованє помєнєного Михаила Пєдєнковича длꙗ памєти до кни*г* кгродских лу*ц*ких єстъ записано.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 55, арк. 604.

№ 317

1599 р., серпня 25. Луцьк. — Заява королівського митника краківського єврея Мойзеша Фелікса перед луцьким ґродським урядом про епізоотію на території руських земель і Речі Посполитої, пов'язаний з цим масовий падіж худоби та зменшення митних прибутків

Ѡповѣданьє на єго м*ст* Пана Бога о выморєнє быдла прє*з* ѳєликса жида учинєноє

[1] На літері «є» чорнильна пляма.

[2] На літері «о» чорнильна пляма.

Року тисѧча пѧтьсотъ дєвѣтъдєсѧтъ дєвѧтого мцѧ авгѹста двадцат пѧтого днѧ

На врѧдє кгродскомъ в замку єго королєвскоє мл. Луцкомъ пєрєдо мною, Ꙗкубомъ Лысаковскимъ, подстаростим луцкимъ, станѹвши ѡчєвисто, цєлникъ мытъ єго королєвскоє мл. воєводствъ Києвского, Волыньского и Браславского нєвєрныи Моизєшъ ѳєликъсъ, жид краковскии, ѡповєдал и солєннитєр сѧ протєстовал, иж ѡнъ, маючи на собє такии ѹрѧд выбираньа цєл и мыт єго королєвскоє млсти ѹ воєводствах, вышєи помєнєных, и инътєрцизє, стороны того зъ єго млстью паномъ Миколаємъ Радомскимъ учинєную, прєстєрєгаючи повинности и права своєго, такъжє трудности ѧкоє и шкод, ѡтътоль походѧчихъ, бачачи то, иж Пан Богъ всємогѹщии з воли своєє свѧтоє року нинєшнєго дєвєтдєсят дєвѧтого нє толко то на Волыню, Києви и Браславли, коморах єго королєвскоє мл., алє и по всєи Рѹси и Полсчє хоробы розмаитє тѧжкиє на быдло допѹстит рачил, длѧ чого вєликаѧ вєликость и нєзличонаѧ рєч быдла розмаитого поѡтходило и тыми часы єсчє ѡтходит. Чимъ сѧ вєликаѧ и нєзмєрнаѧ шкода нє толко тымъто ѡтходить, алє и кождомѹ чоловєкови, албо ѧкии колвєкъ ѹрѧд и дозволенє в дохожєнью провєнтов єго королєвскоє млсти маючомѹ, дєєть, и Панъ Бог то вєдаєть, докол такаѧ шкода и ѹсчєрвєньє провєнтов дєѧтисѧ бѹдєть.

А што наболшаѧ, иж всюда по ѧрмаркахъ быдла продаиного нємашъ, и нигдє волов на ѧрмаркъ, частью длѧ такого пєрєпѹсчєнѧ Божого, частью тєжъ длѧ заказанѧ панов шлѧхты коронноє, про такиє хоробы нє гонѧт. Мєновитє на ѧрмарках головных: ѧрославскомъ, лукомскомъ, радимскомъ, сокалскомъ, жаславскомъ и иншихъ вєлю, гдє завшє нємалоє стадо воловъ бывало, того року нє доставало, длѧ чого и иныє товары, сѹконныє и єдвабныє, про такѹю заразѹ нє кѹповать мѹсєли.

За которым таковымъ инпєдимєнтом вєликим нємалоє // сѧ ѹсчєрвєньє и шкода в дохожєнью провєнтовъ єго королєвскоє млсти стала, што всє и намъ, ѹрѧдови, и инымъ всимъ ѡ такомъ прєпѹсчєнью Божомъ єсть вєдомо. Ѡтколь собє помєнєныи жид, цєлникъ єго королєвскоє млсти, повєдал на двє тисѧчи золотых полских и болшєи шкод приити.

Ѡ што сѧ повторє, пєрєстєрєгаючи нєвинности своєє в томъ, ѡповєдалъ, просѧчи, абы мѹ то было записано.

Што ѧ, принѧвши, до книг кгродских луцкихъ записати казалъ.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 55, арк. 639ж зв.–639з.

№ 318

1599 р., вересня 23. Луцьк. — Заява овруцького старости Абрама Мишки Варковського до луцького ґродського уряду про втечу слуг-козаків, один з яких Зверовський, маючи важливі документи, повинен був доставити їх до королівського двору

Ѡповєданьє пана Абрама Мышки ѡ ѹтєчєнє ѡтъ нєго слѹгъ пєвныхъ

Року тисѧча пѧтсот дєвєтдєсят дєвѧтого мсцѧ сєнтєбра двадцат трєтєг[о] днѧ

Писал и прысылал до ѹрѧдѹ кгродского луцкого до мєнє, Ꙗкуба Лысаковского, подстаростєго луцкого, єго мст пан Абрамъ Мышка з Варкович, староста ѡврѹкии,

служєбника своєго на имꙗ Ѣана Чорногѹбовского Жєжика, жалѹючи и ѡповєдаючи тыми словы, иж дєи:

«В року тєпєрєшнємъ тисꙗча пꙗтсот дєвєтдєсꙗт дєвꙗтомъ, мсца сєнтєбра двадцат пєрвого днꙗ, с понєдєлка на ѡвторок, ѹночи, Василь Ѹзловскии, козак, взꙗвши пєрєд сєбє злыи ѹмыслъ из товаришами своими, с которым ѡн до єго млсти пана моєго пристал был слѹжит, на имꙗ Стас а Богданъ Татарин, козаки, а Звєровскии, которыє то кгроши ѹ єго мл. пана моєго на чвєрть побрали, нє ѹчтивши пана моєго, тѹтъ ѹ Луцкѹ з господы, зашкодивши єго мл. панѹ моємѹ нємало, // ѹтєкли проч. А мєновитє с тых всѣх Звєровскии, которог[о] ѡтправилъ былъ єго мст пан мои ѡтсєлꙗ з Лѹцка до пана Станислава Витовского з справами до дворѹ єго королєвскоє мсти до Варшавы з нємалыми, а то єсть мєновитє: выпис житомирскии сознанья возных з боꙗры ѡврѹцкими и позовъ задворныи, такжє и моц до права с пєчатью ѡдною и с подписом рѹки єго мл. пана моєго. З тыми ѹсими справами єго мст пан мои ѡного Звєровского до дворѹ єго королєвскоє млсти ѡтправил был, нижли и тотъ Звєровскии, ꙗко того маєть вєдомость єго мл. пан мои, посполѹ с тыми козаками ѹтєкъ проч».

И просил тот служєбник єго мл. пана старосты ѡврѹцкого имєнєм єго мл. пана своєго, абы тоє ѡповєданьє до книг кгродских луцкихъ записано было.

Што єсть записано.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 55, арк. 678–678 зв.

№ 319

1600 р., липня 18. Кременець. — Декрет[1] кременецького ґродського суду про викрадення у Львові, примусове утримування у маєтку Жолобки та зґвалтування шляхтянки Катерини Чайковської Фалелієм Бережецьким

Дєкрєт пана Чаиковского и сєстры єго с паномъ ѳалѣлиєм Бєрєжєцкимъ

Лєта по нароженъю Исѹсъ Христа, Сына Божого, тисеча шєсъсотъног[о] мсца июлꙗ ИІ [18] днꙗ

Н[а рочк]ах судовыхъ кг[родских крємꙗнєцких], // ото днꙗ трєт[єгонадцатъ мсца июлꙗ в року] тєпєрєшнємъ тисꙗча шєстъсот[номъ при]алых и судовнє ѡтправовати зачатых пєрєд нами, Томашом Бєлєцкимъ, подстаростъимъ а Григорємъ Дєнискомъ Матъѳєєвъскимъ, судєю, врꙗдниками судовыми кгродскими крємꙗнєцкими, кгды справа з рєєстрѹ судового припала, постановившисꙗ ѡчєвисто в судѹ, ѹмоцованыи пана Пєтра Чаиковского и сєстры єго Катєрины Чаиковскоє шлꙗхєтныи панъ Крыштоѳъ Кгускии, за моцю єму ѡчєвисто ѹ судѹ злєцоною, а давши сторонѹ позваную ѹрожоного пана ѳалєлиꙗ Бєрєжєцкого ку правѹ чєрєз возного приволатъ, за которымъ приволанъємъ поднєсъ позовъ кгродскии крємꙗнєцкии, по пана Бєрєжєцкого выданыи, которыи былъ читанъ и такъ сꙗ в собє маєт:

«Ѣанушъ Збаразскии, воєвода браславъскии, старо[2] староста крємꙗнєцкии.

[1] Редакційний заголовок носить назву «декрет» відповідно до заголовку акту. На жаль, суть декрету не з'ясовано, оскільки акт уривається.

[2] Так в оригіналі.

Тобѣ, ѻрожономѹ ѳалєлиєви Бєрєжєцкомѹ, з особы и зо всих добр твоих моцю королєвъскою и моєю старостинъскою владзою приказую, абыс [в. мл. в замку єго королєвскоє млсти Крємянєцкомъ …][1] // крѣм[…][2] або судомъ моимъ […]мъ[3] крємянєцкимъ, которыє припадутъ и сужоны быти маютъ в рокѹ тєпєрєшнємъ тисяча шєстъсотномъ, мсца июлиа трєтєгонадцатъ днѣа, напротивко шлѣахєтноу Катєрины Чаиковъскоє ѡбличънє и завитє сталъ. Которая тѣбє з бытъностъи шлѣахєтного пана Пєтра Чаиковского, брата своєго, позываєтъ ѡ то, иж ты, нє помнєчи на Пана Бога всємогучого, на срокгостъ права посполитог[о], такъжє на станъ своу, а до того будѹчи зєшлыи в лєтєх, мєшкаючи въ станє свѣтом малъжонъскомъ, важилсиа єси ѡную шлѣахєтънѹю Катєрину Чаиковскую, шлѣахтѣанькѹ, часовъ нєдавно прошлых, кгды была ѡна ѹвє Лвовє ѡт повинных своих до ѡдноє панєє на цвичєнє и ѹчєнъє шитиа дана, кгвалтомъ зє Лъвова взѣати и поимати, и в тоу дорозє, до домѹ єдѹчи, а мєновитє в мєстє Бузкѹ, такъ чєрєз розмаитоє намовѣанє словами, ѣако тєж и чєрєз д[аван]ъє чєрвоных золо[тых …][4] // с тобою нєпристоиныи ѹчинокъ полънити, на што, иж ѡна позволити нє хотєла, и ты тєж, бачєчи на тотъ час в господє людеи нємало, длиа которыхъ на тотъ час далєсъ еи покои.

То пакъ єє до домѹ своєго до Жолобокъ привєзши, прєз часъ нємалыи ѹ затрыманъю и вєзєнъю своємъ мєлъ єси. А потомъ, в рокѹ нєдавно прошломъ тисєча пѣатсот дєвєтъдєсѧтъ дєвѧтомъ, мсца ѡктєбра дєвѧтогонадцатъ днѣа, маючи єє в домѹ своємъ в Жолобках, впатривши собѣ часъ, на тот час кгды пани Ганъна Лєдѹховъского, малжонка твоиа, з домѹ гдєс ѡтъєхала была, взѣавши пєрєд сєбѣ нєдобрыи ѹмыслъ а хотєчи попєлнити давнѹю прєдсєвзѣатую волю свою, ѹзѣавши єє, кгвалтъ еи в чистотє панєнъства єє ѹчинилъ єси и з панєнъства прєз тєнъ кгвалтъ здарлъ єси єє.

По которымъ то помєнєнымъ шкарадномъ ѹчинъкѹ, ѹпатривши собє ѡна час, зараз назавътрєє з вєликимъ крикомъ и ѡповѣданъємъ кгвалтѹ своєго з Жолобковъ, дєржавы твоєє, выбєгъши, многимъ людємъ, поблизѹ тыхъ Жолобокъ будѹчимъ, кгвалтъ свои чєрєз тєбє, Бєрєжєцкии, еи [ѹчи]нєныи, // ѡповѣдала и ѡказовала. Ѡ чомъ протєстацыа чєрєз сторонѹ поводовѹю на врѧадє ѡ то ѹчинєны єстъ, такъжє рєлѧцыа або ѡсвѣдчєнъє возного в собє ѡбъмовлѧєтъ.

Чєрєз которыи нєдобрыи попєлънєныи ѹчинокъ твои ѹ вины, в правє посполитомъ ѡписаныє, попал єси, до которыхъ съказанъа тєпєр толко тєбє симъ позвомъ позываєтъ, заховавши собє волноє и цєлоє право, то єстъ ѡ поиманъє и взѣатъє кгвалтовнє, такъжє и ѡ вєзєнъє в домѹ твоємъ, ѣако шлѣахътѧнки, ѣакожъ вашѹ милостъ на рочки кгродскиє крємянєцкиє, которыє были сѹжоны в рокѹ прошломъ дєвєтъдєсѧтъ дєвѧтомъ, мсца дєкабра шостогонадцатъ днѣа, позывали. Нижли ваша мл., нє припѹскаючи тоє справы на розсѹдокъ правныи, прєз пєвныє ѡсобы на въгодѹ єси былъ принял, за чимъ таа справа на ѡнъ час конъца своєго нє възѣала.

Прото, абы єси на роцєхъ, вышє мєнованыхъ, ставъ и дєкрєтови сѹдѹ моєго, кгды на тобє вины всказаны будѹ[т …][5] присловхал, ѣако тобє на рокѹ приишъ[лом …][6]
ЦДІАК України, ф. 21, оп. 1, спр. 38, арк. 48 зв.–50 зв.

[1] Текст пошкоджено.
[2] Текст пошкоджено.
[3] Текст пошкоджено.
[4] Текст пошкоджено.
[5] Текст пошкоджено.
[6] Акт уривається.

№ 320

1600 р., липня 18. Кременець. — Декрет[1] кременецького ґродського суду у справі Фалелія Бережецького з Миколаєм Боговитином Шумбарським, який начебто викрав, зґвалтував та утримував у себе його служебну шляхтянку Катерину Чайковську

Дєкрєт пна θалєлѣя Бєрєжєцкого[о] с паномъ Миколаємъ Боговитиномъ
Лѣта по нарожєню Сына Божого АХ [1600] мсца июлѧ ИІ [18] днѧ

На рочках кгродских кремѧнєцких, ѿт днѧ трєтєгонадцатъ мсца июлѧ в року вышнаписаномъ припалых и сѻдовнє ѿтправовати зачатых, пєрєд нами, Томашом Белєцкимъ, подстаростимъ, а Григорємъ Денискомъ Матѳєєвскимъ, судею, врѧдниками сѻдовыми кгродскими кремѧнєцкими, кгды справа з рєєстрѻ сѻдового ѻрожоного пна θалєлѣя Бєрєжєцкого з єго мл. паномъ Миколаємъ Боговитиномъ Шумбарскимъ порѧдкомъ припала, сторона поводовая чєрєз ѻмоцованого своєго шлѧхєтного пна Алєксанъдра Брѻдзєвского, которому до тоє справы ѿчєвисто при бытности своєи моц злєцил, ѿблично ѻ сѻдѻ ставши а сторонѻ позванѻю чєрєз возного приволат давши, // позов кгродскии кремѧнєцкии жалобы своєє, по позваных выданыи, по[д]нєс, и водлуг нєго жалѻючи [...][2] которыи тыми словы [...][3]:

«Ѣануш Збаразскии, воєвода браславскии, староста кремѧнєцкии.

Урожономѻ панѻ Миколаєви Боговитинови Шумбарскомѻ з особы и зо всѣх добръ в. мл. лєжачих и рѻхомых, гдє колвєкъ лєжат, в. мл. мєнєных.

З владзы ѻрѧдѻ моєго староства Кремѧнєцкого приказѻю, абы в. мл. в замку єго королєвскоє млсти Кремѧнєцкомъ пєрєд сѻдомъ моим кгродским кремѧнєцкимъ на рочки кгродскиє кремѧнєцкиє, которыє припасти и сѻжоны быти маѽт в рокѻ тєпєрєшнєм тисєча шєстсотномъ, мсца июлѧ трєтєгонадцат днѧ, ѿблично и завитє, ꙗко на року завитом, самъ стал а на жалобѻ и правноє попираньє ѻрожоного пана θалєлѣя Бєрєжєцкого завитє ѻсправєдливил.

Которыи тєбє позываєт, на тєбє жалуєт ѿ то, ижъ в. мл. рокѻ прошлого тисѧча пѧтсотъ девєтдесѧтъ девѧтого, мсца ѻктєбра двадцатого днѧ, в. мл. вєлю слуг, стрєлцов своих на самомъ смєрканъю в маєтности єго сєлє Жолобках панѻ єго слѻжъбистѻю шлѧхтянкѻ ѻчтивую Катєринѻ Чаиковского, кгды по водѻ зъ двора вышла, моцно кгвалтомъ поимали и, поимавши єє до замкѻ албо двора [... при]вєл[4] и хов[...][5] // своєго взявши и в ономъ єє маючи, ꙗко єго вєдомостъ дошла, кгвалтъ, всилство в панєнствє єи, нє помнѧчи на боѧзнъ Божую, повинност хрєстиянскую, ѻчинил и тот шкарадныи ѻчинок снат над панєнство єє виполнивши длѧ покрытѧ, ѿнѻю з вєзєнѧ своєго выпустити нє хочєшъ и нє выпѻщаєшъ, и тєпєр ѻв ономъ єє маєш и дєржиш, сѧ єє до [...][6] в томъ вєзєню примѻшаєш.

[1] Редакційний заголовок носить назву «декрет» відповідно до заголовку акту. На жаль, суть декрету не з'ясовано, оскільки акт уривається.
[2] Текст погаслий.
[3] Текст погаслий.
[4] Текст пошкоджено.
[5] Текст пошкоджено.
[6] Текст погаслий.

Тєды актор [...][1] нинєшнии, прихилаючисє в том до конституцыи ѡ высвобожєнє с того вєзєна тоє слѹжебницы своєє шлахтанки ѹчтивоє, в. мл. до судѹ кгродского позываєтъ [...][2] высвобожєню з вєзєна ѡ тот кгвалт єє панєнства волноє и цєлоє право, алє с права налєжить [...][3] заховуєтъ. Якож ѡн в. мл. и пєрвєи сєго на рочки прошлыє, в року прошломъ дєвєтдєсят дєвятомъ ѡт дня шостогонадцат дєкабра сѹжоныє, позывал, на которых рочках в. мл., тоє справы з нимъ нє припускаючи на розсудок правныи, ѡнѹю чєрєз ѹмоцованого своєго пна Ивана Красєнского, писара кгродского луцкого, в на[и]дєню ѹгоды помєркованя приватєлского розънял. С которого позву ѡн в. мл. на ѡн час выпустил, алє тєпєр знову в. мл. симъ позвомъ на рочки, вєрхѹ мєнованыє, припозываєт, прото што жє [...]вскоє[4] и до в. млсти крємянєцком [...][5]

ЦДІАК України, ф. 21, оп. 1, спр. 38, арк. 45, 51, 51 зв.[6]

[1] Текст погаслий.
[2] Текст погаслий.
[3] Текст погаслий.
[4] Текст пошкоджено.
[5] Акт уривається.
[6] При формуванні розбитих кременецьких книг послідовність аркушів документу була переплутана.

Науково-довідковий апарат

ПЕРЕЛІК СЛІВ ПІД ТИТЛАМИ

Бга – Бога
Бгъ – Бог
Бгь – Бог
Бжо*г*[*о*] – Божого
Бжоє – Божої
Бци – Богородиці
влдка – владика
вл*д*кою – владикою
влдку – владику
влдычин*ы*м – владичиним
вша – ваша
вшє*и* – вашої
вшго – вашого
вши*и* – вашої
вшо*и* – вашої
гдр*с*ки*и* – господарський
гдр*с*кою – господарською
гршє*и* – грошей
г*с*дрски*и* – господарський
г*с*дръская – господарська
г*с*дръски*и* – господарський
г*с*дръскомъ – господарському
г*с*дрь*с*кого – господарського
дня – дня
Ису*с*а – Ісуса
кнгнєю – княгинею
кнгни – княгині
кнжа – князь
кнжти – княжаті
кнзємъ – князем
кнзя – князя
кнзь – князь
к*р*. – королівської
мл. – милість
м*л*. – милість
мл*ст* – милість
мл*с*тя*м* – милостям
мл*с*тями – милостями
мл*с*ти – милості
млсти – милості
мл*с*ти – милості
мл*с*тивого – милостивого
мл*с*тивы*и* – милостивий
мл*ст*ивых – милостивих
мл*с*тью – милістю
млсть – милість
мл*с*ть – милість
мл*ст*ю – милістю
млти – милості
млть – милість
м*л*ю – милістю
м*с*ц. – місяця
м*с*ца – місяця
нми – нами
нша – наша
ншє – наше
ншєє – нашої
ншєю – нашою
нши – наші
ншим – нашим
ншими – нашими
ншиx – наших
ншихъ – нашихъ
ншоє – нашої
ншо*г*[*о*] – нашого
ншого – нашого
ншо*м* – нашому
ншому – нашому
ншомъ – нашим
ншꙋ – нашу
ншу – нашу
ншь – наш
пна – пана
пн*є*и – пані
пнє – пане
пнєє – пані
пн*є*и – пані
пнєю – пані
пнвє – панове
пнзєи – пенязей, пенязів
пнзи – пенязі
пнзи*и* – пенязів
пни – пани
пни*и* – пані

пны – пани
пно*в* – панів
пновъ – панів
пно*м* – панам
пномъ – паном
пну – пану
пнъ – пан
пнъскоє – панської
пнь – пан
пнюю – пані
свта – свята
свтого – святого
свто*и* – святої
свтоє – святої
свты*и* – святий
Сна – Сина
Хр*ст*а – Христа
члвку – чоловіку
чсє – часі
чсы – часи

СКОРОЧЕННЯ, ВЖИВАНІ У ТЕКСТАХ ДОКУМЕНТІВ

Бож. – Божого
Бо*ж*го – Божого
в. в. – ваша вірність
в. м. – ваша милість
воз. – возного
вша млст. – ваша милість
гр*ш*. – грошей, грошів
д. – дня
кнѧзства – князівства
кнѧз*ст*вє – князівстві
кнѧ*з*ствє – князівстві
лт. – літа
лєт. – літа
наро*ж*. – народження
нши – наші
нши*х* – наших
п. – пана
соз. – зізнання
т. м. – твоя милість

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ

адм. – адміністративний
адм.-тер. – адміністративно-територіальний
Влн. – Волинське воєводство
ВКЛ – Велике князівство Литовське
воєв. – воєводство
м. – місто
с. – село
суч. – сучасне
р. – річка

ПРЕДМЕТНО-ТЕМАТИЧНИЙ СЛОВНИК МАТЕРІАЛЬНИХ РЕАЛІЙ ПОВСЯКДЕННЯ

адамашка, едамашка, едомашка, одамашка – ґатунок шовкової тканини, одноколірна камка з візерунком, що вирізняється від тла переплетенням

аксамит, оксамит – шовкова тканина з густим вертикальним коротким ворсом на лицьовому боці; для виготовлення оксамиту використовують дві основи: перша слугує для утворення ґрунту тканини, а друга, в 4–6 разів довша за першу, – для утворення ворсу; були з гладким ворсом та з візерунками («рытый»)

алеканты – ґатунок вина іспанського або крітського виробництва

анкгелский – англійський, англійського виробництва

армата – тут: вогнепальна зброя загалом

атлас, отлас – сорт дорогої гладкої цупкої шовкової тканини, глянсуватої і з полиском з лицьового боку

бакгазия, бакгазѣя, баказия – бавовняна тканина полотняного переплетення східного і західного виробництва

бал – балка, оброблений стовбур деревини

бани горелчаные – обладнання для виготовлення горілки

барилко – ємність для рідин

бархан – те ж саме, що **цвилих**

батух – полотняний одяг для перебування в лазні

бачмакги – різновид взуття, чобітки з пласкою підошвою та халявою різної висоти

бекешка – різновид зимової накидки, підбитої хутром

бель, белым шитъем – вишивка білими нитками

берит – берет, пласка шапка з повсті або тканини

бехтер – обладунок для захисту тулуба зі з'єднаних між собою металевих пластин та кілець

бирка, футро бирок – овече хутро, імпортоване з Туреччини чи Єгипту

блан – шмат хутра прямокутної форми

бобки – лавровий лист

бодана – металевий кільчатий обладунок з крупних шайбоподібних кілець

бодня – селянська скриня

боти – різновид взуття, чобітки з високими халявами

брама – жіноча дорогоцінна прикраса на одяг

брамка – жіночий дорогий головний убір, зазвичай прикрашений перлами

брезинское сукно – ґатунок сукна польского виробництва

бровар – господарче приміщення з виробництва пива

бронь – наступальне озброєння, зброя

брушки – хутро з черева тварин

буда – господарсько-виробниче приміщення, а також промислове підприємство для виготовлення попелу

буката – шматок, кавалок

буковский – ґатунок сукна
быдло – велика рогата худоба
валах – кастрований кінь
ванчос – дубовий брус або дошка для кораблебудування
вачок – різновид поясної каркасної сумки для грошей та дрібних предметів
вашилек (вашольц) – заготовка дубової деревини для виготовлення клепок
винница – господарське приміщення з виготовлення горілки
влоский – італійський; виготовлений з сукна італійського виробництва
войлок – пітник, повсть під сідло
восажок – легкий віз, бричка з плетеним кузовом
выжлица – порода мисливських собак, навчена переслідувати здобич, хорт
вызина – білужина, мясо риби білуги
гаковница, гакувница – різновид вогнепальної зброї, важка рушниця крупного калібру для стрільби з укріплень
галун – подвійна сірчанокисла сіль марганцю
гамаин, кгамаин – різновид дорогоцінного каменю, оправленого в перстень
гаркабуз – різновид ручної вогнепальної зброї
гафлик – застібка на одяг
гелжбант – нагрудна прикраса на кінській збруї
голник, ыголник – невеликий футляр для носіння дрібних господарчих предметів і грошей
голубник – будівля для розведення голубів
горешки див. **орешки**
гостинец – торгівельна дорога
громница – свічка, запалена у церкві на свято Громниці
гряда – 1) грядка городини; 2) перекладина, жердина у житлі
гумно – господарське приміщення для зберігання збіжжя
гуня – верхній одяг, накидка чи плащ з грубого сукна
дека – те ж саме, що **дчерга**
делея, делѣя, делия – різновид верхнього довгополого одягу
деревце – ратище списа, спис
диамент, диямент, деамент – дорогоцінний камінь, діамант
дол – яма
дорш – риба тріска
дрикгант – порода коня для верхової їзди
дупля, китайка дупля – китайка (тафта), виткана удвічі густіше
дчерга – покривало для укривання коня
дчуга, чуга – довгий вузький каптан турецького походження
едамашка, едомашка див. **адамашка**
єдваб – шовк

єрмяк, кгермяк, ярмяк – верхній чоловічий і жіночий одяг, часто облямований хутром
єрчак, ярчак – вид сідла легкої конструкції
жабинец – напівдорогоцінний камінь зеленого кольору (малахіт?)
железа, желѣза плуговые – металеві частини плуга
железца – 1) інструмент для гравірування по металу; 2) накінечник, вістря стріли
жупан – верхній плечовий довгополий розгортальний однобортний одяг із глибоким загортанням піл
жупица – різновид чоловічого короткого плечового одягу
завийки, лиси завийки – хутро із шиї лисиці
завитє – різновид жіночого головного убору
заложка – частина жіночого одягу, різновид хустки
занкел – застібка
запона – те ж саме, що **«опона»**
зарукавє – 1) частина одягу для укриття руквід холоду і негоди, різновид муфти; 2) кільчастий обладунок для захисту руки
защепки – пристосування для замикання дверей
зеле татарское – аір тростиновий, лепеха; кореневище цієї рослини використовується як пряноші
зброя – захисний обладунок загалом; різновид захисного обладунку пластинчатих конструкцій
зброя дощата – металевий пластинчатий захисний обладунок, лати
злотоглав – різновид шовкової тканини з золотим шиттям
зыдли – стільці, табурети
зыкгар – годинник
иноходник, походник – кінь, природженою або набутою властивістю якого було пересування іноходдю, тобто одностороннім переставлянням ніг
камизеля – чоловічий плечовий одяг, шитий за європейською модою
канавацовый – різновид плетення шовкової, бавовняної або льняної тканини
канары – ґатунок вина з Канарських островів
каначик – жіноча шийна дорогоцінна прикраса
канистый – означення предмету з широкими краями
кантар – деталь кінської збруї, уздечка
каплун – кастрований півень
капти, капци – різновид м'якого взуття
каразия, каразѣя, каразиовый – ґатунок недорогого сукна
карилове – корали, що слугували елементами прикрас
кармазын, кармазыновый – ґатунок дорогого сукна червоного кольору
кафтан – неметалевий обладунок, наповнений ватою і простьобаний
квасник – посудина для приготування та зберігання напоїв з меду
кгаци – спідні короткі штани
кгермяк див. **єрмяк**

кгранат – напівдорогоцінне каміння, гранат
кгяляр – ґатунок полотна з м. Кельн (Німеччина)
келня – черпак
керлица, кгерлицкое сукно – сукно виробництва м. Герлиця (Нижня Лужиця)
кий – палиця, дубець
китайка – шовкова тканина, ґатунок простої тафти
китлик – короткий кожушок
клепка – оброблений шмат деревини, дошка для виготовлення бочок
клумок див. **тлумок**
ключ, ключ до пулгака, до ручници – ключ для заводу пружини коліщаткового замка вогнепальної зброї
кнафель – оздобні ґудзик чи застібка на одяг
книблик – оздобний предмет, який слугував для застібання одягу
книшки каменные – таблички, покриті воском, для ведення записів
кобеняк, копеняк – різновид широкого верхнього плащового одягу прямого покрою із широкими рукавами
коберец – килимок
кобылина – колода з кілочками для перегородження проїзду на шляхах і мостах, під'їзду до укріплень
ковш – різновид посуду для пиття
кожух – шуба з вичинених овечих шкір, або хутра інших тварин, пошита хутром усередину
козлища – козяча шкіра
колебка – 1) дитяча колиска; 2) коляска, різновид возу
колпак – загальна назва високого головного убору конічної або циліндричної форми
комора – кімната у приміщенні
конов, коновка – різновид посуду для пиття
кончир – різновид холодної клинкової зброї колючої дії
копаница – лопата, заступ
копие, копѣе – кавалерійський спис
копирвас, копиривас – купорос
корд – різновид холодної клинкової зброї з широким однолезовим клинком
котчий, воз коччий – непокритий віз для перевезення людей
коц – шмат грубої тканини, прикриття; накидка, зазвичай з грубої тканини
кошуля – сорочка
крижик – хрестик, предмет релігійного культу
кужоль, кужель, кужолный, кужелний – тонке льняне домоткане полотно
кузолбаская, кузулбаская шабля – шабля, виготовлена в Ірані
кузы – ґудзики
кундыс – дворовий пес

куны, куний – хутро куниці
курта – різновид верхнього плечового чоловічого одягу
кутас – китиця, елемент оздоби
кухоль – різновид посуду для пиття
кштолт – частина жіночої білизни, яка формувала стан, корсет
лавочник, полавочник – покривало на лаву
ладунки, лядунки – патронна сумка-футляр для зберігання набоїв до вогнепальної зброї
лахан – велика округла ємність для рідин
летник, литник – різновид верхнього жіночого одягу
лиштва, лишта – облямівка, обшивка верхнього одягу зсередини смугою тканини іншого кольору
ложник – підстилка на ліжко, яка слугувала за матрац
лой – топлений тваринний жир
лубє – налуч, берестяний або шкіряний футляр для носіння лука
лук бухарский – лук, виготовлений у м. Бухара
лунское, люнское сукно – ґатунок англійського сукна, виготовлялось також польськими та німецькими виробниками
мазовецкое сукно – ґатунок сукна виробництва Мазовії
макгерка, макарка, шапка макгерка – чоловічий головний убір, невелика шапка з повсті або сукна
малдрик – сорт сиру, овечий сир
малмазѣя – ґатунок грецького вина
малпа – мавпа
мамарий – скриня, шафа або кімната для зберігання цінних речей
манели, манеле – браслети
мармурковый – виготовлений з хутра чорно-бурої лисиці
мары – носилки для небіжчика
мед питый – хмільний напій, який виготовлявся з меду, води і хмелю шляхом заквашування
мед пресный – натуральний загустілий мед
мед ситный – хмільний напій, виготовлений шляхом заквашування, настоювання та варіння (перегонки) меду
медница – металева таця
медь кухонная – посуд, виготовлений з міді та її сплавів
мелцух – теж саме що **бровар**
мерин – кастрований кінь
метички – короткий чапрак, попона, яку клали під сідло або поверх сідла
можчир, мождчер – ступа
мосязовый, мосажный, мосяндзовый, мосюсдзовый – латунний
мохри, мохры – бахрома, прикраса на голову коня або пояс
мошна, мошонка – невеликий шкіряний мішечок для носіння грошей
мундштук, монштоκ, монштук – різновид вуздечки з німецьким типом вудил для легшого управління конем

муравское сукно – ґатунок сукна, виготовленого в Моравії
мухояр, мухаяр – вовняна тканина полотняного переплетення з камвольної вовни і волосу ангорської кози, переважно турецького виробництва
мушкатела – ґатунок десертного солодкого ароматного вина
мышенское, мышинское сукно – сукно виробництва м. Майсен (Саксонія)
набедрики – деталь кінської упряжі
наголовок – прикраса на голову коня
нажчак – різновид зброї ударно-дробильної дії, чекан
наливка – різновид металевого посуду
наметка, намитка – різновид шалеподібного жіночого головного убору, який огортався навкого голови, закриваючи шию
неметка на ложко – покривало на постіль
ношенє – шийна дорогоцінна жіноча прикраса
обареник – бублик, хлібний виріб
обламки – зубчата стіна, укріплення
обрус – відріз полотна для покривання поверхонь або оббивання стін у житлі
обруч – назва жіночого поясу зі срібних пластин
овоц – фрукти, плоди з саду
огородник – інструмент для ручної обробки землі, заступ
одамашка див. **адамашка**
однорядок – різновид верхнього плечового одягу
озница – теж саме що **«бровар»**
озое – ґатунок заморського вина
оксамит див. **аксамит**
окр – порода мисливських собак
олово – свинець
олстро – шкіряний футляр для зброї, побутових предметів
опанча, опонча – верхній плащоподібний одяг для їзди верхи
опона – тканина для оббивання стін
орешки, горешки – чорнильні горішки, кулясті паразитичні нарости на дубовому листі, які використовувались для виробництва чорнила
оруже – загальна назва наступального озброєння
оскард – інструмент для розбивання та обтісування каменю, кайло
отерфин див. **утерфин**
отлас див. **атлас**
ощеп – спис
палаш – різновид холодної клинкової зброї з прямим клинком
панагея – дорогоцінна шийна прикраса, яку носили представники вищого церковного кліру, іконка-медальйон із зображенням Божої матері
панцер, панцыр – захисний обладунок із сплетених між собою приплюснутих стальних кілець
перла уриянские – перла, імпортовані зі Сходу, переважно з басейну Індійського океану

петно – тавро
пивница – льох для зберігання напоїв
пинолы – ґатунок вина з південної Європи
плахта – жіночий поясний одяг з двох напівзшитих полотнищ, які обгортали навколо стану
поволочка – чохол на подушку або перину, наволочка
подездок робочий – робоча, тяглова порода коней
полавочник див. **лавочник**
полгак, пулгак – різновид ручної вогнепальної зброї з коротким стволом, зазвичай спорядженої коліщатковим замком
полмисок – різновид столового посуду
половник – приміщення для зберігання полови
полотно згребное – ґатунок полотна доморобного виробництва
полотъ, полтея, полть – бічна частина, половина м'ясної туші
полумисок – різновид столового посуду
полшкарлат – сукно **шкарлат** нижчої якості
попелица – хутро білки
пороховница – спеціальна закрита посудина різноманітних форм для зберігання і носіння пороху, що ним заряджали ручну вогнепальну зброю
портки – штани
пошвы – піхви
прибой, пробой – запорний елемент, деталь внутрішнього замка скрині, дверей
привлока – покриття обладунку з тканини
прилбица – різновид шолому
приставка – різновид столового посуду
простыра – простирадло
пуздро – скринька, футляр
пукля – металева пластинка, накладка-прикраса
пѣч поливаная – кахляна піч
рантух – жіночий головний убір у вигляді довгої смуги тканини, яка завивалася на голові та кінцями звисала додолу
риги – жіночі прикраси
риштунок, рыштунок – військове спорядження
рогатина – спис
рубок, рубковое полотно – тонка льняна тканина, а також різновид жіночого головного убору з такої тканини
рукавицы – рукавиці з двома відділеннями для пальців, або ж для кожного пальця окремо («рукавиці пальчаті»)
ручница – рушниця
рыдван – дорожня карета
ряд – комплекс кінської збруї
сагайдак – комплект стрілкового озброєння вершника, що складався з лука, налуча (луб'я), колчана зі стрілами

саян – різновиди верхного чоловічого та жіночого одягу
сверепа, сверѣпа, свирепа – кобила
сермяга – різновид плечового розгортального однобортного одягу з грубого домотканого сукна
сермяжное сукно – грубе домоткане сукно
серпан, серпанок – різновид жіночої накидки або плечового одягу; різновид жіночого головного убору
сибирковый – виготовлений з хутра куниці
скарлат див. **шарлат**
скура лося, скорка лося – одяг, виготовлений з лосячої шкіри, облягаюча куртка
слуп – стовп
смыкавица, смыкавка – жіночий одяг, підбитий хутром
сокирка – холодна древкова зброя рубальної та ударної дії
солонина – засолене м'ясо
спижарня – господарче приміщення для зберігання, переважно продуктів харчування
спрят домовый – узагальнена назва домашнього господарчого начиння
стихар – богослужебне убрання священослужителів
стоквиш – в'ялена сушена риба, тарань
студня – криниця без зрубу
сукман – узагальнена назва селянського і міщанського верхнього одягу
сыкгнет, сыгнет, секгнит, сыкгнѣт – перстень з печаткою
таблица сребреная – срібна пластинка
тайстра – різновид торби
талери, тарели – різновид столового посуду, тарілки
тарч – щит, захисне військове спорядження
тафтуй – чохол з тканини на колчан для убезпечення стріл від негоди та тертя
тебенки – пара чотирикутних щитків із товстої, твердої шкіри, з'єднаних між собою двома ременями або окремо підвішених на пряжках по обидва боки сідла на боках коня
тегиляй, тягиляй – різновид неметалевого захисного обладунку, довгополий стьобаний каптан з високим стоячим воротом
тесьма – плетений пояс
тканица – різновид стрічки або паса з дорогоцінною вишивкою, яким прикрашали одяг
тканка – головний убір дівчат у вигляді прикрашеної пов'язки-обруча
тлумок, клумок, тломок – шкіряний речовий мішок
толстка – різновид жіночого головного убору
тувалня, товалня – широкий рушник або хустка
туркус – бірюза, напівдорогоцінне каміння
убранье, вбранье – штани
утерфин, уторфин, отерфин, утерфиновое сукно – ґатунок тонкого якісного сукна

файлюндиш, фалендиш, фалюндиш – ґатунок тонкого сукна англійського чи голандського виробництва
фалшура – різновид верхнього плечового одягу з довгими рукавами
фарботы – мереживо
фартух – частина одягу для захисту одягу від забруднення
феретка – оздобний елемент, виготовлений з дорогоцінних матеріалів
флямское полотно – ґатунок полотна, виготовленого у Фландрії
фолюш – обладнання для валяння сукна на водяному млині
фурстат – ґатунок сукна
хижа – житлова будівля
хорт – порода мисливських собак
цатка – металева пластинка-прикраса
цвилих, твилих – різновид бавовняної або льняно-бавовняної тканини з начосом, що вироблялася в містах Сілезії та Малопольщі
цевка – шпулька для навивання нитки
цуприсовая скринка – скринька з кипарисового дерева
цына, цина, цена – олово
чамлет – різновид вовняної тканини турецького виробництва
чара – різновид посуду для пиття
чекан – холодна древкова зброя ударної і дробильно-колольної дії, різновид бойового молота
чепец – вид жіночого головного убору
черес – пояс для грошей
чимбур – деталь кінської упряжі
чинкотора – різновид паска для підперізування, виготовлявся переважно з шовку
чорнушка – сейдана, чорний тмин; однолітня рослина, культивувалась як спеція (лат. Nigella sativa)
чуга див. **дчуга**
шабалташ – невелика сумка на перев'язі шаблі
шабля, сабля – різновид наступальної холодної січної, різально-колольної клинкової зброї з довгим викривленим клинком, що має лезо на вигнутому боці
шарлат, скарлат – ґатунок сукна темночервоного кольору
шата – різновид дорогого верхнього одягу
шаты – узагальнююча назва дорогого одягу
шафер, шафир – сапфір, дорогоцінний камінь, різновид корунду
швабское полотно – полотно, виготовлене у Швабії (Німеччина)
швебединский, шебединский – ґатунок сукна європейського виробництва
ширинка – оздобна хустка для носіння за поясом
шишак – різновид шолому
шлык – різновид чоловічого головного убору
шлякг, шляг – візерунчатий пасок чи стрічка для прикрашання одягу
шлямы, шлюмы – хутро з черева чи боків тварин

шмалц – емаль
шмаракг – дорогоцінний камінь, смарагд
шопа на кони – приміщення для укриття коней від негоди
шорц – частина захисного обладунку, спідниця з переплетених металевих кілець
шрубы – гвинти, зажими, кріплення
шуба – верхній одяг, виготовлений з хутра, часто покритий тканиною
шур – деталь кінської упряжі
щая – мисливська собака, навчена брати слід та вистежувати здобич
ыголник див. **голник**
ярмяк див. **єрмяк**
ярчак див. **єрчак**

СЛОВНИК ЗАСТАРІЛИХ СЛІВ ТА ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ

абисте – щоб ви
абихмо – щоб ми
абовем, албовем – бо, оскільки, тому що
акт – документ, публічно-правова дія
актикування – внесення документу до актової книги
актор – сторона, що позиває до суду; поводова сторона (повод); позивач
албо – або
алияс, аліас – або, інакше
анижли – але, ніж, перш ніж, чим
анно – отже, а саме, отож
антецесор – попередник, предок
арешт, припоручення, приручення – акт передання секвестрованого майна, грошей чи затриманої людини під відповідальність певної особи. Див. також секвестр
артикул – стаття закону; параграф
атаман, отаман – сільський староста
афектувати – жадати, домагатися
ачколве, ачколвек – хоча, незважаючи на
бавитися, обавлятися – бути зайнятим, займатися чимось, перебувати, забаритися
балвер, балвір, барбер – цирульник, що подеколи надавав також певну хірургічну допомогу
баніція, виволання – вид покарання; вигнання шляхтича за межі вітчизни з позбавленням захисту законів. Була тимчасовою або довічною. Покарані так особи називалися банітами, банітованими, виволанцями
барзо – дуже; швидко
без отволоки – без затримки, негайно
бендзеце – будете
бендонц – будучи
бидло – тварина, худоба
бирчий – див. поборця
битность – присутність, наявність
біла голова – жінка; особа жіночої статі. Назва походить від народного звичаю пов'язування жінками голови білою наміткою
боярин – людина середнього між шляхетським і селянським станом, що перебуває на службі у шляхти; представник прошарку дрібної службової шляхти, який на ленному праві володіє землею, відбуваючи визначені сюзереном повинності
бранє – одержання
броня – зброя
буда – підприємство для виготовлення попелу (поташу)

будник – робітник буди, де виробляється попіл (поташ)
бурграбій – суддя у місті з магдебурзьким правом
бурмистр – виборний голова міського самоврядування, магістрату; помічник війта у містах, яким було надане магдебурзьке право; голова міської адміністрації за магдебурзьким правом, обирався райцями
в небитності – за відсутності
важити – зважитися
важность – вартість, ціна
вакувати, ваковати – бути вакантним, вільним, незайнятим, порожнім; пустувати
варунок – умова
везенє – тюрма, полон, позбавлення волі
велебний – преподобний
велє – багато, занадто
вельможний – шляхетний
вено, віно – придане: подарунок жінці від чоловіка після весілля, запис маєтка на жінку; дар від батька або родичів нареченій на користь її майбутнього чоловіка
венц – отже, отож, тому, значить, більш
верху – вище
веспол – разом, спільно
весполок, веспол – разом, спільно
вибиття – витиснення, захоплення; вигнання з володіння; позбавлення користування маєтком, підданими або будь-яким майном
виволанець – відлучений від церкви, вигнанець
виденє – зір, очі
виж – судовий чиновник, офіційний свідок
викочення – організація втечі чужих підданих; **викотець** – організатор цієї втечі
вилия, вігілія (лат. vigilia – бдіння) – переддень; в католицькій церкві – богослужіння, які зазвичай передують святам, устав яких передбачає бдіння від заходу сонця до світанку
вимелки – помол, плата за помол; частина зерна, що залишалася як плата за його помел мірошникові
вина – причина, привід; судовий збір на користь потерпілої особи; пеня, грошова кара; грошовий штраф за невиконання судового декрету
вина правні – судові штрафи
випис – витяг документа з судової книги
виправа – придане; військовий похід
вирікати – відмовлятися, зрікатися
вирічення – відмовлення, зречення
вирозуміти – зрозуміти
витручати – витискувати, викидати
владика – православний єпископ, архієпископ

влох – італієць
вобец – взагалі
водлуг, водлє, вєдлуг, вєдлє – відповідно до, згідно з
воєвода – перша за рангом особа у воєводстві; особа, яка очолює воєводство
воєводич – син воєводи
воєводство – найбільша адміністративно-територіальна одиниця у Речі Посполитій; уряд воєводи
возний, возний єнерал – дрібний судовий урядник, судовий виконавець, що обирався шляхтою відповідного повіту. Оглядав на місці побої, рани, насильства і збитки, та засвідчував наслідки різних злочинів та подій
войський – земський урядник, заступник каштеляна у питаннях військової безпеки на території округу
войт – голова суду в містах з магдебурзьким правом, староста і суддя в «немаґдебурзькому» місті
волання – офіційний виклик до суду
волати – офіційно викликати до суду
вольним вчинити – звільнити від судового позову
воротний – вартовий при міській брамі
впадши [на коня] – вскочивши [на коня]
впрод – вище, раніше; насамперед
вряд – див. уряд
врядник – управитель маєтку, довірена особа землевласника; особа, яка займала ґродський або земський уряд
врядовнє – офіційно, посадово
врядовний, врядовий – офіційний, посадовий
вцалє – цілком, повністю
вшак – адже, хіба, вірно, звичайно, проте
габати – непокоїти, нападати
гамувати – втихомирювати, заспокоювати, стримувати
гетьман великий коронний – один з центральних урядів у Речі Посполитій. Головнокомандувач коронної армії. Очолював армію під час війни. В мирний час зазвичай знаходився при дворі, де займався адміністративними справами та стратегічним керуванням
гетьман польний коронний – заступник головнокомандувача армією Речі Посполитої гетьмана великого коронного. В мирний час, коли великий гетьман знаходився при дворі, польний гетьман перебував при війську, «в полі» (звідки й виникла назва), командував незначними операціями, охороною кордонів
глейт – королівський охоронний лист, охоронна грамота
горло, каранє горлом – смертна кара; **стояти на горло** – вимагати смертної кари
гостинець – упорядкований шлях (широка проїзджа частина з водовідвідними канавами, обсаджена деревами), на якому

розміщувалися митниці, заїзджі й постоялі двори тощо. Такі шляхи упорядковувалися на кошти скарбниці й земських урядів. Ухиляння купців від користування гостинцями вважалося злочином

грабі, кграбі (пол. hrabi) – граф

ґродський суд (від «грод» – замок, фортеця) – повітовий королівський суд. Складався з призначуваного королем старости (звідси їх друга назва – старостинські, або старостовські суди) та призначених старостою підстарости, судді та писаря. Розглядали кримінальні справи (напади на шляхту, грабежі, вбивства, згвалтування, втечі підданих), засвідчували офіційні документи (королівські грамоти, листи, привілеї, мандати, декрети, сеймові постанови, ординації місцевої влади), приватно-правові акти та угоди (контракти, акти купівлі-продажу, скарги), виконували вироки й рішення інших судів. Працювали сесіями, які називались «рочками». Між сесіями поточну роботу виконував ґродський уряд

ґродський уряд – члени судової колегії; виконавчий апарат ґродського суду. Провадив поточну адміністративно-нотаріальну роботу між судовими сесіями («рочками») ґродського суду

гуж – натовп

давність городова – строк у чотири тижні, протягом якого слід було подавати ґродський позов стосовно події, про яку в ньому йшлося

давність земська – строк давності, після якого нерухомість або підданівтікачі переходили у повну власність до особи, яка досі володіла ними умовно (за Другим Литовським статутом цей строк становив десять років); встановлений законом 10-річний строк, після якого колишній власник майна, який не пред'являв на нього претензій, втрачав право власності

датися на лікарство – погодитися на лікування

двір, двірець, дворок – панський або державний укріплений маєток

дворище – господарство, садиба; умовна міра земельної площі, належної селянській родині; одиниця оподаткування

дворянин – урядник при дворі великого князя/короля, який виконував поточні доручення

дей [дєи] – частка; вставне слово. Мов, мовляв, так би мовити

декрет – вирок, рішення, постанова суду в кримінальних і цивільних справах. Декрети обов'язково вписувалися в декретові актові книги

держава, держання – тимчасове землеволодіння, яке надавалося урядовцям як плата за виконання урядових обов'язків

державця – [тимчасовий] володілець держави, управитель

деспект – зневага, ігнорування

дєл – поділ маєтку; частина маєтку, який має кількох власників

дєло – гармата

дигнитар – вищий урядовець, воєвода, каштелян, інколи вищий земський урядник

дідизна, дідівство – спадок від діда
дідич – власник дідизни
дідичний – спадковий, одержаний в спадок
добро, добра – рухоме і нерухоме майно; маєтність
доживотний – пожиттєвий
долеглий – прикрий
долеглость – кривда, утиск, клопіт, прикрість
доперо – до цього часу
досить – згідно; належним чином
досить вчинити – задовольнити; належно виконати
дотичет – стосується
екзекуція – виконання судового вироку
єднач – замирювач, спільник, однодумець
єдно – лише
жадний – жодний
жалостен [будучи/бувши жалостен] – шкодуючи (про щось)
жалувати – скаржитися
же – бо
жеби – аби, щоб
жолнер, жовнір – найманий вояк
завартє – забезпечення, збереження
завитє, завито – без відстрочки, точно, обов'язково на певний час
завитий рок – див. рок завитий
загамувати – відняти, захопити
залеценє – засвідчення, доручення, наказ
залецений, залєцоний – доручений
залецити – доручити, наказати
заняти – захопити
запис – акт, що містить у собі зобов'язання або надання прав
запуст – густий молодий ліс, нерубаний ліс
заразом – одразу, негайно, за тим, після того
зарука – грошова сума, яку в результаті судового процесу одержувала сторона, що виграла
зас – ще раз, знову
засе – а, ж, же; в свою чергу, також
заседіти – прожити (висидіти) певну кількість років, після чого особа, котрої це стосується, не передавалася могла бути невидана землевласнику, з маєтку якого втекла. Див. також **давність земська**
заслонятися – виправдовуватися
застановенє – обміркування, угода
застановити – обміркувати, укласти угоду; вирішити, погодитися
заховати – зберегти, убезпечити
заховатися – поводити себе у відповідності з чимось
зацний – гідний, доброчесний, шановний

збєг – утікач
збор – єврейська громада
звада – сварка, незгода, незгодність
звазнити – розгнівити, розізлити
звлаща – зокрема
зволочити – стягнути
згоднє зволившися – добровільно погодившися, узгодивши
згола – зовсім, цілком
зезволєнє – згода, дозвіл
зезнавати – свідчити
зелживост – ганьба, сором, паплюження; зневажливість, образа
зелжоний – ображений
зем'янин –землевласник, шляхтич
земський суд – повітовий становий (шляхетський) суд. Складався із судді, підсудка та писаря, яких затверджував король з числа чотирьох претендентів, обраних на місцевих сеймиках. Діяли як суди першої інстанції. Розглядали виключно цивільні справи (позови щодо спадкування, майнові, фінансові суперечки та ін.), користувалися правом вічності, тобто правом надання вписаним до книг земського суду актам юридичної сили. Працювали сесіями, які називались «роками»
зиск – виграш справи в суді
злеценя, залєценя – доручення, наказ
злецити, злєтити – доручити, наказати
злецоний – той, кому доручено, наказано; доручений
зложити рок – призначити час судового розгляду
зложоний – призначений
злупити – пограбувати
змерти – померти
змовити – досягти домовленості
зошлий – покійний
зрадца, зрайца – зрадник
зраженє – образа
зсоромотити – осоромити
зупелний – цілковитий, повний
иж – що, оскільки
иле – скільки
имати – брати, ховати
имєнє – маєток
ино – то; інакше, проте, тільки
инстикгатор, інстигатор – урядова особа, в обов'язки якої входило стежити за правосуддям, притягувати порушників до відповідальності, оскаржувач
интерциза – посередницьке рішення; угода, контракт; договір на виконання певних робіт, дошлюбний договір, обмеження в дарчих записах

інфамія – судове покарання: позбавлення шляхетської честі. Зазвичай застосовувалась разом з баніцією. Покарані так особи називалися інфамісами

истизна – готівка, здобич

истий – той самий, цей же

истити – домагатися, здобувати

иститися – підпорядковуватися

каштелян – друга за рангом після воєводи урядова особа у воєводстві, наглядав за станом укріплень і постачанням державних замків

квит – розписка, квитанція про остаточний розрахунок при позиці грошей, сплаті боргу, податку

кгвалт – насильство

кгвалтовний – насильний

кгвалтом – раптово, силоміць

кгди, кєди – коли

кгдиби – коли б

клейноти – коштовності; атрибути влади, регалії

ключ – адміністративно-територіальна одиниця, декілька сіл і хуторів, що належали до однієї громади, одного маєтку чи одного міста

кляштор (лат. claustrum – закрите місце) – католицький монастир

коверник – килимник, майстер з виготовлення килимів

колве, колвек – хто-небудь, будь-де

колектор – збирач податків, поборця

комора – митниця, державна установа, що збирала встановлене державою мито з купців, ремісників та ін. за провіз товарів. Комори розміщувалися на головних торговельних шляхах (див. гостинець), переважно в містах; приміщення для зберігання сільськогосподарського реманенту, різного майна і документів

коморник – помічник підкоморія ним призначений

кондиция – умова

конституція – ухвала, постанова сейму Речі Посполитої. Дія конституції (або окремих її пунктів) поширювалася (довічно або на певний час) на все населення або на його окремі стани. Оголошувалася на повітових сеймиках і вносилася в актові книги

контумація – вирок, звинувачувальне судове рішення щодо майна звинувачуваного

копец – межовий знак у вигляді насипаного горба

корогва, коругва, хорогва – 1) бойовий прапор військових підрозділів; 2) основний підрозділ польської частини війська Речі Посполитої (крім іноземних формувань). Були кінні й піхотні у кварцяному війську, посполитому рушенні чи у надвірних приватних формуваннях. Очолював ротмістр

королівщина – королівські (державні) маєтки

крайчий – сановник при дворі короля, який розрізував та сортував м'ясо для королівського столу. В XVI–XVII століттях це вже був лише

почесний придворний титул, не пов'язаний з виконанням обов'язків королівського слуги

ксьондз – католицький священик

кухтик – помічник кухаря

легкість вчинити – завдати тілесні ушкодження, вбити

леда – всякий, кожний; поганий; ледве

лежа – квартирування війська, постій

лоток – потік, що тече при водяному млині

луп – грабіж, пограбування, здобич

лист – юридичний документ, повідомлення, розпорядження; загальна назва нормативних актів. Видавалися королями, великими князями, воєводами, землевласниками, церковними установами та окремими особами. Основні види листів:

віновний – лист стосовно віновного зобов'язання;

вічистий – лист про дарування майна у вічне володіння;

визнаний – лист з підтвердженням конкретної юридичної дії, вчиненої його експонентом або попередником останнього;

даровний – лист про дарування майна;

ділчий – лист щодо поділу майна;

завартий, зашитий – закритий лист із розпорядженням або повідомленням;

записний – лист про дарування чи уступку майна;

заставний – лист про надання майна в заставу;

купчий, продажний – лист про купівлю-продаж майна;

навпоминальний, упоминальний – лист, який нагадує про виконання обов'язку чи зобов'язання;

обвісний – лист про сповіщення чогось;

отвористий, отворний – відкритий лист із розпорядженням чи повідомленням;

отворотний – відстрочувальний лист;

отказний – про відмовлення від чогось;

позовний – лист, що містить позов;

протестаційний – лист, що містить скаргу;

увяжчий – лист, що фіксує офіційне введення у володіння маєтком;

умоцований – лист про уповноваження виконувати певні дії від імені його автора, наприклад, представляти в суді його інтереси

люб – або, чи

маєтність, добро – сукупність матеріальних цінностей, що були об'єктом права власності

малженство – подружжя, шлюб; заміжній або одружений стан

малжонка – дружина, жінка (у шлюбі)

малжонок – чоловік (у шлюбі)

мам – маю

мамрам, мембрана – незаповнений, але підписаний і засвідчений печаткою формуляр приватного акту

маршалок – сановник із функціями предводителя шляхетських ополчень, розпорядник на сеймиках
материзна – спадщина по матері
маца – міра об'єму збіжжя, яка відрізнялася розмірами в різних місцевостях
меновите – зокрема, тобто, а саме
менувати – називати, згадувати, визначати
мито – встановлена державою плата за ввіз і вивіз товарів; з іноземців – за торгівлю на місцевих ринках чи провіз товарів територією країни. Його збирали митники в коморах і прикоморках. Шляхта звільнялася від мита за вивіз продуктів зі своїх маєтків і ввіз товарів для власних потреб
мишаки – коні сірої масті
мишастий – сірий
морд – вбивство
москва – росіяни
москвитинка – дівчинка або жінка-росіянка
москвитинок – хлопчик-росіянин
мостовничий – наглядач за станом мостів
моц – уповноваження; лист-доручення
моц зуполная – повноправне доручення
моцно – категорично, потужно, рішуче, сильно
мунімента – юридичний доказ (зазвичай з інших актів) для підтвердження справи в суді. Надавалися сторонами ще до вирішення справи
наболей – найбільше
навезка – штраф
надворний – придворний, дворова прислуга
намісник – представник, помічник, заступник посадової особи
намней – принаймні
напервєй – передусім
наполи – навпіл
направа, з направи – за наукою, підбурюванням, спрямуванням
напрод – вперед, по-перше, наперед, спершу, спочатку, перш за все, найперше
напротивко – проти
начиння – побутові домашні речі, посуд
нашедчи – напавши, вчинивши напад
не дужаючи – не довіряючи
не скробаний – не пошкоджений
небезпеченство – загроза, небезпека
небіжчик – покійник
недоистє – відсутність очікуваного результату, непроведення
недорослий – неповнолітній
неспособність здоров'я – погане здоров'я

нешпор – вечірня церковна служба
нешпорна година – пізній час; пора перед самим заходом сонця
нижли – але
ніякого – якогось
обавлятися – див. бавитися
обачити – вбачати, помічати, дивитися, роздивлятися, побачити
обвароване – гарантування, забезпечення, укріплення
обварувати – гарантувати, забезпечити, укріпити
обвоженє – показ урядовій особі чи свідкам доказів злочину для засвідчення
обволанє – об'ява; обнародування; публічне оголошення офіційної інформації, зокрема, про вбивство, виконання судової присяги, накладання баніції тощо
обиватєлі – шляхтичі; все населення країни. Див. також піддані
обиватєль – шляхтич
обітниця – клятва, обіцянка
обличнє, облічно – особисто
облікг – зобов'язання
облята – запис документа до актових книг судово-адміністративних установ для надання йому юридичної сили
обмишлювати – обмірковувати, розмірковувати, думати
оборона правная – правовий захист; доказ у судовому процесі
обричнє, обличнє – особисто
обтяжливо – тяжко, прикро, гірко
обфито – щедро
овшем – авжеж, взагалі, звичайно
огородник, загородник –селянин, який володів лише хатою та городом і відповідно до цього відбував повинності
оденки, однища – місця від згорілих стирт на пожарищі
одно – лише
одправувати – відбувати, провадити, вести
ознаймувати – повідомляти, ознайомлювати
оказатися – вийти до, показатися
оказувати – демонструвати, показувати
околичності – обставини
окрутний – жорстокий, лютий
окуп – викуп
оногдашний – недавній
опатрення – відновлення, покращення, поліпшення
опатрити – доглянути, забезпечити
опатрост – пильність, старанність
оповідання – заява, донесення
оправа веновая – запис чоловіка жінці третини нерухомої маєтності взамін внесеного жінкою приданого

опроч – за винятком, крім
ораз – а також
осадження – заснування (заселення) населеного пункту
освідчати – офіційно заявляти
осілість – земельне володіння, маєток, садиба. Осілий шляхтич – той, хто мав маєток (землю); неосілий шляхтич – той, хто його не мав. Осілість була головною умовою здобуття державних, адміністративних, судових або політичних посад
отбігати – втрачати, позбуватись; покинути якесь місце, уникати чогось
отволати – відкладати, відстрочувати
отволока – зволікання
отживення – відновлення, відгодовування, відпочинок
отживляти – відновлювати
отповідь – погроза
отправа – виконання судового вироку
отправа веновая – запис чоловіка жінці третини нерухомої маєтності взамін внесеного жінкою приданого
отправовати – виконувати, чинити, робити, учинити, виконати
отсел – звідси
оттол – звідти
отчизна – спадщина по батькові
отчич – спадковий землевласник
оферувати – виставляти, згодитися, пред'являти
оферуватися – зобов'язуватися, виявляти намір
охандоство – вбрання, коштовності
очевисто – особисто
ѡсвѣтчєнъє – засвідчення
ѡтличил – відрахував
пак – тож, отже; **пак ли** – якби ж, якщо б
Пани Рада – Сенат Великого князівства Литовського
панство – держава
папужастий – строкатий
пахолок – молодий шляхтич-слуга, хлопець, підданий, найманий слуга
пенезі – гроші
первоспи – пора першого сну, час від вечора до півночі
переказа – шкода, збитки
перенагабаня, пренагабаня, нагабанє, нагабаня – незручність, переслідування, утиски
перехрист – вихрест; той, хто змінив іншу віру на християнську
персоналитер – особисто
пилнє – невідкладно, терміново, негайно
підвоєвода – заступник воєводи
піддані – все населення країни, підпорядковане монарху як керівникові держави; селяни або міщани, особисто залежні від землевласників Підданство означало виконання певних повинностей

підкоморій – межовий суддя, який займався розглядом справ про межі земельних володінь
плаз – плаский бік шаблі
плебеумъ – простолюдин
пленипотент – див. умоцований
пленипотенція – уповноваження в судових справах
плот – огорожа, плетінь
пляц – місце для забудови
поборця – збирач мита, податків (поборів)
поведил – сказав
повинний – родич
повіт – адміністративно-територіальна одиниця, що входила до складу воєводств. Межі повітів на території України були сформовані в ході реформ 1564–1566 рр.
повітря – епідемія, пошесть
повод, поводова сторона – позивач
поволання – донесення про крадіжку чи інший злочин, прикликання до відповідальності
повторє – вдруге
поганци – татари
подскарбій – урядник, який відав фінансами і державною скарбницею
подстаростій – намісник старости; помічник старости, за його відсутності очолював ґродський суд
подстолій – помічник стольника; почесний титул
подсудок – член суду; помічник судді
пожиток – здобуток, надбання
позвати – викликати до суду; висунути звинувачення
позов – письмовий виклик до суду (від імені короля або старости), судова повістка; з нього починався судовий процес. У позові зазвичай проставлялася дата судового засідання, вказувалися прізвища сторін, викладалася суть справи. Позов вручав возний особисто (подання) або заочно (покладення). Після вручення возний подавав у суд реляцію про подання або покладення позову
поискивати – домагатися
поїзник – службовець господарського замку, який виконував доручення на виїзді
покій посполитий – суспільний спокій
полнячий – який виконує
полупити, злупити – відняти, захопити, пограбувати
поменений – названий, згаданий
поневаж – тому що, через те що
поняти [в малженство] – взяти за дружину, одружитися
попартє справи – просування в суді якоїсь справи
попис – складання реєстру, реєстр; іменний список (реєстр) шляхтичів, зобов'язаних відбувати службу в посполитому рушенні, з позначенням

роду їхньої зброї, кількості й масті коней. Складався під час спеціального огляду кількості, озброєння і спорядження шляхти

поратування – порятунок

порвати – схопити, захопити

порватися – кинутися

поручник – другий за посадою після ротмістра офіцер у корогві; його заступник

порядник – розпорядник

посаг – придане. Майновий та/або грошовий внесок родини нареченої в нову сім'ю. Придане становило частину сімейного майна, яке виділялося доньці, коли вона виходила заміж

посесія – форма земельного орендного володіння

послушенство – підпорядкування, підлеглість

посполите рушення – загальне ополчення шляхти повіту, воєводства, кількох воєводств, Корони, Великого князівства Литовського або всієї Речі Посполитої; оголошувалося у час найбільшої небезпеки для країни

посполитий – загальний, громадський, простолюдний

посполитство – громада, загал

посполство – простолюд

посполу – спільно, разом

потикати, поткати – спіткати; зустріти

похвалки – погрози, вихваляння

поцтивий – поштивий

пошлюбити – погодитися вийти заміж; укласти шлюбну угоду; взяти шлюб

праве – майже, дійсно

правнє – законно, правомірно

право – закон, право, тяжба, судовий процес

предся – від того, тому, однак, все-таки, проте, тому що, до того ж, все ж

през – через, посередництвом чого-небудь, протягом

презиск – виграна в суді справа; все, що придбано внаслідок виграного в суді процесу

преконання – подалання

преложенє – виклад, розповідь

преложити – викласти, розповісти

преложоний – викладений; поставлений над; начальник, командир; прикладений

пречоний – згаданий; вищеназваний

претекст – привід, причина, підстава

прето – заради чогось, тому, ради того, через те що; отже, проте; таким чином, а тому

привілей – офіційний документ, що засвідчує певні права його власника

привлащати – привласнювати

приволати – офіційно викликати і повторно викликати до суду
пригляданя – нагляд
придання – доручення
призволенє – згода
прикоморок – філія комори (головної митниці). Розміщувалися на відгалуженнях головних торговельних шляхів
примас – перший єпископ. У Речі Посполитій цією найвищою духовною особою в католицькій церкві був за традицією (з XIV ст.) архієпископ гнєзненський. У політичному житті відігравав другу після короля роль. Виконував обов'язки керівника держави в часи міжкоролів'я, проводив коронацію; діяв також у разі порушення королем законів держави
принципал – особа, справу якої в суді веде умоцований
припозов – повторний позов до суду
припоручення, приручення – див. арешт
приправити о горло – заподіяти смерть, вбити
приправити о здоров'я – завдати тілесних ушкоджень, позбавити здоров'я
прирожоний – потомственний, спадковий
прислухати – належати, підпорядковуватися
приточитися – трапитися
причина – привід, почин, клопотання
пришлий – майбутній; **близько пришлий** – найближчий
приятель – полюбовний суддя, умоцований, свідок
приятельський – полюбовний
проба – тортури, які застосовували до злочинця з метою отримати показання
продок – предок
пропомнити – забути
протестація – скарга, внесення до судових книг протесту, заява проти насильства
пясть – кулак
райця, райць, радця, рядца – член магістрату, органу міського самоуправління
ранкор – гнів, злість
рачей – скоріше
рачити – зволити; намагатися, піклуватися
реєстр (лат. regestum, пол. rejestr) – список, перелік
реквирувати – домагатись чогось у суді; вести опит чи слідство; добиватися повернення захопленого майна; забирати згідно з урядовим рішенням
рекогніція – визнання, свідчення, підтвердження, зокрема, автентичності документа
реляція – офіційна заява, свідчення возного; письмове донесення
речі стравні – продукти харчування
римський – римокатолицький

роборація – підтверджувальний запис; складався в разі, якщо приватні особи, уклавши якусь угоду, підтверджували свою домовленість в суді

розлупати – розбити, розколоти

рок веселю ... зложити – призначити дату укладення шлюбу

рок завитий – визначений термін; остаточний судовий термін, що не підлягав відстрочці

рок статутовий – термін грошової сплати від часу виграного процесу

роки, рочки – сесія суду, судове засідання

рочки гродські – судові сесії гродського суду

роки земські – двотижневі судові сесії земського суду, що відбувалися у визначений час: михайлівські (після 29 вересня), святотроїцькі (після Трійці) і трикрольські (після 6 січня)

росказання – вказівка, доручення, наказ, розпорядження

ротмістр – організатор і командир корогви. Посада виникла у XV ст., спочатку в найманих частинах (ротах) війська Речі Посполитої

рукодайний – за домовленістю, на підставі зобов'язання; вручений

рукодайний слуга – слуга, який перебуває на службі за домовленістю. Назва походить від звичаю подавання руки паном і слугою

сажавка – невеликий ставок біля ставу, зв'язаний з ним греблею, в якому зберігали живу рибу на поточні потреби панського двору, а також після спусту ставу тримали мальків до його заводнення

свежо – щойно, недавно

сезде – сюди, тут

сейм – станово-представницький орган Речі Посполитої, що мав законодавчі повноваження (крім шляхти, у ньому було представлено й духівництво). Всі справи вирішувалися одноголосно, кожен депутат мав право вето. Постанови сейму називалися конституціями. Сейми поділялися на конвокаційні (підготовчі) – скликалися примасом після смерті короля; елекційні (виборні, для виборів короля); коронаційні; ординарні (звичайні, чергові, що відбувалися кожні два роки по 6 тижнів); екстраординарні (надзвичайні, з приводу якоїсь важливої події; продовжувалися 2–4 тижні); вальні (загальні); конфедераційні (скликані конфедераціями)

сеймик, рицарське коло – зібрання шляхти воєводства або повіту. Основними були сеймики елекційні (передсеймові) – для виборів послів на сейм, депутатські – для виборів депутатів у трибунал, реліційні, на яких заслуховувалися і затверджувалися сеймові постанови; екстраординарні. Збори шляхти кількох воєводств називалися генеральним сеймиком

секвестр – заборона або обмеження права користування майном, зокрема маєтком; передання спільного майна на зберігання до остаточного вирішення спору за нього

сес – цей

сестринець – син сестри, племінник

сестрична – дочка сестри, племінниця
сквапливо – похапцем, кваплячись
скутечний – остаточний, успішний; успішно, дійсно, насправді
скуток – наслідок
славетний – належний до верхівки міщанства, найвпливовішої та найзаможнішої його частини; шанобливе означення міщанина
служебник – слуга землеволодільця
совито – вдвічі більше
совитость – подвійна оплата шкоди або заруки, закладу, встановлена судом
сознанє, визнання, зізнання, свідчення – особисте повідомлення в суді; у такій формі (а також у формі реляцій) до актових книг записували заяви возних або приватних осіб
сплодити – народити (дитину)
сполечно – спільно, разом
способившися – спільно, домовившися, узгодивши [з кимось]
способити – пустити в хід всі засоби
справовати – справляти, виконувати
справоватися – вести справу, судитися
спрят домовий – хатні речі
срокгость – суворість
ставити ку праву – позивати до суду
стамтол – звідти
становисько – військова стоянка, ночліг
староста – королівський намісник у старостві
старостина – дружина старости
старостич – син старости
статки – рухоме майно
стольник – земський титулярний уряд; придворний уряд у Великому князівстві Литовському
сторона – відповідач, позивач. **Сторона отпорная** – відповідач. **Сторона поводовая** – позивач
стояти на горло – вимагати покарання смертю
страва – харчування, харч
стрельба – вогнепальна зброя
субстанция – статки, майно, засоби існування
судова присяга, юрамент – офіційне засвідчення правдивості слів або дій. Була двох видів: для підданих – присяга з колінопреклонінням, для шляхти – з прикладенням руки до грудей
суколектор – помічник колектора
тамтих – тих
твар – обличчя, зовнішній вигляд, зовнішність
тераз – тепер
тестамент – духівниця, заповіт

тивон – сільський урядник; управитель у старостинських маєтках
тим обичаєм – в той спосіб
тисавий – світло-гнідий, каштануватий (масть коня)
толмач – перекладач
торгати – кидатися, нападати
трапенє – терзання, мука
трафит – прийдеться, станеться
трафити – зустріти
трафунок – випадок, пригода
трунок – відвар трав, коріння, призначений для лікувальних та інших потреб; напій (переважно алкогольний)
тузин – дюжина (міра поштучного рахунку однорідних предметів, що дорівнює 12)
тяглий – селянин (селянське господарство) з земельним наділом, що оброблявся його робочою худобою, якою оброблялась і панська земля
тятий – різаний або рубаний
уближенє – образа, приниження, кривда
ув'язання – введення певної особи у володіння маєтком, землею, будинком, підданими. Зазвичай здійснювалося возним
ув'язати – увести в володіння
угодивши – дочекавшися, вичекавши
уищення – внесення, засвідчення, сплата
умислнє – спеціально, нарочито
уморати, уморити – оголошувати недійсним, скасовувати
умоцований – уповноважений
універсал – урядовий, розпорядчий акт на виконання конкретної чинності
упевнити – переконати
упрейме – ласкаво, по-приятельськи, сердечно, прихильно, щиро, привітно
упреймость – ґречність, ввічливість, учтивість, люб'язність
уприймий – люб'язний, привітний, щирий
уприймовати – бути прихильним
урожоний (врожоний) – шляхетний, шляхтич
уряд – 1) посада; 2) служба, виконавчий апарат. Складався з певного штату службовців (урядників), які безпосередньо виконували фукції державного і господарського керування у воєводствах, повітах, магнатських маєтках
урядовнє – офіційно, за службовим обов'язком
уставично – безперервно, постійно, весь час
утарчка – сутичка, бійка
утрапенє – знущання
уховати – врятувати, зберегти
фільварок – господарський комплекс, орієнтований на виробництво продукції на ринок

фліс – сплав, лісосплав
фолга – полегкість, співчуття, попускання, поблажливість, пільга
фолговати, уфолкговати – давати пільгу, пом'якшити, пощадити, послабляти, полегшувати, жаліти, давати волю, поблажку
фолкгуючи – протегуючи; співчуваючи, сприяючи
фортель – витівка, викрут, хитрощі, підступ, обдурення, хитрість, брехня, лукавство
фрасунок – смуток, журба, жаль, туга, сум, горе, печаль, турбота, скорбота, клопіт
хлопець – підліток, молодий слуга
хоружий, хорунжий – охоронець хоругви – прапора відповідного адміністративного округу або військового підрозділу
хутне – охоче
хуть – хіть, охота, бадьорість, бажання, прагнення
чашник – сановник при дворі короля, який завідував напоями, винними погрібами, а також прислуговував королю на святкових обідах. В XVI–XVII століттях це вже був лише почесний придворний титул, не пов'язаний з виконанням обов'язків королівського слуги
челядь – домашні слуги
чинити досить – задовольняти
чолом вдарити [чолом Ударила додому] – попрощатися
чопове – податок на пиво, горілку, мед тощо
шафар – особа, яка вела фінансові справи; розпорядник податкових грошей; митник; службовець у фільварку, економ
шафовати – ропоряджатися чимось, роздавати щось
шацувати, ошацувати – оцінювати, визначати вартість, рахувати
шкапа – старий кінь, кляча
шкідлива рана – небезпечна рана
шкодувати собі – визначати ціну понесеної втрати; нести втрати
школа – синагога
шлюбувати – обіцяти, заручати
юж – вже

МЕТРОЛОГІЧНО-НУМІЗМАТИЧНИЙ СЛОВНИК

Грошовий обіг на Волині у другій половині XVI ст.

На Волині другої половини XVI ст. основною грошовою одиницею в обігу та лічбі залишався литовський гріш. У грошовій масі переважали монети литовскої чеканки, емітовані до Люблінскої унії 1569 р. Найбільш розповсюджений номінал – півгріш. Також були номінали в 1, 2, 3, 4 та 6 грошів, і дрібні номінали – денарії, подвійні денарії. Литовський денарій в письмових джерелах мав назву «пенязь», «пенязь білий» або просто «білий», складав 1/10 частину литовського гроша. В основному рахунок литовської монети вівся на копи (копа = 60 литовським грошам).

Польські гроші також передували в обігу, приймались у співвідношенні 5 до 4 до литовских грошів, тому що монета за польською стопою містила менше срібла ніж за стопою литовської чеканки. Основна рахункова одиниця польский злотий (золотий) = 30 польським грошам. Відповідно, литовська копа = 2,5 польського злотого. Рахункова польська гривня, яка складала 48 грошів, на XVI ст. вже була витіснена із широкого вжитку злотим, однак ще використовувалася для обрахунку сум грошей згідно польських законодавчих приписів, де штрафи були визначені саме у гривнях.

В обігу знаходилися номінали в півгріш, 1, 3, 6 польських грошів, а також дрібні номінали в польский денарій (становив 1/18 польського гроша), тернарій (номінал в 3 денарії, у письмових джерелах згадується під назвою «квартник») та шеляг (становив 1/3 польського гроша). Монети таких само номіналів пруської чеканки приймалися як польські, бо емітувалися згідно коронної монетної стопи. Для визначення курсової вартості польського гроша на Волині вживався обрахунок не у польських, а у литовських денаріях (на польський гріш йшло 8 «пенязів білих»).

Західноєвропейські крупні номінали – великі срібні монети («таляри, таляри старі») та золоті монети типу дуката («золоті червоні, черлені»), що також перебували в обігу, приймалися за певним курсом, який неухильно зростав протягом століття (див. Таблиця 1).

Таблиця 1. Курси талера і червоного золотого у польських грошах

Талер		**Золотий червоний**	
Роки	*Курс*	*Роки*	*Курс*
1545	31	1545	50
1551	32	1550–61	51
1567	33	1564	52
1578–86	35	1574	53
1598	36	1576–78	54
1600	37	1581–86	56
		1598	58
		1600	60

аршин – міра довжини, 0,71 метра
ахтель – одиниця міри пива, 1/8 бочки
барило, барель – міра об'єму рідин, складала 24 гарнці
бочка – одиниця об'єму для рідин і сипучих тіл
бочка пива – міра об'єму пива, складала 72 гарнці
відро – міра об'єму рідин, 10–20 кварт
волока – міра площі землі, на Волині близько 23,89 га
гарнець, кгарнець – міра об'єму рідин і сипких тіл, з 1565 р. гарнець краківський – для сипких тіл 2,18–2,26 літра, для рідин 3,2–3,3 літра
гривня, гривня польська – грошово-лічильна одиниця, складала 48 польських грошів
гривня (міра ваги) – одиниця ваги дорогоцінних металів (зокрема срібла), в Короні Польській краківська гривня становила близько 200 грамів
гріш – основний польский і литовський монетний номінал
гроші – (наряду з поняттям «**пенязі**») загальне поняття грошей у монетних номіналах
дєнга – монетний номінал Російської держави
дрелінк – міра об'єму вина, становила понад 1000 літрів
золотий польський – грошово-лічильна одиниця, складав 30 польських грошів
золотий червоний, золотий черлений – назва золотих високопробних монет типу дуката вагою 3,5 грама
камінь – одиниця ваги, близько 16 кілограм
кварта – міра об'єму рідин і сипких тіл, ¼ гарнця
квартник – грошово-лічильна одиниця та монетний номінал у 3 польських денарія
копа – лічильна одиниця в 60 предметів
копа грошів, копа литовська – грошово-лічильна одиниця, складала 60 литовських грошів
корець – міра об'єму сипких тіл, містив 32 гарнці
куфа – міра об'єму рідин, переважно напоїв; бочка, що містила близько 40 відер
лантух – одиниця вимірювання об'єму хмелю, зазвичай у вигляді великого, шитого з полотна мішка
лашт – міра об'єму сипких тіл, містив близько 3840 літрів
лікоть – міра довжини, 50–70 см (після 1565 р. краківський лікоть – 58,6 см)
лібра – одиниця обрахування паперу, становила 24 (25) аркушів
лот – одиниця ваги, 1/32 фунта
маца – міра об'єму сипких тіл, дорівнювала 20–25 гарнців
міра – звичаєва назва найчастіше вживаної одиниці об'єму (бочки, маци, корця)
мірка – одиниця виміру солоду
монета – узагальнена назва сум грошей у дрібних монетних номіналах, на відміну від **талерів** і **червоних золотих**

осмак – народна назва польского гроша, на який йшло 8 литовських денаріїв

пенязі – (наряду з поняттям «**гроші**») загальне поняття грошей для означення грошової маси в монетах

пенязь, пінязь – назва польського і литовського монетного номіналу в денарій

пенязь білий – назва монетного номіналу литовського денарія; на литовський гріш йшло 10, на польський гріш – 8 пенязів білих

постав – сувій сукна або полотна, в залежності від виробника мав різну довжину, від 20 до 80 ліктів

рубль – грошово-лічильна одиниця: рубль литовський становив 100 литовських грошів, рубль московський – 200 московських дєнєг

скоєць – одиниця ваги, 1/48 фунта

талер, талер старий – назва срібних високопробних монет чеканки різних європейських країн вагою близько 29 грам

тузин – лічильна одиниця в 12 предметів

толпа – міра ваги для солі (те ж що й головажня), в середньому толпа важила 60–80 грам

фунт – одиниця ваги, близько 400 грам (краківський фунт становив 405 грам)

шеляг – назва монетного номіналу (солід), що становив 1/3 польского гроша

штука, штучка – сувій тканини (полотна, шовкових тканин), в залежності від виробника мав різну довжину

чвертка – одиниця виміру сипких тіл, фракція бочки

ПЕРЕЛІК РЕЛІГІЙНИХ СВЯТ

Благовіщення Пресвятої (Пречистої) Богородиці, – відзначається 25 березня за юліанським календарем

«Боже вступлення», – в'їзд Ісуса Христа до Єрусалиму, відзначається за тиждень до Великодня

Боже народження, – див. Різдво Христове

Громниці, Свято очищення Панни Марії святою громницею, – свято у католицькій церкві, відзначається 2 лютого

День Чесного Хреста, – день віднайдення хреста, на якому було розіп'ято Ісуса Христа, відзначається 14 вересня за юліанським календарем

Зшестя Святого Духа (Святої Трійці, свята грецького), – відзначається у неділю, на 50-й день після Великодня

Масляна неділя, – тиждень перед Великим постом

Народження Панни Марії, – відзначається 8 вересня за юліанським календарем

Різдво Христове, «День свята пам'ятки Різдва Христова», Боже народження, – відзначається 25 грудня за юліанським календарем

Свято очищення Панни Марії святою громницею, – див. Громниці

Святого Андрія, – день святого, відзначається 30 листопада за юліанським календарем

Святого Войтеха, – день католицького святого, відзначається 23 квітня

Святого Миколая, – день святого, відзначається 6 грудня за юліанським календарем

Святого Михайла, свято римське, – день святого, у католицькій церкві відзначається 29 вересня

Святого Михайла, свято руське, у зиму вступуючи, – день святого, у православній церкві відзначається 8 листопада за юліанським календарем

Святого Семена, – день святого, у православній церкві відзначається 1 вересня за юліанським календарем

Святої Трійці, свята грецького, – див. Зшестя Святого Духа

Святої Трійці, свята римського, – у католицькій церкві окреме від Зшестя Святого Духа (П'ятидесятниці) свято, яке відзначається в наступну за нею неділю; присвячене прославленню Святої Трійці

Середопостя, – четвертий тиждень Великого посту

Сьома субота, – Шавуот (П'ятидесятниця), юдейське свято дарування Богом євреям Закону на горі Синай під час виходу з Єгипту; відзначається на 50-й день після Пасхи

Три Кролі, день Трьох Кролів, – католицьке свято, відзначається 6 січня

Филипові м'ясопусти, – день святого, у православній церкві відзначається 14 листопада за юліанським календарем

Шабат (шабас), – день відпочинку, заповіданий Богом євреям; священна субота у юдеїв, яка відзначається щотижня, настає із заходом сонця в п'ятницю

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

А

Абрам Шмойлович, єврей 67, 192, 193
Абрам, єврей м. Кременець 614, 615
Абрам, єврей, хлопець Мисана Хоцковича 170
Авдеєц, селянин с. Паньківці 495
Авдей, селянин с. Пальча 268
Авнар, єврей м. Ямпіль 494
Аврам Іличич, міщанин м. Ямпіль 494
Аврам Маркович, підданий князя Григорія Сангушка Кошерського 582
Аврам Мисанович, єврей м. Мацеїв 169
Аврам Мошкович, єврей м. Локачі 296
Аврам Песахович, єврей м. Луцьк 453
Аврам Шмойлович, єврей м. Луцьк 351
Аврам, міщанин м. Ямпіль 494
Авул, селянин с. Голятин 538
Адам Андріясович див. Мисевський Адам
Адам Поцеи див. Потій Адам
Адам, івачківський урядник Івана Михайловича Єло Малинського 206, 207
Айзак Абрамович, єврей м. Володимир 352, 353
Айзак Давидович, єврей м. Володимир 241, 269–272, 331
Айзак Мошієвич, єврей м. Луцьк 67, 477
Айзак, єврей м. Кременець 67, 478, 479
Айзак, єврей м. Локачі 296
Айзик, єврей м. Ямпіль 494
Алєксандровоє Вагановскоє панєи Ганны Сємашковны див. Семашківна Ганна
Алєксандры Сємашковны див. Семашківна Олександра
Амброжій, селянин с. Надчиці 519
Андрєєваіа Масалскаіа кнєжна Ганна Путятинна див. Путятянка Ганна
Андрєєваіа Речицкаіа 557, 558
Андрєєвоє Ѡстрожєцкоє кнєгини Настаси Словны Малинского див. Єловна Малинська Настася
Андреєвський Левко 168
Андрєєвую Митковичовую Лєдѳховского 568
Андрияко, міщанин м. Голятин 536
Андрієвський Августин 225–227
Андрієвський Миколай 499
Андрієц, селянин с. Новосілки 160
Андрій 494
Андрій Дахнович 35, 620
Андрій Івашкович, селянин с. Завидів 367
Андрій (Анъдрос?) Кузмич, селянин с. Бачманівка 197, 203
Андрій Мартинович, міщанин м. Голятин 536
Андрій Михнович, селянин с. Конюхи 366
Андрій Сергійович, міщанин м. Ямпіль 495
Андрій Ярмакович, селянин с. Лепесівка 496
Андрій, боярин м. Ямпіль 494
Андрій, селянин с. Біле Поле 366
Андрій, селянин с. Дзвіняча 539
Андрій, селянин с. Жорнищі 268
Андрій, селянин с. Зборишів 506
Андрій, селянин с. Зденіж 208
Андрій, селянин с. Меречівка 203
Андрій, селянин с. Надчиці 519
Андрій, селянин с. Новий Став 538
Андрій, селянин с. Носовичі 269
Андрій, селянин с. Посників 268
Андрій, селянин с. Свищів 519
Андрій, селянин с. Хмілів 262
Андрій, син Антона, боярин с. Коритне 230, 231
Андрій, син Василя Ощовського 388
Андрій, син Яна Несвіцького 624
Андрій, слуга князя Дмитра Курцевича 162
Андрій, слуга Станіслава Краєвського 175
Андрій, Солобкого син, селянин с. Рудки 504
Андрійко, урядник с. Жашкевичі 299, 300, 343
Андрійчая вдова, селянка с. Шпаків 256
Андросович Яско Іванович, міщанин м. Луцьк 339, 340
Андрош, селянин с. Надчиці 519
Андрузька Мар'я Андріївна 302, 303
Андрузький Андрій 303
Андрузький Богдан 514, 515
Андрузький Опанас 516
Андрузький Семен 23, 36, 302, 303
Андрузький Станіслав 437–439
Андрузький Тишко 303
Андрузький Ярохно 515
Андрузький Яцко 515
Андрузькі 29
Анна зі Стоянець, дружина Станіслава Мацеєвського 165–167, 170
Анна (Ганна), дочка Івана Болобановича Осєкровського 130
Аннушка Павлова 132, 133
Анрус, селянин с. Черниківці 491
Антап, селянин с. Старий Жуків 255
Антиско, селянин с. Біле Поле 366
Антон Максимович, селянин с. Бенівщина 504
Антон, боярин с. Конюхи 366
Антон, пастух с. Вязовець 495
Антон, підданий князя Олександра Порицького 343

Антон, селянин с. Голятин 537
Антон, селянин с. Новосілки 253
Антон, селянин с. Охримівці 491
Антон, селянин с. Привередів 453
Антон, селянин с. Шпиколоси 160
Анхим 250
Анцута Григорій, варковський урядник Михайла Мишки Варковського 210
Анцутич Григорій 36, 416, 418
Арост Максим, селянин с. Черниківці 491
Артим Олексійович, селянин с. Привередів 452
Афрашець (Опрашець) Єілович, єврей м. Луцьк 394

Б

Бабинська Зофія Андріївна 347
Бабинський Василь Андрійович 383
Бабич Дорох, селянин с. Селибери 269
Баглай, боярин с. Біскупичі 173, 174
Бай Грицко, селянин с. Ставок 573
Байсак Томило, селянин с. Богурин 441
Байсейкович Кондрат, селянин с. Богурин 442
Бакаляр, слуга князя Матуша Воронецького 528
Баковецький Григорій 32, 471, 472
Баковецькі 29
Бакум, селянин с. Лисин 439
Бакун, селянин с. Варковичі 210
Балицький, боярин с. Івачків 207
Балтазар-Гнівош з Олексова див. Олексовський Гнівош-Балтазар
Баран Бартломей, невільний челядник князівни Мар'ї Юр'ївни Гольшанської 295
Баранич Ходот, селянин с. Новий Став 254
Баранич Яцко, селянин с. Новий Став 254
Баранович Іван 177
Барановський Степан 397–399
Барбарою Лищанкою 596
Барбир Стас, міщанин м. Ямпіль 494
Барилович Івашко, селянин с. Брани 48, 244
Барилович Кузма, селянин с. Падалівка 573
Барилович Левко, селянин с. Брани 244
Барилович Стецко, селянин с. Брани 48, 244
Барилович Федор, селянин с. Брани 244
Барташевич Кондрат, селянин с. Надчиці 519
Бартломей 448
Бартош, селянин с. Кути 367
Бартош, селянин с. Надчиці 49, 519
Бартош, селянин с. Соловичі 573
Бартошиха, селянка с. Пітушків 267
Батко Семен 361
Батко, єврей м. Луцьк 204
Баторій Стефан, король польський, великий князь литовський 45, 311, 312, 392, 393, 603, 609
Беда (Бєда) Матис, міщанин м. Сомін 168
Беззубий Іванко, селянин с. Довгошиї 266
Безсокирські 346, 347
Безчасний Мокей 162
Бековський Ян 325
Беленець Миско, селянин с. Падалівка 573
Бенецький 63, 495
Бенецький Серафин 166, 167
Беняш 436
Бер, єврей м. Свинюхи 611–613
Бердовський Матей, слуга князя Олександра (Александра) Пронського 66, 521–526
Бережецький Вавринец 619, 620, 625
Бережецький Васко Григорович 41, 180–182
Бережецький Матис 124
Бережецький Миколай 619, 620
Бережецький Фалелій (Фалалій) 64, 336, 370, 371, 373, 431, 432, 582, 583, 635–637
Бережецькі 29, 30
Березич Опанас, селянин с. Юшківці 473
Берендій Васко, селянин с. Черниківці 491
Берендій Макар, селянин с. Черниківці 491
Берецький Бартош 291
Берлінський Балцер 67, 479, 480
Бєняш ҐАл див. Ялбрик Вишинський Беняш
Бибка Іван, міщанин м. Луцьк 453
Бидел Федко 240
Билецький Станіслав 346, 347
Билчинський Кева 302, 303
Бинда Мишко, підданий Яна Комнацького 417
Бирук, селянин с. Черниківці 491
Бистрам Єрий 557, 558
Бистриковський 247, 248
Биструп Матіяс 412
Битенський Радко 240, 259
Битенські 29
Бихавський 457, 458
Бицевич Мелехар, селянин с. Селище 392
Білак Матфей, селянин с. Бачманівка 197, 201
Білевич Войтех 321
Біленький Грицко, селянин с. Святець 495
Білецький (Бєлєцки*и*) Олекша 610
Білецький (Бєлєцки*и*) Станіслав 184, 185
Білецький (Бєлєцки*и*) Томаш 496, 514, 584, 586, 603, 635, 637
Білицький, міщанин м. Луцьк 67, 477
Білокриницкий Михайло, син Окинфи Білокриницького 486
Білокриницька Маруша (Мар'я) Федорівна 66, 484–488
Білокриницький Іван 284, 285, 482, 486–488, 492, 493, 496
Білокриницький Іван, син Окинфи Білокриницького 486

Білокриницький Килдиш 486
Білокриницький Окинфа (Окимфа) 486
Білокриницький Федір Жданович 485–488
Білокриницький Яцко 486
Білокриницькі 29
Білостоцька Ганна Іванівна (Ванківна) 453, 454, 593, 595
Білостоцький 63, 494
Білостоцький Василь 370
Білостоцький Яцко 453, 454
Білостоцькі 29
Білоус Іван, міщанин м. Збараж 491
Блажко, міщанин м. Ямпіль 494
Блажкевич Івашко, селянин с. Вовківці 602
Блажкевич Лукаш, селянин с. Вовківці 602
Блажкевич Олекса, селянин с. Вовківці 602
Блажкевич Омелян, селянин с. Вовківці 602
Блажкевич Павел, селянин с. Вовківці 602
Блажкевич Яцко, селянин с. Вовківці 602
Блажко Яцко, селянин с. Вовківці 47, 602
Блазовський Жикгмунт 322, 325
Блашко, міщанин м. Луцьк 339, 341
Блок Марк 6, 31
Блудовец Іван, підданий Яна Комнацького 417
Боботович Остап, селянин с. Кути 367
Бобошко Іван, селянин с. Конюхи 365
Бобрик Станіслав 336
Бобрикович Іван 414
Богдан, дяк 449
Богдан, Матфея попа син, слуга князівни Мар'ї Юр'ївни Гольшанської 295
Богдан, підданий князя Романа Федоровича Сангушка 135, 136
Богдан, цехмістр 448
Богдана, дочка священика Василя Подгаєцького 505, 506
Богданец, селянин с. Посників 268
Богдя, селянин с. Варковичі 210
Боговитин 350
Боговитин (Боговитин Козерадський) Адам 67, 322, 394, 395, 397, 479
Боговитин (Боговитин Шумбарський) Миколай 582, 583, 637
Боговитин Вацлав 582, 583
Боговитин Шумський Ян 49, 562, 563
Боговитини Козерадські 29
Боговитини Шумбарські 29
Богуринська Катерина Іванівна 441
Богурко Стас 298
Богуфал, син Лавріна Богушевича Іваницького 413
Богуш Каспер 36, 477
Богуш, писар м. Луцьк 204
Богушевич Остафій, служебник Андрія Добринського 227, 228
Богушевич Трацевський Миколай 499
Богушевич Трацевський Станіслав 499
Богушевич Яцко Ванькович 407
Богушоваа Корєцкаа див. Чаплянка Шпановська Мар'я Василівна
Бодник, міщанин м. Голятин 537
Бозовський 381
Бокгатка Миколай 469
Бокгумила, дочка Андрія Річицького 557
Бокинич Тимош, селянин с. Дзвіняча 539
Бокії Печихвостські 29
Бокій Гаврило Васильович див. Бокій Печихвостський Гаврило Васильович
Бокій Печихвостський Андрій (Андрѣан) 52, 246–248
Бокій Печихвостський Гаврило (Гаврило Васильович) 22, 51, 52, 121, 193, 246–248, 290, 291
Бокій Печихвостський Филип 52, 246–248
Бокій Федор 52, 291
Бокотко Іван, селянин с. Бочаниця 227, 229
Болбас Григорій 23, 151, 152, 603, 609
Болбас Ростоцький Василь 518, 521
Болобан (Болобан Осєкровський) Мануйло 173, 174, 342
Болобан Гедеон (Гедион), львівський, галицький і кам'янець-подільський єпископ, жидичинський архімандрит 464
Болобан Осєкровський Василь 39, 129–131, 145–148
Болобан Ян 233
Болобанович (Болобан) Осєкровський (Всєкъръского) Іван 39, 129, 130, 146, 147
Болотеник Євтух, селянин с. Селище 392
Болумчо Іван, селянин с. Дзвіняча 538
Бона див. Бона Сфорца д'Арагона
Бона Сфорца д'Арагона, королева польська, дружина Зигмунда I Старого 213
Бондар Лехно, міщанин м. Збараж 491
Бондар Тимко, міщанин м. Сураж 587
Бондар Яско, міщанин м. Ямпіль 494
Борейко (Борейко Кнерутський) Богдан 204, 297, 516–518
Борейко (Борейко Кнерутський) Григорій 251, 516–518
Борейко Марко 516
Борзобагатий (Борзобагатович, Бозробагатий Красенський, Красенський) Василь 208, 209, 297, 298, 337, 338, 340, 341, 361, 384, 385, 500
Борзобагатий (Красенський) Іван 427, 500, 506, 638

Борзобагатянка Красенська Мар'я Олехнівна 58, 59, 287
Борис Пилипович, селянин с. Жорнищі 268
Борис Старий, селянин с. Дідківці 496
Борис, селянин с. Новосілки 253
Борисеня Петраш, селянин с. Дідківці 496
Боришовський Себестіян 424, 426
Боркало, селянин с. Черниківці 491
Борковський Станіслав 496
Боровець Якуб 499
Боровик Ониско, міщанин м. Голятин 537
Боровицький Ждан 31, 544–546
Боровський Криштоф, міщанин м. Сомін 168
Борода Мартин, селянин с. Довгошиї 266
Боронка Сенко, гнідавський війт 502
Борончич Лучка Сенкович, селянин с. Гнідава 502
Борончич Михно Сенкович, селянин с. Гнідава 502
Борсук Андрій, селянин с. Шпаків 256
Бортатинець Івашко, міщанин м. Сомін 169
Бортник Васко, селянин с. Довгошиї 266
Бортник Ігнат, селянин с. Приведедів 453
Бортник Павлюк, селянин с. Жорнищі 268
Бортникович Андрій, селянин с. Довгошиї 267
Бортникович Івашко, селянин с. Підгайці 262
Боруцький Петро 424, 425
Боршейд Петер 11
Боский Юрій 275
Бражинський Микита 416, 418
Бранський Адам 550, 551
Бранський Павло 48, 244, 245, 309
Брасименя Петро, селянин с. Лисогірка 495
Брезьський Якуб, слуга Григорія Єло (Єловича) Букоємського 377
Брестська Олександра Михайлівна 39, 129–131
Бреський Якуб 377
Бреський Ян 601–604, 606, 608
Бречка Івашко, селянин с. Вязовець 495
Брик Тимош, селянин с. Деречин 367
Бриковський Якуб 411, 412
Бричиха Матфій 164, 165
Бродель Фернан 9, 69, 70
Брозовський Матей 458
Бромирський Фронц 36, 385, 466, 475
Бронницкою 486, 488
Бронницький Ждан 256
Брран Степан, підданий Яна Комнацького 417
Брудзевський Олександр (Александр) 637
Брулькович Андрій 589
Брулькович Андрушко 589
Брум 448, 449
Брыкъ Вышинскиu див. Ялбрик Вишинський Беняш
Брянський Тимофій 547
Бубко Трохим, міщанин м. Жуків 253
Бублик, єврей м. Ямпіль 494
Бубнович Ян 299
Букоємський Адам див. Єло (Єлович) Букоємський Адам
Букоємський Григорій див. Єло (Єлович) Букоємський Григорій
Булига (Булига Курцевич, Курцевич) Дмитро (Дмитро Васильович), князь 161, 162, 250, 286, 305
Булига (Булига Курцевич, Курцевич) Федір (Федор), князь 308, 342, 352, 385, 393, 399, 428, 429, 431, 451
Булига, князь 435
Бурдьє П'єр 6
Буремецький Савка, міщанин м. Хорлуп 267
Буремльський Андрій Олександрович, князь 42, 460–462
Буремльський Дмитро, князь 306
Буремльський Олександр (Александро) Дмитрович, князь 42, 460
Буремльський Федір (Федір Олександрович), князь 42, 394, 460–462
Бурий Іван 204, 205
Бурцевський Іван 36, 65, 521, 524, 595, 621
Буршта Йозеф 53
Бутко Матфей, міщанин м. Хорлуп 267
Бутковський Андрій 562
Бутович Петро 424, 425
Бутченя Марцин, міщанин м. Ямпіль 494
Бутчиха вдова, міщанка м. Ямпіль 494
Буценцов Сенко, різник м. Сомін 170
Буцня Грицко, боярин с. Хмілів 262
Бученя, міщанин м. Ямпіль 494
Бушинський Семен 330
Бчицький Селівон 233
Бѣлик Федина, селянин с. Буремель 306

В

Вавила, золотар 449
Вавула, селянин с. Завидів 367
Вагановська Мар'я Федорівна 247
Вагановський 212
Вакула, селянин с. Конюхи 366
Вакула, селянин с. Надчиці 519
Валевський Ян 36, 505, 506, 516, 517, 547
Валентий, міщанин м. Голятин 535
Валентій, служебник Ждана Томковича Коіленського 192
Ванюк Тимош, тивун с. Біле Поле 366
Ванюк, селянин с. Біле Поле 366
Варвара, селянка с. Свищів 519

Варцабович Валко, слуга Ірего Ґалезовського 71, 577, 578
Василєвоє Каплиноє, міщанка м. Володимир 309, 428
Василєвоє Красєнъскоє Ганъны кнєжны Сокольскоє див. Сокольська Ганна
Василевський Богуш Андрійович 234
Василевський Лук'ян 133
Василь Андрійович 586
Василь Борисович див. Гуляльницький Василь Борисович
Василь Лецкович 31, 615, 616
Василь Ярошевич, селянин с. Колодежне 219
Василь, війт м. Сомін 166
Василь, священик 172
Василь, селянин с. Біле Поле 366
Василь, селянин с. Довгалівка 495
Василь, селянин с. Святець 495
Василь, син Михайла Федоровича Гулевича Воютинського див. Гулевич (Гулевич Воютинський) Василь
Васко Андрійкович, міщанин м. Ямпіль 495
Васко Іванович, міщанин м. Любче 572
Васко Каленикович, селянин с. Шпаків 256
Васко Карпович, базалійський підданий князя Олександра (Александра) Острозького 540, 541
Васко Курилович, міщанин м. Локачі 296
Васко Олексійович, селянин с. Носовичі 269
Васко Онискович, міщанин м. Луцьк 67, 478, 479
Васко Павлюкович, селянин с. Носовичі 269
Васко Самсонович, селянин с. Покощів 268
Васко Стец, селянин с. Богурин 441
Васко, мельник Ганни Деспотівни 263
Васко, мельник с. Княгинин 446
Васко, підданий Мелентія Хребтовича 333
Васко, селянин с. Біле Поле 366
Васко, селянин с. Грибовиця 380, 381
Васко, селянин с. Завидів 367
Васко, селянин с. Затурці 249
Васко, селянин с. Конюхи 365
Васко, селянин с. Новосілки 160
Васко, селянин с. Федірка 48, 575, 577
Васко, селянин с. Черниківці 491
Васко, син Демка, селянин с. Надчиці 519
Васко, син Яцка, селянин с. Надчиці 519
Васко, служебник Романа, сина Олехна Порядничa Защитовського 243, 244
Васко, хлопець Станіслава Молинського 381, 382
Васючина Тимошкович 381
Вася, селянка с. Надчиці 519
Вацевич Васко, селянин с. Приверед ів 453
Вашчиха вдова, селянка с. Вязовець 495
Вежик Петро 277
Велебновський Якуб 357, 359
Велекгорський (Велекгурський) Станіслав 181, 183
Великий Гринец, селянин с. Паньківці 495
Великий Ігнатко, селянин с. Святець 495
Венкглик Іван 322
Венцковський Марцин 278, 279
Вербицький Ян 322
Вербовецький Якуб 335, 336
Вербський Григорій 36, 52, 203, 205, 230, 246–249, 472, 473, 591
Вербські 29
Веремовський Федор 473, 569, 570
Вересковський Конрад 345
Вересковські 29
Верещака Федор 417
Верещалка Федор, селянин с. Завидів 367
Верещеня (Верещака) Куцко, міщанин м. Муравиця 503–505
Верський, селянин с. Дідківці 496
Верховський Лев (Левко Гринкович) 36, 56, 209, 210, 251, 252, 255
Веселовна Ганна 58, 600, 601
Веселовський Нестор 58, 599, 600
Ветеський Войтех 343, 345, 351, 354–360, 363, 368
Ветошка, селянин с. Деречин 367
Вешняков Шимон Маркович 281, 282
Вєзкгєртъ Заболоцкии, Антонии Визкгєрдъ в Гулиальниках Заболоцкии, Антона Заболоцкого див. Визґерд Заболоцький Антон
Вигнанський (Викгнанський) Матей 411, 412
Вигура (Викгура) Богдан 225, 226
Вигура (Викгура) Марк 41, 180–182
Виґури 29
Видовський Ян 381
Видра, міщанин м. Збараж 491
Виждчанка Дорота 66, 481–484
Визґерд (Визкгерд) Заболоцький (Гуляльницький) Антоній (Антон Павлович) 30, 35, 64, 65, 500, 501, 553, 554, 588, 591, 592, 615–617, 629, 630
Визґерд (Визкгерд) Заболоцький Кирик 591
Визґерд (Визкгерд) Заболоцький Клим 591
Визґерди 29
Визкгерт Бранський Олешвенський Григорій 555
Викгнанський Ян 412
Викгура Матейович, селянин с. Носовичі 269
Викгура, селянин с. Шпаків 256
Викгурянка Ганна 590, 591

Вилковський Адам 390, 402
Вилковський Миколай 462, 466, 472, 475, 478–480, 497, 501, 503, 505, 506
Вилкосеський Лукаш 618
Винник Гаврило, селянин с. Хоболтова 250
Винник Янко, підданий князівни Зофії Заславської 180–182
Виржевський Іван 354
Вириковський Арнольф 427
Вировський Ян 282
Висевко Семенен, підданий Яна Комнацького 417
Висевкович Трохим, підданий Яна Комнацького 417
Висковський Григорій Офанасович 233–236
Висоцький Тимофій 451–453
Виставиножка Іван, міщанин м. Жуків 252
Витвинський Войтех 477
Витовський Станіслав 635
Вихна, єврейка м. Ратне 436
Вишинський Павел 543
Вишневецький Андрій Іванович, князь 165, 167, 232, 233, 393
Вишневецький Байда Дмитро, князь 58
Вишневецький Михайло Олександрович, князь 126
Вишневецький Олександр Олександрович, князь 126
Вільгорський Андрій 423, 424
Вільгорський Михайло 196, 203, 204, 206, 208, 218, 220–222, 224–226
Вільгорський Роман 444, 446, 447, 450, 459
Віталішевський Ян 411
Влас, син Луччин, міщанин м. Голятин 536
Влевецький Олександр 251
Влох Мордухай, єврей 137–139
Влох Якуб, єврей м. Володимир 71, 123
Внуровський (Уриновський) Станіслав 402
Вовда, дочка Полуяна Маковича, селянка с. Надчиці 519
Вовдя, дочка Демка, селянка с. Надчиці 519
Вовдя, дочка Яцка, селянка с. Надчиці 519
Война Лаврен 323
Война Роман 530, 533
Войник, боярин князя Козеки 145
Войтех Кгамратович, міщанин м. Кременець 158
Войтех, міщанин м. Володимир 250
Войтех, слуга Адама Прусиновського 456
Войтко Миколаєвич, слуга князя Лева Воронецького 357
Войтко, орендар боголюбської корчми 465
Войтко, селянин с. Біле Поле 366
Войтковський (Воиткovского) Ян 396
Войтковські 29
Войтович Іван, селянин с. Черниківці 491
Войцех, слуга Фронца Завиши 279
Войцишин Яско, міщанин м. Голятин 536
Войшевський 449
Вокгис, селянин с. Хмілів 262
Волбах 248
Волевачевич Труш, міщанин м. Луцьк 401, 419
Воленський Войтех 334, 337
Волинець Богдан 274
Волковська Ганна Грицківна 601–604
Волковська Маруша 600, 601
Волковська Федора Трохимівна 601–604
Волковський Андрій 47, 601, 602, 608
Волковський Василь 601, 603–605, 609
Волковський Грицко 602
Волковський Лев 601, 603–605
Волковський Лук'ян 601–603, 606–610
Волковський Олехно 601, 603–605, 608
Волковський Сахно 602, 606
Волковський Семен 601, 603–606
Волковський Трохим 602
Волковські 28, 29, 42, 601, 603–606, 608
Володко, селянин с. Сухівці 254
Волос, міщанин м. Володимир 273
Волос, міщанин м. Збараж 491
Волосович Трохим, селянин с. Пузів 333
Волосович Федец, селянин с. Любитів 219
Волостович Максим, селянин с. Довгоші 267
Волошин Кондрат, міщанин м. Голятин 536
Волошинович Роман 197
Волський Станіслав 60, 614
Волчко Григорій 66, 481, 482
Волчко Жасковський Прокоп 142
Волчко Желеновський Федор 397
Волчко Миколай 499
Волчко Петро, міщанин м. Жуків 253
Вольський Ґримало (Кгримало) Станіслав 276–278
Вольський Ірій 288
Вольський Себастіян 278
Вольські 29
Вонсовський Матей 36, 574
Ворищський (Ворисtскому) Іван 147, 302
Ворищський (Ворысцкий, Ворисцкий, Ворыский) Станіслав 251, 342, 343, 399, 499
Ворищський (Ворисцкий) Федор 499
Вороб'євич Євхим, селянин с. Носовичі 269
Ворожбит Васко, селянин с. Черниківці 491
Ворожинко Трушик, міщанин м. Ямпіль 494
Ворона Боратинський Андрій 502
Ворона Боратинський Михайло 475–477
Ворона Боратинський Томило 68, 405
Ворона Боратинський Ян Томилович 68, 405

Ворона (Ворона Боратинський) Ян 65, 518, 521, 621
Ворона Мартин 379
Ворона Олехно 335
Ворони Боратинські 29
Воронецький (зі Збаража) Лев (Лев Войнич), князь 42, 70, 133, 134, 354–360, 598, 603
Воронецький (зі Збаража) Матуш (Матис), князь 42, 338, 354–359, 507, 527–529
Воронецький (зі Збаража) Станіслав, князь 357, 359, 498, 527–529
Воронецький Юрій, князь 50, 371, 372
Воронецький Януш, князь 50, 371, 372
Воронєцкои кнєгини, Станиславоваа кнєгиня 528, 529
Воронич Боратинський Олександр (Александро) 446
Вороновецький Петро 391, 392
Вороновський Петро 288
Воропай Андрій 322
Вохновська Овдотя Юр'ївна 302, 386
Вохновський Федор 397
Вощило, селянин с. Новосілки 253
Вресинський Миколай 582, 583, 586, 587
Врона Валента 240
Вротинський Юрій 205
В'юцький Петро 499
Вѣрка, дочка Михала Малешевича, селянка с. Свищів 519

Г

Гаврилец, селянин с. Цевів 406
Гаврилик, селянин с. Куняткі в 442
Гаврило Прочикович, селянин с. Дзвіняча 539
Гаврило, наймит свинюського селянина Андрія Скибчина 230
Гаврило, селянин с. Біле Поле 366
Гаврило, селянин с. Бочаниця 227, 229
Гаврило, селянин с. Лепесівка 496
Гаврило, селянин с. Меречівка 197, 203
Гаврило, селянин с. Охримівці 491
Гаврило, селянин с. Черниківці 491
Гаврило, син Івана Тимоховича Гуляльницького 548, 549
Гаврило, син Михна, селянин с. Свищів 519
Гаврило, син Щасної вдови, селянин с. Свищів 519
Гаврило, син Яковчової вдови, селянин с. Свищів 519
Гавриловаа Ѣковицкаа 145, 622
Гавриловоє Бокиєвоє Печиѳостскоє див. Вагановська Мар'я Федорівна
Гадинка, селянин с. Деречин 367
Гайвос, підданий Семена Шишки 353
Гайдук Лук'ян, селянин с. Святець 495
Гайдук Мелешко, селянин с. Святець 495
Гайдук Мошко, єврей м. Луцьк 67
Гайдук Ониско, селянин с. Вязовець 495
Гайдук Федор, селянин с. Дідківці 496
Гайдук Шульга, селянин с. Лисогірка 495
Гайдук Яковец, селянин с. Вязовець 495
Гайдунович Романец 381
Галат, селянин с. Лепесівка 496
Галат, селянин с. Тихомель 496
Галена, дочка Єви Дембської 468, 469
Галєны з Слѫжова 565, 568
Галшка, дружина Михайла Перепелиці 447
Галшка, у першому шлюбі дружина Андрія Халецького, в другому – Вавринця Бережецького див. Фалчевська Галшка Францишківна
Ганатар, татарин 58
Ганиця, піддана Федора Солтана 445
Ганна Андрієва, міщанка м. Луцьк 564
Ганна Янівна, служебна дівка Ганни Путятянки 211
Ганна, базалійська піддана князя Олександра Острозького 540, 541
Ганна, дівка Мордухая, єврея м. Володимир 399, 400
Ганна, дочка Антонія Визкгерда Заболоцького 588, 590
Ганна, дочка Бартоша, селянка с. Надчиці 519
Ганна, дочка Богдана Михайловича Хрінницького 329, 330
Ганна, дочка Єви Дембської 40, 468–470
Ганна, дочка Масюка, селянка с. Надчиці 519
Ганна, дочка Стаса, селянка с. Надчиці 519
Ганна, дружина Андрія Медведського 593
Ганна, дружина Кирика Єньковича Дривинського 127
Ганна, дружина Костя Гуляльницького 615, 616
Ганна, дружина Мокея Безчасного 163
Ганна, дружина Наума Шостаковського 394–396
Ганна, дружина Раймундуса Каркасона 409–411
Ганна, дружина Станіслава Петровича Кравця, міщанка м. Луцьк 564
Ганна, селянка с. Бачманівка 200
Ганна, селянка с. Свищів 519
Ганна, сестра Кирика Ковалевича 581
Ганна, служниця Катерини Францишківни Фалчевської 144, 145
Ганны Андрєевны Хомковны Дмитровоє, селянка с. Гнідава 502
Ганський Адам 509
Ганус з Копов 212

Ганъна Лєдѳховъского див. Ледуховська Ганна
Гапон Курилович, селянин с. Довгошиї 266
Гапон, син Васка Шулгана, селянин с. Надчиці 519
Гапон, син Мартина Козакевича, селянин с. Надчиці 519
Гапон, син Хацка, селянин с. Надчиці 519
Гапонец, селянин с. Рудки 258
Гарабурда Михайло 281
Гарасим Андрійович, міщанин м. Володимир 352, 353
Гарасим, селянин с. Довгошиї 267
Гарасим, селянин с. Святець 495
Гарель, селянин с. Юшківці 473
Гарфінкель Гарольд 10
Гарячко, слуга князівни Марини Збаразької 327
Гасюха вдова, селянка с. Приведедів 453
Гася, селянка с. Надчиці 519
Гац, селянин с. Голятин 537
Гацина, селянин с. Новосілки 57, 253
Гендля, єврейка, дружина володимирського єврея Айзака Абрамовича 352, 353
Генріх, король польський, великий князь литовський 58, 599, 609
Гершон Єфраїмович, еврей м. Остріг 592
Гира Дмитро, селянин с. Пальча 268
Гирич Лазко, селянин с. Соловичі 573
Гирич, селянин с. Соловичі 573
Глобин 446
Глубочко Ян 205
Глуховський Себестян 441
Глушко, селянин с. Зденіж 208
Глущеня Степан, міщанин м. Ямпіль 494
Гневош Станіслав 323
Гнівош, син Андрія Кошки 415
Гноєнський Михайло 36, 622, 623
Говор Яцко, міщанин м. Жуків 252
Говор, селянин с. Новий Став 254
Говорко Васко, селянин с. Тихотин 573
Говорко Мартин, селянин с. Тихотин 573
Говорко Яцко, селянин с. Тихотин 573
Говоркович Юско, селянин с. Любче 572
Голвенський Кгрегор 295
Голембійовський Лукаш 53
Голенач Хведец, селянин с. Сухівці 57, 254
Головенка Васко, селянин с. Лепесівка 496
Головинський Стефан 470
Головка Василь 205
Головня Острожецький Андрій (Андрій Федорович), князь 28, 219, 292
Головня Острожецький Петро Михайлович, князь 28
Голопузович Тимош, селянин с. Кречевичі 328
Голуб Сердятицький Михайло 270, 288, 289, 297, 298, 305, 307, 334, 336, 353, 397, 399, 400
Голубацький Ян 240
Голубицький 173, 174
Голубицький Тимош 176
Голузка Григорій, міщанин м. Луцьк 466
Голузка Парфен, писар Мар'ї Василівни Чапличівни Шпановської 422
Гольшанська Ганна Юр'ївна, князівна 290–292
Гольшанська Зофія Юр'ївна, князівна 292
Гольшанська Мар'я Юр'ївна, князівна 195, 273, 282, 288, 289, 295
Гольшанський Юрій, князь 294
Голякович Лучка, селянин с. Юшківці 473
Гомомонович Якимец, селянин с. Довгошиї 267
Гончар Андрушко, міщанин м. Ямпіль 494
Гончар Грицко, міщанин м. Ямпіль 494
Гончар Іван, міщанин м. Сураж 587
Гончар Миско, міщанин м. Кременець 584, 585
Гончар Петрош, селянин с. Вязовець 495
Гончарович Яцко, міщанин м. Жуків 253
Горайн Гаврило 237
Горайн Єсиф, священик 128, 129
Горайнівна Катерина Федорівна 408, 409
Горайнович Андрій, буремецький урядник менглінського єпископа та жидичинського архімандрита Феофана 352
Горбаченя Павлюк, селянин с. Жорнищі 268
Горбик Радко, селянин с. Хоболтова 249, 250
Гордей, боярин Богдана Костюшковича Хоболтовського 186–188
Гордиш, селянин с. Лисин 439
Гордій, міщанин м. Жуків 252
Гордій, селянин с. Надчиці 519
Гордій, селянин с. Свищів 519
Гордогача Янко, селянин с. Вязовець 495
Городенський Лукаш 499
Городиський Іван 369
Городиський Кондрат Іванович 211
Горох, пахолок Андрія Гулевича 543, 544
Горошко Самсон, міщанин м. Хорлуп 268
Горчук Панас, селянин с. Новий Став 254
Горший, еврей м. Ямпіль 494
Гостилович Івашко, мисливець князя Андрія Михайловича Курбського 233
Гостський Гаврило 437
Гостський Ярофій 230, 231
Гошва Петр, селянин с. Довгошиї 266
Гошко Бенашевич, еврей м. Володимир 585, 586
Гошко Омелянович, селянин с. Тихотин 573
Гоща Мойсей, селянин с. Конюхи 366
Гредин Іван, селянин с. Деречин 367
Гречина Фалко 322

Гречук Яц, селянин с. Новий Став 538
Гречченик Іван, селянин с. Ставок 573
Грибович Ілляш, селянин с. Бачманівка 200
Григорій Васильович 60, 272
Григорій Павлович, міщанин м. Київ 480, 481
Григорій Петрович 165, 167
Григорій Федорович 447–449
Григорій Якимович 271
Григорій, син Івана Романовича Сенюти Ляховецького 287
Григорьа Кравца, называемого Нѫжъки див. Кравець Григорій (Нужка)
Григорьєвоє Болбасовоє 373
Гриневич Юхно, селянин с. Дубно 218–220
Гринец, селянин с. Новий Став 254
Гринец, селянин с. Черниківці 491
Гринечко, селянин с. Черниківці 491
Гриц 449
Гриц Климович, селянин с. Ставок 573
Гриц Пронишич, міщанин м. Сомін 169
Гриц Трохимович, селянин с. Золочівка 306
Гриц, селянин с. Волиця Свойчевська 191
Гриц, селянин с. Деречин 367
Гриц, селянин с. Завидів 367
Грицевич, селянин с. Шпаків 256
Грицко Іванович 163
Грицко Конахович, урядник Станіслава Краєвського 277–280
Грицко Куцевич, селянин с. Голятин 538
Грицко Максимович, селянин с. Лисин 439
Грицко Савич, селянин с. Довгошиї 266
Грицко Тишкович, селянин с. Біле Поле 366
Грицко, дворний слуга Семена Пузовського 190
Грицко, міщанин м. Ямпіль 494
Грицко, пастух с. Вязовець 495
Грицко, селянин (огородник) с. Кути 367
Грицко, селянин (подворищний) с. Кути 367
Грицко, селянин с. Конюхи 366
Грицко, селянин с. Оржів 232
Грицко, селянин с. Свищів 519
Грицко, селянин с. Святець 495
Грицко, селянин с. Ставок 573
Грицко, селянин с. Цевів 406
Грицко, селянин с. Черниківці 491
Грицко, син Васка Колбаски, селянин с. Надчиці 519
Грицко, син Гринцов, селянин с. Кнерути 516–518
Грицко, син Мартина Козакевича, селянин с. Надчиці 519
Грицковая, селянка с. Біле Поле 366
Грицковаіа Ѣкѫбович, селянка с. Довгошиї 266
Грицук, селянин с. Новий Став 254
Грицук, селянин с. Носовичі 269
Гришко Петрович, урядник с. Відють 232, 233
Гришко, боярин с. Лепесівка 496
Грнчич Остапец, селянин с. Носовичі 269
Грудинич Хведец, міщанин м. Жуків 253
Грушвицький Ян 513
Грушевський Михайло 46
Губка Іван, селянин с. Кути 367
Гук Максим, міщанин м. Хорлуп 268
Гулговський (Кгулговський) Габріель 244, 245
Гулевич Андрій (Андрій Васильович) 64, 542–544, 547, 548, 578, 579, 618, 623, 624
Гулевич Бенедикт Васильович 64, 588, 589
Гулевич Воютинський Михайло (Михайло Федорович) 41, 65, 439, 441, 594, 620, 626, 630
Гулевич (Гулевич Воютинський) Василь 41, 65, 439, 441
Гулевич Дем'ян (Дем'ян Васильович) 64, 65, 336, 399, 499, 542–544, 552, 553, 588, 589, 591, 623, 624, 630
Гулевич Дем'ян Романович 227, 228
Гулевич Дрозденський (Дрозденський) Гнівош 38, 554, 555, 561, 573
Гулевич Дрозденський (Дрозденський) Михайло (Михайло Михайлович) 38, 219, 332, 333, 561, 562
Гулевич Дрозденський Микита 38, 554, 556, 561
Гулевич Дрозденський Стефан 38, 561
Гулевич Дрозденський Федор 38, 561
Гулевич (Гулевич Затурецький) Василь 64, 122, 124, 126, 127, 151, 152, 172, 177, 219, 222, 223, 244, 245, 336, 339, 340, 456, 564, 565, 618
Гулевич Миколай 338–341, 357–359
Гулевич Михайло 64, 65, 550, 616
Гулевич Михайло Васильович 30, 564, 565, 588, 589, 595–597
Гулевич Олександр 64, 623, 624
Гулевич Смоліговський Іван (Іван Михайлович) 233, 237, 239, 245, 286, 287, 298
Гулевич Федір Романович 227, 228
Гулевичі 29, 588, 590
Гулевичі Смоліговські 64
Гулевичівна Ганна 454
Гулевичівна Катерина 459
Гулевичівна Марина 498, 527–529
Гулевичівна Настася 528, 529
Гулевичівна Федора 309, 310
Гулко Семен, селянин с. Святець 495
Гултаєвич Селивон, міщанин м. Голятин 537
Гултаєвич Яцко, міщанин м. Голятин 537
Гуляльницька Ганна 30, 531

Гуляльницька Мар'я Лецківна 588, 590
Гуляльницька Мар'я Яцківна 548, 549, 551–554
Гуляльницький 60, 535, 538, 539
Гуляльницький Василь 35, 547
Гуляльницький Василь Борисович 548, 551–553
Гуляльницький Василь Лецкович 588, 591
Гуляльницький Василь Юнкович 552, 553
Гуляльницький Гаврило, син Тимоша Гуляльницького 30, 503, 595–598
Гуляльницький Григорій 56, 284, 285, 514
Гуляльницький Данко 596, 597
Гуляльницький Іван 437–439, 596, 597, 616
Гуляльницький Іван Тимохович 548, 549
Гуляльницький Іван Федорович 617
Гуляльницький Ігнат Юхнович 374, 375
Гуляльницький Кость 30, 500, 615, 616
Гуляльницький Левко Семенович 629–631
Гуляльницький Мартин Яцкович 548
Гуляльницький Михайло 338, 489, 490, 492, 509, 597
Гуляльницький Олехно 497, 597
Гуляльницький Олехно Михайлович 616, 617, 630
Гуляльницький Олісей Михайлович 616, 617, 630
Гуляльницький Пахнович Олехно Іванович 551–554
Гуляльницький Пахнович Семен Іванович 551, 552, 554
Гуляльницький Пахнович Ярмола Іванович 552
Гуляльницький Петро 543
Гуляльницький Сава (Савка Андрійович) 497, 589, 596, 597, 617
Гуляльницький Семен 500, 589
Гуляльницький Сенчина Ігнатович 596, 597
Гуляльницький Сидор 36, 497
Гуляльницький Тимоха 549
Гуляльницький Улас 500
Гуляльницький Федір Іванович 629–631
Гуляльницький Юрій Григорович 554
Гуляльницький Яцко 36, 45, 339, 358, 371–373, 437–439
Гуляльницькі 29, 30, 45, 46, 552, 588, 591
Гуляницький Григорій 515
Гуляницький Михайло 36
Гуменський Станіслав, урядник м. Киселин 244, 245
Гунка Андрій, селянин с. Тихотин 573
Гурин Іван, міщанин м. Жуків 253
Гурин Петро 618
Гурко, платнер 448, 449
Гусак Стецко, селянин с. Хмілів 262
Гуссерль Едмунд 9
Гутор Микита, міщанин м. Хорлуп 268
Гуцко, міщанин м. Голятин 537
Гучкович Іван, міщанин м. Голятин 537

Ґ

Ґалезовський (Ґалензовський, Кгалезовський) Ірий (Єрий) 577, 578
Ґарлинський (Кгарлинський) Павло 278, 279
Ґершон (Кгершон) Єфраїмович, єврей м. Острiг 67
Ґец (Кгец) Давидович, єврей м. Свинюхи 579, 580, 582
Ґидзинський (Кгидзинський) Павло 550, 551
Ґиненко (Кгиненко) Матфій 195
Ґрабський (Кграбський) Ян 593
Ґрелі (Кгрєли) Івонашко 593, 594
Ґрибовський (Кгрибовъский, Крибовский) Войтех, свинюський урядник Гнівоша Балтазара Олексовського 230, 231
Ґрудовський (Кгрудковський) Петро 60, 276–278

Д

Давид Мойсеєвич, єврей м. Луцьк 613
Давид, орендар 297
Давидец, селянин с. Жорнищі 268
Давидиха, селянка с. Біле Поле 366
Дамицький Сасин 586, 587
Данилевич Григорій 221
Данилиха, селянка с. Підлісці 160
Данило Максимович, міщанин м. Локачі 296
Данило, Мацуков син, селянин с. Зборишів 506
Данило, селянин с. Кути 367
Данило, син Петра Костюшковича Хоболтовського 184
Дацева дівка, піддана володимирського і берестейського єпископа Мелентія Хребтовича 332
Дацко, міщанин м. Хорлуп 268
Дацко, селянин с. Немиринці 163
Дацко, селянин с. Паньківці 495
Дацко, син Левка, підданий Мокея Безчасного 163
Дашкевич Ярослав 11
Дашукович Петрок, міщанин м. Хорлуп 268
Дворецький Григорій 271
Дворецький Єнич Василь 35
Дворецький Ленарт 458
Дегтевський Мойсей див. Дьоготь Мойсей
Дедеркало Андрій Дашкович 70, 134
Дедеркало Григорій (Григорій Андрійович) 66, 452, 474, 485, 496
Дедеркало Дмитро Занкевич 70, 133
Дедеркало Кіндрат Дашкович 134

Дедеркало Семен Сидорович 134
Дедеркало Степан 23
Дедеркало Яцко 63, 494
Дедошко Іван, селянин с. Новий Став 538
Дембська Єва 40, 467, 468
Дембський Войтех 468
Дембський Матей 468
Демех Харитонович, селянин с. Носовичі 269
Демид Петрович, селянин с. Кречевичі 328
Демид, міщанин м. Голятин 61, 536
Демид, міщанин м. Жуків 252
Демихович Білокриницький Ждан 486, 487
Демко Андрійович, селянин с. Куликів 48, 160
Демко Денисович, боярин с. Свинюхи 458
Демко (що у хаті Федка), селянин с. Черниківці 491
Демко, селянин с. Надчиці 519
Демко, селянин с. Черниківці 491
Дем'ян Денисович 244
Дем'ян, підданий Яна Комнацького 417
Дем'ян, селянин с. Бачманівка 200
Дем'ян, селянин с. Деречин 367
Дем'ян, син Яна Несвіцького 624
Дем'ян, служебник Гнівоша Балтазара Олексовського 231
Дем'янець, селянин с. Завидів 367
Денис Андрійович, селянин с. Юшківці 473
Денис, ігумен Загоровського монастиря 559
Денис, селянин с. Лепесівка 496
Денис, син коваля Тимоша 412, 413
Дениско (Дєнискомъ Матѳєєвскимъ) Григорій 64, 431, 432, 635, 637
Держановський Станіслав 60, 374, 442, 444
Деспотівна Ганна 158, 259, 262
Деспотівна Магдалена (Макгдалена) 157
Дешковський Василь 34
Дешук, селянин с. Новосілки 253
Дешчиш Семен, селянин с. Вязовець 495
Дєгтіа Моисєіа див. Дьоготь Мойсей
Дєгтіа Сака див. Дьоготь Сак
Дєк Нікодим 167
Дзембовський 499
Дзчайка, татарин 58, 599
Дзюлій Бусахарець 613–615
Дзялинський Михайло 56, 251
Дилинський Мартин 346
Дід (Дєд) Іван, селянин с. Хмілів 262
Дідко Трипольський Андрій 498, 499
Длукгач Шмойло, єврей м. Володимир 240
Дмитрик, селянин с. Гуляльники 374
Дмитрик, селянин с. Конюхи 366
Дмитро Феневич, селянин с. Рудка 572
Дмитро, селянин с. Зарудде 491
Дмитро, селянин с. Сухівці 254
Дмитро, селянин с. Черниківці 491
Дмитро, син князівни Василиси Ружинської 381, 382
Дмитровоє Козєчиноє 301
Дмитрок, хлопець Ганни Путятянки 211
Добрилевський 280
Добринський Андрій 227, 229
Добринський Криштоф 336
Добринський Ярош 336
Добринські 29
Добриньський Матис 405
Добрський Томаш 322
Довбенька Хведор, підданий Адама Боговитина Козерадського 394
Довбешка Томило, селянин с. Пальча 268
Довойтко, селянин с. Завидів 367
Довспутський Олехно 264
Догодко Андрій, селянин с. Голятин 537
Должик Охрем, селянин с. Селибери 269
Долкгерт Андрій 321
Долмат, служебник Василя Холоневського 265, 266
Долматський Ісакій 36, 380, 381, 399, 411, 412, 428, 446, 450, 459, 498, 499
Домаха, селянин с. Жорнищі 268
Домаш Васкович, селянин с. Брани 48, 245
Домбровський Якуб 305
Донай Грицко, селянин с. Лисин 439
Дорогостейський Кирик 429
Дорогостейський Федір 31, 32, 69, 427, 429–431
Дорон Микита, міщанин м. Володимир 450
Дорота, наймичка Гаврила Тимоховича Гуляльницького 597
Дороте Лишьчанцє Гѣлиалницкои див. Лишчанка Дорота
Дорош Кузма, міщанин м. Ямпіль 495
Доруменський (Деруменський) Ярош, слуга князя Костянтина Острозького 600, 601
Драминський (Драмиский) Адам 402, 404, 405
Драниковський Прокоп, служебник Ганни Путятянки 211
Дратеня Іон, селянин с. Лепесівка 496
Дрегел Васко, селянин с. Лисин 439
Дрєвинског[о] Бєзєлиѣса див. Дривинський Василь
Дривинська (Древинська) Овдотя 41, 566, 568
Дривинський Василь 193, 286
Дривинський Кирик (Кирик Єнькович) 127, 128, 138
Дривинський Лаврін 32, 41, 471, 472, 507, 508, 565, 568, 569
Дрогоєвський (Дробоєвський) Киліян 317, 322
Дрогоєвський Станіслав 323
Дрозд Грицко, боярин Гнівоша Козинського 419

Дрозденська Марина Іванівна 184, 185
Дрозденський Гнівош див. Гулевич Дрозденський Гнівош
Дрозденський Михайло див. Гулевич Дрозденський Михайло
Дроневич Степан 45, 516
Дрончич Кунец, селянин с. Богурин 441
Друцька Соколинська (Соколенська) Марина Андріївна, князівна 42, 460
Друцькі Соколинські (Соколенські), князі 461
Дубицький Матій 424, 425
Дубницький Михайло Васильович 68, 148, 149, 237, 239, 413, 414
Дубовицький Іван 411, 412
Дуброва, селянин с. Шпаків 256
Дубровицька Ганна 291
Дубровний Левко, селянин с. Святець 495
Дубровний Михно, селянин с. Святець 495
Дубровний Сутко, селянин с. Святець 495
Дубровний Ян, селянин с. Святець 495
Дубровський Матис 295
Дубровський Миколай 39, 146–148, 173, 334
Дубровський Ян 372, 373
Дубровські 29, 334
Дубський, міщанин м. Любче 572
Дудик Гаврило, міщанин м. Ямпіль 494
Дудинський Ян 613
Дудка Андрій, селянин с. Меречівка 197, 203
Дудка Мартин, селянин с. Деречин 367
Дудка Сенчик, селянин с. Лисин 439
Дудка Федор, селянин с. Вязовець 495
Дудчич Юско, селянин с. Вязовець 495
Дукелський Войтех (Альбертус), коблинський плебан 411
Дула Курило 250
Дуновський Петро 222, 223
Дутий Грицко, селянин с. Хмілів 262
Дутий Демид, селянин с. Хмілів 262
Душевський Андрій 40, 467–469, 470
Дьоготь Мойсей, слуга Лавріна Дривинського 569, 585, 586, 611, 612
Дьоготь Сак 445
Дяк Дмитро 240
Дяк Марко 240
Дякон Іван, підданий Петра Богдановича Загоровського 140, 141
Дякон Ярош, підданий Петра Богдановича Загоровського 140, 141

Є

Євлаш, селянин с. Сухівці 254
Євсегеній (Богдан), священик 556
Євсій, підданий Яна Комнацького 417
Євтух, селянин с. Бачманівка 200
Євтух, селянин с. Пітушків 267
Євхим Ярошевич, селянин с. Хрінники 71, 577
Євхим, міщанин м. Луцьк 427
Євхим, селянин с. Біле Поле 366
Євхим, селянин с. Завидів 367
Євхим, селянин с. Надчиці 519
Євхим, слуга князівни Марини Збаразької 327
Євхимец Семкович, селянин с. Носовичі 269
Єель, єврей м. Ковель 463
Єзерський Мацей 321
Єзерський Станіслав 279
Єзоф, син Василя Мировицького 386
Єксюк, селянин с. Лепесівка 496
Єлєц Ярмола, міщанин м. Ямпіль 494
Єло Букоємська Ганна 375, 378
Єло Букоємська Катерина 375, 378
Єло (Єлович) Букоємський Адам (Адам Григорович) 34, 64, 375, 378, 439, 542–544, 547, 548, 578, 579
Єло (Єлович) Букоємський Григорій 36, 45, 375–379
Єло (Єлович) Букоємський Іван 36, 361, 375, 376, 378, 379, 578
Єло (Єлович) Куневський Лукаш 578
Єло (Єлович) Малинський Василь 64, 542, 543, 547
Єло (Єлович) Малинський Костянтин 33, 42, 52, 64, 211, 212, 221, 222
Єло (Єлович) Малинський Оксентій 211, 212
Єло (Єлович) Малинський Остафій 52, 64, 211, 212, 438, 542, 543, 547, 569–571, 573
Єло Малинська Олена 383
Єло Малинський Іван Михайлович 206, 207
Єло Малинські 29
Єлоб, селянин с. Завидів 367
Єловицький 540–542
Єловицький (Яловицький) Антоній (Антон Гнівошович) 222, 284, 285, 302, 419, 420, 474, 603, 609
Єловицькі 29
Єлович Букоємський Андрій 357, 358
Єлович Малинський Миколай 569
Єлович Малинський Ян 569
Єловичі 29
Єловна Малинська Настася 406, 407
Єнас Аврамович, єврей м. Кременець 160,161
Єремей, селянин с. Селибери 269
Єремко, міщанин м. Збараж 491
Єрешева, селянка с. Млинів 366
Єрешкевич Яцук, селянин с. Покощів 268
Єрмак Савостькович, селянин с. Бачманівка 202
Єрмол Гаврилович (Ярмолец), слуга князя Лева Воронецького 358, 359

Єрмола Макарович, селянин с. Довгошиї 266
Єрмола, селянин с. Бачманівка 197, 201
Єрмошеня Лешко, селянин с. Святець 495
Єроговський (Єрогковський, Єроговський) Каспер 35, 541
Єроцький Єремей, селянин с. Довгошиї 267
Єсеневський Юрій 340
Єско, селянин с. Млинів 366
Єсмановна Настася Львівна 42, 126, 127

Ж

Жабокрицький Гурин (Гурин Дахнович) 121, 122, 153, 154
Жабокрицький Дахно 121, 122
Жабокрицький Федор 153
Жабокрицький Януш 19, 473–475, 481, 484, 489, 492, 508, 509, 513, 514, 516, 540, 601
Жабокрицькі 474
Жасковський Волчко Григорій 154, 282, 283
Жаховський Якуб 492
Жашковський Федір 66, 484–489
Ждан Григорович 179, 180
Ждан Миронович 274
Ждан Томкович див. Коіленський Ждан Томкович
Ждан, ключник 448
Ждан, міщанин м. Жуків 253
Ждан, селянин с. Конюхи 365
Жданевич Сень, селянин с. Дзвіняча 539
Жданец, селянин с. Бачманівка 197, 201
Жданец, селянин с. Корчик 198
Жданко, селянин с. Вязовець 495
Жданович Лаврін, селянин с. Дзвіняча 539
Ждчалынскою ѳедорою Богушовною див. Дзялинська Федора Богушівна
Жебридовський Миколай 277, 278, 280
Жеславські (Заславські), князі 196, 197
Живон Маско, селянин с. Дзвіняча 539
Жидкович Федина, селянин с. Золочівка 306
Жидченя Лаврін, селянин с. Завидів 367
Жидченя Роман, селянин с. Тихомель 496
Жикгимонт (Жикгмунт) Август див. Зигмунд II Август
Жикгимонт Третій див. Зигмунд III
Жинєв Иван Иванович (Ивана Ивановича Жинєва) 237
Жинєв Яроцький Іванович (ҤАроцкого Ивановича Жинєва) 237
Жирицький Андрій 35, 50, 56, 163, 259, 260, 284, 285, 569, 570, 631
Жирицький Михайло 36, 592, 619
Житович Ян 533
Жишчич Олехно 179, 180
Жишчич Семен 179, 180
Жмикрупа Свиневський Андрій 58, 600
Жоленський Василь 210
Жолкевський 614
Жолкевський Миколай 364, 365
Жолудь Щасний, міщанин м. Луцьк 41, 625
Жоравинський Павло 565–569
Жоравинський Станіслав 565–569
Жоравинські 567, 569
Жоравницький Василь 337, 339, 340
Жоравницький Олександр (Александр) Маркович 16, 151, 152, 246, 248, 251, 255, 257, 266, 275, 297, 306, 309, 310, 312, 327, 329, 330, 334
Жоравницький Ян 454, 456
Жук (Жук Котельницький) Ярош 153, 270
Жук Іван, підданий князя Дмитра Козеки 299
Жук Макарович, селянин с. Підгайці 250
Жукова вдова, селянка с. Сухівці 57, 254
Жуковецький Грегор 424, 425
Жуковецький Іван 36, 42, 368, 405, 506, 582
Жуковецький Северин 475–477
Жуковецький Юрій 475–477
Жукович Іван, підданий князя Дмитра Козеки 300, 301
Жулинський 60, 279
Жчанський Михайло 60, 162

З

Заберезинський Ян Янович 408
Забивротський Себестіян 206
Заболозський Станіслав 476
Заболотський Антон див. Визгерд (Визкгерд) Заболоцький (Гуляльницький) Антоній (Антон Павлович)
Заболоцькі 29
Заборовський 322
Забужанський Кузма, підданий Сави Яловицького 540, 541
Завада Стефан, міщанин м. Володимир 413–415
Завадський Ян 340
Завистовський Якуб 513
Завиша Флоріян 322
Завиша Фронц 276–279
Загоровський Андрій 534, 558, 559
Загоровський Василь 226, 237–240
Загоровський Василь Васильович 533–535
Загоровський Михайло 338
Загоровський Михайло Янович 243, 444, 445
Загоровський Олександр (Александр) Петрович 558, 559, 561
Загоровський Петро Богданович 140–142
Загоровський Федор (Федір Петрович) 298, 299, 428, 431, 499, 558, 559, 581, 582

Загоровські 29
Задерейко 446
Заєц Луковський Богуш 35, 295, 298, 299
Заєц Миколай 444
Заєц Петро, селянин с. Завидів 367
Заєченя Максим, міщанин м. Жуків 253
Заічорський (Заичорскии) Станіслав 173
Зайці 29
Закгробський 454
Закревський Матис 185
Закревський Михайло 241
Закревські 29
Заленський Андрій Валентович 558, 561, 631
Заленський Іванюк, селянин с. Дідківці 496
Залеська Гелена 65, 439, 440
Залеський, слуга Жулинського 60, 279
Залеський Ян 427
Залеські 29
Залога Микита, селянин с. Селибери 269
Залузький Лаврін Петрович 123
Замелейко Томило, селянин с. Посників 268
Замойський 60, 279
Замойський Ян 393, 585
Замриборщ Лучка, міщанин м. Ямпіль 495
Занко, селянин с. Біле Поле 366
Занко, селянин с. Млинів 366
Занко, селянин с. Хмілів 262
Заньченя Хведец, міщанин м. Жуків 252
Зарецькі 29
Зарудський Іван Станіславович 181, 183
Заско, міщанин м. Голятин 536
Заско, селянин с. Новий Став 538
Заславська Зофія, князівна 180–183
Заславський (Жеславський) Михайло, князь 334–337
Заславський (Жеславський) Януш, князь 30, 60, 64, 336, 509, 513, 535, 581, 590
Заславські, князі 29, 54, 196, 197
Захаревський Мацей, підданий Себестіяна Боришовського 426
Захарко, селянин с. Голятин 538
Захарко, селянин с. Черниківці 491
Захарчиха вдова, міщанка м. Ямпіль 495
Зацвіліховський Ян 593
Защинський 204
Заѧцова 173
Заѧцова, сестра Мануйла Болобана 173
Збаразька Барбара див. Козинська Барбара
Збаразька Барбара Стефанівна, князівна 492, 493, 540
Збаразька Галшка Юр'ївна, князівна 63, 489, 490
Збаразька Катерина Юр'ївна, князівна 63, 489, 490
Збаразька Маруша (Марина) Миколаївна, князівна 159, 259, 260, 263, 327
Збаразький (Збаразький Корибут) Стефан, князь 6І, 162, 163, 402, 492, 493
Збаразький Костянтин Владиславович, князь 492, 493, 496
Збаразький Миколай Андрійович, князь 16, 48, 159–161
Збаразький Петро (Петро Владиславович), князь 63, 489–491, 540, 541
Збаразький Юрій Миколайович, князь 489, 490
Збаразький Юрій (Юрій Андрійович), князь 63, 180–183
Збаразький Юрій, князь 293, 310, 372
Збаразький Януш (Януш Миколайович), князь 16, 49, 56, 60, 63, 66, 159, 259, 260, 262–264, 272, 284, 285, 372, 463, 484, 485, 489, 492, 493, 562, 635, 637
Збаразькі, князі 29
Збицький Станіслав 278, 280, 387–389
Збишевський Войцех 278, 280
Збишевський Станіслав 272, 273
Зборовський 295, 297
Збранний Марко 36, 37, 196, 197, 375, 415, 416, 446, 503, 504
Зброзско Пєтръ 621
Зверовський 634, 635
Згут (Зкгут) Іван, селянин с. Голофастовець 48, 575, 576
Здзербицький (Здзирбицький) Петро 596, 597
Здунський Станіслав 282
Зеленко Іван, селянин с. Конюхи 366
Зеленко Михно, селянин с. Конюхи 366
Зеленко Яким, селянин с. Дзвіняча 539
Зеленя Сенко, селянин с. Затурці 249, 250
Зенко Никонович, міщанин м. Луцьк 67, 478
Зенчич Аероцький, селянин с. Привередів 453
Зенчич Михно, селянин с. Привередів 453
Зец, селянин с. Кути 367
Зигмунд I Старий, король польський, великий князь литовський 28, 406, 407
Зигмунд II Август, король польський, великий князь литовський 66, 193, 194, 221, 238, 609
Зигмунд III, король польський, великий князь литовський 19, 473–475, 482, 485, 509, 521, 524, 545, 548, 559, 575, 593, 601, 620, 625, 629, 631
Злобоцький Щасний (Счасний) 36, 581, 612, 613
Злотник Василь 631, 632
Злоцький Олександр (Александро) 321
Зміїнський Матис 476
Зміїнські 29
Зморовський Федор 340

Зофія з Свідна 578
Зофія Миколаєвая, міщанка м. Кременець 132, 133
Зофія, служебниця Івана Дубовицького 411, 412
Зоѳию Нєвидомскую див. Невідомська Зофія
Зоѳѣи Андрєєвны Бабинъского див. Бабинська Зофія Андріївна
Зринец, боярин с. Конюхи 366
Зубаченя Петрушко, селянин с. Пітушків 267
Зубко Андрій, селянин с. Шпаків 256
Зубко Івашко, селянин с. Гуляльники 374
Зубко Яцко, селянин с. Хмілів 262
Зубричанка Настася, служебна дівка Ганни Путятянки 211
Зубцовський Кирило 39, 50, 218–220, 224, 273, 274, 433–435, 448–450, 462–464
Зубченя Іван, селянин с. Старий Жуків 255
Зуй Сенко, селянин с. Дідичі 267
Зукович Трохим, селянин с. Дзвіняча 539

И

Ивановаꙗ Романовича Сєнютинаꙗ пни Ганна Богдановна Костюшковича Хоболтовскоѓ[о] див. Костюшковичівна Хоболтовська Ганна Богданівна
Ивановоє 216
Ивановоє Кирдѣевоє Мылъскоє Макгдалєны Скуминовны див. Скуминівна Макгдалена
Ивановоє Чоръторыскоє 232

І

Іван Гапонович, селянин с. Млинів 366
Іван Євхимович, селянин с. Довгоші 266
Іван Кондратович, селянин с. Рудка 572
Іван Курилчич, селянин с. Голятин 538
Іван Куцевич, міщанин м. Ямпіль 494
Іван Куцевич, селянин с. Конюхи 366
Іван Маркович, підданий князя Григорія Сангушка Кошерського 582
Іван Мартинович, селянин с. Біле Поле 366
Іван Масеєвич, селянин с. Дзвіняча 539
Іван Мецевич, селянин с. Дзвіняча 539
Іван Михайлович, міщанин м. Володимир 446, 447
Іван Никипорович, селянин с. Рудка 572
Іван Семенович див. Семен Іванович
Іван Старий, підданий Яна Комнацького 417
Іван Яковович зі Львова 69, 310, 311
Іван, боярин с. Твердині 223, 244, 245
Іван, брат Мануйла Болобана див. Болобан Ян
Іван, кухар, підданий князівни Мар'ї Юр'ївни Гольшанської 295
Іван, міщанин м. Голятин 537
Іван, підданий Кирила Зубцовського 448
Іван, підданий Петра Киселя 299–301
Іван, селянин с. Довгалівка 495
Іван, селянин с. Новосілки 49, 160
Іван, селянин с. Охримівці 491
Іван, селянин с. Підгайці 250
Іван, селянин с. Привередів 453
Іван, син Васка Колбаски, селянин с. Надчиці 519
Іван, син Васка Шулгана, селянин с. Надчиці 519
Іван, син Івана Романовича Сенюти Ляховецького 508
Іван, син Ігната Лопутка, підданий Яна Комнацького 417
Іван, син Кондрата Климковича, селянин с. Надчиці 519
Іван, син Костянтина Спраського 39, 628
Іван, син Мартина Козакевича, селянин с. Надчиці 519
Іван, син Масюка, селянин с. Надчиці 519
Іван, син попа 402, 403
Іван, син Радка Суховія, селянин с. Надчиці 519
Іван, син Федка, селянин с. Надчиці 519
Іван, служебник Івана Романовича Сенюти 155
Іванец, селянин с. Зденіж 208
Іванец, селянин с. Охримівці 491
Іванис Богданович, вірменин м. Кам'янець-Подільський 303, 304
Іваницький Лаврін (Лаврін Богушевич) 412, 413, 499
Іваницький Лазар (Лазор Лаврінович) 124–126, 238, 263, 265, 269, 364
Іваницький Матіяш 35, 560, 593
Іванко Трухонович, селянин с. Пітушків 267
Іванко, служебник Павла Бранського 245
Івановая Бондариха вдова, селянка с. Підгайці 262
Івановський Станіслав 568
Іванчик, ткач 48, 155, 156
Іванюк, селянин с. Паньківці 495
Івахненя Мартин, селянин с. Довгалівка 495
Івахно Тимошич, селянин с. Охримівці 491
Івахно, отаман с. Охримівці 491
Івахно, селянин с. Довгалівка 495
Івашина Кост, міщанин м. Збараж 491
Івашиниха вдова, міщанка м. Збараж 491
Івашко Ігнатович, селянин с. Лисин 439
Івашко Кузменятич, селянин с. Цевів 406
Івашко Олексієвич, селянин с. Дзвіняча 539
Івашко Сергійович, селянин с. Лепесівка 496
Івашко Степанович, селянин с. Рудки 258
Івашко Ярошевич 23, 144, 145

Івашко, наймит Ігната Юхновича Гуляльницького 374
Івашко, селянин с. Бачманівка 200
Івашко, селянин с. Кути 367
Івашко, селянин с. Лепесівка 496
Івашко, селянин с. Новий Став 538
Івашко, селянин с. Цевів 406
Івашко, селянин с. Шпиколоси 160
Івашко, селянин с. Юшківці 473
Івашко, син Григорія Голузки, міщанин м. Луцьк 466
Івашко, син Кахнін, селянин с. Черниківці 491
Івашкова, селянка с. Свищів 519
Івашцович Іванюк, селянин с. Жорнищі 268
Ігнат Зиневич, селянин с. Дзвіняча 538
Ігнат Матфійович, селянин с. Привередів 453
Ігнат, селянин с. Бачманівка 200, 201
Ігнат, селянин с. Голятин 537
Ігнат, селянин с. Надчиці 519
Ігнат, селянин с. Шпиколоси 160
Ігнат, син Яроша Сучана, підданий Яна Комнацького 417
Ігнатиха, селянка с. Святець 495
Ігнатко, міщанин м. Ямпіль 494
Ігнатко, селянин с. Дідківці 496
Ігнатко, селянин с. Новосілки 49, 160
Ізраіл Рубинович, єврей м. Кременець 160, 161
Ілица, підданий Яна Комнацького 417
Ілиця, боярин с. Конюхи 366
Ілко, селянин с. Рудки 258, 504
Ілляш, міщанин м. Хорлуп 268
Ілляш, міщанин м. Ямпіль 494
Ілляшиха, селянка с. Черниківці 491
Іоанн, пресвітер 611, 612
Іов Курилович, селянин с. Білашов 219
Іржищовський Тихно див. Ржищовський Тихно
Ірш Левкович, єврей м. Свинюхи 579, 580, 582
Ісаєц, селянин с. Бачманівка 197, 201
Ісайковський Дмитро (Дмитро Долматович) 297, 502
Ісайковський Миколай 502
Ісернський Марко 586, 587
Ісернський Федір 23, 36, 48, 159
Іскоростинський Себестіян 433, 434
Істахор Гаврило, міщанин м. Сомін 169
Іцко Зрайлович, єврей м. Володимир 264
Іцко Натанович, єврей м. Четвертня 50, 462–464
Іцко, єврей м. Степань 290
Іцхак Єсифович, єврей м. Луцьк 614, 615
Іцхак Левович, єврей м. Луцьк 613
Іцхак Шоломович, єврей м. Луцьк 613
Іцхак, єврей м. Володимир 265
Іцхак, єврей, хлопець-мірочник Якуба Щасновича 178

К

Кавечинський Гектор 266, 267, 269
Казановський Марцин 280, 281
Казновський Андрій 278
Казновський Мартин 60, 424, 425
Казновський Ян 210
Калемет Іван 435, 436
Каленик 428
Каленик, боярин с. Конюхи 366
Каленик, тивун с. Новий Став 253
Калєникова сынъ 428
Калиш Савка, селянин с. Підгайці 262
Калусовська Катерина Петрівна 190
Калусовський Гнівош 399
Калусовський Іван (Іван Петрович) 141, 143, 393, 399
Калусовський Михайло 596
Калусовський Петро 428
Калусовський Федор 35, 141, 147, 150
Каменецький Войтех 159, 160
Каменецький Станіслав 163, 305
Каменецький Ян 159, 160
Каменецькі 159, 160
Каменський Войтех 558
Каменський Криштоф 388
Каменський Матей 288
Каменський Юрій 379
Камшаний Андрієц, селянин с. Новосілки 48, 160
Каплиноu 400
Каплун Васко, міщанин м. Голятин 537
Капля Василь, міщанин м. Володимир 143, 161, 162, 240, 282, 308
Капуста Андрій Тимофійович, князь 126
Караєвський Войтех, селянин с. Довгошиї 266
Караїм Гриц, селянин с. Голятин 538
Каранич Макар, міщанин м. Жуків 253
Карасевич Сенец, селянин с. Варковичі 210
Кардаш Васко, міщанин м. Жуків 253
Кардаш Лучка, міщанин м. Ямпіль 495
Каревський Ян 405
Каревські 29
Карел Фронцко, син Виноградников, невільний челядник князівни Мар'ї Юр'ївни Гольшанської 295
Карзницький Криштоф 319
Каркасон (Каръкасон) Раймундус 41, 71, 409, 411
Кармановський Андрій 326
Карновський Ян 322
Каролюс, син князя Юхима Корецького 40, 558
Карп Вакулич, слуга Миколая Лисаковського 386

Карп Іванович, міщанин м. Ямпіль 494
Карп Масцевич, підданий князя Михайла Олександровича Чорторийського 183
Карп, Губин син, селянин с. Шпаків 256
Карп, наймит свинюського селянина Федка Орищича 230
Карп, священик 371
Карп, селянин с. Біле Поле 366
Карп, селянин с. Варковичі 210
Карп, селянин с. Завидів 367
Карп, селянин с. Надчиці 519
Карп, селянин с. Паньківці 495
Карп, селянин с. Святець 495
Карпиха, селянка с. Святець 495
Карпо, син коваля Тимоша 412, 413
Карпова Ганна 428
Карпович 449
Касиця вдова, піддана Станіслава Краєвського 60, 279
Каска (Кася), дочка Єви Дембської 40, 468, 469
Каска Шилниха, міщанка м. Луцьк 401
Каспер, син Ґабріеля Прусиновського 365, 565–569
Касюта, гафтарка, невільна челядниця князівни Мар'ї Юр'ївни Гольшанської 295
Катерина Сенютянка з Ляховець 432, 433
Катерина, дочка князя Василя Ружинського 42, 126
Катерина, дочка Костянтина Спраського 39, 628
Катерина, дружина Василя Болобана Осєкровського 147
Катерина, дружина Гайвоса, піддана Семена Шишки 353
Катерина, дружина Ґабріеля Прусиновського 365
Катерина, селянка с. Надчиці 519
Качевич Миско, селянин с. Дзвіняча 539
Качинський Станіслав 225–227
Качкельда, татарин 599
Качковський 346, 347
Квач Іван, селянин с. Завидів 367
Кгабутовський Януш 457
Кгадомський Станіслав 340
Кгалезський Щасний 411, 442, 453, 454, 457, 462, 464, 467, 470, 472, 477, 480, 498, 500, 503, 516, 531, 533, 577, 592
Кгалезький (Кгалєзского, Кгалєского) Адам 543, 544
Кгалинський Петро 509
Кгаштолт Ольбрахт Мартинович 408
Кгелтовський (Ґелтовський) Ян 41, 411
Кгесинський Криштоф 543, 544
Кгесинський Ян 374
Кгесинський Ярош 543, 544
Кгиненко Федор, служебник князівни Ганни Юр'ївни Гольшанської 292
Кглажовський Лаврін 405
Кглинський Бартош 577
Кглинський Матус 331
Кгнинський Григорій 427
Кгноєвський Андрій 345
Кголинський Ян 379
Кголуховський Андрій 323
Кгонтар Карп, міщанин м. Сомін 169
Кгоролський Матей 464
Кгорський Станіслав 322
Кгославський 458
Кгостомський Андрій 424, 425
Кграбовецький Миколай 393
Кградовський Франц 319, 321
Кграєвський Васко, селянин с. Хмілів 262
Кгрот Ян 322
Кгудзянський Ян 321
Кгуйський (Ґуйський) Криштоф 35, 521, 546, 620
Кгумовський (Ґумовський) Станіслав 67, 415, 479
Кгурський Ян 420
Кгуський Криштоф 635
Кгутовський Станіслав 416
Келман Абрамович, єврей м. Луцьк 614, 615
Келпинський Якуб 322
Кендзерський Войтех 65, 621
Кендзирський Миколай 613
Кенздерський Михайло 502
Кердей (Кирдѣй) 339
Кєрдеї Мильські 29
Кєрдеївна Мильська Настася 135, 136
Кєрдей (Кєрдей Мильський) Олізар 30, 150, 151, 164, 222, 223, 244, 245, 290–292
Кєрдей Мильський Юрій 64, 590
Киверецький Андрій 222, 251, 255, 257, 266, 275, 306, 309, 310, 312, 327, 329, 330
Кирдей Євхим, міщанин м. Хорлуп 268
Кирило (Курило), наймит коритненського боярина Андрія 230
Кирило, воротний Володимирського замку 401
Киринський Станіслав 48, 575–577
Кисіль Андрій 127, 128
Кисіль Васко, селянин с. Носовичі 269
Кисіль Гнівош 155
Кисіль Григорій Гнівошевич 48, 155, 156, 233–237
Кисіль Дорогиницький Олександр (Александро) 288
Кисіль Єпимах Гнівошевич 48, 155, 156

Кисіль Низкиницький Григорій (Григорій Гнівошевич) 288, 353, 558, 561, 631
Кисіль Петро (Петро Тихнович) 48, 155, 156, 299–301
Кислич Миско, міщанин м. Сомін 169
Китайчич Марко, кустинський орендар 574
Клеванец Якуб, міщанин м. Ямпіль 494
Клевчик Хведко, селянин с. Новий Став 538
Клепацький Щасний 530
Клецкий Левко, селянин с. Біле Поле 366
Клечковський Григорій Андрійович 436
Клечковський Томас 428
Клечковські 29
Клєщъ Андрій, селянин с. Жорнищі 268
Клим Луччич, селянин с. Селище 392
Клим Хилимонович, міщанин м. Жуків 253
Климашевський (Климашовський) Якуб 35, 306, 337, 340, 394
Климент, міщанин м. Хорлуп 268
Климко, дворний паробок Іони Охлоповського 388
Климко, міщанин м. Голятин 537
Климко, селянин с. Біле Поле 366
Климко, селянин с. Новий Став 538
Клопот Левко, міщанин м. Голятин 536, 537
Клочко Павло, міщанин м. Ямпіль 494
Клюсовський Павло 278
Клюський Іван 150, 151, 562
Ключник Томко 164, 165
Клѣщъ Пархом, міщанин м. Хорлуп 268
Княгининський Богдан 23, 375, 378, 446
Княгининський Іван 446
Княгининський Стефан 374, 379, 394, 399, 401, 405, 407, 415, 416, 419
Княгининські 29
Князик, селянин с. Завидів 367
Князик, селянин с. Черниківці 491
Князький Федор 274
Кобаковський Грицко, урядник с. Селець 155
Кобиленський Войтех 36, 302, 608
Ковалевич Кирик, мельник с. Селець 581
Ковалевич Куц, селянин с. Селище 392
Ковалевич Лук'ян, селянин с. Довгошиї 266
Ковалевський Вавринець 457
Коваленя Миско, міщанин м. Луцьк 505
Коваль Андрушко, міщанин м. Сомін 168
Коваль Гуц, міщанин м. Сомін 169
Коваль Дмитрик, селянин с. Варковичі 210
Коваль Лаврін, селянин с. Лисогірка 495
Коваль Манина, селянин с. Святець 495
Коваль Михно, міщанин м. Жуків 57, 253
Коваль Олешко, міщанин м. Жуків 57, 253
Коваль Сергій, підданий Яна Комнацького 417
Коваль Стас, міщанин м. Ямпіль 494
Коваль Юско 428
Коваль, міщанин м. Голятин 537
Ковшикович Іван, селянин с. Дзвіняча 539
Кожан Івашко, селянин с. Лепесівка 496
Козак Панас, селянин с. Дзвіняча 539
Козакевич Мартин, селянин с. Надчиці 519
Козаревський Станіслав 503–505
Козека Андрій, князь 135, 418, 419
Козека Дмитро (Дмитро Андрійович), князь 23, 140–142, 144, 145, 283, 299–301, 342
Козека Юзеф, боярин с. Конюхи 366
Козека Юрій, князь 631
Козека, князь 243
Козел Васко, міщанин м. Жуків 253
Козельський Станіслав 397–399
Козечка Грицко 250
Козинська Барбара Михайлівна 293, 489
Козинський Гнівош (Гнєвуш) 418, 419, 556
Козинський Іван Дмитрович 346, 347
Козинський Михайло 289
Козинський Роман Олехнович 344, 345, 464, 465
Козинський Семен 441, 442
Козинський Степан 499
Козинський Януш 499
Козинські 29
Козлович, міщанин м. Луцьк 419
Коіленська 145
Коіленський Ждан Томкович 48, 191, 192
Кокк Юрген 9
Колбаска Васко, селянин с. Надчиці 519
Колбаска Улас, селянин с. Дерн 267
Колдичевський (Колдычовский) Марк Семенович 157, 158
Колесник Степан, селянин с. Вязовець 495
Колмовський 461
Колмовський Григорій (Григорій Юнкович) 66, 402, 403, 506, 507, 521, 523, 524, 526
Колода Івашко, селянин с. Селище 392
Коломийський (Колемийський) Станіслав 36, 335, 336, 385, 405
Колпаченя Дмитро, міщанин м. Ямпіль 495
Колпитовський Андрій 151, 152
Колпитовський Костянтин 508
Колпитовський Остафій 245
Колтун Михно, селянин с. Дзвіняча 539
Колтун Станіслав 540, 542
Колядина 204
Комарец Грицко, селянин с. Надчиці 519
Комнацький Ян 416, 432
Конарський Себастян 418, 419
Кондрат Гарашкович, селянин с. Довгошиї 267
Кондрат Климкович, селянин с. Надчиці 519

Кондрат Пархомович, селянин с. Гуляльники 374
Кондрат, селянин с. Кути 367
Кондрат, селянин с. Лисин 439
Кондрат, селянин с. Надчиці 49, 519
Кондрат, селянин с. Ставок 573
Кондрат, селянин с. Сухівці 254
Кондратеня Сахно, селянин с. Вязовець 495
Кондратовая, селянка с. Лепесівка 496
Конон Андрій, міщанин м. Володимир 143
Конон, селянин с. Довгалівка 495
Конон, селянин с. Лепесівка 496
Конон, селянин с. Покощів 268
Кононович, селянин с. Сухівці 254
Копець Богуш 321
Копот Костюк 295
Копоть Василь 196, 197, 202, 203
Копоть Васькович 408
Копоть Григорій 33, 164, 165
Коптевич Федко, селянин с. Чернів 406
Корень, селянин с. Новосілки 57, 253
Корецький Богуш (Богуш Федорович), князь 16, 33, 40, 156, 196, 204, 206, 208, 209, 211, 218, 220, 222, 225, 350, 351, 421
Корецький Гриц, селянин с. Деречин 367
Корецький Яхим Богушевич, князь 42, 345–347, 468, 557, 558
Корж Панко, селянин с. Святець 495
Корженя Ман, селянин с. Святець 495
Корженя Сенко, селянин с. Святець 495
Коритенський Михайло 22, 35, 360, 523, 526, 546, 549
Коритенський (Павло) Павел 360
Коритенські 361
Корицький 416
Корицький Захаряш 418
Корнєєвая вдова, селянка с. Довгошиї 266
Корницький Григорій 558
Корнієня Дмитрик, міщанин м. Ямпіль 494
Коробка Іван, міщанин м. Хорлуп 267
Короватник (Скрипка), міщанин м. Кременець 132
Королевич Ілля, селянин с. Ставок 573
Король Костюк, підданий Яна Комнацького 417
Король Федко, селянин с. Лисин 439
Коронович Іван, селянин с. Сухівці 254
Корпичевич Курило 332
Корчевський Іван 620
Корчиковський Данило 197
Корчиковський (Кудло?) Іван (Іван Федорович) 197
Коршак Василь 322
Косаревський Давид, селянин с. Довгошиї 266
Косий Іван, слуга Романа Олехновича Козинського 464, 465
Косинський Федор Яцкович 386
Косовський Хведор, міщанин м. Жуків 253
Костелецька Беата 61
Костор, міщанин м. Голятин 536
Костук, селянин с. Черниківці 491
Костюк Каленикович, селянин с. Шпаків 256
Костюк, селянин с. Біле Поле 366
Костюк, селянин с. Свищів 49, 518
Костюкович Хмара, селянин с. Богурин 442
Костюшкевич Данило 225, 226
Костюшкович Хоболтовський Богдан 23, 128, 129, 145, 148, 150, 151, 155, 170, 183, 185–187, 233, 237, 239, 298
Костюшкович Хоболтовський Властний 459
Костюшкович Хоболтовський Гнівош 338, 339
Костюшкович Хоболтовський Іван 459, 460
Костюшкович Хоболтовський Петро 183, 184, 186, 249, 250
Костюшкович Хоболтовський Федір 459
Костюшковичі 459, 460
Костюшковичівна Хоболтовська Ганна Богданівна 39, 59, 286, 287, 508
Кот Гриц, селянин с. Завидів 367
Кот Мартин, селянин с. Посників 268
Котевич Федір, швець 401
Котельницький Григорій 31, 35, 544–546
Котельницький Лукаш 554
Котельницький Філон 446
Котельницький Ярош 36, 276–279
Котельницькі 29
Котівна Галена 269
Котляр Андрій, міщанин м. Ямпіль 494
Котович Петрик, підданий Богдана Туминського 333
Кохно, селянин с. Конюхи 366
Кохно, селянин с. Старий Жуків 255
Коцапирка Стецко, міщанин м. Ямпіль 495
Кошаковський Павел 322
Кошатович Іван 240
Кошель Ониско, селянин с. Хмілів 262
Кошиковський Юрій (Єрий) 530, 532, 533, 554, 564–567, 596
Кошиль Васко, підданий Яна Комнацького 417
Кошич Лаврош, міщанин м. Ямпіль 494
Кошка Андрій 415
Кошка Януш 415, 423, 424
Кошки 415
Кошляковський Себастіян 162, 163
Кравець Андрій, підданий Яна Комнацького 417
Кравець Бартуш, міщанин м. Ямпіль 494
Кравець Богдан, кременецький лантвійт 132

Кравець Гаврило, підданий Олехна Породнича Защитовського 244
Кравець Григорій (Нужка), підданий володимирського і берестейського єпископа Мелентія Хребтовича 450
Кравець Станіслав Петрович, міщанин м. Луцьк 564
Кравець Хведор, підданий Адама Боговитина Козерадського 394
Кравець, єврей м. Локачі 297
Кравець, селянин с. Новий Став 538
Кравчич Пашко, селянин с. Хмілів 262
Краєвський Богдан 558
Краєвський Войтех 464
Краєвський Михайло 474, 481, 484, 489, 492, 508, 509, 513, 514, 516, 540, 575, 598, 600, 601
Краєвський Михал 558, 562, 599
Краєвський Станіслав 60, 70, 122–124, 175–177, 191–193, 195, 196, 241, 243, 244, 276–279
Крамар Ігнат, міщанин м. Володимир 277
Крамар Миско, міщанин м. Ямпіль 494
Крамар Миц, міщанин м. Сомін 168
Красевич Іван, селянин с. Дідичі 267
Красенський Андрій 500
Красенський Василь див. Борзобагатий Василь
Красенський Іван див. Борзобагатий Іван
Красенський Іона, луцький єпископ 329
Красенський Костянтин 500
Красєнъскаꙗ див. Сокольська Ганна
Красинський Василь 571
Красносельський Григорій 32, 36, 225, 226, 471
Красовський, урядник с. Блудів 173, 174, 359
Красовський Федор 381
Кратович Мартин 35, 492, 496, 562, 604
Креденя Ждан, боярин с. Конюхи 366
Кривейко Федор, міщанин м. Ямпіль 494
Кривецький Ян (Іван) 356, 358, 359
Кривий Василь, селянин с. Посників 268
Кривий Янко, селянин с. Підгайці 262
Кривий Яцко, селянин с. Новий Став 254
Кривонос Іван, селянин с. Новий Став 538
Кривопиша Аврам, селянин с. Дзвіняча 539
Кривохижа Давид, селянин с. Довгалівка 495
Кривохиженя Тишко, селянин с. Довгалівка 495
Кривохиженя Хилко, селянин с. Довгалівка 495
Кривохижич Ганец, селянин с. Лепесівка 496
Кривохижич Федор, селянин с. Лепесівка 496
Кривоший Іван, селянин с. Завидів 367
Криковський Войтех 321
Крилевський Григорій 358
Крилецькі 29
Кришковський Юрко 166
Крот Васко, селянин с. Хоболтова 250
Кругля, міщанин м. Жуків 253
Круковський Ян 386
Круневич Семен 66, 501, 502, 525
Крунéвич Семен Богданович 466
Крупин, міщанин м. Голятин 536
Крупський Єронім 269–272
Крусинський Якуб 431
Круш Миколай 65, 439, 440, 441
Круш Фронц 193
Крушинський Вацлав, слуга князя Марка Сокольського 225, 226
Крушинський Якуб 397
Крушинський Ян 278
Крушинські 29
Кубієвич Веремко, міщанин м. Сомін 169
Кудин, селянин с. Завидів 367
Кудравий Зѣнец, міщанин м. Кременець 585
Кудревич Кацко, селянин с. Кречевичі 328
Кудрик Ярмош, селянин с. Святець 495
Кудро, селянин с. Новий Став 538
Кузко Старий, селянин с. Святець 495
Кузма Демехович, селянин с. Носовичі 269
Кузма Іваникевич, селянин с. Рудка 572
Кузма Якович, селянин с. Селище 392
Кузма, отаман с. Черниківці 491
Кузма, підданий троцького каштеляна 470
Кузма, селянин с. Бачманівка 197, 201
Кузма, селянин с. Бочаниця 227, 229
Кузма, селянин с. Грабів 232
Кузма, селянин с. Лисин 439
Кузма, селянин с. Меречівка 203
Кузма, селянин с. Шпиколоси 160
Кузмин Степан, селянин с. Куликів 160
Кузьминський Андрій 373
Кулеш Денис, селянин с. Пітушків 267
Кулик, селянин с. Дзвіняча 539
Кулина, дочка Івана Черника, селянка с. Свищів 519
Кулина, дочка Костюка, селянка с. Свищів 518
Кулина, селянка с. Надчиці 519
Кульгавий Гриц, селянин с. Довгошиї 266
Кульгавий Павло, міщанин м. Локачі 296
Кунах, селянин с. Дзвіняча 539
Кунахович Ярмош, служебник князя Федора Курцевича 353
Кунашевич Вакула, міщанин м. Ямпіль 494
Кунашевич Кузма, міщанин м. Ямпіль 495
Кунда Васко, міщанин м. Жуків 253
Куневський Андрій (Андрій Юхнович) 23, 159, 284, 285
Куневський Семен 375
Кунец, селянин с. Пальча 268
Куникгель, селянин с. Новосілки 253

Кунцевич Павло, міщанин м. Ямпіль 494
Кунчая, селянка с. Довгалівка 495
Курбський (Курпський), князь див Курбський Андрій Михайлович
Курбський (Курпъкого) Андрій Михайлович (Курпський Андрій), князь 33, 34, 164–167, 170, 195, 196, 218, 219, 224, 232, 233, 273, 274, 293–295, 391, 392, 435, 436, 447, 448, 464
Курилец, селянин с. Новий Став 254
Курило, підданий Мелентія Хребтовича 332
Курило, селянин с. Біле Поле 366
Курило, селянин с. Зборишів 506
Курило, селянин с. Свищів 519
Курило, селянин с. Селибери 269
Курило, селянин с. Черниківці 491
Курило, син Івашка Маковича, селянин с. Надчиці 519
Курило, син Федка, селянин с. Надчиці 519
Курилченя Федюк, селянин с. Новий Став 254
Курпські, княжата 436
Курцевич Дмитро, князь див. Булига (Булига Курцевич, Курцевич) Дмитро
Курцевич Костянтин, князь 35, 331, 332, 399
Курцевич Михайло, князь 23
Курцевич Олександр (Александр), князь 305, 307, 308, 311, 333, 334, 353, 364, 380, 381, 385, 386, 391, 393, 404
Курцевич Прокоп, князь 404
Курцевич Федір див. Булига (Булига Курцевич, Курцевич) Федір
Курянович Василь, підданий Яна Комнацького 417
Кутмаш, єврей м. Ямпіль 494
Кухар Трухон, слуга Богдана і Григорія Борейків Кнерутських 516, 517
Кухарович Матфей (Матъѳѣи), міщанин м. Острожець 532
Кухта Грицко, селянин с. Конюхи 366
Куц Каленикович, міщанин м. Кременець 584
Куц, селянин с. Новосілки 253
Куц, селянин Яна Жоравницького 455
Куцевицький Ілля 197
Кучковський Станіслав 577
Кучковські 29
Кушнер Васко, міщанин м. Луцьк 577, 578
Кушнер Васко, підданий Олехна Пораднича Защитовського 244
Кушнер Костюк, селянин с. Підгайці 262
Кушнериха, селянка с. Черниківці 491
Кушников Василь 437
Кушнір Корній, міщанин м. Ямпіль 494
Кушнір Стас, селянин с. Передмостє 572
Кушнір Трохим, селянин с. Залав'є 329
Кѳрпское Алєксандры Сємашковны, кнєгини див. Семашківна Олександра
Кѳшка (Кошка?) Мануйло, тивун замку м. Володимир 451

Л

Лабунська 498
Лаврен Лук'янович, селянин с. Посників 268
Лаврентій 325
Лаврик, селянин с. Святець 495
Лавричка вдова, міщанка м. Ямпіль 494
Лаврін Маркович, селянин Яна Жоравницького 455
Лавріновича Семен Олехнович 554–556
Лагодовський 341
Ладижанка Ждана (Ждною, Жданы Колядиноє), міщанка м. Луцьк 204–206
Лазар, боярин с. Івачків 207
Лазар, син Лавріна Богушевича Іваницького 413
Лазко, селянин с. Тихомель 496
Лазникович Сидко, міщанин м. Голятин 536
Лазовський Симон 308
Лалушко Миско, селянин с. Падалівка 573
Ланевський Матуш 147, 173, 402, 403
Ланец (Ланца), селянин с. Меречівка 197, 203
Ланко, єврей м. Острiг 212
Ланчик, селянин с. Завидів 367
Ланчич, міщанин м. Локачі 297
Лап Сидор, міщанин м. Голятин 536
Лапич Грицко, селянин с. Лисин 439
Лапло Іван 26
Лапчинський Сабастиян (Себестіян) 34, 453, 456, 458, 592
Ласки 29
Лаский 123
Ласко Олешкович, селянин с. Шпаків 256
Ласко Федір 375, 378
Ласький Ольбрихт 139
Лахович Степан, селянин с. Новий Став 538
Лахьва, селянин с. Зборишів 506
Лашчинський Себестіян 545
Лащ Амброжий 364, 365
Лащ Олександр (Александр) 325
Лащ Станіслав 134
Львовая зє Збаража Вороницкая, княгиня 598
Лебедський Михайло 592
Левицька Якгнежка 445
Левицький Орест 24, 25, 26
Левко Андрійович, селянин с. Свищів 518
Левко (з Занком), селянин с. Млинів 366
Левко, базалійський підданий князя Олександра (Александра) Острозького 540, 541
Левко, боярин с. Покощів 268

Левко, підданий Мокея Безчасного 163
Левко, селянин с. Бачманівка 197, 201
Левко, селянин с. Біле Поле 366
Левко, селянин с. Конюхи 365
Левко, селянин с. Кути 367
Левко, селянин с. Лисин 439
Левко, селянин с. Млинів 366
Левко, селянин с. Надчиці 519
Левко, селянин с. Немиринці 163
Левко, селянин с. Охримівці 491
Левко, селянин с. Підгайці 262
Левко, селянин с. Тихотин 573
Левко, селянин с. Юшківці 473
Левон Хилимонович, селянин с. Новосілки 253
Левченя, селянин с. Завидів 367
Ледвик Гриц, селянин с. Завидів 367
Ледуховська Ганна 636
Ледуховський (Лѣдоховского, Лєдоховского) Макар 608
Лежака, селянин с. Завидів 367
Лезар Якубович, єврей м. Луцьк 613
Лейб, єврей м. Кременець 585
Лейзар Іляшевич, єврей м. Володимир 241
Ленец, міщанин м. Жуків 252
Ленец, підданий Федора Солтана 180
Ленец, підданий Яна Комнацького 417
Ленко, селянин с. Черниківці 491
Ленчич Андрук, селянин с. Жорнищі 268
Ленчич Миколай Юскович 589
Лепеха, міщанин м. Ямпіль 494
Лепешеня Павло, міщанин м. Ямпіль 494
Леско, селянин с. Черниківці 491
Лесота (Лєсота) Олександр (Александр) 34, 58, 59, 134, 135, 145, 153–155
Лесота Тимуш, міщанин м. Ямпіль 495
Летинський (Літинський) Іван 147
Лех, селянин с. Черниківці 491
Лешневський (Яшневський) Ян 197, 199
Лешновольський Ян 277–279
Лещинський Рафал 322
Либко, єврей м. Торговиця 351, 352
Линевський Адам 35, 288
Линевський Ванка 152
Линевський Война 158
Линевський Яким 151–153, 245
Линевські 29
Линчич Савка, селянин с. Завидів 367
Липленський Богуш 41, 64, 334, 439–441
Липленські 29
Лисаковський Миколай 189, 190, 193, 386
Лисаковський Якуб 613, 634
Лисаковські 403
Лисень Іван 381
Лисий Михно, селянин с. Святець 495
Лисий Ювтух, міщанин м. Голятин 537
Лисович Хведец, селянин с. Старий Жуків 254, 255
Лисовський Гаврило 396
Лисовський Собестіян 234
Лисовський Станіслав 405
Лисовські 29
Листич Супрон, селянин с. Киселин 150
Листопадович Гриц, селянин с. Дрозні 219
Лисяк-Рудницький Іван 11
Литвин Андрій, селянин с. Богурин 442
Литвин Богдан, селянин с. Соловичі 573
Литвин Васко, дворний слуга Лева Лясоти 394–396
Литвин Васко, наймит Антона Визґерда Заболоцького 500, 501
Литвин Грицко, міщанин м. Голятин 536
Литвин Єремій, селянин с. Довгалівка 495
Литвин Опанас, селянин с. Селибери 269
Литвин Юрій, служебник Ганни Путятянки 211
Литвин Юрко, селянин с. Соловичі 573
Литвин Яцук, селянин с. Посників 268
Литвин, міщанин м. Ямпіль 63, 495
Литвинець Гришко, міщанин м. Сомін 169
Литвинич Пютрко, міщанин м. Голятин 535
Литвинович Єрмак, селянин с. Надчиці 519
Литвич Якуб, міщанин м. Голятин 536
Лихотварський Ян 496
Лич Іван, селянин с. Сухівці 254
Личич Гриц, селянин с. Завидів 367
Личко Іван, селянин с. Завидів 367
Лишка Якуб 596
Лишки 29
Лишко (Лишко Новоселицький) Станіслав 165, 167, 168
Лишко (Лишко Новоселицький) Ян 167, 168
Лишкович Дашко, боярин с. Зденіж 208
Лишчанка Дорота 548
Лісничий Васко, міщанин м. Збараж 491
Літиновський Ян 226
Літинський 150, 151
Лобач Сенько, селянин с. Гривятки 327
Лого-Соболевський Ян 37
Лозицький Богдан 224
Локацкоє, кнєгини 274
Лончицький Петр 321
Лопатинський Василь 457
Лопоть Ян 212, 216
Лопутко Ігнат, підданий Яна Комнацького 417
Лосвин, селянин с. Завидів 367
Лоскотка Миско, селянин с. Конюхи 366
Лосятинський Семен 473

Лотирка Левко, селянин с. Святець 495
Лотовка Ганна, гафтарка, невільна челядниця князівни Мар'ї Юр'ївни Гольшанської 295
Лотовка Катерина, служебна дівка Ганни Путятянки 211
Лу[...], міщанин м. Ямпіль 494
Луба Станіслав 162
Лубенич Олекса, селянин с. Надчиці 519
Лубницький Станіслав 186
Лудвиський Федір 493
Лудкошкович Панас, селянин с. Золочівка 306
Лудович Максим 413, 414
Лука, священик 268
Лука, селянин с. Куняткiв 442
Лукаш, міщанин м. Локачі 296
Лукаш, пахолок Андрія Гулевича 543, 544
Лукаш, селянин с. Кречевичі 328
Лукаш, син попа 402, 403
Лукаш, урядник Михайла Васильовича Гулевича 597
Лукаш, хлопець Андрія Добринського 227, 228
Лукашевич Малхер 36, 565, 567
Лукашиха вдова, міщанка м. Ямпіль 494
Луковський Войцех 56, 252, 255
Луковський (Луговський, Лукговський) Ян 71
Луковські 29
Лукос Стецко, селянин с. Млинів 244
Лукошкович Жданец, селянин с. Золочівка 306
Лук'ян, дворний молодець Андрія Добринського 227, 228
Лук'ян, підданий Войни Порядничa Защитовського 306
Лук'ян, селянин с. Бачманівка 197, 201
Лук'ян, селянин с. Варковичі 210
Лук'ян, селянин с. Жорницi 268
Лук'ян, селянин с. Лепесівка 496
Лук'ян, селянин с. Лисогірка 495
Лук'ян, селянин с. Надчиці 519
Лук'ян, селянин с. Шпаків 256
Лук'ян, син Левка Андрійовича, селянин с. Свищів 519
Лук'ян, син Щасної вдови, селянин с. Свищів 519
Лук'ян, син Яковчої вдови, селянин с. Свищів 519
Лупинський Миколай 504
Лупинські 29
Лупчевський Ян 383
Луський Собестян 270
Луца, онука попаді с. Свищів 519
Луца, селянка с. Свищів 519
Луцик, селянин с. Охримівці 491
Луцикович Фен, міщанин м. Збараж 64
Луцка Бориcкович, селянин с. Дзвіняча 539
Луцко, міщанин м. Голятин 536
Лучевич Сидко, міщанин м. Голятин 537
Лучка Климович, селянин с. Ставок 573
Лучка, боярин с. Підгайці 186
Лучка, міщанин м. Збараж 491
Лучка, селянин с. Тихомель 496
Львовоє Ръжищовскоє 220
Любецький (Друцький Любецький) Григорій, князь 569–572
Любецький (Друцький Любецький) Павло Григорович, князь 570, 571
Любка, дочка священика Федора 177
Людтке Альф 9
Люшковая Юздися, єврейка м. Локачі 296
Люшницький Іван 34, 391, 392
Лявда Станіслав 305
Лядвич Іван, війт м. Серкизів 342, 402, 403
Ляпа, селянин с. Завидів 367
Лясота (Лiасота) Лев 394, 396, 397
Лях Стас, міщанин м. Сомін 169
Лях Стас, селянин с. Тихомель 496
Лях Ян, міщанин м. Ямпіль 63, 494

М

Магнишевський (Макгнишевський, Макгнишовський) Мартин 36, 70, 133, 134
Мадзолевський Марцин 568
Мазур Жданец, селянин с. Старий Жуків 255
Мазур Мацко, селянин с. Гуляльники 374
Мазур Петро, служебник Ганни Путятянки 211
Мазур Сташко, міщанин м. Ямпіль 63, 494
Мазур Якуб, служебник Ганни Путятянки 211
Мазур, слуга Адама Боговитина Козерадського 394
Маїр Зинделевич, єврей м. Кременець 584
Майбородиха, селянка с. Лисогірка 495
Мак Лец, селянин с. Надчиці 519
Макар, зять Тарасовий, міщанин м. Голятин 536
Макар, міщанин м. Збараж 491
Макар, селянин с. Деречин 367
Макар, селянин с. Новий Став 538
Макар, селянин с. Новосілки 48, 160
Макар, селянин с. Хмілів 262
Макар, селянин Яна Жоравницького 455
Макар, служебник Ганни Путятянки 212
Макгдалена, дочка Гаврила Бокія Печихвостського 249
Макгнишовський Станіслав 159
Макидон Іван, селянин с. Посників 268
Маковецький Станіслав 183–188
Маковецький Ярош 372
Маковецькі 29

Макович Івашко, селянин с. Надчиці 519
Макович Полуян, селянин с. Надчиці 519
Маковський Себестян 240
Маковський Ян 614
Маковські 29
Макр Мисанович, єврей м. Остріг 619, 620
Максим Мицевич, селянин Яна Жоравницького 455
Максим, боярин с. Хмілів 262
Максим, селянин с. Киселин 150
Максим, селянин с. Меречівка 203
Максим, селянин с. Новий Став 538
Максим, селянин с. Підгайці 262
Максименя Бондар, міщанин м. Ямпіль 494
Максимец, міщанин м. Жуків 252
Маланчич Василь, селянин с. Жорнищі 268
Малафей, міщанин м. Ямпіль 495
Малаховський Лукаш 422, 427, 438
Малешевич Михал, селянин с. Свищів 519
Малий Ігнатко, селянин с. Святець 495
Малинка, селянин с. Сухівці 254
Малиновський Ян 36, 255
Малинський 185
Малинський Матфій (Матфѣй) 337–341
Малинський Остафій 337, 340, 354, 388, 407
Малишка Єсиф 513, 514
Малишченя Ігнат, селянин с. Соловичі 573
Малишченя Пархом, селянин с. Соловичі 573
Малкгората, дочка Раймундуса Каркасона 409, 410
Малофей Іванович, священик 128
Малош, підданий князівни Катерини Чорторийської 308
Малош, селянин с. Біле Поле 366
Малуш, підданий Яна Комнацького 417
Малфич Васко, селянин с. Селибери 269
Ман Трохимич, селянин с. Черниківці 491
Манко, селянин с. Конюхи 365
Манко, селянин с. Кути 367
Манко, селянин с. Селище 392
Манко, син Василя Болобана Осекровського 147
Манойло, селянин с. Жорнищі 268
Манойло, служебник Федора Рудецького 257
Мануйло, міщанин м. Луцьк 577, 578
Манусець, єврей м. Володимир 353
Манцевич Климко 182
Мари Сємашковны див. Семашківна Маря
Марина Денисківна 306, 307
Марина, дружина Андрія Киселя 127
Марина, дружина Олександра Лесоти 135
Марина, дружина Павла Григоровича Оранського 137
Маринський Матій 424
Марк Миткевич, селянин с. Хмілів 262
Марко Карпович, міщанин м. Кременець 584
Марко, міщанин м. Збараж 491
Марко, селянин с. Біле Поле 366
Марко, селянин с. Лисин 439
Марко, селянин с. Черниківці 491
Марко, селянин с. Щурин 528
Марковая, селянка с. Біле Поле 366
Марковоє Борєиковоє 516, 517
Марковоє Соколскоє, кнiагини 571
Марковський Флоріан 259, 260, 262,
Марковський Яцко 459
Мартин Андрійович, селянин с. Юшківці 473
Мартин Андрійович (другий – ред.), селянин с. Юшківці 473
Мартин Матяшович, селянин с. Юшківці 473
Мартин Мокійович, селянин с. Дідичі 267
Мартин, князь (ксендз), кременецький вікарій 132
Мартин, міщанин (з передмістя) м. Ямпіль 494
Мартин, міщанин (за парканом) м. Ямпіль 495
Мартин, міщанин м. Голятин 537
Мартин, паробок Маркової Борейкової 517
Мартин, підданий Яна Боговитина Шумського 49, 562, 563
Мартин, селянин с. Біле Поле 366
Мартин, селянин с. Лисин 439
Мартин, селянин с. Млинів 244, 366
Мартин, селянин с. Надчиці 519
Мартин, селянин с. Новосілки 48, 160
Мартин, селянин с. Носовичі 269
Мартин, селянин с. Пальча 268
Мартин, селянин с. Свищів 519
Мартин, селянин с. Тихомель 496
Мартин, селянин с. Федірка 48, 575, 577
Мартинец Якубович, селянин с. Довгошиї 267
Мартинец, селянин с. Довгошиї 267
Мартинко, боярин князя Дмитра Андрійовича Козеки 343
Мартинова жона, піддана володимирського і берестейського єпископа Мелентія Хребтовича 332
Мартиноваа Рєковаа, селянка с. Довгошиї 267
Мартинчич Васко, селянин с. Привередів 453
Мартиш, міщанин м. Ковель 463
Мартиш, селянин с. Посників 268
Мартишевський Балцер 533, 534
Мартишко, селянин с. Голятин 537
Марубок, селянин с. Святець 495
Марухна, вихованиця Дороти Виждчанки 66, 481–483
Марухна, дочка Федора Путяти 40, 598
Марухна, князівна, сестра князя Василя Максимовича Сокольського 379, 380

Маруша Іванова, піддана князя Федора Курцевича 451
Маруша, дочка князя Станіслава (зі Збаража) Воронецького 498
Маруша, дочка Костянтина Спраського 39, 628
Маруша, дружина Сенка, піддана Мелентія Хребтовича 332
Марцибелла, дочка князя Юхима Корецького 40, 558
Марцин 494
Марченя Гриц, селянин с. Любче 572
Марченя Євхим, селянин с. Любче 572
Мар'я (Марина), за попереднім шлюбом дружина Івана Романовича Сенюти, за теперішнім Олександра Лесоти 153, 154
Мар'я, дочка Бартоша, селянка с. Надчиці 519
Мар'я, дочка Кондрата Барташевича, селянка с. Надчиці 519
Мар'я, дочка Мартина Козакевича, селянка с. Надчиці 519
Мар'я, дочка Михала Малешевича, селянка с. Свищів 519
Мар'я, дочка Олекси Лубенича, селянка с. Надчиці 519
Мар'я, дочка Полуяна Маковича, селянка с. Надчиці 519
Мар'я, дочка Щасної вдови, селянка с. Свищів 519
Мар'я, дочка Яковчої вдови, селянка с. Свищів 519
Мар'я, дружина Ілляша Цибульського 175, 176
Мар'я, дружина Яна Ґрабського 593
Мар'яма, єврейка, дружина єврея Абрама Шмойловича 192, 193
Масальська Мар'я Андріївна, князівна 33, 221, 222
Масальський Андрій Петрович, князь 33, 211, 221
Масальський Духнич Петро, князь 216
Масальський Федор, князь 321
Масальський Юркгі (Єрий), князь 321, 322
Масальські, князі 29
Масина, селянин с. Привередів 453
Маско Мацевич, селянин с. Конюхи 366
Маско, священик 497
Масленя Олексій, селянин с. Жорнищі 268
Масло, хлопець князя Матуша (Матиса) Воронецького 528
Маслович Васко, селянин с. Селибери 269
Масловскии див. Масловський Петр
Масловський Петр (Масловскии, Пєтръ – роз'єднання імені і прізвища сталося при перекладі документа з польського тексту) 321
Масловський Франциш ок 321
Масюк Панас, міщанин м. Жуків 253
Масюк, селянин с. Надчиці 519
Масюк, селянин с. Пальча 268
Масюта Трохимович, селянин с. Надчиці 519
Масюта, дружина Труша Волевачевича, міщанка м. Луцьк 419
Матвій, урядник Кирила Невзорова 273, 274
Матеєвський Бернат див. Мациєвський Бернат
Матеєня, селянин с. Лепесівка 496
Матей, селянин с. Боголюбе 465
Матей, селянин с. Жорнищі 268
Матей, селянин с. Завидів 367
Матей, служебник Павла Григоровича Оранського 136, 137
Матей, урядник с. Волиця Свойчевська 192
Матейченя, селянин с. Сухівці 254
Матис, боярин с. Твердинь 223
Матис, візниця Лавріна Дривинського 472
Матич Миско, боярин с. Конюхи 366
Матій 465, 622
Матій, служебник Павла Бранського 245
Матруна, селянка с. Надчиці 519
Матфей Трушевич, міщанин м. Луцьк 479
Матфій, селянин с. Лисин 439
Матфій, селянин с. Привередів 453
Матьях, міщанин м. Голятин 536
Мацеєвський Станіслав 165
Мациєвський Бернат, луцький і берестейський біскуп 450, 530, 558, 559, 613, 614
Мацко, дяк 622, 623
Мацко, мірочник Єроніма Крупського 270
Мацко, селянин с. Охримівці 491
Машевець Войтех, міщанин м. Сомін 169
Медвед Матфей, селянин с. Довгошиї 267
Медведник Миско, селянин с. Любче 572
Медведський Андрій 593
Медведь Залеський Станіслав 361
Мединська Марухна 40, 598
Мединський Шимон 40, 598
Межинський Мартин 336
Мекуха, селянин с. Голятин 538
Мелаха, селянка с. Надчиці 519
Мелех Макар, селянин с. Святець 495
Мелехович Сенюта, селянин с. Старий Жуків 254
Мелешко, міщанин м. Ямпіль 495
Мелешко, селянин с. Надчиці 519
Мельник Ілляш, селянин с. Черниківці 491
Мельник Степан, селянин с. Федірка 48, 575, 577
Мельник Стецко, селянин с. Ставок 573
Мельник, міщанин м. Жуків 252
Мельник, селянин с. Голятин 538

Мервицький Прокіп 54, 196–198
Меречівський (Меричівський) Конаш (Кунаш) 197, 202,
Меречівські (Меричівські) 29
Меркуленя Грицко, міщанин м. Ямпіль 494
Микита, міщанин м. Ямпіль 494
Микита, селянин с. Дзвіняча 539
Микита, селянин с. Кути 367
Микита, селянин с. Лисогірка 495
Микита, селянин с. Приведеів 453
Микитеня Маско, селянин с. Біле Поле 366
Микитеня Петрок, селянин с. Довгошиї 266
Микитка, селянин с. Бочаниця 227, 228
Миклус, міщанин м. Сомін 169
Микола, міщанин м. Кременець 132
Миколаєвоє Рѧполовскоє, кнєгини 172
Миколай, міщанин м. Кременець 132, 584
Миколай, селянин с. Кути 367
Миколай, служебник Остафія Свищовського 377
Миколай, тристенський урядник князя Матуша (Матиса) Воронецького 528
Микута Грицко, міщанин м. Ямпіль 494
Милевський 569
Милевський, урядник с. Осьмиговичі 342
Милеєвський Адам 310
Миляновський Андрій, іванчицький урядник Василя Борзобагатого Красенського 208, 209
Миляновські 29
Минковський Василь 284, 285
Минковський Матфей Григорович 431, 432
Минковський Федор 416
Минковські 29
Мирец (Мирца), селянин с. Бачманівка 202
Мировицький (Вохнович Вербський) Василь 302, 386, 387, 400
Мировицькі 29
Мирута Олексійович, селянин з с. Довгошиї 266
Мисан Хоцкович, єврей м. Мацеїв 169, 170
Мисевський Адам (Адам Андріясович) 34, 143, 145, 264, 331
Мисевський Андріяс, міщанин м. Володимир 143
Мисевський Бартломей 183–185
Мисевський Бартош 18, 354
Мисевські 29
Миско Ігнатович, міщанин м. Жуків 252
Миско Сидорович, підданий князя Дмитра Козеки 343
Миско, кухтик, підданий князівни Мар'ї Юр'ївни Гольшанської 295
Миско, підданий Станіслава Ворищського 342, 343
Миско, селянин с. Млинів 366
Миско, селянин с. Носовичі 269
Миско, селянин с. Хмілів 262
Миско, селянин с. Черниківці 491
Миско, син Ігната Юхновича Гуляльницького 374
Миско, столяр 448
Мисливчик Стас, слуга Семена Рогозинського 416
Митко Борисович 449
Митрох (Дмитрох) Яковцевич, селянин с. Кнерути 516–518
Митрох, селянин с. Пальча 268
Михаиловаѧ Малинскаѧ 340
Михаиловаѧ, дружина Михайла Воронича Боратинського 476
Михаиловоє Чорторыиское кнєгини 381
Михаиловои Привєрєдовскои, дружина Михайла Привередовського, покійна дочка Раймундуса Каркасона 410
Михайлиха, міщанка м. Ямпіль 494
Михайлиха, селянка с. Черниківці 491
Михайло Семенович 446, 447
Михайло Яковлевич (Москвитин), ковельський намісник князя Андрія Курбського 164
Михайло, сокольський війт князя Марка Солтановича Сокольського 379
Михалевич Іван, селянин с. Довгошиї 267
Михаленя, селянин с. Новосілки 253
Михалко, селянин с. Конюхи 366
Михалко, селянин с. Посників 268
Михалченя Васко, селянин с. Пальча 268
Михно Мискович, селянин с. Дзвіняча 539
Михно, селянин с. Голятин 61, 537
Михно, селянин с. Лисин 439
Михно, селянин с. Рудка 572
Михно, селянин с. Свищів 49, 519
Михно, син Бартоша, селянин с. Надчиці 519
Михно, син Масюка, селянин с. Надчиці 519
Миц, селянин с. Деречин 367
Миц, селянин с. Лепесівка 496
Миц, селянин с. Хвалимичі 187, 188
Мицай, Кубів син, міщанин м. Сомін 169
Мицевич Горпиш, міщанин м. Ямпіль 495
Мицевич, міщанин м. Ямпіль 495
Мицик Ярошко, селянин с. Довгалівка 495
Мицик, селянин с. Тихомель 496
Мишка Варковський Абрам 634
Мишка Варковський Михайло 209, 210
Мишка Холоневський Семен 34, 593, 594
Мишки Варковські 29
Мишко, підданий Яна Комнацького 417
Мишко, селянин с. Шпаків 256
Мишуйко, селянин с. Паньківці 495

Мишченя Яцко, селянин с. Лепесівка 496
Міхай Хоробрий 34
Мложевський (Мложовський) Петро 34, 339, 350, 379, 384, 385
Мнашко Давидович, єврей м. Мацеїв 169
Мнишковський Ян 406
Мозелевський (Мозолевський) Марко 424, 426
Мойзеш Фелікс, єврей м. Краків 633, 634
Мойсеєвая, селянка с. Брани 48, 245
Мойсей Мартинович, боярин с. Садів 242
Мойсей, міщанин м. Жуків 252
Мойсей, надворник Матуша Ланевського 174
Мойсей, селянин с. Конюхи 366
Мойсей, селянин с. Лисогірка 495
Мокренський Дем'ян 36, 176, 180, 181, 183, 185–187, 241–244, 249, 259, 270, 295, 299, 308, 381, 386, 399–401
Мокреца 410
Молинський Станіслав 381, 382
Момочетня Олесій, селянин с. Зборишів 506
Монвид Дорогостайський Миколай 344
Монвид Матис, слуга Григорія Єло (Єловича) Букоємського 377
Монишковський Станіслав 446
Монишковський Якуб 379
Монишковський Ян 446
Монка, дружина Андрія, слуги Станіслава Краєвського 175
Мономах Володимир 62
Монтовт Андрій (Андрій Якубович) 195, 274, 292
Монтовт Ян 195, 274, 282
Моралевська Катерина 39, 628
Моргун Грицко 240
Мордухай 436
Мордухай, єврей м. Володимир 71, 400
Мороз Кузма, підданий Адама Боговитина Козерадського 394
Мороз Лаврін, міщанин м. Голятин 537
Мороз Петрок, селянин с. Жорнищі 268
Мороз, селянин с. Довгалівка 495
Мороз, селянин с. Шпаків 256
Морозеня Леско, міщанин м. Голятин 537
Мосєєвич Грицко, селянин с. Надчиці 519
Мосєєвич Павлюк, селянин с. Надчиці 519
Мосєєвич Петро, селянин с. Надчиці 519
Мосєєвич Супрун, селянин с. Надчиці 519
Москаленя Харко, міщанин м. Ямпіль 494
Москаль Васко, міщанин м. Ямпіль 63, 495
Москаль Васута, міщанин м. Ямпіль 495
Москаль Ігнатко, міщанин м. Ямпіль 495
Москаль Харко, міщанин м. Ямпіль 494
Москвитин Іванко 196
Москвитин Марко, протопоп 308, 309
Москвитин Михайло див. Михайло Яковлевич
Москвитин (Москаль) Радко, дворний слуга Лева Лясоти 394–396
Москвитин Платнер 164
Московчич Стецко, міщанин м. Голятин 536
Мостицький Петр 561
Мотовило Богдан 306, 307
Мотруна, селянка с. Надчиці 519
Моцарський Адам 165–167
Мошенський Якоб 410
Мошенський Ян 230
Мошинський 458
Мошко Давидович, єврей м. Свинюхи 275
Мошко Єсифович, єврей м. Броди 615
Мошко Кгершонович, єврей м. Луцьк 613
Мошко Мелихович, єврей м. Луцьк 614, 615
Мошко (Мошей), єврей м. Володимир 400, 478, 503
Мошко Середній, єврей м. Ямпіль 494
Мошко Симшич, єврей м. Луцьк 377
Мошко, єврей м. Володимир 404
Мошко, єврей м. Луцьк 204
Мошко, єврей м. Ямпіль 494
Мощан Федец, міщанин м. Хорлуп 268
Мстиславська Настася, князівна 294
Муканський, селянин с. Дзвіняча 539
Муринович Миколай 344, 345, 546
Муринович Ян 345
Мусленя Ждан, селянин с. Дідківці 496
Муслих, селянин с. Дідківці 496
Муц Микитич, селянин с. Дзвіняча 539
Мушленя Іван, селянин с. Паньківці 495
Мякицький Людвик 470

Н

Набокгуцький Валерій 457
Навинський (Новинський) Станіслав 470
Нагорний Степан, селянин с. Бачманівка 200
Назар, селянин с. Біле Поле 366
Назар, селянин с. Конюхи 365
Налужний Остапко, міщанин м. Ямпіль 494
Налужний Яцко, міщанин м. Хорлуп 268
Напольський Ян 350, 357, 359
Нарушович Станіслав 323
Насипко Ждан, міщанин м. Ямпіль 494
Настаси Гȣлєвичовны див. Гулевичівна Настася
Настася див. Обуховичівна Настася Федорівна
Настася, дочка Василя Мировицького 386
Настася, дочка Єрмака Литвиновича, селянка с. Надчиці 519
Настася, дочка Єсифа Івановича Немирича 124–126
Настася, дочка Петра Мосєєвича, селянка с. Надчиці 519

Настасьа Ѳедоровна Ѡбуховича див. Обуховичівна Настася Федорівна
Настроєв Іван, міщанин м. Жуків 252
Натан Аврамович, єврей м. Володимир 333, 334
Натежич Степан, селянин с. Бачманівка 200
Наум Фединячич, селянин с. Шпаків 256
Невенгловський (Невенкгловський) Станіслав 36, 547, 595, 597
Невзоров Кирило 273, 274
Невідомська Зофія 529
Незнавський Балцер 70, 122
Неклюдов Меркур 233
Некрашевич Андрій, селянин с. Лепесівка 496
Некрашевич Бережецький Іван 45,516
Некрашевич Бережецький Олексій 45, 516
Некрашевич Бережецький Петро 45, 516
Немирич Андрій 418, 419
Немирич Єсиф Іванович 124–126
Немирич Порванецький Клим 371
Немирич Порванецький Кузма 371
Немирич Стефан Андрійович 418, 419
Немировича Андрій Якубович 408
Немоєвський Миколай 325
Ненад Мискович, селянин с. Шпаків 256
Непоседящий Федір Матфійович, міщанин м. Луцьк 47, 48, 532
Нерода Мартин, міщанин м. Хорлуп 267
Несвіцький Василь 62
Несвіцький Денис Богушевич 132
Несвіцький Сасин 64, 623, 624
Несвіцький Ян 64, 623, 624
Несвіцькі 29
Несташевський Ян, служебник Гнівоша Козинського 418, 419
Нецкович Тишко, селянин с. Зденіж 208
Нечайло Васко, селянин с. Посників 268
Никон, селянин с. Дідківці 496
Никон, селянин с. Ставок 573
Никончая, міщанка м. Ямпіль 494
Никунченя Васко, міщанин м. Ямпіль 494
Німценовичівна Дорота Петрівна 233–237
Новоселицький Адам 442, 444
Новоселицький (Новоселецький) Григорій 581
Новоселицький Дмитро 23
Новоселицький Іван 432, 504
Новоселицький Михайло Гапонович 336
Новоселицький Семен 555, 595–597
Новоселицький Юхно 41, 180–182
Новоселицькі 29
Ножка Федко, селянин с. Завидів 367
Носовицький Юзеф 450
Носович Марко, селянин с. Золочівка 306
Носович Федина, селянин с. Золочівка 306

О

Облапський Кузма 448, 449
Ободенський Богдан 330
Ободенський Семен 330
Обол Наум, підданий Яна Комнацького 417
Обрубський Августин 56, 252, 255
Обух Вощатинський (Восчатинський) Григорій 580, 585, 610–612, 622
Обух Вощатинський Іван 397, 558, 559
Обух Вощатинський Петро Федорович 558–560
Обух Вощатинський Слісько Федорович 558–560
Обух Вощатинський Тимофій 558, 559
Обух Вощатинський Федор 559, 560
Обух Вощатинський Яцко 558, 559
Обух Олехно 559
Обух (Обухович) Яким, слуга князя Олександра (Александра) Пронського 521–523
Обух Яким Іванович 173, 174
Обухович Федор 41, 66, 524
Обуховичівна Настася Федорівна 41, 524, 525
Обушко, селянин с. Святець 495
Обчинський Ян 458, 459
Овадовський Олександр (Александр) 582, 583
Овдотя, дочка Григорія Васильовича 272, 273
Овдотя, дочка Івана Болобановича Осєкровського 130
Овдотя, дочка Івана Селецького 593
Овдотя, охрещена татарка, невільна челядниця князівни Мар'ї Юр'ївни Гольшанської 295
Овдотя, служебна дівка Петра Рогачевського 531, 532
Овдюха, дружина Войтка, орендаря боголюбської корчми 465
Оверко, селянин с. Довгалівка 495
Овлучимський Лямпарт 556
Овлучимський (Овлочимський) Юрій 35, 560, 579, 580, 632
Огапка вдова, селянка с. Богурин 442
Огапка, дівка Мар'ї Василівни Чапличівни Шпановської 346, 347
Огапка, дочка Петра Мосєєвича, селянка с. Надчиці 519
Огапка, дочка Стаса, селянка с. Надчиці 519
Огапка, дочка Хацка, селянка с. Надчиці 519
Огап'я, Івашкова дівка, піддана володимирського і берестейського єпископа Мелентія Хребтовича 332
Огрениця, гафтарка, невільна челядниця князівни Мар'ї Юр'ївни Гольшанської 295
Огурцевич Оникей 295, 421
Одинець, служебник князя Василя-Костянтина Костянтиновича Острозького 209, 210

Одриволський Петр 322
Оздовського син 589
Озимок Сенко, селянин с. Біле Поле 366
Окгота вдова, селянка с. Богурин 442
Окорський Патрикій 472, 473
Оксимонтович Якуб 164
Оксиня, селянка с. Боголюбе 465
Олдаковський Станіслав 550, 551
Олейник Стас, селянин с. Смолянка 250
Олекса Левонцевич, селянин с. Куняткiв 442
Олекса Мартинович, селянин с. Сухівці 254
Олекса, селянин с. Лепесівка 496
Олекса, селянин с. Черниківці 491
Олекса, селянин с. Юшківці 473
Олександр (Александр), король польський, великий князь литовський 13, 330
Олександр (Александр), слуга Лавріна Дривинського 569
Олексій, комірник князя Андрія Михайловича Курбського 196
Олексій, міщанин м. Жуків 253
Олексій, священик 161
Олексовський Гнівош-Балтазар (Балтазар-Гнівош з Олексова) 230, 231, 275
Олена, дочка Антонія Визґерда Заболоцького 588, 590
Олена, дочка Гаврила Чорнобаєвича, селянка с. Свищів 519
Олена, дочка Сенюти Ярмяковича, селянка с. Свищів 519
Олена, королева польська, дружина Олександра 213
Оленський Миколай 60, 279
Олеско Сенкович 182
Олешко 197, 449
Олешко Фединич, міщанин м. Кременець 584, 585
Олешко, селянин с. Брани 48, 245
Олешко, селянин с. Завидів 367
Олешко, селянин с. Святець 495
Олешницький Петр 323
Олізаровський Василь 371
Олійник Лук'ян, селянин с. Черниківці 491
Олійник Федор, міщанин м. Ямпіль 494
Оліфер Данилович, священик 132, 161
Ольбрихт, син Миколая Лисаковського 386, 387
Ольшовський 402
Омелко, селянин с. Сухівці 254
Омелян Павлюкевич, селянин с. Кустин 574
Омелян Сидорович, селянин с. Селище 392
Омелян, міщанин м. Ямпіль 494
Омелян, селянин (півдворищний) с. Біле Поле 366
Омелян, селянин (підсусідок) с. Біле Поле 366
Омелян, селянин с. Завидів 367
Омелян, селянин с. Надчиці 519
Омелян, селянин с. Святець 495
Омелько, дворний паробок Михайла Рогачевського 531
Онанка, міщанин м. Хорлуп 267
Онарський 134
Онацко Прокопович, селянин с. Сухівці 254
Оначко, селянин с. Кути 367
Ониско Богданович, міщанин м. Ямпіль 494
Ониско Онацкович, селянин с. Рудки 504
Ониско Симаневич, селянин с. Ставок 573
Ониско, дяк м. Локачі 296
Ониско, селянин с. Бачманівка 200
Ониско, селянин с. Надчиці 253, 519
Ониско, селянин с. Новосілки 253
Ониско, селянин с. Тихомель 496
Онікій, турійський служебник володимирського і берестейського єпископа Феодосія 308
Опанас Олексійович, селянин с. Куняткiв 442
Опарипеський Олександр (Александро) 407
Опарипеський Юско 423, 424
Опинаш Сидорович, селянин с. Селище 392
Опятицький Ян 506
Оранський Григорій (Григорій Семенович) 136, 137
Оранський Михайло 397, 398
Оранський Павел (Павло Григорович) 23, 35, 136, 137, 142–144, 149, 153, 156–158, 161, 162, 164, 165, 175, 176, 188, 193, 232, 238, 249, 270
Оранський Тихно Андрійович 23, 36, 142, 144, 165, 167
Оранський Томило 397
Оранський Юхно 23, 36, 134
Оранський Яско (Саско) 36, 397, 398
Орел Олекший 416, 417
Орина, у першому шлюбі дружина Сенка, за теперішнім – Щасного, міщанка м. Луцьк 419–421
Оришка, селянка с. Свищів 518
Орищич Федко, селянин с. Свинюхи 230
Орховський 457, 458
Осейко, селянин с. Селище 392
Осемборовський Мартин 601–606, 608
Осинський Павел 446
Осмелянович Нестюк 381
Осмелянович Хацко 381
Остап Матфійович, селянин с. Носовичі 269
Остап, міщанин м. Жуків 253
Остап, селянин с. Дідківці 496
Остапиха вдова, міщанка м. Збараж 491

Остапко Мартинович, підданий Олехна Порядничa Защитовського 244
Остапко, селянин с. Черниківці 491
Остапко, урядник Сенюти 250
Остапченя Васко, селянин с. Довгалівка 495
Остахій, селянин с. Надчиці 519
Острівинський Юрій Милинович 172
Островський Кгрегор 446
Островський Сергій 424, 425
Острозький Василь-Костянтин (Костянтин) Костянтинович, князь 16, 31, 41, 54, 71, 128, 178, 191, 192, 196, 197, 203, 204, 209, 210, 232, 249, 263, 290, 295, 297, 298, 303, 304, 327, 329, 373, 409, 410, 423, 424, 505, 515, 545, 600, 619, 620, 633
Острозький Ілля Костянтинович, князь 61
Острозький Костянтин Іванович, князь 408
Острозький Костянтин Костянтинович, князь 16, 305, 329, 334, 364, 365, 399, 400, 435
Острозький Олександр, князь 540
Острозький Януш, князь 16, 19, 22, 392, 393, 467, 474
Острозькі, князі 29
Остроленський Ян 167
Остроух, урядник м. Заслав 336
Отаманеня Михно, селянин с. Святець 495
Отетейко Андрій, селянин с. Ставок 573
Охлоповська Раїна Іванівна 381
Охлоповський Борис (Борис Дахнович) 38, 224, 363, 364, 370, 371, 387–389
Охлоповський Василь 381
Охлоповський Іван 23, 130
Охлоповський Іона (Іона Якимович) 224, 363, 371, 387–391
Охлоповський Сава 389
Охлоповські 29
Охрім, міщанин м. Жуків 252
Охрім, селянин с. Лепесівка 496
Охрім, селянин с. Млинів 366
Охрім, син попа 173, 174
Охрімова вдова, селянка с. Рудки 258
Охрімчиць Савка, міщанин м. Жуків 252
Очкас, підданий Мелентія Хребтовича Богуринського 423
Ошиповський Андрій 322
Ощепальський Якуб 230
Ощовська Настася Михайлівна 363, 370, 371, 387–390
Ощовський Василь 38, 230, 231, 363, 370, 387–391
Ощовський Микита 37, 38, 363, 370, 378, 387, 388, 390
Ощовський Олехно 230, 231
Ощовський (Ошчовський) Станіслав 337
Ощовський Яків 388, 453, 454, 457
Ощовські 29

Ѡ

Ѡвдотьи Данилєвны Рогозеньско*г*[*о*] див. Рогозенська Овдотя Данилівна
Ѡвдо*т*ıа Дрєвинъскаıа див. Дривинська Овдотя
Ѡлєксинаıа Тєрєшковаıа, селянка с. Довгошиї 266
Ѡлєхно*в*ны Бо*р*здобогатıанки див. Борзобагатянка Красенська Мар'я Олехнівна
Ѡпанасов*д*ю А*нр*з*к*ю 516

П

Павел Тимошевич, селянин с. Гривятки 327
Павлиха, селянка с. Святець 495
Павло Оцкович, пастух м. Сомін 170
Павло, боярин Михайла Яновича Загоровського 243
Павло, міщанин м. Голятин 536
Павло, міщанин м. Літовіж 297
Павло, священик 178, 272
Павло, селянин с. Вязовець 495
Павло, селянин с. Конюхи 366
Павло, селянин с. Твердинь 223
Павло, син Єви Дембської 468
Павло, шурин Мануйла Болобана 173, 174
Павловаıа, селянка с. Довгошиї 267
Павлович Василь 211, 222, 250, 259, 264, 265, 269, 272, 273, 277–283, 288, 295, 297, 299, 302, 303, 341
Павлович Дем'ян 622
Павлович Михайло 17, 131, 134–137, 139, 140, 142, 146, 179, 181, 183, 185–187, 222
Павловський 459
Павловський Андрій 218, 219, 242, 243
Павлюк Яцкович, селянин с. Довгошиї 267
Павлюк, боярин с. Буремель 306
Павлюк, селянин с. Біле Поле 366
Павлюк, селянин с. Лисин 439
Павлюк, селянин с. Надчиці 519
Павлюк, син Грицка Комарца, селянин с. Надчиці 519
Павлюк, син Стаса, селянин с. Надчиці 519
Паєвський Войтех 245, 246
Пакало Павло, міщанин м. Ямпіль 494
Палажка Ковалівна, селянка с. Дворець 618, 619
Палажка, селянка с. Свищів 519
Палу*ц*каıа 468, 469
Палуцький Станіслав (Станіслав Миколайович) 40, 45, 437, 438, 468, 469
Панас Михайлович, селянин с. Сухівці 254

Панас, козловський орендар 299
Панас, міщанин м. Сомін 169
Панас, селянин с. Деречин 367
Панас, селянин с. Лисин 439
Панас, селянин с. Новий Став 254
Панас, син попаді с. Свищів 519
Панасиха, селянка с. Черниківці 491
Панко, селянин с. Конюхи 365
Панковський Ян 42, 126, 127
Панковський, отаман м. Ямпіль 494
Панкрат, міщанин м. Ямпіль 495
Панленя Васко, селянин с. Лепесівка 496
Панський Богдан 448
Пантеліїв Ігнат 304
Пантеліївна Ледуха Ігнатівна 303, 304
Панько Порфирій 170–172
Панюк, міщанин м. Ямпіль 494
Параска, дочка Єрмака Литвиновича, селянка с. Надчиці 519
Параска, дочка Олекси Лубенича, селянка с. Надчиці 519
Параска, дочка Прокопа, селянка с. Надчиці 519
Парк Яким, селянин с. Селище 392
Парпурич Юско, селянин с. Тихомель 496
Парун, слуга князя Марини Збаразької 327
Пархом Петрашевич, селянин с. Шпаків 256
Пархом, селянин с. Лепесівка 496
Пархом, селянин с. Новий Став 538
Пархомовая Мар'я 300, 301
Паско Іваникевич, селянин с. Рудка 572
Пастарнак Аір, єврей м. Ковель 213
Паточеня Михно, селянин с. Паньківці 495
Патрикій Курозвонський Іван 23
Пахинський Опанас 385
Пахно, селянин с. Лисин 439
Пац Ян 503, 504
Пац, селянин с. Деречин 367
Пацинич Кузма, підданий Яна Комнацького 417
Пацук Хамкевич, селянин с. Гнідава 502
Пачинський Андрій, міщанин м. Любче 572
Пашеня, селянин с. Біле Поле 366
Пашинський Валентій 408
Пашко Михайлович, селянин с. Буремель 306
Пашко, боярин Гаврилової Яковицької 145
Пашко, слуга Семена Пузовського 190
Пашковський Ян 388, 389
Педенькович Михайло, селянин с. Раков'є 633
Пекар Олешко, слуга Лавріна Дривинського 568
Пелепенка Васко, міщанин м. Ямпіль 494
Пендкович Малхер 321
Пенко Левко, селянин с. Падалівка 573
Пенкославський Марцин 60, 276–279
Пенкославський Станіслав 60, 263, 272, 273, 277–280
Пеняжник Васко, селянин с. Дзвіняча 539
Перевеський Богдан Іванович 437
Перекальська Настася 57, 257, 258
Перепелиця Михайло 447
Перехриста Войтех 585, 586
Перехриста Максим, служебник князя Андрія Михайловича Курбського 196
Перучич Іван, селянин с. Лисин 439
Перхій, селянин с. Млинів 366
Першко, селянин с. Лепесівка 496
Першук, селянин с. Жорнищі 268
Песах, єврей м. Торговиця 351, 352
Песоцький Станіслав 379
Петр Станіславович 408
Петр Стахнович, підданий Яна Комнацького 417
Петран, селянин с. Завидів 367
Петраш Олексійович, селянин с. Довгошиї 266
Петраш Янович, міщанин м. Локачі 296
Петраш, селянин с. Завидів 367
Петраш, селянин с. Селище 392
Петраш, селянин с. Соловичі 573
Петрик, селянин с. Черниківці 491
Петрик, селянин с. Шпиколоси 160
Петрик, хлопець Мокея Безчасного 163
Петро Михайлович, князь 406–408
Петро, селянин с. Лисогірка 495
Петро, слуга Лавріна Дривинського 568
Петро, слуга Романа Олехновича Козинського 464, 465
Петровський Станіслав 334, 337, 339, 343, 344, 346, 350, 351, 354–360, 363, 368–371, 373, 375, 383, 388, 394, 399
Петрок, селянин с. Ватин 276
Петрон Семенович, слуга Семена Рогозинського 416
Петрук, селянин с. Завидів 367
Петрушко, селянин с. Шпаків 256
Пєтровоє Ѣанєвицькоє Ѡвъдотъи див. Шпаковська Овдотя Масківна
Пєтръ див Масловський Петр 321
Пецинський Ян 427
Пешевич Лешко, селянин с. Дзвіняча 539
Пецинський Мартин 470
Пилап, селянин с. Любче 572
Пилип, зять священика Федора 175, 176
Пилип, підданий Василя Гулевича 177
Пилип, селянин с. Надчиці 519
Пилип, селянин с. Охримівці 491
Пилип, селянин с. Передмостє 572
Пилип, селянин с. Святець 495
Пилипиха вдова, селянка с. Паньківці 495

Пилипиха, селянка с. Паньківці 495
Пилитовський 528, 529
Пилюк Федор, міщанин м. Ямпіль 494
Пинчукович Лаврін, міщанин м. Голятин 61, 536
Пиньчукович Тарас, міщанин м. Голятин 537
Пипка Сидор, селянин с. Боголюбе 465
Пицко Ілько, міщанин м. Голятин 536, 537
Пишницький Євхим 205, 206
Пишницький Макар 204, 205
Пінчук Богдан, селянин с. Новий Став 254
Пінчук Федор, селянин с. Довгалівка 495
Пінчук, міщанин м. Ямпіль 494
Платнер Іван 164
Плиска Яцина, селянин с. Лисин 439
Плишка Іван, селянин с. Голятин 538
Плоницький Іван 150
Плонський Петро 242, 243
Плонські 29
Плотницький Тришко, міщанин м. Кременець 585
Плохий Хведец, селянин с. Старий Жуків 255
Плютич Михно, селянин с. Бачманівка 54, 197, 201
Плютовський Войтех 168
Побединський Криштоф 368, 369
Побережник Андрій, селянин с. Дзвіняча 539
Побережник Андрій, селянин с. Конюхи 366
Погибло Іван, селянин с. Завидів 367
Погорілко Максим, селянин с. Черниківці 491
Погорілко Марко, селянин с. Черниківці 491
Погребник Мойсей, міщанин м. Хорлуп 268
Подбийнет (Подбиинєт, Подбипєть) Григорій 441
Подвинський Василь 418
Подвинські 29
Подгаєцький Василь, священик 505, 506
Подгаєцький Єрмола (Єрмола Олехнович) 583, 584, 586
Подгаєцький Тимофій 506
Подгороденська Федора 498, 499
Подгороденський Андрій 498, 499
Подгороденський Іван (Іван Семенович) 165, 302
Подгороденський Фрідріх 498, 499
Подгороденські 499, 500
Подгорський Миколай (Михайло), князь 586, 587
Подмазький Степан 240
Подоський Павло 278, 279
Подоський Томас 54, 196, 197, 198
Пожога Мартин, підданий Яна Комнацького 417
Покгрушевський Томаш 499
Покощовський Ігнат 56, 266
Покощовський Стефан 23, 36, 56, 58, 513, 599
Покуда Федец, селянин с. Селибери 269
Полагя, дочка Богдана Михайловича Хрінницького 329, 330
Полажка, селянка с. Гнідава 502
Полешко Іван, селянин с. Любче 572
Полешко Івашко, селянин с. Надчиці 519
Полешко Миско, селянин с. Тихотин 573
Полешко Панко, урядник с. Осєгрів 342
Полешко Пархом, міщанин м. Голятин 535
Полешко Сацко, селянин с. Біле Поле 366
Полешко Трохим, селянин с. Голешів 462
Полещук Іван, міщанин м. Голятин 61, 536
Ползун, селянин с. Завидів 367
Полишанін Радко, селянин с. Богурин 441
Полишко Лукаш, селянин с. Куняткі 442
Полишко Мишко, селянин с. Богурин 442
Полишко Сидор, міщанин м. Голятин 537
Полишко Терешко, міщанин м. Голятин 537
Половецький Іван 618
Полозко Федор, селянин с. Довгалівка 495
Полонка Федор, князь 298
Полонка, селянка с. Надчиці 519
Полубенка Тиміш 71, 506
Полубенська Ганна Федорівна, князівна 561
Полубенський Олександр (Александро), князь 196, 292
Полубенський Петро, князь 399–401
Полубенські, князі 561
Полуян, боярин с. Рудка 572
Поляновський Станіслав 457
Полятіная вдова, селянка с. Підгайці 262
Пон, селянин с. Черниківці 491
Поніковський Андрій 322
Попелевича Томила Данилівна 148, 149
Попівна Ганна 308, 309
Поплеска Яцко, селянин с. Конюхи 365
Попович Демид, селянин с. Завидів 367
Попович Климко, боярин с. Конюхи 366
Попович Лаврін, міщанин м. Локачі 296
Попович Панкрат, міщанин м. Луцьк 453
Попович Семен, міщанин м. Луцьк 543
Попович Хилимон, міщанин м. Локачі 296
Попович Хилко, служебник Анни зі Стоянець 170
Попчененц Кузма, міщанин м. Жуків 253
Попченя Савка, селянин с. Новосілки 253
Порванецький Кузма 363
Порванецький Станіслав 364, 365, 368
Порицький Олександр (Александр), князь 163, 343
Порицький Януш Олександрович, князь 70, 131
Порядничі Защитовський Война 444, 445, 450

Порядничъ Защитовський Олехно 243, 244
Порядничъ Защитовський Роман 445
Посник (Посник Івачковський) Григорій 18, 36, 206, 207, 354, 373 , 383, 384
Посник Петро 257–259
Потанський Миколай 531
Потап, міщанин м. Ямпіль 494
Потап, селянин с. Новий Став 254
Потій Адам 319, 335
Потій Ян 611, 612
Похилко Іван, боярин с. Конюхи 366
Похилко Юско, боярин с. Конюхи 366
Походен Іван, селянин с. Святець 495
Поцалуйко, селянин с. Новосілки 253
Поцей Адам див. Потій Адам
Поценя Федко, селянин с. Завидів 367
Прачик Хведко, міщанин м. Голятин 536
Преборовський 123
Препирка Михайло Григорович, міщанин м. Володимир
Прерадовський Малхер 346, 347
Пресмицький Станіслав 357, 359
Прибиш Іван, селянин Яна Жоравницького 455
Приборський Мартин 404–406
Привередовська Зофія Михайлівна 45, 451–453
Привередовська Федора Михайлівна 45, 451, 452
Привередовський Василь 453
Привередовський Михайло 173, 189, 191, 258, 259, 410, 451, 453
Прис Старий, селянин с. Лепесівка 496
Присталовський Ян 411
Пристраленя Івашко, міщанин м. Ямпіль 494, 495
Пристряло Панас, міщанин м. Ямпіль 495
Приступа Тишко, селянин с. Ставок 573
Приходко, міщанин м. Голятин 535
Прокоп Данилович, боярин с. Іваничі 124, 125
Прокоп, селянин с. Деречин 367
Прокоп, селянин с. Любче 572
Прокоп, селянин с. Надчиці 49, 519
Прокоп, селянин с. Рудки 504
Прокоп, служебник Михайла Привередовського 191
Пронец, селянин с. Жорнищі 268
Пронський Олександр (Александр), князь 16, 339, 343, 344, 346, 350, 351, 354–359, 363, 368–370, 372, 375, 379, 384, 385, 394, 407, 424, 521
Пронські, князі 29
Пронц, селянин с. Меречівка 203
Прончая вдова, селянка с. Паньківці 495
Пронь, селянин с. Цевів 406
Просимка, дівка Мар'ї Василівни Чапличівни Шпановської 346, 347
Проскурка Маско, селянин с. Вязовець 495
Проскурка Пашко, селянин с. Вязовець 495
Проскурничъ Гаврило, боярин с. Конюхи 366
Проскурничъ Іван, боярин с. Конюхи 366
Проскурничъ Миско, боярин с. Конюхи 366
Протас Івашкович, селянин с. Бачманівка 200
Протас, селянин с. Довгалівка 495
Протас, селянин с. Довгоши 267
Протасеня Андрій, селянин с. Довгалівка 495
Процик Оверко, селянин с. Довгалівка 495
Процик, селянин с. Довгалівка 495
Процик, селянин с. Паньківці 495
Процик, селянин с. Черниківці 491
Прусиновський Адам 61, 456,
Прусиновський Адам Ґабріелович 41, 365–569
Прусиновський Андрій 456, 457
Прусиновський Ґабріель (Кгабріель) 45, 306, 364, 365
Прусиновський Каспер Ґабріелович 41, 365, 565–569
Прусиновський Марцин 410
Прусиновські 567
Прусчинський Каспер 621
Пруський Якуб 311, 312
Прушинський Криштоф 71, 123
Прушинський Ярош 70, 122, 123
Пузина Юрій, князь 256, 454
Пузовський Богдан, син Тимоша Пузовського 42, 143, 144
Пузовський Прокоп (Прокоп Федорович) 271
Пузовський Семен 190
Пузовський Тимош 143, 144, 270
Пупкович Ул'ян, селянин с. Хмілів 262
Путошинський Іван Тихнович 23, 275
Путошинський Олехно Петрович 23
Путята 63, 494
Путята Федір 40, 598
Путятянка Ганна 33, 42, 51, 52, 64, 211, 218
Пуцко, селянин с. Хмілів 262
Пясецький Станіслав 570
П'ятигорський Іван Покотилович 327, 328

Р

Радзивілл Криштоф (Миколай Криштоф), князь 292, 521
Радзивілл Станіслав, князь 266
Радзивілли, князі 183, 185–187
Радзиминський (Радиминський) Станіслав 323, 326
Радивил Криштоф див. Радзивілл Криштоф
Радивиловича Юрій Миколаєвич 408

Радикович Іван, селянин с. Шпаків 256
Радиминський Станіслав див. Радзиминський Станіслав
Радко, селянин с. Бачманівка 197, 202
Радко, селянин с. Завидів 367
Радкович Василь, міщанин м. Володимир 42, 143, 144
Радкович Сава, міщанин м. Володимир 42, 143, 144
Радкович Семен, міщанин м. Володимир 42, 143, 144
Радовицький Тихно 23, 36, 70, 131
Радоминський Миколай 346, 347
Радомський Миколай 634
Радочинський Єремій 36, 60, 535
Раїна 540–542
Раїна, служебна дівка Ганни Путятянки 211
Раїнка, дівка князівни Мар'ї Юр'ївни Гольшанської 273, 274
Рак Іван, селянин с. Паньківці 495
Ракович Вавринец 502
Раст Федорко, селянин с. Лисогірка 495
Ратомський Мартинко 373
Ратомський Остафій 36, 547, 555, 556
Рахванський Адам 277
Рахілка, єврейка м. Володимир 188
Рахна, підданна Сави Яловицького 540
Рациборовський Мацей (Мацѣй) 574
Рашко Прокоп 317, 322
Редчич Касіян, міщанин м. Мацевичі 170
Редчич Савка, міщанин м. Сомін 169
Ренчайський Ян 442
Решневецький Курило 303–305
Рєдчєє 132
Ржищовський Іван 594
Ржищовський Лев 151–153
Ржищовський Тихно 363
Рибалтовський Адам (Ядам) 424, 426
Рибинський 533–535
Рибинський Ян 60, 173, 174
Рибицький Миколай 589
Рибка Іван, селянин с. Лисин 439
Ридзовський 350
Рикало Грицко, селянин с. Охлопів 389, 390
Риль Василь Михайлович 160, 161
Римар Адам, міщанин м. Луцьк 505, 506
Римар Васко, міщанин м. Луцьк 505
Римар Гарасим, міщанин м. Луцьк 505
Римар Євтух, міщанин м. Луцьк 505
Римар Іван, селянин с. Завидів 367
Римар Лойко Степан, міщанин м. Луцьк 505
Римар Степан, міщанин м. Луцьк 505
Римар Яцко, міщанин м. Луцьк 505
Римінський Андрій 423, 424
Римінський Криштоф 423, 424
Римінський Юрій 423, 424
Ричка Сенко, селянин с. Довгоший 267
Різник Єско, міщанин м. Локачі 296
Різник Максим, міщанин м. Ямпіль 494
Різник Сенко, міщанин м. Сомін 168
Різник Хома, міщанин м. Ямпіль 494
Різник Шимон 227
Річицький Андрій 40, 557, 558
Річицькі 29
Ровковський 394
Рогачевський Михайло 531, 532
Рогачевський Петро 531, 532
Рогозинська (Рогозенська) Овдотя Данилівна 565, 568
Рогозинський (Рогозенський) Андрій Данилович 415
Рогозинський (Рогозенський) Василь 258–361
Рогозинський (Рогозенський) Матфій (Матѳѣи) Данилович 329, 330, 415
Рогозинський (Рогозенський) Семен Фалелійович 415, 416
Рогозинські (Рогозенські) 29, 415
Рожинський Миколай 321
Рожицький Ян 322
Рожковський (Рошасовський, Рошковський) Станіслав 36, 37, 280, 344, 345, 377, 378
Рожна Гарасим 368
Рожно Зигмунд 280, 281
Розжаловський Карп, міщанин м. Хорлуп 268
Розжаловський Стец, міщанин м. Хорлуп 268
Розийгра Яцко, селянин с. Вязовець 495
Рокгаль Людвік 499
Рокгаль Ян 499
Роман Павлюкевич, селянин с. Кустин 574
Роман Трушевич, міщанин м. Луцьк 479
Роман, боярин с. Івачків 207
Роман, наймит свинюського селянина Федка Орищича 230
Роман, селянин с. Свищів 519
Роман, селянин с. Святець 495
Роман, син Олехна Пораднича Защитовського 243, 244
Романец, селянин с. Бачманівка 200
Романовський Андрій 35, 264, 365, 397, 399, 402, 404, 406, 411, 414, 418, 424, 427–429, 433
Романовський Віктор 25
Романчич, селянин с. Конюхи 366
Росальський Михайло 143, 144
Росен-Пшеворська Яніна 53, 54
Росохацький Криштоф 337
Ростовський Посник 436

Росток Матей 618, 619
Рошковський Станіслав див. Рожковський Станіслав
Рудавський Адам 309, 310
Рудгір (Рудкгір) Флеріян 192
Рудебченя Сахно, міщанин м. Ямпіль 494
Рудецька Маруша 50, 569, 570
Рудецький Антоній 518
Рудецький Сава-Гнівош 53, 55, 57, 257, 258
Рудецький Федір (Федор) 57, 257–259, 377, 462, 503, 504, 518, 521
Рудецькі 29
Рудий Аврам, міщанин (з вулиці Войтовської) м. Ямпіль 494
Рудий Аврам, міщанин (з другої сторони вулиці Ринкової) м. Ямпіль 494
Рудич Івашко Іванович, міщанин м. Кременець 132
Рудко Іван, селянин с. Довгалівка 495
Рудко, селянин с. Новий Став 254
Рудницький Веремій 168
Рудницький Станіслав 441
Рудовський Павел 322
Ружинська Василиса Василівна, князівна 381
Ружинський Василь, князь 42, 126
Ружинський Дмитро, князь 158, 502
Ружинський Іван Степанович, князь 381, 382
Ружинський Кирик, князь 153, 338, 341
Ружинський Федор Степанович, князь 381, 382
Русальські 29
Русин 248
Русин Берестецький Андрій, пінський і турівський єпископ 360
Русини 567
Русинівна Берестецька Настася Андріївна 42, 360, 361
Русинівна Берестецька Раїна Андріївна 42, 360, 363
Русинович Берестецький Сасин 415, 416
Русинович Стефан 415, 416
Рябин, єврей м. Ямпіль 494

С

Сабинський 530
Сава Іванович, селянин с. Селибери 269
Сава Костюкович, селянин с. Довгошиї 266
Савицький Якуб 618
Савка Карпович, селянин с. Кречевичі 328
Савка, мисливець князя Андрія Михайловича Курбського 233
Савка, міщанин м. Збараж 64, 491
Савка, селянин с. Зарудде 491
Савка, селянин с. Конюхи 366
Савка, селянин с. Меречівка 197, 203
Савка, селянин с. Надчиці 519
Савка, селянин с. Новосілки 48, 160
Савка, селянин с. Свищів 519
Савка, селянин с. Ставок 573
Савка, селянин с. Черниківці 491
Савка, селянин Яна Жоравницького 454
Савостян, міщанин м. Кременець 132
Савчин зять, селянин с. Лисогірка 495
Савчин син, селянин с. Дунаїв 160
Савчиная Марушка, піддана Станіслава Краєвського 60, 279, 280
Сак, селянин с. Підгайці 262
Сакович Петро, міщанин м. Сомін 169
Сало Пашко, селянин с. Хоболтова 250
Салченя Іев, селянин с. Лисогірка 495
Самійло Максимович, міщанин м. Луцьк 427
Самойло, селянин с. Шпаків 256
Самойло, селянин с. Шпиколоси 160
Самсон, селянин с. Надчиці 519
Самуйло, син попаді с. Свищів 519
Самчис Карп, міщанин м. Хорлуп 267
Сангушківна (Санкгушковна) Олександра Романівна, князівна 60, 535, 581
Сангушко (Санкгушко) Кошерський Григорій, князь 444, 445, 579, 580, 582
Сангушко (Санкгушко) Роман (Роман Романович), князь 32, 51, 69, 327, 427–429, 431
Сангушко (Санкгушко) Роман Федорович, князь 31, 135, 136, 298
Сангушко (Санкгушко) Федір Романович, князь 298
Санкгушківна Василіса, князівна 294
Санкгушківна Мар'я, князівна 292, 294
Санко Андрійович, селянин с. Юшківці 473
Санко, селянин с. Кути 367
Санковичі, євреї м. Володимир 264
Санюк (Сенюк), селянин с. Меречівка 197, 203
Сап Васко, селянин с. Рудка 572
Сапець Федор, міщанин м. Ямпіль 495
Сапон, селянин с. Посників 268
Сара, єврейка м. Ямпіль 494
Сара, єврейка, мати єврея Абрама Шмойловича 192, 193
Сарницький Ян 322
Саря, єврейка м. Ямпіль 494
Сасин Максимович, міщанин м. Луцьк 204, 205
Сасин, дворний паробок Михайла Рогачевського 531
Сасиновський Матис 346, 347
Сасиновський Фронц 346, 347
Сасповський Войтех 339
Сахненя Стецко, селянин с. Святець 495

Сахниха вдова, селянка с. Святець 495
Сахно, селянин с. Свищів 519
Сац Мацевич, селянин с. Дзвіняча 539
Сац, селянин с. Надчиці 519
Сацик, селянин с. Завидів 367
Сачко Левієвич, єврей 67, 351
Сачко Панасчич, селянин с. Зденіж 208
Сачко, підданий Яна Комнацького 417
Сачкович Іван 208
Сачкович Назар 208
Сачкович Петро, зденіжський урядник Івана Чаплича Шпановського 208, 209
Сашко, селянин с. Конюхи 366
Сверський Лукаш, князь 323
Светицький Ян 241, 278, 279
Свидерський Матис, міщанин м. Ямпіль 494
Свиневський Сачин 600
Свинюський Гнівош 244
Свиридовський Федір 36, 419, 420, 431, 501, 502, 565, 567
Свиридський Мартин 369
Свиричовський Прокоп 416
Свиричовські 29
Свиршовський, служебник Єроніма Крупського 270
Свистик Грицко, селянин с. Хмілів 262
Свитич Томило, міщанин м. Локачі 296
Свитло Артишко, міщанин м. Ямпіль 494
Свитло Пархом, міщанин м. Ямпіль 494
Свищ Савка, селянин с. Біле Поле 366
Свищенска Настася 515
Свищовський Остафій 49, 211, 222, 376, 377, 518–520
Свищовський Семен 520
Свищовський Тимофій (Тихно) 518–521
Свищовські 29, 518, 520
Свідерський (Свѣдерський) Криштоф 574
Свідзинська Зофія 578
Себастьянець, селянин с. Завидів 367
Себестян Глібович 444
Северин, боярин с. Лепесівка 496
Севрук Бартош 610, 611
Седельник Ониско, міщанин м. Хорлуп 268
Седляр (Седелник) Тишко 419–421
Седляр Мацко, міщанин м. Луцьк 505
Сезен Сережка, міщанин м. Ямпіль 495
Сезен, селянин с. Лепесівка 496
Сезон, селянин с. Новий Став 253
Секуньська Ганна, дочка Михайла Секуньського 39, 433–437
Секуньський Михайло Якович 39, 433, 434
Селецький Богдан 34, 220, 221, 225–227, 593, 594
Селецький Іван 220, 226, 227, 363, 370, 387–391, 593
Селецькі 29
Селицький Богдан 322
Селицький Сельвестр 298
Семан, міщанин м. Збараж 491
Семашки 29
Семашківна Ганна 212
Семашківна Маря 344
Семашківна Олександра (Алєксандра) 436
Семашко 274
Семашко Василь (Василь Михайлович) 14, 37, 121, 299, 378, 431
Семашко Миколай Олександрович 47, 48, 532
Семашко Михайло 213
Семашко Олександр (Александр) на Хупкові 16, 32, 34, 134, 135, 211, 218, 361, 410, 442, 446, 452, 454, 460, 463, 468, 471, 501, 504, 507, 527, 529, 588, 591
Семашко Петро 431
Семашко Ярош 340
Семашко, селянин с. Новий Став 538
Семен Іванович (Іван Семенович) 424, 426
Семен Іванович, міщанин м. Луцьк 480
Семен, селянин с. Завидів 367
Семен, слуга Василя Ощовського 388
Семковський Ян 416
Семяч Савка, підданий Яна Комнацького 417
Сен, селянин с. Біле Поле 366
Сенец, міщанин м. Жуків 252
Сенец, селянин с. Бочаниця 227, 228
Сенец, селянин с. Новий Став 254
Сенко Карпович, підданий Мелентія Хребтовича 332
Сенко Климович, селянин с. Ставок 573
Сенко Кузменятич, селянин с. Цевів 406
Сенко Куцевич, підданий Мелентія Хребтовича 333
Сенко Михнович, селянин с. Конюхи 365
Сенко Пашкович, селянин с. Пальча 268
Сенко Романович, підданий князя Дмитра Андрійовича Козеки 141, 142
Сенко, боярин с. Суходоли 240
Сенко, селянин с. Біле Поле 366
Сенко, селянин с. Надчиці 519
Сенко, селянин с. Паньківці 495
Сенко, селянин с. Привередів 453
Сенко, селянин с. Селибери 269
Сенко, селянин с. Черниківці 491
Сенко (другий – ред.), селянин с. Черниківці 491
Сенковський Войтех 159
Сенковські 29
Сенчина, селянка с. Завидів 367

Сень Жданевич, селянин с. Дзвіняча 539
Сенюта 250
Сенюта (Сенюта Ляховецький) Іван Романович 38, 58, 59, 68
Сенюта Григорій 343, 344
Сенюта Іван, син Івана Романовича Сенюти 39, 286, 287
Сенюта Ляховецький Іван Романович 153–155, 508
Сенюта Ляховецький (Федір) Федор Григорович 66, 211, 222, 286, 287, 481–483
Сенюта Ольшаницький Григорій 66, 481–484
Сенюта Хмелевський Іван 222
Сенюта Ярмакович, селянин с. Свищів 49, 519
Сенюта, селянин с. Сухівці 254
Сербин Кобецький Михайло 224
Сербин Стефан 33, 421, 422
Сергій, війт м. Жуків 252
Сергій, селянин с. Ватин 276
Сергій, селянин с. Завидів 367
Сергій, селянин с. Лисогірка 495
Сергій, селянин с. Селибери 269
Серепа Терентій Яцкович, міщанин м. Київ 480, 481
Серто де Мішель 6
Сеценя Матфій, селянин с. Любче 572
Сеценя Павлюк, селянин с. Любче 572
Сємєновоє Козинское 415
Сємєновои Крꙋднєвичовои Настаси Хомяковнє див. Хом'яківна Настася
Сивкович Хведец, селянин с. Старий Жуків 254
Сидор Левонович, селянин с. Довгошиї 267
Сидор Маскович 497, 500, 501
Сидор Трохимович, селянин с. Новосілки 160
Сидор Хурсович, селянин с. Бачманівка 197, 201
Сидор, підданий Яна Комнацького 417
Сидор, селянин с. Біле Поле 366
Сидор, селянин с. Конюхи 366
Сидор, селянин с. Надчиці 519
Сидор, селянин с. Свищів 518
Сидор, селянин с. Тихомель 496
Сикорський Андрій 36, 224
Сила Іван 41, 180–182
Сила, піп 448
Силка Бартош 450, 451
Силка Олізар 450
Силка Яско 444, 445, 450
Симаневич Панас, селянин с. Ставок 573
Симон з Мінська, князь 424
Симон, міщанин м. Ямпіль 494
Симон, селянин с. Лепесівка 496
Симон, селянин с. Новосілки 160
Симон, селянин с. Посників 268
Симонец, селянин с. Бачманівка 200
Симха, єврей м. Ковель 436
Симшичов Мордухай, єврей м. Ковель 562
Сипко Ігнат, селянин с. Новий Став 538
Сипко Сенко, селянин с. Любче 572
Сипкович Андрій, селянин с. Новий Став 538
Сипковський Федор 404
Сиросецький Андрій 344, 345
Сисун Васко, селянин с. Боголюбе 465
Сич Іван, селянин с. Завидів 367
Сич Олексій, селянин с. Носовичі 269
Сичик, селянин с. Завидів 367
Сичковський Ждан 133
Скаленя Ониско, селянин с. Лисогірка 495
Скибчин Андрій, селянин с. Свинюхи 230
Скнюгубеня Семен, міщанин м. Ямпіль 494
Сковар Артим, селянин с. Шпаків 256
Скорин Дахно, міщанин м. Збараж 491
Скорих, селянин с. Завидів 367
Скочко, міщанин м. Ямпіль 494
Скрабан, селянин с. Деречин 367
Скрипка Войтко, міщанин м. Ямпіль 63, 494
Скуделський Мартин 416
Скуминівна Макгдалена 574
Скурат, селянин с. Новий Став 538
Скурка Грицко, боярин с. Зденіж 208, 209
Славиковська Барбара 40, 598
Славинський Станіслав 189, 225, 226
Славогурський (Славокгурський) Матис 36, 275, 297, 339, 340, 345, 346, 387, 389, 442, 444, 470, 478, 479, 545, 547, 548, 564, 577, 613, 614, 626, 629, 631
Слесар Улас, міщанин м. Луцьк 505
Слєсар Іван, боярин м. Збараж 491
Сливовський Матеуш, ксендз 470
Словиковський Станіслав 381
Словиковський Якуб 412
Словинський Єзоф 218, 220
Слонка Станіслав, боярин с. Лисин 439
Слонковський Рафал 499
Слонковський Якуб 499
Служка Ігнат, селянин с. Цевів 406
Смелченя Грицко, міщанин м. Ямпіль 494
Смиковський Кондрат 543
Смиковський Михайло (Мишко) Якимович 23
Сміян Яцко, селянин с. Біле Поле 366
Смушко Андрій, міщанин м. Ямпіль 494
Собеський Марк 16, 611, 612
Собий Яцко, селянин с. Зденіж 208
Собко, слуга Олександра Лесоти 154
Собко, урядник с. Хмілів 145
Собоневський Станіслав 622, 623
Сова Борис Іванович 121

Сова Роман 236
Совостян, селянин с. Привередів 253
Созон, син Масюка, селянин с. Новий Став 254
Сокерка Марцин, селянин с. Святець 495
Сокерка Микита, селянин с. Святець 495
Сокирка Богдан, селянин с. Святець 495
Сокол Щасний 42, 360, 361
Соколко, боярин м. Збараж 491
Соколовський Войтех 492
Сокольська Ганна, князівна 500
Сокольський Василь Максимович, князь 379, 380
Сокольський Марко (Марко Солтанович), князь 225, 226
Сокольський Остафій, князь 22
Сокорівна Анна 41, 66, 521, 522, 524–527
Сокоровна Анна (пни Бєрдовскаꙗ) див. Сокорівна Анна
Соловей, міщанин м. Луцьк 298
Соловей, селянин с. Завидів 367
Сологуб Жикгмонт 322
Солодовник Пилип, міщанин м. Ямпіль 494
Соломонида, селянка с. Свищів 518
Солоневський Степан (Стефан Бенедиктович) 458, 628, 629
Солонина Васко, селянин с. Довгошиї 267
Солтан Федір (Федор) 23, 35, 141, 142, 179, 180, 444, 445, 450, 451
Сомиловський Каспер 259
Соничко Хведко, міщанин м. Голятин 537
Соня, селянка с. Свищів 519
Сопіга (Сопѣга) 456
Сороченя Данец, селянин с. Бачманівка 197, 202
Сосновскою див. Сосновська
Сосновська (Юрівська), теща Мануйла Болобана 173
Сосъницкого Кахънꙋ Ивановну 346, 347, 349
Сохацький Станіслав, слуга Василя Копотя 202
Соцкий Димид, селянин с. Паньківці 495
Соцкий Кондрат, підданий Яна Комнацького 417
Сошеньский 528
Спенковський Матей 340
Спиридоній, піп 296
Спраський Костянтин 39, 627
Ставецький Михайло 176
Ставицький Харко Олексійович 259, 261–263
Ставський Миколай 478
Ставські 29
Стала Петр 321
Стан Олександр (Александр) 509
Станелевич Войтех, селянин с. Жорнищі 268
Станиславоваꙗ кнєгинꙗ див. Гулевичівна Марина
Станиславовую Колтꙋновꙋю див. Раїна
Станіслав з Соколова, князь 424
Станіслав, міщанин м. Луцьк 567
Станіслав, служебник Ганни Путятянки 211
Станкович Пилип, селянин с. Юшківці 473
Старая, селянка с. Дідківці 496
Стареховський Войтех 368, 369
Старинський 402
Старонович Ждан, селянин с. Сухівці 254
Стас Васкович, міщанин м. Хорлуп 267
Стас, селянин с. Лепесівка 496
Стас, селянин с. Надчиці 49, 519
Стас, слуга Абрама Мишки Варковського 635
Стас, тивун с. Довгошиї 267
Стас, хлопець Ганни Путятянки 211
Стаско 449
Стасюк Петрович, селянин с. Жорнищі 268
Стахій, селянин с. Надчиці 519
Стахорський Миколай 507
Сташкевич Павло 259, 260
Сташтинець, селянин с. Хмілів 262
Стеблович Грицко, підданий Яна Комнацького 417
Стемпковський Матей 558
Степан Карпович, міщанин м. Жуків 252
Степан Сидорович, підданий князя Дмитра Козеки 343
Степан Хамкевич, селянин с. Гнідава 502
Степан, міщанин м. Ямпіль 494
Степан, селянин с. Біле Поле 366
Степан, селянин с. Надчиці 519
Степан, селянин с. Охримівці 491
Степан, селянин с. Черниківці 491
Степанчая вдова, селянка с. Шпаків 256
Стефан див. Баторій Стефан
Стефан, син Костянтина Спраського 39, 628
Стехно, селянин с. Черниківці 491
Стец, селянин с. Завидів 367
Стецко Євхимович, селянин с. Довгошиї 266
Стецко, міщанин м. Голятин 61, 536
Стецко (другий – ред.), міщанин м. Голятин 536
Стецко (третій – ред.), міщанин м. Голятин 537
Стецко, селянин с. Млинів 366
Стецко, селянин с. Новий Став 538
Стецко, селянин с. Черниківці 491
Стецко, син коваля Тимоша 412, 413
Стецкова дівка, піддана володимирського і берестейського єпископа Мелентія Хребтовича 332
Стецкович Станіслав, служебник Барбари Стефанівни Збаразької 540–542
Стоєнський Собостіян 322
Столпенський Лаврін, міщанин м. Сомін 169

Стоярський Андрій 444
Страшко (Страшкович) Авдій Іванович 244
Стренбош Дзержек 321
Стривязький Яким (Яким Васильович) 17, 35, 122, 124, 126, 127, 131, 137, 139, 146, 149, 178, 181, 183, 185–187, 238, 269, 270, 280, 282, 283, 299, 302, 332, 447, 459
Стрижевич Сенко, селянин с. Старий Сораж 587
Стрілець Стас 622
Струневський Ян 358
Стужка Олексій, селянин с. Дідичі 267
Ступницький Павло, служебник князя Василя-Костянтина Костянтиновича Острозького 203–206
Субек, селянин с. Деречин 367
Судейченя Хведец, селянин с. Сухівці 254
Суєта 600
Суликовський Бурдан 346, 347
Сульмєв, пушкар 449
Супрун Романович, підданий князя Дмитра Андрійовича Козеки 140, 141
Супрун Юскович, підданий володимирського і берестейського єпископа Феодосія 188, 189
Супрун, міщанин м. Голятин 536
Супрун, селянин с. Жорнищі 268
Супрун, селянин с. Завидів 367
Сурин Андрій 620
Сурмач Іван, селянин с. Конюхи 366
Сутах Яцко, селянин с. Святець 495
Сухинич Пилип, служебник Дмитра Занкевича Дедеркала 70, 133
Суховія Радко, селянин с. Надчиці 519
Суховія Тишко, селянин с. Надчиці 519
Сучан Ярош, підданий Яна Комнацького 417
Сушко, селянин с. Підгайці 262
Сушкович Левко, підданий Григорія Семеновича Оранського 136
Сущ Федец, міщанин м. Хорлуп 268

Т

Талалаєвич Василь 450
Талашко Іван 240
Талошко, міщанин м. Збараж 491
Танатара, татарин 599
Танчик Іван, міщанин м. Ямпіль 494
Танчикович Остап, міщанин м. Сомін 169
Тара, селянин с. Черниківці 491
Тарас, селянин с. Новий Став 538
Тарас, селянин с. Федірка 48, 575, 577
Тарас, селянин с. Черниківці 491
Таратунович Тимош, селянин с. Хмілів 262
Таратунович Ул'ян, селянин с. Хмілів 262
Тарнавський Ян 577
Тарновецький Єзоф 122
Таско, селянин с. Охримівці 491
Татарин Богдан, слуга Абрама Мишки Варковського 635
Татаринович Сахно, селянин с. Дідківці 496
Татарка, дівка Мар'ї Василівни Чапличівни Шпановської 346, 347
Татяна, служебна дівка Ганни Путятянки 211
Таца Σсковаа, міщанка м. Хорлуп 268
Таца, дочка Щасної вдови, селянка с. Свищів 519
Таца, дочка Яковчої вдови, селянка с. Свищів 519
Теневич, міщанин м. Ямпіль 494
Терешеня Павло, селянин с. Рудка 572
Терешко, селянин с. Новий Став 538
Терешко, селянин с. Святець 495
Терешко, урядник с. Довгошиї 266, 267
Терновський Матіяш 499
Терновський Миколай 499
Терновський Павел 499
Терновський Ян 499
Терхій Жданець, селянин с. Млинів 244
Тесленя Давид, селянин с. Жорнищі 268
Тесля Андрій, селянин с. Жорнищі 268
Тесля Матей, селянин с. Жорнищі 268
Тивун Іван, селянин с. Лисин 439
Тиминський Жикгимонт 346
Тиминські 29
Тимко Макарович, селянин с. Уховець 219
Тимко, селянин с. Черниківці 491
Тимофій Пахирович 446, 447
Тимош, коваль 412, 413
Тимош, селянин с. Вязовець 495
Тимош, селянин с. Хмілів 262
Тимош, селянин с. Черниківці 491
Тимуш, міщанин (в парканах) м. Ямпіль 494
Тимуш, міщанин м. Ямпіль 494
Тимуш, підданий Яна Комнацького 417
Тинчик Гаврило, міщанин м. Ямпіль 494
Тира, підданий Мелентія Хребтовича Богуринського 423
Тиракало Куришко, селянин с. Святець 495
Тиркинович Манко, селянин Яна Жоравницького 455
Тихно, селянин с. Свищів 519
Тичинський, урядник с. Метельно 267
Тишининаа, міщанка м. Хорлуп 268
Тишко Івашутич 342
Тишко Самойлович, селянин с. Золочівка 306
Тишко, боярин с. Туропин 136
Тишко, пасинок Ілляша Цибульського 177
Тишко, підданий Івана Яковицького 622, 623

Тишко, селянин с. Лепесівка 496
Тишкович Івашко, міщанин м. Локачі 296
Тишковський Юрій 343, 344, 365
Тіллі Чарльз 7
Томила (Томила Данилівна), дружина Михайла Дубницького 239, 240, 414
Томило Максимович, міщанин м. Луцьк 577
Томко, селянин с. Дідичі 267
Томко, селянин с. Надчиці 519
Тонський Хома, міщанин м. Голятин 537
Трацевський Ян (Богуш) Богушевич 39, 40, 627, 628
Требуховський Ян 321
Тригуско Іван, селянин с. Тихомель 496
Тризна Андрій 237
Трипольський Матфей 459
Трохим 497
Трохим Кондратович, селянин с. Рудка 572
Трохим, селянин с. Конюхи 366
Трохим, селянин с. Лисин 439
Трохим, селянин с. Новий Став 254
Трохим, селянин с. Свищів 518
Трохим, селянин с. Черниківці 491
Трошка, селянин с. Надчиці 519
Трошко, отаман с. Бачманівка 199
Трошковська Катерина Матушовна (Матысовна) 39, 433–437
Трошковський Матуш 434
Троян, урядник князівни Катерини Чорторийської 307, 308
Трусейко Грицко, селянин с. Привередів 453
Трускало, селянин с. Тихомель 496
Трухон, селянин с. Підгайці 262
Труш Мискович, селянин з с. Привередів 452
Труш Хилкович, селянин с. Конюхи 365
Труш, боярин с. Івачків 207
Труш, підданий Яна Комнацького 417
Труш, селянин с. Привередів 453
Трушецький Войтех 420
Трушецькі 29
Туличовський Хацко Чуват 23, 135, 158, 161, 162, 167, 173, 189, 232, 239, 240
Туминський Богдан 333, 610
Тупалець Радко, міщанин м. Сомін 169
Тупальский (Тупильский) Бартломей 225, 226
Тупачевський 246
Тупичовський Томаш 485
Тупичовський Ян 218, 219
Тур Михно, селянин с. Рудка 572
Тур Павел 556
Тур Тимош, селянин с. Підгайці 262
Тур, селянин с. Зарудде 491
Турашинич Миско, колесницький урядник Адама Боговитина Козерадського 394
Турно Ірена 53
Турчин Іван, селянин с. Шпаків 256
Турчинович Мишко, селянин с. Носовичі 269
Турчинович Яцко, міщанин м. Кременець 585
Туршинський Ян 502
Тучаницький Валентій 22, 36, 467, 628, 629
Тютка Яцко, селянин с. Біле Поле 366

У

Угрин Савка, селянин с. Млинів 244
Угриновська Богдана Прокопівна (Ѣановꙋю Воронинꙋю Боротинъскꙋю) 68, 405, 406
Угриновський Януш (Януш Прокопович) 225–227, 480
Угриновські 29
Удовичич Степанец, селянин с. Шпаків 256
Узловський Василь, слуга Абрама Мишки Варковського 635
Уксимя, дочка Івана Романовича Сенюти Ляховецького 39, 286, 287
Улас, селянин с. Свищів 519
Улезло Яцик, боярин м. Збараж 491
Улита, селянка с. Свищів 519
Улка, дружина Курила, підданого Мелентія Хребтовича 332
Ул'ян, селянин с. Підгайці 262
Уляна, гафтарка, невільна челядниця князівни Мар'ї Юр'ївни Гольшанської 295
Уляна, дочка Івана Селецького 593
Улѣщеня Хведец, міщанин м. Жуків 253
Уменський Войтех 189, 190
Умястовський Петр 41, 409–411
Уничинє Лучка, слуга Романа Олехновича Козинського 465
Усеня Хведор, підданий Адама Боговитина Козерадського 394
Устим, наймит коритненського боярина Андрія 230
Устимка, селянка с. Надчиці 519
Уханський Павло 192
Ушалко 448
Ушенський Мартин 308

Ф

Фалко, єврей м. Володимир 353
Фалко, селянин с. Конюхи 365
Фалчевська Галшка Францишківна 41, 620, 625
Фалчевська Катерина Францишківна 144, 145
Фалчевський Петро 242
Февр Люсьєн 6
Фед, селянин с. Вязовець 495
Федец Ігнатович, селянин с. Дерн 267
Федец Терешкович, селянин с. Довгошиї 267

Федец Халимонович, селянин с. Івачків 373
Федец, селянин с. Посників 268
Федечко, боярин м. Збараж 491
Федєчков Васко, селянин с. Святець 495
Федица, невільна челядниця князівни Мар'ї Юр'ївни Гольшанської 295
Федір Терехович, гнідавський урядник Семена Круневича 501, 502
Федко Іванович, селянин с. Юшківці 473
Федко Ігнатович, селянин с. Лисин 439
Федко Климович, селянин с. Ставок 573
Федко Тимошевич, селянин с. Гривятки 327
Федко (Хведко), кравець 448, 449
Федко, наймит Григорія Посника 207
Федко, пекар Ганни Путятянки 211
Федко, селянин с. Кути 367
Федко, селянин с. Надчиці 519
Федко, селянин с. Ставок 573
Федко, селянин с. Черниківці 491
Федор Миронович 289
Федор Олексійович, селянин с. Довгошиї 266
Федор Семенович 250
Федор, дорогиницький урядник Петра Киселя 300
Федор, дубницький урядник 238
Федор, коверник, невільний челядник князівни Мар'ї Юр'ївни Гольшанської 295
Федор, мельник с. Бочаниця 228
Федор, пастух с. Лисогірка 495
Федор, риканський урядник Юрія Тишковського 343, 344
Федор, священик 41, 175–177
Федор, селянин с. Конюхи 365
Федор, селянин с. Лепесівка 496
Федор, селянин с. Лисогірка 495
Федор, селянин с. Надчиці 519
Федор, селянин с. Паньківці 495
Федор, селянин с. Селище 392
Федор, селянин с. Черниківці 491
Федор, син Гаврила Бокія Печихвостського 249
Федор, син Гаврила Чорнобаєвича, селянин с. Свищів 519
Федор, син Костюка, селянин с. Свищів 518
Федор, син Савки Чорнобаєвича, селянин с. Свищів 519
Федор, син Сенюти Ярмаковича, селянин с. Свищів 519
Федор, служебник князя Олександра Курцевича 353
Федора Богушівна з Козерад 56, 251, 252, 255
Федора Петрівна з Калусова 353
Федора, дочка Костянтина Спраського 39, 628
Федора, дружина Яна Зацвіліховського 593
Федора, служебна дівка Ганни Путятянки 211, 212
Федориха вдова, міщанка м. Збараж 491
Федчая вдова, селянка с. Хмілів 262
Федчун, селянин с. Брани 48, 245
Федюк Андрій, селянин с. Довгалівка 495
Федя, дочка Кондрата Барташевича, селянка с. Надчиці 519
Федя, дочка Полуяна Маковича, селянка с. Надчиці 519
Федя, дочка Саца, селянка с. Надчиці 519
Феодосій, володимирський і берестейський єпископ 148, 162, 188, 219, 307, 331
Феофан, менглинський єпископ, жидичинський архімандрит 351, 352
Фес, міщанин м. Локачі 296
Феско, селянин с. Твердинь 223
Феско, селянин Яна Жоравницького 455
Феско (Хвеско), син поповича Сидора Масковича 497
Филип, міщанин м. Хорлуп 268
Филип, писар м. Ямпіль 494
Филип, селянин с. Новий Став 254
Филип, син священика Павла 178
Фірлей Андрій з Домбровиці 489
Фолкер Ульріх 7
Фредр Ян з Плешович 325
Фроим, єврей м. Ямпіль 494
Фройко, єврей м. Ямпіль 494
Фуко Мішель 6
Фурс Матфійович, селянин с. Приверед ів 453
Фурс Станіслав Авкгуштинович 321

θ

θаличєвскоє 247
θєдорꙋ Ссєниницкꙋю див. Ясениницька Федора
θорτꙋнинаꙗ Ꙋстица, міщанка м. Хорлуп 267

Х

Хазко, єврей м. Четвертня 463
Хаїм, єврей м. Володимир 265
Хаїм, єврей м. Локачі 297
Халецький Андрій 41, 281, 322, 625, 626
Халецький Францишк 41, 625, 626
Хама, єврей м. Дубно 410
Ханна Нахимовна, єврейка м. Володимир 282, 283
Харитон Грицкович, селянин с. Новосілки 160
Харко Конашевич, селянин с. Шпаків 256
Харко, міщанин м. Збараж 491
Харко, міщанин м. Локачі 296
Харлинський Ян 423, 424, 621
Харменський 63, 494
Хац Панкович, селянин с. Хоболтова 249, 250
Хацко 381

Хацко, мельник с. Конюхи 366
Хацко, селянин с. Надчиці 519
Хацко, селянин с. Селибери 269
Хведец Пронович, селянин с. Сухівці 254
Хведец, міщанин м. Жуків 252
Хведко Лаврінович, міщанин м. Голятин 536
Хведко Яцевич, селянин с. Дзвіняча 538
Хведко, міщанин м. Голятин 537
Хведко, тивун с. Голятин 538
Хвишко, єврей м. Жуків 252
Хебединський Ян 568
Хелминський Андріян 322
Хилимон, міщанин м. Жуків 252
Хилко, Душцев син, пастух м. Сомін 170
Хилко, підданий князя Януша Збаразького 49, 562
Хилко, селянин Іони Охлоповського 388
Хилко, селянин с. Кути 367
Хлищенненць Устян, міщанин м. Жуків 253
Хлодень Онанко, селянин с. Новий Став 254
Хмара Семен 226
Хмари 29
Хмарич Михайло, слуга менглінського єпископа та жидичинського архімандрита Феофана 352
Хмелевська Доротка, служебна дівка Ганни Путятянки 211
Хмелевський Станіслав 250, 261, 262
Хмель Станіслав див. Хмелевський Станіслав
Ходкевич Миско, селянин с. Любче 572
Ходоровська Барбара 48, 575, 576
Хоєнський Валентий 509
Хоєнський Себестіян 499
Хоєнський Станіслав 499
Холмовський Богдан 241
Холодило, міщанин м. Збараж 491
Холоневський Василь 265
Холоневський Прокіп 42, 368
Холявич Винрейко 250
Хома Васильович, священик 628, 629
Хома Романович 175, 176
Хома, селянин с. Конюхи 366
Хома, селянин с. Лисин 439
Хома, селянин с. Надчиці 519
Хома, селянин с. Юшківці 473
Хома (другий – ред.), селянин с. Юшківці 473
Хома, син попаді с. Свищів 519
Хомица, селянин с. Конюхи 366
Хомиченя Стецко, міщанин м. Голятин 536
Хом'як Іван Петрович 472, 473
Хом'як Киндин 498
Хом'як Петро 377
Хом'як Тит 498
Хом'як Тихно Іванович 121, 122
Хом'як Федір Петрович 472, 473
Хом'яки Смордовські 29
Хом'яківна Ганна 498
Хом'яківна (Хом'яківна Смордовська) Настася 41, 66, 524, 525
Хом'яківна Федора 472, 473
Хоронко Федко, підданий Федора Солтана 179, 180
Хорошевицька Ганна Яковівна 275, 276
Хорошко Іван 35
Хорошко Кіндрат (Кондрат) 446, 523, 526, 563
Хотелевський Матис 298, 299
Хребтович Богуринський (Богурицький) Іван 156, 157
Хребтович Богуринський Семен 71, 72, 137–140, 203, 368, 369
Хребтович (Хребтович Богуринський) Мелентій, володимирський і берестейський єпископ, архімандрит Києво-Печерського монастиря 332, 333, 422, 450
Хреновський Андрій 36, 394, 396, 397
Хреновський Ян 432
Христин Пилип, міщанин м. Жуків 253
Христина Куцевна, міщанка м. Кременець 584
Христина, селянка с. Надчиці 519
Хрінницький Богдан Михайлович 329, 330
Хрінницький Іван (Іван Михайлович) 45, 71, 329, 330, 361, 408, 429, 431, 432, 437, 438–441, 451, 460, 518, 521, 524, 543, 544, 547, 548, 550, 551, 566, 577, 578, 588, 593, 615, 618, 619, 621, 624, 625, 627, 629
Хрінницький Миколай 508, 567
Хрінницький Прокіп Михайлович 329, 330
Хрінницькі 29
Хромяк Іван, селянин с. Святець 495
Хруслицький Станіслав 356, 358, 359
Хрустицький 334–336
Хрустицький Ян 264

Ц

Царикович Маско, міщанин м. Ямпіль 495
Цатковскою 148
Цетковський Каспор 130, 131
Цибульський Ілляш 41, 175–177
Цибульський Петро 424, 425
Цимінський Ян 65, 529, 530
Цицун Радко, селянин с. Ставок 573
Цопка Лаврін, селянин с. Млинів 243, 244
Цупало Хведко, селянин с. Дзвіняча 539

Ч

Чайка Ярмол, міщанин м. Голятин 536
Чайковська Катерина 635–637
Чайковський Петро 635, 636

Чайковський Федір 401
Чакалович Максим, селянин с. Новий Став 57, 254
Чаплинський 204
Чаплич Кадян див. Чаплич Шпановський Федір Кадян (Кадянович)
Чаплич (Чаплич Шпановський) Іван 208, 247, 248, 433
Чаплич Шпановский Федір 429, 432, 433, 440, 441, 518, 521, 524, 543, 544, 547, 548, 500, 551, 578, 588, 593, 615, 618, 619, 621, 624, 625, 627, 629
Чаплич Шпановський Григорій (Григорій Васильович) 345, 346, 347, 383
Чаплич Шпановський Костянтин 432, 433
Чаплич Шпановський Петро Іванович 14
Чапличі Шпановські 29
Чапля Григорій Васильович 126
Чаплянка Шпановська Мар'я Василівна 33, 42, 345–347, 350–352, 421, 422
Чарнашевич Яремко 305
Чарнотський Троян, сатиївський урядник 256
Чарноцький Миколай 439, 618, 633
Чаруковська Огренка Іванівна 373
Чеберяко Іван, селянин с. Новий Став 538
Чегленя Омелко, селянин с. Сухівці 524
Чек, селянин с. Селище 329
Чеконська Раїна Данилівна 623, 624
Челядка 468, 469
Червяк Гаврило, селянин с. Хмілів 262
Черенкович Іван, селянин с. Паньківці 495
Черкас, кухар менглінського єпископа та жидичинського архімандрита Феофана 352
Черман Куц, селянин с. Черниківці 491
Черман Стецко, селянин с. Охримівці 491
Чернацький Микола (Миколай) 546, 548, 549
Черневська Федора Лукашівна 173
Черневський Андрій 275
Черневський Лука 406
Черневський Тимофій (Тимофей) 308, 406, 562
Черней Семен 458
Черник Іван, селянин з с. Свищів 519
Чернський Ян, повинний князя Романа Сангушка 428
Черня, селянка с. Шпиколоси 160
Четвертенський Матфій, князь 515
Четвертенські, князі 29
Чех Іван, селянин с. Паньківці 495
Чехович Мартин, селянин с. Жорнищі 268
Чехович Якуб, князь 424
Чехровський 227
Чешацький Ян 134
Чикалович Гира, селянин с. Новий Став 254
Чикизеня Ониско, підданий Адама Боговитина Козерадського 394
Чиран, селянин с. Новосілки 57, 253
Чирка Ходот, селянин с. Новий Став 254
Чирський (Цирський) Ждан 36, 273, 281, 282, 331, 364, 365, 368
Чоботар Дмитро, селянин с. Привередів 453
Чоботар Ждан, селянин с. Довгалівка 495
Чоботар Іван, міщанин м. Жуків 252
Чоботар Іванец, селянин с. Жорнищі 268
Чоповник Лезар, єврей м. Луцьк 480
Чопоня, селянин с. Сухівці 254
Чорний Гаврило, піп с. Святець 495
Чорний Іван, селянин с. Паньківці 495
Чорнишович Оско, міщанин м. Сомін 168
Чорнобаєвич Гаврило, селянин с. Свищів 49, 519
Чорнобаєвич Савка, селянин с. Свищів 49, 519
Чорногубовський Жежик Ян 635
Чорторийська Катерина, князівна 307, 308
Чорторийська Федора, князівна 230
Чорторийський (Чар*т*ориски*и*, Чорторыского) Юрій Іванович на Клеваню (на Чо*р*ториску), князь 410, 534, 588–590, 628, 629
Чорторийський (Чартористого) Юрій Михайлович, князь 30, 64, 590
Чорторийський Михайло Олександрович, князь 153, 155, 183, 380
Чорторийський Олександр Федорович, князь 137, 157, 290, 291
Чубар Павлюк, селянин с. Носовичі 269
Чубинський Петро 331
Чуват Туличовський Хацко 36, 146, 147
Чудин Михно, селянин с. Тихотин 573
Чурило Іван, селянин с. Паньківці 495

Ш

Шабелник Павло, міщанин м. Ямпіль 494
Шагун Юхно 137–140
Шадий, селянин с. Старий Жуків 255
Шадурський Ян 424, 425
Шалдриха, міщанка м. Збараж 491
Шаменков Сергій Ігоревич 55
Шамина Мартин, селянин с. Богурин 442
Шамотула Матіяш 446, 447
Шамрал Іван, селянин с. Конюхи 366
Шаповал Стас, селянин с. Федірка 48, 575, 577
Шарко Грицко, боярин м. Збараж 491
Шахович Павло, селянин с. Черниківці 491
Шацький Олешко, міщанин м. Сомін 169
Шашченя Панас, селянин с. Довгалівка 495
Шашченя Сенко, селянин с. Довгалівка 495
Швец Лашко, селянин с. Святець 495
Швец Миско, міщанин м. Ямпіль 494
Швец Олекса, міщанин м. Ямпіль 494

Швец Тишко, міщанин м. Ямпіль 494
Швец Харко, міщанин м. Ямпіль 494
Швец Хома, міщанин м. Ямпіль 494
Швец Черкас, міщанин м. Ямпіль 494
Швец Яцик, міщанин м. Ямпіль 494
Швець Лазко 424, 426, 445
Швець Лучка, селянин с. Підгайці 142
Швець Туц, міщанин м. Локачі 297
Шевко Ярмош, селянин с. Святець 495
Шевницький Росян 628, 629
Шелвачовський Матис 150
Шелвовський Іван Ванкович 158, 159
Шелест Климко, селянин с. Святець 495
Шемлицький Богуш 163
Шиба, селянин с. Новий Став 538
Шийка Миско 611, 612
Шийка Пархом, селянин с. Тихотин 573
Шийчин Федко 449
Шик Максим, селянин с. Надчиці 519
Шило Наум 342
Шило Федец, селянин с. Пальча 268
Шиман, єврей 270
Шимановський 530
Шимкович Шклинський Федір 65, 529, 530
Шинкар Левко, селянин с. Завидів 367
Шинкар Федор, селянин с. Довгалівка 495
Шипуля Трохим, селянин с. Богурин 441
Ширай Федор, бармацький тивун Войтеха Стареховського 369
Ших Петрик, дворний наймит Григорія Посника Івачковського 373
Шишка Гермоген 174, 629
Шишка Семен 353
Шишченя Яцко, селянин с. Довгалівка 495
Шкляр, єврей м. Ковель 632
Шкодка Михно, міщанин м. Ямпіль 494
Шлома Єрусалимець, єврей 422
Шлома, єврей м. Ямпіль 494
Шломка, єврей м. Ямпіль 494
Шмойло Зраїлович, єврей м. Володимир 282, 283
Шмойло Симшич, єврей м. Галич 351
Шмойло, селянин с. Паньківці 495
Шмоло Яковович, єврей м. Кременець 160, 161
Шмоневський Ян 530, 531
Шолуха Дорогостейський Стефан 51, 68, 509
Шостаковський Наум 394, 395, 396
Шостовицкий (Шостовєцки*и*) Ян 411, 418, 424, 428, 429, 431, 485
Шпаковська Мар'я Масківна 255, 256
Шпаковська Настася Масківна 255, 256
Шпаковська Овдотя Масківна 255, 256
Шпаковська Раїна Масківна 255, 256
Шпаковський Іван (Іван Павлович) 255–257, 383
Шпаковський Іван Маскович 44, 255, 256
Шпаковський Маско 44, 256
Шпаковський Павло 128, 129
Шпаковський Яско Маскович 44, 255, 256
Шпаковські 29
Шуйський, князь 216
Шулган Васко, селянин с. Надчиці 519
Шулгач, міщанин м. Голятин 537
Шумський Криштоф 623
Шумський Степан Іванович 133
Шут Фед, селянин с. Довгалівка 495
Шѣдоваꙗ Катєрина 407

Щ

Щасна вдова, селянка с. Свищів 519
Щасная, гафтарка, невільна челядниця князівни Мар'ї Юр'ївни Гольшанської 295
Щасний Карп, селянин с. Довгошиї 267
Щасний, міщанин м. Луцьк 419
Щелепинський Томило, міщанин м. Хорлуп 268
Щенютинський Миколай 444
Щербак Яцко, міщанин м. Збараж 491
Щербанєв Тарас, селянин с. Черниківці 491
Щетинчич Матфій, міщанин м. Луцьк 227

Ю

Юда Юскович, єврей 618, 619
Юзеф, єврей 463
Юнкович Василь 147, 554
Юнковичі 147
Ю*р*євъскую див. Сосновська
Юрій, служебник Василя Борзобагатого Красенського 208, 209
Юркгеля Стас, міщанин м. Ямпіль 494
Юрко Іванович, боярин Луцького замку 156, 157
Юрко Трохимович, селянин с. Довгошиї 267
Юрко, коверник, невільний челядник князівни Мар'ї Юр'ївни Гольшанської 295
Юрко, селянин с. Деречин 367
Юрко, селянин с. Кути 367
Юрко, селянин с. Надчиці 519
Юрко, селянин с. Святець 495
Юрко, селянин с. Селибери 269
Юрко, син Андрія Річицького 40, 557, 558
Юрко, слуга Жулинського 60, 279
Юрко, слуга Михайла Оранського 397–399
Юронім Якимович 246
Юръєвоє Голшанскоє кнєгини Мари Санкгушковны див. Санкгушківна Мар'я
Юско Мошкович, єврей м. Тикотин 241, 242
Юско, єврей м. Люблін 361
Юско, підданий Яна Комнацького 417
Юско, син коваля Тимоша 412, 413

Юсковая Дарка, піддана Станіслава Краєвського 60, 280
Юха Васко, селянин с. Деречин 367
Юшковський Василь 472, 473
Юшковський Федор 472, 473
Юшченя Гахно, селянин с. Святець 495

Я

Яблоновський Олександр 44, 55
Яблонський Адам 322
Яблонський Бартош 576
Яблонський Войтех 462, 463,478
Яблонський Ян 225, 226
Яворинський Ян 475, 476
Яворинські 29
Яворський Станіслав, міщанин м. Київ 480, 481
Ядвикга, дочка Ґабріеля Прусиновського 365
Якганка, дочка Єви Дембської 468
Яким Васильович див. Стривязький Яким
Яким Мискевич, міщанин м. Голятин 537
Яким, міщанин м. Кременець 132
Яким, підданий Антонія Визґерда Заболоцького 589
Яким, селянин с. Біле Поле 366
Якимей, священик 136
Якименя Івашко, селянин с. Вязовець 495
Якименя Миско, селянин с. Вязовець 495
Яков, боярин с. Боголюбе 465
Яков, селянин с. Дідківці 496
Яков, син Василя Ощовського див. Ощовський Яків
Яковецький Войцех 279
Яковицька Мар'я Гаврилівна 381, 382
Яковицька Федора Павлівна 39, 42, 170, 622
Яковицький Василь Якович 250, 251
Яковицький Гаврило (Гаврило Іванович) 39, 139, 146, 148, 150, 151, 155, 170–172, 192
Яковицький Іван (Іван Гаврилович) 42, 250, 251, 622, 623
Яковицький Ласко 172
Яковицький Шолушич Іван Васильович 250, 251
Яковицький Юхно 172
Яковицький Ян 499
Яковча вдова, селянка с. Свищів 519
Якуб 60, 381
Якуб Щаснович, єврей м. Володимир 178, 191
Якуб, городиський урядник 369
Якуб, селянин с. Завидів 367
Якуб, слуга Жулинського 279
Якубенята, селяни с. Деречин 367
Якубовський 528
Якубовський Андрій 321
Ялбрик Вишинський Андрій 325
Ялбрик Вишинський Беняш (Бєняш ЇАл, Брык Вышинскии – роз'єднання імені і прізвища сталося при перекладі документа з польського тексту) 322
Яловицький Антон див. Єловицький Антоній
Яловицький див. Єловицький
Яловицький Миколай 566
Яловицький Савин (Сава Гнівошович) 159, 284, 285, 302, 515, 540–542
Ян Федорович 218–220
Ян, воротний, міщанин м. Сураж 587
Ян, зигармістр 240
Ян, князь, віленский біскуп 408
Ян, мисливець князя Андрія Михайловича Курбського 233
Ян, син Василя Мировицького 386, 387
Ян, слуга Завиши Фронца 279
Яничко Васко, міщанин м. Голятин 536
Янко 449
Янко, во́линський дворник 399
Янко, кухтик Ганни Путятянки 211,
Янко, селянин с. Біле Поле 366
Янко, селянин (півдворищний) с. Конюхи 365
Янко, селянин (підсусідок) с. Конюхи 366
Янко, служебник Василя Борзобагатого Красенського 208, 209
Янковський Станіслав 478
Янковський Янко 240
Янковські 29
Яновича Станіслав Станіславович 408
Януш Давидович, єврей м. Свинюхи 275
Януш, єврей м. Володимир 400
Януш, син Андрія Кошки див. Кошка Януш
Янчинська Марина Василівна 192, 193, 245, 246, 251
Янчинський Іван 251
Ярембинський Матей 336
Ярмак, селянин с. Довгалівка 495
Ярмак, селянин с. Лисин 439
Ярмак, селянин с. Святець 495
Ярмолец див. Єрмол Гаврилович
Ярмош, дворний паробок Станіслава Краєвського 175
Ярмош, урядник Петра Костюшковича Хоболтовського 250
Ярмош, селянин с. Святець 495
Яроцький Андрій 575–577
Яроцький Павло 575–577
Яроцькі 48, 575
Ярош, боярин с. Івачків 207
Ярош, служебник Василя Жоравницького 340
Ярошко, селянин с. Тихомель 496
Ясениницька Федора, дочка Мартина Ясениницького 408
Ясениницький Андрій, син Мартина Ясениницького 408

Ясениницький Єрмоген 30, 231, 232
Ясениницький Іван, син Мартина Ясениницького 408
Ясениницький Левко, син Мартина Ясениницького 408
Ясениницький Мартин 30, 231, 232, 408
Ясениницькі 29
Ясеновський Михайло 339
Ясеновські 29
Ясенський Єронім 499
Яско Мискович, міщанин м. Рожищі 208
Яско Петрович, ставрівський урядник Василя Борзобагатого Красенського 208, 209
Яско Самойлович, селянин с. Золочівка 306
Яско, пасинок Сенка Зелені, селянина с. Затурці 249
Яско, син Єви Дембської 468
Ястрембський Якуб, міщанин м. Київ 480, 481
Яц, селянин с. Лисин 439
Яцик, селянин с. Завидів 367
Яциниха вдова, селянка с. Шпиколоси 160
Яцко 274
Яцко Андрійович, селянин с. Зміїнець 394
Яцко Бакунович, селянин с. Варковичі 210
Яцко Гардеєвич, селянин Яна Жоравницького 455
Яцко Давидович, єврей м. Остріг 592
Яцко Іванчич, селянин с. Селище 392
Яцко (Гацко) Мицкович 424, 426
Яцко Онискович, міщанин м. Луцьк 479
Яцко, єврей м. Володимир 241
Яцко, отаман с. Черниківці 491
Яцко, селянин с. Бачманівка 197
Яцко, селянин с. Надчиці 519
Яцко, селянин с. Святець 495
Яцко, селянин с. Хмілів 262
Яцко, селянин Яна Жоравницького 455
Яцко, син Гаврила Чорнобайовича, селянин с. Свищів 519
Яцко, син Левка Андрійовича, селянин с. Свищів 519
Яцко, син Савки Чорнобайовича, селянин с. Свищів 519
Яцко, тивун с. Конюхи 366
Яцковський Станіслав 35, 558
Яцук, селянин с. Жорнищі 268
Яцук, селянин с. Кути 367
Яченята, селяни с. Деречин 367

Ꙗ

Ꙗкгнєжскою Лєвицкого див. Левицька Якгнежка
Ꙗновꙗа Котовича Бєлухна 407
Ꙗновдою Ворониндою Боротиньскдою див. Угриновська Богдана Прокопівна
Ꙗнчиньскоє 136
Ꙗроѳиєвоє Гостъскоє 419

B

Borkowsky Stanislaw див. Борковський Станіслав
Butkowski Jedrzy (!) див. Бутковський Андрій

J

Jrzy xiąże Czartoryskie див. Чорторийський Юрій

L

Lichotwarsky Jan див. Лихотварський Ян

Ł

Ławrynowycza Siemion Olechnowicz див. Лавріновича Семен Олехнович

N

N Василь 359
N Миколай 129
N Михайло 353
N Олександр (Александр) 623
N Федор 249
N Щасний 158
N Янко 449

O

Owłuczymsky Lamparty див. Овлучимський Лямпарт

P

Pesczinsky Marczin див. Пещинський Мартин
Piesoczinsky Lawrin 475

S

Sigismůndůs Rex див. Зигмунд III
Sliwowsky Matius див. Сливовський Матеуш
Szewnicky Rosian див. Шевницький Росян
Szokolowszky Woycziech див. Соколовський Войтех

Z

Zachowszky Yakub див. Жаховський Якуб

ГЕОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК

А

Андруга (Задня або Передня), с. Кременецького повіту Влн. 514, 515

Андруга Задня, с. Кременецького повіту Влн. 302

Б

Баб'є, с. Луцького повіту Влн. 355–359

Бабичі с. 71

Бармаки, с. Луцького повіту Влн. 368, 369

Бачманівка, с. Кременецького повіту Влн. 54, 196, 197, 199, 202

Башківці, с. Кременецького повіту Влн. 30, 515

Белзький повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 322

Бережці, с. 175

Бережці, с. Кременецького повіту Влн. 30, 516

Березділ, м. Володимирського повіту Влн. 416

Березділ, м. Луцького повіту Влн. 197

Березовий Запуст, урочище 306

Берестейське воєводство (Велике князівство Литовське), адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 15, 322

Берестейське воєводство (Корона Польська), адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 322

Берестейський повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 321, 322

Берестечко, м. Луцького повіту Влн. 61, 424, 535, 539, 540, 577

Берестечко, с. Луцького повіту Влн. 360, 361, 567

Берестський повіт див. Берестейський повіт

Берестя, м., адм. центр Берестейського воєв. (Велике князівство Литовське) 125

Беч (Biecz), м. Речі Посполитої 317

Бѣлозорокъ див. Білозірка

Бѣлскимъ див. Белзький повіт

Бѣлского див. Більський повіт

Бѣцки див. Бецький повіт

Бецький повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 322

Біла Криниця (Бѣлокриницы, Бѣлои Криницы), с. Кременецького повіту Влн. 484–486, 515

Біла Русь 42, 460–462

Біла Церква, м. Київського воєв. 305

Білашів, с. Луцького повіту Влн. 219

Біле Поле, с. Володимирського повіту Влн. 45, 364, 366, 582

Білий Сток, с. Луцького повіту Влн. 30

Білі Береги, с. Володимирського повіту Влн. 277

Білозірка (Верхня/Нижня), с. Кременецького повіту Влн. 163

Більський повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 322

Біскупичі, с. Володимирського повіту Влн. 145, 251, 419

Бобичі, с. Володимирського повіту Влн. 139, 251

Боголюбе, с. Луцького повіту Влн. 465

Богурин, с. Луцького повіту Влн. 441, 442

Божанка, с. Володимирського повіту Влн. 412

Болванець, р. 575

Борблин, с. Луцького повіту Влн. 341

Боротин, с. Луцького повіту Влн. 472

Бочаниця, с. Луцького повіту Влн. 227, 228

Брани, с. Луцького повіту Влн. 48, 244, 309, 310, 550, 551

Браслав, м. Віленського воєв. 212

Браславське див. Брацлавське воєводство

Браславський повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 212, 321, 322

Брацлав, м. Брацлавського воєв. 350, 634

Брацлавське воєводство, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 15, 21, 323, 324, 330, 350, 479, 634

Брацлавщина див. Брацлавське воєводство

Брєского див. Берестейське воєводство (Корона Польська)

Брєстъским Литовским див. Берестейське воєводство (Велике князівство Литовське)

Броди, м. Львівської землі Руського воєв. 160, 614

Бродів, с. Луцького повіту Влн. 48

Бронне, с. Луцького повіту Влн. 292

Бруховичі, с. Кременецького повіту Влн. 512

Буг, р. 618

Букойма, с. Луцького повіту Влн. 45, 375, 377, 378

Буремель, с. Луцького повіту Влн. 306, 460–462

Буремець, с. Луцького повіту Влн. 352

Буськ, м. Белзького воєв. 636

Бутятичі, с. Володимирського повіту Влн. 353

Буша, с. Брацлавського воєв. 330

Бушинці, с. Брацлавського воєв. 330

В

Варковичі, с. Луцького повіту Влн. 209, 210, 634

Варшава (Warszawa), м. Варшавського повіту Мазовецького воєв. 71, 164, 165, 193, 195, 311, 312, 324, 327, 373, 473, 475, 480, 481, 635

Варшавський повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 322

Ватин, с. Луцького повіту Влн. 68, 275
Вгриновск див. Угринів
Велика Польска див. Великопольща
Велике князівство Литовське 14, 15, 18, 37, 43, 44, 72, 151, 156, 212, 292, 305, 312–314, 316–320, 323, 324, 334, 335, 339, 343, 344, 346, 350, 351, 354–359, 363–365, 368–370, 372, 375, 379, 385, 394, 399, 400, 407, 408, 413, 424, 521, 525
Великий Курган, урочище 386, 387
Великі Луки, м. Російської держави 34, 391
Великопольща 317, 322, 323
Велунська земля див. Вєлюнська земля
Велунський повіт див. Вєлюнський повіт
Верба, с. Володимирського повіту Влн. 302, 386, 387
Верещаки, с. Кременецького повіту Влн. 355
Вєлюнська земля, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 321, 322
Вєлюнський повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 321
Виски див. Візенська земля
Вишогродський повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 322
Візенська земля, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 322
Війтівці, с. 330
Віленське воєводство, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 15, 321
Віленський повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 292
Вілія, с. Кременецького повіту Влн. 56, 284, 285
Вількомирський повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 164, 321
Вільно, м., адм. центр Віленського воєв. 324, 406, 408
Вінниця, м. Брацлавського воєв. 350
Віслицький повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 321
Вітебське воєводство, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 15
Вітебський повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 322
ВКЛ див. Велике князівство Литовське
Вовківці (Волковцах), с. Кременецького повіту Влн. 28, 601–603, 607
Вовховицьк див. Уховецьк
Водеради див. Одиради
Воєгоща, с. Володимирського повіту Влн. 31, 429–431
Войславичі, с. 264
Вокри, урочище 551, 552, 553, 630
Волинська земля див. Волинське воєводство
Волинське воєводство, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 13–16, 19, 21, 22, 28, 29, 43–45, 52,„55, 56, 66, 69, 71, 72, 125, 128, 152, 156, 157, 165, 167, 178, 191, 192, 194, 196, 197, 204, 206, 208–211, 218, 220, 222, 225, 227, 232, 233, 247, 249, 257, 263, 284–286, 295, 297, 298, 304, 310, 313, 322–324, 361, 383, 391, 393, 402, 403, 409, 423, 424, 451, 461, 462, 467, 474, 475, 482, 489, 499, 504, 506, 518, 521, 524–527, 535, 545, 547, 555, 560, 569, 570, 574 578, 590–592, 601, 609, 612, 620, 633, 634
Волинь див. Волинське воєводство
Волиця, с. Луцького повіту Влн. 627, 628
Волиця (присілок Жоравників), с. Луцького повіту Влн. 454
Волиця Свойчевська, с. Володимирського повіту Влн. 48, 191
Волки див. Воля Федорова
Волки Вєдоровы див. Воля Федорова
Волковиї див. Вовковиї
Волковийськ, м. Новогрудського воєв. 233, 237, 344
Волковиський повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 234, 322
Волковцах див. Вовківці
Володимир, м., адм. центр Володимирського повіту Влн. 60, 122–124, 126–128, 129, 131, 134–137, 139, 140, 142, 143, 145, 148–153, 155–158, 161, 162, 164, 165, 170, 172, 173, 175–180, 183, 186–189, 191–196, 232, 233, 237, 239–242, 244, 245, 249–251, 259, 263–265, 269, 272, 273, 276–282, 286, 288, 297, 298, 303, 307, 342, 352, 353, 364, 380, 381, 384, 386, 391, 392, 397–399, 401, 402, 404–406, 411–413, 418, 423, 427, 431, 433, 444–447, 450, 451, 459, 498, 558, 560, 561, 579, 581, 582, 585, 586, 610–613, 622, 631, 632
Володимирська волость Влн. 60, 276
Володимирське староство Влн. 44, 134
Володимирський повіт, адм.-тер. одиниця Влн. 15, 128, 129, 134, 135, 141, 142, 147, 150, 151, 158, 162, 165, 170, 171, 173, 176, 181, 183, 185–187, 189, 233, 234, 237, 240–242, 245, 249, 259, 270, 273, 277, 278, 281, 282, 286–288, 297–299, 305, 331, 381, 386, 428, 429, 446, 450, 459, 513, 580, 610, 623
Волосова Воля, с. Луцького повіту Влн. 371, 372
Волохи (Молдавське князівство) 593, 594
Воля Федорова (Волки, Волки Фєдоровы), с. Луцького повіту Влн. 218–220
Воля Хоровська, с. 141
Ворищі, с. Володимирського повіту Влн. 251

Ворончин, с. Луцького повіту Влн. 49, 371–373
Ворчин, с. Володимирського повіту Влн. 148, 149, 610
Вощатин, с. Володимирського повіту Влн. 558–560
Врунчів, с. Брацлавського воєв. 330
Всекрв див. Осєгрів
Вупиця див. Упіта
Вукраинє див. Україна
Вязовець, с. Кременецького повіту Влн. 45, 492, 495

Г

Галицька земля, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 313, 322
Галицько-Волинське князівство 25
Галич, м. Галицької землі Руського воєв. 351
Гданськ (Gdańsk), м. Речі Посполитої 294, 295, 318
Гішин, с. Володимирського повіту Влн. 448, 449
Глушець, р. 224, 225, 341
Гнідава, с. Луцького повіту Влн. 501, 502, 525
Гойшин див. Гішин
Голешів, с. Луцького повіту Влн. 462
Голиші, с. Луцького повіту Влн. 124
Голоби, с. Луцького повіту Влн. 69, 170, 172, 310
Голофастовець, с. Кременецького повіту Влн. 48, 575
Голятин, м. Луцького повіту Влн. 60, 506, 535, 540
Голятин, с. Луцького повіту Влн. 61, 537
Горечів, с. Володимирського повіту Влн. 428
Горзвин, с. Луцького повіту Влн. 368
Городище, с. Луцького повіту Влн. 30, 369
Городло, м. Белзького воєв. 245, 263, 413
Грабів, с. Луцького повіту Влн. 232
Грибовиця, с. Володимирського повіту Влн. 380, 381
Грошова, с. Володимирського повіту Влн. 343
Грубешів, м. 168
Грудзьондзький повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 321
Гудчий Брод, с. Луцького повіту Влн. 554, 556, 561
Гуляльники, с. Луцького повіту Влн. 30, 45, 60, 64, 442–444, 501, 548, 551–554, 588–592, 595–597, 615–617, 629–631
Гуляники див. Гуляльники

Д

Двірець, с. Володимирського повіту Влн. 391, 392
Двірець, с. Кременецького повіту Влн. 56, 284
Двірець, с. Луцького повіту Влн. 395, 619
Дедеркали, с. Кременецького повіту Влн. 481, 483
Деревинь, с. Володимирського повіту Влн. 127
Деречин, с. Володимирського повіту Влн. 45, 364, 365, 367, 368
Дерн, с. Луцького повіту Влн. 28, 266, 267, 406, 407
Дзвіняча, с. Луцького повіту Влн. 61, 538, 539
Дідичі, с. Луцького повіту Влн. 266, 267
Дідківці, с. Кременецького повіту Влн. 45, 330, 395, 492, 496
Добжинська земля, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 251, 252, 322
Добжинський повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 322
Добрин, с. Луцького повіту Влн. 410
Добринська земля див. Добжинська земля
Добринський повіт див. Добжинський повіт
Добриня див. Добрин
Довгалівка, с. Кременецького повіту Влн. 45, 492, 495
Довге, с. Луцького повіту Влн. 455
Довгоші, с. Луцького повіту Влн. 266
Долина, м. Жидачівського повіту Руського воєв. 633
Домби, с. Любельської землі 469
Дорогиничі, с. Володимирського повіту Влн. 44, 127, 300
Дорогостаї, с. Луцького повіту Влн. 344
Дорогочинський повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 322
Дрєвини див. Деревинь
Дрозні, с. Луцького повіту Влн. 219, 333, 555, 556, 561, 562
Дрохицкого див. Дорогочинський повіт
Дубне, м. Луцького повіту Влн. 410, 633
Дубне, с. Володимирського повіту Влн. 463
Дубне, с. Луцького повіту Влн. 219
Дубники, с. Володимирського повіту Влн. 68, 148, 149, 237, 239
Дубровиця, с. Луцького повіту Влн. 274, 294
Дудин, с. 160
Дукля (Dukla), м. Речі Посполитої 317
Дунаїв, с. Кременецького повіту Влн. 56, 159, 160, 284
Дяків, с. Кремецького повіту Влн. 416–418

Е

Елбонкг див. Ельблонг
Ельблонг (Elbląg), м. Поморського воєв. 318, 319

Є

Єрусалим, м. 294

Ж

Жабокрики, с. Кременецького повіту Влн. 122
Жашкевичі, с. Володимирського повіту Влн. 300, 301, 343
Жєславли див. Заслав
Жмойт див. Жмудь
Жмудська земля, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 15, 321, 344
Жмудь 533
Жолоб, с. Кременецького повіту Влн. 56, 284, 285
Жолобки, с. Кремецького повіту Влн. 582, 583, 635–637
Жомойтська земля див. Жмудська земля
Жоравники, с. Луцького повіту Влн. 220, 454
Жорнищі, с. Луцького повіту Влн. 266, 268
Жуків, м. Луцького повіту Влн. 56, 57, 251, 252, 255
Жуків Старий, с. Луцького повіту Влн. 56, 57, 251, 254
Жуківська волость Влн. 57
Жуковець, с. Луцького повіту Влн. 368, 423, 424, 425

З

Заболотці, с. Луцького повіту Влн. 589–591
Забороль, с. Луцького повіту Влн. 343
Забужани, с. Кременецького повіту Влн. 30
Завидів, с. Володимирського повіту Влн. 45, 364, 365, 367
Загорів, с. Володимирського повіту Влн. 242, 445
Закрочимський повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 322
Залісці, с. Луцького повіту Влн. 569, 573
Залужжя, передмістя м. Володимир 175–177, 277, 278
Запоточчя, передмістя м. Кременець 132, 161, 584
Запятниччя, передмістя м. Володимир 181
Зарудде, с. Кременецького повіту Влн. 45, 64, 489, 491
Заслав, м. Кременецького повіту Влн. 599
Заторське князівство, Шльонського повіту Краківського воєв. 322
Затурці, с. Володимирського повіту Влн. 250
Защитів, с. Володимирського повіту Влн. 445
Збараж, м. Кременецького повіту Влн. 50, 61–63, 159, 355, 489, 491, 492
Зборєскъ див. Ізборськ
Зборишів, с. Луцького повіту Влн. 71, 506, 507
Звиняча див. Дзвініча
Звоз, с. Луцького повіту Влн. 384, 385
Звягель, м. Луцького повіту Влн. 56, 209, 210
Зденіж, с. Луцького повіту Влн. 209
Зміїнець, с. Луцького повіту Влн. 394, 460, 461, 527, 529
Золочівка, с. Луцького повіту Влн. 306, 365, 565, 566

І

Іваничі, с. Володимирського повіту Влн. 124, 412, 413
Іванчиці, с. Луцького повіту Влн. 208, 209
Іванчичі, с. Луцького повіту Влн. 497, 500, 501, 616
Івачків, с. Луцького повіту Влн. 207, 373
Ізборськ, м. Російської держави 196
Ізковичі, с. 160
Ілінщина 239
Іллінці, с. 330
Іновлоцславське (Inowrocławskie) воєводство, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 322

Й

Йванчичі див. Іванчичі

К

Каліське воєводство, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 322
Каліський повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 321
Каліш (Kalisz), м., адм. центр Каліського повіту Каліського воєводства 323
Камєнцъ-Подолскомъ див. Кам'янецький повіт
Кам'янецький повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 325
Кам'янець-Подільський, м., адм. центр Подільського воєв. 303, 304, 317, 325, 464
Кафа, м. 304
Кгданськ див. Гданськ
Кгродзинський повіт див. Грудзьондзький повіт
Київ, м., адм. центр Київського воєв. 28, 481, 634
Київське воєводство, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 15, 21, 45, 313, 323, 324, 479, 507, 620, 634
Київський повіт, адм.-тер. одиниця Київського воєв. 321
Киселин, м. Володимирського повіту Влн. 150
Клєвань, м. Луцького повіту Влн. 402, 534
Кнерути, с. Луцького повіту Влн. 517
Коблин, с. Луцького повіту Влн. 409, 411
Ковель, м. Володимирського повіту Влн. 50, 165, 195, 274, 391, 392, 434–436, 462–464, 631, 632
Ковельське староство Влн. 44
Ковно (Kowno), м., адм. центр Ковенського повіту Троцького воєв. 321

Коззя, с. Кременецького повіту Влн. 460, 461, 462
Козин, с. Луцького повіту Влн. 45, 49, 50, 569, 570, 572–574
Колки, с. Кременецького повіту Влн. 512
Колмів, с. Луцького повіту Влн. 506, 526
Колодежне, с. Луцького повіту Влн. 219
Колпитів, с. Володимирського повіту Влн. 151, 152
Колчин, с. Луцького повіту Влн. 329, 384, 385
Конюхи, с. Володимирського повіту Влн. 45, 243, 244, 364–366, 579, 580
Корець, м. Луцького повіту Влн. 346, 347, 467–470
Коритниця, с. Володимирського повіту Влн. 458
Корона див. Корона Польська
Корона Польська 194, 284, 285, 295, 297, 312, 315–317, 320, 413, 481, 578, 579
Корсів, с. Кременецького повіту Влн. 460–462
Коруна див. Корона Польська
Корчик, с. Кременецького повіту Влн. 54, 196, 197
Коршів (Коршовець), с. Луцького повіту Влн. 618, 619
Косарів, с. Луцького повіту Влн. 546
Косів, м. Слонімського повіту Новогродського воєв. 500
Котова Воля, с. Луцького повіту Влн. 371, 372
Краків (Kraków), м., адм. центр Краківського повіту Краківського воєв. 58, 317, 324, 599
Краківське воєводство, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 321–323, 326
Красів, с. Луцького повіту Влн. 540
Красне, с. Луцького повіту Влн. 156
Красов див. Красів
Кременець, м., адм. центр Кременецкого повіту Влн. 19, 70, 71, 122, 132, 133, 158–161, 284–286, 302, 467, 473, 474, 481, 484, 485, 489, 492, 496, 508, 509, 512–516, 540, 562, 575, 576, 582, 584, 586, 598–601, 603, 635, 637
Кременецька волость Влн. 56, 284, 285
Кременецьке староство Влн. 16, 44, 56, 284, 285
Кременецький повіт, адм.-тер. одиниця Влн. 15, 19, 30, 159, 293, 302, 385, 474, 475, 482, 486, 489, 490, 492, 493, 509, 513–515, 576, 586, 587, 599
Крем'янець див. Кременець
Кречевичі, с. Володимирського повіту Влн. 327
Крилов, с. Луцького повіту Влн. 264
Крим 57, 58
Кролевець (Królewiec, Кенігсберг) м., адм. центр герцогства Прусії 318
Кропивщина, с. Володимирського повіту Влн. 60, 279
Кросно (Krosno), м. Руського воєв. 317
Крупець, с. Луцького повіту Влн. 470
Ксєнски див. Ксєнський повіт
Ксєнський повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 322
Куликів, с. Кременецького повіту Влн. 48, 159, 160
Кульчин, с. Луцького повіту Влн. 384, 385
Кунів, с. Луцького повіту Влн. 45, 375, 378
Куняткiв (Куняткова Лука), с. Луцького повіту Влн. 441, 442
Куповате, урочище 630
Курово 559
Курозвони, с. Луцького повіту Влн. 228, 229
Кустин, с. Луцького повіту Влн. 574
Кути, с. Володимирського повіту Влн. 45, 364, 366
Кучків, с. Володимирського повіту Влн. 343
Кучковцы див. Кучків

Л

Лаврів, с. Луцького повіту Влн. 365, 623
Ласків, с. Володимирського повіту Влн. 137, 559
Ленчицьке воєводство, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 322
Ленчицький повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 321
Лепесівка, с. Кременецького повіту Влн. 45, 492, 496
Летчана, с. Луцького повіту Влн. 267
Лєловски див. Лєлювський повіт
Лєско див. Лісько
Лєлювський повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 322
Липа, с. Луцького повіту Влн. 365
Липляни, с. Луцького повіту Влн. 329
Лисин, с. Луцького повіту Влн. 45, 49, 437–439
Лисогірка, с. Кременецького повіту Влн. 45, 63, 492, 495
Литва 66, 157, 195, 223, 316, 449, 496, 500, 526
Ліва (Liwa), м., адм. центр Лівської землі Мазовецького воєв. 324
Лівська земля, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 322
Лідський повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 322, 521, 525
Лісько (Lisko), м. Сяноцької землі Руського воєв. 317
Лішня, с. Луцького повіту Влн. 258, 515
Локачі, м. Володимирського повіту Влн. 251, 263, 280, 281, 295

Ломжинський повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 322
Ломзенський повіт див. Ломжинський повіт
Лопушна 128
Лосятин, с. Кременецького повіту Влн. 30
Луга, р. 277
Луків, с. Луцького повіту Влн. 166, 170
Луковичі, с. Володимирського повіту Влн. 251
Луцьк, м. адм. центр Луцького повіту та Влн. 41, 47, 65, 121, 196, 203–206, 208, 209, 211, 218, 220–222, 224–227, 230, 231, 246, 248, 251, 255, 257, 266, 275, 297, 306, 309, 310, 312, 327, 329, 330, 336–341, 343–345, 350–352, 354–361, 363, 368, 370, 371, 373–375, 379, 383, 387, 389, 390, 394, 399, 401, 402, 405, 406, 408, 409, 415, 420–422, 427, 429, 431, 432, 437, 439, 441, 442, 446, 448, 451–454, 456–458, 460, 462, 464, 466, 467, 470–472, 477–481, 497, 498, 500, 501, 503, 505–507, 516, 518, 521, 523, 524, 526, 527, 529–533, 535, 543, 546, 548–551, 554, 557, 564–567, 569, 574, 577, 578, 588, 589, 591–595, 613, 615, 618–621, 623, 625–627, 629, 630, 633–635
Луцьке староство Влн. 44, 227, 230, 231, 385, 462
Луцький повіт, адм.-тер. одиниця Влн. 15, 16, 22, 23, 30, 121, 152, 197, 205, 206, 210, 221, 224, 226, 230, 231, 246–249, 297, 332, 336, 346, 354, 377–379, 383, 385, 394, 405, 415, 416, 418, 420, 429, 431, 432, 437, 438, 440, 441, 444, 446, 451, 457, 463, 464, 466, 467, 470, 473, 475, 477, 478, 497, 500, 502, 504–506, 518, 521, 524, 544, 548, 577, 578, 588, 591, 593, 615, 616, 618, 621, 624, 625, 627
Львів, м., адм. центр Руського воєв. 69, 71, 72, 74, 135, 139, 210, 310, 313, 589, 594, 635, 636
Львівська земля, адм.-тер. одиниця Руського воєв. 322
Любельська земля див. Люблінське воєводство
Любєлском див. Люблінське воєводство
Любєцкого див. Люблінське воєводство
Любєцкое, м. Луцького повіту Влн. 572
Любитів, с. Луцького повіту Влн. 219
Любки, р. 616
Люблін, м. адм. центр Люблінського воєв. 156, 392, 393, 461, 513, 522, 524, 527, 564, 621
Люблінське воєводство, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 322, 323, 469
Любомль, м. Холмської землі Руського воєв. 264, 282
Любче, с. Луцького повіту Влн. 45, 569, 572
Лювничнє (Лювницький острів), урочище 551–553
Людвищі, с. Кременецького повіту Влн. 30
Ляхівці (Ляховець), м. Кременецького повіту Влн. 432, 482
Ляшки, м. Луцького повіту Влн. 361, 440

М

Мазовецьке воєводство, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 322, 324
Мазовецькі землі 322
Мала Польска див. Малопольща
Малів, с. Луцького повіту Влн. 534
Малопольща 317, 323, 324
Мальборкський повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 322
Мацєєвом див. Луків
Меджибіж, м. Подільського воєв. 263, 264
Межилісся, с. Луцького повіту Влн. 371, 372
Межирич, м. Луцького повіту Влн. 156, 402, 403
Мельницький повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 322
Менське воєводство, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 15
Меречівка, с. Кременецького повіту Влн. 54, 196, 197, 202
Метельно, с. Луцького повіту Влн. 266, 267
Мєлєтинє див. Милятин
Мєнськиm див. Мінський повіт
Миклаші, с. Кременецького повіту Влн. 66, 481–483
Микуличі, с. Володимирського повіту Влн. 145
Миловші, с. Луцького повіту Влн. 345
Миляновичі, м. Володимирського повіту Влн. 274, 281, 448
Милятин, с. Луцького повіту Влн. 52, 193, 620
Митищі, с. Луцького повіту Влн. 365
Мінськ, м., адм. центр Мінського повіту 345, 424
Мінський повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 322, 344
Млинів, с. Луцького повіту Влн. 45, 364, 366
Млинівці, с. Кременецького повіту Влн. 30
Могильне, с. Володимирського повіту Влн. 403
Мозирський повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 322
Моковичі, с. Володимирського повіту Влн. 342
Мокрець, с. Володимирського повіту Влн. 136
Молдова 58
Москва, м. 355
Московське панство 324, 436
Мощаниця, с. Луцького повіту Влн. 28, 406, 407
Мстиславське воєводство, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 15
Мстиславський повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 322
Муравиця, м. Луцького повіту Влн. 504

Н

«на Низ» 305
Надчиці, с. Луцького повіту Влн. 45, 49, 518
Накваша, с. 160
Немиринці, с. Кременецького повіту Влн. 162, 163
Несвіч, с. Луцького повіту Влн. 61, 456
Несухоїжі, м. Володимирського повіту Влн. 427, 428, 509
Ниповничоєи (Ниполничои), урочище 181, 182
Ниринці, с. Кременецького повіту Влн. 293
Німеччина 6
Новий Двір, с. Луцького повіту Влн. 522, 525
Новий Сонч (Nowy Sącz), м. Сондецького повіту Краківського воєв. 317
Новий Став, с. Луцького повіту Влн. 56, 57, 61, 251, 253, 538
Новий Тарг (Nowy Targ), м. Краківського воєв. 317
Новлоцлавський (Inowrocławski) повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 321, 322
Новогродський повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 197, 322
Новосілки, с. Кременецького повіту Влн. 159, 160, 162
Новосілки, с. Луцького повіту Влн. 56, 57, 251, 253
Ногат, р., притока Вісли 319
Носовичі, с. Луцького повіту Влн. 266, 269
Нуйно, с. Володимирського повіту Влн. 448
[Ну]ринцохъ див. Ниринці
Нурська земля, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 322

О

Обзир, с. Луцького повіту Влн. 460, 461
Обідне, с. Брацлавського воєв. 330
Ободно див. Обідне
Овадно, с. Володимирського повіту Влн. 622, 623
Овруч, м., адм. центр Овруцького повіту Київського воєв. 126
Овъховицку див. Уховецьк
Одиради, с. Луцького повіту Влн. 28, 406, 407
Окопища, передмістя м. Луцьк 505
Олбонкг див. Ельблонг
Олевськ, м. Овруцького повіту Київського воєв. 124, 125
Олицька волость Луцького повіту Влн. 56, 266
Ольшаниця, с. Володимирського повіту Влн. 286
Опочинський повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 321
Орани, с. Володимирського повіту Влн. 397, 398
Орда 267
Оржів, с. Луцького повіту Влн. 232
Орхова див. Оржів
Оршанський повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 322
Оршів, с. 533
Освенцімське князівство, Шльонського повіту Краківського воєв. 322
Осекров див. Осєгрів
Осєгрів, с. Володимирського повіту Влн. 145–147, 173, 342
Осмянском див. Ошмянський повіт
Остжешувський повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 321
Острівець, с. Кременецького повіту Влн. 181, 182
Остріг, м. Луцького повіту Влн. 449, 545, 546, 592, 620
Острожець, м. Луцького повіту Влн. 532
Остроголь, с. Кременецького повіту Влн. 304
Осьмиговичі, с. Володимирського повіту Влн. 293, 342
«от Вишневца», передмістя м. Кременець 584
Охлопів, с. Луцького повіту Влн. 363, 370, 371, 388, 389
Охримівці, с. Кременецького повіту Влн. 45, 64, 489, 491
Ошмянський повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 321, 610
Ощів, с. Луцького повіту Влн. 389

Ѡ

Ѡсрошовского див. Остжешувський повіт

П

Павловичі, с. Володимирського повіту Влн. 274
Падалівка, с. Луцького повіту Влн. 45, 569, 573
Пальча, с. Луцького повіту Влн. 266, 268
Панзер, м. Речі Посполитої 188, 189
Паньківці, с. Кременецького повіту Влн. 45, 63, 492, 495
Паридуби, с. Володимирського повіту Влн. 392
Пашова, с. Луцького повіту Влн. 41, 565–568
Передмостє, с. Луцького повіту Влн. 45, 569, 572
Перемишль, м., адм. центр Перемишльського повіту Руського воєв. 324
Перемишльська земля, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 325
Перемишльський повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 322, 324
Переморівка, с. Кременецького повіту Влн. 45, 375
Печихвости, с. Луцького повіту Влн. 246, 247
Підгайці, с. Володимирського повіту Влн. 142, 186, 259, 161

Підгородня, с Володимирського повіту Влн. 302, 499
Підлісці, с. Кременецького повіту Влн. 56, 159, 160, 284, 285
Підляське воєводство, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 15, 322, 324
Підляський повіт див. Підляське воєводство
Підляшшя 193, 195, 196, 313
Пілзненський повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 321
Пінське староство Берестейського воєв. 355
Пінський повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 291, 294, 322
Пітушків, с. Луцького повіту Влн. 266, 267
Плоцьке воєводство, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 323
Плоцький повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 322
Пляшева, с. Кременецького повіту Влн. 56, 284
Подгородна див. Підгородня
Поділля див. Подільське воєводство
Подільське воєводство, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 135, 313, 322–324
Подкамень, с. 160
Подольський край 45, 263, 312
Познанське воєводство, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 321, 322
Познань, м., адм. центр Познанського повіту Познанського воєв. 188
Покощів, с. Луцького повіту Влн. 266, 268
Полісся 445
Полонне, м. Луцького повіту Влн. 522, 600, 619
Полоцьк, м., адм. центр Полоцького воєв. 34, 308, 309, 391
Полоцьке воєводство, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 15, 324
Полоцький повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 322
Польща 316, 634
Поморське воєводство, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 322
Попівці, с. Луцького повіту Влн. 160
Порицьк, м Володимирського повіту Влн. 300, 301
Порск, с. Луцького повіту Влн. 299
Посників, с. Луцького повіту Влн. 266, 268
Поцеровицьк двір (Поцєровицкимъ Пуцєровскимъ) див. Цепорів
Правобережна Україна 27
Премишль див. Перемишль
Премысского див. Перемишльський повіт
Привередів, с. Луцького повіту Влн. 45, 47, 451–453
Приморовки, с. Влн. 378
Прошовицький повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 322
Прошовши див. Прошовицький повіт
Псков, м. Російської держави 34, 391
Пузів, с. Володимирського повіту Влн. 189, 190, 333, 610
Пустомити, с. Луцького повіту Влн. 458

Р

Рава (Rawa), м., адм. центр Равського повіту Равського воєв. 324, 325
Равське воєводство, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 322, 324
Радомський повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 321
Раків, с. Жидачівського повіту Руського воєв. 633
Раков'є див. Раків
Расники, с. Луцького повіту Влн. 419
Рестя, м. 319
Рєчицький повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 322
Рига, м. 318
Рикани, с. Луцького повіту Влн. 343, 344
Рикга див. Рига
Риманів (Rymanów), м. Речі Посполитої 317
Ричов, с. Пінського повіту 294
Річ Посполита 15, 19, 21, 72, 152, 193, 221, 281, 311–313, 319, 322, 323, 325, 326, 415, 430, 474, 580, 633
Рогізне, с. Луцького повіту Влн. 415
Роговичі, с. Володимирського повіту Влн. 42, 126, 127
Рожанський повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 322
Розанский див. Рожанський повіт
Розваж (Розваж Поповщизна), с. Луцького повіту Влн. 545, 546
Росник див. Расники
Росош, урочище 141
Ростоки, с. Кременецького повіту Влн. 373
Рудка, с. Кременецького повіту Влн. 56, 284
Рудка, с. Луцького повіту Влн. 45, 57, 257, 259, 377, 503–505, 569, 572
Ружин, с. Володимирського повіту Влн. 126
Русів, с. Володимирського повіту Влн. 559
Русь 212, 344, 634
Руське воєводство, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 322–324
Руський край 45, 312

С

Садів, с. Луцького повіту Влн. 242, 424
Самбір (Sambor), м. Перемишльської землі Руського воєв. 317

Сандомир (Sandomierz), м., адм. центр Сандомирського повіту Сандомирського воєв. 324
Сандомирське воєводство, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 321, 323, 324, 326
Сандомирський повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 321
Сапанів, с. Кременецького повіту Влн. 56, 161, 284, 285
Свинарин, с. Володимирського повіту Влн. 147
Свинюхи, м. Володимирського повіту Влн. 60, 280, 281, 613
Свищів, с. Луцького повіту Влн. 45, 49, 377, 518, 520
Святець, с. Кременецького повіту Влн. 45, 63, 492, 495
Седмярки, с. Луцького повіту Влн. 611
Секров див. Осєгрів
Секунь, с. Володимирського повіту Влн. 433–437
Селець, с. Володимирського повіту Влн. 153, 155, 581
Селець, с. Луцького повіту Влн. 220, 389
Селибери, с. Луцького повіту Влн. 266, 269
Селище, с. Володимирського повіту Влн. 392
Серкизів, м. чи с. Володимирського повіту Влн. 403, 522
Серники, с. Луцького повіту Влн. 429, 431
Сестратин, с. Кременецького повіту Влн. 460–462
Сєрадзьке воєводство, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 322
Сєрадзький повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 321
Ситниця, с. Кременецького повіту Влн. 512
Смолява, с. Луцького повіту Влн. 365
Смолянка, с. Володимирського повіту Влн. 250
Смордова, с. Луцького повіту Влн. 377
Снятин (Śniatyn), м. Галицької землі Руського воєв. 317
Сокаль, м. Белзького воєв. 70, 122, 281, 571
Соловичі, с. Луцького повіту Влн. 45, 569, 573
Сомаровичі, с. 157
Сомін, м. Володимирського повіту Влн. 165–167, 170
Сондеч див. Новий Сонч (Nowy Sącz)
Сондомєрском див. Сандомирське воєводство
Сочава (суч. Сучава), м. Молдавського князівства 594
Списки див. Спишське староство
Спишське староство, заставна територія в Короні Польській 322
Ставок, с. Луцького повіту Влн. 45, 569, 573
Старий Жуків, с. Луцького повіту Влн. 56, 57
Старий Збараж, м. Кременецького повіту Влн. 62
Старий Сораж, с. Кременецького повіту Влн. 587
Старий Став, с. Луцького повіту Влн. 458
Стенжицький повіт, адм.-територіальна одиниця Речі Посполитої 321
Стидень, с. Луцького повіту Влн. 371, 372
Стир, р. 361, 438, 478
Стожок (Стожка), с. Кременецького повіту Влн. 515
Стриївка, с. Кременецького повіту Влн. 293
Стрий (Stryj), м. Галицької землі Руського воєв. 317
Судомєрского див. Сандомирський повіт
Судомир див. Сандомир
Судомирского див. Сандомирське воєводство
Сураж, м. Кременецького повіту Влн. 586, 587
Сухівці, с. Луцького повіту Влн. 56, 57, 251, 254
Суходоли, с. Володимирського повіту Влн. 240
Сушки (Шушки), с. Володимирського повіту Влн. 434, 435
Сяноцький повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 322

Т

Твердині, с. Володимирського повіту Влн. 48, 222, 223, 245
Теліженці, с. Кременецького повіту Влн. 513, 514
Терешів, с. Луцького повіту Влн. 347
Терешківці, с. Луцького повіту Влн. 231, 389, 457, 458
Тетильківці, с. Кременецького повіту Влн. 56, 284, 285
Тихомель, с. Кременецького повіту Влн. 45, 492, 496
Тихотин, с. Луцького повіту Влн. 45, 569, 573
Торговиця, м. Луцького повіту Влн. 33, 346, 347, 422
Торунь, м. Речі Посполитої 173, 290, 291, 377
Торчин, м. Луцького повіту Влн. 264, 338, 424, 476, 477, 552, 553
Тристенець див. Тростянець
Тристень, с. Луцького повіту Влн. 354, 355, 357, 528, 529
Тростянець, с. Луцького повіту Влн. 379, 410
Троцька земля див. Троцьке воєводство
Троцьке воєводство, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 15, 321
Троцький повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 321

Туличів, с. Володимирського повіту Влн. 476
Туреччина 58
Туропин, с. Володимирськоо повіту Влн. 136
Тучин, м. Луцького повіту Влн. 52, 211

У

Угринів, с. Луцького повіту Влн. 306, 480
Україна 11, 24, 25, 28, 221, 311, 326
Упіта, м. Упітського повіту Троцького воєв. 321
Усекрв див. Осєгрів
Устилог див. Устилуг
Устилуг, с. Володимирського повіту Влн. 129, 270
Уховецьк (Уховицкого, Вовховицко, Овъховицку), с. Луцького або Володимирського повітів Влн. 28, 406, 407

Ф

Федірки, с. Кременецького повіту Влн. 48, 575, 577

Х

Харуча, с. Луцького повіту Влн. 557, 558
Хвалимичі, с. Володимирського повіту Влн. 123, 183, 186
Хелмінський повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 322
Хлапота, с. 533
Хмєлєво див. Хмілів
Хмілів, с. Володимирського повіту Влн. 34, 134, 135, 153, 154, 259, 261, 286
Хоболтова, с. Володимирського повіту Влн. 185, 249, 459
Холмський повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 302, 322
Холонів, с. Луцького повіту Влн. 368, 458
Хорлуп, м. Луцького повіту Влн. 56, 266, 267
Хоручий див. Харуча
Хотешів, с. Володимирського повіту Влн. 264, 448
Хотячів, с. Володимирського повіту Влн. 558–560
Хрінники, с. Луцького повіту Влн. 71, 577
Хусів, с. Луцького повіту Влн. 65, 439, 440

Ц

Цевів, с. 405
Цепорів, с Луцького повіту Влн. 627, 628
Цеценівці, с. Кременецького повіту Влн. 56, 284, 285
Цєрскыи див. Черський повіт
Цєханувський повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 322

Ч

Чаруків, с. Луцького повіту Влн. 334
Черниківці, с. Кременецького повіту Влн. 45, 64, 489, 491
Чернів, с. Володимирського повіту Влн. 406
Черський повіт, адм.-тер. одиниця Речі Посполитої 322
Чехія 24
Чорногородка, с. Кременецького повіту Влн. 512

Ш

Шельвів, с. Кременецького повіту Влн. 158, 159
Шельвовець, частина с. Гуляльники Луцького повіту Влн. 442–444, 595, 596
Шепель, с. Луцького повіту Влн. 468, 469
Шешель, с. Віленського повіту 223, 292
Шпаків, с. Луцького повіту Влн. 44, 49, 255
Шпиколоси, с. Кременецького повіту Влн. 56, 159, 160, 284, 285
Шумськ, м. Кременецького повіту Влн. 49, 562, 563
Шупків, с. Луцького повіту Влн. 384

Щ

Щолна (Сщолна) 212
Щурин, с. Луцького повіту Влн. 498, 527–529

Ю

Юрборк (Jurbork), м. Жмудської землі 319
Юсківці, с. Кременецького повіту Влн. 303
Юшківці (Яшківці?), с. Луцького повіту Влн. 45, 472, 473

Я

Яковичі, с. Володимирського повіту Влн. 39, 171, 172, 251
Яловичі, с. Луцького повіту Влн. 30
Ямпіль (Ѣанушполскоє мєсто, Ѣанполю), м. Кременецького повіту Влн. 61–63, 492–494, 496
Янів, м. Луцького повіту Влн. 397, 398, 559
Ясениничі, с. Луцького повіту Влн. 30, 231, 232, 408
Яслиська (Jaśliska), м. Перемишльської землі Руського воєв. 317
Яшківці, с. Луцького повіту Влн. 394–396

Ѣ

Ѣанушполскоє мєсто, Ѣанполю див Ямпіль

СПИСОК ІЛЮСТРАЦІЙ

1, 2, 3. Актові книги: Центральний державний історичний архів України в м. Києві (далі – ЦДІАК України)
4. Аркуш актової книги Володимирського земського суду: ЦДІАК України, ф. 27, оп. 1, спр. 8, арк. 31
5. Аркуш актової книги Кременецького земського суду: ЦДІАК України, ф. 22, оп. 1, спр. 7, арк. 100
6. Печатка київського земського судді Єсифа Івановича Немирича (1585 р.): Алфьоров О., Одноroженко О. Українські печатки XV–XVII ст. за матеріалами київських архівосховищ. – Харків, 2008
7. Печатка волинського шляхтича Кирика Єнковича Дривинського (1576 р.): Алфьоров О., Одноroженко О. Українські печатки XV–XVII ст. за матеріалами київських архівосховищ. – Харків, 2008
8. Печатка волинського шляхтича Павла Григоровича Оранського (1570 р.): Алфьоров О., Одноroженко О. Українські печатки XV–XVII ст. за матеріалами київських архівосховищ. – Харків, 2008
9. Печатка волинського шляхтича Григорія Семеновича Оранського (1576 р.): Алфьоров О., Одноroженко О. Українські печатки XV–XVII ст. за матеріалами київських архівосховищ. – Харків, 2008
10. Печатка господарського маршалка Петра Богдановича Загоровського (1571 р.): Алфьоров О., Одноroженко О. Українські печатки XV–XVII ст. за матеріалами київських архівосховищ. – Харків, 2008
11. Печатка господарського маршалка Олізара Петровича Кєрдея Мильського (1583 р.): Алфьоров О., Одноroженко О. Українські печатки XV–XVII ст. за матеріалами київських архівосховищ. – Харків, 2008
12. Печатка луцького ключника і городничого Олександра Жоравницького (1563 р.): Алфьоров О., Одноroженко О. Українські печатки XV–XVII ст. за матеріалами київських архівосховищ. – Харків, 2008
13. Печатка волинського шляхтича Івана Ванковича Шелвовського (1571 р.): Алфьоров О., Одноroженко О. Українські печатки XV–XVII ст. за матеріалами київських архівосховищ. – Харків, 2008
14. Гора королеви Бони та Кременецький замок. Вигляд з боку центральної частини міста. Сучасна світлина М. Висотіна
15. Гора королеви Бони та Кременецький замок. Стара світлина: Кременецький державний історико-архітектурний заповідник
16. Руїни Кременецького замку. Сучасний вигляд з висоти пташиного польоту. Режим доступу до ілюстрації: http://wyr.com.ua/files/Ekskursiji/Kremenec/0VNgz1zLsdY%5B1%5D.jpg
17. Фрагмент руїн Кременецького замку. В'їзна вежа. Сучасна світлина М. Висотіна
18. Панорама внутрішнього подвір'я Кременецького замку. Сучасна світлина М. Висотіна

19. Креслення в'їзної вежі Кременецького замку: Пламеницька О. До питання про розвиток мурованих фортифікацій Західної України в IX–XIII ст. // Українська академія мистецтва. Дослідницькі та науково-методичні праці. – Випуск 17. – К., 2010

20. Печатка володимирського земського писаря Федора Солтана (1585 р.): Алфьоров О., Одноroженко О. Українські печатки XV–XVII ст. за матеріалами київських архівосховищ. – Харків, 2008

21. Печатка володимирського земського судді Богдана Костюшковича Хоболтовського (1571 р.): Алфьоров О., Одноroженко О. Українські печатки XV–XVII ст. за матеріалами київських архівосховищ. – Харків, 2008

22. Печатка волинського шляхтича Петра Костюшковича Хоболтовського (1571 р.): Алфьоров О., Одноroженко О. Українські печатки XV–XVII ст. за матеріалами київських архівосховищ. – Харків, 2008

23. Єврейка-міщанка: Жолтовський П. М. Художнє життя на Україні в XVI–XVIII ст. – К., 1983

24. Печатка волинського шляхтича Семена Пузовського (1576 р.): Алфьоров О., Одноroженко О. Українські печатки XV–XVII ст. за матеріалами київських архівосховищ. – Харків, 2008

25. Печатка волинського шляхтича Ждана Томковича Коіленського (1569–1571 рр.): Алфьоров О., Одноroженко О. Українські печатки XV–XVII ст. за матеріалами київських архівосховищ. – Харків, 2008

26. Печатка шляхтянки Марини Василівни Янчинської (1576 р.): Алфьоров О., Одноroженко О. Українські печатки XV–XVII ст. за матеріалами київських архівосховищ. – Харків, 2008

27. Зигмунд I Старий (1467–1548), король польський. Портрет роботи Лукаса Кранаха Молодшого. XVI ст. Режим доступу до ілюстрації: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/68/Cranach_the_Younger_Sigismund_I_the_Old.jpg

28. Бона Сфорца (1494–1557), королева польська. Портрет роботи Лукаса Кранаха Молодшого. XVI ст. Режим доступу до ілюстрації: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/35/Cranach_the_Younger_Bona_Sforza.jpg

29. Зигмунд II Август (1520–1572), король польський і великий князь литовський. Портрет роботи Лукаса Кранаха Молодшого. XVI ст. Режим доступу до ілюстрації: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/4c/Cranach_the_Younger_Sigismund_II_Augustus.jpg

30. Зигмунд III Ваза (1566–1632), король польський і великий князь литовський. Портрет роботи Мартіна Кобера. Режим доступу до ілюстрації: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/bb/Sigismund_III_of_Poland-Lithuania_and_Sweden_%28Martin_Kober%29.jpg

31. Печатка волинського шляхтича Фронца Круша (1578 р.): Алфьоров О., Одноroженко О. Українські печатки XV–XVII ст. за матеріалами київських архівосховищ. – Харків, 2008

32. Печатка луцького войського Івана Чаплича Шпановського (1579 р.): Алфьоров О., Одноroженко О. Українські печатки XV–XVII ст. за матеріалами київських архівосховищ. – Харків, 2008

33. Печатка луцького каштеляна Михайла Мишки Варковського (1578 р.): Алфьоров О., Однороженко О. Українські печатки XV–XVII ст. за матеріалами київських архівосховищ. – Харків, 2008
34. Печатка володимирського войського Василя Гулевича (1576 р.): Алфьоров О., Однороженко О. Українські печатки XV–XVII ст. за матеріалами київських архівосховищ. – Харків, 2008
35. Одяг селян XVI ст. Документальна реконструкція художника С. Шаменкова
36. Одяг селянки XVI ст. Документальна реконструкція художника С. Шаменкова
37. Одяг озброєного селянина XVI ст. Документальна реконструкція художника С. Шаменкова
38. Одяг озброєних селян XVI ст. Документальна реконструкція художника С. Шаменкова
39. Ліворуч: одяг шляхтича XVI ст.: чорний ярмяк із золотими шнурами, коричневий жупан. Праворуч: одяг луцького земського судді Гаврила Васильовича Бокія Печихвостського: шуба з горностая, покрита китайкою, вбрання з червоного файлюндишу, сірий жупан з візерунчастого атласу, підперезаний оксамитним поясом. Документальна реконструкція художника С. Шаменкова
40. Печатка володимирського земського підсудка Григорія Гнівошовича Кисіля (1576 р.): Алфьоров О., Однороженко О. Українські печатки XV–XVII ст. за матеріалами київських архівосховищ. – Харків, 2008
41. Печатка брацлавського каштеляна Василя Загоровського (1576 р.): Алфьоров О., Однороженко О. Українські печатки XV–XVII ст. за матеріалами київських архівосховищ. – Харків, 2008
42. Печатка волинського шляхтича Михайла Яновича Загоровського (1576 р.): Алфьоров О., Однороженко О. Українські печатки XV–XVII ст. за матеріалами київських архівосховищ. – Харків, 2008
43. Печатка луцького земського судді Гаврила Васильовича Бокія Печихвостського (1566–1569 рр.): Алфьоров О., Однороженко О. Українські печатки XV–XVII ст. за матеріалами київських архівосховищ. – Харків, 2008
44. Печатка луцького ґродського писаря Івана Павловича Шпаковського (1578 р.): Алфьоров О., Однороженко О. Українські печатки XV–XVII ст. за матеріалами київських архівосховищ. – Харків, 2008
45. Князь Костянтин Іванович Острозький. Копія картини невідомого художника XVIII ст. із галереї Радзивілів у Несвіжі. Національний музей історії і культури Республіки Білорусь (Мінськ). Режим доступу до ілюстрації: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/ef/Konstanty_Iwanowicz_Ostrogski_11.PNG?
46. Одяг луцького земського судді XVI ст. Гаврила Васильовича Бокія Печихвостського. Соболина шуба, крита оксамитом. Документальна реконструкція художника С. Шаменкова
47. Одяг боярина XVI ст. Документальна реконструкція художника С. Шаменкова
48. Одяг шляхтянки та заможної селянки XVI ст. Документальна реконструкція художника С. Шаменкова
49. Печатка волинського шляхтича Федора Рудецького (1577 р.): Алфьоров О., Однороженко О. Українські печатки XV–XVII ст. за матеріалами київських архівосховищ. – Харків, 2008

50. Печатка підляського стольника Станіслава Краєвського (1576 р.): Алфьоров О., Однороженко О. Українські печатки XV–XVII ст. за матеріалами київських архівосховищ. – Харків, 2008
51. Ваза. Кобальтове скло. Острiг, XVI ст.: Острозький державний історико-культурний заповідник
52. Стакан. Скло. Острiг, XVI ст.: Острозький державний історико-культурний заповідник
53. Кахля пічна, коробчастої форми «погоня». Глина. Волинь, XV–XVI ст.: Острозький державний історико-культурний заповідник
54. Кахля. Кераміка, полива. Острiг, поч. XVII ст.: Острозький державний історико-культурний заповідник
55. Кухоль. Кераміка, полива. Часткова реконструкція. Луцьк, XV–XVI ст.: Острозький державний історико-культурний заповідник
56. Кружка. Кераміка. Часткова реконструкція. Луцьк, XVI ст.: Острозький державний історико-культурний заповідник
57. Кухоль. Слонова кістка. Острiг, XVI ст.: Острозький державний історико-культурний заповідник
58. Кухоль. Кераміка, полива. Острiг, XVI–XVII ст.: Острозький державний історико-культурний заповідник
59. Кахля пічна, мискової форми. Глина. Луцьк, XV–XVI ст.: Острозький державний історико-культурний заповідник
60. Тарілка. Кераміка, полива. Острiг, XVI–XVII ст.: Острозький державний історико-культурний заповідник
61. Перстень. Срібло, позолота. Острiг, XV–XVI ст.: Острозький державний історико-культурний заповідник
62. Печатка (матриця) волинського зем'янина Олехна Козинського. Острiг, XVI ст.: Острозький державний історико-культурний заповідник
63. Монети, що перебували у грошовому обігу Волині в XVI ст.: Монети іноземних емітентів: 1. Талер 1550 р., архієпископство Зальцбург; 2. Левендальдер 1575 р., провінція Голандія; 3. Дукат 1556 р., королівство Угорщина; 14. Денга, Російська держава, Іван IV. Монети Великого князівства Литовського: 4. Дукат 1548 р. (із зображенням гербів Київського та Волинського воєводств); 5. Чотирьохгрошовик 1567 р.; 6. Трьохгрошовик 1563 р.; 7. Гріш (за польською стопою) 1548 р.; 8. Півгріш 1547 р.; 9. Дводенарій 1570 р.; 10. Денарій 1555 р.; 11. Обол (південарій) 1547 р. Монети королівства Польщі: 12. Гріш 1580 р., м. Рига; 13. Трьохгрошовик 1595 р. Зображення литовського дуката 1548 р. взято з сайту Музею народового у Варшаві. Режим доступу до ілюстрації: http://www.mnw.art.pl/kolekcje/zbiory-studyjne/gabinet-monet-i-medali/. Зображення інших монет взято з міжнародної бази даних аукціонів. Режим доступу до ілюстрацій: http://www.acsearch.info/
64. Печатка володимирського підстарости Федора Петровича Загоровського (1587 р.): Алфьоров О., Однороженко О. Українські печатки XV–XVII ст. за матеріалами київських архівосховищ. – Харків, 2008

65. Стефан Баторій (1533–1586), король польський і великий князь литовський. Портрет роботи Войцеха Стефановича. Режим доступу до ілюстрації: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/ac/Stefan_Batory._Стэфан_Баторы_(1576).jpg
66. Князь Костянтин Іванович Острозький. Уявний портрет XVIII ст.: Білоцерківський краєзнавчий музей
67. Князь Януш Васильович Острозький (1554–1620). Портрет XVI ст. в копії XIX ст. Режим доступу до ілюстрації: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/38/Januš_Astroski._Януш_Астроскі_(XVII).jpg
68. Князь Олександр Васильович Острозький (1570–1603). Портрет XVII ст. в копії XIX ст. Режим доступу до ілюстрації: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/a8/Alaksandar_Astroski._Аляксандар_Астроскі_(XVIII).jpg
69. Печатка луцького земського підсудка Івана Михайловича Хрінницького (1583 р.): Алфьоров О., Одноroженко О. Українські печатки XV–XVII ст. за матеріалами київських архівосховищ. – Харків, 2008
70. Печатка володимирського і берестейського єпископа, архімандрита Києво-Печерської лаври Мелентія Хребтовича Богуринського (1585 р.): Алфьоров О., Одноroженко О. Українські печатки XV–XVII ст. за матеріалами київських архівосховищ. – Харків, 2008
71. Печатка шляхтянки Мар'ї Василівни Чаплянки Шпановської (1586 р.): Алфьоров О., Одноroженко О. Українські печатки XV–XVII ст. за матеріалами київських архівосховищ. – Харків, 2008
72. Печатка пінського і турівського єпископа Андрія Русиновича Берестецького (1560 р.): Алфьоров О., Одноroженко О. Українські печатки XV–XVII ст. за матеріалами київських архівосховищ. – Харків, 2008
73. Печатка луцького земського судді Федора Кад'яновича Чаплича Шпановського (1592–1600 рр.): Алфьоров О., Одноroженко О. Українські печатки XV–XVII ст. за матеріалами київських архівосховищ. – Харків, 2008
74. Єврей-орендар: Жолтовський П. М. Художнє життя на Україні в XVI–XVIII ст. – К., 1983
75. Печатка волинського шляхтича Лавріна Богушевича Іваницького (1571 р.): Алфьоров О., Одноroженко О. Українські печатки XV–XVII ст. за матеріалами київських архівосховищ. – Харків, 2008
76. Печатка луцького підкоморія Яна Харлинського (1576 р.): Алфьоров О., Одноroженко О. Українські печатки XV–XVII ст. за матеріалами київських архівосховищ. – Харків, 2008
77. Печатка луцького земського підсудка Івана Михайловича Хрінницького (1592–1600 р.): Алфьоров О., Одноroженко О. Українські печатки XV–XVII ст. за матеріалами київських архівосховищ. – Харків, 2008
78. План церкви Святої Трійці із зазначенням місця, де під церковною підлогою було знайдено склеп з труною князя А. М. Курбського. Малюнок зроблений під час експедиції у 1840-х рр.: Жизнь князя Андрея Михайловича Курбского в Литве и на Волыни. – К., 1849. – Т. 1
79. Князь Андрій Михайлович Курбський: Филюшкин А. Андрей Курбский. – М., 2008

80. Склеп, виявлений під підлогою церкви Святої Трійці, в якому знаходилась труна з рештками тіла, на думку члена Київської Тимчасової комісії для розгляду давніх актів Миколи Дмитровича Іванишева, належних князю А. М. Курбському. В подібних склепах на Волині ховали знатних осіб. На деяких зверху церковної підлоги встановлювали надгробний камінь з написом. Малюнок зроблений під час експедиції у 1840-х рр.: Жизнь князя Андрея Михайловича Курбского в Литве и на Волыни. – К., 1849. – Т. 1

81. Церква Святої Трійці біля села Вербка Володимирського повіту де, на думку Іванишева, був похований князь А. М. Курбський. Малюнок зроблений під час експедиції у 1840-х рр.: Жизнь князя Андрея Михайловича Курбского в Литве и на Волыни. – К., 1849. – Т. 1

82. Баторівка. Угорсько-польський тип шаблі, введений у користування в Речі Посполитій королем Стефаном Баторієм: Zabłocki W. Cięcią prawdziwą szablą. – Warszawa, 1989

83. Гаківниці дубенської роботи. Метал, лиття. XVI ст.: Острозький державний історико-культурний заповідник

84. Синагога в м. Любомль. Вигляд з північно-західного боку. Фотографія С. Раковського, 1917 р. Режим доступу до ілюстрації: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/f4/Synagogue_in_Liuboml_from_the_north-west_side.jpg

85. Інтер'єр синагоги в м. Любомль. Фотографія Г. Поддебського, 1925 р. Режим доступу до ілюстрації: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/8d/Інтер'єр_любомльської_синагоги_2.jpg

86. Возний: Жолтовський П. М. Художнє життя на Україні в XVI–XVIII ст. – К., 1983

87. Печатка волинського шляхтича Януша Угриновського (1576 р.): Алфьоров О., Одноroженко О. Українські печатки XV–XVII ст. за матеріалами київських архівосховищ. – Харків, 2008

88. В'їзна вежа Верхнього замку (замку Любарта) в м. Луцьк. Вигляд з боку Окольного замку. Сучасна світлина В. Чухрая

89. В'їзна вежа Верхнього замку (замку Любарта) в м. Луцьк. Вигляд з боку замкового подвір'я. Сучасна світлина М. Висотіна

90. Луцький замок. Вигляд з висоти пташиного польоту. Сучасна світлина В. Чухрая

91. Панорама внутрішнього подвір'я Верхнього замку (замку Любарта) в м. Луцьк. Сучасна світлина М. Висотіна

92. Луцький замок в XVI ст. Реконструкція художника О. Дешка

93. Реконструкція укріплень Верхнього та Окольного замків у Луцьку. На малюнку відзначені: А – Верхній замок; Б – Окольний замок; В – місто. 1 – Воротна вежа; 2 – Владича вежа; 3 – Стирова (Свидригайла) вежа; 4 – вежа без назви; 5 – Пінська вежа; 6 – Перемильська вежа; 7 – Воротна вежа; 8 – вежа Чорторийських; 9 – Свинюська вежа; 10 – вежа Четвертинських (Івана); 11 – вежа Архімандрита; 12 – костьол мурований; 13 – костьол єзуїтів; 14 – колегіум єзуїтів; 15 – кляштор бригідок; 16 – гавань; 17 – мости над ровами. а, б – мурованні стіни та вежі, що збереглися; б, в – мурованні стіни з городнями; в, г – мурованні стіни, що не збереглися; д –

дерев'яні вежі та стіни: Колосок Б. В. Луцький Верхній та Окольний замки // Дослідження з слов'яно-руської археології. – К., 1976
94. Зустріч двох шляхтичів: Жолтовський П. М. Художнє життя на Україні в XVI–XVIII ст. – К., 1983
95. Хорунжий: Жолтовський П. М. Художнє життя на Україні в XVI–XVIII ст. – К., 1983
96. Підпис луцького земського писаря Михайла Гулевича Воютинського (1597 р.): Archiwum Państwowe w Krakowie. Oddział na Wawelu
97. Печатка берестейського земського підсудка Богдана Туминського (1596 р.): Алфьоров О., Одноroженко О. Українські печатки XV–XVII ст. за матеріалами київських архівосховищ. – Харків, 2008

На титульній сторінці вміщено зображення «Зустріч двох шляхтичів»
На форзаці вміщено світлини текстів актових книг

SUMMARY

Everyday life as an area of historical research covers a wide range of aspects of people's ordinary daily life. Nonetheless, the history of the everyday life of Ukrainian people in different periods, including the early modern time, continues to remain marginal for the national historical science. This collection of documents unveils the everyday life of the Volyn region in the 16th century. To prepare the collection the compliers studied 160 record books of administrative and nobility's elective courts of the 16th century Volyn, which are deposited in the Central State Historical Archive of Ukraine in Kiev (f. 21, 22, 25, 26, 27, 28).

Those were times of the early modern period when a significant part of Ukrainian lands, including Volyn, became, in 1569, a part of a new state – the Polish-Lithuanian Commonwealth. The society was already on the verge of restructuring and adaptation to new circumstances of time, yet rooted in the past centuries everyday customs, traditions and habits of the medieval period continued to remain quite strong manifesting themselves in various realities of life.

The concept of the everyday life provides Ukrainian historiography with a new perspective on the internal historical life of that time: the general culture of the everyday life in its broadest aspects, including the structure of the household together with the system and forms of agriculture, army organization, the nature of the fiscal system, contacts and relationships between various social strata, diverse public juridical procedures, symbols and rituals of the most important manifestations and necessities of human life such as birth, marriage, burial, religious holidays, housing, clothing, food, that is everything that was usual, unsurprising and perceived by that epoch's people as quite ordinary and familiar.

As for the topics, the collected documents present various aspects of everyday life, such as the social structure, everyday practices, relationships and contacts, diverse realities of material life, and so on. It is becoming possible to trace in detail those processes and phenomena of people's everyday life that previously did not draw the attention of historians. Thus, the study of the social structure of the early modern society allows researches to establish class hierarchy within the various strata and distinguish their local characteristics and groups. This particularly applies to the lower classes of society, which in the national historiography have long been considered as a uniform silent and faceless mass. The documents of the collection reveal that the rural population was not at all homogeneous and its wealthy groups consisted of nobility (carrying out postal service and serving in the army), hajduks, archers, chiefs, millers, innkeepers and, evidently, those peasants who had the right to leave their masters. Peasantry, depending on the size of land holdings, also had categories of those who were well-off. Besides, there existed poorer categories, rural wage workers and servants. In the same way Ukrainian townsfolk was divided into patricians (the elders, land elders, merchants, heads of craftsmen's groups, wealthy craftsmen and manufacturers) and urban plebs that consisted of the common town dwellers, domestic servants, "subneighbours", "larderers" and others.

The documents of the collection provide with an opportunity to study relationships between people and, first of all, in nuclear and larger families – between spouses, parents and children, other relatives, neighbours; to explore attitudes towards children, existing approaches to their education and training, custody issues and its impact on children, medical practices, funeral rites, jousts, ransom of captive slaves, etc. One can trace everyday practices and different strategies aimed at securing social status among nobility circles such as tough competition for advantageous marriages and obtaining top offices, which simultaneously guaranteed both property ownership and certain leverage over society. In addition, the documents of the collection unveil the hierarchy of service interdependencies (masters and clients, masters and servants, etc.) and daily relationships between different social classes – the nobility and peasants, townsmen and the nobility, civilians and mercenaries, Ukrainian and Jewish urban communities, Jews and servants-Christians, etc. Studying documentary sources in large quantities made it possible to discover the existence of the concubinage phenomenon in the Ukrainian society. The court records also permit researchers to trace the nobility's mentality, which was closely linked to the notions of honour and disgraceful conduct, normative behaviour and deviations.

The documents also contain information on daily material realities of different social classes, namely the structure of nobility's households and urban households and their internal arrangements: housing, household buildings and items, personal belongings, jewelry, weapons, clothing, food, means of transportation, as well as information on climatic events and various calamities that accompanied everyday life (Tatar raids, epidemics, fires). People's attitudes towards various objects of the material world, daily and rare events, and contacts with other people will help identify specific and unique personality traits typical only of Ukrainians, their mentality and particularities of their outlook.

The published data make it possible to study the socio-cultural entity of the early modern society from within, through the eyes of its actors and, therefore, to identify their sets of values employed in understanding of everyday reality. Few stories narrated in the Introduction are far from being exhaustive of all the diverse aspects and manifestations of the everyday life of different social strata of the 16th century Volyn population. The documents reveal a great amount of other matters without which everyday life would not have existed as such.

Hence, the publication of this documentary collection opens prospects for further research, based on new documentary sources, in new for the national humanities areas such as ethnomethodology, historical anthropology, historical demography, genealogy, social psychology, conflict studies, historical geography and finally Ukrainian everyday life in the early modern period, which altogether will bring Ukrainian science closer to modern standards.

Наукове видання

Серія документальних джерел

Українське повсякдення ранньомодерної доби
Збірник документів

Випуск І. Волинь XVI ст.

Формат 70x100/16.
Ум. др. арк. 63,05.
Наклад 500 прим. Зам. 14-128.

Видавець і виготовлювач «Видавництво «Фенікс»
Віддруковано на власному обладнанні
Св-во суб'єкта видавничої справи
ДК №271 від 07.12.2000 р.
03067, м. Київ, вул. Шутова, 13Б
www.fenixprint.com.ua